Damascene Christensen

DAMASCENE CHRISTENSEN

VIAȚA ŞI OPERA PĂRINTELUI SERAFIM ROSE

Traducere din limba engleză de
Prof. Grația Lungu Constantineanu

APOLOGETICUM
2005

Culegere de text şi tehnoredactare computerizată

Graţia Lungu Constantineanu
email: gracelavin@yahoo.com

Traducere după *Not of This World. The Life and Teching of Fr. Seraphim Rose* by Damascene Christensen, Fr. Seraphim Rose Foundation, 1993.

PREFAŢA

PĂRINTELE SERAFIM ROSE este cunoscut şi iubit astăzi în întreaga Rusie. Oricare om din Rusia, care cunoaşte cele despre credința sa strămoşească – creştinismul ortodox – cunoaşte numele Părintelui Serafim. Cei de acolo spun, cărțile sale schimbă viețile oamenilor.

Un ortodox american convertit, care a petrecut de curând câteva luni în Rusia, a scris: „Când făceam cunoştință cu ruşi, întotdeauna, după ce aflau că sunt american, mă întrebau cu emoție: 'L-ați cunoscut pe Părintele Serafim Rose?' Este un lucru minunat că aproape toată lumea ştie de el, chiar şi copiii. Ei îl socotesc pe Părintele Serafim, scrierile sale şi înțelepciunea vieții sale în Hristos, ca fiind esențial pentru învierea Rusiei Sfinte din zilele noastre."[1]

În vremea când religia lor era batjocorită şi subminată de statul ateu, Părintele Serafim vorbea deschis poporului rus, împotriva duhului necredinței din întreaga lume, făcându-i să nu se ruşineze de credința strămoşească, întărindu-i şi încurajându-i să ducă lupta mai departe. El a vorbit inimilor şi sufletelor lor într-un chip care îşi lua sensul din deceniile lungi de prigoană, suferință şi curățire. De curând, un călugăr care viețuieşte într-o mânăstire rusească veche din Valaam, a spus: „Fără Părintele Serafim Rose vom muri cu toții."

De mai bine de zece ani, lucrările Părintelui Serafim au ajuns din America în Rusia, au fost traduse şi s-au răspândit pe ascuns, în copii bătute la maşină, dintr-un colț în celălalt al Rusiei. Astăzi, fiind mai multă libertate, lucrările lui se publică deschis, în tiraje de masă în cărți şi reviste, şi se vorbeşte despre ele pe posturile de televiziune şi la radio. Cărțile sale se găsesc pretutindeni – chiar şi pe tarabele din stațiile de metrou şi la chioşcurile de pe stradă. Nu exagerăm dacă spunem că Serafim Rose este scriitorul ortodox contemporan cel mai cunoscut în Rusia. I se pictează portrete; iar în Mânăstirea Optina, redeschisă de curând, chiar în chilia în care Bătrânul Ambrozie cel sfânt a primit vizitatori ca Dostoievski, Tolstoi şi Gogol, se află acum o fotografie de-a lui.

Părintele Serafim este foarte iubit şi în alte țări ortodoxe – mai ales cele fost comuniste – lucrările lui sunt publicate şi cercetate, iar numele său este ținut la mare cinste. De curând, un călugăr din Serbia a scris: „Isihastul athonit şi îndrumător al rugăciunii inimii, Episcopul Amfilohie a spus oarecând că Părintele Serafim a fost dăruit cu cel mai mare dar care i se poate dărui omului pe pământ – darul dreptei socotințe duhovniceşti.

CINE era acest om care, deşi era cunoscut numai unei mici părți a oamenilor din apusul bogat şi foarte felurit, a făcut o impresie atât de uimitoare asupra țărilor ortodoxe răsăritene în suferință? Cine era acest filosof duhovnicesc pătrunzător care părea să fi ieşit din vreun Pateric vechi? Cine era acest călugăr „sălăşluitor al pustiei" al cărui nume este acum în Rusia împresurat de legende despre viața sa retrasă din pustie?

Răspunsul este acela că acest om, care a fost să se numească Părintele Serafim Rose, era în esență un american obişnuit, bun, şi mai presus de toate *drept*. A fost crescut în California însorită de sud, la câteva mii de km de Hollywood şi Disneyland,

[1] Cititorul James Barfield, „Părintele Serafim Rose şi învierea Sfintei Rusii astăzi", Fr. Seraphim Rose Foundation Newsletter (Winter, 1992-3), p. 1.

din părinți care nu auziseră niciodată de ortodoxia răsăriteană. Mama voia ca fiul său să ajungă om mare, iar tatăl voia ca fiul său să fie fericit.

Povestea Părintelui Serafim Rose nu este numai povestea unui om, ci este povestea celor ce se pot petrece în conştiința sufletului american, când Dumnezeu trezeşte corzile simțului de dreptate american.

Cinstea de bază a Părintelui Serafim i-a îngăduit să pătrundă în întunericul vremurilor sale, nu numai pentru americanii săi, ci şi pentru cei din țările îndepărtate, înrobite. Când era mai tânăr, s-a răzvrătit împotriva superficialității lumii americane moderne: împotriva deşertăciunii lumii, a materialismului, a uşurătății şi a raționalismului supărător. Răzvrătirea sa a luat chipul neliniştii, deznădejdii, nihilismului şi fărădelegii „furioşilor" generației sale: intelectualii progresişti, boemi şi non-conformişti. Totuşi, firea sa de „cowboy american" deschis, jertfelnic, l-a oprit de la fuga pe care şi-o îngăduiau cei din preajma sa. Chiar şi „fuga" în tărâmul exotic al iluminismului budist i-a lăsat sufletul gol şi chinuit.

Atunci Dumnezeu i S-a descoperit sufletului îndurerat al Părintelui Serafim, şi a început schimbarea de la răzvrătirea americană modernă la ortodoxia veche, apostolică. Când a *venit* la ortodoxie, el a mers de-a dreptul prin toate aspectele exterioare – toată mentalitatea deşertăciunii lumeşti şi a rânduielii supărătoare care se află şi în Biserică – ducându-se până la esența şi inima creştinismului lumii celeilalte. El a luminat cărarea pe care trebuie să o urmeze şi alte suflete americane curate, deschise, căci ei țin seama de „sensul american al dreptății" pe care îl au.

Dar mai este un chip al Părintelui Serafim, unul care, cu osebire s-a făcut iubit inimilor creştinilor ortodocşi din spatele *cortinii de fier*. Aşa cum arată călugărul împreună ostenitor cu el pentru o perioadă de mulți ani: „Părintele Serafim a fost omul care a ştiut cum să sufere." El a cunoscut măsura suferinței mântuitoare, a văzut-o lucrând în mucenicii şi duhovnicii creştini din vremea sa, şi a primit-o din voia sa – nu numai pe din afară, prin greutățile vieții sale călugăreşti din pustie, ci şi lăuntric, în „durerea inimii" care caracterizează dragostea creştină adevărată. Înainte de a fi aflat Adevărul, el suferise pentru că îi lipsea, acum aflându-l, el suferea pentru El.

AUTORUL acestor rânduri a fost fiul duhovnicesc al Părintelui Serafim, întorcându-se la dragostea pentru Iisus Hristos prin el. Şi eu voiam ceva mai adânc decât se oferea de către lumea de suprafață – şi creştinismul fără adâncime – din jurul meu; iar eu m-am aplecat către răzvrătirea tinerească a vremii mele, şi m-am adâncit pe calea alternativă a budismului. Dacă Părintele Serafim nu mi-ar fi arătat singura cale adevărată - retezând toate împiedicările conştiinței noastre apusene cu spada aprinsă a suferinței sale pentru Adevăr - eu aş trăi, ca mulți dintre cei de o seamă cu mine, o viață fără nici un scop de „deznădejde liniştită". Poate că am urmat deja duhul vremii şi am primit alcătuirea vreunui înlocuitor de credință care să mă facă „să mă simt în desfătare".

Când stăteam lângă coşciugul Părintelui Serafim, în biserica simplă a mânăstirii sale, văzând chipul strălucitor, ceresc al feței sale adormite, am vărsat lacrimi de recunoştință, mulțumindu-i „că îmi dăduse Adevărul" – piatra de mare preț pentru care merită să vinzi toate cele din lumea aceasta.

Scriind aceste rânduri după zece ani, în ajunul celei de a zecea pomeniri de la adormirea sa, văd toate lucrurile cele minunate pe care le-a săvârşit în viața sa prea scurtă de 48 de ani. Viața mea este numai una dintre milioanele de vieți pe care le-a mişcat adânc.

Mă simt dator să fac cunoscut mesajul său, să dau înapoi altora ceea ce el mi-a dat mie. Căci aşa cum Rusia a adus odinioară întregul Adevăr – ortodoxia – în America, tot la fel acum America, prin Părintele Serafim, aduce acel Adevăr înapoi de unde a

venit. Prin acest om, care a fost miezul conştiinței americane, America modernă zămisleşte un rod al creştinismului vechi, mistic, din pământul său. Este o adâncime a creştinismului pe care America a cunoscut-o foarte puțin până acum: zămislită în inima tăcută a catacombelor, ascunsă de toată tulburarea şi deşertăciunea pământească, iar prin fire *nu este din lumea aceasta*.

Nota autorului

Ca războinic al minții şi inimii, Părintele Serafim Rose s-a ridicat adesea în apărarea Adevărului, când a fost batjocorit. Capcanele şi înşelările asupra cărora a atenționat Părintele Serafim, rămân să pândească oamenii ca să-i afle pe picior greşit şi să-i arunce de pe cale. Nădăjduim că această carte îi va ajuta pe oameni să se izbăvească de aceste primejdii.

Luptele Părintelui Serafim nu s-au purtat atât cu oameni, cât cu idei greşite despre creştinism, teologie şi viața de biserică. De aceea, pentru a domoli chipul luptelor, am tăinuit numele celor care au fost nemijlocit lucrători, în afara acelora care au plecat în lumea cealaltă. Am făcut la fel şi cu alții care nu se găsesc aici cu numele lor adevărate.

PARTEA I

1
Începuturi

Omul acesta ... nu este mădular ales al unei familii vestite; este unul din cei mulţi şi totuşi o adevărată viţă nobilă.
- Euripide[2]

PĂRINTELE SERAFIM ROSE – care a fost numit prima legătură americană cu înţelepciunea Sfinţilor Părinţi din vechime – s-a născut într-o familie obişnuită de protestanţi albi, din clasa de mijloc, în San Diego – un orăşel obişnuit californian de pe Coasta de Vest. La naştere i s-a dat numele Eugene – ceea ce înseamnă „de neam ales“ sau „nobil”.

Părinţii lui Eugene erau imigranţi americani de generaţia a doua. Bunicii dinspre mamă veniseră din Norvegia. Bunicul său, John Christian Holbeck a păşit pe pământul american dimpreună cu familia, când avea 13 ani. Bunica sa, Hilma K. Helickson, deşi se născuse în Norvegia, era de origine suedeză; a fost adusă în America la vîrsta de 3 ani. Familiile Holbeck şi Helickson s-au aşezat în orăşelul Two Harbors, statul Minessota. Aici, John şi Hilma au crescut, s-au cunoscut şi în 1896 s-au căsătorit. John a lucrat ca frezor într-o mină de diamante, după care şi-a încercat norocul ca fermier. Au avut împreună 5 copii. Al treilea copil, născut în 1901, o fată pe nume Esther, a fost mama lui Eugene.

Esther a crescut la o fermă de peste 16,2 ha de pământ, pe care tatăl ei o cumpărase la un preţ de 400 de dolari. Era un pământ neroditor – „bolovănos”, cum obişnuia ea să spună – şi îşi aducea aminte cum tatăl ei folosea dinamită ca să scape de bolovani. Pentru a spori veniturile familiei sale care se mărea, John a trebuit să-şi ia o slujbă de noapte în oraş. Mai târziu, şi-a cumpărat câteva vaci şi vindea lapte din casă în casă.

Familia Holbeck şi-a botezat şi şi-a crescut copiii în cadrul Bisericii Luterane. În familia lor se punea mare preţ pe buna creştere. Îndurând mari lipsuri băneşti, şi-au trimis fiul cel mai mare, Jack, să înveţe la un colegiu, iar el le-a dat banii înapoi mai târziu după ce a avut o stare materială trainică. Deşi numai doi dintre copiii Holbeck au putut să înveţe la colegiu, aproape toţi nepoţii şi strănepoţii au dobândit măcar o diplomă de colegiu. Ca un lucru al mândriei, de la toţi se aştepta să izbutească!

J. Holbeck a fost unul dintre acei luptători care şi-a dat viaţa pentru construirea Americii. Fiindcă trebuia să asigure hrana familiei sale din lucrarea pământului, nu a mai avut timp pentru petreceri. Odată, pe când fiica sa Esther se întorcea cântând şi cu flori de la pădure, a socotit folosul pe care îl are de acolo şi în obişnuitul său dialect norvegian i-a spus: „Florile şi muzica nu ţin de foame!”

După ani şi ani de la această întâmplare, Esther a reuşit să-şi facă timp şi pentru muzică şi pentru pictură. Însă faptul că a trăit într-o familie în care trebuia să muncească atât de mult pentru o bucată de pâine, a lăsat asupra ei o urmă pe care nu a mai putut-o şterge niciodată. Se îngrijea mereu de partea materială a lucrurilor.

Frank Rose, omul cu care s-a căsătorit, era de o cu totul altă fire. Era smerit, tăcut, deschis, şi lua viaţa aşa cum era.

---

[2] Din *Electra*, în Euripide, *Medea, Hecabe, Electra, Heracles* (Penguin Books, 1963), p. 118.

Frank era de origine franco-daneză. Dinspre tată a avut un strămoş francez, care luptase în armata lui Napoleon şi care se căsătorise cu o ţigancă unguroaică. Dacă se găsea şi sânge fierbinte de ţigan în neamul familiei Rose, acesta a sărit peste o generaţie, în persoana lui Frank.

Tatăl lui Frank, Louis Deseret (L. D.) Rose, imigrase din Franţa în Canada şi apoi în S.U.A., a deschis un chioşc de îngheţată şi două magazinaşe de dulciuri în orăşelul Two Harbors. În urma unui accident de tren din tinereţe, îşi pierduse un picior, având în loc unul din lemn. „Nimeni nu-l căina pentru asta şi nici nu se vorbea despre asta", îşi amintea cineva din familie; „era un fapt împlinit şi viaţa îşi urma cursul ei". Deşi se trăgea dintr-un mediu romano-catolic, Louis se declarase ateu convins cu aplecări spre socialism. Spunea că citise Noul Testament înainte de a împlini 12 ani – voind prin aceasta, în chip limpede, să întărească şi mai mult ateismul său. Totuşi, părerile sale religioase nu l-au împiedicat să ia în căsătorie o bună creştină romano-catolică, de origine daneză, May Vandenboom, a cărei familie se stabilise în Marquette, Michigan.

Louis şi May au avut 4 fii, dintre care unul a murit înecat la vîrsta de 12 ani. Frank, al doilea dintre copii, s-a născut în 1890. Dorind să împlinească una dintre dorinţele mamei sale, acesta a slujit ca băiat în altarul bisericii catolice vreme de câţiva ani. May a murit la 48 de ani, pe când Frank era doar de 14 ani, acesta continuând să mai slujească în biserică vreme de patru ani.

Frank Rose a luptat pentru ţară în armată, în primul Război Mondial în Franţa şi s-a întors acasă cu gradul de sergent. Pe Esther Holbeck a întâlnit-o pe vremea când lucra la magazinul de dulciuri al tatălui său, „Rose's Candy Store". Era cu 11 ani mai tânără decât dânsul şi tocmai absolvise liceul. S-au căsătorit în 1921 în orăşelul Two Harbors. Frank a încercat să se ocupe de afaceri cu bomboane şi îngheţată, deschizându-şi chiar un mic magazin, după ce tatăl său a ieşit din afaceri. Mai târziu, s-a angajat la General Motors, perioadă în care i s-a născut şi primul copil, Eileen.

În 1924, când Eileen avea deja 2 ani, Frank şi Esther s-au mutat în însorita Californie de sud, departe de iernile aspre din Minessota. În San Diego au mai deschis un magazin de dulciuri, care a început să fie o afacere bună doar când flota navală s-a aşezat în oraş. În cele din urmă, au fost siliţi să închidă magazinul, iar Frank şi-a găsit o slujbă sigură de portar al Parcului şi Departamentului de distracţii din San Diego. El trebuia să aibă grijă de stadion.

În San Diego, li s-au mai născut doi copii: Franklin jr., după 4 ani de la naşterea lui Eillen, şi Eugene, care s-a născut cu 8 ani mai târziu. Toţi copii familiei Rose erau inteligenţi, frumoşi şi mai înalţi decât media obişnuită.

Eugene Dennis Rose s-a născut pe 13 august 1934. Era în toiul marii crize economice. Familia Rose cumpărase acţiuni pe care le pierduse şi uneori nici nu prea aveau ce mânca. Deşi Eugene era poate prea mic ca să-şi amintească de anii aceia, Eileen îşi aduce aminte cum stăteau la rând pentru pâine. „Când îţi vin greutăţi din lipsa banilor, nu poţi uita prea uşor," zicea ea. „Reuşita înseamnă plata banilor." Cunoscând deja măsurile „muncii grele" şi „cumpătării", Esther a început să facă prea mare economie. A rămas aşa toată viaţa, chiar şi după ce Eileen şi Franklin jr. îşi întemeiaseră o familie şi aveau o stare materială bună. Nu s-a lepădat niciodată de obiceiul, căpătat în timpul crizei, de a strânge toate rămăşiţele de săpun din casă şi de a le fierbe din nou, pentru a face noi calupuri. Toţi cei trei copii ai ei au fost crescuţi să nu ia viaţa de loc în uşor.

Când s-a născut Eugene, Frank avea deja 45 de ani. Fiindcă el era cu mult mai mic decât fratele şi sora sa, Eugene a crescut ca şi cum ar fi fost singurul copil din familie. Atunci când a venit pe lume, părinţii l-au numit : „*Extra Dividend*".

Când Eugene avea doar 4 ani, sora sa Eileen (de 16 ani) a dat bacalaureatul şi a plecat la un colegiu de afaceri din Los Angeles. S-a căsătorit cu doi ani mai târziu şi de

atunci şi-a văzut fratele mai mic foarte rar. Când era acasă, avea grijă de Eugene, când părinţii lucrau la magazinul de dulciuri. „Mi-aduc aminte că era un copil fericit şi foarte drăgălaş”, spunea ea.

Bunicii lui Eugene s-au mutat în San Diego, după ce se mutaseră părinţii lui. Louis Rose a murit când Eugene avea doar 7 ani, dar John şi Hilma Holbeck au trăit până când Eugene s-a făcut bărbat. După câţiva ani a primit şi o moştemnire de familie: un ceas de-al bunicului, pe care Louis şi May Rose îl primiseră ca dar de nuntă. Eugene a păstrat acest ceas până la sfârşitul vieţii sale, ca pe o legătură cu tradiţia familiei şi obişnuia să-l întoarcă în fiecare noapte, chiar şi atunci când nu mai mergea bine.

ESTHER, cu firea ei hotărâtă şi voinţa puternică, a fost cârmuitorul de netăgăduit al familiei. Ea trebuia să ştie mereu toate câte se întâmplau. Nimic nu era ascuns de la faţa ei, căci socotea că avea dreptul de părinte de a intra în camera copiilor ei oricând, de a le scotoci prin sertare şi de a le citi scrisorile şi hârtiile. Le cerea foarte multe copiilor, însă mult prea rar le aducea vreo laudă. Făcea parte din generaţia de părinţi care credeau că nu e bine să-şi laude copiii peste măsură, ca nu cumva să se facă plini de sine. Însă chiar dacă nu-i lăuda pe faţă, îi lăuda cu mare cinstire în faţa prietenilor şi rudelor, în lipsa lor. Dintre toţi, cel mai mult se mândrea cu Eugene.

„Nu eram o familie care să-şi arate simţămintele pe faţă”, îşi aminteşte Eileen. Chiar şi Frank, deşi era foarte cald şi iubitor, se simţea strâmtorat să-şi arate dragostea. Eileen zicea că nu a sărutat-o niciodată după ce a mai crescut.

„Mama era foarte aspră când cineva i se împotrivea”, spune Eileen „iar tata se ferea din calea răului”. Se părea că nu avea încotro decât să fie dominat. Ocolea cu purtare de grijă toate împotrivirile, şi totdeauna îşi arăta învoirea printr-un zâmbet. Arareori se întâmpla să ţină supărarea sau reaua-voinţă către cineva.

Ca şi tatăl său, Eugene i se supunea mamei sale fără împotrivire. Toată lumea şi-l aducea aminte ca „fiul desăvârşit”, copilul ascultător care poate intra în legendă. „Dacă era ales vreunul dintre noi toţi”, îşi aminteşte Eileen, „acela era Eugene, căci el se străduia din răsputeri să facă ceea ce i se cerea şi să n-o supere pe mama”.

„Eugene a fost o bucurie”, spunea mama lui. „Tatăl său avea credinţa că soarele a răsărit deasupra sa”.

Potrivit spuselor soţiei sale, Frank „se mulţumea cu foarte puţin; voia să stea acasă cu mine; era fericit doar ca să fie acasă şi să se îngrijească de grădiniţă. Era un om mulţumit, fără să poarte de grijă de vreun lucru din afară. Totdeauna alegea o slujbă mai mică şi niciodată nu i-a spus lui Eugene ce să facă în viaţă, nici nu l-a îndemnat să câştige bani”.

„Frank nu era un om practic”, spune Esther. „El era ‘mintea’, pe când eu eram cu ‘simţul practic’.” În comparaţie cu Esther, Frank era un cititor lacom, citind două ziare pe zi şi ţinând corespondenţa cu reviste ca: *U.S. News and World Report*, *Business Week* şi *The Wall Street Journal*. În schimb nu citea multe cărţi.

S-ar mai putea spune multe despre însuşirile alese ale lui Frank decât despre roadele minţii sale. Ca toţi băieţii, Eugene se uita la toate cele ale tatălui său; şi ca mulţi alţii, a luat de la el însuşirile lui cele mai bune. Crescând, Eugene aprecia obiceiul tatălui său de a nu dori niciodată să se înalţe în faţa celorlalţi. Mai târziu, când a ajuns şi el la cinstirea cea lumească şi la lucrurile cele materiale, „se mulţumea cu puţin”.

De la mama sa, Eugene a primit acea însuşire lucrătoare a dreptei socotinţe, un strop de încăpăţânare şi o grăire limpede, scurtă, vie, care deşi folosea cuvinte şi expresii populare, vorbirea era foarte limpede. De la amândoi părinţii, Eugene a primit vechea dreptate şi neprefăcătorie americană bună, care l-a ajutat mai târziu să vădească felurite chipuri ale făţărniciei.

Frank Rose era bărbatul obişnuit american, deşi cam prea cu capul plecat. Se vedea la el acea fire sfioasă, stăruitoare în întregime, adânc iubitoare, care nu se simte în largul său atunci când trebuie să spună cele ale sale, însuşirea omului obişnuit, care (aşa cum pretindeau cărțile şi filmele populiste ale vremii) *ar putea* fi erou dacă s-ar afla în împrejurări prielnice. Eugene a primit aceste însuşiri: dispoziția sa lăuntrică împreună cu întreaga lume a copilăriei în care a trăit, arătau că trebuie să crească după chipul lui Gary Cooper. Însă în mijlocul acestei Americi alcătuită numai după modele, se vestea o făptură care nu era alcătuită după *nici un* model. Era ca şi cum într-o familie de oameni obişnuiți, s-ar fi născut un om de neam împărătesc. Într-un fel, Eugene era cu totul aparte de restul familiei, deşi în copilărie, înainte de a i se dezvolta întreaga personalitate, aceste deosebiri nu erau atât de evidente, cum s-au făcut mai târziu. Mai întâi se putea vedea că era un copil neobişnuit de tăcut şi gânditor, cu o stăpânire firesc în purtare, lucru care era neobişnuit la băieții de vârsta lui.

„Eugene era un băiat serios şi însetat după învățătură de când era mic”, povesteşte mama lui. Avea o înțelepciune cu totul aparte. Darul său firesc s-a văzut mai întâi în puterea lui de a înțelege lucrurile de îndată, cu mult înaintea copiilor de vîrsta lui sau uneori, chiar înaintea celor mari. Unul dintre profesorii săi de şcoală elementară a spus: „Simt că sunt împins de la spate când intră el în clasă. Simt că trebuie să mă apuc de treabă de îndată, ca să nu piardă vremea”.

Firea stăpânită şi însetată de învățătură l-a împiedicat pe Eugene să ia parte la oarecare petreceri şi lucrări obişnuite ale băieților americani. Pe când era copilaş o făcea pe cowboy-ul pe un căluț de lemn; mai târziu s-a înscris la Cercetaşi începători[3], unde ținea socoteala scorurilor la jocul de baseball. Când a împlinit 6 ani, a început să ia lecții de pian, pe care le-a continuat şi la Colegiu. Între 10 şi 12 ani a făcut parte din patrula agenților de circulație la şcoala unde învăța, îndatorire pe care a împlinit-o cu dreptate, după cum spunea mama sa. La terminarea şcoalii elementare i s-a dat titlul de recunoştință de „sergent” – cum primise şi tatăl său în armată.

Eugene iubea foarte mult natura. În timpul celor trei veri de licean, a urmat cursurile de zoologie la Şcoala Ştiințifică de vară pentru tineret, organizată de Societatea de istorie naturală a oraşului San Diego. La aceste cursuri a putut cerceta pe viu animalele, la vestita Grădină Zoologică din San Diego. Locuind aproape de ocean, l-a atras mai ales viața mărilor şi aduna caracatițe şi alte animale de mare în cămara de acasă. A strâns şi fluturi. Minunându-se de cerul nopții, a plănuit să-şi picteze tot tavanul cu stele, toate la locurile lor.

În serile de vineri, mergea împreună cu tatăl său la biblioteca din apropiere. Era ca un ritual săptămânal – seara în care ieşeau împreună. Eugene se întorcea acasă încărcat de cărți. În timpul verii lua parte la „Clubul de vacanță al cititorilor”.

Era încă destul de mic, când a început să citească romanele lui Charles Dickens. Mama şi-l aminteşte râzând în gura mare când citea *Documentele postume ale Clubului Pickwick*. Când venea vremea de culcare, mama intra şi-i stingea lumina. Mai târziu, se trezea de hohotele lui de râs. Intrând în camera fiului ca să vadă ce se întâmplă, îl afla citind sub pătură cu o lanternă. *Documentele Clubului Pickwick*, carte care îi adusese faima lui Dickens peste noapte, era mult prea atrăgătoare pentru micul Eugene, ca să o lase din mână.

Eugene avea un câine, care se numea „Ditto”. Acesta nu era prea deştept, dar era *al lui* şi de aceea avea pentru el o dragoste aparte. Îl privea în ochi ca pe un om. Când Ditto a fost lovit de o maşină, Eugene a plâns nemângâiat. Aceasta a fost cea dintâi întâlnire a lui cu moartea. Unii socoteau că supărarea lui a întrecut măsura. Cineva chiar a spus: „Este nefiresc să iubeşti un câine în chipul ăsta – un câine!”

[3] La „Cercetaşii începători”, „mama sa” s-a întâmplat să interpreteze rolul mamei actorului Gregory Peck. Ea zicea că Eugene era cel mai deştept dintre toți copiii pe care îi avea în grijă.

Pe lângă această dragoste de natură „nefirească”, tânărul Eugene avea aplecări înflăcărate spre religie. Mama sa, o bună creştină protestantă i-a încurajat această aplecare. Tatăl său părăsise Biserica Catolică pe când avea 18 ani. Nimeni nu aducea vorba despre aceasta şi nimeni nu cunoştea pricina. Deşi Frank Rose nu era ca şi tatăl său, un antireligios, (căci Frank nu se împotrivea la nimic), el nu a avut niciodată imboldul de a merge la biserică. Mult mai târziu, a început să meargă la o biserică protestantă, dar aşa cum spune Esther, doar ca să-i facă ei plăcere.

„Pe când eram copii”, îşi aminteşte Eileen, „mergeam cu mama pe la felurite biserici: luterană, baptistă, metodistă şi presbiteriană, unde mama cânta întotdeauna în cor. Însă obişnuiam să le schimbăm, căci mama ajungea la neînțelegeri cu preotul”.

Când era mai mic, Eugene a urmat lecții de Biblie la biserica presbiteriană de lângă casă. Îşi uimea deseori părinții cu cunoaşterea Scripturii, din care le dădea citate din minte. Cărțile Estherei şi ale lui Samuil din Vechiul Testament i-au lăsat o impresie adâncă, după cum zicea mama lui. Când era în clasa a VIII-a, din voia sa, a fost botezat şi confirmat creştin al bisericii metodiste.

ÎN liceu, Eugene a pus capăt interesului pentru religie. „Eugene nu era religios deloc”, îşi aminteşte Walter Pomeroy, cel mai bun prieten al său din vremea aceea. Pentru a umple acest gol religios, s-a avântat cu înflăcărare în cunoaşterea ştiințifică şi matematică: biologie, algebră, trigonometrie, etc. După cum spunea şi Walter, „Noi am intrat în liceu într-o vreme când toată lumea nădăjduia ca ştiința să mântuiască lumea”. Majoritatea tinerilor care se pregăteau să intre la colegiu, voiau să se facă oameni de ştiință, fizicieni, ingineri sau medici.

Liceul din San Diego era cam ceea ce astăzi am numi o „şcoală cu circuit închis”. Elevii care se pregăteau pentru colegiu erau într-un număr destul de mic. Aceşti viitori intelectuali mergeau la aceleaşi cluburi şi participau la aceleaşi cursuri în cadrul pregătirii pentru colegiu însă, între ei era o împărțire socială foarte limpede. Grupul principal, care era cel mai numeros, era alcătuit din elevii familiilor bogate din partea „cea bună” a oraşului. Grupul cel mai mic era alcătuit din 6 ori 7 băieți din familii din clasa de mijloc, până la cea săracă, trei dintre ei fiind evrei şi unul mexican. Eugene şi Walter făceau parte din cel de al doilea grup.

Elevii din grupul celor bogați luau parte la conducerea şcolii, căutând să fie aleşi ca reprezentanți ai claselor, şi pentru a face parte din cluburile sociale ale liceului. Deşi erau prietenoşi cu ceilalți elevi din liceu („la urma urmei”, spune Walter, „reprezentai un vot”) țineau să aibă legături apropiate cu cei de-ai lor. Reprezentau elita socială a campusului.

Grupul mai mic era unit prin aceleaşi preocupări pentru muzică, literatură şi artă. În timpul pauzelor de masă, băieții vorbeau despre cărțile pe care le citiseră sau lucrările muzicale care le plăcuseră cel mai mult. Nu ascultau niciodată şlagărele care erau la modă atunci, („Aproape nici nu existau pentru noi”, spunea Walter) şi nici nu mergeau la dansurile liceului. Deşi Eugene împreună cu vreo câțiva erau buni la sport şi primiseră cele mai mari note, nu făceau parte din nici o echipă sportivă. Walter zicea: „Eram ceea ce astăzi s-ar numi ‘pe tuşă’“.

Tot Walter a fost acela care i-a găsit şi porecla de „Oign”,[4] după titlul renumitului poem narativ al lui Puşkin şi opera lui Ceaikovski, „Evgheni Oneghin”. Este un lucru minunat dacă socotim legătura sa cu Rusia de mai târziu, în urcuşul său duhovnicesc.

Elevii din grupa lui Eugene citeau foarte mult şi aveau o cultură foarte bogată pentru vârsta lor. Walter simțea că este o cinste pentru el să face parte din grupul acela de băieți şi să învețe de la ei, căci înainte de liceu avusese puține prilejuri ca să-şi

[4] Se pronunță “Oig-n”.

agonisească vreo cultură. Băieții evrei primiseră o educație muzicală clasică, despre care aveau cunoştințe foarte temeinice. Aveau o prețuire aleasă pentru Mozart, Beethoven şi Brahms, însă nu ascultau de loc piesele compozitorilor moderni. Pe de altă parte, Walter îi prețuia mai mult pe moderni, împotrivindu-se celor care îi prețuiau pe oarecare compozitori ca Debussy sau Brahms.

Care se plasa Eugene în aceste convorbiri? „Era atras mai mult de clasici decât de moderni", spune Walter, „însă îi asculta pe toți şi le dădea un bun prilej tuturor". Chibzuia îndelung ca să facă vreo apreciere.

Cel mai mult îi plăcea aria din ultimul act din *Tosca* de Puccini, în care eroul, în pragul execuției, scrie o scrisoare iubitei sale începând cu cuvintele: „Şi stelele străluceau". Îi plăcea mai ales înregistrarea acestei arii, aşa cum era interpretată de Farrucio Tagliavini. „O ascultam de multe ori," spune Walter „şi socoteam că este minunată".

Când grupul de prieteni începea să-şi îndreptăţească interesele intelectuale, Eugene nu avea obiceiul să-şi spună părerea. „Mai ales el analiza lucrurile, însă dacă argumentarea nu era temeinică, le-o spunea de îndată. Era cel mai tăcut şi mai interiorizat dintre noi toți, făcut mai curând să tâlcuiască decât să facă agitație".

EUGENE a învățat cu râvnă în liceu – „arzând gazul toată noaptea", cum spunea mama sa. Odată i-a şi spus:

- După felul cum studiezi, vei ajunge un om deştept într-o bună zi!

- Dar eu nu vreau să ajung om deştept, i-a răspuns el, eu vreau să fiu înțelept!

„Cu inteligența sa firească, putea să obțină cu uşurință note foarte bune, fără să învețe aproape nimic", spunea Walter, „însă el învăța mai mult decât oricare om pe care l-am cunoscut eu vreodată. Era foarte conştiincios în toate câte le făcea. Odată, când a trebuit să facem un raport ştiințific, el a fost acela care a prezentat toate subiectele. Cerceta lucrurile în chip analitic. Încetineala cu care-şi exprima judecățile, îi era de mare folos mai ales la chimie, căci cerceta cu mare atenție toate etapele experienței înainte de a-şi exprima o concluzie".

După spusele nepotului său, Mike Scott, care pe atunci avea doar de 7 ani, „Eugene era foarte academic. Era neîntrecut". Uneori notele sale întreceau atât de mult notele celorlalți din clasă, încât era singurul care primea calificativul maxim. În acelaşi timp, se arătau în el tot mai puternic calitățile tatălui său. Mama sa şi-l aminteşte spunând: „Să nu laşi pe nimeni să te creadă important".

Sally Scott, nepoata sa, îşi aminteşte următoarele despre el: „Pentru mine a fost întotdeauna unchiul Genie. Era foarte tăcut şi foarte învățat. Te învăța mereu ceva, avea mereu răbdare şi chiar de tânăr avea o structură interioară aparte care îl deosebea de ceilalți. Cât a fost mic, probabil că această deosebire i-a adus oarecare neajunsuri, dar aceasta numai până când şi-a găsit locul adevărat...

Îmi aduc aminte de o întâmplare în legătură cu nişte cărți. De sărbători, când familia se aduna la masa de seară, Gene obişnuia să vină împreună cu toată lumea, după care se retrăgea îndată în camera lui şi se apuca de studiu. Cum şi mie îmi plăceau foarte mult cărțile, m-a găsit într-o zi în camera lui, citind prin cărțile sale. (Aveam vreo 9-10 ani şi m-am speriat foarte tare că fusesem 'prinsă'). M-a întrebat ce cărți mi-au plăcut cel mai mult. I-am spus că două: *Un cățel pe nume Chips* şi *Charlie* de Albert Payson Terhune. Atunci mi-a făcut o propunere: dacă până la următoarea mea vizită voi putea să țin minte numele autorilor şi cărților care mi-au plăcut, îmi va dărui mie cărțile. Le-am citit de multe ori în anii care au urmat şi le-am citit şi fetelor mele. Mai am şi acum cărțile".

În liceu, Eugene a dat dovadă de o mare uşurință în învățarea limbilor străine, învățând spaniola, germana şi franceza. Până la absolvire, scria deja poezii în limba

germană. Era foarte bun şi la matematică, fapt explicat de Walter prin aceea că această disciplină cerea o minte analitică şi multă introspecţie. Profesorul său de matematică spera ca el să urmeze o carieră în domeniu şi l-a propus pentru titlul de student merituos, în vederea obţinerii unei burse.

Profesorul său de engleză, d-nul Baskerville, era de asemenea preocupat de viitorul lui Eugene. Din ceea ce povesteşte Walter, aflăm că acesta încuraja un fel de viaţă liberă, cu simţ artistic. Îi plăcea mult muzica şi poezia romantică spaniolă. Printre altele, l-a apropiat pe Eugene de poetul american Robinson Jeffers, care s-a împotrivit lumii şi războaielor ei, într-o vreme în care, spre deosebire de zilele noastre, nu era potrivită o asemenea purtare.

D-nul Baskerville i-a găsit lui Eugene o slujbă pe timpul verii la o librărie din San Francisco. Vreme de trei luni de zile, cât timp a lucrat acolo, a locuit la *Hotel de France*, un loc unde toată lumea vorbea franceza şi mânca mâncare europeană.

În timpul anilor de liceu, a citit romanul lui Dostoievski, *Crimă şi pedeapsă*, dar aşa cum a spus mai târziu, nici nu-l înţelesese şi nici nu-l preţuise în profunzime, la vremea aceea.

„Eugene nu-şi pierdea timpul cu lucruri mărunte”, spune mama lui. Deşertăciunile cu care-şi umpleau timpul elevii de liceu, cât şi fastul activităţilor din cadrul liceului, îl supărau peste măsură. Mike Scott îşi aminteşte cât de uimit era că Eugene nu dorea să conducă vreo maşină, să aibă o maşină a sa, într-o vreme în care era la modă să fii „pe roţi”. Eugene avea impresia că până şi prietenul său Walter nu era destul de serios şi îl mustra pentru chefurile şi nopţile pierdute „ca un fluture de noapte”. Când a sosit bacalaureatul cu toate ceremoniile şi strălucirea lucrărilor celor deşarte şi cu toată mândria părinţilor, Eugene n-a voit să închirieze un smoching, aşa cum se obişnuia. A luat totuşi parte la serbarea artistică a şcolii, care a avut loc în ziua înmânării diplomelor. Împreună cu alţi 12 colegi şi sub îndrumarea unui profesor, a ajutat la scrierea unei piese, a avut şi sarcina vânzării biletelor. Piesa intitulată „Crescut puţin cam prea mult”, a fost scrisă cu scopul de a fi pe placul părinţilor şi rudelor care veniseră să vadă. Exprimând visul american, care era încă foarte răspândit la începutul anilor ’50, susţinea idealurile familiei, religiei (pe bună dreptate), progresul economic şi profesional, responsabilitatea şi munca susţinută, împletită cu lucrări umanitare în spiritul lui Albert Schweitzer.

EUGENE a absolvit liceul din San Diego în iunie 1952. Din punct de vedere intelectual era socotit cel mai bun din clasă. În cartea de amintiri a şcolii, colegii săi scriseseră: „Eugeniu... Geniu... Mult noroc şi nu-i da nici o şansă lui Einstein!” A primit şi câteva merite şcolare, dintre care cea mai importantă a fost bursa de 4000 de dolari „George F. Baker” ce i-a fost acordată prin stăruinţele profesorului său de matematică. Când a primit acest premiu, n-a vorbit prea mult despre asta. Aflând despre premiu, mama l-a întrebat entuziasmată:

- Unde este diploma?

- În sertar, i-a spus liniştit.

Aducându-şi aminte de această întâmplare ca şi de multe altele, mama lui a spus: „N-am mai văzut un băiat aşa modest!” În plus, a înapoiat şcolii alte premii mai mici, spunându-le: „Mi-e de ajuns cât am!”

Pe vremea aceea, în afara gândului de a intra la Colegiul Pomona, nu avea o idee limpede despre profesiunea sa viitoare (profesorul său de matematică a rămas destul de dezamăgit când a aflat că Eugene nu s-a specializat în matematică). „Eugene putea reuşi în orice domeniu”, spunea Walter „însă nu avea tragere de inimă nicăieri. Avea nevoie de ceva care să-l înflăcăreze.”

San Diego era plin de canioane; în multe dintre ele crescuseră copaci, tufişuri şi ierburi. Lângă modesta casă de periferie a familiei Rose, era o vale numită de localnici „Valea ienupărului”, în care Eugene obişnuia să facă plimbări lungi, de unul singur. Câteodată ieşea şi noaptea, gustând din desfătarea cerului înstelat, de deasupra copacilor. La ce cugeta în timpul acestor ceasuri de singurătate, rămâne neştiut. Totuşi, este foarte posibil ca aceste lungi plimbări să fi fost legate nu numai de cugetare, ci şi de un oarecare chip al suferinţei. Pr. Paul Florenski, un mare om de ştiinţă şi mucenic rus, spunea cândva, că „soarta măririi este suferinţa venită de la lumea din afară, pe când suferinţa lăuntrică vine din tine însuţi. Aşa a fost, aşa este şi aşa va fi.” Eugene trecea acum prin acea suferinţă lăuntrică negrăită, ca urmare a faptului că se făcuse conştient că era deosebit de cei din jurul său. Fiindcă mintea sa putea înţelege lucrurile cu mult înaintea altora, era chinuit de urâciunea lucrurilor obişnuite pe care le trăise şi le pricepuse deja. Avea poftă de mai mult, voia să meargă mai departe, dar încotro? Avea în el acea sământă aleasă, care nu-l lăsa să se simtă împlinit în lucrurile cele mărunte, materiale – lucrurile lumii acesteia.

„Eugene avea o privire profundă,” îşi aminteşte Walter. „Nu doreai să te uiţi în ochii lui căci te ardeau. Părea că vrea mereu să privească în miezul lucrurilor. Întotdeauna mi-a dat impresia unui ceainic gata să explodeze. Simţeai că fierbe ceva înăuntru, aşteptai să dea pe din afară – dar asta nu se întâmpla niciodată. Era întotdeauna liniştit, cerceta lucrurile cu luare aminte, mereu în căutare de ceva care să-l stăpânească.”

Se făcuse gânditor, „iubitor de înţelepciune”, cerând răspuns la întrebarea „de ce?”. Şi oricare era răspunsul, el trebuia să-l simtă şi să-l pună întru lucrare. Ştia atât de bine – sau mai degrabă simţea – chiar de îndată; şi aceasta a fost şi pricina care i-a hotărît drumul întregii sale vieţi, până în clipa morţii sale.

2
Seminţele Răzvrătiri

Greşelile oamenilor mari dau mai mult rod decât adevărurile oamenilor mici.

- Friedriech Nietzsche

ÎN toamna anului 1952, Eugene a intrat la Colegiul Pomona, din sudul Californiei, şi a locuit într-unul dintre căminele studenţeşti.

Eugene se făcuse un tânăr înalt, suplu şi bine alcătuit trupeşte. Avea faţa albă, bărbia hotărâtă, dinţii albi, sănătoşi, nasul lunguieţ şi neobişnuit de drept, fruntea înaltă şi părul castaniu foarte des, pe care şi-l pieptăna spre spate. Însă ceea ce uimea şi atrăgea cel mai mult la el, erau ochii – mari, cugetători şi de un albastru adânc. De obicei purta o cămaşă albă cu mânecile suflecate.

Alături de Colegiul Stanford, Pomona era socotit cel mai bun colegiu particular din California. Era apreciat de asemenea şi ca unul dintre cele mai bune colegii americane de arte liberale. Ca şi Harvard, fusese întemeiat de Congregaţia Protestantă din New England. Cunoscut şi ca „Oxfordul dumbravei portocalii”, a fost structurat după modelul oxfordian al colegiilor independente asociate[5]. Mulţi dintre profesorii Pomonei veneau din Liga Ivy a Colegiilor; unii chiar aveau titlul de învăţăcei Rhodes. Întrucât fiecărui profesor îi revenea în medie cam l0 studenţi, se dădea multă atenţie

[5] Pe vremea aceea colegiile asociate erau: Scripps (pentru fete), Claremont (pentru băieţi) şi Pomona (mixt). Eugene s-a înscris la cel de al doilea.

fiecăruia în parte. Însă întrecerea era foarte mare: pentru fiecare student admis, trebuiau să cadă alți trei.

Colegiul Pomona, cu fundalul său congregaționist, încă mai constituia un cadru de valori conservatoare, când a intrat Eugene. În anii care au urmat războiului, atmosfera era liniştită şi calmă. Clădirile acoperite cu iederă, şirurile de eucalipt şi arbuşti de piper, ca şi gazonul bine întreținut, erau frumos aşezate sub cerul albastru, într-o climă mediteraneană caldă şi blândă. Oraşul din imediata apropiere avea numai câteva mii de locuitori.

Ca şi în oricare colegiu american mic, studenții dădeau o mare importanță popularității. Toată lumea ştia cine este „popular" şi cine nu. Studenții care erau cei mai apreciați de către conducerea colegiului erau porecliți „Fantome": adică pilde de dăruire şi cinste şi care serveau de sfătuitori tainici „bobocilor" cu ifose. Şi după cum îşi aminteşte un student din vremurile acelea, „visul oricărei fete era să se mărite cu o 'Stafie'".[6] Majoritatea Stafiilor erau şi „Nappies" – adică membri ai celebrei frății „Nu Alpha Phi".

Ca şi în liceu, era foarte la modă „să fii pe roți" şi să faci escapade prin tot locul. Printre activitățile sociale ale mulțimii „populare" erau dansurile, petrecerile de pe plajă, cele de la schi şi mai ales meciurile de fotbal. Înainte de începerea meciului, se organizau întreceri în jurul unui foc de tabără pe terenul de fotbal, timp în care se cânta imnul Colegiului.

(Bum, bum, bum, bum)
Bătăi de tobă străpung liniştea adâncă
Deasupra Colegiului Pomo-ho-na, peste Pomo-ho-na
Cântând frumos, răsunând ecoul
Deasupra Colegiului Pomo-ho-na, peste Pomo-ho-na....

Alte întâmplări importante care însoțeu instruirea bobocilor mai erau şi întrecerile între fete, dar şi o sălbatică încăierare între „bătrîni" şi „boboci", într-o groapă cu noroi.

Pentru Eugene, care avea doar l8 ani, toate aceste activități, toată această goană după faimă şi succes, îl lăsau cu totul indiferent. Dacă asta însemna „viața adevărată", atunci el se scârbea de ea tot mai mult. Şi deşi continua să arate aceeaşi demnitate rezervată şi personalitate cugetătoare din anii trecuți, patimile începeau să fiarbă în lăuntrul său. Acum îl preocupa doar un singur lucru: să afle mai întâi de ce exista, să *cunoască*, să înțeleagă realitatea în sensul ei cel mai înalt.

PENTRU a găsi un răspuns la această „întrebare de bază", Eugene şi-a folosit bunul său cel mai de preț: mintea. A început să cerceteze foarte serios filosofia occidentală, urmând chiar câteva cursuri la facultatea de filosofie. Unul dintre profesorii săi a fost Frederick Sontag, om perseverent şi exigent, care ajunsese o adevărată legendă vie a Pomonei.

La sfârşitul primului său an de facultate, a scris o lucrare în care şi-a arătat concluziile filsofice la care ajunsese, folosindu-se numai de mintea sa logică, de cunoştințele sale ştiințifice şi matematice şi inspirâdu-se puțin din geniul lui Spinoza. În această lucrare intitulată „Dumnezeu şi omul: legătura dintre ei", Eugene scria: „'Universul' este cuvântul pe care îl folosesc eu pentru 'Dumnezeu'. Este o îmbunătățire a termenului anterior căci, după părerea mea, redă mult mai bine conceptul de *impersonal, unificat*, pe care doresc să-l prezint.... Ştiința întreagă arată existența unui Univers, totalitatea tuturor lucrurilor. Nici o ştiință nu arată existența unui

[6] Ved Mehta, *The Stolen Light* [Lumina furată,] (New York: W. W. Norton & Co., 1989), p. 157.

Dumnezeu ieşit din Univers. În ceea ce mă priveşte, de vreme ce nu mi-am elaborat propria mea teorie a cunoaşterii, socotesc că pot primi cunoaşterea (cel puţin atât cât se poate dobândi) prin ştiinţă. De aceea, cred în căutările ştiinţei care arată existenţa universului; resping conceptul de Dumnezeu independent, din pricina dovezilor puţine".

Aceasta era concluzia la care l-a putut duce înţelepciunea sa bazată pe trăirile sale; nici măcar mintea lui Spinoza nu putea face mai mult. În ceea ce priveşte scopul vieţii, Eugene scria: „Scopul omului în viaţă este acela de a exista – şi nu oricum, ci fericit.... Omul trebuie să trăiască pentru această fericire şi să socotească vremurile când nu este fericit doar ca o trecere către vremuri mai bune; dragostea sa pentru univers îl va duce către vremuri mai bune".

Pe lângă afirmarea acestor idei, Eugene ajunsese să se lepede în întregime de creştinismul protestant al copilăriei sale. Cu toată dragostea pe care o simţea pentru părinţi, începuse să urască această cultură prozaică, plină de sine şi îndreptată spre consum, a clasei sociale de mijloc în care crescuse. Simţea că ideea lor de Dumnezeu este de suprafaţă şi provincială, nefiind vrednică de cineva care aspiră la culmile cele mai înalte ale intelectului; religia lor era doar o acceptare tăcută a unor răspunsuri facile date de oameni înfricoşaţi sau care pur şi simplu nu erau în stare să privească mai adânc în firea lucrurilor. Pentru Eugene, protestantismul reprezenta status quo: oameni care trăiesc pentru această lume, desfătându-se într-o fericire pământească, împodobind existenţa lor de fiecare zi, îndreptăţind-o şi făcând-o mai uşor de răbdat, folosindu-se de „partea religioasă" a vieţii lor. De vreme ce lăuntric se simţea deosebit de acel status quo, era conştient că nu se va putea niciodată micşora la măsura părerii lumii americane protestante de „familie fericită"! Numai gândul la o asemenea viaţă, îi era de neîndurat. Nu primea cu nici un chip răspunsurile „potrivite". Dorea să se elibereze, dar neaflând un loc unde să fugă, a rămas doar în starea de răzvrătire. În acelaşi timp, fie că-şi dădea seama ori nu, sufletul lui înseta după ceva mult mai *spiritual* decât intelectualismul uscat al lui Spinoza.

Tinerii idealişti care se răzvrătesc împotriva creştinismului copilăriei lor, care nu pot primi nimic mai presus de minte şi care totuşi caută altceva care să le potolească nevoile lor sufleteşti, se pot lăsa furaţi de felurite ispite. În căutările sale prin filosofia occidentală, Eugene a fost atras de una dintre cele mai uimitoare dintre acestea: Friedrich Nietzsche. În timpul anilor de liceu, citise în original în limba germană *Aşa grăita Zarathustra* şi fost foarte impresionat.

Eugene avea câteva lucruri în comun cu Nietzsche. Amândoi erau căutătorii idealurilor înalte, prinşi într-o cercetare intensă şi pasionată a lucrurilor fundamentale; amândoi se născuseră în climatul religios al protestantismului care, deşi promisese să le dea toate cele pentru care însetau sufletele lor, nu putuse să le dea nimic; amândoi erau interiorizaţi, simţindu-se înstrăinaţi de oamenii din jurul lor, trecând prin suferinţe lăuntrice pe care ceilalţi nu le puteau înţelege; amândoi urau cele ce erau obişnuite, slugărnicia şi „mentalitatea de turmă", pentru care creştinismul protestant putea sluji ca pildă. După mulţi ani de la terminarea colegiului, Eugene scria despre răzvrătirea lui Nietzsche împotriva creştinismului: „Avea o fire foarte romantică şi era deschis tuturor ideilor mărețe... În tinereţile sale a fost seminarist protestant, însă ajunsese să-l urască fiindcă văzuse în el principiul slăbiciunii. De bună seamă că era adevărat, căci Luther luase din creştinism ideea de luptă [ascetică], lăsând în loc ceva foarte slăbănogit care nu bucura nici inima şi nici mintea... Nietzsche n-a putut vedea pe nimeni luptându-se, n-a văzut mari asceţi şi nici eroi ai creştinătăţii şi de aici, a socotit că întreaga creştinătate era o batjocură urâcioasă, o înşelare ce apăsa asupra omenirii şi care nu putea împlini mintea care dorea adevărul şi care era plină de superstiţii. Nietzsche socotea că numai cu mintea se poate cunoaşte, de aceea el a respins toate cele ce erau mai presus de minte. Pe de altă parte, el a văzut că, creştinismul nu vorbeşte inimii fiindcă este atât de subţiat, încât s-a făcut cu totul nepotrivit. El vedea în creştinism doar

un mijloc simplu de a-i linişti pe oameni şi de a-i împăca cu soarta lor şi tot el zicea că toate astea erau pentru mulţimile mari de oameni.

Nietzsche avea cel mai bun simţ firesc pentru nobleţe şi luptă. Era un student foarte bun la literatură greacă. Una dintre primele sale lucrări vorbeşte despre elementul dionisian în Grecia. Până la el, Grecia fusese privită ca patria tradiţiei clasice a lui Apollo, însă el a arătat că Grecia mai avea şi străduinţă, şi un simţământ romantic pe care el l-a simbolizat prin Dionisos. Şi el asta a dorit, să fie asemenea lui Dionisos, străduindu-se neîncetat, luptând mereu pentru ceva mai înalt."[7]

Dorinţa lui pentru luptă şi nevoinţă de care nu şi-a dat seama până atunci, era de fapt o năzuinţă după acea „ascesis" respinsă de protestanţi. Lupta lui Nietzsche adăugată respingerii creştinismului, l-a dus în cele din urmă la noţiunea de „supraom". Omul, spunea Nietzsche, este mic şi slab; el nu este veşnic; el trebuie să fie depăşit şi supraomul trebuie să-i ia locul. În anii care au urmat, Eugene a trebuit să spună că „răspunsul la problema lui Nietzsche este Sf. Antonie cel Mare, care *a fost* mai presus de lume (de firea omenească) vieţuind ca un înger în trup". Pe atunci însă, Eugene nu cunoştea chipul ascetismului creştin.

„Nietzsche", spunea Eugene odinioară, „a scris nişte poezii minunate despre partea întunecată a vieţii, adâncul miezului de noapte, singurătate, etc." Aici se referea la poezii ca: „Cântec de noapte" în care Zarathustra dă glas sentimentelor sale: „A venit noaptea; acum toate fântânile grăiesc mai tare. Şi sufletul meu este o fântână... Se află în mine ceva neliniştit, ceva neliniştit; tânjeşte să capete chip. Se află în mine o sete de dragoste.... Dar, vai, pretutindeni în jurul meu este numai răceală, îmi arde mâna de răceala gheţii.... A venit noaptea: dar vai, căci trebuie să fiu lumină! Şi setea de noapte! Şi singurătatea!"[8] De bună seamă că în timpul acestei nefericite vremi a tinereţii, Eugene trebuie să fi simţit şi el asemenea tânjiri întunecate şi chinuitoare ale sufletului.

Ultimii 12 ani din viaţa lui Nietzsche au fost marcaţi de nebunie, timp în care nu a mai fost în stare să scrie nimic. Deşi mulţi scriitori au spus că nebunia lui Nietzsche a apărut dintr-odată, au fost şi unii, ca Thomas Mann, care au văzut această sporire treptată în cariera literară a filosofului.

Ideile nebuneşti ale lui Nietzsche erau rodul firesc al semeţei filosofii a nemţilor idealişti şi chiar a lui Spinoza, care, în negarea sau micşorarea adevărului lui Dumnezeu, au dus la idolatrizarea sinelui, la absurd şi nihilism. Iar Nietzsche, profetul nebun, s-a scufundat în adâncuri precum dragonul nebun al lui Wagner, în focul poetic al noii religii a supraomului, Antihristul. Şi oricât de nebunească ar fi fost această religie, pentru tânărul Eugene avea mai mult înţeles decât ceea ce vedea el în creştinismul fără vlagă şi moleşit al vremii sale.

[7] Dintr-o transcriere a unei serii de conferinţe despre filosofia apuseană, ţinute de Pr. Serafim în 1974.
[8] *The Portable Nietzsche*, selectat de Walter Kaufman (New York: Viking Press, 1968) p. 217, 219.

3
Nonconformiştii

Adesea Dumnezeu îi îndepărtează pe aceia pe care şi-i alege, ca să nu se poată întoarce decât spre El, şi astfel să ni Se arate.

- Alison

EUGENE şi-a început căutările filosofice îndepărtând tocmai obiectul căutărilor sale. Cele mai mari adâncimi ale sufletului său îl duceau spre aflarea lui Dumnezeu; însă mai trebuia să parcurgă un circuit întreg până să se întoarcă la locul de unde a plecat.

Tineri ca Eugene, aflaţi la vârsta conştiinţei de sine şi a foamei spirituale păntrunzătoare, pot să cadă oricând în deznădejdea de a nu-şi găsi rostul în lumea materială şi, ca să-l cităm pe J. Keates „să fie aproape îndrăgostiţi de moartea cea alinătoare". Deşi nu sunt semne că Eugene ar fi avut aplecări spre sinucidere (adică ar fi plănuit cum să-şi ia viaţa), este sigur că a existat şi în el o dorinţă de a muri. În miezul acestei îndoieli şi tulburări, a existat o singură persoană căreia a început să-i deschidă porţile lumii sale lăuntrice. Aceasta era o studentă pe nume Alison.

În noiembrie 1952, Eugene a mers la un concert de muzică clasică la Bridges Auditorium. Cerul de iarnă se întuneca pe când urca treptele şi înainta pe sub arcadele înalte. Pe atunci, clădirea Bridges era cel mai mare amfiteatru din California, cu coloane înalte greceşti în faţă, pe care erau săpate nume de mari compozitori.

Concertul pentru pian al lui Schumann a fost foarte tulburător. În drum spre casă, se întâlni cu o cunoştinţă pe nume Dirk Van Nouhuys. Era împreună cu prietena lui, Alison. Eugene o ştia de la un curs de „Istorie a civilizaţiei apusene", dar nu avusese prilejul să-i vorbească până atunci. Pe de altă parte, Alison i-a remarcat de îndată demnitatea, socotindu-l că este un bărbat foarte frumos, însă ceea ce a impresionat-o cel mai mult, a fost acea profunzime necunoscută şi melancolică din ochii lui.

După ce Dirk a făcut prezentările, l-a invitat la o cafea împreună cu Alison. Primind invitaţia, s-au îndreptat cu toţii prin frigul nopţii către „Sugar Bowl", o cafenea micuţă şi ieftină, ţinută de două doamne foarte respectabile. Încălzindu-se cu cafea, au vorbit despre concertul pe care îl ascultaseră şi impresiile ce le lăsase asupra fiecăruia dintre ei.

DUPĂ acea întâlnire importantă din noiembrie, Dirk, Eugene, Alison şi încă vreo câţiva, au început să meargă să înveţe la Sugar Bowl. Şi-au alcătuit un grup de prieteni format din studenţii nonconformişti care căutau altceva decât „popularitate şi succes". Ca şi vechiul grup de prieteni din liceu, şi acest grup se adunase din pasiunea comună pentru muzică, artă şi literatură.

Ca şi Eugene, Alison era o fiinţă tăcută şi foarte însingurată. Provenea dintr-o familie de artişti, în care mama fusese cântăreaţă de operă, iar unul din unchi, scenarist. La vârsta de optsprezece ani, trecuse deja în viaţa sa prin multă suferinţă. În viaţa ei existaseră momente prea cumplite, de care nu voia să-şi mai amintească; iar până la vârsta de 8 ani, nu-şi mai amintea nimic. Personalitatea dominatoare şi uneori nemiloasă a mamei, care se iubea numai pe sine, o făcuse să se retragă ca într-o cochilie, fiind foarte timidă faţă de ceilalţi. Încercă să o urmeze pe bunica sa – o creştină evlavioasă; întorcându-se la credinţă mai ales datorită poeziilor lui T.S. Eliot, ajunsese o creştină foarte cucernică. Văzându-i trupul subţire şi faţa fină, cu trăsături bine conturate şi părul blond până la umeri, unii ziceau că seamănă foarte bine cu actriţa Lauren Bacall. Ea

însă, ar fi preferat să semene mai curând cu Jennifer Jones, actrița care o interpretase pe Sf. Bernadette de la Lourdes, când era de vârsta lui Alison.

Dirk Van Nouhuys (care stăruia ca numele să i se pronunțe „Dairk”) era un tânăr neobişnuit. Înzestrat cu o minte strălucitoare, începuse facultatea la vîrsta de 14 ani (avea 15 când i-a întâlnit pe Eugene şi pe Alison). Avea o bogată cultură muzicală şi dorea să ajungă scriitor. Deocamdată, notele primite la lucrările de creație în limba engleză nu erau prea bune căci avea o ortografie foarte proastă. Însă când Alison a început să-i culeagă textele, fără să-i corecteze altceva în afară de ortografie, a început dintr-odată să ia note maxime. Provenea dintr-o familie foarte bogată, care nu-l silise niciodată „să devină cineva”. De Sărbătoarea Recunoştinței, tot grupul a plecat să-şi petreacă vacanța în somptuasa reşedință a părinților săi din Berkeley.

Fiind cel mai sociabil din grup, Dirk avea un foarte dezvoltat simț al umorului şi un talent deosebit de a pune porecle oamenilor (de pildă, prietena sa era „lucrul cu capul împăiat”). Totuşi, Eugene a rămas şi în noul grup cu porecla primită în liceu – „Oign”, semnându-şi scrisorile către Alison în felul acesta.

Din grup mai făcea parte Albert Carter, student la literatură engleză. Deosebit de matur pentru vârsta sa, Albert era foarte echilibrat, întotdeauna solidar, înțelegător față de ceilalți şi gata să le asculte păsurile. Urma cursurile la Universitatea Princeton ca să poată preda engleza la colegii mai mici.

Printre tinerele fete din grup era şi Lee Van Deventer, viitoarea soție a lui Albert care, ca şi el, era o ființă plină de compasiune. O mare iubitoare de conversație aleasă, studia Literatura comparată, devenind mai târziu profesoară.

Mai era şi Claire Isaacs, o fată foarte deschisă şi cu picioarele pe pământ, studentă la teatru şi care luase rolul de „mamă” a grupului. Deşi nu era religioasă, Claire era totuşi foarte mândră de originea ei iudaică. Se bucura de faimă şi succes public în organizarea spectacolelor.

Grupul mai avea şi un student la muzică, Laurence McGilvery, un tânăr modern şi sofisticat, care studia pe atunci artele. Mai târziu a devenit publicist independent şi furnizor de cărți de artă.

Mai era şi John Zeigel, urmând să se facă preot în Biserica Anglicană. Foarte bine educat pentru vîrsta sa, John studiase limba latină vreme de 4 ani într-un seminar pentru băieți condus de Episcopia Ordinului Sfintei Cruci. Avea un glas minunat şi noaptea îşi cânta rugăciunile în limba latină, din cartea romano catolică de slujbe. Iubea arta bună a bisericilor apusene, cântul lor gregorian şi rânduiala lor străveche. După cum spunea Alison, care era tot anglicană, el nu-şi găsise adevărata pace şi bucurie în credință, şi încă mai încerca să o înțeleagă. Studia limbile clasice la Pomona şi ca şi Albert, urma să se facă profesor de engleză.

Dintre toți cei din grup, Eugene îl aprecia cel mai mult pe Kaizo Kubo, american de origine japoneză. Kaizo avea 24 de ani, cu mult mai mare decât ceilalți, şi era venit la Pomona prin transfer. Deşi nu făcea parte din aripa „populară”, era unul dintre cei mai respectați studenți din campus, pentru înaltul simț al onoarei şi cinstei față de oameni.

După incidentul militar din Pearl Harbour, când Kaizo avea doar l4 ani, el şi familia lui fuseseră „evacuați” împreună cu mulți alți japonezi americani într-un lagăr de concentare şi un centru de schimbare a domiciliului. „Nu port pică Americii”, obişnuia el să spună. „Dacă japonezii ar fi fost în locul americanilor, ar fi fost mult mai nemiloşi”.[9] Familia sa era săracă: amândoi părinții munceau ca zilieri, ambalând fructe şi culegând roşii sub arşița soarelui. În 1950, îndată după moartea tatălui său, a intrat la Colegiul Reedley Junior din San Joaquin Valley. În anul II s-a mutat la Pomona la secția de istorie, primind şi bursă întreagă. În anul III, ca să-şi poată plăti masa şi cazarea, a trebuit să lucreze ca pedagog într-unul dintre dormitoare.

[9] Ved Mehta, *The Stolen Light* [Lumina furată], p. 141-142.

Ca şi Eugene, Kaizo era singuratic, îşi stăpânea emoțiile şi era de nepătruns, dar atunci când vorbea, o făcea cu simplitate şi înflăcărare. Nu s-a simțit niciodată cu adevărat în largul său printre prieteni şi oriunde se afla, se simțea ca şi cum era pe din afară - lucru explicat de Albert prin nefericitele experiențe pe care le trăise în lagărul de concentrare. Totuşi, petrecea mult timp cu Eugene.

Colegii de la facultate şi-l amintesc pe Eugene ca fiind „genial" şi relațiile cu el purtau pecetea unei demnități aparte. Îşi aminteau de spiritul său viu, de capacitatea sa de a vedea lucrurile în chip deosebit şi vorbea despre viață cu totul altfel decât se vorbea de obicei, ceea ce pe atunci îi făceau pe prietenii săi să se tăvălească de râs. Toți băieții îi apreciau calitățile sale atletice. („Era foarte puternic," spunea Dirk.) De câte ori se adunau în curtea pătrată ca să joace – volei sau baschet, etc. – Eugene se arunca în joc cu atâta înflăcărare şi îi întrecea pe toți, încât socoteau că era o adevărată nenorocire să te afli în echipa adversă.

Cu toată prietenia pe care o arăta, Eugene a rămas în mintea multora ca un „enigmatic". Observau cum adesea pornea nopțile în lungi plimbări de unul singur, cugetând ore în şir. John îşi amintea cum „de multe ori părul îi cădea în ochi în neorânduială, dându-i aproape o înfățişare de nebun". După mai mulți – în afară de Alison - au aflat cei din grup ce adâncimi de singurătate, amărăciune şi disperare zăceau în prietenul lor cu vorbă domoală.

Aşa cum am mai spus, în afară de Alison nu mai era nimeni în lume, în fața căruia Eugene să-şi poată deschide sufletul şi să-şi arate întreaga sa durere. Sentimentele care s-au aprins în urma primei lor întâlniri de la Sugar Bowl, nu aveau nici o legătură cu interesele lor comune. În multe privințe erau foarte deosebiți unul de altul. În vreme ce Eugene era ateu de factură nietzscieană, Alison era o bună creştină, care mergea la biserică. În vreme ce el era mişcat doar de idei şi trebuia să se socotească îndelung până ce lua o hotărâre, ea era mişcată de sentimente şi era mult mai nestăpânită. Şi în vreme ce el studia filosofia, ea studia clasicii romantici, scriitoarea ei preferată fiind Emily Brontë. „Totuşi", spunea Alison, „ne înțelegeam unul pe celălalt. Amândoi eram greu de înțeles de către ceilalți. Erau amândoi solitari şi se simțeau stânjeniți în prezența altora. „Nu simțeam nevoia să ne explicăm stările sufleteşti unul altuia – ci părea că întotdeauna ne înțelegeam fără explicații. Nu trebuia să ne prefacem sau să ne îndreptățim unul în fața celuilalt".

ÎN PRIMUL an de facultate, Eugene a stat în cameră cu un student de la matematică. După cum spunea John, „acest tânăr studia neîncetat probleme de matematică, nu zâmbea aproape niciodată şi nu avea simțul umorului. Eugene nu se înțelegea deloc cu el şi nu se potriveau deloc ca tovarăşi de cameră." Este interesant de observat că acest coleg al său de cameră reprezenta tipul de student cum şi-ar fi dorit să ajungă Eugene, profesorul său de matematică din liceu. Şi după cum tot John spunea: „De îndată ce Eugene a descoperit filosofia, toate s-au schimbat pentru el".

După primul an, Eugene abia aştepta să plece din cămin, astfel că a închiriat o cameră ieftină, cu intrare separată. Ca şi Kaizo, a trebuit să muncească în toți aceşti ani de studenție ca să-şi poată plăti chiria.

Pe lângă Sugar Bowl, camera lui Eugene a devenit al doilea loc de întâlnire pentru grupul de prieteni. Una dintre manifestările nonconformiste ale grupului era să-şi prelungească întâlnirile mult peste ora 10 seara – ora de stingere în cămin. Deşi aceste fapte cu greu ar putea fi numite revoluționare, grupul stârnea un fel de antagonism în complexul studențesc. „În toamna anului 1953," îşi aminteşte Laurence McGilvery, „un coleg cu aspirații politice a candidat şi a fost ales ca preşedinte al studenților din ultimul an, cu platforma: 'Cum să devii nonconformist?' Cu siguranță că noi eram cei vizați,

bieții de noi, cu aspirațiile noastre nedefinite şi înflăcăratele noastre conversații de la Sugar Bowl şi petrecerile nocturne din incinta teatrului grecesc şi din Walsh”.

Când mergeam la Eugene, stăteam toată noaptea ascultând muzică clasică şi vorbind despre „lucruri mari”; cum spunea Alison, „vorbeam mai ales despre sensul vieții” – deşi după unii musafiri ocazionali, „se vorbea despre cărți, muzică, pictură şi sculptură”. Când venea vorba de Dumnezeu, John se plângea întotdeauna că a trebuit să renunțe la femei ca să se poată face preot. Alison spunea că „el socotea că cei mai buni preoți erau necăsătoriți şi dorea ca toată lumea să ştie ce sacrificiu urma el să facă.”

La aproape toate întâlnirile acelea, Eugene rămânea tăcut ca de obicei, ascultând totul cu atenție. Aprecia cu adevărat compania şi nivelul intelectual al grupului, dar uneori simțea că toate aceste discuții despre sensurile vieții nu erau decât vorbărie goală. El dorea *să facă* ceva, chiar dacă nu ştia ce anume. Lua parte la discuții doar când John îşi expunea ideile despre Dumnezeu. „Eugene era un iconoclast”, îşi aminteşte John. „Spunea dinadins lucruri care ştia că ne vor uimi şi apoi aştepta reacțiile noastre.” Uneori rupea tăcerea, şi chiar în mijlocul unei discuții făcea o afirmație care ne lăsa fără glas.

4
Căutarea realității

Toate cele ce vedem sau ni se par
sunt numai un vis într-o visare?
- Edgar Allan Poe

STUDIIND filosofia, lui Eugene nu i-a trebuit mult timp să-şi dea seama de mărginirile rațiunii discursive. Răspunsurile pe care şi le dăduse la întrebările despre existență din eseul „Dumnezeu şi omul: legătura dintre ei”, probabil că nu-l convinseseră nici măcar atunci când le scrisese. Nu rămăsese deloc impresionat de lucrările raționaliştilor pe care-i studiase la cursul de filosofie şi nici de argumentele scepticului Hume, care a schimbat credința raționaliştilor în rațiune, doar pentru că se putea sprijini pe o capacitate inferioară: „simțul obişnuit”. Într-un eseu asupra filosofiei lui Hume, Eugene a spus despre aceasta: „Este obişnuit. Emană un iz de rând... Afirmând obişnuitul, el neagă *ne*obişnuitul. Şi atunci cum rămâne cu trăirile omeneşti înalte din artă, religie şi oricare alt domeniu în care se cere oarecare imaginație, o interpretare mai presus de obişnuit?”

Eugene şi-a mai dat seama că nu prea are de cules multe nici din filosofia lui Schopenhauer. Într-un eseu intitulat „Schopenhauer: sistem; comentariu”, scria: „Noi nu-i acceptăm pesimismul lui Schopenhauer, nu pentru că am avea noi o viziune mai impunătoare, ci fiindcă Schopenhauer nu ne vorbeşte ca unul care cunoaşte, ca unul care a avut cu adevărat o viziune asupra firii lucrurilor.... Firea lucrurilor nu se poate înțelege în esența ei şi nu poate fi cunoscută cu mintea.... Se cere o altă relație între individ şi această ‘realitate’; care trebuie să fie oare? – sentiment, intuiție, ce? Nu putem şti....”

Eugene îşi amintea mai târziu: „Eram doar un student în căutarea unui anume adevăr în filosofie, şi nu l-am aflat. Eram deja plictisit de filosofia occidentală.” Chiar şi Nietzsche (deşi acesta nu putea fi numit plictisitor niciodată), nu putea să facă mai mult decât să-şi hrănească această răzvrătire lăuntrică împotriva societății. Cercetările sale nu puteau ocoli din nou intrarea în sfera religiei.

„De ce studiază omul religia?” – s-a întrebat el odinioară. „Sunt multe pricini neînsemnate, însă există numai o singură pricină în care omul se adânceşte cu dreptate:

într-un cuvânt, acela de a veni în legătură cu realitatea, de a afla o realitate mai adâncă decât cea de fiecare zi, care este atât de schimbătoare, care putrezeşte nelăsând nimic în urmă şi care nu aduce o fericire trainică sufletului omenesc. Orice religie care este curată încearcă să deschidă legătura cu această realitate”.

ÎN noiembrie l953, pe când era în anul II, Colegiul Pomona a fost vizitat de Dr. Allan Watts, un englez fascinant şi foarte inteligent ce urma să devină unul dintre cei mai populari lideri spirituali ai tinerei generaţii. În anii ’40, Watts fusese preot anglican, timp în care i se dusese vestea ca unul dintre cei mai progresişti şi mai inteligenţi teologi. În cartea *Vederea duhului*, lucrare cu care şi-a luat şi examenul de licenţă, spunea că: „Religia bisericească este moartă din punct de vedere spiritual” şi că ea trebuia să fie înlocuită de o „înţelegere lăuntrică, spirituală şi mistică a străvechii esenţe tradiţionale a înţelepciunii ... de o experienţă conştientă de a fi una cu însăşi Realitatea”.[10] Recenziile asupra cărţii au fost entuziaste. Un scriitor romano-catolic scria: „Socotesc că este una dintre cele mai bune cărţi – de fapt o lucrare de primă mărime – din ultimii ani în domeniul religiei. Merge la miezul problemei, vede cu dreptate slăbiciunile bisericii protestante contemporane şi încearcă să definească şi să vindece răul în singurul fel prin care se poate face şi anume printr-o doctrină metafizică de bază.

Merge şi mai departe, admiţând contribuţii ale religiilor orientale care nu se află în religia apuseană contemporană. Mai mult decât atât, ne arată cum tradiţionala dogmă apuseană a Întrupării şi Răscumpărării se poate înţelege cu religia intuitivă a Orientului cum ar fi de pildă budismul zen. Acestea sunt realizări foarte importante”.

Un inspector episcopal, Canon Iddings Bell, spunea că lucrarea lui Watts se va „dovedi una dintre cele şase cărţi importante din domeniul religiei, publicate în secolul XX”.

În 1950, în toiul unei controverse publice, Watts a fost silit să renunţe la preoţie, părăsind în acelaşi timp şi Biserica Anglicană. Un an mai târziu, şi-a găsit un post de profesor la nou înfiinţata Academie Americană de Studii Asiatice din San Francisco, iar în 1953 a devenit decanul acesteia. Acum era orientalist specializat în budismul zen.[11]

Aşa cum am mai spus, începutul anilor ’50 a fost în general de mulţumire intelectuală. Cu toate că Statele Unite tocmai puseseră capăt unui război cu Japonia – sau poate tocmai din pricina aceasta – budismul zen nu era deloc cunoscut în occident, fiind cercetat doar de câţiva scriitori şi poeţi dintr-o generaţie anterioară mişcării beat. Însă braţul balanţei începea deja să se încline în partea cealaltă, iar Allan Watts a fost printre primii care a simţit această schimbare de direcţie şi a alergat în întâmpinarea ei.

John, care îl cunoştea pe Watts din Biserica Anglicană, i-a lămurit pe toţi nonconformiştii din Pomona că trebuie neapărat să vină să-l asculte pe acest om. Cinci dintre ei – John, Dirk, Albert, Laurence şi Eugene – au asistat la conferinţa ţinută de Watts într-un amfiteatru al Colegiului Pomona.

Watts i-a uimit pe tinerii care îl ascultau, spunându-le că întreaga structură a gândirii apusene pe care o studiau ei era greşită. Occidentalul, spunea el, s-a obişnuit de mult timp să privească realitatea într-un chip conceptual, mijlocit, întotdeauna cunoscând *despre* ea, însă niciodată *cunoscând-o* cu adevărat. De îndată ce te *gândeşti* la un lucru – schimbându-l într-un simbol sau o lecţie de morală – l-ai şi pierdut. Lumea gândurilor foloseşte simboluri şi cuvinte pentru a reprezenta lucruri concrete, nefiind

[10] Pr. Serafim Rose, *God’s Revelation to the Human Heart* [Revelaţia lui Dumnezeu în inima omului] (Platina, California: St. Herman Brotherhood, 1987), p. 13.
[11] Alan Watts, *Behold the Spirit: A Study in the Necessity of Mystical Religion* [Vederea duhului: un studiu pentru folosul religiei mistice] (New York: Random House, Pantheon Books, 1947), p. 29, 15.

acelaşi lucru cu realitatea însăşi.[12] Taina vieții stă în a nu te gândi la ea ci doar a o *trăi*. Acesta este şi zenul. Nu este o filosofie, ci felul de a fi cu adevărat al lucrurilor. Şi în timp ce spunea acestea, Watts a luat un pahar cu apă de pe masa din fața lui. „Nu este totul să priveşti acest pahar cu apă şi să-l defineşti, ci ....", spuse el – şi vărsă paharul cu apă pe podium. Din câte-şi amintea Eugene mai târziu, acel moment a fost „foarte dramatic".

„Watts era un vorbitor foarte convingător," spunea Albert. „Eram cu toții foarte impresionați." Pe lângă faptul că era foarte inteligent, răscolitor şi antrenant, Watts era şi foarte citit, atrăgând atenția studenților cu multe nume de sfinți, înțelepți şi scriitori mai puțin cunoscuți.

Părăsind amfiteatrul, Eugene şi prietenii lui nu au vorbit cu înflăcărare de ideile lui Watts care le-au stârnit interesul. Totuşi, Eugene era singurul care nu era bucuros să plece. O nouă şi neaşteptată cale i se deschidea în căutările sale, una ce părea să-şi croiască drum prin toate cele ce-l plictisiseră până acum. Dacă scopul religiei era de a deschide realitatea către cel care o caută, atunci zenul îi apărea ca ceva ce-l putea duce chiar la miezul problemei. Într-un eseu pe care l-a scris pentru cursul de engleză din l954, Eugen nota: „Ca să fim sinceri, zenul nu are cărți sfinte, dogme, ritualuri sau concepte despre Dumnezeu, suflet, rai – toate acestea fiind nişte concepții inutile, năzuind prea adesea să se aşeze între om şi iluminarea sa, decât să-l ajute să ajungă la ea…. Zenul poate fi privit ca însăşi esența civilizației Orientului îndepărtat."

Probabil că era necesar ca un tânăr ateu ca Eugene să fie atras de budismul zen, care nu cerea nici credință, nici dragoste față de un Dumnezeu personal şi care de fapt cerea să se creadă în trăirea fiecăruia numai prin simțuri. Aşa cum îşi dădea el seama, zenul avea o profunzime intelectuală mult mai mare decât protestantismul pe care-l respinsese; avea o *practică* concretă, răscolitoare, care cerea o oarecare înfrânare dar şi o mare osteneală a trupului şi a minții (*asceza* pe care o căuta); şi în plus mai avea şi o tradiție cu o vechime de mai bine de o mie de ani înainte de reforma protestantă. În plus, era *deosebit* de semicreştinismul cartierelor mărginaşe americane; iar a înțelege o concepție despre lume care era exotică şi atât de necunoscută lui, era o adevărată chemare pentru mintea sa. Până la urmă, practica zen putea duce la iluminare, la o bruscă *trezire* la realitate. Potrivit învățăturii budiste, lumea materială, lumea simțurilor, era doar o iluzie, după cum era şi oricare idee despre sine. Pentru Eugene care se simțea străin în lumea din jurul său, trezirea din această „iluzie" însemna o adevărată mină de aur.

Deşi practicile sale nereligioase se adresau mai degrabă minții decât inimii, zenul țintea totuşi către experimentarea fundamentală de dincolo de logic şi rațional. Într-un alt eseu, Eugene scria: „Se poate ajunge la această cunoaştere universală fără nici un fel de ‘metodă'; nu se înaintează pas cu pas, ca în cazul cunoaşterii discursive – ci acesta se arată în chip nemijlocit şi în întregime, într-o clipă, ruptă de timp. Este o *trezire*, o conştientizare a unei stări de lucru ce există dintotdeauna; prin urmare, ea nu poate fi ‘căutată' şi nici ‘dobândită', ci doar pregătită".

Lui Eugene moartea i se părea un mijloc atrăgător de a scăpa de chinuitoarele sale sentimente de însingurare. Dar oare, iluminarea budistă nu era o „moarte" mult mai promițătoare? „Nirvana", scria el, „reprezintă încetarea sentimentului de agățare, ‘explozia' flăcării dorinței. Este o moarte, o ‘săvârşire' – săvârşire atât în sensul de ‘terminare' cât şi de ‘desăvârşire'. Odată cu încetarea dorinței, se termină şi toate suferințele".[13]

[12] Vezi Monica Furlong, *Zen Effects: The Life of Alan Watts* [Efectele zen: Viața lui Alan Watts] (Boston: Houghzon Mifflin, 1986).

[13] ER, „Arta, mitul şi doctrina budistă: note introductive despre natura tradiției budiste", 26 mai 1956, lucrare semestrială pentru Probleme orientale Ch'en Shou-yi's, cursul 140.

5
Omul din spatele măştii

O, minte, mintea are înălţimi, faleze tomnatice,
înspăimântătoare, diafane, neînţelese de om.
- Gerard Manley Hopkins[14]

PRIETENII Dirk şi Albert apreciau cel mai mult la Eugene înclinaţia sa pentru limbi străine. În primii doi ani de facultate, Eugene a continuat să-şi desăvârşească cunoştinţele de germană şi franceză, iar în anul următor s-a apucat de chineza manciuriană.

Albert povesteşte că „la cursul de chineză venea şi o tânără cantoneză din comunitatea chinezească din San Francisco, care spunea că după un an de curs, dacă închideai ochii şi-l auzeai pe Eugene vorbind, nici nu-ţi dădeai seama că nu este chinez. Se simţea destul de stânjenită pentru aceasta, căci vorbea chiar mai bine decât ea, şi pentru ea era limba ei maternă. Eugene avea o intuiţie şi un simţ deosebit al vizualizării caracterelor chinezeşti, susţinând că reprezentau cu adevărat ceea ce arătau, deşi nimeni altcineva din jurul său nu-şi putea da seama de aceasta."

Eugene se hotărâse să-şi ia licenţa în limbi orientale. De bună seamă că hotărârea sa a pornit de la noul său interes pe care-l arăta pentru zen şi filosofia orientală, însă Albert o mai atribuia şi faptului că învăţând cu atâta uşurinţă limbile europene, Eugene căuta o chemare potrivită. Pe vremea aceea, Colegiul Pomona avea a doua mare colecţie de texte chinezeşti din ţară (cea mai mare se afla la Universitatea Berkeley, California), dar fiindcă secţia de chineză era foarte mică, multe dintre acele texte rămâneau nefolosite, pe rafturi.

Fiindcă la Pomona raportul numeric profesor-elev era destul de scăzut, aproape fiecare student avea câte un profesor care se ocupa de instruirea sa. Profesorul cel mai important pentru Eugene era instructorul său de limba şi civilizaţia chineză, Shou-yi Ch'en, cu care a purtat apoi vreme de ani de zile o prietenească corespondenţă.

Tot datorită interesului pe care-l avea pentru zen, Eugene a practicat şi tirul cu arcul, devenind după spusele lui Albert „un minunat arcaş", datorită iscusinţei atletice şi puterii sale de concentrare.

DEŞI ocolea cu grijă toate funcţiile sociale ce puteau aduce popularitate, lua totuşi parte la producţiile teatrale ale colegiului cu piese clasice. L-a interpretat pe Ajax al lui Sofocle, într-o montare universitară. Această piesă l-a impresionat atât de profund încât a plâns la scena finală, când Ajax moare, după cum a mărturisit mai târziu. A mai jucat şi într-o piesă a lui Molière, în limba franceză.

În anii aceia, Pomona avea câţiva studenţi care urmau să devină celebri. Eugene şi Alison l-au cunoscut pe Frank Capra jr., fiul marelui regizor de film creştin.[15] Alison îşi amintea de Frank jr., care urma să facă filme de pe când era doar un băiat romano-catolic foarte cucernic. Şi actorul Richard Chamberlain era coleg de an cu Eugene, iar Kris Kristofferson era cu un an mai mic decât ei.

Eugene mai lucra şi ca citeţ pentru un student orb talentat din India, pe nume Ved Metha – cel care a ajuns mai târziu unul din vestiţii scriitori ai editorialului *The New-Yorker*. Cele mai apreciate cărţi ale lui Ved urmau să fie o biografie a lui Ghandi şi

---

[14] *Poeziile lui Gerard Manley Hopkins* (New York and London: Oxford University Press, 1948), p. 107.
[15] Vezi Viaţa lui Frank Capra în *The Orthodox Word*, nr. 137 (Platina, California: St. Herman Brotherhood, 1987), p. 371-394.

câteva volume de memorii personale. Pentru o scurtă vreme fusese coleg de cameră cu John; Eugene îi fusese prezentat de Kaizo – cel mai bun prieten al lui Ved de la Pomona.

„Am avut mare noroc să-l găsesc pe Gene ca cititor,” scria Ved în memoriile sale. „Munca sa era atât de bine organizată, încât părea să aibă multă vreme de petrecut cu mine şi îmi citea cu asemenea limpezime de parcă îmi şi explica lucrurile”.[16]

Deşi Eugene şi Ved erau studenţi foarte serioşi (erau membri onorifici ai societăţii ştiinţifice Phi Beta Kappa), în alte privinţe erau total opuşi. Ved, care venise în Lumea Nouă cu patru ani în urmă, dorea să se integreze în sistemul de viaţă american. După cum se arată în amintirile sale, îi era acum ruşine de cultura şi religia sa indiană şi aprecia tot ce era occidental. Tânjea să facă parte din *aripa* populară a colegiului, să aibă cea mai râvnită fată, să se găsească în cele mai bune relaţii sociale, să fie „stafie” şi să ia parte la întrecerile de maşini din sudul Californiei. Acestea erau, aşa cum ştim, lucrurile pe care Eugene le ura cel mai mult. Şi cum i se făcuse deja greaţă de stilul de viaţă american, se îndreptase spre cultura orientală.

Totuşi, la fel ca şi Eugene, Ved avea o mare admiraţie pentru nobilul Kaizo Kubo. Ved băgase de seamă „că, Kaizo studia ştiinţa de dragul ştiinţei,” în timp ce el făcuse progrese fiindcă „se concentrase pe rezultate”. „Orice persoană serioasă ar fi fost atrasă de personalitatea lui K[aizo]. Era liniştit şi demn; era sincer şi vesel şi avea o fire stăruitoare.”

LA sfârşitul anului trei, grupul de prieteni a fost lovit de o mare tragedie; cu un an înainte, la sfatul profesorilor şi prietenilor, Kaizo îşi luase licenţa în istorie. Îl cam mustra conştiinţa pentru aceasta, căci plănuise ca după absolvire să intre de îndată în învăţământ, ca să-şi poată întreţine familia. Îşi făcea griji şi pentru mama lui care era văduvă şi trebuia să muncească din greu ca să-l poată ţine în şcoală. „Ambalatul fructelor este o îndeletnicire sezonieră” povestea el „şi grosul banilor vine din munca de pe câmpurile cu ceapă. Nu mai suport s-o văd scoţând ceapă în fiecare zi. Este o bătrână atât de plăpândă.”[17]

Când a început să se apropie timpul de predare a tezelor de licenţă, a început să crească îngrijorarea. Tema aleasă s-a dovedit a fi prea cuprinzătoare pentru el, iar profesorul care-l sprijinise şi îl ajutase întotdeauna, se afla în cel de al şaptelea an, în care era liber şi nu avea obligaţii de predare. Îşi dădea sema că nu va termina la timp. Era foarte chinuit de puternicul simţ japonez al onoarei. Avea în faţă numai chipul mamei sale muncind la câmp şi simţea că nu-şi îndeplinea datoria de fiu faţă de ea. Fiind şi o fire foarte singuratică, a ţinut totul foarte ascuns în el, până ce aproape a atins limitele disperării.

În seara de 2 mai l955, data când ar fi trebuit să predea teza pe care nu o terminase, Kaizo a pus pe pat câteva rânduri de aşternuturi şi s-a întins pe pat. Şi-a îndesat pe stomac şi pe piept două perne şi şi-a tras două focuri în inimă cu un pistol. Deşi fuseseră înăbuşite de aşternuturi şi de perne, împuşcăturile au fost auzite foarte desluşit de studentul din dormitorul alăturat. Studentul a dat fuga în camera lui Kaizo, pe care l-a găsit întins pe prag, murmurând: „M-am împuşcat... Aşa trebuia să fie!”

Vestea sinuciderii lui Kaizo l-a afectat puternic pe Eugene. Ca şi la moartea câinelui său din copilărie, moartea avea un efect puternic asupra lui. Însă această moarte a lovit foarte aproape de ţintă. Kaizo îi semăna în multe privinţe, un suflet nobil, pe care Eugene îl iubea în chipul său tăcut. Viaţa îşi urmase ca întotdeauna cursul ei, sub o pojghiţă subţire de normalitate şi deodată Kaizo a plecat – într-o stare pe care Eugene o socotea de preferat celei prezente.

16 Ved Mehta, *Lumina furată*, p. 125.
17 Ibid., p. 383.

Alison auzise şi ea de moartea lui Kaizo şi se strânsese cu un grup de prieteni la „Sugar Bowl". Eugene a intrat şi s-a aşezat singur lângă tejghea. Alison s-a apropiat de el aşteptând să-i spună ceva, însă el nu scotea nici un cuvânt. În cele din urmă, după ce cugetă vreme îndelungată, spuse cu privirile pierdute în zare: „Fiecare dintre noi purtăm o mască ... şi nimeni nu ştie ce se ascunde înapoia ei." S-a ridicat, iar Alison l-a urmat. S-au plimbat ore întregi, fără ca vreunul din ei să spună vreun cuvânt.

6
Urmărit de Dumnezeu

> *Umblam pe întuneric, prin locuri alunecoase şi Te căutam în afara mea, negăsindu-L pe Dumnezeul inimii mele; m-am pogorât în adâncurile mării, neîncrezător şi deznădăjduit de a mai afla vreodată adevărul.*[18]
>
> - Fericitul Augustin[19]

> *Imaginaţi-vă cum eu... noapte de noapte ori de câte ori mintea mi se odihnea vreo clipă de la lucru, percepeam neîncetata şi necruţătoarea apropiere a Aceluia pe Care nu doream să-L întâlnesc.*
>
> - C.S. Lewis[20]

TĂCERILE prelungi erau un lucru obişnuit la Eugene. Relaţia dintre ei era astfel că nu simţeau nevoia întotdeauna să vorbească. „Petreceam ore întregi cercetând stelele", îşi aminteşte Alison. „Îmi arăta constelaţiile, pe care le ştia pe de rost. Îl uimeau furnicile şi păsările". Şi-l aminteşte odată cum stătea jos la marginea drumului privind un muşuroi de furnici, în timp ce ea se uita la el. „El iubea foarte mult marea. Priveam amândoi marea ore întregi în tăcere. Iubea noaptea şi plimbările lungi...

Îmi vorbea despre multe dintre trăirile lui: simţea că nu-şi găseşte locul nicăieri – că nimeni nu-l înţelege. Şi eu simţeam acelaşi lucru – cred că dintre toţi, numai eu îl înţelegeam şi invers. Simţea că viaţa n-are nici un rost.... În anii studenţiei, nesocotea oamenii, dar se şi temea de ei. Se simţea ocolit de oameni, mai ales de familia sa. Şi ei îl *ocoleau* cu adevărat, neputând să-l înţeleagă."

Înstrăinându-se până şi de părinţii pe care îi iubea, Eugene părea venit dintr-o altă lume şi dintr-un alt timp. Alison îşi aminteşte cum ura civilizaţia modernă şi mai ales progresul tehnologic. „Nu-i plăceau automobilele, electricitatea şi ceasurile", zicea ea.

Ca şi T.S. Elliot, Alison a intrat în Biserica Anglicană şi se socotea „anglo-catolică". „Când eram mică eram foarte încăpăţânată", spunea ea. „Îi spuneam [lui Eugene] că nu trebuie să judece creştinismul după ceea ce vedea el la diferitele persoane pe care le cunoştea, şi care îl puneau întru lucrare în chipuri foarte felurite. Simţeam că

---

[18] În anii de mai târziu, Eugene a subliniat acest citat împreună cu alte citate din Fericitul Augustin în *Confesiunile* sale.

[19] Sf. Augustin, *The Confessions of St. Augustine* [*Confesiunile Sf. Augustin*], trad. Edward B. Pusey, D. D. (New York: Collier-MacMillan, 1961), p. 79.

[20] Clyde S. Kilby, *Cuvântul Ortodox al lui C. S. Lewis*, (Grand Rapids, Michigan: Wm. B. Eerdmans, 1964), p. 19.

interesul lui pentru zen era doar un capriciu din vremea facultăţii, care nu era luat în serios".

Repetând binecunoscuta expresie a lui Nietzsche, Eugene îi spunea lui Alison că Dumnezeu a murit[21]. „Credea şi faptul că Dumnezeu *exista*, dar că fusese 'închis într-o cutie' de către oameni." Oamenii credeau într-o idee de Dumnezeu, pe care o născociseră ei înşişi, iar nu într-o realitate a lui Dumnezeu. Câteodată era foarte înverşunat. Eu cred că-şi dădea seama că era ceva în neregulă cu el şi că nu reuşea să-L găsească pe Dumnezeu – căci a înlocuit cercetarea cu înţelegerea nemijlocită a adevărului, încercând să se retragă din viaţă şi să se ascundă".

Ca să putem înţelege ideea de Dumnezeu a lui Eugene de pe vremea aceea, trebuie să citim una dintre cărţile de început ale lui Allan Watts: *Identitatea Supremă: eseu despre metafizica orientală şi religia creştină*. Dintre toate lucrările lui Watts, aceasta era preferată de Eugene. În ea, Watts afirmă că, creştinismul modern nu este în stare să-l ducă pe om spre o conştientizare a adevăratei sale firi şi spre adevărul lui Dumnezeu. Ceea ce în apus este numit Dumnezeu nu este altceva, potrivit părerii lui Watts, decât nivelul transpersonal al cunoştinţei umane, adevăratul „Sine" al omului. La sfârşitul cărţii, Watts prezintă căile de a ajunge la acest „Sine", spunând că metoda zen este mai potrivită culturii moderne decât practicile religioase ale creştinismului.

Watts se lepădase de aceeaşi ramură anglo-catolică a Bisericii Anglicane, de care aparţinea şi Alison. Cărţile sale creştine încă se mai găseau în standurile Bisericii Anglicane, până când Watts a părăsit credinţa iar preotul lui Alison i-a dat afară. Nu mai este nevoie să spunem cât de puţin respect avea Alison pentru Watts. Îi spunea lui Eugene că „Zenul nu era decât un mare nonsens iar creştinismul (mai ales cel catolic) era singurul lucru adevărat pe care merita să-l ai".

Întotdeauna Eugene se enerva când Alison critica zenul şi râdea în gura mare ori de câte ori ea făcea vreo încercare de a-l converti la creştinism. Totuşi, îi punea multe întrebări despre deosebirea dintre protestantism şi catolicism. Fiind anglo-catolică, Alison, nu avea o părere bună despre protestanţi şi socotea în acelaţi timp că Biserica Romano-Catolică căzuse într-o mare greşeală din pricina papalităţii.

Încercând să-l convertească pe Eugene, Alison l-a sfătuit să citească *Fraţii Karamazov* de Dostoievski. Ea spunea că „încerca să-i arate că există şi o altă cale către Dumnezeu, pe care el nu o cunoştea". Nu putea să nu vadă că Dostoievski avea aceleaşi concepţii filosofice ca şi Nietzsche – şi tot la fel de puternice – numai că dintr-un punct de vedere creştin. Afirmaţia lui Nietzsche potrivit căreia „nu este Dumnezeu – de aceea toate sunt îngăduite", răsuna ca un ecou, în cuvintele aproape identice ale lui Ivan Karamazov – scrise cu trei ani mai înainte în Rusia, de Dostoievski. Nietzsche l-a numit pe Dostoievski cel mai profund psiholog din literatura universală.

Deşi avea discuţii aprinse cu Alison, fără îndoială că Eugene aprecia convingerile ei tinereşti şi treapta ei de credinţă, la care el încă nu reuşise să ajungă. Cu toate părerile lor opuse, amândoi aveau aceeaşi năzuinţă spirituală; şi aceasta era pricina pentru care Eugene putea să-şi deschidă sufletul în faţa ei ca în faţa nimănui altcuiva. Cu ceilalţi prieteni ai săi îşi împărtăşea preocupările intelectuale, însă fără acea năzuinţă mai adâncă – şi astfel, ceilalţi nu i-au putut înţelege niciodată adâncimea mai profundă a sufletului său. Mulţi ani mai târziu, când Eugene a spus că Alison „l-a înţeles", ea l-a socotit ca pe cel mai ales compliment cu putinţă.

„Toată viaţa am dorit să mă iubească cineva," spunea Alison. Lui Eugene îi era milă de ea, ca una ce era la fel de nefericită ca şi el. Plimbările lor lungi, tăcute, erau un fel de împărtăşire comună a suferinţei lor şi în acelaşi timp o mângâiere. Dragostea pe care o simţea pentru ea îi influenţa dezvoltarea spirituală, deşi schimbările produse de ea s-au făcut văzute numai după ani de zile.

[21] Nietzsche a folosit această expresie, dar ea a fost folosită prima oară de revoluţionarul catolic Joseph le Maistre, în zorii Revoluţiei Franceze.

Alison îşi aminteşte de clipele fericite care au luminat esența tristă a relației lor. „Odată ne plimbam noaptea prin parc şi am văzut stropitorile care udau noaptea parcul. Îmi plăcea la nebunie să alerg printre stropitori, aşa că am sărit gardul şi am alergat. El se distra întotdeauna când făceam vreo năzbâtie. Oricum, el niciodată nu ar fi făcut aşa ceva – avea demnitate!”

Alison avea şi oarecare îndreptățiri când îl acuza pe Eugene că doar se „distra” cu zenul. Ea îşi aminteşte cum el „şi-a aruncat ceasul şi aspirinele (două 'nevoi' ale sale, care erau dispreţuite de zen).” Ca urmare a acestei „renunțări”, Alison a trebuit să-i dea aspirine şi să-i bată la uşă ca să-l trezească şi să-i spună când să meargă la ore.

„Zenul l-a ajutat pe Eugene într-un fel *negativ*”, spunea Alison. „El a intrat în toată treaba asta cu gândul de a se cunoaşte pe sine, însă a aflat că era un păcătos. Cu alte cuvinte, l-a făcut să înţeleagă că avea nevoie de *ceva*, însă nu a primit un răspuns adevărat.”

Spre sfârşitul vieţii, chiar Eugene a trebuit să admită acest lucru despre zen, atunci când cineva l-a întrebat despre originea conceptului de „zeitate impersonală” (cum ar fi „Sinele” despre care scria Watts): „Conceptul acesta vine de la oamenii care nu vor să cunoască un Dumnezeu personal, fiindcă Acesta, de bună seamă, le va cere fapte. După părerea mea, atunci când oamenii spun că au astfel de experiențe, este un fel de iluzie – un anume fel de gândire visătoare. Aceasta este mult ajutată de meditația zen, în care 'te linişteşti'. – Iar dacă nu este nimic adânc în lăuntrul tău care să iasă la iveală, atunci intri într-o stare liniştitoare în care îţi închipui că L-ai întâlnit pe Dumnezeu sau orice altceva cauți. Este un fel de pruncie spirituală; dar cred că dacă ai ceva cu adevărat împătimit în tine, până la urmă înebuneşti şi îţi ieşi din fire.”[22]

Cuvintele de mai sus l-ar putea arăta pe Eugene pe vremea când era la Pomona. El *avea* în lăuntrul său ceva împătimit – şi chiar se poate spune că el nu a încetat niciodată să creadă cu adevărat în realitatea lui Iisus Hristos; ci că, răzvrătindu-se împotriva chipurilor creştinismului cu care venise până atunci în contact, mintea sa încerca să-i convingă inima că el nu credea. Sau, cum spunea Dostoievski ironic: „Dacă trebuia să se convingă că el credea în Dumnezeu, atunci înseamnă că el credea în El; dar fiindcă el ştia că credea în El, aceasta însemna că nu credea în El.”[23]

Alison l-a văzut în împrejurări care arătau desluşit că Eugene „înnebunea” şi încerca să „rupă lanțurile”, fără să-şi dea seama. Îşi aminteşte de o noapte în care discuțiile în contradictoriu dintre John şi Eugene au atins un punct culminant. John, Alison, Eugene şi alți câţiva urcaseră pe muntele Baldy, înalt de 3000 de m, un alt loc unde se întâlneau prietenii. Se îmbătaseră cu toții cu vin, în afară de Alison. „John plângea şi vorbea cu îngâmfare despre faptul că trebuia să renunțe la femei pentru Dumnezeu, iar Eugene privea toate astea cu toată scârba.”

Apoi s-a întâmplat ceva neaşteptat. Eugene s-a ridicat în picioare şi a început să strige la John: „Nu este nici un Dumnezeu! Dumnezeul tău este o fabulație! *Dacă* Dumnezeu ar exista cu adevărat, nu i-ar chinui pe cei care-l urmează. Tu crezi într-un Dumnezeu care se distrează chinuind oamenii. Un asemenea Dumnezeu nu există!”

În furia beţiei, Eugene a început să verse vin în capul lui John zicând: „Eu sunt Ioan Botezătorul!” Apoi, ridicând pumnul la cer, de acolo de pe vârful muntelui L-a blestemat pe Dumnezeu, provocându-L să-l arunce în iad. „Vedeți? Nu s-a întâmplat nimic,” striga el în gura mare, uitîndu-se cu o privire sălbatică la Alison, care stătea mâhnită. Toţi ceilalţi au luat-o ca pe un fel de glumă, însă numai Alison a înţeles ce luptă cumplită ducea Eugene cu Dumnezeu. În disperarea sa, ar fi preferat să fie osândit pe vecie de mânia lui Dumnezeu, dacă L-ar fi cunoscut în chipul acesta – decât să rămână într-o stare neschimbată de nepurtare de grijă. Dacă Dumnezeu îl arunca în

---

[22] Răspunsul la întrebarea unui student, pe care l-a dat Părintele Serafim în cadrul unei conferințe despre Apocalipsa, la Universitatea din California, Santa Cruz, în 1981.

[23] Fiodor Dostoievski, *Demonii*, partea a doua, capitolul 1, secțiunea 5 (parafrazat).

fundul iadului, putea să simtă măcar aşa pentru o clipă binecuvântată, atingerea lui Dumnezeu, şi să cunoască cu adevărat că putea fi atins.

Alison a mai avut parte şi de alte manifestări ale zbuciumului şi goliciunii sale lăuntrice. „Se îmbăta din disperare. Nu cunoscusem niciodată pe cineva care să poată bea atât de mult. Bea până nu mai putea şi apoi plângea nemângâiat.” Însă numai Alison ştia de asta. Toţi ceilalţi ştiau că Eugene bea ca să se mai „relaxeze”.

Uneori când se îmbăta, îl citea pe Nietzsche şi i se părea că se întăreşte. Era ciudat că acele cuvinte aveau un efect cu totul opus decât cel urmărit de autor. Împărtăşind răzvrătirea lui Nietzsche, Eugene simţea – ca şi el de altfel – că nu se răzvrătea doar împotriva unei idei sau a unui învechit sistem religios hărăzit „turmei”. Era o răzvrătire mult prea pătimaşă, prea esenţială şi prea *personală* pentru acest scop. Nietzsche lupta împotriva a ceva real, de care nu putea scăpa nici el şi nici Eugene.

Deşi Eugene era cel mai înverşunat ateist din grupul ei de prieteni de la Pomona, Alison îl vedea ca fiind cel mai spiritualizat dintre ei. „Chiar şi când era ateu, o făcea cu toată convingerea”.

„Ateismul,” scria Eugene mai târziu, „adevăratul ateism existenţial, clocotind de ură împotriva Unui Dumnezeu aparent nedrept şi nemilostiv, este tot o stare spirituală; este o adevărată încercare de a se lupta cu un Dumnezeu adevărat ale Cărui căi sunt atât de necunoscute chiar şi pentru cei mai credincioşi; şi nu o dată s-a întâmplat ca asemenea împrejurări să se sfârşească cu o viziune nedesluşită a lui Dumnezeu, pe Care ateii autentici Îl caută cu adevărat. Hristos este Acela care lucrează în aceste suflete.... Numindu-se „Antihrist”, Nietzsche nu a dovedit decât foamea lui adâncă după Dumnezeu...”

7
“Noapte bună, Lume!”

Ori de câte ori sufletul omului se întoarce spre sine şi nu spre Tine, Doamne, este atras înspre dureri, însă este atras totuşi spre lucruri frumoase.
Confesiunile Fericitului Augustin[24]

Dacă s-a spus că Dostoievski i-a dăruit lui Eugene ortodoxia, atunci pe bună dreptate se poate spune că Bach i l-a dat pe Hristos.
Alison

CA şi zenul, filosofia lui Nietzsche îi amintea lui Eugene, în chip mijlocit, de adevăratele nevoi ale sufletului său. Însă mai era o înrâurire care îi amintea de suflet în chip nemijlocit: muzica. Aşa cum ne învaţă Părinţii Bisericii, muzica este limbajul cel mai apropiat sufletului.

„Eugene nu citea atât de mult pe cât asculta muzică”, scria Alison. În 1954, a luat-o la opera rusească Boris Godunov de Musorgski; care l-a uimit, cunoscând un alt chip al creştinismului, care l-a făcut să spună, „Credeam că nemţii sunt profunzi, dar se pare că ruşii au o profunzime mai mare”.

---
[24] Sf. Augustin, *The Confessions* [Confesiuni], p. 56.

Cu toate acestea, compozitorul german Johan Sebastian Bach, a fost compozitorul esențial în viața lui Eugene. „Muzica pe care o ascultam, era aproape în întregime Bach”, continuă Alison. „Prietenului nostru Albert Carter îi plăcea foarte mult Bach: el ne-a apropiat pe amândoi de muzica lui. Eram un grup de vreo zece care uneori stăteam toată noaptea şi ascultam muzică de Bach. Lui Eugene îi plăceau mai ales: „Marea misă în Si minor,” „*Patimile după Ioan*,” „*Patimile după Matei*,” „*Magnificat*”, cantantele, „*Oratoriul de Crăciun*”.... Mai întâi i-a plăcut muzica, mai apoi *cuvintele* i-au copleşit mintea.... Cuvintele folosite de Bach erau luate direct din Evanghelii şi alte Scripturi, aşa că se auzeau cuvintele Bibliei transpuse pe muzică, care au avut cea mai adâncă înrâurire asupra lui”.

Mai ales Cantata nr. 82 a lui Bach — a ajutat la schimbarea vieții lui Eugene. Se numea *Ich Habe Genug* („Mi-e de ajuns”) şi avea ca temă principală moartea. Compusă pentru voce şi orchestră, a fost scrisă în cinstea sărbătorii „Întâmpinarea Domnului” când bătrânul Simeon întâmpină Sfânta Familie şi-I spune Domnului că acum poate să moară. Bach a dat o expresie tulburătoare setei omului pentru împărăția cea cerească, pentru a merge dincolo de această „vale a plângerii”. Baritonul cântă trei arii, cuvântând sufletului său, pe melodii simple, de o frumusețe negrăită. Prima arie este un suspin de uşurare că sfârşitul vieții este aproape: „Mi-e de ajuns! L-am primit în brațele mele chinuite de dor pe Mântuitorul, nădejdea celor credincioşi. Mi-e de ajuns! L-am văzut! Credința mea l-a îmbrățişat pe Iisus şi chiar astăzi m-aş lepăda bucuros de această lume. Nu am altă nădejde decât că Iisus va fi al meu şi eu al Lui. Mă prind cu credință de El şi întocmai ca Simeon, aproape că şi văd bucuria celeilalte vieți. Să ne lipim inima de el! De-ar fi acum vremea plecării mele de aici, cu bucurie aş spune lumii, ‘Mi-e de ajuns’.”

În partea a doua, muzica devine liniştitoare şi blândă ca un cîntec de leagăn, iar sufletul este îndemnat să-şi închidă ochii pe vecie în fața vieții: „Adormiți acum, ochi obosiți – închideți-vă uşor în pace. Lume, nu mai zăbovesc. Plec de la tine, ca sufletul meu să poată spori. Aici totul este în suferință, dar acolo voi vedea pace dulce şi odihnă desăvârşită.”

Între timp se aude o rugă fierbinte: „Doamne, Dumnezeul meu! Oare când mă vei chema, ca în pace să vin la Tine, să stau în pământul rece şi să mă odihnesc în Tine?!” Sufletul moare lumii şi îşi ia rămas bun: „Lume, noapte bună!”

Melodia se opreşte, lăsând să se audă doar acordul slab al unei orgi, semnificând trecerea morții. În partea a treia, sufletul eliberat de legăturile pământeşti, iese din trup şi intră în veşnicie. Muzica înseamnă uşurarea, libertatea şi avântul păsării în zbor: „Cu bucurie îmi întâmpin moartea.”[25]

„ICH HABE GENUG” era bucata preferată atât de Alison cât şi de Eugene. Când mergea la el, îl ruga să pună această melodie. Era de acum un lucru obişnuit pentru ei şi întotdeauna o mai ascultau o dată înainte de plecarea ei. Însă, nu o punea niciodată dacă mai era şi altcineva în cameră. Când era timpul ca ea să plece, el se ridica în picioare şi de fiecare dată o întreba acelaşi lucru: „N-ai vrea să asculți nişte muzică înainte de a pleca?” Fără să mai aştepte răspunsul ei, el lua discul acela, întrebând-o ce parte dorea să asculte. Şi din nou, orice răspuns dădea ea, el punea partea cu *Ich Habe Genug*. Apoi el se afunda adânc în fotoliu, fără să se uite în jurul lui şi fără să vorbească. Îl punea iară şi iară. Când Alison se ridica să plece, el rămânea tăcut în fotoliu, ascultând. Stătea ore în şir fără să se mişte, contemplând cele ce i se arătau lui prin cantată şi care îi grăiau lucruri atât de profunde încât orice altceva din viața sa nu mai însemna nimic pentru el.

---

[25] O parte a acestei descrieri o datorăm manuscrisului nepublicat, „The Dulcimer Is the Heart” [Țitera este inima], de Starețul Gherman.

Am văzut cât de puternic l-a tulburat realitatea morții pe Eugene şi cât de mult tânjea după ea. Şi lui „îi era de ajuns" cât trăise din această viață; se simțea nefericit aici. Într-un anume fel, în suferința lui, el „murise deja lumii". Iar muzica lui Bach îi arăta o altă lume dincolo de moarte, care era pentru el deocamdată *terra incognita*. Nu era doar o muzică frumoasă compusă de un geniu fără de asemănare; ci mai degrabă fusese scrisă în chip limpede de un om care Îl cunoscuse pe Dumnezeu cu adevărat şi nemurirea sufletului său şi care se folosea de limbajul muzicii pentru a-şi înfăţişa propria sa experiență.

Alison crede că Bach a avut cea mai mare însemnătate în întoarcerea lui Eugene la credință. „Sunt sigură de asta", spunea ea, „căci îl chinuia cu adevărat". Dumnezeul creştinismului contemporan, pe care-L găsea plictisitor şi fără putere de convingere, era cu desăvârşire mort pentru el. Nu mai putea să dea înapoi niciodată. Însă ce putea spune despre Bach, luteranul din veacul al XVIII-lea? Eugene nu putea alunga cu atâta uşurință cele ce muzica aceea îi spunea sufletului său, în chip nemijlocit.

Îl „chinuia". „Se îmbăta", povesteşte Alison, „de cădea pe jos şi bătea cu pumnii în podea, strigându-I lui Dumnezeu să-l lase în pace".

În romanul „Demonii", al lui Dostoievski, se află un personaj de factură nietzschiană pe nume Kirilov, care porneşte de unul singur un război împotriva Lui Dumnezeu; iar un alt personaj, Piotr Verkohovenski, face subtila observație că Kirilov, în dorința sa sfâşietoare de a dovedi că Dumnezeu nu există, dovedeşte de fapt „că are probabil mai multă credință decât oricare preot".[26] Dacă ne gândim şi noi la tânărul Eugene trântit pe jos şi bătând cu pumnul în podea în disperare, gândul ne va duce la aceeaşi observație. Pentru el, lucrul cel mai important era *dacă Dumnezeu există sau nu*. Căci, oricât de mult mintea i s-ar fi ascuns într-un „Sine" impersonal născocit în chip rațional, inima îi spunea că, fără un Dumnezeu personal, cu adevărat viața nu avea rost.

8
Gustul iadului

> *Păcatul meu – şi al altora – a fost că nu în El, ci în zidirile Sale mi-am căutat plăcerile, desăvârşirile, adevărurile şi aşa au dat năvală peste mine suferințe, tulburări şi greşeli.... Am umblat, o, Doamne, prea mult departe de Tine în zilele tinereților mele, şi m-am făcut mie însumi pustiu.*
>
> - Fericitul Augustin[27]

> *De mă voi pogorî în iad, Tu de față eşti.*
>
> - Psalm 138:8

ÎN 1955, pe când încă mai era student la Pomona, Eugene a urmat şi cursurile de vară ale Academiei Americane de Studii Asiatice din San Francisco. A urmat un curs ținut de Allan Watts: „Religii contemplative, apus şi răsărit", şi un curs de caligrafie orientală ținut de un preot japonez zen. A închiriat o cameră pentru vară la Hotel de France.

[26] Fiodor Dostoievski, *Demonii*, partea a 3-a, cap. 6, secțiunea 2.
[27] Sf. Augustin, *Confesiuni*, p. 25, 35.

Fondată în 1951, Academia de Studii Asiatice, avea sediul într-o clădire spaţioasă din zona de lux Pacific Heights a oraşului San Francisco, cu o deschidere spre podul Golden Gate şi dealurile Marin County. Absolventul unei instituţii afiliate la Colegiul The Pacific (cea mai veche instituţie de studii superioare din California) putea obţine titlul de Master sau Doctor în studii extrem orientale, sud orientale, ale orientului apropiat şi ale nordului african. Erau cursuri de religie, filosofie, psihologie, arte şi despre instituţiile sociale din Asia şi asigura şi instructori în limbile clasice: sanscrită, hindu, chineză (manciuriană şi cantoneză), arabă şi japoneză. Pe vremea lui Eugene, institutul avea un corp profesoral foarte distins, venit din toată lumea şi mai puţin de o sută de studenţi.

Potrivit celor dintâi sponsori financiari, Academia a luat fiinţă ca un serviciu de informaţie culturală, de nivel universitar. Scopul său, aşa cum se menţionează în *Cronica oraşului San Francisco* era „de a asigura o instruire practică pentru posturi de conducere în guvern, învăţământ, politică, industrie, comerţ exterior, servicii publice." Însă fondatorul ei, Prof. Frederic Spiegelberg de la Universitatea Stanford, decanul ei, Allan Watts, şi mare parte din conducere, nu doreau cu adevărat să transforme Academia într-un centru de pregătire pentru diplomaţi şi oameni de afaceri. Watts spunea: „Ne ocupăm de schimbarea practică a conştientului omului, de o trăire adevărată a căilor hinduiste, budiste şi taoiste, la o înaltă treaptă a misticismului.... Aruncând o privire retrospectivă, se poate vedea că Academia de Studii Asiatice era o instituţie de tranziţie, care a apărut din neputinţa universităţilor şi bisericilor de a satisface nevoi spirituale importante.... În general, studenţii nu mai voiau decât să intre într-o aşa numită lume a afacerilor; nu mai râvneau să lucreze în Departamentul de Stat şi cu atât mai puţin să facă avere din comerţul cu extremul orient. Însă se pot gândi, pe de o parte, că o diplomă de doctorat (Ph. D.) le-ar putea fi de folos în obţinerea unui post de profesor, ca o cale modestă de a-şi câştiga existenţa. Însă pe de altă parte, voiau altceva – ceea ce se numeşte în chip felurit: *moksha*, *bodhi*, *kaivalya* sau *satori*."[28]

Academia oferea un program de informaţii publice în afara cursurilor, susţinute prin conferinţe şi prelegeri publice, spectacole de muzică orientală şi expoziţii de artă. Erau ţinute trei prelegeri pe săptămână de către facultatea gazdă cât şi de invitaţi, printre care se număra şi renumitul specialist zen Dr. Daisetz T. Suzuki. Prin acest program, Academia a început să atragă treptat intelectualitatea din San Francisco: poeţi, artişti, scriitori, studenţi.

În miezul tuturor activităţilor era decanul Academiei, Allan Watts, care deşi se baza mai puţin pe tradiţia orientală decât ceilalţi specialişti, putea vorbi mai grăitor, mai captivant şi mai convingător decât oricare dintre aceia. Era deja vestit în zona golfului San Francisco. Unul dintre biografii săi spunea: „Nimeni nu poate prezenta tainele orientului într-un fel mai misterios decât el, lăsându-i în acelaşi timp pe ascultători să creadă că au atins deja culmile înţelegerii."[29]

De bună seamă că Alan Watts l-a atras pe Eugene la Academie. Chiar el a spus că pentru a-şi putea scrie lucrarea semestrială pentru cursurile de vară din 1955, s-a folosit de lucrarea lui Watts, *Identitatea Supremă*.

Întors la Pomona pentru a-şi termina lucrarea de licenţă, Eugene i-a scris lui Watts, cerându-i să-i recomande un program de burse necesar viitoarelor sale studii. Watts i-a răspuns, cerându-i să „fie mai explicit" în ceea ce priveşte viitorul său program de studii, recomandându-i propria sa Academie, ca unul dintre cele cinci locuri potrivite în care „putea face studii folositoare atât de filosofie chineză cât şi de budism extrem oriental". Watts s-a scuzat că nu-i trimisese mai devreme o copie a cursului său

---

[28] Alan Watts, *In My Own Way: An Autobiography*, 1915-1965 (New York: Random House, Vintage Books, 1972), p. 286, 315, 318.
[29] David Stuart, *Alan Watts* (Radnor , Pennsylvania: Chilton Book Co., 1976), p. 148.

însă, „ca să fac tot ceea ce ar trebui pentru munca mea, ar trebui să am cele zece brațe ale lui Shiva, în timp ce eu am numai două.”

Eugene a absolvit studiile de la Pomona Magna cum Laude în 1956, înscriindu-se de îndată la Academia de Studii Asiatice, ca student la zi. S-a mutat într-un apartament în San Francisco.

În San Francisco, Eugene a încercat să-şi caute un apartament de la periferia societății pe care mai înainte o respinsese. Începuse să se înstrăineze şi de *status quo*, de mărginirea lumii contemporane. Prin legăturile pe care le avea cu Academia, intrase în chip firesc în elita intelectuală a oraşului şi începuse să-i împrumute şi comportările fățarnice. Făcea mari economii ca să poată merge cu prietenii la tot felul de restaurante exotice de artă culinară, şi ajunsese cunoscător de vinuri scumpe. Uneori, fuma exoticele țigări balcanice Sobranie – care, după părerea lui Watts erau „cele mai bune țigări din lume”. Mergea cât putea de des la spectacole de operă, la concerte de muzică clasică, la expoziții de artă, la piese de teatru, atât clasice cât şi avangardiste, asemănându-le şi comentându-le cu alți literați. În unele dintre scrisorile sale a folosit stilul direct al noilor scriitori progresişti, cu propoziții incoerente, fără reguli de gramatică şi de ortografie. Aşa cum mărturisea mai târziu, toate acestea nu veneau din lăuntrul său, din ceea ce era el cu adevărat. „Mimam doar”, spunea el.

Elita intelectuală în care intrase Eugene se considera foarte cultă. Unul dintre prietenii săi de atunci scria recent: „După atâta timp, şi în aceste vremuri grele, parcă suntem nişte fluturaşi – snobi şi diletanți. Era un oarecare adevăr aici, dar noi aveam şi o iubire adevărată şi adâncă pentru muzică, scris, distincții înalte şi importante, experiență. Sub masca elitismului, cred că făceam ceea ce educația liberală voia ca noi să facem: să cercetăm.”

San Francisco devenise centrul avangardismului național, o mişcare anticulturală de cercetare care ajuta lumea să iasă din perioada anilor ’50, cu o oarecare curăție şi mulțumire de sine. Intelectualitatea „boemă” din San Francisco a răspândit mişcarea „beat”, care s-a mărginit la intelectualitate. Noile idei şi feluri de gândire ale elitei s-au scurs încet către masele mari de tineri, dând naştere uriaşului fenomen internațional numit mişcarea „hippie”, care şi-a avut unul din primele sale centre în San Francisco.

Pentru înzestrările lui Allan Watts, Academia de Studii Asiatice a ajutat cu adevărat aceste schimbări culturale. Watts scria în autobiografia sa: „Academia a fost una dintre principalele rădăcini a ceea ce la începutul anilor ’60 avea să fie numită Renaşterea din San Francisco, despre care trebuie să se spună, ca şi Sf. Augustin când era întrebat despre firea timpului: ‘Ştiu ce este, dar dacă mă întrebați despre ea, nu mai ştiu.’ Am fost prea aproape de cele întâmplate, ca să mai pot privi lucrurile cu detaşare. Ştiu doar că între 1958 şi 1970 oraşul şi împrejurimile lui au fost pătrunse de un uriaş val de energie spirituală în chipul poeziei, muzicii, filosofiei, picturii, religiei, comunicațiilor, tehnicii radio, televiziunii, şi cinematografului, dansului, teatrului şi felului general de viață, care apoi au influențat America şi lumea întreagă, în care eu m-am implicat foarte mult. Aş da dovadă de o falsă modestie dacă aş spune că am avut de-a face puțin cu toate astea.”[30]

Mult timp înainte ca noțiunea „hippie” să-şi facă loc în dicționar, intelectualii progresişti din San Francisco se îndepărtaseră de visul american, cu idealurile sale de familie şi religie iudeo-creştină. Ei se străduiau să pătrundă în ceva cu totul diferit, pornind de la religiile orientale. Respingând moralitatea apuseană şi luând numai cele ce voiau ei de la religiile orientale, îşi deschiseseră drum liber către nenumărate forme de desfrânare – neacceptate de nici o lume civilizată, punând la un loc nevoile culturale cu ceea ce Eugene avea să numească mai târziu „spiritul fărădelegii”. Unul dintre cei mai

---

[30] Alan Watts, *In My Own Way*, p. 284.

influenți predicatori ai acestui nou relativism moral era Allan Watts. Fiind un neîncetat împotrivitor al religiei apusene, el propovăduia o nouă „libertate” față de „Dumnezeul Cel mânios al creştinilor şi evreilor”.[31] Hedonist recunoscut, el spunea că „vinovăția” adusă oamenilor de religia iudeo-creştină, era o forță care strâmtora şi înțepenea firea omului şi care ar trebui să fie înlăturată din lumea apuseană.

Chiar din prima vară pe care a petrecut-o la Academie, Eugene a îmbrățişat codul moral anticultural (cu alte cuvinte lipsa unui cod) al elitei intelectuale, care peste treizeci de ani urma să fie cadrul standard al moralității întregii națiuni. Sub influența lui Watts, el gândea logic aceasta cu ajutorul învățăturilor orientale. Într-o scrisoare din 1955, scria:

> Omul occidental este un om al neliniştii şi al păcatului prin excelență; el se apropie de Dumnezeu doar cu frică şi cutremur – sau se face pe sine o maşină care produce din ce în ce mai mult, „înaintând” astfel spre osândă. Este omul cu un puternic simț de vinovăție.
>
> Înțelepciunea orientală îmi tempereză simțămintele de păcătoşenie; prin urmare, poate că eu nu trebuie să-l caut pe Dumnezeu : ci să încep să pun problema în alt chip. Dar adevărul rămâne neschimbat: nici un scop mărginit nu este de ajuns.

Potrivit interpretărilor lui Allan Watts asupra doctrinelor budiste, omul nu trebuie să „caute” nimic, în căutare se pierde chipul a ceea ce ESTE deja. Căutând ceva – inclusiv pe Dumnezeu şi mântuirea – te faci conştient că eşti căutător şi că sinele este numai o amăgire. Mai mult, obiectul căutărilor nu este decât o abstracție şi prin urmare nici acesta nu este real. În timpul cercetărilor îndrumate de Watts, Eugene a pus bazele acestei filosofii fataliste, pe care o expune într-o scrisoare către un prieten de la Pomona:

> Socotesc că „nu există” cele ce am cunoscut prin vreun simț ori am gândit vreodată; mărturisesc că practic toate cele ce am simțit sau am gândit vreodată, sunt abstracte, deci de o oarecare irealitate (căci concretul este singurul real), fiindcă sunt cunoscute de simțurile mele învăluite de abstracțiuni. Tot ceea ce se poate numi lucru este ceva; dar nici un lucru nu este cu adevărat lucru, el este doar numit lucru. Aşa cum afirmă budismul, lingvişti moderni: ÎN NATURĂ NU EXISTĂ NICI UN LUCRU, realitatea ca „lucruri” este o plăsmuire a imaginației noastre şi vederea realității ca „lucruri” este (după părerea mea), ceea ce simbolizează iadurile creştine şi budiste. Iadul este o abstracțiune şi îl urăsc; şi nu voi înceta să vorbesc despre aceasta, tocmai pentru că ştiu că vorbele mele sunt zadarnice şi nu vor mântui pe nimeni. Şi voi încerca pe cât îmi stă în putință, sau pe cât cred că-mi stă în putință, să stăvilesc idolatrizarea acestor „lucruri”, oricare ar fi formele înălțătoare pe care le pot lua – fie că este însăşi abstracțiunea lui Dumnezeu.... Mântuirea înseamnă să vezi lucrurile aşa cum sunt, iar nu să priveşti lucrurile în culori trandafirii şi apoi să spui lumii întregi: Uitați-vă ! Dumnezeu Cel Unul este Trandafiriu! A fi cinstit cu tine însuți este o abstracțiune, este Iadul însuşi, atâta vreme cât îl slăveşti ca un scop în sine, pe care-l ascunzi în ochiul minții şi spui: Aceasta este realitatea. Dacă amândouă sunt abstracțiuni poți începe cu tine sau cu

[31] Ibid., p. 326.

„Dumnezeu”. Ceea ce contează, este să te trezeşti prin forţe proprii – un bud din budism.

Dacă omul nu se poate mântui prin „Dumnezeu”, prin „sine” sau prin oricare dintre aceste abstracţiuni, atunci CUM se mântuieşte?... Omul NU se mântuieşte pe sine. Este cu neputinţă şi zadarnic. Dacă Dumnezeu, „Dumnezeu” vrea să ne mântuiască pe noi, păcătoşii, o va face, dar noi nu putem face nimic pentru aceasta; însă, în acelaşi timp nu este cu putinţă să NU facem nimic – a face ceva este zadarnic însă la fel de zadarnic este şi a nu face nimic.

Dacă iadul nu este altceva decât un simbol pentru înşelarea abstracţiunii şi dacă este zadarnic să încerci „să faci” ceva pe calea adevărului, a iluminării sau a mântuirii, atunci cu adevărat nu poţi opri pe nimeni să trăiască cum îi place. Tocmai aceasta urmărea fostul preot creştin Allan Watts şi pusese întru lucrare – iar Eugene urma această filosofie, cu urmarea ei îndreptăţită. Ca mulţi dintre contemporanii săi tineri, a început un fel de viaţă hedonist. El nu făcea aceasta din pasiune, ci mai mult dintr-o plănuire „intelectuală”, ca pe un joc pe care-l juca pentru a spori în această lume căzută şi pentru a-şi găsi locul printre răzvrătiţii ei. Cum bine a observat Alison, făcea toate astea ca o parte a răzvrătirii lui împotriva lui Dumnezeu. Ca şi odinioară pe Muntele Baldy, Eugene îl provoca pe Dumnezeu, de data aceasta fluturându-I în faţă chiar poruncile Lui, gustând dinadins din fructul oprit.

Dacă comparăm viaţa pe care o ducea în subcultura boemă din San Francisco cu faptele de nonconformism ale prietenilor lui Eugene de la Pomona, atunci acestea din urmă erau destul de nevinovate. În scrisorile pe care le scria prietenilor săi de la Pomona, Eugene abordase deja tonul unui tânăr nebunatic şi obraznic de 22 de ani, care făcea acum tot ceea ce-i fusese interzis mai înainte; toate acestea însă nu erau nimic altceva decât bravură. Aşa cum a mărturisit mai târziu, aceştia au fost cei mai nefericiţi şi mai întunecaţi ani ai vieţii sale. Fructul oprit îl scârbise chiar în timp ce-l mânca; sufletul său nobil ca şi întregul său trecut, i-au dat un gust respingător.

Ca să scape măcar o vreme de simţămintele de „vinovăţie” – date de glasul conştiinţei şi al lui Dumnezeu din inima lui – Eugene a început să bea din ce în ce mai mult. Cumpăra vinul cu sticlele. La unul dintre chefurile cu băutură, organizate de Allan Watts, Eugene s-a îmbătat atât de tare, încât nu-şi mai aducea aminte nimic din câte făcuse în acea noapte. Chiar şi în cele mai crunte clipe ale beţiei sale, Dumnezeul pe care-L respinsese ca o abstracţiune, nu-l părăsea. Beat fiind, într-o scrisoare pe care a scris-o unui prieten de la Pomona, după ce i-a înşirat tot felul de lucruri drăceşti şi păguboase numai ca să sfârşească cu acest joc, îi scrie : „Ştii de ce sunt eu în San Francisco? Pentru că vreau să aflu cine sunt eu şi cine este Dumnezeu. Şi vrei să ştii de ce? Pentru că sunt singurele lucruri pe care vreau să le ştiu.” Într-o altă scrisoare, scrisă tot la beţie, el recunoaşte: „Sunt de bună seamă ‘bolnav’, bolnav ca şi toţi cei lipsiţi de dragostea lui Dumnezeu.”

După cum a mărturisit mai târziu, Eugene a fost foarte nefericit în vremea aceea, încât nu mai avea mult până să-şi iasă din minţi. La toate acestea l-au ajutat scriitorii existenţialişti ai curentelor nihiliste şi absurde – Nietzsche, Kafka, Camus, Ionesco – dar şi ideile sale orientale. Dacă, potrivit învăţăturilor lui Watts şi ale budismului, gândirea abstractă este o înşelare şi cunoaşterea este neştiinţă, atunci poate că destrămarea procesului gândirii logice ar putea sfârşi în eliberarea din înşelare şi într-o străfulgerare a adevărului. Într-o scrisoare, scria:

Cred că simţul umorului, cere o foarte bună sănătate mintală (sau o sănătate obişnuită, oricum te-ai gândi), pe care am pierdut-o în ultimele luni prin ţopăieli şi aiureli de tot felul. De bună seamă, sunt mai multe

> feluri de nebunie: unul care te scoate în afara realităţii, cum este starea celor care se potrivesc cel mai bine la civilizaţia noastră; altul care te scoate şi din realitatea, cât şi din civilizaţia noastră (Nietzsche); nebunia divină („posedarea" de diverse tipuri), etc.

Şi în altă scrisoare:

> Mă prefac că sunt de neînţeles aproape dinadins, ca să pot surprinde la mine vreo schimbare neplănuită; de fapt tot ce scriu este mai mult pentru mine; iar alţii ar risca să nu înţeleagă – nu fiindcă de cele mai multe ori mai fac altceva decât să ghicesc.
>
> Viteza, nelinişteа, noutăţile, sunt o ultimă formă de cunoaştere, ca să nu mai vorbim de timpul în care cunoaşterea a devenit neştiinţă; negând-o sau poate punându-le pe toate la un loc, ca să vedem cu toţii că această cunoaşterea ESTE neştiinţă cu adevărat, topindu-se nu numai pe ea, ci şi totul în jur.
>
> Vom mai fi noi oare în acele zile? Sunt oare acestea semnele timpului? Vremea noastră nu este fără „direcţie" ; este în JOS şi mergem atât de repede că nu ne putem mişca, ci ne frământăm cu mintea.
>
> Cine mai caută „înţelesul"? - NEBUNIA este înţelesul; suntem progeniturile HAOSULUI. Şi nu numai în minte ci şi absolut în toate.
>
> Bineînţeles că noi nu facem nimic, ci îi urmăm doar pe alţii.

Eugene a cercetat starea aceasta de lucruri până când începuse să se întrebe dacă el era singura realitate existentă, închipuindu-şi lumea din afara lui ca fiind plăsmuitoare de vise în timpul somnului.

Unul dintre prietenii care-l cunoşteau bine pe Eugene aşa cum era el atunci, a spus: „Era o persoană de nepătruns şi în mare parte a rămas o taină pentru mine. Putea să petreacă în tăcere desăvârşită săptămâni sau luni întregi, părând să cugete la vreun chin fără nume din lăuntrul său."

Provocându-L pe Dumnezeu prin viaţa pe care o ducea, în afara poruncilor Sale, Eugene a început să fie muncit de chinurile iadului. După ani de zile, arătând sfârşitul acestor căutări şi trăiri în afara voinţei lui Dumnezeu, a spus doar atât: „Am trăit ca în iad. Acum ştiu cum arată iadul."

Înainte de aceasta, filosofia lui Friedrich Nietzsche fusese doar o teorie intelectuală pentru el, idei care-i alimentau revolta împotriva civilizaţiei. Acum însă, el gusta din rodul acelor teorii, văzându-le chipul întru lucrare. A început să-şi dea seama că Nietzsche nu era doar un filosof căruia îi veneau felurite idei. El era mai curând un poet a cărui poezie avea o putere mai presus de închipuirea omenească. Însăşi lucrarea *Aşa grăita Zarathustra* avea ceva supranatural în ea. Colindând prin munţii Elveţiei, lui Nietzsche îi venise o inspiraţie pe care, spunea el, nu o mai cunoscuse din vremurile cele mai vechi. Scria foarte mult cu mare uşurinţă şi foarte repede, aproape fără să se mişte, ca şi cum nu ar fi venit toate de la el, ci de altundeva, el fiind numai cel care le aşternea pe hârtie. Numindu-se pe sine „purtător de cuvânt sau medium al unei tării atotputernice", el scria: „Auzi – şi nu cauţi; iei – şi nu întrebi cine dă: răsare un gând cu iuţeala fulgerului, hotărât şi fără şovăială – n-am putut niciodată să aleg."[32]

În starea de păcătoşenie şi de disperare în care se afla, şi Eugene a avut aceeaşi trăire citind *Aşa grăita Zarathustra*. Într-o zi, după ce petrecuse ore întregi citind-o în limba germană în original, a ieşit la o plimbare prin oraş. Era deja seară, iar cerul era roşiatic. Când a ajuns într-un loc oarecare, a început să audă poezia lui Nietzsche

[32] Friedrich Nietzsche, *Thus Spake Zarathustra* [Aşa grăita Zarathustra] (New York: Boni and Liveright, Inc., 1917), p. 18.

răsunând în lăuntrul său. A simțit cum „Zarathustra" a prins viață în el cu adevărat şi îi vorbea, suflând cuvintele în el. A simțit puterea acelor cuvinte aşa cum se simte puterea curentului electric şi s-a înfricoşat.

Abia mai târziu a înțeles Eugene pe deplin de unde venea „spiritualitatea", puterea ascunsă şi înflăcărarea poeziei lui Nietzsche. Pe cât de înalte au fost idealurile sale la început, tot pe atât respingerea pătimaşă a lui Dumnezeu, l-au supus pe Nietzsche unei stări nedesăvârşite de demonizare, devenind cu adevărat un „purtător de cuvânt" al puterilor întunericului, după cum a crezut Eugene mai târziu.

DEŞI suferințele îi dădeau să trăiască cele ce sunt în iad, ca şi Nietzsche, Eugene nu voia să se întoarcă pentru izbăvire la religia primilor săi ani de viață, căci Hristosul pe care-L propovăduia nu era destul de cutezător pentru el. Pentru Eugene, Tatăl Ceresc al doctrinei protestante semăna oarecum cu propriul său tată: blând, bine intenționat, dar slab şi gata să se înmoaie ca să împlinească capriciile oamenilor, temător că i-ar putea supăra pe oameni, temător de curajul său, fiindu-i teamă chiar să-şi sărute şi să-şi îmbrățişeze copiii. Odată cu trecerea timpului, Bisericile principale l-au secătuit într-atât de mult pe Dumnezeul pe care-L slăveau, încât unii nu mai voiau să-L numească „Tată", ci Îl numeau printr-un abstract „Tată-Mamă". Eugene trebuia să sfărâme acest chip sentimental, trandafiriu şi moleşit al creştinătății, pentru ca mai târziu să poată agonisi din plin Tainele Lui Hristos, adevăratul Dumnezeu, la Care poți ajunge doar pe drumul suferinței şi al Crucii.

Creştinismul modern american i se părea fățarnic lui Eugene, căci nu avea nici suferință şi nici jertfă; totul era prea profitor. Căutările pe care le-a făcut în nebunia lui Nietzsche i-au dat tocmai acea suferință. Chiar şi atunci când gusta desfătarea care în acelaşi timp îl scârbea şi îl făcea să se urască pe sine, era tot o căutare a suferinței, prin care Îl putea cunoaşte pe Dumnezeu. „Eu sunt omul extremelor," scria el pe vremea aceea. „...Dacă eşti înconjurat de desfătare, trebuie să-ți pricinuieşti suferință şi să suferi neîncetat dacă trebuie."

S-a spus că acele flăcări chinuitoare ale iadului nu sunt altceva decât dragostea lui Dumnezeu, dragostea care a fost respinsă de cel chinuit. Acesta este adevărul şi despre Eugene, şi aceasta este pricina pentru care făcea dinadins acele lucruri, ca să simtă iadul. Era un fel sucit de a-L căuta pe Dumnezeul pe care-L credea de „negăsit"; i se aducea aminte de El simțind o nevoie aprinsă după El, prin suferință, întuneric şi disperarea, care vin din lipsa Lui. Tot aşa cum Fericitul Augustin îşi istorisea risipirea din tinerețile sale: „Uram ocrotirea şi calea fără înşelări, căci în lăuntrul meu era o foame mare după hrana duhovnicească, după Tine, Doamne al meu."[33]

Acesta era iadul pe care Eugene nu l-ar fi dorit nimănui. După ani de zile, a spus că anumite realități păcătoase pe care le cunoscuse pe când se afla în acel iad, n-ar trebui nici măcar pomenite, numele acelora n-ar trebui nici măcar rostite, ca să nu plutească prin aer şi astfel să prindă viață. Urmându-l pe el, să le lăsăm întunericului celui mai din afară, unde le este locul.

Când prin harul lui Dumnezeu, Eugene s-a schimbat în cele din urmă într-un om nou, omul cel vechi al păcatului, care fusese întotdeauna străin de sufletul său, a murit pentru el pentru vecie şi l-a îngropat fără păreri de rău. Însă experiența iadului – stricăciunea morală, prostia şi disperarea care creşteau ca un val ce sta să inunde America şi lumea – i-au dat o ascuțime a minții pe care a folosit-o mai târziu. Intrând cel mai adânc dintre toți contemporanii săi în nihilismul care creştea, al vremii sale, el i se va împotrivi într-o zi cu tărie mai mare, căci îi cunoştea răul adevărat. Luptându-se cel mai înflăcărat pentru stârpirea lumii creştine tradiționale, tot el s-a luptat cel mai înflăcărat mai târziu pentru aşezarea pe calea întoarcerii.

[33] Sf. Augustin, *Confesiuni*, p. 36.

9
Adevărul mai presus de toate

Oricare chip al nestatorniciei, neîntreg sau trecător, trebuie numaidecât să sprijine marea statornicie a întregului şi în esență, nimic nu poate izbuti asupra puterii adevărului.

- René Guénon

CITÂNDU-L pe Confucius, Eugene şi-a pus următoarea întrebare: „Să te învăț ce este cunoaşterea? Când cunoşti un lucru, păstreaz-l; când nu cunoşti un lucru, admite că nu-l cunoşti. Aceasta este cunoaşterea."[34]

Alison remarca: „Eugene se cunoştea pe sine; îşi cunoştea în întregime mărginirile, cu mult mai mult decât majoritatea oamenilor." Cu tot elitismul intelectual al tinereții sale, Eugene a fost cel dintâi care recunoştea că tot ceea ce învățase până atunci cu mintea sa nu însemna nimic pe lângă adevărata înțelepciune, pe care el o numea „viziunea asupra firii lucrurilor". Într-un eseu pentru cursul de filosofie de la Pomona, scria: „Autorul acestei lucrări îşi mărturiseşte neiluminarea în această cunoaştere metafizică…. În esența ei, firea lucrurilor nu se poate înțelege, nu se poate cunoaşte niciodată cu mintea... Între om şi aceasă 'realitate' se cere o altă legătură ; care poate să fie aceea? – simțire, intuiție, ce anume? Nu putem şti."

La Academie, unde se găsea o mare colecție de cărți filosofice şi religioase, Eugene a avut prilejul de a cerceta cu atenție operele unor metafizicieni, străduindu-se să afle opinia lor despre adevărata cale către înțelepciune - conştientizând totuşi că o asemenea cercetare era un biet înlocuitor al înțelepciunii adevărate. Îl interesau scriitori ca Evelyn Underhill, Ernest Fenellosa şi alții câțiva, care îi dădeau hrană cugetătoare; dar dintre aceştia, unul era mai presus de toți. Era metafizicianul francez René Guénon, care murise în Cairo, când Eugene era la sfârşitul liceului. „I-am citit şi studiat cu mult interes toate cărțile pe care le-am putut procura", îşi amintea Eugene. Pe unele le-a găsit în engleză, pe altele le-a citit în originalul francez.

Şi Allan Watts cunoştea lucrările lui Guénon, care făcuse chiar o scurtă mențiune asupra lor în *Identitatea Supremă*. Pentru Watts însă, Guénon era un filosof ca atâția alții, cu idei care puteau a fi luate în considerare. Pentru Eugene acesta devenise cu mult mai mult: singurul loc favorabil de unde putea vedea miriadele de roade ale căutării străvechii a omului, legate de rostul său. Influența lui Guénon în îmbunătățirea spirituală a lui Eugene nu poate fi subestimată. Toți ceilalți scriitori asupra căror opere a cugetat în anii tinereții sale – incluzându-i pe Nietzsche şi Watts – au însemnat numai o vreme trecătoare pentru el; Guénon l-a format pentru viață cu adevărat. Fără ajutorul lui Guénon, în această cotitură importantă din viața sa, sporirea lui duhovnicească ar fi fost oprită definitiv.

Într-o scrisoare pe care o scria unei alte persoane interesate de personalitatea lui Guénon, după mulți ani de zile, Eugene a trebuit să-i explice ceea ce însemnase acesta pentru el: „René Guénon a avut cea mai mare influență în formarea mea intelectuală (care era foarte departe de creştinismul ortodox).... El a fost acela care m-a învățat să caut şi să prețuiesc adevărul mai presus de toate, şi să nu fiu mulțumit cu nimic altceva."

Guénon, care socotea că era nevoie de o elită intelectuală pentru a restabili adevărata cunoaştere metafizică în apus, nu-l putea ajuta pe Eugene să scape de

[34] De la o lecție neoficială de cultură chineză, pe care a ținut-o Părintele Serafim în 1979 sau 1980.

„elitismul" său. De vreme ce se folosea numai de căile intelectuale, învățăturile sale nu-i puteau aduce o însănătoşire morală lui Eugene, o slobozire din iadul în care era prins şi totodată să-i deschidă plinătatea adevărului pe care-l căuta. Totuşi, Guénon a fost cel dintâi care l-a aşezat pe cărarea acestui adevăr, arătându-i calea adevăratei filosofii. S-ar putea spune că lucrările lui Guénon au fost pentru Eugene ceea ce au fost sfaturile scrise ale lui Cicero pentru tânărul Augustin, care spusese că prin aceste sfaturi „fusese puternic ridicat, aprins cu foc ca să iubească şi să caute şi să primească şi să îmbrățişeze şi să păstreze nu vreo sectă oarerare, ci Înțelepciunea însăşi, oriunde s-ar afla ea".[35]

După întâlnirea cu Guénon, Eugene nu a mai fost niciodată acelaşi, nu a mai înțeles lucrurile în acelaşi chip. De acum înainte – fie că citea, că asculta muzică, că privea opere de artă şi arhitectură sau doar observa viața din jurul lui – le făcea doar cu scopul de a vedea în ce fel fiecare lucru este legat de Adevărul transcendental şi veşnic.

În definirea problemelor civilizației apusene, Guénon se asemăna cu Watts, însă el privea aceste probleme cu mai multă profunzime decât Watts. În vreme ce acesta căuta întotdeauna să arate că toate cele din occident erau mai jos decât cele din orient, Guénon lămurea că greşeala stătea nu în occidentul însuşi, ci în spiritul modernist care cuprinsese occidentul. În vreme ce Watts era mai înainte de toate un critic al occidentului, Guénon era înainte de toate un critic al modernismului.

Cercetând lucrările lui Guénon, Eugene a aflat lucrurile pe care le *simțise* întotdeauna în lăuntrul său, fără să le poată înțelege din destul ; nu le văzuse niciodată chipul într-o lumină limpede. *Simțise* întotdeauna că ceva era strâmb în lumea modernă, dar de vreme ce aceasta era singura lume pe care o cunoştea în chip nemijlocit, nu avea nimic cu care să facă vreo asemănare şi astfel încercase să creadă că el nu era într-o stare potrivită.

Prin Guénon Eugene a aflat că el se împotrivea cu totul duhului lumii vremii sale şi filosofiilor moderne pe care le cercetase mai înainte. Când a citit operele lui Guénon pentru prima oară, a scris într-o scrisoare: „Cei 16 ani de 'şcoală' m-au învățat să gândesc nedesluşit; cu o asemenea luminare a minții, nici nu ştiu ce să fac." În esență, Guénon l-a convins că păstrarea vechii tradiții era bună şi că nu trebuia socotită ca un semn de neiluninare, aşa cum pretindeau moderniştii. În vreme ce mentalitatea modernă vedea toate lucrurile în termenii *progresului* istoric, Guénon le vedea în termenii *stricăciunii* istorice. Potrivit spiritului vremii, cu cât un lucru este mai nou cu atât este mai bine; potrivit lui Guénon, poate fi mai bun dacă este mai vechi.

Guénon arăta că societatea occidentală modernă se bazează pe îndepărtarea duhului tradițional al culturilor străvechi. Spunea că omul poate să cunoască din nou Adevărul numai prin întoarcerea la tradiție, la formele *ortodoxe* ale principalelor religii ale lumii, fie ele apusene sau răsăritene. Căci, fără înțelegerea tradițională asupra lumii, care să le pună pe toate la un loc într-un întreg bine întemeiat, viața modernă se fărâmițează, se aşează în neorânduială, tulburare, iar lumea modernă se îndreaptă către surpare.

În cartea sa *Stăpânirea cantității şi semnele vremii*, Guénon explică cum înlăturarea principiilor spirituale tradiționale a dus la o mare stricăciune a lumii. El arată cum ştiința modernă, cu tendința ei de a reduce totul la un înțeles cantitativ, a strâmbat concepția omului despre adevărata cunoaştere şi i-a micşorat înțelegerea psihologică numai la ceea ce este trecător şi material. Aşa cum am văzut, în primul său an de studii la Pomona, Eugene şi-a pus nădejdea în perspectiva ştiinței moderne (neavând altceva mai bun, spusese el); însă odată cu cercetarea lucrărilor lui Guénon, toate s-au schimbat în întregime. Încă mai socotea ştiința modernă ca o cale de cunoaştere, dar acum o privea ca o „cunoaştere de pe treapta cea mai joasă, cea mai obişnuită."[36] Guénon scria

---

[35] Sf. Augustin, *Confesiuni*, p. 39.

[36] Eugene Rose, „Christian Realism and Worldly Idealism" [Realismul creştin şi idealismul lumii], *The Christian Word*, nr. 128 (1986), p. 133.

undeva că „în încercarea de a micşora totul la măsura omului luat el însuşi ca etalon, civilizația modernă s-a prăbuşit pas cu pas, până la treapta cea mai de jos a părților sale alcătuitoare, şi năzuieşte puțin mai mult deasupra împlinirii nevoilor fireşti din partea materială a existenței sale."[37] Şi astfel, încercând să astupe golul lăsat de ştiință şi materialism în epoca modernă, au răsărit „pseudo-religiile"; însă amestecând intelectul cu realitatea spirituală, au ascuns şi mai mult adevărul.

Dându-şi seama de acest curent coborâtor, potrivit eshatologiilor religiilor tradiționale, Guénon scria: „În vreme ce lumea modernă este socotită o abatere şi chiar un fel de urâciune, nu este mai puțin adevărat că, privită în legătură cu întreg ciclul istoric din care face parte, se potriveşte întocmai însuşirilor unei anumite faze a ciclului, faza care conform tradiției hinduiste ar corespunde ultimei perioade a *Kali-Yuga*.[38]

Potrivit tradiției hinduiste, acum lumea modernă ar fi la capătul celei de a patra şi ultime ere a marelui ciclu *Manvantara*: *Kali Yuga* sau „era întunecată". Guénon scria că odată cu începutul erei *Kali Yuga*, „adevăruri care la început erau la îndemâna întregii lumi, acum s-au ascuns tot mai mult şi sunt tot mai greu de înțeles; iar cei care le pot înțelege sunt din ce în ce mai puțini".

Aceste cuvinte au avut un efect extraordinar asupra lui Eugene când le-a citit prima oară. Acestea au adus o explicație stărilor prin care trecea : de ce adevărul păruse pururea că se ascunde de la fața lui, de ce el căutase mereu să afle mai mult, de ce se simțise că nu-i este locul în mijlocul civilizației şi tehnicii moderne.

Guénon, catolic francez, privea doctrina *Kali Yuga* în lumina învățăturii creştine. Stricăciunea şi îndepărtarea de la adevărurile lumii străvechi, aşa cum se spunea în eshatologia hindusă, era asemenea cu ideea creştină de *apostazie*; pierzarea şi surparea lumii actuale care vor marca sfârşitul erei *Kali Yuga*, era acelaşi lucru cu *Apocalipsa*. „Toate astea," remarca Guénon „trebuiau socotite ca atare, nici cu optimism, nici cu pesimism, de vreme ce... sfârşitul lumii vechi va fi inceputul uneia noi". După părerea lui Guénon, această lume nouă descrisă în străvechile texte sanscrite va fi împlinirea făgăduinței biblice „un cer nou şi un pământ nou" – o realitate cu totul diferită de cea existentă acum.[39] În cele din urmă, Guénon vedea înşelările şi amăgirile obişnuite ultimei perioade a *Kali Yuga*, ca fiind cele ale lui Antihrist. Apărătorii moderni ai progresului, arăta Guénon, se înşeală aşteptând să răsară o „epocă de aur", în vremurile noastre. „Greşeala lor cea mai mare va fi însuşi Antihrist, când le va pretinde că le va aduce 'epoca de aur' prin puterea celor care erau 'împotriva tradiției', şi când îi va da o aparență de adevăr, oricât de înşelător şi efemer ar fi, prin strâmbarea ideii tradiționale de *Sanctum Regnum*."[40]

Spre deosebire de Watts, Guénon nu avea nimic împotriva creştinismului, socotindu-l ca o moştenire spirituală adevărată a apusului. Numai cu protestantismul şi cu alte câteva îndepărtări moderniste de la creştinismul tradițional, Guénon nu era de acord.

„De fapt", scria Guénon, „religia fiind în esența ei o formă a tradiției, spiritul antitradiționalist nu te poate ajuta să fii antireligios; de obicei începe prin răstălmăcirea religiei şi sfârşeşte prin înăbuşirea ei întreagă, oriunde îi stă în putință să o facă. Protestantismul este ilogic prin aceea că, în timp ce face toate cele ce-i stau în putință ca să facă religia mai „omenească", îngăduie totuşi, cel puțin teoretic, supraviețuirea unui lucru supra-omenesc şi anume a revelației; şovăie să o tăgăduiască, dar, dând revelației tot felul de tâlcuiri şi interpretări pur omeneşti, o reduce de fapt la nimic.... Este firesc

[37] René Guénon, *Crisis of the Modern World* [Criza lumii moderne] (London: Luzac and Co., 1975), p. 11.
[38] René Guénon, *The Reign of Quantity and the Signs of the Times* [Domnia cantității şi semnele vremii] (London: Luzac and Co., 1953), p.8.
[39] Cartea Apocalipsei 20:1
[40] Ibid., p. 331.

că protestantisnul, însufleţit de un duh de tăgăduire, să fi dat naştere la o 'critică' pierzătoare, care, ajunsă în mâinile aşa zişilor 'istorici ai religiei', s-a făcut o armă de temut împotriva tuturor religiilor; şi astfel, pretinzând că nu recunoaşte o altă putere decât cea a Scripturilor, tocmai ea s-a făcut părtaşă în mare măsură chiar la surparea acestei puteri, a puţinului de tradiţie, pe care o mai are. Odată pornită, răzvrătirea împotriva concepţiei tradiţionaliste, nu mai poate fi oprită din drum."[41]

Acest chip întunecat al protestantismului l-a adus pe Eugene mult mai aproape de adevăr decât îndepărtarea neîndreptăţită a creştinismului, întâlnită la scriitori ca Nietzsche şi într-o măsură mai mică la Watts.

DUPĂ mărturia lui Eugene, Guénon l-a ajutat să-şi găsească linia directoare în studiile sale. „Datorită influenţei lui Guénon", scria el, „am studiat chineza veche şi eram hotărât să fac pentru tradiţia spirituală chineză ceea ce făcuse el pentru cea hindusă." Vrând să fie cel dintâi care să facă cunoscută tradiţia hindusă adevărată în occident, Guénon a făcut un studiu cuprinzător asupra tradiţiei hinduse, fără să facă acelaşi lucru şi cu tradiţia chineză[42]. „Studiam din ce în ce mai profund tradiţia chineză", scria Eugene, „fiindcă nimeni până la mine n-o mai prezentase din punct de vedere tradiţionalist." În legătură cu interesul pentru zen, Eugene începuse cercetările chineze înainte de a cunoaşte scrierile lui Guénon, dar Guénon i-a rânduit un scop precis în cercetările sale, un ţel care i-a dat avânt.

Către sfârşitul vieţii, Eugene a explicat de ce fusese atras mai mult de tradiţia chineză decât de cea indiană (orientală): „Odată, profesorul meu de chineză mi-a spus că mintea indianului este destul de deosebită [de cea a chinezului]. Indienii sunt cu mintea numai în ceruri căutându-l pe Brahma, năzuind către tot felul de experienţe spirituale şi câte altele, în timp ce chinezii sunt întotdeauna cu picioarele pe pământ. Iată de ce aceştia din urmă mi-au plăcut mai mult la început. Deşi în felul ei este foarte spirituală, cultura chineză de bază, nu pierde niciodată calea realităţii prezente." Putem vedea la Eugene ceva din simţul practic al mamei sale, pe care îl moştenise de la bunicul său, ţăran cu fire luptătoare, în înclinarea sa către latura practică a vieţii. Această înclinare l-a ajutat mai târziu să se aşeze pe calea spiritualităţii creştine adevărate, ocolind *înşelarea de sine* spirituală.

Mai era şi o altă pricină pentru care Eugene s-a simţit atras de filosofia chineză: *Tao Teh Ching* a înţeleptului Lao Tzi. Această lucrare filosofică chineză clasică din sec. al VI-lea î.H. l-a impresionat atât de mult încât şi-a dorit să o poată citi în originalul chinez ca să-i poată prinde înţelesul. „Este atât de profundă că te poţi rătăci în ea," spunea el. Aşa cum explica el mai târziu, potrivit filosofiei lui Lao Tzi, „centrul universului este Tao – Cărarea Vieţii". Această „Cărare", „Cale" sau „principiu conducător al naturii" – întocmai ca şi Cel care a dat chip naturii – se caracterizează prin simplitate şi smerenie. În aceasta – ca şi în învăţăturile sale care se aseamănă cu cele ale lui Hristos,[43] ca şi în înfrânarea sa de a vorbi despre cele ce nu sunt încă cunoscute – *Tao Teh Ching* este o preînchipuire a ceea ce mai târziu se va revela prin Hristos. De vreme ce *Tao Teh Ching* nu are în sine nici o revelaţie supranaturală, nu poate fi numită „mistică" cu adevărat. „Unii cred că este foarte mistică", scria mai târziu Eugene. „Eu

---

[41] René Guénon, *Crisis of the Modern World* [Criza lumii moderne], p. 58-59.

[42] Vezi René Guénon, *Introducere în studiul doctrinelor hinduiste* şi *Omul şi devenirea sa* (publicate în franceză în 1921 şi 1925 şi în engleză în 1945). Guénon a cercetat amănunţit tradiţia chineză în ultima sa lucrare pe care a publicat-o în timpul vieţii, *Marea triadă* (franceză 1946; engleză 1991), dar acest studiu s-a axat pe un concept din filosofia chineză.

[43] Numai un exemplu, Lao Tzi a spus: „Pentru a fi mai presus de oameni, înţeleptul trebuie să vorbească ca şi cum s-ar afla mai jos ca oamenii. Pentru a-i îndruma, el trebuie să se aşeze în urma lor." Lucrul acesta ne aduce aminte de cuvintele lui Hristos: „Care între voi va vrea să fie mare să fie slujitorul vostru. Şi care între voi va vrea să fie întâiul să vă fie vouă slugă" (Mat. 20:26-27).

socotesc că este mai degrabă firească.” Totuşi, se poate spune că reprezintă rezumatul celor ce ființa omenească poate cunoaşte *fără* o revelație directă, ceea ce înseamnă o cunoaştere prin ințelegerea principiilor universale aşa cum se manifestă ele în natură, în rânduiala creată de Dumnezeu. Pentru Eugene, care ca şi Kirilov, încă nu „ştia că el credea” în revelația creştină, *Tao Teh Ching* a fost cel mai bun prilej care s-a ivit şi el s-a străduit să se folosească din plin de el.

10
Doi profesori

Adevărul este obiectul de studiu al filosofiei,
dar nu întotdeauna şi al filosofilor.
- John Churton Collins

ÎN 1955, în timp ce urma cursurile de vară ale Academiei, un preot zen l-a luat pe Eugene să viziteze câteva temple budiste şi shintoiste din cartierul japonez al oraşului. Ca urmare a acestei vizite, au început să-l intereseze şi alte forme de budism, în afară de zen: 1) Îl interesau jode-shinshu, ramura care-l venera pe Amida Buda, ca personificare a milei divine ; 2) apoi ramurile esoterice shingon şi tendei cu metafizica lor foarte complicată; 3) ramura exclusivistă nichiren fondată în sec. al XII-lea de un călugăr japonez prigonit şi care spunea că „zen este făcătura dracilor” şi care punea accentul pe doctrina *Mappo* sau „a vremurilor de pe urmă”; şi 4) budismul tibetan.

Despre interesul lui Eugene pentru acesta din urmă, unul dintre colegii săi de la Academie spunea: „Estetic vorbind, Eugene socotea iconografia tibetană (picturile, însă nu şi statuile – lui Eugene nu i-au plăcut niciodată nici un fel de chipuri sculptate) foarte plăcută, mai ales desenul şi îmbinarea culorilor. Se mai minuna de felurite forme de spiritualitate şi ascetică tibetană – cum ar fi levitația, teleportarea, crearea şi manifestarea ‘formelor gând’, cât şi capacitatea asceților tibetani de a petrece ore în şir în meditație şi rugăciune în aer liber, la temperaturi cu sub zero grade. L-a interesat foarte mult ‘Cartea tibetană a morților’. Aceasta descrie călătoria sufletului după moarte prin aşa numitul ‘Plan Bardo’. Pentru budiştii tibetani, aceasta înseamnă de bună seamă ‘reîncarnarea’ şi se poate vedea că şi Eugene a fost pentru o vreme foarte preocupat de ‘reîncarnare’.... Acesta era un subiect asupra căruia cugeta îndelung, dar despre care niciodată nu vorbea prea mult. Îmi aduc aminte cum spunea că întreaga problemă era greşit înțeleasă de toți, fie că erau pentru sau împotriva ei, că era extrem de complicată şi că nu era ceea ce părea să fie la prima vedere. De bună seamă că el respingea aspectul ei popular ezoteric, cu toate acestea, el credea că se ascundea o taină de nepătruns dincolo de ea şi astfel era mai bine să fie acoperită de tăcere”.

Acelaşi coleg spunea că metafizica hinduistă, obiectul cercetărilor lui Guénon, „îl atrăgea puternic pe Eugene, deşi nu-i găsea de loc atrăgători pe zeii panteonului hindus, ci numai interesanți, ca nişte alegorii ce arătau oarecare întâmplări din lăuntrul sufletului omenesc. Nici de arta religioasă hindusă nu era prea interesat. Îl interesau cu adevărat două aspecte în hinduism: 1) idealul şi realitatea ‘sfinților’ sau asceților hinduşi – care erau adesea hoinari singuratici deşi uneori vietuiau şi în ashramuri; 2) conceptul hindus despre *kali-yuga*.

„Pe lângă budism şi hinduism, Eugene era foarte interesat şi de taoism, de cartea sa sfântă *Tao Teh Ching* şi de autorul ei, Lao Tzi. Acesta devenise pentru Eugene un fel de model al înțeleptului sau ascetului sfânt, al pustnicului care se retrage undeva în creierul munților ca să se facă una cu Tao şi să învețe ‘armonia desăvârşită’ cu natura.”

În studiul pe care l-a făcut asupra religiilor comparate, Eugene a urmat câteva cursuri de filosofie ținute de Allan Watts, de la care a primit calificative foarte bune; însă după o vreme, a început să-şi schimbe impresia despre talentatul său profesor şi autor. Învățat de Guénon „să caute adevărul mai presus de orice", Eugene a început să vadă că Watts, cu toate declarațiile sale, nu împărtăşea acest scop. La început, acest fost preot anglican dorea o religie care să-l facă să se simtă în largul lui, care să-i aducă roade spirituale, dar care să-l lase în acelaşi timp, să facă toate câte le dorea; şi astfel, el şi-a folosit mintea sa foarte ascuțită, atât ca să exprime, cât şi ca să îndreptățească această religie fără nici o formă. Zenul cu pornirea sa asupra dogmei, s-a dovedit modelabil în mâinile sale.

În februarie 1957, Eugene scria într-o scrisoare: „Urmez cursurile de zen ale lui Allan Watts, după ce mai întâi am citit în manuscris noua lui carte în legătură cu acest subiect. Ei bine, dar tot nu înțeleg de ce mai trebuie [el] să atace creştinismul (catolic), chiar dacă era la modul superficial?!"

În vreme ce Guénon încercase să studieze religiile orientale în contextul în care acestea existau, Watts încerca să le facă accesibile pentru occidentali. Astfel, „budismul" adoptat de el ca o îndreptare a răului spiritual al occidentului era o expresie neadevărată şi scurtă a acelei tradiții menite să hrănească mentalitatea modernă a slăvirii sinelui.

Un prieten al lui Eugene scria: „În ceea ce-l priveşte pe Allan Watts sau mai bine zis influența [îndelungată] pe care a avut-o asupra lui Eugene, pot să spun că de fapt nici nu era vorba de aşa ceva, deşi pe timpul acela Eugene era foarte impresionat de două dintre cărțile sale, cu titlurile *Identitatea supremă* şi *Mit şi ritual în creştinism*. Fără îndoială, Watts putea încuraja lucrarea minții, dar în cele din urmă cred că Eugene nu a văzut în Watts nimic mai mult decât ceea ce era el cu adevărat, şi anume – un englez încântător, spiritual, şi neobişnuit de femecător... un 'adevărat budist', cum îl numise odată Eugene."

Watts însuşi spunea despre sine că este un şarlatan, numindu-se un „bun povestitor de subiecte filosofice" – deşi zicea aceasta clipind şiret din ochi, ceea ce făcea să se creadă că era mai mult decât atât. El nu accepta învățăturile religiilor orientale pe care le preda şi venea cu argumente ale maeştrilor zen şi swamis, care îi desluşeau cerințele religiilor lor.

În 1960, la trei ani după ce Eugene terminase Academia, iar Watts se lansase deja în carieră, acesta nota în jurnalul său: „Filosofia lui Watts este temeiul unui hedonism firesc, oricât ar fi de ascuns. Acesta cercetează doctrinele a numeroase religii, le neagă atunci când consideră că acest lucru este potrivit, socotind totul după propriile sale măsuri hedoniste. Nu este cu dreptate. Dacă doreşte să citeze doctrine religioase le poate face în context şi trebuie să le le ia în considerare pe toate. Alegând şi culegând de peste tot, este limpede că nu le ia în serios; sunt ca nişte jucării pentru el, socotindu-se pe sine asemenea lui Dumnezeu. El intră în rândul propovăduitorilor unor aşa zise religii".

Cât timp i-a fost profesor, Watts încă mai avea aerul unui englez erudit respectabil. Din 1960 însă, datorită sporirii interesului occidentalilor pentru religiile orientale, a căpătat o mare popularitate, ajungând la faima națională a unei vedete pop a tinerei generații. După spusele biografului său, „el a fost unul dintre primii din America care a dat o lovitură bărbii creştine, care a purtat sandale şi kimono vechi, care propovăduia amorul liber, vinul liber şi spiritul liber şi ideea de ACUM – toate astea el le-a numit budism zen.... Mii şi mii de tineri au început să cumpere cărțile lui Watts, încercând să ințeleagă ce dorea acest erudit să le spună despre lumea orientală şi cum se

poate adapta aceasta la civilizația occidentală."[44] Watts a fost ridicat la rangul de „cel mai mare guru al culturii oculte".

La începutul anilor '70, Watts începuse deja să culeagă roadele a ceea ce Eugene văzuse cu un deceniu în urmă. Deşi mii de oameni îl mai priveau ca pe un maestru spiritual oriental, şi-a sfârşit zilele ca un alcoolic, înfrânt şi cinic, care spunea: „Nu sunt împăcat cu mine când sunt treaz."[45]

După moartea lui Watts, petrecută în 1974, Eugene l-a menționat într-o conferință, vorbind despre impresia copleşitoare pe care o avusese Watts la început asupra lui: „Acum, privind înapoi, este limpede că el a prins lungimea de undă potrivită, a mers după ea tot drumul, şi şi-a făcut o carieră din ea, a scos o mulțime de bani şi şi-a făcut o mulțime de adepți. O parte dintre lucrurile propovăduite de el erau adevărate, mai ales cele despre relele civilizației contemporane. Însă el ne-a oferit doar o mică şi jalnică părticică de adevăr amestecată însă cu o mulțime de păreri personale, care au sfârşit într-o mare adunătură de minciuni; şi prin aceasta el a ucis multe suflete, şi împreună cu acestea, fără îndoială, şi pe al său."[46]

HOTĂRÂND să studieze filosofia chineză, Eugene şi-a dat seama că avea nevoie de un îndrumător adevărat. Odată, referindu-se la tâlcuirea unor texte vechi, spunea: „Trebuie să-ți fie predate numai ție de un profesor. Chinezii nu acceptă ideea de a citi doar din cărți; ai cărți, dar numai profesorul îți poate preda învățătura din cărți".

De vreme ce-şi dăduse seama că Watts nu era îndrumătorul pe care-l căuta, Eugene a găsit un adevărat reprezentant al spiritualității tradiționale chineze, în persoana unui învățat taoist chinez, pe nume Gi-ming Shien, care în 1953 venise să predea la Academia de Studii Asiatice. Ca să-l cităm pe Eugene, Gi-ming Shien cunoştea „despre filosofia chineză mai mult decât oricine din țară şi studiase cu filosofi şi înțelepți adevărați, în China". (Printre aceşti înțelepți se numărau Ju-yang Ching-wu şi Ma Yei-fu.) Petrecuse câțiva ani şi într-o mănăstire taoistă din China şi fusese vindecat de tuberculoză prin rugăciune şi meditație taoistă laolaltă cu exerciții de respirație, sub supravegherea călugărilor taoişti. Când a izbucnit revoluția lui Mao Tse-tung, familia lui Gi-ming a fost deposedată de bunuri, fiindcă făcea parte din aristocrație. Împreună cu cei mai mari filosofi şi învățați, Gi-ming a fugit în China centrală, unde încă nu ajunseseră comuniştii. Deşi aceşti învățați ar fi putut să-şi ia o parte din cărți cu ei, aceştia învățaseră pe de rost operele clasicilor chinezi. Ajunşi în oraşul Chungking, au format provizoriu o universitate, unde Gi-ming Shien a predat filosofia şi unde a scris trei cărți în limba chineză. În 1945, comuniştii au ocupat oraşul Chungking, universitatea a fost închisă, iar Gi-ming a părăsit țara, mergând mai întâi în Japonia şi apoi în Statele Unite. În 1948 a obținut titlul de Master la Colegiul Haverford din Pennsylvania, a predat filosofia în Pennsylvania şi New York, vreme de câțiva ani.

Unul dintre prietenii lui Eugene îşi aminteşte: „Gi-ming Shien avea un defect de vorbire (cred că avea cerul gurii despicat) care-l făcea foarte greu de înțeles în chineză, ca să nu mai spun de engleză, pe care o vorbea destul de rău. Eugene îl iubea pentru sinceritatea lui ca persoană şi pentru înțelepciunea lui daoistă şi îl socotea aproape un sfânt." Eugene spunea că studiind cu acest reprezentant al tradiției chineze „a înțeles foarte bine ce voia să spună Guénon atunci cînd făcea deosebire între profesorii adevărați şi „profesorii" numai cu numele, care predau în universități". Mai târziu, amintindu-şi de oamenii pe care îi cunoscuse în anii de tinerețe, Eugene n-a vorbit despre nimeni cu atâta prețuire ca despre Gi-ming Shien.

---

[44] David Stuart, *Alan Watts*, p. vii-viii.
[45] Ibid., p. 236.
[46] Transcris după seria de conferințe a Părintelui Serafim despre filosofia occidentală, 1974.

Sub îndrumarea acestuia, Eugene a început să învețe chineza veche[47], aşa cum sugerase odată Guénon. Şi-a dat seama că, deşi această limbă nu are ceea ce noi numim gramatică, este poate limba cu cea mai desăvârşită construcție din lume. Împreună cu Gi-ming, a tradus în engleză *Tao Teh Ching*, din textul original vechi. Lua explicații amănunțite despre înțelesul fiecărui cuvânt, folosindu-se de comentariile vechi pe care Gi-ming le cunoştea atât de bine. Colaborarea lor a fost foarte bună căci Gi-ming îi spunea lui Eugene adevăratul înțeles al textelor, iar acesta îl ajuta să găsească cele mai potrivite cuvinte englezeşti pentru a le da sens traducerii în limba engleză.

Notițele lui Eugene de la cursul de filosofie chineză al lui Gi-ming erau într-o totală contradicție cu cele de la cursurile lui Watts. În vreme ce Watts se plasase în afara tradițiilor, mărginindu-se doar să facă comentarii asupra lor, spunându-şi de fiecare dată părerea, Gi-ming se afla în lăuntrul tradiției sale şi a mers direct la învățătura adevărată a şcolilor străvechi. Astfel, chiar şi atunci când vorbea despre marile probleme filosofice ale omenirii, o făcea cu o simplitate înviorătoare. Mai ales atunci când vorbea despre confucianism şi neoconfucianism, te aducea cu picioarele pe pământ, scoțând în evidență simțul datoriei şi menirea ființei omeneşti, predând o filosofie care avea la bază bunătatea, credința, cinstea şi iubirea.

Când le vorbea studenților despre felul de a învăța chineza veche pentru a înțelege scrierile lui Confucius şi Hsün Tsu, Gi-ming spunea: „Omul *este* ceea ce este învățătura lui, iar nu ceea ce are el. Este înțelepciunea lui, nu cunoaşterea lui. Ceea ce *este* omul, se arată în felul său de a se purta. Purtarea nu este importantă în sine, ci *pentru că arată omul*....

Scopul învățăturii este acela de a fi *om bun*. De o foarte mare importanță *este* un îndrumător sau un prieten, căci scopul educației nu stă în idei, ci în schimbarea caracterului. În persoana îndrumătorului şi prietenului se află o pildă vie. Numai un suflet poate influența un alt suflet."

Când au început să studieze străvechea învățătură chineză despre iubire, Gi-ming le-a apus: „Pentru a-ți 'desăvârşi propria persoană', trebuie mai întâi să-i iubeşti pe ceilalți. Dragostea pentru ceilalți îți aduce pace, pe când lipsa ei, tulburare. Mintea care este în pace, desăvârşeşte omul."

Părerile lui Gi-ming despre relațiile dintre soți, sunt foarte potrivite astăzi. El socotea că dragostea dintre soți „exclude dragostea celorlalți, dacă *respectul* nu susține afecțiunea. Dorința îi face să se atragă, respectul îi separă; unirea celor doi este afecțiunea sau dragostea care se sălăşluieşte. *Respectul* este forța care pune dragostea întru bună rânduială".

Citind ceea ce scria şi învăța Gi-ming Shien, rămâi uimit de cât de puțin seamănă toate cele ale lui cu învățătura numeroşilor „guru" ai zilelor noastre, care se pretind a fi reprezentanți ai înțelepciunii orientale. Transmițând tradiția vie a străvechii filosofii chineze, Gi-ming părea să se asemene mai mult cu filosofii Greciei antice, ale cărei învățături, în multe feluri, au pregătit lumea pentru deplinătatea revelației lui Dumnezeu, ce urma să se arate prin Iisus Hristos.

Gi-ming arăta adeseori cât de mult se asemănau, în esență, vechii filosofi greci şi chinezi cu privire la înțelegerea pe care o aveau asupra universului. Făcea o paralelă între Tao din filosofia lui Lao Tzi şi Unul al lui Parmenide, „Binele adsolut" al lui Platon şi „Prim motorul imobil" al lui Aristotel. „Potrivit filosofiei daoiste chineze", scria Gi-ming, „Tao sau Unul, este anterior tuturor lucrurilor, iar ordinea tuturor lucrurilor vine din Tao sau Unul. Deci putem spune că Tao sau Unul întocmai ca şi Substanța sau Dumnezeul postulat de filosofii greci este cel care produce toate lucrurile".[48] La cursurile sale, Gi-ming Shien mai arăta cum în vechile culturi ale

[47] La colegiul Pomona el studiase chineza modernă.
[48] Gi-ming Shien, „Existența şi inexistența în filosofia greacă şi chineză veche", *Philosophy East and West* [Filosofie est şi vest], vol. 1, nr. 2 (iulie 1951), p. 17, 19.

Greciei şi Chinei, teoria politică era în strânsă legătură cu metafizica, cum statul era modelat după „chipul raiului".

După ani de zile, Eugene nota: „În istoria veche a Chinei sunt momente în care este de necrezut cum aceleaşi lucruri s-au petrecut în China la fel ca în Occident, cu toate că nu a existat nici o comunicare între cele două civilizaţii. Primii filosofi greci, (Thales şi ceilalţi) au trăit cu aproximativ şase veacuri înainte de Hristos, deci cam pe timpul când Confucius era în China şi Buda în India.… Este ca şi cum ar fi existat cu adevărat un *spirit al vremurilor*.

Ca şi Guénon, Gi-ming sublinia nu contrastul între est şi vest, ci între antic şi modern. El scria: „Principala diferenţă dintre filosofii Greciei şi Chinei antice şi oamenii de ştiinţă moderni este că primii acţionau din punctul de vedere al întregului, luând natura ca un tot unitar – ajungând la o imagine a întregului sau a simplităţii – în timp ce aceştia din urmă au pornit cu aspecte particulare derivând definiţiile şi legile pe calea inducţiei sau generalizării."[49]

Acesta a fost şi subiectul unei lucrări pe care a scris-o Eugene la sfârşitul anului 1956, intitulată „Consideraţii asupra relativităţii, contemporanului şi tradiţionalului". În prima parte, inspirându-se din Guénon, dar mai ales din cercetările sale proprii, făcea o critică amănunţită a ştiinţelor moderne. În partea a doua, făcea o comparaţie între conceptul modern ştiinţific de „relativitate" şi conceptul său chinez tradiţional, cum apare în scrierile lui Lao Tzi. În esenţă, Eugene spunea că, în vreme ce ştiinţa modernă are dreptate când afirmă că lucrurile din lumea percepută prin simţuri sunt relative şi trecătoare, face totuşi o mare greşeală presupunând că lumea simţurilor cuprinde întreaga realitate şi că astfel toate lucrurile sunt relative. Vechea filosofie chineză, deşi admite firea trecătoare a lucrurilor prin percepţia omului, recunoaşte totuşi existenţa unei realităţi mai înalte, dincolo de cele ce vedem.

Într-o lucrare intitulată „Unele observaţii asupra lui Jung şi asupra gândirii orientale", Eugene sublinia greşeala care se făcea în încercarea de a introduce filosofii tradiţionale în forme moderne de gândire, care nu le sunt potrivite lor. Încercarea psihologului elveţian Carl Jung de a aşeza gândirea orientală pe propriul său sistem psihologic, a spus Eugene, a însemnat din partea lui „o înţelegere cu totul greşită a adevăratei esenţe a doctrinelor indiene şi chineze". Eugene a arătat că Jung „nu acceptă să înţeleagă un text metafizic în elementul său", aşa cum făcuse Guénon, şi că el „nu citeşte în nici o limbă orientală şi că nu a făcut niciodată nimic pentru a cunoaşte mai bine filosofia orientală", aşa cum experimentase Eugene. Folosind citate lungi din operele acestuia, Eugene a dat la iveală mândria şi lipsa de intregime filosofică, atât de necunoscută smereniei şi dreptăţii unui adevărat reprezentant al înţelepciunii orientale cum era de exemplu, Gi-ming Shien. În ultima parte a lucrării, Eugene arată că sistemul psihologic al lui Jung nu este decât una dintre pseudo religiile care, potrivit afirmaţiilor lui Guénon, reprezentau unul dintre semnele vremii.

Este interesant de observat că Eugene a scris această lucrare pentru ultimul curs ţinut de Allan Watts, care era un mare admirator al lui Jung. La un an după ce a părăsit Academia, Watts l-a întâlnit pe venerabilul psiholog la Zurich, când Jung l-a întrebat dacă nu cunoştea cumva nişte noţiuni din religiile orientale care s-ar putea potrivi cu propria sa terminologie psihologică.[50]

LA cursul de religie comparată al lui Allan Watts, Eugene aflase faptul că în timp ce taoismul era ridicat în slăvi, confucianismul era tratat cu bunăvoinţă. Totuşi, el învăţase de la Gi-ming, că între şcolile chinezeşti era o unitate temeinică. „Există o unitate a tradiţiei", explica Eugene mai târziu, „chiar dacă este exprimată sub diferite

[49] Ibid., p. 16-17.
[50] Alan Watts, *În My Own Way*, p. 391-392.

forme. Învăţaţilor le place să cerceteze lucrurile în amănunt şi numai astfel se explică faptul că ei văd în China tot felul de filosofii diferite – confucianism, taoism, cultul strămoşilor, venerarea zeilor şi a spiritelor, ca şi multe alte filosofii. Profesorul meu [Gi-ming Shien] spunea stăruitor că toate sunt una. De fapt, în mintea chinezului se află o idee foarte puternică a ortodoxiei şi anume, că există o învăţătură dreaptă şi că lumea întreagă atârnă de acea învăţătură dreaptă. Această idee ortodoxă este exprimată în felurite forme. Profesorul meu mi-a explicat limpede că taoismul este partea esoterică iar confucianismul este partea sa socială. Taoismul se ocupă de viaţa spirituală în timp ce confucianismul se ocupă de viaţa socială, publică."

Un student de la Academie îşi aminteşte că Gi-ming Shien era în chip hotărât taoist şi confucianist, dar în nici un caz budist. Confucianismul şi taoismul erau chinezeşti autentice şi deci aparţineau intregii tradiţii chinezeşti, în timp ce budismul era străin, fiind introdus zece veacuri mai târziu, din India.

Începând cursurile cu Gi-ming, fumurile zen-budiste care fuseseră în capul lui Eugene au început să se risipească. În mai 1957, Eugene scria : „Am descoperit că zenul este foarte plictisitor faţă de bogăţia taoismului şi confucianismului clasicilor timpurii. Zenul are prea multă vorbărie şi nu este dintru începuturi."

Gi-ming i-a mai predat lui Eugene şi o importantă lecţie de reconstituire a istoriei. După cum relata acesta: „Profesorul meu de chineză mi-a spus că ori de câte ori există vreo nepotrivire între arheologie şi textele scrise, oamenii trebuie să dea crezare textelor scrise, fiindcă arheologia este doar ţărână, păreri şi interpretări, în vreme ce textele scrise sunt alte fiinţe omeneşti – în care poţi să ai încredere. Aceasta este atitudinea de bază chineză."[51]

Într-un eseu redactat şi scris la maşină pentru Gi-ming, Eugene scria: „O parte dintre învăţaţii chinezi contemporani... îşi iau mărturiile – nu din cărţile clasice, ci din săpăturile arheologice – de pe inscripţiile vechilor vase de bronz. Acceptând aceste mărturii, a fost o vreme când aceşti învăţaţi puneau la îndoială existenţa dinastiei Yin şi au crezut că dovezile istorisite în… textele clasicilor sunt greşite. Când, totuşi, în 1928, în timpul săpăturilor de la Yin Hsu au descoperit nişte vase cu înscrisuri din timpul dinastiei Yin, au fost siliţi să recunoască încă o dată existenţa dinastiei Yin."

Gi-ming nu a luat parte niciodată la disputele scrise sau controversele fără nici un folos, ale savanţilor moderni, nici în interiorul, dar nici în afara Chinei. Aceşti savanţi, scria el, „îşi dedică întreaga lor viaţă criticării textelor chinezeşti clasice, încercând să dovedească care dintre ele sunt adevărate texte clasice şi care nu, sau chiar, care pasaje sunt adevărate şi care false, încercând să identifice şi autorii acestora. Drept urmare, ei au nesocotit pur şi simplu inţelesul şi valoarea textelor clasice....

Sunt student şi urmez cursul de filosofie chineză; cred că trebuie să mă bazez mai curând pe punctul de vedere tradiţional chinez decât pe argumentele nou inventate şi netradiţionale ale savanţilor moderni. Dacă m-aş lua după aceştia, ar însemna să lipsesc filosofia chineză de toate criteriile ei de înţelegere şi valoare, aceasta ar afârşi într-o stare de confuzie care nu ar duce nicăieri."

După cum se poate presupune din trecutul lui, Gi-ming era un anticomunist convins. Într-un articol intitulat „Înţelepciunea tradiţională şi filosofia revoluţionară în China contemporană", scria: „Potrivit comuniştilor, principiul care susţine societatea este lupta de clasă. Evoluţia sau progresul societăţii sau al fiinţei umane în general, depinde de nivelul acestei lupte, astfel încât comuniştii chinezi propovăduiesc ura în locul iubirii. Aceasta însă se opune fundamental firii poporului chinez. Potrivit filosofiei chineze, progresul societăţii se bazează pe iubirea aproapelui, căci numai prin iubire se

[51] Cercetătorii biblici moderni ar face bine dacă s-ar ghida după acest capăt de învăţătură chineză.

poate obține pacea în lume, după cum lupta de clasă şi ura dintre oameni sunt sursa răului şi a războiului."[52]

Gi-ming i-a spus lui Eugene cum comunismul va fi groparul orientării spirituale chineze – prin care el probabil înțelegea acele învățături tradiționale chinezeşti, al căror susținător era. Eugene împărtăşea părerile lui Gi-ming asupra comunismului, socotindu-l ca un fel de materialism nemilos, care avea ca scop uciderea năzuințelor omului spre o realitate mai înaltă, spirituală. Totuşi, până acum, el nu aflase nimic care să se împotrivească unui asemenea atac nemaipomenit al spiritului antireligios.

Gi-ming Shien era un om modest, drept, care mai târziu a intrat în anonimat. Fiind un adevărat îndrumător care nu a reuşit în viață, socotind după măsura lumii, s-a aflat într-un contrast nemijlocit cu Watts, un fățarnic care a ajuns un om de mare succes. Eugene l-a ales pe primul, în timp ce lumea alerga după celălat.

11
Multe râuri ne ațin calea

Pentru omul superficial şi împătimit este mult mai comod să se scalde în apele puțin adânci ale gândirii omeneşti decât în adâncimile primejdioase ale lui Hristos.

- Sf. Nicolae Velimirovici[53]

DEŞI budismul rămăsese religia cea mai importantă pentru intelectualii progresişti din San Francisco, Academia de Studii Asiatice îi atrăgea pe tinerii intelectuali spre o întreagă varietate de alte căi spirituale. Prin aceşti oameni şi prin propriile sale căutări, Eugene descoperea aproape toate tradițiile posibile şi aspectele lor cele mai ascunse.

În timpul studiilor, Eugene s-a împrietenit cu un coleg de la Academie, un ortodox de origine iudaică, care l-a ajutat să înțeleagă mai adânc tradiția hasidică. A început astfel să citească operele filosofului tradițional evreu Martin Buber. Cartea lui Buber *Umbrirea lui Dumnezeu*, „din punctul de vedere pe care şi l-a asumat", scria el, „pare o descriere limpede a modernismului sau cel puțin a acestei faze a ei". Îi plăcuse apoi şi cartea *Eu şi tu*, însă cel mai impresionat fusese de *Baal Shem* – povestea celui ce a inițiat secta mistică hasidică a evreilor din Polonia – cât şi de traducerile lui Buber din scrierile şi anecdotele spirituale hasidice.

Unul dintre scriitorii indieni ortientali asupra hinduismului, pe care Eugene îl aprecia foarte mult, era şi Ananda Coomaraswamy, prieten al lui Guénon, restaurator de artă indiană la muzeul de artă din Boston şi tâlcuitor al principiilor metafizice obişnuite care se desprindeau din artă. Dintre toate centrele hinduiste din San Francisco, Eugene a vizitat doar templul Vedanta, deşi nu peste mult timp, sub influența scrierilor lui Guénon, avea să-şi dea seama că această „Vedanta occidentalizată" nu era decât o altă formă de pseudo-religie modernă.

Unii colegi ai lui Eugene erau atraşi de sufism, ramura mistică a islamismului. El, deşi nu era prea interesat de islamism, era totuşi fascinat de practica sufistă de a recita cele 99 de nume divine ale lui Alah.

---

[52] Gi-ming Shien, „Înțelepciunea tradițională şi filosofia revoluționară în China contemporană", *Notas y Estudios de Filosofia*, vol. II, nr. 7-8 (iulie-decembrie, 1951), p. 327. Trad. Daniel Berry.

[53] Episcopul Nicolae Velimirovici, *The Prologue from Ochrid* [Prologul de la Ohrid], partea I (Birmingham, England: Lazarica Press), p. 251.

Datorită scrierilor lui Guénon, Eugene ajunsese să socotească creştinismul ca una dintre adevăratele tradiţii ale lumii vechi, deşi încă mai privea protestantismul ca ceva în afara creştinismului, ca ceva anti-tradiţional. Printre autorii săi preferaţi, era şi un evreu elveţian convertit la romano-catolicism, Max Picard, care privea lumea modernă la fel ca Guénon. În biblioteca lui Eugene se mai aflau şi cărţile lui Picard, *Fuga de Dumnezeu*, *Hitler în noi înşine*, *Chipul omului*.

Dintre curentele spirituale studiate de către studenţii de la Academie, nu era ocolit nici misticismul creştin. Eugene cunoştea cel puţin doi studenţi care cercetau spiritualitatea creştin ortodoxă răsăriteană. Unul dintre ei, Crist Lovdjieff, sârb de origine, era om bun şi generos, de vârstă mijlocie, cu trăsături slave şi cu o personalitate puternică, harismatică. Lovdjieff câştigase adepţi devotaţi din rândul celor care trăiau între zidurile închisorii San Quentin, unde predase şi organizase cursuri de religie comparată. I-a luat odată pe Eugene şi pe alţi prieteni de la Academie să viziteze închisoarea împreună cu el. Câţiva ani mai târziu, în foarte cunoscuta carte de protest social, a lui Eldridge Cleaver, *Suflet îngheţat*,[54] Lovdjieff a fost supranumit chiar „Hristosul din San Quentin”.[55] Deşi se considera un fel de discipol al lui Allan Watts, el a avut propria sa cale spirituală, inspirată din multe tradiţii diferite, dar în cea mai mare măsură din creştinism. Interesul său pentru creştinismul răsăritean se datora în mare parte filosofiei lui Nicolae Berdiaev, un gânditor religios rus, modern, care trata religia în care s-a născut în chip liberal şi non-conformist.

Un alt student de la Academie, James,[56] arăta şi el un interes deosebit pentru textele tradiţionale ale creştinismului ortodox răsăritean. El a fost acela care l-a îndrumat pe Eugene către *Filocalie*, o alcătuire de scrieri ale părinţilor şi asceţilor timpurii ai Bisericii, cât şi spre *Pelerinul rus*, care istorisea experienţa de rugăciune a unui pelerin rus din veacul al XIX-lea. Prima reacţie a lui Eugene a fost aceea de a observa asemănarea aparentă ce exista între Rugăciunea Lui Iisus înfăţişată în *Filocalia* şi rugăciunea budistă shinshu către Amida Buda, numită „recitarea numelui divin”. Probabil că la început, înţelegerea pe care a avut-o asupra spiritualităţii creştinismului răsăritean nu mersese mai adânc decât această treaptă, dar măcar acum ştia că religia sa autohtonă – creştinismul – avea ceva care se putea asemăna cu ceea ce nădăjduise odinioară să găsească în alte religii.

Interesul pe care-l arăta Eugene pentru adâncimile mistice ale creştinismului a crescut şi mai mult, cu numai câţiva ani înainte de a veni în San Francisco, odată cu publicarea în limba engleză a cărţii filosofului franco-elveţian, Frithjof Schuon: *Unitatea transcedentală a religiilor*. Pe vremuri, Schuon îl urmase pe Guénon. Se pare că acesta cunoştea puţine despre creştinismul răsăritean, care fusese numit cu dreptate „taina cea mai bine păzită a lumii”.[57] Venind cu o generaţie mai târziu, Schuon dobândise cunoştinţe bogate în această spiritualitate atât de ridicată în slăvi, şi l-a făcut pe Eugene să o vadă ca pe cea mai pură formă a tradiţiei creştine. Ca şi Eugene pe vremea aceea, Schuon cunoştea creştinismul numai din afară, ca unul ce era încă prea „înţelept şi precaut” ca să poată vedea cum lucrurile cele ascunse sunt dezvăluite pruncilor. Eugene avea agerimea de a se folosi din bogata cunoaştere a lui Schuon, chiar dacă încă nu avea *experienţa* de a-i vedea greşelile.

ÎNTR-O zi, James, care îl îndreptase pe Eugene spre *Filocalia*, i-a spus să meargă amândoi la o slujbă ortodoxă răsăriteană. „Ştiu că te interesează religiile orientale,” i-a spus James. „Ar trebui să arunci o privire şi spre partea răsăriteană a

[54] Lovdjieff a fost pomenit şi în autobiografia lui Alan Watts, *In My Own Way*, p. 308.
[55] Eldridge Cleaver, *Soul on Ice* [Suflet îngheţat] (New York: Dell Publishing Co., 1968), p. 31-39.
[56] Numele său i-a fost schimbat.
[57] O expresie inventată de Părintele Alexander Schememann.

creştinismului." Format în spiritul guénonian de a aprecia adevăratele tradiţii religioase, Eugene a primit invitaţia.

Catedrala ortodoxă rusă din centrul oraşului San Francisco,[58] fostă biserică episcopală, avea ferestre înalte cu vitralii în faţă şi de-a lungul pereţilor. Tavanul boltit fusese construit din scânduri luate de pe vapoare vechi; şi într-adevăr, stând sub arcade, te simţeai ca şi cum te-ai afla în marea Arcă a lui Noe.

Eugene venise la Catedrală în seara din Vinerea mare, în timpul slujbei de vecernie. Candele roşii licăreau în faţa iconostasului auriu, luminând chipurile sfinte ale lui Hristos şi ale Preacuratei Sale Maici. Din partea stângă a Catedralei şi dinspre cor venea o frumoasă cântare antifonică, într-o limbă necunoscută urechilor lui Eugene. Pe o mică platformă din mijlocul navei stătea un bătrân neputincios, gârbovit, cu barba albă, înveşmântat în straie purpurii. Era Arhiepiscopul Tihon. Adâncit cu totul în slujbă, îşi ţinea ochii închişi într-o stare de atenţie desăvârşită. De câte ori îşi deschidea ochii, vedeai că aveau o căutătură severă, insuflând o stare de trezvie neîncetată celor ce slujeau împreună cu el.

Silueta măruntă a Arhiepiscopului Tihon a făcut o impresie extraordinară asupra lui Eugene. Poate că Eugene văzuse încă de atunci că el nu interpreta un rol după un ritual bine învăţat, ci că se afla într-o stare de rugăciune profundă. Ceea ce Eugene nu ştia pe vremea aceea, era că Arhiepiscopul Tihon fusese un om al rugăciunii toată viaţa lui, şi că primise îndrumare duhovnicescă de la de Dumnezeu luminatul Bătrân Gabriel de Kazan şi Pskov din Rusia. În mica sa locuinţă de lângă Catedrală, Arhiepiscopul Tihon petrecea cea mai mare parte a timpului în rugăciune şi făcea privegheri de toată noaptea.

Intensitatea evenimentelor din Catedrală au impresionat profund sufletul lui Eugene – vizitatorul de ocazie. A remarcat frumuseţea muzicii şi artei tradiţionale şi chiar mai mult – a simţit împlinirea acelei dorinţe de a muri, căci ceea ce-i era dat să vadă, aparţinea unei alte lumi. Trecerea de la supraaglomerata metropolă San Francisco la strălucirea cerească şi pacea slujbei religioase nu era oare una şi aceeaşi trecere plină de bucurie la odihna cea veşnică pe care Bach a descris-o atât de emoţionant în *Ich Habe Genug*?

După două decenii, Eugene istorisea prima sa întâlnire nemijlocită cu ortodoxia:

„Ani de zile, în timpul cercetărilor mele, am fost mulţumit la gândul că mă aflu 'deasupra tuturor religiilor' şi, într-un fel, le eram credincios.... Când am vizitat o biserică ortodoxă, am făcut-o doar ca să mai văd o altă 'tradiţie' – ştiind că Guénon (sau unul dintre discipolii săi)[59] descrisese ortodoxia ca fiind cea mai autentică dintre religiile creştine.

Totuşi, când am intrat prima oară într-o biserică ortodoxă (o biserică rusească din San Francisco) s-a întâmplat cu mine ceva ce nu mai simţisem în nici unul dintre templele orientale sau budiste ; ceva în inima mea îmi spunea că sunt 'acasă', că toate căutările mele luaseră sfârşit. Nu ştiam ce însemna aceasta cu adevărat, căci slujba religioasă îmi era cu totul necunoscută şi într-o limbă străină. Am început să particip mai des la slujibele ortodoxe, deprinzând treptat limba şi obiceiurile, fără să renunţ încă la concepţiile guénoniene despre toate tradiţiile spirituale autentice."

Ceea ce a simţit Eugene în Catedrală nu a produs o schimbare imediată în el. Fusese aruncată doar o sământă care urma să crească în lăuntrul său şi să-l schimbe într-o zi într-o nouă fiinţă. Au mai trecut cel puţin doi ani până a ajuns să-L cunoască cu adevărat pe Acela care dintr-o icoană din Catedrală, părea că priveşte drept în sufletul lui.

---

[58] Cu hramul pentru Icoana Maicii Domnului „Bucuria tuturor celor necăjiţi", şi care se afla pe Str. Fulton, lângă Filmore. Astăzi, după construirea noii Catedrale din oraş, Bucuria tuturor celor necăjiţi, se vorbeşte de regulă despre „Vechea Catedrală".

[59] Aceasta este fără îndoială o referire la Frithjof Schuon.

ÎNTR-UN eseu pe care l-a scris în 1957, Eugene încerca să-şi împace mintea cu ceea ce îi spusese inima. Intitulat „Pseudo-religie şi epoca modernă", eseul începea printr-o prezentare a învăţăturilor teosofiei, ale Vedantei occidentalizate şi ale „Noii gândiri", concluzionând că aceste exemple de pseudo-religie, cu împotrivirea lor faţă de ortodoxie, cu slăvirea implicită a sinelui şi cu tâlcuirile lor sucite asupra gândirii răsăritene, puneau bazele pentru falsele religii ale Antihristului. Un capitol foarte important pentru evoluţia spirituală a lui Eugene se numeşte „Pierzarea creştinismului tradiţional". Aici Eugene afirma că formele religioase ale Bisericii Romano-Catolice au fost parţial golite de „dimensiunea lor interioară" şi astfel „Biserica trebuie să revină pe dimensiunile sale exterioare, pur oficiale". „Biserica", scria el mai departe, „a continuat să existe până în zilele noastre într-o stare de decădere", deşi a mai păstrat formele tradiţionale. „Totuşi, acum un nou şi mult mai puternic atac se dă asupra ei…. Obiectul acestei pierzări este acela de a transforma creştinismul într-o altă 'pseudo-religie' care să poată fi adăugată la tot mai moderna şi crescânda 'sinteză' a ideilor.... Spiritul 'sincretist' al epocii nu va îngădui Bisericii nici un fel de pretenţii 'specifice', ci va insista să fie 'lărgită' ca să poată satisface noua 'conştiinţă a lumii'".

Împotriva acestei teorii, Eugene susţinea ideea „micşorării" creştinismului, ca o soluţie bună pentru mentalitatea occidentală, de vreme ce aceasta limitează oricare lucru care nu duce de îndată la mântuire. „Creştinismul", scria el „a luat naştere tocmai pentru a se potrivi acestei îngustimi [a minţii occidentale] şi să formeze între limitele sale căi de mântuire potrivite occidentalului; acesta, respingând creştinismul, şi-a respins propria mântuire şi astfel şi-a strâmbat propria fire".

Eugene nici nu respingea creştinismul, dar nici nu primea credinţa lui într-o Întrupare unică şi dumnezeiască, o singură cale de mântuire, etc. Deşi el susţinea că aceste pretenţii erau doar nişte soluţii bune pentru mântuirea occidentalului, şi el, ca un occidental ce era, se simţea deasupra lor.

Eugene ajunsese la acest fel de a înţelege lucrurile prin aceeaşi carte care i-a adâncit aprecierea pentru creştinismul ortodox: *Unitatea transcedentală a religiilor* a lui Frithjof Schuon. Deşi Schuon se despărţise definitiv de Guénon, din pricina unor deosebiri de netrecut cu vederea, el susţinea ideea lui Guénon care spunea că, nici o religie autentică nu este neapărat superioară alteia. El a continuat de unde a rămas Guénon, dar cu toate că avea o cunoaştere mai bogată a creştinismului ortodox, totuşi a pornit-o într-o direcţie greşită. În timp ce în principiu, Guénon se străduise să întoarcă occidentul către principiile metafizice tradiţionale şi către o dreaptă înţelegere a doctrinelor orientale, Schuon a mers şi mai departe, alcătuind o nouă înfăţişare şi învăţătură religioasă, una în care aspectele feluritelor religii erau explicate sistematic şi interpretate potrivit unei noţiuni *a priori*, cum că toate sunt una, privite unui nivel esoteric. La Schuon, elitismul intelectual al lui Guénon a atins o mare înălţime, dându-i-se o râvnă *religioasă* desăvârşită. „Pentru marea masă a omenirii", scria Schuon, „nu e nimic mai bun decât calea obişnuită a mântuirii."[60] Totuşi, pentru fiinţe ca el, dăruite cu o minte aparte, Schuon spune că există şi o altă cale: prin „transcenderea" tuturor religiilor, topind punctul de vedere tradiţional, pentru a-l putea reabsorbi potrivit interpretării esoterice a fiecăruia. Schuon pretinde acest drept pentru „oamenii care au fost înzestraţi de Dumnezeu cu acel fel de inteligenţă care poate atinge nivelul de transcendenţă".[61] El încearcă să demonstreze cât de „naive", „ilogice" şi greşite sunt „vederile particularizante" ale adepţilor religiilor tradiţionale, mai ales creştini, dar

[60] Frithjof Schuon, *The Transcendent Unity of Religions* [Unitatea transcendentală a religiilor] (Pantheon Books, 1953), p. 25.
[61] Ibid., p. 29.

susţine în acelaşi timp că este „necesar” şi „providenţial” ca ei să aibă astfel de vederi”.[62]

Punctul de vedere religios formulat de Schuon este foarte atractiv pentru aceia care, pe lângă faptul că sunt foarte inteligenţi, nu au aflat niciodată ce înseamnă să fii în interiorul unei religii vii. Eugene împlinea ambele cerinţe. În lucrarea sa „Pseudo-religia” el privea cu încredere către „răsăritul unei ‘ortodoxii universale’, către o demonstraţie a ‘unităţii’ adevărate şi ‘transcendentale a religiilor’”, spunând că această mişcare „transcende toate tradiţiile deşi nu neagă nici una” şi contrastează cu sincretismul „pseudo-religiilor”.

LA sfârşitul eseului, Eugene punea în discuţie menirea intelectualului modern şi a curentelor religioase: adică domnia Antihristului. El scria: „Dacă ‘psihicul’ este socotit la fel cu ‘spiritualul’, aşa cum a făcut omul modern cu amândouă, întru totală necunoaştere, atunci ştiinţa şi pseudo-spiritualitatea se unesc iar adevărurile spirituale devin ‘fapte’ ştiinţifice.... Ştiinţa, cu noua şi ‘mai înalta’ ei cunoaştere a lumii ‘spirituale’, va instaura o tiranie asupra oamenilor, nevisată până acum, şi va fi o domnie absolută într-o lume despărţită în întregime de o realitate pe care o transcende, iar o revoltă împotriva ei ar fi fără folos, căci numai ştiinţa este aceea care posedă arma supremă: pe ‘Dumnezeu’.... ‘Mintea cea stăpână’, care va conduce întreaga lucrare nu va fi alta decât a lui Satan, ‘vrăjmaşul’, ‘maimuţa lui Dumnezeu’, care va domni asupra împărăţiei sale perfecţionate după chipul lui Antihrist.... Antihrist va cuceri pe toată lumea, căci el va fi ‘bun’ şi ‘plin de binefaceri’.... Însuşi Antihrist, personificarea forţelor ‘care se opun’ lui Satan, va fi supremul ‘rezolvitor al tuturor lucrurilor’ veacului, cu un ‘răspuns grabnic’ pentru toate problemele grele şi aparent fără rezolvare; iar oamenii prinşi cu totul în mreje de ‘înţelepciunea’, egocentrismul şi acea veşnică căutare a ‘luminii’, va fi gata să se adune în jurul lui, a celui care îi oferă singura ‘soluţie’.”

Alison spunea că „Eugene a conştientizat existenţa răului şi a greşelii, înainte de a recunoaşte existenţa binelui şi a adevărului”. Prin Nietzsche el a simţit spiritul drăcesc al lui Antihrist şi i-a cunoscut puterea. Prin Guénon, văzuse această putere întru lucrare în lumea modernă, oprindu-l pe om să meargă la o realitate mai înaltă, stricându-i tradiţiile prin care putea ajunge la ea, ţinându-l înlănţuit în materialism şi în mişcarea numită „psihism”, care ascunde spiritualitatea. El vedea omul modern – în miezul tensiunilor politice şi foametei spirituale – aşteptând sosirea „rezolvitorului de probleme”. Pentru Eugene, Antihrist era o realitate. Şi de aici, el a ajuns la o concluzie de neocolit. „Când mi-am dat seama că Antihrist există, atunci am înţeles că şi Acela căruia i se împotriveşte trebuie de asemenea să existe. Atunci am cunoscut că Hristos există.”

Dar iarăşi, deşi era bogat în cunoaştere şi înţelegere, nu avea încă *experienţa* întru Hristos. Era de aşteptat ca odată ce ajunsese atât de departe, aceasta să nu întârzie prea mult.

[62] Ibid., p. 25, 31.

12
În impas

Marele oraş este centrul Fugii. Străzile se aseamănă cu nişte conducte prin care au fost absorbiţi oamenii; odată cu oamenii, în oraş au fost târâţi şi câţiva copaci. Aceştia stau temători pe marginea străzilor. Ei nu mai ştiu drumul înapoi la ţară şi astfel, încearcă să pătrundă sub asfalt şi apoi să dispară….
- Max Picard, Fuga de Dumnezeu[63]

Eram tot mai nefericit, iar Tu, Doamne, tot mai aproape. Dreapta Ta era mereu gata să mă scoată din noroi şi să mă curețe, dar eu nu ştiam.
- Fericitul Augustin, Confesiuni[64]

LA sfîrşitul anului 1956, Academia de Studii Asiatice trecea printr-o perioadă de criză. După spusele lui Eugene, cu toate aspirațiile înalte pe care le nutreau atât profesorii cât şi studenții, Consiliul de conducere încerca să transforme facultatea într-o „instituție plicticoasă şi respectabilă de fabricat titluri academice". După o dispută publică cu preşedintele Consiliului, Allan Watts şi-a dat demisia din funcția de decan, continuând totuşi să predea încă un semestru. Preşedintele Consiliului a amenințat cu transferul şi pe alți câțiva profesori, printre care şi Gi-ming Shien.

Noul decan, Ernest Egerton Wood era teosof bătrân. Pe vremuri, candidase pentru funcția de Preşedinte al Societății Teosofice, petrecuse peste 38 de ani în India şi era autorul a peste 20 de cărți în probleme asiatice, unele publicate şi în cadrul Societății. Era un fel de fosilă vie printre studenții facultății, făcând parte dintr-o ramură pe cale de dispariție din marea familie a orientaliştilor apuseni, care nu mai avea nici o legătură cu căutătorii spirituali ai noii generații. „În cursurile pe care le ținea", scria Eugene, „vorbea de 'Emerson ca de un unificator între est şi vest', învelind toată problema într-o spoială teosofică... iar studenții săi (în cadrul secției de Indianistică şi Teosofie) erau câteva doamne bătrâne care veneau la Academie când nu era vreo altă şedință de spiritism în altă parte." Nu este astfel de mirare că lucrarea de semestru a lui Eugene „Pseudo-religii şi epoca modernă" a început cu o expunere în care teosofia era tratată ca o înşelăciune spirituală.

„Dacă Academia va supraviețui", scria Eugene într-o scrisoare, „va fi un fel de instituție pseudo-indiană... Acum este o instituție oficială de 'specialişti' - ceea ce nu este adevărat, de vreme ce Berkeley o întrece cu mult.... Eu voi rămâne acolo atâta vreme cât va rămâne şi Gi-ming, dar şi el este foarte descurajat."

În primăvara anului 1957, Gi-ming a părăsit Academia şi Eugene l-a urmat. După vreun an, Colegiul Pacificului a rupt legătura cu aceasta, şi după spusele lui Allan Watts, „proiectul a intrat în anonimat".[65]

Acum Eugene era student fără facultate. Nu vedea nici un rost să studieze filosofia chineză într-o universitate americană, dacă nu o preda un profesor autentic cum fusese Gi-ming Shien. „Voi sta cu profesorul meu de chineză", scria el, „singurul învățat chinez pe care-l cunosc, pregătit pentru a preda filosofia chineză." Eugene a

[63] Max Picard, *The Flight from God* [Fuga de Dumnezeu] (Chicago, Illinois: Henry Regnery Co., 1951), p. 170.
[64] Sf. Augustin, *The Confessions* [Confesiuni], p. 94.
[65] Alan Watts, *In My Own Way*, p. 320.

scris aceste rânduri fostului său profesor de limba chineză de la Pomona, Shou-yi Ch'en, întrebându-l totodată dacă era vreun post liber de filosofie sau religie la Celegiul Pomona, cu regret aflând însă că nu era nici unul.

Gi-ming a început să predea ca profesor particular în San Francisco, iar Eugene a devenit studentul său cel mai important. Eugene îl ajuta la traduceri, editări şi dactilografieri de lucrări în engleză. Printre acestea era şi o valoroasă tâlcuire asupra celui mai vechi manuscris din China, *Cartea schimbărilor*, în care Gi-ming arăta cum etapele în evoluția istorică a acestei cărți exprimă foarte bine esența culturii chineze din fiecare perioadă, demonstrând cum o civilizație se schimbă de la o stare de puritate la trepte tot mai crescute de stricăciune.

ÎN toamna anului 1957, când încă mai studia cu Gi-ming Shien în San Francisco, Eugene s-a înscris la Universitatea californiană Berkeley, pentru a-şi putea da masteratul în limbi orientale.

Oraşul Berkeley este situat de cealaltă parte a golfului San Francisco. Universitatea sa, esența sistemului de universități californiene, era numită pe scurt „Cal". Cu cei peste 20.000 de studenți ai săi, Cal era mult mai mare decât Pomona. În timp ce la aceasta din urmă domnea o atmosferă de comuniune, Cal era mult mai cosmopolită şi instituționalizată, iar studenții mult mai anonimi. Şi în timp ce Pomona, fondată de congregaționişti, avea ca deviză „susținerea civilizației creştine", Cal, fiind condusă de stat, avea o stare dominantă de scepticism umanist față de religie.

Cal avea un program bine organizat pentru studierea limbile orientale; însă atracția cea mai mare pentru un student ca Eugene, era biblioteca, care, aşa cum am mai spus, avea cea mai mare colecție de texte asiatice din țară.

Eugene nu a ales Cal pentru a studia filosofia chineză, pentru că socotea că nu putea fi studiată acolo aşa cum se cuvine. El urmărea doar să stăpânească limba Chinei vechi, pentru a o folosi ca mijloc prin care să prezinte occidentului, in spiritul lui Guénon, esența filosofiei chineze. În timpul şederii sale la Berkeley, a mai studiat japoneza, latina şi greaca veche.

În 1958, a urmat un curs bun de poezie chineză, pentru care a făcut nişte traduceri foarte reuşite din poezia chineză veche. Îl aprecia mult pe profesorul care ținea acest curs, Shis-Hsiang Chen, care după spusele lui, avea o înzestrare deosebită pentru literatura chineză şi „nu încerca să-i dea o importanță mai mare decât aceea pe care o avea cu adevărat". Comparați cu Gi-ming Shien, ceilalți profesori de Sinologie de la Facultatea Berkeley îi păreau „foarte plictisitori". „Dacă China este ceea ce cred ei că este," scria el „nu pot să pricep cum pot ei supraviețui acestei privelişti. Însă ei supraviețuiesc şi chiar devin 'pasionați' şi 'originali' în acest domeniu; deşi, de bună seamă că pasiunea este închipuită, iar originalitatea foarte scăzută.... Din fericire, cele mai serioase ore de studiu le fac în afara cursurilor."

La mijlocul anului 1958, Gi-ming a plecat la New-York, unde locuise şi mai înainte, lăsându-l pe Eugene fără profesor în studiile sale filosofice. „Din nefericire, sunt încă la începutul studierii filosofiei chineze," nota cu tristețe Eugene.

La New-York, Gi-ming a ales Institutul Est-Vest. Dacă la început îi scria lui Eugene scrisori optimiste despre noua sa poziție, după câteva luni s-a dovedit că Institutul nu era potrivit pentru el. Eugene a continuat să-i dactilografieze şi să-i editeze manuscrisele lui Gi-ming Shieng, şi-i dădea veşti despre progresele pe care le făcea în chineza veche la Universitatea californiană. În noiembrie l958, a primit de la Gi-ming următoarea scrisoare:[66]

Dragă Eugene,

[66] Originalul este într-o engleză stricată, pe care am îndreptat-o.

Sunt mai mult decât fericit să aflu că ai urmat cinci cursuri în toamna aceasta şi că ele au fost mai interesante decât cele pe care le-ai urmat anul trecut. După părerea mea, toate cursurile pe care le urmezi anul acesta la Universitatea californiană sunt folositoare în ceea ce priveşte limba chineză. Ele te vor ajuta să stăpâneşti bine chineza. De bună seamă că limba reprezintă numai un mijloc şi nu scopul în sine. Totuşi, fără mijloace, scopul nu poate fi atins. Dacă cineva doreşte să cunoască sensurile ascunse ale filosofiei clasicilor, comentariile făcute de neo-confucianiştii dinastiilor Sung şi Ming, toate acestea sunt foarte importante fiindcă aceste comentarii sunt legate de sensurile ascunse ale cuvintelor.

Mă bucur să aud că D-nul Chen are o asemenea aplecare firească spre poezia şi cultura chineză şi e de preferat aşa, decât să o aibă adunată în minte. N-am mai auzit de el până acum. Sper să-l pot cunoaşte într-o zi….

În ceea ce priveşte Institutul Est-Vest, nu cred că este un loc potrivit pentru mine, căci cursurile sunt foarte amestecate (sunt şi cursuri de gătit şi de dans). Nu cred că e un semn bun pentru viitor. Deci, până acum, în afară de lectură, sunt încă în căutarea unui post pentru anul viitor. Toate cele bune,

Prietenul tău în Tao,
Gi-ming

ÎNTRE TIMP, sub influența lucrărilor lui Guénon, Eugene devenea din ce în ce mai conştient că lumea modernă nu era altcena decât o „urâciune" şi îi era din ce în ce mai greu să trăiască în ceea ce el numea „nebunia şi iadul lumii moderne". Ca un semn de protest împotriva frivolității lumii moderne, nu şi-a scos dinadins permis de conducere. Nu-i plăcea să meargă cu autobuzul, dar accepta să meargă cu trenul; cel mai mult îi plăcea să facă plimbări pe jos prin oraş. Nu suferea televiziunea, ca una ce supunea nenumărate minți omeneşti prin acea minte bolnavă a veacului. Orice părere care era foarte populară, era privită cu neîncredere de Eugene sau chiar cu un dispreț vădit. Era foarte necruțător mai ales cu aceia pe care, dintr-o pricină oarecare îi numise „Lucies" – oameni care-şi însuşiseră mentalitatea de „turmă", care nu au nimic de spus, dar care vorbesc neîncetat. Pentru el, un „Lucy" era o persoană care întrerupe discuția la un curs pentru a-şi expune propriile păreri plicticoase, silind pe toată lumea, ca din politețe, să asculte şi să ia în considerare tot felul de nerozii. „Democrația" spunea el „este guvernarea făcută potrivit părerilor acestor „Lucies".

Pentru a scăpa de societatea modernă, Eugene trecuse în rândul nemulțumiților societății; dar acum s-a dovedit că nici această idee nu era bună. Începea să-şi dea seama că, cultura contrafăcută a generației sale era doar un alt curent la modă, mai degrabă un produs şi un simptom al civilizației moderne decât o alternativă viabilă a sa. Astfel, el se simțea înstrăinat nu numai de societate ci şi de cei ce se răzvrăteau împotriva ei. „Este destul de interesant", scria el, „să vezi feluritele trepte ale vieții sociale din San Francisco – de la cele mai rău famate până la cele foarte moderne (şi feluritele căi de a socoti pe cineva de reputație proastă sau la modă) toate existând unele lângă altele, fără să-şi dea seama cu adevărat de existența celeilalte. Mă simt destul de nedumerit, gândindu-mă la care nivel m-aş putea situa."

Până în 1958, „mişcarea beat" ajunsese la apogeul ei, încercând fără odihnă să extindă forme artistice tot mai libere în artă, muzică şi literatură şi îmbrățişând după cuvintele fondatorului ei, Jack Kerouac „o independență mistică şi o relaxare a tensiunilor sociale şi sexuale". Poeți şi muzicieni de jazz au început să se întâlnească în

zona North Beach a oraşului San Francisco. A fost şi Eugene acolo, dar nu l-a impresionat. „De curând”, scria el într-o scrisoare, „am fost la o petrecere a generației beat. Destul de monoton totul, cu seturi de tobe „bongo” (sau cum le-or mai numi), împreună cu Herb Caen.”[67] Ca un mare iubitor de muzică clasică, Eugene nu putea suporta jazul.

Odată, într-o împrejurare, Eugene l-a cunoscut chiar pe Jack Kerouac, cel care cu 10 ani în urmă dăduse numele acestei mişcări. „Aşa cum am fost noi, o generație de secretoşi” spunea Kerouac pe atunci, „... cu un fel de puls propriu, plictisiți de toate tiparele şi formele şi de toate convenientele lumii... Aşadar cred că ai putea spune că suntem o generație *bătută*.“[68] Ca şi Eugene, Kerouac avea o puternică conştiință creştină şi se simțea foarte nefericit încercând să trăiască în afara voii lui Dumnezeu; ca şi el, a avut o scurtă legătură cu budismul, pe care însă l-a considerat neputincios pentru a vindeca rănile sufletului său.

Eugene l-a cunoscut şi pe Gary Snyder, eroul zen al cărții lui Kerouac *Hoinarii Dharma*, şi bun prieten al lui Allan Watts, care a vizitat Academia de câteva ori. Potrivit relatărilor unui cronicar „beat”, portretizarea pe care a făcut-o Kerouac valorilor şi stilului de viață ale lui Snyder au devenit un adevărat model de viață al culturii hippie, 10 ani mai târziu.[69]

De îndată ce mişcarea „beat” a devenit populară, turişti şi curioşi au început să se strângă la North Beach, ca să vadă un beatnik „adevărat”. După spusele lui Eugene, locul a început să se populeze cu „tineri bărboşi şi războitori, care descoperiseră dintr-odată că sunt ‘beat’, şi sunt ultimul răcnet”. Între timp, beatnicii adevărați ca Kerouac – veterani îmbătrâniți de căutările lor nesfârşite şi neobosite – au văzut în locul energiei lor, nestăvilite până atunci, încremenire şi disperare. Viața nu putea avea sens, numai prin simpla încercare de a o trăi din plin. Deci Eugene se putea identifica cu dezgustul pe care-l simțea Kerouac pentru lume, cu căutările sale şi cu prețul mare pe care-l punea pe suferință. („M-am născut ca să sufăr”, obişnuia să spună Kerouac) însă ajunsese să-şi dea seama că *acel* fel de căutare şi suferință nu urmăreau nici un scop decât prelungirea lor în timp, îl adânceau în sine şi erau pierzătoare de sine. Într-o scrisoare de pe vremea aceea, Eugene scria: „Generația beat... pare bătută foarte tare.”

Totuşi aşa cum am mai spus, valorile generației beat nu au dispărut. După cum spunea Kerouac, „... viziunea bop a devenit ca o proprietate colectivă a vieții comerciale şi culturale.... Consumul de droguri a devenit un fapt oficial (tranchilizante şi toat celelalte); şi chiar şi stilul de îmbrăcăminte inspirat după maniaci beat, toate au condus la noul val rock’n’roll, iar generația beat deşi moartă, a fost astfel înviată şi susținută.”

Ca o parte componentă a acestei căutări spirituale inaugurate de mişcarea beat, drogurile halucinogene au început să fie folosite pentru aşa zisele lor valori spirituale. Primul lor model a fost romancierul Aldous Huxley, autorul cărții *O lume nouă cutezătoare*, şi care în 1953 publicase *Uşile percepției*, o carte despre experiențele halucinogene cu mescalină. Cel de al doilea care a făcut mare popularitate drogurilor, era un vechi prieten al lui A. Huxley, nimeni altul decât Allan Watts. În 1958, la un an de la plecarea sa de la Academia de Studii Asiatice, Watts a început să se drogheze cu LSD, ca parte a unui experiment ținut sub control, care a avut loc la Universitatea din Los Angeles. A continuat însă să ia droguri şi după aceea, iar în 1962 a scris cartea *Cosmologia bucuriei*, despre pretinsele „experiențe mistice” obținute cu ajutorul drogului LSD. (Despre deosebirea dintre tradiția chineză şi cea indiană pe care a văzut-o Eugene, este de remarcat ce a scris Watts despre aceste experiențe: „Destul de curios este faptul că, deşi eram preocupat de zen la vremea aceea, experiențele acelea aveau un

---

[67] Redactor la San Francisco Chronicle, cel care a mediatizat cel mai mult termenul de „beatnik”, prin care desemna pe membrii mişcării beat.
[68] Joc de cuvinte în limba engleză: „to beat” = a bate; mişcarea beat = mişcare non conformistă din SUA.
[69] Ann Charters, ed., *The Portable Beat Reader*, (New York: Penguin Books, 1992), p. xxix.

caracter mai mult hindus decât chinezesc. Într-un anume fel erau pătrunse de atmosfera mitologiei şi a chipurilor hinduse.")[70] Tot în 1962, Watts a primit o bursă de studii şi călătorii de doi ani de zile, din partea Universității Harvard, unde l-a cunoscut şi pe profesorul Timothy Leary de la Harvard. Acesta a luat LSD pentru prima oară în 1962 şi a continuat să susțină experiențele halucinogene ca fiind noua religie a lumii. Deşi spunea că lui Watts îi era frică „să-l vadă pe Timothy transformându-se într-un mesia publicitar, cu numele aşezat în lumina reflectoatrelor,"[71] el făcuse deja foarte multe ca să atragă tânăra generație către drogurile halucinogene, făgăduindu-le atingerea unei iluminări mistice.

Chiar din primii ani când începuse să se consume LSD (aproape cu un an înainte de a fi scos în afara legii), Eric, unul dintre prietenii lui Eugene, a încercat să-l convingă să-l încerce şi el. „Tânărul acesta", îşi aminteşte Eugene, „căutător spiritual obişnuit, mi-a spus într-o zi: 'Orice mi-ai spune despre primejdia pe care o reprezintă drogurile, trebuie să recunoşti că *orice* este mai bun decât viața americană de zi cu zi, care este moartă din punct de vedere spiritual.' N-am fost de acord cu el, căci încă de pe atunci începeam să văd că viața spirituală are două căi: îl poate duce pe om *mai sus* decât această viață stricăcioasă de fiecare zi, dar în acelaşi timp îl poate duce şi *mai jos*, ducându-l la o moarte adevărată atât spirituală cât şi trupească. Eric şi-a urmat drumul său şi înainte de a împlini 30 de ani era o epavă de om, cu mintea pierdută şi se lepădase de orice încercare de a căuta realitatea."[72]

ERIC, prin „căutarea" sa mult sporită de substanțele chimice, a atins în câțiva ani o stare, către care o întreagă societate a fost împinsă treptat, câțiva ani mai târziu. Chiar şi Eugene, în acei ani de început, a făcut parte din această mişcare anticulturală care, departe de a opri acest „progres" al societății, a făcut tot ce i-a stat în putință să-l accelereze. La sfârşitul veacului în care trăia, Eugene a văzut o strânsoare, nebunie şi desfrânare. Într-o zi a scris următoarele:

„Ne vin prea multe informații ca să mai vedem că iarna este singurul anotimp, căci aşa este şi aşa va fi mereu.

Fără îndoială, oraşul este încă o maşină de făcut barbari; însă pe lângă oraş, o mare importanță o are şi orbirea *noastră*. Nu se putea ca pământul să nu fie asfaltat iar omul dezumanizat, dar vai de aceia prin care vine sminteala! Este cu adevărat o ironie că în zilele noastre, nimeni nu mai crede în osânda veşnică şi mai mult decât atât, toată lumea priveşte către 'viitor'. De asemenea, este interesant că imaginația noastră s-a micşorat într-o asemenea măsură încât nu ne putem închipui nimic mai 'îngrozitor' decât o lume nouă cutezătoare, sau anul 1984 sau un 'război nuclear'. Trebuie să învățăm foarte mult noi, cei care am uitat atât de mult.…

O, nouă şi cutezătoare țintă lipsită de viață!"

Dincolo de ținta lipsită de viață a lumii moderne, Eugene a văzută iadul şi osânda veşnică. Totuşi cu toate că respingea această lume, el încă mai făcea parte din ea şi încă mai era prins în deznădejdea care i se furişa. Trenul în care se urcase mergea către iad, însă el nu se putea da jos din el.

Totuşi, nădejdea îl însoțise tot timpul. Nu mulți ani mai târziu, recunoscând în sfârşit aceasta, a scris: „Hristos este singura nădejde din lumea aceasta; toate celelalte soluții – graba experiențelor sexuale, utopiile politice, independența economică – sunt numai nişte căi întunecate, în care putrezesc stârvurile celor mulți care le-au încercat!"

---

[70] Alan Watts, *In My Own Way*, p. 399.
[71] Ibid., p.
[72] Părintele Serafim Rose, *God's Revelation to the Human Heart* [Revelația lui Dumnezeu în inima omului], p. 13-14.

13
Adevărul ca Persoană

Nimeni nu a căutat cu dreptate adevărul, dacă nu l-a aflat la capătul acestei căutări – dacă să-L primească sau să-L alunge – pe Domnul nostru Iisus Hristos, „Calea, Adevărul şi Viaţa”, Adevărul care stă împotriva lumii şi osândeşte tot ceea ce este lumesc.

- Eugene Rose

Uneori Dumnezeu îmi trimite clipe în care mă simt cu adevărat în pace. În acele clipe mi-am construit un crez în care totul este limpede şi sfânt pentru mine. Iată-l: să crezi că nimic nu este mai frumos, mai profund, mai înţelegător, mai potrivit, mai cutezător şi mai desăvârşit decât Hristos; şi nu numai că nu este nimic, ci îmi spun mie însumi cu dragoste purtătoare de grijă, că nici nu ar putea fi vreodată.

- Fiodor Dostoievski

Multe religii orientale sunt bune atâta timp cât durează,
însă numai creştinismul îţi poate deschide poarta raiului....

- Pr. Seraphim Rose

DUPĂ prima vizită la Catedrala Ortodoxă Rusă, Eugene a participat la câteva slujbe aici şi în alte Biserici Ortodoxe. Trăind zilele de sărbătoare ortodoxă, spunea că nu văzuse niciodată atâta bucurie şi „unire” (*sobornost*) între oameni. După ce a luat parte la Săptămâna Patimilor şi la sărbătoarea Paştilor în Catedrala Rusă, a scris: „După toate acestea, lumea din afară este cu adevărat îngrozitoare. Peste tot oamenii sunt nişte piese, bucăţi dintr-un întreg spart; după o astfel de Săptămână a Patimilor îţi dai seama cu mare putere de lucrul acesta”.

Chiar şi Eugene era una dintre acele bucăţi, alcătuire a „lumii din afară” care putea numai să privească înăuntru, neîmpărtăşind pe deplin bucuria şi unirea celor de acolo. Totuşi, îndelungaţii săi ani de deznădejde, înstrăinare şi suferinţă l-au pregătit pentru vremea în care putea intra în sfârşit şi el. „Când are loc convertirea”[73], scria el după ani de zile, „revelaţia lucrează în chip firesc: o persoană se află în nevoi, suferă şi atunci într-un fel oarecare, lumea cealaltă se deschide pentru el. Cu cât suferinţele şi greutăţile sporesc şi se aruncă la picioarele lui Dumnezeu, cu atât mai mult El va veni în ajutorul aceluia, i se va descoperi Cine este şi îi va arăta calea de a ieşi din toate cele rele.”[74]

„Eugene fugise de Dumnezeu vreme îndelungată,” spunea Alison, „şi cu cât păcătuise mai mult înaintea Lui, cu atât mai mult îl urmărea Dumnezeu. Până la urmă, când n-a mai putut fugi, s-a predat.” Acum, chiar dacă se mai chinuia prin adâncurile iadului, Eugene a cutezat să se întoarcă şi să-L cheme pe Acela împotriva căruia se

[73] Nota trad.: Convertire = schimbarea lăuntrică conştientă, conform Sfinţilor Părinţi.
[74] Max Picard, *The Flight from God* [Fuga de Dumnezeu] (Chicago, Illinois: Henry Regnery Co., 1951), p. 170.

răzvrătise odinioară. Străduindu-se să-şi îmblânzească firea răzvrătită prin supunere şi smerenie, pe 28 februarie 1959, scria următoarea observaţie de o mare importanţă:

„Câtă suferinţă nu a păstrat Dumnezeu oamenilor în vremurile noastre! Ca şi cum omul nu ar fi suferit îndeajuns de-a lungul veacurilor – nu, se întâmplă aceasta numai fiindcă omul nu şi-a dat seama de prezenţa lui Dumnezeu în suferinţa sa. Dumnezeu îi îngăduie omului să sufere acum fără să Se descopere ca pricină a acelei suferinţe; El doreşte ca omul să cadă pe cea mai de jos treaptă a deznădejdii. Ce Dumnezeu nemilos trebuie să fie Acesta!? – Nu, este dragostea nesfârşită şi nemăsurată a lui Dumnezeu, care Îl face să ne îngăduie atâta suferinţă. Omul se socotise pe sine îndestulat şi chiar şi acum, el – noi – credem că putem scăpa de soarta noastră prin strădaniile noastre proprii. Să scăpăm! – este singurul nostru gând. Să scăpăm de nebunie, de iad, de viaţa modernă – este toată dorirea noastră. Dar *nu putem scăpa*!!! Trebuie să călătorim prin iadul acesta şi *să-l primim*, ştiind că dragostea lui Dumnezeu este aceea care ne pricinuieşte suferinţa. Ce chinuire îngrozitoare! – să suferi atât de mult – socotind cu adevărat că nu există nici un temei. Temeiul este dragostea lui Dumnezeu – o vedem noi strălucind în întuneric? – noi suntem orbi. Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-ne; Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, Marie, roagă-te pentru noi păcătoşii.”

Pentru prima oară, romanele lui Dostoievski, pe care Alison îi spusese odinioară să le citească, începeau să-l lovească pe Eugene cu întreaga lor putere spirituală. Dostoievski se ocupase de toate marile dileme existenţiale ale omului modern, aducând răspunsuri care au înfrânt mintea omului, venind de-a dreptul din Evanghelia lui Hristos. În personajul Ivan, din romanul *Fraţii Karamazov*, Eugene s-a văzut pe sine însuşi, aşa cum fusese el în toţi aceşti ani: un occidental prea intelectual, care încearcă să înţeleagă totul cu mintea şi de aceea sfârşeşte în şovăială, în ateism. Într-o scurtă lucrare pe care a intitulat-o „Un răspuns pentru Ivan”, Eugene încerca să dea răspuns îndoielilor lui Ivan, răspunzând în acelaşi timp îndoielilor „omului celui vechi” din el:

„Odată ce te-ai ridicat la înălţimea îndoielilor, ţi se deschid înainte două căi: calea întrebărilor, a îndoielilor, a încercării de a *înţelege* şi asta până când vei sfârşi în a te îndoi de toate cele, fiind sfâşiat de îndoieli, ori dând crezare vreunei ştiinţe greşite, care ‘explică’ – adică, lămureşte paradoxul de neîmpăcat al existenţei noastre; ori calea acceptării şi a rugăciunii, a acceptării până şi a îndoielii (fără să născoceşti mai mult decât îţi dă dreptul experienţa să te îndoieşti), rugându-te să ţi se dea încă şi mai multe încercări de trecut, cerând cu strigăt viaţă mai lungă, ca să primeşti încă şi mai multe, pentru care să plângi, răbdând şi rugându-te în vârtejul îndoielilor, ştiind că poteca îndoielilor are tot atât de multe capcane ca şi calea acceptării.... Pentru cel care explică numai cu mintea suferinţa omului – hedoniştii, ‘filosofii’, aceia cărora pur şi simplu nu le pasă – există cel puţin unul care [cade în aceste capcane ale îndoielii], care este atras de îndoieli, mai mult decât se îndoieşte el cu adevărat (din punct de vedere existenţial), care explică cealaltă parte a paradoxului vieţii omului (bunătatea şi pocăinţa adevărată şi chiar păcatul care îl împinge să se îndoiască la început) dobândit la fel de uşor ca şi falşii ocrotitori (pe care-i dispreţuieşte), explică suferinţa şi păcatul şi răutatea.”

Căci am ajuns la vremea celei din Urmă Îndoieli, a celei din urmă şi celei mai mari dintre toate: îndoiala de toate, tăgăduirea tuturor înţelesurilor, renunţarea la încercarea de a da ‘înţeles’ lumii şi vieţii omului.

Însă omul celei din Urmă Îndoieli, cade, în cele din urmă, în aceeaşi capcană ca şi falşii ocrotitori, cei care explică suferinţa: căci amândoi au gândit prea mult, s-au străduit din greu să ‘înţeleagă’, să ‘explice’ viaţa. Unul o explică prea în uşor, celălalt socoteşte, poate, că lipsa explicaţiei este un lucru prea în uşor. Însă amândoi au încredere în minte, amândoi cred că viaţa *trebuie* înţeleasă, *trebuie* să fie explicată – iar dacă eu, un om obişnuit îşi pune întrebări, care poate (sau nu poate) să o înţeleagă, asta e tot ce este de folos.

O, om mândru şi prost! Tu nu poți să înțelegi nimic, nici un înțeles adevărat al vieții până nu ai trăit-o cu mult mai adânc decât îți arată îndoiala ta. Este adevărat, ai mers mult mai mult decât falşii mângâietori, n-ai dorit să te mulțumeşti cu fățărnicia vădită care ne ține departe de suferința chinuitoare a aproapelui nostru; dar şi tu, la rândul tău, te-ai oprit, te-ai oprit chiar în pragul tainei vieții....

Eşti într-o strânsoare, fiindcă te-ai apropiat de taina existenței cu mintea, cu întrebări şi cereri de explicații, în vreme ce singura apropiere înseamnă numai metanii, smerenie, rugăciune – şi înțelegere. Primeşte totul, ia totul în lăntrul tău – tot ce-ți este dat. Dacă nu faci aşa, dacă te ascunzi până şi de cea mai mică undă de suferință ca să te adăposteşti în lucrarea de îndoială a minții, atunci să ştii că greşeala se sălăşluieşte în tine iar lumea nu mai poate fi înțeleasă tocmai din pricina ta, care te uiți la ea, şi nu înțelegi nimic. Eşti urâcios şi te împotriveşti neîncetat, şi totuşi te aştepți să vezi lumea pură şi să o înțelegi!"[75]

EUGENE a suferit ani de zile fiindcă Adevărul îl ocolise. Căutase Adevărul mai presus de toate, dar Îl căutase cu mintea: prin mijlocirea filosofiei occidentale, prin metafizica lui Guénon, prin religiile orientale şi chiar încercând să ocolească procesele de gândire logică din mintea sa. Acum, că prima sa experiență ortodoxă începea să lucreze în sufletul său, el începea să-şi dea seama că Adevărul nu era deloc ceea ce îşi închipuise el că este şi că el folosise mijloace greşite pentru a-L afla. „Odată cu deschiderea mea către ortodoxie şi ortodocşi," îşi amintea el mai târziu, „în cugetul meu a început să-şi facă loc o nouă idee: că Adevărul nu era doar o idee abstractă, căutată şi cunoscută cu mintea, ci era ceva personal – chiar o Persoană – căutată şi iubită cu inima. Şi aşa L-am cunoscut pe Hristos!"

Când se afla sub influența lui Allan Watts şi a religiilor orientale, Eugene credea că principiul unui Dumnezeu Personal era nevrednic de Absolut, un produs al minții oamenilor şi că dincolo de lucrul acesta se afla „Sinele" Impersonal. Totuşi, cu noua sa conştiință, el a aflat că tocmai reversul problemei era adevărat: credința într-o zeitate impersonală „era un fel de mărginire spirituală", cum spunea el, şi că dincolo de asta se afla Ziditorul lumii, Cel Care S-a descoperit pe Sine ca Absolut Personal, Al Cărui Nume este „EU SUNT".[76]

Adevărul pe care Eugene Îl căutase întotdeauna era cu adevărat o Persoană – Cel Care a spus: „Eu sunt Calea, Adevărul şi Viața"[77] – şi cât de frumos şi minunat, cât de cutezător era acest Adevăr! Fericitul Augustin, căutând Adevărul ca şi Eugene, se întrebase odinioară: „Este aşadar Adevărul un nimic, fiindcă nu este răspândit nici prin spațiul mărginit, nici prin cel nemărginit?" – iar Adevărul i-a răspuns din depărtări: „Şi cu adevărat, EU SUNT, căci SUNT". Văzând slava Aceluia Care este Adevărul, Fericitul Augustin a putut spune numai: „O, Adevărule Care eşti Veşnicie! şi Dragoste, care eşti Adevărul! şi Veşnicie care eşti Dragoste!"[78]

Acest Adevăr Se pogorâse pe pământ şi se întrupase tocmai pentru ca omul, ca şi Eugene, să poată deveni una cu El. După cum spune Sf. Efrem Sirul, „Adevărul s-a pogorât în pântece, a ieşit din pântecele Fecioarei şi a izgonit păcatul din om". Acum, pentru a cunoaşte Adevărul, Eugene trebuia să intre într-o relație personală cu El, să se

[75] Eugene Rose, „An Answer to Ivan Karamazov" [Un răspuns pentru Ivan Karamazov], *The Orthodox Word*, nr. 120 (1985), p. 31-33.
[76] Ieşirea 3, 14. Vezi Arhimandrit Sofronie, *His Life Is Mine* [Viața Lui este viața mea] (Crestwood, New York: St. Vladimir's Seminary Press, 1977), p. 116.
[77] Ioan 14, 6.
[78] St. Augustine, *The Confessions*, p. 107.

pocăiască de păcatele sale şi să se curețe de toate necurățiile şi să-L iubească cu toată ființa sa.[79]

Eugene scria în jurnalul său: „Generația noastră a fost învățată să nu creadă în nimic altceva decât în mintea omului şi în ideile izvorâte din această minte; de aceea conflictele epocii noastre sunt 'ideologice' şi de aceea Adevărul nu se află în ele. Căci Adevărul se află numai într-o comuniune vie cu Adevărul viu, Hristos; în afara Lui nu există viață, nu există Adevăr."

Multe influențe l-au adus pe Eugene la poarta Adevărului: Bach cu muzica lui creştină înălțătoare, Guénon cu importanța pe care o dădea tradițiilor străvechi şi critica modernismului. Însă numai ortodoxia – fiind plinătatea creştinismului – ea singură l-a adus la cunoaşterea întreagă a Adevărului, a chipului nestrâmbat al lui Iisus Hristos. Până atunci nimic nu-l mulțumise; dar când a cunoscut prima oară ortodoxia în chip nemijlocit, inima sa a spus de îndată: „Aici mă simt acasă", chiar dacă mintea a mai avut nevoie de timp până să răspundă.

Spre sfârşitul vieții, Eugene punea următoarea întrebare: „Există oare vreun organ anume care să primească revelația de la Dumnezeu? Da, într-un anume sens, există un asemenea organ, deşi de obicei noi îl ținem închis şi nu-l lăsăm să se deschidă: Dumnezeu se descoperă numai inimii celei iubitoare....

Nu este vorba mai înainte de toate de minunile prin care Dumnezeu se descoperă oamenilor, ci este ceva despre Dumnezeu care se descoperă inimii gata pregătite pentru aceasta. Aceasta se înțelege prin 'inimă înflăcărată'".[80]

LA unii oameni, convertirea era legată de o clipă cumplită a vieții lor, însă cu Eugene nu s-a întâmplat aşa. Convertirea sa a fost mai mult o trezire treptată a ceea ce Dumnezeu sădise deja în inima lui. După mai mulți ani, răspunzând unei persoane care avea frământări spirituale şi îl interesau lucrările lui René Guénon, Eugene îi scria: „Acum sunt recunoscător că apropierea mea de ortodoxie s-a făcut în câțiva ani şi că nu s-a petrecut dintr-o pornire emoțională – aceasta a fost iarăşi influența lui Guénon, şi asta m-a ajutat să pătrund mai adânc în ortodoxie fără suişurile şi coborâşurile unor convertiți, care nu sunt prea bine pregătiți pentru ceva atât de profund ca ortodoxia."

Chiar şi în drumul domol şi fără greutăți al convertirii sale, Eugene a atins o măsură necunoscută de Guénon. Potrivit unui biograf, „Guénon nu putea fi convins să accepte că cea mai înaltă formă a cunoaşterii era cea obținută din unirea minții cu sentimentele, din unirea minții cu dragostea. Aşa stând lucrurile... el a stăruit să-şi urmeze calea singuratică a intuiției intelectului pur."[81] Această înclinație l-a făcut în cele din urmă pe Guénon să intre într-un ordin contemplativ sufist, însă „convertirea" sa nu se putea asemăna cu trăirea lui Eugene. „Contrar sensului obişnuit al cuvântului 'convertire'," scria Guénon, „acesta nu înseamnă superioritatea unei religii față de alta, ci pur şi simplu pricini de folos spiritual, ceea ce înseamnă cu totul altceva decât vreo preferință individuală."[82]

Ce i-a îngăduit lui Eugene să dobândească ceea ce nu au putut intelectuali cu mare putere de pătrundere ca Guénon şi Schuon? Un prieten care îl cunoştea de mulți ani a dat acest răspuns: „Era foarte inteligent – un asemenea geniu cum puțini oameni pot înțelege. În acelaşi timp însă, era un om foarte simplu, nu era deloc complicat,

---

[79] Vezi Arhimandrit Kallistos Ware, *The Orthodox Way* [Calea Ortodoxă] (Crestwood, New York: St. Vladimir's Seminary Press, 1979), p. 19-20.

[80] Părintele Serafim Rose, *God's Revelation to the Human Heart*, p. 25, 22.

[81] Robin Water, *René Guénon and the Future of the West* [René Guénon şi viitorul occidentului] (Britain: Crucible, 1987), p. 48-49.

[82] Ibid., p. 57.

semăna cu părinții săi. Vedea lucrurile întocmai aşa cum erau cu adevărat. Era un om cu picioarele pe pământ, cald şi cinstit.”

Urmăind convertirea sa treptată, această latură a lui Eugene nu a ieşit la iveală decât după câțiva ani, când a fost descoperită şi pusă întru lucrare de către creştinii săi. Întorcându-se la creştinism, a rămas acelaşi om tăcut, cugetător. Dar mai rămăseseră în el aşezăminte de amărăciune şi apărare rafinată pe care şi le construise în lume. Încă îl mai preocupa negura marii îndoieli existențiale a lui lvan Karamazov; se afla, după cum ne spune şi Fericitul Augustin când vorbea despre convertirea lui „în acea fază îndoielnică a credinței”. Totuşi, acum Eugene putuse să vadă strălucirea căminului său, lumină de bucurie şi nădejde la capătul unui tunel întunecos, şi nu a putut face altceva decât să-l urmeze până la capăt. Era ca şi cum ar fi auzit Glasul pe care îl auzise Augustin atunci când şi-a dat seama cât de departe era de Dumnezeu: „Eu sunt hrana celor maturi; creşte şi te vei putea hrăni şi tu din Mine.”

Trebuia să urmeze şi multă suferință, dar acum, întrucât începuse deja să experimenteze „noua idee” a Adevărului ca Persoană, ca o realitate vie, suferința aceea avea şi un înțeles. Suferința lumii, scria Eugene, „are un ‘sens’, dar nici într-un caz ea nu poate fi experimentată prin cuvinte; ‘sensul’ ei trebuie *trăit* şi nu vorbit despre el”.

Devenit creştin, Eugene continua să nesocotească lumea modernă şi nu aştepta nimic de la ea; nu dorea decât să scape. Mai pe scurt, se simțea înstrăinat de creştinismul în care fusese crescut, căci în timp ce *acel* creştinism se afla în mediul său în lume, creştinismul lui era cu totul în lumea cealaltă. Aflase până la urmă menirea existenței omului: omul este sortit lumii celeilalte.

Credința lui Eugene era una ascetică. Dorea un creştinism care să pună accentul nu pe bunătățile şi răsplătirea pământească, ci mai degrabă pe o mântuire cerească, printr-o puternică suferință pe pământ. Nimic nu vibrase în sufletul lui, care suferise atât de mult. Numai un Dumnezeu Care-şi lăsa copiii să se desăvârşească prin suferință şi Care, El Însuşi se dăduse pe sine ca pildă, venind la o viață de suferință – numai un asemenea Dumnezeu era în stare să tragă această lume bolnavă către Dânsul şi merită să fie slăvit de către cele mai înalte însuşiri duhovniceşti ale omului.

Înainte, Eugene negase existența unui Dumnezeu care Se bucura „să-i chinuiască pe oameni”. Acum el îşi confirma credința în Cel Care, în timp ce îngăduia suferința în lume, luase asupra Lui o suferință cu mult mai mare decât a zidirii Sale. Adresându-se din nou celui ce se îndoia în persoana lui Ivan Karamazov, el scria: „Şi omul-Dumnezeu, Cel Unul Care dintre toți a suferit ca un Nevinovat în întregime – tu cauți o ‘explicație’ de la El? Explicația Lui este viața Lui – priveşte-o.... Ne merităm cu toții suferințele sau cel puțin ar trebui să le privim cu bucurie, ca un prilej ce ni se dă pentru a trăi mai profund, de a pune întru lucrare iubirea de aproapele nostru şi de Dumnezeu. Dar Iisus Hristos nu a meritat să sufere. Nu avea nici o pricină, căci El era fără de păcat şi El nici nu avea nimic de învățat şi nici de câştigat din suferință. Fapta Lui a fost de bună voie, aşa cum noi nici nu ne putem închipui şi El a suferit cum noi nu ne putem închipui pe cineva să sufere, căci El nu fugea după milă ori suferință de la oameni. El nu Şi-a oferit nici o mângâiere înşelătoare, nici o scăpare uşoară, cum facem noi în fiecare zi. Numai El a fost Cel Care a trăit în întregime toată durerea şi suferința pe care o poate răbda omul.

El ştie şi ce se întâmplă cu noi.... Noi ştim că viața înseamnă suferință şi ştim că Dumnezeu ne iubeşte şi pentru această dragoste a suferit chiar mai mult decât cel mai mare sfânt; noi ştim asta, şi totuşi ne ‘îndoim’, şi punem întrebări mărunte despre ‘sensul’ vieții. O, omule ticălos! Primeşte viața aşa cum este şi suferă şi mai mult şi roagă-te lui Dumnezeu – nu te ruga pentru nici un lucru, pentru nici o pricină, ci numai dă-I Lui, rugăciunile şi lacrimile tale din inimă. El ştie ‘de ce’. El le ştie pe toate.”[83]

[83] Eugene Rose, „An Answer to Ivan Karamazov”, p. 33.

ÎNTR-O seară, plimbându-se singur pe o stradă din San Francisco, s-a trezit deodată în acelaşi loc în care simţise odinioară acea putere drăcească, din poeziile lui Nietzsche, care vorbeau în lăuntrul său, şi cunoscuse în clipa aceea înfricoşările iadului. Ca şi atunci, soarele apunea în zare; dar de data aceasta, Eugene se gândea cum trăia el apusul creştinătăţii şi îşi amintea cum şi el Îl răstignise pe Hristos cu păcatele sale. Se minuna cum Dumnezeu Şi-a arătat milostivirea şi cum S-a descoperit unui păcătos ca el. Cu cât se simţea mai mic şi mai neînsemnat cu atât era mai înnobilat şi mai înălţat de măreţia şi frumuseţea lui Dumnezeu.

Când Eugene se oprise în acest loc, odinioară, auzise glasul satanic al profetului Nietzsche, care, ca răspuns la suferinţa şi singurătatea din lume, îşi ridicase pumnul la Dumnezeu. De data aceasta, Eugene a auzit alt glas, acela al profetului rus Dostoievski, care, ca răspuns la aceeaşi suferinţă, propovăduia închinăciunea până la pământ cu pocăinţă, mulţumire şi evlavie înaintea Ziditorului, conştientizând că propriilor sale păcate au sporit suferinţele lumii. Străduindu-se să scape de îndoielile lui Ivan, Eugene a urmat pilda unui alt frate Karamazov – Alioşa. Pe strada întunericată din San Francisco, Eugene a plâns de bucurie şi pocăinţă, închinându-se înaintea Domnului nostru Iisus Hristos.

PARTEA A II-A

14
Rămas bun!

Nu-mi pot ridica ochii până la tine

capul plecat nu mi-l pot înălța

şi nici să grăiesc cuvintele ce ar trebui
spuse.
Însă când vântul toamnei răscoleşte
frunzele moarte, şi trebuie să ne despărțim,
vom ține în inimă vreun înțeles:
tăcut, căci amândoi am crezut

în El, Care, din dragoste a adus
din nimic şi din tăcere,
lumea pe care a zămislit-o.[84]

FIINDCĂ ortodoxia rusească era foarte departe de experiența părinților lui Eugene, nici acestuia nu i-a fost uşor să le spună despre noile sale procupări. În mintea tatălui său, ortodoxia era una şi aceeaşi cu Biserica Romano-Catolică şi aşa cum era de şteptat din partea lui, discuția în legătură cu acest subiect a fost foarte deschisă şi plăcută. În februarie l959, îi scria următoarea scrisoare fiului său: „Ți-am urmărit de multă vreme aplecarea către religia catolică, şi n-am nimic de spus împotriva ei."

Pe de altă parte, mama lui Eugene, temându-se de amenințarea războiului rece, identifica ortodoxia rusă cu comunismul, şi la început nu a vrut ca Eugene să aibă vreo legătură cu aceasta. Frank, ca fiu al unui tată socialist, a înțeles deosebirea dintre cele două şi a încercat să lămurească greşeala. În aceiaşi scrisoare, Frank scria:

> „Mamei îi este foarte frică de Rusia şi de tot ce este rusesc. În capul ei este un mare amestec între faptele guvernărilor trecute şi prezente ale Rusiei şi doleanțele poporului ei. Pentru că tu ți-ai arătat interesul pentru catolicism, mai ales pentru ortodoxia rusă, ea le-a încurcat şi cu altele. Fiind crescut într-un mediu socialist şi sub influența lui Karl Marx, care este şi creatorul mişcării comuniste actuale (aşa mi se pare) şi ştiind că în crezul lui Marx, cel mai important punct este că nici o religie nu are o bază sănătoasă sau vreun temei de a exista, ştiu că Biserica Catolică Rusă şi mişcarea comunistă trebuie să fie duşmani de moarte. Pentru aceasta, niciodată n-am făcut vreo legătură între interesul tău pentru acea Biserică şi mişcarea comunistă. Nu ştiu de unde i-a venit mamei tale ideea că cele două ar avea vreo legătură – decât poate fiindcă amândouă sunt în Rusia.

[84] Poezia „Silence" [Linişte], de Monahul Damascene Christensen.

…Deci, când vei mai primi astfel de veşti pesimiste din partea mamei tale, ţine minte că sunt de partea TA. Nu te lăsa descurajat de lucrurile astea. Sunt doar nişte abateri ale unui curent mai mare.

Al tău pentru totdeauna,
tata”

Mişcătoarele cuvinte ale lui Frank s-au dovedit a fi adevărate. Eugene a reuşit să treacă peste suspiciunile mamei sale în legătură cu ortodoxia rusă şi deşi urmau să apară multe alte „abateri” de acest fel, până la urmă „valul cel mare” a biruit.

ÎN TIMPUL zilelor de Crăciun din 1959, Eugene a plecat să-şi viziteze părinţii în noua lor casă din orăşelul maritim Carmel, unde se retrăseseră de doi ani. Când era acolo, a invitat-o şi pe Alison să vină şi să stea trei zile.

Eugene păstrase legătura cu Alison în timpul primilor ani din San Francisco, însă scrisorile pe care acesta i le scrisese erau atât de pesimiste, încât le-a ars pe toate. Când socotea că-l pierduse cu adevărat, a fost nespus de bucuroasă să afle că încetase „să izbească cu piciorul în ţepuşă”[85] şi că se întorsese la Hristos. Fiind de-acum creştin, îi spunea că se ruga pentru ea în fiecare zi; dar în ulima vreme, ea îi spusese să aibă mai multă încredere în ea. Pe 17 august, ea i-a scris următoarele: „M-ai întrebat odată dacă pari distant, şi ţi-am răspuns că, da.... De ce nu vorbeşti niciodată despre tine?... Poate că răceala pe care o simţi faţă de oameni, se referă şi la mine?… Şi eu mă rog pentru tine în fiecare zi. Îţi sunt recunoscătoare pentru rugăciuni. Să nu spui că nu au putere. Simt că suferi, dar nu-mi spui.”

Alison a sosit în orăşelul Carmel pe 27 decembrie. Vizita ei de neuitat a fost umbrită doar de relaţia încordată pe care a avut-o cu Esther. Alison nu suporta să vadă presiunile pe care le făcea mama lui, ca Eugene să devină ceea ce voia ea, adică „un om de succes” în lume. „De ce nu poţi fi şi tu ca fratele tău Franklin? El are deja benzinăria lui”, o auzea Alison pe Esther. La acestea, Eugene răspundea simplu: „El are mai multe probleme decât mine.”

Carmelul, cu coastele sale stâncoase şi abrupte şi pădurile verzi prin care sufla vântul mării, era un loc minunat pentru plimbări lungi şi meditative, care îi plăceau atât de mult lui Eugene. Împreună cu Alison petrecea multă vreme, plimbându-se de-a lungul plajei. „Îi plăcea mult coasta Carmelului”, îşi aminteşte Alison, „însă nu suporta felul de viaţă de acolo”. Carmelul fusese centrul unei mişcări avangardiste „beat”, unde se aflau cei deopotrivă cu Jack Kerouac şi Gary Snyder, dar în ultima vreme fusese acaparat de „noii îmbogăţiţi”, cu şirurile lor de magazine şi restaurante moderne. Într-o seară, s-au întors ca de obicei dintr-o lungă plimbare de iarnă. S-au aşezat în salonul bine încălzit al familiei Rose. Eugene, cu un aer meditativ, a pus la fonograf *Ich Habe Genug*. Mama lui, suspicioasă că s-ar putea întâmpla cine ştie ce în cameră, i-a pândit pe geam; a văzut însă numai doi tineri care stăteau nemişcaţi, privind ţintă la podea şi ascultând o muzică cu un subiect despre moarte. Când s-a sfârşit cantata, Alison s-a ridicat, a închis fonograful, fără să scoată vreun cuvânt, ştiind că lui Eugene nu-i place să i se vorbească în astfel de momente. A plecat în camera ei, lăsându-l singur cu vuietul valurilor care se spărgeau de coasta carmeleză şi cu amintirea vie adusă de Bach, a unei alte lumi, care-i răsuna în urechi.

Eugene îi vorbea foarte puţin lui Alison despre trecutul său. Mai târziu şi-a dat seama că el nu a pomenit nici măcar o dată de vreun prieten comun de la Pomona. Eugene intra acum într-o nouă viaţă, iar cea de dinainte se risipea treptat. I s-au lămurit multe lucruri. I-a mărturisit lui Alison că fiind fără Dumnezeu, obişnuia să bea atât de mult. Acum, găsindu-şi credinţa în El, nu mai avea nevoie de acele stări de intoxicare.

---

[85] Fapte 9, 5.

I-a povestit despre Biserica Ortodoxă şi despre schimbarea care se petrecuse în el. Odată chiar a spus: „Ortodoxia este mai bună decât Bach!” A rugat-o să meargă cu el duminică la o liturghie ortodoxă. Ea a fost de accord, dar a spus că voia să meargă şi la o slujbă anglicană, ca să se poată împărtăşi. Duminica aceea au petrecut-o mai mult în biserică. Au participat mai întâi la slujba anglicană, după care, Eugene i-a spus lui Alison, „N-a fost aşa de rău.” Apoi au participat la liturghia ortodoxă în Biserica rusă Sf. Serafim situată cam la 8 km de casa familiei Rose în zona litoralului, la Monterey. Într-adevăr, Alison a fost foarte impresionată de frumuseţea slujbei, totuşi era o problemă: în Biserica Ortodoxă nu există bănci, şi începuseră să o doară foarte tare picioarele stând alături de Eugene. Cu o mişcare uşoară a capului a încercat să se uite către nişte bănci aşezate lângă perete. Ca şi cum i-ar fi ghicit gândul, Eugene i-a şoptit foarte serios: „Acelea sunt pentru *bătrâni* şi *infirmi*!”

A trebuit să rămână în picioare. După slujbă, ca s-o mai împace, a invitat-o să ia prânzul în oraş. În general, ea şi-l aminteşte că era „foarte atent” cu ea.

Alison a văzut că în Biserica Ortodoxă toată lumea îşi făcea cruce de la dreapta la stânga, invers decât catolicii şi anglicanii.

- De ce-ţi faci cruce invers? îl întrebă ea pe Eugene.

- Dar *tu* de ce? îi întoarse el întrebarea cu un zâmbet.

Văzând că Eugene se apropiase de Biserica Ortodoxă, Alison l-a întrebat de ce nu intră în rândul ei. „Lua decizii foarte greu”, spunea Alison. Îşi dădea seama că trecerea lui la ortodoxie va schimba, sau cel puţin aşa *trebuia*, să schimbe totul în viaţa lui şi de aceea nu dorea să ia lucrurile prea uşor. În plus, el era deocamdată străin într-o biserică plină de imigranţi, din care majoritatea ştiau foarte puţină engleză. Însă Alison a stăruit: „Nu poţi doar să te duci la biserică, fără să faci nimic pentru ea. Trebuie să te botezi sau să faci vreo mărturisire de credinţă ca membru al ei, ca să poţi lua Sfintele Taine.

După 6 luni, în vara anului 1960, Eugene i-a făcut o vizită lui Alison în Long Beach, unde ea închiriase o locuinţă ieftină de la un imigrant ungur infirm şi fiica sa. Deja ea a văzut o schimbare la el. Era mult mai hotărât, socotea că era ortodox şi era conştient că era doar o chestiune de timp ca să poată deveni pe deplin ortodox. Totuşi, era încă nesigur de viitorul lui: „spunea că s-ar putea să se facă preot, cândva în viitor. Spunea că îşi dorea mult o soţie şi copii, dar nu putea face faţă problemelor pe care le implica o familie: bani, servici, maşină, etc. Nu credea că ar fi putut sta la un servici 8 ore pe zi. Detesta lumea universitară, căci simţea că oamenii aceia trăiesc într-o mică lume a lor, ruptă de realitate. Îşi cunoştea limitele. Ştia că nu e făcut pentru lume, însă pentru ce anume *era* făcut, nu ştia.”

Eugene i-a spus toate acestea lui Alison, ca să-i explice de ce nu se putea căsători cu ea. „I-am spus că-mi voi lua un servici din care să ne întreţinem amândoi, însă mi-a răspuns că nu poate fi de acord cu aşa ceva; n-ar fi fost demn din partea lui.”

După ani de zile, amintindu-şi de vizita lui Eugene la Long Beach, şi-a dat seama că a fost făcută cu un scop anume: „Ştia că nu se putea căsători cu mine, însă ţinea la mine. Aşa că venise să-şi ia rămas bun.” Alison crede că el ştia chiar de atunci că o vedea pentru ultima oară. Era foarte trist, mai ales la despărţire. Şi într-adevăr, deşi i-a mai scris, nu a mai văzut-o niciodată în această lume.

15
Adevăr sau Modă

În lumea academică modernă, nu poți iubi nimic cu profunzime şi cu adevărat, căci nu se socoteşte dovadă obiectivă. Principiul este următorul: mai întâi UCIZI subiectul şi apoi îl analizezi. Trebuie să-i scoți sufletul înainte de a-l studia „obiectiv”, ca să stabileşti ce este. Odată lucrul terminat, nu poți să-l aduci din nou la viață. Ai primit cunoaşterea lui, da, dar acesta zace fără suflare şi tăiat în bucăți în fața ta.[86]

- Eugene Rose

DEVENIT creştin, Eugene a scăpat de transevaluarea valorilor falselor culturi, devenind foarte conservator. Din afară părea că rămăsese acelaşi tânăr distins şi nobil; cel mai adesea era văzut purtând un sacou reiat, cravată şi când pornea în lungile sale plimbări, era nedespărțit de umbrela sa neagră.

În perioada în care se pregătea să-şi dea masteratul la Universitatea Berkeley, Eugene s-a întreținut ținând nişte cursuri la Departamentul de limbi orientale. Unul dintre studenți, îşi aminteşte : „‘Domnul Rose’, aşa cum îi spuneam toți, era foarte rezervat – sau poate pur şi simplu nu-i prea suporta pe nătărăi, sau era prea timid – era o persoană foarte importantă pentru mine; şi în afară de biblioteca extrem orientală, arareori s-au întâlnit drumurile noastre.... În ceea ce-l priveşte, un lucru m-a impresionat dintotdeauna: în felul său tăcut, părea întotdeauna că vrea să ne spună ceva de mare importanță şi mereu mi-a părut rău că nu am fost destul de norocos ca să-l aud spunându-l.”

Nu sunt semne din care să reiasă că Eugene vedea vreo contradicție între implicarea sa în Biserica Ortodoxă Rusă şi studiile sale de limbă şi filosofie chineză. Nu şi-a pierdut niciodată aprecierea pentru cultura chineză şi într-o bună zi şi-a pus chiar întrebarea ce s-ar fi întâmplat dacă această cultură rafinată, cu multe valori „creştine” nu ar fi îmbrățişat budismul hindus ci creştinismul ortodox. Era convins că dacă Lao Tze l-ar fi cunoscut pe Hristos, l-ar fi urmat, căci ar fi văzut în El, Calea Tao către Ceruri. „În anii în care mă bătea gândul să-mi dau doctoratul în limba chineză, singura temă pe care aş fi ales-o, ar fi fost comparația între un împărat bizantin şi unul chinez. Între ei există multe asemănări. Atât în societatea bizantină cât şi în cea chineză, împăratul trebuia să fie apărătorul ortodoxiei.”

În timp ce Eugene preda şi studia la Universitatea Berkeley, Gi-ming Shien se întorsese la San Francisco unde a rămas câțiva ani, însă tot ca profesor particular. În toți aceşti ani, Eugene a fost într-o neîncetată legătură cu el, ajutându-l la traducerea lucrărilor în engleză.

Deşi afirmase că Gi-ming rămăsese „singura sa legătură reală cu tradiția chineză”, la Universitatea Berkeley, Eugene a fost influențat de un strălucit filolog chinez, rus de origine: Profesorul Peter Alexeievici Boodberg.

Născut în 1903 la Vladivostok, Boodberg a fost cadet într-o şcoală militară din St. Petersburg, în timpul primului război mondial. Datorită grozăviilor războiului, în 1915, şcoala s-a închis, iar Peter împreună cu fratele său a fost trimis pentru siguranță în oraşul Harbin din Manciuria. Tatăl său, înrolat în armata țarului, a rămas să lupte

[86] Compară cu versurile lui Alexander Pope († 1744):
Precum viața viitoare prin zidiri o cercetezi,
O pierzi în clipa în care o descoperi.

împotriva bolşevicilor. În Manciuria, Peter a început să învețe chineza, studiu pe care l-a continuat şi la Universitatea din Vladivostok iar mai târziu la Universitatea californiană Berkeley, după ce în 1920 imigrase în Statele Unite.

Apropiindu-se de ortodoxia rusă, Eugene a început să-l aprecieze pe profesorul Boodberg cu mult mai mult decât înainte, nu numai pentru că acesta era rus, ci şi pentru că era un adevărat gentleman care reprezenta valorile lumii vechi, tradiționale. Descendent al unei vechi ramuri nobiliare estoniene, Boodberg purta titlul de baron. Din spusele studentului şi colegului Edward Schafer, aflăm că „ceea ce a dăinuit din moştenirea cavalerismului lui Boodberg era un adânc înrădăcinat simț al onoarei, politeții şi loialității care a pus o amprentă de neşters pe toată cariera sa de om de ştiință şi de ființă umană."[87]

Ca şi Eugene, lui Boodberg nu-i plăceau „realizările" modernismului. Schafer notează: „Boodberg deplângea viața universitară computerizată şi uneori, în chip ironic, semna scrisorile către birourile administrative cu 'numărul său de angajat'. Detesta cartelele IBM şi nu suporta să completeze chestionare. Socotea toate aceste lucruri ca fiind dezumanizante. A refuzat până şi indexarea şi glosarizarea: trebuia să cunoşti foarte bine clasicii şi alte contribuții aduse literaturii şi istoriei ca să te poți lepăda de un asemenea sprijin. Un om învățat avea nevoie doar de o minte bună, cărți bune şi de conversație aleasă."

Deşi Boodberg ținea cursuri de „Civilizație chineză" şi despre „Mari opere ale Extremului Orient", Eugene nu-l privea ca un transmițător viu al filosofiei chineze, ci mai degrabă ca unul care înțelege limba. Ca filolog, Boodberg era pur şi simplu extraordinar. Pe lângă faptul că era bun cunoscător al dezvoltării istorice a câtorva limbi extrem orientale – inclusiv mongola şi chineza manciuriană – era specializat şi în străvechile limbi ale Asiei centrale şi Orientului Apropiat. Cu mintea sa enciclopedică, a fost susținător al „sinologiei globale": studiul „relațiilor lingvistice, istorice şi culturale dintre China antică şi medievală şi vecinii ei din stepă şi prin ei şi cu 'vestul îndepărtat' euro-asiatic".

Potrivit mărturiei lui Edward Schafer, în cercetarea istoriei timpurii a limbii şi a textelor chinezeşti, Boodberg „a devenit un specialist fără egal şi nerecunoscut – în afară de Universitatea Berkeley.... Studenții săi erau mult peste nivelul obişnuit al acelora instruiți de alți sinologi."

Câtă vreme a studiat cu Boodberg, Eugene a făcut un studiu complet al limbii chineze în cartea *Tao Teh Ching*. A scris un eseu intitulat „'Goliciunea' şi 'plinătatea' în opera lui *Lao Tze*", ca o parte a cerinței pentru obținerea titlului de master. Profesorul care i-a citit lucrarea a văzut de îndată cât de aproape l-a urmat Eugene pe Boodberg în analiza lingvistică. Pentru partea de filosofie a eseului, Eugene i-a cerut ajutorul lui Gi-ming Shien, folosindu-se de notițele pe care le-a luat în timpul cursurilor de la Academie.

În capitolul introductiv, Eugene arată că a făcut o abordare „'filologico-filosofică', o cercetare alternativă a cuvintelor şi ideilor". Lao Tze, spunea el, „nu este preocupat de idei abstracte, ci mai degrabă de aşa numitele idei poetice: idei puternic încărcate de asociații dinamice". Deşi lucrarea lui Eugene a avut un scop restrâns, a scos la iveală aceste idei poetice din obscuritatea netrebuincioasă caracteristică multor traduceri şi interpretări ale cărții *Tao Teh Ching*. El scria: „Studiul nostru asupra limbajului cărții – întotdeauna potrivit ideilor cuprinse în ea – va servi, nădăjduim, ca un antidot parțial împotriva deselor abordări superficiale, chiar nesăbuite asupra lui Lao Tze – 'misticul' şi izvorâtorul 'înțelepciunii esoterice' care a marcat multe opere populare despre el. Ideile lui Lao Tze sunt adesea vagi şi paradoxale, iar nu fantastice şi contradictorii cum părea uneori să se creadă." Interpretarea pe care a făcut-o Eugene

[87] Edward Schafer, „Peter A. Boodberg, 1903-1972", *Journal of the American Oriental Society* [Jurnalul Societății Orientale Americane], 94.1 (1974), p. 1.

cărţii *Tao Teh Ching*, nu numai că a adus mai multă claritate şi accesibilitate, dar a adus la suprafaţă şi multe aspecte profunde şi subtile.[88]

CU cât Boodberg şi Eugene s-au cunoscut mai bine, au început să discute şi despre alte lucruri decât cele legate de facultate. Ca şi Eugene, Boodberg avusese şi el o dragoste arzătoare pentru Adevăr şi petrecuse multe nopţi plimbându-se pe malul oceanului, sub bolta înstelată, cugetând asupra marilor probleme ale existenţei. Totuşi, după cum i-a mărturisit lui Eugene, grijile zilnice ale căsniciei şi vieţii de familie au pus capăt acestor frământări.

Deşi primise educaţie de creştin ortodox rus, când l-a cunoscut Eugene, încetase să mai meargă la biserică. Profesorul Cyril Birch, colegul lui Boodberg, îl considera un agnostic, însă aceasta se datora probabil faptului că Boodberg, ca majoritatea profesorilor din facultate, socotea primejdios pentru poziţia sa, sau cel puţin „neprofesional" să-şi arate înclinaţiile sau convingerile religioase în cadrul cursurilor de la facultate. Eugene era convins că în felul său, Boodberg îl iubea pe Dumnezeu. Aşa cum arăta şi profesorul Birch, Boodberg era rus „până în măduva oaselor" şi asta poate i-a stârnit lui Eugene interesul pentru valorile spirituale ruseşti". Se ştia că el făcuse semnul ortodox al crucii asupra studenţilor care s-au înrolat voluntari în războiul împotriva comuniştilor, cum făcuse tatăl său.

Este posibul ca Eugene – cu interesul său pentru „cele ruseşti" şi cu aplecarea către filosofie, să-i fi adus aminte lui Boodberg de tinereţea sa. Totuşi, o întâmplare a scos la iveală nepotrivirea lor cu privire la „valorile spirituale ruseşti". Odată, au pornit o discuţie foarte aprinsă asupra a doi mari romancieri ruşi: Tolstoi şi Dostoievski. Boodberg susţinea cu tărie că Tolstoi este de departe cel mai bun, însă Eugene îi replica că Dostoievski era mai profund. Boodberg era atât de neclintit în părerile sale, că Eugene a început să se întrebe dacă nu cumva îi scăpase o adâncime mai profundă a operelor lui Tolstoi. L-a întrebat pe Boodberg „Ce carte arată cel mai bine adâncimea lui Tolstoi?" *Război şi pace*, a răspuns Boodberg. Vrând să afle cine are totuşi dreptate, Eugene s-a dus acasă şi s-a apucat să citească romanul. Înflăcăratul căutător de adevăr, Eugene, a citit din nou *Război şi pace*. După câteva zile, Boodberg aude un ciocănit la uşă. Era Eugene cu romanul în mână. „V-aţi înşelat. Dostoievski este mult mai profund."

Ocupându-se mai îndeaproape de Eugene, Boodberg a văzut cu câtă uşurinţă înţelegea subtilităţile interpretărilor lingvistice, şi cu câtă repeziciune învăţa limbile clasice şi moderne. Acest dar al său, dimpreună cu înclinaţia spre filosofie, l-a făcut pe Eugene studentul său preferat. Speranţele lui sau cel puţin cele ale soţiei sale au mers mai departe, căci aveau o fiică ajunsă la vârsta căsătoriei, cu care voiau să-i facă cunoştinţă lui Eugene, care a fost invitat în casa lor la cină. După o discuţie vie cu Profesorul Boodberg, a fost invitat în salon, unde fiica lor a cântat la pian muzică clasică.

---

[88] De pildă, Eugene socoteşte că ideea „goliciunii" din Lao Tze nu este „o extremitate, o golire, o lipsă", ci mai degrabă un „punct de convergenţă", „un punct de mijloc" unde s-a atins „minimum" de la care există o „întoarcere" către întreg. Eugene face o analogie, spunând că acesta este „acel punct trecător de echilibru, când expiraţia a luat sfârşit, iar inspiraţia încă nu a început, când nu mai este nici un fel de respiraţie". Numai această interpretare a „goliciunii" din *Tao Teh Ching*, în care expresiile lui Lao Tze ca „bara orizontală [adică 'punctul de convergenţă' al acoperişului] a expiraţiei slabe" se fac înţelese. Unde alţi traducători l-au tâlcuit pe Lao Tze spunând „este în partea *goală* a roţii de care depinde utilitatea ei", Eugene a tradus acest pasaj mult mai clar: „Treizeci de roţi se adună într-un singur centru şi tocmai în acest *punct minim* stă utilitatea maşinii." Eugene scrie, „Aici *mjwo* ['emptiness' = goliciune] este singurul punct care este cel mai mic, punctul de convergenţă al acoperişului, care este 'axa' pe care se învârte roata şi maşina se mişcă".

Au existat însă câteva pricini care au stat în calea dorințelor familiei Boodberg. Una dintre acestea a fost desluşită de doamna Boodberg, care l-a sfătuit astfel: „Nu te mai amesteca cu ruşii aceia!” Fiind ea însăşi rusoaică, a început să vadă că interesul lui Eugene pentru creştinismul ortodox începea să pună în umbră toate celelalte preocupări ale sale. Era limpede că Eugene era cu mult mai aprins pentru ortodoxie decât pentru domnişoara Boodberg.

Însă pricina cea mai importantă pentru care Eugene nu l-a putut urma pe Profesorul Boodberg, a fost marea dezamăgire pe care a simțit-o față de lumea universitară modernă. Deşi preda ca profesor netitular la secția de chineză, Eugene a văzut înaintea lui perspectiva unei alese cariere universitare; însă el se îndoia sincer că va putea merge pe drumul acesta. Multe dintre lucrurile care se petreceau în lumea universitară modernă, nu veneau din dragostea de adevăr, ci din feluritele curente academice moderne. Intrarea lui în ortodoxie, făcuse ca Adevărul cel veşnic să aibă înțeles pentru el; şi cu cât Îl desluşea mai mult cu atât lipsa tulburătoare a Lui din lumea academică era de nesuportat. La un an după absolvire, scria cu asprimea venită din experiența amară, următoarele cuvinte critice:

„Tineretul care – până când este „reeducat” de lumea academică – este însetat de adevăr, i se predă în loc de adevăr o ‘istorie a ideilor’, sau interesul lor este abătut către studiile ‘comparative’, astfel că, relativismul şi scepticismul lor atotcuprinzător din aceste studii ajunge pentru a ucide în ei întreaga lor sete firească pentru adevăr.

„Lumea academică – şi îmi este greu să spun aceste cuvinte – a devenit astăzi, în mare măsură, o sursă de stricăciune. Este degradant să auzi sau să citeşti cuvintele oamenilor care nu cred în adevăr. Dar este şi mai degradant să primeşti în loc de adevăr pur şi simplu învățătură şi erudiție, care dacă este prezentată ca scop în sine, nu este altceva decât o imitare a adevărului pe care voiau ei să-l slujească, o fațadă în spatele căreia nu se află nici un fel de substanță. Este mare stricăciune, în chip nefericit, numai să fii părtaş la singura virtute rămasă lumii academicienilor, integritatea celor mai străluciți reprezentanți ai ei – dacă această integritate nu slujeşte adevărului, ci unei învățături sceptice, ademenind astfel oamenii cu mult mai puternic către subiectivismul şi necredința ascunsă în aceasta. Este mare stricăciune simplul fapt că trăieşti şi lucrezi într-o atmosferă străbătută în întregime de o concepție falsă a adevărului, în timp ce Adevărul Creştin este socotit fără importanță față de preocupările academice, astfel că cei care mai cred în acest Adevăr, pot numai uneori să-şi facă glasurile auzite deasupra scepticismului promovat de lumea academică. Răul, de bună seamă, se află înainte de toate în sistemul însuşi, care este întemeiat pe neadevăr, şi numai întâmplător în mulți profesori, în care acest sistem le îngăduie şi îi încurajează să-l propovăduiască.”[89]

Chiar şi profesorul Boodberg se făcuse părtaş la unele dintre aceste critici, însă într-o măsură mult mai mică. În ultima parte a vieții, devenise pesimist în ceea ce priveşte viitorul lingvisticii chineze. Speranțele sale pentru revoluționarea acestui domeniu şi ridicarea nivelului ştiințific al acestuia, au fost umbrite de realitățile lumii universitare. Munca în domeniul său era o marionetă a oportunismului. Fiecare domeniu de cercetare era supus şi zdruncinat de un nou curent, prin care universitarii îşi câştigau un nume şi faimă. Cu mintea sa înclinată atât către filosofie cât şi către filologie, Boodberg nu a putut răbda asemenea josnicie. „Până la urmă”, povesteşte Schafer „s-a retras încetul cu încetul din lumea universitară, din pricina neîncrederii, a perfecționismului său şi a amărăciunii sale.”[90] Şi-a continuat totuşi activitatea în cadrul academic modern până la sfârşitul vieții; iar Eugene a fost martor al dezamăgirilor şi goliciunii prin care a trecut, după o viață întreagă pusă în slujba unei lumi care nu mai avea loc pentru idealurile sale.

---

[89] Din manuscrisul cărții lui Eugene *The Kingdom of Man and the Kingdom of God* [Împărăția omului şi Împărăția lui Dumnezeu], cap. 7, despre Nihilism.

[90] Edward Shafer, „Peter A. Broodberg, 1903-1971”, p. 7.

16
Influențe timpurii

Îndestulându-ne de dorința de a agonisi Slava nepieritoare, să ne curățim ochii minții de necurățiile pământeşti.

- Sf. Grigorie Palama

CINEVA care-l cunoscuse bine pe Eugene în anii aceia, scria: „Chiar de la început, s-a aprins în el o venerație adâncă pentru Maica Domnului, şi chiar înainte de a folosi Rugăciunea lui Iisus, obişnuia să spună Rugăciunea 'Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi'. Eugene începuse să învețe limba rusă fără profesor, lucru destul de uşor, datorită pregătirii lingvistice şi darului pe care-l avea pentru limbi. Într-un fel, îi venea mai greu să meargă la slujbele de la Catedrala Ortodoxă Rusă. Temându-se ca mersul la biserică să nu devină o rutină, trebuia să se silească să participe la slujbe. Duminica dimineață, îşi umplea toată ființa cu Misa în si minor a lui Bach, în apartamentul său, şi apoi, sunându-i încă în urechi, mergea repede la liturghia ortodoxă. Astfel îşi păstra vie flacăra de la început, dorința de a-şi putea imprima în el ceea ce văzuse el în tradițiile ortodoxe: slăvirea, învățăturile duhovniceşti – deschideau calea nemijlocită către Dumnezeu. Puțini pot vedea, aşa cum a putut el, să vadă ce este Biserica cu adevărat – raiul pe pământ. Dar şovăia să intre în acest rai, temându-se că obişnuindu-se cu el, să nu-l piardă. Influența lui Guénon şi măsurile esoterice ale religiilor extrem-orientale, i-au dat putința de a merge de-a dreptul la chipul ascetic, mistic al creştinismului ortodox, de a-i înțelege esența, şi de a se putea ridica deasupra aspectelor prozaice, lumeşti ale vieții: meschinăria, politica, etc. El nu dorea să se implice în deşertăciune eccleziastică, să fie silit să privească Biserica ca pe o altă instituție a lumii, să fie ca aceia care-şi îndeplinesc îndatoririle bisericeşti ca nişte funcționari oarecare. Făcând aşa, simțea că strălucirea puterii mistice pe care o văzuse, „ar dispărea, topindu-se în lumina unei zile obişnuite".

ÎN aceşti ani ai formării sale, muzica a fost pentru el o treaptă spre viața duhovnicească. Parafrazându-l pe Confucius, Eugene obişnuia să spună că „afli ce gândeşte omul, după muzica pe care o ascultă. Auzi muzica lor, şi poți spune dacă sunt oameni stricați sau curați." Deşi Eugene nu a socotit nici un compozitor clasic mai mare decât Bach, totuşi, preferatul său era Händel. În muzica lui este o demnitate măsurată, curgătoare, care îți aduce o stare de linişte şi ordine lăuntrică. Această muzică găsea sprijin în sufletul lui Eugene, pe care Confucius o numea a „oamenilor curați".

După părerea unui apropiat din acea vreme, „operele preferate ale lui Eugene erau cele timpurii, mai ales cele ale lui Monteverdi şi Händel. Operele lui Händel pe care le asculta Eugene erau mai puțin cunoscute şi se interpretau rareori. Îi plăceau *Didona şi Enea* de Purcell şi *Orfeu* de Glück. Mai avea înregistrări şi cu *Indiile galante* a lui Rameau. Îi plăceau toate operele lui Mozart, mai ales: *Don Giovanni* şi *Flautul fermecat*, deşi când a aflat că acesta avea implicații masonice, nu a mai ascultat muzica lui niciodată. Îi plăcea mult *Fidelio* de Beethoven, ca şi *Boris Godunov* al lui Musorgski. Dintre operele mai moderne prefera *Turandot* şi *Tosca* de Puccini. Îi plăcea foarte mult muzica de cameră barocă, cât şi lucrările de cameră ale lui Mozart şi Beethoven, mai ales frumoasele cvartete ale lui Beethoven." Eugene avea talent la muzică; pe lângă lecțiile de pian pe care le luase la colegiu, mai învățase să cânte şi la

chitară clasică. Studiase istoria muzicii şi având o minte analitică, aplecată spre asemenea lucruri, a făcut şi cercetări asupra teoriei muzicii.

Îi plăcea mult şi poezia. Dintre poeții englezi îi prefera cel mai mult pe barzii perioadei clasice, dintre care cel mai iubit era Alexander Pope. Dând chip poetic înaltelor cugetări filosofice, cu o măsură desăvârşită, Pope a fost contemporan şi perechea literară a compozitorului englez de origine germană, Händel.

Dintre romancierii secolului XX, singurul care părea să stârnească admirația lui Eugene, era scriitorul german Thomas Mann. Deşi nu-i dăduse răspunsuri reale la problemele lumii moderne, acesta era „foarte conştient de curentele gândirii moderne". Pe Eugene îl preocupa curăția cu care privea apariția peliculei cinematografice şi felul în care cercetase formele moderne de spiritualitate. Dintre toate romanele lui Mann, cel mai mult îi plăcuse *Muntele vrăjit*, în care el a văzut o alegorie a bolii de care suferea civilizația apuseană; urma apoi *Doctor Faust*, povestea compozitorului modern care îşi vinde sufletul diavolului, pentru a compune o ultimă bucată muzicală.

Colegii săi de generație se dădeau în vânt după un alt scriitor german, Herman Hesse; dar se pare că acesta nu avea nici o influență asupra lui Eugene; el vedea că acesta nu era un căutător al Adevărului, ci al sentimentelor, impresiilor şi trăirilor.

Eugene a citit toate izvoarele creştin ortodoxe, pe cât i-a stat în putință, deşi pe vremea aceea nu fuseseră traduse prea multe în limba engleză. Până când a căpătat cursivitate în limba rusă, a citit puțin din filosofii ruşi ortodocşi: Kireevski, Komiakov şi Leontiev. El a citit mai întâi operele a doi filosofi ruşi foarte cunoscuți şi traduşi în occident: Vladimir Soloviev şi Nicolai Berdiaev. Amândoi se abătuseră mult de la ortodoxie, deşi după spusele lui Eugene, Soloviev a devenit mai „realist şi mai serios în ultimii ani de viață".

Una dintre ultimele scrieri ale lui Soloviev, „Scurtă relatare despre Antihrist", lăsase o impresie profundă asupra lui Eugene, prin felul cum acesta îl zugrăvise pe Antihrist: ca un conducător chibzuit, plin de binefaceri, marele ajutător în toate greutățile oamenilor, care uneşte toate Bisericile sub conducerea lui, făgăduindu-le lucrurile deşarte pe care şi le doresc cel mai mult. Unității înşelătoare a Bisericii „oficiale" sub conducerea lui Antihrist, Soloviev i-a opus adevărata unitate duhovnicească a creştinilor din catacombe din vremurile de pe urmă.

Eugene îl respecta pe Berdiaev pentru simțul pătrunzător cu care cerceta curentele sociale şi istorice, dar nu era deloc de acord cu părerea lui despre „New Age al Duhului Sfânt", în care Biserica urma să sfințească până şi comunismul. Martin Buber, filosoful evreu ale cărui lucrări le apreciase Eugene în facultate, nutrea aceleaşi speranțe pentru lumea aceasta, însă Eugene găsea că eroarea acestuia este „mai uşor de înțeles" decât cea a lui Berdiaev. Eugene explica acest lucru prin faptul că „Adevărul se descoperă în întregime numai creştinilor. Evreul revine mereu la Legea veche, vremea în care lumea era (sau părea că era) încă întreagă. Însă după venirea lui Hristos, sfârşitul acestei lumi este de neocolit. 'Vremurile noi' deschise de Hristos îşi vor găsi împlinirea numai în afara timpurilor."[91]

Citind lucrările unor filosofi romano-catolici, Eugene i-a găsit „mai mult sau mai puțin de folos, şi în cele din urmă, mult prea departe de învățătura ortodoxă". Aceştia erau: Joseph Pieper, Étienne Gilson, P. Danielou, P. de Lubac şi de bună seamă, Max Picard. Eugene considera lucrarea *Sfârşitul veacurilor* a lui Pieper, bazată aproape în întregime pe izvoare occidentale, „în totală contradicție cu tradiția ortodoxă". Totuşi, a avut o reacție pro şi contra față de lucrările filosofului conservator romano-catolic Jacques Maritain. Citindu-i lucrarea *Ştiință şi înțelepciune*, a fost de acord cu autorul că ştiința trebuia să-şi aibă locul ei în ierarhia cunoaşterii, dar l-a supărat faptul că Maritain

[91] Din Jurnalul lui Eugene, scriere din ziua de 3 iulie 1961.

aprecia prea mult dezvoltarea ştiinţifică modernă şi dorinţa lui de a „împăca ştiinţa cu înţelepciunea, într-o armonie spirituală.”

L-a impresionat lucrarea *Muntele cu şapte trepte* a lui Thomas Merton, care i-a demonstrat că omul modern ca el, ar putea cu adevărat să-şi urmeze chemarea de a renunţa la lumea aceasta ca să trăiască pentru cealaltă lume. Buna impresie lăsată de prima lucrare a lui Merton, a fost urmată de o creştere a dezamăgirii pentru evoluţia ulterioară a acestuia.

17
Lumea trebuie să ia sfârşit

Omul nu poate emite nici măcar o singură idee asupra vreunui subiect fără să-şi trădeze propria personalitate, fără să-şi implice întreaga sa individualitate şi să-şi prezinte ca într-o alegorie problema şi tema fundamentală a existenţei sale.
- Th. Mann[92]

Filosofii sunt precum copiii până se maturizează întru Hristos.
- Fer. Clement al Alexandriei

CONVERTIREA lui Eugene a fost o lucrare de adâncire şi de umplere a unui gol duhovnicesc. Preaplinul sufletului său a avut nevoie de revărsarea într-o formă sau alta, iar scrisul a fost mijlocul cel mai potrivit. În timp ce preda şi studia la Universitatea Berkeley, începuse să-şi noteze gândurile şi ideile de creştin care trăia şi suferea într-o lume modernă. Aceste prime relatări ale sale, absolut independente de activitatea sa de la universitste, erau o dovadă de dragoste de „ a da înapoi” lui Dumnezeu.

Eugene dorea ca scrierile sale să fie mai mult decât confirmarea noii sale credinţe. Lucrarea convertirii sale nu a fost doar *aflarea* Adevărului, ci şi *ieşirea* dintr-o lume a minciunii. El venea dintr-o societate întemeiată pe lepădarea de Dumnezeu, dintr-o *abatere* istorică de la revelaţia lui Hristos, Dumnezeu şi om. Drept urmare a acestei lepădări, el vedea peste tot semnele decăderii culturale, a întoarcerii omenirii la un fel de „subumanitate” şi de o înlocuire a înaltelor valori spirituale cu cele materialiste învârtoşate. În această stare de vădită stricăciune, contemporanii săi vorbeau despre „progres”, despre depăşirea răului şi a războaielor, despre societăţile viitoare ale păcii şi fraternităţii. Eugene a văzut limpede că aceştia nu se purtau aşa din făţărnicie, căci ei *credeau* cu adevărat că lumea mergea din ce în ce mai bine. Altceva se întâmpla: o înşelare ascunsă care împingea oamenii să caute cu disperare desfătarea în acest mers al stricăciunii, să încerce să dobândească *în această lume*, prin puterile raţiunii umane, străvechea tânjire după desăvârşirea cea cerească.

„Omul liber”, continua el „a încercat să remodeleze lumea după noile sale idei dobândite prin tehnologie, teorii sociale şi economice, arhitectură, etc. Toate aceste mijoace ţintesc către o limită utopică a controlului, atât pentru a întări ideea că omul este stăpân (căci lăuntric el nu este sigur de asta), cât şi din nevoia unei raţiuni libere.

Numai cel care-L iubeşte pe Dumnezeu poate iubi şi zidirea Sa. Să iubeşti zidirea (sau orice altceva, pentru Dumnezeu), înseamnă să o iubeşti aşa cum este cu adevărat; şi de vreme ce zidirea vine de la Dumnezeu, trebuie să o iubeşti ca venind de la Dumnezeu, şi prin urmare, nu poţi să nu-L iubeşti pe Dumnezeu, asemenea. Totuşi,

[92] Thomas Mann, *The Magic Mountain* [Muntele minunat], (New York: Alfred A. Knopf, 1927), p. 356.

raţiunea liberă, neavând nici o legătură cu Dumnezeu, nu mai are nici o legătură nici cu realitatea concretă (care nu este nimic altceva decât realitatea creată, aşa cum ne-a fost dată ea de Dumnezeu) şi astfel socoteşte lucrurile ca fiind *ideale*, *desăvârşite*.

Creaţia lui Dumnezeu este nedesăvârşită, căci dacă ar fi desăvârşită, oamenii ar fi îndestulaţi numai cu ea şi nu ar fi împinşi de firea cea 'căzută' către ceea ce este mai presus de fire.… Desăvârşirea este aceea în care omul îşi află odihna; dar omul se poate odihni numai în Dumnezeu, căci numai Dumnezeu este desăvârşit, iar nedesăvârşirea lumii şi a oamenilor ne duce către ceea ce este cu adevărat desăvârşit. Totuşi, omul modern vrea să-şi găsească odihna în această lume, aşa încât vrea să o facă desăvârşită; întrucât nu este aşa în chip vădit, el trebuie să o facă astfel. De aici urmează firea ideală, utopică a tuturor pIanurilor raţionale din lume. Fără utopii, omul modern ar cădea în deznădejde – şi de bună seamă, când este lipsit de ele, disperă cu adevărat. În vremuri de normalitate, el s-ar întoarce către Dumnezeu, dar astăzi, majoritatea oamenilor nu mai cred în Dumnezeu, iar disperarea ce îi cuprinde este deşartă şi pierzătoare de sine. Omul are de ales întotdeauna între două căi: desăvârşirea din această lume sau din lumea cealaltă. Omul a fost zidit astfel ca să nădăjduiască mereu la un oarecare chip al desăvârşirii. Deci pentru omul modern alegerea este următoarea: utopia raţionalistă sau Dumnezeu."[93]

DUHUL înşelător al veacului acestuia, care-l face pe om să-şi caute împlinirea năzuinţelor lăuntrice în lumea aceasta, este, după părerea lui Eugene, duhul lui Antihrist. Din punct de vedere filosofic, Eugene îl vedea pe Antihrist nu numai ca unul care se opune lui Hristos, ci şi ca unul care încearcă să-I ia locul şi să-L imite pe Hristos, de vreme ce satan era „maimuţa lui Hristos". „Antihrist", scria Eugene, „este falsul Hristos care făgăduieşte să dea în chip văzut ceea ce Hristos ne-a adus lăuntric şi tăinuit". Iisus făgăduieşte o Împărăţie a cerurilor desăvârşită; Antihrist, al cărui stăpân, satan, fusese izgonit din rai şi aruncat pe pământ, făgăduieşte o împărăţie desăvârşită pe pământ. Omul modern, coborându-şi privirea de la cele cereşti la cele pământeşti, cade victimă înşelătoarelor făgăduinţe ale acestuia. El crede că este mai uşor de atins o societate ideală pe pământ decât una necunoscută în cer, în vreme ce, este cu neputinţă împlinirea unei asemenea societăţi, din pricina realităţii de neocolit a păcatului originar.

Despre imitarea satanică a lui Hristos în lume, Eugene scria: „Omul modern trăieşte pe drojdia creştinismului, pe o trăire creştinească însuşită şi transformată în 'idei' pentru pierzarea maselor. De aici, parodia creştinismului se poate vedea limpede în idei ca: 'egalitate', 'fraternitate', 'caritate'.... Iar mesianismul creştin – Împărăţia care va să vină, şi care *nu este din lumea aceasta* – s-a înţeles greşit a fi împărăţia care va veni în lumea aceasta, în care, practic, toată lumea crede. Până şi cei care înţeleg înşelăciunea idealismului – Buber sau Berdiaev, de pildă – cad victime celei de a doua idei, şi anume că Adevărul se poate realiza în această lume, în era ce va veni, a 'duhului', sau a relaţiei 'omului cu omul'. Însă lumea aceasta nu poate cuprinde Adevărul în întregul său, şi nici nu poate suferi în ea prezenţa Dumnezeului-Om; căci omul e chemat la dumnezeire şi aceasta se poate petrece în întregime numai în 'lumea cealaltă' – care, deşi influenţează neîncetat lumea aceasta, nu poate lucra decât parţial, dându-ne doar sugestii şi atenţionări despre cele ce urmează să se întâmple. Lumea aceasta trebuie să aibă un sfârşit, iar omul, aşa cum îl ştim, trebuie să moară, trebuie să fie răstignit, înainte ca lumea 'cealaltă' să ia fiinţă."

Din propria sa experienţă, Eugene ştia că omul modern nu se poate întoarce cu adevărat la Hristos până nu devine mai întâi conştient de lepădarea de Dumnezeu a veacului său. Şi el socotea că este chemarea sa de scriitor de a răspândi această

[93] Eugene Rose, „Christian Realism and Worldly Idealism" [Realismul creştin şi idealismul lumii], p. 133.

conştientizare, ca să facă deosebirea între cele ale lui Hristos şi cele care i se opun Lui – oricât de neprimejdioase sau chiar „creştineşti” ar părea acestea pe dinafară.

18
Calea filosofului

Dar un lucru trebuie: căci Maria partea cea
bună şi-a ales, care nu se va lua de la ea.
- Luca 10, 42

PE lângă faptul că-şi însema gândurile şi ideile sub forma unor eseuri, Eugene a dorit să redacteze o carte întreagă, care să fie o prezentare sistematică a tot ceea ce credea el că are de spus. În 1959 a lărgit şi a îmbunătățit lucrarea pe care o redactase în 1957 la cursul lui Allan Watts: „Pseudo-religia şi epoca modernă”. Urma să fie o analiză generală a lepădării de Dumnezeu şi a oricăror înlocuitori pe care lumea modernă îi născoceşte pentru a satisface foamea firească a omului pentru religie. „Omul trăieşte numai prin credință”, scria Eugene în notițele sale. „... Măsura omului, omenescul lui, se poate socoti după mărimea credinței sale şi prin lucrările credinței sale. Omul modern crede în maşini, în bunăstare materială, în materialitatea celor ce se pot cunoaşte prin simțuri; aceasta este o credință măruntă, o credință a oamenilor mărunți. Creştinul crede în Dumnezeu şi în viața de apoi, în nematerialitatea tuturor celor ce sunt evidente, în firea trecătoare a acestei lumi şi în venirea alteia noi, transfigurate; dacă există vreo credință vrednică de oameni, atunci aceasta este”. Şi după cum arăta Eugene, omul îşi poate găsi adevărata fericire numai într-o credință ca aceasta: „Omul însetează după ceea ce este mai presus de sine, mai presus de lume; este foamea omului după Dumnezeu, de a fi părtaş al firii Sale, şi care năruieşte toate încercările de a-l mulțumi cu mai puțin. Şi această foame este atât de arzătoare în viața omului, încât se simte astăzi mai mult ca oricând, cu toate că oamenii nu mai sunt conştienți de ea. De fapt, mare parte din caracterul ‘irațional’ al istoriei contemporane este urmarea faptului că omul nu este conştient de ceea ce doreşte el cu adevărat.”

După ce a încercat felurite abordări şi a scris mai multe puncte de vedere, şi-a dat seama că cel dintâi titlu *Pseudo-religia şi epoca modernă* se restrângea prea mult la subiectul lui. Pseudo-religia cuprindea numai un aspect al fenomenului de apostazie, pe care intenționa să-l studieze. Esența lucrării sale era conştientizarea faptului că omul trebuie să aleagă între două credințe: credința în Dumnezeul Cel veşnic sau credința în lumea vremelnică, iar societatea modernă era produsul celei de a doua credințe. Până la urmă s-a decis să facă teza de la început, cu un titlu cu implicații cuprinzătoare: *Împărăția omului şi Împărăția lui Dumnezeu*.

Urma să fie o lucrare foarte mare, care-i solicita toată puterea minții şi care era atunci singurul lucru care-l însuflețea. Cariera universitară începea să i se pară respingătoare şi zadarnică. Dorea să se scuture pentru totdeauna de lumea universitară; dar fiindcă nu lua decizii rapide, şi cum ştia că vestea ar zgudui-o pe mama sa, a pus la cale un plan. Urma să plece de la facultate pentru un an ca să-şi poată scrie cartea, după care va lua o hotărâre, dacă să se întoarcă.

La 14 iunie 1961, după ce şi-a predat lucrarea de disertație, a scris părinților săi următoarea scrisoare, pentru a le explica pricinile planului său:

Liebe Eltern,[94]

Este o zi foarte călduroasă – prea cald pentru vremea de vară din San Francisco. Mi-am terminat în sfârşit teza şi am predat-o vinerea trecută, însă nu ni se eliberează diplomele până în septembrie. Deocamdată mă ocup tot de problemele mele chinezeşti, căci îl ajut pe fostul meu profesor Gi-ming să traducă un articol din chineză pentru o revistă de filosofie. Făţărnicia lumii academice nu e nicăieri mai evidentă decât în cazul lui. Ştie despre filosofia chineză mai mult decât oricine din ţara aceasta şi a studiat cu filosofi şi înţelepţi adevăraţi din China; dar nu poate obţine nici un post în nici o universitate americană fiindcă nu are titluri universitare americane şi pentru că nu e bun de gură – cu alte cuvinte, e prea cinstit.

Este adevărat că eu am ales lumea universitară în primul rând, căci Dumnezeu mi-a dat minte ca să-I slujesc, iar lumea universitară este locul în care mintea este de folos. Însă după 8-9 ani, ştiu destul de bine ce se petrece în universităţi. Mintea este respectată numai de câţiva dintre profesorii „de modă veche", care vor muri în curând. Pentru ceilalţi, mintea este un mijloc de a face bani, de a dobândi un loc sigur în viaţă – şi de a-şi folosi mintea ca pe o jucărie, cu care fac şmecherii inteligente pentru care primesc bani. Iubirea de adevăr a dispărut de la oamenii zilelor noastre; cei care au minte, trebuie să-şi prostitueze darurile pe care le au, ca să se poată descurca. Eu n-am putut face asta, căci am o dragoste prea mare pentru adevăr. Slujba din lumea universitară este deosebită pentru mine; însă n-am de gând să mă fac robul ei. În lumea universitară nu-L slujesc pe Dumnezeu, ci doar îmi căştig existenţa. Dacă vreau să-L slujesc pe Dumnezeu pe lumea aceasta şi să-mi feresc viaţa de la pierzare, va trebui să o fac în afara facultăţii. Am izbutit să strâng nişte bani şi am o promisiune de lucru pentru viitor, aşa că voi putea trăi un an de zile făcând ce-mi spune conştiinţa că trebuie să fac – să scriu o carte despre starea spirituală a omului de astăzi, pe care o cunosc, prin darul lui Dumnezeu. Poate că nu se va vinde bine, căci oamenii au uitat lucrurile despre care voi scrie; oamenii preferă să facă bani în loc să-L slăvească pe Dumnezeu.

Este adevărat că această generaţie este amestecată. Singurul meu neajuns este că eu *nu* sunt amestecat. Eu doar sunt prea conştient de datoria omului: să-L slăvească pe Dumnezeu şi pe Fiul Lui, şi să se pregătească pentru viaţa lumii ce va veni, iar *nu* să ne asigurăm bunăstarea şi fericirea în lumea aceasta prin exploatarea aproapelui şi uitarea de Dumnezeu şi de Împărăţia Lui.

Ştiţi ce s-ar întâmpla cu Hristos dacă ar umbla în lume astăzi? L-ar interna într-un ospiciu şi I-ar face psihoterapie, la fel ca şi sfinţilor Săi. Lumea L-ar răstigni pe cruce ca şi acum 2000 de ani, căci lumea nu a învăţat nimic, în afară de câteva forme ocolite de făţărnicie. Şi, gândiţi-vă ce s-ar întâmpla dacă într-o bună zi, le-aş spune studenţilor mei că învăţătura acestei lumi nu înseamnă nimic faţă de datoria de a-L slăvi pe Dumnezeu, de primirea Dumnezeului-om care a murit pentru păcatele noastre şi de pregătirea pentru lumea cealaltă? Probabil că ar râde de mine, iar conducerea Universităţii m-ar da afară – căci este împotriva legii să propovăduieşti Adevărul în universităţile noastre. Spunem că trăim într-o societate creştină, dar nu este adevărat; trăim într-o societate

[94] Dragi părinţi (germ.)

care este mult mai păgână, mai urâtoare de Hristos decât lumea în care S-a născut Hristos. Nu de mult, fiind invitat la Universitatea din Los Angeles, California, [UCLA] un preot catolic a avut îndrăzneala să spună că în respectiva universitate domneşte o atmosferă păgână; oficialităţile l-au numit de îndată „fanatic" şi „nebun". Dar el a spus adevărul – oamenii însă urăsc adevărul şi de aceea L-ar răstigni iarăşi pe Hristos dacă ar veni în mijlocul lor.

Sunt creştin şi vreau să mă străduiesc să fiu creştin adevărat. Hristos ne-a spus să ne vindem averile şi să-i urmăm Lui. Eu sunt foarte departe de porunca aceasta. Dar voi încerca să nu agonisesc mai mulţi bani decât îmi trebuie ca să trăiesc; dacă voi câştiga pâinea în felul acesta, muncind un an sau doi la universitate, este bine. Dar în restul timpului, vreau să-I slujesc lui Dumnezeu, cu darurile pe care mi le-a dat. Anul acesta am prilejul să fac lucrul acesta şi-l voi face. Boodberg, profesorul meu, fiind rus (dragostea de Dumnezeu pare înfiptă mai adânc în poporul rus decât în alte popoare), nu s-a împotrivit să părăsesc facultatea un an de zile; el ştie prea bine că dragostea de adevăr, dragostea de Dumnezeu este nemărginit mai importantă decât iubirea de bani, de faimă şi siguranţă personală.

Nu pot decât să-mi urmez conştiinţa; nu pot să mă mint pe mine însumi; şi simt că am dreptate. Dacă ceea ce fac eu pare nebunie în ochii lumii, nu pot să răspund decât cu cuvintele Sf. Apostol Pavel: Toată înţelepciunea lumii acesteia este nebunie în ochii lui Dumnezeu. Şi noi uităm asta prea uşor. Acum trebuie să mă întorc la traducerea mea din chineză. Salutări lui Eileen.

Cu dragoste, Eugene

Mama lui Eugene s-a îngrozit când a auzit de planurile fiului ei de a părăsi universitatea. Fusese atât de mândră de bursele lui, că era membru Phi Beta Kappa, etc. Acum se întreba ce se va alege de toate acestea? Se părea că el, în care-şi pusese atâta nădejde, era sortit să nu calce niciodată pe urmele înstăritului său frate Franklin, ci mai degrabă pe acelea ale tatălui său, administrator. Încă nu putea înţelege că Eugene era chemat pe o cale aleasă şi aceasta se putea urma numai lăsându-le pe cele obişnuite.

Eugene devenise unul dintre „tinerii furioşi" ai generaţiei sale. Dar era o deosebire: în timp ce prototipul „tânărului furios" intra în cultura modernă cerând o nouă ordine, Eugene intra în cultura veche, revenea hotărât la vechea ordine în care demnitatea şi înţelesul se mai aflau în memoria vremii.

Unul dintre lucrurile pe care Eugene le-a găsit foarte descurajatoare la universitate, era să-i audă pe profesori zicând: „Uite, ţine ideea aceasta, joacă-te cu ea şi vezi ce poţi scoate din ea." La un moment dat, la secţia de chineză a fost dat publicităţii un studiu comparativ al WC-urilor din China veche, lucrarea a fost foarte apreciată ca fiind reuşită şi de mare importanţă. De vreme ce Eugene nu se putea închipui pe sine studiind cultura vechii Chine decât pentru căutarea adevărului, faptul că alţii puteau să-şi găsească sursa de inspiraţie în lucruri atât de lumeşti, îi dovedeau încă odată că nu se afla în locul potrivit. Mai târziu şi-a adus aminte cât de aclamată a fost lucrarea aceea, fiind socotită „ultimul răcnet", ceea ce l-a convins să părăsească lumea academică.

Eugene a ales să urmeze calea înţeleptului adevărat, şi să rabde toate greutăţile care vin de aici. La sfârşitul anului 1960, scria în jurnalul său:

„A fi 'filosof' – dar nu unul 'de facultate' sau unul 'profesionist' – ci un om pentru care a trăi înseamnă a *gândi*, înseamnă multă suferinţă….

'Filosofia' ca problemă de viață şi de moarte – aceasta este calea 'filosofului' adevărat. El trebuie să fie atât de ataşat gândirii încât nu o va lăsa pentru nimic mai puțin important; şi totuşi trebuie să fie destul de detaşat de ea, ca să nu facă din ea un idol, care să stea între el şi Adevăr, la care nu se ajunge în esență prin gândire. Eu însă am tot respectul chiar şi pentru cei care fac din gândire un idol – cu condiția să nu renunțe la acest idol de dragul 'bunului simț' şi 'siguranței personale'. Nietzsche a fost un om integru, căci a 'gândit până a murit'; însă Hume, nici la sfârşitul vieții sale nu a putut să creadă că gândirea era cu adevărat importantă. Dar cel mai mare 'filosof' este acela care gândeşte până la moarte şi care în final acceptă ceea ce se află dincolo de gândire. Dar ca să ajungi aşa de departe, trebuie să fii mai mult decât 'filosof', trebuie să fii om întreg.

Dar să mă întorc de unde am plecat; a gândi înseamnă a suferi. O idee, dacă-ți aparține, nu este numai 'gândită' – este adusă pe lume prin trăire şi suferință."

DUPĂ ce a părăsit universitatea, a mai păstrat legătura cu Prof. Boodberg o vreme, luând uneori şi masa la reşedința acestuia. Gi-ming a părăsit oraşul San Francisco pe neaşteptate. „A plecat în stil guénonian", îşi amintea Eugene „adică fără să lase vreo adresă.[95] Îmi amintesc de el cu plăcere, însă după ce am devenit ortodox mi-am dat seama cât de mărginită era învățătura sa: învățătura spirituală chineză, spunea el, va dispărea în întregime din lume dacă dictatura comunistă mai dureaza 10-20 de ani în China. Această tradiție era atât de trecătoare – dar eu aflasem că creştinismul ortodox era făcut să supraviețuiască la tot şi la toate şi să dureze până la sfârşitul lumii – căci nu a fost numai transmis din generație în generație, aşa cum sunt toate tradițiile; ci în acelaşi timp a fost dat oamenilor de Însuşi Dumnezeu."

Fiind acum scăpat de obligațiile de la facultate, Eugene a început să-şi ia cartea în serios. A strâns cu multă stăruință date şi informații despre cauzele din trecut, starea prezentă şi evoluția viitoare a apostaziei. Citea foarte mult. Mergea deseori în biblioteci şi în anticariatele din San Francisco, de unde se întorcea cu brațele pline de cărți, şi păstra articole din ziare şi reviste care aduceau mai multă profunzime.

Trăia potrivit credinței lui în suferință, de dragul filosofiei, a „dragostei lui de înțelepciune". Hotărând să nu se întrețină din meseria de profesor de facultate, pentru care se pregătise, căuta muncile cele mai de jos, în restaurante, autobuze sau mai târziu, ca paznic de noapte. Spre deosebire de tatăl său, care „alegea întotdeauna munca cea mai de jos", cum spunea Esther, Eugene, care muncise toată viața în mediu universitar, găsi munca de jos foarte obositoare. „Am înțeles mai bine starea proletariatului înrobit de atâta muncă", îi scria el lui Alison. Însă, dincolo de alegerea unei asemenea munci, era o pricină bine gândită: el îşi dorea o muncă care să nu-i solicite efortul minții, ca astfel să poată avea mintea liberă pentru a se gândi la cartea sa.

Aşa cum le scrisese şi părinților săi, avea puține speranțe că lucrarea sa se va vinde bine. Se jertfise numai din dragoste pentru Adevăr. „Să ne lepădăm de toate, cei ce vrem să cunoaştem Adevărul 'căci' – dacă există vreo pricină pentru căutarea Adevărului în afara setei adânci de a-L afla, sau dacă vrem cumva să câştigăm *foloase* de pe urma Lui, dacă nu-L iubim curat şi numai de dragul Lui – atunci nu suntem adevărați iubitori de Adevăr, şi nu-L vom afla şi Adevărul nu ne va face liberi.

[95] În 1930, Guénon a plecat din Franța în Egipt, lăsându-şi prietenii fără să mai ştie ceva de el. A rămas în Egipt peste douăzeci de ani, până la sfârşitul vieții.

19
O perspectivă limpede

Vremea deosebirilor a trecut.
- Soren Kierkegaard

PE vremea când scria *Împărăția omului și Împărăția lui Dumnezeu*, Eugene își lămurise multe dintre întrebările care-l frământaseră pe timpul lucrării „Pseudo-religia". Relația creștinismului cu alte religii îi crease mari probleme. Aceasta era atât de importantă pentru el încât se gândise chiar să scrie o carte pe această temă. În 1959, încercase într-o oarecare măsură să accepte în filosofia sa creștină teza „unității transcedentale a religiilor", afirmând că toate religiile adevărate asigură căi reale de mântuire sau de sfințire, însă numai prin întruparea lui Iisus Hristos, urmările păcatului originar au fost șterse. Totuși, scrierile sale din 1961 aveau deja o opinie deosebită, mai bine așezată, care nu au făcut nici un compromis între credințe care se opun. De acum, conceptul „unității transcedentale" nu mai era piatră de poticnire pentru el.

„Adevărul revelat religiilor non-creștine este diferit", scria el. „Fiecare religie deține adevărul dincolo de îndoială, însă în măsuri diferite. Nici unul dintre adevărurile unei tradiții nu este la fel cu adevărul alteia, iar adevărul nici uneia nu se poate asemăna cu cel al creștinismului, care în această privință este unic – fapt pe care nici una dintre religiile necreștine nu poate să-l recunoască în întregime. 'Egalitatea' și 'unitatea transcedentală' a religiilor sunt noțiuni ce țin de mentalitatea 'simplistă', modernă, care nu poate să înțeleagă deosebirile esențiale dintre religii și să prețuiască unicitatea creștinismului, care în comparație cu ele nici măcar nu se poate numi 'religie' – dintr-un punct de vedere esențial.

Recitind câteva dintre eseurile lui Ananda Coomaraswamy, susținător al „unității transcedentale" care îl influențase odinioară, Eugene nota: „Cât de îndepărtat mi se pare acum acest sprijinitor al 'înțelegerii reciproce', și al toleranței între 'est și vest', al 'cetățeniei universale' și al '*filosofiei dăinuitoare și universale*' la inima tuturor religiilor. Și cu atât este mai departe de faptul că cel puțin o parte dintre cele dorite de el s-ar putea înfăptui: este foarte obișnuită ideea venirii 'învățătorului universal' în unele aspecte ale 'religiei comparate', cu pătrunderea adevărată în multe elemente comune tuturor religiilor. Dar ce sunt acești oameni, în cele din urmă, decât niște învățați? Hristos nu cere de la noi 'pricepere', fie pentru mântuirea noastră, fie chiar pentru restaurarea ordinii în rândul oamenilor. Marea înțelegere este poate, chiar un semn al sfârșitului ordinii mondiale.... Pentru întreaga 'înțelepciune' a lui Coomaraswamy, Guénon, și a oamenilor mai puțin înțelepți ai zilelor noastre, noi părem că suntem aproape de o cădere și mai mare.

„Hristos nu ne cere 'să înțelegem', ci să suferim, să murim și să înviem pentru a via întru El.... Hristos este fără îndoială temelia spirituală a civilizației occidentale, cu toate că El nu a spus nici o vorbă despre 'religia comparată'....

Căci toată 'înțelegerea' 'înțelepților moderni', viziunea lor, nu este poate atât de ascuțită ca aceea a creștinilor 'simpli și neștiutori de carte' pe care ei îi compătimesc, care fiind orbi la 'înțelepciunea' altor religii, totuși se țin cu hotărâre de 'nebunia' dumnezeiască a creștinismului, care este mai înțeleaptă decât toate acestea, în chip de 'neînțeles'."

DECI, Eugene nu nega adevărul religiilor necreştine, numai le arăta nedesăvârşirea. A făcut la fel când a asemănat ortodoxia cu romano-catolicismul: „Oricât de mult a pierdut Biserica Catolică - şi continuă să piardă - în fața mentalității moderniste, a rămas totuşi în legătură cu adevărul descoperit în Persoana Dumnezeului-Om Iisus Hristos şi l-a transmis neîncetat prin moştenire apostolică. Dar ceea ce s-a transmis cu înțelegere nedesăvârşită în Biserica Catolică, s-a transmis pe deplin prin Răsăritul Creştin Ortodox, care a păstrat până în zilele noastre acest Adevăr întreg, de care s-a desprins Biserica Catolică prin schisma săvârşită cu aproape un mileniu în urmă."

Ajungând cu studiile atât de departe, Eugene arăta în cartea sa, de unde porniseră erorile modernismului: „Fiind o abatere de la Adevărul Creştin, modernismul se poate înțelege deplin numai în legătură cu acel Adevăr, prin negarea căruia îşi datorează întreaga sa existență. Măsura de apreciere a modernismului este şi nu poate fi decât Adevărul Creştin. Înainte de aceasta, s-au mai făcut încercări de a găsi această măsură în creştinismul evului mediu apusean; dar chiar şi atât de timpuriu, apusul creştin, rupt de întreaga Biserică a lui Hristos prin schismă, avea suciri şi greşeli." Eugene credea că actuala apostazie a culturii apusene îşi avea originea în schisma Bisericii Romane din veacul al XI-lea. „De bună seamă că modernismul nu a fost o mişcare neaşteptată şi întâmplătoare, ci a avut rădăcini adânci în personalitatea omului vest european. Deci numai în creştinismul ortodox răsăritean poți afla întreaga măsură cu care să poți măsura lepădarea de Adevărul Creştin, adică modernismul."

Eugene a înțeles că această măsură creştin ortodoxă se împotrivea cu totul conştiinței moderne, prin firea ei. Încercând să scrie o prefață la cartea sa, el a spus că unii nu vor accepta acest „ton ferm" şi îl vor acuza că „înfruntă multe convingeri curate, dar care sunt opuse ortodoxiei." Primii ofensați ar fi cei „şovăitori care pretind că sunt fie pentru, fie împotriva lui Hristos, fără ca hotărârea lor să se arate măcar în locurile cele mai ascunse ale ființei lor, până la cei care îşi trăiesc viața ca şi cum aceasta ar fi ceva 'neutru' sau 'academic'". Acestora le arăta că „toate erau cu putință înainte de Hristos, dar acum, după venirea Lui, nu mai este cu putință nici un fel de 'neutralitate'. Pentru alții, „care resping creştinismul fără să-l cunoască", Eugene arăta că, „creştinismul în întregul său, nu este mai bun, ci cu mult 'mai rău' (după părerea lor) decât şi-ar fi putut închipui: este mai mult o ocară şi o batjocură la adresa 'înțelepciunii' şi înclinațiilor 'lumii acesteia', este mai puțin primejdios şi mai neîngăduitor... acolo unde se află Adevărul Cel Viu".

Eugene a vrut să explice cititorilor săi faptul că atitudinea fermă a cărții sale vine din credința sa în universalitatea Adevărului Creştin Ortodox, iar nu din vreo încercare de a se pretinde o putere teologică sau spirituală. Venit de curând la credința ortodoxă şi fără să fi primit încă taina ei, ştia că nu este îndreptățit să vorbească despre aceasta. De aceea a păstrat doar tonul său 'filosofic'. În încheierea prefeței, scria că „autorul nu este nici călugăr şi nici teolog. Este cu adevărat poziția sa în lume şi căutarea greşelilor care l-au îndemnat să scrie o carte ca aceasta. Totuşi, dacă analizează erorile corect, asta nu înseamnă că înțelege adevărurile spirituale la fel de profund ca cineva cu o viață spirituală mult mai sporită. Totuşi, întreaga 'filosofie', mai ales 'filosofia religioasă' ca aceasta, trebuie să primească o îndreptare mai înaltă, cu ajutorul teologiei şi a unei cercetări mai adânci a celor mai îmbunătățiți în viața duhovnicească. Deci, dacă în aceste pagini se vor găsi erori dogmatice sau de credință, le vom arăta înaltei autorități a Bisericii, care va face îndreptările cu ajutorul învățăturilor sale. Este foarte important să spunem aceasta fiindcă 'filosofia religioasă' a autorului este rodul credinței sale ortodoxe ruse, iar în vremurile moderne 'filosofia religioasă rusă' s-a aplecat în chip nefericit şi a căpătat faima de a fi prea 'slobodă', fiind deseori în pragul unei adevărate erezii. Un exemplu este acela al lui Nicolai Berdiaev, filosof cu adâncă putere de

pătrundere istorică şi socială, care a fost luat de val din pricina unui mare 'egocentrism', care l-a aşezat în afara Bisericii şi mai presus de ea, şi l-a făcut să socotească părerile sale despre problemele teologice (asupra cărora avea o cunoaştere foarte limitată) de o importanță mai mare decât învățătura universală a Bisericii.

Autorul speră cu sinceritate ca această carte să fie o contribuție mai puțin 'originală', în schimb mai smerită, la 'filosofia religiilor'".

20
Împărăția omului şi Împărăția lui Dumnezeu

Fiecare om, în virtutea umanității sale, trebuie să aleagă între sine sau Hristos. Cu adevărat, fiecare om a ales, căci suntem ceea ce am ales. Şi prin alegerea noastră arătăm preferința noastră pentru o Împărăție sau alta: pentru Împătăția lui Dumnezeu, sau împărăția sinelui.
- Eugene Rose

Pocăiți-vă: căci s-a apropiat împărăția cerurilor.
- Matei 4, 17

PENTRU pricini pe care le vom explica mai târziu, lucrarea lui Eugene despre „filosofia religiei", din nefericire, nu a fost terminată niciodată. S-au dactilografiat câteva fragmente, dar cea mai mare parte a cărții a rămas sub forma unor scrieri de mână şi planuri aşezate pe subiecte. Însemnările erau complete; se pare că Eugene nu a lăsat nici un lucru ascuns în cercetările sale. Sfinți, filosofi, istorici, artişti, oameni de ştiință, personalități istorice sau contemporane, personaje de roman – pe toate le-a studiat tocmai pentru a da un cadru studiului critic făcut asupra civilizației occidentale. Multe pagini aveau pe ele data când au fost scrise, căci era conştient că filosofia sa se maturiza pe parcursul lucrării. Ultima notiță a lucrării sale cuprindea următoarele:

Introducere: Starea contemporană a lumii şi a Bisericii
Partea I: *Cele două Împărății, sursa şi puterea lor*
Capitolul 1: Cele două iubiri şi cele două credințe: lumea şi Dumnezeu.
Capitolul 2: Puterea lumii şi puterea lui Hristos.
Partea II: *Împărăția omului în epoca modernă*
Capitolul 3: O interpretare creştin ortodoxă a epocii moderne.
Capitolul 4: Idolii lumii epocii moderne.
I. Cultura/Civilizația, văzute de spiritualitatea creştin ortodoxă.
II. Ştiința/Raționalismul, judecate de Înțelepciunea lui Dumnezeu.
III. Istoria/Progresul, văzute de teologia creştin ortodoxă a istoriei.
Partea III: *Vechea ordine şi „Noua ordine"*
Capitolul 5: Vechea ordine: Puterea creştin ortodoxă.
Capitolul 6: Înfăptuirea „Noii ordini": Revoluția epocii moderne.
Capitolul 7: Rădăcinile revoluției: Nihilismul.
Capitolul 8: Scopul revoluției: Mileniul Antihristului.
Partea IV: *Spiritualitatea creştin-ortodoxă, şi „noua spiritualitate"*
(Vreo 4 capitole.)
Partea V: *Sfârşitul celor două Împărății*

Capitolul 13: „Noul creştinism” şi domnia lui Antihrist.
Capitolul 14: Împărăția Cerurilor.

Din aceste aproximativ 14 capitole, numai cel despre nihilism a fost dactilografiat în întregime. Dacă numai acest capitol are peste 100 de pagini, ne putem închipui întreaga mărime a cărții pe care şi-o propusese Eugene.

Din cercetarea miilor de pagini din materialul adunat de Eugene, se vede că cele mai multe cuprind negarea şi destul de puține afirmarea, ceea ce arată starea sa sufletească din acea vreme, când era mai îndreptățit să scrie despre lumea răului, pentru care suferise ani de zile, decât despre sfințenie, pe care o descoperise numai la suprafață. Mergerea sa într-o singură direcție nu face gândirea sa timpurie să fie mai puțin adevărată, ci mai degrabă vădeşte nevoia de a adânci mai târziu „cealaltă parte”, ceea ce s-a şi întâmplat. Profunzimea analizei pe care a făcut-o în *Împărăția omului şi Împărăția lui Dumnezeu* este un semn al încercării sale de a se rupe cu totul de apostazia culturii occidentale; şi pornind de aici, el a putut mai târziu să meargă pe calea restaurării moştenirii spirituale apusene, care fusese abandonată.

PENTRU prima parte a cărții, Eugene a scris în introducere: „Cele două Împărății s-au zidit pe două credințe: Împărăția lui Dumnezeu pe credința în Hristos; împărăția omului pe credința în lume.” El a spus că cea de a doua credință se bazează în aparență pe „evidența” şi „nevoia” de ea, dar mai în adâncime, ea vine din dorința omului: „Este adevărat că omul din lume nu *doreşte* o altă lume. Căci ‘lumea cealaltă’ dă o profunzime şi o complexitate a existenței pe care oamenii ‘în chip firesc’ (în starea lor căzută) nu doresc să o înfrunte. ‘Lumea cealaltă’ tulbură toată ‘pacea minții’ cea lumească şi îi abate pe oameni de la datoria ‘limpede’ şi simplă de ‘a trăi în lume’.”

În prima parte, Eugene a mai spus că deşi creştinul pare să „fugă de realitate”, tocmai el este adevăratul „realist”, iar nu omul din lume, căci numai el singur poate înfrunta viața aşa cum este: „Durerea, suferința, moartea, nedespărțite de viață, sunt acceptate „teoretic” de lume, deşi în realitate, ei fac tot ce le stă în putință ca să scape de ele, sau măcar să le micşoreze şi să vadă numai partea ‘bună’ a lucrurilor. Creştinul le primeşte şi chiar se bucură, căci el ştie că fără asemenea încercări nu este cu putință nici o sporire în viața duhovnicească.... Viața din lume trebuie înfruntată; dar prin Hristos noi cunoaştem o putere care ne înnobilează ca să înfruntăm şi să biruim lumea.”

PARTEA A DOUA, intitulată „Împărăția omului în epoca modernă” trebuia să cuprindă o interpretare creştin ortodoxă a mentalității moderne. Una din „legile” acestei mentalități pe care Eugene plănuia să o elaboreze, era „simplificarea”, care vorbea despre naivitatea modernă cu privire la lucrurile „duhovniceşti”. Cercetând, potrivit credinței „ştiințifice” moderne, numai manifestările fizice ale lumii spirituale („fenomenele”), omul amenință să înceapă o adevărată „epocă a magiei”. Această idee a fost introdusă de Soloviev în „Scurtă istorie a lui Antihrist”, în care o tehnologie de viitor era în chip ascuns amestecată cu fenomene ce păreau magice. „Amestecătura omului modern”, scria Eugene, „ieşită din nevoia de a găsi ceva cu care să-L înlocuiască pe Hristos – această atitudine care îi întăreşte atât mania sa pentru experiențe, cât şi vestita sa ‘toleranță’ (care este de fapt destul de limitată) – nu poate ajunge decât la magie, decăderi morale, ocultism – care s-ar putea numi ‘cea din urmă parte a experiențelor sale’”.

Vorbind despre firea modernismului, Eugene a mai dorit să analizeze, potrivit învățăturii creştin ortodoxe, trei „idoli” ai lumii epocii moderne. Pe primul dintre ei l-a numit „cultul civilizației”. Subliniind câteva aspecte ale acestui idol, el a arătat cum pot cădea creştinii, făcând din slujirea „umanității” un scop în sine, opunând acesteia

cugetări despre adevărata dragoste creştinească. Creştinul răspunde unei nevoi urgente din dragoste, în numele lui Hristos. Dar când el începe să gândească: „Dacă este bine să-l hrăneşti pe omul cel flămând, atunci este cu mult mai bine să hrăneşti o mie – unul nu este decât o picătură într-un hârdău”, deci începe să facă din creştinism un „sistem”, să-l restrângă la o ideologie. Aducându-şi aminte de cuvintele lui Hristos: „Pe săraci îi aveţi pururea cu voi”, Eugene a scris: „Hristos nu a venit să-i hrănească pe cei săraci, ci să mântuiască sufletele tuturor, flămânzi ori îndestulaţi.”

Ştiinţa era cel de al doilea idol al epocii moderne, pe care Eugene şi-a propus să-l cerceteze. „Ştiinţa modernă”, scria el, „...s-a dat pe sine cu totul *puterii*. Până şi ‘dorinţa de a şti’, rădăcina ştiinţei moderne, ţinteşte către putere, căci cunoaşterea obiectivă la care se ajunge prin dorinţa de a şti este aceea în care ‘faptele’ se află la mila cuiva.” Iarăşi, el a comparat ştiinţa cu magia, spunând că au aceleaşi opinii. Amândouă se preocupă de fenomene şi de aplicarea lor, de minuni şi de urmările lor. Amândouă încearcă să împlinească dorinţe, să împingă realitatea către voia lor. Este următoarea deosebire: ştiinţa (cea modernă) este magie *sistematizată*; ştiinţa a găsit o metodă, pe când magia lucrează în salturi şi avantaje.... Da, oamenii de ştiinţă se socotesc pe ei raţionali (în sensul cel mai restrâns al cuvântului) atâta vreme cât stau închişi în laboratoare, înrobiţi tehnicii. Dar pentru cel care nu este atât de înrobit tehnicii, pentru cel care este în stare să privească lucrurile într-un cadru mai larg – rezultatele ştiinţifice de astăzi, nu se arată cu chip magic?”

Idolul modern al ştiinţei este cel de al treilea idol descris de Eugene: credinţa în progresul istoric al omenirii. De bună seamă că Eugene a socotit această credinţă răsturnarea adevărului. După părerea obişnuită a contemporanilor săi, „progresul” civilizaţiei a sărit de la antichitatea clasică la Renaştere, tocmai pe dos, ca şi cum aceasta ar fi fost o civilizaţie medievală. Eugene s-a împotrivit căci Renaşterea a fost de fapt „o trecere de la mentalitatea medievală la cea modernă, luând înfăţişarea unei stricăciuni adânci faţă de cea dinainte, şi un chip întunecat timpuriu faţă de mentalitatea modernă....” În această perioadă de trecere, se iveau puteri noi care se amestecau cu cele vechi. „În această perioadă”, scria el, „s-a încercat un compromis între nou şi vechi, între ‘creştinism’ şi ‘umanism’.… Noile forţe erau prea puternice ca să se mulţumească cu un compromis iar Biserica şi-a dat seama, mai devreme sau mai târziu, că în acest ‘compromis’ îşi vânduse sufletul.”

Eugene socotea că veacul al XVIII-lea a fost ca o cotitură în care „modernismul neabătut trebuia să fie liber ca să facă toate cele în afara Bisericii (fie nesocotind-o fie atacând-o), şi ca să-şi pună erorile întru lucrare.… Din veacul al XVIII-lea, trăim într-o ‘lume nouă’, o lume a cărei continuitate a fost frântă, o lume care nu mai este ‘dată’, ci o lume care urma să fie construită, o lume din frânturi, din care omul – care acum este *împotrivă* iar nu *după* fire şi după Dumnezeu – încearcă să-şi construiască un cămin, un oraş, o împărăţie – noul său Turn Babel.”

Tot în veacul al XVIII-lea, s-a prăbuşit şi ipoteza raţionalistă expusă odinioară de Descartes şi Bacon. Până în a doua parte a veacului al XVIII-lea, iraţionalul a intrat în sfera activităţii umane aşa cum s-a văzut în revoluţia franceză, cât şi în noile aspecte ale iraţionalului şi irealului din domeniul artelor. Pentru Eugene, vicleşugul ideii moderne de „progres” s-a arătat în degenerarea de neocolit a raţionalismului şi a umanismului iluminist în iraţionalism şi *subumanism*. Umanismul, scria el, „este răzvrătirea împotriva adevăratei firi a omului şi lumii, o fugă de Dumnezeu – esenţa fiinţei umane – negarea tuturor realităţilor vieţii omului, înveşmântat într-un limbaj opus tuturor acestora. De aceea, subumanismul nu este o piedică supărătoare în înfăptuirea umanismului; acesta este ţelul şi cea mai înaltă măsură a sa. În felul acesta, iraţionalismul din zilele noastre este o demascare a raţionalismului iluminist, dezvăluindu-i urzeala de minciuni şi înşelări din care este alcătuit. Subumanismul ne învaţă că ‘umanismul’ iluminist, care neagă adevărata fire a omului ca chip al lui

Dumnezeu, nu este umanism adevărat; iraționalismul ne învață că 'raționalismul' iluminist, care se leapădă de Dumnezeu, 'rațiunea' fundamentală, nu este în fond rațional".

PARTEA A TREIA, o analiză a vechii ordini şi a „noii ordini", urma să fie poate partea cea mai importantă a cărții. Aici a dezvăluit ceea ce el numea rădăcina revoluției epocii moderne: nihilismul. În scrierile lui Nietzsche găsise şi o scurtă definiție a ei, pe care o denumise originea nihilismului filosofic: „că nu există adevăr; că nu există o stare desăvârşită a lucrurilor – nici un 'lucru în sine'. *Acesta* este nihilismul, şi încă cel mai excesiv."[96] După Nietzsche, sec. al XX-lea urma să fie „triumful nihilismului". Eugene scria că „nihilismul s-a răspândit în zilele noastre atât de mult, a pătruns atât de cuprinzător şi adânc în mințile şi inimile tuturor oamenilor din zilele noastre, că nu mai există nici un 'front' pe care să se poată da lupta".

„Problema nihilismului", explica Eugene, „este, în sensul cel mai profund, o problemă a adevărului: este cu adevărat *problema* adevărului.... De bună seamă că nimeni – aceasta este ideea obişnuită – nimeni nu mai este atât de naiv încât să mai creadă în 'adevărul absolut'; potrivit epocii noastre iluminate tot adevărul este 'relativ'. Expresia 'tot adevărul este relativ' este varianta populară a formulării lui Nietzsche 'nu există adevăr [absolut]'." Eugene a observat că „'adevărul relativ' este reprezentat mai întâi pentru epoca noastră de cunoaşterea ştiințifică", sistem care porneşte de la presupunerea de bază că „tot adevărul este empiric, tot adevărul este relativ". El arăta că fiecare dintre aceste două afirmații se contrazice pe sine: „Prima afirmație nu este empirică de loc, ci metafizică; cea de a doua este absolută." Orice sistem de cunoaştere trebuie să aibă un principiu de bază absolut, metafizic, „dar recunoscând un asemenea principiu, teoria 'relativității adevărului' cade, ea însăşi dezvăluindu-se ca o contrazicere de sine absolută."

Dezvoltarea gândirii moderne, scria Eugene, a fost „un experiment al posibilităților de cunoaştere deschisă omului, care considera că *nu există Adevăr Revelat*.... Concluzia acestui experiment este o negare absolută: dacă nu există Adevăr Revelat, nu există nici un fel de adevăr; căutarea adevărului în afara Revelației a ajuns într-un punct mort.... Mulțimea lucrurilor arată aceasta dacă ne uităm la omul de ştiință care nu caută adevărul, ci aplicarea tehnică a cunoaşterii, care nu mai are decât valoare practică. Această tiranie a ştiinței asupra vieții practice este contemporană cu apariția unui întreg şir de 'revelații' pseudo-religioase; cele două sunt semnele înlănțuite ale aceleiaşi boli: lepădarea de adevăr."

Mentalitatea nihilistă are ca singur scop de bază stârpirea credinței în Adevărul Revelat şi pregătirea în felul acesta pentru o „nouă ordine" în care nu va exista nici o urmă a „vechiului" chip al lucrurilor, iar omul va fi singurul Dumnezeu. „Această mentalitate", spunea Eugene, „se manifestă în fenomene tot atât de felurite ca şi oamenii care o împărtăşesc." EI a înțeles că asemenea fenomene se rezumă la patru tipuri sau etape diferite.

Prima etapă descrisă de Eugene a fost liberalismul, un nihilism mai mult pasiv decât făţiş, un teren neutru de formare a etapelor mai avansate. Sunt păstrate unele credințe ale vechii ordini, dar fără înțelesul şi puterea pe care au avut-o odinioară. Dumnezeul pe care-l declară deschis liberalii „nu e o Ființă, ci o idee… Fără nici o grijă pentru om, fără nici o putere de a acționa în lume (în afară de inspirarea 'optimismului' lumesc), el este un zeu cu mult mai slab decât oamenii care l-au creat". Tipul liberal de guvernare este tot slab, venind dintr-o încercare de compromis între două idei care nu se

[96] Friederich Nietzsche, *The Will to Power* [Voința spre putere], vol. I, în *The Complete Works Friederich Nietzsche* [Operele complete ale lui Friederich Nietzsche] (New York: The Macmillan Company, 1909), vol. 14, p. 6.

împacă: guvernarea statornicită de Dumnezeu, cu suveranitatea atribuită unui monarh şi guvernarea în care „poporul" este suveran. „În sec. al XIX-lea", scria Eugene, „acest compromis a luat forma 'monarhiilor constituționale', – o nouă încercare de a uni o formă veche cu un conținut nou; astăzi principalele reprezentante ale ideii liberale sunt 'republicile' şi 'democrațiile' Europei occidentale şi Americii, cea mai mare parte a lor păstrând un echilibru nesigur între forțele de autoritate şi revoluție, în timp ce declară credința în amândouă.… Un guvern trebuie să conducă prin Harul lui Dumnezeu *sau* prin voința poporului, acesta trebuie să creadă în autoritate *sau* în revoluție; numai în aparență poate exista un compromis între cele două idei şi numai pentru o vreme. Revoluția, dimpreună cu necredința care a însoțit-o întotdeauna, nu poate fi oprită la mijlocul drumului; este o putere, care, dacă este stârnită, nu va înceta decât atunci când va ajunge într-un totalitarism al împărăției lumii acesteia. Istoria ultimelor două veacuri a dovedit din plin acest lucru. Ca să potoleşti revoluția şi să-i faci concesii, aşa cum au făcut liberalii întotdeauna, arătând astfel că n-au nici un fel de adevăr cu care să i se împotrivească, înseamnă să amâni, dar nu să împiedici, realizarea scopului ei."

Cea de-a doua etapă a dialecticii nihiliste este „realismul", în care Eugene a vrut să cuprindă diferite feluri de „naturalism" şi „pozitivism" şi să arate doctrina care a fost popularizată de scriitorul rus Turgheniev, sub numele de „nihilism". Eugene scria că realismul este simplificarea tuturor lucrurilor prin cele mai „evidente" explicații, „micşorarea tuturor lucrurilor pe care oamenii le-au socotit 'mai înalte', cele ale minții şi ale sufletului, la cele mai de jos sau 'de bază': materie, senzație, trupesc.... Liberalul este nepăsător față de adevărul absolut, atitudine ce vine din dragostea prea mare pentru lumea aceasta. Pe de altă parte, nepăsarea realistului față de adevăr devine duşmănie, iar simpla slăbiciune față de lume se schimbă într-o dăruire fanatică față de ea." Eugene dădea ca exemplu „simplificarea" realistă din dictaturile socialiste ale veacului al XX-lea, cu soluțiile lor foarte simple până la problemele cele mai complexe şi, la un nivel mai profund, „în ideile simpliste ale unor oameni ca Marx, Freud şi Darwin, care vădesc cu adevărat întreaga gândire şi viață contemporană."

Încercarea Realismului de a ascunde totul în afară de realitatea materială a stârnit o reacție pe care Eugene a socotit-o ca cea de a treia etapă a nihilismului: vitalismul. Amenințarea pe care o reprezenta utopia realistă, de a fi un sistem tehnologic inuman, a stârnit proteste în numele nevoilor care nu pot fi planificate şi sistematizate şi care sunt la fel de necesare oamenilor, doar pentru o „fericire" pur pământească, ca nevoile materiale mai evidente. Inițial, mişcarea vitalistă a îmbrăcat forme diferite, cum ar fi simbolismul, ocultismul şi diferite feluri de filosofie evoluționistă şi „mistică". În această mişcare, „tânguirea care este de înțeles, pentru pierderea valorilor spirituale devine părintele, pe de o parte al unor fantezii subiective şi (chiar) al satanismului actual, pe care cei fără discernământ le socotesc 'revelații' ale lumii 'spirituale', iar pe de altă parte, al unui eclectism de suprafață, care-şi ia ideile din fiecare civilizație şi fiecare epocă şi stabileşte o legătură cu totul întâmplătoare între părțile greşit înțelese ale propriilor concepții neîntemeiate. Pseudo-spiritualitatea şi pseudo-tradiționalismul, fiecare în parte, sau luate la un loc, sunt elemente esențiale ale multor sisteme vitaliste." A continuat apoi să arate diferite manifestări vitaliste din societatea modernă care au ieşit din căutarea neobosită a oamenilor „de a găsi un înlocuitor pentru Dumnezeul care era mort în inimile lor." El a arătat neliniştea din politică, criminalitate, mass-media şi arte; felurimile de „gândire nouă" şi „gândire pozitivă" care încearcă să folosească şi să valorifice o forță nedesluşită, generală; forme denaturate de „înțelepciune orientală", care pretind că pot chema „puteri" şi „apariții"; căutarea fără discernământ a „conştiinței", a „înțelegerii" şi „iluminării"; „cultul naturii" cu elementele sale „fundamentale", trupul şi sexul.

În etapa vitalistă, criteriul adevărului este înlocuit cu o măsură nouă: „cea dătătoare de viață", cea „vitală". Eugene spunea că această măsură nouă, „dinamică",

stă la baza unei mari părţi din critica formală a artei şi literaturii contemporane, cât şi a discuţiilor despre religie, filosofie şi ştiinţă: „nu există calităţi mai apreciate astăzi în aceste domenii decât acelea de a fi 'original', 'experimental' sau 'foarte interesant'; dacă se mai pune problema adevărului, acesta se ascunde tot mai tare şi este înocuit cu criterii subiective cum ar fi: 'integritate', 'autenticitate' şi 'individualitate'."

Concluzionând asupra acestei etape, Eugene a scris că „vitalismul ultimului veac, este un semn clar al urâciunii acestei lumi.... Nu este rodul 'prospeţimii', al 'vieţii' şi al 'rapidităţii' căutate de adepţii săi cu atâta disperare (tocmai pentru că acestea le lipsesc) ci, al corupţiei şi necredinţei care sunt ultima fază a civilizaţiei care moare, pe care ei o urăsc". Astfel, în opinia sa, nihilismul, dincolo de vitalism, mai poate fi o singură etapă hotărâtoare prin care poate să treacă nihilismul: nihilismul distrugerii. „Aici, în sfârşit", scria el „găsim un nihilism aproape 'pur', o furie împotriva creaţiei şi a civilizaţiei care nu se va linişti până ce nu le va nimici în întregime." Acesta a fost nihilismul nemilosului revoluţionar rus Serghei Neceaev (modelul după care Dostoievski a creat personajul Piotr Verkovenski din romnanul *Demonii*) şi al tovarăşului său Mihail Bakunin care, întrebat ce ar face dacă noua ordine la care visa ar deveni o realitate, a răspuns sincer, „Atunci aş începe de îndată să distrug tot ceea ce am construit."[97] Cuprins de acelaşi duh, „Lenin (care îl admira mult pe Neceaev) cu putere nemiloasă a pornit prima experimentare a Europei, folosindu-se de o politică neprincipială," la fel şi Hitler a declarat cu înflăcărare: „Putem fi distruşi, dar dacă se va întâmpla aşa, vom târî lumea întreagă după noi – o lume în flăcări."[98]

Eugene a continuat să descrie diferitele forme ale nihilismului cercetând izvoarele lor spirituale. Scria: „Nu suntem pregătiţi să înţelegem firea sau succesul nihilismului, sau pe reprezentanţii bine organizaţi ai acestuia, cum ar fi Lenin şi Hitler, dacă nu-i căutăm originea în altă parte decât în voinţa satanică de bază a negării şi răzvrătirii." Negăsind nici o explicaţie raţională pentru sistematica campanie bolşevică de a dezrădăcina credinţa creştină, Eugene a văzut nihilismul ca „un război nemilos pe viaţă şi pe moarte împotriva singurei forţe în stare să se opună bolşevismului şi să-i dovedească netemeinicia. Nihilismul nu va birui atâta vreme cât credinţa creştină va rămâne vie măcar într-un singur om."

Oamenii moderni care, aşa cum spunea Nietzsche, „L-au ucis pe Dumnezeu" în inimile lor, acum au un Dumnezeu mort, un gol mare în miezul credinţei lor. Dar aceasta, scria Eugene, este numai „o clipă din întreaga criză şi trecere a istoriei spirituale a omului", la sfârşitul căreia el aşteaptă să se ivească un „zeu nou". De bună seamă că omul modern n-a ajuns aici prin puterea sa. „O inteligenţă ascunsă", continua el „se află în spatele fenomenului de nihilism: aceasta este lucrarea lui satan."

Arătând esenţa spirituală a nihilismului, Eugene a continuat să vorbească despre programul „pozitiv" prin care încearcă să-şi ducă la îndeplinire scopurile sale satanice: „Primul şi cel mai important element din programul nihilismului este distrugerea vechii ordini, hrănită de Adevărul Creştin, din care oamenii îşi trag rădăcinile.... Aici începe să intre în lucrare trăsătura specifică nihilismului - *violenţa*." După aceasta, vine o etapă de trecere între revoluţia distrugerii şi raiul pământesc plănuit, etapă cunoscută în doctrina marxistă sub numele de „dictatura proletariatului". Aici, realiştii, atât cei din regimul comunist cât şi cei din lumea liberă se îndreaptă spre noua ordine, „unde va exista peste tot organizare şi eficienţă, însă nicăieri dragoste şi respect". Eugene a văzut aceste semne în „funcţionalismul" sterp al arhitecturii moderne cât şi în boala de a planifica totul: „controlul naşterilor", experienţele care urmăresc controlul eredităţii şi al minţii, şi toate schemele în care „precizia detaliului se uneşte cu o insensibilitate îngrozitoare".

---

[97] Citat în E. H. Carr, *Mihail Bakunin*, p. 440.
[98] Citat în Hermann Rauschning, *The Voice of Destruction* [Glasul pierzării] (New York: G. P. Putnam's Sons, 1940), p. 5.

Eugene sublinia că distrugerea vechii ordini şi organizarea unui pământ nou sunt numai o pregătire a unei lucrări mai importante şi mai primejdioase ca oricând: „transformarea omului”. Acesta a fost visul lui Hitler, şi Mussolini, şi al altor filosofi ca Marx şi Engels, care au văzut schimbarea magică ce se poate săvârşi în firea omului prin violenţa revoluţiei. Mulţi filosofi şi psihologi contemporani au pus în discuţie schimbările săvârşite în om în secolul violenţei în care trăim, spunând că omul s-a dezrădăcinat şi s-a redus la treapta cea mai primitivă şi primară.

Chipul „omului nou” este înfăţişat în pictura şi sculptura contemporană, care a apărut mai ales după cel de-al Doilea Război Mondial. „Noua artă”, scria Eugene „sărbătoreşte apariţia unei noi specii, creatura adâncurilor de dedesubt, a subumanităţii”. Dar, pe lângă acest chip al unei urâciuni deznădăjduite, se află un curent de optimism, care şi-a plăsmuit propriul său om nou „pozitiv”, care este „atât idealist cât şi practic, grăbit şi dispus să facă faţă problemelor dificile ale zilei”. Atât chipurile pozitive cât şi cele negative, scria Eugene, „formează un tot unitar care se trage din moartea omului aşa cum îl ştim până astăzi – trăitor pe acest pământ ca un pelerin, ştiind că raiul este adevăratul său sălaş – şi care arată naşterea ‘omului nou’, numai din ţărână, neştiind nici de nădejde şi nici de deznădejde, ci numai de lucrurile acestei lumi.... Mergând cât mai departe cu putinţă, epoca negării şi nihilismului s-a sfârşit; ‘omul nou’, nu mai este interesat de Adevărul Creştin ca să-l nege; întreaga sa atenţie este îndreptată asupra lumii acesteia”.

Ajungând la sfârşitul programului său, nihilismul ţinteşte deja către scopul final. Aşa cum observa Eugene, diferitele concepţii despre „omul nou” – care se află în realismul lui Marx şi în vitalismul multor ocultişti şi artişti – sunt numai schiţe premergătoare ale supraomului, pe care Nietzsche l-a prevăzut dincolo de nihilism. Căci aşa cum nimicul, zeul nihilismului, nu este decât o goliciune, o aşteptare care se îngrijeşte de împlinirea prin revelaţia vreunui „zeu nou”, tot la fel şi „omul cel nou”, pe care l-a strâmbat nihilismul, l-a micşorat şi l-a lăsat fără credinţă şi direcţie, a devenit „deschis” şi „receptiv” faţă de vreo nouă descoperire, revelaţie sau poruncă care să-l remodeleze în cele din urmă în forma sa definitivă. În legătură cu crearea acestei noi specii de om, nihilismul se străduieşte să creeze „o ordine cu totul nouă, pe care cei mai înflăcăraţi apărători ai ei o numesc ‘anarhie’.” În vreme ce nihilismul este o chestiune de Adevăr, „anarhismul este o chestiune de ordine – a unei ordini *fără Adevăr*.... Nihilismul este mijlocul, anarhismul – scopul lui.”

Eugene scria că în mitul marxist, „statul nihilist urmează să ‘se ofilească’, lăsând în urmă o ordine umană unică în istoria omenirii, pe care n-ar fi exagerat să o numim epoca de aur”. Visul revoluţionar al acestei „epoci de aur anarhiste” este un vis „apocaliptic”, o inversare fantezistă a nădejdii creştine în rai. Este „viziunea domniei lui Antihrist, imitarea satanică a Împărăţiei lui Dumnezeu”. Dacă nihiliştii îşi văd ţelul revoluţionar „dincolo de nihilism”, ca o domnie a „iubirii”, „păcii” şi „fraternităţii”, aceasta se întâmplă fiindcă „prin acceptarea transformării nihiliste a lumii, ei au şi început să trăiască în Împărăţia Revoluţiei, să vadă totul aşa cum vede şi satan, deci împotriva lui Dumnezeu.”

ÎN Părţile I şi II, Eugene plănuise să prezinte ideile moderne care începuseră să schimbe omul. În Partea III, voise să descrie organizarea şi sistematizarea acestor idei care cereau o nouă concepţie asupra ordinii (anarhismul) bazată pe o nouă concepţie asupra adevărului (nihilismul). În Partea IV urma să descrie „noua spiritualitate” care trebuia să înflorească pe aceste temelii, făcându-i pe oameni să le accepte ca fireşti şi simple, aşa cum primiseră odinioară Adevărul Creştin.

Deşi Partea IV a lucrării nu a depăşit niciodată faza de însemnări, multe idei de acolo au fost introduse în cartea sa *Ortodoxia şi religia viitorului*, 14 ani mai târziu. La

începutul acestei părţi, intenţiona să dezvăluie originea filosofică a „noii spiritualităţi". El a văzut aceasta ca o reorientare, pornind din vremea lui Immanuel Kant şi a idealismului german, când mintea omului ia locul lui Dumnezeu, ca centru al universului. Legată de această viziune „psihocentrică" se află şi o altă latură a filosofiei lui Kant: subiectivismul, adică ideea că: „Nu există nimic în afară de ceea ce pot simţi eu", sistematizarea adorării sinelui.

Atât „psihocentrismul" cât şi subiectivismul au dus la ceea ce Eugene a numit „cultul experienţei". Când omul iar nu Dumnezeu-Omul Iisus Hristos, este privit ca centru al existenţei, el se micşorează şi caută „inspiraţii" de moment care-l fac să uite micimea de a fi fiinţă omenească, în înţelesul cel nou. Cultul „experienţei religioase", scria Eugene, este „înlocuitorul adevăratei trăiri duhovniceşti – a dumnezeirii sau mântuirii – a creştinului". Eugene a dorit să arate clar că „marea diferenţă dintre cele două cunoaşteri: între cunoaşterea centrată pe sine, care se poate 'obţine' (prin droguri, hipnoză şi alţi 'stricători' de minte; sau printr-o îndreptăţită introspecţie estetică sau 'cosmică'), o experienţă foarte deosebită care îi poate da omului o străfulgerare a altor realităţi decât cele de fiecare zi... dar nu poate transforma întregul om neîncetat, iar în contextul modern urmăreşte să-l facă pe om să creadă că el este cineva foarte 'aparte', dacă are o asemenea experienţă, împingându-l către alte înşelări şi iluzii. Între această experienţă parţială, care nu este 'religioasă' în sine, ci poate fi drăcească (lipsa doctrinei omului modern, îl predă în întregime dracilor), şi adevărata trăire duhovnicească, care este o întâlnire adevărată cu Dumnezeu ... o experienţă vie, care este plină de răbdare, suferinţă, umilinţă, smerenie, încredere, o experienţă care nu este în mod necesar 'plăcută' sau 'mulţumitoare', ci poate pricinui multe suferinţe şi necazuri, o experienţă care nu se sfârşeşte în ea însăşi, ci în Ceruri....

Negarea lui Hristos de către omul modern este cu siguranţă respingerea adevăratei trăiri duhovniceşti, care este concretă şi plină de suferinţă; transformându-L într-un 'simbol' sau 'intruchipare' a vreunui principiu abstract, poţi să-L aşezi în *minte*, şi să-L chemi ca să-L simţi când doreşti.... Toate astea duc la originea întregii aberaţii moderne: retragerea omului în mintea sa, departe de realitate, în închisoarea propriilor sale iluzii."

Eugene mai observa că ocultismul şi filosofia „psihicului", care fuseseră punctele de atracţie ale mişcărilor „de hotar", îşi găseau acum drumul prin filiere mai convenţionale. A văzut asemănarea dintre cultul neo-teosofic al înţelepţilor foarte „evoluaţi" de pe alte planete şi încercarea oamenilor de ştiinţă moderni de a trimite şi primi mesaje radio de la aceste fiinţe. „'Cercetarea psihologică' ştiinţifică", scria el, „va trebui să recunoască realitatea 'comunicării în duh', căci acestea sunt fenomene adevărate; nu pot forţele care produc toate acestea, să producă şi fenomenul radio-comunicaţiilor? Dacă da, omului modern nu-i rămâne decât să 'creadă' în ele, căci ele sunt 'fapte'. Acestea sunt posibilităţi... care deschid calea năvălirii dracilor, care vor face ca toate fenomenele 'iraţionale' ale veacului nostru să apară ca o joacă de copii".

MULŢI aşa zişi profeţi, văzând receptivitatea spirituală a omului modern, au prevăzut venirea unei „ere spirituale". Epoca aceasta, cu adevărat vremea „noului creştinism" şi a domniei Antihristului, urma să fie prezentată în Partea V, ultima din cartea sa. Eugene vedea cum o unitate nouă şi de neocolit căuta să ia locul unităţii dintre Dumnezeu şi zidirea Sa din „concepţia veche". Această nouă unitate, spunea el, apare sub multe deghizări: guvernarea mondială, ecumenismul, „unitatea transcedentală a religiilor", etc. – toţi fiind moştenitorii „universalismului" iluminist. Asta se vede în evoluţionism, incluzându-l pe gânditorul romano-catolic Teilhard de Chardin, care a prezis absorbţia unor fiinţe foarte „evoluate" într-o minte cosmică unică. Şi mai alarmant, Eugene a văzut aceasta şi în Biserica Catolică. El a simţit apariţia „noului

creştinism” ca „religie a omenirii”, unde mărturisirea creştină tradiţională a Adevărului Absolut este slăbită pentru ca omenirea să se unească sub stindardul unei „frăţii” pământene.

Religia acestei lumi a lui Antihrist va fi o pseudo-religie în întregime şi va fi unificată. Noua „unitate” se va suprapune peste conducerea colectivă a statului comunist. Comunismul va asigura nu numai nevoile sociale şi economice ale omului, ci şi nevoile sale personale şi spirituale. Îndeplinindu-şi scopul, epoca comunistă se va încheia, perioadă ce corespunde „perimării statului” din doctrina comunistă.

Eugene a explicat de ce domnia lui Antihrist trebuie să aibă şi o dimensiune pseudo-spirituală. Odată ce s-au dat omului „pacea” şi securitatea promise, idealismul nu se va mai putea însufleţi, ci va fi luat ca ceea ce este: condiţii sau mijloace, dar nu ca finalităţi. Amintindu-şi de cuvintele Domnului: „Omul nu se va hrăni numai cu pâine”, Eugene se întreba: „Ce va mai urma, după ce se vor rezolva problemele organizării acestei lumi, a guvernării şi a „pâinii”? Poate că întrebarea e reală: ce fel de distracţii va asigura noua lume oamenilor care au destulă pâine? Aceasta nu este o chestiune de ‘amuzament’; va fi o chestiune de viaţă şi de moarte pentru noile guverne, căci dacă acestea nu le vor asigura oamenilor distracţii relativ neprimejdioase, ei şi le vor inventa singuri, şi atunci *nu* vor mai fi neprimejdioase. Dostoievski vorbea despre aceste lucruri cu un veac în urmă – oamenilor când li se dă tot ce au nevoie pentru a fi ‘fericiţi’, de bună seamă că se vor întoarce împotriva lor şi a lumii în care trăiesc, într-o frenezie de nemulţumire. Căci foamea omului nu poate fi satisfăcută de pâine lumească; omul trebuie să primească o pâine cerească – sau un înlocuitor inteligent.”

Necesitatea acestui „înlocuitor inteligent” l-a făcut pe Eugene să prevadă ceea ce numise el anterior „epoca magiei”. Acesta este ţelul idealismului utopic cât şi al profeţiilor oculte: epoca belşugului şi a minunilor când va fi confirmată pseudo-religia lui Antihrist şi se va face atrăgătoare prin semne şi minuni. Eugene a scris că „nesfârşita ‘curiozitate’, cât şi foamea spirituală a oamenilor vor cere un univers magic ce va servi ca înlocuitor pentru nevoile lor spirituale şi intelectuale secătuite... Numai magia le poate păstra ‘fericirea’ oamenilor, care au toate cele lumeşti”.

Revăzându-şi observaţiile asupra lumii moderne, Eugene scria că aceasta este „unică numai în măsura înşelării ei satanice şi prin apropierea ei de domnia lui Antihrist, pe care o pregăteşte”. Cât priveşte „ultimii creştini”, aceştia vor „putea doar să mărturisească Adevărul lor în lume, chiar până la mucenicia pe care lumea o va cere de la dânşii, punându-şi nădejdea în Împărăţia care ‘nu este din lumea aceasta’, în Împărăţia a cărei întreagă slavă nu poate fi nici măcar închipuită de oamenii acestei lumi, Împărăţia care nu va avea sfârşit”.

Cu acest subiect – al Împărăţiei Cerurilor care va rămâne când împărăţia omului va fi dată uitării – Eugene voia să-şi încheie cartea.

ÎN cei trei decenii de când Eugene a scris materialul pentru *Împărăţia omului şi Împărăţia lui Dumnezeu*, am putut vedea cum s-au împlinit multe din cele spuse aici. La 10 ani după ce a scris despre visul nihilist al „noului pământ” – o lume fără „iubire sau respect”, „planificată în întregime” şi de o „nepăsare alarmantă” – în SUA a fost legalizat avortul şi de atunci peste 30 de milioane de copii nenăscuţi au fost jertfiţi pentru pricini „practice”. Din ordinul preşedintelui SUA, trupurile mici ale acestor copii avortaţi sunt folosite în cercetarea medicală.

„Esenţa în experimentare” despre care scria Eugene la începutul anilor ’60, s-a dovedit şocantă chiar în acel deceniu, mai ales în mişcările de tineret. În general, acestea tindeau să corespundă celor patru faze ale nihilismului. Mişcarea optimistă „hippie” a anilor ’60 şi începutul anilor ’70 a fost un exemplu în care vitalismul a lucrat împotriva liberalismului mort şi a realismului neroditor, pe când în anii ’80 şi ’90 acesta a dat frâu

liber manifestărilor nihilismului pierzării printr-o cultură tânără, tot mai fragmentată: elemente pesimiste, anarhiste şi sataniste, scoase la iveală mai ales prin „muzica" nouă cum ar fi „punk", „death rock", „thrash", „metal" şi „rap". Mai mult, mişcările tineretului contemporan care au făcut eroi naționali din oameni blasfemiatori ca „Madona" arată limpede concluzia la care a ajuns Eugene, că lumea fără Dumnezeu se întoarce inevitabil împotriva ei, ajungând la „subumanism". În chipul năucitor, artificial al omului, propagat de mass-media zilelor noastre şi la care aspiră tineretul, se vede împlinirea unei afirmații făcută de Eugene în 1961: „Supraomul subumanist este o înfățişare agresivă – goală, mediocră, dar plină de 'culoare' pentru oamenii care nu cunosc şi nici nu pot să-şi închipuie ceva mai bun."

Cu un an mai devreme, în august 1960, Eugene scria: „Omul modern, în iubirea de sine, doreşte să cerceteze toate posibilitățile deschise către sine – şi de aceea trebuie să coboare tot mai adânc în tină, ca să afle murdăria pe care nimeni nu a vrut să o cerceteze până atunci. În zilele noastre, sunt cercetate putințele cele mai josnice ale omului, murdăriile de dedesubt trebuiesc scormonite şi mâncate..." În deceniile de după anii '60, s-a mers la coborâşuri şi mai adânci; şi mai semnificativ este că, josnicia aceasta nu mai este rezervată doar grupurilor de la periferie, decadente şi artiştilor „conştienți", ci este promovată liber spre consum, maselor largi de oameni.[99]

Curentele „spirituale", despre care a scris Eugene, şi-au pornit cursul şi au luat avânt. „Mişcarea harismatică" care a sporit ca ciupercile în anii '60 şi '70, au arătat toate semnele „noii spiritualități" şi a „noului creştinism" despre care pomenise mai înainte; el urma să analizeze această mişcare în cartea intitulată *Ortodoxia şi Religia viitorului*. Mişcarea similară „new age", etapă a prunciei „epocii magiei", a devenit joaca americanilor bogați, pentru care fusese rezolvată „problema pâinii de fiecare zi". „Spiritualitatea centrată pe creație", ce apăruse în ultimul deceniu în Biserica Romano-Catolică se leagă de afirmația lui Eugene, care spunea că: „noua spiritualitate" a lui Antihrist va crede „într-o lume, care este ca şi omul, în esență 'neprihănită' şi neatinsă de nici un fel de 'cădere'." „Eclecticismul fără rădăcini" a luat multe forme de când îl studiase Eugene pentru prima dată, în legătură cu vitalismul. Cei mai renumiți susținători de astăzi sunt Joseph Campbell, ale cărui teorii asupra „mitologiei comparate" par impresionante celor ce sunt şi ei superficiali, dar a căror lipsă de adâncime şi amatorism sunt uşor de desluşit de către cei care se întemeiază pe cultura şi religia tradițională.

În sfera politică, te întrebi dacă recenta prăbuşire a *cortinei de fier* şi a puterii comuniste din Rusia corespund „slăbirii statului nihilist" descris de Eugene, după care urmează să vină „o nouă ordine a lumii, unică în istoria omenirii". Comunismul şi-a îndeplinit misiunea: a distrus vechea ordine; iar acum, poate fi o „deschidere", pentru a face loc unei noi etape din programul nihilist. După cum scria Eugene, etapa finală nu se va caracteriza prin dispute naționale şi prin înăbuşirea comunistă a nevoilor spirituale ale omului, ci printr-o „unitate" superficială a lumii şi o împlinire a acestor nevoi prin nişte înlocuitori inteligenți.

Cu 30 de ani înainte de prăbuşirea puterii sovietice, Eugene scria următoarele, arătând importanța profetică a cuvintelor sale: „Violența şi negarea sunt doar o etapă preliminară; însă această lucrare este numai o parte a unui plan mult mai mare, a cărui finalitate promite să fie, nu ceva mai bun ci ceva cu mult mai rău decât a fost nihilismul. Dacă în vremurile noastre sunt semne că era violenței şi a negării este pe sfârşite, aceasta nu este din pricină că nihilismul a fost 'depăşit' sau 'biruit', ci fiindcă acesta şi-a încheiat activitatea şi utilitatea sa, a ajuns la capăt. Poate că revoluția începe să iasă din

[99] La televiziune, în teatre, în materialele video, şi chiar în rafturile magazinelor, unde oamenii se pot „distra" prin imagini de tortură, ucideri de oameni, şi trupuri mutilate. Aceste „distracții" trecătoare amintesc de „maimuțărelile neprimejdioase" despre care Eugene a spus că trebuie născocite ca să nu apară vătămări fizice.

faza răuvoitoare şi să intre într-una 'binevoitoare' – nu pentru că şi-ar fi schimbat voinţa sau direcţia, ci pentru că se apropie de împlinirea ţelului ei final, pe care nu a încetat niciodată să-l înfăptuiască; satisfăcută de succesele ei, se poate pregăti să se relaxeze, bucurându-se de acest ţel."

În timpul „glasnostului" din ultima parte a anilor '80, preşedintele partidului comunist din Uniunea Sovietică a spus oamenilor că orânduirea comunistă nu mai trebuia să adopte o poziţie potrivnică faţă de restul lumii, căci acum, pe tot cuprinsul pământului există organizaţii care deşi nu puteau fi numite „comuniste", activau în acelaşi scop. Francmasoneria, mişcarea „new age", sectele pseudo-creştine şi evreieşti, marile puteri economice şi grupările unite de interese politice: toate au o dorinţă comună pentru o „nouă ordine mondială, unică în istoria omenirii" foarte deosebită de vechea ordine a lumii creştine tradiţionale. Conducătorii politici ai SUA, fie din ştiinţă sau din neştiinţă, au ridicat stindardul „noii ordini a lumii".

În cartea *Împărăţia omului şi Împărăţia lui Dumnezeu*, Eugene scria: „Ultima speranţă a omului modern nu este decât o altă iluzie a sa; speranţa într-o nouă eră 'dincolo de nihilism', este ea însăşi o expresie a ultimului articol din programul revoluţiei. Acest program nu este promovat numai de marxism. Nu există astăzi în lume nici o mare putere care să nu aibă guvern 'revoluţionar', nu există nici o persoană cu autoritate sau influenţă şi care a criticat marxismul, fără să propună mijloace mai potrivite pentru a ajunge la un final la fel de 'revoluţionar'; nerecunoaşterea ideologiei revoluţionare în 'climatul intelectual' contemporan era, foarte evident, o condamnare la vlăguire politică....

Se pare că maladia nihilistă trebuie să fie lăsată să 'evolueze' până în ultima ei fază; scopul revoluţiei, care la început a fost halucinaţia câtorva minţi înfierbântate, a devenit acum ţelul lumii întregi. Oamenii s-au plictisit; Împărăţia lui Dumnezeu este prea departe, calea creştin-ortodoxă este prea strâmtă şi grea. Revoluţia a prins 'spiritul epocii' şi a merge împotriva acestui curent puternic este mai mult decât poate să facă omul modern, căci nihilismul trebuie să înlăture în întregime două lucruri: Adevărul şi credinţa."

FĂCÂND o analiză amănunţită a mentalităţii moderne, Eugene voia să spună mai mult decât numai să arate că aceasta este falsă şi că religia creştină este cea adevărată. El credea că pe lângă mărturisirea Adevărului Creştin, trebuie să afli în lăuntrul *tău* neadevărul, nihilismul care nu poate decât să intre în lăuntrul fiecăruia în aceste vremuri molipsitoare. „'Nihilismul' veacului nostru există în toate", scria el, „iar cei care, cu ajutorul lui Dumnezeu, nu aleg să lupte împotriva acestuia, în numele Fiinţei Dumnezeului Celui Viu, sunt deja înghiţiţi de acesta. Am fost aduşi la marginea prăpastiei nimicniciei şi fie că îi recunoaştem firea sau nu, prin asemănarea cu nimicnicia care se află pururea în noi, vom fi înghiţiţi de nihilism fără nici o nădejde de mântuire – dacă nu ne ţinem în întregime în credinţa cea adevărată în Hristos, fără de Care suntem cu adevărat nimic."

Eugene lucra la *Împărăţia omului şi Împărăţia lui Dumnezeu* pe vremea când mulţi filosofi, printre care şi creştini, ca Thomas Merton, vorbeau de „criza" epocii moderne. Pentru Eugene, această criză – urmare firească a abandonării Adevărului Absolut şi a uitării de Dumnezeu – poate fi depăşită numai pe câmpul de bătălie a fiecărui suflet omenesc în parte. Eugene scria: „În preajma noastră circulă multe interpretări facile ale 'crizei', ale 'alegerii' ce ne stă înainte. Oricare parte a acestor interpretări iluzorii, tot osândă înseamnă. Adevărata criză este acum, aşa cum a fost dintotdeauna în lăuntrul nostru; este primirea sau lepădarea de Hristos. Criza noastră este Hristos; El cere de la noi totul sau nimic şi 'problema' aceasta pe care ne-o prezintă El, este singura care cere cu adevărat un răspuns .... Îl alegem pe Dumnezeu, Singurul

Care ESTE, sau pe noi, nimicnicie, prăpastie, iad? Epoca noastră este întemeiată pe nimicnicie; dar în chip nedesluşit nouă, această nimicnicie înfăţişează acelora care încă mai pot înţelege, limpede şi fără tăgadă, criza tuturor oamenilor din toate vremurile. Dacă putem asculta, epoca noastră ne spune să-L alegem pe Dumnezeul Cel Viu."

21
Criza

Gândirea adâncă poate fi atinsă
numai de omul cu trăire profundă.
- Samuel Taylor Coleridge

Cel care nu are spiritul epocii sale,
are toate murdăriile epocii sale.
- Voltaire

PE când lucra la *Împărăţia omului şi Împărăţia lui Dumnezeu*, Eugene a scris un eseu separat, intitulat „*Filosofia absurdului*"[100] în care vorbea despre una dintre urmările culturale ale abandonării moderne a Adevărului. El afirma că, „nimic în această lume – nici dragostea, nici bunătatea, nici sfinţenia – nu au nici o valoare, nici sens, dacă omul nu supravieţuieşte morţii." Odată cu pierderea sensului care vine din pierderea credinţei în Dumnezeu şi în nemurirea sufletului omenesc, nu mai există nici un miez care să unească lucrurile. Este firesc doar ca artiştii şi gânditorii moderni să zugrăvească lumea ca absurdă, iar pe om, golit şi dezumanizat. „Se poate spune", scria Eugene, „că absurdul este ultima etapă din procesul dialectic al umanismului, îndepărtat de Adevărul Creştin... Faptul că lumea nu izbuteşte să aibă un înţeles, se întâmplă numai acelora care au crezut odinioară şi au un temei să creadă că are sens. Absurdul nu se poate înţelege în afara originilor sale creştine.

Creştinismul este înţeles logic, la treapta cea mai înaltă, căci Dumnezeul creştinilor a zidit toate cele din lume, atât pentru toate celelalte cât şi pentru Sine Însuşi, Care este începutul întregii creaţii; iar creştinul a cărui credinţă este adevărată, găseşte acest înţeles dumnezeiesc în fiecare latură a vieţii sale. Pentru adeptul absurdului, toate se destramă, chiar şi propria sa filosofie, care poate fi doar un fenomen trăit pentru scurtă vreme; pentru creştin, toate se leagă laolaltă şi au înţeles, chiar şi acele lucruri care prin firea lor sunt de neînţeles. În cele din urmă, lipsa de înţeles a absurdului este o parte a unui înţeles mai larg .... Niciodată, în inima omului şi în lume nu a domnit o neorânduială mai mare ca astăzi; dar aceasta s-a întâmplat fiindcă omul a părăsit adevărul şi înţelesul care au fost revelate în toată plinătatea lor numai în Hristos."

Eugene considera că artiştii absurdului „exprimă o imagne lăuntrică parţială" în care ei arată în chip chinuitor, că existenţa fără Dumnezeu este un fel de iad viu. Ca şi Eugene, mulţi căutători ai adevărului au ajuns la această limită a dezamăgirii în căutările lor; şi pentru această pricină, Eugene a simţit mai multă înţelegere pentru adeptul absurdului decât pentru umanistul fericit care nu putea să înfrunte sfârşitul logic al filosofiei sale. Totuşi, este foarte primejdios să se rămână aici; căci, aşa cum arăta Eugene, „*nu există o înlăturare totală* şi *nici un fel de lipsă de sens*, întregul nihilism şi absurdul sunt în zadar. Flăcările iadului sunt ultima şi cea mai cumplită dovadă pentru

[100] Vezi *The Orthodox Word*, nr. 10, p. 200-217, şi *Epiphany* [Boboteaza], vol. 8, nr. 3 (San Francisco: Epiphany Press, 1988), p. 42-55.

aceasta: cu voie sau fără de voie, fiecare făptură mărturiseşte sensul de bază al lucrurilor. Căci acest sens reprezintă dragostea lui Dumnezeu, iar această dragoste se află chiar şi în flăcările iadului; cu adevărat dragostea lui Dumnezeu este aceea care-i chinuieşte pe acei care se leapădă de ea."

ALTE idei importante din această perioadă pot fi găsite în jurnalul său filosofic de 72 de pagini, cuprinzând perioada dintre 30 iulie 1960 şi 3 aprilie 1962. Aici, Eugene vorbeşte despre arta adevărată ca o reflectare a relației artistului cu realitatea fundamentală; despre secolul XX, ca „secol al superstițiilor"; despre Fiara Apocalipsei, ca o chintesență a iubirii de sine, în care fiecare se va slăvi pe sine; despre Jocurile Olimpice, ca un alt mijloc de „unificare" a lumii pe baze externe; despre socialismul național, care este mai degrabă un produs decât o reacție față de revoluția modernă; despre pilda fiului risipitor, ca o paralelă instructivă a epocii moderne; despre Iuda ca primul „om modern". Mai scria că: „sexualitatea este probabil cea mai pătrunzătoare şi mai larg răspândită dintre forțele impersonale care vor guverna omul.... Aşa cum omul modern s-a transformat într-un 'animal politic', tot la fel s-a şi 'sexualizat' – a căpătat conştiința şi preocuparea pentru sex, care se dovedeşte a fi încă o forță defăimătoare care acționează asupra lui. Şi astfel, noi îl aşteptăm pe 'conducătorul' care poate să îndrume această energie de curând dezlănțuită, aşa cum a făcut şi Hitler".

În august 1960, pe când stătea pe malul lacului Bon Tempe, îşi nota următoarele în jurnal:

„Minunat de liniştit este locul acesta – doar zgomotul câtorva păsări de baltă şi al unor păsări de uscat din spatele meu. Sus de tot, dincolo de marginea îndepărtată a lacului care susură uşor, se află Muntele. Aici se află Duhul lui Dumnezeu – dar nu este nici o confuzie panteistă între El şi natură. Minunata privelişte dinaintea mea se poate şterge odată cu clipitul din ochi şi totul să fie ca şi cum nu ar fi existat niciodată. Nu este aceasta învățătura creştină cu adevărat? Bucură-te de aceste lucruri astăzi şi slăveşte-L pe Dumnezeu în ele acum; nu te gândi la ziua de mâine, căci mâine – Apocalipsa."

În această descriere de natură, se poate simți mireasma vechilor texte chinezeşti. Chiar şi cugetarea la vremelnicia lucrurilor materiale este specific chineză, deşi el a exprimat-o după învățătura creştină. Dar, în afară de aceasta, acest scurt pasaj ne dă chipul în care vedea el realitatea. De bună seamă că el nu avea ură pentru lumea creată, ci mai degrabă pentru ceea ce făcuse omul modern din ea, slăvindu-se pe sine în loc să-L slăvească pe Dumnezeu. „Nu lumea este irațională, ci omul", scria el în tratatul său asupra absurdului.[101] Şi totuşi, chiar şi în mijlocul relelor lumii moderne, el căuta să afle bunătatea. În jurnalul său nota: „Răul nu va putea niciodată exista decât alături de bine. Dacă veacul nostru ar fi o epocă aparținând în întregime răului, n-ar mai fi cu putință să se iasă din el, iar pesimiştii veacului nostru ar avea dreptate. Noi însă credem în Dumnezeul creştin şi nu în demiurgul manihean şi astfel trebuie să credem că în timp ce epoca modernă este în primul rând o manifestare a răului, este în acelaşi timp şi cu mult mai puțin evident o manifestare a Binelui. 'Binele' nu are sensul superficial al gânditorilor 'iluminați' ai epocii noastre, care niciodată nu pătrund mai departe de ceea ce este evident (şi ce exemplu de orbire spirituală este mai bun decât acesta – să accepți numai ce îți dă 'veacul', să fii robul istoriei), dar în sens mistic, binele poate fi înțeles numai de cei care pot mai întâi să sufere intens, marele său rău." A căuta înțelesul tainic al epocii moderne, spunea el, înseamnă a căuta „nu numai ce ni se descoperă despre slăbiciunea omului, ci mai mult, ceea ce se descoperă despre măreția lui Dumnezeu şi dragostea Lui de neînțeles. Cei cu mintea îngustă să tremure în fața acestui paradox, dar noi creştinii să încercăm să-i trăim înțelesul, pe cât ne stă în putință."

[101] Aceasta a fost ca răspuns la teoria lui Albert Camus, care definea absurdul ca o confruntare între nevoia omului pentru rațiune şi iraționalitatea lumii.

În pasajul pe care l-a scris pe malul lacului Bon Tempe, îşi exprima dragostea adâncă pentru natură, o dragoste care nu l-a părăsit toată viața. El era convins că „numai cel care-L iubeşte pe Dumnezeu, poate iubi creația care vine de la Dumnezeu. Ca să iubeşti creația (sau orice altceva), trebuie să o iubeşti aşa cum este ea cu adevărat; şi de vreme ce creația vine de la Dumnezeu, o iubeşti ca venind de la Dumnezeu şi de aceea nu poți să nu-L iubeşti şi pe Dumnezeu."[102] Pe de altă parte, Eugene se simțea „vinovat" că iubea natura *prea mult*. Acest simțământ venea din felul său fundamental *ascetic* de a privi lumea şi din care venea întreaga sa filosofie. Oricât de frumoasă era creația lui Dumnezeu, se va sfârşi într-o zi, şi Eugene nu dorea aceasta. Creația lui Dumnezeu era într-adevăr bună, dar nu era desăvârşită. „Dacă ar fi desăvârşită", observa el, „oamenii s-ar fi mulțumit numai cu ea şi nu ar fi fost conduşi de firea lor cea 'căzută', către ceva mai presus de aceasta."

AM văzut cum înainte de a se converti, Eugene suferise mult, pentru a cunoaşte că împlinirea totală şi fericirea nu erau de găsit în această viață trecătoare; şi cum, chiar după ce l-a primit pe Hristos, lepădarea sa de lume i-a pricinuit suferința unei singurătăți adânci. El înțelesese că creştinismul era ascetic chiar prin esența sa, şi chiar faptul de a-L cunoaşte pe Dumnezeu, era un lucru ascetic. Această abordare a celeilalte lumi era atât de străină duhului vremurilor sale, încât chiar şi scriitorii contemporani pe care el îi admira – Buber, Berdiaev şi Merton – îşi puneau nădejdea într-un „guvern mondial", „desființarea războiului", şi „unirea finală a țărilor lumii". „Şi astfel," scria Eugene, „numai cei singuratici trăiesc 'sfârşitul'; toți ceilalți au 'socotit' că acel sfârşit trebuia să se potrivească dorințelor lor. Numai cei singuratici cutează să-l trăiască cu adevărat, deplin conştienți de ceea ce este acesta de fapt (atât cât pot oamenii să cunoască)."

Referindu-se la cei „singuratici" care „suferă profund de răul epocii moderne", Eugene se număra printre aceia, de bună seamă. El îşi socotea viața sa în lume ca un fel de răstignire pe cruce. Iată un pasaj foarte grăitor din jurnalul său:

„Noi, creştinii, să nu ne aşteptăm la altceva decât la răstignire. Căci a fi creştin, atât acum cât şi de când a venit Hristos pe pământ, înseamnă a fi răstignit. Viața Lui este exemplu – şi atenționare – pentru noi toți. Trebuie să ne răstignim în chip personal, mistic; căci numai suferința pe cruce este singura cale către înviere. Dacă vrem să înviem întru Hristos, trebuie mai întâi să ne umilim împreună cu El – chiar până la treapta cea mai de jos, chinuiți şi scuipați de lumea neînțelegătoare.

Trebuie să ne răstignim şi în afară, în văzul lumii; căci Împărăția lui Dumnezeu nu este din lumea aceasta iar lumea nu o poate suporta – nici măcar printr-un singur reprezentant al ei şi nici măcar pentru o singură clipă. Lumea poate să-l accepte numai pe Antihrist, acum sau oricând.

Deci, nu-i de mirare că este greu să fii creştin – nu-i greu, este de-a dreptul cu neputință. Nimeni nu poate accepta cu bună ştiință un fel de viață care, cu cât este trăit mai cu adevărat, cu atât mai sigur duce la distrugerea propriei persoane. Şi de aceea ne răzvrătim neîncetat, încercăm să ne facem viața mai uşoară, încercăm să fim creştini numai pe jumătate şi încercăm să împăcăm cât mai bine cele două lumi. În cele din urmă trebuie să alegem – fericirea noastră stă într-o lume ori în cealaltă, nu în amândouă.

„Doamne, dă-ne putere ca să urmăm calea Crucii, căci nu este altă cale de a fi creştin."

Thomas Mann scria cândva: „Într-o epocă care nu aduce un răspuns mulțumitor la veşnica întrebare 'De ce?', 'Spre care limită?' omul, care le poate face pe toate peste media obişnuită şi se aşteaptă la minimum, trebuie să fie înzestrat ... cu o cale morală şi

[102] Vezi citatul întreg la începutul capitolului 17.

cu cinste, lucru care este rar cu adevărat, şi cu o fire de erou."[103] Această descriere i se potriveşte lui Eugene. Nietzsche a fost acela care, descriind nihilismul spusese că „nu există răspuns la întrebarea: 'De ce?'" Eugene, nereuşind să afle acel răspuns în societatea modernă, a concluzionat că întreaga societate era stricată, mai mult sau mai puțin, de nihilism. Este adevărat că principalul curent religios al acelei societăți *dăduse* un răspuns, dar aşa cum a spus Thomas Mann, nu era un răspuns *mulțumitor*; iar Eugene ajunsese să respingă chiar această „religie", ca pe o formă mai puțin evidentă a nihilismului. Dacă majoritatea creştinilor contemporani ar primi cu adevărat răspunsul pe care l-a adus Hristos – că viața aceasta este numai o pregătire pentru veşnicie, în care toate lucrurile de aici se împlinesc şi au înțeles, atunci, de bună seamă că oamenii nu ar *trăi* aşa cum au făcut-o, credea Eugene. El susținea că „Antihristul nu trebuie căutat printre cei mai mari respingători ai lui Dumnezeu, ci printre puțin credincioşi - printre 'creştinii' cărora 'Hristos' le stă numai pe vârful buzelor, printre 'credincioşii' a căror religie se adaptează cu uşurință la interesele lumii, printre proorocii unei 'noi' ere de 'renaştere spirituală', care caută această renaştere în 'împărăția acestei lumi' iar nu mai presus de ea."

După părerea lui Eugene, „raiul" acestor creştini căldicei – meleag iluzoriu, unde să se bucure de 'odihnă binemeritată' după o viață de trudă – nu este decât „o protejare emoțională a necredinței lor actuale". Devenit creştin după o căutare chinuitoare a Adevărului şi ştiind ca trăirea acestui Adevăr înseamnă o răstignire zilnică, Eugene simțea că oamenii aceştia, cu o credință slabă şi plină de compromisuri, erau creştini în primul rând ca să se „simtă bine" şi să fie încurajați în lumea aceasta. Ei făceau toate lucrurile „bune" după măsura lumii, se simțeau cucernici şi erau ferm convinşi că vor primi răsplată bogată după moarte. După cum spunea şi T. S. Elliot:

> Epoca noastră este epoca unei virtuți mici
> Şi a unei patimi micşorate,
> Când oamenii nu vor coborî niciodată Crucea
> Pentru că niciodată nu şi-o vor lua.[104]

Văzând un asemenea „creştinism comod", Eugene se umplea de amărăciune şi de deznădejde. În vara lui 1961, în timpul unei vizite în orăşelul natal, Carmel, nota în jurnal:

„Sfârşitul unei alte coborâri în maelstrom,[105] în viața oamenilor obişnuiți. Aici văd locul de înmulțire al lui Antihrist. Toate mişcările fanatice anti-creştineşti ale epocii moderne încep să capete înțeles, după ce faci o vizită 'creştinilor' din Carmel – care nu sunt nici măcar căldicei, iar răul din ei, deşi adevărat, este atât de mărunt, că numai un creştin adevărat s-ar simți copleşit de aceasta. Toată nebunia, frenezia şi răul veacurilor sporeşte în această mocirlă comodă, mare şi sigură a iadului."

Dar conştiința sa creştină îl tulbura pe Eugene. Ştia că, fiind măcinat de sentimentele de ură împotriva semenilor săi, mergea împotriva lui Dumnezeu. Încercând o împăcare lăuntrică a simțămintelor lui zbuciumate, scria: „Dar cum mă ispiteşte vrăjmaşul! El vrea ca eu să consider că aceşti locuitori ai iadului nu mai sunt oameni – este cu putință să văd în ei chipul lui Dumnezeu?

„Lumea întreagă este dată celui rău. Dumnezeu ne dă celor ce vrem să fim creştini, puterea de a suferi răstignirea, în mijlocul acestor oameni şi chiar *de dragul lor*. O, suntem slabi cei care urâm, dacă există pricină de ură – Dumnezeu ne dă smerenia de

---

[103] Thomas Mann, *The Magic Mountain* [Muntele vrăjit], p. 32.
[104] T. S. Eliot, *The Complete Poems and Plays* [Poezii şi piese complete], 1909-1950 (New York: Narcourt, Brace & World, 1962), p. 110.
[105] „Coborârea în maelstrom": titlul unei povestiri de E. A. Poe.

a-i iubi pe cei pe care ar trebui să-i urâm după cele mai bune măsuri lumeşti. A-l iubi pe cel plin de ură este cea dintâi datorie a sfinților.”

Acum, Eugene şi-a dat seama că nu mersese prea departe. Îşi spusese că ar trebui să-i iubească pe cei plini de ură, dar încă nu putea renunța la convingerea sa – deşi ştia că e greşită – că oamenii din jurul lui meritau ură. Şi astfel, el a ajuns la singura concluzie plăcută lui Dumnezeu, Cel care primeşte şi jertfa unui suflet căzut: „Să privim mai adânc”, scria el, „nu sunt eu cel mai duşmănos dintre toți?”

Eugene se lupta astfel să-şi smerească sufletul mândru şi răzvrătit, care, deşi arăta cu adevărat un semn al îndepărtării sale de lume, trebuia să fie temperat şi transformat în focul iubirii lui Dumnezeu. Chemând la pocăință şi smerenie o lume fără Dumnezeu, ştia că mai întâi el trebuia să se ostenească să dobândească aceste virtuți. Se temea că, simțindu-se mai presus de „oamenii obişnuiți”, nu era în stare să-şi recunoască părtăşia la „păcatele obişnuite” şi că, respingând cu totul *întreaga lume* care *zace sub puterea celui rău* (I Ioan 5, 19), nu se putea bucura de ceea ce Dumnezeu îi dăduse în această viață. În jurnal a scris următoarea rugăciune:

„O, Doamne, nu ne lăsa pe noi, cei care încercăm să-Ți rămânem credincioşi în aceste zile de pe urmă, când ne cuprinde întunericul, când până şi lumea pe care Tu ai creat-o bună, ne împovărează cu păcatele şi relele agonisite în veacuri de neascultare şi voie proprie. Rareori găsim bucurie în lumea aceasta, pe care Tu ai făcut-o spre desfătarea noastră. Pentru păcatele noastre s-a împovărat lumea aceasta atât de tare, ca noi să ştim asta; şi noi, cei care încă mai credem în Tine, luăm parte cu prisosință la săvârşirea păcatului şi la răul care trage în jos lumea, spre prăpastie.

Când întreaga lume Te-a părăsit, noi încă mai strigăm către Tine, Doamne. Până când, Doamne? Până când? O, Doamne, cât ne vei mai lăsa în întuneric?

Credința noastră este puțină, am vrea un semn. Cât suntem de slabi şi avem îndrăzneala să povățuim lumea, la ale cărei păcate suntem părtaşi din plin. O, Doamne, miluieşte-ne pe noi! Fie ca cea de a doua venire a Ta să fie curând, o, Doamne, căci noaptea vine repede şi toată nădejdea noastră se şterge de pe fața bătrânului pământ.”

AŞA cum am mai spus, această perioadă de părăsire amară a lumii, a fost necesară în evoluția spirituală şi filosofică a lui Eugene. După ani de zile, când trecuse peste mânia şi amărăciunea sa, zâmbea când i se pomenea de unele scrieri din vremea aceea, spunând că pe atunci era un „convertit descumpănit”. Şi totuşi, aceste scrieri izvorâte din „cinstea” şi „calea morală” din societate, are o putere uimitoare şi o înflăcărare tinerească care îi vin omului doar o dată în viață. Scrierile din anii care au urmat au avut un ton mai diferit şi au avut o viziune dominantă a Binelui care trebuia să micşoreze răul epocii noastre, dar principiile acelora nu erau esențial diferite de scrierile sale creştine timpurii.

Dacă Eugene a negat duhul lui Antihrist în lume, ca o primă etapă în sporirea sa duhovnicească, atunci ce se afla dincolo de aceasta? El nu se mulțumea numai cu revelația „ortodoxă” a Adevărului, nici măcar cu retragerea în singurătate şi cu scrierile de analize ale societății moderne. Având dragoste de Adevăr, înflăcărarea şi energia din lăuntrul său îl îndemnau să facă mai mult. Prietenul său James, de la Academia de Studii Asiatice fusese deja primit în Biserică, însă lui Eugene i se părea că implicarea acestuia este prea pasivă, prea abstractă şi era mult prea legat de desfătările egocentrice ale adâncimii intelectuale a ortodoxiei şi de fățărniciile lumii. Eugene, care credea că una dintre bolile civilizației moderne era „slăvirea ideilor”, era convins că Adevărul intră cu adevărat în întregul vieții sale. Ortodoxia cere jerfa de sine, James nu putea să ajungă la aceasta; dar Eugene, care murise deja lumii, dorea să moară pentru Adevăr. Pentru el, a fi doar un membru legitim al Bisericii Ortodxe era un lucru lumesc; nu-i potolea setea pentru lumea de dincolo. El voia să pătrundă chiar în inima Bisericii.

Eugene avea nevoie de două lucruri: mai întâi de cineva care venea *din* inima Bisericii, ca să-l ducă acolo; şi apoi de un mijloc de a-şi putea închina viaţa acesteia. Şansa nu-i surâdea de nici o parte. Nu intrase în legătură cu tradiţia ortodoxă vie, de un nivel creştin asemenea lui Gi-ming Shien. Iar gândul de a fi plătit pentru a sluji Biserica îl umplea de teamă, căci ştia că aceasta i-ar aduce ştergerea priveliştii cereşti pe care o avea despre ortodoxie.

Eugene era foarte îndurerat. Tânjea ca întotdeauna după Împărăţia Cerurilor, dar ştia că nu-şi împlinise misiunea aici, pe pământ. Ar fi putut răbda la nesfârşit încordarea care-i chinuia sufletul, dacă nu s-ar fi produs o criză care a grăbit lucrurile. În 1961 s-a îmbolnăvit de o boală intestinală grea. Prin firea lui ţinea totul în sine, suferind în tăcere. Totuşi, în jurnal şi-a notat aceste gânduri despre suferinţa sa:

„De ce învaţă oamenii numai din durere şi suferinţă şi nu din plăcere şi fericire? Foarte simplu, fiindcă plăcerea şi fericirea îl învaţă pe om să-şi afle mulţumirea în lucrurile acestei lumi, pe când durerea şi suferinţa îl împing pe om să caute o fericire mai adâncă, dincolo de hotarele acestei lumi. Acum şi eu sunt chinuit de durere şi chem Numele lui Iisus – nu ca să mă izbăvesc de ea, ci ca Iisus, Singurul prin Care putem să ne ridicăm mai presus de lumea aceasta, să fie lângă mine şi ca să se facă în mine voia Lui. Când îmi este bine, însă nu-L chem; sunt mulţumit cu ceea ce am şi cred că nu-mi trebuie mai mult. Şi de ce nu se poate concepe o filosofie a plăcerii? – fiindcă plăcerea nu este permanentă şi este nestatornică, iar durerea nu se poate ocoli. În durere şi suferinţă Hristos vorbeşte cu noi şi astfel, Dumnezeu este Bun că ni le dă; şi răul, la fel – căci în toate astea licăreşte ceva din lumea de dincolo, dacă există cu adevărat ceea ce doreşte cu ardoare inima noastră.

Însă, cât de îndoielnice ar fi fost toate aceste speculaţii bazate numai pe închipuirea omului, dacă n-ar fi venit Însuşi Iisus Hristos să ni le arate."

Eugene află că boala de care suferea era incurabilă. Simţea că trebuia să accepte toate acestea ca o pedeapsă pentru păcatele sale şi credea în dreptatea lui Dumnezeu. Dar în lăuntrul său nu se putea stăpâni. Simţea că ceva nu era în regulă, că lipsea ceva. Putea Dumnezeu să-l sortească morţii, înainte de a-i da o şansă de a-şi justifica existenţa? Odată, pe când scria nişte cugetări filosofice în jurnal, şi era chinuit de dureri, se lăsă copleşit de teamă. Răzvrătitul de odinioară din el ieşi la iveală neaşteptat şi începu să urle împotriva unui Dumnezeu aparent nedrept, ca s-o sfârşească apoi tot în pocăinţă:

„Ne-am plictisit de viaţă şi tânjim după odihnă, blestemând lumea cu glas slab şi pe cei care ne-au adus în ea, că ne-au lăsat într-un gol de plictiseală, atunci când nu suntem în suferinţă? Repet că facem aceasta din ură împotriva lui Dumnezeu şi fiindcă nu dorim să fim oameni adevăraţi – oameni după chipul lui Dumnezeu. În tot ceea ce facem, Îl blestemăm sau Îl binecuvântăm pe Dumnezeu, Acest Tată de nepătruns, Care aparent nu ne spune niciodată ce vrea de la noi, Se retrage atunci cînd Îl rugăm să ne vorbească, ne înveşmântează în răni şi boli atunci când sporim în dreptate şi dragoste şi lasă lumea să meargă pe drumul ei, fără să dea vreun semn că ne priveşte sau că-I pasă – şi aceste rânduri sunt scrise tot din ură şi orbire. Doamne, miluieşte!"

În această perioada traumatizantă, Eugene a vizitat un magazin cu articole de artă din San Francisco. Uitându-se la un stand rotativ cu vederi, a văzut fotografia unei icoane sârbeşti vechi a Maicii Domnului.[106] A început să se roage, dar iarăşi nu a putut stăpâni dezlănţuirea de furie din lăuntrul său. Era furia care se naşte pur şi simplu din

[106] Pe atunci, Eugene nu ştia că se numea „Icoana cu trei mâini" şi avea o poveste unică. Modelul bizantin fusese executat în sec. al VIII-lea de marele autor de cântări religioase şi teolog Sf. Ioan Damaschin, care, având mâna tăiată de iconoclaşti, se rugase la Maica Domnului şi îi pusese mâna la loc. Arătându-şi recunoştinţa pentru această minune, el a aşezat chipul celei de a „treia mâini" pe icoana Maicii Domnului. Este semnificativ că Eugene a venit în faţa acestei icoane fără să ştie, atunci când avea mare nevoie de tămăduire.

confuzie, din forțarea dar neputința de a şti ce se află înainte. Şi-a vărsat durerea înaintea icoanei Maicii Domnului, spunându-i starea disperată a sufletului său: „Tu I-ai dat viață Aceluia Care mi-a dat mie viață”, se ruga el, „Aceluia Care a venit pe pământ ca să-L primim cu folos, ca astfel să putem ajunge în rai. Dă rost vieții mele! Sunt dăruit cu atâția talanți – nu-i lăsa să se irosească. Îndeplineşte-mi rugăciunea de a intra în Biserica Fiului Tău, în cămara Lui cea mântuitoare, în *adâncul adâncurilor*. Îngăduieşte-mi să-I slujesc Fiului tău!”

În deznădejde, a rotit stativul cu vederi şi grabnic a ieşit din magazin.

PARTEA A III-A

22
Revelația

Bate şi ți se va deschide.
- Matei 7, 7

RUGĂCIUNEA lui Eugene pentru a-L sluji pe Dumnezeu, nu a trecut neauzită. Răspunsul l-a primit câteva zile mai târziu, prin sosirea cuiva care se rugase pentru acelaşi lucru. Era Gleb Dimitrievici Podmoşenski, rus de origine, cu 6 luni mai mare decât el, pe care Eugene nu-l cunoştea. Numai Dumnezeu îl conoştea, Căruia I se rugaseră amândoi şi Care le legase viețile pe vecie.

Gleb, provenea dintr-un mediu diferit de cel al lui Eugene. Originea rusă, împrejurările exterioare ale vieții sale îi prilejuiseră multe greutăți, şi prin acestea, o mare deschidere către vechea lume ortodoxă. Spre deosebire de Eugene, el a putut descoperi vechile rădăcini ortodoxe, în cultura neamului său şi i se dăduse deja o bogată creştere duhovnicească.

Când l-a întâlnit pe Eugene, Gleb avea 28 de ani. Era înalt, cu părul castaniu şi avea barba rară. Ochii săi migdalați, fruntea teşită şi pomeții obrajilor ascuțiți, dădeau la iveală o obârşie asiatică: sânge fierbinte mongolez amestecat cu cel rusesc. Avea oase mari şi mâini puternice. Deşi nu era atât de frumos ca Eugene, avea o personalitate atrăgătoare şi de aceea era foarte cunoscut printre femei. Extrovertit şi creativ, se implica în rezolvarea situațiilor şi îşi captiva ascultătorii cu darul povestirii. Dinspre familia de artişti a mamei, moştenise talentul dramatic, cu o mare înclinație umoristică ce amintea de Dickens. Bizuindu-se mult pe intuiție, îşi pierdea adesea răbdarea, era imprevizibil şi schimbător. Avea foarte multă energie şi rareori nu ducea un lucru până la capăt. Sub îndrumarea povățuitorului său duhovnicesc, Părintele Adrian, căpătase o neobişnuită înțelegere a sufletului omului. Deşi nimeni nu vedea lucrurile ca el, Gleb vedea uneori într-o persoană ceva ce avea înțeles deplin.

Gleb avea idei mari, ca ale „artiştilor muritori de foame". Aici, era la fel ca Eugene, cu toate deosebirile mari din firea lor. Aveau amândoi o mare putere de a iubi, dar Gleb nu se temea să arate aceasta. După întoarcerea sa la Hristos, Gleb radia de iubire şi acesta era darul său. De aceea, se poate vedea că Gleb era omul potrivit pentru a-l scoate pe Eugene din carapacea sa de amărăciune şi însingurare, şi pentru a-i deschide inima iubitoare care se afla în lăuntrul său.

În 1961, Gleb a vizitat San Francisco. A fost într-un lung pelerinaj misionar, care-l purtase până în Alaska şi Canada, iar California a fost ultima sa oprire înainte de a se întoarce acasă în Boston. De-a lungul călătoriei, a vorbit în diferite parohii ortodoxe despre monahismul american contemporan. Când se afla în San Francisco, vestea conferințelor sale se răspândise deja în comunitatea rusă de acolo, şi a primit invitații ca să vorbească în bisericile oraşului. Gleb îşi aminteşte că „aşa am cunoscut-o pe doamna Maria Şakmatova, fostă administratoare a orfelinatului Sf. Tihon de Zadonsk din San Francisco, fondat de cel mai mare ascet al vremurilor noastre, Cuviosul Ioan Maximovici. M-a întâmpinat cu bucurie, de parcă m-ar fi cunoscut de ani de zile. A stăruit să-l cunosc pe unul dintre foştii interni ai orfelinatului, care avea înclinații religioase clare şi pe care voia să-l ajut ca să urmeze seminarul. L-am cunoscut îndată pe tânărul Vladimir Tenkevici şi ne-am împrietenit. Era mai mic decât mine, şi avea o

mulţime de idei, care erau noi pentru mine: dorea să plece misionar în Norvegia şi să urmeze Academia Teologică din Moscova. Era conştient că era nevoie de lucrare misionară printre americani şi a vrut să-mi facă cunoştinţă cu unul dintre aceştia. Am acceptat, şi după o zi sau două, am mers acolo, de Intrarea Maicii Domnului în Biserică, după Liturghie.

În ziua aceea (21 noiembrie) am primit Sfânta Împărtăşanie în Catedrala din Fulton Street şi am mers destul de mult până am ajuns acolo. Era o zi însorită, rece şi bătea vântul, cum este vremea de obicei în San Francisco. Urma să vizităm un student de la Universitatea Berkeley, care renunţase la o carieră strălucită în cadrul catedrei de sinologie, pentru a scrie o carte despre filosofia nihilismului; se întreţinea spălând vase într-un restaurant pentru ca să-l lase în pace lumea academică, pe care n-o putea suferi."

Apartamentul lui Eugene se afla la etajul I. Vladimir şi Gleb au bătut în geam. Văzând că uşa era deschisă, au intrat. Era o cameră mare, destul de întunecoasă. Pe un perete erau icoane, care erau luminate de o candelă. Eugene stătea în faţa icoanelor, îmbrăcat într-un pulover verde, cu o pipă în mână, arătând ca un adevărat intelectual, rezervat şi cu bun simţ. Se înclină respectuos în faţa oaspeţilor. Mai târziu a spus că simţise ca şi cum l-ar mai fi văzut pe Gleb înainte.

Deodată, Gleb, după obiceiului său „apostolic", spuse:

- Pace casei acesteia!

Eugene îl privi cu curiozitate şi cu prudenţă.

- Unde-i priza? întrebă Gleb.

- Poftim? răspunse Eugene. Văzând proiectorul pe care Gleb îl lua în călătoriile sale, Eugene îi arătă o priză. Gleb puse ştecherul în priză şi începu să proiecteze pe perete diapozitivele, dintre care multe erau făcute de el. Imaginile prezentau „Locuri sfinte din America".

Gleb povesteşte: Înaintea ochilor lui Eugene „se arăta o lume nouă a ortodoxiei apostolice. Icoane color şi portrete ale sfinţilor şi drepţilor, imagini din insula Spruce a Cuviosului Gherman de Alaska, vestite icoane făcătoare de minuni din Şanhai, stareţe, schimonahi,[107] schituri canadiene, Mânăstirea din Jordanville şi Mânăstirea de maici de la New Diveyevo, cea care a adus tradiţia Bătrânilor Optimei în America şi multe altele. Am dat scurte explicaţii şi am vorbit despre fenomenul muceniciei din Sfânta Rusie. La urmă, am vorbit şi despre soarta mucenicească a tatălui meu şi urmările acesteia, care m-au întors la credinţă şi care m-au adus şi aici.

Proiecţia se terminase. Gazda mea, Eugene Rose, viitorul Pr. Serafim, respirând adânc, a spus: 'Ce revelaţie!'"

23
Un viitor frate

Mergi spre apus, tinere.

- Horace Greely[108]

SĂ ne întorcem acum să vorbim despre cel care i-a împărtăşit această revelaţie lui Eugene şi care urma să devină cea mai importantă persoană din viaţa lui.

Gleb a petrecut primii 13 ani din viaţă în Europa. Înainte de a se naşte, părinţii săi fugiseră din Rusia în Latvia (Letonia), ca să scape de comunism. El s-a născut la 26

[107] *Schimonah*: călugărul care şi-a luat rânduiala monahală cea mai înaltă şi neabătută, care poartă sutană cu glugă şi patrafir.

[108] Dând un citat din John Basbone Soule, 1851.

martie 1934 la Riga şi a fost botezat în Biserica Ortodoxă. În curând comunismul a ajuns şi în Letonia. Când Gleb avea numai 4 ani, tatăl său Dimitri a fost arestat şi trimis în cumplitul lagăr de concentrare de la Vorkuta, unde a murit după 4 ani de subnutriţie.[109]

Gleb şi sora sa Ija, au fost crescuţi doar de mama lor, Nina. Aceasta provenea din două familii de artişti din Rusia: unchiul de pe tată a fost Mihail Fokine, unul dintre cei mai mari coregrafi ai tuturor timpurilor, iar unchiul de pe mamă – Pavel Filonov, a fost fondatorul artei abstracte ruse. De la mamă Gleb a moştenit iubirea pentru artele clasice şi o sensibilitate faţă de frumuseţea rafinată.

Primele înclinaţii spirituale ale lui Gleb s-au arătat ca experienţe estetice. Gleb scria: „Am simţit de timpuriu o dragoste atotcuprinzătoare, pe care o trăieşti în faţa unei adevărate frumuseţi. Pe atunci eram un copil de vreo 8-10 ani. Probabil că simţirile acelea îmi erau stârnite de cântecele pe care le auzeam, sau de picturile pe care le vedeam sau de dansurile pe care le dansam în aplauzele părinţilor. Îmi plăcea să merg în pădure şi să culeg flori. Îmi aduc aminte de un lac albastru strălucitor cu o mulţime de flori înalte, galbene. Acolo, pe când culegeam flori la amiază, am auzit pentru prima oară o ciocârlie care plutea în văzduh, stând aproape pe loc, ori înălţându-se mai sus, ori scufundându-se în apă şi cântând nespus de frumos. Am încremenit. Am simţit frumuseţea în toată fiinţa mea. Am simţit în lăuntrul meu o bogăţie sufletească adâncă, de esenţă, atotcuprinzătoare de insuflare, şi am conştientizat că era dragostea! Era dragoste de viaţă sau viaţa însăşi care mi se arătase în chipul dragostei? Era aceeaşi atmosferă despre care a citit mai târziu în poeziile lui Wordsworth: o mare întinsă de narcise galbene legănându-se ritmic, reflectându-se în apa sclipitoare, sub cerul albastru luminos, unde ciocîrlia se înălţa sau se lăsa în jos, cântând la soare! Atunci L-am simţit pe Dumnezeu, iar simţământul acela era dragoste! Mai târziu am pierdut sentimentul acela de a fi liber, numai cu natura. L-am simţit din nou după vreo 10 ani, dar atunci era pătruns de câştigarea lui Dumnezeu şi a dragostei."

ÎN TIMPUL celui de al II-lea Război Mondial, Gleb împreună cu sora şi mama sa văduvă au ajuns în Germania, unde au trăit în sărăcie şi nesiguranţă, în taberele de refugiaţi. În 1949, au reuşit să imigreze în America, unde şi-au continuat viaţa plină de necazuri. Mama lui Gleb s-a îmbolnăvit pe când acesta avea doar 17 ani, fiind elev la liceul de muzică şi arte din New York. A trebuit să muncească din greu ca să-şi întreţină mama şi sora epileptică.

Ca şi Eugene, în timp ce urma cursurile unui colegiu din Boston, trecea printr-o mare căutare sufletească. Mama sa, făcând parte din intelectualitatea rusă, nu l-a crescut în duhul Bisericii Ortodoxe. Aproape toată viaţa, Gleb a avut o fire dificilă. Tânjea foarte mult după îndrumarea unui tată şi blestema soarta care l-a lipsit de lucrul acesta. Acum trebuia să ştie *de ce* trebuia să lupte ca să-şi întreţină familia şi pe el însuşi. Atunci a scris: „Săvârşisem crimă în inima mea; eram sinucigaş. Răzvrătirea mea nu era frustrarea cunoscută a tânărului bogat din anii '50, care, aşa cum spunea Tolstoi, 'înnebunise din preaplinul stomacului'. Nu, eu mă simţeam îngrozitor, căci nu aveam nici un răspuns la întrebările mele, care erau foarte importante pentru mine .... Eram însetat de viaţă dar *trebuia* să ştiu de ce. Să trăiesc numai pentru că m-am născut şi să sufăr fără nici un scop şi să mor? Eu nu am cerut să mă nasc! Eu doream să trăiesc, dar abia ieşisem dintr-o stare de deznădejde în care toate mi se păreau urâcioase, lăsând să mă cuprindă o putere drăcească de indiferenţă totală, care îmi cuprinsese întreaga fiinţă, luând locul fricii fireşti. Această stare s-ar putea numi 'frica de linişte'. Numai omul care a trecut printr-o asemenea stare, poate să-i înţeleagă şi să-i ajute pe tinerii sinucigaşi de astăzi. Şi eu am fost unul dintre aceştia. Aveam vreo 18-19 ani."

[109] Gleb a aflat în 1990 că tatăl său murise. Până atunci nădăjduise că ar putea fi în viaţă în Rusia.

Numai harul lui Dumnezeu a putut să-l scoată pe Gleb dintr-o asemenea stare. Pe când stătea pe un pod din Boston gândindu-se să-şi ia viața, i-au venit deodată în minte câteva chipuri color ale unui Sfânt despre care aflase în copilărie, Sf. Serghie de la Radonej. Acest mare pustnic rus din sec. al XIV-lea, trăise aşa cum era sortit omul să trăiască: cu Dumnezeu, în sânul naturii. Gândul i-a şoptit lui Gleb: „Dă-i o şansă! Vezi dacă o viață adevărată a curăției, departe de lume şi în comuniune cu natura, este o realitate. Dacă nu e aşa, şi totul este doar înşelarea unui visător, un basm, un 'drog al oamenilor' – atunci ia-ți viața...."

Apoi l-a mai tras ceva pe Gleb din prăpastie. Într-o seară, în preajma Crăciunului, când abia mergea pe Symphony Road, înghețat şi cu picioarele ude, un om necunoscut i-a dat un bilet gratuit pentru un mare concert, cu piesa *Mesia* de Händel. A plâns de bucurie, căci muzica, cu minunatul cor Aliluia, vorbea sufletului său în chip nemijlocit. Prin această operă de mare artă şi frumusețe transcedentală, a început să priceapă – nu logic sau rațional – că omul este duh, şi că ceea ce căutase el în toți aceşti ani, era pur şi simplu – Dumnezeu.

Dar totul s-a desluşit şi a căpătat sens, când Gleb a făcut primul pelerinaj la Mânăstirea Ortodoxă Rusă Sf. Treime din Jordanville, New York. Acolo, a aflat pentru prima oară credința strămoşilor săi, în toată slava sa. Amintindu-şi cum a ajuns la biserica mânăstirii în Duminica Floriilor, a scris: „Deschizându-se uşile pentru privegherea Intrării Domnului în Ierusalim, am auzit minunatul cor dublu răsunând antifonic dinspre cele două străni şi am simțit de îndată acelaşi sentiment măreț din Aliluia lui Händel, sentiment pe care-l căutasem în biserici şi doar acum l-am găsit – şi inima mea era cucerită! Mă născusem din nou întru Hristos."

LA MÂNĂSTIREA Sfânta Treime, Gleb a fost luat sub aripa ocrotitoare a tânărului părinte ierodiacon,[110] Vladimir. Era mic de statură, cu ochi verzi strălucitori, revărsând bucurie şi dragoste ca Hristos. Gleb îşi aminteşte: „După vecernie, Părintele Vladimir mi-a spus: 'Hai să facem o plimbare până la cimitir.' Era în ținută de biserică, cu camilafca şi mantia. Avea atâta bucurie de parcă ar fi zburat dacă ar fi putut. Mi-a spus: 'Vrei să vorbim?' Eu îl cercetam să aflu dacă puteam să-i dezvălui părțile cele mai ascunse ale sufletului meu. Mergând, mi-a spus, 'să-ți spun mai întâi eu cine sunt, apoi îmi spui *tu* cine eşti'."

Părintele Vladimir i-a povestit despre viața lui, care semăna oarecum cu a lui Gleb. Născut în provincia Cernigov din sudul Rusiei, a fost recrutat de armata germană în retragere, la frageda vârstă de 14 ani. În Rusia sovietică, tatăl său fusese ateu şi pentru aceasta, mama lui se ferise să le vorbească copiilor despre religie; dar când băiatul a plecat pentru totdeauna, mama i-a spus: „Ține minte, ai fost botezat." În Germania, a lucrat ca *ostarbeiter*,[111] scoțând oamenii de sub dărâmături, după bombardamentul american asupra Berlinului. Acest tânăr singuratic L-a întâlnit pe Dumnezeu acolo, în Germania de după război. A fost prezentat Părintelui Adrian Rimarenko, preot de o credință şi un duh arzător, care formase atunci, în orăşelul german Wendlingen, o comunitate creştină de 40-50 de oameni, majoritatea fiind refugiați ruşi foarte săraci. Părintele Adrian dădea „ascultări" oamenilor după inspirația sa. Sub îndrumarea sa, s-a hotărât Părintele Vladimir să se facă călugăr, mai întâi în Germania şi apoi în Jordanville.

„Povestea Părintelui Vladimir a durat cam două ore. Mi-a vorbit despre lucrurile care l-au însuflețit, despre lumea sa lăuntrică. Eram copleşit de gândul că întâlnisem un

[110] *Ierodiacon*: diacon călugăr.

[111] Nota trad.: *Ostarbeiter*: muncitor adus din răsăritul Europei la muncă forțată (în timpul războiului nazist de cotropire). [Dicționar german-român, Ed. Acad. RSR, 1966]

om, o ființă omenească normală, care avusese aceleaşi probleme ca mine, cu bunăvoință față de nevrednicia mea, a stat de vorbă cu mine, a râs şi a glumit....

Când povestea Părintelui Vladimir a luat sfârşit, inima mea era deja deschisă. Începea să se aprindă. Voiam să-i spun toate câte erau în sufletul meu. Apoi mi-a spus, 'acum spune-mi povestea ta'. I-am spus tot, viața mea întreagă, nefericirea mea, tulburarea şi îndoiala mea. Întoarcerea mea la credință s-a petrecut acolo, la miezul nopții, între cimitir şi mânăstire. Convorbirea aceea m-a mişcat foarte mult.

Mă temeam să mă despart de el. Simțeam că găsisem pe cineva, căruia îi *păsa* de mine. În seara dinaintea plecării mele, am intrat în sală împreună. S-a uitat la mine, m-a însemnat cu semnul Sfintei Cruci, apoi m-a îmbrățișat şi m-a sărutat. M-a uluit. Eu trăisem o viață atât de rece până atunci. Mi-a zâmbit, şi a ieşit afară cu camilafca .... L-am urmat. Stelele străluceau peste tot. Era o noapte caldă de vară; se simțea mirosul de fân. Atunci mi-am spus: aş vrea să nu mă mai despart de el niciodată. Dimineața, mi-a spus acelaşi lucru: 'Nu te teme, nu ne vom despărți niciodată!'"

Experiența „naşterii din nou" a lui Gleb a adus o schimbare zguduitoare în ochii tuturor celor care-l cunoşteau. Înainte, toți îi spuneau „Gleb morocănosul". Acum, era cu adevărat fericit şi însuflețit, avea un scop şi o chemare. Se schimbase atât de mult, încât şi culorile i se păreau acum mai vii.

Prin Părintele Vladimir, Gleb a cunoscut măsura ascetică, mistică a creştinismului ortodox. Prima carte pe care i-a dat-o să o citească, a fost viața unuia dintre cei mai iubiți sfinți ai pământului rusesc, Sf. Serafim de Sarov († 1833), de Dumnezeu luminat.

Sufletul însetat al lui Gleb a înghițit povestirile despre Sfinții pământului rusesc. A aflat că pe lângă Sf. Serghie de Radonej şi Sf. Serafim de Sarov, viețuia o întreagă ceată de asceți „sălăşluitori ai pustiei"[112] în comuniune cu Dumnezeu în întinsele păduri ale Rusiei, aproape de veacul nostru. L-au impresionat mai ales Viețile stareților de la Mânăstirea Optina, care, primind însuflețirea pustiei de la viețuitorii din pădurile Roslavl, au plămădit unul dintre cele mai impresionante fenomene din istoria mai recentă a Bisericii. În veacurile XIX şi XX, stareții au avut o influență deosebită asupra societății ruseşti, determinând o înflorire a sfințeniei la scară națională. Împlinind una dintre străvechile misiuni profetice ale Bisericii[113], li s-a dat harul de a citi în inimile oamenilor şi de a tămădui rănile trupeşti şi sufleteşti. Profețiile şi sfaturile lor, de Dumnezeu insuflate, au atras sute de credincioşi din întreaga Rusie, între care şi scriitori ca Dostoievski, Gogol şi Tolstoi.

TOT prin Părintele Vladimir, Gleb l-a cunoscut şi pe unul dintre ucenicii apropiați ai ultimului stareț de la Optina, Sf. Nectarie. Ucenicul acesta era chiar Părintele Adrian Rimarenko, pe care Părintele Vladimir îl cunoscuse în Wendlingen. Părintele Adrian şi soția sa, locuiau în Spring Valley, New York, unde întemeiaseră Mânăstirea de maici New Diveyevo. Acolo, ca şi în Europa, slujea ca părinte duhovnicesc al unei comunități de credincioşi mireni, care se adunaseră în jurul lui.

Atât Părintele Adrian cât şi turma sa au suferit cumplite experiențe dureroase. În timpul celui de al II-lea Război Mondial, schijele unei bombe i-au sfârtecat jumătate din capul fiului său, chiar sub ochii lui. Părintele Adrian a primit această suferință cu multă înțelepciune, folosind roadele dobândite aici pentru ajutarea şi alinarea oamenilor, iar ei se țineau aproape de el. Ca preot, părinte duhovnicesc şi orator, a atras sute de mii de

[112] „Sălăşluitor al pustiei": în terminologie creştin istorică, „pustie" se referea la început la sălaşul Părinților Pustiei Egiptului, dar mai târziu s-a folosit pentru oricare sihăstrie unde viețuiau monahii în singurătate, inclusiv în pădurile Rusiei.

[113] Cf. Epistolei către Efeseni 4, 11; I Corinteni 12, 28 şi 14, 1, 3.

oameni la slujbele bisericii şi la felul său de a trăi. Îşi punea viaţa pentru turma sa. Era atât de părintesc în toată fiinţa sa, încât l-au numit „super-preotul".

Harul preoţesc al Părintelui Adrian nu era doar o închipuire, ci era urmarea ascultării de Bătrânul Nectarie cu mintea şi inima. În 1928, Sf. Bătrân Nectarie a murit sub patrafirul preoţesc al Părintele Adrian; iar acum, harul care venea de la Optina era de bună seamă asupra Părintele Adrian. Ca şi Bătrânul său, Părintele Adrian devenise un adevărat „cunoscător al inimilor": adică putea să vadă pe cineva pentru prima oară în viaţă şi să-i spună ceva de mare importanţă pentru acea persoană, dar care nu însemna nimic pentru alţii.

Înainte de a-l cunoaşte pe Părintele Adrian, Gleb nu ştia toate astea despre el. Când a mers prima oară să-l cunoască, nu a fost după voia lui, ci din ascultare faţă de Părintele Vladimir. Gleb îi spusese Părintelui Vladimir că era foarte bucuros să primească îndrumare duhovnicească de la un luptător al lui Hristos din obştea Mânăstirii Sfânta Treime. Dar Părintele Vladimir nu fusese de aceeaşi părere; întrucât trăia în lume, avea nevoie de un preot care trăia în lume, într-o deplină asceză duhovnicească creştină. I-a mai spus că dacă ar merge cale lungă până la New York şi de acolo în sus pe râul Hudson până la o mică Mânăstire de maici, nu i-ar părea rău.

Amintindu-şi de prima sa întâlnire cu Părintele Adrian, Gleb scria:

„După o lungă călătorie cu trenul, apoi cu metroul prin oraş, şi o oră de mers cu autobuzul către Spring Valley, după care a trebuit să mai merg o oră pe jos prin oraş, am ajuns la mânăstire. Era o proprietate mică, aflată într-o zonă suburbană a oraşului, în faţa aeroportului local, şi părea că locul era nepotrivit, fără nici un sens pentru noua mea viaţă. Nu cunoşteam pe nimeni în Mânăstirea New Diveyevo şi nu aveam nici cea mai vagă idee cu privire la ceea ce trebuia să mă aştept, în afară de o mulţime de imagini pe care mi le făcusem despre cum ar fi trebuit să arate vechea Mânăstire Diveyevo, în vremea Sf. Serafim de Sarov. Nu citisem aproape deloc literatură ortodoxă, în afară de Viaţa minunată şi completă a Sf. Serafim de Sarov şi a Sf. Serghie de Radonej; şi acum începusem să citesc *Pelerinul rus*, care mă captivase cu o putere uimitoare. Venind la mânăstire, nu căutam un fel desăvârşit de a mă ruga, cum făcea pelerinul din carte. Eu abia mă născusem, totul era nou pentru mine şi abia învăţam să mă obişnuiesc cu atmosfera Bisericii, care încă rămânea pentru mine un tărâm necunoscut. Nu-mi amintesc cine mi-a arătat casa Părintelui Adrian. Era în mijlocul curţii, în spatele unei bisericuţe albe, neterminate încă, dar cu o frumoasă cupolă albastră. În faţă era un câmp deschis cu o mulţime de stupi albi. Între partea cu altarul bisericuţei şi casa Părintelui Adrian era o salcie plângătoare mare. Uşa, cu un mic acoperiş deasupra, era între două geamuri.

Am ciocănit timid şi uşa a fost deschisă de o doamnă bătrână, dar foarte energică, preoteasa, care l-a chemat pe Părintele Adrian, care a venit pe o uşă din dreapta mea şi m-a poftit într-un vestibul mic – un birou cu tavanul jos, care avea un aer de căldură şi tihnă. Mi-a spus să mă aşez pe un scaun, cu spatele la fereastră şi cu faţa spre colţul cu multe icoane întunecate şi o candelă aprinsă. El s-a aşezat în faţa mea, pe un divan mic lipit de perete şi mi-a cucerit sufletul cu un zâmbet însufleţitor. Era înalt şi prea frumos. Ochii de un albastru strălucitor arătau bucurie, deşi întreaga înfăţişare era foarte serioasă şi blândă. Eu nu venisem să găsesc un 'bătrân', cum am aflat mai târziu că se spune. Nici nu aveam vreo urgenţă deosebită ca să-l caut, căci simţeam că toate sunt cu purtare de grijă la Jordanville. Nici nu mă ardeau întrebări importante. Eu venisem în vizită şi el a înţeles asta şi a început să-mi pună întrebări despre mine, cu un glas minunat de tenor. Totul părea simplu şi neînsemnat, astfel că atenţia îmi era atrasă mai mult de numeroasele chipuri de călugări cu camilafcă de pe pereţi decât de ce spunea el, când deodată m-a luat prin surprindere, întrebându-mă dacă săvârşisem un oarecare păcat. Am rămas mut de uimire în faţa darului înainte vederii pe care-l avea. Nu mă gândisem niciodată că are acest dar. Apoi, venind mai aproape şi uitându-se

pătrunzător în ochii mei, mi-a dezvăluit lucruri despre mine, despre care eu nu eram conştient.

Convorbirea noastră nu a durat mult, dar am fost copleşit de ideea că aveam în faţă întruchiparea desăvârşită a unui părinte atotcunoscător, cu purtare de grijă şi bine intenţionat, căruia îi pasă de tine şi de starea în care te afli, fără să încerce să te modeleze în vreun fel. Am plâns, dar nu pentru că îmi mişcase inima, ceea ce de fapt se întâmplase, ci pentru că găsisem ceva minunat de care sufletul meu era însetat de prea mulţi ani. Îndată i-am putut pune o mie de întrebări care mă chinuiseră multă vreme iar el mi-a dat principii scurte cu care să-mi dezleg eu însumi aceste dileme. Mi-a explicat ce este răul; mi-a spus că scopul vieţii omului pe pământ se află în ciclul zilnic al slujbelor Bisericii; că icoanele sunt ferestre deschise spre rai, pe care îl putem vedea cunoscând-i pe sfinţi; că pictura, muzica şi toate artele sunt ca rugăciunile, căi de a ne apropia de Dumnezeu, ca Ziditor; că relaţiile dintre membrii familiei sunt taina cunoaşterii lui Dumnezeu; ce este virtutea; ce este sexul; ce este teologia; care este datoria noastră faţă de societate, faţă de Rusia aflată în suferinţă, faţă de America pe care o iubea. Şi mai presus de toate, şi-a arătat evlavia faţă de părinţii Optinei, ale căror feţe străluceau de pe pereţii din jurul meu. Aflasem că era fiul duhovnicesc al Stareţului Nectarie, căci citisem fragmente din amintirile soţiei sale despre viaţa Stareţului în Rusia cea chinuită, într-un ziar din Jordanville.[114] Când vorbea despre el, Părintele Adrian îi spunea batiuşca[115] Nectarie şi ne ilustra spusele lui cu câteva istorioare din viaţa sfântului bătrân."

Aşa cum primise odinioară să-i fie duhovnic Părintelui Vladimir, tot aşa acum, Părintele Andrei primise să-i fie duhovnic lui Gleb – părintele pe care nu l-a avut niciodată. Cu toată sănătatea lui şubredă şi cu solicitările la care era supus, Părintele Adrian s-a străduit mult să-l formeze duhovniceşte pe Gleb. Gleb îşi aminteşte cum îi împărtăşea învăţătura Patristică despre paza minţii şi curăţia inimii:

„Mi-a zugrăvit chipul minunat al unei fecioare care urma să fie decapitată a doua zi, pentru dragostea şi credinţa ei în Hristos. Ea mergea prin catacombe întunecoase, umede şi pline de curent, cu o lumânare în mână care abia pâlpâia, singura ei lumină care să o ducă la locul tainic unde se adunau creştinii ca să săvârşească Sfânta Euharistie – prin a cărei împărtăşire Îl va moşteni pe Hristos şi Împărăţia Sa. Întreaga ei soartă în veşnicie depinde de această mică scânteie de lumină, care o îndepărtează tot mai mult de lumea cea fără de har şi întunecată. Cu câtă frică şi cutremur trebuie să-şi păzească luminiţa lumânării, ca să capete viaţa pe care şi-o doreşte.

Fecioara, a continuat Părintele Adrian, este sufletul omenesc care trebuie să păzească lumina cunoaşterii de Dumnezeu, să poarte de grijă de feluritele lucruri neprielnice care pot întuneca sau stinge 'Lumina care a venit în lume să-i mântuiască pe cei păcătoşi'…. Cât de important este să ne păzim simţurile, prin care cunoaştem şi înţelegem viaţa! Dacă suntem conştienţi de viaţă, de dragostea noastră faţă de Izvorul ei, trebuie să fim curaţi înaintea Lui, ca să-I putem auzi mai bine Glasul în inimile noastre, miezul vieţii noastre dăruite de Dumnezeu. Lucrarea despătimirii, neîncetata curăţire a simţurilor noastre este esenţială pentru a păstra aprinsă candela fecioarei, care ne luminează pe noi. 'Lumina lui Hristos luminează tuturor.' Lumina aceea este Harul lui Dumnezeu ….

Părintele Adrian se ridică. Era foarte emoţionat şi aproape în şoaptă m-a poftit să-l urmez.

În spatele lui, era o uşă către biroul său, ori poate către camera lui de rugăciune. Când a deschis-o, am simţit ca şi cum ar fi fost sfânta sfintelor lui şi abia am cutezat să intru. În faţa noastră era colţul său de rugăciune cu multe, multe icoane, de toate formele

[114] *Pravoslavnaia jizni* [Viaţa ortodoxă], (în limba rusă).
[115] *Batiuşca*: un fel drăgăstos de a spune „părinte" în limba rusă.

şi mărimile şi *analoguri*[116] cu câteva cărţi deschise, Psaltirea, etc. … Deasupra, dominând întreaga încăpere, era o fotografie alb-negru, în mărime naturală, a capului lui Hristos, reprodus după vestita pictură a lui Vasnetsov. Îl înfăţişa pe Hristos foarte realist, cu cununa de spini, suferind cu adevărat, stors de puteri şi cu ochii pătrunzători. Aceasta era taina Părintelui Adrian; această sfântă Faţă arăta Suferinţă. Dar de ce? Nici o explicaţie despre suferinţă nu m-a mulţumit; de ce mai trebuia ca noi să suferim, după ce Hristos biruise durerea şi moartea? Dacă alipirea noastră de El, ne făgăduieşte fericirea veşnică, de ce mai trebuie să suferim aici pe pământ, ca în vremurile Vechiului Testament?

Sticlele roşii ale candelelor dădeau o lumină caldă în încăperea cu plafonul jos – o adevărată chilie de *Stareţ*[117]. M-am simţit copleşit şi chiar tremurând. Îndată, Părintele Adrian s-a închinat în faţa icoanelor, după care a început că mi le arate una câte una, pe când le sărutam cu evlavie. Erau bucăţele de moaşte ale Sfinţilor din Peşterile Kievului. Mi-a arătat mai ales pe Sf. Agapit tămăduitorul, care întotdeauna i-a dat ajutor în boală; Sf. Ioan Mult Pătimitorul, care şi-a îngropat trupul până la mijloc ca să-şi biruiască patimile. Sf. Moise ungurul, care îi hrănise pe flămânzi, aşa cum a făcut Părintele Adrian mai târziu, în vremea cumplitului regim sovietic.

În cameră era o linişte pătrunzătoare. Părintele Adrian a vorbit tot timpul în şoaptă, şi am simţit că era firesc în apropierea lucrurilor sfinte. Ţinându-şi mâna pe inimă, mi-a vorbit despre pacea lăuntrică, lucrarea lăuntrică, linişte şi tăcere. Mi-era teamă să nu uit lucruri importante din pricina emoţiei dar nu îndrăzneam să-l întrerup, căci parcă vorbea numai cu sine, uitându-se la icoane. Şi îndată am înţeles dulceaţa suferinţei pe care Hristos nu o lua de la noi. Contrar celor ce gândisem mai înainte, această durere zguduitoare este esenţială pentru a păstra duhul de sfinţenie.

Iuţeala minţii mele s-a potolit, s-a oprit în concentrarea pătrunsă de rugăciune. Am simţit îndată în mine sentimentul de responsabilitate pentru fiecare cuvânt, gând sau simţire: o atenţionare că acestea poate strica, urâţi sau chiar şterge curgerea acestei trăiri dumnezeieşti. Tocmai durerea acestei conştientizări este dulceaţă, ca şi în *Acatistul*[118] în care Hristos este numit 'Preadulcele Iisus'. Frica pentru păcate este deosebită – 'frică fără de frică' curajoasă, vitează de a nu pierde această minunată viziune însufleţitoare a minţii de 'a se afla înaintea lui Dumnezeu' – ca şi cum firul acestei linii melodioase s-ar putea frânge în oricare clipă prin nepurtarea de grijă pentru paza simţurilor, lăsându-le în voia lor prin întunericul fără de Dumnezeu al acestei lumi căzute."

Părintele Adrian a subliniat nevoia de a agonisi liniştea lăuntrică atât prin curăţia cât şi prin frângerea inimii. El îi simţise roadele, atunci când îl văzuse pe Bătrînul Nectarie scăldat în „Lumina Lină"[119] nepământească a Dumnezeirii necreate. Dar pentru el, această linişte nu însemna nepăsare. Bătrânul Nectarie l-a învăţat că ortodoxia este *viaţă*, o putere apostolică vie.

Cu un prilej, l-a luat pe Gleb în biserica mănăstirii şi l-a apucat de mână. Gleb a simţit fierbinţeala mâinii Părintelui Adrian şi şi-a dat seama că ardea de însufleţire când a arătat spre frescele de pe perete, care înfăţişau sfinţii în rai. Când au ieşit afară, cerul strălucea de stele. Părintele Adrian l-a întrebat: „De ce ne-a răspândit Dumnezeu ca pe val pe marea întindere a pământului American? De ce am fost împrăştiaţi ca stelele, printre oamenii buni din America? Nu putem să creăm din nou aici felul de viaţă din Sfânta noastră Rusie, ca o mărturie a adevăratului creştinism pentru lume - înainte de a veni sfârşitul?" Mânăstirea Părintelui Adrian împreună cu comunitatea mirenilor care se grupase în jurul lui, era încercarea lui de a da viaţă unui rai ortodox în America, o transplantare a vechiului fel de viaţă ortodoxă într-un pământ iubitor de libertate, de a

---

[116] *Analog*: suport pentru icoană sau stativ pentru citit, folosit în timpul slujbelor bisericeşti.
[117] *Stareţ*: bătrân.
[118] *Acatist*: o slujbă vie de rugăciune.
[119] Din slujba ortodoxă a vecerniei, în care Iisus Hristos este numit „Lumina Lină" a Tatălui.

aduce aici *linişţea* pierdută. Aceste idei apostolice îi erau cu totul noi lui Gleb, Părintele Adrian îi descrisese orizonturi noi cu adevărat.

În 1958, Gleb a intrat la Seminarul Sfânta Treime, care ţinea de Mânăstirea Jordanville. Pe atunci, seminarul îşi trăia zilele lui de glorie, cu profesori şi duhovnici vestiţi, ca: Arhiepiscopul Averkie, filosofii: Arhimandritul Constantin Zaiţev şi I. M. Andreev, şi teologul: Părintele Mihail Pomazanski. Prin oameni drepţi şi cuvioşi, ce întruchipau bunătăţile cele mai mari pe care le-a creat „Sfânta Rusie", Gleb respira aici tradiţia vie a Bisericii Ruse.

Când l-a cunoscut pe Eugene, Gleb absolvise seminarul. Cea mai aprinsă dorinţă a sa, era să facă ceva cu imensa moştenire duhovnicească pe care o primise; dar, ca şi Eugene, trebuia să i se deschidă calea. Pe moment, aplecările sale călugăreşti erau potolite de mama lui, care îi spusese că îl blestemă, dacă se face călugăr. Sub înrâurirea Părintelui Adrian, gândurile sale s-au îndrepat firesc spre o misiune de evanghelizare, cu scopul de a lumina America cu creştinismul ortodox. Şi-a găsit şi un model pentru această lucrare, în persoana Cuviosului Gherman de Alaska, care pe lângă faptul că fusese călugăr cu viaţă sfântă, a fost şi unul dintre primii misionari ai Americii. Dar, mai mult decât un model, el vedea în Cuviosul Gherman de Alaska (deşi atunci nu era canonizat) un mijlocitor ceresc înaintea lui Dumnezeu, unul căruia i se putea ruga ca să primească un semn pentru calea pe care trebuia să o urmeze în viaţă.

Cuviosul Gherman venise în Alaska din Mânăstirea Valaam din nordul Rusiei, în 1794. În îndepărtata insulă Spruce, a petrecut într-o strânsă legătură cu Dumnezeu în liniştea pădurii, a propovăduit Evanghelia băştinaşilor aleuţi, a purtat de grijă de orfani iar în 1836 a plecat la Domnul. Gleb citise pentru prima oară viaţa Cuviosului Gherman, care se publicase la Valaam în 1894, într-o zi de primăvară, spre sfârşitul ultimul an de seminar. „Am fost mişcat adânc", îşi aminteşte el „că exista un asemenea sfânt şi că era înmormântat pe acel continent pe care mă aflam şi eu! Pot cu adevărat să merg până acolo, la acest Sfânt din Sfânta noastră Rusie – aici în America! Pot să încerc să merg la el şi să încep, să mă rog lui pentru toate câte îmi erau de folos. Este cea mai sfântă bucăţică de sfinţenie de pe acest continent! Şi mă poate ajuta, îmi poate rândui viaţa ... şi îmi poate arăta de la Dumnezeu ce trebuie să fac. Dar *nu* trebuie să mă duc acolo ca turist, ci să rabd lipsa banilor ....

Eram uimit la gândul că în America *se află* o bucăţică din Sfânta Rusie. Ideea de a transplanta Sfânta Rusie pe pământul american – lucru pe care Părintele Adrian îl făcea cu atâta conştiinciozitate în New York, şi despre care mi-a vorbit cu atâta pasiune în acea minunată noapte înstelată – îmi umpluse sufletul. O, Doamne! O insulă 'pustie' în Alaska! Un trup nestricat de moarte al unui sfânt! Să traversezi toată această întinsă Americă şi apoi să mergi spre Alaska, atât de aproape de Rusia în suferinţă – fără bani, potrivit Evagheliei! Şi peste toate astea, să primeşti de la el, de la un sfânt, un răspuns aşa cum l-ai fi primit în Rusia! Ce idee năstruşnică, însufleţitoare. Eram hotărît s-o pun întru lucrare!

M-am întors la mânăstire, am intrat în chilia Părintelui Vladimir, şi am început: 'Să nu ziceţi c-am înnebunit când veţi auzi ce vreau să vă spun; ascultaţi-mă în linişte. Am hotărât ce voi face când voi termina şcoala. Voi merge, fără nici un ban, să-l rog pe Cuviosul Gherman de Alaska să mă ajute să-mi pun viaţa în rânduială! Să nu râdeţi!' 'Asta nu-i nebunie', mi-a răspuns Părintele Vladimir, privindu-mă foarte serios. 'Strămoşii tăi, (amintea întotdeauna de ei, căci tatăl meu era din Pskov şi socotea că era mare lucru) îşi agoniseau mântuirea în chipul acesta! Asta înseamnă să faci un pelerinaj la sfinţii călugări, care vieţuiau asemenea lui Adam înainte de păcat. Nu, nu este deloc nebuneşte sau nepotrivit! Este o idee mare, Dumnezeu te trimite! Ia aminte, înainte de a-

ți da seama, vei avea prilejul să porneşti pe cale. Numai, să te întorci aici din pelerinaj.' Şi m-a blagoslovit cu dragoste.

Eram uimit, dar l-am crezut că totul fusese de la Dumnezeu, lucru care s-a adeverit. Mi-a spus că pe insulă trăia un bătrân pustnic rus, Arhimandritul Gherasim, cu care se afla în corespondență. I-am scris Părintelui Gherasim, care m-a chemat în vara aceea. Nu ştiam cum să ajung acolo. Mi-a venit ideea să țin nişte conferințe pe drum, însoțite de diapozitive, cu vizitări de biserici ortodoxe şi recrutare de seminarişti.

CU banii primiți pe conferințe, Gleb a reuşit să ajungă până în Alaska. A ajuns pe insula Spruce în august 1961. Rătăcindu-se câteva ore prin pădure, a ajuns până la urmă în pustia Cuviosului Gherman. Pe Părintele Gherasim l-a întâlnit la Paraclisul pe care acesta îl zidise pe locul unde viețuise Cuviosul. Pădurea din jur era întunecoasă şi umedă, de o frumusețe necunoscută şi sălbatică. Cam la 500 de paşi, se întindea „Laguna călugărilor" şi oceanul furtunos. Gleb s-a temut când a văzut primul chip adevărat al pustiei. „Am simțit de îndată", scria el, „că era foarte adevărat, ca în Sfânta Rusie - foarte singuratic, ca şi calea Cuviosului Gherman."

Unii de la Mânăstirea Sfânta Treime, îi spuseseră lui Gleb să aibă grijă cu Părintele Gherasim, că-i cam apucat şi ce era mai rău, că era „necanonic". Umblau zvonuri că era comunist şi mason. Întâlnindu-l pe bătrânul sihastru, Gleb a fost foarte uşurat să constate că toate zvonurile erau neîntemeiate. Părintele Gherasim, era un bătrân călugăr simplu, cu simțul realității, cu o inimă caldă, care îşi păstrase dragostea pentru monahism, cu toate greutățile şi renunțările de-a lungul anilor. „Mă îndrăgise mult", îşi aminteşte Gleb. „Aveam multe lucruri în comun. Părinții mei se trăgeau din aceeaşi clasă socială ca şi ai lui şi îl *iubea* mult pe Părintele Adrian, duhovnicul meu, cu care se afla în corespondență."

Părintele Gherasim nu era „recunoscut" şi era chiar dispreţuit de autoritățile bisericeşti, fiindcă refuzase să sprijine politica lor. Suferise foarte mult din pricina fărâmițării Bisericii Ruse din diaspora, după revoluție; însă nici una dintre părți nu-l revendica. Aşa cum zicea şi Părintele Gherasim: „Eu mă rog pentru toți; îi pomenesc pe toți". Fiecare „jurisdicție" îl acuza că aparține alteia. Fiind întrebat cărei jurisdicții îi aparține, el răspundea simplu: „Celei a lui Hristos". De aici şi zvonurile pe care le auzise Gleb, că era nebun.

Gleb a văzut că măsura Părintelui Gherasim era creştinismul esențial până în adâncul său. Socotea aproape o nedreptate că Părintele Gherasim, adevărat următor al moştenirii ruse, era atât de puțin prețuit şi înțeles în America. Nici în seminar, şi nici în altă parte, nu întâlnise un pustnic de măsura acestuia, care voia să părăsească lumea şi chiar şi administrația Bisericii pentru a-I sluji cu credință lui Dumnezeu, conştiinței sale şi chemării sale călugăreşti. Părintele Gherasim viețuise pe insula Spruce din 1935, îngrijind mormântul Cuviosului Gherman şi sfintele sale moaşte, ținând aprinsă făclia monahismului pe insula pe care Cuviosul o numise „Noul Valaam", spre pomenirea mult iubitei sale Mânăstiri Valaam din Rusia. Gleb a înțeles că Părintele Gherasim era cel despre care Cuviosul Gherman proorocise cu 100 de ani înainte, când spusese: „Un călugăr ca mine, fugind de slava oamenilor, va veni şi se va aşeza pe insula Spruce."

Vizita lui Gleb pe insulă s-a petrecut în postul Adormirii Maicii Domnului. Părintele Gherasim se ruga în chilia lui şi-i pomenea pe *toți* cei pe care îi întâlnise în viața sa. „Avea un pomelnic nesfârşit", îşi amintea Gleb, „şi tot aşa erau şi lacrimile lui". Rugăciunea aceea mă cutremura până în adâncul sufletului. Am fost prins de înflăcărarea rugăciunii sale stăruitoare că nu m-am putut stăpâni să nu plâng .... Dar nu erau lacrimi de supărare, ci lacrimile unei pocăințe dulci, de neînțeles, izvorâtă din inimă. Când sfârşea această rugăciune, era acelaşi om vesel ca de obicei, oferindu-mi

ceai şi plăcintă cu somon coaptă de el, şi numai cerul înstelat de deasupra uriaşilor molizi negri, purtau mărturia măsurii *şederii lui în fața lui Dumnezeu*."[120]

Petrecuse o săptămână pe insulă şi Gleb încă nu primise nici un răspuns în inima sa, despre calea pe care trebuia să o urmeze. Începuse să se teamă că va trebui să se întoarcă acasă fără să-şi fi îndeplinit scopul călătoriei.

Cu câteva zile înainte de Praznicul Adormirii Maicii Domnului, au venit să-l viziteze vechi prieteni de-ai Părintelui Gherasim, din oraşul Kodiak. Părintele Gherasim s-a bucurat şi i-a primit cu mare ospitalitate. Între timp, Gleb a ieşit să meargă la un mic izvor împrejmuit cu ferigă, de unde, odinioară, Cuviosul bea apă. S-a aşezat pe o buturugă acoperită cu muşchi, de lângă izvor şi a început să citească o carte pe care o împrumutase de la Părintele Gherasim: o antologie a vieților pustnicilor ruşi. Deschisese cartea la întâmplare şi ochii îi căzuseră pe următorul pasaj din viața Sf. Serafim de Sarov: „Într-o zi, pe la sfârşitul anului 1832, un călugăr l-a întrebat pe Bătrân (Sf. Serafim): 'De ce n-avem şi noi *nevoința* sihaştrilor din vechime?' Bătrânul a răspuns că, fiindcă noi nu avem *hotărârea* lor. Harul şi ajutorul Domnului sunt la fel şi astăzi cum erau odinioară, pentru cei ce au credință şi Îl caută pe Dumnezeu din toată inima – şi noi am fi putut trăi ca şi părinții din vechime, căci, după cuvântul lui Dumnezeu, Iisus Hristos este acelaşi şi ieri şi azi şi pururea.'"[121]

Îndată, în mintea lui Gleb s-au limpezit toate. I se întâmplau acestea, fiindcă nu făcuse o făgăduință, fiindcă nu adusese jertfa desăvârşită a vieții sale lui Iisus Hristos – de aceea Domnul nu-i deschisese calea. Încă „îşi căuta calea". Îndată a sărit în picioare de pe buturugă şi a luat-o la fugă pe poteca îngustă către chilia părintelui. În câteva clipe a ajuns în fața Paraclisului ridicat de băştinaşi pe mormântul Cuviosului Gherman. Urcând în fugă treptele, a intrat şi a căzut pe racla celui drept, care era aşezată lângă peretele din dreapta al Paraclisului, şi s-a rugat cu înflăcărare pentru dorința sa de a-I sluji lui Dumnezeu. Nu mult după aceea, la mii de kilometri depărtare, într-un magazin de artă din San Franscisco, Eugene se ruga la Maica Domnului din adâncul sufletului: „Ajută-mă să-I slujesc Fiului tău!"

Ca şi Eugene, Gleb îşi „jertfea inima" pe altarul Domnului. Împlinind cuvintele Sf. Serafim de Sarov, a făcut pasul hotărâtor. A făcut o făgăduință, dându-se pe sine în întregime lui Dumnezeu şi la bine şi la rău.

În clipa următoare, a auzit un glas slab, uşor, ce parcă venea din raclă. A răsunat clar, „Pune-ți o dorință!" Gleb s-a întrebat dacă era o închipuire sau începuse să o ia razna; dar, nu, auzise glasul foarte clar! Nu înțelesese greşit. Tocmai îşi închinase viața lui Dumnezeu, dorind să şi-o pună întru lucrare pentru o cauză sfântă, iar Dumnezeu, prin glasul Caviosului Gherman, îl întrebase ce dorea în schimb.

„Trimite-mi un nebun ca mine", se rugă el, „care să mă înțeleagă pe mine şi năzuințele mele".

Glasul blând al Cuviosului se auzi din nou: „Altceva?"

Lui Gleb i se tăie respirația. Dacă prima cerere era împlinită, el s-a gândit să-l răsplătească pe Părintele Gherman în vreun chip.

„Trimite-mi o frăție", spuse el tremurând, „care să-ți slăvească numele şi să propovăduiască lumii întregi sfințenia ta."

Rostind aceste cuvinte, Gleb simți că n-a mai putut îndura lângă el atâta sfințenie. A ieşit din Paraclis la fel de repede cum intrase, grăbindu-se spre chilia Părintelui Gherasim. L-a găsit pregătind ceai pentru oaspeți. I-a spus bucuros: „Am primit răspunsul!" Părintele, făcându-şi semnul Sfintei Cruci cu evlavie, spuse simplu: „Slavă lui Dumnezeu!" – fără să ştie despre ce era vorba.

---

[120] Călugărul Gherasim Eliel, *Părintele Gherasim al Noului Valaam* (Platina, California: St. Herman Brotherhood, 1989), p. 51.

[121] E. Poselyanin, *XVIII-th and XIX-th Century Ascetics* [Pustnicii veacurilor XVIII şi XIX] (St. Petersburg, 1910), p. 290.

Care a fost sensul celor două cereri pe care le-a făcut Gleb Cuviosului Gherman? Când i-a cerut un „nebun” ca el, se gândise de fapt la o soţie care să-i împărtăşească idealurile şi să-l ajute să le pună întru lucrare. Cunoştea câteva fete drăguţe şi bune creştine cu care s-ar fi putut căsători; dar acestea erau preocupate mai mult de asigurarea unui cămin comod decât de împărtăşirea idealurilor romantice ale lui Gleb, cu lucrări misionare pline de jertfe. Fiindcă mama sa îl socotea întotdeauna „nebun” pentru ideile sale „nerealiste”, el credea că numai un „nebun” ca el l-ar aprecia cu adevărat.

Cea de-a doua cerere către Cuviosul Gherman, venită din recunoştinţă, îi era mai puţin clară. Se gândise la vreo asociaţie sau comitet care să sprijine canonizarea Cuviosului Gherman şi în acelaşi timp să-l ajute pe Părintele Gherasim să întemeieze o aşezare monahală pe insulă. El credea că exemplul Sf. Gherman putea fi urmat de tinerii americani căutători de Dumnezeu. Având în vedere „frustrarea tânărului bogat” popularizată la vremea aceea, el şi-a dat seama că sufletul americanului satisfăcut avea nevoie acum de ideea ortodoxă de *nevoinţă* sau osteneală ascetică duhovnicească, de jertfa de sine şi răbdarea greutăţilor pentru o pricină înaltă şi nobilă. Frontierele americane se şterseseră, iar spiritul ei de pionierat – spiritul libertăţii prin luptă – era încă prezent. Prin chipul Cuviosului Gherman – călugărul smerit ce căuta unirea cu Ziditorul său în vasta pustie nordică, răspândind de unul singur tradiţia sfântă şi veche într-un pământ nou, ocrotind părinteşte pe cei oropsiţi şi orfani – Gleb a văzut calea ce putea aduce uşurare duhului încercat şi râvnei religioase nesimţitoare a Americii contemporane.

Gleb a plecat acasă de Praznicul „Adormirii Maicii Domnului”. Părintele Gherasim l-a condus până la ţărm, suspinând ca un copil. „Nu suport despărţirile,” spunea el. Pentru un pustnic atât de îndepărtat de lume ca el, asemenea despărţiri însemnau de obicei că nu se mai vedea niciodată cu persoana aceea.

Pe când barca sa se ducea spre larg şi-l privea pe Părintele Gherasim care rămăsese singur, plângând pe ţărmul Lagunii Călugărilor şi binecuvântându-l, Gleb şi-a dat seama că pleca de acolo ca un om cu totul nou. „Am ştiut atunci”, scria el mai târziu, „că văzusem, mai presus de aşteptările mele, un om de o mare măsură duhovnicească, care suflase în mine o *viaţă neabătută*, cu hotărârea de a continua într-un chip viu lucrarea Sf. Gherman pentru slava lui Dumnezeu în Biserica Sa Ortodoxă, şi cu ajutorul lui Dumnezeu, nimeni şi nimic nu-mi mai putea scoate gândul acesta din minte.”

ÎN drum spre San Francisco, Gleb s-a abătut să viziteze două mici schituri canadiene, întemeiate de un misionar cu viaţă sfântă, Arhiepiscopul Ioasaf († 1955).[122] Pădurile de mesteceni şi plopi tremurători din împrejurimi semănau foarte mult cu peisajele din Rusia, iar călugării şi maicile din schituri întruchipau duhul adevărat al tradiţiei monahale ruseşti.

Gleb i-a făcut o vizită şi succesorului Arhiepiscopului Ioasaf, Preasfinţitul Sava, ierarh de origine sârbă, stabilit în Edmonton. Preasfinţitul Sava a stat de vorbă cu Gleb până la ivirea zorilor, povestindu-i despre renaşterea duhovnicească ce avea loc în Serbia sub îndrumarea vestitului ierarh Nicolae Velimirovici.[123] Şi Preasfinţitul Sava avusese bucuria de a lua parte la această renaştere, pe când locuia în ţară, iar acum dorea să o ducă şi în America de Nord. Simţea că sosise timpul să înnoiască spiritul ruşilor deznădăjduiţi din lumea liberă, care obosiseră şi îşi pierduseră identitatea ortodoxă. „Era plin de viaţă şi energie”, îşi aminteşte Gleb. „Dar oricât de mult aş fi fost de acord cu el şi aş fi fost captivat de entuziasmul lui, aveam reţineri foarte mari. Ştiam că deşi Biserica Ortodoxă a păstrat bogăţiile duhovniceşti întregi, cu care ar fi putut aprinde

[122] Vezi „Arhiepiscopul Ioasaf, luminător al Canadei”, în *The Orthodox Word*, nr. 19 [1968], p. 82-92.
[123] Canonizat mai târziu ca sfânt.

lumea întreagă, adevărații ei reprezentanți erau totuşi sortiți dispariției, căci trăind în lumi diferite, erau incapabili de a le trece în mâinile tinerei generații. Mentalitatea modernă se bazează pe un spirit nihilist moderat şi chiar prin însăşi firea ei, este diamentral opusă valorilor conservatoare impuse de ortodoxie. Degradată de complexul de inferioritate al unei mentalități de imigranți, noua generație de tineri ortodocşi se simte lipsită de dreptul de a-şi trăi viața din plin în neo-păgânsmul de astăzi şi îşi reneagă astfel, cu vehemență, rădăcinile ortodoxe. Iată de ce, terminând seminarul, am nevoie de un sfat potrivit pentru a şti cum să-L slujesc mai bine pe Dumnezeu şi Biserica Sa. Am înțeles foarte bine realitatea problemelor noastre ecleziastice, ale bisericilor noastre ca 'nave ce se scufundă', deşi sunt pline de vistierii nemăsurate de har şi binecuvântare. Adaptarea Bisericii la măsurile contemporane – înseamnă a o întina, căci ortodoxia, prin firea ei, reprezintă măsura desăvârşită pentru toate vârstele şi duce spre împărăția cerească a veşniciei. Menirea reeducării ordinii existente este nerealistă, căci nivelul psihologic al vieții de astăzi este *lipsit de eroism*, opus principiului Adevărului întrupat. Cred că singura noastră nădejde este să mergem aşa cum au făcut-o odinioară Apostolii, şi să propovăduim Evanghelia Ortodoxă a lui Hristos, în simplitate şi neprihănire. De bună seamă că sunt două capcane mari: sufletele proaspăt intrate în ortodoxie cad fie într-un estetism liturgic bizantin care nu aduce roadă şi nu le schimbă viețile în vremurile moderne; fie se mulțumesc cu soarta lor de copii adoptați spre îngrijire, asimilându-se de bună voie într-o familie străină, secătuiți de înflăcărarea şi energia de la început. Ştiam prea bine prevestirile unor episcopi îmbunătățiți, despre primejdia de a nu pune 'vinul nou' în 'burdufurile' vechi ale Evangheliei."

Cu asemenea gânduri l-a părăsit Gleb pe Preasfințitul Sava şi schiturile canadiene, care urmau să dispară atunci când ultimii călugări şi maici plecau la Domnul. Sosind la San Francisco, l-a vizitat pe prietenul său, smeritul Părinte Nectarie (viitorul episcop) care l-a desfătat cu toate câte le ştia despre Mânăstirea Optina şi sfinții săi părinți. L-a cunoscut şi pe fratele Părintelui Nectarie, scriitorul teolog Ivan M. Kontzevici, care locuia împreună cu soția sa Elena în San Francisco. Ivan şi Elena îi scriseseră mai înainte lui Gleb în Jordanville, când citiseră un articol scris de acesta despre Bătrânul Macarie de la Optina. Ca şi Părintele Adrian, atât Părintele Nectarie cât şi fratele său Ivan, fuseseră ucenici apropiați ai Bătrânului Nectarie de la Optina.

În timpul şederii sale în San Francisco, s-a petrecut prima întâlnire hotărâtoare cu Eugene Rose.

24
Început

ARĂTÂNDU-I diapozitivele sale despre „Locurile sfinte din America", Gleb nu ştiuse cât de pregătit era Eugene ca să primească aceasta. „Era tocmai ce-i trebuia", scria Gleb mai târziu. „Avea nevoie de cineva care să-i arate că lumea Patristică a vechii ortodoxii ascetice era încă vie şi că o mică parte din ea, se găsea acum în America. Arhiepiscopul Ioan Maximovici, sfântul care era în viață, se găsea în San Francisco. Iar eu eram o legătură vie cu acea lume minunată care, din nefericire pierea de pe fața pământului, cum subliniasem eu în convorbirea mea cu Eugene. Dar ea se va păstra în catacombe, până la sfârşitul veacurilor."

Gleb se întoarse să privească icoanele de pe perete. Văzu portretul țarului Nicolae al II-lea. Fiindcă mulți ruşi pe care-i cunoştea se ruşinau de țar şi de monarhie ca de ceva „depăşit" şi „primitiv", se mira cum unui american ca Eugene îi venise ideea

de a pune acest portret lângă icoane. Când Gleb şi-a arătat nedumerirea, răspunsul lui Eugene l-a convins asupra conceptului ortodox de monarhie al gazdei sale. Eugene i-a răspuns că fostul țar, ca suveran al „celei de a treia Rome”, ultimul bastion al civilizației creştine – fusese ultima putere care se împotrivise duhului lui Antihrist. Toate acestea au fost proorocite de Sf. Apostol Pavel care spusese că o asemenea putere „va fi dată la o parte”, înainte ca Antihrist să se dezvăluie pe deplin (II Tesalonicieni 2, 7-8). De aceea, continuă Eugene, crima patricidă comisă asupra țarului cât şi stârpirea imperiului creştin pe care el îl reprezenta, este semnul că trăim în era pre-antihristică. Rusia ținuse piept Revoluției şi când ea a căzut, lumea întreagă a rămas neajutorată în fața ei.

În timp ce Eugene îi spunea toate astea, Gleb a înțeles de ce Eugene aşezase portretul țaralui lângă icoana Sf. Arhanghel Mihail biruindu-l pe satana, care înfățişa simbolic căderea unei civilizații prăbuşite. Eugene i-a mai vorbit şi de „Marele inchizitor” al lui Dostoievski. Mai spunea că, potrivit principiilor „Marelui inchizitor”, organizațiilor internaționale şi mai ales Națiunilor Unite, trebuie să se dea un lider spiritual şi un conținut pseudo-religios.

- Dar Națiunile Unite nu reprezintă doar un organism politic? întrebă Gleb. Cum pot Națiunile Unite să permită ca liderul unei religii să le reprezinte, dacă asta ar însemna să excludă toate celelalte religii?

- Cred că ele (națiunile) vor simți nevoia unui asemenea lider, de o importanță universală, cum este Papa, i-a răspuns Eugene.

Gleb îşi aminti că şi unul dintre profesorii săi de la Seminar, Arhiepiscopul Averkie, spusese aceleaşi lucruri. Arhiepiscopul Averkie mergea pe linia duhovnicească a marelui prooroc rus al sec. al XIX-lea, Sf. Teofan Zăvorâtul, care profețise catastrofa pe care o va pricinui revoluția rusă; astfel, nu era uşor de văzut cum ajunsese la asemenea concluzii despre era apocaliptică în care trăim şi despre înşelările sale spirituale. Totuşi, lui Gleb i se părea neobişnuit să le audă din gura unui american, mai ales în 1961, când în apus, asemenea învățături ortodoxe erau socotite „esoterice”. Gleb l-a întrebat pe Eugene dacă era creştin ortodox.

- Nu, i-a spus el, dar aş dori să devin.

Amintindu-şi de prima întâlnire cu Eugene, Gleb notase: „Tonul cu care vorbea era sobru şi stăpânit. Întreaga sa personalitate era rezervată şi avea o linişte neobişnuită. Avea ceva nobil în ținuta lui. În adâncul sufletului ştiam că aveam în fața mea un suflet cu frică de Dumnezeu, care învățase bine prima treaptă din „Dumnezeiasca scară” a Sf. Ioan Scărarul şi anume, înstrăinarea, lepădarea de lume. Aşa cum s-a dovedit mai târziu, era cu desăvârşire *mort*, lumii. Pusese capăt tuturor preocupărilor, dorințelor fireşti legate de confortul şi fericirea lumească. Nu avea decât ambiția de a cristaliza în mintea sa filosofică, măsura desăvârşită a ortodoxiei.

„Pe atunci, nu ştiam cât de mult îl iubea pe Hristos, dar se părea că tot entuzismul său stătea în descoperirea lui Antihrist, care acum „este chiar în lume” (I Ioan 4, 3), otrăvind toate preocupările şi lucrările lumeşti. Se mai părea că era foarte timid; şi atunci am hotărât că trebuie să fac tot ce-mi stă în putință ca să primească Adevărul în întregul Lui.”

GLEB s-a gândit să se întoarcă acasă, în Boston, peste câteva săptămâni, dar ştia că nu-l putea da uitării pe Eugene. Eugene nu se juca cu ortodoxia, era foarte serios. Dar cum să-l aducă în sânul Bisericii? Gleb îşi dăduse seama că Eugene avea o legătură mică cu comunitatea ortodoxă, şi că, fiind un filosof introvertit de origine străină, niciodată nu se va alipi pe deplin de societatea bisericească rusă. Întâlnirea cu Gleb, pe care Eugene a apreciat-o foarte mult, trebuia să pună o temelie bună. Gleb avea nevoie de altcineva care să-l ajute pe Eugene să se apropie de Biserică.

Nu cu mult înainte ca Gleb să plece din oraş, noii săi prieteni ruşi din San Francisco au dat o petrecere de despărţire şi i-au oferit un dar. Deschizându-l, Gleb i-a anuţat. „Am şi eu un dar pentru voi! Ştiţi că am venit aici, pe Coasta de Vest, ca misionar, ca să le insuflu oamenilor idei ortodoxe.” Prietenii au aplaudat şi au râs. „Dar nu vreau să mă ostenesc numai pentru ruşi. Singura mea datorie faţă de ei este să-i aduc înapoi la Biserică. Ortodoxia a fost adusă în America şi acum avem prilejul de a-i aduce pe americani la ortodoxie. Asta îi ajută nu numai pe *ei* ... ci şi pe noi, care suntem deja în sânul Bisericii .... Am cunoscut de curând un tânăr american interesat de ortodoxie; se numeşte Eugene. *El* este prezentul.” Lumea aştepta ca el să-şi termine ideea. „Noi toţi suntem prieteni buni. Aş vrea,” continuă el, „să-mi promiteţi că-l veţi ajuta pe Eugene, că-l veţi ocroti. Am semănat în el o sămânţă iar voi trebuie să o udaţi.”

Toată lumea a făgăduit că-l va ajuta. Gleb se întoarse spre unul dintre prietenii săi, un tânăr cu numele Dimitri Andrault de Langeron: „Aş vrea să te ocupi de Eugene.” Dimitri a fost de acord.

Asigurând şi această purtare de grijă faţă de Eugene, Gleb s-a întors cu trenul pe Coasta de Est. Ajungând la Mânăstirea Sf. Treime chiar în ajunul pomenirii Cuviosului Părinte Gherman (13 dec.), a fost întâmpinat de Părintele Vladimir, care îndată a slujit o *panahidă*[124] pentru Cuviosul Gherman. Pelerinajul odată încheiat, Gleb s-a întors la Boston.

Între timp, Eugene se afla la părinţii săi în Carmel, timp în care a participat la Sf. Liturghie din biserica Sf. Serafim de Sarov din Monterey-Seaside, unde o luase şi pe Alison cu doi ani în urmă. Acum însă, poate datorită legăturilor mai strânse cu ortodoxia, prin Gleb, şi-a biruit timiditatea firească şi a făcut cunoştinţă cu preotul, Părintele Grigori Kravcina, care era primul preot ortodox cu care vorbise Eugene vreodată. Părintele Grigori era un om pios, smerit şi cu frică de Dumnezeu, rudă mai îndepărtată a Părintelui Adrian, fusese orfan, crescut în sătucul Poceaev din Rusia, sub zidurile vestitei Lavre[125] Poceaev. În Monterey, fusese învrednicit cu o vedenie de la Sf. Serafim de Sarov, de a da numele bisericii după numele Sfântului.

La sfârşitul anului 1961, Eugene era reîntors acasă în San Francisco. De ziua Sf. Serafim de Sarov (2 ian. 1962), i-a scris lui Gleb o scrisoare la Boston, care îi ilustrează foarte bine gândurile şi sentimentele din acea vreme:

> M-am întors de curând din Carmel, unde am petrecut Crăciunul apusean,[126] cu părinţii mei. Dacă n-ai ştiut până acum, oraşelul Carmel se întinde pe 120 Km de coastă, este o aşezare frumoasă între pini, chiparoşi şi ocean, unde petrecuseră odinioară artiştii şi poeţii boemi; astăzi fiind un loc de retragere prea „trăsnit” şi bogat în „amatorism” pentru cei cu oarecare stare şi cu pretenţii culturale. Are un puternic iz de confort lumesc.
>
> Pentru mine ... această atmosferă lumească este o instruire atât în „spiritul vremii” cât şi în smerenie – deşi mă tem că am foarte puţin de câştigat din smerenia asta. În această atmosferă aparent nevătămătoare şi „neutră” pe din afară, eu văd foarte clar semnele duhului lui Antihrist: „religiozitatea” pseudo-cucernică şi îndreptăţirea de sine; anticomunismul superficial, care poate aprinde foarte uşor o pseudo-religie; „cruciada” neo-fascistă pentru a avea o lume lipsită de primejdii pentru o „democraţie creştină”; lipsa de ţel al minţii şi al duhului, ascunsă sub o pojghiţă subţire de moralitate şi „idealism” bine intenţionat ... care

[124] *Panahidă*: slujbă pentru morţi.
[125] *Lavra*: mânăstire mare.
[126] După calendarul vechi, Biserica Ortodoxă sărbătoreşte Crăciunul cu treisprezece zile mai târziu decât în apus.

crede toată pioasa propagandă de „pace” şi „fraternitate”, care iese din ambele părți ale *cortinei de fier*. Toată această fățărnicie spirituală nu mi se pare decât materia primă care aşteaptă să fie prelucrată de către Stăpânitorul Întunericului, pentru a putea pune temelia unei urâcioase şi amăgitoare „împărăţii a lumii acesteia”; simt cu adevărat în această atmosferă – ca şi în întregul duh al vremurilor noastre – o aşteptare grea, ca şi cum oamenii ar aştepta venirea vreunui Mesia, ca să le rezolve toate problemele care par fără nici o rezolvare şi toate temerile chinuitoare, care caracterizează epoca noastră; oamenii sunt gata să se închine în fața oricărui mare chip apocaliptic care le va aduce „pace” şi „fraternitate” – şi mai presus de toate simt uitarea de Hristos şi de faptul că „problemele” epocii noastre nu sunt în afară ci lăuntrice, căci ele sunt urmarea întoarcerii noastre de la Fața Acelui Dumnezeu înfricoşător, Care aşteaptă atât de multe de la noi şi Care ne-a făgăduit o viață veşnică ce va fi de neîndurat pentru cei „care vor să o ducă bine în lume.”

Toate astea sunt subiectul cărții pe care o scriu despre starea spirituală a omului contemporan, şi uneori mă tem de mărimea sarcinii pe care mi-am asumat-o şi de nevrednicia mea în împlinirea ei. De fapt, meditez şi scriu la ea de câtiva ani, înainte de a trece la ortodoxie, de când eram foarte mândru de „ştiința” mea şi uram lumea de astăzi; când mergeam să-mi vizitez părinții şi lumea în care trăiau ei, eram numai furie şi deznădejde. Însă de când m-am convertit şi m-am mai întărit în credință, aceste simțiri ale mele s-au schimbat într-un sentiment de milă şi neputință: milă, pentru starea jalnică in care se află lumea aceasta, care s-a lepădat de Hristos şi nici măcar nu e conştientă de lucrul acesta, o lume plină de oameni „binevoitori”, care de fapt nu sunt altceva decât nişte ticăloşi dar nu-şi dau seama de asta – sau dacă ştiu asta, nu ştiu de ce, şi caută în zadar o pricină în afara lor; şi neputință, că deşi am încercat din răsputeri, niciodată nu am putut comunica cu marea majoritate a acestor oameni. Singura mea nădejde este să pot spune puținul pe care-l ştiu – sau cred eu că-l ştiu – celor care cugetă mai mult, mai ales tinerilor, care nu sunt înşelați cu totul de această lume fățarnică, dar nu ştiu unde să caute Adevărul .... Cât despre ceilalți, tonul meu direct, (căci consider că este prea târziu să vorbesc „cu blândețe” despre asemenea lucruri, căci există primejdia de a nu înțelege „noua spiritualitate” împleticită a lui Berdiaev şi a altor oameni „bine intenționați” care se înmulțesc tot mai mult) de bună seamă, va stârni vrăjmăşie, dacă nu chiar batjocoră; e prea mult, încât mă îndoiesc că voi găsi pe cineva dispus să mi-o publice. Dar şi această vrăjmăşie poate fi de folos; căci cred că este bine ca lumea să ştie că nu toți cei care-şi spun „creştini” sunt mulțumiți de spiritualitatea „pseudo-religioasă” nedesluşită care se răspândeşte astăzi din toate părțile; şi cred că trebuie să arătăm foarte clar că o religie a „compromisurilor” înseamnă înşelare de sine şi că astăzi există numai două alternative de neîmpăcat, pentru om: credința în lume şi într-o religie a sinelui, a cărui roadă este moartea; şi credința în Hristos, Fiul lui Dumnezeu, în Care se află Viața veşnică.

Aş dori foarte mult să-mi scrii ce gândeşti şi care îți sunt obiecțiile în legătură cu toate astea.

Din fericire, Carmelul se află doar la 5 km de Seaside, unde există o minunată bisericuță cu hramul Sf. Serafim, despre care ți-am spus. Am fost la câteva Sfinte Liturghii de câte ori am mers acolo, dar acum a fost prima oară când am stat de vorbă cu preotul, Grigori Kravcina. (S-a

întâmplat să fie chiar de Sf. Eugenia.) Vizita mi-a confirmat impresia bună pe care mi-o făcusem despre dânsul, atât după înfățișarea lui, cât și din grija cu care slujea Sfânta Liturghie. Este un om foarte sensibil și inteligent și arată cu adevărat simplu și smerit. Dacă ar fi după mine, mi l-aș alege ca duhovnic .... I-am spus de tine și te știa și s-a mirat de ce nu l-ai vizitat ca să arăți diapozitivele și enoriașilor săi. Sper să-l cunoști personal. Mi se pare curios că este atât de puțin cunoscut în cercurile bisericești; cred că este foarte izolat.

M-am bucurat foarte mult că m-ai vizitat. Mă obișnuisem cu o izolare totală din partea ortodocșilor, iar vizita ta a fost cu adevărat providențială. Credința mi-a fost puternic întărită de credința și viața ta duhovnicească de la Jordanville. Aștept vești de la tine. Pomenește-mă la rugăciune, căci și eu mă rog pentru tine.

Fratele tău întru Hristos,
Eugene

25
În îmbrățișarea Tatălui

Nu poți să nu privești toată prostia modernă ca ultima „cădere" a omului, o imitație a păcatului celui dintâi om creat la scara întregii lumi – dorința de a fi asemenea lui Dumnezeu, de a ști totul. Și cine poate ști de ce Dumnezeu îngăduie aceasta – doar din pricină că la sfârșit, ca și la început, ne vom întâlni cu El. Nu există nici o „pricină" pentru căderea Fiului Risipitor – și totuși cât de mare a fost bucuria reîntoarecerii sale. Poate că până la urmă Dumnezeu a „îngăduit" existența epocii moderne pentru bucuria primirii păcătoșilor care se vor pocăi la sfârșitul ei.

- Eugene Rose, 18 ianuarie, 1961

Și i-a zis fiul: Tată, am greșit la cer și înaintea ta și nu mai sunt vrednic să mă numesc fiul tău. Și a zis tatăl către slugile sale: Aduceți degrabă haina lui cea dintâi și-l îmbrăcați și dați inel în mâna lui și încălțăminte în picioarele lui .... Căci acest fiu al meu mort era și a înviat, pierdut era și s-a aflat. Și au început să se veselească.

- Luca 15, 21, 22, 24

Gustați și vedeți că bun este Domnul.

- Psalmul 33, 8

PRIETENUL lui Gleb, Dimitri, și-a ținut promisiunea și l-a vizitat des pe Eugene. De origine franco-rusă, Dimitri se trăgea dintr-o ramură a nobilimii franceze. Fusese crescut în Lima, Peru, cunoștea multe limbi străine, și vorbea engleza cu accent francez. Deși îi curgea sânge albastru prin vene, primise o pioasă educație creștină, de la evlavioasa sa mamă rusoaică, Svetlana Romanovna.

Credința curată a lui Dimitri a fost un exemplu pentru Eugene. El avea nevoie de acest firesc al vieții creştin ortodoxe, de care fusese lipsit în copilărie şi pe care nu l-a putut înlocui prin mijloace pur intelectuale. A păstrat o strânsă legătură prin scrisori cu Dimitri până la sfârşitul vieții şi mai ales cu Svetlana, care şi-a petrecut ultimii ani ai vieții în Mânăstirea de maici New Diveyevo, a Părintelui Adrian.

Gleb, Dimitri şi cercul lor de prieteni, au fost ultimul impuls de care avea nevoie Eugene pentru a păşi în sânul Bisericii. Teama de a fi lovit de mulțumirea unei „deşertăciuni bisericeşti" provinciale i-a fost risipită de contactul cu tineri, care, doreau ca şi el, să slujească ortodoxia ca adevăr universal şi nu doar ca o religie etnică.

Eugene a fost primit în Biserica Ortodoxă duminică 12 februarie l962, pomenirea ocrotitorului său, Sf. Eugen al Alexandriei[127]. Slujba a fost oficiată de Părintele Nicolai Dombrovski de la Catedrala din San Francisco, care fusese povățuit de Arhiepiscopul Tihon să-l primească pe Eugene prin Sfânta Taină a Botezului. Dimitri şi Svetlana au stat fiecare de o parte şi de alta a lui, ca naşi. După ce a fost uns cu Sfântul şi Marele Mir, Părintele Nicolae a început Sf. Liturghie.

Era în Duminica Fiului Risipitor; preotul a citit pilda în cadrul Sfintei Liturghii. Lui Eugene i s-a părut foarte semnificativ că a fost primit în Biserică, tocmai în această zi. Aducându-şi aminte de îngrozitorii ani în care încercase în zadar să fugă de Dumnezeu, a simțit întocmai ca şi Fiul Risipitor, că păcătuise înaintea Cerului şi a lui Dumnezeu, că nu era vrednic să se numească fiul Lui. Cu toate astea, a fost primit cu dragoste în brațele Tatălui, i s-a dat în întregime moştenirea nemeritată a drepturilor de fiu şi a fost primit în curtea Tatălui, Biserica. La intrarea sa în acest „locaş mântuitor", toate păcatele sale din trecut au fost spălate; era un om liber. În schimb, aşa cum spunea Alison, „Eugene s-a lepădat nu numai de trecut, ci de toate, chiar şi de sine. Le-a dat pe toate lui Dumnezeu."

Când s-a impărtăşit pentru prima oară, harul lui Dumnezeu s-a arătat în el în chip minunat. Era într-o stare desăvârşită de pace şi fericire iar în gură a simțit un gust ceresc nespus de minunat, care a ținut aproape o săptămână. Pentru aceasta nu a vrut să mănânce nimic. Cu câțiva ani înainte, simțise gustul iadului; acum, în chipul cel mai adevărat, i s-a dat să cunoască gustul raiului. După ani de zile, când ajunsese preot şi boteza oameni, întreba cu blândețe dacă alții simțiseră ceva asemănător la intrarea în ortodoxie, dar în general nu se întâmplase aşa. A înțeles că acesta trebuie să fi fost un har aparte. În anii care au urmat trecerii sale la ortodoxie, o clică ecleziastică a pornit o „epidemie" de rebotezări, explicându-se că primirile „neregulamentare" în ortodoxie nu erau considerate valide şi erau lipsite de har. Deşi Eugene nu a mai fost niciodată rebotezat după botezul său neortodox din adolesocență, el şi-a păstrat mereu pacea în mijlocul controverselor rebotezărilor condamnabile. Simțirea harului când a trecut la ortodoxie a fost prea adevărată ca să mai îngăduie vreo îndoială.

Poate că datorită minunii primei Sfânte Împărtăşanii, după aceea, Eugene vorbea adesea de negrăita „savoare" şi „mireasmă" a ortodoxiei.

ÎN prima sa lucrare ca student al Academiei de Studii Asiatice, a spus: „Cunoaşterea mai clară este aceea care este mai strâns legată de ființa celui care cunoaşte; cunoaşterea cea mai clară este cel mai strâns legată de ființa celui care cunoaşte – sunt una - când ceva se cunoaşte în măsura în care se *trăieşte*." Abia acum înțelegea Eugene ce este creştinismul cu adevărat, căci aflase nu numai că Hristos există, ci *Îl cunoştea pe Hristos* cu adevărat. Acum, se uita la concepția mărginită pe care o avea Fr. Nietzsche despre creştinism, pe care o susținuse odinioară, şi a spus că „pare la fel de neînsemnată şi de lipsită de temei ca şi 'protestantismul liberal' de

[127] Sf. Eugen pomenit în scrisoarea de mai sus, este de bună seamă, Sf. Mucenic al Sevastiei, pomenit la 13 dec.

suprafață”. Chiar filosofi ca Guénon şi Schuon, ale căror concepții mult mai favorabile creştinismului, le împărtăşise şi el pe vremea studenției, nu-i puteau pătrunde esența fără a trăi creştineşte şi fără a-L cunoaşte pe Hristos cu inima.

În ianuarie 1961, cu un an înainte de a fi primit în Biserică, nota în jurnalul său: „‘Veți *cunoaşte* adevărul şi adevărul vă va face liberi.’ Fără adevăr nu există creştinism şi fără cunoaşterea adevărului creştin, nu te poți numi creştin. Iar sfârşitul acestei cunoaşteri nu este puterea, aşa cum doreşte ştiinta; şi nici mângâierea sau confortul sau ocrotirea sau sprijinul de sine, sau orice doresc cultele subiective. Sfârşitul ei este *libertatea*, libertatea creştină, divino-umană, libertatea oamenilor, a fiilor lui Dumnezeu.

Cunoşterea care aduce libertatea este mai presus de orice categorisire subiect-obiect; este cunoaşterea în care participă *omul întreg*, care informează omul în întregul său. Nu se câştigă prin cercetări sau experiențe deosebite ci *trăind* o viață creştină prin Sfintele Taine, rugăciune, post – şi prin relațiile noastre cu alte ființe omeneşti. Nu este o cunoaştere despre care se poate spune ‘Ştiu sau am trăit *asta* sau *aia*,’ ci una care se descoperă prin toate câte le faci singur sau împreună cu alții, şi se află în tot ceea ce gândeşti. Creştinul doreşte să fie una cu Adevărul, Care este Iisus Hristos, şi astfel creştinul *este* ceea ce cunoaşte. Cel care-L respinge pe Hristos nu-L cunoaşte pe Hristos; cel care-L acceptă dar nu trăieşte viața de creştin în întregul ei, nu-L cunoaşte pe deplin. Numai omul îndumnezeit cunoaşte în întregime – atât cât îi stă în putință omului să cunoască; noi ceilalți ne străduim să fim creştini, adică cunoscători.”

CEI care îl cunoscuseră pe Eugene pe când „cugeta la oarecare chinuri lăuntrice nedeslușite”, spuneau că „inflorise de când era ortodox”. Cu ajutorul noilor săi prieteni ortodocşi, începuse să iasă la suprafață latura caldă şi practică a firii sale. În creştinismul ortodox găsise sălaş pentru inima sa, pentru care nu găsise pe vremea când era intelectual. La mai bine de un an de la primirea sa în Biserică, îi scria lui Alison despre schimbările care se petrecuseră în el: „Când ți-am scris ultima oară, îți spuneam că mă apropiasem foarte mult de Biserica Ortodoxă Rusă, deşi cam nesigur .... Îmi duceam viața ca toată lumea. Dar apoi, cu toată nevrednicia mea, Dumnezeu mi-a arătat calea Sa. Am cunoscut un grup de ortodocşi ruşi foarte râvnitori şi în câteva luni, am fost primit în sânul Bisericii Ortodoxe Ruse … al cărui credincios sunt de mai bine de un an şi jumătate. M-am născut a doua oară întru Domnul; acum sunt robul Lui şi am cunoscut în El asemenea bucurie, cum n-am crezut niciodată că este cu putință când trăiam după lume.”

Aceste ultime cuvinte trebuie să fi ieşit din adâncul inimii: după vreo 20 de ani, a făcut aproape aceleaşi urări de fericire lăuntrică, unui tânăr credincios care fusese ca şi el la început: „Mă rog ca Dumnezeu să-ți deschidă inima şi să faci tot ce-ți stă în putință ca să-L cunoşti! Vei afla fericirea la care nu ai fi visat niciodată înainte; inima se va uni cu mintea pentru a-L cunoaşte pe Dumnezeul Cel adevărat şi nici unul dintre adevărurile reale pe care le-ai agonisit nu se va pierde. Să dea Dumnezeu!”

26
Pământul cel bun

> *Şi alta a căzut pe pământul cel bun şi, crescând, a făcut rod insutit.*
>
> - Luca 8, 8

DE ziua recunoştinţei anul 1962, Gleb a mers pe Coasta de Vest. Mai întâi a lucrat ca picolo în San Francisco, unde l-a vizitat pe Eugene de câteva ori. După câteva luni, a obţinut un post de profesor de limba rusă la un colegiu de filologie din Monterey, nu departe de Carmel, unde locuiau părinţii lui Eugene. Fiind capitala Californiei pe vremea când Cuviosul Gherman venise în America, Monterey avea multe clădiri vechi, istorice. Pe coastă se mai găseau păduri virgine, pe unde îi plăcea lui Gleb să se plimbe. Şedea în vreun loc retras, acoperit cu muşchi şi se ruga ore intregi cu Rugăciunea lui Iisus sau citea cărţi despre pustnicii din nordul Rusiei sau despre Bătrânii de la Optina. Aceste vistierii de mare preţ, fie erau trimise de duhovnicul lui din Muntele Athos, Schimonahul Nicodim, fie erau imprumutate de la Ivan şi Elena Kontzevici, care, fiind fii duhovniceşti ai Mânăstirii Optina, aveau texte de foarte mare valoare chiar de la Optina.

De câte ori îşi vizita părinţii în Carmel, Eugene mergea să-l vadă şi pe Gleb, în Monterey. Gleb îşi aminteşte prima lor intâlnire de acolo:

„Mă mutasem în Monterey în timpul Postului Mare, şi totul îmi era nou şi foarte plăcut în oraşul acela istoric. Îmi plăcea mai ales mulţimea florilor de la începutul primăverii. M-am mutat într-o căsuţă cu vedere spre golf, unde locuiam împreună cu fostul meu coleg de seminar, care îmi făcuse rost şi de postul de profesor de colegiu. Casa, cam neîngrijită, era înconjurată de tufe uriaşe de mimoze cu flori galbene.

Eugene venise prima oară cu trenul să mă viziteze la căsuţa mea de acolo. Era după-amiază devreme, şi am avut timp să vizităm clădirile vechi ale oraşului, mărturii de pe vremea celui dintâi mucenic ortodox născut american, Sf. Petru Aleutul, despre care Eugene nu ştia nimic. Mi-a arătat clădirea Misiunilor din Carmel şi departe de ţărm, o mânăstire îndreptată spre ocean, ce adăpostea maici pustnice, care îşi dăduseră votul tăcerii şi contemplaţiei.

LA următoarele întâlniri, Gleb şi Eugene se plimbau ore întregi prin pădure şi pe ţărmul oceanului. „Mă interesa ce îl făcuse atât de adânc şi pătrunzător," scria Gleb. „L-am întrebat ce operă sau film l-a emoţiona adânc, ce cărţi, poezii sau filosofi. Atunci nu ştiam 'ce l-a făcut să vibreze. *Lucia di Lamermur* şi *Turandot* îl mişcaseră profund, ca şi filmul *Povestirile lui Hoffman* şi altele. Însă nu mi-a fost destul. Voiam să-i cunosc sufletul.

Într-o seară, ne plimbam pe ţărmul Pacificului. Noaptea era caldă şi înmiresmată de florile oleandrilor şi ale altor plante care înfloresc timpuriu. Oceanul era agitat iar luna strălucea. Cred că am aflat în el un simţământ de insuflare şi eram gata să înghit pe nerăsuflate ceea ce se dădea la iveală din acel suflet atât de inspirat, care era gata să se deschidă. Dar mă înşelam. Era închis de nepătruns. Nu puteam intra în lumea lui, pe care o simţeam asemenea lumii mele. M-am hotărât să nu dau înapoi şi să-mi dezvălui eu mai întâi lumea mea, o lume plină de mari mistici şi asceţi, dintre care pe unii îi cunoşteam, păstrând cu sfinţenie fiecare lucru pe care-l ştiam despre ei. Am avut mari

emoții când i-am povestit despre pustnicii din Mânăstirile Optina, Valaam şi Sfântul Munte Athos. El continua să tacă, adâncit în cele ce-i povesteam. Dar spre uimirea mea, am simțit că îi erau cunoscute. Nu informațiile ca atare, ci duhul care îi punea întru lucrare pe aceşti mari pustnici şi care este atât de necunoscut realității reci, materialiste a zilelor noastre şi felului de viață american prozaic. A *înțeles* ceea ce eu încercam să insuflu în el! Cum era cu putință să ştie despre astea? Acea râvnă îi era cunoscută. Tot ceea ce am putut scoate de la el în acea minunată noapte de martie a fost că ştia ce înseamnă suferința. Dar cum era cu putință ca un puşti din sudul Californiei – care trăia o viață tihnită şi plină de satisfacții – să *înțeleagă* cum se putea el raporta râvnei pustniceşti a unui ostenitor ortodox din nordul îngheţat, îndepărtat al Rusiei?

Era minunat. De bună seamă că am văzut cum înghițea cu nesaț vistieria mea, deplin conştient de adâncimile şi subțirimile trăirilor mele față de aceste taine din lumea cealaltă. În felul său tăcut şi rezervat, era foarte fericit. Mergea lângă mine, cu paşii săi mari, de-a lungul nisipului sclipitor, cufundat în altă lume. Dar nu mi-o împărtăşea cu glas.

Mai târziu ne-am continuat plimbarea prin viroagele acoperite cu muşchi. Umblam după bureți, iar eu îi citeam în ruseşte din cărțile Optinei despre pustnicii din pădurea Roslavl. Era rezervat, liniştit şi pe deplin conştient de importanța celor citite. I-am citit despre viețile lui Zosima, Vasilisc şi Petru Miciurin din Siberia. I-am dat chiar şi o carte rusească pentru Paşti – viața Bătrânului Ioasaf de la Optina – după ce îi povestisem viața Bătrânului Gabriel din Pskov. Urma viața cuviosului Teofil cel Nebun pentru Hristos din peşterile Kievului. Dar Eugene tăcea. De ce? Ce-l oprea să spună cu glas tare ce era în inima lui care se mişcase atât de evident? Nu ştiu. Poate pentru că aveam temperamente diferite: eu eram extrovertit iar el, poate, introvertit. Dar lucrul ăsta nu mă convingea îndeajuns – până când am descoperit, în sfârşit, înțelesul acelei şovăieli din reacțiile sale emoționale. Avea o minte analitică şi o inimă care era cu mult mai pasionată, mai sensibilă şi mai profundă decât a mea, dar mintea lui trebuia să evalueze toate lucrurile, poate chiar cu un pas înainte, ca să înțeleagă cum sunt toate pe măsura măreției lumii zidite de Dumnezeu şi asprimea Iconomiei Sale. Eram copleşit! Îndată mi-a venit în minte priveliştea din Scriptură cu sămânța căzută pe pământul cel bun care dădea roadă însutit. Atunci am ştiut: trebuia să fac ceva ca să-l ajut să crească acest fruct duhovnicesc – într-un timp şi loc atât de împotrivitor creştinismului adevărat. Era un geniu neobişnuit. Un om care urma să-şi petreacă viața între cei mai prejos ca el. Şi acum el, acest suflet sensibil, se apropie de Biserica noastră Ortodoxă, cu toate slăbiciunile şi priimejdiile tipic ruseşti. Ei îl vor indrăgi şi vor încerca să-l folosească pentru scopurile lor, dar ce urmare va avea asupra lui? Va fi o împrejurare prielnică pentru personalitatea lui, ca să prindă rădăcini şi să dea rod? Nu, nu, nu. Nu-l vor înțelege şi chiar dacă ar face-o (căci oameni ca Părintele Constantin din Jordanville o vor face, fără îndoială), ce folos ar putea scoate el sau ei din aceasta? Ştiu prea bine că primejdia stă în această înflăcărare puternică de la început, după care vine suferința, dezamăgirea şi poate pierderea credinței în toate idealurile sale, căci noblețea era principala trăsătură a purtării sale. Cum trebuia să-l ajut? Trebuia să plănuiesc o împrejurare în care el se putea dezvolta independent ....”

27
Un făcător de minuni din vremurile de pe urmă

Mărite apostole al unor vremuri de răceală şi necredinţă, dăruit cu puterea cea plină de har a sfinţilor din vechime; făclie luminată de Dumnezeu a tainelor cereşti, hrănitor al orfanilor, nădejdea celor fără de nădejde. Tu ai aprins pe pământ flacăra iubirii pentru Hristos împotriva întunericului din ajunul Zilei Judecăţii; roagă-te acum, ca această sfântă flacără să iasă şi din inimile noastre.
- Troparul Cuviosului Ioan Maximovici, Glas 6

AM văzut cum Gleb fusese mult mai avantajat ca să cunoască o mulţime de „legături vii" importante ale tradiţiei ortodoxe. Totuşi, în noiembrie 1962, Eugene l-a întâlnit pe cel mai mare dintre aceştia: Arhiepiscopul Ioan Maximovici.

Arhiepiscopul Ioan era foarte cunoscut comunităţii ruseşti din San Francisco. Fusese episcop în Şanhai – China şi strânsese de pe străzi şi de prin gunoaie sute de copii bolnavi şi flămânzi şi le dăduse adăpost într-un orfelinat. Când s-a instaurat comunismul în China, a fost silit să evacueze toţi orfanii şi să-i ducă mai întâi în Filipine şi mai apoi în San Francisco, unde a şi fondat orfelinatul Sf. Tihon. Apoi a fost numit episcop de Paris, dar când putea, mergea să-i viziteze pe orfanii din San Francisco.

La sfârşitul anului 1962, nişte împrejurări i-au permis Arhiepiscopului Ioan să se întoarcă la turma sa urgisită. Arhiepiscopul Artemon[128] din Los Angeles, numit în locul Arhiepiscopului Tihon care se pensionase, dezbinase comunitatea creştin ortodoxă prin felul cum păstorise dioceza din San Francisco. Lucrările la noua Catedrală Ortodoxă Rusă, începute de Arhiepiscopul Tihon, fuseseră oprite. Arhiepiscopul Artemon nu voia să depună bani în băncile în care lucrau evrei, lucru necanonic după părerea lui. Cum controversele legate de construcţia Catedralei se înteţeau tot mai mult, lucrătorii erau plătiţi conform contractului, însă nu făceau nimic.

Comunitatea din San Francisco, formată în mare parte din fii duhovniceşti ai Arhiepiscopului Ioan din Şanhai, au înaintat un memoriu Sinodului Episcopilor în care cereau să fie adus Arhiepiscopul Ioan, pentru a pune lucrurile în ordine. După ezitări, Sinodul şi-a dat acordul iar Arhiepiscopul Ioan a fost desemnat pentru dioceza San Francisco, dar numai temporar. Îndată, comunitatea de credincioşi a prins viaţă. Curgeau donaţiile pentru construirea noii Catedrale. Au luat fiinţă comitete, organizaţii şi fundaţii caritabile; şi cu toate greutăţile pricinuite de vechiul grup al Arhiepiscopului Artemon (despre care vom vorbi mai târziu), activitatea bisericească a sporit într-un val general de entuziasm.

Eugene a simţit imediat schimbarea. Când venea la slujbele de la Catedrală, noul episcop, cu toată căldura, scotea din buzunare slujbele închinate unor sfinţi mai puţin cunoscuţi, ce trăiseră odinioară în Apus, mai ales în Galia, Italia, Anglia şi Olanda. Era ceva nepământesc în acest bătrânel adus de spate, care după măsurile lumeşti, cu greu putea fi numit „respectabil". Avea părul nepieptănat, buza de jos îi era ieşită în afară şi avea un defect de vorbire, care-l făcea destul de greu de înţeles. În locul unei mitre strălucitoare, împodobită cu pietre scumpe cum purtau alţi episcopi, purta o „căciulă

[128] Numele a fost schimbat.

pliabilă”, lipită cu icoane brodate de orfanii săi. Avea purtarea aspră, deşi adesea se putea vedea în ochii săi o licărire veselă, mai ales când era cu copiii. Cu tot defectul său de vorbire, avea o relație minunată cu copiii, care-i erau devotați trup şi suflet. Spre indignarea unora, glumea şi se juca cu ei chiar şi în biserică.

Originalitatea Arhiepiscopului Ioan era legată de ceea ce în Biserica Ortodoxă era cunoscut ca „nebunie pentru Hristos”: renunțarea la „înțelepciunea lumii” pentru înțelepciunea lui Dumnezeu[129]. Într-adevăr, persoana sa ascundea mult mai mult dincolo de priveliştea neobişnuită pe care o vedeau ochii. De la ucenicii Arhiepiscopului Ioan, Gleb şi Eugene au auzit istorisiri care le-au dezvăluit părți din viața lui în Dumnezeu. Erau adevărate Fapte ale Apostolilor, care se petreceau în zilele noastre.

Arhiepiscopul Ioan era un pustnic aspru. Era într-o neîncetată stare de rugăciune, mereu cu purtare de grijă înaintea lui Dumnezeu. Mânca doar o dată pe zi, la miezul nopții şi dormea foarte puțin. Nu se întindea niciodată pe pat şi adormea numai când oboseala îl cuprindea cu totul, stând în genunchi la rugăciune, în fața icoanelor. Când se trezea, se stropea cu apă rece pe față şi începea Sfânta Liturghie, pe care o săvârşea zilnic, fără nici o abatere.

Se ştia că era făcător de minuni. Oriunde ar fi fost – în China, Filipine, Europa, Africa, America, se săvârşeau vindecări fără număr prin rugăciunile lui. De multe ori i-a salvat pe oameni de la nenorociri iminente, prin revelație dumnezeiască. Uneori li se arăta celor în nevoi, când nu-i stătea în putință să ajungă la ei din punct de vedere fizic. A mai fost văzut în timpul rugăciunii în Sfântul Altar, înălțat deasupra pământului, înconjurat de o lumină cerească.[130]

Însă, aşa cum scria Eugene mai târziu, aceste minuni nu erau deosebite prin ele însele: „Toate astea pot fi imitate cu uşurință de falşii făcători de minuni .... În cazul Arhiepiscopului Ioan, cei care s-au întors la credință datorită lui, nu au fost mişcați mai întâi de minunile lui, ci de ceva din persoana lui care le-a mişcat inimile.”

Eugene auzise de milostivirea Arhiepiscopului Ioan; cum în Şanhai mersese în cartierele primejdioase pentru a scăpa copiii părăsiți prin bordeluri sau aruncați pe grămezile de gunoi ale oraşului; cum copii răniți sufleteşte, se închideau în sine după ce vedeau cruzimile războiului şi revoluției, se deschideau la un singur cuvânt al lui; cum vizita mereu oamenii din spitale, după care atât cei credincioşi cât şi cei necredincioşi se vindecau prin harul care ieşea din el; cum ucigaşii cei mai înrăiți, plângeau îndată, în chip neobişnuit, când îl vedeau vizitând închisorile, deşi nu-l văzuseră mai înainte; şi cum, oriunde s-ar fi aflat, avea obiceiul de a umbla toată noaptea, oprindu-se la uşile oamenilor, binecuvântându-i şi rugându-se pentru ei, în timp ce ei dormeau fără să ştie ....

ARHIEPISCOPULUI Ioan nu i-a trebuit mult ca să descopere sufletul însetat al lui Eugene, care îşi găsise un loc în spatele Catedralei şi se ruga cu înflăcărare. Deşi l-a chemat de câteva ori să vină mai aproape de strană şi de Sfântul Altar, Eugene a rămas acolo unde era. Era teama de deşertăciunea lumească, pe care o văzuse la mulți din jurul lui şi la clerici.

De bună seamă, Gleb a înțeles că Eugene avea pricini temeinice de a dori să-şi păstreze setea de viață duhovnicească adevărată şi să n-o lase să se stingă pentru aspectele obişnuite ale Bisericii. Totuşi, simțea că Eugene trebuie să-şi depăşească temerile. Ocolind legătura cu slujitorii Bisericii, te poți îndepărta chiar de izvorul harului, care este Biserica. Gleb l-a rugat pe Eugene să facă o ascultare pentru Hristos: să nu ia în seamă aceste lucruri şi să intre direct în inima ciclului liturgic. Odată,

[129] I Corinteni 4, 10, 3, 19 şi 1, 24-25.
[130] Părintele Serafim Rose şi Stareţul Gherman, *Blessed John the Wonderworker* [Cuviosul Ioan Făcătorul de minuni] (Platina, California: St. Herman Brotherhood, 1987).

Arhiepiscopul Ioan, simțind supunerea lui Eugene pentru Hristos, l-a chemat la sine şi l-a sfătuit să nu dea atenție la nimeni şi la nimic din afara ciclului slujbelor. Arhiepiscopul era omul care nu scotea o vorbă în Sfântul Altar. Iar în afara lui, (exceptând situațiile când era cu copiii) se limita doar la cuvinte scurte, înclinări din cap şi gesturi.[131]

Cu încurajările Arhiepiscopului Ioan şi a devotatului preot Leonid Upşinski, Eugene a început îndată să cânte şi să citească în slavonă în strana orfelinatului Sf. Tihon, unde locuia Arhiepiscopul Ioan. Silindu-se să-şi biruiască sfiala firească, se simțea liniştit. Cu toate că avea accent american, Eugene a fost acceptat de toți la strană, ca şi cum era acolo dintotdeauna.

ARHIEPISCOPUL Ioan a trebuit să-i dea lui Eugene câteva sfaturi şi explicații. Primind lăuntric chipul duhovnicesc al Arhiepiscopului Ioan, Eugene l-a simțit ca o reflectare a lui Hristos Însuşi; şi a purtat acest chip cu el toată viața, ca pe un izvor îndreptător. În ultimii ani de viață, când vedea acest chip mai limpede, după o experiență creştină îndelungată, scria: „Dacă-i întrebai pe cei care l-au cunoscut pe Arhiepiscopul Ioan, ce-i atrăgea la el – şi îi atrage şi pe cei care nu l-au cunoscut niciodată – răspunsul este întotdeauna acelaşi: îi copleşea cu dragostea lui; s-a jertfit pentru aproapele, din dragoste curată pentru Dumnezeu şi pentru ei. Pentru aceasta lui i se descopereau toate lucrurile, ceea ce nu se putea întâmpla cu alți oameni, şi pe care nu le-ar fi putut cunoaşte niciodată pe căi fireşti. El spunea, prin tot 'misticismul' Bisericii noastre Ortodoxe, care se află în Viețile sfinților şi în scrierile sfinților părinți, adevăratul ortodox este întotdeauna cu picioarele pe pământ, şi înfruntă orice împrejurare neprielnică. Omul îl întâlneşte pe Dumnezeu atunci când primeşte toate împrejurările ce-i sunt date, care cer o inimă iubitoare."

Faptul că Arhiepiscopul Ioan avea vaste cunoştinţe teologice însemna cu mult mai puțin pentru Eugene decât faptul că *Îl cunoştea pe Dumnezeu* şi avea o legătură nemijlocită cu El. Cu vorbe puține, Arhiepiscopul Ioan a putut să-i transmită lui Eugene „miezul miezului" ortodoxiei, într-un chip în care cuvintele nu ar fi putut-o face niciodată. Toate comorile Bisericii Ortodoxe – sfintele slujbe, textele sacre, icoanele, cântările – erau numai mijloace de a deveni ceea ce Arhiepiscopul Ioan era deja.

După ce Arhiepiscopul Ioan a murit, Eugene a notat ce însemnase pentru el Arhiepiscopul Ioan. Nedorind să se înalțe pe sine în scris, a folosit persoana a III-a pentru sine, numindu-se un „tânăr occidental convertit". A scris mai întâi despre o predică pe care o auzise în Mânăstirea Vladimir a Maicii Domnului din San Francisco. Stareța mănăstirii, monahia Ariadna, avea o evlavie aparte față de Arhiepiscopul Ioan, cunoscându-l din Şanhai.

„Nu cu mulți ani în urmă", scria Eugene, „stareța unei mânăstiri ortodoxe ruse din afara granițelor Rusiei – o femeie cu viață curată – spunea cuvânt de folos în biserica mânăstirii, cu prilejul Sărbătorii Adormirii Maicii Domnului. Cu lacrimi în ochi le-a rugat pe maici şi pe pelerinii care veniseră la Sărbătoare, să primească în întregime şi din toată inima toate câte ni le transmite Biserica, care suferise loviri mari ca să păstreze această Tradiție cu sfințenie de-a lungul veacurilor – şi să nu aleagă nimeni din ea ceea ce i se pare 'important' şi 'dispensabil'; căci socotindu-se pe sine mai ințelept decât Tradiția, poate sfârşi prin a pierde Tradiția. Astfel, atunci când Biserica ne spune prin laudele şi icoanele ei că Apostolii au fost adunați în chip minunat din toate colțurile pământului pentru a fi de față la săvârşirea din viață şi îngroparea Maicii Domnului, noi, creştinii ortodocşi, nu trebuie să negăm şi nici să reinterpretăm, ci să credem cu inima curată, cum ne transmite Biserica.

[131] Părintele Serafim Rose, *Heavenly Realm* [Împărăția cerească] (Platina, California: St. Herman Brotherhood, 1984), p. 14-15.

Era de faţă şi un tânăr convertit din occident, care învăţase rusa. Cugetase mult la acest subiect şi văzuse icoane în stilul iconografic tradiţional, care îi înfăţişau pe Apostoli duşi pe nori, ca să fie de faţă la Adormirea Maicii Domnului; şi el se întrebase dacă trebuie să înţelegem în chip 'neabătut', ca o întâmplare supranaturală, sau este numai un fel 'poetic' de a exprima venirea Apostolilor la această împrejurare … sau poate chiar o înfăţişare închipuită sau 'ideală' a unei întâmplări care, de fapt, nu s-a petrecut niciodată? (Unii 'teologi ortodocşi' se mai ocupă şi în zilele noastre de asemenea chestiuni.) Astfel, vorbele Stareţei Ariadna i-au mers drept la inimă şi a înţeles că există ceva mai adânc în acceptarea şi înţelegerea ortodoxiei decât cele ce ne spun nouă mintea şi simţămintele. În clipa aceea a primit Tradiţia, şi nu din cărţi, ci dintr-un vas ales; şi trebuia să o primească nu numai cu mintea şi simţirile, ci mai presus de toate, cu inima, care în felul acesta a început să primească pătrunderea mai adâncă în ortodoxie.

Mai târziu acest tânăr a cunoscut sau a citit despre mulţi oameni care cunoşteau bine teologia ortodoxă. Erau 'teologii' zilelor noastre, cei care urmaseră şcolile ortodoxe şi deveniseră teologi 'experţi'. Aceştia erau de obicei nerăbdători să vorbească despre ce înseamnă să fii ortodox şi neortodox, despre ce este important şi ce este mai puţin important în ortodoxie; iar unii dintre ei se mândreau că sunt 'conservatori' sau 'tradiţionalişti' în credinţă. Dar el nu simţise în nici unul dintre aceştia tăria acelei stareţe curate, care vorbise inimii lui, chiar dacă nu învăţase atâta 'teologie'.

Şi inima acestui tânăr convertit care făcea primii paşi în ortodoxie, dorea să afle *cum să creadă*, care mai însemna *cui să dea crezare*. Aparţinea prea mult timpurilor sale şi educaţiei sale, ca să-şi nege puterea de a raţiona şi de a crede orbeşte tot ceea ce i se spune; şi era limpede că ortodoxia nu cere lucrul acesta – chiar scrierile sfinţilor părinţi sunt o pomenire vie a lucrării minţii omului, luminată de Harul Duhului Sfânt. Mai era limpede că lipsea ceva foarte important din 'teologii' zilelor noastre, căci, cu toată mintea lor logică şi buna cunoaştere a textelor patristice, nu reuşeau să transmită nici sentimentul şi nici mireasma otodoxiei, aşa cum o făcuse o simplă stareţă care nu învăţase teologie.

Tânărul nostru a ajuns la capătul căutărilor sale – căutarea unei legături cu tradiţia vie şi adevărată a ortodoxiei – în persoana Arhiepiscopului Ioan Maximovici. Găsise în el un teolog învăţat, din 'vechea' şcoală, care în acelaşi timp cunoştea toate criticile aduse teologiei de către teologii veacului nostru; îşi folosea inteligenţa ascuţită în aflarea adevărului acolo unde putea fi contestat. Dar mai avea ceva ce nici unul dintre 'teologii' înţelepţi ai zilelor noastre nu părea să-l aibă: aceeaşi curăţie şi tărie transmise inimii căutătorului de Dumnezeu de către evlavioasa stareţă Ariadna. Mintea şi inima tânărului nostru au fost câştigate: nu pentru că Arhiepiscopul Ioan era un 'expert infailibil' – căci Biserica lui Hristos nu cunoaşte astfel de lucruri – ci fiindcă el a văzut în acest sfânt arhipăstor un model al ortodoxiei, un adevărat teolog al cărui teologie izvora dintr-o viaţă sfântă şi din totala înrădăcinare în tradiţia ortodoxă. Puteai să ai încredere în cuvintele lui, deşi el făcea o deosebire clară între învăţătura Bisericii care este sigură şi părerile sale, care puteau fi greşite, şi pe care nu le-a impus nimănui. Tânărul nostru a descoperit că, cu toată ascuţimea minţii şi cu talentul său critic, cuvintele Arhiepiscopului Ioan se potriveau cel mai adesea cu cele ale stareţei Ariadna, decât cu cele ale învăţaţilor teologi ai vremurilor noastre."[132]

[132] Din Introducerea la Fericitul Arhiepiscop Ioan Maximovici, *The Orthodox Veneration of the Mother of God* [*Venerarea ortodoxă Maicii Domnului*] (Platina, California: St. Herman Brotherhood, 1978).

28
Legături cu sfinţenia celor din vechime

Aduceţi-vă aminte de mai-marii voştri, care v-au grăit vouă cuvântul lui Dumnezeu; priviţi cu luare-aminte cum şi-au încheiat viaţa şi urmaţi-le credinţa.

- Evrei 13, 7

PE LÂNGĂ Arhiepiscopul Ioan şi stareţa Ariadna, în San Francisco mai erau şi alte „legături vii" cu care Eugene a intrat în legătură. Am vorbit deja de Părintele Nectarie şi I. M. Kontzevici, doi fraţi după trup, care fuseseră ucenici ai Bătrânul Nectarie de la Optina.

Părintele Nectarie Kontzevici era înalt, frumos, cu ochi albaştri surâzători, o barbă lungă bălaie şi un păr ondulat care-i cădea pe umeri. Înotător de performanţă în tinereţe, avea o construcţie robustă şi arăta acum ca un om voinic. Cu gesturi mari şi ample, era totuşi cel mai smerit, blând şi evlavios om pe care puteai să-l întâlneşti vreodată. Lumea lui era mică, căci se îndepărtase de tot ceea ce nu era legat de Biserică; şi din nefericire, aceasta a fost pricina pentru care nu a învăţat niciodată limba engleză. Avea un ascuţit simţ al umorului, şi istorisea întâmplări din viaţa lui din Rusia cu atâta căldură încât ascultătorii doreau să intre în lumea mică a lui, unde chiar şi întâmplarea cea mai tristă se transfigura în lumina dragostei creştine.

Părintele Nectarie trăia şi respira duhul cald al dragostei de Dumnezeu, de la Optina. Când a venit în San Francisco, a fost ucenicul de chilie al unui alt fiu duhovnicesc al Optinei, Arhiepiscopul Tihon[133]. Ţinea şi el lunga pravilă de rugăciune a Arhiereului, care, adăugată la ciclul zilnic de slujbe, îl ţineau treaz până la orele 2-3 dimineaţă. A ţinut această rânduială până la sfârşitul vieţii. Gleb îl cunoscuse pe Părintele Nectarie în Jordanville şi îi plăcuse foarte mult de dânsul. La Optina, Bătrânul Nectarie îl încredinţase pe Părintele Nectarie purtării de grijă duhovnicească a Părintelui Adrian. Iar acum, când Gleb s-a mutat pe coasta de vest, Părintele Adrian i-a spus: „Te încredinţez Părintelui Nectarie." Zicând asta a făcut un gest de parcă ar fi mutat un copil dintr-un loc în altul.

La sfatul Arhiepiscopului Tihon, în 1963, Părintele Nectarie a fost sfinţit episcop şi a devenit vicarul Arhiepiscopului Ioan. Se uita la amândoi ca la doi sfinţi, deşi se mira de chipurile diferite pe care le luase sfinţenia în fiecare dintre ei. În timp ce Arhiepiscopul Tihon îşi petrecea majoritatea timpului rugându-se în chilie, temându-se să nu strice starea existentă, Arhiepiscopul Ioan era cu totul netemător şi inventiv, vorbind întotdeauna ce-i dicta conştiinţa şi îşi asuma riscuri chiar şi atunci când nu avea pe nimeni să-l susţină.

Fratele mai mare al Preasfinţitului Nectarie, Ivan Mihailovici Kontzevici, era profesor de inginerie şi cărturar bisericesc. Întors la credinţă în Mânăstirea Optina, el încerca prin scrierile sale să transmită această moştenire, îmbinând învăţătura amănunţită, curată, cu o bună cunoaştere a sfinţeniei. El a fost primul care a descoperit esenţa bătrâneţei creştine privită ca o continuare a misiunii profetice a Bisericii primare. Lucrarea sa clasică *Agonisirea Duhului Sfânt în vechea Rusie*[134] – un tratat despre „lucrarea duhovnicească lăuntrică", şi manifestările sale istorice din Rusia – l-a supus

[133] Acelaşi ierarh pe care l-a văzut Eugene pentru prima dată slujind o slujbă ortodoxă. Aşa cum s-a mai spus, Arhiepiscopul Tihon a fost ucenicul Sf. Gabriel de Kazan şi Pskov, care fusese călugăr la Optina sub îndrumarea duhovnicească a Bătrânului Ambrozie. Vezi viaţa Bătrânului Gabriel în Sf. Simeon Holmogorov. Unul din vechime (Obştea Sf. Gherman, 1988).
[134] Publicată în original în ruseşte în 1952; publicată în engleză de Obştea Sf. Gherman, în 1988.

pe Gleb atât de mult, încât acesta purta cartea cu sine oriunde se ducea şi chiar dormea cu ea sub pernă.

Soţia profesorului Kontzevici, Elena, era şi ea o descoperire. Era nepoata renumitului scriitor bisericesc rus Serghei Nil, cel care a scris cărţi despre Optina şi a descoperit vestita „Convorbire dintre Sf. Serafim de Sarov şi A. Motovilov". Ca şi soţul ei, Elena cunoscuse sfinţi şi mucenici din Rusia, printre care şi pe Bătrânul Anatolie de la Optina. În Franţa, a fost fiica duhovnicească a unuia dintre cei mai mari pustnici şi teologi ruşi ai sec. XX, Arhiepiscopul Teofan de Poltava. Deşi nu a primit nici o cinste, ea a lucrat cea mai mare parte pentru cărţile soţului ei, cercetând în timp ce el lucra ca inginer pentru asigurarea traiului de zi cu zi. Era o femeie cu o voinţă puternică şi destul de deschisă în exprimarea părerilor sale. Le-a spus lui Eugene şi Gleb lucruri de o deosebită importanţă, pe care nimeni altcineva nu le-ar fi spus. Când Gleb i-a cunoscut pentru prima dată, soţii Kontzevici locuiau într-un demisol micuţ şi umed din San Francisco, sub apartamentului Episcopului Nectarie. De acolo, s-au mutat într-o căsuţă la Berkeley, pentru a fi mai aproape de biblioteca universităţii. Erau oameni demni, rafinaţi şi foarte culţi, ceea ce Eugene a apreciat de îndată.

„Domnul şi doamna Kontzevici", îşi aminteşte Gleb, „nu aveau copii şi toată energia şi timpul lor liber erau dedicate celui mai drag lucru pentru inimile lor: Optina şi propovăduirea concepţiilor patristice despre viaţă – însăşi esenţa creştinismului, acea sare pe care lumea creştină o pierde repede şi peste istovirea căreia va veni sfârşitul lumii. Aveau a minunată bibliotecă patristică .... Îi vizitam şi mă captivau cu discuţii de ore întregi – care acopereau o gamă foarte vastă şi profundă de subiecte – şi plecam de la căsuţa lor mult îndrăgită din Telegraph Avenue, Berkeley, într-o stare de înflăcărare, cu un braţ plin de cărţi patristice, din vremuri mai recente, unele chiar din bibliotecile de la Optina sau Valaam. Îmi dădeam prea bine seama că aceste cărţi pe care eu le ţineam în braţe acum – prin trenuri şi autobuze, în drum spre casă, fuseseră ţinute, atinse şi poate chiar udate cu lacrimi de marii călugări de la Optina şi poate chiar de marii bătrâni sfinţi! Ce simţire! Părintele Adrian sădise în mine ideea transplantării sfinţeniei Sfintei Rusii în pământul foarte rodnic al Americii. Cărţile acestea care mă cutremurau erau seminţele pentru acest transplant."

Gleb îi numea pe Episcopul Nectarie, pe Ivan şi pe Elena, „cei trei Kontzevici ai mei". Aceşti preţioşi purtători de învăţătura lumii patristice şi a tradiţiei de la Optina, urmau să aibă o mare înrâurire asupra vieţilor lui Eugene şi Gleb. Mai târziu, i-au făcut moştenitorii lor duhovniceşti.

ÎN 1963 a venit în San Franciso o altă „legătură vie" de mare preţ, Părintele Spiridon Efimov, fiu duhovnicesc al Arhiepiscopului Ioan. Eugene şi Gleb nu au cunoscut niciodată o persoană atât de apropiată în duh cu Arhiepiscopul Ioan. Deşi chipul duhovnicesc al Părintelui Spiridon nu era zidit după măsura Arhiepiscopului Ioan, era asemenea aceluia prin lepădarea de regulile lumii şi primirea într-o măsură oarecare a „nebuniei pentru Hristos". Ca şi Arhiepiscopul Ioan, avea o legătură aparte cu copiii. Deşi era bătrân şi cu părul cărunt, avea un chip ca de copil de 7 ani.

Prietenia lor ţinea din anii de seminar, din Bitol, Yugoslavia. În 1963, când l-a chemat în San Francisco, i-a dat o funcţie de conducere în rândul clerului şi l-a numit inspector al liceului patronat de Catedrală. Gleb şi Eugene l-au întâlnit prima dată pe Părintele Spiridon când acesta ţinea prima sa predică în San Francisco. „Prima noastră impresie despre el", scria Gleb mai târziu „a fost minunată. Am văzut de îndată că era sincer ca un copil, neputând lua partea vreunuia în luptele ecleziastice interne. Vorbirea lui arăta o cunoaştere teologică adâncă iar chipul său strălucea de o lumină nepământească."

Ieşind din biserică după slujbă, Gleb l-a întrebat pe Eugene ce părere avea de Părintele Spiridon. Eugene i-a spus că l-a plăcut foarte mult, dar şi-a dat seama că lumea bisericească „respectabilă” l-ar putea lua în râs. Şi într-adevăr, după eticheta bisericească acceptată de toată lumea, Părintele Spiridon era stânjenitor. Gleb îşi aminteşte: „Mitra de arhimandrit şi camilafca îi stăteau cam strâmb pe cap, şuviţe rebele de păr îi cădeau în ochi, în timp ce restul părului îi cădea în valuri pe umeri. Degetele de la ambele mâini erau strâmbate şi încovoiate. Rasa îi era cam scurtă şi de sub ea se vedeau picioarele subţiri cu şosete lungi, negre. Purta pantofi foarte mari, cu vârfurile îndoite în sus, mergea vioi, cu un şchiopătat care se vedea; faţa îi strălucea. Cât de dragă ne era vederea acestui personaj aparte, atât de diferit de tumultul obişnuit al societăţii noastre secularizate!”[135]

Tot în San Francisco locuia şi un alt prieten al Arhiepiscopului Ioan, Părintele Mitrofan, preot cu inima caldă, vesel şi cu o faţă rumenă, luminoasă. În Rusia cunoscuse o adevărată Nebună pentru Hristos pe nume Teoctista Mihailovna şi a văzut că Arhiepiscopul Ioan avea acelaşi duh cu ea. Părintele Mitrofan fusese căsătorit cu o femeie foarte evlavioasă, fiică duhovnicească a Bătrânului Nectarie de la Optina iar tatăl ei, preot, devenise unul dintre noii mucenici ai Rusiei. Când i-a murit soţia, Părintele Mitrofan a căzut în mare deznădejde, de la care a fost scăpat de Arhiepiscopul Ioan. De atunci, îl urma pe Arhiepiscop oriunde se ducea acesta. Îi era devotat trup şi suflet şi avea pentru acesta o dragoste atât de mare, că şi-ar fi pus viaţa pentru el în orice clipă, însufleţindu-i şi pe alţii să facă la fel.

29
Despre muzică şi stele

Singur, pornesc acum pe cale.
Poteca mea cu pietriş străluceşte-n ceaţă, departe

Noaptea este neagră, pustiul Îl ascultă pe Dumnezeu,
Iar o stea vorbeşte altei stele.

Mihail Lermontov

TOT în anul 1963, Eugene l-a cunoscut şi pe marele teolog, şi atât de smeritul Mitropolit Anastasie Gribanovski, şi pe prietenul lui Gleb, Preasfinţitul Sava Sarakevici de Edmonton, Canada. Legătura scurtă, foarte apropiată cu Mitropolitul, s-a petrecut în imprejurări neobişnuite - în care dragostea pentru bunul gust muzical a unit pe un reprezentant adevărat al Sfintei Rusii cu un tânăr californian al zilelor noastre.

Mitropolitul de 90 de ani, făcut episcop în l906, purtase harul apostolesc vreme de mai bine de jumătate de veac. Om rafinat şi de mare cultură, era autorul unei fascinante cărţi filosofice, intitulate *Dialog cu propria inimă*, care cuprindea cugetări pe teme teologice, artă, literatură şi muzică. Era ierarhul mai bătrân al Arhiepiscopului Ioan, care îl respecta mult, şi care i-a scris mai târziu viaţa.[136] Eugene l-a cunoscu doar cu doi ani înainte de moartea sa, care a fost în 1965. Gleb povesteşte:

„În iulie 1963, unul dintre elevii mei, care cânta şi în cor, mi-a spus despre un festival anual de Bach, care avea loc în apropiere de Carmel. Îmi doream să merg, mai

[135] Stareţul Gherman şi Obştea, „Father Spiridon: *Sotainnik* of Blessed John”, *The Orthodox Word*, nr. 141 (1988), p. 200.

[136] Vezi Arhiepiscopul Ioan Maximovici, „Mitropolitul Anastasie”, *The Orthodox Word*, nr. 4, (1965), p. 135-140.

ales că mă aşteptam să vină şi Eugene să-şi viziteze părinţii, şi ştiam că ar fi vrut şi el să meargă. Lui îi plăcea mai ales muzica barocă ….

Înainte de începerea festivalului, elevul meu mi-a spus că i se propusese să lucreze ca uşier pe perioada festivalului şi dacă voiam, puteam să merg la concert, ajutându-l pe el. Am acceptat bucuros, sosind acolo mai devreme. Era nemaipomenit: se începea cu oratoriul complet al lul Händel, *Judecata lui Solomon*. Cântăreţii erau de înaltă clasă, iar corul şi orchestra erau extraordinare.

Înainte de începere, am avut plăcuta surpriză să-l văd pe Eugene, care, spre uimirea mea, îl conducea în sală pe Mitropolitul Anastasie, de 90 de ani. Ierarhul era însoţit şi de devotatul său şofer, care, ca şi ierarhul său, era un mare cunoscător de muzică. După ei, a intrat Preasfinţitul Sava de Edmonton, Canada.

Ştiam că Mitropolitul vizita Coasta de Vest, dar nu m-aş fi gândit niciodată să-l văd aici în Carmel. Oamenii s-au ridicat în picioare din respect, la intrarea mitropolitului nostru iubit, ca un patriarh din vechime, care înainta încet, pe coridorul acestei frumoase săli de concert ca o biserică, în rasa neagră şi cu fes alb. Era scund, dar inspira foarte mult respect. Am luat binecuvântare de la ambii ierarhi, iar Preasfinţitul Sava m-a rugat să verific dacă uşile erau bine închise, căci Mitropolitul era foarte răcit şi curentul îi putea fi fatal. Am înţeles de îndată de ce din atâţia oameni, trebuia să fiu uşier în acea după-amiază, pentru prima dată în viaţa mea.

Îl ştiam pe Mitropolit de pe vremea când eram seminarist la Jordanville. Am vorbit de câteva ori cu el. Odată am vorbit despre cuviosul Gherman de Alaska, faţă de care avea mare evlavie, şi de aceea i-am cerut blagoslovenia de a merge în pelerinaj până acolo, după terminarea bacalaureatului. Mi-a blagoslovit gândul cel bun şi mi-a cerut să mă rog fierbinte la mormântul Cuviosului (pe care-l numea „viitor sfânt”) pentru întreaga Biserică Rusă, care are mare nevoie de ajutor ceresc. ‘Fii mesagerul nostru’, mi-a spus venerabilul Mitropolit ‘şi transmite binecuvântările noastre credinciosului păstrător al sfintelor rămăşiţe pământeşti – Arhimandritului Gherasim,’ lucru pe care l-am făcut ....

Orchestra a început să cânte şi cu toţii am văzut realitatea vieţii dintr-o perspectivă nepământească. Eugene a fost rugat să stea lângă persoana firavă a Mitropolitului şi să-l ţină acoperit cu o pătură. De cealaltă parte a lui Eugene stătea Preasfinţitul Sava, căruia îi plăcea transpunerea muzicală a poveştii biblice, zâmbind şi frecâdu-şi mâinile mereu. Iar eu, care stăteam în picioare şi păzeam uşile ca nici cea mai mică adiere de vânt să nu strice sunetele, mă bucuram de fiecare clipă a acestui minunat eveniment ....

Când a luat sfârşit prima parte a oratoriului minunat, copleşitor, Ierarhul suferind a încercat să se ridice de pe locul său. Nu se mai simţea în stare să stea până la sfârşitul programului. Eu eram în culmea fericirii. Văzusem cu ochii mei un teolog mare şi autentic, care trăise destul de mult, şi de bună seamă, îşi îmbogăţise viaţa cu bunătăţi duhovniceşti, ca să înţeleagă o muzică adevărată. Se străduise să străbată tot drumul până aici ca să se bucure împreună cu noi de aceste meditaţii înălţătoare, pe o temă biblică. Acesta a fost pentru mine un dar de Sus.

Era ultima oară când îl vedeam pe Mitropolit. Când am ieşit afară, în noaptea caldă de vară, cu acordurile *Judecăţii lui Solomon* răsunându-mi în urechi şi în toată fiinţa, acest Mitropolit bun şi blând, scund ca persoană, dar un uriaş în ochii mei, şi-a pus mâinile pe capul meu cel păcătos, pentru ultima binecuvântare. A fost o lecţie pentru mine, o încurajare de a nu socoti sfânta noastră ortodoxie ca pe o rubrică de ‘Bizantologie’ restrânsă şi limitată, de la care se aşteaptă minuni (şi nu se întâmplă nimic), ci ca pe un instrument, ca pe nişte ochelari, care ne ajută să vedem universul ca pe un amănunt întreg, oricât de miopi am fi. O, să fii în stare să pricepi aceste sentimente nobile, transmise ca un întreg de această muzică minunată; această Măreţie atotcuprinzătoare dăruită muritorilor, nu ca să rămâi un spectator pasiv, ci să te faci

lucrător neobosit în epoca noastră! Căci acesta este numai un semn al nemuririi cosmice a veacurilor ce vor veni.

„'O, Doamne, miluieşte-mă pe mine păcătosul,' am şoptit în inima mea cu un sentiment de recunoştinţă, în timp ce maşina cu cei doi Ierarhi cobora iute dealul spre apusul orbitor peste marea strălucitoare."[137]

DE la prima vizită de la începutul anului, pe care Eugene i-a făcut-o lui Gleb, la căsuţa închiriată din Monterey, găsiseră o preocupare comună în pasiunea lor pentru muzică clasică, care i-a ajutat pe amândoi, ducându-i pe căi diferite, pe pragul ortodoxiei. Aducîndu-şi aminte de ziua aceea de primăvară timpurie, Gleb scria:

„După ce am văzut locurile istorice din Monterey, am plecat cu Eugene să-i vizităm pe părinţii săi, în Carmel. I-am cunoscut familia, am cinat cu ei şi apoi am avut prilejul să ascult din muzica preferată de el. A mers tot drumul înapoi cu mine, cam 8 km, ducându-mă pe toate scurtăturile pe care le ştia. Eram împlinit lăuntric de discuţiile din ziua aceea. Seara am aflat multe despre sufletul său, nu prin ceea ce mi-a povestit despre el, ci prin aprecierile pe care le făcea despre muzică. Era un limbaj – o legătură - între el şi lumea muzicii, pe care nu voia să-l impărtăşească. A vorbit despre Monteverdi, Telemann şi Gorelli. Pe când mergeam, aproape că auzeam muzica şi asociam aceasta cu nemulţumirea adâncă din sufletul său, faţă de felul în care acţionează lumea.

Era noaptea târziu. Cerul era plin de stele. Îmi puneam atâta nădejde în slujba pe care o aveam, în California şi în viitor; totuşi, nimic concret nu mă mulţumea. Tânjeam după dragostea lumii pustniceşti. Eugene era încă departe de cunoaşterea adevărată a pustnicilor, dar îşi dădea seama ce-i înflăcărase ca să ia asupra lor această nevoinţă.

Eugene rămânea o enigmă pentru mine, aşa cum stăteam în uşa căsuţei mele, înconjuraţi de tufele de mimoză, cu florile lor de un galben strălucitor. Am vorbit la sfârşit despre stele, şi, ca să-şi ocrotească lumea lăuntrică de mine, mi-a spus: 'Trebuie să-ţi mărturisesc că lucrul care mă emoţionează cel mai mult în lumea aceasta, sunt stelele.'

Ne-am despăţit. El s-a întors la Carmel pe jos, mergând probabil toată noaptea, în timp ce eu am intrat în casă. Întrucât aveam obiceiul de a citi zilnic la vecernie Canoanele Maicii Domnului, am deschis cartea cu litere slavone şi am început să cânt tare. Tovarăşul meu de cameră, Gabriel, fost ieromonah,[138] nu era deranjat de asta, şi am cântat până noaptea târziu, cu lumânarea aprinsă şi cu tufele de mimoze care se legănau dincolo de fereastra deschisă. Şi mă gândeam la cuvintele de pocăinţă ale Canonului: Cât de necunoscută este lumea aceasta, cât este de scurtă şi de trecătoare! Şi câte prilejuri minunate a trimis Dumnezeu lumii acesteia noi, numai ca să putem noi primi în ea străvechea înţelepciune a Bisericii noastre Ortodoxe.

În locul şi clipa aceea, mi-am pus în inimă hotărârea de a-l sprijini pe Eugene, căutătorul de Dumnezeu, să cunoască tainele pustiei înmiresmate, pe cel care îşi petrecea nopţile în rugăciune şi avea un dor mistuitor după muzică, duhovnicie şi stele."

[137] Stareţul Gherman, „The Dulcimer Is the Heart" [Vioara este inima].
[138] *Ieromonah*: călugăr preot.

30
Un Sfânt pus la încercare

Cei ce cugetă nedrept şi-au zis în sine: să asuprim pe cel sărac şi drept ... el este ca o osîndă a gândurilor noastre; şi ne este greu chiar când ne uităm la el, căci viaţa lui nu seamănă cu viaţa celorlalţi şi cărările lui sunt schimbate. Înaintea lui suntem socotiţi ca necuraţi şi de căile noastre se fereşte ca de o spurcăciune; el fericeşte sfârşitul celor drepţi şi se laudă că are pe Dumnezeu drept tată.
- Înţelepciunea lui Solomon 2, 1,10,14-17

O spun spre ruşinea voastră... frate cu frate se judecă şi asta înaintea necredincioşilor?
- I Corinteni 6, 5-6

Sabia sufletului nostru nu se ascute până când nu întâlneşte ascuţişul răutăţii altuia.
- Sf. Grigorie cel Mare

APROAPE toate „legăturile vii" pe care le cunoscuse Eugene în San Francisco aparţineau Bisericii Ortodoxa Ruse din străinătate (numită şi Biserica Rusă din afara Rusiei); şi Mitropolitul Anastasie, pe care-l cunoscuse în acea seară memorabilă din Carmel, era ierarhul superior. Şi Eugene era membru al acestei ramuri a Bisericii Ortodoxe Ruse. Devenise un ortodox foarte râvnitor, iar în America, Biserica Ortodoxă Rusă era biserica cea mai înflăcărată în păstrarea tradiţiilor ortodoxe. Se ţinea departe de moda ecumenică, de reforma calendarului bisericesc şi compromisurile făcute cu regimul comunist. Mai mult, comparată cu celelalte Biserici Ruse din diaspora, aceasta era „crema", cu cei mai vii reprezentanţi ai Sfintei Rusii: făcători de minuni, prooroci, bătrâni, teologi adevăraţi şi filosofi. Totuşi, fiind o organizaţie pământească, avea şi ea prebleme. Elena Kontzevici a fost prima care le-a spus aceste lucruri lui Eugene şi Gleb. „Chiar din primul 'lapte' pe care l-am băut ca ortodox al Bisericii Ruse din străinătate", Eugene povestea mai târziu, „am înţeles că avem două feluri de ierarhi (sau poate 'tradiţii'): pe de o parte cei ca IPS Ioan, Averkie, Leontie, Nectarie, Sava, iar pe de altă parte cei care acum par să ocupe poziţiile de conducere."

După ce a fost primit în Biserica Ortodoxă Rusă, şi înainte de întoarcerea lui Gleb pe Coasta de Vest, Eugene a cunoscut pe unul dintre ierarhii celei de a doua categorii, Arhiepiscopul Vasian al Canadei[139]. Acesta vizita San Francisco şi a organizat o întâlnire cu cei care doreau să meargă la mânăstirea sa din Montreal. Mânăstirea publica multe cărţi ortodoxe şi părea foarte potrivită pentru talentele lui Eugene, care a mers împreună cu prietenul său James, să-l vadă pe Arhiepiscop la vremea stabilită.

I-a întâmpinat un bărbat suplu şi frumos, cu veşminte curate şi călcate şi mirosea a colonie. Se purta binevoitor, fin iar vorba şi gesturile îi erau liniştite şi politicoase. Dându-şi seama că Eugene era inteligent şi cu educaţie aleasă, l-a invitat la Montreal. Eugene i-a pus întrebări despre viaţa de acolo, dar a înţeles că locul nu era pentru el.

[139] Numele a fost schimbat.

Ochii care l-au măsurat erau reci şi grei ca de plumb, iar omul părea calculat, chiar sinistru – dacă Eugene nu se înşela.

După ce Gleb se întorsese pe coasta de vest, Eugene i-a povestit despre întâlnire.

- Ce impresie ți-a făcut Arhiepiscopul ? l-a întrebat Gleb.

- M-au luat fiori, i-a răspuns Eugene. Nu mi-au plăcut ochii săi.

Cînd a ajuns să-l cunoască pe Arhiepiscopul Ioan şi-a dat seama că Arhiepiscopul Vasian se afla la polul opus.

AŞA cum s-a văzut mai târziu, Arhiepiscopul Vasian era omul cel mai viclean şi mai puternic din aparatul de conducere, care prin manevre politice preluase practic întreg controlul Bisericii Ortodoxe Ruse din străinătate. În timp ce au fost exilați în Europa răsăriteană, în anii '20 şi '30, aceşti episcopi şi administratori ruşi se organizaseră într-o grupare foarte puternică, care în anii care au urmat au îndepărtat pe toți cei care nu erau de partea lor. Soarta le-a îngăduit marilor şi sfinților ierarhi ai Bisericii Ruse din străinătate să sufere mult din pricina acelora. Ierarhul cu viață de sfântă, Ioasaf, a fost trimis din Canada în America de Sud, unde a şi murit la mai puțin de un an datorită schimbării de climă; Arhiepiscopul Averkie a fost scos din funcția pe care o avea ca membru permanent al Sinodului; Arhiepiscopul Leontie – un misionar plin de curaj care suferise în lagărele de concentrare sovietice şi apoi a hirotonisit peste 300 de preoți - era ținut la distanță în America de Sud; şi Preasfințitul Sava a fost silit mai târziu să se retragă, luându-i-se toată puterea.

Însă cel care urma să îndure persecuțiile cele mai mari, a fost Arhiepiscopul Ioan. Deşi fusese şi el printre cei din Europa de est, reuşise să-şi păstreze libertatea în fața lui Dumnezeu nedorind să facă parte din nici o grupare. Fără teamă, urmând glasul conştiinței, nu se puteau bizui pe sprijinul lui. De exemplu, a luat parte împreună cu clerul Patriarhatului din Moscova la sărbătorirea bisericii „Evlogite" şi a altor biserici ce țineau calendarul nou – acțiune pe care mulți dintre colegii săi o socoteau „tabu". La Liturghie, el încă îl pomenea pe Patriarhul Moscovei, Alexie, împreună cu Mitropolitul Anastasie; şi pentru aceasta a fost numit de unii „comunist". Deşi nu avea nici o legătură cu regimul sovietic ateu şi nici cu reforma calendarului bisericesc, îi privea pe toți cei de acolo, care nu mai aveau puterea de a rezista sau scăpa, ca pe frații săi întru credință, membrii ai aceleiaşi Biserici Ortodoxe. Spunea că nu există „astfel de lucruri" ca „jurisdicții" separate. Toate astea împreună cu înfățişarea şi comportamentul său neobişnuit, cât şi credința miilor de oameni că era un sfânt, făcea din el o persoană foarte greu de mânuit.

ÎN San Francisco, lui Eugene i-a fost dat să vadă persecuția la care a fost supus omul poate cel mai sfânt al sec. XX. Fără îndoială, aceasta a fost partea cea mai dureroasă a vieții Arhiepiscopului Ioan, care i-a grăbit moartea, trei ani mai târziu. Momentul culminant s-a produs atunci când a fost acuzat în mod public la Curtea Supremă de Justiție a statului California de construirea neautorizată a unei biserici şi delapidare a fondurilor bisericeşti[140].

Atacul asupra Arhiepiscopului a fost stârnit de către consiliul eparhial al Catedralei din San Francisco, care, după cum au putut vedea Eugene şi Gleb, era sprijinit de către episcopii frați ai săi. Consiliul eparhial era alcătuit dintr-o grupare ierarhică, susținători ai Arhiepiscopului Artemon de Los Angeles, fost ierarh de San Francisco. Intenția acelei grupări ierarhice era de a-l discredita cu totul pe Arhiepiscopul

---

[140] Arhiepiscopul Ioan a relatat în detaliu toate împrejurările legate de proces, într-un raport pe care l-a înaintat Mitropolitului Anastasie, datat 23 iulie 1963. Acest raport a fost sursa principală de inspirație în redactarea acestui capitol.

Ioan, ca să-l împiedice să ajungă întâiul ierarh, fiindcă se afla pe prima poziție pentru această treaptă ierarhică.

La sfârşitul anului 1962, când Arhiepiscopul Ioan venise pentru prima oară în San Francisco, consiliul eparhial refuzase să-i arate evidențele contabile. Primindu-le în cele din urmă la o întrunire a consiliului eparhial (dar fără a se lipsi de încercarea cuiva de a i le smulge din mână), el a constatat că nu erau ținute în regulă. Punând documentele într-un loc accesibil tuturor, el a cerut tuturor să-şi plătească datoriile din trecut.[141]

La începutul anului următor, menționa Arhiepiscopul Ioan, „Postul cel Mare a început în San Francisco cu un mare număr de închinători şi postitori; şi Paştile a fost întâmpinat cu mare înflăcărare duhovnicească. Relațiile din interiorul congregației erau ironizate pe față, şi se vorbea despre greutățile anului anterior ca fiind 'cele dintâi'." Arhiepiscopul Ioan solicita acum reluarea lucrării noii Catedrale; şi îndată după Paşti s-au făcut donații foarte importante pentru acest scop.

Probabil că situația a continuat să se îmbunătățească, dar tocmai acum Arhiepiscopul Ioan era grabnic chemat din nou la New York. Acolo, duşmanii lui din clica ierarhică – pe baza unui document semnat şi distribuit de către consiliul eparhial, care îl acuza pe Arhiepiscopul Ioan de simpatii comuniste – au forțat o hotărâre de înlăturare a lui din poziția de Arhiepiscop de San Francisco.[142] Arhiepiscopul Ioan a trebuit să aştepte în afara întrunirii episcopilor până ce s-a luat această hotărâre. Ştirea s-a răspândit de îndată în San Francisco, astfel că atunci când Arhiepiscopul Ioan s-a întors acasă de la întrunirea episcopilor, sute de oameni îl aşteptau la aeroport. El relata, „a fost o impresie cu neputință de povestit." Neliniştea şi tensiunea au continuat mai mult de două săptămâni. Când sprijinitorii Arhiepiscopului Ioan din San Francisco au trimis o cerere către Sinodul Episcopilor pentru a-şi schimba hotărârea, s-a stârnit o revoltă cumplită împotriva acestor sprijinitori că, Arhiepiscopul Ioan scria, „era primejdia de a se bate cu pumnii. Eu i-am oprit pe oameni cât am putut, căci prezența mea acolo a mai stăvilit pornirea lor, care nu era pe măsura celor cunoscute de ei; dar spre marea mea mâhnire, ceea ce se făcuse ca să aducă pacea în turmă vreme de patru luni, s-a distrus într-o singură zi, într-o singură clipă."

Prietenul Arhiepiscopului Ioan şi cel dintâi ierarh, Mitropolitul Anastasie, i-a telefonat şi a vorbit cu el mai mult de o oră. În ziua următoare, datorită influenței Mitropolitului, hotărârea Sinodului Episcopilor s-a schimbat şi autoritatea temporară a Arhiepiscopului Ioan în San Francisco a durat vreme de şase luni. Totuşi, hotărârea inițială a arătat împotrivitorilor Arhiepiscopului Ioan din San Francisco faptul că ei aveau în spatele lor episcopi foarte puternici, şi astfel ei mergeau înainte.

Lupta a izbucnit serios când Arhiepiscopul Ioan a solicitat alegerea unui iconom bisericesc şi a unor membri pentru consiliul eparhial, care împreună cu adunarea generală, s-au întrunit la 9 iunie. Cei din consiliul eparhial existent, cunoscând că erau depăşiți cu aproape doi la unu de către cei care îl iubeau pe Arhiepiscopul Ioan, au început să facă tot posibilul pentru a împiedica alegerea, mergând chiar până la justiția de stat şi dobândind o hotărâre reținută împotriva aceluia.[143] La vremea aceea, prietenul Arhiepiscopului Ioan, Episcopul Sava, care fusese judecător în justiția din Serbia, a venit în San Francisco din Canada, pentru a-l ajuta pe Arhiepiscopul Ioan în noile complicații legale. El a scris un raport de patru pagini în apărarea Arhiepiscopului Ioan

---

[141] Raport al Arhiepiscopului Ioan Maximovici, „Înalt Preasfințitului Preşedinte [Mitropolitul Anastasie] şi Preacuvioşilor membri ai Sinodului Arhiepiscopal al Bisericii Ruse de peste hotare", 23 iulie 1963 (în lb. rusă). Trad. Maica Macaria.

[142] Donald Carter, „Zarvă într-o biserică", *San Francisco News Call Bulletin*, April 29, 1963, p. 32.

[143] Vezi Acțiunea pentru verificarea declarațiilor, 6 iunie 1963. Curtea Supremă a oraşului şi ținutului San Francisco. Dosar nr. 538856. Reclamanți: Boris N. Borsoff şi alții. Pârâți: Eugene A. Hrapoff şi alții. Dosar aflat în sediul din San Francisco, biroul funcționarului ținutului. Toate celelalte documente legale la care se face referire se află în acest dosar.

şi apoi a mers cu el la tribunal.[144] După ce a audiat cazul lor, Judecătorul a ridicat hotărârea de reţinere.

Între timp, adversarii Arhiepiscopului Ioan publicau informaţii şi trimiteau scrisori fiecărei case, afirmând că alegerea urma să nu mai aibă loc şi că nu ar trebui să vină nimeni. Ei primiseră o telegramă de la Sinodul Episcopilor, semnată chiar de întâiul ierarh, plină de ameninţări la adresa Arhiepiscopului Ioan, dacă va merge mai departe cu alegerea. Episcopul Sava a ajuns din nou la ajutorul Arhiepiscopului Ioan, contactându-l pe întâiul ierarh şi primind o telegramă de la el în ziua următoare, prin care era de acord cu desfăşurarea alegerii şi a consiliului, aşa cum fusese plănuit.[145]

În ciuda tuturor încercărilor de a o opri, alegerea a avut loc. S-a realizat cu ajutorul maşinilor de votare, pentru a se asigura validitatea acesteia. Au participat peste 400 de oameni care l-au sprijinit pe Arhiepiscopul Ioan. Noul consiliu eparhial a fost ales şi, la adunarea generală care a urmat, s-au făcut grabnice pregătiri pentru a continua construirea Catedralei.

Între timp, adversarii Arhiepiscopului Ioan publicau informaţii şi trimiteau scrisori fiecărei case, afirmând că alegerea urma să nu mai aibă loc. Ei deţineau o telegramă de la Sinodul Episcopilor, semnată chiar de Întâiul Ierarh, plină de ameninţări la adresa Arhiepiscopului Ioan dacă va merge mai departe cu alegerea. Episcopul Sava a venit iarăşi în ajutorul Arhiepiscopului Ioan contactându-l pe Întâiul Ierarh şi primind o telegramă de la el în ziua următoare, că era de acord cu desfăşurarea alegerii şi a întrunirii, aşa cum fusese plănuită.

Cu toate încercările lor de a o opri, alegerea a avut loc. S-a realizat cu ajutorul maşinilor de votare, pentru a se asigura validitatea acesteia. Au participat peste 400 de oameni care l-au sprijinit pe Arhiepiscopul Ioan. Noul consiliu eparhial a fost ales şi, la adunarea generală care a urmat, s-au făcut grabnice pregătiri pentru a continua construirea Catedralei.

Neizbutind acum, vechiul consiliu eparhial l-a dat în judecată pe Arhiepiscopul Ioan. S-au formulat două sute cincizeci de plângeri împotriva lui, acuzându-l că delapidase fondurile bisericii care fuseseră colectate pentru construirea Catedralei. S-a fixat un termen de judecată, dar până la pronunţarea unei hotărâri, noul consiliu eparhial nu a putut continua construcţia.

În acest timp au sosit la San Francisco membri din cercul episcopilor şi s-au alăturat reclamanţilor care formulaseră plângeri. Aceştia au avut anumite întâlniri cu avocaţii reclamanţilor şi le-au oferit acelora ce ajutor au putut ca să-l convingă pe Arhiepiscopul Ioan. Unul dintre ei, acelaşi Arhiepiscop Vasian pe care îl întâlnise Eugene cu un an înainte, s-a plâns că venise ca reprezentant special al celui mai înalt ierarh pentru a restabili pacea. Arhiepiscopul Ioan relata mai târziu, „Practic, aceasta s-a exprimat într-o discuţie aprinsă a Arhiepiscopului Vasian cu avocaţii reclamanţilor, şi în prezentarea declaraţiilor către curte că el, ca reprezentant al Sinodului a confirmat ilegalitatea întrunirii din 9 iunie. Un alt prelat, Arhiepiscopul Serafim din Chicago, l-a declarat neavenit pe Arhiepiscopul Ioan şi nu s-a uitat la faptele prezentate de el. În schimb, el a plătit un ziar rusesc pentru a tipări un articol în care acesta a scris că îl cunoştea pe Arhiepiscopul Ioan de demult, şi putea să confirme că acesta era „paranoic”. Între timp, Arhiepiscopul Artemon din Los Angeles a făcut câteva călătorii în nord pentru a-i instiga pe susţinătorii lui în lucrarea lor împotriva Arhiepiscopului Ioan.

Fiindcă se apropia judecarea Sfântului, comunitatea rusă din San Francisco făcea mare tărăboi. La întrunirile eparhiale, oamenii îşi manifestau întreaga lipsă de respect faţă de Arhiepiscopul Ioan ca şi cum nici nu ar fi fost episcop. Izbucneau strigăte nedesluşite. Se aruncau cuvinte amare, insultătoare către sprijinitorii săi, şi mai

---

[144] Depoziţia nr. 2 în apărare faţă de cererea reclamantului pentru hotărârea prealabilă.
[145] Raport făcut de Arhiepiscopul Ioan, p. 5.

ales către Părintele Leonid Upşinski, acelaşi preot care îl ajutase pe Eugene să înveţe, şi să participe la slujbele bisericeşti. O credincioasă, care era pe atunci adolescentă, îşi aminteşte:

„Arhiepiscopul Ioan era într-adevăr persecutat în chip aprig. Eu am auzit lucruri calomniatoare pe care le săvârşeau oamenii încercând să-l distrugă. Era urât. Din nefericire, părinţii mei erau cu totul împotriva lui, fiind de partea episcopului din Los Angeles, care voia să aibă puterea şi controlul. Sora mea îşi aminteşte ceva ce era tulburător pentru ea, căci ea era pe atunci doar o copiliţă. Ea spune, 'eram cu mama, iar ea, împreună cu un grup de femei fugeau după el, spunându-i în felurite feluri şi scuipându-l. Am văzut-o pe mama mea scuipându-l în faţă!' – Şi asta se întâmpla după slujba de la biserică!

Nu înţeleg de ce îl urau oamenii. Noi copiii ştim că el era nevinovat. El avea o legătură cu noi; el ne iubea şi întotdeauna avea mare purtare de grijă pentru noi. Îmi amintesc de el că era bătrân, mesteca totul cu zgomot şi avea ochii cei mai minunaţi. Era atât de mic! Vorbea atât de frumos, dar ceva se întâmpla cu el. Sora mea mai mică îmi spune că atunci când l-a întâlnit şi el s-a uitat în ochii ei, ea a simţit că din el ieşea har.

Episcopul din Los Angeles, care stătea la noi în călătoriile sale din nord pentru a găsi susţinători, era tocmai invers. Nouă copiilor ne era frică să stăm pe lângă el. Era rece, de suprafaţă, dar îşi dădea importanţă, şi nu avea nici o legătură cu noi copiii, nici măcar atunci când venea la noi, iar noi, copiii, trebuia să dormim sub masa din bucătărie, pentru ca el să poată dormi în camera noastră."

Venind în mod regulat la Catedrala din San Francisco, Eugene a urmărit cu atenţie răspunsul Arhiepiscopului Ioan la zarva şi intrigile ce se făceau în jurul lui. Într-o scrisoare către un convertit ca şi el, acesta scria: „Pe Vlădica Ioan [Arhiepiscopul Ioan][146] îl îndrăgesc cel mai mult dintre toţi episcopii noştri, chiar dacă îmi este foarte greu să-l înţeleg. El are o pace şi o bucurie atât de adâncă că este o binefacere duhovnicească numai să te afli în preajma lui. Lunile trecute am luat parte la multe întâmplări importante, când Vlădica era înconjurat de mulţimi de oameni care erau emoţionaţi, plângeau şi practic se manifestau isteric (ştiţi cum pot fi ruşii!), dar el era acelaşi ca întotdeauna, liniştit, cu pace şi chiar vesel."

A văzut şi Eugene cum a încercat mulţimea Arhiepiscopului Ioan să-l apere cu râvnă, din iubire pentru păstorul lor, care îi eliberase de sub China cea pustiitoare. Având tot soborul în mâinile sale, Stareţa Ariadna a vorbit cu îndrăzneală în Catedrală, fiind nemulţumită cu dreptate, despre felul în care o grupare a membrilor bisericii se ridicase împotriva unui Sfânt în viaţă. Eugene se afla acolo şi a auzit-o vorbind congregaţiei, că cei care simţeau ca şi ea, puteau veni la ea pentru slujbe. Aceia au ieşit împreună cu ea lăsând Catedrala goală, şi au mers direct la mânăstire.

Între timp, Gleb a primit lecţia sa de neuitat, cu seriozitatea celor ce se întâmplau. Într-o zi i s-a cerut să meargă cu maşina de la Monterey la San Francisco, cu profesorul său de limbă, George Skariatin, un domn rus, de vârstă mijlocie, care avea mare evlavie la Arhiepiscopul Ioan. Domnul Skariatin îl cunoscuse pe Arhiepiscopul Ioan în Şanhai şi fusese de faţă la minunile lui. Acesta dobândise Orfelinatul Sfântului Tihon din San Francisco în care urma să-i adăpostească pe orfanii Arhiepiscopului Ioan; el mai iniţiase un fond ca să adune bani pentru trebuinţele milostivnice ale Arhiepiscopului, pentru care se ostenise mulţi ani. Pe când îl ducea pe Gleb cu maşina către casă, l-a întrebat pe Gleb ce credea despre ultimele evenimente din San Francisco. Necunoscând situaţia prea bine atunci, Gleb a spus că ştia cu siguranţă că Arhiepiscopul Ioan era om sfânt, dar că el prefera să nu se ocupe de politică. La aceasta, domnul Skariatin a început să-l mustre pe Gleb pentru ceea ce se întâmpla de fapt: ce mare făcător de minuni şi apostol al timpurilor moderne – un adevărat ascet care s-a răstignit

[146] În felul acesta se refereau în general ruşii la Arhiepiscopul Ioan, *Vlădico* (sau *Vlădica*) este un termen mai dulce pentru episcop.

pururea pentru alții, cercetându-i în spitale, purtându-le de grijă în toate nevoile lor, rugându-se pentru ei zi şi noapte, fără să se mângâie pe el cu somn în pat ca oamenii cei obişnuiți – cum a fost chinuit un asemenea om de către semenii săi creştin ortodocşi, de către membrii propriei sale biserici şi episcopii frați. Pe când vorbea, domnul Skariatin s-a întristat şi s-a emoționat din ce în ce mai tare, simțind o durere în inimă pentru o asemenea faptă nesăbuită. Din pricina furiei, sărmanul om se înroşise. Gleb s-a tulburat foarte tare de cele auzite, la gândul că oamenii sunt atât de neajutorați înaintea păgânismului din biserică. Ceea ce a auzit el nu era isterie, ci adevărata mărturie a unui om cu un simț profund al dreptății. Niciodată mai înainte, nu cunoscuse acest aspect adânc al sufletului domnului Skariatin.

În ziua următoare, Gleb a aflat că domnul Skariatin murise de un atac de inimă. Păstrând în memorie acele ultime discuții tulburătoare, a simțit că fusese un martor viu că domnul Skariatin murise apărându-l pe Arhiepiscopul Ioan.

După nişte ani de zile de la moartea aceluia, Arhiepiscopul Ioan şi-a exprimat recunoştința față de domnul Skariatin vindecând-o pe văduva lui de o boală gravă.[147]

LA 9 iulie 1963, pe când se îndrepta către Monterey, lui Gleb i-au atras atenția primele rânduri de pe prima pagină a periodicului *San Francisco Examiner,* unde se spunea că un episcop rus a fost acționat în judecată la un tribunal din San Francisco. Articolul prezenta o fotografie a Arhiepiscopului Ioan din sala de judecată. Acum înțelegea clar că aceasta era mai mult decât doar o problemă de o mică ceartă ecleziastică.

Judecata a durat patru zile şi în fiecare zi sala de judecată a fost aglomerată. Gleb lucra în Monterey şi nu a putut merge la proces, dar Eugene a mers la toate audierile. El i-a văzut pe episcopii şi clerul care veniseră să-l apere pe Arhiepiscopul Ioan, cum stăteau înşiruiți pe bancă, lângă el. Lângă Episcopii Sava şi Nectarie, venise Arhiepiscopul Leontie, prietenul său, ca să fie cu el. Călătorise un drum lung prin toată America de sud. Mai erau acolo Părintele Spiridon, Părintele Mitrofan şi Stareța Ariadna.

De la începutul judecății, judecătorul Edward O'Day, un bătrân irlandez catolic blând, a văzut că nu avea înaintea lui un apărător obişnuit, ci un adevărat om al lui Dumnezeu. Pentru prima oară în istoria oraşului San Francisco, judecătorul a permis apărătorului să spună a rugăciune la începutul fiecărei şedințe.[148]

Urmând principiul monahal de a nu căuta îndreptățire pentru sine, Arhiepiscopul Ioan a stat la toate audierile, fără să spună o vorbă.

La începutul primei audieri, a sosit pe neaşteptate Preotul Stavrofor G., care era secretar al Sinodului Episcopilor şi unul dintre cei mai influenți membri ai clicii. Arhiepiscopul Ioan a remarcat că „întâlnirile permanente ale aceluia cu avocații reclamanților au atras atenția." În a treia zi de judecată, secretarul Sinodului a depus mărturie în favoarea reclamanților şi în ziua următoare, avocatul părții reclamante a ținut o pledoarie îndreptată împotriva Arhiepiscopului Ioan. „Erau atât de multe acuzații," scria Arhiepiscopul Ioan, „că judecătorul a spus că dacă fiecare dintre acestea s-ar lua în considerare, problema nu s-ar mai termina niciodată. Dorind să se termine totul cu pace, judecătorul, care a tot repetat aceasta în luările sale de cuvânt din instanță, a suspendat şedința .... Şedința a fost suspendată până la obținerea de noi informații."

În câteva zile, trei avocați ai părții reclamante, au plecat cu avionul la sediul Sinodului din New York, unde au avut loc întruniri speciale cu Arhiepiscopul Vasian şi cu secretarul Sinodului.

---

[147] Vezi *Blessed John the Wonderworker* [Cuviosul Ioan Făcătorul de minuni], p. 242-243.

[148] Domnul James O'Gara, Jr., avocatul care l-a apărat pe Arhiepiscopul Ioan ne-a dat această informație.

O împrejurare foarte tulburătoare în toată problema asta, a fost primirea unor telegrame care veneau, se pare, de la Înalt Preasfinţitul Mitropolit Anastasie, prin conducerea Sinodului. De câte ori vorbiseră cu Mitropolitul, Arhiepiscopul Ioan sau Episcopul Sava l-au aflat pe acela sprijinitor al acţiunilor şi judecăţilor lor; el confirmase autoritatea Arhiepiscopului Ioan în San Francisco şi, după cum am spus, semnase telegrame, ca o dovadă a acestui lucru. Totuşi, în acelaşi timp, au mai fost trimise şi alte telegrame, semnate tot de Mitropolit, afirmând contrariul, micşorând autoritatea Arhiepiscopului Ioan, fiind împotriva tuturor deciziilor lui şi împuternicind reclamanţii să spună Curţii că ei doar „îndeplineau ascultarea faţă de Sinod”. Aceste telegrame au fost trimise direct reclamanţilor şi avocaţilor lor, iar una către instanţă, chiar judecătorului O'Day; dar Arhiepiscopul Ioan a aflat despre acestea mai târziu. Mitropolitul era atunci destul de slab; şi, după cum afirmase Arhiepiscopul Ioan în raportul său către soborul arhiepiscopal, probabil că telegramele nu veneau de la el. „De curând,” scria Arhiepiscopul Ioan, „numele încă plin de slavă şi apreciere al Mitropolitului Anastasie a fost acoperit de ruşine din pricina hotărârilor sale contradictorii, chemarea în justiţie şi alte fapte care i-au ştirbit prestigiul nu numai printre credincioşii noştri, ci şi printre alte credinţe, căci se auzise de numele lui. Noi, colaboratorii săi cei mai apropiaţi, ştim că toate astea nu se potrivesc caracterului său şi nu ne putem asuma întreaga responsabilitate faţă de el, în această situaţie.”

Vicarul Arhiepiscopului Ioan, Episcopul Nectarie, a avut şi el o experienţă cumplită ca urmare a pretinselor telegrame ale Mitropolitului Anastasie. Aşa cum le-a spus el mai târziu lui Gleb şi lui Eugene, telegrama era foarte neobişnuită, cerându-i să nu spună nimănui şi să-l urce pe Arhiepiscopul Ioan în tren noaptea şi să-l trimită la New York. Nu a primit nici o explicaţie, ci numai precizarea neobişnuită că Episcopul Nectarie nu trebuia să dea telefon Mitropolitului, ci să împlinească ordinul de îndată, ca o ascultare. Întrucât telegrama avea semnătura Mitropolitului şi venea de la conducerea Sinodului, el a considerat că este sinceră, dar nu avea linişte din această pricină. El îşi dăduse votul ascultării faţă de Sinod, dar această ascultare era împotriva conştiinţei lui. În Seattle, unde a mers să facă o vizită la biserica pe care o avea în grijă, nu a avut somn şi a mers pe străzi toată noaptea. S-a rugat înflăcărat lui Dumnezeu şi în zori a hotărât să nu se supună ordinelor. Telefonând conducerii Sinodului, el a cerut să vorbească personal cu Mitropolitul. Cei de acolo i-au spus că nu se poate aceasta, dar Episcopul Nectarie a continuat cu stăpânire de sine să ceară cu hotărâre să vorbească cu Mitropolitul, şi în cele din urmă, l-au dat la telefon pe Mitropolit.

- Înalt Prea Sfinţite, vă rog să mă ascultaţi. Nu pot să fac ceea ce-mi cereţi. Au fost cuvintele Episcopului Nectarie, şi a început să-i explice de ce.

- Stai o clipă, a intervenit Mitropolitul. Zici că eu am spus asta? Nu am spus eu nimic de felul acesta.

Îndată a venit secretarul Sinodului care scrisese telegrama. Mitropolitul l-a întrebat:

- Cum se poate asta? Cine a trimis telegrama? Secretarul a răspuns că vor vorbi despre asta mai târziu şi a închis telefonul.

La aceasta, Mitropolitul s-a adresat Episcopului Nectarie, vorbind pe un ton grav:

- Să nu faci nimic. Eu nu am scris acea telegramă.

După cum le-a spus Episcopul Nectarie lui Gleb şi lui Eugene, lucrul acela l-a mângâiat mult, dar în acelaşi timp s-a întristat să Sinodul Episcopilor căzuse, aşa cum spunea el „în mâinile puterilor celor rele”.

În raportul său către soborul arhiepiscopal, de la 23 iulie 1963, Arhiepiscopul Ioan a mai vorbit despre situaţia gravă care se ivise în Biserica Rusă de peste hotare:

La început aceasta nu s-a simțit prea tare întrucât Arhiepiscopul Afanasie şi Episcopul Sava au controlat ieşirea tuturor lucrărilor din Sinod în mod oficial. Dar după plecarea lor, şi începerea unei sesiuni noi, au pornit treaba cu o grabă nestăpânită, fără nici un fel de control ... luau hotărâri numai ca să-i mulțumească pe reclamanți .... Săvârşirea hotărârii ilegale a Sinodului amenința viața Bisericii cu mari complicații şi nu numai că nu a adus pacea, ci dimpotrivă, a stârnit noi complicații şi tulburări.

S-a creat impresia că „Sinodul" era de fapt acea aparență de unde vorbeau cei care fuseseră aleşi în consiliul eparhial în anul precedent, numele lui fiind legat de cei care doreau să-i mențină pe aceia la putere ... fie prin mijloace legale sau ilegale.

În fiecare parohie sunt nemulțumiți de această situație. Şi înainte de această tulburare erau oameni nemulțumiți în San Francisco. Dar desprinderea din rândul lor a unui grup unitar care lucra în unanimitate şi cu îndârjire ... nu este chiar un fenomen local şi acum este dirijat de cineva apropiat Sinodului.

În felul acesta, tot ceea ce s-a întâmplat în San Francisco capătă înțeles, de la începutul tulburării până astăzi. Capătă înțeles şi anumite evenimente care au avut loc şi în alte eparhii.

Care sunt urmările acestor lucruri? Autoritatea Sinodului aproape a dispărut ....

Ceea ce s-a întâmplat în San Francisco s-a răspândit degrabă în rândul tuturor celor din diaspora şi amenință existența Bisericii de peste hotare cu căderea unei părți a urmaşilor de la credință ....

Se întâmplă deci, să asistăm cu durere la distrugerea Bisericii de peste hotare, spre bucuria vrăjmaşilor ei. Noi, ierarhii ei, nu putem îngădui aceasta: acel grup organizat care să domine peste alți episcopi şi să promoveze prin orice mijloace orice doreşte acel grup.[149]

În timp ce Arhiepiscopul Ioan scria acest raport, Mitropolitul Anastasie a venit pe coasta de apus ca să ajute la rezolvarea crizei şi la sprijinirea Arhiepiscopului Ioan, fără intervenția conducerii Sinodului. În vremea aceea, Gleb şi Eugene l-au întâlnit la Festivalul Bach, din Carmel. Este interesant că tocmai atunci când judecătorul delibera hotărârea în Curtea din San Francisco şi Mitropolitul lua hotărârea cu privire la conflict, oratoriul lui Händel, pe care l-au ascultat în noaptea aceea, era *Judecata lui Solomon*, pe tema pronunțării unei hotărâri drepte. Trei săptămâni mai târziu, a sosit un judecător drept iar Arhiepiscopul Ioan a fost rânduit ierarh permanent de San Francisco şi America de apus.

Între timp, pentru a arăta curții că acuzațiile de delapidare erau false, Arhiepiscopul Ioan împreună cu noul consiliu eparhial au trebuit să facă o verificare foarte costisitoare, pentru care au angajat o firmă de contabilitate independentă, cunoscută pe plan național, Price, Waterhouse & Company. În cele din urmă, judecătorul O'Day l-a absolvit pe Arhiepiscopul Ioan de toată datoria, negăsind nici un fel de dovezi de fraudă financiară din partea lui. Cât despre alegerile bisericeşti, judecătorul a hotărât că nu era problema statului să stabilească dacă aveau aprobare de la Sinodul Episcopilor. Fiind înfrânți în felul acesta, reclamanții au continuat totuşi să-i aducă noi acuzații, deschizând acțiuni judecătoreşti vreme de doi ani şi jumătate, până aproape de moartea Arhiepiscopului Ioan. În mod repetat, deliberările instanțelor încheiau cazurile ca nereale, neconfirmându-se plângerile şi acuzațiile. În cele din urmă avocatul apărării, James O'Gara, Jr. a spus instanței că lucrurile merseseră prea departe:

[149] Raport făcut de Arhiepiscopul Ioan, p. 11-13.

> Partea pârâtă [Arhiepiscopul Ioan] a fost silită, fără nici un folos, de către partea reclamantă să suporte cheltuielile legale, totalizând câteva mii de dolari pentru a proteja interesele eparhiei. Amânarea construcției catedralei pricinuită de aceste neînțelegeri a sporit cheltuielile de construcție dincolo de limita închipuirii.
>
> Nici o clipă, pe parcursul acestor neînțelegeri, grupul de reclamanți nu a adus în fața instanței nici măcar o singură probă legală în sprijinul acuzațiilor nefondate, făcute de ei ....
>
> Curtea este conştientă de disensiunea inutilă şi de lupta dintre enoriaşi, pricinuită de afirmații nefondate, făcute de către grupul de reclamanți. Rezultatul direct al acestor neînțelegeri a fost o mare tulburare religioasă în eparhie.
>
> Adevărata activitate a acestei autorități [eparhiale], aceea a îndepărtării idealurilor religioase ale membrilor eparhiei, a fost încurcată serios de mania şi lipsa de armonie care decurgeau din aceste neînțelegeri.
>
> Pierderile materiale suferite de către autorități au fost un motiv suficient pentru ca instanța să respingă acțiunea. Nici executorul judecătoresc al Curții nici Price, Waterhouse & Company nu au prezentat nici o probă de infracțiune financiară în legătură cu problemele Bisericii. Prejudiciile aduse autorităților, atât din punct de vedere teologic cât şi din punct de vedere financiar, sunt pierderi ireparabile ....
>
> Continuarea neînțelegerii a fost un abuz față de procesul juridic, prin continuarea unei acțiuni care nu a meritat.[150]

În toamna anului 1963, Eugene a scris într-o scrisoare: „După cum probabil ați auzit, Vlădica Ioan a fost sfințit Arhiepiscop de San Francisco, şi dacă în eparhie mai este încă mult până să fie o pace reală, cel puțin este o anumită rânduială, în cele din urmă. Cred că a reînceput lucrul la noua catedrală."

Tot ceea ce se întâmplase nu l-a lovit pe Eugene deodată. După toate astea, Arhiepiscopul Ioan era încă Ierarh înalt de San Francisco şi Episcopul Nectarie era încă vicarul său; noul consiliu eparhial se afla încă în putere şi, prin acesta, s-a terminat, în cele din urmă, noua Catedrală. Astfel, deşi Eugene văzuse în chipul cel mai plastic crime machiavelice care se pot săvârşi de către un „Sfânt Sinod", el totuşi nu s-a smintit prea tare, în neprihănirea sa. Asta avea să vină mai târziu, după moartea Arhiepiscopului Ioan.

Amintindu-şi ce se întâmplase în San Francisco, Gleb a scris: „Experiența de a vedea o asemenea nedreptate săvârşită față de un om sfânt, care venise din Europa numai ca să ajute la problemele legate de construirea unei catedrale, a lăsat o urmă dureroasă, emoțională şi psihologică asupra fiecărei persoane implicate." I se frânsese inima Arhiepiscopului Ioan văzând că frații săi episcopi săvârşiseră o asemenea faptă. Îi spusese unui enoriaş apropiat, „în toate astea eu sunt singur". Cu un alt prilej a zis, „dacă auzi că am murit, să ştii că ei m-au ucis".

În timp ce asista la judecarea Arhiepiscopului Ioan, Eugene văzuse un Sfânt urmându-L pe Domnul său spre Golgota. Ca şi Hristos, Arhiepiscopul Ioan fusese trimis acolo de către mai marii propriei sale Biserici şi de către cei care îi ascultau pe aceia. Vechii farisei erau şi acum în viață şi se simțeau bine, ocupând acum poziții cheie în propria Biserică a lui Hristos. Şi iarăşi ca Hristos, Arhiepiscopul Ioan îi iertase pe toți

[150] Memorandumul problemelor şi autorităților în opoziție cu Moțiunea reclamanților pentru sentința respinsă, 2 oct. 1964.

aceia, în cele din urmă. Când era întrebat cine trebuia acuzat pentru toată neînţelegerea care apăruse în Biserică, el răspundea simplu, „diavolul”.

Evanghelia vie a lui Iisus Hristos, care îşi arată pururea adevărurile în vieţile oamenilor, nu i-ar fi putut predica lui Eugene într-un chip mai folositor. El nu trebuia să uite niciodată priveliştea celei din urmă Golgotă a Sfântului.

31
Thomas Merton, chiliasm, şi „noul creştinism”

Să nu vă potriviţi cu acest veac, ci
să vă schimbaţi prin înnoirea minţii.
- Romani 12, 2

ÎN vreme ce Eugene scria cartea *Împărăţia omului şi Împărăţia lui Dumnezeu*, Gleb a trimis Arhimandritului Zaiţev un plan preliminar asupra nihilismului, apoi şi editorului publicaţiilor în limbile rusă şi engleză din Jordanville. Părintele Constantin, fiind un filosof pătrunzător, care a cugetat mult şi a scris despre lepădarea de Dumnezeu în cuvinte asemănătoare, era foarte impresionat. Mai târziu, pe baza acestui capitol, el s-a referit la Eugene într-un ziar rusesc, numindu-l „scriitor ecleziastic consacrat”.

În 1963, Eugene a scris un eseu despre „Marele inchizitor” al lui Dostoievski şi „Noul creştinism” al Romei, utilizând materialul pe care îl scrisese el pentru capitolul „Noul creştinism”, al cărţii sale. Când l-a isprăvit, a intenţionat să trimită eseul Părintelui Constantin cu nădejdea de a fi publicat. Au fost scrise şi rescrise câteva sute de pagini, dar, ca şi *magnum opus* al lui Eugene, eseul nu a fost terminat şi revizuit niciodată, datorită schimbărilor care au survenit în viaţa lui.

LA începutul eseului, Eugene a subliniat principiile stăpânirii lui Antihrist, aşa cum sunt prezentate în scrierile patristice şi în lucrările autorilor ortodocşi Soloviev şi Dostoievski. El scria că religia lui Dostoievski din „Marele inchizitor” este „religia pâinii pământeşti. Aceasta are o doctrină centrală, şi anume: *bunăstarea omului din lumea aceasta este doar preocuparea religioasă obişnuită şi indispensabilă a tuturor oamenilor*. Oricui are putere de discernământ, asemenea umanitarism i se pare într-adevăr un înlocuitor ruşinos pentru creştinism; dar sub nici o formă nu este superficial. El apelează la emoţiile omeneşti cele mai înalte; şi logica lui este de nerespins – odată ce se admite promisiunea iniţială. De fapt, este cel mai profund şi isteţ înlocuitor pentru creştinism, care s-a pus vreodată la cale.”

Religia „Marelui inchizitor”, a spus Eugene, capătă valori creştine fundamentale – pace, frăţie, unitate, iubire – şi le deformează pentru a fi folosite în sprijinul scopurilor pur pământeşti. Această chestiune nu înlătură creştinismul pe faţă, ci realizează doar o *reinterpretare*, atât de completă încât creştinii sinceri sunt în cele din urmă înclinaţi să lucreze pentru aceleaşi scopuri ca ale idealiştilor laici, care caută să-şi construiască împărăţia cerului pe pământ.

Eugene a identificat idealismul laic al epocii moderne, fie că vine de la „creştini”, ocultişti, comunişti, sau laici din apus, ca o formă a vechii erezii a *chiliasmului*. În afară de definiţia ideologică a acestuia, ca erezie creştină tipică – credinţa că Hristos va veni în curând pe pământ şi va domni aici împreună cu sfinţii Săi vreme de o mie de ani înainte de sfârşitul lumii[151] – chiliasmul se poate referi mai general la orice credinţă

[151] În ultimii ani ai vieţii sale, Eugene a explicat chiliasmul (numit şi „mia de ani”) după cum urmează: „Această teorie este o erezie care a fost condamnată de către părinţii Bisericii timpurii; aceasta îşi are

lumească într-o epocă viitoare a păcii desăvârşite şi a fericirii cereşti pe pământ. Împreună cu nihilismul (care este numai „partea mai luminoasă"), chiliasmul cuprinde cheia înţelegerii spiritului epocii, căci este punctul central pe care se unesc multe elemente diferite.

În deciziile Bisericii Catolice contemporane, Eugene a văzut semnele cele mai evidente ale „transevaluării" valorilor creştine în direcţia chiliasmului lumesc. El a citat apelul Papei Ioan al XXIII-lea către creştinii ortodocşi ca să asculte „spiritul vremurilor" şi afirmaţia sa remarcabilă că „glasul vremurilor este glasul lui Dumnezeu". El a relatat cum Papa şi-a bătut joc de ideea că sfârşitul lumii ar putea fi foarte aproape şi cum dimpotrivă, acesta a prezentat doctrina unei „noi ordini a relaţiilor umane" de neocolit.

În contrast cu hotărârea Scripturistică „nu iubiţi lumea" (I Ioan 2, 15), Eugene a citat cuvintele Papei Paul al VI-lea: „Vom iubi vremea noastră, civilizaţia noastră, ştiinţa noastră tehnică, arta noastră, sportul nostru, lumea noastră." Întocmai aşa cum acest sentiment lumesc al optimismului universal este o formă denaturată a iubirii creştine adevărate, tot la fel este şi conceptul „noului creştinism" al unirii unei forme exteriorizate de unitate spirituală, lăuntrică a credincioşilor despre care vorbea Hristos. Papa Ioan al XXIII-lea s-a bucurat de ceea ce numea el „unitate în aprecierea şi respectul faţă de Biserica Catolică care îi însufleţeşte pe cei care au aderat la religii ne-creştine." În lumina acestei afirmaţii, Eugene a concluzionat: „Dacă omenirea este cu adevărat aşa cum pretinde Roma, pentru a obţine o armonie religioasă care să se poată vedea pe pământ, fără îndoială că nu va fi implicată o religie creştină obişnuită, ci o înţelegere bazată pe toleranţă şi respect."

„Idealismul umanitarist", scria Eugene, „este ceea ce rămâne din creştinism atunci când adevărul creştin definitoriu a dispărut din el. Este pământul pe care se pot uni creştinii şi ne-creştinii; căci, pornind din creştinism şi derivându-şi principiile obişnuite din doctrina creştină, acesta apelează, totuşi, la toţi cei ce cred mai întâi în om şi în fericirea pământească. Primind această doctrină, fiecare poate să introducă în aceasta propriul său înţeles. Creştinii pot afla în aceasta latura pământească a doctrinei care, în întregul ei, vorbeşte şi despre rai; ne-creştinii pot afla aici o doctrină a omului şi o ‘realitate mai înaltă' care nu aduce nici o violenţă ideilor sale obişnuite despre ceea ce se află deasupra omului şi în afara acestei lumi; şi anti-creştinii pot afla aici o expresie a înţelepciunii universale, care epuizează nevoile religioase ale omului. Astfel Roma poate deveni învăţătorul lumii, izvorul umanitarismului mântuirii universale, pe care îl poate accepta ‘fiecare om bine intenţionat' fără să accepte credinţa creştină specifică de unde a pornit."

La doi ani după ce Eugene a scris aceste lucruri, la 4 octombrie 1965, Papa Paul al VI-lea a ţinut un discurs fără precedent înaintea Naţiunilor Unite. Acest eveniment a confirmat exact ceea ce îi spusese Eugene lui Gleb despre Naţiunile Unite în 1961, în ziua când s-au întâlnit prima oară.

„O examinare a discursului Papei", scria Eugene, „scoate la iveală un fapt unic: nu se menţionează scopul Bisericii lui Hristos, şi numele lui Hristos apare în acel discurs numai o singură dată, într-o propoziţie finală neclară. Se poate presupune că oamenii

---

originea într-o interpretare greşită a cărţii Apocalipsa. Biserica Ortodoxă ne învaţă că domnia lui Hristos împreună cu sfinţii Săi, când diavolul va fi ‘legat' vreme de o mie de ani (Apoc. 20, 3) – este perioada în care trăim noi acum (1000 fiind un număr care simbolizează întregul) între prima şi cea de a doua venire a lui Hristos. În această perioadă, sfinţii domnesc împreună cu Hristos în Biserica Sa, dar este o domnie mistică care nu trebuie să se definească în sens superficial, politic aşa cum fac chiliaştii. Diavolul este într-adevăr legat în această perioadă – adică, restrâns în exerciţiul voii sale celei rele împotriva oamenilor – şi credincioşii care vieţuiesc viaţa lui Hristos şi primesc Sfintele Taine trăiesc o viaţă binecuvântată, pregătindu-i pentru Împărăţia cerească veşnică. Ne-ortodocşii, care nu au Sfintele Taine şi nu au gustat adevărata viaţă a Bisericii, nu pot înţelege această domnie mistică a lui Hristos şi astfel caută o domnie politică şi de suprafaţă" (*Cuvântul ortodox*, numerele 100-101, 1981, p. 207).

ştiu ce rost are Papa; într-adevăr, a zis el, 'Voi cunoaşteţi misiunea noastră.' Dar mai târziu, caracterizând 'năzuinţa' Bisericii Romei, el a spus numai, că aceasta dorea să fie 'unică şi universală' – 'în domeniul spiritual'!

De-a lungul discursului său, doar o singură clipă s-a dat impresia că vorbeşte despre adevăratul creştinism. Pomenind de porunca Domnului nostru către ucenicii Săi de a 'merge şi a duce vestea cea bună tuturor popoarelor', Papa a anunţat că el avea într-adevăr un 'mesaj fericit' pentru 'toate popoarele' reprezentate la Naţiunile Unite. Pentru creştini, acesta poate însemna doar un singur lucru: vestea bună a mântuirii, a vieţii veşnice în Dumnezeu. Totuşi, Papa a avut un mesaj diferit, uimitor: 'Am putea numi mesajul nostru ... o ratificare morală serioasă a acestei instituţii înalte.' Asta este ceea ce oferă astăzi Roma în locul Evangheliei creştine!...

Ideile Papei nu vin de la Domnul nostru, nici de la apostolii şi părinţii Bisericii lui Hristos, ci mai degrabă de la visătorii raţionalişti ai epocii moderne care au reînviat vechea erezie a *chiliasmului* – visul acelui mileniu pământesc. Această erezie a fost explicită în evocarea pe care a făcut-o Papa 'noii ere' a omenirii, şi a unei 'noi istorii – paşnică, cu adevărat umană, aşa cum a fost făgăduită de către Dumnezeu oamenilor binevoitori.' Biserica lui Hristos nu a propovăduit niciodată această doctrină neobişnuită; totuşi, aceasta este una dintre doctrinele principale a francmasoneriei, a ocultismului şi a numeroaselor secte cu care au legături, şi chiar (fără a pomeni de Dumnezeu) cu marxismul. Pentru a adopta această fantezie sectară în trupul doctrinei catolice, Papa a fost prezentat de presă ca 'prooroc'.

Fără de voie, ne amintim de ultima lucrare a filosofului rus din sec. al XIX-lea, Vladimir Soloviev – 'Scurtă istorie a lui Antihrist' (din *Trei convorbiri*) – în care, bazându-se mai ales pe sfinţii părinţi, realizează o imagine înfiorătoare a lui Antihrist ca 'mare umanitarist' şi superman, acceptat de către omenire ca Mesia.

Acest 'Mesia' cucereşte lumea prin scrierea unei cărţi, *Calea deschisă către pacea şi prosperitatea universală*, care era atotcuprinzătore şi atot-reconciliantă, îmbinând respectul impresionant pentru vechile tradiţii şi simboluri cu radicalismul amplu şi îndrăzneţ în cerinţele sociale şi politice .... A adus un viitor mai bun, la care se poate ajunge cu adevărat, căci fiecare a spus: asta vrem noi .... Scriitorul minunat a susţinut toate astea şi a fost convenabil pentru toţi.' Cei care erau îngrijoraţi că nu se pomenea de Hristos, li s-a dat asigurarea că nu era necesar acest lucru, întrucât cartea era 'străbătută de adevăratul spirit creştin de iubire şi de bunăvoinţa atotcuprinzătoare.' Influenţaţi de către omul cel important, s-a format o 'Adunare Internaţională' pentru a crea un guvern mondial; el a fost ales în unanimitate conducător mondial şi a scos un manifest care proclama 'Popoarele lumii! Pacea mea o dau vouă. A fost împlinită vechea făgăduinţă; s-a asigurat pacea veşnică şi universală.'

... Paul al VI-lea nu este Antihrist; dar în întreaga 'dramă' în care el a fost 'actorul' principal era deja ceva din caracterul seducător al lui Antihrist. Desigur că în el nu este nimic original; este mai degrabă culminarea veacurilor de lepădare de Dumnezeu."[152]

CU TOATE CĂ Eugene nu şi-a terminat niciodată eseul despre „noul creştinism", el a terminat o altă prezentare pe acest subiect, în forma unei scrisori către Thomas Merton.[153]

Era în 1963. Dezvoltându-se de multă vreme, umanismul catolic va schimba în curând faţa Bisericii Catolice la cel de al doilea Conciliu de la Vatican. Fiind deja vestit

[152] [Eugene Rose], „Pope Paul VI in New York" [Papa Paul VI în New York], *The Orthodox Word*, nr. 5 (1965), p. 188-190.
[153] Vezi Eugene Rose, „Christian Realism and Worldly Idealism" [Realismul creştin şi idealismul lumii], p. 142-154.

ca susținător al „spiritualității comtemplative”, Thomas Merton, nu numai că a prins spiritul epocii, dar într-o anumită măsură i-a direcționat cursul. El a susținut pe față noul creştinism al Papei Ioan al XXIII-lea; şi, ca umanism „lipsit de religie”, de unde a fost copiat, a sprijinit rațiunea omului, cu sau fără credință în Dumnezeu, aceasta fiind tocmai fericirii universale. „Optimismul Papei Ioan”, scria Merton, „era cu adevărat ceva nou în gândirea creştină, pentru că el exprima în mod desluşit nădejdea că o lume de oameni obişnuiți, o lume în care mulți oameni nu erau creştini sau nici măcar nu credeau în Dumnezeu, ar mai putea fi o lume a păcii, dacă oamenii s-ar purta unii cu alții pe baza rațiunii dată de Dumnezeu şi cu respect pentru drepturile lor inalienabile.”[154] În articolele recente, Merton afirmase cu convingere: „Războiul trebuie desființat. Trebuie să se instaureze un guvern mondial .... O autoritate internațională este cu adevărat singurul răspuns la nevoile grele şi problemele disperate ale omului.” El vorbea despre o posibilă „criză a formării unei lumi noi”, despre datoria pe care o au creştinii astăzi „pentru a săvârşi sarcina stăruitoare, eroică, a construirii unei lumi care va prospera în unitate şi pace”, chiar şi în această condiție, a lui „Hristos Domnul Păcii”.

Eugene a scris lui Merton că, în lumina a ceea ce i s-a părut a fi învățătura curată a Bisericii, el a considerat asemenea lucruri tulburătoare. Exprimându-şi dezacordul, Eugene contesta, dar avea în acelaşi timp, respect. Probabil că el a pornit să scrie această scrisoare pentru că a simțit că Merton cerceta cu seriozitate ceea ce trebuia să spună. După cum am relatat, cu câțiva ani mai devreme, prima carte a lui Merton, *Muntele cu şapte trepte*, lăsase o impresie profundă asupra lui Eugene, ca o descriere a unui om modern tipic care, cunoscând plăcerile lumii şi desluşind goliciunea lor, renunțase la acestea pentru a căuta lumea ce va să vină.

În eseul său despre „noul creştinism”, Eugene scrisese: „Tragedia acestor timpuri constă în aceea că oamenii, redescoperind faptul că au nevoie de mai mult decât pâinea cea pământească, în foamea lor spirituală, se îndreaptă spre ceea ce pare să fie Biserica ‘reînnoită’ a lui Hristos, numai ca să afle acolo o imitare iluzorie a adevăratei hrane spirituale. Oamenii înfometați nu pot desluşi gusturile.”

Se pare că Merton chiar asta făcuse. Indiferent de motiv, acest călugăr, punând un început sincer în rigurosul ordin trapist, retras în mânăstire, flămânzea acum după viață duhovnicească adevărată. Fiindu-i recunoscător lui Merton, Eugene a sperat să-l aducă înapoi la „prima lui dragoste”. Nu l-a împiedicat faptul că Merton nu era ortodox. În ciuda declarațiilor chiliastice ale papilor din ultima vreme, Eugene ştia că eshatologia adevărată, a celeilalte lumi a creştinismului tradițional, nu era în întregime moartă în Biserica romană, după cum se arăta în cartea recentă de către scriitorul catolic Joseph Pieper, *Sfârşitul veacului*.

ÎN scrisoarea sa, Eugene i-a spus lui Merton că „asistăm la durerile de naştere a ... unui ‘nou creştinism’, un creştinism care pretinde a fi ‘lăuntric’, dar rezultatul este numai de suprafață; un creştinism care nu poate crede cu adevărat în ‘pace’ şi ‘frăție’ dacă nu le vede aplicate în mod general şi universal, nu în ‘cealaltă lume’ ce pare a fi îndepărtată, ci ‘aici şi acum’....

Creştinismul devine o ‘cruciadă’, Hristos devine o ‘idee’, atât în slujba unei lumi ‘transformate’ de tehnici ştiințifice şi sociale şi un om ‘zeificat’ cu adevărat prin trezirea unei ‘conştiințe noi’: aceasta se va întâmpla. Comunismul, se pare că este clar, se apropie de o transformare, o ‘umanizare’, o ‘spiritualizare’ şi Boris Pasternak[155] este un

[154] Thomas Merton, *Seeds of Destruction* [Semințele pierzării], (New York: Farrar, Straus and Giroux, 1964), p. 120-121.
[155] Merton scrisese un articol intitulat „Pasternak şi poporul cu lanțurile de veghe” (în *Jubileu*, iulie, 1959).

semn care a fost dat în avans; el nu respinge revoluţia, el doar vrea ca aceasta să fie 'umanizată'. Pe o cale diferită, 'democraţiile' se apropie de acelaşi scop ....

Pentru omul obosit, chiar apocaliptic de îngrijorat, poate veni o epocă a 'păcii'; dar ce poate spune creştinul despre asemenea 'pace'? Aceasta nu va fi pacea lui Hristos."

În finalul acestei scrisori, Eugene l-a încurajat pe Merton, să nu se ruşineze de creştinismul adevărat, al celeilalte lumi, indiferent cât de nebuneşte ar părea în ochii oamenilor celor lumeşti. El scria, „mai presus de toate, creştinul din lumea contemporană trebuie să arate fraţilor săi că toate 'problemele epocii' nu au nici o importanţă pe lângă singura 'problemă' centrală 'a omului': moartea, şi răspunsul ei, Hristos. În ciuda a ceea ce ai spus despre 'perimarea' creştinismului pentru oamenii contemporani, consider că, creştinii care vorbesc despre această problemă, şi arată în vieţile lor că ei *cred cu adevărat* toate acele 'superstiţii' despre 'lumea cealaltă' – eu consider că ei au de spus ceva 'nou' omului contemporan. Am constatat că tinerii serioşi sunt 'obosiţi' de creştinism, tocmai pentru că ei cred că acesta este un 'idealism' care nu se ridică până la 'idealurile' acestuia; desigur, ei nu cred nici în lumea cealaltă – dar după tot ceea ce ştiu ei, *nici creştinii nu* ....

Evanghelia de suprafaţă a idealismului social este un semn al acestei pierderi a credinţei. Nu trebuie un lucru mai important, ci o pătrundere mai adâncă în problemă. Nu mai puţină postire ci mai multă; nu mai multă acţiune, ci rugăciune şi pocăinţă .... Dacă în viaţa lor zilnică, creştinii erau cu adevărat aprinşi de dragoste de Dumnezeu şi de râvnă pentru Împărăţia Lui, care *nu este a lumii acesteia* – atunci toate celelalte care sunt de folos se vor adăuga."

Eugene credea la fel ca şi Dostoievski că orice îmbunătăţire reală a societăţii trebuie să vină prin transformarea duhovnicească a individului. Bătrânul Ambrozie de la Optina a spus foarte clar: „Desăvârşirea morală pe pământ (care nu este desăvârşită) nu se dobândeşte de către omenire ca întreg, ci mai degrabă de către fiecare credincios, potrivit gradului în care împlineşte poruncile lui Dumnezeu şi măsura smereniei sale. Desăvârşirea profundă şi întreagă este dobândită în cer, în viaţa cea veşnică viitoare, pentru care scurta viaţă de pe pământ slujeşte numai ca o pregătire."

DACĂ Eugene i-ar fi trimis vreodată scrisoarea lui Thomas Merton, nu ar fi apărat nici un răspuns al aceluia. În anii care au urmat, Eugene avea să privească cu tristeţe cum urmările orientării „greşite" a lui Merton s-au exclus de la sine. În 1966, Merton a respins formal orientarea pe care o susţinuse (cu douăzeci şi cinci de ani mai devreme), pe când intrase în mânăstire şi scrisese *Muntele cu şapte trepte*. El a râs de ceea ce a simţit că era înşelarea lui de odinioară de a renunţa la lume, crezând că aceasta era parte a creştinismului „negativ", „tăgăduirea lumii" care existase de-a lungul veacurilor dar acum era depăşită, gata de a fi înlocuită de noua viziune a Papei Ioan al XXIII-lea. Subliniind noul său fel de gândire, Merton a spus că adevărata datorie a creştinului era „de a *alege* lumea".[156]

Tragedia lui Thomas Merton – indiferent de ce poate încerca lumea să facă din el – era o mărturie pentru afirmaţia lui Eugene că „Evanghelia de suprafaţă a idealismului social este un simptom al pierderii credinţei." În acelaşi timp, când Merton a renunţat la dogmele tinereţii sale, el şi-a început căutarea spirituală în afara creştinismului, în religiile orientale. Mai întâi Eugene a nădăjduit că această căutare îl va elibera din cămaşa de forţă a instituţionalismului romano-catolic, cu care se lupta el ca monah, şi îl va duce, aşa cum s-a întâmplat şi cu Eugene, către dimensiunea „răsăriteană", mistică a creştinismului – ortodoxia. Dar nu era aşa. Cercetând budismul şi a hinduismul, Merton

[156] Monica Furlong, *Merton: A Biography* [Merton: viaţa], (San Francisco: Harper & Row, 1980), p. 252-253.

s-a adâncit şi mai mult în acestea. Urmând strădania Bisericii sale de a obține „universalitatea pe tărâm duhovnicesc", el şi-a pierdut treptat credința în unicitatea Adevărului Creştin. „Oamenii flămânzi nu pot face deosebire între gusturi." Până la vestitul său pelerinaj către centrele hindu şi budist din Asia, Merton a privit creştinismul doar ca pe o cale printre multe altele; el a spus că a simțit o relație mai strânsă cu budismul decât cu romano catolicii,[157] şi şi-a exprimat dorința de a „găsi un guru tibetan şi de a pătrunde în inițierea Nyingmapa tantrică".[158]

Ne putem închipui unde l-ar fi dus drumul lui Merton, pe el şi pe milioanele sale de admiratori, dacă şi-ar fi putut termina pelerinajul asiatic şi s-ar fi întors în America. Când a murit pe neaşteptate în Bangkok, după ce ținuse o conferință despre religiile unite în Calcutta, Eugene a simțit că acela fusese oprit de pronia lui Dumnezeu. Cu durere, el i-a atras atenția lui Gleb asupra sorții acestui om, care îi dăduse cândva nădejde că era cu adevărat posibil pentru un om din sec. al XX-lea să viețuiască pentru Împărăția lui Hristos a celeilalte lumi.

Eugene mergea acum în direcția opusă celei pe care pornise Merton la sfârşitul vieții sale. Pentru Merton, Asia păgână era „curată, pură, completă ... şi nu avea nevoie de nimic". Dar Eugene, chiar de pe vremea când acesta cerceta budismul, simțise în chipul cel mai chinuitor, că îi lipsea lucru cel mai important dintre toate. Merton, care ajunsese într-un impas duhovnicesc în catolicismul roman contemporan, credea că „folosise pe deplin propria sa tradiție şi mersese dincolo de ea".[159] Pe de altă parte, Eugene căpătase deja experiența limitelor religiilor ne-creştine pe care le cercetase Merton. El mersese deja dincolo de *ele* pentru a afla, pentru prima oară în viața sa, bucuria şi regenerarea duhovnicească în Iisus Hristos; şi sporirea sa în tradiția ortodoxă abia începuse.

32
Legături vechi

LA 12 iunie 1963, întorcându-se acasă de la biserică, unde primise Sfânta Împărtăşanie, Eugene găsise o scrisoare de la Alison. Pierduse legătura cu ea vreme de câțiva ani şi, după cum a spus el, „pierduse orice nădejde de a mai auzi vreodată de ea". El află că aceasta se căsătorise şi se mutase la o fermă din Illinois. În scrisoare, ea i-a spus lui Eugene că, deşi nu are nici o îndoială intelectuală cu privire la Adevărul Creştin, acum găsise credința ei mai mult sau mai puțin moartă.

„Şi aşa," Eugene i-a răspuns la scrisoare, „se pare că rolurile noastre s-au inversat: eu, care pe atunci eram în căutare, am aflat obiectul căutării mele; dar tu mai cauți şi acum. Asta este voia lui Dumnezeu.

Sunt foarte fericit să mai aud de tine, şi sunt foarte sigur de înțelesul pe care trebuie să-l dau faptului că mi-ai scris. Eu întotdeauna m-am rugat pentru tine şi adesea m-am gândit la tine."

Eugene a continuat să-i spună lui Alison despre intrarea sa în Biserică, şi a zis că el considera că ea îi scrisese lui atunci pentru că Dumnezeu voia ca el să-i spună ei despre ortodoxie. El i-a scris despre felul în care Biserica Ortodoxă continuă să plăsmuiască sfinți, şi l-a pomenit ca exemplu pe Arhiepiscopul Ioan. El a spus că „inima ortodoxiei este rugăciunea", şi a zis că înainte de a fi descoperit ortodoxia, el nu avea

[157] Ibid. P. 299.
[158] Thomas Merton, *The Asian Journal of Thomas Merton* [Jurnalul asiatic al lui Thomas Merton], (New York: New Directions, 1975), p. 82.
[159] Ibid. P. 315.

nici cea mai mică idee despre înţelesul real al rugăciunii şi puterea ei. Acum cunoştea bucuria de a vedea răspunsul la rugăciunile sale. Îndrumarea Domnului, a Maicii Sale şi a sfinţilor Săi, scria el, „este pentru mine la fel de adevărată ca şi respiraţia .... Dacă am vorbit cu îndrăzneală, aceasta este din credinţa şi din marea bucurie cu care mă umplu de Domnul nostru atunci când primesc Preasfântul Său Trup şi Sânge. Cum pot să nu vorbesc cu îndrăzneală când pentru mine este clar ca lumina zilei că tot ceea ce se află în lumea aceasta trece într-o clipă, şi tot ceea ce rămâne este Domnul nostru şi Împărăţia Lui de nepovestit pe care El a pregătit-o pentru noi, cei care luăm asupra noastră jugul Lui cel uşor (şi într-adevăr, cât de uşor este jugul acela care pare atât de greu pentru necredincioşi!) şi Îl urmăm pe El."

La câteva luni după ce a scris această scrisoare, Eugene a scris unei tinere femei evlavioase care se numea Nina Seco, o americană convertită la ortodoxie, şi i-a cerut să i-a legătura cu Alison. El i-a spus Ninei că îi va trimite lui Alison câteva cărţi şi icoane ortodoxe, dar că „ceea ce îi trebuie ei acum cel mai mult este legătura cu credincioşi adevăraţi şi pelerini din lume."

Dintr-o altă scrisoare pe care a scris-o Eugene lui Alison în 1963, este evident faptul că părinţilor lui le era încă greu să accepte „religiozitatea" lui de curând descoperită. „Vorbind despre familia mea", scria el, „i-am văzut săptămâna trecută şi este clar că îşi fac tot mai multe griji pentru mine. Ei ar fi foarte fericiţi dacă eu aş fi urmat o vocaţie lumească normală, dar şi-au pus nădejdile pentru mine prea sus şi acum eu am devenit 'fanatic' religios .... Un tânăr rus care era prieten cu mine şi care locuia în Monterey le-a arătat câteva diapozitive cu mânăstiri şi biserici ruseşti din nordul Americii şi ei au crezut că aceia erau 'amuzanţi' dar demodaţi, etc. Dar ceea ce i-a şocat cu adevărat, mai ales pe tatăl meu, a fost o fotografie a unui călugăr bătrân, care petrecuse vreme de patruzeci de ani în chilia sa şi aproape nu vorbea de loc cu alţi oameni. Probabil că el a ajuns la o măsură duhovnicească înaltă, dar părinţii mei socoteau că el era exemplul unei 'vieţi pierdute' în întregime. Mă tem că m-am cam deznădăjduit când am vorbit despre o viaţă de rugăciune şi sporire duhovnicească, şi de faptul că valorile cele adevărate nu sunt din lumea aceasta ci din lumea cea viitoare – doar pentru a găsi numai neînţelegere şi părerea că prea multă religie este cu adevărat 'boală'. Ei, acolo unde comunicarea se blochează, rugăciunea încă se mai poate rosti; dar aceasta îmi aduce mânie şi tristeţe gândindu-mă la preoţii protestanţi cei mulţi, care se dau drept predicatori ai 'creştinismului', dar de fapt îşi duc turmele lor pe calea spre pieire şi îi lasă cu totul nepregătiţi pentru realităţile dure ale vieţii viitoare. L-am cunoscut pe preotul părinţilor mei: el nici măcar o dată nu a vorbit despre Dumnezeu sau despre religie şi auzind că eu scriam o carte religioasă, s-a arătat nerăbdător să schimbe subiectul de discuţie."

EUGENE încă mai lucra la *Împărăţia omului şi Împărăţia lui Dumnezeu* pe când îşi câştiga banii din slujbe josnice. În scrisoarea sa către Nina, scria: „Cartea pe care am scris-o se află într-o formă cu mult mai bună, deşi mai am mult până să o termin .... Uneori nu mai am nădejde că va mai trezi interesul cuiva şi o va citi, considerând că este prea abstractă şi filosofică." Pe când se îndeletnicea cu spălatul vaselor, mintea lui se îndrepta către adevărata lui muncă, pe care a descris-o Ninei ca „un studiu al urmărilor ateismului în contrast cu urmările credinţei (istorice – spirituale – filosofice – teologice)." Odinioară, cugetările sale filosofice l-au făcut, din greşeală, să scape o grămadă de vase. Întorcându-se când a auzit zgomotului unei prăbuşiri, şi văzând cioburile pe podea, administratorul restaurantului umplându-se de mânie, şi-a pus mâinile în şold şi a zbierat: „ROSE! EŞTI DAT AFARĂ!"

„Pentru mine este o mâhnire destul de pilduitoare", scria Eugene, „cu toate pretenţiile mele filosofice şi abstracte, să nu reuşesc în viaţă ca un băiat umil." Mai

târziu, Eugene a lucrat ca băiat de serviciu într-un restaurant despre care spunea că era un „loc mai plăcut”, dar a pierdut şi această slujbă. El avea şi o explicaţie: „Ei au simţit că inima mea nu era implicată în munca pe care o făceam, ceea ce era cu totul adevărat.”

Între slujbele pe care le-a avut, Eugene îşi dedica tot timpul cărţii sale, până când banii au început să i se termine. După slujbele de slugă pe care le-a avut, s-a angajat ca portar, ca şi tatăl său, Frank. El găsea că era mai uşor ca băiat de serviciu, dar a preferat să lucreze ca portar pentru că era mai liniştit şi putea să lucreze noaptea, când restaurantul era închis.

Eugene a vrut să viziteze mânăstirea şi seminarul din Jordanville în timpul Crăciunului din 1963, dar nu a reuşit să strângă destui bani pentru excursie. Acesta a fost ghinion căci în zece ani, aproape toţi oamenii cei mari au dispărut. În 1974, Eugene a spus ce era Jordanville, când intenţionase prima oară să călătorească acolo: „Astăzi aproape a dispărut educaţia despre principiile ortodoxe. Seminarul din Jordanville, în vremea anilor deceniilor ’50 şi ’60 era de fapt unul dintre modelele din lumea modernă, deşi puţini oameni erau conştienţi de aceasta, pentru că avea o colecţie mai mare de adevăraţi gânditori ortodocşi decât se adunase oriunde din anul 1917, în Rusia ori în afara Rusiei, dacă exceptăm câmpul de închisoare de la Solovki. Dar oamenii cei mari care se aflau acolo – cum ar fi Profesorii I. M. Andreev şi I. M. Kontzevici,[160] Nicolae Talberg, Arhiepiscopul Averkie, Arhiepiscopul Vitalie[161] înaintea lui, Arhimandritul Constantin, Părintele Mihail Pomazanski şi alţii – aceşti bărbaţi nu mai sunt acum sau aproape au dispărut cu toţii, şi trebuie să mărturisim cu tristeţe că nu au fost mulţi oameni care i-au apreciat. Şi acum nu mai este nimeni care să-i înlocuiască.”

33
Făcând cunoştinţă cu Rusia în Monterey

ÎN iulie 1963, mama lui Gleb, Nina, a venit în Monterey şi s-a mutat într-o casă închiriată împreună cu Gleb. Sora mai mică a lui Gleb, Ija, locuia deja în California de peste un an de zile, în oraşul Oakland, şi mergea adesea la Monterey ca să-i viziteze pe mama şi pe fratele ei. Aşa s-a întâmplat că Eugene, în excursiile sale de pe coastă, i-a cunoscut pe cei trei din familia Podmoşenski. El cânta la chitară pentru Ija, mergea la cules de ciuperci cu Nina în Parcul Presidio din Monterey, şi desigur, colinda ore întregi cu Gleb pe mal şi prin păduri.

Ija, o rusoaică frumoasă cu părul negru, ajunsese o creştină ortodoxă evlavioasă, în mare măsură prin influenţa fratelui ei. Nu cu mult înainte, ea a încercat să se apropie de Eugene care era înalt, politicos, cu doi ani mai mare decât ea.

Părinţii lui Eugene l-au plăcut pe Gleb de când l-au cunoscut, şi când au aflat despre Ija, au sperat că relaţia dintre ea şi fiul lor poate evolua. Ei i-au invitat la cină pe cei trei Podmoşenski într-o după-amiază de duminică, şi cele două familii s-au simţit foarte bine împreună. Aceasta a fost o mare uşurare pentru Eugene, întrucât în trecut, mama lui nu era în general de acord cu prietenii lui. Esther o privise întotdeauna pe Alison ca pe o boemă, dar Ija era pe măsura gusturilor ei, şi ea dorea cu nerăbdare să audă clopotele de nuntă.

Odată, Eugene a invitat-o pe Ija la o plimbare. Fiind tânără, frumoasă, şi fericită că a avut şansa de a fi cu el, ea a vorbit tot drumul. Eugene a vorbit numai din când în

[160] Kontzevici a predat la Jordanville vreme de un an înainte de a se muta la San Francisco.
[161] Cunoscut ca Arhiepiscopul Vitalie de Jordanville, el fusese Stareţ al Mânăstirii Sfânta Treime până la plecarea lui la Domnul, în 1960.

când, căci a cam tăcut tot timpul. După aceea, Gleb a întrebat-o pe sora lui despre plimbare şi ce impresie a avut despre Eugene.

- Este deja mort, a spus ea dusă pe gânduri.

- Ce vrei să spui?

- Vreau să spun că el nu se află aici – el este în altă parte. Nu ştiu cum să explic. Omul ăsta nu este din lumea aceasta. Când a descoperit aceasta, ea a devenit şi mai curioasă în legătură cu el.

NINA Podmoşenskaia, care avea pe atunci 67 de ani, a devenit pentru Eugene încă o legătură cu Rusia – cât şi o mărturie palpabilă a întregii sale filosofii. Trăind în Rusia atât înainte cât şi după Revoluţie, ea a adus o descriere adevărată despre felul în care se manifestă o societate nihilistă, care produce „subumanitate". Eugene i-a pus întrebări detaliate despre sistemul juridic sovietic şi cel din închisoare. Fusese închis nu numai soţul ei, ci şi tatăl, şi fratele ei, care avea doar 20 de ani. Tatăl ei a rămas complet fără păr pe cap iar fratele ei şi-a pierdut toţi dinţii într-o săptămână din pricina condiţiilor cumplite ale închisorilor din Vologda; agenţii sovietici nemiloşi – simpli huligani instruiţi special pentru acte de sadism – împuşcaseră şi câinele familiei după ce veniseră să-l ia pe soţul ei.

Nimic nu i-a adus Ninei o bucurie mai mare decât să dea la iveală din sufletul ei, experienţa bogată de viaţă înaintea unui ascultător însetat ca Eugene, vorbindu-i în limba ei maternă cu forţă dramatică adunată de la strămoşi. „El absoarbe totul ca un burete!" i-a spus ea lui Gleb, asemănându-l din nou pe Eugene cu pământul roditor din pilda Evanghelică. Ea nu şi-a redus povestirea la ororile comunismului – care pentru ea nu erau nimic altceva decât o satanocraţie – ci a vorbit stăruitor despre bunăstarea Rusiei pre-revoluţionare. „Nu-ţi vine să crezi", zicea ea. „*Peste tot* erau biserici, uneori erau trei la un loc! Biserici mari de toate felurile, în culori strălucitoare. Binefăcători bogaţi construiau câte una spre pomenirea cuiva iubit, sau o comunitate construia una spre cinstirea vreunei minuni. Peste tot vedeai cupole strălucitoare. Dimineaţa răsunau sute de clopote, chemând oamenii la rugăciune şi aducând în întreaga atmosferă a oraşului lumină şi bucurie. Şi peste tot erau sfinte moaşte, cu candele aprinse toată ziua şi toată noaptea, înaintea sfintelor icoane. Oamenii se opreau adesea în mijlocul ocupaţiilor lor zilnice ca să se închine şi ca să se roage la ele."

Provenind dintr-o familie „cultă" din înalta societate, Nina nu apreciase aceste manifestări religioase pe când se afla în ţara veche; numai după ce îl văzuse pe fiul ei „născut din nou" ca şi creştin ortodox, ea a început să-şi dea seama de valoarea lor. Înainte, ea fusese învăţată să privească ortodoxia rusă ca simplă „religie a fecioarelor şi a bucătarilor". Acum îşi amintea cum bucătarul familiei ei din Rusia, după ce punea mâncarea la cuptor, mergea la biserică în fiecare dimineaţă. Când el se întorcea ca să servească masa, spunea Nina, el răspândea o pace duhovnicească adâncă, care avea un efect liniştitor asupra întregii case: „Era ca şi cum s-ar fi aflat lângă un sfânt adevărat. Şi el era un mirean obişnuit – oameni ca el erau destul de obişnuiţi .... Cât de mare era Rusia Sfântă!" a concluzionat Nina. „Dar aici în America", a oftat ea, „totul se bazează pe producerea de bani!" şi s-a făcut că bate cu palma un portofel pe şold.

Desigur că această măsură a culturii americane contemporane i s-a potrivit lui Eugene mai mult sau mai puţin. El se simţea mult mai bine în cultura rusă căci, într-o scrisoare din 1963, el a scris că simţea „că este mai mult rus decât american." Dar sunt câteva lucruri pe care un american adevărat nu le pierde niciodată; şi indiferent ce putea crede Eugene despre sine în această clipă a vieţii sale, el şi-a păstrat până la sfârşit un spirit de independenţă şi o puternică lucrare etică specific americană.

Îndrăgind Rusia, Eugene nu a mers atât de departe încât să creadă că devenind ortodox, cineva trebuia să-şi schimbe identitatea etnică. Altui american convertit, el i-a

scris: „Mă interesează Biserica Ortodoxă de limbă engleză pe care o frecventezi tu şi aş dori să aflu mai multe despre preot. Câtă vreme sunt destul de mulțumit de Biserica slavonă ... îmi dau seama că nu ne putem aştepta ca mulți convertiți să meargă atât de departe. De fapt, una dintre principalele dificultăți pe care am avut-o în modestele mele strădanii misionare este bariera lingvistică şi culturală. Oamenii se minunează în chip neschimbat de slujbele slave, dar o legătură mai strânsă cu Biserica pare nepotrivit de discutat. Ce fel de izbândă a avut Biserica ta?”

Deşi vorbea fluent limba rusă, Eugene nu a stăpânit pronunția specifică niciodată. Gleb era tentat să-i corecteze greşelile, dar se stăpânea. Eugene era american, cugeta el, şi nu avea nici un motiv să devină un rus „perfect”.

Gleb s-a simțit dator să tempereze gusturile pro-ruseşti ale lui Eugene, de curând dobândite. Asta era adevărat mai ales în ceea ce priveşte poezia. Gleb era şi el un mare iubitor de poezie romantică englezească, preferații săi fiind Wordsworth, Coleridge, Byron şi Keats. În Germania – datorită unui profesor de engleză sensibil, care îi cunoscuse firea lui iubitoare de frumos – această poezie ajutase la redeşteptarea iubirii lui pentru Frumos, o iubire care îl sprijinise în timpul celei mai întunecate perioade din viața sa. Totuşi, Eugene şi-a alungat romanticii din gânduri, fiind învățat în liceul *său* că ei erau „sentimentali” – un cuvânt interzis în perioada modernă. Acum că era ortodox, el îi disprețuia mai departe, pentru că ei erau „heterodocşi”, dar în acelaşi timp vorbea cu admirație despre poeții ruşi cum ar fi Puşkin.

„Acum vorbeşti cu entuziasm despre poeții ruşi pentru că ei sunt ortodocşi,” i-a spus Gleb lui Eugene. „Dar ştii că marii poeți ruşi ca Puşkin şi Lermontov au fost direct influențați de romanticii englezi? Fără Byron, Puşkin nu ar fi fost ceea ce a fost! Gleb explica că ruşii vedeau în romantism un fel de profunzime religioasă, o expresie estetică a tânjirii esențiale a omului după Ziditorul său. Prin influența lui Gleb, Eugene a învățat cu adevărat să aprecieze poezia romantică engleză. El l-a iubit mai ales pe Wordsworth, şi adesea era auzit dând citate din poezia acestui poet, „Lumea este prea mult cu noi”.

ÎN timp ce continua să scrie la cartea sa, Eugene îl ținea pe Gleb la curent cu evoluția lucrării şi-i citea porțiuni din ea. Desigur că Gleb era fascinat de înțelegerea pe care o avea Eugene asupra lumii moderne, care îi amintea atât de mult de îndrumătorii săi anteriori, Arhiepiscopul Averkie şi Arhimandritul Constantin. Totuşi, obiecția lui majoră era aceea că, lucrarea lui Eugene era prea unilaterală. La Jordanville el îşi exprimase o obiecție de acelaşi fel față de filosofia Părintelui Constantin. El ştia că Părintele Constantin înțelegea esența ortodoxiei, fiind trezit la realitatea duhovnicească de către Arhiepiscopul Ioan şi de Bătrânul Ignatie, un om sfânt din Harbin, Manciuria. Şi totuşi, când Părintele Constantin a vorbit despre ortodoxie, a fost ca şi cum el presupunea că ascultătorii săi ştiau deja ce face el, că ei dobândiseră deja o imagine a lumii ortodoxe. El nu s-a concentrat asupra Adevărului Creştin care îi transformase viața, ci asupra lepădării de Dumnezeu care cuprindea acum lumea întreagă. Un convertit la creştinismul ortodox de la iudaism, era ca şi Eugene în credința sa, că omul modern trebuia mai întâi să-şi dea seama de ce şi cum se îndepărtase de plinătatea Adevărului, înainte de a se putea întoarce la el. Dimpotrivă, Gleb credea că aceasta pornea de la capătul greşit al problemei. El susținea că, întrucât oamenii nu-L cunoşteau pe adevăratul Hristos de Care se lepădaseră, toată această problemă arăta clar faptul că pentru ei asta însemna foarte puțin sau nimic. Înainte de orice altceva, el a simțit că plinătatea Adevărului trebuia să-i lovească drept în față. Ei trebuiau să intre în legătură cu izvoarele bogate ale experienței ortodoxe – cu Viețile şi scrierile sfinților, şi mai ales ale asceților din vremurile recente.

Astfel, aşa cum Gleb discutase în contradictoriu cu Părintele Constantin la Jordanville, tot aşa discuta acum şi cu Eugene. Auzind când Eugene i-a citit din

Împărăția omului și Împărăția lui Dumnezeu, el a înțeles două lucruri: mai întâi, că Eugene era un răzvrătit prin firea lui; şi în al doilea rând, că el era un războinic al minții, şi trebuia să-şi sporească mai mult inima. Rămăsese în el o parte din amărăciunea trecută, care trebuia să dispară cu timpul, aşa cum credea Gleb.

- De ce se pune tot accentul pe Împărăția omului? a întrebat Gleb. Eu mă aflu deja *în* ea – eu mă prăpădesc în ea. Ce-i cu Împărăția lui Dumnezeu?!

- Ei, a răspuns Eugene, pentru asta avem Scripturile şi scrierile sfinților părinți.

- Asta se află în trecut, a spus Gleb. Dar Împărăția lui Dumnezeu nu există simultan cu Împărăția omului? Împărăția lui Dumnezeu există iar noi trebuie să intrăm în ea.

Gleb simțea că Eugene mai ales asta trebuia să facă, şi de aceea el vorbea atât de mult despre locurile sfinte şi oamenii sfinți ca Arhiepiscopul Ioan.

- Forțele care se opun Împărăției lui Dumnezeu, îi spunea el lui Eugene, sunt numai neghina despre care se vorbeşte în Evanghelie. Domnul spune să nu-i scoți afară, ci să-i părăseşti. Între timp, noi trebuie să facem reală Împărăția lui Dumnezeu în viețile noastre.

34
„Am încredere în Tine”

Faceți-mi bucuria deplină, ca să gândiți la fel, având aceeaşi iubire, aceleaşi simțiri, aceeaşi cugetare.

- Filipeni 2, 2

ÎN vremea asta, Eugene cugeta ce să facă cu viața lui după terminarea cărții. Tinere rusoaice potrivite – inclusiv Ija Podmoşenskaia – sperau să găsească în el un soț, dar el era mult mai atras de monahism. În 1963, el i-a scris lui Alison: „Cu voia lui Dumnezeu, vreau să mă fac monah (şi poate preot) în slujba lui Dumnezeu, când îmi voi termina cartea, într-un an sau doi.” Cugetând la întreaga activitate iluminată pe care o pornise Arhiepiscopul Ioan în comunitatea din San Francisco, erau acolo în chip uimitor, câțiva potențiali călugări. După cum scria Eugene într-o scrisoare: „Mai sunt chiar printre ruşi câțiva, care se gândesc la viața călugărească sau o cercetează cu profunzime; mama lui Gleb, de exemplu, mi-a dat sfaturi foarte ‘practice’, de ce nu ar trebui să fiu călugăr.”

Episcopul Sava, când a venit în San Francisco să-l apere pe Arhiepiscopul Ioan, a spus că nădăjduia să întemeieze o mânăstire şi se uita împrejur după viitori călugări. „Cât despre mine”, scria Eugene cu privire la această posibilitate, „eu mai am de terminat cartea şi să văd Jordanville înainte de a face alegerea”.

GLEB se confrunta între timp cu propriile sale întrebări despre viitor. Pentru moment, el trebuia să stea în Monterey ca să o sprijine pe mama lui, care îi spusese că nu putea pleca fără să-i cumpere mai întâi o casă pentru ea şi să-i găsească un soț bun pentru sora lui.

Este adevărat, Gleb se descurca destul de bine la ceea ce avea de învățat la colegiu. Cu simțul umorului pe care-l avea şi cu personalitatea sa puternică, el se bucura de popularitate în rândul studenților, şi i se ceruse să ia mai multe cursuri pentru a obține o poziție mai bună în domeniul lingvisticii. Totuşi, lăuntric, se simțea neîmplinit.

Pentru a se sprijini duhovniceşte, spunea în minte Rugăciunea lui Iisus în timp ce preda gramatica sau scria la tablă, tăinuind aceasta studenților săi.

El tânjea după împlinirea acelor „vise" pe care le exprimase față de Cuviosul Gherman pe Insula Spruce. El pusese deja început frăției misionare care să-l slăvească pe Părintele Gherman, scriind o scrisoare de intenție Arhiepiscopului Ioan şi recrutând tineri din San Francisco, inclusiv pe Eugene. Totuşi, deocamdată această frăție nu se conturase şi nici nu se făcuse nimic.

Unde era „nebunul" pe care îl ceruse Gleb de la Cuviosul Gherman, cel care trebuia să fie partenerul de viață în împlinirea viselor sale misionare? Întrucât amenințarea blestemului mamei sale încă mai atârna deasupra lui, dacă el o lăsa fără mijloace şi se făcea călugăr, s-a gândit să se facă preot misionar căsătorit, şi că partenera sa va fi într-o zi prietena lui rusoaică din San Francisco, Sonia.[162] Sonia mergea la biserică şi era evlavioasă, şi Gleb a simțit că i se potrivea în chip desăvârşit. Dar iubirea lor mai trebuia încercată. Înainte de a-şi asuma orice obligații de viață, scria Gleb mai târziu, „ea trebuia să facă față nebuniei mele." Într-o zi el i-a dat ei să citească *Pelerinul rus*, povestirea despre care s-a spus mai spus, a unui țăran rus cu un singur braț, care călătoreşte din oraş în oraş cu nimic în afară de Biblie, *Filocalia*, şi câteva pâini uscate, spunând neîncetat Rugăciunea lui Iisus în inima sa. *Pelerinul rus* era cartea preferată a lui Gleb în toată vremea. Pe când Sonia o citea, el se ruga în Monterey pentru a primi un răspuns, dacă ea putea cu adevărat să-i împărtăşească visele lui.

„Ne-am întâlnit", scria Gleb, „în următorul sfârşit de săptămână, la colțul dintre Stanyan şi Hayes [în San Francisco]. Am mers la un mic restaurant şi am servit prăjitură cu brânză şi cireşe în timp ce Joan Baez cânta vechi balade englezeşti. Am aşteptat ca ea să înceapă să-şi spună impresia despre 'Pelerin'. Mie îmi era teamă să pomenesc despre asta, fiindcă tot viitorul meu depindea de ce va spune ea. Când am ieşit afară, am simțit că o iubeam cu toată pasiunea şi însuflețirea. Am oprit-o şi am întrebat-o despre carte. Fața i s-a întunecat. Şi-a apropiat sprincenele frumoase şi cu dezgust a spus că era cea mai proastă carte pe care o citise vreodată! Ea citise versiunea rusească originală care – prin povestirea pământească, care inspiră dragoste, prin limbaj, prin frumusețe – este incomparabil mai bună decât traducerea englezească! Am suspinat adânc fiindcă căzuse între noi barosul viitorului meu cu ea, tăind pentru totdeauna ultima mea şansă de a fi fericit în lume. În ochii ei înlăcrimați (căci ea ştia foarte bine ce se întâmpla între noi) am văzut clar: un garaj pentru două maşini, o maşină de spălat, o slujbă onorabilă frumoasă, potrivită pentru mine între orele 9-17, devotamentul ei de a creşte copii frumoşi, normali în această societate anormală a secolului XX, şi undeva în urma acestora, o participare foarte scurtă la problemele Bisericii, o dată pe săptămână duminica, numai atât cât să nu-i zguduie nimic, şi de fapt care nu însemna absolut nimic pentru mine.

Am oftat adânc şi am zâmbit, căci ştiam că totul s-a terminat. Am luat-o de mână, m-am aplecat înainte, i-am sărutat gâtul frumos parfumat şi am început să cânt melodii din Mozart, mergând cu ea spre Golden Gate Bridge, unde soarele strălucea ca aurul curat deasupra cerului întins, unde bătea vântul. Mergeam fără să spunem nimic, căci a înțeles şi ea, deşi spera cu naivitate că totuşi mă voi 'vindeca' de mania mea, pe care ea o înțelegea şi o respecta; poate că ea mă iubea atât de mult tocmai din această pricină, totuşi gândea că asemenea viață nu era pentru oamenii veacului XX. Ea nu-şi dădea seama că noi făceam parte din 'generația de bătaie', care se răzvrătea împotriva aceluiaşi lucru pe care eu îl respinsesem în întregime; faptul că tocmai această împrejurime, tocmai aceste străzi, vor vedea în curând manifestări urâte, vulgare ale acestei uri pentru 'temelia' pentru 'mişcarea hippie'; şi că amândoi aveam tocmai

[162] Numele ei a fost schimbat.

tămăduirea (ortodoxia) de această boală, care va înghiţi mii de victime nevinovate în droguri, sex, revoltă şi absurditate totală – domnia nihilismului!

Am continuat să ne plimbăm, cântând melodii din Mozart, până când ea a văzut că eu plângeam. S-a oprit brusc. M-am uitat în ochii ei şi am îmbrăţişat-o strâns, aşa încât ne-am simţit trupurile ca şi cum erau deja unul singur. Aceea a fost de fapt ultima noastră întâlnire, care era plină cu adevăr adânc. A fost o clipă de adevăr când ne-am iubit cel mai mult ....

Ne-am despărţit târziu în noaptea aceea. M-a dus acasă la ea cu maşina dar eu nu am intrat. Când intra, în haina ei de culoare bej şi cu părul ridicat ca şi Joan Fontaine (căci avea ceva din acel star, un farmec cuceritor şi seriozitate), am binecuvântat-o şi am ştiut că din mine a dispărut iubirea, iubirea pe care eu nu puteam să o am din pricină că ‘nebunia’ mea pentru Dumnezeu nu-mi dă voie să le am pe amândouă ....

Binecuvântând-o, am mers în centrul oraşului, am luat-o la stânga pe Van Ness şi am mers spre strada Sacramento. N-am mai plâns. Am îngropat-o şi am pornit să mă rog pentru ea tot restul vieţii mele, cu toate că viaţa mea trebuia să ia acum o altă întorsătură. Am venit la fereastra lui Eugene Rose şi am bătut până ce s-a făcut lumină înăuntru. Era târziu, dar acolo, înăuntru, cânta tare o muzică minunată. Era fie Wagner fie ceva asemănător. Stăteam în prag – dramatic. Eugene era într-o stare de uimire curioasă, era prea uluit ca să rupă tăcerea. Am şovăit – şi când muzica s-a oprit, am zis: ‘Felicită-mă – tocmai am tăiat ultima mea nădejde în lume. Sunt mort pentru ea şi regret! Dar e prea târziu!’ şi m-am prăbuşit pe canapea lângă uşă şi am izbucnit în plâns. Eugene era foarte trist şi tulburat, dar când i-am spus ce se întâmplase, i-a plăcut şi mi-a oferit cina. Am mâncat ceva, şi muzica a continuat din ce în ce mai bine, ca un fel de marş funebru pentru ceea ce se întâmpla în inima mea, care se sfârşise! Am rămas acolo în noaptea aceea şi în dimineaţa următoare am plecat [la Monterey]. Înainte de a-mi lua rămas bun, Eugene – cu o faţă foarte preocupată – a exprimat următorul gând. Orice ar cuprinde viitorul, nu trebuie să uit că eu, săvârşind această ruptură de Sonia, îmi asumasem responsabilitatea faţă de Dumnezeu de a-I sluji Lui, dând posibilitatea oamenilor care erau la fel, să se apropie de căutarea esoterică, mistică sau spirituală. Ştiu cât de rău îi va părea mamei, şi că Părintele Vladimir din Jordanville va trebui să aştepte mai multă vreme ca eu să fiu preot.[163] – Dar am simţit o biruinţă, şi trebuia să iau decizii noi.”

GLEB a continuat să colinde pădurile din jurul Monterey-ului, citind Vieţile pustnicilor şi rugându-se lui Dumnezeu pentru luminare. „Ceea ce-mi trebuia mie ca să merg mai departe”, îşi aminteşte el, „era *unicitatea sufletului*! Eu aveam nevoie acum de un *părtaş* care să-mi ‘împărtăşească viziunea’ - acum că Sonia nu mai era ....

Odată m-am plimbat prin pădure. Oceanul strălucea printre copaci, la dreapta mea, pe când eu mă tot plimbam pe turbărie. Citeam Viaţa vieţuitorului în pustie, Bătrânul Zosima al Siberiei, şi a trebuit să mă opresc de câteva ori din pricina plânsului .... Am adormit şi m-am trezit cu totul în noapte. Luna se afla sus pe cer şi era foarte strălucitoare. Oceanul de dedesubt era uluitor de strălucitor, scăldându-se în lumina lunii. M-am hotărât să merg înspre sud de-a lungul ţărmului, dar prin pădure. Era o noapte minunată, călduroasă. Gândurile din inima mea erau schimbate – am simţit că eram cumva în Rusia Sfântă sau în Sfântul Munte, căci citisem de curând fragmente din descrierile Părintelui Denasy despre vizita sa la vieţuitorii pustiei, singuratici şi pierduţi pentru lume. Am îngenunchiat cu faţa înspre răsărit şi înspre biserica Sf. Serafim, care se afla la câţiva km depărtare – şi m-am rugat cu râvnă mare, cu lacrimi pioase – punând mereu aceeaşi întrebare: ‘De ce, Doamne, pământul acesta minunat al Părintelui

[163] Întrucât în tradiţia ortodoxă bărbatul trebuie ori să se căsătorească ori să fie călugăr pentru a deveni preot.

Gherman – această Californie din Fort Ross – nu stârneşte înflăcărarea locuitorilor din pustie? De ce trebuie noi, tânăra generaţie, să fim victimele vederii strâmtorate a generaţiei mai bătrâne, a dezamăgirilor personale, şi a lanţurilor legăturilor ecleziastice cu lumea? De ce trebuie această noapte de un vis atât de înflăcărat, doritor şi luminat, să se transforme în final într-o creştere a lucrurilor prozaice, acre şi înguste, îndreptate spre lume? Faceţi mai mulţi oameni nepotriviţi, 'nebuni', proscrişi din lume şi daţi-le această fericire de nepovestit pe care o trăiesc eu acum!' M-am rugat la Bătrânul Zosima şi la Bătrânul Vasilie şi la ucenicul lor Piotr Miciurin; la Antonie şi Moise de la Optima şi la toţi Bătrânii de la Roslavl inclusiv dragul meu Teodor de Sanaxar, Teofan de la New Lake, etc. Nu ştiu câtă vreme m-am rugat, stând în genunchi pe muşchiul acela moale, în acel loc binecuvântat cu stele luminoase şi cu luna care mă asculta .... Am mai umblat, am căzut iar la pământ, am sărutat pământul şi am făcut o mie de făgăduinţe. – *Să treacă* de la mine simţământul acesta pe care l-am avut, la cineva mai deştept decât mine, care ar putea găsi căi şi mijloace de a propaga pe terasele acoperişurilor această unire cu zidirea lui Dumnezeu, care este în afara egotismului sau câştigului personal."

ÎN plimbările pe care le făceau împreună prin pădure, Gleb a văzut cum Eugene îi împărtăşea simţămintele: „Îmi era foarte clar în mintea şi în inima mea faptul că şi Eugene iubea natura şi asocia cu aceasta sentimente religioase. Dar iubirea lui era una tăcută, o linişte care simte vibraţiile pământului .... Am descoperit cum este el absorbit de natură, în liniştea totală din afară şi lăuntrică, şi cum tânjea după ea cu profunzime. Am fost uimit şi am început să cunosc toată 'pădurea Roslavl' cugetând la visul meu. Eugene era pătruns în întregime, afirmând că era vechiul *său* vis – dar rămăsese întrebarea cum să-l pună în practică. Noi citeam Canonul Maicii Domnului, îngenunchind în turbărie ....

Eugene şi-a exprimat odată dorinţa ca eu să merg cu el la Muir Woods, pe lângă Sausalito, unde obişnuia să meargă, uitând de toate pentru o zi. A trebuit să mă întâlnesc cu el pe strada Van Ness dis de dimineaţă, şi am luat un autobuz până la Mill Valley cu intenţia de a petrece acolo o noapte cu un foc aprins în aer liber. Am petrecut ziua întreagă într-o linişte aproape desăvârşită, şi am tremurat toată noaptea undeva într-un adăpost ca un chioşc, pe un vânt şi o ploaie cumplită. La fel s-a întâmplat şi pe o plajă, unde el a stat ore întregi nemişcat ca o statuie, cufundat în gânduri. Aceasta nu m-a impresionat ca ceva constructiv. Apoi planul a trebuit să iasă la iveală. Chioşcul acela îmi dădea o mare tristeţe dintr-o pricină oarecare. Cerul devenise de un roşu minunat de frumos, şi el 'm-a consolat' cu nalbe de mare prăjite, ceea ce pentru mine era o noutate, dar lui i-au adus unele amintiri vechi din copilărie şi devenise vorbăreţ. Tristeţea mea se datora 'eşecurilor' din 'încercările noastre nereuşite'. Ele nu au făcut nimic ideii de nevoinţă din Siberia sau Cuviosului Gherman din Alaska. Dar desigur, scopul era de a fi împreună şi de a vedea cum ne măcinam unul pe altul – dându-ne prea bine seama că noi doi aveam firi aproape opuse ....

Cum lunile treceau, mă apăsa conştiinţa din ce în ce mai tare că pierdeam vremea .... Dar mai presus de toate mă preocupa cartea lui Eugene, *Împărăţia omului şi Împărăţia lui Dumnezeu*, din care eu îi trimisesem o parte Părintelui Constantin, căruia i-a plăcut foarte mult, numindu-l pe Eugene 'scriitor ecleziastic confirmat'. Dar eu ştiam că nimeni nu şi-ar fi bătut capul să tipărească această carte – deşi pentru omul modern trebuia să fie aruncată. Marile companii de carte comercială ar fi detestat-o din pricina felului extrem de negativ în care trata Eugene epoca modernă, numind-o perioada premergătoare lui Antihrist. Dar în acelaşi timp nici un editor bisericesc nu s-ar fi încumetat să sprijine tipărirea, asumându-şi o responsabilitate atât de mare: ei nici măcar nu citeau, nu făceau nici o încercare să o publice! Până şi Părintele Constantin fusese

mustrat pentru publicarea unei cărți mari de filosofie creştină când oamenii bisericii contemporane nu erau interesați să cumpere asemenea lucruri.

Astfel, Eugene îşi petrecea timpul scriind cartea – pentru cine? Cine o va vedea vreodată? Totuşi, eu ştiam că era foarte urgent, nu numai să fie tipărită cartea, ci ca să se audă glasul unui om de o asemenea măsură, ceea ce ar fi de foarte mare folos pentru un adevărat credincios al ortodoxiei! Cum aş putea îmbina două lucruri: ca Biserica să folosească talantul lui Eugene, şi ca Eugene să se folosească de Biserică, fără să fie nimicit de nivelul intelectual scăzut al reprezentanților ortodoxiei? Trebuie găsită o soluție. Eugene nu era înțeles de oamenii bisericii aşa cum era el. Cum putea evita el o altă prăbuşire a convertiților, amărându-se că ei pur şi simplu nu se pot adapta în 'vasul care se scufundă'?

Ştiam că trebuie să existe un răspuns – şi m-am rugat fierbinte la Sf. Serafim. Mai ştiam o lege duhovnicească, că în lucrarea Domnului eu nu pot să urmăresc câştigul meu personal ca scop al activității mele, aşa cum fac pretutindeni cei mai mulți dintre oameni, pur şi simplu din pricina egoismului. Asta era situația şi cu James, în mod clar. Dar Eugene nu era aşa; lui nu-i păsa de el. El era un idealist lipsit de egoism dar cu un cap bine aşezat pe umeri, aşa cum spun ruşii: un om care voia să trăiască pentru Dumnezeu şi numai pentru Dumnezeu.

Mă uitam la Eugene ca la o persoană romantică, ca la un poet tuberculos care putea să-şi poarte boala şi să moară în ploaie fără ca cineva să ştie sau să înțeleagă pentru ce trăia. Ceea ce eu am văzut ca fiind noblețe la Eugene, era negreşit suferința unui suflet care tânjeşte după Frumusețe şi Adevăr în ciuda faptului că realitatea lumească lucrează împotriva sufletului. S-a născut cu aceasta în el şi trebuie să se păstreze ....

De regulă eu mă plimbam întotdeauna pe plajă până la biserică şi înapoi, vreo 3 km. Marea îmi dădea întotdeauna o stare care mie îmi plăcea cel mai mult – desprins de tumultul lumii. Am mers la biserică la apusul soarelui, care era auriu şi frumos, când marea şi nisipul şi cerul şi totul se schimbă în culori minunate. Biserica era neobişnuit de goală pentru slujba de priveghere. Preotul cânta şi slujea singur. Eu am citit şi am cântat cu el spre mulțumirea inimii mele. El avea glas frumos, înalt, de tenor şi cunoştea toate cântările călugăreşti. Era un om minunat dar puțin speriat lăuntric: o adevărată trăsătură rusească – nesiguranța. Profesorii, 'intelectualitatea' locală l-au adus în această stare, aşa încât el a refuzat să țină predici; dar rareori când o făcea, îi era frică pentru fiecare cuvânt pe care-l rostea. Ce păcat – el era un monument de înțelepciune şi cunoaştere şi de blândețe omenească înaintea acestor oameni, care ar fi trebuit să învețe de la el; dar nu s-a întâmplat aşa, şi doar mai adăugau la distrugerea celor ce făcuseră ....[164]

După această priveghere singuratică am mers acasă pe plajă, bucurându-mă că am ieşit din starea lui de deprimare, o stare a inutilității, o zădărnicie a ortodoxiei ca atare. În loc să fiu însuflețit, de fiecare dată când mergeam la biserică, mă umpleam de adâncă neajutorare, depresie, ca şi cum lumea avea dreptate şi Hristos greşise – şi acest creştinism plictisitor trebuie să meargă mai departe pentru că pur şi simplu, ca şi o povară grea, trebuie purtată. Eu mă rugam lui Dumnezeu ca să-l ajute pe Eugene să-şi afle locul chiar în acea Biserică! Ce-ar fi dacă s-ar implica şi când noutatea s-ar sfârşi, s-ar afla în aceeaşi stare moartă în care se află toți? Nu aş fi eu responsabil pentru sufletul lui? Cheia era aceasta: el era vin nou şi eu trebuie să găsesc pentru el vase noi, căci nici unul dintre convertiții noştri nu se potriveşte în vasele cele vechi, dacă ei sunt cinstiți cu ei înşişi.

[164] Acesta era acelaşi preot, Părintele Grigorie Kravcina, despre care îi scrisese Eugene lui Gleb în 1962 (vezi capitolul 24 mai sus), numindu-l „un om foarte sensibil şi inteligent ... cu adevărat smerit şi simplu."

Cu aceste gânduri, fiind deja întuneric, am mers înapoi pe plajă. Orizontul se scălda încă în roşu ameninţător, dragostea de viaţă se scufunda cu totul în întunericul realităţii noastre. Când am venit la Cheiul Pescarului era deja complet întuneric, cu excepţia luminilor de neon ale comerţului din orele târzii. Am continuat să merg pe linia ferată înspre Cannery Row şi Pacific Grove. Nu puteam să merg acasă în această stare apăsătoare. Trebuia să găsesc o cale de a ieşi din acel capăt mort, pe care-l simţeam numai în putinţa de a găsi un răspuns pentru Eugene. Era de fapt o problemă de a-şi mântui sufletul. Am plâns cu amărăciune în această stare de neajutorare întunecată, şi am mers pe stâncile care ieşeau în afară în golf, deasupra apelor întunecate care stropeau sub mine. M-am uitat la orizontul în culori şterse şi am strigat în văzduh: 'O Doamne, ce trebuie făcut?! Luminează-mă!'

Şi dintr-odată am auzit clar din acel abis întunecat, ca şi cum s-ar fi rostogolit spre mine talazuri de aer, repetând de câteva ori, în ritm cu bătaia rapidă a inimii mele, 'librărie', 'librărie', 'librărie', ... şi dispărând în acelaşi chip, se rostogoliseră înapoi în abis. Ca un val care stropea la picioarele mele, ce idee înspăimântătoare! Am înţeles mesajul de îndată şi m-am auzit repetând de câteva ori până când mi-am venit în sine: 'librărie, librărie, librărie!'

Acela a fost ajutorul şi revelaţia evidentă a lui Gleb. M-am gândit la acest subiect înainte, împreună cu multe alte idei. Dar acum am primit răspunsul desluşit, ca o piesă îndelung căutată a unui joc *puzzle*. I se potrivea lui Eugene, Frăţiei Părintelui Gherman, cărţilor sale, convertiţilor, idealului de pustie, Bisericii Ortodoxe – tuturor, tuturor într-un tot unitar. Imaginea s-a desluşit de îndată.

Librăria punea la adăpost Frăţia, numindu-l pe nevoitorul Gherman, iubitorul de pustie. Librăria vindea cărţi. Câştigul de la cărţi ne dădea posibilitatea să cumpărăm o presă tipografică, care la rândul ei să tipărească cartea lui Eugene, *Împărăţia*, care ne dădea bani ca să ne procurăm pământul pustiei pentru un schit, care ne dădea posibilitatea să ne pregătim, făcând lucrare misionară, să mergem în Alaska şi să restabilim dorinţa Părintelui Gherman pentru Noul Valaam! Cât de înţelept, cât de evident!

Eram copleşit de tot planul desluşit care se afla înaintea mea. Chiar atunci, în acea noapte mi-am închipuit ideea de '*bani sfinţi*', care este câştigul din vânzarea materialului ortodox curat, încărcat cu filosofie ortodoxă în întregime (imaginea lumii patristice) - nici o erezie, sau chiar liber-cugetători. Eu voiam să răspândesc *nevoinţele*, folosind mijloace sfinte (o reacţie împotriva politicii bisericeşti a 'scopului care scuză mijloacele'). Aceşti bani, peste care se va odihni binecuvântarea lui Dumnezeu, va fi piatra Evanghelică de temelie pe care vom putea zidi fără grijă!

Şi cea de a doua idee era *identitatea sufletului*, care în practică înseamnă să nu faci voia ta fără binecuvântarea altcuiva, pentru a evita conceptul lumesc de a te juca de-a Dumnezeu care duce la cezaro-papism şi 'partide bisericeşti' ....

Pentru a avea această 'identitate a sufletului', trebuia să ştiu dacă totul era lucrarea lui Dumnezeu sau nu cumva era visul meu înflăcărat cu ochii deschişi. M-am rugat adânc şi apoi i-am spus mai întâi lui Eugene aceste idei ale mele înainte de a i le dezvălui Arhiepiscopului Ioan şi altor potenţiali fraţi. Îi spusesem multe din toate astea Arhiepiscopului Ioan cu câtăva vreme înainte, când venisem în California, în noiembrie 1962.

Am ajuns îndată acasă la Eugene. Era şi James acolo. Deodată am spus că venisem cu cea mai importantă propunere din viaţa mea, şi că îi rugam să fie atenţi şi să-mi acorde timp. Ne-am întors faţa către colţul cu icoane şi stând în genunchi am citit şi am cântat tot Canonul de Rugăciune către Născătoarea de Dumnezeu. După ce am terminat, eu am vorbit despre Frăţia întemeiată pe o librărie şi am cerut o părere cinstită. Ne-am ridicat în picioare. Înainte de a termina, am simţit că James era întristat. Primul lucru pe care l-a spus a fost: 'Eu nu vreau să am nimic de-a face cu asta! Este prea mare

implicare. Şi pe lângă asta, este respingător să îmbini religia cu banii. Să nu mă implicați.'

Atunci m-am întors în linişte către Eugene, care m-a uluit aflându-se într-o stare desăvârşită de pace şi linişte, pe când eu ardeam de-a dreptul. S-a uitat adânc în ochii mei şi a spus calm cu toată hotărârea, aşa încât James să poată auzi clar, ceea ce am înțeles eu de îndată: 'AM ÎNCREDERE în tine!'

Asta-i tot ce trebuia. Am ştiut chiar atunci şi acolo – că înaintea mea stătea acel 'nebun' pe care îl cerusem eu de la Părintele Gherman deasupra raclei sale, după ce mi s-a dat un simțământ pozitiv în inima mea – 'vei avea unul'.

Am rămas liniştit dar toată ființa mea revărsa de energie, căci în clipa aceea eu ştiam că toate ideile mele vor deveni realitate, că acolo *va* fi o Frăție care să-l slăvească pe Părintele Gherman; că el *va* fi canonizat şi va fi făcut sfânt; că noi vom avea magazinul cu 'bani sfinți' – şi o revistă, şi sihăstria; şi că eu îi voi cumpăra mamei casa pe care o voia, şi sora mea se va căsători bine, şi cartea lui Eugene se va tipări – şi într-o zi vom avea un *Nou* Valaam în Alaska.

Eugene nu ştia toate astea. El se tot uita la mine cu hotărâre stăruitoare, foarte categoric, pe când James se legăna furios înainte şi înapoi, şi a plecat îndată. Am înțeles că James într-adevăr nu putea să intre în toată aceasă cutezanță pentru că el trăia pentru sine. Ştiam că ne-ar fi ajutat şi ar fi luat parte la toate astea, dar pe el îl depăşea. Totuşi, ceea ce m-a uimit a fost faptul că Eugene nu-mi spusese, 'cât de isteț eşti', sau 'ideea asta este de bun simț', sau 'să vedem dacă merge', sau 'ce va spune episcopul sau ceilalți'? Nu. Cu acest cuvânt ÎNCREDERE el lăsase să se înțeleagă, fără ca eu să mai analizez, faptul că puteam avea identitatea sufletului, chiar dacă eram atât de diferiți ca temperament, personalitate, etc. În ciuda acestui lucru! Şi s-a dovedit adevărat!"

PARTEA A IV-A

35
Frăția

Adă uşurare grabnică sufletelor noastre învârtoşate, prin mijlocirea rugăciunilor tale, ca noi să înțelegem care este voia lui Dumnezeu; şi deşi nu am făcut nimic bun înaintea lui Dumnezeu, noi vrem să punem început bun ....

- Slujba către purtătorul de Dumnezeu
Părintele nostru Gherman din Alaska

ÎN toată această vreme, de la sosirea lui în San Fracnisco, Arhiepiscopul Ioan se rugase înaintea icoanei Cuviosului Gherman pentru realizarea unei frății misionare în numele lui. Gleb relatează cum s-a întâmplat:

„Pe când mă aflam în Noul Valaam al Cuviosului Gherman, voisem să văd o icoană a lui pictată tradițional. Fiindcă nu exista încă o asemenea icoană, cu aureolă în jurul capului, i-am cerul Părintelui Gherasim să mă binecuvinteze să fac eu una. Mi-a dat binecuvântarea, spunând că i-ar place să vadă o fotografie de-a lui dacă se poate. Desenul a fost conceput la moaştele Cuviosului Gherman, şi icoana a fost făcută în Boston în timpul Paştelui din anul următor. Părintele Gherasim a încuviințat-o, şi eu am dus-o ca să fie consimțită şi de Părintele Adrian din New Diveyevo şi Părintele Ciprian din Jordanville.

Asociind această icoană cu visul frăției Părintelui Gherman, am călătorit cu ea traversând Statele Unite până la San Francisco, unde, chiar atunci se instalase Arhiepiscopul Ioan în noua sa eparhie. Am luat-o la paraclisul Arhiepiscopului Ioan din orfelinatul Sf. Tihon, şi dându-i-o, i-am cerut să se roage. A luat-o şi a pus-o 'undeva sus' în spatele sfintei mese din altar[165], spunând că va sta acolo şi el se va ruga pentru frăție până ce vom veni să o luăm în viitorul lăcaş al frăției. Icoana a participat la multe Sfinte Liturghii slujite de Arhiepiscopul Ioan.

În acelaşi timp, i-am dat o tipăritură mică în alb şi negru cu *troparul*[166] Cuviosului Gherman. Mai târziu am văzut această tipăritură înrămată şi aşezată într-un loc ales din camera de lucru a Arhiepiscopului Ioan, unde se află şi astăzi. Doamna Şakmatova mi-a spus că l-a văzut deseori pe Arhiepiscopul Ioan rugându-se înaintea ei."

Se rugase şi Părintelui Gherasim pentru întemeierea frăției. În iunie 1963 el îi scrisese lui Gleb:

> Faci bine să rânduieşti o frăție a Sfântului Gherman, făcătorul de minuni din Alaska! Dumnezeu să te ajute! Dar să nu uiți că lui satana nu-i plac asemenea lucruri; el face multe rele celor care dau slavă drepților aleşi ai lui Dumnezeu. Şi eu am trecut printr-o asemenea experiență la sosirea

[165] Deasupra căminului, căci acest paraclis era amenajat într-o cameră de locuit.
[166] *Tropar*: principala laudă pentru un sfânt sau o sărbătoare bisericească.

mea în Alaska .... Îi salut pe toți frații. Să vă ocrotească Dumnezeu şi Maica Preacurată.

ÎN noaptea când Eugene spusese „am încredere în tine”, luase naştere cu adevărat noua frăție; şi frații s-au tot gândit cum s-a făcut aceasta cu rugăciunile Arhiepiscopului Ioan şi ale Părintelui Gherasim. Unul dintre orfanii Arhiepiscopului Ioan de la orfelinatul Sf. Tihon din Zadonsk din Şanhai, acelaşi Vladimir Tenkevici, care îi făcuse cunoştință lui Eugene cu Gleb, a devenit unul dintre membrii fondatori. Un alt întemeietor era un sârb numit Antonie, student la Seminarul Sf. Tihon din Zadonsk, din Pennsylvania.

Primul pas pe care l-a făcut frăția a fost să ceară binecuvântarea Arhiepiscopului Ioan pentru ascultările ce le aveau de împlinit. Când Arhiepiscopul a auzit despre propunerea fraților de a avea un magazin de cărți, el a avut grijă să-i facă să înțeleagă că succesul muncii lor nu depindea de acea binecuvântare, ci mai degrabă de propria lor nevoință şi de Dumnezeu. Astfel, ca răspuns la cererea lui Gleb, Arhiepiscopul a scris pur şi simplu:

Dragă Gleb,

Gândul tău este în mod lămurit bun şi scopul este bun. Trebuie să te străduieşti din toate puterile pentru realizarea lui. Mă rog lui Dumnezeu să te ajute cu puterea Lui. Dacă este plăcut lui Dumnezeu, atunci se va împlini. Dumnezeu să te binecuvinteze.

Cu dragoste,
Arhiepiscopul Ioan
28 august, 1963
Sf. Moise Etiopianul şi Sf. Iov de Pociaev

Este interesant că Arhiepiscopul Ioan a scris această binecuvântare în ziua Sf. Iov, ocrotitorul lucrării misionare ortodoxe prin cuvântul tipărit, şi în ziua Sf. Moise cel Negru, care i-a făcut pe frați să simtă binecuvântarea Arhiepiscopului Ioan cu privire la misiunea ortodoxă pentru americanii africani.

Apoi Gleb a trimis vestea Părintelui Gherasim că frăția Părintelui Gherman fusese în cele din urmă întemeiată. Aceasta a venit ca o mângâiere pentru Părintele Gherasim, care a mers la mormântul Fericitului Gherman din Insula Spruce şi a cântat o slujbă singur pentru izbânda frăției. Gleb a primit îndată o scrisoare de la el, în care a cerut binecuvântarea lui Dumnezeu asupra frăției şi şi-a exprimat dorința ca prin aceasta „candela mânăstirească să ardă pe Insula Spruce”. Frații au crezut că aceasta însemna că frăția va trimite untdelemn în Alaska ca să ardă candelele, dar într-un sens mai adânc, aceasta însemna că într-o zi va fi viață călugărească în „Noul Valaam”. Părintele Gherasim visase îndelung la o mânăstire pe insulă; şi în acest moment, se pare că, ultima lui nădejde era în Gleb şi noua frăție.

Lui Eugene i s-au muiat picioarele când a înțeles asta din cuvintele Părintelui Gherasim. El voia să facă lucrare misionară în statul său natal California, unde a simțit că putea să aducă mai mult rod. Pe Insula Spruce, resursele pentru asemenea lucrare, mai ales ca mijloc de viețuire, erau foarte limitate. Nici nu se punea problema să meargă acolo până când frăția îşi va construi o bază sigură de lucru în California şi va avea mai muți oameni ca să-i trimită şi pe alte fronturi.

Împreună cu scrisoarea, Părintele Gherasim a mai trimis o icoană veche din alamă a Maicii Domnului, „Bucuria tuturor celor necăjiți”, care fusese găsită pe plaja de la Laguna Călugărilor şi probabil aparținuse Părintelui Gherman. În pachet mai era un

dar de douăzeci şi cinci de dolari. Ştiind că Părintele Gherasim aproape nu avea banii lui, Gleb şi Eugene au fost emoţionaţi. Eugene a propus ca să deschidă un cont în bancă al frăţiei cu acei bani, ceea ce au şi făcut. Aceasta a fost o lucrare simbolică: Frăţia Părintelui Gherman a început cu „banii văduvei" de la un urmaş al Părintelui Gherman pe propria lui Insulă Spruce.

CHIAR din perioada aceea de început, era lămurit ce relaţie firească era între Gleb şi Eugene. Gleb era cel care va visa la idei mărețe, le înfăţişa în culori vii, şi sublinia importanța lor. Între timp, Eugene asculta cu atenţie, absorbind totul în mintea lui analitică. La început el nu zicea nimic, ci mai târziu, după ce cugeta cu mare grijă, prezenta un plan precis, care îl uimea pe Gleb cu simplitatea şi caracterul practic al aceluia. Era cu adevărat o legătură providenţială între ei, căci fără Gleb, Eugene nu ar fi putut niciodată, de unul singur, să scoată la iveală noile sale idei; şi fără Eugene, ideile lui Gleb ar fi rămas doar atât: idei.

De exemplu, odată, când Gleb relata unele dintre ideile sale recente, a început să se întristeze şi s-a oprit.

- Continuă, a spus Eugene.
- Ce folos să mai continui? Se tânguia Gleb. Totul este un tărâm al visării.
- De ce să lăsăm piedici din afară să intre în cele ale noastre?
- Dar cum să trecem noi peste aceste piedici?
- Punând doi şi cu doi la un loc, a concluzionat Eugene.

De la început fraţii au hotărât ca magazinul de cărţi să *nu* fie aşezat într-o biserică, aşa cum se proceda de obicei. Lui Gleb nu-i plăcea de loc ideea ca oamenii să se scotocească de banii care zornăiau, în timpul slujbelor – asta îi amintea de Hristos când a aruncat pe cămătari din Templu. (Părintele său duhovnicesc, Părintele Adrian, chiar a încercat să interzică trecerea cu o tavă pentru colectarea banilor în timpul slujbelor – până când episcopul locului a introdus asta cu forţa.) Totuşi, având o librărie ortodoxă într-o clădire separată, era de fapt o idee nouă la acea vreme. După câte ştiau fraţii, pe atunci nu mai era în America nici un magazin în oraşe, care să vândă lucrări ortodoxe.

În septembrie 1963, Eugene i-a scris lui Gleb despre ideea librăriei:

> Gândindu-mă, mi-am dat seama că ideea ta este într-adevăr foarte practică. Iată cum cred eu că se poate realiza:
>
> Mai întâi, caută un garaj sau un magazin mic în sau lângă districtul Richmond ... care să nu coste mai mult de 30 $/lună .... Trebuie să aibă o vitrină destul de mare pentru a expune produsele; dacă nu este nimic, trebuie să facem unul. Apoi, trebuie să punem câteva tablouri, rafturi pentru cărţi, etc., desigur, trebuie o icoană cu candelă într-un colţ, Părintele Gherman[167] pe un perete, imagini din Jordanville, etc., pe alţi pereţi, şi o planşă cu comunicări lângă uşă. Şi un samovar sau cel puţin o oală cu apă caldă, în spate. Apoi, fă rost de cărţi, icoane, etc., din Jordanville ... şi oricare alte materiale ortodoxe din alte locuri, care se pot obţine cu bani puţini sau nu cu plata imediat .... Câţiva oameni să deschidă şi să închidă magazinul, câte o persoană diferită în fiecare zi, pentru a împărţi munca. Toată lucrarea asta va fi voluntară şi neplătită, toate veniturile mergând la extinderea activităţilor „frăţiei" – mai întâi, pentru a cumpăra mai multe cărţi pentru vânzare, mai ales Părinţi;[168] în al

[167] Adică icoana lui pe care o avea Gleb.
[168] Adică scrierile sfinţilor părinţi.

> doilea rând, susținerea librăriei este un succes, publicarea unor ştiri (poate), etc....
>
> Toate astea trebuie să înceapă cu o sumă mică de bani (pentru chirie, mobilier, văruit, etc.) şi, în cea mai mare măsură, trebuie cel puțin patru sau cinci muncitori entuziaşti.

Într-o altă scrisoare, Eugene scria că el căuta deja locuri de perspectivă pentru magazinul de cărți şi va scrie în curând la editori ca să obțină reduceri la cărți. „... După cum vezi, eu pot fi foarte practic când trebuie .... Acum este timpul (dacă se pune vreodată problema acestui timp) să schimbăm vise vagi în realități concrete."

În acest timp, Eugene urmărea activitatea unei alte frății ortodoxe din San Francisco, despre care i-a scris lui Gleb:

> Apropo, am întâlnit un grup de tineri ortodocşi vorbitori de limbă engleză alaltăseară, care se întemeiază ca grup de sine stătător. Nu ştiu de ce am fost invitat şi eu, dar a fost un bun prilej de a afla în ce chip viețuiesc alți ortodocşi. Răspunsul este: NIMIC. Mort, complet. Ei sunt sinceri, intențiile lor sunt bune; dar pur şi simplu nu au de unde să învețe. Nu numai că sunt nepregătiți pentru carnea cea tare duhovnicească, dar nici măcar pentru lapte nu sunt pregătiți. Când ne vedem data viitoare am să-ți spun despre ei .... De fapt, noi nu vom fi în competiție cu ei, întrucât planurile lor nu merg dincolo de înțelegerea „inter-ortodoxă", şi studiul „tradițiilor" ortodoxe este la un nivel elementar; dincolo de asta, ei sunt vag interesați ecumenic, nu misionar. Ei se îndreaptă lăuntric asupra lor şi încearcă să „înțeleagă" propria lor religie; pe când noi ne îndreptăm către exterior ca să aducem lumii bogățiile de care noi nu suntem vrednici, dar de al căror preț suntem siguri.

Gleb l-a îndemnat pe Eugene să analizeze situația cu mai multă smerenie. „Fiind noi înşine atât de slabi şi de păcătoşi," scria el, „- ce putem să le oferim noi, ce putem să-i învățăm noi? Să nu ne lase Dumnezeu să învățăm pe nimeni! Cum poate un orb să îndrume un alt orb? Tot ceea ce putem face noi este să vorbim neîncetat despre sfinții şi pustnicii cei minunați, şi cum şi-au petrecut ei viața .... Noi putem numai să încercăm (fără succes) să-i imităm puțin, dar cel mai mult să ne rugăm lor şi să-i slăvim şi să ne minunăm. Noi ar trebui doar să încercăm să dobândim Duhul Sfânt în inimile noastre şi să-L lăsăm pe Domnul să facă voia Lui cu noi."

ÎN câteva săptămâni Eugene a găsit un magazin care părea ideal pentru scopurile lor. Era chiar lângă noua Catedrală, care pe atunci nu era terminată, magazinul se afla pe o stradă foarte circulată şi se ajungea uşor acolo.

Eugene l-a descris astfel într-o scrisoare către Gleb: „Magazinul este cam 15 X 30', şi cam 4 m înălțime. Are balcon, care va fi raionul nostru de expediere, şi în viitor poate servi ca loc pentru tiparnița noastră (!). Sunt sigur că o să-ți placă foarte mult." Chiria – 85 $ / lună - era mai mare decât socotise Eugene, dar când acesta a vorbit cu Gleb, s-au hotărât să-l ia.

La 12 ianuarie 1964, sărbătoarea Sf. Sava din Serbia, Eugene a încheiat o înțelegere cu proprietarul. Chiar în acea zi, i-a scris lui Gleb despre ceea ce a simțit a fi un semn bun de la Dumnezeu: „Citind câte un capitol din Evanghelie în fiecare zi, astăzi am citit Luca 10 - care, după cum îți aminteşti, era acelaşi pasaj când am deschis la întâmplare şi am citit împreună când ne întorceam cu trenul de la Carmel, aproape cu un un an în urmă. 'Domnul ... i-a trimis câte doi, înaintea feței Sale, în fiecare cetate şi loc,

unde Însuşi avea să vină. Şi zicea către ei: Secerişul este mult, dar lucrătorii sunt puţini; rugaţi deci pe Domnul secerişului ca să scoată lucrători la secerişul Său ....'"

Şi Eugene a continuat: „Cred că locul de lângă noua Catedrală este cel bun. Dacă nu reuşim acolo, nu putem reuşi nicăieri. Probabil că locul de acolo valorează pe puţin 50 $ / lună pentru reclame publicitare."

În ziua următoare, Eugene a plătit chiria pentru prima lună. „Acum e prea târziu ca să ne retragem", scria el. „De acum să ne apucăm de treabă."

Gleb s-a bucurat de scrisorile entuziaste ale lui Eugene, mai ales de expresia de a se apuca de treabă. „Am o fericire lăuntrică," scria el. Totuşi, el nu a fost de acord cu exprimarea lui Eugene, „dacă nu reuşim acolo, nu putem reuşi nicăieri." În aceasta el a văzut două lucruri greşite: mai întâi, i se părea că oricât de folositor ar putea fi „caracterul practic" al lui Eugene, el se încredea în acesta prea mult; şi în al doilea rând, el a simţit că Eugene gândea prea mult în termenii policii bisericeşti. Într-o scrisoare anterioară, Eugene subliniase că frăţia ar trebui să fie alcătuită numai din membrii Bisericii Ruse din străinătate; şi în nici un loc din San Francisco, nu puteau fi mai strâns legaţi de această Biserică decât chiar lângă Catedrala ei. După ce a citit cele scrise de Eugene, Gleb i-a răspuns:

> Dacă tu vrei numai să subliniezi faptul că avem o şansă bună cu aşezarea locului, sunt de acord; dar dacă pui tot accentul pe ideea noastră cu aceeaşi pioşenie cu care ai afirmat citând din Scriptură, şi numai despre importanţa strădaniei noastre din punct de vedere politic, oricât de „bisericeşte" şi de „înţelept" ar fi – eu nu sunt de acord. Căci cine suntem noi cu mintea noastră mărginită şi superficială, plină de păcat şi de „lume"? Ce putem face noi, (aşa cum suntem) prin socotelile şi raţionamentul nostru, decât rău? Toată mângâierea noastră este Domnul nostru şi o ascultare desăvârşită în căile Sale, necunoscute nouă! Cu adevărat secerişul este mult, dar singura cale prin care putem face *cel puţin ceva* – este să avem mai întâi de toate DRAGOSTE ORTODOXĂ ADEVĂRATĂ, şi milă (simplă şi direct din inimă – fără manierisme, politică, căci astea sunt ale lumii şi ucid, alungă Duhul). Iartă-mă! Eu cred că noi suntem mari păcătoşi şi nu putem aştepta minuni de la Dumnezeu numai pentru că ne-am hotărât dintr-odată să facem toate astea; dacă nu merge – n-ar trebui să spunem că am putea renunţa la fel de bine! Nu. Sunt sigur că Domnul nostru va cerceta sinceritatea noastră în lucrarea pe care o vom săvârşi pentru El. El ne va arăta dacă insuflarea noatră este clădită pe piatră sau nisip trimiţându-ne greutăţi, îndoieli, dispute, unde va fi încercată dragostea de la păcătoşii Lui. Şi chiar în această lucrare a sporirii în *skorbi* (situaţii separate de durere, suferinţă, „necazuri") vom câştiga experienţă, şi astfel putem fi cu adevărat de vreun folos la secerişul Domnului! (Romani 5, 1-15).

LA Jordanville, Arhiepiscopul Averkie a şovăit la început în legătură cu planurile Frăţiei, căci el a simţit că Gleb va trebui să slujească Biserica ca preot cât mai degrabă cu putinţă, fie în lume fie în călugărie. Dar când Gleb a cerut acum un stoc de cărţi pentru magazin, Arhiepiscopul şi-a dat îndată consimţământul, spunând că puteau plăti numai câte cărţi s-au vândut. Aceasta reducea considerabil cheltuielile iniţiale.

Îndată după ce li s-a dat cheia magazinului, fraţii au luat icoana Cuviosului Gherman din Casa Sf. Tihon. Preotul pentru orfelinat, Părintele Leonid Upşinski, care ajunsese cel mai apropiat preot al lui Eugene, a intrat în altar şi a luat icoana. Dând-o fraţilor, a zis: „Aceasta este încărcată cu rugăciunile Arhiepiscopului Ioan." Fraţii au

dus icoana în procesiune de-a lungul celor douăsprezece blocuri cântând troparul Cuviosului Gherman şi au aşezat-o la loc bine văzut în magazinul lor.

Cam tot atunci, Arhiepiscopul Ioan l-a sfătuit pe Gleb să vorbească cu Peter Gubin care se ocupa cu vânzarea cărţilor bisericeşti, ca să nu se interpreteze în mod greşit că s-ar ivi vreun sentiment de concurenţă între oamenii din catedrală şi fraţi. Departe de a-i privi pe fraţi ca pe nişte concurenţi, Gubin a salutat din toată inima planul lor pentru magazinul de cărţi. Acela i-a arătat lui Gleb stocul lui ce cuprindea mii de cărţi, unele dintre ele aflându-se la vânzare lângă intrarea Catedralei, într-un chioşc mic. „Iată ce multe cărţi avem," a remarcat el, „şi nu le putem vinde. Oamenii din Biserică nu cumpără cărţi." Gleb a spus că un magazin de cărţi misionar, separat de biserică, va aduce mai mult bine pentru că ar putea fi vizitat de trecători interesaţi cât şi de către cei care merg la biserică.

Vrând să-i ajute pe fraţi în oricare chip putea, Gubin a zis că biserica va plăti chiria pentru magazin, de 85 $, făcând din acel magazin un chioşc al Catedralei. În ciuda avantajelor financiare evidente ale acestei oferte, Eugene s-a gândit la aceasta mai bine. El ştia că asta le va constrânge acţiunile pentru organizaţiile bisericeşti, comitete, etc. – un prospect care se îndrepta direct împotriva firii sale de american cu simţul independenţei. „Cum ne vom putea păstra vreo libertate de acţiune?" îi scria el lui Gleb. „... Dacă magazinul de carte va avea legătură cu chioşcul, vor fi complicaţii legale, care vor duce probabil la eşuare în final."

Trebuiau să se hotărască ce nume să dea magazinului. Unul dintre ceilalţi membri ai frăţiei se aprinsese foarte tare şi încerca să-i facă pe Eugene şi pe Gleb să se gândească la diferite nume interesante. În cele din urmă, Eugene nu a fost de acord căci era lumesc să se tot gândească la un nume în sine. „Trebuie să se numească pur şi simplu 'Cărţi şi icoane creştin ortodoxe'", a zis el. Şi aşa a fost.

36
Instruirea teologică

> *Ortodoxia este singura Biserică adevărată a lui Hristos, singurul creştinism curat şi adevărat; şi acest fapt aşează asupra credincioşilor ortodocşi obligaţia, când se vorbeşte altora despre Biserică, să facă aceasta în mod deschis şi fără stricăciune - cu iubire, desigur, dar mai presus de toate, cu iubire pentru Adevărul lui Dumnezeu.*
>
> - Din „predicile laice" ale lui Serafim Rose, 1965[169]

ÎN vreme ce toate aceste pregătiri erau în desfăşurare, Eugene s-a implicat într-o altă osteneală. Arhiepiscopul Ioan, care făcea întotdeauna lucrare apostolică, l-a chemat pe vicarul său Episcopul Nectarie cât şi restul clerului local, pentru a alcătui o serie de cursuri teologice. Cursurile au început să aibă loc de câteva ori pe săptămână şi dădeau roade bune. Bărbaţii şi femeile se adunau în sala de la subsol a Sf. Tihon unde se ţineau orele şi fiecare cuvântare era urmată de o discuţie foarte potrivită. Arhiepiscopul Ioan preda liturgică, Episcopul Nectarie – Patristică şi Părintele Spiridon – Vechiul

[169] [Eugene Rose], „*Pope Paul VI in New York*" [Papa Paul Vi în New York], *The Orthodox Word*, nr. 5 (1965), p. 188-190.

Testament; alții predau Noul Testament, apologetică, istoria Bisericii, teologie pastorală, cântare bisericească şi chiar literatură rusă.

Eugene a participat la cursuri vreme de trei ani. De la început l-a uimit faptul că ceilalți studenți nu cunoşteau Biblia. „Ruşii pun nişte întrebări atât de evidente ca şi cum nu ar fi citit niciodată Scripturile," îi spunea el lui Gleb.

Gleb îi răspundea că „ei nu citesc. Nu au obiceiul ăsta. Ei urmează formele tradiționale de închinăciune, ceea ce nimeni nu poate spune că nu este un lucru bun, dar neglijează Scripturile." Această descoperire a întărit convingerea lui Eugene despre necesitatea lucrării misionare ortodoxe, pentru folosul celor din Biserică cât şi pentru cei din afara acesteia.

Văzând voința şi abilitatea lui Eugene, Arhiepiscopul Ioan a căutat prilejuri ca să-l lase pe el singur să săvârşească o mică lucrare misionară. Odată i-a cerut lui Eugene, în loc să audieze o prezentare la Casa Sf. Tihon, să facă el singur una. Discuția a mers bine, dar după aceea, Eugene s-a confruntat cu o primă contestare a sa ca misionar. Adversarul său părea ca desprins din Dostoievski. „Conferința mea de duminică," i-a scris el lui Gleb, „a stârnit o discuție foarte înflăcărată, mai ales între mine şi un ateu pe numele său Vadim, care a început o întreagă filosofie de 'superman' şi a acuzat creştinismul ca fiind un eşec, atât pentru că nu mai are putere (în sens lumesc) cât şi pentru că fiecare creştin nu este un sfânt. Unele dintre argumentele sale erau pe jumătate adevărate, dar cel mai mult, el a vorbit direct de la satan şi m-am descurajat de slăbiciunea propriilor mele cuvinte. Cât ne-am făcut de mici şi de slabi! Dar cu atât mai mult trebuie să nu ne descurajăm ci să credem mai mult în Domnul nostru."

Gleb a trimis ca răspuns aceste cuvinte însuflețitoare: „Da, ştiu cum se simte cineva când se confruntă cu un om care crede profund în logica anti-creştină a 'acestei lumi care se află în păcat' (potrivit Sf. Ioan). Eu nu l-am întâlnit niciodată pe acest Vadim, dar toți aceşti oameni, fiind atei, ne ajută pe noi să 'încheiem' duhovniceşte. Aceştia nu trebuie condamnați, ei nu sunt născuți din nou, după cum ne cere Domnul nostru, pentru a-L urma pe el."

Arhiepiscopul Ioan i-a dat lui Eugene un alt prilej misionar când, în 1963, i-a cerut să scrie articole pentru o publicație locală numită *Ştiri ortodoxe*. Această mică publicație, începută de Arhiepiscopul Tihon, fusese mai întâi numai în limba rusă, dar acum Arhiepiscopul Ioan voia să introducă cel puțin un articol în limba engleză în fiecare număr. Aceasta trebuia să servească celor care nu puteau citi în limba rusă, după cum continua să spună Arhiepiscopul, care urmărea îndeaproape ca nici măcar un singur număr să nu apară fără un articol în limba engleză, aşa încât dădea telefon noaptea târziu sau dis de dimineață ca să fie sigur că articolul fusese verificat pentru publicare. Aprobând tot ceea ce scria Eugene, el nu a corectat niciodată nimic.

Astfel au început să fie publicate scrierile lui Eugene în *Ştiri ortodoxe*. Articolele pe care le scria pentru această publicație, care au fost publicate postum în cartea *Împărăția cerească*, au acoperit o varietate de subiecte: zile de sărbătoare, sfinți şi învățături despre viața duhovnicească. Scrise sub formă de predici scurte de o pagină sau două, ele aduceau mărturie sporirii lui în credința ortodoxă. Acum, el scria mai întâi de toate despre „Împărăția lui Dumnezeu", nu despre „Împărăția omului". Totuşi, în unele pasaje ale „predicilor lui laice", el pomenea idei din cartea sa, scoțând în evidență aspecte ale filosofiei în care era de fapt aşezată inima lui, după cum credea Gleb.

Reflectând asupra „predicilor sale laice" în anii care au urmat, Eugene a scris: „Nu ştiu cine, dacă le-ar citi cineva, şi uitându-mă din nou prin ele, cu toată 'simțirea' pe care am pus-o în ele, acum le găsesc ca ceva 'abstract', produsul gândirii care nu avusese prea multă experiență, ca oricare literatură ortodoxă sau viață ortodoxă. Totuşi, pentru mine, acestea m-au ajutat mult să înțeleg şi să-mi exprim diferite probleme ortodoxe, şi chiar m-au ajutat în 'sporirea' mea ortodoxă iar Vlădica Ioan 'a îndemnat' la aceasta."

CÂND Eugene nu făcea pregătiri pentru librărie, şi nici nu făcea treburi mărunte, căuta prilej pentru a petrece timpul în chipul cel mai plăcut pentru el: la cules de ciuperci. Cercetând acele părţi ale oraşului care nu fuseseră acoperite cu beton, mai ales în jurul Prezidiului, el s-a putut apropia puțin mai mult de natură, în timp ce locuia în mijlocul civilizației unde simțea că nu este locul lui. În scrisorile lui aflăm referiri despre faptul că îi plăcea această activitate. „Am hotărât să merg mâine la cules de ciuperci," îi scria el lui Gleb, „dar din nefericire, diseară trebuie să stau să lucrez (la Hotelul Mark Hopkins[170] şi îmi inchipui că toată lumea va fi beată), aşa că eu va trebui să mai amân până Sâmbătă. Am citit câteva cărţi despre ciuperci şi am aflat că mai există şi alte varietăţi comestibile şi uşor de identificat în această regiune." Şi în altă scrisoare: „Ciupercile s-au cam terminat în această zonă, dar am descoperit o varietate nouă şi foarte gustoasă ('ciuperca miere de albine') care creşte pe rădăcinile şi trunchiurile copacilor şi este foarte obişnuită."

Totuşi, numai culesul de ciuperci nu putea să potolească iubirea lui adâncă de natură. El i-a mai scris o dată lui Gleb: „Cred că mâine voi fugi de toate în pădure (doar în timpul zilei)." S-ar fi bucurat să părăsească oraşul pentru totdeauna, dar acum, cu activitatea misionară care abia se înfiripa, era clar că acela era locul unde îl aşezase Dumnezeu pentru moment.

37
Magazinul de cărți

Dacă vrei să vezi o minune vie a Cuviosului Gherman din Alaska, intră alături într-un magazin micuț ...

- Arhiepiscopul Ioan

ÎNAINTE de a deschide magazinul pentru public, frații i-au cerut Arhiepiscopului Ioan să vină şi să-l binecuvinteze. Arhiepiscopul a stabilit o zi când să vină. „Dar când a sosit ziua aceea," îşi aminteşte Gleb, „în locul Arhiepiscopului Ioan, a apărut la uşa noastră chipul destul de deosebit al Părintelui Spiridon, cu părul nepieptănat atârnându-i pe față, cu rasa foarte uzată, cu sutana scurtă şi cu pantofi foarte mari, intrând precum Charlie Chaplin.

La început, am fost dezamăgiți că nu venise Arhiepiscopul Ioan pentru a binecuvânta începutul strădaniei noastre misionare. Bâlbâindu-se, şi cu respirația scurtă, Părintele Spiridon a anunțat cu sfială, că din nefericire fusese trimis el în locul Arhiepiscopului Ioan şi că îi părea rău pentru aceasta şi îşi cerea scuze. Desigur că a observat pe fețele noastre o expresie de dezamăgire. Dar când m-am întors spre prietenul meu Eugene, am văzut că el era tare fericit să vadă un astfel de om adevărat – căci nu se putea afla în tot San Francisco o figură mai smerită decât aceea a Părintelui Spiridon.

Părintele Spiridon a slujit o panacidă[171] înaintea icoanei Părintelui Gherman, care aparținea frăției. La sfârşit, s-a întors şi a ținut o predică destul de înflăcărată şi dramatică, pentru mica adunare a frăției noastre smerite. A urcat tonul foarte sus şi fiindcă îşi pierdea glasul şi suna răguşit din pricina entuziasmului pe care îl stârnise din

[170] Unul dintre cele mai luxoase hoteluri din San Francisco, situat pe Dealul Nob.
[171] Panacidă: o slujbă cu rugăciune fierbinte, de obicei cu un anumit scop.

belşug, glasul său suna atât de neobişnuit, că reuşise să spună foarte puţine lucruri. Emoţia i-a stârnit astmul de la început, şi se vedea că de fiecare dată când inspira în timp ce vorbea, lua sinceritate desăvârşită şi bună dorire slăvită dintr-o inimă iubitoare. Doamne, conţinutul acelei predici nu s-a înregistrat niciodată, dar impresia a fost copleşitoare. N-am fi putut cere o identificare mai bună a scopurilor frăţiei noastre, exprimate în frumoasa limbă rusă clasică. El a înţeles ce am fost noi după aceea. Nimeni altcineva, înainte sau după aceea, nu a identificat atât de desăvârşit scopul misiunii noastre, şi ne-a aşezat cu adevărat pe calea cea dreaptă. Noi nu exprimaserăm niciodată precis ce aveam în minte: aceasta a venit prin gura lui. Am rămas uimiţi să vedem într-un cleric rus o înţelegere atât de clară a nevoii de a răspândi ortodoxia în lumea vorbitoare de limbă engleză şi în întregul apus renegat."[172]

LA 27 martie 1964, s-a deschis în sfârşit magazinul de „Cărţi şi icoane creştin ortodoxe". Eugene a început să aibă program întreg la magazin, şi chiar să-şi petreacă cele mai multe nopţi, pe un pătuţ din spate. Şi-a pus tot devotamentul în noua sa muncă – care, în cele din urmă, a venit ca răspuns la rugăciunea sa deznădăjduită, pe care o făcuse odinioară către Maica Domnului.

Gleb, care trebuia să mai muncească în Monterey pentru a-i purta de grijă mamei sale, putea să vină numai la sfârşiturile de săptămână ca să ajute. Locuind în oraşe diferite, se temeau ca aceasta să nu fisureze temelia pe care o puseseră. Pentru a uni mintea cu scopul, au fost de acord să nu uite să se roage în fiecare zi la prânz, oriunde s-ar afla. Această făgăduinţă comună şi simultană adusă lui Dumnezeu, era unul dintre principalele mijloace de a ţine frăţia la un loc, în primii ani.

De la început, fraţii au stabilit anumite principii, care i-au ajutat să depăşească ispitele obişnuite pe care le au toţi oamenii care vor să sporească în viaţa duhovnicească. Unul dintre aceste principii, dobândite prin învăţăturile Bătrânului ruso-român Paisie Velicikovski, era acela al *ascultării unuia de celălalt*. Aceasta însemna că, înainte de a face ceva, fiecare trebuia să ceară şi să primească binecuvântarea celuilalt. Pentru unii dintre ceilalţi fraţi care ajutau în magazin, acest obicei era tare supărător. Câţiva dintre ei s-au împotrivit cu tărie, spunând că este prostie şi pierdere de vreme, dar Eugene şi Gleb i-au învăţat valoarea.

Un alt principiu pe care l-au rânduit fraţii, a fost conceptul de *bani sfinţiţi*, pomenit mai sus. Aceasta însemna dobândirea de fonduri din vânzarea de obiecte de evlavie – literatură duhovnicească, icoane, etc. – şi apoi să reinvestească acei bani în obiecte de evlavie. Ei nu vor accepta niciodată vreo donaţie legată de ceva lipsit de evlavie.

Acest lucru era legat de următorul principiu, acela de a *ajuta în lipsuri*. Gleb spunea că, „toţi oamenii se împart în două categorii: consumatori şi furnizori. Şi toţi creştinii ar trebui să fie furnizori". De aceea fraţii au hotărât să nu ceară bani. Înainte de a deschide magazinul, un rus îl întrebase pe Gleb dacă el punea început unei noi societăţi religioase. Când Gleb a spus da, omul a comentat, „O, asta înseamnă că va mai fi încă un grup care să nu folosească tava pentru colectă!" Gleb a strâns din dinţi. „Doamne, iartă!" a gândit el. Dar mai târziu, şi-a dat seama că ceea ce spusese omul conţinea mult adevăr. „Toată lumea face aşa," s-a gândit el. „Ca şi cum organizaţiile religioase trebuie să-şi asigure existenţa din donaţii. Dar noi nu vom face aşa!" Arhiepiscopul Ioan i-a sprijinit cu hotărâre pe fraţi pentru aceasta. Mai degrabă, frăţia va da Bisericii, decât să ia de la ea, mai degrabă, aceasta va sprijini Biserica, decât să fie frăţia sprijinită de Biserică; şi Dumnezeu va purta de grijă celor care vor lucra pentru El.

[172] Abbot Herman and Brotherhood, „Father Spyridon", p. 218-219.

În cele din urmă, frații au hotărât să nu se roage ca să li se alăture cineva anume. Acest lucru a ferit frăția de a deveni o obşte închisă, alcătuită din oameni pe care îi preferau ei. L-au lăsat pe Dumnezeu să aleagă cine va veni.

Frații au observat că cei care avuseseră vreo suferință, fie nu erau conştienți de principiile de mai sus, fie le-a lipsit hotărârea de a-i urma. După cum avea să constate Gleb mai târziu, adesea, oamenilor le este foarte greu să nu îmbine slujirea lui Dumnezeu cu vreo formă de egotism şi slavă deşartă. Dar el vedea că prietenul său Eugene era un om fără de preț, care putea îndura durerea de a muri pentru sine. Şi astfel, zice Gleb, ei, cu bună voie au „aplicat unul celuilalt" principiile care se opuneau egotismului omului celui vechi. Principiul ascultării reciproce, care era deosebit de dureros în această privință, s-a dovedit deosebit de eficient în unirea sufletelor care să-I slujească lui Dumnezeu, iar nu lor înşile.

FRAȚII au făcut publicitate magazinului lor în ziarul local rusesc şi printr-o mică broşură de prezentare, care a fost concepută de Eugene şi tipărită la mânăstirea Stareței Ariadna. Aveau să afle în curând, din propria lor experiență că, aşa cum indicaseră vânzările domnului Gubin, ortodocşii nativi au citit foarte puțină literatură duhovnicească. Mulți dintre cei care veneau la magazin erau interesați să cumpere doar *gazeta* (ziarul rusesc).

Această situație fusese vreme îndelungată o pricină de mâhnire pentru Părintele Vladimir din Jordanville, care după ani de zile de stăruință, reuşise să tipărească câteva volume ale Vieților pustnicilor. Atât Gleb cât şi Helen Kontzevici au muncit ca să trezească interesul prin aceste cărți, scriind recenzii pentru a le include în *gazetă*. Mai târziu, Arhiepiscopul Ioan i-a mulțumit lui Gleb pentru aceasta.

Spre deosebire de cererea care era pentru cărți, era întotdeauna o cerere constantă din partea ruşilor din partea locului, pentru articole evlavioase; şi Eugene şi-a dat seama de îndată, că trebuia să aibă un stoc mare de marfă pentru ca să poată menține magazinul. Avea nevoie nu numai de icoane de tot felul şi de toate mărimile, dar şi tămâie, candele, *rizas*[173] pentru icoane, şi *kiots*.[174] Eugene a trebuit să învețe deprinderile de dulgher şi să facă singur *kiots*.

Nu mult timp după ce au deschis magazinul, frații s-au confruntat cu prejudecata ruşilor din partea locului, care se temeau de ceva nou şi diferit. Într-o scrisoare, Eugene i-a povestit lui Gleb o întâmplare destul de hazlie: „Astăzi dimineață a intrat o rusoaică ca să ne cerceteze şi să ne spună ceea ce se discuta despre noi în comunitatea rusă: că suntem comunişti şi avem un magazin plin de cărți sovietice; că suntem diplomați sovietici, care folosim magazinul ca un fel de front; că suntem *americani convertiți* (!); etc. Când a aflat că eu nu eram rus, a fost atât de încântată că nu se supărase prea tare, şi chiar a cumpărat ouă, icoane şi carnete de zece dolari."

Aşa cum s-a întâmplat cu această doamnă, suspiciunea din rândul comunității ruse s-a risipit îndată. Cei care veneau la magazin erau impresionați de tinerii domni înalți, îmbrăcați în chip conservator, meditativi, pe care-i întâlneau acolo. Gleb îşi aminteşte că unele rusoaice, tinere ori mai în vârstă, se „topeau" în fața lui Eugene – ceea ce-l făcea pe Eugene să se simtă foarte stingherit.

Membrii mai bătrâni ai comunității ruse au început să-i îndrăgească pe frați în mod deosebit. Într-una din publicațiile lor, ei şi-au exprimat aprecierea față de aceşti doi tineri care, ziceau ei, şi-au sacrificat carierele de dragul „creştinismului nostru vechi".

După cum nădăjduiau frații, au început să intre în magazin şi tinerii americani căutători spirituali. Episcopii şi clericii din acea regiune, cât şi Stareța Ariadna, îi trimiteau pe americanii pe care îi interesa ortodoxia, ca să-i vadă pe frați. Desigur, alți

[173] *Rizas*: veşminte lucrate în aur şi argint cu imagini în relief.
[174] K*iots*: cadre pentru icoane acoperite, ca să poată fi ținute afară.

căutători intrau direct din stradă. Şi aceşti americani erau foarte impresionați de Eugene, dar în chip diferit. Ei îl vedeau ca pe un om compromis total, care nu spunea nici un cuvânt fără să gândească. Când i-au spus despre părerile sau uimirile lor cu privire la el, au putut vedea din privirea lui senină şi pătrunzătoare, că el, nu numai că asculta cu atenție, dar în acelaşi timp, deducea semnificația filosofică a ceea ce spuneau ei. Răspunsurile lui au fost la obiect şi fără afectare intelectuală. Pentru americanii născuți într-o epocă în care afirmațiile despre adevăr se aşteaptă a fi restrânse, sau unde dogmatismul era adesea caracterizat de către superficialitatea necunoscătoare, era însuflețitor să vină în legătură cu un om ca Eugene, un om care îmbina credința simplă, hotărâtă, cu profunzimea gândirii.

Totuşi, după cum se vedea, s-a dat mai degrabă unui rus decât unui american să înțeleagă ce comoară era de fapt Eugene. Odată, când Eugene era plecat, Gleb avea grijă de magazin şi a intrat o rusoaică şi a vorbit cu Gleb în limba ei maternă.

- Aveți aici un geniu! a zis ea. Un geniu adevărat! Şi se pare că nimeni nu observă. Gleb a zâmbit ca pentru sine. Altcineva văzuse în Eugene ceea ce văzuse şi el!

Altă dată, când Eugene era plecat, au intrat în magazin un rus cu părul alb împreună cu nevasta lui, ca să întrebe de Eugene.

- Am auzit că Eugene lucrează aici, a zis omul, şi voiam să văd ce face. Sunt fostul lui profesor, Peter Boodberg.

- O! a început Gleb. Eugene mi-a spus multe despre dumneavoastră.

- E fericit aici?

- Cred că-i foarte fericit, a răspuns Gleb. El face ceva în care crede cel mai mult.

Profesorul Boodberg a dat din cap iar soția lui a zâmbit. Este adevărat că Eugene şi-a pierdut prestigiul lumii academice, dar câştigase ceva cu mult mai important, ceva după care chiar şi Boodberg tânjea în sufletul lui: „o minte împlinită”.

- Bine! a concluzionat amabilul profesor. Eugene a făcut ceea ce era bine.

EUGENE a început să țină un jurnal al frăției Părintelui Gherman, după câteva luni de la deschiderea magazinului. Pe la început, el scria: „Astăzi a intrat un student catolic, căruia i se spusese că magazinul nostru este locul cel mai potrivit, unde poate afla multe lucruri despre ortodoxie. Fără îndoială, cu cât sporim, vrem din ce în ce mai mult să ajungem să fim cunoscuți ca un ‘centru de informare ortodoxă’ – şi acesta este un prilej pentru noi.”

Eugene se bucura de fiecare contact favorabil pe care l-a avut cu un căutător religios. Într-un alt pasaj al Jurnalului, scria: „Astăzi, a venit la noi un tânăr cu barbă – un convertit romano-catolic, care este gata să devină mormon, căci el nu găseşte nici o ‘sfințenie’ în Biserica Catolică. Grupuri sectare, cum ar fi mormonii şi scientologii creştini, au apelat astăzi la tinerii care simt că protestantismului şi catolicismului le lipseşte ceva esențial, că acestea sunt de fapt forme care nu mai au sens. Necunoscând nimic despre *sfânta ortodoxie* – care este adevărul, căreia catolicismul şi protestantismul îi sunt umbre slabe – ei au trecut la teoriile sectare care pretind că umplu golul pierdut.

Este cu mult mai grav pentru tineretul de astăzi, care se îndreaptă către sectarism. Catolicii şi protestanții (şi ortodocşii) ‘ecumenici’ entuziaşti nu sunt foarte serioşi, cred eu; aceştia sunt prinşi într-un curent modern, ‘de ultimă oră’, a cărui chemare este în esență superficială, nefiind nici în cea mai mică măsură duhovnicească. Dar sectarismul nu este o modă; cei care se îndreaptă către secte, procedează astfel individual, şi pentru motive care pot fi deformate şi confuze, cu toate astea, ei tind către ceva cu adevărat spiritual. Există nădejde pentru aceşti oameni, dacă ei află despre *sfânta ortodoxie*.

Tânărul nostru vizitator părea cu adevărat mişcat să audă câteva cuvinte despre ortodoxie, poate destul pentru a-i sugera că în ortodoxie trebuie să găsească ceea ce a căutat el şi nu a putut afla în catolicism. I-am dat o carte despre Sf. Serafim. Să

binecuvinteze Dumnezeu aceste seminţe care au fost semănate, şi să le ude cu harul Său. Acum avem posibilitatea de a semăna mai multe semniţe de felul acesta."

De-a lungul anilor pe care i-au petrecut la magazin, fraţii au ajutat la aducerea multor oameni în Biserica Ortodoxă. Unul dintre aceştia era Charles Anderson, profesor la o şcoală, care avea şapte copii. Charles şi soţia sa Silvia, erau foarte activi în mişcarea muncitorilor catolici, care fusese pornită de către Peter Maurin şi Dorothy Day, purtând de grijă celor săraci. Fiind cu totul devotaţi credinţei romano catolice, ei au rămas dezamăgiţi de schimbările care au apărut în Biserica lor, ca rezultat al Vaticanului II. Este interesant faptul că, pe când se afla în maternitate, după ce a dat naştere unui băiat, Silvia a devenit pentru prima oară conştientă de adevărurile ortodoxiei. Acolo, ea a citit *Icoana şi securea*, o carte care avea legătură cu spiritualitatea rusă, şi i-a vorbit soţului ei despre această carte. Ei au fost atât de impresionaţi de lumea cea nouă pe care le-o dezvăluia această carte, că s-au hotărât să dea copilului cel de al doilea nume, Serghei, după părintele duhovnicesc al Rusiei, Sf. Serghie de Radonej. Charles a început să cerceteze Biserica Ortodoxă şi în cele din urmă, a început să creadă că singura cale de a rămâne un catolic adevărat în vremurile moderne, era să devină ortodox.

Aflând că exista o mânăstire rusească pe Fell Street în San Francisco, Charles şi Silvia au mers împreună cu copiii lor să o viziteze. I-a întâmpinat cu căldură o maică şi i-a întrebat cum se numeşte drăgălaşul lor bebeluş. Când Silvia a spus „Serghei", maica l-a dus îndată la altar, unde se săvârşea Sfânta Liturghie, iar preotul i-a dat Sfânta Împărtăşanie. După numele copilului, maica a crezut că era vorba de o familie rusă şi numai după slujbă, ea a aflat că ei nu erau încă ortodocşi. Mai târziu, ei au mers la mânăstirea principală de pe Capp Street, unde Stareţa Ariadna le-a spus că vor afla mai multe despre ortodoxie, şi i-a îndrumat către „doi tineri misionari care aveau un magazin de cărţi în oraş."

Aşa au ajuns Charles şi Silvia la „Cărţi şi icoane creştin ortodoxe". Au ajuns când Eugene se afla singur, lucrând. Cu vremea, după ce au pătruns cu totul în credinţă cu ajutorul lui Eugene şi al lui Gleb, familia lor a primit botezul ortodox. Charles a hotărât să primească numele Sfântului Vladimir, având mare evlavie faţă de marele cneaz rus care botezase întreaga sa împărăţie. Fiind înzestrat cu mare râvnă apostolică, noul Vladimir a vrut să urmeze exemplul sfântului său ocrotitor, aducând la credinţa ortodoxă sute de ţărani de-ai săi, începând cu familia sa, care număra nouă membri. Eugene a devenit naşul lor. Mai târziu, Vladimir s-a dovedit a fi un ajutor preţios în activitatea frăţiei.

Fraţii au găsit un alt asistent în Laurence Campbell, un tânăr din Carolina de nord, cam de aceeaşi vârstă cu ei. Ajutându-l pe Laurence să devină ortodox, Eugene a devenit şi naşul lui. „Chiar şi el este un 'semn' pentru noi," scria Eugene în Jurnalul lui. „ - Un om tipic modern, sceptic, deziluzionat, departe de Dumnezeu, care, venind în contact cu *sfânta ortodoxie* acceptă o renaştere duhovnicească, o transformare reală de la ţărâna lumii la ţărâna creştinismului şi o viaţă îndreptată spre Biserică. El trebuie să meargă şi mai departe; rădăcinile lui încă nu sunt înfipte bine şi adânc în noul pământ, dar merge pe calea cea dreaptă. El este o dovadă pentru noi că *noi* ne aflăm pe calea cea dreaptă – că nu este un 'creştinism nou' al acţiunii sociale, al ecumenismului, al ideilor lipsite de sens şi al 'iubirii' false, că Dumnezeu îl cheamă pe om, numai (ca întotdeauna în trecut) la o viaţă de pocăinţă, nevoinţe, har, în Biserică, întărit de minuni. Tocmai această viaţă moaie şi converteşte şi astăzi inima omului faţă de Dumnezeu."

Puţini au fost cei care nu au confirmat deschiderea lui Eugene şi a lui Gleb faţă de căutătorii religioşi ne-ortodocşi. Un ortodox s-a plâns fraţilor: „Voi procuraţi bani din vânzarea icoanelor, dar icoana este un lucru binecuvântat. Iar voi le vindeţi păgânilor!"

Într-o seară, la o slujbă de Priveghere în Catedrală, Gleb l-a întrebat despre aceasta pe Arhiepiscopul Ioan. Arhiepiscopul a răspuns că dacă fraţii considerau că

cineva cumpăra o icoană ca să o profaneze, ei nu trebuiau să o vândă, dar altfel, nu era deloc rău să vândă icoane, chiar şi unui „păgân". Icoana, zicea el, poartă mesajul despre Dumnezeu şi sufletul Îl poate întâlni pe Dumnezeu prin icoană. Cu fiecare icoană pe care o vindeau cuiva, credincios sau necredincios, ei ajutau la sporirea vieții acelei persoane şi a împrejurimilor, luptând împotriva răului.

Frații au atârnat dinadins o icoană a Domnului Iisus Hristos deasupra uşii magazinului pentru ca fiecare vizitator să primească puțin din harul Său. Ei aveau principiul că, atunci când intra cineva, ei să-l binecuvânteze în minte, în timp ce acela se uita la icoană; şi la ieşirea aceluia să-l binecuvânteze cu semnul crucii.

PE LÂNGĂ faptul că introduceau noului popor american, vechiul creştinism şi le-a pus la dispoziție nevoile duhovniceşti ale ruşilor, librăria urma să devină un centru pentru creştinii ortodocşi de toate etniile: greci, arabi, sârbi, români, etc. Fiind vizitat de curând de către un tânăr grec „care şi-a exprimat iubirea lui pentru adevărata ortodoxie," Eugene a scris în Jurnalul său:

„Dumnezeu este Cel Care îl trimite pe fiecare la noi. Ce înțeles are pentru noi această întâlnire?

Într-un anume fel şi într-o anumită măsură, noi trebuie să devenim un loc de întâlnire pentru *toți* ortodocşii care doresc să rămână credincioşi Bisericii adevărate, astfel încât să poată exista în vreo modă o *mărturie unitară a adevăratei ortodoxii* şi o comuniune a celor care au mai rămas credincioşi dintre toate popoarele ortodoxe.

Forma pe care o poate lua această comuniune pare încă nedefinită. Nu va fi 'Pan-ortodoxie', o amestecare confuză şi o americanizare a naționalităților ortodoxe; asta este moartea ortodoxiei. Nu o 'Biserică americană' este ceea ce trebuie; căci americanii sunt numai *unul* dintre popoarele chemate să mărturisească Adevărul ortodox. Probabil că nu este necesară nici o organizare formală; dar cumva trebuie realizată o legătură între credincioşii rămaşi ai tuturor popoarelor ortodoxe, pentru a ne da putere ca să ținem piept luptelor şi ispitelor care urmează să vină ...."

38
Cuvântul ortodox

Fiecare cuvânt al nostru trebuie socotit cu mare grijă căci în fiecare cuvânt este în joc adevărul.
- Serafim Rose, 1 octombrie 1964

PÂNĂ în septembrie 1964, frații au simțit că sosise vremea ca să se apuce de tipărit lucrări ortodoxe. Pentru Eugene, acest sentiment s-a confirmat mai bine atunci când, într-o zi de vineri, librăria a fost vizitată de doi preoți ortodocşi, pe care nu-i mai întâlnise niciodată. După cum a scris în Jurnalul său, el a observat la ei un „ton modern, superficial şi (cel puțin în cazul unuia dintre ei) o ignoranță îngrozitoare şi o indiferență față de cărțile despre viața duhovnicească. Unul dintre ei parcă nici nu auzise de *Filocalia* iar celălalt i-o recomandase ca pe o 'carte bună'. Dacă ăştia sunt păstorii de astăzi, ce nădejde poate să fie pentru turmă?

De aceea, este cu mult mai important să se facă auzit glasul (sau măcar *un* glas al adevăratei ortodoxii pentru oricine va voi să-l audă. Pentru aceasta trebuie *de îndată* să tipărească o revistă."

După ce au căutat o presă tipografică, Eugene a găsit una simplă, care se acționează manual, cu litere de tipar, cu două sute de dolari (tot ceea ce au putut procura la vremea aceea) şi au cumpărat-o de Sărbătoarea Naşterii Maicii Domnului. „Acum," scria el în Jurnal, „cel puțin pentru o vreme, fanteziile noastre ideologice trebuie înlocuite cu probleme practice şi anume, să punem presa în funcțiune." Şi într-o scrisoare către Gleb scria: „Încă mai sunt puțin năucit. De acum înainte nu va mai fi nimic altceva decât muncă. Pentru a izbuti, trebuie să fim cu adevărat ca frații."

În câteva săptămâni, Eugene şi Gleb au tipărit prima pagină cu ajutorul noii lor prese: una din îndrumările duhovniceşti ale Sf. Serafim de Sarov. Visul lor de a porni un jurnal ortodox devenea tot mai mult realitate, deşi din punct de vedere financiar părea de neconceput. „Noi visăm la o revistă şi nu ne putem permite să cumpărăm nici măcar hârtia!" Îi scria Eugene lui Gleb. „Totuşi, dacă muncim din greu, Dumnezeu o să ne binecuvinteze."

EUGENE şi Gleb au avut câteva discuții lungi despre natura şi formatul revistei pe care şi-o propuneau. Cu toate că erau de acord cu scopul de bază – de a pune la dispoziția vorbitorilor de limbă engleză izvoarele credinței ortodoxe – ei aveau păreri diferite în ceea ce priveşte persoanele cărora li se adresau. Gleb era de părere că mai întâi de toate trebuia să fie spre folosul tinerei generații. Pe de altă parte, Eugene spunea că trebuie să fie pentru oricine, mai ales pentru intelectualii care, în mijlocul goliciunii vieții moderne, au nevoie de ceva cu substanță, ceva plin de gândire şi filosofic.

„Dar dacă noi încercăm să îndreptăm ceea ce vrem să spunem mai ales către cititorii mai vârstnici, sofisticați," obiecta Gleb, „atunci vom avea de-a face cu prejudecățile oamenilor şi cu ideile lor preconcepute. Cu tinerii este mult mai simplu: tot ceea ce trebuie să faci este să ajungi la inimile lor."

Eugene credea că asta însemna să realizeze revista la un nivel adolescentin popular, lucru de care se temea că va împuțina valoarea ortodoxiei şi va face vâlvă mare. La sfârşit au început să discute şi despre o altă problemă: dacă să includă imagini în revistă, mai ales pe copertă. Gleb a alcătuit o revistă ilustrată, cu o imagine diferită pe fiecare copertă, ca frumoasele reviste religioase ruseşti pre-revoluționare, pe care le văzuse. Eugene, care nu văzuse aceste reviste, voia o copertă simplă, obişnuită, cu nici un fel de ilustrații pe ea, aşa cum procedează cei mai serioşi şi competenți ziarişti. Discuția lor s-a încins, dar Eugene a recunoscut că Gleb avea dreptate. Pentru primele numere, Eugene trebuia să tipărească singur toate coperțile ilustrate.

Eugene socotea acum că revista putea nu numai să îndemne tinerii idealişti să o citească, dar le putea da şi posibilitatea de a lucra pentru o cauză nobilă. El scria în Jurnalul său:

„Se pune astăzi o întrebare importantă: Ce se poate face pentru tinerii ortodocşi? Nu-şi pierd mulți credința şi se îndepărtează de Biserică? Răspunsul multora la această întrebare este: dansuri, picnicuri, întruniri sociale. Dar acesta este un răspuns lumesc – ca şi cum adunarea oamenilor la un loc, ar fi un scop în sine, iar o rugăciune scurtă sau o discuție ar fi suficientă pentru a face împrejurarea aceea 'religioasă' sau 'creştină'. Dar aceste lucruri trec şi se uită şi nimeni nu este mai creştin pentru acele participări.

Ce vrea tineretul? Nu mulți sunt mulțumiți cu adevărat de goana după plăcere – asta este o evadare; nici de conferințe (deşi o conferință ocazională potrivită ar putea face bine). Tineretul este plin de idei şi doreşte să facă ceva pentru a sluji acestor idei. Răspunsul pentru cel care doreşte să lucreze cu tinerii şi să-i țină în Biserică este să le dea ceva de făcut, ceva de folos şi în acelaşi timp idealist.

Presa noastră tipografică este perfectă în ambele privințe, şi deja avem trei tineri ruşi – Petia, Alioşa, Mişa – care par entuziasmați să aducă un ajutor prin aceasta. Asta este puțin dar e un început bun. Dumnezeu ne va învăța ce să facem mai mult!"

Un tânăr îl ajuta pe Eugene la tipărit după amiaza, după şcoală. După douăzeci şi cinci de ani, aceeaşi persoană s-a întors să-l caute pe Eugene, dar a aflat că deja murise. Când a fost întrebat ce l-a făcut să-şi amintească de Eugene în toți aceşti ani, el a zis că îşi amintea de el, pentru că Eugene credea în creştinism mai mult decât oricare alt om pe care l-a cunoscut el înainte sau după aceea.

Titlul revistei frăției a fost dat de către Arhiepiscopul Ioan. Gleb se gândise la început să o numească *Pelerinul*, după o revistă rusească pre-revoluționară renumită, cu acelaşi titlu, cât şi după cartea sa preferată *Pelerinul rus*. Împreună cu Eugene, el a selectat cinci nume posibile pentru revistă şi a trimis lista Arhiepiscopului Ioan, cerându-i să-şi dea binecuvântarea pentru acel nume pe care-l va considera cel mai bun. La 30 septembrie 1964, Arhiepiscopul a răspuns la acea scrisoare, sugerând un titlu pe care ei *nu*-l avuseseră în vedere:

> Dragă Gleb:
>
> Dumnezeu să vă binecuvânteze în cel de al doilea an al activității frăției şi în lucrările care sunt de trebuință. Este bine să numiți publicația pe care ați plănuit-o „Cuvântul ortodox".
>
> Mă rog ca Dumnezeu să vă binecuvinteze pe voi şi pe toți membrii frăției.
>
> \- Arhiepiscopul Ioan

Frații au pornit activitatea tipografiei lor într-o cămăruță mică din spatele magazinului, unde nici nu aveai cum să te mişti. Acolo au tipărit primele trei numere din *Cuvântul ortodox* la mica presă manuală pe care o cumpărase Eugene. Deoarece presa avea capacitatea de a tipări numai o pagină o dată, frații trebuiau să treacă fiecare coală de hârtie prin presă de patru ori. Fiecare literă a textului era scrisă separat cu mâna, un procedeu stăruitor şi greu, care la început cerea o zi întreagă pentru a culege o singură pagină de text. Eugene adesea culegea texte toată ziua până noaptea târziu, până când începea să moțăie de somn. Când venea Gleb la sfârşiturile de săptămână, lucra şi el fără întrerupere până când adormea şi se prăbuşea pe podeaua magazinului. Duminică, fiind foarte obosit, trebuia să prindă autobuzul ca să meargă la Monterey pentru a fi la lucru în dimineața următoare.

După trei numere, frații au început să tipărească cu ajutorul unei prese electrice, pentru care făcuseră economii, ca să o cumpere. Cu toate că acum câştigau ceva timp, întregul proces lua în continuare tare mult timp, căci ei tot mai trebuiau să culeagă textul manual, rând cu rând.

Totuşi, procesul laborios dădea revistei o calitate de o măiestrie fără de asemănare cu metodele moderne rapide. Nemaifăcând înainte această muncă, Eugene a muncit din greu ca să învețe toate amănuntele metodelor lor felurite de tipărire. Cu măiestria artistică a lui Gleb, formatul fiecărui număr, deşi simplu, avea un aspect aproape clasic, ca în cărțile unei epoci trecute. Când cineva citea revista, simțea că se hrănea cu ceva deosebit, o adevărată trudă a iubirii. Mulți ani mai târziu, când activitatea frăției s-a lărgit şi frații au început să-şi tipărească materialele prin metoda modernă *offset*, acele numere, astfel realizate, şi-au pierdut mult din această demnitate şi frumusețe naturală.

Asumându-şi această sarcină foarte grea de a scoate o revistă, Eugene nu mai avea timp să lucreze la *Împărăția omului şi Împărăția lui Dumnezeu*. Prin *Cuvântul ortodox*, el dorea acum să dea omului modern o viziune ortodoxă, cu care să poată *ajunge* în Împărăția lui Dumnezeu. După cum a observat Gleb mai târziu, *magnum opus* cu caracter fundamental, al lui Eugene, nu a fost lucrarea sa neterminată de filosofie, ci chiar *Cuvântul ortodox*, care, în peste o sută de numere pe care le-a completat înainte de a muri, a format un compendiu extrem de bogat de literatură ortodoxă.

Helen Kontzevici a lăudat revista pentru ceea ce a numit ea *prezentarea* ortodoxiei: faptul că aceasta nu includea o cantitate de material fără legătură, care se întâmpla să fie la îndemână, ci prezenta cu mare grijă material relevant, într-un context tradițional, care era în acelaşi timp accesibil cititorilor contemporani. Frații au realizat aceasta printr-o îmbinare a materialelor vechi şi moderne (incluzând propriile lor scrieri), prin note explicative, şi care erau prefețe, şi nu în mică măsură, prin multe imagini.

TOTUŞI, simțind că nu aveau pregătire şi experiență ca editori ai unei reviste ortodoxe, frații voiau să se asigure că nu vor face greşeli. Ştiind că n-ar putea afla o strajă mai bună decât un sfânt în viață ca Arhiepiscopul Ioan, ei i-au cerut să încuviințeze cu mare grijă fiecare număr înainte de publicare. Ei au nădăjduit că aceasta îi va aduce într-o legătură şi mai strânsă cu el şi prin aceasta să sporească strădaniile lor misionare. Totuşi, ei nu se aşteptau la un rezultat prea mare.

Când Gleb i-a vorbit despre cuprinsul primului număr înainte de tipărire, Arhiepiscopul Ioan a fost de acord fără nici o şovăire, şi a zis cu putere mare, „Tipăreşte!" Şi când l-a întrebat ce părere are despre următoarele numere, el le-a încuviințat înainte de a-i spune frații cuprinsul acelor numere!

Gleb era încurcat. De ce Arhiepiscopul nu încerca să-şi exercite puterea de control, fiindcă revista se publica în episcopia lui? Consternarea lui Gleb a crescut când, după publicarea celui de al cincilea număr, un cititor s-a cam mâniat când citise un articol pe care îl scrisese Eugene. Articolul, care se afla la secțiunea „Ortodoxia în lumea contemporană", se referea la adresarea pe care o făcuse Papa Paul al VI-lea înaintea Națiunilor Unite, pe care noi am relatat-o în altă parte. Exprimându-şi indignarea, cititorul a returnat revista cu adnotări pe margini. Era o revistă plină de comori ale credinței ortodoxe iar la sfârşit se afla un articol în care Papa era comparat cu Antihrist! Cine se cred aceşti editori „de nimic" ca să facă asemenea afirmații neobişnuite despre un conducător duhovnicesc recunoscut universal?

Suferind pentru asemenea răspuns amar, frații i-au spus Arhiepiscopului Ioan ce se întâmplase. Iar Gleb l-a întrebat pe Arhiepiscop:

- De ce nu ați verificat acest număr, ca să ştim toate astea înainte de a se tipări?! Aflând despre conținutul articolului cu pricina, Arhiepiscopul s-a uitat pătrunzător în ochii lui Gleb.

- N-ai participat la cursurile de la seminar? l-a întrebat el.

- Da, a zis Gleb.

- Şi nu le-ai terminat?

- Le-am terminat.

- Arhiepiscopul Averkie a fost îndrumătorul vostru?

- Da.

- Şi nu v-a învățat că la vremuri tulburi, fiecare creştin este el însuşi responsabil pentru plinătatea creştinismului? Că fiecare membru al Bisericii Ortodoxe este responsabil pentru întreaga Biserică? Şi că astăzi Biserica are vrăjmaşi şi că este prigonită dinafară şi dinăuntru?

- Da, ne-a învățat, a afirmat Gleb.

Arhiepiscopul a continuat să le spună fraților că de aceea, el dinadins nu a controlat revista lor. El voia ca ei să fie responsabili pentru ceea ce tipăreau; altfel, ei nu-şi vor urma conştiința, ci doar opinia altcuiva. Dacă au făcut greşeli, ei vor răspunde pentru acelea în fața lui Dumnezeu şi nu vor fi ispitiți să-i învinovățească pe alții. În vremuri ca acestea, zicea el, este esențial pentru păstrarea creştinismului ca lucrătorii ortodocşi să fie în stare să lucreze pentru Hristos în mod independent. Este vrednic de laudă când lucrează temeinic, fără să aştepte instrucțiuni.

- Pe lângă asta, a concluzionat Arhiepiscopul, ceea ce ați scris voi în acel articol se află în armonie cu Arhiepiscopul Averkie şi eu sunt de acord cu el.

Îndoielile fraților s-au risipit. Eugene a zâmbit când a văzut tot ce se întâmplase, care se potrivea de minune cu spiritul său deschizător de drumuri, american. De atunci, el şi Gleb şi-au luat asupra lor întreaga responsabilitate. Deşi nu au mai căutat încuviințare pentru tot ceea ce tipăreau, au continuat să vină la Arhiepiscopul Ioan de câte ori aveau anumite probleme şi el le răspundea cu dragoste. Pentru răspunsurile teologice care puteau să apară, Arhiepiscopul Ioan le-a spus că trebuiau să-i scrie Arhiepiscopului Averkie, cu care se afla în acelaşi duh.

Arhiepiscopul Ioan i-a învățat pe frați independența şi prin alte căi. De exemplu, el a insistat să plătească costul revistei *Cuvântul ortodox*, ori de câte ori lua câte un exemplar.

- Dar Vlădica, Sfinția voastră sunteți episcopul nostru! se opuneau frații. Luați gratuit, câte exemplare doriți!

- Nu, nu, nu, zicea Arhiepiscopul Ioan zâmbind, dându-le banii din pungulița. Este munca *voastră* şi eu o sprijin.

39
Nevoința

Dă sânge şi primeşte duh.
- Sf. Petru Damaschinul

CÂND a apărut primul număr al *Cuvântului ortodox*, Eugene s-a temut că nu-şi va scoate banii. Nu prea era pe atunci o piață pentru asemenea material. Frații au scris la mânăstirea din Jordanville cerând adresele oricăror persoane pe care le-ar interesa să citească o revistă ortodoxă în limba engleză. Săracii părinți ruşi bătrâni care se aflau acolo au făcut tot ce le-a stat în putință: au venit cu o listă de treizeci şi şapte adrese în total.

Revăzând prospectele, Eugene l-a întrebat pe Gleb:

- Care vor fi clienții noştri?

La care Gleb a răspuns:

- Noi trebuie să ne facem clienții.

Lui Eugene i-a plăcut răspunsul. Era o provocare; însemna că vor porni cu începutul, cerând ajutorul lui Dumnezeu. Fără nici un fel de parazitism, fără să obțină vreun avantaj din truda altor oameni. Ei trebuie să fie originali.

Părintele Constantin i-a sprijinit publicând informații utile despre *Cuvântul Ortodox* în periodicul săptămânal de limbă rusă, pe care îl edita el, *Pravoslavnaia rus* (*Rusia ortodoxă*). El a procedat aşa periodic, până la apariția celui de al douăzecilea număr, comentând caracterul oportun al articolelor sale şi eleganța apariției.

În timpul primului an s-au tipărit mai puțin de cinci sute de exemplare pentru fiecare număr. În anii următori, circulația acestei reviste a crescut la peste trei mii, în mare măsură pentru că revista a adus un ajutor real la lărgirea pieței pentru literatura ortodoxă în limba engleză.

Totuşi, mama lui Gleb a fost la început sceptică. Ea glumea către prietenii ei: „Fiul meu traduce articolele singur, culege textele singur, le tipăreşte singur, le produce singur, taie paginile singur şi apoi le citeşte – cu totul de unul singur!”

Un preot rus, Părintele N. M., le-a spus fraţilor că nu vor reuşi niciodată să se întreţină din activitatea misionară cu americanii. Mai târziu, acela a intrat în magazin, dorind să se convingă de cele ce credea.

- Ce faceţi aici? i-a întrebat pe fraţi cu un rânjet. Vă căutaţi de treabă făcând extremele să se întâlnească? Gleb a recunoscut că nu făceau prea bine în această privinţă.

Preotul şi-a frecat mâinile cu bucurie mare.

- Am avut dreptate. V-am spus asta! a zis el. Am *ştiut* că nu veţi putea exista. Nu este realist să încerci să faci o lucrare misionară ca aceasta!

Când preotul a părăsit încăperea, Eugene a stat o clipă uitându-se după el şi apoi, bătând cu pumnul în masă a strigat:

- Mai degrabă mor decât să nu izbutim!

Altă dată, a intrat în magazin un preot care lucra pentru un ziar rusesc, Părintele Alexei Pavlovici. El a privit cu atenţie şi bunăvoinţă munca fraţilor, gândindu-se fără îndoială ce contrast mare era între aceasta şi propria sa firmă de ziare care era foarte modernă. Îndată după aceea, el a publicat în ziar un articol despre fraţi, în care se putea citi aşa: „Ce jertfă de iubire! – Doi tineri inteligenţi, cu educaţie înaltă şi poziţii teologice, să facă o asemenea muncă, cu utilaje de tipărire din sec. XV. Gândiţi-vă doar, acum suntem în sec. XX – iar aceşti oameni se întorc înapoi, la vremurile lui Gutenberg .... Dar *de ce*?"

Citind aceasta, Gleb s-a gândit: El scrie ca şi cum noi dinadins încercăm să folosim aceste metode primitive, ca şi cum, noi putem dispune de orice altceva! Probabil că el consideră în mod automat, că noi dispunem de banii din „episcopie". Dar asta este – noi nu *vrem* să fim sprijiniţi de episcopie!

Luându-l pe Eugene în colţul cu icoana din magazin, Gleb i-a spus să-şi facă cruce şi apoi să citească articolul. Făcând astfel, Eugene a zis cu o expresie hotărâtă că, în ciuda a ceea ce scrisese omul acela, el voia *nevoinţă*[175].

- Numai *nevoinţa* ne justifică pe noi şi munca noastră, a zis el. Ne face reali.

Gleb nădăjduise să stârnească exact această reacţie. Aceasta dovedea, aşa cum ştia de multă vreme, că prietenul lui putea *suferi*. Frăţia lor fusese întemeiată pe principiul împărtăşirii suferinţei pentru o viziune comună, pentru Dumnezeu. Eugene spusese un mare adevăr: fără nevoinţă, munca lor era în zadar. Cât de nepotrivit ar fi pentru ei să publice Vieţile şi scrierile sfinţilor, care de bună voie au primit greutăţile de dragul Împărăţiei cerului, dacă ei înşişi nu gustau măcar puţin din acele încercări. Gleb şi Eugene au fost de acord că, fără jertfă de sine, fără „uciderea sinelui", cuvântul lor tipărit nu va avea nici o putere duhovnicească, nici o forţă. „Dar dacă în săvârşirea acesteia pătrunde sudoarea şi lacrimile," zicea Gleb, „atunci poate va ieşi ceva real".

Deci, nu este de mirare că diavolul a încercat să-i ispitească să renunţe la *nevoinţă*. Odată, pe când Gleb era în Monterey la lucru, a intrat în magazin un om şi i-a spus lui Eugene că el era de la „Societatea de Educaţie Creştin Ortodoxă". El zicea că Societatea aprecia foarte mult munca fraţilor pe linia educaţiei ortodoxe şi voia să acorde un sprijin fraţilor cu o donaţie de zece mii de dolari. În schimb, aceasta cerea numai ca să se facă publicitate Societăţii pe coperta din spate a *Cuvântului ortodox*.

Desigur că zece mii de dolari erau o mulţime de bani în 1965. Cu aceştia, fraţii puteau nu numai să-şi rezolve toate problemele financiare imediate, ci şi să înceapă să-şi procure utilaje de tipărire mai avansate şi eficiente. Când Gleb a venit, la sfârşitul acelei săptămâni, Eugene i-a spus bucuros toată povestea şi l-a întrebat ce părere avea.

- Trebuie să fie vreo capcană acolo, a zis Gleb. Cum se numea Societatea?

- „Societatea de Educaţie Creştin Ortodoxă", a răspuns Eugene. Ce nume putea fi mai inofensiv? Dar când Gleb s-a uitat mai adânc, a aflat că era într-adevăr ceva

[175] Nevoinţă: luptă duhovnicească sau osteneală ascetică.

dubios. Societatea fusese înființată pentru a promova lucrările lui Apostolos Makrakis, un gânditor grec de la începutul sec. XX, care a căzut într-un misticism nesănătos şi a început să răspândească doctrine ideosincretiste. Adepții cultului său îl slăveau pe acel fondator mai presus de toți sfinții părinți ai trecutului, numind lucrările lui „cele mai mari cărți după Biblie". Acestea erau cărțile cărora voia să le facă publicitate acel vizitator în paginile *Cuvântului ortodox*.

Frații au mulțumit lui Dumnezeu că i-a slobozit de ispită. Ei au scris o scrisoare plină de respect, refuzând oferta Societății şi au continuat să culeagă literele manual.[176]

Între timp, articolul din ziar despre felul de tipărire „înapoiat" al fraților, a avut o urmare oarecum ironică. Magazinul lor a fost vizitat de un anticar rus, care, citind că ei foloseau „utilaje de tipărire din sec. al XV-lea", a vrut să vadă ce antichități de mare preț puteau avea. A fost dezamăgit să afle că ei foloseau de fapt utilaj ieftin, chiar din secolul lor.

AŞA cum au continuat Eugene şi Gleb cu *novoința* lor obişnuită, ceilalți doi membri fondatori au continuat cu alte preocupări. Ca şi Eugene şi Gleb, ei au devenit în cele din urmă preoți-călugări: Vladimir în Biserica Rusă şi Antonie în Biserica Sârbă. Astfel ei au împlinit înțelegerea pe care o făcuseră toți patru la o întâlnire a frăției din 12 septembrie 1964: „Să ne închinăm întreaga noastră viață slujirii Bisericii Apostolice Ortodoxe Sfinte."

Totuşi, Eugene şi Gleb s-au întristat văzând că ceilalți membri fondatori pleacă. Unul dintre ei a plecat din oraş pe neaşteptate, lăsând în urmă numai un bilet. Când Arhiepiscopul Ioan a auzit aceasta, a comentat numai atât „Iată că el nu era hotărât". Iar Eugene, scriind în Jurnalul său, a ajuns la concluzia că „Desigur, frăția noastră trebuie să se zidească pe o grea experiență!"

Un alt întemeietor s-a ofilit treptat. „Trag concluzia că pe el nu-l interesează de loc o frăție," îi scria Eugene lui Gleb. „Ceea ce înseamnă, presupun, că noi doi 'frații' trebuie să facem treaba cea mai grea."

Asta s-a dovedit adevărat până la moartea lui Eugene. De-a lungul anilor s-au perindat prin frăție peste o sută de oameni, dar în cele din urmă au rămas numai doi frați, care îşi asumaseră această viață părând sinceri, sau părând cam nebuni. Timpul le-a arătat că nu s-au putut bizui pe nimeni altcineva ca să poarte greutatea, pentru a se mântui unul pe celălalt.

[176] Ceva mai târziu, Societatea a făcut o ofertă similară unui preot ortodox grec şi ca rezultat a luat ființă „Mişcarea Harismatică Ortodoxă". Eugene a scris în cele din urmă despre această mişcare în amănunt în cartea sa *Ortodoxia şi religia viitorului*.

40
Sufletul unui american

Creştinul îşi iubeşte aproapele pentru că vede în el pe omul creat după chipul lui Dumnezeu şi cheamă la desăvârşire şi viaţă veşnică în Dumnezeu; asemenea iubire nu este omenească ci dumnezeiască, văzând în oameni nu stricăciune pământească ci nemurire cerească.
- Serafim Rose[177]

UN tânăr ortodox convertit, care a vizitat magazinul de câteva ori îşi aminteşte: „Nu pot să spun că merg ca să-l cunosc [pe Eugene] foarte bine. El nu era niciodată prea vorbăreţ şi părea introspectiv. Poate că era şi un fel de timiditate. Dar eu îmi amintesc că era mereu ocupat. Întotdeauna avea ceva de făcut. Fie că se îngrijea de treburile librăriei, cântând ciclul zilnic de slujbe în fiecare dimineaţă şi seară la strană, în Catedrala de alături, fie că lucra la ceva pentru *Cuvântul ortodox*, Eugene întotdeauna trudea."

Tăcerea, modestia şi seriozitatea demnă a lui Eugene l-au făcut pe Gleb să-l acuze uneori în glumă, că este un „peşte rece" sau un „american fără suflet", atât de diferit de rusul pasionat şi expansiv. Totuşi, în primii ani ai existenţei obştii, lui Gleb i s-a dat să afle ce suflet măreţ avea de fapt prietenul său interiorizat.

Odată, Gleb, fiind „rusul cel pasionat", a căzut într-o stare de mare deznădăjde. Era sâmbătă şi Gleb lucrase toată ziua cu Eugene la magazin, culegând litere. Trebuiau să-şi păstreze întreaga concentrare în această trudă obositoare, căci dacă era omis chiar şi un singur cuvânt, trebuiau rearanjate în pagină porţiuni întregi, implicând ore întregi de muncă în plus. Clienţii şi vizitatorii care intrau în librărie le distrăgeau atenţia, până când, în cele din urmă începeau să spere că nu va mai intra nimeni înăuntru, ca să-i deranjeze. „Ia stai o clipă," s-a gândit Gleb. „Scrie pe uşă 'deschis' şi noi aici ne rugăm să nu intre cumpărători!"

Până când închideau magazinul, Gleb ajungea să cugete cu dreaptă socoteală. „De ce să mă omor eu pentru asta?" se întreba el. „Eu trebuie să muncesc pentru serviciul meu din Monterey ca să-mi întreţin familia şi numai în zilele mele libere să vin aici şi să muncesc ca un sclav cumpărat. De ce trebuie să renunţ la toate pentru asta, chiar şi la nădejdea pentru puţină fericire. Am renunţat chiar şi la toate *amorurile*, la prietenele mele, aşa că m-aş putea dedica în întregime acestei lucrări. Acum este rândul meu să mă simt bine în oraş!"

Eugene se uita la Gleb cu un calm desăvârşit. Gustând el însuşi din aşa-numitele bucurii ale lumii acesteia, cu mult mai adânc decât Gleb şi aproape murind pentru acestea, el era în stare să vadă că prietenul lui nu ştia despre ce vorbeşte el. „Nu fi prost," zicea el. „Nu-i nimic în lume. Toate emoţiile pe care le oferă lumea nu au nici un sens. Singura fericire şi mulţumire reală se află exact în suferinţa noastră."

Gleb s-a întors şi a plecat, trântind uşa după el. A terminat cu toate astea, mergând să vadă un film „şocant", probabil de avangardă „artistică", dar s-a dezgustat cu totul de el. Acum era furios pe sine şi îi părea rău că îşi poluase mintea cu asemenea murdărie.

---

[177] Părintele Serafim Rose, Împărăţia cerească, p. 28.

A ajuns în apartamentul lui Eugene după patru ore, cam pe la 11 seara. L-a găsit pe Eugene ghemuit pe podea în colțul camerei, unde erau atârnate icoanele. Deodată a înțeles: Eugene se rugase tot timpul pentru prietenul lui, ca să fie slobozit de ispită şi în cele din urmă, a adormit de oboseală în timp ce stătea în genunchi, cu fața la pământ înaintea icoanelor. Gleb s-a minunat văzând profunzimea iubirii frățeşti, ascunsă în acest aşa-zis „american fără suflet".

Gleb a mai învățat din mila lui Eugene pentru cei săraci, pentru cei umili, ceea ce demonstra sinceritatea cuvintelor milei creştine, despre care scrisese în *Împărăția omului şi Împărăția lui Dumnezeu*.

Era un oarecare vagabond bătrân care venea adesea la librărie ca să ceară cu sfială câtiva bănuți iar Eugene îi dădea întotdeauna o pătrime de dolar fără şovăială. Acest *trântor* se afla într-o stare aşa de nenorocită, că Gleb nu-şi putea înfrâna repulsia, de câte ori îl vedea. Odată, când bătrânul pleca cu sfertul lui obişnuit de dolar, Gleb l-a certat pe Eugene. I-a explicat că omul venea la magazin în rundele sale zilnice, când ştia că găseşte la Eugene un locuşor moale. Iar frăția avea destul de puțini bani pentru a menține magazinul deschis, socotindu-se cu grijă şi economisind ca s-o scoată la capăt! Evident că, vagabondul îşi va cumpăra mai multă băutură cu banii aceia.

- Eu cred că trebuie să-l ajutăm, a zis Eugene. Dacă noi nu-i dăm, Dumnezeu va şti mai bine ce să facă decât să ne dea nouă.

Câteva zile mai târziu, când Gleb lucra singur în magazin, bătrânul s-a întors. Văzând că Eugene nu era şi simțind din prilejurile anterioare că lui Gleb nu-i plăcea să-l vadă venind acolo, s-a hotărât să nu ceară bani.

- Bună ziua! a zis el politicos şi a ieşit.

Gleb a simțit îndată chinurile conştiinței. Eugene, „americanul fără suflet" îi dăduse încă o dată lecții! A deschis cutia cu bani, a luat o monedă de un dolar şi a ieşit pe uşă afară ca să-l oprească pe om. Dar omul nu se vedea nicăieri şi Gleb a rămas pe trotuar, cu moneda în mână şi cu lacrimi curgându-i pe obraji.

41

Viziunea aposolică a Arhiepiscopului Ioan

Dumnezeu a îngăduit să aibă loc revoluția rusă pentru ca Biserica Rusă să se poată elibera şi curăți şi credința ortodoxă să se poată răspândi în toată lumea ... Biserica este Una, dar fiecare națiune are propria sa chemare în interiorul acelei Unimi.

- Arhiepiscopul Ioan,
notat de Episcopul Germain de Saint-Denis

ÎN TIMPUL şederii sale în San Francisco, Arhiepiscopul Ioan a întemeiat Societatea pentru Icoane Ortodoxe Ruse, care a încurajat aprecierea pentru stilul tradițional al iconografiei. Arhiepiscopul Ioan era preşedintele, mai târziu a dat această funcție Părintelui Spiridon; Eugene era casierul.

De la început, una dintre activitățile principale ale Societății era sprijinirea muncii maestrului iconograf al şcolii vechilor credincioşi, Pimen Maximovici Sofronov. Vreme de peste cincizeci de ani, Sofronov crease opere de artă sacră extraordinară, luminoasă iar Arhiepiscopul Ioan a vrut ca el să picteze frescile din noua Catedrală. În 1965, Societatea l-a invitat pe Sofronov în oraş ca să predea cursuri despre pictarea icoanelor şi în 1966, s-a organizat o expoziție publică cu lucrările lui din interiorul Catedralei, pentru care Eugene şi Gleb au tipărit o broşură ilustrată.

În ciuda scopurilor Societăţii, nu cu mult înainte, ajunsese să intre în mijlocul unei controverse învrăjbite. În San Francisco mai trăia pe atunci şi un alt iconograf, Zadorozni, care zicea că vrea să picteze Catedrala în locul lui Sofronov. Fiind maestru al stilului modern realist al iconografiei, el şi-a impus acest stil în articolele pe care le scria pentru ziarul rusesc. El era sprijinit puternic de unul dintre preoţii importanţi ai oraşului, care ura stilul tradiţional şi l-a numit „Credinciozitate învechită”.

Alţii au sărit în apărarea vechii căi, publicând un articol polemic, care acuza stilul realist ca fiind decadent. Eugene şi Gleb, susţinători înflăcăraţi ai „ortodoxiei adevărate şi tradiţionale”, aparţineau celei de a doua tabere. Dar iarăşi au învăţat o lecţie importantă de la Arhiepiscopul Ioan, care, deşi sprijinea şi el stilul vechi şi a scris un articol despre această problemă, a fost în stare să meargă mai adânc decât aparenţele. Aşa cum îşi aminteşte Eugene, „Un membru al Societăţii, care era un înflăcărat apărător al stilului icoanelor vechi, a vrut ca Arhiepiscopul să dea un decret în episcopie ca să fie permise numai icoanele de stil sau cel puţin să se dea o decizie că aceasta era poziţia aprobată oficial. Într-un fel, intenţia acestui om părea bună. Totuşi, Arhiepiscopul Ioan i-a spus, ‘eu pot să mă rog în faţa unui anumit fel de icoană şi pot să mă rog şi în faţa altui fel de icoană’. Lucrul important este că ne rugăm, iar nu că ne mândrim că avem icoane bune.” Altădată Arhiepiscopul a arătat că Maica Domnului plânge şi face minuni prin oricare fel de icoană.

DATORITĂ Arhiepiscopului Ioan, la sfârşitul anului 1964 a apărut un eveniment major în Biserica Rusă: canonizarea Sf. Ioan de Kronstadt.[178] Biserica din Uniunea Sovietică nu a putut să-l canonizeze pe acest făcător de minuni de la sfârşitul sec. al XIX-lea şi începutul sec. al XX-lea pentru că acesta era un monarhist declarat, vorbise înflăcărat împotriva curentelor socialiste şi profeţise chiar revoluţia sângeroasă. De aceea a fost lăsat la dispoziţia diasporei să hotărască locul potrivit al aceluia printre sfinţi; şi Arhiepiscopul Ioan a fost unul dintre cei mai puternici susţinători dintre ierarhi, ai acestuia. El chiar a mers la ierarhii celorlalte Biserici Ortodoxe din lumea liberă, cerându-le să se alăture canonizării, dar lor le-a fost frică de felul cum s-ar putea răsfrânge aceasta asupra imaginii lor şi a politicii lor diplomatice. Fără să-i fie frică, Arhiepiscopul Ioan a continuat pregătirile, alcătuind laude pentru mult iubitul Sf. Ioan, pentru a se cânta la canonizare.

Pentru că a fost un misionar neobosit, Sf. Ioan de Kronstadt, părinte şi hrănitor al celor oprimaţi şi făcător de multe minuni, avea multe în comun cu Arhiepiscopul Ioan; şi era potrivit ca unul dintre cei mai mari sfinţi ai veacului nostru să lucreze pentru slăvirea altuia. A luat parte şi Eugene, scriind două articole despre Sf. Ioan de Kronstadt pentru a se tipări în *Orthodox Tidings* (Ştiri ortodoxe).

În ajunul duminicii de 1 noiembrie, Arhiepiscopul Ioan a oficiat slujba solemnă de canonizare. Aceasta a fost prima canonizare de la revoluţie a unui sfânt rus, un act al Bisericii în lumea liberă, care va da nădejde acelora din patria rusă înrobită. Totuşi, spre marea durere a Arhiepiscopului Ioan, au lipsit oameni de la slujbă. Chiar în noaptea aceea, ei organizaseră un bal mascat de Halloween.

Eugene a scris, „după slujbă, Vlădica [Arhiepiscopul Ioan] a mers la locul unde balul era încă în desfăşurare. A urcat scările şi a intrat în sală, spre uimirea totală a participanţilor. Muzica s-a oprit şi Vlădica, fără să scoată o vorbă, s-a uitat la oamenii aceia uluiţi, făcând înconjurul întregii săli încet şi în mod intenţionat, cu toiagul în mână. N-a spus o vorbă şi nimic nu era necesar; simpla privire a Vlădicăi a înţepat conştiinţele tuturor, după cum se vedea limpede din consternarea generală. Vlădica a plecat în linişte; şi în ziua următoare, în biserică a tunat şi a fulgerat, manifestându-şi

[178] Plecat la Domnul în 1908.

sfânta sa indignare şi râvna sa înflăcărată, chemând pe toţi la viaţă creştină evlavioasă."[179]

Eugene şi Gleb, care fuseseră atât la privegherea de canonizare cât şi la slujba de duminică dimineaţă, au găsit acest incident foarte grăitor. Gleb i-a spus lui Eugene:

- Cu toată discuţia lor despre şcolile, activităţile şi colectorii de fonduri bisericeşti ruseşti, oamenilor încă nu le pasă că Sfântul lor este acum slăvit. Te face să te miri dacă toate aceste activităţi sunt făcute pentru Dumnezeu.

- Şi asta, răspundea Eugene, ne dă mai multe motive ca să mergem mai departe.

DUPĂ ceva mai mult de o săptămână, a avut loc în San Francisco un alt eveniment important, datorită Arhiepiscopului Ioan: prima sfinţire a unui episcop pentru Biserica Ortodoxă Franceză.

Contactul Arhiepiscopului Ioan cu Biserica Franceză începuse în 1957, când acesta trăia în Franţa ca episcop al Europei de apus. Atunci l-a întâlnit pentru prima oară pe întemeietorul Bisericii, iscusitul şi creativul Părinte Eugraf Kovalevski.

De origine nobilă, Părintele Eugraf se născuse în Rusia, de unde familia sa fugise în Franţa în 1920. Când era tânăr, avusese o viziune a Sfântului galic din sec. al IV-lea, Radegunde, care schiţase un plan pentru viaţa lui şi îi dăduse anumite instrucţiuni. Toată lumea lui se schimbase după aceasta; îşi închinase viaţa refacerii moştenirii ortodoxe pierdute a Franţei, slăvirii vechilor ei sfinţi şi obiceiurilor vechii sale Biserici. Hirotonisind un preot în 1937, el cercetase şi reînviase ritul liturgic care se folosea în Franţa înainte ca Biserica să fie supusă Scaunului episcopal al Romei: ritul galic al Sf. Germain de Paris. Pentru a pune la adăpost congregaţia lui de francezi din Paris, care era în creştere, el a restaurat o veche catedrală, a închinat-o Sf. Irineu de Lyon şi a acoperit pereţii cu icoane ale sfinţilor francezi, pictaţi cu propria lui mână.

Părintelui Eugraf îi fusese întotdeauna foarte greu să găsească ierarhi şi clerici din Bisericile răsăritene care să fi arătat vreun interes şi ataşament faţă de cauza ortodoxiei apusene. Mulţi dintre ei îl atacaseră şi îl criticaseră şi unii îl îndemnau să se retragă la o mânăstire în timp ce ei vor „prelua munca lui". Era un eremit din Sfântul Munte, Nifon de Karulia, care mai întâi i-a arătat pe membrii Bisericii franceze Arhiepiscopului Ioan ca unuia dintre puţinii ierarhi capabili să-i înţeleagă şi să-i ajute.[180]

Deşi erau diferiţi în multe privinţe, Arhiepiscopul Ioan şi Părintele Eugraf au fost atraşi de credinţa lor neînfricată faţă de o poruncă apostolică comună. Aşa cum îşi aminteşte un membru al Bisericii franceze: „Aceşti bărbaţi au un lucru în comun – nu au şovăit de îndată ce au luat o hotărâre. Arhiepiscopul a încuviinţat ca Părintele Eugraf să scrie unei biserici cu 'bună rânduială': 'Eu cred că pricina încercărilor voastre vine din faptul că sufletul vostru încă nu a mers mai departe de şovăială. Ziua în care, înaintea lui Dumnezeu, m-am hotărât să rămân ferm, fără echivoc, chiar numai cu doi sau trei dintre credincioşi, atunci a început dezvoltarea reală a Bisericii din Franţa.'"[181]

În 1958, o icoană a Sf. Arhanghel Mihail, care era aşezată în Biserica Sf. Irineu, a început în chip minunat să producă mir înmiresmat. Arhiepiscopul Ioan a considerat aceasta ca un semn, întrucât Sf. Mihail fusese cunoscut prin tradiţie mijlocitorul ceresc al Franţei. În 1959, la cererea sa, Arhiepiscopul Ioan a luat Biserica Franceză sub protecţia şi grija sa arhipastorală. A devenit foarte activ în ajutarea Bisericii care de-abia se întărea, vizita parohiile, sfinţea biserici, hiritonea preoţi, preda la şcoala teologică a Bisericii din Saint-Denis şi slujea Liturghia franceză la Catedrala Sf. Irineu şi în alte

[179] Părintele Serafim Rose şi Stareţul Gherman, *Cuviosul Ioan Făcătorul de minuni*, p. 58.

[180] „Episcopul Ioan de Saint-Denis (Eugraf Kovalevski), 1905-1985," *Western Orthodox Sentinel*, nr. 1-3 (1985).

[181] Vincent Bourne, *Unde se află episcopul*, *Présence Orthodoxe*, nr. Nr. 71 (1986), p. 28. Trans. St. Catherine McCafferey.

părţi. A hotărât asupra instrucţiunilor liturgice, însărcinate cu verificarea ortodoxiei vechiului rit al galilor. Seriozitatea sa în împlinirea sarcinii liturgice a fost excepţională," îşi amintesc membrii Bisericii Franceze. „Reflecţiile sale pătrunzătoare însoţeau fiecare cuvânt, fiecare traducere. Iubea foarte mult Sfânta Liturghie. Fiind înţelept, el nu s-a limitat la studiul teoretic al textelor pe care şi le propunea .... Având convingerea că valoarea liturgică a Liturghiei sau a unei oficieri religioase se poate aprecia pe deplin numai în slujirea vie a acesteia, Arhiepiscopul Ioan, care era vorbitor fluent de limbă franceză, a insistat ca el însuşi să slujească fiecare slujbă foarte amănunţit, mai înainte de a da o încuviinţare clară sau de a da îndrumări pentru studiu aprofundat."[182]

Interesant este faptul că, deşi Arhiepiscopul Ioan fusese numit episcop cârmuitor local al Bisericii Franceze, el nu a încercat de loc să o aşeze sub controlul său, sau sub vreun birocratism străin. El era la fel ca şi Părintele Eugraf, dorind o Biserică Franceză a poporului francez şi pentru poporul francez. Astfel – aşa cum procedase cu Eugene, cu Gleb şi cu *Cuvântul ortodox* – el a introdus în Biserica Ortodoxă a Franţei un simţ al independenţei şi libertăţii. Într-un ordin remarcabil pentru viziunea sa apostolică, el scria:

> Din punct de vedere administrativ Biserica va fi în întregime independentă faţă de Episcopia Europei de apus, în fruntea căreia am fost aşezat. Cele două administraţii vor avea fiecare viaţa interioară autonomă, fără nici un amestec, unite prin aceeaşi credinţă şi prin acelaşi ierarh superior.[183]

Arhiepiscopul Ioan a reuşit să-l convingă pe ierarhul superior lui, Mitropolitul Anastasie, de importanţa reînvierii ortodoxiei apusene, nu prin stabilirea „dependenţelor" de Bisericile răsăritene, ci prin restabilirea Bisericilor apusene, reorganizate din rădăcinile creştine ortodoxe vechi, adânc aşezate, indigene, mai vechi decât cele ale Bisericii Ruse. Totuşi, alţi episcopi din Biserica Rusă de peste hotare nu erau prea convinşi, neputând să vadă dincolo de practica răsăriteană care era bine rânduită. Arhiepiscopul Ioan a cheltuit foarte mult timp şi energie, încercând să le arate temeinicia spiritului întreprinzător francez şi necesitatea sprijinirii acestuia în orice fel cu putinţă.

În 1962, Arhiepiscopul Ioan a fost numit în San Francisco, lăsând Biserica Franceză fără episcop local care să-i susţină cauza. După cum prevăzuse Arhiepiscopul chiar de la început, venise timpul ca Biserica Franceză să aibă un episcop din rândul poporului său; şi a fost ales întemeietorul ei, Părintele Eugraf. La 22 octombrie 1964, Mitropolitul Anastasie a declarat Părintelui Eugraf că, prin sfinţirea sa la episcopat, „Biserica Rusă de peste hotare nu creează o nouă episcopie, nici măcar o nouă provincie ecleziastică. Aceasta semnalează faptul că are cinstea de a deveni izvorul unei Biserici noi şi de a lua parte la renaşterea vechii Biserici Ortodoxe a Franţei."

Din nefericire, Mitropolitul Anastasie s-a retras atunci datorită vârstei înaintate; iar ceilalţi ierarhi nu au participat la sfinţirea Părintelui Eugraf. În San Francisco, Eugene şi Gleb chiar au auzit oameni, care din alte motive, l-au sprijinit pe Arhiepiscopul Ioan ca să vorbească împotriva planurilor lui. „Arhiepiscopul Ioan este om sfânt," ziceau ei, „dar de data asta a mers prea departe într-un singur picior." În organizarea grupurilor ecleziastice, Părintele Eugraf era considerat ca fiind un rebel independent, pe care nu se putea conta. Oamenii ştiau puţin despre faptul că

[182] „Arhiepiscopul Ioan Maximovici de San Francisco şi Biserica Ortodoxă a Franţei" (Paris: Institut ortodoxe français de Paris saint-Denis, 1989), p. 9-10.
[183] Vincent Bourne, *Unde se află episcopul*, p. 32.

Arhiepiscopul Ioan apreciase cel mai mult la Părintele Eugraf tocmai independența sa creatoare.

Aşa cum observa un francez: „Nimic nu-l făcea pe Arhiepiscopul Ioan să abandoneze o acțiune, atunci când el era convins că era voia lui Dumnezeu.” El a vrut să-l sfințească pe Părintele Eugraf în Catedrala din San Francisco; şi fiindcă el nu putea să-i aducă pe episcopii săi ruşi să asiste la slujbă, a chemat un ierarh român, pe care îl sfințise chiar el în 1954, Episcopul Teofil Ionescu, care a acceptat cu bucurie să vină în California pentru acel scop.

Când Părintele Eugraf a venit la San Francisco pentru sfințire, Eugene şi Gleb au mers să-l viziteze unde stătea, lângă vechea Catedrală. Gleb îşi aminteşte: „O zi sau două după hirotonie am mers la el. Ne-a vorbit mult despre vechile principii ale artei bizantine şi despre faptul că erau la fel ca vechile principii galice. Gesticula în timp ce vorbea ca să-şi prezinte gândurile mai convingător şi ne-a arătat că el însuşi era artist, având o înțelegere profundă a artei ca limbaj obişnuit. Mai târziu ne-a trimis de la Biserica lui ceva literatură (în limba franceză), inclusiv imagini de fresce pe care le pictase în Catedrala sa, în încercarea de a le recrea pe cele din perioada romamescă.

Ne-a vorbit în limba rusă şi din discursul său am înțeles că era foarte învățat şi făcea parte din clasa aristocrată. Era o persoană individualistă, nu era o persoană învechită a trecutului Rusiei şi omul modern nu-i era străin. Aparținea intelectualității Parisului, dar mai târziu a devenit evident faptul că era prea independent față de grupul parizian al teologilor modernişti şi nici nu se simțea cu ei în largul său.

A vorbit cu entuziasm şi a atins o coardă sensibilă în noi, devenind de îndată admiratorii săi.”

Sfințirea a început la data de 9 noiembrie 1964 şi a durat trei zile. Eugene l-a ajutat pe Arhiepiscopul Ioan în altar şi a citit versetele din Epistolă rânduite, în limba franceză.

În prima zi, Părintele Eugraf a fost tuns în monahism. Arhiepiscopul Ioan i-a dat numele sfântului rus pe care tocmai îl canonizase, Sf. Ioan de Kronstadt şi al celui mai recent sfânt grec canonizat, Sf. Nectarios de Pentapolis. L-a îmbrăcat cu dulama şi rasa fostului sfânt ierarh de San Francisco, Arhiepiscopul Tihon, care iubise şi sprijinise de asemenea cauza franceză.

În cea de a doua zi, sărbătoarea Sf. Martin de Tours, Arhiepiscopul Ioan a slujit Liturghia galică a Sf. Germain împreună cu preoți francezi. Seara s-a ținut o slujbă pregătitoare iar în ziua următoare a avut loc sfințirea finală.

La întrunirea care a avut loc după sfințire, Eugene şi Gleb s-au întâlnit cu preoții şi enoriaşii care veniseră din Franța. Eugene a vorbit cu ei în limba franceză; a mai vorbit şi cu noul Episcop Ioan-Nectarie Kovalevski.

Cu toată critica pe care o evocaseră acțiunile Arhiepiscopului Ioan, a fost o perioadă emoționantă pentru Biserica din San Francisco. Ruşii de acolo nici măcar nu auziseră de Sf. Germain, ca să nu mai pomenim de vechiul rit pe care îl alcătuise. Nu era decât o situație revoluționară – în Biserica imigrantă, pe care el nu o cunoscuse prin nimic altceva decât prin slujbe slavone – să ai asemenea slujbe neobişnuite şi totuşi minunate, în limba franceză.

A doua zi după sfințire, bucuria a fost umbrită de noul Episcop al Europei de apus, membru al clicii ierarhice mai sus menționate, care a acuzat sfințirea şi a refuzat orice contact cu Biserica Franceză. După ce a plecat şi Arhiepiscopul Ioan de San Francisco, Episcopul Ioan-Nectarie, este de înțeles că se simțea ca un orfan. La sosirea în Paris, el a primit scrisori de revoltă de la alți membri ai clicii. El era apărat numai atâta vreme cât Arhiepiscopul Ioan se afla în viață. Vreme de nouă luni după moartea Arhiepiscopului, Arhiepiscopul Vasian a plecat cu avionul în Franța, a trecut de partea unor intriganți, aşa cum trecuse odinioară de partea adversarilor Arhiepiscopului Ioan şi

l-au scos din funcție pe Episcopul Ioan-Nectarie, rămânând simplu monah.[184] În ultimii câțiva ani care i-au rămas, totuşi Episcopul Ioan-Nectarie a continuat să slujească aşa cum făcuse şi mai înainte, fiind încurajat de una dintre ultimele scrisori ale Arhiepiscopului Ioan pe care i-a trimis-o: „Am prevăzut că vor veni aceste greutăți şi încă multe altele. Cu cât sunt mai multe greutăți cu atât izbânda unei acțiuni este mai mare. O acțiune fără greutăți este o acțiune fără viitor."[185]

DE CE a avut Arhiepiscopul Ioan o voință atât de mare cu privire la Biserica Franceză, mergând practic împotriva oricui, pentru a da Bisericii Franceze propriul ei episcop? Cu cât trecea timpul, a devenit tot mai clar pentru Eugene şi Gleb ceea ce îşi dăduse seama Arhiepiscopul Ioan cu viziunea sa clarvăzătoare, apocaliptică. Într-una dintre vizitele Arhiepiscopului la magazinul lor de cărți, Eugene i-a pus o întrebare la care cugetase mult:

- Aproape tuturor popoarelor de pe pământ li se propovăduise Evanghelia. Asta înseamnă că acesta este sfârşitul lumii, cum spun Scripturile?

- Nu, a răspuns Arhiepiscopul. Evanghelia lui Hristos trebuie să fie propovăduită în toate limbile din lume *într-un context ortodox*. Numai atunci va veni sfârşitul.

Aşa cum spunea un membru al Bisericii franceze, „Arhiepiscopul avea o abilitate aparte, excepțional de rară, de a plasa problemele în contextul unei concepții universale". El ştia că trebuia să îndrume şi să poarte de grijă de fiecare mică încercare – îndiferent cât apărea de riscant – pentru a restaura în Europa apuseană moştenirea ei ortodoxă îngropată. Ortodoxia universală se întorsese în apus şi trebuia să găsească şi să păstreze în suflet rădăcinile, dacă trebuia să se îmbunătățească şi să sporească. În 1960, în timp ce slujea Sfânta Liturghie a Sf. Germain pentru prima dată, Arhiepiscopul Ioan predicase credincioşilor din Franța:

> Hristos cel Înviat a trimis pe Apostoli să propovăduiască tuturor popoarelor. Biserica lui Hristos nu a fost întemeiată numai pentru un singur popor, pentru vreo țară anume; sunt chemate toate popoarele la credința Adevăratului Dumnezeu. Potrivit tradiției întemeiate, Lazăr, cel care înviase din morți în a patra zi, poposise în Franța, fugind de iudeii care voiau să-l omoare. El s-a aşezat împreună cu surorile lui Marta şi Maria şi a propovăduit în Provence. Trofim de Arles şi alții dintre cei şaptezeci de apostoli au călătorit şi ei în Franța. Astfel, din vremurile Apostolice în Galia – în mod curent Franța – a fost predicată credința ortodoxă a lui Hristos. Bisericii Ortodoxe i-au aparținut Sf. Martin de Tours, Marele Casian – întemeietorul Mânăstirii din Marsilia, unde vreme de ani îndelungați el a dat exemplul vieții ascetice – ca şi Sf. Germain de Paris, Sf. Genevieve şi mulțime de alți sfinți. De aceea, pentru poporul francez, credința ortodoxă nu este credința unui popor străin. Este propria lor credință, mărturisită în Franța din vremuri străvechi de către strămoşii lor; este credința părinților lor.
>
> Noi vrem în mod sincer şi cu mare căldură, să se restabilească în Franța credința ortodoxă cu hotărâre, ca aceasta să redevină credința poporului francez aşa cum este a ruşilor, a sârbilor şi a grecilor. Fie ca

[184] „Episcopul Ioan de Saint-Denis (Eugraf Kovalevski), 1905-1985," *Western Orthodox Sentinel*, nr. 2-3 (1985), p. 14.

[185] După moartea Episcopului Ioan-Nectarie în anul 1970, mai sus pomenitul Episcop Teofil Ionescu a mers împreună cu alți episcopi români şi a hirotonit un nou ierarh pentru Biserica Franceză, Episcopul Germain de Saint-Denis.

Franța ortodoxă să renască și fie ca binecuvântarea lui Dumnezeu să fie peste această Franță ortodoxă!

Așa cum au aflat Eugene și Gleb, Arhiepiscopul Ioan a căutat să reînvie nu numai Franța ortdoxă. Pe când se afla în Europa, el contribuise la întemeierea Bisericii Ortodoxe a Olandei.[186] El slujise Sfânta Liturghie în olandeză, așa cum înainte, pe când se afla în Șanhai, slujise liturghii chinezești.

ARHIEPISCOPUL Ioan credea că, în oricare țară s-ar afla un creștin ortodox, acesta avea responsabilitatea de a aduce slavă și a se ruga sfinților săi naționali și locali. Oriunde fusese Arhiepiscopul Ioan – China, Franța, Belgia, Olanda, Italia, Serbia, Tunisia – el cercetase viețile sfinților ortodocși locali. Mersese la bisericile care adăposteau moaștele lor, săvârșise slujbe în cinstea lor și ceruse preoților ortodocși să facă la fel. Spre sfârșitul vieții, cunoștințele pe care le avea despre sfinții din apus și răsărit păreau că nu au limite.

Datorită studiilor sale orientale, pe Eugene îl interesau mai ales sfinții și oamenii cei drepți ai Chinei: martirii de la Boxer Rebellion, Episcopul Simon de Beijing, Episcopul Jonah de Hailar, Mitropolitul Meletie de Harbin și călugării Mihail și Ignatie, tot de Harbin. Când Eugene a început să cerceteze despre ei, pentru un articol din *Cuvântul ortodox*, el i-a pus multe întrebări Arhiepiscopului Ioan, care îi cunoscuse personal pe mulți dintre drepții aceia.

Cercetând încă din copilărie acest domeniu al sfințeniei, fără îndoială că Arhiepiscopul folosise, viețile sfinților ca îndrumători, dăruitori de învățături ziditoare, pentru a-l ajuta să ajungă la nivelul său propriu de sfințenie. Acum că era apostol, el pomenea pe fiecare sfânt local despre care învățase, pe fiecare frate nou sau soră întru Trupul lui Hristos, pentru a aduce ajutorul lor cel ceresc, în evanghelizarea noilor pământuri. Ca episcop de San Francisco, el a pomenit pe toți sfinții din America, inclusiv cel mai localnic dintre toți sfinții, Peter aleutul, american nativ. În 1965, de Bobotează, dând binecuvântarea pentru *Cuvântul ortodox*, acesta scrisese:

> Dumnezeu să binecuvinteze propovăduirea făcută prin Cuvântul ortodox. Hristos a poruncit ucenicilor Săi, *Drept aceea, mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit vouă*. Fie ca această propovăduire să slujească spre întărirea adevăratei credințe ortodoxe și a vieții creștine din America de nord, cu ajutorul și cu rugăciunile Cuviosului Părinte Gherman din Alaska, a cărui sfințenie s-a arătat pe acest continent și ale Martirului aleut Peter, care a suferit mucenicie în San Francisco.[187]

Arhiepiscopul Ioan avea o mare evlavie față de Cuviosul Gherman, ca ocrotitor al misiunii ortodoxe americane. În 1962, când Gleb i se prezentase cu icoana lui, primul portret al Cuviosului Gherman pictat cu aureolă, Arhiepiscopul nu șovăise să i se închine și să se roage înaintea ei fără să existe atunci o canonizare oficială.

La parastasul făcut Cuviosului Gherman în 1964, Arhiepiscopul a venit la librărie ca să săvârșească o slujbă sfântă în fața icoanei. Și în aceeași zi a anului următor, el a săvârșit această slăvire în public, aducând icoana în Catedrală și strana cântând troparul de închinăciune față de Sfânt. La aceeași slujbă el și-a exprimat

[186] Vezi „Cuviosul Ioan de Olanda: cinstirea lui de către Biserica olandeză în zilele noastre”, în *Fericitul Ioan făcătorul de minuni*, p. 155-169.
[187] *Cuvântul ortodox*, nr. 1 (1965), p. 1.

nădejdile pe care le avea pentru America, prin mijlocirea cea cerească a Cuviosului Gherman. În predică a spus că deşi Cuviosul Gherman nu este încă canonizat, el totuşi săvârşeşte minuni: „Dacă vreți să vedeți o minune vie a Cuviosului Părinte Gherman din Alaska, mergeți alături, la un magazinaş mititel. Acolo se săvârşeşte o mare osteneală a iubirii – o reflectare a Valaamului."

Eugene şi Gleb au considerat că era interesant faptul că Arhiepiscopul Ioan comparase mica lor frăție laică cu Valaamul, o comunitate *monahală* foarte mare, care fusese centru de pelerinaj pentru toată Rusia. Amândoi au simțit, aşa cum simțise şi Arhiepiscopul Ioan, că librăria lor era doar o piatră de început către altceva. Odată, după ce pusese câteva întrebări despre planurile de tipărire ale frăției, Arhiepiscopul s-a uitat la Eugene cu căutătura lui cercetătoare obişnuită şi l-a întrebat care va fi drumul mai departe. Eugene a răspuns că nu voia să meargă la seminar, ci voia să dea ortodoxie compatrioților săi, care căutau adevărul ortodox.

- Da, da, a spus Arhiepiscopul. Eu mai cred că va fi o mânăstire misionară în California.

Frații auziseră foarte multe relatări despre clarviziunea Arhiepiscopului Ioan, pentru a socoti această afirmație ca o simplă roadă a unei gândiri care dorea acest lucru. Eugene a răspuns la aceasta cu mult mai mult entuziasm decât Gleb, care încă nădăjduia, dacă frăția devenea una călugărească, ca mânăstirea să se întemeieze pe Spruce Island, Alaska, cu Părintele Gherasim.

DE Bunavestire în 1965, Arhiepiscopul Ioan l-a hirotesit pe Eugene citeț, prima treaptă clericală; şi în acelaşi timp l-a ridicat pe Părintele Spiridon la rangul de Arhimandrit. Din această cauză Părintele Spiridon îi va spune mai târziu lui Eugene, „Noi am fost legați împreună de Arhiepiscopul Ioan."

Eugene a continuat să-şi termine studiile teologice ca student eminent, deşi cursurile erau ținute în limba rusă. Când Eugene a terminat, Arhiepiscopul Ioan a pus capăt cursurilor sale şi nu au mai fost niciodată reluate. Până astăzi, Gleb crede că Arhiepiscopul Ioan a pregătit cursurile special pentru Eugene – pentru a da o imagine teologică bine rânduită şi o educație pentru sufletul însetat al acelui tânăr american, pe care îl văzuse la început stând smerit în spatele Catedralei. Când începuseră cursurile cu câțiva ani înainte, intuiția profetică a sfântului ierarh trebuie să fi ştiut ce putea face Eugene cu pregătirea sa teologică şi ce *va* face cu aceasta.

Până la începutul anului 1966, a devenit mai clar cum Arhiepiscopul Ioan voia ca frații Părintelui Gherman să slujească misiunea americană. În plus, pentru ca Eugene să scrie articole pentru *Ştiri ortodoxe* [Orthodox Tidings], el a cerut fraților să se pregătească pentru slujbe în limba engleză, la Catedrală. Pentru membrii Bisericii Ruse din străinătate, din San Francisco, aceasta a fost o altă noutate nemaiauzită, introdusă de Arhiepiscopul Ioan. Prima Liturghie în limba engleză s-a slujit la 1 ianuarie 1966; Eugene a scris în Jurnalul său: „A slujit Arhiepiscopul Ioan împreună cu Părinții Spiridon, Nicolae şi Ioan şi Diaconul Nicolae. Frații Eugene şi cu Gleb au cântat la strană şi au cântat demn de toată lauda dacă *nu* chiar uluitor."

Arhiepiscopul Ioan a hotărât să se slujească câte o Liturghie în limba engleză în Catedrală în prima duminică a fiecărei luni. Deşi el însuşi avea cunoştințe limitate de limbă engleză, era hotărât ca întreaga ortodoxie să aducă folos americanilor în limba lor maternă.

ÎNTRE timp, frații primiseră o altă însărcinare – o nouă responsabilitate, care venea de la moştenitorii duhovniceşti ai Mânăstirii Optina, Ivan şi Helen Kontzevici. În iunie 1965, Profesorul Kontzevici avea cancer şi se simțea tot mai rău. „Încă nu puteți muri," i-a spus Gleb. „Nu ați terminat celelalte două volume ale Trilogiei

dumneavoastră." Kontzevici intenționase să continue *Dobândirea Duhului Sfânt* cu un volum despre ucenicii Bătrânului Paisie Velicikovski şi un altul despre Mânăstirea Optina. „Frate Gleb," a spus el cu tristețe, „nu a fost scris nimic până acum. Sunt numai nişte schițe, asta-i tot".

Gleb nu era atât de credul. El nu-şi putea imagina cum Dumnezeu putea îngădui ca acest om să moară, când lumea avea atâta nevoie să meargă mai departe prin scrierile sale: adevăratul spirit de la Optina. Cu toate rugăciunile lui Gleb, starea sănătății Profesorului Kontzevici se înrăutățea tot mai mult. Ajungând aproape piele şi os pe patul de moarte, el a avut o ultimă rugăminte față de Gleb. „Ajut-o pe soția mea. Fă ce-ți cere. Încurajeaz-o să continue munca."

După moartea soțului, Helen Kontzevici a crezut că viața ei s-a terminat şi a început să se închidă în sine, ajungând foarte aproape de deznădejde. Gleb şi-a dat seama că trebuie să facă ceva. O persoană cu un mare talent literar ca ea – o întrupare a tradiției ortodoxe care a înțeles sensul adevăratei sfințenii, într-o epocă de ignoranță şi escrocherie – nu-şi putea lăsa tot restul vieții să se irosească. Mergând la casa ei din Berkeley, Gleb i-a spus să-şi împacheteze lucrurile. „Vă iau cu mine la casa mamei mele din Monterey," a zis el. Acolo i-a pus la dispoziție dormitorul lui, ai cărui pereți îi acoperise deja cu portretele Bătrânilor de la Optina, în vreme ce el a dormit în camera de zi. A aşezat-o la biroul lui, i-a pus în față multă hârtie de scris şi un stilou în mână şi i-a zis: „Scrieți!"

Cu încurajarea lui Gleb, Helen a scris cu adevărat o serie de texte de mare preț: Viața Sf. Serafim de Sarov, Viața Noii Mucenice Starețа Sofia (pe care o cunoscuse în Rusia), Viața unchiului ei Serghei Nil şi a multor altor bărbați drepți şi femei drepte, care altfel s-ar fi pierdut pentru istorie. Ea împreună cu Gleb au reuşit chiar să termine Trilogia Profesorului Kontzevici, publicând material pentru cel de al doilea şi al treilea volum într-o singură carte, *Mânăstirea Optina şi epoca ei*.[188] Helen a trăit până la vârsta de 96 de ani, trăind încă 24 de ani după moartea soțului ei.

Gleb devenise fiul pe care ea nu l-a avut niciodată. Dar Helen, fiind o personalitate atât de puternică, nu a primit chiar pasiv acest dar de la Dumnezeu. Ea a simțit că Dumnezeu îi dăduse sarcina de a-l instrui pe Gleb potrivit experienței sale patristice sporite. Desigur, ca efect, aceasta a însemnat şi instruirea lui Eugene, căci îndrumările şi sugestiile erau îndreptate către lucrarea comună a frăției – mai ales producțiile literare ale acesteia. În anii care au urmat, mai ales după plecarea la Domnul a Arhiepiscopului Ioan, Eugene a învățat să prețuiască mult experiența şi înțelepciunea lui Helen şi adesea îi cerea lui Gleb să afle opiniile ei despre subiecte controversate. „Ea îl lăuda pe Eugene," după cum spunea Gleb. Felul cald de a vorbi al lui Eugene, gândirea chibzuită şi evlavia față de curăția ortodoxiei i-a amintit ei de imaginea răposatului ei soț. Ea vedea în Eugene ceea ce vedea şi Arhiepiscopul Ioan în el şi ea se bucura văzând îmbunătățirea lui ca scriitor ortodox.

[188] M. Kontzevici, *Mânăstirea Optina şi epoca ei*, Jordanville, New York: Holy Trinity Monastery, 1970 (în lb. rusă).

42
Moartea unui Sfânt

Spune oamenilor: deşi am murit eu încă sunt viu

- Arhiepiscopul Ioan

LA 28 iunie 1966, Arhiepiscopul Ioan a intrat în librărie aducând icoana din Kursk făcătoare de minuni a Maicii Domnului, înaintea căreia Sf. Serafim de Sarov se rugase odinioară şi primise vindecare. După ce Arhiepiscopul sfinţise magazinul de carte şi tipografia cu icoana, a început să vorbească fraţilor despre sfinţii din diferite locuri. Eugene a scris în Jurnalul său că „el a promis să ne dea o listă a sfinţilor români canonizaţi, şi a ucenicilor lui Paisie Velicikovski. (Pe când era în Franţa) el a alcătuit o listă a sfinţilor pre-schismici apuseni pe care a prezentat-o Sfântului Sinod.”[189]

Arhiepiscopul Ioan a vorbit fraţilor mai ales despre Sfântul Alban, întâiul mucenic al Britaniei. A scos din mapă o cărticică cu viaţa Sfântului împreună cu o ilustrată a catedralei gotice a Sf. Alban de lângă Londra, în care fusese îngropat. Arhiepiscopul s-a uitat în ochii lui Gleb să vadă dacă acesta a înţeles. Sf. Alban, ca majoritatea sfinţilor Europei de apus, nu se afla în calendarul ortodox; şi înainte ca Arhiepiscopul Ioan să fi început alcătuirea listelor acestor sfinţi, creştinii din răsărit încă nu se gândiseră să-i facă cunoscuţi şi să se roage lor.

După ce a vorbit fraţilor despre Sf. Alban, Arhiepiscopul Ioan le-a amintit că tocmai în ziua următoare, miercuri, va fi prăznuirea Sf. Tihon de Kaluga. Eugene şi Gleb ştiau că Sf. Tihon avea importanţă pentru obştea lor, întrucât preotul Gherasim venise din mănăstirea lui din Rusia. Arhiepiscopul a spus că va sluji o priveghere pentru Sf. Tihon la biserica Sf. Tihon din ţinutul Zadonsk şi se întreba dacă fraţii vor fi acolo. Le cercetă din nou privirea şi le spuse cu un zâmbet că dorea ca ei să participe dimineaţă la liturghie pentru că are să le spună ceva important.

Eugene a ţinut foarte mult să meargă la slujba de seară chiar dacă atât el cât şi Gleb erau foarte ocupaţi. După slujbă, Arhiepiscopul s-a apropiat de Eugene şi i-a spus din nou să vină la liturghie împreună cu Gleb, repetându-i că are să-i spună ceva foarte important. Fraţii nu au mers la acea liturghie. Era în mijlocul săptămânii, *Cuvântul ortodox* trebuia să apară şi ei aveau foarte mult de lucru.

Fraţii nu l-au mai văzut niciodată pe Arhiepiscopul Ioan în magazinul lor. Curând după aceea s-a deplasat în Seattle, luând cu sine icoana din Kursk. În drum s-a oprit în Redding, California, unde şi-a vizitat una dintre fiicele lui duhovniceşti din Şanhai, Valentina Harvey. Pe când se afla în casa Valentinei, se uita îndelung înspre apus şi apoi a binecuvântat în direcţia aceea cu icoana din Kursk. Valentina s-a uitat la el mirată în timp ce făcea aceasta, dar ştiind că Arhiepiscopul îşi avea propriile sale căi inexplicabile, se hotărâse să nu le afle.

Trei zile mai târziu, la sfârşitul liturghiei pe care o slujise în Seattle, Arhiepiscopul Ioan a petrecut trei ore rugându-se în altar. Apoi a mers în camera sa din casa parohială de lângă biserică. După câteva minute a fost auzit căzând. Cei care au venit să-l ajute l-au aşezat pe un scaun. Şi-a dat ultima suflare cu pace şi cu puţină durere.

Arhiepiscopul Ioan îşi prevăzuse clar sfârşitul cu câteva luni mai înainte. În mai îi spusese unei femei pe care o cunoştea de mulţi ani „voi muri în curând, la sfârşitul

[189] Lista Arhiepiscopului Ioan includea numele a 20 de sfinţi din Apus, începând cu Sfântul Anschar, Episcop de Hamburg, luminător al Danemarcei şi Elveţiei. Vezi preotul Serafim şi Stareţul Gherman, *Fericitul Ioan făcătorul de minuni* (Obştea Sf. Gherman, 1987), p.99-102.

lunii iunie…[190] nu în San Francisco, ci în Seattle.” Iarăşi, în seara de dinainte de a pleca la Seattle, a uimit un om, pentru care tocmai făcuse o slujbă religioasă, cu cuvintele „nu vei mai săruta mâna mea.”

Eugene şi Gleb au fost anunțați de moartea Arhiepiscopul seara, după câteva ore. Şi-au adus aminte îndată cum voia el ca ei să participe la liturghie în biserica Sf. Tihon şi se tânguiau că nemergând acolo, au pierdut poate ultimele cuvinte de învățătură pentru obşte.

În Jurnalul său, Eugene a scris: „Ce spune în cuvântul ‘testamentului lui Vlădica Ioan’, că trebuie să ofere obştea noastră? Asta pare să se lămurească clar atât prin propria noastră fire cât şi prin povățuirea noastră de către Vlădica Ioan. Mai ales în ultima sa vizită la noi, el nu a vorbit decât de sfinți – români, englezi, francezi, ruşi. Aşadar nu este de datoria noastră *să pomenim sfinții lui Dumnezeu*, urmând exemplul lui Vlădica, cât se poate de îndeaproape? Cu alte cuvinte, să cunoaştem viețile lor, să ne hrănim viețile noastre duhovniceşti citind despre ei mereu, făcându-i cunoscuți şi altora şi tipărindu-le – şi rugându-ne sfinților.”

Ceva mai târziu, meditând mai adânc la testamentul Arhiepiscopul Ioan pentru obşte, Eugene a scris într-o scrisoare către Gleb: „Poate că lucrul din care avem cel mai mult de învățat de la Vlădica Ioan este – că el a trăit în întregime *prin credința în Dumnezeu.* El ne-a binecuvântat şi chiar (dacă pot vorbi cu atâta îndrăzneală) s-a bucurat de calea noastră, de a sluji lui Dumnezeu. Şi fără nici o îndoială, era văzător cu duhul. Putem face altceva decât să ne rugăm lui Dumnezeu? Dumnezeu ne cheamă să facem mult şi noi nu avem mult timp pentru asta.

A DOUA zi după plecarea Arhiepiscopului Ioan la Domnul, frații au participat la partea a doua, dintr-o serie de două săptămâni de liturghii în limba engleză. Arhiepiscopul Ioan a inaugurat tocmai la timp aceste liturghii, trăind doar pentru a sluji primele din acest ciclu iar frații au ştiut că dorința lui era ca ei să le continue pentru misiunea americană.

În seara aceea, trupul Arhiepiscopului Ioan a fost adus în catedrala din San Francisco şi a început privegherea, care urma să dureze peste patru zile. Eugene a istorisit mai târziu: „În fiecare zi după slujbele de dimineață şi de seară s-a slujit o panacidă sărbătorească iar în restul zilei până la miezul nopții, se citea Evanghelia fără întrerupere, de către clerul eparhial. După miezul nopții a fost o întâmplare emoționantă: slujitorii şi citeții catedralei au citit Psaltirea toată noaptea şi astfel Arhiepiscopul a fost înconjurat în moarte de către tinerii pe care i-a iubit atât de mult, păstrând cu el o ultimă priveghere. Eugene era unul dintre acei tineri.

Eugene a scris, „în toate zilele acelea era o revărsare extraordinară de iubire. Îndată, fiecare s-a simțit orfan, căci pentru fiecare, Arhiepiscopul fusese persoana cea mai apropiată, cea mai înțelegătoare, cea mai iubitoare. Veneau vrăjmaşi înrăiți să ceară iertare în moarte, de la un om care nu-i ținuse de rău, pe când se afla în viață.” Până şi prietenii săi se acuzau că nu l-au apărat la ceasul judecății. Ei şi-au dat seama că el a fost tratat cu nedreptate în propria sa Biserică, ceea ce l-a zdrobit pe dinăuntru şi ei s-au simțit responsabili pentru aceasta. Stând la umbră pe lângă pereții catedralei, plângeau din tot sufletul.

Privegherea s-a sfârşit cu slujba de înmormântare, care a avut loc în seara zilei de 7 iulie. Au fost de față cinci ierarhi, inclusiv Episcopii Nectarie, Sava şi Leontie care îl apăraseră pe Arhiepiscopul Ioan în timpul judecării sale; Arhiepiscopul Averkie din Jordanville; şi noul Mitropolit ales Filaret. Marea catedrală era ticsită de peste 2000 de

[190] El a murit la 19 iunie 1966, după calendarul bisericesc pe care l-a urmat în mod desăvârşit fără a da atenție noului calendar. După calendarul nou a murit la 2 iulie.

oameni şi numărul lor nu s-a împuţinat timp de şase ore. Eugene şi Gleb, în veşmintele lor albe, erau printre cei care păstrau ordinea.

Gleb îşi amintea, „Episcopii care slujeau plângeau atât de mult, că le curgeau lacrimile pe obraji. Feţele lor erau ude şi strălucitoare, reflectând mulţimea de lumânări care înconjurau sicriul. Era un sentiment neobişnuit de bucurie plină de linişte, chiar dacă întreaga adunare ofta într-un glas.” Eugene a fost foarte impresionat, văzându-l pe Episcopul Leontie – un bărbat robust, cu barbă – oftând necontrolat ca un copil. Mai târziu, acest Episcop a spus despre moartea Arhiepiscopului Ioan: „Unul dintre ultimii apostoli adevăraţi a părăsit acest pământ. *Şi cine îi va lua locul*?”

După slujba de înmormântare, toţi cei prezenţi au sărutat moaştele. Eugene, Gleb şi ceilalţi apropiaţi, trebuiau să se străduiască din toate puterile, ţinându-se strâns de mâini ca să ţină oamenii pe loc, aşa încât clerul să-şi poată lua rămas bun, mai întâi. La moartea Arhiepiscopului Ioan, ei au văzut reacţia cea mai surprinzătoare la ucenicul iubit al Arhiepiscopului, bunul Arhimandrit Spiridon. Gleb îşi aminteşte că preotul Spiridon „purta veşmite portocalii şi o mitră pe care o primise de curând de la Arhiepiscopul Ioan. Acesta a mers cu restul preoţilor şi a sărutat mâna binecuvântată, apoi a stat la picioarele sicriului şi nu a vrut să se îndepărteze. Nu a vrut să ţină cont că l-am rugat să plece de acolo, aşa că l-am lăsat să rămână, în timp ce lumea trecea pe acolo. Avea privirea fixă, nu la trupul material – trupul mic, ofilit, care stătea ascuns sub bogata mantie purpurie arhiepiscopală – ci la ceva ce era în jurul sicriului. Văzuse altceva şi nu putea să-şi ia ochii de acolo şi nici să se mişte. Când mulţimea a putut să se deplaseze, în cele din urmă, unul câte unul, şi să se despartă de sfânt pentru totdeauna, preotul Spiridon încă mai stătea ca o stâncă la picioarele sicriului. Dar după aceea am văzut ceva ce nu m-aş fi aşteptat niciodată să se întâmple. O femeie a încercat să-l împingă pe preotul Spiridon şi să-l scoată din cale, şi în acel moment, el şi-a pierdut vedenia. Se destrămase. Acum el vedea o realitate nouă. Ochii au început să-i ardă. Arăta ca un adevărat nebun şi s-a umplut de mânie. S-a întors înspre oamenii de lângă el şi adresându-se lor, ca şi cum s-ar fi adresat lumii, a ţipat: ‘VOI L-AŢI OMORÂT! VOI L-AŢI OMORÂT! AŢI OMORÂT UN OM DREPT!’

Nu am văzut niciodată o faţă mai indignată, nici nu mi-a fost mai frică decât atunci când i-am privit ochii. Era de neuitat chipul acestui om simplu, smerit, liniştit, aproape ‘moale’, care şi-a adunat ultimele puteri ca să se opună nedreptăţii acestei lumi. Era mânia lui Moise când a sfărâmat tablele pe care erau scrise legile dreptăţii. Dumnezeu dăduse legea poporului Său, iar ei au continuat să joace în jurul viţelului de aur. Ca şi cum ar fi aruncat acele legi ale dreptăţii, preotul Spiridon a dat din cap şi s-a îndepărtat vioi, fără să se mai uite vreodată la sicriu.”[191]

Apoi sicriul Arhiepiscopului Ioan a fost purtat în jurul catedralei de trei ori, de către orfanii pe care el îi mântuise şi îi crescuse în Şanhai. Atmosfera devenea acum foarte luminoasă. Eugene a scris, „acesta a fost punctul culminant al acestor zile sărbătoreşti şi a fost o adevărată procesiune triumfală. Era ca şi cum cei de faţă nu ar mai fi participat la funerariile unui ierarh decedat, ci la aflarea moaştelor unui sfânt nou canonizat.”

Gleb a fost ultimul care s-a atins de trupul Arhiepiscopului Ioan, când capacul a acoperit sicriul pentru ultima dată. Când s-a coborât capacul, el a văzut faţa plină de lacrimi a Arhiepiscopului Leontie. Li s-au întâlnit privirile. Arhiepiscopul strălucea cu un zâmbet luminos şi a zis: „Acum avem un sfânt!”[192]

Moaştele Arhiepiscopului Ioan au fost înhumate într-un mic subsol, aflat sub altarul catedralei. Credinciosul său Episcop Nectarie a avut dorinţa curată de a face din acesta, locul ultimei odihne a unui om sfânt, dar s-a aflat că era o regulă locală, care

[191] Stareţul Gherman şi Frăţia, „Părintele Spiridon”, p. 222.
[192] Cu cinci ani mai târziu, în ziua ducerii Arhiepiscopului Ioan şi Arhiepiscopul Leontie a adormit întru Domnul, fiind şi el persecutat şi ameninţat cu excomunicarea.

interzicea înmormântarea oamenilor în interiorul oraşelor. Acelaşi avocat care l-a apărat pe Arhiepiscopul Ioan la proces, James O'Gara Jr., a fost angajat să facă un apel către autorităţile locale. În patru zile, printr-o acţiune fără precedent, Departamentul orăşenesc administrativ a amendat legea, pentru a permite înmormântarea prelaţilor în catedralele lor şi Arhiepiscopul Ioan şi-a aflat în temelia bisericii locul de odihnă, cea de pe urmă.

În seara care a urmat înmormântării Arhiepiscopului Ioan, Gleb a primit binecuvântarea de la Arhiepiscopul Nectarie să citească Psaltirea la sicriul Arhiepiscopului Ioan, care se afla la temelia bisericii. Uşa era încuiată. El a citit toată noaptea doar la lumina unei lumânări. Când au început să se ivească zorile, el a văzut în geam feţele oamenilor care se rugau Arhiepiscopului Ioan pentru mijlocire. Vorbeau Cuviosului cu glas rugător, aşa cum făceau pe când erau în viaţă. Oamenii veneau la acel geam, unul câte unul, vărsându-şi necazurile inimilor lor ocrotitorului lor părintesc, spunându-i în şoaptă problemele şi nenorocirile lor. Ce mică părea moartea în faţa acestei iubiri! Arhiepiscopul Ioan se răstignise în această viaţă şi aceasta a fost slava lui. Da, oamenii vor continua să-i vorbească şi el le va răspunde aşa cum făcuse întotdeauna. O asemenea măreţie a sufletului, o asemenea îndurare extraordinară nu putea muri odată cu trupul.

Aşa a început slăvirea Cuviosului Ioan după moarte, făcătorul de minuni al timpurilor din urmă.

43
Visul unui schit

Pentru viaţa noastră singuratică să alegem locuri unde se află mai puţine posibilităţi pentru o îndulcire a vieţii şi ambiţie, însă mai multe pentru smerenie.

- Sf. Ioan Scărarul

ÎNDATĂ DUPĂ plecarea la Domnul a Arhiepiscopului Ioan, succesorul lui vremelnic a fost Episcopul Nectarie, care rânduia acum toate activităţile episcopiei. El a cerut degrabă fraţilor Părintelui Gherman să preia conducerea editorială de la *Ştiri ortodoxe*, pentru care s-au bucurat, întrucât stareţa Ariadna va continua să se ocupe de culegere şi tipărire.

Episcopul Nectarie a avut o contribuţie importantă în păstrarea memoriei Arhiepiscopului Ioan. Mormântul Arhiepiscopului Ioan de sub catedrală a devenit un altar sfânt al veacului XX, unde se citea Psaltirea şi se slujea Sfânta Liturghie în fiecare sâmbătă şi duminică şi în multe zile din săptămână. Părintele Spiridon asculta spovedanii în timp ce Părintele Mitrofan slujea liturghia.

Au început să aibă loc minuni la mormânt şi Eugene şi Gleb se străduiau să le verifice ascultându-le din gura celor care erau de faţă, ca să le publice. O întâmplare minunată a avut loc cu o tânără soră, care şi-a pierdut vederea la un ochi. Doctorii i-au spus că ochiul este pierdut şi va trebui extirpat ca să nu se îmbolnăvească şi celălalt. Ea s-a rugat cu înflăcărare ca să se vindece, la mormântul Arhiepiscopului Ioan şi în câteva zile şi-a recăpătat vederea. Vestea s-a răspândit repede; iar când fraţii au auzit aceasta, au cerut femeii să vină la magazinul lor şi să le spună totul în amănunt. Eugene a scris

această primă minune în „Mijlocirile Cuviosului Ioan” – care a devenit foarte voluminos în decursul anilor.

Îndată după plecarea la Domnul a Arhiepiscopului Ioan, Eugene a mers să cânte în corul catedralei. El mai făcuse asta cu câțiva ani înainte, dar a încetat la sfatul Arhiepiscopului Ioan. Acum, datorită insistențelor dirijorului corului (corul întotdeauna avea nevoie de tenori), s-a simțit obligat să ajute. Totuşi, după ce a cântat de câteva ori, a avut un vis în care Arhiepiscopul Ioan îl îndruma din nou: „Să nu mergi să cânți în cor”, ci doar să stai în strană. Eugene i-a spus lui Gleb că a fost foarte uşurat când a avut acest vis. Lui nu-i plăcea să stea în balconul corului, care, fiind separat de restul bisericii şi pe unde treceau credincioşii, era adesea un loc de conversații frivole (şi uneori se mai trăgea o duşcă de vodcă!) în timpul slujbelor. Spunându-i lui Eugene să stea mai degrabă în strană decât în cor, se pare că Arhiepiscopul Ioan îl păstra şi îl pregătea pentru monahism, întrucât toate slujbele monahale sunt citite la strană.

Problema părăsirii oraşului devenea urgentă în mințile lui Eugene şi Gleb şi ei vorbeau adesea despre asta. Atracția față de idealul pustiei, care i-a unit în timpul acelor plimbări de-a lungul coastei Pacificului, au simțit-o mai puternic ca niciodată. De fapt, dacă nu ar fi fost conştienți de acest fel de viață al celeilalte lumi, probabil că nici unul dintre ei nu ar fi devenit membru activ al Bisericii aşa cum erau acum, căci nu ar fi văzut nici o altă cale de bază în afara lumii Bisericii. Ei au înțeles că numai monahismul pustiei păstrase viu spiritul catacombelor vechi, dând tonul credinței şi practicii Bisericii Ortodoxe de-a lungul veacurilor. Timp de câțiva ani ei îşi formaseră sufletele cu ajutorul vieților petrecătorilor în pustie din vechime şi moderni. Totuşi, după cum a observat Gleb, răspunsul nu constă doar în cunoaşterea lor, ci în urmarea căii vieții lor, petrecând în viață ca ei, gândind ca ei, văzând realitatea aşa cum au văzut-o ei. Toată lumea îl laudă pe Sf. Serafim de Sarov, dar puțini îşi dau seama că felul său de viață a fost aproape obişnuit, normal, şi există mii asemenea cu el. Întrucât viața era aspră, toți admiratorii săi nu puteau decât să vorbească despre el, dar ei nu pot pătrunde mai adânc în realitatea care de fapt l-a format, în ceea ce ei cu toții, laudă cu atâta înflăcărare. Imediat am citit cu atenție viața Sfântului Serafim. Mi-a fost puțin teamă. Am simțit că era prea mult pentru mine să-l văd în straiele sale murdare de bătrân. Dar cu siguranță mi-am făcut o imagine în mintea mea că ceea ce l-a format a fost o luptă în pustie. Era petrecerea în pustietate, izolarea îndepărtată, catacombele retrase care formau acel element de bază, care este miezul principal al modelului de sfințenie.”

FRAȚILOR li s-au mai dat şi alte alternative în afară de plecarea în pustie. Când Episcopul Sava a mers pe coasta de apus la înmormântarea Arhiepiscopului Ioan, el a oferit iarăşi ceva. Eugene a scris în jurnalul său referindu-se la sine, folosind persoana a treia: „Episcopul Sava (din Edmonton) a încercat să stârnească interesul Fratelui Eugene pe o cale diferită: participarea la Seminarul din Jordanville, hirotonirea, o posibilă episcopie: aceasta ar da posibilitatea cuiva să ‘organizeze’ ceva şi să pornească cu adevărat activitatea misionară. El consideră că se risipesc multe eforturi pentru librăria şi chiar pentru revista noastră, cu rezultate neglijabile. Fratele Gleb a anticipat (şi chiar menționat cu câteva zile mai devreme!) asemenea încercări de a se abate de la calea noastră pentru o eficiență şi organizare mai bună.”

Episcopul Nectarie a prezentat şi o altă cale: pentru a intra într-o comunitate monahală, el plănuia ca aceasta să aibă loc într-un paraclis închinat icoanei Maicii Domnului din Kursk, situat în orăşelul Alameda din apropiere. Această alternativă era mai atractivă decât prima, întrucât însemna o viață monahală sub îndrumarea Episcopului Nectarie, care era următor direct al bătrânilor de la Optina. Totuşi, erau câteva motive pentru care frații nu au fost de acord. În primul rând, mânăstirea propusă se afla în mijlocul unui oraş; în al doilea rând, după cum spunea Eugene, această alegere

„ar fi plasat misiunea noastră de tipărire a cuvântului pe o poziție secundară în mod categoric, ceea ce noi am socotit a fi primejdios"; şi în cele din urmă, întrucât Episcopul Nectarie era prelat, legăturile sale necesare cu lumea ar fi fost în detrimentul vieții de mânăstire. Eugene îi spunea odată lui Gleb: „Un episcop este persoana cea mai puțin liberă din Biserică. El trebuie să ia în considerare ceea ce vor oamenii şi restul ierarhiei şi aceasta poate să nu coincidă cu conştiința sa sau chiar cu creştinismul." Deşi frații îl iubeau din inimă pe Episcopul Nectarie şi au început să-l privească ca pe un părinte, ei au putut vedea că era „legat de mâini şi de picioare", după cum spunea Gleb.

Nefiind înclinat să urmeze căile ecleziastice obişnuite care i-au fost deschise, Eugene şi-a pus întrebarea: „Care este drumul nostru şi unde duce el? Niciodată frații nu şi-au definit în prea multe cuvinte un scop al lor, ci mai degrabă şi-au simțit calea de la o zi la alta, încrezându-se în providența lui Dumnezeu şi aleasa îndrumare a lui Vlădica Ioan, zidind zilnic nevoință şi rugăciune (aşa cum erau ele la un nivel necorespunzător) decât să-şi facă planuri şi rânduială. Dumnezeu a binecuvântat această cale ce duce, de bună seamă (cu îndrăzneală), la formarea unei obşi monahale şi a unui *schit* ,[193] care va fi centru misionar.

Pentru a susține o asemenea făgăduință trebuie să se stârnească o *energie duhovnicească*. Planul Episcopului Sava cerea ca această energie să izvorască de la un singur organizator – cum ar fi regretatul Arhiepiscop Vitalie.[194] Dar toți suntem slabi şi dacă întreaga inițiativă ar depinde de *unul* dintre noi, ar da greş cu siguranță. Asemenea afirmație nu pune la îndoială ajutorul lui Dumnezeu care este dat celor care îl cer cu credință – asta înseamnă pur şi simplu să privim spre noi înşine cu realism, pentru a şti ceea ce suntem.

Dar mai există o cale de a spori râvna duhovnicească şi este calea pe care o urmăm noi de doi ani şi jumătate, cu o reuşită mai mare sau mai mică. Aceasta este sporirea râvnei duhovniceşti cu ajutorul obştii. Când 'doi sau trei sunt adunați întru numele Meu' atunci *toate* sunt cu putință, dacă au credință adevărată şi sunt legați prin dragostea adevărată. Vremurile sunt târzii, nu mai sunt bătrâni – acum poate doar *frații care lucrează împreună* pot face ceva într-o lucrare atât de amplă cum este munca misionară. Trebuie să fim cunoscuți ca şi creştini, potrivit evanghelistului Ioan, nu prin minunile pe care le facem (puțini sunt aceia cărora li se dă aceasta) ci prin dragostea pe care o purtăm unul altuia, care se aşteaptă de la toți.

Noi *suntem* pe calea cea din dreapta, dar este o cale grea şi va deveni şi mai grea cu cât vor veni la noi mai mulți frați. Vlădica Vitalie[195] voia ca şapte frați să sporească mai mult decât o sută – dar asta nu este partea cea mai grea. Cel mai greu este să câştigi doi dintre frați: asta noi deja am….

Următoarea noastră sarcină este să găsim o bucată de pământ şi să pornim partea cea mai îndrăzneață şi cea mai primejdioasă a căii noastre: întemeierea unui schit. Să ne ajute Dumnezeu şi ocrotitorii noştri cei cereşti – preotul Gherman şi Vlădica Ioan!"

PÂNĂ la sfârşitul anului 1966, Eugene a pus deja pe hârtie idei despre schit. Viața de pustie pe care o preconizam era riguroasă, necesitând multă răbdare duhovnicească, îngăduind într-o mică măsură satisfacerea plăcerilor personale. Pe cât posibil, frații trebuiau să-şi țină „cuvântul", chiar şi în modurile lumeşti de a gândi, să aibă la bază gândirea duhovnicească.

---

[193] *Schit*: a derivat din vechile comunități egiptene de asceți, acest cuvânt se referă la o mănăstire mică care nu are de obicei un număr mai mare de 12 călugări sau maici, care viețuiesc ca o „familie" sub îndrumarea unui superior. Viața de schit este considerată „calea de mijloc" sau „calea principală" a monahismului, calea de mijloc între viața eremitică şi viața într-o mănăstire mare sau cenobiu.

[194] Arhiepiscopul Vitalie din Jordanville (răposat în 1960) a întemeiat fără nici un ajutor o obşte misionar-monahală în Cehoslovacia, consacrată tipăririi literaturii ortodoxe.

[195] Este vorba de Arhiepiscopul Vitalie de Jordanville.

La 17 august, Eugene a scris:

Următoarea etapă în dezvoltarea obştii noastre: un schit. Pentru a evita extremele de climă şi a menţine legătura cu oceanul, pe care a vieţuit preotul Gherman şi coasta unde s-au sălăşluit ruşii, aceştia fiind primii care au adus ortodoxia în California şi America, ar trebui cumpărat pământ pentru schit pe, sau lângă coasta Californiei de nord, între Fort Ross şi Garberville – puţin spre răsărit de Laytonville, fiind probabil o alegere potrivită atât în ceea ce priveşte depărtarea cât şi preţul. Ar trebui să nu fie mai departe de 322 km de San Francisco.

Să avem în minte două principii:

1. *Independenţă, mulţumire de sine:* Trebuie „să vieţuim departe de aşezăminte de oameni" pe cât posibil, având în vedere de asemenea, ca la o dată nu prea îndepărtată trebuie să fim mulţumiţi de noi *în întregime.* Din această cauză trebuie să nu avem *nici o legătură directă* cu lumea din afară, cu singura excepţie a unui drum, dar şi acesta trebuie să fie cât se poate de îndepărtat. Asta înseamnă: nici o legătură din afară (trebuie să ne dezvoltăm propriul nostru temei şi roadă); nici o legătură de scurgere a murdăriilor (propria noastră curăţire); fără curent electric de la sursă publică (propriul nostru generator); nici un telefon *niciodată.* Singura noastră legătură cu lumea trebuie să fie drumul care duce la cel mai apropiat magazin şi oficiu poştal şi la librăria din San Francisco – până când acea legătură se rupe. Acesta nu este vis cu ochii deschişi sau evlavie, este *practic* şi orice altă cale ne va pune în mari primejdii.

2. *Simplitate*: Trebuie să avem un minimum de „confort", ca să ne întărim iarăşi încrederea în puterile proprii, apropierea de natura lui Dumnezeu (creaţie) şi credinţa în Dumnezeu iar nu în mecanisme. Asta înseamnă:

a. *Apă caldă:* Fie absolut deloc, fie cel mult cu încălzire electrică.

b. *Soba:* Soba cu lemne sau pur şi simplu un cămin; pe lângă aceasta, cel mai bun ar fi un dispozitiv mic pentru făcut ceai.

c. *Frigider*: Nici unul, doar un răcitor într-un loc răcoros.

d. *Robinete pentru apă*: Un minimum necesar, cum ar fi pentru irigaţie.

e. *Lumină:* Lumină electrică folosită la minimum necesar, cum ar fi în tipografie. Să se producă electricitate pentru tipografie şi nimic altceva.

f. *Căldură:* De preferat, să nu existe nimic în afară de sobă sau cămin. Cei bolnavi pot dormi în faţa căminului.

g. *Echipament agricol:* Nici un fel de utilaje, dacă se poate. Probabil asta nu va fi o problemă dacă nu se măreşte obştea.

Desigur, trebuie păstrată dreapta socoteală în toate. Dacă lipsa confortului aduce o anumită greutate sau o suprasolicitare a fraţilor, trebuie să se gândească iarăşi. Dar idealul nostru trebuie să fie foarte aproape de vieţuirea de la frontiera de vest (fiindcă într-un sens, noi suntem „lucrători noi de lângă frontiera de vest a SUA" sau doar „locuitori" obişnuiţi, duhovniceşti „de lângă frontiera de vest a SUA") singurele noastre îngăduinţe pentru mecanizare fiind generatorul pentru echipamentul de tipărire electrică (tipografia şi generatorul trebuie să se afle la o oarecare depărtare de biserică şi de chilii) şi un tractor sau un jeep pentru transport şi livrare (şi aceasta nu trebuie să fie prea aproape de clădiri sau de incintă).

Este uimitor că Eugene, care nu locuise niciodată la ţară, putea să fie atât de concret şi precis în planul său pentru schit. În anii care au urmat, fraţii au putut pune în lucrare principiile de mai sus, aproape neabătut. Însemnările sale continuă:

> *20 august 1966*
>
> Problemele practice din schit nu sunt de nedepăşit. De fapt, cu rugăciune şi osteneală, doi sau trei fraţi pot să o scoată la capăt. Adevărata problemă va fi îndrumarea duhovnicească şi conducerea schitului.
>
> Nu mai sunt bătrâni şi aproape că nu există cineva care să poată îndeplini funcţia de stareţ. După Vlădica Ioan, Ieromonahul Vladimir[196] a înţeles obştea noastră şi a binecuvântat-o. Dacă ar fi voia lui Dumnezeu ca el să fie stareţul nostru, această problemă s-ar rezolva.
>
> Dar dacă nu putem găsi nici un stareţ, ne va fi cu mult mai greu.
>
> *3 noiembrie 1966*
>
> În mai puţin de şase luni, cu voia lui Dumnezeu, vom avea pământul pentru schitul nostru. Cu cât idealul nostru se apropie mai mult de realitate, încep să apară problemele practice.
>
> Dintre aceste probleme, cea mai importantă este funcţionarea exterioară a schitului: disciplina, o rânduială. Odată ce schitul este întemeiat, un frate, sfătuindu-se cu fraţii săi, va rândui ascultările, aşa încât munca necesară va fi făcută de îndată; aceasta trebuie rânduită cu corectitudine. *Fiecare ceas al fiecărei zile va fi rânduit astfel:* timpul pentru slujbe, pentru sculare, pentru mese, pentru tipărire, pentru treburile necesare, pentru călătorie, pentru somn, timp liber de voie. Cei care nu-şi fac treaba la timpul potrivit, trebuie să o termine în timpul lor „liber de voie", recunoscând că ascultarea lor este dreaptă.
>
> Înainte de a fi rânduit pe deplin, vor fi neorânduieli în schit. Trebuie să avem încredere în hotărârea fiecărui frate şi munca grea să nu ne pună piedici.
>
> În prezent, activitatea noastră generală este: la alegere, lenevie, discuţii inutile, zăpăceală. Acestea sunt inevitabile pentru că aşa este lumea. Dar când ne aflăm la schit – *nu* în lume – doar pentru sfârşiturile de săptămână la început, trebuie deja să avem bună rânduială. De exemplu: citirea unei lecturi duhovniceşti în timpul meselor, rânduiala de a nu vorbi decât dacă este necesar pentru lucru (cu excepţia poate, a unei jumătăţi de oră la sfârşitul zilei) etc. De asemenea: scularea la răsăritul soarelui sau chiar mai înainte.

Eugene a scris despre aceste planuri: „Dumnezeu ne va învăţa dacă toate acestea sunt fantezie sau realitate." El şi-a adus aminte de binecuvântarea de început a Arhiepiscopului Ioan pentru planul obştii: „Dacă este bineplăcut lui Dumnezeu, atunci va merge înainte."

[196] Povăţuitorul anterior al lui Gleb, din Jordanville.

44
Pregătirea

Când am devenit creştin, de bunăvoie mi-am răstignit mintea şi toate necazurile pe care le-am îndurat au fost un izvor de bucurie pentru mine. Nu am pierdut nimic şi am câştigat totul.

– Eugene Rose

ÎN ianuarie 1967 renumitul iconograf Pimen Sofronov a venit iarăşi în San Francisco la invitaţia Societăţii ortodoxe ruse de icoane, la întoarcerea dintr-un pelerinaj în Ţara Sfântă. Cu binecuvântarea Episcopului Nectarie, el a pictat frescele din interiorul mormântului Arhiepiscopului Ioan, pe care l-a slăvit mult. Mai târziu, când a călătorit spre casă, spre New Jersey, le-a cerut lui Eugene şi lui Gleb să-şi expună icoanele în magazinul lor. Fraţii nu numai că şi-au acoperit pereţii cu icoane mari, dar le-au şi pus în vitrina din faţa magazinului. Trecătorii erau uimiţi de prezenţa mistică, nelumească care radia din nuanţele transparente ale picturilor, şi mai ales de icoana negrăit de frumoasă a Maicii Domnului, veşmintele ei fiind redate într-o combinaţie eterică de purpuriu şi verde. Mulţi s-au oprit să pună întrebări. Magazinul a devenit mai cunoscut şi fraţii au început să primească telefoane dese de la oameni, care doreau să se informeze despre ortodoxie.

Aceasta a fost o parte importantă a activităţii obştii din San Francisco, un fel de victorie după ani de luptă. Era împlinirea a ceea ce visase Gleb când sosise în San Francisco şi văzuse planurile Arhiepiscopului Tihon pentru noua catedrală. Catedrala fusese construită cu cinci cupole aurii strălucitoare şi chiar lângă aceasta era o reprezentanţă misionară ortodoxă deschisă pentru oricine, chiar pe strada aglomerată. Gleb nu cunoştea în toată ţara alţi reprezentanţi ai evanghelismului ortodox care să fie atât de devotaţi. Magazinul nu mai era doar un magazin, ci un centru misionar, un centru unde icoane vechi şi scrieri de Dumnezeu insuflate, prezentau spectatorului încrezător, puterea mistică a creştinismului originar, pur.

Gleb scria: „Magazinul nostru desfăşura activităţi pentru catedrală când nu erau slujbe. Ne-am implicat complet în viaţa ei şi participam la toate slujbele. Eu făceam asta numai în sfârşiturile de săptămână pentru că eram încă în Monterey, nădăjduind să-mi capăt libertatea. Eugene era obosit, întrucât îşi punea toată energia în adevărata noastră *osteneală*: cules de text, tipărit, tradus şi scrierea *Cuvântului ortodox*, activitatea la magazin cu sporirea numărului de cărţi, participarea la toate slujbele zilnice şi trebuia să răspundă la telefon, care suna permanent. Pe lângă asta, mulţi oameni căutau convertirea prin aceasta. Când veneam vineri noaptea pentru sfârşitul de săptămână, el scotea adesea hărţile cu California şi visa cu glas tare să dobândească o bucată de pământ – pustia lui …. Ştiam că timpul este copt.”

În faţa a ceea ce numea el planul lor „îndrăzneţ”, Gleb era îngrijorat că el şi Eugene s-ar putea în cele din urmă să nu rămână laolaltă. El a scris prietenului său: „Întrucât nu am fost tot timpul împreună, ‘unitatea sufletească’ adevărată încă nu s-a format pe deplin.” El voia ca Eugene să se deschidă mai mult, ca să nu facă diavolul dezbinare între ei, bazându-se pe simţăminte neîmpărtăşite. Carapacea cu care se obişnuise Eugene în timpul perioadei sale de deznădejde nu se muiase complet. Gleb îşi

aminteşte: „Era tot ca un copil care, fiind încuiat în camera sa pentru multă vreme, apare frica şi neîncrederea şi trebuie să fie învăţat pe îndelete să aibă din nou încredere în oameni.” Gleb nu se îndoia deloc de iubirea ce se afla în inima lui Eugene şi chiar i-a scris: „‘Răceala’ ta este numai aparentă căci există un paravan care asigură controlul acestei iubiri.” El i-a cerut: „Dragă frate întru Hristos, ca să fiu liniştit şi să nu-mi fac griji, te rog *mult* să împărtăşeşti cu mine toate durerile, îndoielile, supărările şi nemulţumirile tale, chiar dacă sunt vremelnice, cu deplină cinste şi sinceritate, ca nimic să nu întunece lucrarea noastră! … Te implor să fii cu *inima curată* şi nestingherit cu mine, ca să primin unul de la altul sprijin duhovnicesc şi deplină *identitate a sufletului*, care este foarte importantă în viaţa duhovnicească, mai ales pentru cei care au legătură cu lumea. După câte ştiu, această *curăţie a sufletului* îţi va potoli oboseala trupească şi îţi va muia inima. În limbajul tău ‘budist’ – te vei îndoi mai mult, vei deveni mai flexibil în tăria ta, pentru care noi ne rugăm.”

Identitatea sufletească a fraţilor a fost pecetluită în cele din urmă, în ajunul prăznuirii Sfinţilor Serghie şi Gherman din Valaam, la 11 septembrie 1966. La miezul nopţii au coborât în cripta Arhiepiscopului Ioan şi printre lumânări aprinse au cântat privegherea de toată noaptea, celor doi ctitori sfinţi de la Valaam. Gleb l-a îmbrăcat pe Eugene cu un veşmânt negru, pe care-l poartă citeţul în biserică, ceea ce era Eugene, dar în acelaşi timp era şi veşmânt de monah, ceea ce era să devină. Acolo, înaintea icoanelor lui Pimen Sofronov, care priveau ca martori, fraţii au depus jurământul de a fi sinceri unul cu altul toată viaţa lor, indiferent dacă alţi fraţi s-ar amesteca în treaba lor. Au jurat să fie devotaţi faţă de Biserică, faţă de testamentul pe care l-a lăsat lor Arhiepiscopul Ioan; şi în cele din urmă, au jurat să lase lumea şi să caute să-şi împlinească visul pustiei.

După acest moment, Eugene s-a uşurat şi s-a întărit în duh şi relaţia lui cu Gleb a devenit mai profundă şi mai apropiată. Gleb i-a scris: „Sunt foarte bucuros văzând că devii mai comunicativ; cred că asta este foarte bine pentru amândoi; este ca şi cum răceala pe care ai purtat-o în toţi aceşti ani începe să se topească …. Vorbind cu tine, mă conving că exişti şi capăt încredere în mine. Trebuie să ne purtăm unul cu altul ca o oglindă a conştiinţei!”

Au fost situaţii pe care Gleb a fost înclinat să le privească ca pe nişte minuni, când îşi trimiteau scrisori unul altuia cam în acelaşi timp, exprimând idei şi sentimente aproape identice. Gleb scria: „Dacă sporim în această ‘identitate’ clară ‘a sufletului’, ajutaţi de răbdare şi smerenie … am putea aduce rodul pe care-l aşteaptă Dumnezeu de la noi.”

Aproape fiecare scrisoare pe care i-a trimis-o Gleb lui Eugene conţinea un fel de „discuţie încurajatoare” duhovnicească ca să ajute la pregătirea lui pentru alte lupte care urmau să vină:

> Dacă visul unui schit ar deveni vreodată realitate, ar fi o minune … şi astfel orice gând pe această temă trebuie să fie abordat cu frică de Dumnezeu, într-o asemenea măsură că starea noastră zilnică a minţii şi a sufletului vor fi ca şi cum noi am fi deja acolo. Ar fi ca o stare pregătitoare pentru timpul când ne vom afla în pustie. Acolo, în pustie, toate adâncurile noastre rele, stârnite de diavol, pot încerca să vină în număr mare şi singurul nostru adăpost va fi experienţa *luptei duhovniceşti* cu şiretlicurile diavolului şi să avem dragoste unul pentru altul. Am încredere în tine, iubitul meu frate întru Hristos, dat mie de către Părintele Gherman, am deplină încredere în tine şi singura mea rugăciune este să-i cer lui Dumnezeu înţelepciune ….

> Dumnezeu încă nu ne-a trimis ajutoare reale şi nu ştim dacă ne va trimite vreodată. Trebuie mai întâi să fim *curați* şi să desăvârşim ceea ce facem şi să nu construim castele – schituri şi mânăstiri – în văzduh…
>
> Viața este prea scurtă pentru a face pregătiri îndelungate ca să trăim în felul în care *credem noi* că este corect; trebuie să trăim cu frica lui Dumnezeu în fiecare clipă, simțind nevoia acestui ajutor şi fiind însetați de El….
>
> Chiar înainte de a primi scrisoarea ta deosebită … am deschis cartea *Scrisorile Părintelui Macarie de Optina*[197] şi spunea despre acest efect: Nu te grăbi să îmbraci haina călugărească până când ți se dă, ci mai degrabă fă-te un adevărat călugăr al *smereniei,* etc., neavând acum nici o haină monahală. El chiar încheie scrisoarea spunând: Stai acolo unde eşti, până când Dumnezeu te cheamă ….

Odată, Gleb şi-a exprimat teama că Eugene, fiind intelectual şi filosof, ar putea să nu se adapteze deplin la mediul aspru al pustiei, cu toate cerințele fizice pe care le impune asupra cuiva. Totuşi, Eugene i-a răspuns la scrisoare:

„Nu-ți fă griji despre firea mea filosofică. Când am devenit creştin de bună voie mi-am răstignit mintea şi toate necazurile pe care le-am îndurat au fost un izvor de bucurie pentru mine. Nu am pierdut nimic şi am câştigat totul."

SPRE mijlocul anului 1967, a fost numit la San Francisco un episcop chiriarh, Arhiepiscopul Artemon.[198] Pentru a nu fi confundat cu Arhiepiscopul Artemon menționat anterior, acesta se afla în Australia în timpul procesului Arhiepiscopului Ioan şi astfel nu a luat parte la această întâmplare. Totuşi, el a fost un membru credincios al clicii din interiorul sinodului episcopilor. Frații au fost cuprinşi de teamă când şi-au amintit de avertizarea profesorului Kontzevici: „Sunt trei arhiepiscopi Artemon: păziți-vă de toți."

Misiunea Arhiepiscopului Artemon era de a aduce „pace" între fracțiunile care se creaseră asupra litigiului Arhiepiscopului Ioan şi a procesului lui. De fapt, această pace se împlinise în mare măsură, când mulți dintre duşmanii Arhiepiscopului Ioan îşi ceruseră iertare la sicriul lui. Totuşi, ținând oarecum seama de simțămintele grupării, Arhiepiscopul s-a simțit obligat să verifice influența închinătorilor Arhiepiscopului Ioan, în timp ce încerca să restabilească pacea între ei. Îndată a desființat „obştea mirenilor" Arhiepiscopului Ioan; a interzis oficial să se slujească Sfânta Liturghie în mormântul lui, cu excepția unei singure date pe an, ziua morții Arhiepiscopului Ioan; şi a zis că nu se mai putea citi Psaltirea în mormânt în timp ce sus se țineau slujbele, deşi numai în acele perioade de timp era îngăduit ca mormântul să fie deschis. Mai târziu, a întrerupt *Ştirile ortodoxe*, ale Arhiepiscopului Ioan şi a introdus propriul său periodic, *Tropinka,* Eugene numindu-l „cu sinceritate, fără valoare".

În asemenea conjunctură, Părintele Spiridon şi-a părăsit poziția sa importantă din San Francisco şi a devenit cel de al doilea preot în oraşul din apropiere de Palo Alto, unde slujea uneori ca ajutor al unui preot tânăr, ieşit de curând din seminar. Episcopul Nectarie, fiind vicar sub noul arhiepiscop, nu a îndrăznit să se opună schimbărilor: Arhiepiscopul Artemon era sigur că acesta îşi cunoştea locul.

Deşi Arhiepiscopul Artemon nu avea nimic personal împotriva Arhiepiscopului Ioan şi chiar a spus multe lucruri bune despre el, oamenii din Societatea memorială

---

[197] Aceasta era cartea preferată a lui I. M. Kontzevici. O deschidea la nevoie, ori de câte ori se afla într-o dilemă şi în mod minunat dădea pagina unde relata exact problema sa. Gleb a aflat această practică de la Kontzevici şi a urmat-o şi el.

[198] Numele lui a fost schimbat.

Arhiepiscopul Ioan l-au simțit ca pe un străin. Spre deosebire de predecesorii săi – ierarhii Tihon, Ioan şi Nectarie – el era om de partid, politician. Cu venirea sa, a pătruns mai evident în problemele eparhiei o mentalitate organizatorică.

Gleb îşi aminteşte: „A fost o prevestire rea când Arhiepiscopul Artemon a sosit şi a început să considere obştea noastră ca o parte a eparhiei. Deşi la început a făcut-o cu politețe, era foarte clar că refuza să înțeleagă că noi nu aparținem eparhiei şi că noi eram independenți față de aceasta în mod voit şi într-o anumită măsură respingeam însăşi ideea de 'instituție' bisericească."

Gleb a urmărit să vadă reacția lui Eugene. El cunoştea cu siguranță sentimentele lui Eugene față de caracterul secular al Bisericii. Dar Eugene era un tânăr convertit, care iubea tot ceea ce era rusesc, dorind să vadă totul corect. Toate cărțile erau îndreptate împotriva lui, împingându-l să urmeze modelul obişnuit, să se simtă bine în organizarea Arhiepiscopului Artemon. Activitatea sa remarcabilă din timpul cursurilor teologice atrăsese atenția ca prim candidat pentru preoție. A început să fie cunoscut de cler, care îl iubea şi îl apropia de viața duhovnicească. Unul dintre preoți i-a vorbit despre posibilitatea de a deveni preot celib al eparhiei. James nu a ajutat cu nimic spunându-i insistent lui Eugene că Gleb îşi susținea planurile sale individualiste, raționale, fiind în dezacord cu practica cunoscută. Încrederea lui Gleb a fost apoi zdruncinată de către propria sa mamă, care i-a spus că Eugene îl va părăsi când îşi va da seama cât de „prost şi nepractic" era prietenul lui.

Gleb şi-a amintit lecția dură pe care a învățat-o de la Părintele Adrian când acesta simțise atracția de a deveni o persoană respectată a Bisericii. „Ai de gând să devii ca toți ceilalți?" îl întrebase Părintele Adrian după ce se întorsese Gleb dintr-o călătorie de impresii prin toată țara, ca celebritate ecleziastică minoră. Părintele Adrian fusese atunci într-o stare de furie dezlănțuită, aşa cum nu-l mai văzuse Gleb niciodată. Avea fața roşie şi arăta ca şi cum ar fi vrut să-l lovească pe Gleb cu pumnul. „Dacă asta vrei" a zis el, „nu vreau să fac nimic cu tine!"

Gleb a simțit că Eugene trebuia să se confrunte cu aceeaşi problemă. El i-a spus fratelui său: „Dacă vrei să devii o figură respectată a Bisericii, mai bine mi-ai spune acum, înainte de a merge mai departe împreună. Pentru că eu ştiu că nu vreau asta. Nu merită să las totul – fete şi tot – doar ca să trec prin viață ca un funcționar al Bisericii. Este plictisitor.

Eugene l-a privit pe Gleb în ochi şi l-a asigurat că nici el nu vrea asta; el dorea ceva mai mult. Şi a fost recunoscător pentru că a avut şansa să alunge această ispită odată pentru totdeauna.

Mai târziu, Arhiepiscopul Artemon le-a făcut fraților o propunere avantajoasă. I-a spus lui Gleb că ei ar putea transforma vechea catedrală într-o tipografie eparhială oficială şi să-şi asume răspunderea pentru ea. Va fi pe scară mare", a zis el.

Gleb i-a repetat propunerea lui Eugene: „Ce părere ai?!" îl îndemna el.

„Asta înseamnă relații libere!" a zâmbit Eugene. „Nu va putea funcționa într-o astfel de situație", a zis el.

Gleb îşi aminteşte, Eugene s-a trezit, ca să spună aşa, după moartea Arhiepiscopului Ioan. Înainte el fusese cam naiv. Deşi era conştient că într-adevăr era „ceva putred în Danemarca", el s-a simțit ocrotit sub păstorirea duhovnicească a Arhiepiscopului Ioan şi a Episcopului Nectarie. Dar acum asista la instalarea unui om complet nou, străin de duhul lor, cineva pentru care Biserica era un „instrument". Cuvintele pe care le scrisese Eugene cu un an în urmă, îndată după plecarea la Domnul a Arhiepiscopului Ioan, se dovediseră profetice: „Poate că acesta este sfârşitul primei etape a obştii noastre. Omul acesta [Arhiepiscopul Ioan], cu adevărat bun, era un îndrumător blând şi un însuflețitor al primilor noştri paşi nesiguri, iar de acum încolo, aşa slabi cum suntem, vom fi 'pe picioarele noastre'."

Şi acum era timpul, dacă obştea urma să reziste, ca ea să se elibereze de „instrument”, să fugă, după cuvintele lui Eugene, către „puritatea din sânul naturii – pustia înmiresmată”.

45
Pământ de la Arhiepiscopul Ioan

Tânjesc după locuri pe unde omul nu a păşit niciodată –

După locuri unde femeia nu a zâmbit nici nu a plâns niciodată –

Acolo să sălăşluiesc cu Ziditorul meu, Dumnezeu,

Şi să dorm aşa cum dormeam dulce în copilărie,
Plin de gânduri înalte, nenăscute. Aşa să stau întins, -
Iarba dedesubt; deasupra, cerul arcuit.
- John Clare († 1864)

GLEB scria: „Deja ştiam ce trebuia să facem pentru a păstra ‘pustia’, odată ce am obținut pământul. Aveam ideea pădurii. Acum Eugene mersese mai adânc cu slujbele şi tânjea după ciclul zilnic al rugăciunii Bisericii. Aveam identitatea sufletului ….”

Eugene a început să-i repete lui Gleb: „Să ieşim de aici. Să petrecem curat.” El a contactat agenți de vânzări cinstiți. Potrivit planului lor inițial, frații au început să aibă în vedere partea de coastă de la nord de San Francisco.

Au plecat într-o călătorie la mii de km spre nord, într-un loc de lângă oraşul de coastă Garberville, unde s-a făcut o casă mare şi frumoasă din lemn, între dealuri. În ziua aceea era frig şi ceață, ceea ce îi împiedica pe frați să vadă clar ținutul care-i înconjura. Când au ajuns la o casă mică, au fost întâmpinați de o doamnă frumoasă de vârstă mijlocie. I-a invitat înăuntru şi a început să le arate casa, pe care dorea să o vândă repede, pentru care cerea un preț convenabil. Totul era curat, aranjat cu gust şi cu mare grijă pentru combinațiile de culori. Se simțea mirosul plăcut de aromă a arborelui de sequoia şi de cafea expres care se pregătea pe soba cu lemne. În surdină cânta dulce muzică clasică. Se vedea că gazda era plăcută şi cultivată. Ea le-a spus fraților cât de mult iubea această casă elegantă şi confortabilă. După ce au terminat de vizitat proprietatea şi s-au încălzit cu cafea, au ieşit iarăşi afară în ceață.

Gleb a exclamat:

- Nu-i drăguț? Ei, asta-i înalta societate!

- Ce groaznic! A remarcat Eugene, dând din cap.

- Ce vrei să spui? A întrebat Gleb.

- Este lumesc, a spus Eugene. Tocmai de asta vrem să scăpăm noi. Oameni care cumpără locuri ca acesta, doresc acest fel de viață – frumoasă, ‘şic’. Dar noi nu căutăm aşa ceva.

Frații au mers din nou la Garberville primăvara, să vadă un alt teren. De data asta au trebuit să meargă de la autobuz câțiva km, pe un drum noroios. Când au găsit pământul, cu un torent de pâraie de primăvară care se repezeau printr-o pajişte în pantă, au fost dezamăgiți să vadă în apropiere o casă particulară pe proprietatea din împrejurimi.

Gleb îşi aminteşte: „Încă mai eram osteniți după slujbele de Paşti şi după noaptea de nesomn din autobuz. Eu m-am plimbat în timp ce Eugene s-a întins pe iarba

verde şi a adormit adânc. L-am privit cum dormea la soare atât de minunat, în mijlocul florilor frumos mirositoare şi al torenţilor de primăvară, care curgeau repede. Îl binecuvântam şi în căinţa inimii, plângeam: În ce scop căutam un loc către care să fugim în vremea noastră, când este atât de nevoie de păstori în Bisericile creştine. Ştiam că Eugene avea dar de la Dumnezeu şi că putea fi un preot minunat al Tainelor lui Hristos (pentru care a fost minunat, mai târziu)! Dar nu asta era soarta lui! Chemarea lui, aşa cum îşi dorea, trebuia să fie vieţuirea în singurătate şi să scrie despre lepădarea lumii de Hristos, în timp ce oamenii care aveau nevoie de păstorire piereau? Nu-i plăceau mulţimile de oameni; slăbiciunile şi prostia oamenilor îl epuizau. Ce făceam eu aici, pierdut undeva în acest 'pământ al altor oameni'?

Această imagine mi-a rămas proaspătă în minte – un om mişcat de Dumnezeu, ca şi cum ar fi mort în mijlocul naturii vii, care se trezeşte, care se dezvoltă repede; mort faţă de lume şi totuşi viu. Vedeam o imagine a morţii lui.

Când s-a trezit, avea faţa întunecată şi obosită. Am ştiut atunci că nu avea să trăiască mult. Mă tot împingea să lucrez, să 'scriu': lucrare de deşteptare! Lucrare care va trezi oamenii la realitatea Adevărului descoperit de curând de el, care există, trăieşte, creşte şi este cu adevărat uşor de înţeles. Într-un cuvânt, am auzit clar că noi *eram chemaţi*! Chemaţi să propovăduim aspectele mistice ale creştinismului. Dar noi înşine trebuia să fim sinceri. Ce cale singuratică!

Acea călătorie a fost urmată de alta, cu maşina lui Laurence, undeva în apropiere de Fort Ross şi apoi alta mai în interiorul insulei. Noi nu aveam bani, aşa că tot ceea ce puteam face era doar să facem nişte cumpărături prin apropiere. Puteam să adunăm o datorie doar de 85 $ / lună, luând în considerare toate celelalte cheltuieli.

Apoi Eugene a primit o înştiinţare despre o bucată mare de pământ care era de vânzare şi se afla mai departe, în partea de sus a statului, la câţiva km de sătucul Platina (cu 64 de locuitori). Ne-am făcut planuri ca să mergem să-l vedem. În duminica următoare era prima prăznuire a Arhiepiscopului Ioan. Amândoi am primit Sfânta Împărtăşanie în mormânt în ziua aceea şi ne-am rugat stăruitor pentru călătorie.

În ziua următoare, 3 iulie 1967, Laurence ne-a dus cu maşina lui în nord. S-a dovedit a fi foarte departe – la fel de departe ca şi Red Bluff, şi am ajuns luni după amiază. De acolo, adevăratul proprietar ne-a luat pe toţi trei înspre apus, în jeep-ul lui acoperit. Când soarele de vară era sus pe cer, de-a lungul dealurilor pârjolite galopau câţiva cowboys cu turma lor de vite, pe care erau gata să o aducă la drum. Ne-am oprit şi am aşteptat, căci oamenii prietenoşi ne făceau semn cu pălăriile. Eugene zâmbea cu o fericire de nedescris. Ce potrivit era, gândi el, să aduci ortodoxia în mijlocul acestor oameni simpli, pe pământul cowboy-lor!

După aproximativ o oră de mers cu maşina de la Red Bluff, omul a urcat cu maşina pe un drum cam noroios şi a parcat pe drum. Am suit pe jos pe un drumuşor greu şi am nimerit într-un luminiş, de unde fuseseră tăiaţi stejari mari, frumoşi pe partea de nord a unui deal. Era o casă de vânătoare neterminată: avea doar un acoperiş de tablă; nu avea pereţi şi nici podea. Mai înspre răsărit era o aripă nou-nouţă, frumos construită, cu o ieşire în semilună în stil tradiţional. Asta era tot. Locul avea un aer de demnitate şi măreţie. Era cald şi ziua a fost petrecută bine. Omul ne-a dus în sus pe pantă, când deodată, ne-am pomenit în vârful unui deal frumos. Era un platou de piatră care era orientat înspre sud şi o privelişte minunată, că ne-a tăiat respiraţia şi atât de liniştită, că am rămas fără glas.

Am ştiut ce se petrecea în inima lui Eugene. 'Îmi place.' A zis el calm. Laurence, care intenţiona să facă nişte comentarii critice, s-a muiat cumva şi şi-a păstrat părerile pentru sine. Am mers la proprietar care arăta cu mâna întinsă înspre o colină frumoasă şi alte locuri şi am întrebat, 'Cât va fi plata lunară, dacă ne înţelegem cu totul?' (Preţul era 14000 $ pentru 32,376 de ha, cu acest vârf de deal în mijlocul proprietăţii. Acesta era de fapt jumătate din preţul care era pentru vânzare: întrucât am

spus că nu aveam bani, el a împărțit-o în două. Cealaltă, jumătatea apuseană era în jos şi avea un pârâu care curgea pe tot parcursul anului.) 'O sută de dolari este rata lunară!' a răspuns el.

M-am uitat cu părere de rău la Eugene, ştiind că nu puteam face rost de aceşti bani în fiecare lună. După cum am spus, puteam să facem rost doar de 85 $ pentru chiria magazinului, pe lângă chiria pentru casa lui Eugene, cu care a fost de acord. De asemenea, eu aveam de achitat casa mea în Monterey. Inima mea s-a umplut brusc de tristețe, căci acest pământ era locul viselor noastre.

Eugene avea acum pe față o expresie neobişnuită. Se întunecase oarecum, ca şi cum n-ar mai fi fost aici şi ar fi intrat în adâncul sufletului său. Am simțit şi am înțeles că luase hotărârea. Aici era locul unde voia să moară. 'O Doamne,' am spus eu în mintea mea, de dragul fratelui meu, 'să petrecem aici'!

Plata pentru pământ nu era prea mare. Asta pentru că proprietarul voia să-l vândă repede şi nu se afla apă pe proprietate. Şi în jurul acestui pământ era cu siguranță pustie. Înspre apus se mărginea cu Pădurea Națională. Înspre sud, de-a lungul a 64,4 km nu se afla oraş, casă sau fermă – totul era pământul guvernului, cunoscut pentru urşi şi alte animale sălbatice. Înspre nord şi răsărit se afla proprietatea fermierului W. D. Snow, care nu se atinsese de pământ. Era un miros puternic de pin şi o briză proaspătă venea dinspre apus, unde era acelaşi drum noroios, care cobora 9,66 km până la un canion – Beegum Gorge. Era un pământ minunat.

I-am spus lui Eugene, 'Dar ce folos, dacă nu este apă?' El a răspuns, 'Asta-i partea cea mai bună a lui!'

Apoi omul ne-a dus înspre apus, peste drum şi am pătruns mult într-o viroagă. Mai întâi ne-a arătat un izvor unde se făcuse deja un bazin din lemn, în care se aduna apa şi apoi se împrăştia. Am băut amândoi apă rece, limpede. Apoi am urcat o culme şi am coborât într-un alt defileu, unde am văzut, între dealuri, o cabană abandonată cu o sobă mare. Ne-am întrebat cum au putut intra acolo. Cu catârii, a venit răspunsul.

Apoi ne-a dus înapoi la jeep. Am trecut peste râu şi am urcat dealul opus şi am văzut o altă proprietate, şi aceea era frumoasă, dar nimic nu mai era ca acel crâng de stejari … O privelişte poetică stăpânea peste tot locul acela – şi m-am mustrat că eram atât de romantic.

În Red Bluff ne-am luat rămas bun de la d-l Stroup, sau cum îl mai chema pe el, am urcat în maşina lui Laurence şi ne-am întors acasă traversând valea râului Sacramento, care era foarte înfierbântată, întinsă, largă. Îmi plăcea şi lărgimea ei. Avea atmosfera stepelor ruseşti largi, de căldură albă orbitoare: doar iarbă dogorită, cu un vânt puternic, care bătea în rafale iar apusul soarelui roz-auriu era în dreapta noastră. Era vecernia şi am început să cântăm 'Binecuvântează, suflete al meu pe Domnul' în timp ce soarele apunea şi orizontul întins căpăta treptat nuanțe întunecate. M-am aşezat în spate şi am văzut cum ochii lui Eugene mai întâi s-au umezit şi apoi, încet, au început să-i curgă lacrimi pe obraji. Am cântat tot timpul pentru că aveam cărțile de slujbă necesare şi am terminat când s-a întunecat. Laurence ne-a dus la magazin şi am mers acasă istoviți şi călcam apăsat zicând, 'Sunt sătul şi n-are rost să pornim fără rost pe drumuri. Aş vrea să te mai gândeşti în legătură cu pământul. Ei, cred că acela nu-i rău.' Am rămas la uşa magazinului, dar în loc să intrăm, în acelaşi timp, în tăcere, am coborât amândoi în mormântul Arhiepiscopului Ioan şi întrucât el avea cheile, s-a lăsat peste raclă şi s-a rugat în linişte, fiind la capătul puterilor. Era linişte în cripta de marmoră; din timp în timp doar sunetul surd al vreunei pocnituri frângea liniştea.

Ne-am rugat amândoi, nu pentru pământ, căci era limpede că acela era pentru noi, ci ca să fim luminați să vedem voia lui Dumnezeu. Ne-am binecuvântat unul pe altul în tăcere şi când l-am îmbrățişat am simțit că plângea. A mers acasă iar eu am mers în balconul magazinului unde am petrecut nopțile sfârşitului de săptămână.

Am intrat şi m-am oprit lângă uşă. Deasupra uşii era icoana noastră a Mântuitorului. Fără să mă mişc, doar înclinându-mă la uşa cu geam încuiată, m-am

rugat lui Dumnezeu să mă binecuvinteze. L-am simțit pe Dumnezeu în magazin. Era El, căci acolo s-au întâmplat multe lucruri minunate. Dar era timpul să mă mişc, să 'sporesc în Duh', ca să spun aşa, deşi ştiam că acest loc sfânt îmi va lipsi. În spatele meu se afla lumea maşinilor zgomotoase, luminile străzii şi oamenii care umblau şi vorbeau sâmbătă noaptea. Îi auzeam clar fiindcă fereastra de deasupra uşii era deschisă pentru ventilație. Acest zgomot nu mă deranja. De fapt, nu mă deranja nimic. În adâncul meu eram fericit. Ştiam că era o schimbare în aer. Ştiam din toată inima mea că acest magazin era o culme mistică, pe care ne urcaserăm şi acum ne aflam în fața unei culmi noi: culmea de lângă Platina a fost în fața mea toată noaptea sau ceea ce a rămas din ea. Era luminată cu o nuanță aurie, tremurând odată cu frunzişul; şi am auzit sunetul meu preferat – sunetul vântului care sufla puternic. Unde mă aflam?

În noaptea aceea, Eugene a scris în Jurnalul său despre pământ: 'Avea totul pentru inspirație – pădure, izolare (3,22 km depărtare față de oameni), privelişti montane, zăpadă iarna – dar nu era apă; poate că tocmai aceasta este 'dovada' că ar trebui să-l cumpărăm, întrucât noi nu vrem să petrecem după înțelepciunea acestei lumi.'

Dimineața devreme s-a slujit Liturghia în Catedrală. Toți am primit Sfânta Împărtăşanie, inclusiv Eugene şi eu. După Liturghie, Episcopul Nectarie a mers acasă să pregătească pentru noi micul dejun, spunând că îl va aduce în magazin, unde vom mânca cu toții ca în mănăstire, cu citiri [din cărți duhovniceşti].

Am coborât în mormânt. Îngenunchind în fața raclei şi punându-mi capul pe mitra Arhiepiscopului Ioan, m-am tot rugat: 'Doamne, arată-ne calea.' Atunci, fără cea mai mică mişcare, am auzit clar vocea sonoră a Părintelui Mitrofan (care era greu de auzit) vorbindu-i lui Eugene când cobora scările şi intra în mormânt: 'Jenea![199] La ultima noastră şedință a comitetului eparhial s-a hotărât, fiindcă participi la toate slujbele zilnice, să ți se ofere postul de psalmist[200] cu o remunerație de 100 $ / lună! Accepți? Ai nevoie de bani şi îți vom da, indiferent ce spui… Vei avea o zi liberă – vinerea, toată ziua.'

Nu-mi puteam crede urechilor! M-am ridicat în picioare şi am văzut uitându-se la mine două perechi de ochi. Părintele Mitrofan mi-a repetat cuvânt cu cuvânt ceea ce spusese deja, crezând că n-am auzit şi apoi şi-a văzut de treaba lui. Oamenii l-au înconjurat.

'Ce crezi că înseamnă toate astea?' M-a întrebat Fratele Eugene şoptind pe un ton serios. 'Crezi că asta înseamnă că Dumnezeu vrea ca noi să dobândim pământul?'

'Uimitor, absolut uimitor! De bună seamă! Iată cât de aproape este Dumnezeu!' Am răspuns cu fericire deplină, fiind gata de plecare. M-a strâns de braț că m-a durut, oprindu-mă, apoi s-a uitat adânc în ochii mei şi a zis, 'Asta înseamnă că Arhiepiscopul Ioan ne dă pustia!' M-a tras în jos înspre raclă, ca să mulțumesc Cuviosului ocrotitor, apoi am sărutat repede mantia, mitra şi toiagul Arhiepiscopului Ioan. 'Dar păstrează taina.' Eram cu totul de acord!

- Vreau să mai văd pământul, a zis el. Am putea să-l rugăm pe Nicholas Marr, care este acum la Casa Sf. Tihon, să ne ducă cu maşina lui. Ce spui?

- Când? Mâine? Am întrebat.

- S-a făcut. L-am rugat pe Nicholas, care ne-a dus în zorii dimineții următoare şi a promis să nu spună nimănui. Am ajuns îndată la Platina, am urcat dealul şi ne-am rugat stăruitor. Am cântat în vârful muntelui Acatistul Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, am spus o rugăciune către Arhiepiscopul Ioan şi am stropit cu agheasmă peste tot. Nicholas era atât de copleşit de problemele lui, că era prezent doar pe jumătate, dar a înțeles ce urma. Am văzut pământul dimineață; acum era într-o lumină diferită. Am cercetat unde şi ce să construim, etc., şi ne-am întors pe întuneric.

[199] Jenea: diminutiv rusesc pentru „Eugene"
[200] Psalmist: cel care citeşte slujbele, în mare măsură Psalmii, la strană.

Într-o lună pământul era al nostru.”

46
Prefacerea ţelinii

Prefaceţi ţelina în igoare ale cunoaşterii de Dumnezeu şi căutaţi pe Domnul, ca El să vină şi să vă îndestuleze de roade mântuitoare!

- Osea 10, 12

PENTRU Gleb, principala piedică care-i oprea zborul către pustie era responsabilitatea faţă de familie. El o îngrijise pe mama sa şi pe sora sa bolnavă mulţi ani şi încă nu era liber să plece. Mama sa îi spusese cu fermitate: putea pleca în „pustie”, dar numai după ce avea să o aşeze în casa ei, cu vedere spre ocean şi avea să-i găsească un soţ bogat pentru sora lui.

Gleb a cumpărat casa după ani de zile de economii din câştigurile sale, dar să găsească un soţ nu era o problemă atât de simplă. Răspunsul a venit printr-o minune a Arhiepiscopului Ioan. În decembrie 1966, Gleb a mers la mormânt şi a citit Psaltirea mai mult timp, până au plecat toţi. El îşi aminteşte, „M-am uitat în jur şi am văzut că nu venea nimeni. Eram numai eu cu cuviosul! Şi atunci ceva mi-a mişcat inima profund şi am început să plâng. M-am prăbuşit pe mantia sa şi am acoperit racla lui scumpă. Şi atunci, îndată mi-am dat seama că, întrucât el este viu cu Domnul şi de acolo el ne aude – să mă ajute în diferitele mele nevoi. Şi am început să mă rog lui cu convingere pentru sora mea, care dorea foarte mult să se căsătorească, dar fiindcă fusese bolnavă mulţi ani, nu şi-a putut găsi un om aproape de inima ei. Îndată s-a terminat slujba deasupra şi au coborât să închidă mormântul şi am plecat. Asta a fost duminică noaptea. În seara următoare, sora mea mi-a spus că întâlnise un tânăr şi a simţit că s-au plăcut. Curând după aceea a fost nunta lor, apoi un copil şi acum trăiesc deja de câţiva ani fericiţi împreună. Dar partea cea uimitoare este că ei s-au întâlnit chiar în ceasul când eu mă rugam Cuviosului Ioan pentru aceasta.”

GLEB şi-a câştigat „libertatea” în 1967, datorită unui bătrân rus prietenos, d-l Serghei Hodson. El îşi aminteşte, „Mama mea i-a fost de mare ajutor mamei d-lui Hodson, Lidia, în timpul ultimelor zile ale vieţii. El m-a auzit spunând că intenţionam să-mi părăsesc serviciul de la şcoală şi să-mi dedic timpul magazinului meu din San Francisco. El a zis că ar vrea să închirieze o cameră în casa mea – casa care, prin mijlocirea lui Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, o cumpărasem pentru mama, cu doi ani în urmă. Mama a fost cu totul de acord. Ştiind foarte bine că inima mea era ‘pe bulevardul Geary, pe balcon’, după cum glumea ea, a fost de acord să părăsesc şcoala. Situaţia financiară a mamei a fost asigurată de chiria domnului, ceea ce a fost într-adevăr o bucurie neaşteptată. La mai puţin de un an a murit şi el şi ne-a lăsat nişte bani, care au prins la fel de bine. Am mers la bancă şi am trecut partea mea celor două doamne ale mele – a fost un cadou pentru ele pentru libertatea mea. Au preluat casa cu toată ipoteca. Şi eram pe punctul de a fi liber.”

De prăznuirea Adormirii (15 august), 1967, Gleb s-a mutat în casa pe care o închiriase Eugene pe strada Clement din San Francisco. Şi-au mutat munca de culegătorie în această casă, întrucât în magazin li se distrăgea atenţia de la cules. Pe rând, un frate se ocupa de magazin, în timp ce celălalt stătea acasă la cules. Amândoi îşi

făceau ciclul zilnic de slujbe bisericeşti, acasă. De acum şi până la moartea sa, după aproape cinsprezece ani, Eugene şi-a făcut ciclul liturgic în fiecare zi fără întrerupere.

„NE-AM îndreptat toată atenția către mutarea la Platina”, scrie Gleb. „Am fost acolo în iarna aceea, în februarie. A căzut zăpadă enormă şi a trebuit să urcăm prin zăpadă până la brâu. Ne-a prins noaptea şi eram uzi complet. Am mers trei ore, dar era minunat – liniştit, pur şi izolat.

Ne-am hotărât să începem să construim în primăvară. Eugene a învățat să şofeze şi şi-a luat permis. Filip Potowka[201] din Michigan s-a mutat în casa noastră. Am cumpărat un camion şi am început să plănuim să construim serios, dar am constatat că Filip nu s-a implicat. Nici Laurence, care continua să fie critic. James a vizitat Platina odată, chiar la început, dar n-a fost încântat.

Era cu siguranță al nostru! Îl iubeam! Dumnezeu începea să ne arate în chipuri mistice pentru ce era întregul plan. Şi Arhiepiscopul Ioan, ca mai înainte, ne-a ajutat în clipe de îndoială, slăbiciune şi ezitare.

S-a hotărât ca mai întâi să merg eu şi să stau acolo singur o săptămână, mergând cu autobuzul; şi apoi, duminica următoare, Eugene mă va aduce înapoi până la autobuz şi va petrece el o săptămână singur acolo, în timp ce eu îl voi înlocui ca psalmist în catedrală. Eugene era puțin neliniştit dacă să mă lase să plec, dar fiind un om al naturii, fireşte că a îndrăgit întreaga idee.

De ziua numelui meu, 2 mai, am primit Sfânta Împărtăşanie şi am luat un autobuz spre Red Bluff. De acolo am început să merg pe jos, căci nu era nici un autobuz până la Platina. Am pornit dimineață. Era foarte cald. Am mers câțiva km, apoi cineva m-a luat călare câțiva km, apoi am mers cu piciorul, ducând şi o valiză… Un om mai în vârstă, cu maşină, m-a luat până la casa noastră din pustie. Am stat un timp de vorbă cu el şi apoi am rămas singur – şi se apropia seara. Trebuie să recunosc, nu doar că îmi era puțin teamă, ci foarte tare, mai ales când vânturile de apus de seară au început să sufle şi să urle pe muntele nostru, făcând zgomote țipătoare ciudate în ramurile copacilor uscați. O cucuvea țipa şi şoareci fugeau peste tot locul, întrucât casa noastră nu avea pereți, doar o construcție cadru, cu un acoperiş de tablă bun şi o tindă… am început să mă rog…

Primul sentiment al pustiei Platina a fost ceva foarte real şi cu adevărat foarte înmiresmat. Aerul era plin de arome necunoscute de flori dulci iar pământul – aproape intoxica. Am început să ridic peretele lateral pe zidul dinspre apus… Am petrecut primele zile cercetând împrejurimile, cu prudență, ştiind că dacă mi se întâmplă ceva, eram singur şi nu va şti nimeni. Totuşi, am coborât la magazin de câteva ori, aşteptând o scrisoare de la Eugene…

Atunci a venit memorabila zi pe care eu o consider că a fost începutul Platinei. Era o zi posomorâtă, întunecată, aceea a Sf. Iov de Pociaev.[202] Eram foarte posomorât, gândindu-mă ce muncă grea aveam de făcut pentru a ne muta şi odată mutați, cum vom viețui? Este atât de nepractic – mutând toate presele acelea ici, etc. Mai aveam şi frica permanentă de neadaptare şi de capătul lumii. Mă întrebam, dacă totul trebuia să fie aşa, deşi întreaga atmosferă în care să-ți petreci tot restul vieții era atât de minunată, cu condiția, desigur, ca să se poată trăi fără apă, piedici din partea clerului, oamenilor, animalelor sălbatice, etc.

Am petrecut cea mai mare parte a zilei în mare frică şi lacrimi, rugându-mă lui Dumnezeu ca să dea înțelepciune capului meu prost. O simplă trosnitură de copac, sau chiar ciripitul păsărilor, vor fi mărite în proporții uriaşe şi mă vor înfiora. Noaptea,

---

[201] Numele lui a fost schimbat.

[202] 6 mai. În altă zi de prăznuire a Sf. Iov, în august, se va aminti, Arhiepiscopul Ioan sfințise temelia obştii.

şoarecii erau nemilostivi şi visele mele înfricoşătoare nu arătau mai bine. Salutam ziua ca viață nouă dimineața şi apoi dădeam fuga peste tot locul, binecuvântând peste tot, mulțumind lui Dumnezeu că eram în pustie. Vânturile erau sălbatice noaptea; unii copaci au fost doborâți la pământ de trăsnetul îngrozitor.

Pe la amiază eram foarte obosit şi L-am rugat pe Dumnezeu să lase ziua să alunece cât mai repede posibil, ca să pot dormi iar Eugene va veni îndată şi mă va elibera! Să mă elibereze de ce? De cine? Dar atunci, care era scopul plănuirii de a petrece restul vieților noastre aici? Nu era aceasta o dovadă că totul era doar o fantezie, o escapadă nerealistă osândită eşecului? Îmi era ruşine de teama mea şi am încercat să uit de mine făcând muncă fizică. Dar gândurile, ca muşte supărătoare se vor învârti în jurul meu ca norii, sfâşiindu-mi în bucăți inima înfricoşată. Nimic nu părea drept, nici o rugăciune nu era de folos, nici mersul sau alergatul prin preajmă. Nu era faptul că eram singur: niciodată nu m-a deranjat să fiu singur, deşi niciodată nu am fost un singuratic. Căpătasem experiența agoniei deşertului… Singura mângâiere mi-o aduceau vizitele destul de dese ale căprioarelor sălbatice, care veneau şi mă priveau cu mare curiozitate…

După amiază a început să se întunece şi să se facă mohorât; nori negri grei au acoperit cerul şi printre copaci au început să se scurgă vapori de ceață, tot locul prevestea parcă ceva rău. M-am îndreptat spre Cruce în rugăciunile mele, când, dintr-odată, mi-a venit o idee cutremurătoare, că noi nu aveam nicăieri o cruce. Şi am început să bat în cuie o cruce mare ca să o pun înaintea uşii… A ieşit mai mare decât mă aşteptam şi nu puteam să o ridic. Pe când o târam cu mare greutate, sfârşit de puteri şi căzând sub povara ei, a început ploaia, în liniştea desăvârşită a pădurii. Singur îmi duceam crucea pe care eu însumi o făcusem şi începusem să mă gândesc. La ce foloseşte asemenea trudă, cine are nevoie de ea?

Întrucât nu aveam acolo nici o lopată, am putut să sap doar o gaură foarte mică ca să pun în ea crucea. Când săpam, nu mi-am dat seama cât de mare va fi crucea. Acum mi-am dat seama, când stăteam cu crucea în fața gropii mici. Ce să fac? Nădăjduind să mă eliberez de povara crucii, mi-am adunat toate puterile, am ridicat crucea şi am pus-o în gaură, gândindu-mă că cel puțin voi vedea cât de adânc trebuie să sap. Tot timpul cât o cărasem, cântasem rugăciunea către cruce. Când am pus-o, am simțit îndată că stătea singură. Mirându-mă, am păşit deoparte – şi stătea dreaptă, numai şase centimetri în gaură! Eram uimit şi mi-am dat seama că a fost o minune, un semn pentru mine, un semn care avea o semnificație; ca şi cum crucea era suspendată în aer sau susținută de îngeri nevăzuți. Am păşit mai departe, am făcut trei mătănii, am sărutat crucea, am sprijinit-o la bază cu pietrele pe care le-am găsit pe acolo şi m-am îndepărtat cu evlavie, neştiind cum să reacționez. Dar aceea a fost o minune!

Apoi a început să plouă şi a plouat toată noaptea, în timp ce vântul urla şi ecoul lui răsuna prin toată pădurea.

În noaptea aceea am avut un vis. Am văzut o mulțime de oameni mergând, într-un fel de marş, în rânduri de aproximativ zece oameni. Eu mergeam lângă Arhiepiscopul Ioan. De cealaltă parte a mea erau prietenii mei şi alții şi m-au rugat să mijlocesc pentru ei la Arhiepiscopul Ioan. Am promis că aşa voi face. M-am aplecat către Cuviosul Ioan nădăjduind să vorbesc cu el în numele celorlalți. Am vrut să iau binecuvântare de la el, ceea ce mi-a dat şi i-am sărutat mâna. Apoi m-a apucat repede de mână, s-a uitat drept în ochii mei şi mi-a sărutat şi el mâna. Uimit şi jenat, mi-am dat seama că ceea ce făcuse era pentru a-mi mulțumi că ridicasem o cruce în această pustie. Făcusem Cinstirea Sfintei Cruci peste acest pământ păgân, plin cândva cu demoni, ca Hristos să sălăşluiască în el şi să lumineze această națiune!

Când m-am uitat în calendar, mi-am dat seama ce zi era: sărbătorirea Semnului Cinstitei Cruci deasupra Ierusalimului în anul 351 după Hristos şi ziua Sf. Nil de Sora, cel ce a petrecut în pustia Rusiei de nord! Ştiam că era foarte semnificativ. Era o zi cu

soare şi cerul era senin, luminos. Am dat fuga să văd dacă crucea mea era la pământ, răsturnată de vântul turbat de noaptea trecută! Dar spre surprinderea mea, aceasta stătea drept, hotărât. Am lăsat-o acolo, nădăjduind că va sta aşa până ce va veni Fratele Eugene să o vadă cu ochii lui, căci urma să vină în ziua aceea.

În dimineața liniştită, caldă de duminică, a apărut o altă luptă de pustie. Eram într-o stare de goană după rugăciune şi hrană. Inima îmi era plină de nădejde şi slavă, că totul va fi bine şi Dumnezeu va binecuvânta îndrăzneala noastră… Am mers către ceea ce se numeşte acum 'Pinii foşnitori' şi am dat slavă lui Dumnezeu cu cântare şi laude duhovniceşti. Când m-am întors, am văzut o piatră mare pe drum, pe care am ridicat-o şi am dus-o pe umăr, ca s-o pun la baza crucii. Am mers liniştit, gândindu-mă la Sf. Nil de Sora şi cum îi plăcea lui mai mult decât orice să se afle în pustie desăvârşită. Deodată am auzit, foarte aproape în dreapta mea, un foşnet de frunze. M-am gândit că era o căprioară care s-a speriat şi voia să fugă. Dar n-a mai fost nici o mişcare iar eu, fără să mă mai uit în direcția aceea, am zis cu glas tare: 'Ei, de ce nu fugi dacă îți este atât de frică de mine?' M-am uitat în sus pe pârtie – şi am înlemnit! Înaintea mea, doar la vreo doi metri mai încolo, stătea o pumă uitându-se la mine! A trebuit să-mi cred ochilor, căci ni s-au întâlnit privirile şi amândoi nu îndrăzneam să ne mişcăm. Era cea mai frumoasă creatură pe care o văzusem vreodată, de o sută de ori arăta mai bine decât în toate pozele sau în grădinile zoologice! Era întruparea cea mai desăvârşită a regelui deşertului, personificarea pustiei în care venisem să sălăşluiesc! Avea blana de culoarea aceea frumoasă a pământului cu o nuanță de violet; avea ochii de un albastru limpede. Stătea mai sus decât mine pe deal şi doar într-o secundă ar fi sărit pe mine. Nu s-a mişcat; nici eu. Nu ştiam ce să fac. Mă gândeam să arunc în ea piatra aceea pe care o cărasem pe umăr, în caz că ar fi sărit la mine, dar nu-mi păsa dacă aş fi fost sfârtecat în bucăți de această creatură desăvârşită, care aparținea locului – în timp ce eu eram un intrus. Am început să mă rog lui Dumnezeu să o binecuvinteze, iar pe mine să mă lase să plec în pace. Am făcut un pas înainte, continuând să privesc drept în ochii ei liniştiți. Era clar că era curioasă să mă vadă. Poate că nu văzuse un om niciodată în viața ei, un om care fusese creat să o stăpânească şi care a devenit slab şi temător la orice zgomot din natură, care fusese făcută ca el s-o stăpânească. I-am şoptit cu blândețe: Lasă-mă să plec! Mi-e frică de tine! Eu nu-ți fac nici un rău! Dar vreau să mă sălăşluiesc aici cu tine, decât cu oamenii care ne vatămă.' Nu ştiu de ce am spus asta, rugând-o să mă accepte. Am mai făcut un pas înainte, în timp ce încet, am întors spatele înspre direcția în care trebuia să merg. Era liniştită; n-a făcut nici măcar o mişcare, totuşi m-a urmărit cu privirea. Am mai făcut paşi înapoi, neluându-mi privirea de la ea, apoi treptat am mărit paşii până când am început să alerg. Ea a rămas nemişcată, privindu-mă într-o linişte desăvârşită! Am fugit acasă şi de frică am sărit în sacul de dormit şi m-am rugat. Când m-am liniştit, am spus rugăciuni de mulțumire; dar n-am să uit niciodată frumusețea acestei creaturi a lui Dumnezeu, care împrăştia un fel de noblețe, putere, linişte şi măreția lucrărilor lui Dumnezeu, cu adevărat minunat!… Era într-adevăr o experiență mistică, deşi ştiu că nu a fost o viziune şi că eu am întâlnit de fapt o fiară sălbatică şi eram cu totul înfricoşat. Dar în această întâlnire a fost o strălucire a lui Dumnezeu, poate pentru că eu ştiam că înfruntam moartea şi asta făcea trauma mai mare. Dumnezeu mi-a dat o mică experiență a pustiei celei adevărate! Adesea când mă gândesc la ea, la frumusețea ei sălbatică, vărs o lacrimă de venerație înaintea lui Dumnezeu.

În aceeaşi zi, seara, au sosit Eugene şi cu Filip iar eu am plecat la San Francisco. Când s-a întors Eugene, cu o săptămână mai târziu, mi-a povestit experiența sa, căci voiam să ştiu dacă visul pustiei putea fi o realitate, dacă o puteam îndura. Mă tânguiam că mă simțeam strivit în catedrală, că în ciuda iubirii mele desăvârşite pentru slujbe, m-am simțit dat la o parte şi că nu mă simțeam bine în lumea bisericii…

De la magazinul nostru am mers spre apus, către plaja din Sea Cliff, care făcea parte din oraş, unde erau locuinţe scumpe. Puteam merge acolo adesea, ca să scăpăm de compania soborului.[203] Era târziu şi un apus frumos începea să cuprindă cerul. N-am avut încă prilejul să-i povestesc ce 'înflăcărare' am avut pentru 'cruce', când m-a întrerupt şi mi-a spus cele ce urmează.

Când au venit la Platina, Filip a arătat îndată că nu-l interesează pustia. El era foarte leneş; se ducea de mai multe ori pe zi în oraş să-şi ia o bere, ceea ce desigur că îl obosea pentru toată ziua, şi a plecat repede. Eugene a rămas singur. El a ales o bucată de pământ pentru tipografie, a tăiat nişte copaci, a pus o fundaţie de buşteni şi a făcut nişte blocuri din ciment pentru piloni. Când a fost gata să pună traversele pentru fundaţie a mers să se odihnească şi s-a rugat. Când s-a întors în acel loc şi era gata să înceapă fundaţia, deodată a sărit de frică pentru că în mijlocul pământului marcat, un şarpe uriaş – un şarpe cu clopoţei – a ieşit afară, revendicându-şi domeniul. A intrat în panică, neştiind ce să facă, fiind foarte conştient de primejdia de neocolit a acelei reptile. Atunci el şi-a dat seama că şarpele simboliza puterea răului, care voia să ne împiedice să ne mutăm acolo. Şi a luat lopata cu marginile plate pe care o adusese din San Francisco, a spus o rugăciune către Sf. Gheorghe, ucigătorul de balaur, şi-a făcut cruce şi a ucis şarpele cu o singură lovire – şi a ridicat o tipografie pe acest loc pentru a propovădui cuvântul biruitor al lui Dumnezeu la toată lumea vorbitoare de limbă engleză.

În aceeaşi seară, fiind istovit, a mers înăuntru să se odihnească pe scaunul său pliant, în timp ce uşa de la verandă a rămas deschisă. Fie că moţăia, fie că doar se odihnea, a văzut că Arhiepiscopul Ioan a apărut în verandă, înveşmântat într-o rasă neagră. Neştiind dacă era o arătare sau un vis, fără să sară în sus, socotind că trebuie să fie vreun prilej pentru care să se afle acolo, ştiind foarte bine că Arhiepiscopul Ioan plecase la Domnul cu aproape doi ani în urmă. Atunci a fost foarte deznădăjduit, fiind la fel de temător ca şi mine, mirându-se cum vom săvârşi toată mutarea şi vom petrece în această pustie. Îndată i-a pus câteva întrebări Arhiepiscopului Ioan: 1) 'Vei fi cu noi?' La aceasta cuviosul a încuviinţat din cap. 2) 'Gleb va fi cu mine?' A răspuns iarăşi afirmativ din cap. 3) 'Vom pătrunde în pustie ca să vieţuim acolo?' Iarăşi un răspuns afirmativ. 4) 'Se va alătura careva nouă (de vreun ajutor real)?' La aceasta a dat din cap negativ. Şi în cele din urmă, 5) 'Vom petrece în Platina pentru totdeauna?' Iarăşi un semn negativ şi a dispărut! A urmat un sentiment de confirmare, din care Eugene a înţeles că era de la Dumnezeu."

Rezemându-se de o balustradă dinaintea oceanului şi apusului de soare, Gleb l-a întrebat pe Eugene ce părere avea despre această întâmplare.

- Că va fi la fel de greu în Platina cum fusese în San Francisco, a zis Eugene.

Gleb a început să se tânguiască, spunând că se simţea neputincios să rabde încercările care urmau.

- Cine suntem noi să ne asumăm un lucru atât de îndrăzneţ? A strigat el. Suntem doar doi idioţi. Eu nu sunt bun. Mă simt atât de păcătos şi de slab.

Eugene şi-a pus mâna pe umărul fratelui său.

- Tocmai pentru că suntem mari păcătoşi, a zis el, Dumnezeu ne va folosi. Şi va reuşi.

[203] Sobor: catedrală. (În alte contexte, acest cuvânt se poate referi la un consiliu bisericesc.)

47
Izbăvirea de lume

Fericit omul a cărui dor şi grijă
Cuprind o palmă de pământ strămoşesc,
Bucuros să respire aerul locului său
Din propria sa ţelină.

Aşa să vieţuiesc, nevăzut, neştiut,
Aşa, fără tânguire să mă sfârşesc;
Răpit din lume şi numai piatra
Să spună unde mă sălăşluiesc.
- Alexander Pope din "Odă singurătăţii"

CĂTRE sfârşitul vieţii, tatăl lui Eugene, Frank, a continuat să sprijine noua viaţă şi muncă a fiului său. În 1967, fiind în convalescenţă după o operaţie, i-a scris fiului său: „Întotdeauna urmez îndeaproape mersul tău şi sunt foarte mulţumit de sensul lucrului tău – cât şi de înflăcărarea ta religioasă. Cred cu convingere că ceea ce plănuieşti de acum încolo, vei face negreşit. Sporirea ta, din punct de vedere ortodox, pare hotărâtă şi sigură." În mai puţin de un an, în iulie 1968, bunul domn Rose a murit fulgerător şi pe neaşteptate.

În Carmel, Frank a fost întotdeauna de folos celor din jurul lui şi comunităţii, oferindu-se să doboare stejarul cel găunos, să repare lucruri, etc. În ultima zi a vieţii, se dusese să văruiască casa unui vecin şi în mijlocul acestei lucrări de caritate a suferit un atac de cord. Ultima comunicare scrisă către fiul său, înscrisă pe spatele unei scrisori de la Esther erau următoarele:

GENE,
NU TE LĂSA DE SCOPURILE TALE
- TATI

A fost foarte greu pentru Esther să mai trăiască fără să fi putut să-şi ia rămas bun sau să schimbe ultimele cuvinte cu soţul ei. Eugene a plecat imediat în sud ca să fie cu ea. Eileen şi Franklin erau şi ei acolo. Franklin avea grijă de problemele financiare ale lui Esther, dar pentru sprijin moral, în ceasurile de durere, s-a întors cel mai mult către fiul ei „religios". Prezenţa lui Eugene acolo a fost foarte importantă pentru ea; şi, fiindcă el i-a scris lui Alison, asta a însemnat pentru ea mult. Înseamnă că unele diferenţe ale trecutului au fost ameliorate. Într-o asemenea împrejurare, nu era o victorie de suprafaţă, ci credinţa de care Esther avea nevoie.

PÂNĂ în vara următoare, Eugene şi Gleb luaseră hotărârea definitivă de a se muta. „Cu ajutorul lui Dumnezeu," scrie Gleb, „construcţia a fost terminată destul de bine ca să ne mutăm. Tipografia nu avea nici pereţi, nici acoperiş, cu toate acestea, noi am hotărât să mergem.

Pe atunci, noi eram respectaţi de tot clerul. Arhiepiscopul Artemon a insistat să viziteze casa în care vieţuiam şi culegeam texte. Episcopul Nectarie – care fusese rânduit de către Arhiepiscopul Ioan ca să ne poarte de grijă şi care fusese aşezat prin Părintele Andrei ca părinte duhovnicesc – a dorit să deschidă mănăstirea sa, nădăjduind că Eugene îl va însoţi, întrucât ştia că eu eram împotriva vieţuirii călugăreşti în lume, în Alameda. Părintele Nicolae Dombrovski obişnuia să ne invite la masa de prânz

duminica, nădăjduind că noi ne vom căsători cu cele două fiice ale lui, Ala şi Tamara, care erau într-adevăr foarte drăguțe. Totuşi, toți bănuiau că inimile noastre voiau să slujească lui Dumnezeu prin osteneli 'neomeneşti', deşi nimeni nu ştia că noi deja aveam pământul. Aveam nevoie de bani ca să ne mutăm şi nu aveam deloc, deşi până acum aveam tipărite câteva cărți şi volumul *Cuvântul ortodox* pe 1968 era cel mai gros din câte fuseseră vreodată… Dar Dumnezeu ne-a dat din nou ajutorul ca să ne mutăm.

Într-o zi, Eugene a venit de la Liturghia sa zilnică şi mi-a arătat zece bancnote de câte o sută de dolari. În dimineața aceea o rusoaică credincioasă (cunoscută ca 'doamna de tămâie' întrucât întotdeauna cumpăra tămâie de la noi) îi dăduse banii, spunându-i că va avea nevoie de ei şi să păstreze tăcerea despre ei! Asta însemna că Dumnezeu a văzut că noi eram gata de plecare!

Am început să ne împachetăm lucrurile în cutii. Ca să nu se ştie, trebuia să ducem aceste cutii noaptea, până la un garaj din josul străzii, pe care-l închiriasem şi îl umplusem tot."

Vladimir Anderson s-a oferit să preia magazinul după plecarea fraților. El preda la şcoala din oraşul Willits, dar a spus că va veni în San Francisco la sfârşiturile de săptămână, lăsând alți făcători de bine la magazin, în timpul săptămânii.

Deşi cumpărarea pământului fraților şi mutarea apropiată fuseseră binecuvântate de către Părintele Adrian, Arhiepiscopul Averkie şi Părintele Nicodim din Sfântul Munte Athos, frații ezitaseră să-i spună Episcopului Nectarie, ştiind cât de rău îi va face. Când Episcopul Nectarie a aflat în cele din urmă, a fost cu adevărat foarte dezamăgit, spunând fraților că „îşi bătuseră joc de sufletul lui". Frații i-au explicat motivele lor şi el desigur a înțeles, dar încă îi era greu să renunțe la ultima sa nădejde pentru o mânăstire în Alameda, nădejdea pe care o aveau ei.

Frații au avut o discuție şi cu Arhiepiscopul Artemon care, după cum a observat Eugene, „îşi exprimă aprobarea pentru moment".

În august 1969, frații au închiriat un camion mare pentru transport şi au pus în el toate maşinăriile. Gleb îşi aminteşte, „Când mutam presa de tipar, a venit Părintele Afanasie şi ne-a dat o idee cum să facem ca să punem sub ea rotițe. M-am uitat la el şi am văzut pentru prima dată ochii lui extrem de iubitori. El era un mare admirator al Arhiepiscopului Ioan şi a simțit că Arhiepiscopul Ioan se afla printre noi. Şi eu am simțit la fel.

Lucrarea ne-a luat foarte mult timp. În cele din urmă, în ajunul Adormirii Maicii Domnului, 14 august, am plecat dis de dimineață, nădăjduind să ne întoarcem în seara aceea pentru slujba de priveghere şi să returnăm camionul. Era foarte cald. Camionul era foarte mare şi nu ştiu cum reuşea Eugene să fie atât de liniştit şi desăvârşit. Am sosit după amiază devreme. Am tăiat crengi mari ca să ajungă camionul până la terasa tipografiei noastre, ca să putem deplasa presele pe rotile. Am mâncat, am muncit şi apoi ne-am prăbuşit. Eu m-am întins pe terasa caldă – podeaua viitoarei tipografii – şi am adormit adânc şi am dormit bine câteva ore. Când m-am trezit era noapte. Răsăriseră stelele şi luna. Era o linişte de mormânt; nu se auzea nici măcar ciripit de păsărele. Era minunat de cald. Eram atât de fericit în acel moment încât sunt convins că aşa este raiul. Nu era nici o adiere de vânt, dar aerul se simțea atât de proaspăt şi de minunat. Lumină, nori mici transparenți se rostogoleau peste lună – şi pădurea te desfăta. Mergeam cu picioarele goale pe pământul nostru sfințit. Mă simțeam liniştit şi real. Eugene dormea adânc înăuntru şi eu nu voiam să-l trezesc. Ştiam că nu ne vom duce înapoi să returnăm camionul, şi nici nu vom merge la priveghere. Aceasta *era* privegherea Adormirii – iar eu am început să cânt şi să plâng în acelaşi timp, neştiind că după nişte ani îmi voi pierde părtaşul tainei mele, partenerul sufletului meu, împreună-visătorul meu, tot într-o astfel de noapte a Adormirii."

Dimineață, frații au ales un loc frumos pentru o biserică, şi-au luat cărțile de slujbe şi au slujit toată utrenia pentru Adormire. A apărut o căprioară din pădure şi s-a aşezat lângă ei, privindu-şi cu curiozitate noii vecini, care aveau un scop foarte diferit de

acela al obişnuiţilor de dinainte ai pădurii – vânătorii. Fraţii s-au uitat unul la altul cu uimire, apoi s-a întâmplat ceva şi mai minunat. În timp ce slujeau, fraţii au stat, fireşte, tot timpul în picioare; dar când au ajuns la partea utreniei când toţi credincioşii trebuie să stea în picioare – în timpul Cântării a Noua a Canonului, când se cântă Lauda de Mărire a Preasfintei Născătoare de Dumnezeu – căprioara îndată s-a ridicat în picioare! Când Lauda s-a sfârşit, ea s-a aşezat din nou, aşteptând liniştită până la sfârşitul slujbei, după care s-a întors în pădure. „Cât de aproape este Dumnezeu!” Au gândit fraţii.

Gleb a mers la căsuţă, în timp ce Eugene a rămas să se roage în liniştea noului său cămin. O briză caldă adia printre copaci şi fire lungi de iarbă, trimiteau pe pământ frunzele moarte ale toamnei.

Odată cu schimbarea, acest munte s-a numit „Noble Ridge” (Culmea nobilă); un cămin potrivit pentru Eugene, al cărui nume însemna „nobil”.

Gleb avusese dreptate în legătură cu sentimentele tovarăşului său pentru acest loc: Eugene simţea că, întocmai ca frunzele care cădeau, putea muri atunci. În duh el murise faţă de lume cu mult timp în urmă, dar numai aici el avea prilejul să trăiască cu adevărat acea moarte binecuvântată, fiind viu în acea viaţă care nu moare niciodată. Ca şi moartea fizică, moartea faţă de lume este o taină pentru toţi în afară de cei care au trecut prin ea; şi astfel, Eugene va rămâne o enigmă pentru cei care l-au cunoscut. Dar dacă taina era de nepătruns pentru cei de pe pământ, ea era ştiută de Dumnezeu, Care vedea acum o creatură singuratică stând în faţa Lui, pregătindu-se pentru unirea viitoare cu El. Eugene se simţea nevrednic să fie eliberat de lume şi să se afle în „acest pământ al făgăduinţei”. Cu cât mai puţin vrednic se simţea el atunci, înaintea făgăduinţei de bază a lui Dumnezeu, care va fi împlinită în viaţa viitoare! Pe când stătea în mijlocul pădurii de toamnă care adormea şi se pregătea să se trezească la primăvară, Eugene a plâns cu recunoştinţă faţă de Creatorul său. În Eugene, la fel ca în natura adormită, Dumnezeu dă iarăşi viaţă mai bogată prin viaţă.

Chiar în locul în care s-a aşezat, îşi va găsi într-o zi odihna cea din urmă. Astăzi el se află acolo, aşteptând Învierea cea de obşte.

PARTEA a V-a

48
Aşezaţi în vestul sălbatec

Vă veţi închina lui Dumnezeu în muntele acesta.
- Ieşirea 3, 12

ÎN TIMPUL zilelor Golden Rush din California, munţii care înconjoară proprietatea schitului fuseseră plini de aşezări miniere. În anii '40 şi '50 (sec. XIX), mii de mineri, mai ales chinezi, au venit cu familiile lor în oraşul înfloritor al vestului sălbatec Weaverville, situat cam la 32 de km spre nord de locul unde fraţii trebuiau să-şi cumpere pământul. Din Weaverville, exploatarea minieră s-a mutat mai în exterior, până când în anii '70, minerii au ajuns foarte aprope de teritoriul viitorului schit. La început nu au dat acolo peste aur, dar au găsit un metal şi mai preţios – platina – şi de aici şi-a luat numele aşezarea Platina din apropiere. Fermierii păşteau vite şi oi prin acea regiune pentru a hrăni minerii flămânzi. Numele „Noble Ridge" s-a dat după numele unuia dintre ei, un cowboy care se numea Don Noble.

În 1893 s-a descoperit aur în golful din Harrison Gulch, doar la 6,5 km de locul unde urma să fie schitul. În Vale (Gulch) s-a construit îndată un oraş înfloritor, cu o biserică, două şcoli, câteva cârciumi, un oficiu poştal şi două diligenţe care aduceau poşta şi făceau aprovizionarea zilnică. În zece ani s-au extras aproximativ 450 tone de aur din minele locului, din care şi-a acumulat averea iniţial vestita familie Hearst.

După ce minerii au plecat, Harrison Gulch a rămas de fapt nelocuit iar oraşul Platina nu s-a dezvoltat niciodată. Orăşelul care poartă acum numele Platina este o dezvoltare recentă, situându-se cam la 800 de km de aşezarea originală Wild West (Vestul sălbatic). Ruinile minelor şi barăcile izolate rămân totuşi prin toată regiunea muntoasă. Câteva dintre acestea au fost găsite de către fraţii Eugene şi Gleb în preajma schitului, de-a lungul vechii poteci a vitelor din Noble Ridge.

CU MULT TIMP înainte de a se aşeza albii, vieţuiseră în regiune triburile de indieni americani, dar în sec. al XIX-lea ei au fost aproape exterminaţi. În 1852, o tabără întreagă, de vreo sută de indieni Wintun – bărbaţi, femei şi copii – fuseseră măcelăriţi cu cruzime la „Natural Bridge", cam la 24 de km depărtare de schit.

La 1 aprilie 1971, Eugene a întâlnit un urmaş al celor dintâi locuitori ai acestui pământ. Gleb scrie: „Odată, când trebuia să extindem tipografia pentru a răspândi cuvântul lui Dumnezeu vecinilor noştri, Eugene a mers la oraş ca să cumpere cherestea. Aducând un transport de lemn, la întoarcere, s-a oprit să ridice poşta. La ghişeul poştal stătea un bărbat înalt, de vreo patruzeci de ani, având o faţă arătoasă, severă, cu trăsături inteligente, orientale. Vorbea rar, chibzuit, cu un anumit rafinament şi a spus fără să se uite la Eugene, 'Ce faci cu toată cherestea ua din camionul de afară?' Eugene a spus că o aducea ca să-i fie de folos în construcţie. 'Nu poţi construi pe pământul nostru', a spus omul. 'Tot pământul ne aparţine nouă. Vă vom izgoni dacă ne distrugi pământul.'

Eugene a înţeles ce voia el să spună şi a răspuns, 'Noi zidim casa lui Dumnezeu, ai Cărui copii suntem noi toţi.' Omul a recunoscut aceasta şi şi-a schimbat tonul. 'Ei, nădăjduiesc să se împlinească.' a zis el. 'Dar nu-mi place ce se întâmplă pe aici.'

- Eşti urmaş al oamenilor care trăiau aici? a întrebat Eugene.
- Da.
- Ce trib eşti?
- Wintun.
- Tribul tău a avut aşezări în tot pământul acesta?
- Da, peste tot!

Indianul a vorbit din nou împotriva aşezării acolo a omului alb.

- Şi voi face totul ca să o opresc, a zis el în cele din urmă.

Întorcându-se în vârful dealului la schit, Eugene a relatat această întâlnire. El a zis că poate asta prevesteşte necazurile care aveau să vină. Apoi a zâmbit şi a spus:

- Totuşi, noi lucrăm pentru folosul indienilor locului.

Şi, într-adevăr, conceptul de ortodoxie care a fost adus de către Cuviosul Părinte Gherman americanilor băştinaşi din Alaska trebuie să fie prezent şi la americanii băştinaşi din pământurile sudului. Eugene a subliniat adesea nevoia introducerii vechii ortodoxii la vecinii noştri, aducându-şi întotdeauna aminte de întâlnirea sa cu un reprezentant al rasei nobile.

Una dintre cărţile preferate ale lui Eugene a fost *Ishi în două lumi: O biografie a ultimului indian sălbatic din America de Nord.* Ishi a fost singurul supravieţuitor al tribului Yahi, care trăia în patria deluroasă, la 128 km la răsărit de Platina, lângă muntele Lassen. Eugene vorbea adesea despre Ishi şi mai târziu s-a citit la schit cartea de folos pentru novici. Simplitatea lui Ishi şi apropierea sa de natură îi amintea poate de Lao Tze din vechea Chină. Dr. Saxton Pope, cel mai bun prieten al lui Ishi scria mai târziu: „Sufletul lui Ishi era ca al unui copil, mintea sa era ca a unui filosof."[204]

Eugene a căutat adesea pământul pentru vârfurile de săgeată şi oricare alte lucruri ale locuitorilor locali. Gândul că el trăia pe pământ virgin, pe un deal care nu cunoscuse prezenţa oamenilor albi, l-a făcut întotdeauna să ajungă până la indieni.

EUGENE s-a mirat când a auzit de un alb care trăise singur timp de patruzeci de ani în pădure, la o depărtare de câteva zile de mers de la schit, înspre sud-vest, pe un platou lângă un afluent al râului Eagle. Potrivit mărturiei a unuia care îl întâlnise, acest om stătea de vorbă cu păsările imitând sunetele lor. Păsările veneau la el şi el îşi petrecea mult timp vorbind cu ele. El nu a mâncat niciodată nici un fel de carne. Oamenii care îl vizitau trebuiau să fie foarte liniştiţi, căci lui nu-i plăcea zgomotul. Era greu de ajuns la adăpostul lui, fiind departe de drum; era nevoie de o călăuză pentru a găsi drumul. Eugene a încercat de câteva ori să facă pregătiri ca să meargă acolo, dar nu a reuşit niciodată. După ani de zile, el s-a gândit şi a vorbit de multe ori despre acest pustnic, cunoscut ca „Omul-pasăre", în care el a văzut limpede un duh asemănător.

NU mult după ce fraţii s-au mutat la Platina, li s-a dat un alt semn de la Dumnezeu, care a arătat că El era mulţumit de ostenelile lor misionare ortodoxe în acest nou hotar.

Odată, Eugene a coborât la poştă şi pe când se întorcea, a fost oprit de o doamnă mai în vârsta, cu numele Ana. Ea l-a văzut cu un teanc din revista *Cuvântul ortodox* şi l-a întrebat ce cară. El i-a arătat spunându-i, „Noi tipărim cuvântul ortodox al lui Dumnezeu." Ea a întrebat cum publică el o revistă în acest loc pustiu îndepărtat. El a zis, „Avem o presă tipografică sus pe deal şi un schit." Uimită, Ana şi-a exprimat îndată dorinţa de a veni şi a vedea ceea ce făceau fraţii. Eugene a invitat-o şi ea l-a urmat sus pe deal, împreună cu fiica ei Connie şi o altă rudă. Când a intrat în tipografie şi l-a văzut

[204] Theodora Kroeber, *Ishi în două lumi: O biografie a ultimului indian sălbatic din America de Nord* (Berkeley: University of California Press, 1961), p. 238.

pe Gleb tipărind la presă, a exclamat, „Ei, asta-i exact ceea ce a văzut George în visul lui!”

George, pe care frații nu-l cunoscuseră încă, era soțul fiicei Anei, Connie şi locuia pe o bucată mare de pământ la câțiva km de schit, înspre nord-vest. George era adventist de ziua a şaptea şi locuise mai înainte în San Joaquin Valley. Având un simț apocaliptic, el voise să cumpere o bucată de pământ îndepărtată, în California de nord, unde putea trăi simplu şi natural şi putea tipări o revistă care avertiza împotriva lepădării de confesiune şi consecințele abandonării căilor Domnului. El economisea destui bani şi a găsit pământ lângă Platina, dar când era gata să-l cumpere, a avut un vis: doi oameni îmbrăcați în negru, tipărind la prese primitive, într-o atmosferă care îi amintea de timpul lui Martin Luther. Şi un glas îi spusese: „În locul unde ai de gând să mergi, cuvântul lui Dumnezeu se tipăreşte deja.”

Pentru aceasta, George ezitase să cumpere pământul. El se interesase de Platina, dacă era o tipografie în funcțiune, dar nu aflase nimic. În cele din urmă pornise înainte şi se mutase la Platina.

Ana, văzând la schit ceea ce descrisese George în visul său, a concluzionat, „Iată, acesta este într-adevăr cuvântul lui Dumnezeu.” George a venit mai târziu şi a confirmat ceea ce spusese Ana despre vis. Comunitatea ortodoxă a fraților a fost o revelație pentru el. După cum a mărturisit, el vedea în ei oameni cu frica lui Dumnezeu şi a devenit bunul lor prieten pentru restul vieții sale.

49
Locuitorii din vestul țării

Nu pentru linişte şi siguranță, dragii mei frați, am întemeiat o comunitate în locul acesta, ci pentru luptă şi nevoințe... Ne-am adunat împreună în acest liman liniştit, acest sălaş duhovnicesc, ca să viețuim de pe o zi pe alta, o luptă fără odihnă împotriva patimilor noastre.

- Sf. Faust de Lerins

PRIMII ani la schit au fost deosebit de grei pentru frați. Aveau doar două clădiri mici: o construcție cu o cameră unde dormeau, mâncau şi țineau slujbele şi altă construcție unde țineau utilajele de tipărit. Iarna era uneori de un frig usturător. La început, frații aveau o sobă cu lemne numai în tipografie; mai târziu au făcut rost de o sobiță pe care îşi găteau mesele, dar rareori le era cald în această clădire. Pe de altă parte, vara, pământul era uscat, cu o căldură de deşert, arzătoare.

Totul trebuia să fie urcat pe munte cu camionul. Întrucât nu se afla pe munte nici o sursă de apă, chiar şi apa trebuia să fie transportată până acolo. Era un mare efort să urci şi să cobori pe drum. Zăpada împiedica uneori plecarea spre oraş şi atunci când se topea, drumurile nepavate erau pline de noroi şi vehiculele se împotmoleau. Chiar şi atunci când drumul era circulabil, adesea frații nu puteau circula cu maşina, căci maşinile şi camioanele lor, pe care ei nu-şi puteau permite să le cumpere decât la mâna a doua, se defectau după mai multe drumuri grele în vârful muntelui. În astfel de împrejurări, frații trebuiau să meargă pe jos peste 3 km până la Platina şi să care apa cu spatele. Ei au învățat să spele vasele cu o cantitate *foarte* mică de apă.

Nu era nici un fel de instalație de țevi. Nu erau nici fire de electricitate, aşa încât presa tipografică trebuia să depindă de un mic generator pentru putere. În afara

tipografiei, frații nu foloseau de loc curent electric, potrivit planului inițial al lui Eugene; pentru iluminat, aveau lumânări şi lămpi cu petrol.

Într-o istorioară a obştii, Eugene scria: „Chiar dezavantajele şi dificultățile pământului pe care îl dăduse Vlădica Ioan fraților în chip atât de minunat, s-au dovedit a fi de un deosebit folos, care aducea ajutor vieții duhovniceşti liniştite: lipsa curentului electric şi a liniilor telefonice adeveresc marea izolare a fraților de lume; lipsa apei şi a altor comodități ale vieții de oraş dau un caracter ascetic vieții zilnice, care este foarte greu de dobândit în condițiile artificiale ale vieții moderne. Tocmai dificultățile unei vieți primitive la țară, mai ales iarna, întăresc credința în Dumnezeu şi învață răbdarea într-un fel foarte practic; şi zăpada rece, fără simțire, învață omul să nu se încreadă prea mult în puterile proprii şi dă gustul adevăratei pustii în care au luptat asceții ortodocşi ai trecutului."

Pe lângă cerințele care urmăreau supraviețuirea fizică, frații trebuiau să-şi câştige existența doar din ceea ce tipăreau. În 1971, Eugene scria: „Până acum, 90% din osteneala mâinii şi minții noastre este dedicată în întregime tipăritului (şi tăiatul lemnelor, etc.), şi munca noastră de traducere şi intelectuală se desfăşoară în general între orele petrecute la maşinile de tipărit. (Asta nu este o plângere - este probabil mântuirea noastră!)"

Rânduiala fiecărei zile era stabilită de ciclul slujbelor bisericii. Frații se întâlneau pentru slujbe de trei ori pe zi, urmând pravila de rugăciune din timpurile vechi. Ei ştiau că mai mult decât prin viața lor aspră, prin rugăciune puteau rămâne în tradiția viețuitorilor în pustie, despre care au citit şi i-au iubit.

Frații aveau grijă să păstreze o atmosferă de rugăciune în schit. Mai ales Eugene era foarte strict în această privință, nepermițând nici un fel de nepăsare sau nepurtare de grijă. Potrivit rânduielilor monahale, nu trebuia să fie nici o vorbă deşartă în timpul zilei, nici tolăneală întâmplătoare şi nici să stea pe scaun cu picioarele încrucişate.

Hrana părinților era cât se poate de simplă. Înainte de a deveni călugări, ei țineau rânduiala mânăstirească a meselor, nu mâncau nici un fel de carne, în afară de peşte. În timpul meselor, un frate citea dintr-un text duhovnicesc, în timp ce celălalt mânca. Parte a tradiției monahale ortodoxe, asta se făcea pentru ca sufletul să fie hrănit în acelaşi timp cu trupul. Cărțile de la Optina ale lui Serghie Nil au fost astfel citite cu glas tare, ca şi multe volume ruseşti ale Vieților Bătrânilor de la Optina.

De cele mai multe ori, Eugene citea sau asculta texte duhovniceşti fără să comenteze de loc, cugetând şi adunând în minte fiecare lectură. Când Gleb insista să vadă o reacție, el spunea doar că textele prezentau lucrurile aşa cum erau: *normalitatea* vieții creştine care s-a pierdut. Gleb se mira că Eugene nu a căutat niciodată extraordinarul. Gleb era preocupat de relatări de viziuni, revelații şi apariții ale luminii necreate, dar nu a observat un răspuns similar şi din partea lui Eugene. Când a întrebat de ce, Eugene i-a spus că imaginea era destul de vie chiar şi fără asemenea manifestări.

FRAȚII au avut un scop umil venind la schit. Ei nu căutau să întemeieze o mânăstire mare, recunoscută sau vestită, ştiind foarte bine că însăşi austeritatea vieții lor era un mijloc de intimidare pentru aceasta. În mod intenționat, ei nu au făcut reclamă sau publicitate schitului lor. În primii ani nu au fost tunşi în călugărie şi nici nu au fost hirotoniți preoți şi nu doreau să fie povățuitori duhovniceşti pentru vizitatori.

Totuşi, nu aveau nevoie să fie tunşi ca să treacă prin încercările şi bucuriile vieții monahale. Ei nu plecaseră în pustie cu ideea că prin aceasta, puteau scăpa îndată de ispitele lumii, întrucât ei ştiau din literatura patristică faptul că, atât timp cât impresiile lumeşti se mai află în om, ispitele îl vor urma în pustie. Iar ei au învățat din propria lor experiență că aceste impresii sunt sporite când cineva se rupe de societate. În lume, impresiile vin şi se duc, urmate de altele; totuşi, în liniştea pustiei, acestea se construiesc

în mintea omului, devenind ceva ce pare real. Adesea ideea despre ceva devine mult mai dulce şi mai amăgitoare decât realitatea însăşi.

Gleb scrie, „Primul an de viață în singurătatea pustiei era total diferită de ceea ce aşteptam noi. Liniştea de negrăit din lumea naturii din jurul nostru a accentuat zgomotul şi agitația care încă se mai dezlănțuia în noi. Aşa cum se vede o cută pe o pânză albă, dar pe o țesătură cu multe culori nu se vede, la fel şi în ceea ce priveşte viața în pustie, fiecare fleac adus din lume se face simțit cu o putere deosebită, pe fondul unei linişti desăvârşite.”

Textele hagiografice arătau fraților că asceții sunt izgoniți din pustie nu atât de piedici diferite cu care diavolul îi poate tulbura, cât de propria lor *frică*, pe care diavolul o poate spori. După cum a observat Gleb, cea mai mare greşeală a lui Eugene era *teama*, înclinarea către a se descuraja cu uşurință. Mintea iute a lui Eugene, care putea cu atâta rapiditate să ajungă până la adevărul unui lucru, putea în acelaşi timp să desluşească toate problemele „veritabile” şi forțele amenințătoare. După ani de zile, au fost câteva ocazii, când totul părea împotriva a ceea ce el iubea cel mai mult şi a simțit că nu era de folos să „ia armele împotriva unei mări de necazuri.” În acele situații, el spunea cuvinte ca „poate nu este de folos”, iar Gleb trebuia să-l sfătuiască şi să-l mustre.

Fricile lui Gleb erau mai subiective, venind din „complexul de inferioritate” al ruşilor.[205] Spre deosebire de Eugene, lui nu-i era teamă că ceva era imposibil din punct de vedere obiectiv, ci mai degrabă că *el însuşi* nu era capabil de acel lucru. El avea nevoie să i se liniştească cauza care îi pricinuise tulburările emoționale, despre care Eugene trebuia să asculte în decursul anilor. În acele situații, Eugene îşi liniştea fratele, spunându-i câteva cuvinte simțitoare iar el nu reacționa emoțional. „Nu-ți pare rău pentru mine?!” Se plângea Gleb. „Nici un pic”, spunea Eugene. „Tu eşti cel mai norocos om din lume.”

PROBABIL cea mai mare greutate fizică, cu care s-au confruntat frații în primii ani, a fost aceea de a încerca să tipărească reviste şi cărți într-o pădure îndepărtată, în condiții atât de primitive. Ca şi cum tipărirea nu le ajungea, frații erau adesea pe drumuri izolate, când li se strica camionul încărcat cu hârtie şi materiale pentru tipărire, pe care le aduceau la schit. Uneori ei trebuiau să tragă manual bare grele de plumb şi alte metale până sus pe deal.

Problemele mecanice cu presa de tipărit încercau răbdarea fraților până la limită. De câteva ori, ambii frați şi-au rupt degetele la presă, întotdeauna rămânând cu ele schilodite. Totuşi, când Gleb începea să se tânguiască, Eugene i-o tăia scurt spunându-i:

- Tu vrei să te întorci în lume. – Asta vrei? Alteori îl întreba, Vrei să primeşti răsplata acum sau în cer?

- În cer, desigur, răspundea Gleb. Dar n-aş putea să am şi acum puțin?

La aceasta Eugene dădea doar din cap:

- Ori acum ori atunci. Ai de ales.

Când frații se aşteptau cel mai puțin dar aveau cea mai mare nevoie, veneau mici semne din cer. Unul dintre acestea se referă la linotipul pe care l-au achiziționat în 1970. Linotipul, deşi cu mult mai eficient decât procesul manual de tipărire pe care îl folosiseră ei, a fost un coşmar mecanic care le-a adus mult necaz. Acesta avea nevoie nu numai de curent electric de la un generator ci şi de gaz propan. Într-o zi, pe când Eugene culegea literele pe linotip, lucrând cu plumb topit la gaz, s-a stricat generatorul. A încercat vreme de câteva ore să-l repare, în timp ce plumbul se răcea. Apoi, când în cele din urmă a pornit generatorul, a descoperit că linotipul nu voia să funcționeze! Nu era nimic nou pentru el, întrucât adesea a constatat că petrecea mai mult timp încercând să

[205] Acest tratat a urmărit reformele radicale de occidentalizare ale lui Petru I, care au făcut poporul rus să se ruşineze de propria lor cultură.

repare maşinile decât lucra efectiv la culesul literelor. De data aceasta, totuşi, a simțit că a ajuns la capătul răbdării. „N-o mai pot scoate la capăt”, i-a spus lui Gleb. „Am pierdut ore întregi şi tot nu putem face nimic.”

„Este diavolul”, a spus Gleb. „Este flămând şi trebuie să ne irite. Mergi şi adă aghiasmă.”

Când s-a întors Eugene, au luat o cruce de lemn de pe perete şi au sfințit cu aghiasmă maşina şi toată camera. Nici n-a apucat bine Eugene să facă aceasta, când, atât linotipul cât şi generatorul au pornit de îndată de la sine, împreună cu presa tipografică.

Altă dată s-a stricat camionul fraților şi nu s-a mai mişcat de loc. Eugene îşi amintea, „Am mulțumit lui Dumnezeu şi am început să cărăm apă de la un izvor nou descoperit, la 800 de m şi să aducem poşta, alimentele şi benzina, pe jos, până sus pe deal – foarte greu, dar bine pentru noi. Apoi, în mijlocul noului *Cuvânt ortodox*, generatorul s-a stricat şi Gleb m-a auzit căzând aproape în deznădejde: ‘Poate că ceea ce facem noi nu este bine, la urma urmei’ – dar în mai puțin de 24 de ore a venit un diacon din San Francisco cu doi mecanici (fără să ştie de starea noastră disperată), care ne-au reparat camionul destul de bine ca să ne întoarcem în San Francisco pentru reparații mai mari şi ne-a lăsat un alt camion cu care am cărat generatorul ca să fie reparat şi chiar acum am expediat prin poştă noul număr din *Cuvântul ortodox*.”

Alteori Dumnezeu i-a păzit pe frați de primejdie fizică. Un tânăr preot rus a scris următoarea relatare, vorbind despre sine la persoana a treia:

„Odată, în timp ce urca pe deal, Părintele Serafim a călătorit şi a trecut peste capul Părintelui Gherasim şi al altui om. S-a lovit cu spatele de o stâncă mare, s-a izbit de stâncă, a ricoşat şi a căzut în tufe. Însoțitorii săi s-au speriat crezând că îşi fracturase spatele şi toate coastele. Dar Părintele Serafim s-a ridicat liniştit, spunând că fusese salvat de către Preacuviosul Părinte Gherman din Alaska. Ei au cântat troparul [către Cuviosul Gherman], şi şi-au continuat drumul.”[206]

PÂNĂ LA URMĂ, frații au văzut prețul supărărilor, ispitelor şi încercărilor pe care le-au întâmpinat. Eugene a spus odată, „Sfinții Părinți ne spun că trebuie să vedem în toate ceva pentru mântuirea noastră. Dacă poți face asta, poți fi mântuit.

Într-un fel neinspirat, te poți uita la ceva ca la o presă tipografică care nu funcționează. Stai aproape şi te bucuri, privind cum ies paginile tipărite, frumoase, albe, bune, care îți dau o senzație plăcută de satisfacție ş te gândeşti la activitatea misionară de a răspândi mai multe exemplare într-o mulțime de țări. Dar dintr-odată începe să te chinuiască, încep să se împrăştie foile într-o parte şi-n alta; încep să se lipească şi să se rupă la margine. Vezi că toate exemplarele pe care le-ai făcut în plus se şterg, stricându-se unul pe altul şi în final eşti atât de încordat, că tot ceea ce poți face este să stai şi să spui Rugăciunea lui Iisus în timp ce încerci totul ca să iasă bine. Deşi nu te poate mulțumi (ca atunci când vezi că ies automat copiile frumoase, curate), duhovniceşte probabil că înseamnă cu mult mai mult, pentru că te însuflețeşte să lupți. Dar dacă în loc de aceasta, te descurajezi atât de tare că trânteşti maşina, atunci ai pierdut bătălia. Lupta nu constă acum în câte copii ies pe oră: lupta constă în ceea ce face sufletul tău. Dacă sufletul tău se poate mântui şi slobozeşti cuvinte care pot mântui pe alții, cu atât mai bine; dar dacă rosteşti cuvinte care îi pot mântui pe alții şi tot timpul îți distrugi propriul tău suflet, nu este aşa de bine.”

Eugene a făcut comentarii la nişte rânduri asemănătoare după ce a primit o scrisoare de la un călugăr care, având o avere personală, „visa la o activitate misionară”. „Are mare nevoie de ajutor”, scria Eugene, „şi ‘banii nu sunt o problemă’ – ar plăti bucuros cuiva să vină din Europa să-l ajute… De fapt, noi aproape am renunțat să

[206] Părintele Vladimir Derugin, „Ieromonahul Serafim: Trecerea în cealaltă lume a unui om drept”, (Greenview, California: Părintele Serafim Memorial Fund, 1983), p. 13 (în lb. rusă).

căutăm la el vreo lucrare de folos. După câte se pare, la urma urmei, calea cea mai sigură de a aduce roade pentru *sfânta ortodoxie* este să te afli într-o stare de strâmtorare, de privațiune, aproape imposibilă, fără nici o cale de ieşire, decât numai rugăciunea şi lucrarea cu sudoare şi lacrimi. Prea multă libertate, prea mulți bani, prea multe oportunități, prea multe idei – par să fie prea uşor împrăştiate de vânt. Trebuie pur şi simplu să-I mulțumim lui Dumnezeu pentru toate suferințele şi încercările noastre – nu există nici o altă nădejde pentru noi!"

ÎN TIMPUL primilor ani de pustie a fraților, rugăciunile şi munca lor zilnică erau întrerupte de vizitatori. Veneau acolo numai cei care îi cunoşteau personal şi ştiau de existența schitului. Arhiepiscopul Artemon le-a făcut o vizită pe la început, dar se pare că nu şi-a dat seama de ce se mutaseră frații la Noble Ridge. Gleb l-a lăsat pe Eugene să vorbească cu el, ca Arhiepiscopul să poată înțelege dintr-o perspectivă americană.

Vizitele Episcopului Nectarie erau cu mult diferite. Cu el, ei simțeau individualitatea sufletului şi prezența lui îi întărea ca să rabde toate greutățile şi ispitele care apăreau. Gleb îşi aminteşte:

„De câte ori venea Episcopul Nectarie, noi frații, cu căldură şi bucurie, ca şi copii care se aşteaptă la bună petrecere, alergam la poartă şi trăgeam clopotul, ca şi cum ar fi venit un pontif. Întâmpinarea lui în schit era amestecată cu umor, interes şi un sentiment de smerenie. Făcea o scurtă sfeştanie, dădea binecuvântarea arhierească şi de obicei ținea o scurtă predică, în care se tânguia de sănătatea sa, de situația Bisericii şi de starea lumii. Dar cuvintele lui nu aveau nimic în afara Bisericii. Realitatea care venea de la el nu era prezentată prin prisma egotismului pontifical, ci a smereniei patristice de dreaptă socoteală. Şi astfel ne dădea înflăcărarea pentru a primi acea experiență de viață duhovnicească adâncă, al cărei purtător era – experiență de care aveau nevoie sufletele noastre din secolul XX.

Episcopul Nectarie ne povestea amintirile sale despre Sfânta Rusie şi Optina, despre legătura sa cu oameni sfinți, care au devenit mai târziu noi mucenici. Istorioarele lui erau presărate cu anecdote şi comparații; şi pe parcursul relatării aveau loc multe întâmplări amuzante, în care nu evita să fie ridicol. Unele lucruri pe care le spunea dădeau la iveală o observare adâncă a vieții, în care eu am văzut influența Părintelui Adrian asupra gândirii şi ideilor lui. Şi mereu erau relatări foarte emoționante, în timpul cărora, atât el cât şi ascultătorii lui erau scăldați în lacrimi. Asta nu se întâmpla pentru că voia neapărat ca cele spuse să stârnească asemenea emoții, ci pentru că povestitorul era un om normal, cald, care iubea viața şi prețuia libertatea. Se putea vedea că era cam mâhnit de felul în care acționează lumea, că simțea durere atât trupească cât şi sufletească, dar mai presus de toate, el lupta pentru a ajunge în ceruri.

În ascultarea mărturisirilor, Episcopul Nectarie semăna iarăşi foarte mult cu Părintele Adrian. El nu era la fel de cuprinzător, energic şi prielnic ca Părintele Adrian, dar suferea împreună cu păcătosul penitent.

Din pricina stării sale de sănătate, Episcopul nu putea niciodată să stea la schit peste noapte, ci trebuia să plece şi dacă era nevoie, se reîntorcea la schit dimineața pentru slujbă. Când vizitele acestui om îndrăgit se apropiau de sfârşit, despărțirea lui arăta regret sincer față de sufletele care îl iubeau şi pe care şi el le iubea. Iar când clopotul suna din nou potrivit Tipiconului[207] de la Ierusalim şi vehiculul cobora dealul şi Episcopul binecuvânta de la fereastră, inimile fraților trăiau experiența de a fi orfani. Şi totuşi noi aveam sentimentul de a fi împliniți, aproape ca după o masă gustoasă cu desert. Ne întăriserăm pentru lupta ce urma să înfrunte realitatea dură, fiind încălziți pe

[207] Tipicon: regulament, rânduială.

dinăuntru pentru a avea o viziune clară asupra a tot ceea ce însemna activitatea vieții noastre.”

50
Pe urmele Cuviosului Paisie

Iată acum, ce este bun şi ce este frumos,
decât numai a locui frații împreună!
- Psalm 132, 1

DEŞI frații erau, după cum spunea Eugene, „noi locuitori de la granița duhovnicească” din America contemporană, ei ştiau că nu sunt singuri şi făceau ceva ce nu era de loc nou, ci era încercat şi verificat prin veacuri de experiență. Ei îşi dădeau seama că nu puteau niciodată trăi felul de viață al marilor viețuitori ortodocşi din pustie; dar citind despre ei şi împărtăşind măcar în parte osteneala lor, ei erau uniți mistic cu aceia şi puteau să ia din puterea lor. Ei erau aduşi în preajma acelora care câştigaseră bătălia pe care o dădeau acum.

Gleb scria: „*Stareții*, sfinții erau povățuitorii noştri când cobora asupra noastră noaptea ispitelor sau teama, iar noi umblam prin mica împrejmuire călugărească sub îndrumarea lor.”

În osteneala lor din pustie, frații s-au simțit mai aproape de pustnicii din sec. al XVIII-lea şi al XIX-lea din Rusia. Prin tradiția lor, ei aparțineau mai ales acelei rădăcini care venea de la Cuviosul Bătrân Paisie Velicikovski († 1794),[208] care a determinat cea mai recentă înflorire a sfințeniei în Rusia. În timpul lui Paisie (sec. al XVIII-lea), monahismul ortodox se bazase în special pe osteneli ascetice de suprafață; vechea învățătură patristică despre „lucrarea lăuntrică” a vieții mistice în Dumnezeu, fusese uitată în mare măsură. Tânărul Paisie a mers în Sf. Munte Athos să caute această învățătură şi după multă cercetare, a descoperit manuscrise neprețuite, care nu erau cunoscute nici măcar călugărilor de acolo. Datorită acestei descoperiri şi muncii ulterioare de o viață a lui Paisie, de traducere, copiere şi răspândire a acestor texte patristice, antologia cunoscută sub numele de *Filocalia,* a fost alcătuită şi publicată în câteva limbi.

Fiind şi povățuitor într-o obşte de călugări, Bătrânul Paisie a lăsat o moştenire duhovnicească care a avut urmări foarte importante pentru lumea ortodoxă. Ucenicii lui au răspândit învățăturile „tainice” pretutindeni, în lung şi în lat, reînnoind viața duhovnicească a mânăstirilor care, au dat cu adevărat sute de sfinți în România, Rusia şi Sfântul Munte Athos. În Rusia, Mânăstirea Valaam a fost astfel reînnoită; vestitul său misionar, Cuviosul Părinte Gherman, a fost şi el pe linia paisiană.[209] Nici Optina nu ar fi fost ceea ce a fost fără Paisie: şirul său de bătrâni primiseră seva duhovnicească direct de la ucenicii lui Paisie.

Totuşi, cel mai mare preț pentru Eugene şi Gleb l-a avut-o linia paisiană a sfinților asceți care continuaseră drumul până în vremea lor. Cei mai mulți dintre părinții şi maicile lor duhovniceşti – Părintele Adrian, Părintele Gherasim, Ivan şi Helen Kontzevici, Părintele Mitrofan, Episcopul Nectarie – aparțineau acestei direcții. Gleb scrie, „Eu însumi am fost zidit întru acel ‘chip’, de către toți iubiții mei învățători, cu toate slăbiciunile şi greşelile mele, către Cuviosul Paisie!”

[208] Canonizat de Biserica din Rusia în 1988.
[209] Interesant, Cuviosul Gherman a plecat la Domnul în aceeaşi zi ca şi Cuviosul Paisie (15 noiembrie), cu patruzecii şi doi de ani mai târziu.

Eugene era foarte emoționat când se citea cu glas tare în trapeză Viața şi scrierile Cuviosului Paisie. El şi Paisie mergeau în acelaşi pas. Amândoi căutaseră Adevărul cu o râvnă mistuitoare şi găsindu-L, şi-au închinat viețile ca să-l pună şi la dispoziția altora. Eugene scria odată, „Viața Cuviosului Paisie este de o valoare deosebită pentru noi, căci este Viața unui Sfânt Părinte al timpurilor moderne, unul care a viețuit ca cei din vechime, aproape în zilele noastre… Climatul duhovnicesc al timpului său era foarte asemănător cu al nostru; multe ispite pe care le-am avut noi, le-a avut şi el; el ne-a dat răspuns unui număr de întrebări stăruitoare." Pentru Eugene, luptele pe care le-a purtat Paisie atât ca monah cât şi ca misionar, erau foarte reale, vii şi pământeşti, fiind păstrate în întregime de propria sa experiență. Treapta înaltă a înțelepciunii duhovniceşti a lui Paisie, unită cu pocăința adâncă, sfâşietoare, pe care o însuflețea, a devenit un model pentru propria osteneală creştină.

Eugene a spus mai târziu că, „pentru creştinii ortodocşi din sec. al XX-lea, nu este nici un sfânt părinte al timpurilor recente, mai important decât Cuviosul Paisie Velicikovski. Asta nu este pur şi simplu pentru viața sa sfântă; nu pur şi simplu pentru că, ca un alt Sfânt Grigorie Palama, el a apărat practica isihastă a Rugăciunii minții lui Iisus; nu doar pentru că el, prin mulții săi ucenici, a însuflețit marea renaştere monahală a sec. al XIX-lea care a înflorit cel mai puternic în sfinții bătrâni ai Mânăstirii Optina; dar cel mai mult pentru că a îndreptat din nou atenția creştinilor ortodocşi către *izvoarele* sfintei ortodoxii, care reprezintă singura temelie a adevăratei vieți ortodoxe şi ideea dacă aparține trecutului sau prezentului, călugărilor sau mirenilor."[210]

Frații Eugene şi Gleb au luat aceste izvoare – Sfintele Scripturi şi scrierile sfinților părinți – drept ocrotirea lor împotriva riscurilor duhovniceşti ale viețuirii în pustie, împotriva înşelărilor diavolului şi a minții lor căzute. Ei trebuiau să se îngrijească de supraviețuirea lor duhovnicească, ca şi de supraviețuirea lor trupească. Bătrânul Paisie îi atenționase pe frații din mânăstirea sa: „Dacă nu dați atenție şi nu citiți cărțile patristice, vă veți pierde pacea şi iubirea lui Hristos, cu alte cuvinte, veți slăbi în împlinirea poruncilor lui Hristos şi veți ajunge la răzvrătire lăuntrică, nelinişte sufletească şi neorânduială, tulburarea sufletului, şovăială şi deznădejde, ucidere şi judecarea unuia de către altul; şi din pricina sporirii acestora, iubirea multora se va răci sau mai precis a celor mai mulți; şi dacă se vor întâmpla toate astea, această comunitate în curând va pieri, mai întâi sufletul şi cu timpul şi trupul."[211]

ÎNAINTE de a veni în pustie, frații luaseră folos de la Viața şi învățătura Cuviosului Paisie, ca plan principal pentru activitatea lor. Întreaga lor idee de a fonda un schit cu doi sau trei frați care să viețuiască în comun fusese inspirată din experiența lui Paisie.

Ca tânăr călugăr în Sfântul Munte, Paisie a viețuit mai întâi singuratic, pentru o vreme. Când l-a vizitat bătrânul său din România, schimonahul Vasile de la Schitul Poiana Mărului, l-a sfătuit pe Paisie să nu încerce înainte de vreme viața pustnicească:

> „Întreaga viață monahală se împarte în trei: primul fel, cenobitismul, al doilea fel, numit calea împărătească sau de mijloc, când doi sau trei viețuiesc împreună şi au o proprietate comună, hrană şi îmbrăcăminte în comun, osteneală şi muncă în comun, grijă comună pentru mijloacele de existență şi renunțând la tot ceea ce înseamnă voie proprie, se află în ascultarea unuia față de celălalt întru frica lui Dumnezeu şi iubire; şi al

[210] Schimonahul Mitrofan, *Cuviosul Paisie Velicikovski* (Platina, California: Obştea Sf. Gherman, 1976), p. 13.
[211] Ibid. p. 123.

treilea fel, pustnicia singuratică, care este potrivită numai pentru oamenii desăvârşiţi şi sfinţi…

Este mai bună vieţuirea cu un frate, cunoaşterea propriei neputinţe şi măsuri, pocăinţa şi rugăciunea înaintea lui Dumnezeu şi curăţirea prin harul zilnic al lui Hristos, decât să poarte omul în sine slava deşartă şi mulţumirea de sine cu pricepere şi să le acopere şi să dorească o viaţă singuratică, din care nici măcar o urmă, după cuvintele lui Ioan Scărarul, nu sunt în stare să vadă din pricina patimilor lor. Sf. Varsanufie cel Mare spune de asemenea că o viaţă în pustnicie înainte de vreme este din pricina înaltei cugetări de sine."[212]

Calea împărătească sau de mijloc se mai numeşte şi forma de *schit* a călugăriei. Cuviosul Paisie scria, este un jug mai umil şi mai uşor de purtat decât vieţuirea cenobitică sau anahoretică:

Sfântul [Vasile cel Mare] sfătuieşte să se meargă pe calea de mijloc: adică, doi sau trei fraţi să sălăşluiască împreună, căci o asemenea vieţuire este mai potrivită pentru mulţi, fiindcă nu cere o răbdare atât de mare aşa cum se cere în viaţa de obşte, fiind şi puţin mai uşoară. Să fie în toate ascultător faţă de părintele său ori faţă de fratele cu care vieţuieşte nu este aşa de necrezut şi cere mai puţină răbdare.[213]

După ce a auzit sfatul Bătrânului român Vasile, Paisie se smerise văzând nevoia de a urma calea de mijloc. Prin pronia lui Dumnezeu, a venit la el un călugăr tânăr ca şi el. Ca şi Paisie, Visarion căutase un învăţător în Sfântul Munte, dar nu găsise nici unul. În cele din urmă, cunoscându-l pe Paisie şi având cu el o discuţie duhovnicească, s-a gândit: „Ce mai caut?" În Viaţa Cuviosului Paisie se arată,

Visarion, îndată a căzut la picioarele lui Paisie cu lacrimi şi a rugat fierbinte pe Tatăl nostru ca să-l primească sub ascultare. Totuşi, Bătrânul n-a vrut să audă a fi mai marele cuiva, el însuşi dorind să fie sub ascultare. Dar Visarion şi mai fierbinte a căzut la pământ cu multe lacrimi şi vreme de trei zile, fără să se desprindă de locul acela, l-a rugat stăruitor să-l primească. Părintele nostru, văzând atâta umilire şi lacrimile fratelui, şi-a mişcat inima şi a fost convins să-l primească, nu ca ucenic ci ca prieten, pentru a petrece împreună calea cea de mijloc; oricare din ei ar fi fost dăruit de Dumnezeu cu o mai bună înţelegere a Sfintelor Scripturi, să arate şi celuilalt voia lui Dumnezeu şi ostenindu-se împreună în împlinirea poruncilor lui Dumnezeu şi în toată lucrarea cea bună, să-şi taie fiecare voia proprie în faţa celuilalt, să se înţeleagă şi să asculte unul de altul întru cele bune, să aibă un singur suflet şi să-şi ofere şi să aibă toate pentru sprijinul vieţuirii lor în comun.[214]

Paisie a istorisit cum a ajuns la calea de mijloc şi în ce constă ea în mod precis:

Negăsind, din mai multe pricini, un loc unde să pot fi în ascultare, m-am gândit să încerc vieţuirea potrivită căii de mijloc, cu un singur frate cu aceeaşi minte şi acelaşi suflet şi în locul unui părinte să-L avem pe Dumnezeu ca îndrumător şi învăţătura sfinţilor părinţi şi să fim în

[212] Ibid. p. 63-64.
[213] Ibid. p. 142.
[214] Ibid. p. 67.

> ascultare unul faţă de altul şi să slujim unul altuia, să avem un singur suflet şi o singură inimă şi să avem tot ce este necesar pentru întreţinerea vieţii în comun, cunoscând că despre această cale a monahismului au dovedit sfinţii părinţi din Sfânta Scriptură.
>
> Dumnezeu sprijină scopul cel bun; a venit la mine în Sfântul Munte un frate cu aceleaşi idei în toate … care a început să vieţuiască cu mine ca un singur suflet. Şi astfel, prin harul lui Hristos, sufletul meu şi-a găsit mângâiere într-o oarecare măsură şi mult-dorita odihnă iar eu, nevrednicul, am putut să văd cel puţin un semn de folos al sfintei ascultări, pe care o aveam unul faţă de altul, pentru a ne tăia voia noastră, având în locul unui părinte şi învăţător, învăţătura sfinţilor noştri părinţi şi supunerea unuia faţă de celălalt întru iubirea de Dumnezeu.[215]

Acesta fusese izvorul începutului rânduielii lui Eugene şi Gleb, aşezată în primii lor ani laolaltă, de „ascultare reciprocă". În loc să aibă un bătrân purtător-de-Dumnezeu şi să fie în ascultare faţă de el, ei aveau învăţătura sfinţilor părinţi şi se aflau în ascultare unul faţă de celălalt, tăindu-şi propria lor voie, unul înaintea celuilalt. În schit, chiar mai mult decât în lume, fiecare cerea binecuvântarea celuilalt înainte de începerea oricărei activităţi. Nu numai că aceasta a tăiat voia proprie, ci a păstrat şi elementul principal vieţuirii în comun: individualitatea sufletului.

Atât înainte cât şi după mutarea lor la Platina, fraţii mai preluaseră vechea practică monahală a „dezvăluirii gândurilor". Aşa cum Paisie şi Visarion, în lipsa unui părinte duhovnicesc, îşi mărturisiseră unul altuia gândurile care-i tulbura, tot aşa au făcut Eugene şi Gleb. Ei au făcut asta în contextul ostenelii lor comune, al purtării poverii unul altuia şi astfel şi-au păstrat individualitatea sufletului. Totuşi, pentru alţii care nu sunt atât de uniţi în duh, poate avea efectul invers al influenţării gândurilor păcătoase ale unuia asupra celuilalt şi de aceea nu este recomandabil.

„RÂNDUIALA" obştii, pe care a scris-o Eugene în 1970 sau '71 arată cât de apropiate erau principiile Cuviosului Paisie de vieţuirea fraţilor laolaltă:

> Obştea Sf. Gherman din Alaska, întemeiată de Arhiepiscopul Ioan Maximovici, veşnic pomenitul, are ca scopuri:
>
> 1. Să petreacă într-o vieţuire călugărească pe cât posibil în tradiţia şi duhul sălăşluitorilor în pustie ortodocşi din toate veacurile şi mai ales a celor mai apropiaţi de vremea noastră: sălăşluitorii pustiei Tebaidei de nord a Rusiei, Cuviosul Bătrân Paisie Velicikovski şi ucenicii săi, bătrânii de la Mânăstirea Optina şi Valaam, sălăşluitorii schiturilor şi pustiilor din Serov, Sanaxar şi Briansk şi alţii cu acelaşi duh; ca şi ei, să fugă de lume şi de toată înţelepciunea lumească; în ascultare reciprocă, în lipsire, tăierea voii unul altuia şi sprijinindu-se unul pe altul pe calea îngustă care duce la mântuire, viaţa interioară a obştii să nu depindă de nici o organizaţie sau individ dinafară (potrivit poruncii Cuviosului Paisie Velicikovski), ci statornicindu-se prin sfătuire reciprocă, în ascultare faţă de fratele mai bătrân; urmarea celor mai bune tradiţii ecleziastice ale Bisericii Ortodoxe Ruse şi mai ales, ale acelora transmise fraţilor de către Arhiepiscopul Ioan Maximovici.
>
> 2. Să fie neîncetat hrăniţi duhovniceşte de Vieţile şi scrierile sfinţilor părinţi ai Bisericii Ortodoxe, în special aşa cum sunt păstrate în tradiţia Cuviosului Paisie Velicikovski şi bătrânii de la Optina; să

[215] Ibid. p. 68.

traducă, să fie îndrumați şi să aplice învățătura acestor scrieri la viața zilnică.

3. Să facă cunoscută tuturor celor însetați această învățătură patristică ortodoxă, mai ales prin cuvântul tipărit şi să încurajeze şi să însuflețească pe alții să pună această temelie la baza vieții lor creştine.

Această rânduială a fost în fiecare punct asemenea Vieții Cuviosului Paisie, căci, pe lângă ascultarea reciprocă şi hrănirea din scrierile părinților, Paisie a răspândit în anii care au urmat, învățăturile patristice, prin tipărirea cărților în mânăstirea sa.

RÂNDUIALA vieții monahale şi duhovniceşti a lui Paisie era una puternică, care a produs sfinți fără de număr în diferite țări ortodoxe în mai mult de două secole. În America dăduse deja naştere unui fenomen al Cuviosului Părinte Gherman – şi de ce, întrebau frații de la Sf. Gherman, nu putea da naştere mai departe propriei înfloriri a sfințeniei lui Paisie în America? Întrucât restul Americii, inclusiv majoritatea ortodocşilor, încă nu auziseră de Cuviosul Paisie, numai ei puteau să pornească lucrarea. În pustia Platina, ei au început să cultive pământul „vestului sălbatec”, să însămânțeze acolo semințele înțelepciunii lui Paisie, pentru generațiile viitoare.

51
Natura

Pentru fiecare floare mică, fiecare fir de iarbă, Marele Artist a arătat un loc unde să crească! Cât de minunată este lumea lui Dumnezeu, natura lui Dumnezeu.

- Părintele Gherasim de Alaska[216]

„CINE poate să spună”, scrie Gleb, „ce sentiment puternic îl cuprinde pe om atunci când îşi dă seama dintr-odată că stăpâneşte întreaga lume şi că toată natura în măreția şi imensitatea lucrurilor vii este de fapt avuția omului, moştenirea omului, o proprietate asupra căreia el este împărat, stăpânul ei? Cine, în vremea noastră modernă falsă, pătrunde cu adevărat, atât de adânc, taina lui Dumnezeu, nu doar pentru a-şi asigura viața din roada pământului, ci să simtă că îi aparține, că este o legătură între creație şi Creatorul ei?”

Pentru Eugene, care gustase din această taină, întreaga natură era o taină a înțelepciunii Ziditorului, un testament al iubirii Lui pentru omul cel păcătos. El scria într-o scrisoare:

> În timp ce lumea ajunge la anarhie şi oamenii cad mai jos decât fiarele sălbatice, noi trăim într-un rai adevărat unde creaturile nevorbitoare, ființele cele mai apropiate nouă, se roagă mereu Domnului prin însăşi existența lor. Cu trei săptămâni în urmă, am găsit un pui de cerb care stătea culcat în drum. L-am adus acasă, l-am ținut peste noapte, i-am dat să bea lapte şi l-am dus înapoi pe dealul de unde căzuse, probabil. (L-am fi ținut mai mult timp, dar am aflat că există o lege

[216] Călugărul rasofor Eliel, *Părintele Gherasim al Noului Valaam*, p. 62.

strictă de ocrotire a lui.) Apoi cu două zile în urmă, căprioara mamă care vine în fiecare zi ca să-i dăm resturi de mâncare, ne-a adus puiul ei ca să-l vedem – cred că era acelaşi şi era o privelişte prea emoționantă pentru a putea fi spusă în cuvinte. Ea este atât de obişnuită cu noi că îşi alăptează puiul doar la o depărtare de 3 sau 4,5 m de noi şi auzim discuția dintre ea şi puiul ei – destul de asemănătoare cu behăitul oii, doar ceva mai înalt. De curând am văzut şi primul urs urcând dealul nostru în fugă – şi din fericire n-am urmat sfatul lui Vlădica Nectarie, ca să-i dăm zahăr; nu părea să fie un urs prea practic! Până şi vrăjmaşul nostru local, şarpele cu clopoței, se roagă Domnului – o asemenea frumusețe galbenă cu diamante pe spate şi ținuta unui prinț, deşi era unul prevestitor de rău! Săptămâna trecută ne-am luptat timp de 15 minute cu unul uriaş, când l-am scos din gaura de veveriță şi i-am tăiat capul (prin aceasta salvându-ne familia de veverițe, unde *tata* se alătură mamei ca să-l ducă pe cel mic din cuib în cuib). Desigur, soarta noastră, în această viață, este să facem ceva şi să ne bucurăm de toate astea, şi suntem recunoscători să avem un colțişor unde rânduiala lui Dumnezeu este atât de evidentă.

Îndată după mutarea fraților, Eugene a încercat să cultive propria lor hrană. El a scris, „Lipsa apei afectează mai ales grădina, dar noi încercăm 'grădinăritul fără îngrăşăminte artificiale', cu mulci şi nădăjduim să obținem recoltă cu puțină apă – în pământ este destulă apă pentru 1,14 m de pământ, din ploaia şi zăpada iernii, ca să crească puțin, cred." Eugene a îngrijit o grădină până la sfârşitul vieții. Îi plăcea să muncească pământul, văzând minunea creației lui Dumnezeu, când răsăreau vlăstari noi, fragezi. Într-o vară, frații au recoltat 360 de tomate. Pomii fructiferi nu creşteau la fel de bine ca legumele pe muntele Platina, totuşi Eugene a făcut o încercare de a cultiva smochine, fructele sale preferate. Unii vizitatori se mirau cum, când îl apăsau atât de multe treburi, el depunea atât de mult efort în grădinărit. Dar cu un zâmbet, el cita un vechi proverb chinezesc: „Adevăratul filosof îşi petrece jumătate din timpul său cu cărțile şi cealaltă jumătate la pământ."

Lui Eugene îi mai plăcea foarte mult să urmărească schimbarea anotimpurilor. În aprilie 1971, scria: „Adevărata primăvară este mai târziu anul acesta decât anul trecut şi doar câteva tufe mai mici au înflorit pe deplin. Bobocii încep să pocnească şi să dea frunzulițe doar în vârful stejarilor – frunzulițe frumoase roz cu inflorescențe galbene din care vor ieşi ghinde. Cel mai probabil, mijlocul primăverii nu va fi aici mai devreme de începutul lunii mai. Anul trecut am petrecut primăvara la țară pentru prima dată – o experiență cu adevărat însuflețitoare!"

De la colecția sa de păianjeni din copilărie până la culesul ciupercilor, am văzut înclinația lui Eugene de a fi naturalist. Acum, că era în elementul său, el înregistra cu precizie ştiințifică variațiile de vreme, floră şi faună! Ținea tabele detaliate în care nota zilnic temperaturile înalte şi joase, ploaia şi zăpada, dacă cerul era senin sau înnourat şi dacă vântul bătea ziua sau noaptea. Îşi rezerva o coloană pentru anumite comentarii. De exemplu, în perioada februarie-martie 1972, au fost următoarele notări: „Apar pete de pământ; mai rămân resturi de zăpadă; agrişii încep să îmbobocească; manzanita începe să înflorească; apar primele flori mici sălbatice; apar primele şopârle; îmbobocesc castanii porceşti; prunii sălbatici dau frunze…"

În cercetarea sa, Eugene a adus unele îmbunătățiri interesante problemelor legate de pământ. Într-o scrisoare scria: „La sud de noi, se află 2415 km² de pământ lăsat în paragină, 'Pustia Yolla Bolly', unde până şi vizitatorii şi excursioniştii sunt destul de rari. Până în anii '20 (sec. XX), potrivit cărții mele despre 'Copacii din California', era partea cea mai puțin explorată a Californiei, şi din punct de vedere al identificării florei şi faunei."

TREBUIE adăugat că Eugene păstra aceeaşi însufleţire faţă de natură, pe care o exprimase odată pe ţărmul lacului Bon Temple. Îi era teamă să se simtă *prea* acasă în sânul ei, căci aparţinea totuşi acestui pământ. Avea chiar o silă faţă de fotografia modernă unde natura este înfrumuseţată cu culori şi structuri intensificate. Pentru el, asta nu era nici real, nici obiectiv. El vedea asta ca o înfăţişare artificială, lipsită de viaţă, a ceva viu şi o altă manifestare de *chiliasm* – încercarea de a crea cerul pe pământ. El a văzut chiliasmul şi în reclame, unde hrana este făcută să arate cât se poate de delicioasă şi ispititoare şi mai ales acolo unde este insipidă, aceasta este făcută să arate „atrăgător” şi „amuzant”.

Cineva se poate mira de acest om care, în timp ce era atent să nu-şi facă un idol din natură, avea faţă de ea o apreciere şi încântare, mai mare decât marea majoritate a oamenilor. Dar nu este adevărat că cei care iubesc viaţa cel mai mult sunt cei care au fost cel mai aproape de ea, în lipsa ei? Copilul mic, venit de curând din ne-fiinţă, se bucură în existenţă cu nevinovăţie. Cu cât creşte, el este tot mai istovit şi numai printr-o perioadă de boală grea sau moarte a cuiva iubit, începe să vadă din nou valoarea vieţii care i s-a dat. Aşa şi cu Eugene. Simţind profund vremelnicia ordinii create, el a putut să o vadă aşa cum era ea cu adevărat şi astfel să o iubească mai mult – căci iubirea este cunoaşterea cea mai înaltă.

52
Râvnitori ai ortodoxiei

Mulţi se vor număra când va cădea patriarhul.
- Cuviosul Ieronim

ÎN revista lor, fraţii susţinuseră puritatea credinţei ortodoxe şi o apăraseră împotriva trădărilor unora dintre membrii săi – mai ales ierarhii ei. În această privinţă, principala problemă a zilei era ecumenismul. Potrivit înţelegerii Bisericii vechi, termenul *oikoumenikos* fusese folosit pentru a se referi la aducerea tuturor popoarelor la plenitudinea şi puritatea Adevărului; dar în epoca modernă acest sens a fost răsucit exact în partea opusă – subţierea şi răstălmăcirea adevărurilor mântuitoare de dragul unităţii exterioare. Desigur, pentru Eugene aceasta însemna încă o pregătire pentru unitatea lumii lui Antihrist, despre care Sfinţii Părinţi scriseseră atât de clar. De-a lungul istoriei, duhovnici fără de număr îşi dăduseră viaţa pentru a păstra Biserica liberă de greşeli teologice, pentru a-i păstra curăţia ca Arcă a mântuirii. Şi acum unii ierarhi cârmuitori ortodocşi, datorită înţelegerii lor moderne „luminate”, încercau să treacă cu vederea aceste greşeli şi căutau căi de a se amesteca cu cei care îi sprijineau.

Acum, ecumenistul ortodox cel mai activ era Patriarhul Constantinopolului însuşi, Athenagoras I. În 1967, el a făcut o încercare de a uni Biserica Ortodoxă cu cea romană, fără ca mai înainte să ceară ca cea romană să se lepede de învăţăturile ei false. Un adept din Patriarhia sa, a scris mai târziu: „Schisma din anul 1054, care a împărţit Bisericile ortodoxă şi romano catolică nu mai este întemeiată. Aceasta a fost ştearsă din istorie prin înţelegerea şi semnăturile reciproce ale Patriarhului Constantinopolului, Athenagoras I, şi Patriarhul Apusului, Papa Paul VI.”[217] În decembrie 1968, Patriarhul

[217] Arhiepiscopul Athenagoras Kokknakis, *The Thyateira Confession* (Leighton Buzzard, Great Britain: The Faith Press, 1975), p. 68.

Athenagoras a anunțat că înscrisese numele Papei Paul al VI-lea în diptic, însemnând, prin urmare, că Papa se afla în comuniune cu Biserica Ortodoxă. Desigur, întrucât ortodoxia nu are un singur cap „infailibil” ca romano catolicismul, Patriarhul nu a putut să realizeze aceasta cu adevărat, fără consimțământul unanim al lumii ortodoxe. Au fost unii care l-au salutat pe Patriarhul Athenagoras ca pe un „prooroc” al unei noi epoci, cerându-se chiar canonizarea lui, pe când era încă în viață (!), dar o mare parte dintre credincioşi nu au fost de acord cu el. Ca şi în perioadele anterioare, când ierarhii au trădat credința ortodoxă, erau şi cei care au iubit cu adevărat acea credință, care au păzit-o de întinarea cu erezia. Eugene şi Gleb au publicat câteva articole în care arătau cum apucase Patriarhul pe căi greşite şi îl chemau să se întoarcă la ortodoxia tradițională. Întrucât ei locuiau în America, s-au mai simțit obligați să publice chemări asemănătoare către întâiul ierarh al Bisericii greceşti americane, Arhiepiscopul Iakovos, care îl numea pe Patriarhul Athenagoras „părintele duhovnicesc al renaşterii ortodoxiei”, i-a urmat întreaga politică, participând la diferite evenimente şi slujbe ecumenice.

Fiind un filosof foarte profund, Eugene nu s-a mulțumit să cunoască pur şi simplu erorile ecumenismului modern, să ştie că ei erau străini față de conştiința adevărului, mărturisind Biserica lui Hristos. El a vrut să meargă mai adânc, să desluşească *de ce* oameni ca Patriarhul Athenagoras şi Arhiepiscopul Iakovos credeau în felul acela, ce a pricinuit această reorientare evidentă a concepției tradiționale a „Uneia Sfinte Catolice şi Apostolice Biserici”. Afirmațiile acestor ierarhi i-au dat un punct de reper.

Am văzut cum a simțit Eugene „noul creştinism”, umanismul abia mascat şi idealismul secular al papilor romani contemporani. Atunci, ne putem închipui cum l-a durut să vadă ierarhi ai propriei sale Biserici Ortodoxe urmând calea acestor papi, îmbrățişând chiar aceleaşi idei moderne. Într-o scrisoare din 1970 către un preot, care se oferise să scrie un articol despre acest subiect, Eugene scria:

> Cu câțiva ani în urmă, am început o investigație în ceea ce s-ar putea numi „filosofia de bază a sec. al XX-lea”. Asta se aflǎ acum parțial într-un manuscris neterminat, parțial în mintea mea; dar cred că am urmărit problema destul de departe ca să descopăr că *există* o filosofie de bază în ciuda întregii dezordini din gândirea modernă. Şi, odată, sesizasem esența acestei filosofii (care, cred, a fost exprimată în modul cel mai clar de către Nietzsche şi de către un personaj al lui Dostoievski în expresia: ‘Dumnezeu este mort, de aceea omul devine Dumnezeu şi totul este posibil’ – esența nihilismului modern, anarhismul şi anti-creştinismul) restul se referea la poziții sociale, filosofii, scriitori, artişti moderni, etc., au devenit mai uşor de înțeles, cât şi mai mult sau mai puțin clari, mai mult sau mai puțin direcți în exprimarea acestei „filosofii”.
>
> Iar în altă zi, când citeam articolul lui Iakovos în *Observatorul ortodox* din iulie-august: „O epocă nouă?”, că am simțit de îndată că aflasem o bună cunoaştere a ‘esenței Iakovismului’. Nu este *chiliasmul* cu adevărat, erezia de bază? Ce altceva ar putea explica asemenea schimbări imense şi denaturările cumplite din ortodoxie, în afară de ideea că intrăm în împrejurări istorice cu totul noi, o epocă cu totul *nouă*, în care ideile trecutului nu mai sunt relevante, dar noi trebuie să fim călăuziți de glasul noii epoci? În ultimele numere ale *Observatorului ortodox*, nu-l îndreptățeşte Părintele Patrinacos pe Athenagoras – nu ca teolog, nu ca tradiționalist, ci tocmai ca *prooroc*, ca unul ale cărui erezii nu pot fi condamnate, pentru că el trăieşte deja în „epoca cea nouă”, dinaintea epocii sale proprii? A fost citat Athenagoras, vorbind despre „A

treia epocă a Sfântului Duh" – o idee chiliastică clară, al cărei principal apărător este de curând N. Berdiaev şi se poate duce înapoi direct la Ioachim de Fiore şi indirect la cei din statul Montana. Desigur, întreaga idee „new age" pătrunde fiecare parte a ultimelor două secole, preocupându-se de „progres" şi această idee aparţine conceptului de revoluţie (de la cea franceză până la cea bolşevică), este ideea centrală a ocultismului modern (care se vede în nivelul foarte cuprinzător al discuţiei de astăzi a „perioadei vărsătorului", perioada astrologică post-creştină) şi probabil că răspândirea acestei idei se datorează în principal francmasoneriei (există o publicaţie de rit scoţian în America numită „new age").[218] (Îmi pare rău să spun că toată această filosofie se află şi în cursul dolarului american cu moştenirea sa masonică, cu *novus ordo seclorum* şi piramida sa neterminată, aşteptând cea de a treisprezecea piatră din vârf!) În termeni creştini, aceasta este filosofia lui Antihrist, cel care va întoarce lumea cu susul în jos şi va schimba vremurile şi anotimpurile." … Şi desigur, acest concept al ecumenismului este pătruns de această erezie şi „reîntemeierea Bisericii".

Noua „gândire" a Constantinopolului (ca să-i dăm o denumire demnă!) este plină fie de prezentarea completă a Împărăţiei cerurilor cu „noua epocă" (lupul stând împreună cu mielul) fie de accentuarea unei epoci cu totul nouă şi/sau creştinismul care înfăţişează normele creştine anterioare ca fiind învechite: moralitate nouă, religie nouă, împrospătarea creştinismului, reîntemeierea Bisericii, nevoia de a nu se mai ruga pentru recolte sau vreme, căci Omul controlează acum acestea,[219] etc.

Cât de potrivit este şi pentru cauza *chiliastă* că noi trăim (din 1917) în perioada post-Constantiniană;[220] pentru că era la începutul acelei epoci, adică, în perioada epocii de aur a părinţilor, când erezia chiliasmului a fost zdrobită…[221] Şi într-adevăr, împreună cu revoluţiile care au răsturnat era Constantiniană, am văzut o reformă a creştinismului care distruge Biserica ca instrument al harului lui Dumnezeu pentru mântuirea veşnică a oamenilor şi o înlocuieşte cu „evanghelia socială". Articolul lui Iakovos nu are nici un cuvânt despre mântuire, ci se preocupă numai de „lume".

Cu toate rugăminţile sincere din multe alte locuri, în afară de muntele Platina, Patriarhul nu şi-a schimbat purtarea. Deşi cei mai buni creştini ortodocşi erau împotriva acţiunilor sale – printre care Bătrânul văzător cu duhul Filotei Zervakos din Grecia şi aproape toţi călugării din Sfântul Munte – el avea cu el un aliat puternic: „spiritul vremurilor". Am citat deja cuvintele prietenului său Papa Paul al VI-lea: „Glasul vremii este glasul lui Dumnezeu". Cât de diferit de acele cuvinte ale marelui duhovnic ortodox

---

[218] Cât de mult s-a răspândit aceste termen din 1970, când Eugene a scris aceasta.

[219] Această ultimă afirmaţie a fost făcută de către preotul menţionat mai sus într-un articol pentru *Observatorul ortodox*.

[220] Era Constantiniană s-a sfârşit în 1917, odată cu căderea monarhiei ortodoxe a Moscovei, „Cea de a Treia Romă", succesoarea Constantinopolului.

[221] La Primul Sinod Ecumenic în 318 după Hristos, convocat de Împăratul Constantin, Sfinţii Părinţi au condamnat erezia chiliasmului. Ei au introdus în mod intenţionat un articol în Crezul Nicean („şi Împărăţia Lui nu va avea sfârşit") pentru a contraataca ideea falsă că Hristos va avea o domnie pământească, politică de 1000 de ani. Aici putem observa că bisericile protestante, care au respins creştinismul epocii Constantiniene (anterioară Reformei), sunt aproape toţi susţinători ai chiliasmului. Aşteptările lor îi aşează în pericolul de a-l urma pe Antihrist, care va întemeia o împărăţie pe pământ, pretinzând că este Hristos.

al sec. al IV-lea, Sf. Atanasie: „Ştim că trebuie să slujim lui Dumnezeu, iar nu timpului!”

Este lăsat ierarhilor ortodocşi de astăzi să ţină seama de avertizările pe care Eugene şi alţii începuseră să le rostească în anii ’60. Cel puţin într-o anumită măsură, astăzi pare să aibă loc o anumită răsturnare, întrucât bisericile ne-ortodoxe se îndepărtează din ce în ce mai mult de creştinismul de bază, lăsând cârmuitorii ortodocşi să vadă sfârşitul mort al activităţilor lor ecumenice ale ultimelor trei decenii. Protestul recent al participanţilor ortodocşi împotriva politicilor modernistului „Sinod Naţional al Bisericilor” este deja un pas către direcţia cea dreaptă, la care Eugene s-ar fi bucurat să fi fost în viaţă ca să vadă.

CA editori şi misionari, Eugene şi Gleb trebuiau să vorbească despre alt fel de trădare de către conducătorii ortodocşi: acela al capitulării în faţa regimurilor comuniste fără de Dumnezeu. Aceasta devenise o problemă în 1927, când Mitropolitul Serghie Stragorodski, după ce scăpase dintr-o închisoare sovietică unde stătuse câteva luni, publicase o declaraţie defăimătoare, care afirma că bucuriile şi suferinţele guvernului sovietic erau acelea ale Bisericii Ortodoxe Ruse. Acum, guvernul plănuise un atac împotriva Bisericii, cum nu se mai pomenise nici măcar în vremurile romane păgâne, ucigând clerici, călugări şi credincioşi fără de număr, închizând sau dărâmând mii de biserici şi mânăstiri. Mitropolitul Serghie, nerezistând presiunii, a negat deschis faptul că poporul era persecutat, din considerente religioase; şi când ceilalţi ierarhi au refuzat să fie de acord cu programul său, el i-a calificat „criminali politici”, pentru care ei au fost trimişi în lagărele morţii sovietice. Apărătorii au pretins că prin aceasta el a „salvat” Biserica de la totala ei lichidare, dar, aşa cum remarca noul mucenic Boris Talantov, „Mitropolitul Serghie, prin adaptarea şi minciuna sa, nu a salvat pe nimeni şi nimic în afară de propria sa persoană.”

„Sergianismul” a devenit termenul pentru acest fel de trădare: vânzarea credinţei întru Hristos de dragul păstrării organizării exterioare a Bisericii, sau mai general, de dragul oricărui avantaj lumesc. Credincioşii trebuiau să arate ascultare necondiţionată faţă de conducătorii oficiali care urmau această politică, care era adesea impusă chiar de canoanele Bisericii.

Odată ce politica fusese pusă în aplicare de către Mitropolitul Serghie (care urma să devină Patriarh) şi întreaga opoziţie fusese îndepărtată, aceasta a devenit linia oficială a Bisericii în Uniunea Sovietică în timpul deceniilor următoare. Această Biserică a urmat linia lui Serghie fără constrângere; totuşi, ceea ce a fost surprinzător, a fost faptul că în anii 1969-1970, aceasta a fost importată în apusul liber, determinând o tulburare în lumea ortodoxă. Una dintre Bisericile ruseşti din America, numită „Mitropolia Americană”, a pus la cale o mare lovitură politică: aceasta a dus tratative pentru obţinerea recunoaşterii oficiale a independenţei sale faţă de Biserica de la Moscova şi pentru a deveni Biserică „autocefală” sau „independentă” sub patronajul Moscovei. Iarăşi, aceasta a avut loc în timpul prigoanei repetate a Bisericii din Rusia. Întrucât nu s-a reuşit, au avut loc negocieri la Geneva şi New York sub auspiciile unei organizaţii conducătoare a ecumenismului internaţional, „Consiliul Internaţional al Bisericilor”, care avusese simpatii comuniste îndelungate şi a refuzat să vorbească despre crimele comuniste împotriva creştinilor. Ierarhul sovietic, care a ajutat la pregătirea autocefaliei, a fost Mitropolitul Nicodim al Leningradului, un om foarte cunoscut în apus, pentru că a denunţat în public persecuţia religioasă din URSS.

Eugene scria în 1970, „Fără îndoială că Mitropolia americană a căzut în această capcană din naivitate şi deja ierarhii săi demonstrează că aşa numita ‘independenţă’ a ei ascunde o formă subtilă de dependenţă psihologică.” Eugene a citit articole de ziar care arătau că, clerul şi episcopii Mitropoliei începuseră să-şi ceară scuze, nu numai pentru

dominarea sovietică a organizării Bisericii, ci chiar pentru sistemul sovietic. El a scris că un preot „recunoaşte că unii episcopi sovietici sunt agenţi sovietici; că întreaga autocefalie urmează direcţiile politice proclamate de către guvernul sovietic. Episcopul este citat spunând că a găsit poporul sovietic fericit şi bine îmbrăcat şi dacă unii se plâng de guvern, şi americanii fac la fel!"

Pentru Eugene era cu mult mai rău să se predea unui stat nihilist în libertate decât sub constrângere. El a scris unui preot din Mitropolie:

> Veţi găsi în mijlocul nostru multă simpatie şi compasiune pentru toţi în afară de ierarhii conducători ai Moscovei – şi chiar pentru unii dintre aceştia veţi afla simpatie datorită împrejurărilor neomeneşti sub care au fost forţaţi să trădeze ortodoxia … Dar această simpatie nu ne poate permite nouă, celor care suntem liberi, să recunoaştem Patriarhia şi astfel să cădem în aceeaşi capcană în care ea a fost *silită* să intre! Şi aceasta a făcut Mitropolia … Cu fiecare părticică a fiinţei noastre şi cu fiecare simţământ al sufletului nostru, suntem respinşi de acest act *liber* al trădării… Nu pricepeţi imensitatea robiei voastre spirituale?…
>
> Este „participarea activă la viaţa ortodoxă internaţională" cu adevărat atât de importantă pentru Mitropolie, că trebuie să o realizeze cu preţul suferinţei credincioşilor ortodocşi ruşi? Să dăm un exemplu: Mitropolitul Nicodim este marele „binefăcător" al Mitropoliei şi nimeni nu poate pune la îndoială faptul că izbânda sa cu Mitropolia i-a întărit poziţia faţă de Patriarhia Moscovei. Pe de altă parte, laicul Boris Talantov din URSS l-a numit pe Nicodim, în mod deschis, un trădător al Bisericii, un mincinos şi agent al anti-creştinismului internaţional; şi pentru aceste afirmaţii (printre altele) a fost întemniţat de către sovietici. Mitropolitul Nicodim spune apusului că el a fost în închisoare pentru „activităţi anti-guvernamentale". La 4 ianuarie a.c. Boris Talantov a murit în închisoare, fiind fără îndoială victima lui Nicodim (printre alţii). Poate să fie Mitropolia de partea acestui duhovnic? Nu văd cum poate.

În articolele pe care le-a scris pentru *Cuvântul ortodox*, Eugene a arătat multele contradicţii din poziţia Mitropoliei. El a simţit că era foarte important să-i facă pe credincioşi să fie conştienţi de acestea, întrucât Mitropolia ascunsese atenţiei publice aspectele cele mai necurate ale „loviturii". Ca să ofere cunoştinţele pentru întregul articol, fraţii au publicat documente rare ale începutului Bisericii din catacombele Rusiei, scrise de către episcopi şi preoţi, care se separaseră de Mitropolitul Serghie. Dar cu toate acestea, Eugene voia să meargă dincolo de simpla poziţie „politică" a Mitropoliei. El trebuia să meargă mai adânc, să ajungă la filosofia din spatele evenimentelor ce aveau loc în lume. Într-o scrisoare către un tânăr convertit, el i-a adresat această întrebare, comparând mai întâi jugurile turcesc şi comunist:

> Turcii au prigonit Biserica, şi când a fost cu putinţă, au folosit-o pentru scopuri politice. Dar cea mai rea intenţie a lor nu a mers mai departe de a-i face pe creştini robi şi uneori să-i convertească cu forţa la islamism. Creştinul putea astfel să fie rob sau mucenic, dar în plan spiritual el era liber; jugul turcesc era *exterior*.
>
> Dar cu sovieticii, scopul este mult mai adânc: în esenţă, să distrugă în întregime Biserica, folosindu-se chiar de ierarhii Bisericii (când era posibil) ca agenţi ai acestui sistem; şi pe calea care duce către acest scop, ca Biserica să apere comunismul de peste hotare şi să propovăduiască un 'creştinism comunist', care să pregătească calea din

punct de vedere ideologic pentru triumful apropiat al comunismului mondial, nu numai ca regim politic universal, ci şi ca o tiranie ideologică şi pseudo-religioasă. Pentru a fi foarte conştienţi de aceasta, trebuie să ne dăm seama ce înseamnă comunismul: nu numai un regim politic nebun de putere, ci un sistem ideologic-religios al cărui scop este de a răsturna şi a înlătura prin forţă toate celelalte sisteme, mai presus de toate creştinismul. Comunismul este de fapt o *erezie* foarte puternică a cărei teză centrală, dacă nu greşesc, este chiliasmul sau milenialismul: planul este de a ajunge la punctul culminant într-un stat oarecare al fericirii pământeşti, o lume desăvârşită care să trăiască în pace şi armonie desăvârşită. Analizaţi predicile publicate ale ierarhilor din Moscova: se regăseşte tot mereu aceeaşi temă a venirii „Împărăţiei lui Dumnezeu pe pământ” prin răspândirea comunismului. Aceasta este erezie făţişă, sau poate ceva şi mai rău: îndepărtarea Bisericii de la scopul ei – mântuirea sufletelor pentru viaţa cea veşnică – şi lăsarea lor în seama stăpânirii diavolului, promiţând o fericire falsă pe pământ şi condamnarea lor la osânda cea veşnică.

Întregul creştinism apusean modern este pătruns deja de această orientare practică, esenţialmente chiliastică şi cu cât este mai „liberală”, cu atât mai multe Biserici Ortodoxe seculare (cum este Mitropolia) au fost otrăvite de la această sursă; şi probabil motivul pentru care cei mai mulţi din Mitropolie au acceptat atât de uşor autocefalia este pentru că în interior ei nu pricep ce se întâmplă…

Zilele trecute am citit un comentariu abil despre criza iconoclastică din secolele VII şi VIII. Înainte de Sinodul al Şaptelea Ecumenic, Biserica Ortodoxă nu avea o „învăţătură” explicită „despre icoane” iar astfel se putea susţine că iconoclaştii nu erau de loc eretici şi controversa avea loc asupra celei de a doua chestiuni a „ceremoniei” sau „rânduielii”. Totuşi, Biserica (în persoana apărătorilor ei, principalii închinători la icoane), au simţit că ea se luptă cu o erezie, ceva distrugător pentru Biserică; şi după ce apărătorii ei au suferit şi au murit pentru această simţire ortodoxă şi teologii ei reuşiseră în final să înlăture în mod clar învăţătura pe care ea o cunoştea deja în inima ei –cauza ortodoxiei a triumfat la al Şaptelea Sinod Ecumenic şi iconoclaştii au fost numiţi eretici.

Cred că astăzi se întâmplă acelaşi lucru, numai că de o amploare cu mult mai mare şi mult mai complicat: că cei care *simt* ortodoxia (trăind viaţa harului ei şi fiind aşezaţi pe cale şi sporiţi prin comorile ei de bază – Vieţile sfinţilor, scrierile patristice, etc.) se luptă împreună împotriva vreunui vrăjmaş, a vreunei erezii, care nu a fost încă pe deplin definită sau manifestată. Se pot identifica aspecte sau manifestări diferite ale acesteia (chiliasm, Evanghelie socială, renovaţionism, ecumenism) şi se poate lupta, dar lupta este în mare măsură inconştientă deocamdată şi cei care nu *simt* ortodoxia în inima şi în casele lor (de pildă, cei care sunt formaţi pe baza revistelor *Preocuparea* şi *Viaţa fără experienţă*[222] în locul Vieţilor sfinţilor!) nu ştiu cu adevărat despre ce vorbeşti tu, şi ei nu pot înţelege cum te poţi tulbura atât de tare de ceva ce nu a fost identificat ca erezie de către nici un sinod. În mărturia episcopilor din catacombele de la sfârşitul anilor ’20 (sec. XX) se constată iarăşi şi iarăşi că agenţii GPU îi întreba mai întâi de toate dacă erau cu sau împotriva lui

[222] Două reviste pe care Eugene le-a considerat destul de seculare în coţinut, publicate de Mitropolie pentru copii şi adolescenţi.

Serghie şi dacă erau împotrivă, atunci aceşti agenți demonstrau că Serghie „nu încălcase nici dogmele nici canoanele". Astfel, fie călăii atei „apără Biserica" – fie este ceva cumplit de rău şi Biserica se află împotriva unui vrăjmaş foarte neîndurător. Totuşi, după cum se scoate la iveală, în privința unor probleme dogmatice şi canonice, Serghie nu avea dreptate; dar mai întâi de toate, sufletul a *simțit* că el greşea.

VĂZÂND apostazia Bisericilor Ortodoxe, Eugene a simțit că trebuie să aducă mai mulți oameni în turma Bisericii Ruse din străinătate, pe care el o văzuse ca pe una din ultimele dăinuiri împotriva compromisului; şi el a scris multe scrisori în acest scop. Aici a putut lucra împreună cu alți tineri înflăcărați, care intraseră deja în această Biserică. Printre aceştia, se afla Părintele Tarasie,[223] un preot-călugăr greco-american, care era de aceeaşi vârstă cu frații. Gleb îl cunoscuse în 1960. Atunci Părintele Tarasie încercase să întemeieze o mânăstire în America împreună cu prietenii săi de la seminar, dar Arhiepiscopia greacă îi interzisese acest lucru. Mai târziu, când Eugene şi Gleb au locuit în San Francisco, Gleb a propus ca Părintele Tarasie să intre în Biserica Rusă din străinătate, dar Părintele Tarasie nu a fost de acord, întrucât această Biserică nu era recunoscută fiindcă refuzase să fie sub autoritatea Bisericii de stat din Uniunea Sovietică. La aceasta, Gleb a răspuns că trebuia înțeleasă natura comunismului pentru a înțelege existența Bisericii Ruse din străinătate. Părintele Tarasie, fiind grec, cunoştea persecuția turcă asupra Bisericii Greceşti şi a considerat aceasta corespunzător cu persecuția religiei sub comunism.

Întrucât Eugene era un cunoscător mai bun, Gleb i-a cerut să-i explice baza spirituală şi filosofică a comunismului şi cum jugul acesta era diferit de acela al turcilor. „Părintele Tarasie este un om bun", a spus Gleb. „Şi el are râvnă pentru acelaşi lucru ca şi noi – transferarea monahismului ortodox în America – tocmai ceea ce au nevoie convertiții americani. Ar trebui să-l ajuți."

Eugene a acceptat bucuros. În corespondența lor, Părintele Tarasie era convins de justețea opiniilor lui Eugene. I-a mulțumit, spunând că va intra în Biserica Rusă din străinătate, unde va găsi o mărturisire mai puternică a credinței şi mai puțină opoziție față de ostenelile sale monahale. Până în 1970, mânăstirea sa era un centru duhovnicesc reînnoit, care publica texte ortodoxe clasice şi slujbe bisericeşti în engleză.

EUGENE trebuia totuşi să învețe, prin experiență amară, că înşelările vremurilor nu erau aşa de simple, ori clare, că puteau fi rezolvate doar prin „intrarea în Biserica Rusă din străinătate". El trebuia să învețe că putea exista un anume fel de liberalism în cadrul Bisericilor celor mai conservatoare şi un anume fel de sergianism în cadrul celor mai anti-comuniste.

Mai târziu, Eugene a spus astfel: „Esența sergianismului este legată de problema comună tuturor Bisericilor Ortodoxe de astăzi – pierderea gustului ortodoxiei, acceptând Biserica fără a o mai cerceta, luând 'organizarea' drept Trupul lui Hristos, crezând că Harul şi Tainele sunt ceva 'automat'. Purtarea logică şi convenabilă nu ne va face să trecem peste aceste pietre de poticneală; este nevoie de mai multă suferință şi experiență şi puțini vor înțelege."

[223] Numele său a fost schimbat.

53
Apogeul obştii

Stăpâniți de întunecimea vieții, mintea noastră a primit iluminare dintr-o dată, O, Sfinte Părinte Gherman. De aceea, ne punem nădejdea în mijlocirea ta înaintea lui Dumnezeu.

- Slujba pentru Sf. Gherman din Alaska,
stihire pentru vecernia mică

„ESTE o taină", scrie Gleb, „cum un om se poate întâlni pe neaşteptate cu un sfânt care a murit cu mai mult de o sută de ani în urmă şi apoi să-l introducă în viața sa. Acela devine o parte a vieții lui; uneori omul chiar îl aude şi-l vede căci el este viu."

Gleb îşi aminteşte acea zi hotărâtoare din 1961, când povestea Cuviosului Gherman din Alaska i-a deschis dintr-odată mulțime de noi posibilități – posibilități care urmau să schimbe viața lui şi a lui Eugene pentru totdeauna:

„Era începutul primăverii, în timpul Postului Mare, spre sfârşitul ultimului meu an de seminar. Având ceva timp liber, duminică după Liturghie, m-am gândit că voi folosi acest prilej îndelung aşteptat, ca să merg peste câmp şi prin pădure la Mânăstirea Sfânta Treime şi în cele din urmă să citesc o cărticică pe care o cumpărasem de la un rus, negustor ambulant de cărți, despre sărbătoarea Rusaliilor din vara trecută. Această cărticică uzată, *Părintele Gherman: Un misionar în America*, era Viața originală a Părintelui Gherman, publicată de Mânăstirea Valaam în 1894.[224] Atunci, în afară de faptul că îi văzusem înfățişarea, nu ştiam nimic despre Părintele Gherman. În 1961 fusese în mare măsură uitat de lumea ortodoxă. Biserica nu publicase Viața lui în engleză şi nici măcar printre ruşi nu se vorbea despre el. Numai smeriții aleuți din Alaska îi păstrau scumpă memoria, îi păstrau cu sfințenie spusele şi îl slăveau ca pe un sfânt.

„Era o zi minunată. Cerul era puțin acoperit, dar câmpul şi vâlcelele pe unde am umblat erau stăpânite de forța primăverii. Peticile de zăpadă se topeau pretutindeni, torente de apă se repezeau în jos şi şofranul înflorea. Am simțit venirea unei vieți noi, trezirea naturii. Am tot repetat o frumoasă poezie rusească de F. I. Tiuceaev:

Zăpada albă mai dăinuie pe pajişti,
Dar apele primăverii deja izvorăsc.
Ţâşnesc şi licăresc aruncându-se în zbor,
Grăbind tărâmul adormit să se trezească,

Vestind în toate colțurile lumii:
„Acum soseşte primăvara, iat-o, vine!
Noi suntem heralzii naşterii ei;
Înainte, ne-a trimis să-i vestim sosirea!"

Acum soseşte primăvara, iat-o vine!

[224] Vezi *Mica Filocalie rusă*, vol. 3 (Platina, California: St. Herman Brotherhood, 1989), p. 17-44.

Şi flori îmbujorate, luminoase cântă
Al primăverii cântec cald şi blând,
Nenumărate se apleacă cu veselie, întorcându-se-napoi.[225]

În ziua aceea, pe când citeam Viaţa Cuviosului Gherman, pe neaşteptate, mintea mea s-a luminat, dându-mi seama pentru prima oară că *aici*, chiar în acest pământ pe care stăteam eu, în îndepărtata Alaska, era îngropată o comoară, o părticică din *Sfânta Rusie*, dreptul misionar pentru America – Părintele Gherman.

Aşa cum natura se trezea spre plinătatea vieţii, tot la fel se întâmpla şi cu mine. Prin paginile acestei cărţulii, eu mă pregăteam să primesc viaţă nouă. Mi se însufleţea inima pentru că într-o clipă ochii minţii mele au priceput de ce ne aflam în America. Trebuia să mă bucur de acea primăvară, de acea primăvară dătătoare-de-viaţă care se ascundea în Alaska, acoperită de pietre. Tot ceea ce trebuia să fac era să ridic acele pietre şi să sap; primăvara tâşnea topind gheaţa şi zăpada vieţii contemporane şi era acolo un ring întreg de flori care dansau."

În clipa aceea, Gleb s-a gândit să meargă într-un pelerinaj în insula Spruce să dezgroape „comoara îngropată", să se roage la mormântul Cuviosului Gherman şi să primească de la el un semn despre calea vieţii lui. Am văzut cum obştea Părintelui Gherman se zămislise la mormântul sfântului Bătrân şi cum, doar cu câteva săptămâni mai târziu, Gleb fusese călăuzit de către Cuviosul Gherman să-l cunoască pe Eugene. Şi Eugene primise iluminare neaşteptată de la Cuviosul Gherman: impresia trecătoare a lui Gleb despre „Locurile Sfinte din America", unde îl descoperise Eugene pe Bătrânul din Alaska pentru prima dată, fusese revelaţia de care avea nevoie ca să-l aducă pe el, un american, în Biserica Ortodoxă.

Cuviosul Gherman le-a descoperit acestor doi tineri chemarea vieţii lor. Acum era sarcina lor de a împlini dorinţa pe care o exprimase Gleb la mormântul cuviosului: de a descoperi lumii, treptat, sfinţenia lui, ca să fie numărat printre sfinţi şi să devină un izvor de putere pentru America ortodoxă. În primul număr al *Cuvântului ortodox* au publicat Viaţa lui în limba engleză, *Părintele Gherman: Sfântul din Alaska*. Gleb găsise această Viaţă în biblioteca Harvard, fără să se aştepte. O raritate bibliografică, fusese scrisă de un istoric timpuriu din nord-vestul Pacificului, F. A. Golder, care o publicase în anii '20, într-un tiraj mic, ca să trimită prietenilor săi un cadou mic de Crăciun. Golder vizitase Mânăstirea Valaam în timp ce-şi făcea cercetările în Rusia, în 1914 şi scrisese în notele sale versiunea monahală a vieţii Părintelui Gherman. Deşi nu aparţinea Bisericii Ortodoxe, acest istoric cinstit scrisese cu vădită simpatie faţă de Bătrân, numindu-l sfânt, cu mult înainte de a fi numărat în rândul sfinţilor.

Când s-a publicat lucrarea lui Goder în *Cuvântul ortodox*, fraţii au făcut unele corecturi şi note explicative şi au continuat cu relatările pe care le adunaseră, despre minunile Cuviosului Gherman. Una dintre aceste minuni fusese istorisită de Gleb pe drumul dinspre Alaska spre California, înainte de a-l întâlni pe Eugene pentru prima oară. Pe insula Spruce, Părintele Gherasim îi vorbise despre o femeie din insulele Aleutine, care se numea Alexandra Ciceneva, care în anul 1907 fusese vindecată de o paralizie dureroasă (şold tuberculos) la mormântul Cuviosului Gherman. Mai târziu şi-a trimis cârjele la biserica din insulele Spruce, ca mărturie a minunii săvârşite. Întrucât Părintele Gherasim spunea că ea locuieşte acum în Seattle, Gleb a încercat să dea de ea când a trecut prin oraşul acela. După o căutare anevoioasă (se căsătorise între timp şi îşi schimbase numele), el a ajuns la apartamentul ei noaptea târziu. „Am intrat în locuinţa ei", îşi aminteşte el, „şi deodată m-a uimit prezenţa Cuviosului Gherman. Era aleută doar pe jumătate, zveltă şi destul de frumoasă, cam la 60 de ani, foarte plăpândă; şi vorbea cu mare emoţie. Mi-a spus că se temuse că minunea care avusese loc nu se va

[225] „Ape de izvor" de F. I. Tiuceaev, tr. În lb rusă.

publica niciodată căci toți uitaseră de Cuviosul Gherman. Mi-a dictat povestea ei impresionantă în lacrimi şi cu toate amănuntele … Înaintea mea se afla un suflet credincios de creştin minunat, oarecum respins de societatea noastră secularizată, care a zdrobit-o. A plâns de fericire că cineva îl iubea aşa de mult pe Cuviosul Gherman, ca să se ostenească să o găsească pe ea, iar ea şi-a exprimat nevrednicia şi mulțumirea. Mi-a mai spus că în urmă cu câțiva ani, Părintele Gherasim îi trmisese nişte flori uscate din insula Spruce şi că acele flori uneori emanau o mireasmă, mai ales înaintea unui eveniment important din viața ei, ca şi cum Cuviosul Gherman îi dădea un semn al prezenței sale. Mi-a mai arătat piciorul, care rămăsese mai scurt decât celălalt, din pricina bolii ei din copilărie. Ne-am despărțit prieteni buni.

Ajungând acasă, am scris la maşină povestea ei şi am tradus-o în limba rusă. I-am trimis ambele versiuni ca să le verifice şi să le corecteze. În câțiva ani a adormit întru Domnul. Sora ei mi-a trimis o fotografie pe care i-o făcuse pe insula Spruce, la câțiva ani după ce avusese loc acolo minunea, spunând: 'Ea n-a mai folosit niciodată cârjele din ziua în care a primit vindecarea în biserica Părintelui Gherman. A dus o viață normală şi chiar putea dansa.'"

În 1968, nu cu mult timp înainte de mutarea lor în munți, frații au publicat în volum Viața Cuviosului Gherman de F. A. Golder, împreună cu relatări despre şaisprezece minuni. Prima carte publicată de frați, a fost şi prima carte despre Cuviosul Gherman, care a apărut în limba engleză (ori în limba rusă, din secolul trecut până acum). Publicând această carte, frații au intenționat să atragă atenția asupra sfințeniei sale şi să pregătească astfel calea pentru canonizarea sa oficială. În introducere, au susținut puternic canonizarea sa, scoțând în evidență faptul că în Rusia înainte de revoluție, el se afla pe lista marilor asceți ruşi şi candidați pentru sfințire.

ÎMPLININD această datorie față de sfântul lor ocrotitor, frații mai aveau şi o altă însărcinare pe care le-o dăduse Cuviosul Gherman, cu câțiva ani mai înainte.

De ziua Cuviosului Gherman, în 1963, la câteva luni după ce Arhiepiscopul Ioan sfințise întemeierea obştii, Helen Kontzevici îi dăduse lui Gleb un manuscris în limba rusă, cerând fraților să o ajute să îl publice. Era lucrarea unchiului ei decedat, Serghie Nil. Neputând să o publice în Uniunea Sovietică, Nil i-a cerut ei să o publice în vestul liber şi ea făcuse legământ solemn să împlinească aceasta. Neputând să rezolve această problemă singură, după ce a primit înapoi manuscrisul de la editorii bisericeşti, s-a adresat obştii Părintelui Gherman, ca fiind ultima ei nădejde.

Văzând o semnificație duhovnicească în faptul că Helen îi dăduse cartea în ziua prăznuirii Cuviosului Gherman, Gleb a plecat din casa Kontzevici într-o stare de înflăcărare. El i-a scris îndată lui Eugene, „Cartea pe care mi-a adus-o, vorbeşte despre ultimele impresii ale lui Serghie Nil, despre viața duhovnicească de la Optina şi este al doilea volum al unei cărți publicate în 1916: *Pe malul râului Domnului*, fiind vorba de râul pe care se află situată Optina. Este foarte important să se publice această carte *repede*! Cred că Părintele Gherman însuşi s-a străduit pentru aceasta!!! De ce să-mi vorbească mie despre asta? Îi este teamă că va muri şi nimeni nu va avea grijă să se publice. Acum trebuie să împlinim o sarcină precisă!"

Cartea care le-a fost dată fraților avea o mare semnificație pentru Rusia şi pentru lumea întreagă; în paginile ei se aflau proorociri ale Sf. Serafim de Sarov, care fuseseră ascunse mai înainte, din *Convorbirea sa cu N. A. Motovilov*. Când Serghie Nil descoperise *Convorbirea*, cu câțiva ani înainte de revoluție, cenzura Bisericii Ruse omisese aceste proorociri, neîndrăznind să dezvăluie taina lor. Sf. Serafim spusese că nu cu mult timp înainte de sfârşitul lumii, „episcopii vor deveni atât de lipsiți de evlavie, încât nu vor mai crede în principala învățătură a credinței creştine", şi la vremea aceea Domnul îl va învia aşa cum îi înviase pe cei Şapte Adormiți din Efes; Sfântul va merge

atunci de la Sarov la Mânăstirea Diveyevo, pe care o întemeiase, „propovăduind pocăința în lumea întreagă”. Nil murise fără să vadă sub tipar *Taina marelui Diveyevo*.

În 1969, frații au publicat în cele din urmă *Pe malul Râului Domnului*, volumul II, prima carte a lor în limba rusă. Deşi nu aveau mijloacele necesare decât pentru publicarea a 400 de exemplare, „sămânța de muştar” a crescut şi vestea proorociei a început să se răspândească în întreaga Rusie. Până când Rusia a fost eliberată de tirania comunistă, cu 23 de ani mai târziu, a devenit clar că taina Sf. Serafim era cunoscută pretutindeni. În 1991 au fost scoase moaştele Sfântului şi duse în procesiune la Diveyevo, acolo unde se odihnesc astăzi. *Taina marelui Diveyevo*, pentru care Nil s-a temut că va rămâne ascunsă sub oboroc, a fost publicată acum de Biserica din Rusia în milioane de exemplare, distribuite gratuit.

Astăzi, Gleb atribuie totul Cuviosului Gherman din Alaska: „Cred că prin el s-a făcut ca noi să putem dezvălui lumii ‘Taina de la Diveyevo’ a Sf. Serafim. Sf. Gherman a fost contemporan cu Sf. Serafim şi poate că s-au cunoscut în Rusia. Prima însărcinare pe care ne-a dat-o a fost să avertizăm America despre sfârşitul lumii, printr-o profeție care venea din Rusia sa natală.”

ÎNDATĂ după ce a apărut *Pe malul Râului Domnului*, frații s-au mutat în pustie. Câteva luni mai târziu, la 12 octombrie 1969, au mers să caute teren nou la dorința lui Eugene, coborând în defileu departe de muntele lor. S-au întors târziu fiindcă s-au rătăcit. Au urcat tot mai sus, încercând să se orienteze, dar fără nici un folos. Se întunecase şi se răcea foarte repede. Ştiau că dacă nu găsesc drumul, cu siguranță că nimeni nu-*i* va găsi în această regiune îndepărtată – până când n-ar fi fost prea târziu. „Poate că asta este!” Reflectă Gleb. „Poate că acesta este locul unde Dumnezeu intenționează să ne sfârşim viețile. Dar mai sunt încă atât de multe de făcut!”

Totuşi, până la urmă, frații au găsit drumul noroios care ducea peste vârful de coamă. Peste măsură de obosiți, plini de zgârieturi pentru că merseseră prin tufe cu spini, s-au înapoiat pe drumul care ducea la schit. Câteva zile mai târziu au primit veşti. Părintele Gherasim murise în Alaska. Frații şi-au dat seama că moartea lui avusese loc chiar în ziua în care se rătăciseră în defileu. Cum s-au potrivit lucrurile, gândeau ei, ca tocmai atunci să treacă prin experiența părăsirii, în inima pustiei aspre, gustând puțin din ceea ce răbdase Părintele Gherasim de-a lungul a 35 de ani de sălăşluire eroică în deşert. Dar ce păcat că n-au putut să împlinească visul de a întemeia o mânăstire Cuviosului Gherman pe insula Spruce înainte de moartea Pr. Gherasim!

DUPĂ mai puțin de un an, s-a împlinit în sfârşit un alt vis al Părintelui Gherasim, pentru care a aşteptat şi s-a rugat îndelung: canonizarea Cuviosului Gherman de către Biserica Ortodoxă Universală. Acest eveniment a venit ca o culminare a ostenelilor obştii Părintelui Gherman, împlinirea scopului inițial al existenței sale.

Preocupările pentru canonizarea Cuviosului Gherman începuseră din 1939, când Biserica Rusă din afara Rusiei, din America, sub preşedinția Mitropolitului Teofil Paşkovski, încredințase unui comitet alcătuit din trei episcopi, sarcina de a cerceta viața şi minunile Părintelui Gherman. Preşedintele acestui comitet fusese regretatul Arhiepiscop Tihon din San Francisco. Mai târziu, când Arhiepiscopul Ioan Maximovici devenise urmaşul Arhiepiscopului Tihon, fusese şi el interesat activ de această canonizare. În august 1963, când şi-a dat binecuvântarea pentru întemeierea obştii, a spus lui Eugene şi Gleb: „În curând îl vom canoniza pe Sf. Gherman.” În anul următor, când se pregăteau să-l canonizeze pe Sf. Ioan de Kronstadt, a mers la un ierarh de seamă al Mitropoliei, Arhiepiscopul Ioan Şahovskoi şi a încercat să ajungă cu el la o înțelegere. Biserica Rusă de peste hotare, propunea el, îl va canoniza pe Părintele Ioan de Kronstadt iar Mitropolia, întrucât avea în grijă şi teritoriul Alaska, îl va canoniza pe

Părintele Gherman. Fiecare Biserică va accepta canonizarea celeilalte şi în felul acesta ambele Biserici vor avea doi sfinți la care să se roage şi Sfinții vor răspândi har. Această propunere deschisă a fost din nefericire refuzată, iar Arhiepiscopul Ioan nu a mai trăit să vadă canonizarea Cuviosului Gherman.

Totuşi, în 1970, prezicerea Arhiepiscopului a ajuns să se împlinească. Mitropolia a hotărât să-l canonizeze pe Sf. Gherman în Kodiak, Alaska, la 27 iulie şi Biserica Rusă a fost de acord să-şi dea aprobarea pentru aceasta, făcând o canonizare simultană în Catedrala[226] din San Francisco.

Frații Eugene şi Gleb au început să postească şi să se roage pentru a scrie o slujbă Cuviosului Gherman, ca să fie folosită la canonizare. Gleb spune: „Este interesant că aşa cum, fără să mă aştept, descoperisem Viața Părintelui Gherman în acea zi de primăvară, şi tot pe neaşteptate descoperisem prima scriere despre Viața lui în limba engleză la Biblioteca Harvard, la fel de neaşteptat am întocmit şi noi o slujbă. Am alcătuit-o repede. Cântam slujba în timp ce o scriam, întrucât cuvintele trebuiau să se potrivească liniilor melodice. Am scris două versiuni, în slavonă şi engleză. Eugene compunea versuri în engleză şi eu le traduceam în slavonă şi vice versa."

Frații au trimis slujba la o comisie liturgică, unde imnograful Episcop Alipie a editat-o şi a mai adăugat şi el câteva versete. Versiunea în limba slavonă a fost publicată la Jordanville şi cea în limba engleză la Platina, mai întâi în *Cuvântul ortodox* şi apoi într-un volum mic separat.[227] „Ne-am străduit să o prezentăm ca pe un exemplu pe toate căile", observa Eugene.

În ajunul canonizării a venit la schit Episcopul Nectarie şi în legătură cu ceea ce urma să se întâmple, a spus fraților ceea ce îl învățase Bătrânul său despre mijlocirea sfinților: „Când eram în Optina cu Bătrânul Nectarie, Bătrânul, dându-mi ca rânduială de rugăciune la chilie 'Optina cinci sute' pe şiragul de mătănii, a spus: 'Gândeşte-te numai, cât de importantă este rugăciunea către sfinți! Când spui pur şi simplu „Toți sfinții, rugați-vă lui Dumnezeu pentru mine",[228] în clipa aceea în Împărăția cerurilor toți, toți, toți sfinții care sunt la Tronul lui Dumnezeu se închină împreună înaintea Domnului şi toți împreună strigă: *Doamne miluieşte*."

Când Episcopul Nectarie a spus fraților aceasta, a fost clar pentru ei cum totul se întâmplase pe neaşteptate în legătură cu Cuviosul Gherman, cum aşa de repede şi de uşor alcătuiseră prima lor slujbă şi cum erau deja în ajunul canonizării.

Totuşi, venind în oraş pentru slujbă, frații şi-au simțit inima grea. „Când vrei cu adevărat să slujeşti lui Dumnezeu", explică Gleb, „devii foarte singur. Descoperi îndată că există atât de multe piedici nevăzute şi te simți copleşit de ceva diferit de ceea ce vrei să faci. Văzduhul este plin de duhuri necurate care se opun creşterii şi promovării sfinților pe acest pământ. Ei se luptă împotriva acestui lucru fiindcă atunci când numărul sfinților va depăşi pe acela al demonilor, va avea loc Judecata de Apoi şi va fi un cer nou şi un pământ nou. Sfinții generează energie spre bunătate, spre Împărăția cerurilor: şi această putere găseşte îndată o putere care se opune *duhurilor răutății, care sunt în văzduhuri* (Efeseni 6, 12), cum le numeşte Sf. Pavel. Ele umplu văzduhul cu duhul potrivnic.

Pe când alcătuiam slujba în pustia noastră, se simțea puternic prezența Cuviosului Gherman şi astfel nu am văzut acest duh potrivnic. Dar când am ajuns la San Francisco înaintea canonizării, am simțit un curent puternic împotriva noastră şi eram cu adevărat în deznădejde. În acel oraş, satanismul ieşise de curând la iveală cu liturghii

---

[226] Catedrala închinată icoanei Maicii Domnului, „Bucuria tuturor celor necăjiți". Părintele Gherman trimisese obştii o icoană cu „Bucuria tuturor celor necăjiți" la întemeiere – o icoană care, după el, aparținuse probabil Cuviosului Gherman.

[227] „Slujba Sfântului şi Părintelui nostru purtător de Dumnezeu, Sf. Gherman, Făcătorul de minuni din Alaska", *Cuvântul ortodox*, nr. 31, (1970).

[228] Rânduiala de rugăciunea „Optina cinci sute" include cincizeci de rugăciuni către toți sfinții.

satanice publice, etc. Demonii ştiau şi simţeau că sfinţenia se afla întrupată în Arhiepiscopul Ioan şi în Părintele Gherman, primul sfânt şi ocrotitor al pământului american.”

ÎN mijlocul slujbei de canonizare, sentimentul ameninţător s-a risipit într-o revărsare de har care se pogora prin noul sfânt. Împrejurarea era atât de strălucitoare – prima slăvire a unui sfânt ortodox al Americii şi de fapt al întregii emisfere vestice – că a fost comparată cu sărbătorirea biruitoare de la canonizarea Sf. Serafim, care a avut loc cu 67 de ani mai devreme în Rusia. Într-un număr special de canonizare al *Cuvântului ortodox*, Gleb scria:

„Marele Sfânt al Paştilor, Serafim de Sarov, care saluta pe fiecare în toate anotimpurile cu salutul de Paşti ‘Hristos a înviat!’ şi cânta imne de Paşti în noaptea adormirii lui în mijlocul iernii, profeţind măreaţa sărbătoare a propriei sale canonizări când a spus: ‘Bucuria mea, ce bucurie va fi când vor cânta Paştile în mijlocul verii.’ Şi miile de oameni care au participat la canonizarea sa, la 19 iulie 1903, de la Ţarul Nicolae II încoace, au arătat minunata înălţare Pascală a sărbătoririi din mijlocul verii. Sf. Serafim a mai profeţit: că îndată după această sărbătoare de bucurie va veni o vreme îndelungată de tulburări, când întreaga Rusie va fi înecată în sânge iar poporul rus va trece prin cele mai cumplite suferinţe, când mulţi ruşi vor fi împrăştiaţi pe toată faţa pământului … Şi acum, în mijlocul acestei vremi profeţite, de tulburări şi surghiunire, credinciosul rus ortodox … a cunoscut pentru a doua oară un asemenea ‘Paşti în mijlocul verii’ la canonizarea contemporanului Sfântului Serafim, Sf. Gherman din Alaska, în San Francisco … Nici un credincios nu venise pregătit să participe la un eveniment minunat ca acesta. Dar îndată după slujbele de sâmbătă noaptea şi desigur, după slujbele de duminică, toţi cei prezenţi puteau descrie ce simţiseră, într-un singur fel: ‘Era ca şi cum aveam Paştile din nou!’”[229]

Au venit oameni de peste tot, inclusiv Mitropolitul Filaret din New York, seminarişti din Jordanville şi prietenul lui Gleb, Părintele Pantelimon din Boston. La solicitarea lui Gleb, Părintele Vladimir din Jordanville a venit cu o părticică (un dinte) din moaştele Cuviosului Gherman, pe care i-o trimisese Părintele Gherasim cu ani în urmă.

Fraţii Eugene şi Gleb au adus cutii întregi cu exemplare ale slujbei ca să fie distribuite în timpul canonizării. Icoana fraţilor cu Sf. Gherman s-a aflat în partea superioară a raclei Arhiepiscopului Ioan în timpul tuturor slujbelor, aceeaşi icoană la care se rugase el odinioară, anticipând această zi.

În timpul privegherii de sâmbătă noaptea, fraţii au stat la strană cântând versetele. Bucuria Pascală neaşteptată a lăsat să treacă neobservată lungimea slujbei de şapte ceasuri, chiar şi de către copii şi bătrâni.

Punctul culminant a venit în timpul utreniei, după rugăciunile cunoscute ca polieleu. Pentru articolul din revistă dedicat canonizării, Gleb a scris: „Într-o clipă mulţimea de credincioşi a apărut cu lumânări aprinse în mâini… Uşile Împărăteşti erau deschise, Catedrala a devenit un izvor de lumină. Arhimandritul Ciprian a descris acest moment: ‘Mitropolitul şi preoţii ierarhi cu care a slujit liturghia au ieşit din altar, urmaţi de protopopi, arhimandriţi, preoţi, diaconi şi o mulţime de slujitori de toate vârstele. În jurul lor erau credincioşi cu lumânări aprinse. În centru, pe un analog, împodobit cu flori, în mijlocul unei mulţimi de lumânări aprinse, acoperit cu o învelitoare albă şi legat cu o panglică, se afla chipul Sf. Gherman, cu o parte din moaşte şi racla, spre care era îndreptată atenţia tuturor. După ultimul Aliluia de la Polieleu, Mitropolitul a coborât de la catedră şi făcându-şi o cruce mare, a desfăcut panglica şi a scos învelitoarea. În această clipă a răsunat dinspre cler, „Pe tine te mărim, sfinte Părinte Gherman …” A

[229] [Gleb Podmoşenski] „Al doilea Paşti în mijlocul verii”, *Cuvântul ortodox*, nr. 33-34, (1970), p. 168.

răsunat o *Slăvire* repetată de sus, ca şi cum ar fi fost din biserică, unde se aflǎ pictat Domnul Dumnezeu Savaot pe heruvimi şi serafimi. Şi apoi de la strană un „Te slăvim” în engleză. Şi în timp ce această cântare răsuna în toate părțile, patru diaconi tămâiau icoana Sfântului, umplând biserica cu mireasmă de tămâie care fusese adusă de Arhimandritul Pantelimon, care acum miruia icoana cu ulei aromat, în tradiția Sfântului Munte Athos.

„Şi în mijlocul acestei lumini orbitoare, a lumânărilor, a norilor de tămâie – în cadrul unei ferestre, pe un fond de aur strălucitor, s-a arătat fața unui călugăr simplu, un sălăşluitor al cerului, împreună-vorbitor-cu-îngerii!! Şi într-adevăr, de acum înainte s-a deschis pentru America şi pentru întreaga lume contemporană o *fereastră spre Împărăția cerurilor*, prin care, prin ‘cadrul’ ortodoxiei autentice, dacă omul se străduieşte din răsputeri, poate respira din atmosfera veşniciei, care este o pregustare din Paştile veşnic.”[230]

În timpul acestei părți triumfătoare a slujbei, Gleb a mers în altar ca să fie singur cu Sf. Gherman. „Am deschis uşa din partea stângă a altarului”, îşi aminteşte el, „şi m-am uitat la fresca Sf. Gherman de pe perete, care fusese pictată la cererea noastră. Când am început să mă rog, de îndată am simțit că aici era ‘părințelul’ meu, că eram orfan şi că Sf. Gherman urma să-mi poarte de grijă, aşa cum avusese grijă de sărmanii orfani aleutini de pe insula Spruce.

Mi-am amintit de prima tundere în monahism pe care o văzusem – în Jordanville în 1954. Noului călugăr i se dăduse numele Gherman, după întemeietorul vechiului Valaam. Atunci mă gândisem: ‘Asta vreau eu.’ Şi acum, stând înaintea Sfântului Gherman, îl rugam, ‘Să se împlinească. Acceptă-mă ca monah. Aceasta este ziua ta, ceasul tău.’

Eugene a venit repede cu mine în altar.

- Am luat o hotărâre, am şoptit. Vreau să cer să fiu făcut călugăr. Dar este hotărârea mea – nu vreau să te împing la nimic.

- Şi eu vreau să fiu călugăr, a spus Eugene.

Am ieşit din altar, ne-am întors în strană şi am început să citim canonul Sfântului. Eu am citit versetele în slavonă şi Eugene a citit versetele alternative în engleză. Episcopul Nectarie a venit şi a stat în spatele nostru, punându-şi mâinile pe umerii noştri. M-am întors şi am văzut că avea capul neacoperit şi că toată fața îi era scăldată în lacrimi. Venind mai aproape, ne-a şoptit, ‘Ce moment! Ce moment minunat, fericit în viața voastră! Acesta este apogeul, apogeul frăției voastre. Prin mâinile voastre, ați lucrat din greu pentru aceasta. Ați făcut o jertfă ca să-l slăviți pe Batiuşca Gherman al vostru şi Dumnezeu a încununat-o. Ați scris slujba pentru el şi acum o citiți la canonizarea lui. Ce norocoşi sunteți! Şi acum, gândiți-vă, prin el o fereastră se deschide în cer. Când vă rugați, ‘Toți sfinții, rugați-vă lui Dumnezeu pentru mine’, el se alătură corului de sfinți, plecându-se înaintea Tronului lui Dumnezeu, după cum spunea Bătrânul Nectarie. El spune o rugăciune pentru voi şi Dumnezeu aude.”

ÎN dimineața următoare s-au slujit două Sfinte Liturghii. Prima a fost slujită de către Protosinghelul Nicolae Dombrovski, la care frații au cântat la strană; şi cea de a doua, o Liturghie pontificală, a fost celebrată de Mitropolitul Filaret cu cinci diaconi, 32 de preoți şi patru ierarhi. Numărul credincioşilor a sporit din noaptea trecută şi marea Catedrală era plină până la refuz.

După Liturghie s-a slujit o sfințire pentru Sf. Gherman, începând cu o procesiune în jurul Catedralei. Purtând cămaşă albă de acolit şi purtând o cruce mare, strălucitoare, Eugene a condus procesiunea pe uşile din față, în atmosfera de vară inundată de soare. Alții îl urmau cu prapuri şi icoane; şi apoi urmau icoana şi moaştele Sfântului, purtate

[230] Ibid. p. 180.

pe un stativ special de doisprezece presbiteri bătrâni. În spatele icoanei mergeau ierarhii şi slujitorii, apoi călugării, maicile şi restul credincioşilor. Cu diaconii care balansau cădelniţele fumegânde şi toţi oamenii care cântau, procesiunea, numaidecât a atras atenţia Bulevardului Geary, care era aglomerat. Coborând pentru a face înconjurul Catedralei, oamenii au trecut la jumătatea drumului pe la mormântul Arhiepiscopului Ioan şi icoana frăţiei. În cele patru laturi ale Catedralei, diaconii au rostit litanii şi s-a stropit cu agheasmă în toate părţile.

La sfârşitul slujbelor zilei s-a citit frăţiei în catedrală o laudă cunoscută ca *Gramota*. În acest document, Biserica îşi exprima oficial recunoştinţa faţă de frăţie[231] şi i-a arătat calea în viitor. Mai clar decât s-au putut aştepta fraţii, aceasta arăta că sălăşluirea în pustie putea fi însoţită de lucrare misionară, aşa cum arătase chiar Sf. Gherman în viaţa sa pe insula Spruce. Eugene era cu totul fericit căci Gramota justifica pe deplin existenţa frăţiei în pustie. Textul era în parte aşa:

> Acum, când s-a împlinit mărirea Sfântului şi Părintelui nostru purtător-de-Dumnezeu Gherman din Alaska – un eveniment pe care aleutinii simpli îl simţiseră cu mult timp înainte, pe care iubitorii de călugări l-au aşteptat îndelung, pentru care s-au pregătit cei care alcătuiau biografiile asceţilor şi pe care ierarhii l-au proclamat acum – fie ca frăţia voastră bună să se bucure în curăţie şi smerenie întru iubirea de Domnul.
>
> Aţi cunoscut în mod stăruitor cititorul publicaţiilor voastre cu chipul Bătrânului care a sfinţit insulele cu ostenelile sale – mai întâi insula Valaam, apoi Kodiak şi mai presus de toate, insula Spruce, unde până la sfârşitul zilelor sale, s-a rugat pentru cei pentru care a fost ocrotitor şi părinte în America – Sf. Gherman.
>
> În aceeaşi parte apuseană a Americii de nord, unde în mijlocul condiţiilor aspre au vieţuit contemporanii şi compatrioţii Sfântului, aţi creat un colţ de fapte ascetice evlavioase.
>
> Aţi fost în legătură vie cu americani însetaţi de învăţătură şi nădăjduim că va fi o frăţie misionară. Dorind cu evlavie ca obştea să sporească şi să aducă roadă cu şi mai mare sporire, Sinodul Episcopilor Îl roagă pe Dumnezeu să vă binecuvinteze…
>
> Preşedintele Sinodului Episcopilor
Mitropolitul Filaret

După prezentarea Gramotei, au mers cu toţii în trapeză unde au servit o masă în stil monahal în linişte şi s-a citit cu glas tare Viaţa Sf. Gherman. Gleb îşi aminteşte, „Părintele Vladimir mă chema pentru căci Eugene şi cu mine credeam că vom sta cu el într-un colţ. Apoi, deodată, prietenul meu Părintele Pantelimon m-a luat de mână şi mi-a spus, 'Ia asta şi pune-o în dulamă şi nu lăsa pe nimeni să ţi-o ia.' Şi mi-a dat o bucată de hârtie. Am făcut cum mi-a spus şi m-am aşezat. Apoi mi-a spus, 'Când coboram scările, am văzut acea bucată de hârtie pe jos. Am ridicat-o şi uitându-mă la ea am ştiut că este un mesaj pentru tine.' La aceasta, Părintele Vladimir s-a uitat la mine pentru că în sufletul său simţea şi el că se întâmpla ceva ciudat. Era o pagină ruptă dintr-o revistă rusească din 1935, cu o imagine a Sf. Gherman stând singur în pădure, lângă coliba lui pe jumătate în pământ şi o cruce mare. Pe partea cealaltă a paginii, era o scrisoare de la Părintele Gherasim în care descria planul său de a restaura schitul monahal al Sf. Gherman de pe insula Spruce şi acum construia o colibă şi un paraclis pe locul unde îşi

[231] La câteva luni după canonizare şi Mitropolia şi-a exprimat recunoştinţa. Episcopul ei din Alaska a trimis la fraţi un preot cu o părticică din moaştele Sf.Gherman (o bucăţică din coasta lui stângă), mulţumindu-le pentru lucrarea lor de a-l face cunoscut pe Sf. Gherman şi pentru pregătirea terenului pentru canonizarea sa.

avusese micul aşezământ Sf. Gherman şi unde murise. Era sfâşietor cum Părintele Gherasim, într-o sărăcie desăvârşită, cu pescarii aleutini care îl ajutau, construise această chilie mică. În scrisoarea pe care eu o citeam atunci pentru prima oară, scrisese:

> Paraclisul de pe locul unde a murit Părintele Gherman, încă nu este terminat. Mărimea lui este de 4,27 m x 3,66 m. Este din lemn şi interiorul este acoperit cu placaj. Are două ferestre. Totul era simplu acolo, aşa cum era el şi chilia smerită a Părintele Gherman. Dar îl voi transforma într-un „paraclis" grecesc: adică o biserică mică fără iconostas, numai o perdea. Voi vedea ce pot face. Dar sunt fără margini de fericit că s-a împlinit visul meu, că s-a ridicat deja o bisericuță pe locul unde a ars o lumânare strălucitoare timp de 40 de ani, unde a viețuit un om drept care s-a rugat pentru lumea cea păcătoasă – Părintele Gherman. Vreau atât de mult să-l dezgrop pe acela care îmi este atât de drag şi înrudit, acela care este sfânt, aici în pământul nostru, când în pământul meu natal totul este distrus. Cineva vrea atât de mult să vadă acest schit scump, un schit care va fi plin de rugăciune, lângă mormântul sfântului bătrân. Un schit… O, Doamne, ajută!

Citind aceasta, m-am uitat la Eugene. Era clar faptul că, în această zi a canonizării Sf. Gherman, împlinindu-ne scopul nostru inițial, ni se dăduse o misiune şi o permisiune chiar de la Sfântul, să construim un schit pe insula Spruce."[232]

Ceea ce numise Episcopul Nectarie „apogeul" frăției era să croiască drum pentru următoarea etapă. Sf. Gherman, aducând frații împreună şi rânduindu-i în viețuire misionară în pustie, pe care o trăise el însuşi, trebuia să răspundă acum rugăciunilor lor şi să-i facă monahi ca el. Totuşi, spre deosebire de Gramota, aceasta nu era nici o răsplată pentru ostenelile lor, ci mai degrabă o cruce care să fie purtată cu recunoştință față de Dumnezeu. Sf. Gherman, ca monah din Valaam din pustiurile de nord din New World, cunoscuse sărăcia şi părăsirea, împreună cu prigoana, atât din partea autorităților civile cât şi ecleziastice. Dacă frații trebuiau să urmeze cu adevărat calea sa monahală, ei trebuiau să împărtăşească şi necazurile sale monahale, aşa cum făcuse întemeietorul lor singuratic şi curajos, Arhimandritul Gherasim.

[232] Frații au presupus că pagina aceea de revistă fusese trimisă de Părintele Gherasim prietenului său Arhiepiscopul Tihon şi căzuse din cărțile de slujbă ale răposatului ierarh, cărți ce fuseseră folosite în timpul slujbelor de dimineață. Frații au inclus textul scrisorii Părintelui Gherasim în următorul nmăr al *Cuvântului ortodox* (nr. 32/1970) şi pe copertă au reprodus pictura Sf. Gherman şi bordeiul său pe jumătate în pământ.

54
Tunderea

Unii oameni se pot afla într-o poziție care poate fi corectă „din punct de vedere legal" dar în același timp este profund ne-creştină – ca şi cum conştiința creştină este silită să asculte ORICE poruncă a autorităților bisericeşti, atâta timp cât aceste autorități sunt pe drept cuvânt „canonice". Acest concept, al ascultării doar de dragul acesteia, reprezintă una din cauzele principale ale sergianismului din secolul nostru – atât în interiorul cât şi în afara Patriarhiei Moscovei.

- Părintele Serafim[233]

Numai ascultarea care vine din iubire poate da în schimb bucuria tuturor ostenelilor care sunt rânduite.

- Sf. Teofan Zăvorâtul[234]

DE când frații se mutaseră la munte, iubitorii de călugărie auziseră despre viața lor şi îşi arătau dragostea şi interesul. Printre aceştia se afla Maica Maria Stakovici, o călugăriță între două vârste de la Mânăstirea Diveyevo. Maica Maria fusese tunsă în călugărie de către răposatul bătrân din Valaam, Ieroschimonahul Mihail Orbul. În 1959, când Bătrânul Mihail viețuise în Mânăstirea din Peşterile Pskov din Rusia, ea îi scrisese cu rugămintea să se roage pentru intențiile călugăreşti ale lui Gleb. Părintele Mihail murise în 1962, dar prin această legătură, viața călugărească a frăției fusese deja prefigurată de rugăciunile unui Bătrân din Valaam. Cu câțiva ani mai târziu, îndată ce frații s-au mutat la Platina, Maica Maria le-a trimis o icoană frumoasă a lui Hristos, pictată la Valaam, pe care i-o dăduse Bătrânul Mihail. Ea a dorit ca tunderea lor în monahism să aibă loc înaintea acestei icoane, ca prin aceasta să devină călugări de Valaam. Ea le-a mai trimis şi biografia Bătrânului Mihail pe care o scrisese, împreună cu alte amintiri de la Valaam. Ea a considerat viața fraților în Platina ca o continuare a vieții la Valaam, care atunci era închisă şi le-a spus că, pentru a deveni călugări în Valaam, datoria lor era să se roage pentru reînvierea Vechiului Valaam.

ODATĂ cu canonizarea Sf. Gherman, frații au simțit că venise vremea de a fi tunşi călugări şi să fie astfel în lumea călugărului din Valaam care era ocrotitorul lor. Ei au văzut acest pas ca o jertfă adusă noului Sfânt, o angajare pentru a realiza mai departe nădejdile lui monahiceşti pentru America.

Potrivit tradiției ortodoxe, frații trebuiau să primească binecuvântarea părinților lor înainte de a fi tunşi în monahism. Atât d-na Rose cât şi d-na Podmoşenski s-au împăcat cu gândul că fiii lor îşi aleseseră cu adevărat calea în viață, şi-au dat acum

[233] I. M. Andreev, *Sfinții din catacombele Rusiei* (Platina, California: St. Herman Brotherhood, 1982), p. 258.

[234] Sf. Teofan Zăvorâtul, „Amintirea către cinstitele maici despre ceea ce cere monahismul de la ele", Cap. 6, *Cuvântul ortodox*, nr. 139 (1985), p. 107.

consimțământul fără şovăire. (În secret, chiar se ştiuse că Esther se lăuda rudelor: „Fiul meu a cumpărat un vârf de munte!")

Gleb a scris Arhiepiscopului Artemon, cerându-i, ca episcop cârmuitor, să vină la schitul lor şi să-i tundă. În scrisoare a citat din viața Sf. Serghie de Radonej, în care Sfântul a cerut stareţului său, Mitrofan, să-l tundă: „Părinte, ai milă şi tunde-mă ca monah. Din copilărie mi-am dorit aceasta cu înfocare, dar nevoile părinților mei m-au oprit. Acum m-am eliberat de toate astea şi sunt însetat de viața de pustie monahală aşa cum înseteazǎ cerbul după izvoarele de apă vie." În Viața Sf. Serghie, Stareţul Mitrofan l-a lăsat singur în pustie după tundere. Asta voiau şi frații.

Îndată după primirea scrisorii lui Gleb, Arhiepiscopul Artemon a venit la schit. L-a luat pe Gleb deoparte ca să discute chestiunea în taină, pentru că negreşit, se simțea mai încrezător lângă ruşi. Eugene era puțin tulburat din această pricină, căci, scria el, în tot ceea ce făcuseră el şi Gleb, ei „acționaseră întotdeauna împreună şi în comuniune desăvârşită, nefăcând nimic fără binecuvântarea celuilalt."

Arhiepiscopul şi Gleb vorbiseră în mica bibliotecă.

- Noi nu căutăm să construim o mânăstire mare, recunoscută, a spus Gleb. Putem rămâne să facem ceea ce deja facem, ca monahi tunşi?

- Da, a răspuns Arhiepiscopul, se poate. Nu sunt împotriva existenței unei mânăstiri în Eparhia mea.

- Dar eu chiar asta spun, că noi nu dorim o mânăstire diocezană.

Totuşi, Arhiepiscopul părea că nu înțelege această chestiune. Repetând problema despre o mânăstire în eparhia sa, el a continuat să cerceteze cererea fraților, după felul în care se încadra în întreaga organizare. El a întrebat cum va fi numită acum frăția şi Gleb a răspuns că se va numi în continuare, frăție.

- Dar, acum veți fi o comunitate monahală, a spus Arhiepiscopul. Va trebui să aveți un nume pentru locul acesta.

Gleb a sugerat să se numească *pustin*: un cuvânt rusesc care înseamnă în sens strict „pustiu, deşert", dar adesea este tradus în engleză cu sensul „sihăstrie, mânăstire". Acesta era numele care se dădea acelor comunități monahale ruseşti izolate ca Sarov şi Optina. Arhiepiscopul a fost mulțumit de sugestie, socotind că se va încadra în categoriile ecleziastice existente, pentru a primi aprobarea Sinodului Episcopilor.

Hotărându-se aceasta, Gleb a spus Arhiepiscopului că el şi Eugene nu voiau să fie hirotoniți preoți odată cu tunderea lor.

- Da, da, a insistat Arhiepiscopul. Trebuie să deveniți preoți.

- Dar noi nu am venit aici ca să construim o mânăstire mare recunoscută, a subliniat din nou Gleb. Nu suntem pregătiți să fim preoți. Noi vrem doar să fim lăsați singuri în pădure să ne continuăm lucrarea.

- Bine, a ezitat Arhiepiscopul, trebuie să merg la Sinod să iau binecuvântare.

La aceasta, Gleb a intrat în panică şi a spus:

- Promiteți-ne că nu ne veți împinge spre preoție.

Arhiepiscopul a promis, dar a continuat să spună că frații aveau nevoie de telefon.

- Noi am plecat în pustie ca să scăpăm de asta, a spus Gleb. Un telefon nu va mai lăsa acest loc pustiu.

- O mânăstire are nevoie de telefon, a răspuns Arhiepiscopul. Aşa trebuie.

De bună seamă că aceşti doi oameni vorbeau în limbi diferite. Helen Kontzevici le-a spus apoi ce primejdii îi aşteptau. Pentru Dumnezeu, a spus ea, nu vă faceți călugări! Veți fi făcuți robi ai celor care nu au nici cea mai mică idee despre ceea ce este monahismul ortodox. Nu veți fi liberi.

- Dar Arhiepiscopul Artemon a promis că ne va lăsa în pace! a insistat Gleb.

Helen nu se aştepta să vină nimic bun din partea Arhiepiscpului Artemon. Clica episcopală căreia îi aparținea el, îl persecutase nu numai pe Arhiepiscopul Ioan ci şi pe

părintele ei duhovnicesc din Franța, Sfântul Teofan de Poltava. Şi aceeaşi mentalitate organizatorică – atât de străină şi neplăcută pentru şcoala cucerniciei simple în care fusese crescută – supusese oarecând Bătrânii de la Optina la tot felul de chinuri, pe unele dintre acestea le ştia în mod direct.

- Arhiepiscopul Artemon va încerca să vă facă călugări-preoți, a continuat Helen să-i atenționeze pe frați. Veți fi trimişi la parohii în lume, şi veți fi folosiți ca să zidiți Eparhia – cu prețul adevăratului monahism.

La o lună după canonizarea Sf. Gherman, Arhiepiscopul Artemon a venit din nou la Schitul Platina. A spus fraților că trebuiau să meargă la San Francisco ca să li se ia măsurile pentru veşmintele monahale. Se cheltuiseră o mie de dolari ca să cumpere materialul, a spus el.

- O mie de dolari? A început Gleb. Pentru ce? Ca să defilăm înaintea animalelor din pădure?

- O, eşti nervos, a spus Arhiepiscopul. Este important ca monahii mei să arate bine.

Gleb şi-a amintit ceva ce-i spusese odată Părintele Adrian despre candidații la călugărie care au venit la mânăstirea lui din Spring Valley, New York. „Cei mai mulți oameni care vin", spusese el, „nu fac aceasta pentru monahism ci ca să poarte rase frumoase şi să fie puşi într-o poziție în care să se simtă deasupra altora. Dar monahismul adevărat este exact invers: oamenii vin pentru pocăință, să rabde greutăți, să devină *slujitorii* sufletelor suferinde."

Tulburat de ideile Arhiepiscopului Artemon, Gleb a simțit că oamenii care nu urmează logica lumii ar trebui cel puțin să fie liberi să gândească aşa cum aleg ei. Eugene era şi mai supărat. „Vlădica ne-a indignat", scria el într-o scrisoare, „interesându-se dacă ne gândiserăm să plecăm într-un loc îndepărtat cu apă şi facilități, de dragul celor care ni se vor alătura; şi ne chinuiam ca să-l facem pe Vlădica să vadă că nu era nimeni care să dorească să se sălăşluiască cu noi şi că în nici un caz apa şi facilitățile nu vor atrage oamenii cu acelaşi fel de gândire, ca să nu mai pomenesc faptul că noi obținuserăm acest pământ cu ajutorul lui Vlădica Ioan, după rugăciunea noastră arzătoare către el."

Până când a plecat Arhiepiscopul Artemon, Eugene era foarte nehotărât dacă trebuiau să fie tunşi.

- Arhiepiscopul plănuieşte ceva, a spus Gleb. Probabil Sinodul i-a spus să ne folosească mai eficient. Ce să facem?

- Poate ar trebui să ne ascundem, răspunse Eugene.

- Unde? Suntem deja în pustie şi lumea ne urmăreşte.

Frații erau atât de îngrijorați în legătură cu ceea ce Eugene numea „planurile evident nerealiste" ale Arhiepiscopului, că i-au trimis îndată o scrisoare, explicându-i mai complet poziția lor. „I-am explicat clar", îşi aminteşte Eugene, „că indiferent ce statut oficial am avea (fie 'mânăstire' sau nu), noi trebuie să lucrăm numai cu o independență totală față de Episcopul Eparhial." Arhiepiscopul a răspuns în scris cu o înțelegere aparentă şi cu afirmația că nu va aplica asupra fraților nici un fel de „presiune episcopală". Reasigurat de aceasta, Eugene a scris: „Am avut atâta nădejde şi încredere în Vlădica Artemon şi am simțit binecuvântarea şi prezența lui Vlădica Ioan şi înțelepciunea căii noastre (pe care eram îndrumați dincolo de propira noastră voință şi de puterile noastre), că nu puteam avea nici un fel de bănuială până în ziua tunderii noastre." Frații s-au întărit din nou prin exemplul mânăstirii Părintelui Tarasie, care a fost în stare să-şi păstreze independența, atunci când s-a unit cu Biserica Rusă de peste hotare.

După zece zile de ploaie, a urmat ziua tunderii lor, 14 octombrie, care a fost liniştită şi însorită. La ora cinci dimineața, când soarele abia se ridicase pe cer, a sosit Episcopul Nectarie împreună cu Părintele Spiridon. Episcopul Nectarie arăta palid şi

foarte tulburat. El a zis că: La Sinod şi peste tot, oamenii vorbesc despre voi. S-a spus că veți fi hirotoniți preoți într-o săptămână şi nu veți mai rămâne aici mult timp. Nu va mai fi nimic din pustia voastră.

- Glumiți? A întrebat Gleb.

- Cum? A spus Eugene uimit.

- Nu-mi vine să cred, a spus Gleb. Arhiepiscopul Artemon a făcut o promisiune. Nu cred că mințea.

Părintele Spiridon, cu înfățişarea lui simplă şi totuşi strălucitoare, a încercat să-i mângâie pe frați. Le-a spus că nu-i putea forța nimeni să devină preoți.

- O să vă apăr eu, a spus el.

Frații au fost foarte emoționați să audă aceasta de la un om atât de smerit – unul care, după moartea Arhiepiscopului Ioan, fusese practic redus la un cleric fără valoare.

- Vi se întâmplă aceasta pentru că nu vreți să vă tund eu, a continuat Episcopul Nectarie. La aceasta, Gleb a explicat, aşa cum făcuse mai înainte, de ce îi ceruseră Arhiepiscopului cârmuitor să facă tunderea.

- Dacă ne-ați tunde dvs., a spus Episcopului Nectarie, Arhiepiscopul Artemon v-ar face presiuni ca să ne faceți să ne conformăm ideilor lui cu privire la acest loc. El ştie că noi vă iubim şi mai ştie că dvs. îi sunteți subordonat. Nu vrem ca el să ne facă duşmanii Prea Sfinției voastre.

Frații nu ştiau ce avea să urmeze.

- Să nădăjduim că Arhiepiscopul îşi va ține promisiunea, i-a spus Eugene lui Gleb.

Episcopul Nectarie le-a amintit că nu era prea târziu să anuleze tunderea.

Într-o jumătate de oră a sosit şi Arhiepiscopul Artemon cu diaconul său. Înainte de slujbă, Gleb l-a întrebat pe Arhiepiscop dacă totul va rămâne aşa cum se hotărâse anterior. Arhiepiscopul i-a asigurat că da.

- Nu ne veți face presiuni ca să devenim preoți?

- Nu, a spus Arhiepiscopul, în timp ce Episcopul Nectarie stătea aproape şi se uita la el aspru.

Slujba a avut loc sub cerul liber, în biserica schitului care pe atunci era ridicată doar pe jumătate. Au participat doisprezece oameni, inclusiv Vladimir Anderson şi alți câțiva oameni pe care îi cunoscuseră frații, pe când lucrau în libraria lor.

Când frații au venit în fața bisericii pentru a fi tunşi, Părintele Spiridon l-a luat pe Gleb sub mantia sa monahală iar Episcopul Nectarie l-a luat pe Eugene sub mantie. Astfel Părintele Spiridon şi Episcopul Nectarie au devenit „bătrânii care i-au luat sub mantie” pe frați, un termen care se referă la „naşii” de călugărie. De aici înainte, ei vor fi legați mistic de noi călugări ca părinții lor duhovniceşti, răspunzători în fața lui Dumnezeu pentru sufletele lor.

„Nu putem pune la îndoială”, scria Eugene despre tundere, „că binecuvântarea lui Dumnezeu ne-a condus către acest pas hotărâtor din viața noastră, cu adevărat al doilea botez.” Frații şi-au dat votul monahal înaintea icoanei Mântuitorului din Valaam, aşa cum dorise Maica Maria.

La călugărie, frații au primit nume noi: Gleb a fost numit Părintele Gherman, devenind primul călugăr care a fost numit după Sf. Gherman din Alaska, noul canonizat; iar lui Eugene i s-a dat numele Părintele Serafim, după Sf. Serafim de Sarov. Iarăşi, în viețile fraților, aceşti doi Sfinți s-au arătat a fi strâns legați în cer.[235]

După slujbă, noii călugări, în dulamă neagră, camilafcă şi mantie, au mers împreună cu toți ceilalți în procesiune în jurul bisericii. Episcopul Nectarie era atunci

[235] Este interesant că la prima tundere la care a asistat Gleb, la Mânăstirea Sfânta Treime, în 1954, noului călugăr i se dăduse numele Gherman (după Sf. Gherman din Valaam), în timp ce la prima tundere la care participase Eugene, la Biserica Icoanei din Kursk a Episcopului Nectarie în 1964, noului călugăr i se dăduse numele Serafim.

foarte bucuros, uitând de toate celelalte. Întrucât mânăstirea nu avea clopot ca să sune pentru procesiune, unul dintre pelerini a luat în mână o oală şi o lovea cu un polonic. Episcopul Nectarie s-a alăturat ca un copil şi a început să lovească două capace de oale, între ele.

- Pentru ce faci asta? A întrebat Arhiepiscopul Artemon supărat. La aceasta, Episcopul, cu inima curată, a început să cânte cu bucurie un cântecel pentru copii din Vechea Rusie, potrivit ocaziei: „Regimentul nostru a sporit!"

BUCURIA de la început n-a durat mult. Când toată lumea s-a adunat la masa de afară, Arhiepiscopul Artemon a anunțat, prin Decizia oficială a Sinodului, deschiderea Mânăstirii Sf. Gherman din Alaska, având-ul pe el ca stareț, deocamdată. Ultima afirmație i-a tulburat pe noii călugări. I-a luat prin „surprindere", căci ei nu auziseră niciodată până atunci de această Decizie.

Acum, că noutățile fuseseră anunțate oficial, Arhiepiscopul a hotărât îndată să încerce ascultarea călugărilor. În timpul mesei i-a spus lui Gleb – acum Părintele Gherman – să citească din *Scara urcuşului divin*, capitolul despre ascultarea călugărească, împreună cu porțiunea numită „Închisoarea". Apoi, când toată lumea terminase de mâncat, el a spus cu nervozitate musafirilor să plece de acolo şi să rămână Părinții Gherman şi Serafim, cei doi ierarhi şi Părintele Spiridon. Arhiepiscopul a început să vorbească acum cu un fel de încredere, adresându-se ambilor părinți, dar uitându-se numai la Părintele Gherman.

- Nu ai mers la frizer ca să te tundă, a afirmat el. Ți-ai dat voturile ascultării şi este timpul să le pui în practică. Primul exercițiu practic este acum, că veți fi hirotoniți călugări-preoți. Părintele Gherman va fi hirotonit în acest sfârşit de săptămână iar Părintele Serafim la sfârşitul săptămânii viitoare.

Episcopul Nectarie se întunecă şi privi în jos, nefiind în stare să spună un cuvânt.

- Pregătiți-vă părinți, continuă Arhiepiscopul. Avem deja parohii pregătite pentru voi în Sacramento şi Calistoga.

- Dar cum rămâne cu pământul de aici? a întrebat Gleb.

- Îi vom găsi o utilitate.

- Şi *Cuvântul ortodox*?

Arhiepiscopul a ridicat din umeri. „Cine are nevoie de el?" Prin aceasta a vrut să spună că revista era în limba engleză şi de aceea lui nu-i era de nici un folos.

Arhiepiscopul intenționase să înăbuşe independența Părintelui Gherman, speculând situațiile instabile tipice ruseşti, dar cu americanul, Părintele Serafim n-a putut nădăjdui să obțină un asemenea efect. Deşi nu i s-a cerut părerea, Părintele Serafim a vorbit cu tărie. Lovind cu pumnul în masă, a strigat cu furie la Arhiepiscop: „NIET! NIET! NIET!"[236] Acestea au fost primele cuvinte ca monah.

Părintele Ghermam a simțit îndată mustrări de conştiință. El ştia că întreaga frăție se sprijinise pe acea expresie pe care o rostise fiecare către celălalt, cu ani în urmă: „AM ÎNCREDERE în tine." El îl făcuse pe Părintele Serafim să creadă că va fi bine şi acum se înşelaseră. Arhiepiscopul încerca să ia pământul Părintelui Serafim, unde acesta voia să se săvârşească din viață, pe care el însuşi l-a cumpărat în propria sa țară. Acest gând l-a afectat cel mai mult pe Părintele Gherman, făcându-l în cele din urmă să izbucnească în lacrimi. „Te-am înşelat!" I-a spus Părintelui Serafim.

Părintele Gherman i-a amintit Arhiepiscopului de promisiunea făcută, dar acesta i-a răspuns pur şi simplu:

- Asta a fost *înainte* ca tu să devii călugăr.

- Atunci monahismul este o capcană de şoareci! A exclamat Părintele Gherman. Ce folos are o asemenea ascultare?

---

[236] Rusescul pentru „nu".

- Eşti imposibil, spuse Arhiepiscopul dând din cap.

- Şi care este scopul, continuă Părintele Gherman, pentru care aţi veniţi aici în pădure să ne tundeţi, dacă oricum trebuie să plecăm de aici? Noi ne-am dat votul să trăim şi să murim aici! – Dar pentru moftul Înalt Prea Sfinţiei voastre eu trebuie acum să lipsesc lumea de idealul pustiei pe care l-am răspândit prin *Cuvântul ortodox.*

Cu o privire dispreţuitoare, Arhiepiscopul şi-a întors faţa de la Părintele Gherman şi şi-a îndreptat atenţia spre Episcopul Nectarie.

- Ce spuneţi Prea Sfinţia *voastră*?

- Aţi făcut o promisiune Părintelui Gherman? A întrebat Episcopul Nectarie la rândul lui.

- Asta a fost *înainte* de tundere, a repetat Arhiepiscopul. Acum lucrurile stau diferit.

Părintele Gherman mai plângea. Ce să facem? Gândea el. Acesta este primul prilej de a face ascultare şi trebuie să refuz această ascultare.

S-a întors către blândul Părinte Spiridon, căutând „ocrotire”. Părintele Spiridon i-a zâmbit ca o reasigurare, şi în concluzie a spus cel mai înţelept lucru posibil, potrivit împrejurărilor. „Dacă nu poţi să o faci, nu poţi să o faci.”

Căutând o scuză, Arhiepiscopul a spus atunci că toţi călugării trebuie să primească Sfânta Împărtăşanie în fiecare duminică şi de aceea părinţii trebuiesc făcuţi preoţi de îndată. Episcopul Nectarie nu a fost de acord spunând:

- Cum stăm atunci cu Antonie cel Mare, Pahomie cel Mare, Maria Egipteanca şi toţi ceilalţi locuitori ai pustiei secolelor trecute, care au trăit ani de zile în singurătate, fără să vadă vreun preot?

- Au trecut vremurile acelea, a răspuns Arhiepiscopul. Trebuie să punem capăt acelei practici. Noi suntem atât de păcătoşi şi nu-i de folos să încercăm să-i imităm pe acei sfinţi. Călugării trebuie să primească Sfânta Împărtăşanie aici. Nu voi permite ca monahii *mei* să nu primească Sfânta Împărtăşanie.

- N-aţi primit scrisoarea noastră cu citatul din Sf. Serghie? a întrebat Părintele Gherman. Sf. Serghie a vieţuit singur fără să primească Sfânta Împărtăşanie.

- Asta a fost înainte – cu mult timp în urmă.

În cele din urmă, Părintele Spiridon a rezolvat problema.

- Voi veni eu şi le voi da Sfânta Împărtăşanie, a spus el cu smerenie.

- Călugării trebuie să primească Sfânta Împărtăşanie în fiecare duminică, a insistat Arhiepiscopul. Gleb a spus că la mânăstirea din Jordanville nu era acest obicei, dar Arhiepiscopul nu i-a dat atenţie.

- Ai de gând să vii aici la fiecare sfârşit de săptămână? A întrebat Arhiepiscopul pe Părintele Spiridon.

- Ce-ar fi la fiecare două săptămâni? A propus Părintele Spiridon.

Episcopul Nectarie a început să şoptească ceva la urechea Arhiepiscopului. Îndată, faţa Arhiepiscopului s-a înroşit cu totul. Atunci Episcopul Nectarie s-a ridicat pe neaşteptate.

- Ai făcut o mare greşeală! A spus el cu emoţie.

- Poate că nu m-am gândit la întreaga problemă, a spus Arhiepiscopul neatent. Dar ce să spun Sinodului?

- Spune Sinodului exact aşa cum stau lucrurile, i-a spus Episcopul Nectarie cu mult bun simţ. N-ar trebui să fie nici o problemă! Se pare că Arhiepiscopul Artemon făcuse promisiuni pe la spatele fraţilor.

Clericii au plecat îndată de la masă, lăsându-i singuri pe cei doi călugări proaspăt tunşi.

- Ce trebuie să facem? Părintele Gherman l-a întrebat pe Părintele Serafim. Fiind rus, eu trebuie să accept aceasta. Noi ruşii am fost deja nimiciţi. Dar tu eşti american, crescut pentru libertate. Cum vei rezolva *tu* această problemă?

- Ei sunt bătrâni … ei încearcă să facă tot ceea ce le stă în putinţă, a răspuns Părintele Serafim cu o înţelegere calmă care l-a făcut pe Părintele Gherman să se simtă mai liniştit. Vom merge pe calea noastră şi sunt foarte fericit că am murit pentru lume.

Părintele Serafim voia să creadă că problema se rezolvase în esenţă, cu ajutorul prietenilor lor, Episcopul Nectarie şi Părintele Spiridon. El nădăjduia în cea mai bună soluţie.

Arhiepiscopul s-a întors brusc, spunând, „Noi trebuie să plecăm!" I-a binecuvântat pe cei doi călugări şi a intrat în maşină. Când a închis portiera, a lăsat capul în jos şi şi-a acoperit ochii cu mâinile. „Ce-am făcut?" a zis în sinea sa. Apoi s-a uitat la Părintele Gherman. „Ai nevoie de o camilafcă", a observat el, apoi i-a dat fesul de pe capul său şi a pornit maşina.

CÂND au plecat ceilalţi vizitatori în după amiaza aceea, părinţii s-au simţit cam descurajaţi în legătură cu confruntarea care apăruse. Părintele Serafim era epuizat de oboseală, în timp ce Părintele Gherman a mers la aşa-numitul „North Nook" din clădirea tipografiei. „Dacă ar trăi părintele meu", se gândea el, „el n-ar fi răbdat ceea ce mi s-a întâmplat".

În colţul icoanelor de la North Nook se afla o poză a Stareţului Nazarie de Sarov şi Valaam. Rugându-se înaintea ei, Părintele Gherman îndată şi-a dat seama că el şi Părintele Serafim fuseseră tunşi de ziua numelui Stareţului Nazarie.[237] Şi asta a fost atât de potrivit, căci Stareţul Nazarie fusese părintele duhovnicesc al ambilor ocrotitori: Sf. Gherman de Alaska şi Sf. Serafim de Sarov. „Eşti părintele meu", s-a rugat Părintele Gherman Părintelui Nazarie şi i-a cerut ocrotire.

Îndată după asta, Părintele Gherman i-a cerut Părintelui Serafim să coboare dealul cu maşina ca să ia poşta. În cutia lor poştală era o scrisoare de la Vladimir Tenkevici, orfanul Arhiepiscopului Ioan, care îi adunase la un loc pe Eugene şi pe Gleb. Vladimir era deja ieromonah şi petrecuse o vreme oarecare în Sfântul Munte. În scrisoarea către părinţi, spunea că intenţiona să petreacă o vreme în San Francisco şi dorea să vină să slujească Liturghia la Mânăstirea Sf. Gherman. După cum s-a aflat mai târziu, Părintele Vladimir n-a fost în stare să-şi împlinească dorinţa; dar propunerea lui a venit ca o mare mângâiere pentru fraţi la vremea aceea, chiar în ziua în care fuseseră ameninţaţi că nu au un preot care să slujească Liturghia. Asta arăta că Dumnezeu era cu ei în încercările lor.

Îndată după ce au devenit călugări, părinţii au simţit o schimbare lăuntrică, care le-a arătat că era cu adevărat ceva sfânt în slujba tunderii. După cum o descria Părintele Gherman, el simţea acum o flacără mică arzând în inima lui. L-a întrebat pe Părintele Serafim şi a aflat că şi el avea aceeaşi trăire. Această flacără de dragoste, râvnă şi insuflare s-a arătat a fi de mare preţ şi de fapt, absolut necesară pe când ei răbdau necazuri grele, care sunt crucea călugărilor în această viaţă.

Probabil în legătură cu această flacără mistică, s-a întâmplat altceva remarcabil în acea după-amiază. Părintele Gherman căuta ceva cu o lumânare, când deodată, de la picioarele lui, s-a înălţat o flacără de patru picioare în faţa lui. Fără să se gândească, suflă în ea; când, spre surprinderea lui, cu o singură suflare mică, flacăra dispăru pe dată! Se uită în jos şi văzu că fuseseră scrisorile Părintelui Gherasim care fuseseră în flăcări, dar că numai vârfurile plicurilor erau arse, scrisorile rămânând intacte. Acest foc fusese luat de către părinţi ca un semn de binecuvântare a Părintelui Gherasim în ziua tunderii lor, aşa cum mesajul de la orfanul Arhiepiscopului Ioan fusese luat ca un semn de binecuvântare a Arhiepiscopului Ioan.

Episcopul Nectarie, care petrecuse noaptea în Redding, a venit la mânăstire în dimineaţa următoare ca să slujească Liturghia pentru călugări. A petrecut cu ei câteva

[237] Prăznuirea Mucenicilor Nazarie, Ghervasie, Protasie şi Chelsie din Mediolan.

ore după aceea, spunându-le istorioare povăţuitoare şi dându-le sfătuire părintească. Datorită legăturii lor cu Optina prin Episcopul Nectarie, părinţii au început să urmeze rânduiala rugăciunii de la Optina a rugăciunilor individuale. Această rânduială făcută în fiecare zi pe lângă ciclul obişnuit de slujbe, includea regula „Optina cinci sute” a Rugăciunilor lui Iisus Hristos şi alte rugăciuni şi citirea unui capitol din Evanghelii şi două capitole din Epistole.

Cu toate că Arhiepiscopul Artemon anunţase oficial „deschiderea” mânăstirii, părinţii nu aveau încă nici un interes să creeze o altă instituţie bisericească. Părintele Serafim a scris unui prieten: „Trebuie să ştii: noi nu încercăm să convingem pe nimeni să vină cu noi. Noi nu am venit aici ca să ‘întemeiem o mânăstire’, ci ca să ne mântuim sufletele şi să tipărim *Cuvântul ortodox*. Dacă alţii sunt cam nebuni ca să vină cu noi, poate că Dumnezeu va binecuvânta aici o mânăstire adevărată; şi dacă El o binecuvintează, atunci El va da mijloacele pentru a o hrăni, atât trupeşte cât şi duhovniceşte… Dacă o mânăstire aici Îi este bine-plăcută lui Dumnezeu, atunci aceasta se va ‘construi singură’, sau aşa credem noi.”

Deşi Părinţii nu căutau şi nu aveau nevoie de candidaţi la călugărie, ei şi-au dat seama că nici unul dintre aceste lucruri nu puteau să-i întoarcă înapoi. „Suntem foarte conştienţi”, scria Părintele Serafim, „că viaţa monahală nu este uşoară şi că trebuie să fim pregătiţi să ne asumăm responsabilităţile de care, mai lesne ne-am fi lepădat – întrucât statutul nostru de mânăstire misionară este o invitaţie deschisă către căutătorii de adevăr americani şi vor veni călugări şi vor tulbura pacea şi liniştea noastră binecuvântată, chiar şi numai pentru a vedea cât de nevrednici suntem. Dacă Dumnezeu va binecuvânta aici o comunitate misionară mai mare sau mai mică, sau dacă vom rămâne ‘doi călugări nebuni în pădure’, noi suntem pregătiţi să primim orice ne trimite Dumnezeu pentru a încuraja scopul pe care l-a binecuvântat Vlădica Ioan şi care ne-a adus aici: misiunea cuvântului ortodox tipărit, mai ales în limba engleză.”

Părinţii vedeau deja împlinirea profeţiei unei mânăstiri misionare în California, făcută de Arhiepiscopului Ioan. Au mai aflat despre un alt asemenea semn profetic de la Valentina Harvey, pe care au cunoscut-o întâmplător, pe când făceau misiune în Redding. Auzind pentru prima dată că părinţii se aşezaseră în Platina, Valentina îndată şi-a dat seama de înţelesul purtării „neobişnuite” a Arhiepiscopului Ioan, când a fost la casa ei în ultima şi fatala lui călătorie la Seattle. El privise, se rugase şi binecuvântase exact în direcţia în care va fi într-o zi mânăstirea Platina, 64,4 km înspre apus.

Cu privire la o altă profeţie a sfântului om, Părintele Serafim a scris în Jurnalul său: „În câteva ocazii, Arhiepiscopul Ioan a numit frăţia Părintele Gherman [a noastră] ‘o reflectare a Valaamului’, ceea ce părea absurd din exterior, din pricina aspectului modest şi laic al librăriei noastre, dar pentru noi avea semnificaţie referitoare la ocrotitorul nostru, Părintele Gherman. Totuşi, acum, când Părintele Gherman a fost canonizat, când există deja o Mânăstire Sf. Gherman în Alaska, când unul dintre fraţi poartă numele noului sfânt din Valaam, când tunderea primilor doi călugări a avut loc în ziua numelui Stareţului Nazarie din Valaam, când icoana principală de pe iconostasul noii noastre biserici este o icoană a Mântuitorului din Valaam, când fraţii au primit şi alte obiecte sfinte de la Valaam şi li s-a dat acum posibilitatea şi responsabilitatea de a alcătui un Pateric al Bătrânilor din Valaam – aceste cuvinte pot fi numai o profeţie pentru noi, împlinită atât de măreţ chiar în nevrednicia noastră. Slavă lui Dumnezeu!”

55
Ascultare către distrugere

Acum omul nu trebuie să se teamă de leu; leopardul este o creatură liniştită şi chiar şarpele de care te îngrozeşti se îndreaptă către zbor. Dar de un lucru trebuie să te îngrijeşti, te asigur. Episcopii răi. Nu te înfricoşa de demnitatea tronului. Toţi au demnitate, da; dar nu toţi au har.

- Sf. Grigorie Teologul[238]

PĂRINTELE SERAFIM i-a scris mamei sale în Carmel despre tunderea lui şi îndată după aceea a primit răspuns:

> Dragă Eugene,
>
> … Aşadar ai făcut un pas mare pentru a deveni monah. Nu a fost o surpriză mare, căci tu intenţionai aceasta de câtva timp. Sunt convinsă că eşti destul de matur ca să ştii ce vrei de la viaţă şi care trebuie să fie cea mai mare contribuţie a ta. După ce retragerea ta a fost declarată oficial, ar fi fost normal ca cei care locuiesc acolo să aibă un statut oficial. Ca şi creştină nu înţeleg multe lucruri care par neobişnuite şi fără de folos – cu privire la hrană, îmbrăcăminte – nu înţeleg cum poţi purta dulamă când lucrezi – implicat în diferite treburi şi apoi problemele de curăţenie – cred că poţi purta haine obişnuite la lucru căci nu te vede nimeni acolo sus şi Domnul va înţelege. Îţi doresc tot binele şi Domnul să vă binecuvinteze pe amândoi în acest mare pas …
>
> Ce poţi să-mi spui despre căsuţa mea? O femeie n-ar trebui să deranjeze prea mult …
>
> Ei, băiatul meu …, tu vei fi întotdeauna „Ugi” pentru mine şi sper că ajutorul tău pentru omenire nu va trece neobservat şi că vei obţine un ajutor financiar, aşa încât plecarea nu va fi prea aspră – cele mai bune urări lui Gleb.
>
> Cu dragoste,
> Mama

Dacă Esther nu prea putea înţelege idealul pustiei, era bine: firul fusese deja tăiat. Dar Arhiepiscopul, care de asemenea nu înţelegea, tocmai legase nişte fire şi nu avea de gând să le taie. În ciuda nădejdilor Părintelui Serafim, problema cu el nu fusese de loc rezolvată. Pentru Părintele Serafim cea mai mare lovitură urma să vină. El însuşi a descris-o:

„În ziua dinainte de Crăciun [1970], contrar înclinaţiilor noastre, am plecat într-o călătorie de trei zile la San Francisco ca să împlinim ceea ce am simţit că era obligaţia noastră: să primim Sfânta Împărtăşanie în ziua de sărbătoare, să ne arătăm respectul faţă de Arhiepiscop, să o vizităm pe d-na Kontzevici (care voia să stea de vorbă cu Părintele Gherman), şi să facem o scurtă vizită mamelor noastre în Monterey. Am plecat numai după ce ne-am luptat mult cu voia noastră, pentru că în clipa când am plecat de la

[238] Sf. Grigorie de Nazianz, *Trei poeme*, Părinţii Bisericii, vol. 75 (Washington D. C.: The Catholic University of America Press, 1987), p. 50.

Mânăstire ne-am simțit în mare nesiguranță şi nelinişte şi chiar gândul că va trebui să apărem în biserică în fața tututor purtând mantie[239] (fiindcă ştiam că trebuie să le purtăm) ne-a convins că eram pur şi simplu ipocriți, care aveam de gând să facem pe grozavii şi drept urmare să sporim slăvirea şi respectul total nejustificat şi nerealist, pe care se pare că îl au pentru noi oamenii din San Francisco (care sunt departe şi ne respectă atât de mult fără să vadă greşelile şi păcatele noastre cele multe, mai îndeaproape). Avertizarea Mântuitorului, 'Păziți-vă când toți oamenii vor gândi bine despre voi', ne-a tulburat mult.

După ce s-au oprit în Redding ca să ia o parte din metalul pe care-l comandaserăm pentru a înlocui o porțiune a presei de tipărit care se rupsese cu câteva zile în urmă, am trecut prin Berkeley şi ne-am oprit să vedem dacă putem să o ducem pe d-na Kontzevici la biserica din San Francisco. Ea aştepta deja să o ducă altcineva, aşa încât am petrecut cu ea un ceas înainte de a merge la San Francisco, unde am ajuns la timpul potrivit pentru începerea slujbei de priveghere, fără să ne putem opri mai întâi să sărutăm mâna Arhiepiscopului, aşa cum nădăjduiserăm, ştiind că este foarte simțitor la asemenea lucruri. După ce am intrat în Catedrală, am mers îndată în Altar şi am primit binecuvântarea Arhiepiscopului. După slujbă ne-a întrebat dacă vom rămâne cu el şi noi am răspuns că vom sta cu diaconul Nicolae P., ca întotdeauna (citindu-ne rânduiala de rugăciune împreună cu el), încercând cu dinadinsul să hrănim scânteia pe care o are înăuntrul lui şi care ar putea, cu voia lui Dumnezeu, să devină o flacără a marii slujiri pentru Biserica lui Hristos…

În dimineața de Crăciun, am participat la Liturghie dis de dimineață, aşa cum făcuserăm întotdeauna în trecut … şi nădăjduiam să plecăm îndată la Monterey; dar [un prieten al frăției] ne-a convins să luăm masa de prânz şi atunci nădăjduiam să-l vedem puțin pe Vlădica. L-am sunat pe Vlădica la telefonul de la etaj şi nu a răspuns nimeni; se pare că se afla la parter, unde nu mă gândisem să sun. De aceea, fiind deja întuneric, ne-am hotărât să mergem la Monterey şi să ne întoarcem până la amiază în ziua următoare, ca să-l vedem pe Vlădica la întoarcere, spre Platina. Pe drum am citit în maşină slujba de vecernie.

Plecând din Monterey dimineață (nici una dintre mamele noastre nu ne-a făcut nici un fel de greutăți, la care ne-am mirat şi ne-am gândit: călătoria noastră a fost prea liniştită, probabil că Vlădica o să ne facă tulburare!), ne-am oprit la Biserica Sf. Serafim, unde Părintele Grigorie [Kravcina] trebuia să înceapă Liturghia. Am vorbit cu el câteva minute şi apoi am plecat, nerăbdători să ajungem la Vlădica până la prânz…

Înainte de a pleca din Monterey, îmi telefonase Laurence Campbell şi mă prevenise că Vlădica Artemon era foarte supărat pe noi şi că [Laurence] se tulburase mult fiindcă Vlădica spusese lucruri despre noi care nu păreau de loc adevărate sau cinstite. În orice caz, eram prea puțin pregătiți pentru ceea ce a urmat.

Îndată după masă am sosit ca să-l găsim pe Vlădica la trapeză.[240] Ne-a primit cu mare răceală şi nici unul dintre noi n-a scos mai mult de o vorbă sau două în timpul mesei.

Apoi ne-a chemat în grupul lui – mai degrabă l-a chemat pe Părintele Gherman şi eu trebuia să stau singur vreme de două ceasuri. Aceasta m-a supărat foarte tare şi mi-am imaginat că fratele meu stătea sus fiind supus tuturor şiretlicurilor psihologiei ruseşti pentru a-l forța într-un fel să cedeze – nu ştiam pentru care nelegiuire şi în ce scop, ştiind doar că era de aşteptat ca eu să primesc rezultatul cu supunere, ca un american 'fără drepturi'. S-a dovedit că gândurile mele erau absolut corecte … Nu m-am rugat aşa de înflăcărat, în special la Vlădica [Ioan] al nostru cel *adevărat*, în timpul îndelungat

[239] Mantie: o manta lungă neagră, purtată numai de călugări.
[240] Trapeză: cuvânt grecesc pentru „masă", care se poate referi în general la sala de mese sau masă a zilei.

cât am aşteptat la parter![241] M-am uitat la portretul Ţarului-Mucenic şi l-am rugat şi pe *el* să ne ajute! A fost îndată clar că ne lovise o mare ispită călugărească; şi pe când ne bucuram că drumul nostru nu era acum neted, că cel puţin cineva nu mai 'gândea bine' despre noi, eu deja mă temeam pentru existenţa proaspetei noastre mânăstiri şi întreaga noastră lucrare."

Între timp, ducându-l pe Părintele Gherman în biroul lui, Arhiepiscopul încuiase uşa după el, pusese cheia în buzunar şi păşi spre biroul lui de lucru. Puse un scaun în mijlocul odăii, i-a făcut semn Părintelui Gherman să se aşeze şi apoi a îndreptat o lampă cu neon înspre el. Stând la biroul său, în întuneric, Părintele Gherman nu putea să-l vadă în lumina lămpii.

- Se ştie că nu faci ascultare, începu el cu asprime. O dovadă că sunteţi călugări proşti este aceea că mă faceţi de ruşine ieşind în lume înveşmântaţi în mantii. Aici, Părintele Gherman şi-a dat seama că îl tulburaseră pe Arhiepiscop purtând în public veşmintele care sunt numai pentru călugări, prin aceasta ieşind în evidenţă printre clerici. Totuşi, Arhiepiscopul insistase ca ei să-şi „facă apariţia" în lume, în primul rând.

Întrucât nu sunteţi monastici, ci o ruşine pentru Eparhia mea, continuă Arhiepiscopul, se pare că voi nu puteţi să vă asumaţi o sarcină nici în numele vostru. Şi totuşi voi aveţi pământul şi puteţi muri în orice clipă în timpul călătoriei, caz în care statul îl va prelua. Aţi făcut testament?

- Nu, răspunse Părintele Gherman, pământul nostru este pentru locuitori ai pustiei.

- Nu mă fă să râd. În vremea noastră nu există nici un locuitor al pustiei. Arhiepiscopul îl acuză pe Părintele Gherman că se afla în înşelare duhovnicească. I-a spus că monahii nu au voie să aibă proprietate personală şi i-a cerut Părintelui Gherman să semneze pentru pământul mânăstirii cu numele său laic, A. Medveev.

Părintele Gherman era uimit:

- Dar de ce cu numele de mirean? Şi Înalt Prea Sfinţia voastră sunteţi călugăr.

- Am fost rânduit de către sinod ca stareţ al vostru. Şi ca stareţ al vostru, vă cer această ascultare – ca să-mi predaţi mie pământul sub semnătură.

- Dar noi niciodată nu v-am ales, votat sau acceptat ca stareţ al nostru, i-a amintit Părintele Gherman. Potrivit tipicului monahal, numai călugării îşi aleg stareţul. A considerat o nedreptate de negrăit ca Arhiepiscopul să ceară acum adăpostul pustiei pe care îl dobândiseră cu propria lor trudă şi bani.

- Am să vă dau tipicul monahal, eu *vouă*, nu voi să mi-l daţi mie, a ripostat Arhiepiscopul.

Părintele Serafim a descris ceea ce a urmat: „Vlădica a mers într-adevăr pe psihlogia rusă, a strigat, a intimidat … folosind un limbaj necioplit şi spunând Părintelui Gherman că nu fusese 'tuns într-o frizerie'. Şi în general l-a făcut să plângă şi să se simtă înfrânt în faţa lui. În cele din urmă, Părintele Gherman i-a răspuns în disperare în acelaşi fel şi spre mâhnirea lui, a constatat că lui Vlădca îi *plăcea* acest fel de luptă şi în general dădea impresia că 'se joacă' de-a stareţul şi cu ameninţarea autorităţii sale, etc. În esenţă, Părintele Gherman a declarat că Vlădica ne binecuvântase ca organizaţie bisericească independentă şi că trebuie să ne lasă în pace, la care Vlădica a afirmat cu glas tare: '*Nu* vă las în pace!'

Printre altele, Arhiepiscopul le-a cerut părinţilor să nu scrie nimănui, nici să invite pe cineva să vină la ei fără binecuvântarea lui şi că publicaţiile lor trebuie să le verifice el personal. În cele din urmă, ajungând la capătul răbdării, Părintele Gherman a strigat:

- Mă chinuiţi!

[241] Cu alte cuvinte, lângă paraclisul de la subsol din Casa Sfântului Tihon, unde obişnuia să se roage Vlădica Ioan.

S-a auzit o bătaie în uşă: era Părintele Serafim. Arhiepiscopul Artemon s-a dus repede la uşă, dar găsind-o încuiată, s-a repezit înapoi la biroul său să caute cheia. Când Părintele Gherman i-a amintit că pusese cheia în buzunar, Arhiepiscopul a fugit înapoi să-i dea drumul Părintelui Serafim. Dându-i un scaun Părintelui Serafim, s-a aşezat iarăşi la birou. Se afla într-o stare evidentă de zăpăceală şi stinghereală înaintea acestui american independent, pe care ştia că nu-l poate intimida ca pe Părintele Gherman. Părintele Serafim a văzut că fratele său plânsese.

- Părintele Gherman este isteric, a încercat să explice Arhiepiscopul. A început să înşire „greşelile" părinţilor; că nu l-au căutat mai înainte pentru binecuvântare ca să meargă la Monterey, că nu rămăseseră la Liturghie ca oamenii (şi el însuşi) să-i poată vedea, că nu stătuseră cu el, etc. Părintele Serafim şi-a amintit mai târziu, „Dar o chestiune m-a uimit: se plânse că primise de curând o scrisoare de la noi în care (aşa cum ne înţeleseserăm verbal cu câteva luni mai înainte) îi vorbeam despre prezentarea unei Rânduieli a mânăstirii noastre spre aprobarea sa. Acum ne spuse că nu *noi* trebuia să-i prezentăm *lui* o Rânduială, ci *el* să ne dea nouă o Rânduială."[242]

- Îţi dai seama ce face? Părintele Gherman şi-a întrebat fratele. Ne cere ca să-i predăm pământul pe numele lui.

- De ce? A întrebat Părintele Serafim.

- Ca să depindem de el, de aceea! Vrea să-ţi ia bucata ta de pământ american, pentru care tu ai muncit, ca să-ţi dea cu piciorul şi să te alunge de pe el! Nu mai pot îngădui asta.

- Să plecăm de aici, a spus Părintele Serafim luându-l de mână pe Părintele Gherman. Au coborât la parter şi Arhiepiscopul Artemon s-a grăbit după ei. După cum spunea Părintele Serafim, mânia Arhiepiscopului „s-a transformat în ceva asemănător cu mila. Ne-a dat o prăjitură şi două sticle cu vin şi ne-a binecuvântat ca să plecăm." Aşa s-a sfârşit interogarea noastră.

MEDITÂND asupra întregului eveniment după zece zile când, se mai simţea încă uimirea, Părintele Serafim a scris: „Pot numai să spun că de la această întrunire am primit una din cele mai mari dezamăgiri din viaţa mea şi atât eu cât şi Părintele Gherman am primit o rană care va dura întreaga noastră viaţă … Vlădica şi-a azvârlit demonii asupra noastră şi este ceva îngrozitor de rău. El s-a 'jucat' de-a s*tareţul* [bătrânul] şi egumenul şi este un joc necruţător … Încrederea noastră în Arhiepiscopul nostru a fost pierdută total şi absolut. Poate că noi nu ştim nimic despre monahism; totuşi noi credem cu tărie că în Biserica lui Hristos trebuie să se manifeste o pedepsire disciplinară legitimă din partea superiorilor ecleziastici, bazată pe încredere reciprocă şi într-o stare de pace pentru toţi cei care sunt implicaţi. Eu am fost pedepsit disciplinar de câteva ori de către Vlădica Ioan şi întotdeauna am simţit dreptatea pedepsei şi folosul acesteia. Dar noi … am fost tulburaţi în sufletul nostru şi nu avem pace, simţindu-ne conştiinţele violate … Suntem foarte supăraţi de o săptămână şi aproape disperaţi în legătură cu viitorul nostru şi al *Cuvântului ortodox* …

Vlădica Artemon crede – în totală contradicţie cu înţelegerea noastră verbală care a avut loc înainte de tunderea noastră – că noi suntem simpli călugări în dependenţă şi ascultare absolută numai faţă de el ca 'egumen'. Dar această concepţie despre mânăstirea noastră nu poate duce la nimic decât la distrugerea totală a ceea ce am zidit noi în ani de zile până acum şi nu se bazează pe nimic altceva decât pe ideile preconcepute despre noi, pur superficiale ale Arhiepiscopului.

În concepţia lui Vlădica Artemon, mânăstirea noastră este în mod evident o instituţie eparhială, căreia Vlădica îi este stareţ şi dictator şi în care nu se va face nimic fără binecuvântarea lui. Cred că el a ajuns la această concepţie treptat, simţind

[242] Vezi rânduiala frăţiei pe care a scris-o Eugene, la sfârşitul Cap. 50.

slăbiciunile noastre şi acum el ştie că a sosit vremea să-şi pună concepţia în aplicare. Dar acum, analizând-o din nou, vedem multe semne că la început Vlădica Artemon nu ne-a considerat pentru ceea ce suntem noi şi ceea ce facem noi, ci chiar şi atunci, el ne aşeza în propria sa imagine a ceea ce trebuia sau puteam fi noi în Eparhia sa …

Dacă am fi voit să fim ucenici ai unui episcop, ne-am fi apropiat de mult de Episcopul Nectarie, care voia ca noi să întemeiem o asemenea mânăstire. Dar pentru independenţa lucrării noastre, a trebuit să ne păstrăm cu grijă statutul independent, respectându-l şi până în ziua de astăzi relaţia noastră cu el este foarte bună. Dacă mânăstirea noastră trebuie supravegheată de către sinod, l-am primi cu bucurie ca 'supraveghetor' al nostru – dar nu ca 'stareţ'! – cu atât mai mult cu cât a promis deja să treacă pe la noi de fiecare dată când călătorea între San Francisco şi Seattle. Putea fi foarte bună relaţia noastră şi cu Vlădica Artemon – doar cu condiţia independenţei absolute faţă de el …. Dacă ar fi putut să vadă că fiind independenţi vom fi cei mai buni prieteni ai săi, pe când ca robi zdrobiţi ai săi puteam fi numai duşmanii lui în taină!"

Părinţii fuseseră întotdeauan foarte impresionaţi de rânduiala Sfântului Ioan Casian, care în sec. al V-lea afirmase: „Este sfatul Părinţilor, un sfat întotdeauna actual, că monahul trebuie să fugă din preajma episcopilor şi a femeilor cu orice preţ; căci nici femeile nici episcopii nu-i permit călugărului să rămână în linişte în chilia lui, nici să-şi lipească ochii de învăţătura curată şi cerească." Dând acest citat într-o scrisoare, Părintele Serafim a adăugat: „Călugării şi episcopii îşi sunt de cel mai mare folos unii altora şi Bisericii, atunci când sunt independenţi unii de alţii, suntem convinşi pe deplin!"

Totuşi, părinţii au încercat să se gândească şi din punctul de vedere al Arhiepiscopului. După cum i-a amintit Părintele Gherman Părintelui Serafm, Arhiepiscopul nu era un om rău. El se purta ca un dictator nu datorită firii sale, ci datorită unei *idei* de suprafaţă. „Vlădica Artemon", scria Părintele Serafim, „nu se va opri de la nimic să ne ducă pe calea lui ca şi pe alţii – nu pentru că are intenţii rele, ci pentru că este stăpânit într-o foarte mare măsură de simţul autorităţii şi al drepturilor sale. Cu atât mai mult ne pare rău … că noi îl iubim cu sinceritate şi ne pare rău de Arhiepiscopul nostru. Se pare că este un om singuratic; tuturor le este teamă de el, nu are pe nimeni apropiat şi pe noi ne priveşte ca pe 'proprietatea' sa, forţându-ne să fim ucenicii săi ascultători. Nu putem face asta! Vlădica Ioan ne-a dat binecuvântarea pentru o cale cu totul diferită."

Deşi Arhiepiscopii Ioan şi Artemon au folosit disciplina, este clar că principiile lor erau foarte diferite de la unul la celălalt. „Pentru Vlădica Artemon", scria Părintele Serafim, „nu există nici un alt principiu în afară de autoritatea Arhiepiscopului… Nu pot spune că nu fuseserăm avertizaţi. Vlădica Nectarie ne avertizase că Vlădica Artemon nu va îngădui nici o iniţiativă personală în Eparhia sa." Iarăşi, această luptă pentru control absolut nu era motivată de un duh rău de iubire pentru putere, ci de credinţa că aceasta era necesar pentru organizare. Potrivit concepţiei Arhiepiscopului Artemon, iubirea şi încrederea reciprocă nu sunt esenţiale când se ajunge la ascultare. Subordonaţii trebuie să se supună şi dacă este necesar, să-şi răsucească conştiinţele spre binele autorităţilor, pur şi simplu pentru că sunt autorităţi. Mai mult, este chiar de *datoria* „puterii mai înalte" să distrugă toate iniţiativele personale. Arhiepiscopul credea că aceasta duce la o situaţie cu adevărat sănătoasă; şi autoritatea face o favoare supuşilor săi făcându-i astfel „smeriţi". Odată ce ei sunt cu totul ascultători şi „oameni de grup", *atunci* ei pot fi folosiţi eficient pentru binele organizaţiei, al „eparhiei".

Părintele Serafim scria, „Noi înţelegem că Vlădica Artemon avea motivele cele mai înalte în toate, că ne spunea: să-i sprijinim propria autoritate şi să ne dea o pedeapsă disciplinară în scopul de a face din noi 'călugări adevăraţi' (în propria sa înţelegere!); el ne-a spus că într-o zi ne-am putea afla în poziţia lui şi să administrăm altora acelaşi fel

de pedeapsă disciplinară – la care Părintele Gherman a strigat din inimă 'Doamne, iartă!'"

Activitatea pastorală a Arhiepiscopului Artemon era de asemenea plină de manifestarea „pseudo-bătrâneții"; o boală duhovnicească primejdioasă care fusese descrisă în sec. al XIX-lea de către Sf. Ignatie Brianceaninov şi după acesta, de către I. M. Kontzevici. Despre bătrânețea vârstei duhovniceşti cea adevărată şi cea falsă şi roadele corespunzătoare ale acesteia, Kontzevici scria: „Cei care se lasă în întregime în îndrumarea unui adevărat bătrân trăiesc un sentiment deosebit de bucurie şi libertate întru Domnul. Cel ce a scris aceste rânduri a trăit aceasta personal.[243] Un bătrân este un transmițător imediat al voii lui Dumnezeu. Comuniunea cu Dumnezeu este întotdeauna legată de un sentiment de libertate duhovnicească, bucurie şi pace de nespus în suflet. Dimpotrivă, un bătrân fals îl eclipsează pe Dumnezeu cu ajutorul lui, plasând propria sa voință în locul voii lui Dumnezeu, ceva ce este legat cu un sentiment de robie, oprimare şi aproape întotdeauna, deznădejde. În plus, întreaga supunere a unui ucenic față de un bătrân fals îi roade personalitatea, îi distruge voința, îi deformează simțul de dreptate şi corectitudine şi astfel ia de la el conştiința responsabilității pentru faptele sale."[244]

Desigur, Arhiepiscopul Ioan era un bătrân adevărat; dar cineva nu devine „bătrân" chiar îndată ce a fost aşezat în poziția unei autorități înalte. Helen Kontzevici explica odată într-o scrisoare către Părintele Gherman: „Apostolul Pavel vorbeşte despre daruri, dintre care unul este profeție (Efeseni 4, 11). *Bătrânețea este acest dar al profeției* ... Bătrânețea este unul dintre darurile Sfântului Duh, pe care nimeni nu-l înțelege."

Referitor la noțiunile Arhiepiscopului Artemon despre „smerenie" şi „ascultare", Părintele Serafim a scris unui prieten: „Ne cunoşti destul de bine ca să ştii că în toate lucrurile suntem ascultători şi cuviincioşi față de autoritatea ecleziastică legală şi că noi nu am încercat niciodată să impunem asupra altora nici un fel de autoritate (aceasta dacă nimic este marea noastră slăbiciune!) ori să căutăm pentru noi orice fel de poziție sau titlu în Biserică. Dar dacă acum s-a ajuns la metoda 'smereniei' şi 'ascultării' şi îngăduinței cuiva, care este cu totul din afară, să ne supravegheze lucrarea noastră, conştiința noastră nu va permite aceasta ….

O asemenea 'ascultare' – de dragul unui scop pământesc – este în mod foarte clar *neîntemeiat duhovniceşte*. Noi suntem ucenicii lui Vlădica Ioan, care ne-a binecuvântat şi a însuflețit lucrarea noastră de la început şi credem cu tărie că este cu noi în acelaşi duh; de fapt, orice roadă bună am avut, noi am pus-o în întregime pe seama binecuvântării sale. Şi de la el am învățat: deasupra canoanelor, a disciplinei bisericeşti, etc., vine *duhul*. Dacă prin ascultare, prin respectarea cu strictețe a canoanelor, sau prin oricare alt bun în sine, *duhul* unui om este zdrobit şi este distrus, atunci este ceva *groaznice de rău*. Vlădica Artemon ne-a acuzat deja de o tendință de 'neascultare' şi 'voință proprie' – şi recunoscând că suntem în totul păcătoşi, putem spune doar că în cazul de față aceste acuzații nu sunt de loc îndreptățite. Înainte ca aceste virtuți să aibă vreun înțeles, ele trebuie plasate într-un anumit context, într-o treabă obişnuită, într-o lucrare roditoare. Un asemenea context ar fi, de exemplu, … o mânăstire lucrătoare întemeiată ca cea din Jordanville; în cazul nostru, contextul este *Cuvântul ortodox* şi ostenelile noastre pentru tipărire misionară, pe care le-am urmat timp de şapte ani cu mare trudă şi jertfă, fiind în toate ascultători față de Biserică şi unul față de altul, aşa încât niciodată nici unul dintre noi nu şi-a arătat 'propria sa voie', ascultând mai degrabă unul de altul şi făcându-ne treaba comună care ne-a unit. Fără aceasta nu am fi supraviețuit de loc; dar cu aceasta şi cu binecuvântarea lui Vlădica

[243] Kontzevici vorbeşte aici despre ucenicia sa la Sfântul Bătrân Nectarie de la Optina.
[244] I. M. Kontzevici, *Dobândirea Duhului Sfânt în vechea Rusie* (Platina, California: Sf. Herman Brotherhood, 1988), p. 339-340.

Ioan, noi am răbdat mult şi acum se pare că ne cheamă Biserica să ne extindem lucrarea şi să aducem mai departe roade bogate."

În altă parte, Părintele Serafim a scris despre urmările foarte grele ale pseudo-bătrâneții Arhiepiscopului Artemon: „Vlădica Artemon, sub înfățişarea corectitudinii de suprafață şi a bunei respectări a rânduielilor, este un 'înăbuşitor al duhului' …. El este un 'făcător de pace minunat'; dar zdrobeşte fiecare inițiativă bună." Despre un preot care spunea că Arhiepiscopul îi „strangula sufletul", Părintele Serafim scria: „I-am dat textul – scos pe furiş din Uniunea Sovietică de către o maică de catacombă – unui acatist către Sf. Nina care se pare că nu există nicăieri în altă parte în lumea liberă. Vlădica Artemon a auzit despre aceasta şi aspus: 'Trebuie să fie aprobat oficial', şi l-a luat şi nu a mai fost văzut niciodată."

Părintele Serafim a dat exemplul unui alt cleric: „Cu câteva săptămâni în urmă ne-a vizitat şi ne-a spus direct: 'Vlădica Artemon mi-a ucis viața duhovnicească' – desigur, asta este o exagerare, căci clericul ar trebui să facă ceva referitor la aceasta, dar capătă înțeles când compari cu o afirmație pe care ne-a făcut-o cu câtiva ani în urmă: 'Vlădica Ioan m-a mântuit; fără încurajarea şi stăruința lui de a fi hirotonit, probabil că astăzi n-aş mai fi deloc în Biserică' – este o mare deosebire între un episcop care *însuflețeşte* şi un episcop care sugrumă sub aparenta corectitudine de suprafață."

Una dintre victimele cele mai înfrânte ale regimului Arhiepiscopului Artemon a fost vicarul său, Episcopul Nectarie. Acest sărman episcop era privit de clica ierarhică drept un „nimeni" ca să nu fie luat în serios; la început ei îşi puseseră mari nădejdi în el ca om de anturaj, numai că a fost foarte dezamăgit când stătuse împreună cu ierarhii Leontie şi Sava în apărarea Arhiepiscopului Ioan. Şi acum un membru al acestei clici era „şeful" său. I se va face rău la stomac de fiecare dată când va suna telefonul, temându-se că ar putea fi Arhiepiscopul Artemon. După cum le spusese Părinților Gherman şi Serafim, Arhiepiscopul nu-i dăduse nici un fel de libertate. „Eu nu sunt episcop", spusese el, „eu sunt o marionetă în mantie de episcop …. Voi sunteți fericiți că aveți pe cineva la care să vă plângeți. Eu nu am pe nimeni. Dar dacă ați şti numai ce înşelare chinuitoare toarnă în mine."

În 1971, Episcopul Nectarie a mers la spital cu o afecțiune gravă a inimii, dar nici acolo nu a putut scăpa. Părintele Serafim scria: „Persecuția neîndurătoare (în aparență neintenționată – este felul în care acționează el) a lui Vlădica Artemon față de călugări este subliniată de vizita sa în spital, la Vlădica Nectarie, unde l-a supărat atât de tare pe omul bolnav grav, încât infirmiera a trebuit să-i ceară să plece! … Înfruntând moartea, Vlădica Nectarie trece prin cea mai grea încercare, aceea de a accepta din punct de vedere duhovniceşte tratamentul nedrept şi binevoitor al lui Vlădica Artemon, nelăsând să se strecoare în sine amărăciunea. Vlădica Nectarie a ales calea supunerii, dar noi nu putem să ne îngăduim aceasta!"

PE lângă faptul că şi-au dat seama că, controlul absolut al Arhiepiscopului Artemon le va stinge râvna, părinții l-au văzut pur şi simplu nelogic. Părintele Serafim scria, „Înaintea lui Dumnezeu, Vlădica Artemon *nu poate* să-şi asume responsabilitatea pentru o activitate cu care nu este obişnuit, într-o limbă pe care nu o cunoaşte …. El nu a făcut niciodată nici un comentariu despre *Cuvântul ortodox* şi ne-a spus că nu-l citeşte; el nu cunoaşte nimic despre viața noastră zilnică sau pravila de rugăciune şi nu ne-a întrebat nimic despre acestea nici măcar în ziua tunderii; el nu cunoaşte nimic despre americani sau nevoile misiunii americane şi niciodată n-a vorbit cu nici unul dintre noi despre aceste lucruri, chiar dacă Gramota Sinodală… ne-a binecuvântat ca organizare 'misionară'….

Pentru a ne împlini funcția monahală şi misionară trebuie să fim absolut liberi şi să existe încrederea în noi ca să scriem cui simțim nevoia, trebuie să putem spune

oricui, pe scurt, să vină aici la vreme de necaz, trebuie să avem întreaga putere să-i alungăm pe cei care fac tulburare şi într-un cuvânt, nu ne putem îngădui luxul de a aştepta până când cineva de la 402,5 km depărtare, ia decizii pentru noi, pe baza părerii sale şi din auzite."

Părinţii erau şi mai interesaţi de pretenţiile Arhiepiscopului cu privire la cenzură. Părintele Serafim scria, „*Cuvântul ortodox* nu poate fi cenzurat: Vlădica Ioan ne-a binecuvântat să tipărim fără cenzură, iar el ne-a făcut sugestii uneori, atunci când am mers la el cu probleme neclare." În contrast cu acesta, „Vlădica Artemon vede totul în Eparhia sa ca o activitate 'eparhială' pentru care numai el este responsabil – şi dacă îl lăsăm să facă aşa, iar *Cuvântul ortodox* va deveni o publicaţie eparhială şi deja există un număr de articole pe care, fără îndoială, nu ne-ar lăsa să le publicăm (din cauza gustului său personal) dacă ne-ar fi cenzurat aşa cum i-ar place să o facă."

Părinţii şi-au dat seama că Arhiepiscopul Artemon va cenzura mai întâi din considerente politice şi din frică. Şi-au amintit ce le-a spus, „Nu dorim să-l supărăm pe Athenagoras", contrastând aceasta cu sfatul îndrăzneţ al Arhiepiscopului Ioan să „treacă direct la acuzarea Patriarhului Athenagoras, chiar dacă oamenilor nu le place lucrul acesta." Părintele Serafim scria: „Dacă Vlădica Artemon îşi va da seama cât de mult îl supărăm pe Athenagoras în *Cuvântul ortodox*, acesta va trebui cenzurat; orice slăvire deosebită a lui Vlădica Ioan, mai ales în limba rusă, va fi blocată ca fiind foarte 'discutabilă'; etc., etc."

CU astfel de ameninţări atârnând deasupra capului, Părinţii Gherman şi Serafim erau „de-a dreptul înspăimântaţi", după cum spunea Părintele Serafim. N-au putut dormi câteva nopţi. Cine să-i asculte? Arhiepiscopul Artemon avea toată puterea pământească de partea lui. Părintele Serafim a observat că, „Întrucât el ocupă un loc important în sinod, noi avem deja mult împotriva noastră. Nu-i prea greu să realizeze o părere potrivită despre noi: tineri, încăpăţinaţi, mândri, neascultători, nedemni de încredere, papă-lapte, nepricepuţi, etc."

Părintele Serafim a scris Părintelui Tarasie, cerându-i sfatul ca unuia care îşi păstrase independenţa monahală. I-a mai scris şi Arhiepiscopului Averkie, mărturisindu-i că se află într-o „stare cumplită".

În martie 1971, părinţii au primit un ordin de la Arhiepiscopul Artemon, care se pare că fusese trimis fiecărui preot din eparhie. Acesta spunea printre altele: „S-a deschis de către noi o mânăstire cenobitică .... Conducerea acestei noi mânăstiri a fost preluată de mine .... Publicarea revistei *Cuvântul ortodox* … fraţii ar trebui să privească acum ca pe ascultarea lor călugărească .... Cu privire la toate celelalte, se vor da instrucţiuni în plus."

Citind aceasta, Părintele Serafim scria: „Într-un cuvânt, s-a împlinit frica noastră cea mai mare: Vlădica Artemon ne-a preluat."

Asta se întâmpla în timpul Postului Mare, când fraţii se luptau cu slujbe lungi şi cu postirea aspră. Ordinul a venit pentru ei ca o ispită pentru a cădea în deznădejde; dar nu au fost părăsiţi. Părintele Serafim scria: „Am fost foarte tulburaţi – dar în mai puţin de 24 de ore, cu totul pe neaşteptate, Vlădica Nectarie a venit cu icoana din Kursk,[245] şi tulburarea noastră s-a transforamt în bucurie şi ne-am dat seama cu certitudine că *Dumnezeu este cu noi!*… Vlădica Nectarie a slujit o *molitvă*, ne-a dat Sfânta Împărtăşanie din Darurile Păstrate (eram la mijlocul Postului şi încă nu mâncaserăm) şi ne-a lăsat pe noi să ducem Icoana peste munte. Binecuvântarea lui Dumnezeu peste noi nu se sfârşeşte niciodată!" Asta s-a întâmplat în ziua numelui Părintelui Gherasim, care i-a făcut pe părinţi să-l considere ca un alt semn al prezenţei întemeietorului lor din Alaska.

[245] Icoana făcătoare de minuni înaintea căreia a fost vindecat Sf. Serafim.

Cu ordinul Arhiepiscopului, părinții aveau acum ceva concret asupra căruia să acționeze. Părintele Serafim scria, „De bună seamă, dacă vrem să facem ceva cu această situație de neîngăduit şi trebuie să acționăm acum …. Dacă cedăm câtuşi de puțin la început, vom sfârşi într-o totală 'ascultare' lipsită de suflet, care nu mai poate să însuflețească pe altcineva."

Părintele Serafim a alcătuit repede o scrisoare către Episcopul Laurian, prietenul Părintelui Gherman de pe vremea când era în Jordanville. Afirmând că frăția nu a acceptat ordinul oficial al Arhiepiscopului, Părintele Serafim a scris:

> Nu avem de gând să pornim o luptă, nici să forțăm pe nimeni să accepte cuvântul nostru împotriva lui Vlădica Artemon – pentru că fără îndoială el va avea o versiune sau interpretare complet diferită de tot ceea ce ni s-a întâmplat. Putem doar să lămurim faptul că, orice s-ar fi întâmplat în trecut, putem să nu avem nici o legătură cu Vlădica Artemon în viitor: el nu poate face parte din mânăstirea noastră (dacă Sinodul spune că suntem mânăstire), şi mânăstirea noastră nu poate fi o instituție eparhială…. Avem candidați care ni se pot alătura în viitor – dar dacă Vlădica Artemon trebuie să fie conducătorul nostru, noi trebuie să le spunem să stea deoparte ori să meargă în altă parte, decât să ajungă o parte a planurilor sale total nerealiste. Şi vă vom spune deschis: Vlădica Artemon nu are pe nimeni care să dorească să intre în mânăstirea „lui" şi de fapt acesta este motivul pentru care doreşte să lucreze prin noi.
>
> Probabil că toate acestea vă uimesc şi poate vreți să ne sfătuiți să avem răbdare, să acceptăm orice ne impune Vlădica Artemon de dragul ascultării ori să încercăm să „negociem" sau să facem un „compromis" cu el. Dar vă spunem cu hotărâre: nici un compromis nu este posibil. Vlădica Artemon nu ne ascultă şi de fapt el crede că noi nu avem nici un drept să spunem ceva. Ne-a arătat deja intențiile lui şi atâta timp cât are asupra noastră putere directă, noi vom fi plini de neîncredere, suspiciune şi zădărnicire care macină. Acestea nu sunt roadele unei autorități legitime, ci ale încălcării drepturilor.

Între timp, Părintele Gherman îi spusese necazurile şi nedumeririle femeii ale cărei păreri le respecta cel mai mult: Helen Kontzevici. Părinții şi-au dat seama acum că ar fi trebuit să țină seama de avertizările ei cu mult mai mult, deşi încă nu regretau că s-au făcut călugări.

Helen Kontzevici nu putea fi păcălită. Înainte de identificarea faptelor Arhiepiscopului Artemon ca semne clasice de pseudo-bătrânețe, ea a văzut foarte clar că în spatele lor se afla altceva. Arhiepiscopul Artemon avea „puteri ierarhice superioare" cărora trebuia să le dea un răspuns. Helen a spus părinților că, clica puternică din interiorul sinodului era împotriva lor, că acesta a simțit că nu putea avea încredere în ei, mai ales după ce l-au apărat şi slăvit pe Arhiepiscopul Ioan. Părintele Serafim remarca faptul că Arhiepiscopul Artemon părea să aibă o „frică de moarte" de Arhiepiscopul Vasian din Canada, care era membrul cel mai puternic al clicii. Evident că Arhiepiscopul Artemon determinase „puterile ierarhice superioare" să creadă că el îi putea controla deplin pe părinți şi să-i facă să se supună liniei de grup. Helen le spunea părinților că aceasta este o caracteristică a sergianismului, care aşează linia de grup deasupra lui Dumnezeu şi o întăreşte cu canoane. Ea spunea, „nu este atât de simplu. Tocmai pentru că cineva spune că este anti-sergianist asta nu înseamnă şi faptul că aşa este şi în realitate."

Scrisorile Părintelui Gherman către Helen, fiind între doi ruşi tipici, tindeau să stârnească mari emoții. Părintele Gherman i-a cerut Părintelui Serafim să-i scrie şi el ei,

oferindu-i o imagine mai obiectivă. Vom prezenta această scrisoare integral, întrucât lămureşte foarte bine principiile vechi ale independenţei monahale:

> Dragă Elena Iurevna,[246]
>
> Ştii cât de supăraţi am fost acum câteva luni cu privire la statulul frăţiei noastre şi la întregul viitor al lucrării noastre misionare din Biserică. Din nefericire, scrisorile pe care ţi le-a trimis Părintele Gherman par să-ţi fi comunicat mai mult sentimentul nostru actual de tulburare decât pricinile de bază care ne-au însufleţit şi continuă să ne însufleţească ….
>
> Scriu această scrisoare în engleză, încercând să evit oarecari simţiri emoţionale care par să vină atunci când scriem în ruseşte şi să-ţi dau astfel o imagine cât se poate de clară şi succintă a situaţiei noastre actuale şi nădejdile noastre de viitor. După Vlădica Ioan, tu şi Ivan Mihailovici[247] ne-aţi ajutat şi ne-aţi încurajat pe această cale şi nimic nu ne-ar îndurera mai mult decât să fii convinsă că lucrarea noastră misionară s-ar apropia de sfârşit.
>
> Este adevărat că în prezent suntem ameninţaţi şi luăm foarte în serios această ameninţare. Dar nu este greu de înţeles cauza acestei ameninţări şi nu ne pune într-o situaţie necanonică în sine. Într-un cuvânt: episcopul nostru nu ne înţelege nici pe noi, nici lucrarea noastră şi încearcă să ne „folosească” pentru propriile sale planuri. Din punct de vedere duhovniceşte şi canonic, noi suntem pe calea cea dreaptă: este absurd şi cu neputinţă să „întemeiezi o mânăstire” împotriva dorinţelor singurilor călugări din acea mânăstire; chiar „Ordinul asupra mânăstirilor” al Sinodului Episcopilor menţionează dreptul călugărilor de a-şi alege conducătorul; şi chiar ideea mânăstirilor din istoria ortodoxă este în mod clar aceea a *centrelor duhovniceşti independente*, care au o viaţă autonomă şi nu prilejuiesc amestecul episcopilor, dacă monahii nu încearcă să introducă noutăţi în dogmă sau viaţa bisericii. Acesta este idealul … şi de aceea mânăstirile pot fi însufleţitoare pentru restul ortodocşilor – întrucât ele oferă posibilitatea de a propovădui şi trăi creştinismul ortodox liber de toate influenţele externe – fie că este vorba de bătăile de cap ale vieţii de parohie, mofturile episcopilor, sau oricare ….
>
> Noi am greşit chiar de la început că nu am afirmat clar acest principiu şi asta i-a permis episcopului să creadă că suntem slabi şi că poate să facă ce vrea cu noi. Ne-am pus greşit încrederea în el şi mărturisesc că ai avut perfectă dreptate despre el. Dar acum suntem pregătiţi să ne ridicăm şi să luptăm pentru independenţa pe care o *garantează* mânăstirilor Biserica şi canoanele ei.
>
> Ascultarea călugărească nu poate fi ‘robie’; dacă ar fi aşa, atunci Biserica ar fi împărţită în ‘robi’ şi ‘tirani’. Unii oameni ai Bisericii au încercat în diferite timpuri să întărească acest concept care s-a denaturat, dar asta nu vine de la Biserică sau de la monahism. Toţi creştinii ortodocşi şi mai ales călugării şi maicile încearcă să-şi taie voia şi să ducă o viaţă plăcută lui Dumnezeu; dar supunerea cu smerenie în faţa tiraniei, mai ales atunci când această tiranie distruge o lucrare bine-plăcută lui Dumnezeu şi transformă în victime duhul creştin şi monahal – este cu certitudine numai o parodie şi o bătaie de joc a monahismului.

---

[246] Primul nume şi patronimic al Elenei potrivit uzanţei ruseşti.

[247] Adică profesorul I. M. Kontzevici.

Suntem ferm hotărâţi, în toată ascultarea faţă de Biserică şi puterea ecleziastică legală, să nu devenim o parte a vreunei bătăi de joc. Ne rugăm ca hotărârea noastră să nu ducă la nici un scandal şi ca să putem merge mai departe potrivit scrisorii şi spiritului tuturor canoanelor Bisericii. Dar mai ştim, canoanele au fost făcute pentru om şi nu omul pentru canoane şi că deasupra canoanelor se află duhul care le-a insuflat şi că pentru a păstra acest duh, suntem pregătiţi să ne manifestăm împotriva stricteţii anumitor canoane, dacă acestea sunt aplicate ca să ne zdrobească duhul. În realitate, nimeni nu va visa să încerce să aplice astăzi cu stricteţe fiecare canon, fiindcă atunci nu vor mai rămâne de loc creştini ortodocşi! Propriul nostru episcop se află în San Francisco „necanonic", pentru că este împotriva canoanelor să transferi episcopii dintr-o eparhie în alta (de curând acest canon a adus mare luptă în Biserica din Grecia); tot necanonic este să hirotoneşti un diacon înainte de vârsta de 25 de ani sau un preot înainte de 30 … dar dacă ne referim la stricteţea acestui canon, majoritatea preoţilor noştri ruşi sunt „necanonici", etc.

Te rog să crezi că în ciuda încercărilor noastre recente, noi nu suntem zdrobiţi în duh. De fapt, dimpotrivă, acum că însăşi existenţa noastră este atacată, suntem mai convinşi ca niciodată că tocmai calea pe care ne-a binecuvântat şi ne-a însufleţit să mergem Vlădica Ioan este corectă şi cu rugăciunile lui şi cu voia lui Dumnezeu, vom merge pe această cale prin toate suferinţele, tot drumul către mucenicie, dacă Dumnezeu ne cheamă la aceasta. Faptul că a venit asupra noastră un atac aşa de dur ne convinge doar că diavolul vrea să părăsim această cale, pentru că este cea dreaptă.

Poate că îţi dai seama că nu putem continua calea pe care am început-o ca monahi. Dar credem, dimpotrivă, că numai în monahism, cu toată suferinţa şi încercările pe care ni le aduce invariabil această alegere, lucrarea noastră poate să răspândească şi să aducă cel mai mult bine. Pe când eram „în lume" totul ne venea uşor – aveam mult de lucru dar nu erau încercări şi atacuri mari – dar acum totul este greu; suntem atacaţi din toate părţile, sunt multe încercări şi ispite. Dar acestea sunt dovezi duhovniceşti că, calea noastră este dreaptă, chiar mai dreaptă acum decât era înainte.

Suntem slabi şi păcătoşi şi ceea ce am început este departe, mult dincolo de puterea noastră şi de darurile noastre duhovniceşti. Totuşi, Dumnezeu varsă mai mult har asupra noastră şi noi mergem înainte cu greutăţi şi suferinţe, totuşi siguri că El este cu noi şi Vlădica Ioan …. Dacă lucrarea noastră este bine-plăcută lui Dumnezeu, atunci cu siguranţă El nu ne va lăsa acum, nici nu ne va părăsi pe calea pseudo-ortodoxiei!

Slavă lui Dumnezeu pentru toate! Să nu crezi nici măcar o clipă că vom părăsi calea pe care am început-o cu binecuvântarea lui Vlădica Ioan …. Numai roagă-te pentru noi, dragă Elena Iurevna şi nu-ţi pierde nădejdea în noi; şi nu înceta să ne spui ce este drept!

Cu dragoste întru Hristos Mântuitorul nostru,

Păcătosul călugăr Serafim

P. S. După ce scrisesem scrisoarea, Părintele Gherman a citit adresa lui Vlădica Vitalie (Maximenko)[248] cu prilejul sfinţirii lui ca episcop. Un paragraf vorbeşte despre ce a însufleţit marile împliniri ale anilor lui cei tineri, care era orientarea lui duhovnicească de bază. Este aceeaşi ca şi a noastră şi chiar dacă noi nu vom împlini niciodată o parte măcar din ceea ce a împlinit el, această atitudine merită să fie imitată şi amândoi suntem ferm convinşi că numai prin aceste mijloace vom fi în stare să aducem roade în Biserica lui Hristos. Fariseii vor constata fără îndoială că aceste cuvinte ale lui Vlădica Vitalie sunt pline de „voinţă egoistă" şi „neascultare", dar urmându-le, el a împlinit lucruri mari în, şi pentru Biserică şi ele ard chiar cu duhul de care este atâta nevoie astăzi în Biserică, acelaşi duh cu care vrem şi noi să ardem!

Din „Predica dinaintea sfinţirii" Episcopului Vitalie, 1934:

„*N-o să mă ascund de voi, Părinţi înţelepţi-după-Dumnezeu, şi mai ales Avva meu cel iubit: ştiţi că de-a lungul întregii mele vieţi m-am ferit de lucrul care fusese deja început, care aduce siguranţă, poziţie şi respect, ci am preferat să muncesc acolo unde nu supăr pe nimeni – şi nimeni să nu mă supere. Am preferat să realizez cu propria mea putere ceva în ce credeam eu, ceva ce consideram a fi idealul meu. Am preferat să-mi încing mijocul şi să merg încotro doream, lucrând aşa cum eram eu convins.*

O mare parte din viaţă mi-am închinat-o lucrării pentru Biserica populară din Lavra Pociaev,[249] la tipografia Sf. Iov;[250] şi ultimii zece ani mi i-am dedicat restaurării acestei tipografii din Munţii Carpaţi, din mijlocul poporului rus. – Aici eu am fost şeful şi tot eu lucrătorul."

Timpul trecea şi părinţii deveneau „mai liniştiţi şi mai hotărâţi", după cum spunea Părintele Serafim. „Ni s-au deschis ochii", scria el. „S-au întâmplat atât de multe în acest ultim an şi atât de multe s-au limpezit …."

56
Stingerea focului

Mai presus de toate celelalte, păziţi binecuvântarea lui Vlădica Ioan!
- Episcopul Nectarie

PĂRINTELE Serafim scria într-o scrisoare, „În înţelegerea răspândită astăzi, o 'mânăstire' este un loc cu o adunare de oameni la întâmplare, cu o funcţie precisă în Biserică: să slujească ca reşedinţă de vară a episcopului, un centru pentru picnic, sursă de muncă umană pentru nevoile Bisericii, etc. Şi 'călugării' sunt aceia care devin robi, zdrobiţi de autorităţi sub motivul 'ascultării', mai fără de nădejde decât ieromonahii din parohii[251] care nu-şi puteau permite nimic mai bun, şi nebunii desăvârşiţi să rămână în

[248] Adică Arhiepiscopul Vitalie de Jordanville, plecat la Domnul în 1960.
[249] În Polonia.
[250] Aceasta era în Cehoslovacia, unde Arhiepiscopul Vitalie întemeiase frăţia misionară-monahală menţionată anterior. Închinată Sfântului Iov de Pociaev, această frăţie s-a mutat la Jordanville în anii '50 (sec XIX) şi şi-a continuat acolo lucrarea de publicare.
[251] *Ieromonah:* preot-călugăr.

mânăstire ca să păzească vacile …. În acest concept, 'monahismul' a devenit un fel de gimnastică spirituală (metanii, ascultări, etc.) care se pot dobândi trăind o vreme într-o 'mânăstire' şi odată ce ai ajuns aici, poţi deveni membru obişnuit al oricărei alte 'mânăstiri' şi să oferi altora rodul experienţei tale în gimnastică – urcând între timp în ierarhia rangurilor bisericeşti până când, dacă ai noroc, devii episcop sau poţi să-ţi faci propria imagine. Nu! Monahismul este o înclinaţie şi un efort al sufletului care năzuieşte să se mântuiască şi forma cenobitică s-a creat vieţuind în comunitate cu alţii care sunt de o minte şi un suflet şi ajung să aibă aceeaşi năzuinţă, fiecare îndemnând pe alţii la mântuire."

Oricât de mulţi premergători avuseseră Părinţii de la Platina, din vieţile locuitorilor în pustie independenţi şi călugări misionari, unii au rămas neîncrezători în calea lor „neobişnuită". Unul dintre aceştia era iconograful, Părintele Ciprian. La Jordanville şi-a luat responsabilitatea să nu îngăduie oamenilor să se abată de la forma ecleziastică dominantă – referitor la asemenea abateri cum ar fi semne de înşelare duhovnicească – şi astfel el pregătise pe mulţi pentru cariere bisericeşti de succes, inclusiv doi episcopi. Prudenţa sa grijulie în această privinţă îi atribuise titlul de „poliţia înşelării duhovniceşti". În 1971, a scris părinţilor din Platina:

„Faceţi-vă bagajele îndată şi veniţi la Jordanville până la începutul Postului Mare; îl vom trimite pe Potovka să vă ajute la mutat. Situaţia voastră este fără de nădejde şi veţi cădea în înşelare duhovnicească şi de altfel Jordanville se stinge şi în zece ani nu va mai rămâne nimeni care să facă lucrarea şi dacă voi nu veniţi aici nici altcineva nu va avea însufleţirea să o facă."

În legătură cu scrisoarea Părintelui Ciprian, Părintele Serafim remarca: „Nu mai este nevoie să spun, am luat aceasta ca o altă ispită, din care mai primisem o parte la tunderea noastră … şi am rămas pe loc."

Arhiepiscopul Artemon avea propriile sale avertizări cu privire la înşelarea duhovnicească. În acelaşi an Părintele Serafim scria: „Vlădica ne-a transmis acest mesaj: … fiindcă purtarea noastră de la Crăciun arată că ne aflăm în pericolul de a cădea în înşelare duhovnicească (?!), el ne cere să ne mai gândim asupra hotărârii noastre de a primi preoţia. Înseamnă asta ceva? Omul care se află în primejdia de a cădea în înşelare duhovnicească este întrebat dacă primeşte preoţia?! Clar, nici bănuiala înşelării duhovniceşti nici acordarea preoţiei nu poate fi luată în serios în contextul nici unei activităţi bisericeşti serioase. Acestea nu sunt afirmaţiile cuiva care ne cunoaşte lucrarea şi vrea să facă ce este mai bine pentru această lucrare; acestea vin, mai degrabă, de la cineva din afară, care se gândeşte ce va părea că este cel mai bine şi ce poate stăpâni; pentru că în mod clar un preot este mai strâns legat de episcopul său decât un simplu călugăr. Şi aşa doar ni se confirmă diagnosticul nostru despre cazul nostru în dorinţa noastră de a fi independenţi faţă de Vlădica Artemon…. Decât să aibă un supus de mânăstire, mai bine să nu aibă nici o mânăstire – asta va fi mai roditor."

Părinţii s-au bucurat să primească încurajare de la alţi episcopi. La lunga scrisoare a Părintelui Serafim, Episcopul Laurian le-a răspuns părinţilor: „Faptul că vin supărări confirmă faptul că faceţi lucrarea lui Dumnezeu …. Cred că ar trebui să aveţi răbdare, să nu faceţi nici o mişcare impunătoare, ci prin purtarea şi 'felul vostru de a gândi' să arătaţi că astea (purtarea şi Decizia lui Vlădica Artemon) sunt împotriva sufletului vostru şi nu vi se potriveşte." În ceea ce îl priveşte, Episcopul Nectarie a spus că pur şi simplu nu se va supune nici unei instrucţiuni care ar dăuna frăţiei şi astfel, dacă urma să fie vreo plângere la sinod, aceasta ar fi venit de la Arhiepiscopul Artemon. „Vlădica Nectarie ne-a sprijinit mult în încercările noastre," scria Părintele Serafim.

Părinţii se neliniştiseră că Arhiepiscopul Artemon, în „deschiderea" oficială a mânăstirii, declarase desfiinţată frăţia Sf. Gherman. El urmărea prin aceasta să-i facă pe părinţi să se încreadă în binecuvântarea *lui* şi nu în aceea a Arhiepiscopului Ioan. Episcopul Nectarie îi întărea ca să nu cedeze. El zicea: „Nu lăsaţi să vă ia ideea şi

numele frăţiei prin toate mijloacele. Asta va distruge binecuvântarea lui Vlădica Ioan pe care se sprijină aceasta. Mai presus de toate, păziţi binecuvântarea lui Vlădica Ioan! În aceasta se sălăşluieşte toată puterea voastră.” Ţinând seama de aceste cuvinte, părinţii au continuat să-şi publice materialele sub titlul frăţiei Sf. Gherman. Şi pe fiecare pagină de cuprins al fiecărui număr al revistei, au continuat să tipărească această afirmaţie: „Întemeiată cu binecuvântarea Înalt Prea Sfinţiei Sale adormit întru Domnul *Ioan (Maximovici)…*”

PÂNĂ în iulie 1971 în aer plutea o schimbare. Părintele Serafim îşi aminteşte: „Am auzit din San Francisco că Vlădica Artemon cunoştea sau bănuia atitudinea noastră faţă de el şi că era hotărât să nu-şi piardă reputaţia de ‘făcător de pace’ din pricina noastră şi că deocamdată nu se va atinge de noi. Poate că Vlădica Nectarie l-a sfătuit să nu fie cu noi atât de dur sau poate a presupus sentimentele noastre. Oricum, foarte curând, am primit o confirmare minunată a acestei convingeri. De Praznicul Înălţării, când încă nu puteam călători la San Francisco din pricina camionului, am fost uimiţi când îndată după răsăritul soarelui, cine altul a sosit decât însuşi Vlădica Artemon! Se purta ca şi cum ar fi fost lucrul cel mai firesc din lume ca un Arhiepiscop să nu slujească în propria sa Catedrală într-o asemenea zi de sărbătoare (Vlădica Nectarie slujea acolo), şi ne-a spus că voise să vină la noi după Paşti dar numai acum s-a ivit prilejul. Desigur că eram destul de tulburaţi, dar am hotărât să ne punem toată nădejdea în Dumnezeu şi în sfinţii Săi, să primim cu recunoştinţă darurile duhovniceşti ale Sfintei Liturghii şi Sfintei Împărtăşanii şi să vedem apoi ce ne va trimite Dumnezeu – nădăjduiam în cele din urmă să ‘mergem până la capăt’ cu Vlădica şi să dăm totul pe faţă.

După Liturghie, Vlădica a spus că nu vom citi nimic în trapeză fiindcă aveam ‘multe de vorbit’. După o discuţie, rusul care îl adusese pe Vlădica cu maşina s-a retras să se odihnească iar noi am aşteptat să vedem ce va spune Vlădica. Spre marea noastră uimire am constatat că el era la fel de încordat şi tulburat ca şi noi - şi că n-a spus absolut nimic! Ne-a întrebat despre slujba noastră de Paşti, fără să-şi exprime vreo dezaprobare asupra faptului că nu am încercat mai mult ca să ajungem la San Francisco; ne-a spus despre slujba de la Fort Ross din săptămâna următoare, fără să ne propună să mergem ca să ‘fim văzuţi’; şi nu a spus nici un cuvânt despre ‘ascultare’, ‘înşelare duhovnicească’ sau altceva de felul acesta!

După ce s-a retras şi Vlădica să se odihnească (în chilia mea, unde Părintele Gherman aşezase într-un loc care sare în ochi un cartonaş cu textul în limba rusă, ca să ne însufleţească: ‘Obştea misionară stavropegială[252] de la Sf. Iov de Pociaev - Vlădica Vitalie’),[253] Părintele Gherman şi eu ne-am sfătuit: am stabilit că venise într-adevăr ca ‘făcător de pace’, şi că dacă el nu stârneşte nici o discuţie, nici noi nu trebuie să spunem nimic, urmând sfatul lui Vlădica Laurian…. După ce s-a odihnit, Vlădica s-a uitat repede la tipografia noastră, unde a comentat pe loc (cu un râs nervos) că poate ne supărase în trecut? – la care noi n-am spus absolut nimic. Şi a plecat.

Totuşi, cu această vizită, situaţia noastră nu s-a schimbat câtuşi de puţin: se arătase doar o ‘stingere a focului’…. Cât va dura până va izbucni următoarea luptă nu ştim …. Rămânem la locurile noastre de luptă.”

PĂRINŢII s-au aşteptat să apară probleme din nou, când au publicat cartea lor mică în limba rusă, despre Viaţa Arhiepiscopului Ioan. Până atunci, apăruse puţin material despre Arhiepiscopul Ioan în limba rusă, mai ales pentru că încă era considerat o figură controversată. Părintele Serafim a insistat să fie completată cartea. Chiar el a

[252] *Stavropegial*: independent de episcopul eparhial.
[253] Arhiepiscopul Vitalie de Jordanville, plecat la Domnul în 1960.

tipărit-o; şi întrucât nu putea folosi linotipul pentru caractere ruseşti, a trebuit să o facă cu totul manual. Văzându-l petrecându-şi multe ore cu această lucrarea grea şi obositoare, Părintele Gherman s-a mirat cum el, american fiind, făcea asemenea jertfă de iubire doar aşa, ca sărmanii ruşi să poată citi în limba lor despre sfântul lor necanonizat. Odată l-a întrebat de ce face asta. „Ruşii ne-au dat atât de mult," a spus Părintele Serafim; „ei ne-au dat Adevărul. Este de datoria noastră să ne întoarcem la ei."

Când părinţii au venit la San Francisco pentru a cincea prăznuire a Arhiepiscopului Ioan, au adus cu ei cutii cu cartea nou-nouţă şi i-au dat un exemplar Arhiepiscopului Artemon. Toţi ruşii au început să o cumpere. Până la sfârşitul Liturghiei care a avut loc în mormânt, Arhiepiscopul Artemon a văzut cărţi în mâinile tuturor. „Ce-i asta?" a spus el. „Asta se vinde în Eparhia mea fără să ştiu eu?"

Fiecare a mers apoi la câte un enoriaş rus pentru masa de prânz. Arhiepiscopul a spus părinţilor: „Merg acasă să citesc asta. Voi rămâneţi aici şi *nu faceţi o mişcare* până nu termin eu." După jumătate de oră a telefonat de la reşedinţa sa: „N-am terminat-o de citit. Staţi pe loc. Sunt unele erori." Părinţii aşteptau cu încordare. A mai trecut o jumătate de oră şi Arhiepiscopul a sunat din nou. „Am terminat," a spus el. „Este foarte bine. Chiar mi-a curs o lacrimă la sfârşit."

În 1972, când părinţii au participat la următoarea Liturghie anuală în mormântul Arhiepiscopului Ioan, a revenit problema cărţii. Arhiepiscopul Artemon auzise plângeri şi în ciuda a ceea ce el însuşi simţea lăuntric faţă de carte, el dorea să „facă pace". A spus că îl interesa ce gândeau foştii adversari ai Arhiepiscopului Ioan din San Francisco. Părintele Serafim observa mai târziu: „Iată Viaţa unui sfânt cu semnificaţie universală, un ocrotitor al diasporei ruseşti – şi se întreba ce gândeau intriganţii din partea locului! Asta desigur, scoate la iveală ceva despre restrângerea la o perspectivă îngustă, eparhială, ca să spun pe scurt! … Vlădica Artemon evita oarecum problema principală despre Vlădica Ioan. El spunea: totul este prea recent, prea controversat …. La aceasta, Părintele Gherman a trebuit să spună în cele din urmă: Dar Vlădica Ioan este un sfânt, un făcător de minuni! Vlădica a răspuns: Da, putem discuta aşa *între noi*, dar nu în public!"

Arhiepiscopul a spus părinţilor:

- Nu mai publicaţi despre Vlădica Ioan până când nu mor duşmanii lui!

- Dar până atunci vor muri şi prietenii lui, a observat Părintele Gherman, şi nu va mai fi nimic de publicat!

- *Atunci* puteţi publica ce vreţi! A spus Arhiepiscopul. Părinţii au înţeles semnificaţia acestui răspuns: *atunci* va fi bine să prezentăm povestioare nevinovate şi să nu păstrăm posibilele relatări tulburătoare din viaţa reală a unui sfânt, bazată pe mărturia acelora care l-au cunoscut cum era de fapt.

Când au plecat din San Francisco, părinţii s-au mâhnit de întorsătura pe care o luaseră lucrurile. Părintele Serafim scria: „Sunt cinci ani de când Vlădica Ioan a plecat la Domnul. În aceşti ani scânteia ortodoxiei din diaspora rusă a continuat să se stingă – şi totuşi este aici un izvor dătător de Dumnezeu ca să aprindă şi să împrăştie scânteia! Ne-am gândit: de ce atâtea eforturi ca să *limiteze* slăvirea unui adevărat făcător-de-minuni şi sfânt al vremurilor noastre? De ce să nu se slujească *mai mult* de o Liturghie pe an în mormântul său (aşa cum era înainte de a veni Vlădica Artemon, când Vlădica Nectarie conducea vremelnic Episcopia)? De ce nu se organizează *pelerinaje* din când în când?

Ce să spunem? Nu-l judecăm pe Vlădica Artemon. Este evident că el se află într-o poziţie de neinvidiat ... şi ne putem gândi la un episcop sau doi care probabil că n-ar fi îngăduit *niciodată* să se slujească vreo Liturghie în mormânt. Dar drumul acesta duce la stingerea ortodoxiei, făcând-o 'necontroversată' şi de loc atractivă pentru tânăra generaţie. Este 'eroismul' ortodox al cuiva ca Vlădica Ioan care poate înflăcăra tineretul cu râvna pentru ortodoxie."

Părinții s-au plâns Episcopului Nectarie despre încercarea Arhiepiscopului Artemon de a interzice publicarea materialului lor despre viața şi minunile Arhiepiscopului Ioan. Ca răspuns, Episcopul Nectarie s-a ridicat, şi-a făcut cruce şi a tras concluzia, „Ar fi *păcat* pentru voi să fi primit aceste mărturii, să le fi verificat personal şi să nu le publicați în presa voastră liberă, într-o țară liberă, pentru vreo pricină oarecare.”

Trebuiau să urmeze acest sfat. Dar Părintele Gherman nu s-a putut stăpâni să nu întrebe:

- Nu vă puteți hotărî? Un episcop spune da, celălalt spune nu – în aceeaşi eparhie. Ce să facem noi? Dacă public, voi fi persecutat.

Făcându-şi cruce, Episcopul Nectarie a răspuns:

- Şi slavă lui Dumnezeu pentru asta!

57
Păstrând scânteia vie

> *Când râvna îți slăbeşte, îți este greu să ridici mâna; picioarele nu mai vor să umble ... Biserica nu pare aşa de dragă ...Vezi ce nenorocire este să-ți slăbească râvna de început? Păstreaz-o în lăuntrul tău şi nu-i îngădui să slăbească.*
>
> - Sf. Teofan Zăvorâtul[254]

CHINUL cumplit prin care trecuse frăția cu Arhiepiscopul Artemon şi care o adusese chiar până la limita desființării, a ajutat nu numai la întărirea fraților. Experiența lor era mai obişnuită în Biserică decât puteau ei să creadă: se punea problema stingerii focului de început al râvnei de către deşertăciunea lumească, politică, opinia publică. Biruind această piedică, părinții erau acum în stare să ajute alți oameni să iasă de sub această povară sub care căzuseră. Unui preot rus care era doborât de problemele eparhiei, Părintele Serafim i-a scris:

> Preotul se mâhneşte pentru turma ortodoxă şi vrea să fie cât se poate de binevoitor față de slăbiciunile oilor sale – dar mai întâi cineva trebuie să-i *îndrume*, să le spună ce este bine şi ce se aşteaptă de la ei, trăgându-i întotdeauna mai sus, dându-le ideea că sunt ortodocşi *nu* pentru că aşa s-au născut sau pentru că aparțin unei „organizații” ortodoxe ci *numai dacă aceştia se luptă să fie credincioşi învățăturii lui Hristos.* Păstorii ortodocşi de astăzi trebuie să se păzească mai mult ca niciodată să-şi pună nădejdea în „organizație”, şi mai degrabă trebuie într-una să se uite în sus către Hristos Păstorul cel mare, către lumea cerească a Adevărului lui Dumnezeu şi a sfinților Săi, singurul de la care vine insuflarea de a păzi turma pe calea cea dreaptă. Păstorul nu poate fi doar un săvârşitor al slujbelor pentru anumite nevoi ale oamenilor, care sunt „automat” ortodocşi pentru că aparțin organizației; ci el trebuie să îi *avertizeze* că *pot pierde mântuirea ortodoxiei* dacă nu privesc în sus şi nu luptă.

[254] Sf. Teofan Zăvorâtul, „Pomenirea cinstitelor maici despre ceea ce cere monahismul de la ele”, Cap. 5, *Cuvântul ortodox*, nr. 138 (1988), p. 43.

Episcopul Teofan Zăvorâtul a prevăzut deja această pierdere a mântuirii ortodoxiei şi era foarte mâhnit că nimeni din jurul lui nu părea să vadă aceasta – că asta se întâmpla deja în sec. al XIX-lea şi cu atât mai mult se întâmplă astăzi!

Suntem binecuvântaţi să ducem o viaţă liniştită, fără nici un fel de „probleme de eparhie" şi de aceea cu atât mai mult nădăjduim în acest scop. Dacă ar trebui să trăim în San Francisco şi să ne adaptăm la viaţa de eparhie de acolo, mă tem că ne-am deznădăjdui foarte tare. Dar aici ne însufleţeşte pustia şi cum ne uităm în jurul nostru ne putem gândi nestingheriţi la cei care se sălăşluiau în grote şi la libertatea cea măreaţă care este viaţa ortodoxă adevărată (în cadrul lepădării de sine). Este cu mult mai greu să faci asta în lume – şi de aceea vrem ca tu într-una *să trăieşti în lumea cea cerească* şi numai în al doilea rând să „trăieşti viaţa turmei tale".

O altă persoană care avea nevoie de încurajare era un tânăr convertit, pe care părinţii îl cunoscuseră în San Francisco. Acum era în seminar, dar şi-a dat seama că nu-i place acolo şi nu ştia ce să facă. Îşi bătuseră joc de el şi îl umiliseră ca pe unul care, spre deosebire de alţii, nu va face niciodată „carieră" ecleziastică. Fiind mâhnit, el a simţit că ar trebui să accepte asta „pentru smerenie". Totuşi, Părintele Serafim a văzut că în inima lui nu se afla de loc smerenie, ci doar fatalism.

Acest tânăr a scris părinţilor despre greutăţile sale şi a primit de la Părintele Serafim un răspuns din inimă. Se remarcă două lucruri în scrisoarea Părintelui Serafim: mai întâi, căldura şi deschiderea care ieşise de la Părintele Serafim prin Părintele Gherman şi prin avântul liber al duhului său din pustie; şi în al doilea rând, suferinţa pe care o îndurase Părintele Serafim în anul anterior, care se poate simţi în fiecare rând:

Dragă frate întru Hristos…

Bucură-te întru Domnul!

… Ce se poate spune printr-o scrisoare? Am vrea foarte mult să stăm de vorbă cu tine. Dar de la această distanţă este mai greu: în profunzime nu eşti de loc nehotărât; împrejurările, lipsa de inspiraţie şi nimeni care să te îndrume să porneşti pe cale. În adâncul inimii arzi cu râvna convertitului şi setea de nevoinţă, slujind Biserica, plângând şi strigând de bucurie la ceea ce ţi-a deschis ţie Dumnezeu – acea lume întreagă nevisată a cerului spre care Biserica îţi dă calea de intrare, comparată cu murdăria şi duhoarea stării în care te aflai odinioară. Trebuie să spun mai mult? Amândoi suntem convertiţi!

În adâncul inimii doreşti viaţă ortodoxă curată întru totul. Tu nu vrei pur şi simplu să „slujeşti Biserica" ori să-ţi găseşti un loc în „organizarea" Bisericii (probabil nu vrei asta!), ci vrei să-I dai lui Dumnezeu toată inima ta şi tot sufletul tău şi toată puterea ta. Dar cum se poate împlini asta? Se pare că nu ai pe nimeni care să te îndrume sau să te însufleţească. Te confrunţi cu o atmosferă în care Biserica a devenit un obicei, chiar o carieră, o clică cu propriile jocuri şi năravuri – şi cel mai rău dintre toate, cu mijloacele de înăbuşire a sufletului viu şi de stingere a scânteii lui. Este *greşit* să stingi această scânteie în numele smereniei, răbdării, ascultării sau oricărei alte virtuţi creştine; şi acestea pot deveni obiceiuri şi lipsă de viaţă. Scânteia credinţei creştine trebuie să fie hrănită; ea poate pâlpâi o vreme cu puţină hrănire, dar dacă nu este *nimic* care să o întreţină şi să o înteţească, nu va mai pâlpâi multă vreme …. Dacă îngădui ca dezamăgirea ta să lase vreo urmă pe sufletul tău şi umbli

de colo colo ca o nălucă înfuriată, supărată, sâcâitoare, nu vei mai putea fi deloc de folos pentru alţii şi va fi greşeala ta ….

Cel mai mult ne temem că „opinia publică” te va sili să intri într-o grupare căreia nu-i aparţii şi că vei fi destul de slab ca să accepţi aceasta şi să te lupţi dinăuntru pentru viaţă – sau chiar mai rău, aşa cum se întâmplă adesea, te plictiseşte tot lucrul şi părăseşti Biserica cu desăvârşire …. Încă mai ai „scânteia” – şi eşti chemat să o păstrezi vie şi să o transmiţi şi altora, dând roadă în vremea secerişului lui Hristos, poate în mod firesc. Nu uita asta! Şi nu lăsa pe nimeni să-ţi spună să fii „smerit” şi „ascultător” şi nu lăsa pe altcineva – care nu-ţi simte inima sau nu-i pasă cine eşti – să te formeze artificial cum nu ţi se potriveşte.

Păstrează memoria lui Vlădica Ioan; roagă-te lui. El este steaua noastră călăuzitoare şi când uneori ne mâhnim şi începem să credem că n-are rost să ne mergem împotriva unei perspective artificiale, că după toate, Biserica poate fi o carieră şi nu ceva care să ne însufleţească şi să însufleţească şi pe alţii, că ceea ce facem noi este prea primejdios, că este mai bine să lăsăm însufleţirea noastră să piară şi să lăsăm pe altcineva să ne spună unde putem face o „treabă măruntă” în Biserică – apoi ne aducem aminte de Vlădica Ioan şi totul capătă din nou sens şi perspectiva „artificială” nu mai are nici un rost şi dacă această atitutine continuă să existe printre ruşii din străinătate, ei vor împlini ameninţarea lui Vlădica Ioan din 1938 şi vor dispărea de pe faţa pământului. Şi atunci ne întoarcem la Vieţile sfinţilor şi sfinţii părinţi şi ne însufleţim de la ei.

În anii de mai târziu, Părintele Serafim îşi va aminti cum îl învăţase Arhiepiscopul Ioan să privească mereu înspre împărăţia cerurilor. Zicea el: „Este evident că Arhiepiscopul Ioan era mereu într-o lume diferită. Îmi amintesc că a ţinut odată o predică despre viaţa duhovnicească, viaţa mistică, în care zicea: '…Toată sfinţenia noastră se bazează pe existenţa vieţii pe acest pământ şi fiind pe pământ, să-ţi ridici mereu mintea în sus.' El venea din când în când la magazinul nostru de lângă catedrală şi întotdeauna avea ceva nou şi însufleţitor de spus. Venea cu o mapă mică şi o deschidea şi spunea, 'Uite! Asta este o icoană a Sf. Alban şi aici este Viaţa lui!' O găsise undeva. Aduna aceste lucruri care erau foarte însufleţitoare şi nu aveau nici o legătură cu problemele zilnice sau administrarea episcopiei. De fapt, unii spuneau că era un administrator prost, dar eu nu ştiu. Mă îndoiesc, căci ştiu că ori de câte ori îi scria cineva o scrisoare, acea persoană întotdeauna primea răspuns în limba în care era scrisă scrisoarea, în timp foarte scurt; de aceea, când se întâmplau lucruri din astea, el avea mare grijă. Dar mai întâi se îngrijea să fie mereu în altă lume, mereu înflăcărat şi mereu trăind prin aceasta. Opusul era să transformi până şi Biserica într-un fel de afacere, să priveşti numai la partea administrativă sau economică sau şi mai jos, la partea pământească. Dacă faci asta multă vreme, vei pierde scânteia, vei pierde partea mai înaltă. Arhiepiscopul Ioan ne-a dat exemplul de a privi mereu în sus, de a gândi neîncetat la lucruri mai înalte. În cele din urmă, cu cât te adânceşti mai mult în aceasta, cu atât vezi că nimic altceva nu este cu putinţă. Dacă eşti creştin ortodox, poţi să faci asta şi să te numească oamenii nebun sau să spună că eşti puţin emoţionat sau altele asemenea; dar totuşi mai ai viaţa ta – treci prin ea şi ajungi la cer.”[255]

[255] Părintele Serafim Rose, „Pe urmele Sfinţilor Patrick şi Grigore de Tours”, *Cuvântul ortodox*, nr. 136 (1987), p. 274, 287. Transcriere după o convorbire obişnuită şi nepregătită dinainte, pe care a ţinut-o Părintele Serafim în 1977.

PARTEA a VI-a

58
"Cel ce împărtăşeşte taina" Fericitului Ioan

Fiţi înţelepţi ca şerpii şi nevinovaţi ca porumbeii.
- Matei 10, 16

„DINTRE toţi oamenii pe care îi cunosc," scrie Părintele Gherman, „singurul care este cel mai apropiat în duh de Cuviosul Arhiepiscop Ioan, era smeritul său prieten, Arhimandritul Spiridon. Între ei era o înrudire care se putea desluşi la exterior dar care, lăuntric şi duhovniceşte, va rămâne întotdeauna o taină cu neputinţă de înţeles pentru oameni. Şi chiar dacă ar fi să descoperim cheia naturii legătuirii lor, tot n-am putea-o înţelege pe deplin. Această legătură este cunoscută în limbajul bisericesc printr-un termen special: *sotainik* (cel ce împărtăşeşte taina), care s-ar putea reda ca 'părtaş la taina vieţii monahale' sau pur şi simplu 'co-mistic'.

S-a publicat deja mult despre 'nebunia pentru Hristos' a Cuviosului Ioan, în spatele căreia îşi ascundea darurile mistice: despre felul în care, fiind mişcat de Dumnezeu, nu-i păsa ce gândesc alţii despre el, cum arăta şi cum se purta în feluri 'de neacceptat în societate', cum părea unora 'atins la cap' în timp ce pătrundea realitatea mai adânc decât oricine din jurul lui, cum avea mai multe legături cu copii naivi decât cu adulţi versaţi, cum, fără îndoială, era văzător cu duhul. Toate aceste calităţi le avea în comun cu *cel cu care împărtăşea aceeaşi taină*, Părintele Spiridon."[256]

Cinstit faţă de promisiunea pe care o făcuse părinţilor la tundere, Părintele Spiridon a venit la mânăstire cât de des a putut ca să le dea Sfânta Împărtăşanie. Părintele Gherman îşi aminteşte, „De cele mai multe ori, mergea singur în aceste misiuni, luând autobuzul şi ducând potirul şi mitra de arhimandrit într-o sacoşă de cumpărături a lui Macy. Noi îl luam de la capătul staţiei de autobuz Greyhound, unde ne aştepta vreme îndelungată, stând liniştit cu zâmbetul său de copil, fără să-i pese de lumea care urla plină de păcate, care umbla în jurul lui. Avea în mână un şirag de metanii lung, ros de vreme, care îi aparţinuse odinioară Arhiepiscopului Ioan şi pe care îl purta mereu.

Părintele Spiridon venea la noi cam la o lună sau la două luni şi stătea vreo săptămână. Slujea Sfânta Liturghie şi cuvânta. Predicile sale erau scurte şi la obiect şi ne uimea întotdeauna, scoţând în evidenţă aspecte neobişnuite şi de nedesluşit din Evanghelii, hagiografie sau tradiţie. Subiectele pe care le prefera erau despre Ţara Sfântă, Familia Împărătească, sfinţii din Serbia şi Georgia. Îi plăcea foarte mult să vorbească despre sfinţii georgieni căci sfântul ocrotitor al surorii lui era georgian şi tatăl lui trăise în Georgia. Nădăjduiam să putem ajunge la comoara cunoştinţelor sale imense ….

Părintele Spiridon iubea monahismul şi cunoştea foarte bine diferite rânduieli călugăreşti, care ne arătau că el era un monah adevărat care simţea mereu că se află în mânăstire şi numai în lumea petrecerii celei vremelnice. Prima oară când ne-a vizitat şi-a atârnat mantia de arhimandrit în Biserica noastră. Nu şi-a luat-o niciodată din

[256] Stareţul Gherman şi obştea, „Părintele Spiridon", p. 197-198.

mânăstirea noastră, se pare ca să ne facă să simțim că era al nostru. A făcut acelaşi lucru cu mitra sa cea uzată de vreme.”

Rugăciunile Părintelui Spiridon pentru frăția Sf. Gherman au fost odată observate de un tânăr din tabăra rusească, unde Părintele Spiridon slujea ca preot duhovnic. Tânărul acela scrie: „Îmi amintesc o întâmplare foarte frumoasă. Mă plimbam. Printre copaci, am văzut o figură stând pe un scăunel. L-am recunoscut pe scumpul meu Părintele Spiridon. Avea în mână o icoană a Sf. Gherman. Se binecuvânta întruna cu semnul crucii, uitându-se fix la icoană fără să-l distragă nimic …. Meditând la această întâmplare, am simțit mai târziu, după ce am ajuns să-i cunosc pe întemeietorii frăției Sf. Gherman din Alaska şi legătura lor duhovnicească cu răposatul Părintele Spiridon, că reuşise să aducă roadă duhovnicească tocmai prin rugăciunile sfântului monah Părintele Spiridon şi ale altora ca el.”[257]

CU imaginea aproape „zurlie” pe care o arăta Părintele Spiridon în lume, nu este surprinzător faptul că majoritatea oamenilor nu s-au gândit niciodată că el era în realitate un om atât de sensibil şi de profund, un vizionar care, ca şi Arhiepiscopul Ioan, era şi văzător cu duhul. Totuşi, oricât se străduia să-şi ascundă acest dar, unii oameni tot l-au observat. Părintele Gherman scrie: „Frăția noastră ştia despre acest dar, din experiență. Tot apărea câte o întrebare sau un argument în frăția noastră, mai ales în legătură cu munca editorială: cum să exprimăm o anumită realitate ortodoxă în engleza contemporană şi ce articole să prezentăm în revistă şi pe care să le ocolim. Uneori tot ceea ce ne trebuia era un simplu răspuns afirmativ sau negativ. Şi se tot întâmpla că, după o dezbatere între cei doi editori, Părintele Serafim şi eu, hotăram în cele din urmă să-l întrebăm pe Părintele Spiridon. De obicei apelam la scrisori căci nu aveam telefon şi chiar dacă trebuia să coborâm dealul să-l sunăm, el era foarte des în spital sau în şcoală.[258] Astfel, scriindu-i o scrisoare ca să întrebăm ceva, mergeam pe jos până la poştă ca să o expediem. Atunci ne ridicam corespondența din cutia noastră poştală. Printre scrisorile acelea se afla una de la Părintele Spiridon în care, cu totul pe neaşteptate, răspundea exact la acea întrebare pe care noi o puseserăm la poştă!”

Când Părintele Spiridon petrecea în sânul naturii, departe de toate problemele lumeşti şi ecleziastice, ieşea la iveală adevăratul său eu. Părintele Gherman îşi aminteşte: „Uneori, strălucea cu puritate negrăită, ca un copil care clocoteşte cu dragoste de viață. Nu voi uita niciodată o strălucire a adevăratului Părinte Spiridon, pe care am avut şansa să o prind şi să o imprim în mintea mea şi care va rămâne veşnic în inima mea.

Era la sfârşitul anilor ’80, îndată după Paşti. D-na Şnaider, vecină cu mânăstirea noastră, ne dăduse două perechi de porumbei albi. Pluteau prin aer şi îşi fluturau aripile pe deasupra pământurilor noastre mânăstireşti, stăteau în perechi pe ramuri lângă clopotniță sau se plimbau lângă pridvorul bisericii, unde le împrăştiam grăunțe. Era deja sfârşitul primăverii, când a sosit Părintele Spiridon, firav şi bolnăvicios. Întreaga natură, închipuind renaşterea la viața Pascală, era în plină floare. Stejarii noştri închişi la culoare dădeau primele frunzulițe de culoare roz. Pe cerul de mai fără nori, pământurile noastre împădurite se arătau ca o privelişte festivă.

După ce Părintele Spiridon a slujit Liturghia, am mers să aranjăm masa. De obicei după Liturghie, el pleca la chilia sa de la o oarecare depărtare, dar de data asta, s-a aşezat pe treptele bisericii să se odihnească. Privea în comtemplare liniştită în spațiul ‘interior’. Porumbeii s-au apropiat de el în linişte şi s-au aşezat lângă el şi el le vorbea. Am văzut aceasta privind pe fereastră. Era un om în mediul său natural. Era o revelație a stării infinitului, pace nepământeană. Porumbeii erau un simbol al blândeții divine

[257] Ibid. p. 238.

[258] Părintele Spiridon a predat în şcoala parohială din Palo Atto.

întruchipată în el. Fără îndoială el s-a gândit la Cuviosul Arhiepiscop Ioan, care a întemeiat o 'prietenie' cu un porumbel.

Nu ştiu câtă vreme a stat acolo şi m-am uitat la el, dar nu am vrut să uit vreodată acea priveliște. În ea se afla o cheie a tainei sale, pe care o împărtăşea cu Cuviosul Ioan şi pe care nu o dezvăluia niciodată. Ştiam atunci că el vedea altceva, că privea în altă lume. El era în mod conştient o parte a esenţei lucrurilor, în timp ce noi ceilalţi orbecăim într-o stare semi-conştientă. În faţa zădărniciei învolburate a vieţii pământeşti la care suntem cu toţii instruiţi să ne adaptăm, Părintele Spiridon era mereu într-o stare pe care cineva ar putea-o numi abătută. Şi totuşi în faţa realităţii pe care o vedea acum, nu era el ci restul lumii care era abătută, prea tulburată lăuntric.

L-am chemat pe Părintele Serafim la fereastră şi a văzut şi el ce vedeam şi eu, o străfulgerare a tainei călugăreşti."[259]

59
Raiul pustiei

> *Omul tăcut este un fiu al înţelepciunii, care într-una dobândeşte multă cunoaştere.*
> - Sf. Ioan Scărarul[260]

> *Nu tot omul cu pace este smerit, dar tot omul smerit este cu pace ...Omul smerit este mereu întru odihnă fiindcă nimic nu este care să-i poată tulbura sau zdruncina mintea ...aş spune că omul smerit nu este din lumea aceasta.*
> - Sf. Isaac Sirul[261]

CU focul cel mic care le ardea în inimi de la tunderea lor, părinţii erau în stare să-l urmeze pe Părintele Spiridon din ce în ce mai adânc în taina călugărească. Acum ei începeau cu adevărat să cunoască roadele duhovniceşti ale pustiei.

Părintele Gherman scrie: „Grija noastră începea treptat să cuprindă viaţa care ne înconjura îndeaproape. Începeam să vedem realitatea aşa cum este şi să nu depindem de părerea omului. Adierea vântului, schimbările vremii, influenţa acesteia asupra stării omului, viaţa animalelor şi păsărilor de pădure – era ca şi cum până şi respiraţia plantelor şi copacilor aveau acum semnificaţie. Erau semănate idei de pace. Ochii începeau să se obişnuiască să vadă nu doar ceea ce era la suprafaţă şi sărea în evidenţă, ci esenţa problemei. Deşi veneau prieteni cu iubire şi încercau să-i ajute, ei erau de fapt mai mult o povară şi chiar de la început făceau greşeli de judecată simplă, făcându-şi griji pentru aspectul exterior care este trecător, fără să vadă esenţa. Şi ce bucurie le umplea inimile când liniştea stăpânea din nou şi tăcerea mult grăitoare."

Bătrânul Zosima din Siberia, a cărui Viaţă şi scrieri erau printre textele aprinzătoare de focul râvnei care i-au tras pe părinţi la început în acea pustie, scria

---

[259] Ibid. p. 198-199.

[260] Sf. Ioan Scărarul, *Scara urcuşului divin*, trad. de Arhimandrit Lazarus Moore (London: Faber & Faber, 1959), treapta 4, 78, p. 88.

[261] Sf. Isaac Sirul, *Omilii ascetice ale Sf. Isaac Sirul* (Boston: Holy Transfiguration Monastery, 1984), Omilia 71, p. 349.

odinioară despre pustie: „Cum se pot descrie desăvârşit toate simţămintele duhovniceşti lăuntrice care sunt atât de dulci, că nici măcar o stăpânire încununată de succes asupra unei împărăţii nu poate da aceeaşi bucurie şi pace aşa cum o face vieţuirea în pustie! Căci atunci când nici nu vezi, nici nu auzi, nici nu te uneşti cu lumea care a luat-o pe căi greşite, îţi găseşti pacea şi toată mintea ţi se înalţă firesc numai către Dumnezeu. Nimic din viaţa de pustie nu te va împiedica sau abate de la slujirea lui Dumnezeu, citind Sfânta Scriptură şi hrănindu-ţi mintea cu contemplarea adâncă a lui Dumnezeu. Ba dimpotrivă, fiecare întâmplare şi fiecare lucru aprinde omul cu râvna către Dumnezeu. Pădurea deasă îl înconjură şi îl ascunde de întreaga lume. Calea către rai este limpede şi curată şi atrage privirea omului şi îi însufleţeşte dorinţa de a se împlini şi a se transforma în acea stare de fericire. Şi dacă privirea omului se îndreaptă spre pământ, pentru a privi toate creaturile şi toată natura, inima omului nu se aprinde mai puţin de iubire dulce către Creatorul a toate, cu veneraţie faţă de înţelepciunea Lui, cu recunoştinţă pentru bunătatea milostivnică a Lui; până şi cântatul plăcut al păsărilor aprinde omul cu cântările de slavă evlavioasă. Întreaga creaţie duce duhul nostru nemuritor spre a se uni cu Creatorul său!”

În altă parte, Bătrânul Zosima scria: „Cred că dacă cineva se leapădă de lume ca să biruiască pustia lăuntrică şi să aprindă o iubire sfântă pentru Hristos, va vieţui cu adevărat ca în rai.”[262]

Aceasta a devenit experienţa Părintelui Serafim. Părintele Gherman îşi aminteşte cum s-a trezit odată dintr-un coşmar îngrozitor şi a alergat să-i spună Părintelui Serafim temerile lui. „Ce faci în locul acesta?” a întrebat el. „Asta-i nebunie!”

Părintele Serafim şi-a frecat ochii de somn. „De ce, suntem în rai!” A spus el.

Din punct de vedere pământesc, o asemenea afirmaţie era de necrezut. Bojdeuci primitive, lilieci, şerpi cu clopoţei, scorpioni, lipsă de apă: nici pomeneală de rai după conceptele sec. XX. Totuşi, cuvintele Părintelui Serafim l-au îndemnat mai târziu pe Părintele Gherman să reflecteze: „Înseamnă foarte mult dacă ştii ce este ortodoxia bizantină. Suntem aici pentru a recrea raiul în inimile noastre. Dar dacă privim cu ochi pământeşti, ne pierdem vremea.”

Atât în Părintele Serafim, cât şi în Părintele Spiridon, Părintele Gherman trebuia să prindă străfulgerări ale altei lumi, ale altei existenţe. Dimineaţa, înainte de slujbele bisericeşti, Părintele Serafim obişnuia să facă înconjurul întregii proprietăţi a mânăstirii. Cum strălucirea aurie a luminii de dimineaţă pătrundea prin coroana mare a frunzelor de stejar, Părintele Serafim putea fi văzut binecuvântând şi chiar sărutând copacii.

- Ce înseamnă asta? L-a întrebat Părintele Gherman. Să săruţi copaci!

Părintele Serafim se uita în sus, zâmbind strălucitor şi continua să umble.

Părintele Serafim ştia mai bine ca oricine că acest pământ bătrân, împovărat de căderea omului, nu va mai exista multă vreme, că va fi „distrus cât ai clipi din ochi”, şi transformat într-un pământ nou. Şi totuşi, aşa cum şi-a dat seama Părintele Gherman, pe când îl urmărea cu privirea făcându-şi rondurile, Părintele Serafim parcă vieţuia deja în vremea cea viitoare. Părintele Gherman spune: „El voia să plece, să se topească în pământul care va fi transformat …. Însăşi ideea copacului pe care l-a sărutat era din altă lume, întrucât copacii au fost la început creaţi fără de stricăciune în rai, potrivit învăţăturii Sf. Grigorie Sinaitul.”

PENTRU a cunoaşte această împărăţie transfigurată care a fost moştenirea omului dintru început, Părintele Serafim a fost mai întâi el însuşi transfigurat. Întregul scop al vieţii monahale este transfigurarea omului vechi într-o fiinţă nepământeană, de

[262] Stareţa Vera Verkovski, *Bătrânul Zosima, isihastul Siberiei* (Platina, California: St. Herman Brotherhood, 1990), p. 107, 127, 128.

aceea Sărbătoarea Schimbării la Faţă a Mântuitorului pe Tabor a avut în mod tradiţional o semnificaţie atât de mare pentru monahi.

Totuşi, Părintele Serafim ştia că o asemenea transfigurare nu are loc de la sine. El nu a aşteptat ca virtuţile să vină în mod firesc, ci, văzând că lui îi lipseau, el s-a străduit ca să le dobândească, nădăjduind ca Hristos să le întărească în el. Fiecare zi aducea după sine un război permanent, supraveghind şi luptând împotriva mişcărilor interioare ale omului căzut. El petrecea potrivit următoarelor cuvinte ale Sf. Macarie cel Mare, pe care le-a tradus şi le-a copiat în jurnalul său duhovnicesc: „Venind către Dumnezeu, omul trebuie să se sârguiască către ceea ce este bine, până şi împotriva pornirii inimii sale, nădăjduind neîncetat spre milostivirea Sa cu credinţă încrezătoare şi să se silească să iubească atunci când nu are iubire, să se sârguiască către supunere atunci când nu are supunere, să se silească către milostivire şi să aibă inimă milostivă, să se sârguiască a se socoti nevrednic şi atunci când este dispreţuit să îndure cu răbdare … să se sârguiască către rugăciune atunci când nu are rugăciunea duhovnicească. Şi Dumnezeu, văzându-l astfel sârguindu-se şi silindu-se prin forţare, împotriva unei inimi îndărătnice, îi dăruieşte adevărata rugăciune a Duhului, îi dăruieşte dragoste adevărată şi blândeţe, 'milostivirile îndurării' (Col. 3, 12), adevărata bunătate şi pe scurt, îl umple cu roadă duhovnicească."[263]

Mijlocul principal al transfigurării duhovniceşti este pocăinţa: conştiinţa păcatului din om, chiar şi cel mai subtil, şi dorinţa inimii înfrânte de a se întoarce de la păcat şi a se schimba. Asta se află în miezul vieţii călugăreşti. Părintele Serafim scria: „Păcatul nu este o categorie de fapte ca atare, şi dacă ne înfrânăm de la ele, devenim 'fără de păcat' – ci mai degrabă o plasă care ne prinde în cursă şi de care nu ne putem niciodată elibera cu adevărat în această viaţă. Cu cât cineva trăieşte mai adânc ortodoxia, cu atât se simte mai păcătos – căci el vede mai clar această plasă cu care se împleteşte viaţa sa; astfel, omul care face mai puţine păcate se simte mai păcătos decât cel care săvârşeşte mai multe!"

În timpul Postului Mare din fiecare an, Părintele Serafim a încercat să recitească toate *Confesiunile* Fericitului Augustin şi în fiecare an plângea la pocăinţa adâncă a lui Augustin. Din fragmentele pe care le-a subliniat în carte, este clar că Părintele Serafim şi-a văzut propria sa viaţă în povestea convertirii Fericitului Augustin de la răzvrătire la credinţă. În multe pasaje, asemănările sunt izbitoare, ca şi cum ar fi Părintele Serafim şi nu Augustin care scria despre trecutul său.

Smerindu-se prin războiul nevăzut şi pocăinţă, Părintele Serafim putea mai bine să dea slavă lui Dumnezeu şi măreţiei zidirii Lui. Pentru Părintele Serafim, transfigurarea apocaliptică a lumii căzute a început chiar acum, în sine însuşi. Printr-un proces de purificare treptată, în căinţă, rugăciune şi trezvie duhovnicească, raiul începea să înflorească în inima lui. Împărăţia lui Dumnezeu se afla într-adevăr în interiorul lui.

CÂND Părintele Gherman îşi privrea fratele umblând prin pădure adâncit în cugetare, se gândea: Iată pe cineva care aparţine acestei pustii. În loc să se ofilească în singurătatea îndepărtată, el se înălţa în ea. El îşi are lumea sa şi sălăşluindu-se aici, doar şi-o pune în libertate.

Părintele Gherman mai observa că Părintele Serafim era mereu bucuros: nu prea fericit – dar bucuros. Părintele Serafim explica odată că sfinţii „se află într-o stare de adâncă fericire, fiindcă ei se uită veşnic în sus şi îşi păzesc mintea, cu hotărâre şi statornicie, ca să ajungă într-un anumit loc, şi acela este raiul; şi astfel ei văd toate amănuntele din lume în acea lumină. Dacă ceea ce văd ei are vreo legătură cu diavolul, cu capcanele dracilor, cu deşertăciunea lumească, cu plictiseala, cu descurajarea sau

---

[263] „Omiliile duhovniceşti ale Sf. Macarie cel Mare", se află la Sfinţii Varsanufie şi Ioan, *Îndrumare către viaţa duhovnicească*, trad. de Părintele Serafim Rose (St. Herman Brotherhood, 1990), p. 162-163.

doar cu amănuntele obişnuite ale vieții, toate acelea sunt mărunte şi nu pot fi niciodată de primă importanță."

Părintele Gherman spunea: „Pe Părintele Serafim nu-l interesau deloc cele lumeşti; el nu uita niciodată că mai există o lume. El hotăra îndată ceea ce este şi ceea ce nu este de mare preț şi nu lua deloc în seamă şi alunga lucrurile mărunte şi neînsemnate. Asta nu o făcea intenționat; devenise ceva automat. El avea tăria de caracter de a se concentra numai asupra a ceea ce era de folos. Din asta mi-am putut da seama că avusese experiența războiului nevăzut cu mult înainte de a-l cunoaşte eu."

Pe Părintele Gherman îl uimea cel mai mult faptul că fratele său nu rostea niciodată un cuvânt care nu era de folos. Sf. Antonie cel Mare afirma că „numai acel om este inteligent care se află în armonie cu Dumnezeu şi păstrează cea mai mare tăcere; când vorbeşte spune foarte puțin şi numai ceea ce este de folos şi îngăduit de Dumnezeu."[264]

Părintele Gherman obişnuia să vorbească despre anumite subiecte legate de viața şi munca lor; iar Părintele Serafim, apreciind transmiterea de la sfinții învățători pe care îi reprezenta fratele său, o absorbea toată cu răbdare, în linişte. Părintele Gherman credea că asta era tot; dar în repetate rânduri era uimit când Părintele Serafim venea mai târziu cu o afirmație de mare preț care cristaliza însăşi esența a ceea ce încercase să spună în prea multe cuvinte.

Părintele Gherman îşi aminteşte: „Vedeam că nu numai mintea îi era în plină lucrare ci şi inima i se aprinsese căci dobândise acele lucruri pe care nu le poți atinge din cărți, ca ființă rațională. El se afla la un nivel de gândire aparte. Cugeta mult şi se ruga mult şi Maica Domnului îşi avea rolul ei în acest proces. Lucrurile îi erau deschise dar nu putea spune despre ele întrucât alții nu înțelegeau. De aceea spunea puține cuvinte, chiar şi atunci când îl îndemnam să scoată la iveală roadele contemplării."

Părintele Gherman îşi aminteşte o întâmplare minunată de la începutul prieteniei cu Părintele Serafim, înainte de întemeierea frăției, când au petrecut noaptea pe plajă lângă foc. Nu erau stele şi vedeau luminițe pâlpâind la orizont. Părintele Serafim a stat ore întregi privind marea fără să spună o vorbă. Apoi s-a întors şi s-a uitat la Părintele Gherman dintr-o parte. Avea fața foarte serioasă. „Te cunosc", a spus el. „Te cunoşteam dinainte. Am ştiut că trebuia să vii."

Părintele Gherman ştia că aceste cuvinte nu aveau nici o legătură cu „reîncarnarea", întrucât în discuțiile pe care le-a avut cu Părintele Serafim despre acest subiect, a văzut că părerile lui erau deplin ortodoxe.[265] Mai degrabă cuvintele lui arătau că el vedea realitatea la un nivel mai înalt, căci avea legătură cu veşnicia. Odată, Părintele Gherman l-a întrebat pe Părintele Serafim cum puteau oamenii prooroci viitorul şi acesta i-a răspuns că este vorba de vederea dintr-o perspectivă mai înaltă.

„Când eşti sus în cer", explică Părintele Gherman, „poți vedea un om venind, cu ceasuri înainte de a ajunge la destinație. Când, în noaptea aceea, Părintele Serafim a spus că mă cunoscuse înainte, a fost pentru că mă văzuse că am intrat în viața lui dintr-o altă perspectivă, la 32 km sus în cer. Şi a avut sens pentru el.

El nu se simțea bine în lume, el nu avea setea de viață pe care o aveam eu; şi de aceea el se putea înălța atât de sus – în supraconştiență."

Părintele Serafim vorbea adesea despre „Adevărul" şi de fiecare dată i se părea Părintelui Gherman că el nu vorbea despre un simplu principiu sau concept, ci despre o Persoană vie. Odată Părintele Gherman l-a găsit pe Părintele Serafim rugându-se singur în biserică, rugându-se cu înflăcărare lui Dumnezeu în genunchi. Când l-a întrebat pe Părintele Serafim pentru ce se ruga, acesta i-a răspuns că lumea s-a îndepărtat de

---

[264] *Filocalia*, vol. 1 (London: Faber & Faber, 1979), p. 334.
[265] Nota trad.: vezi „Notă asupra reîncarnării", în Ierom. Serafim Rose, *Sufletul după moarte* (Editura Tehnopress, 2003), p. 127.

Adevăr şi Adevărul se micşora în inimile oamenilor. Părintele Gherman se minuna că fratele său gândea în asemenea termeni, că el se ruga de fapt pentru Adevăr.

Văzând contemplarea în tăcere a Părintelui Serafim, Părintele Gherman îi spunea pe jumătate în glumă, „Eşti un isihast!" – însemnând „unul tăcut" angajat în contemplarea directă a lui Dumnezeu. Totuşi, Părintelui Serafim nu-i plăcea să se aplice acest termen la el. Chiar se indigna spunând: „Nu ştiu ce înseamnă asta." Desigur că el ştia din punct de vedere intelectual, dar nu voia să pretindă că îl înțelege din experiență. Detesta aerele şi escrocheria de orice fel. Pentru el, viața duhovnicească trebuie să existe mai întâi jos pe pământ, plină de smerenie şi o conştiință trează a stării duhovniceşti scăzute a omului. În tinerețea sa scrisese: „Cel care se crede independent se află în cursa diavolului; un asemenea om care continuă să gândească că este 'spiritual', aproape că a devenit un complice activ al diavolului indiferent dacă îşi dă seama sau nu de aceasta."

Iubind Adevărul, Părintele Serafim se lipea mai presus de toate, de *bunul-simț* (*nipsis*), văzând realitatea aşa cum este ea cu adevărat. Părintele Serafim a explicat că aceasta este starea lui Adam din rai. „Adam", spunea el, „se afla într-o stare de bun simț. El privea lucrurile şi le vedea aşa cum erau. Nu exista nici un fel de 'gând dublu' aşa cum avem noi în starea noastră căzută: uitându-ne la lucruri şi imaginându-ne altceva."

Sfinții şi asceții au arătat că într-adevăr este posibil să recâştige această stare a lui Adam dinainte de cădere; şi astfel ei reuşeau să trăiască în pustiurile uitate de lume şi izolate de parcă erau în Eden. Părintele Serafim a trăit această stare în simplitatea inimii. Nu avea nici un „gând dublu" când se cerceta pe sine şi nu-şi închipuia că este „duhovnicesc". Cu cât se apropia mai mult de raiul nemuritor, cu atât simțea mai mult că nu-l merită.

PĂRINTELE SERAFIM simțea în fiecare zi că i s-a dat să petreacă în pădure. Se simțea întocmai ca şi mult-iubitul său locuitor din pustie rus, Sf. Chiril de la Lacul Alb, care, găsind petecul de pustie pe care i-l dăduse Maica Domnului pentru mântuirea sufletului său, spusese, „Aceasta este odihna mea în veacul veacului. Aici voi locui." (Psalm 131, 14). Părintele Serafim nu voia să părăsească locul său de mântuire nici măcar pentru o zi. Când trebuia să meargă cu maşina în oraş isprăvea cât se poate de repede, conducând repede pe drumurile de munte, făcându-şi treburile bine, fără să zăbovească nici o clipă şi întorcându-se îndată acasă. Mai ales la San Francisco nu-i plăcea să meargă. După ce făcuse greşeala de a merge acolo de Crăciun pentru a împlini ceea ce gândeau că era obligația lor față de Arhiepiscop, părinții au hotărât să nu mai facă asta niciodată. Potrivit tradiției pustiei a Sfântului Serghie de Radonej şi a altora, de atunci ei au petrecut Sărbătorile de Crăciun şi de Paşti singuri în schitul lor, mergând la un preot pentru Sfânta Împărtăşanie, fie puțin înainte sau după Sărbători. Părintele Spiridon a încercat să-i ajute cu aceasta, venind la ei în timpul „Săptămânii luminate" care urmează după Paşti. În general, ei mergeau la San Francisco doar o dată pe an, pentru Liturghia din mormântul Arhiepiscopului Ioan de ziua adormirii lui.

În *Cuvântul ortodox*, Părintele Serafim scria: „creştinismul în practică, şi monahismul mai presus de toate, este o problemă de *sălăşluire într-un loc şi luptă cu toată inima omului* pentru Împărăția cerurilor. Cineva poate fi chemat să facă lucrarea lui Dumnezeu într-un loc sau poate fi mutat prin împrejurări inevitabile; dar fără dorința de bază şi profundă de a îndura totul pentru Dumnezeu într-un loc fără a fugi, omul cu greu va fi în stare să-şi taie rădăcinile necesare pentru a aduce roade duhovniceşti. Din nefericire, prin facilitatea comunicațiilor moderne, omul poate sta undeva izolat şi *totuşi* să aibă legătură cu tot, în afară de singurul lucru de folos – cu grijile altora, cu toată

cleveteala din Biserică iar nu cu silința adunată la un loc, necesară mântuirii sufletului omului, în această lume păcătoasă.

Într-un pasaj renumit din *Instituții cenobitice*, Sf. Casian îi atenționează pe călugării vremii sale să 'fugă de femei şi de episcopi ….' Desigur, femeile ispitesc cu ajutorul trupului iar episcopii prin hirotonirea pentru preoție şi în general prin slava deşartă adusă acelora cu poziție înaltă. Astăzi, această atenționare rămâne de actualitate, dar pentru călugării sec. XX se mai poate adăuga şi o altă atenționare: Fugiți de telefoane, călătorii şi cleveteală – acele forme de comunicare care, în majoritatea lor, leagă omul de lume – fiindcă acestea vă vor stinge flacăra şi vă vor face, până şi în chilia voastră de mânăstire, manevră dorințelor şi influențelor lumeşti!"[266]

Aşa cum afirmase Lao Tze, filosoful preferat din tinerețea Părintelui Serafim, „Cu cât omul călătoreşte mai mult, cu atât cunoaşte mai puțin."

Odată, Părintele Gherman l-a întrebat pe fratele său dacă exista vreun loc undeva în lume unde şi-ar dori să meargă.

- Nu, a răspuns Părintele Serafim.

- De ce nu? Chiar nu vrei să mergi în Sf. Munte Athos?

- Potrivit sfatului Episcopului Ignatie Brianceaninov, ar trebui să ne sârguim să avem Muntele Athos în inima noastră. De fapt, noi lucrăm ca să avem propriul nostru Munte Athos în America. Singura problemă este că nu a mai rămas mult timp."

UNII OAMENI, care veneau din oraşe aglomerate, erau uimiți că un asemenea loc ca mânăstirea Platina putea exista în America modernă. Un tânăr vizitator s-a mirat foarte tare când a păşit pe poarta mânăstirii. I-a văzut pe cei doi călugări, în dulame negre şi ponosite, cu părul şi cu barba lungă şi în spatele lor pădurile liniştite şi câteva clădiri mici. Pe când părinții vorbeau cu el, acesta continua să privească în jur, pădurea, ascunsă de lume, unde rugăciunile călugărilor în vechea tradiție se înălțau spre Dumnezeu. I-a întrebat pe părinți dacă el putea face o plimbare în jurul mânăstirii. Întrucât Părintele Serafim a văzut vizitatorul coborând pe potecă într-o stare de încântare netăinuită, s-a întors spre Părintele Gherman şi i-a spus, „Omul acesta este ca noi!"

Despre asemenea oameni, părinții obişnuiau să spună că aceştia „şi-au găsit rostul". Dar acest „rost pe care părinții îl numeau „idealul pustiei", nu era atât de uşor de răspândit. Părintele Gherman făcuse o încercare publicând o relatare a pelerinajului său la schiturile din Canada.[267] Un tânăr rus fusese atât de atras de aceste articole, că hotărâse să viziteze schiturile. Totuşi, cu câteva luni mai târziu, când a venit la Mânăstirea Sf. Gherman prima oară, le-a spus părinților despre dezamăgirea lui.

- Ați prezentat minunat schiturile canadiene, a spus el în timp ce urca cu părinții pe vârful Noble Ridge. Descrierile voatre erau atât de poetice. Dar când am mers acolo nu era nimic – doar câteva cocioabe prăpădite şi câțiva călugări şi călugărițe, toți ruşi bătrâni. Peste puțin timp vor muri cu toții şi nu va mai rămâne nimic. De ce ai ridicat asta la o asemenea măsură? Nu este adevărat!

- Ei bine, sunt de acord, a răspuns Părintele Gherman. Scriind despre toate locurile sfinte din America, a explicat că voise să prezinte cititorilor *măsura* sfințeniei ortodoxe din țara lor, ca să-i însuflețească pe tineri să se sârguiască să ajungă la acea măsură. Semințele monahismului pustiei fuseseră deja semănate în America şi într-o măsură mică sunt hrănite de bătrânii şi bătrânele pe care le-ați văzut în acele schituri

[266] [Părintele Serafim Rose], „Sălăşluitorii pustiei din Jura", *Cuvântul ortodox*, nr. 74 (1977), p. 114-115. Publicat mai târziu în St. Gregory de Tours, *Vita Patrum* (Platina, California: St. Herman Brotherhood, 1988), p. 123-124.

[267] [Gleb Podmoşenski], „Pelerinaj la Locurile Sfinte din America: Schiturile canadiene", *Cuvântul ortodox*, nr. 16-19 (1967, 1968).

sărăcăcioase. Dacă tradiția lor piere, nu va fi vina *lor*, căci ei şi-au făcut datoria, luptând şi rugându-se singuri în pustie. În schimb, va fi vina noii generații de creştini ortodocşi care nu au prețuit transmiterea moştenirii până la ei.

Seara, după ce a plecat tânărul, părinții stăteau singuri în trapeză. Având nevoie de întărire, Părintele Gherman a început să se tânguiască.

- Ce rost are toată munca noastră pentru idealul pustiei? A întrebat el. Este foarte greu ca oamenii să accepte sau chiar să priceapă. Este ca şi cum se află o taină aici pe care oamenii nu o pot dobândi doar citind despre aceasta. Poate că într-adevăr este dincolo de capacitatea tineretului american contemporan. Le oferim toate aceste mesaje alese ca să-i însuflețească, dar atunci când ei văd *realitatea*, că asta înseamnă o viață de luptă şi înfrânare fără tot confortul şi facilitățile moderne, hotărârea lor slăbeşte şi renunță. Aşadar, la urma urmei, are vreun rost ceea ce facem noi aici?

- Desigur, ai dat răspunsul la problemă în mod grăitor, la nivelul lui Noble Ridge de astăzi, a răspuns Părintele Serafim. Trebuie să dăm răspunsul pentru noi. Generația trecută şi-a făcut datoria. Să ne-o facem şi noi.

CEL mai greu le era vizitatorilor să accepte lipsa unui telefon la mânăstire. Valentina Harvey, care venea la slujbele bisericeşti ale mânăstirii de la Redding, era foarte preocupată de aceasta. Odată, vorbind cu Episcopul Nectarie, a spus: „Cei doi călugări trăiesc în pădure, frig şi nevoi. Eu lucrez la o companie de telefoane şi am încercat să obțin instalarea gratuită a unui telefon pentru mânăstire. Dar când i-am spus despre asta Părintelui Gherman, a zis, 'Doar peste trupurile noastre cele moarte!' De ce, pentru numele lui Dumnezeu?"

Episcopul Nectarie a zâmbit şi a răspuns spunând o povestioară. „Lângă Mânăstirea Optina", spunea el, „era un râu care o separa de oraşul din apropiere. Singura legătură cu mânăstirea era printr-o plută. Asta aducea multă neplăcere, atât datorită schimbării anotimpurilor, cât şi datorită faptului că mânăstirea creştea repede, cu o mare afluență de vizitatori. Totuşi, călugării şi stareții nu construiau un pod. În cele din urmă, orăşenii s-au oferit împreună să construiască un pod pe gratis. Călugării au refuzat categoric, explicând că ei părăsiseră lumea şi nu doreau să aibă legături libere cu aceasta. Această legătură este reprezentată atât prin podul din Optina cât şi prin telefonul din Platina. Când sovieticii au preluat Rusia, îndată au construit un pod şi au închis Mânăstirea Optina."

Nu numai mirenii nu puteau înțelege dorința părinților de a se păzi de legătura liberă cu lumea. Părintele Tarasie, a cărui mânăstire se afla într-o casă mare impresionantă dintr-o suburbie din New England, şi-a exprimat şi el dezaprobarea. Într-una din vizitele sale la mânăstirea Platina a spus părinților:

- Aveți aici o mânăstire minunată, dar nu va putea rezista aşa cum este, întrucât băieții americani nu pot trăi în asemenea condiții austere.

- Cum o putem face mai uşoară? A întrebat Părintele Gherman, crezând că Părintele Tarasie va sugera instalație de apă şi canalizare, încălzire centrală, electricitate, ori vreo altă facilitate.

- Trebuie să vă instalați telefon, părinte dragă, a răspuns Părintele Tarasie.

- Dar de ce telefon?

- Ca să puteți lua legătura cu mine.

- Cum va face asta viața mai puțin aspră?

- Pentru că atunci vă voi putea spune ceea ce aveți nevoie.

Stând într-un loc retras, Părintele Serafim îl privea pe Părintele Gherman uimit.

- De ce trebuie să avem telefon ca să fim în legătură cu *el*? A întrebat el după ce Părintele Tarasie a plecat din cameră.

- Dă-ți singur răspuns la întrebare! A replicat Părintele Gherman.

- S-o lăsăm baltă, a concluzionat Părintele Serafim.

La plecarea Părintelui Tarasie, părinții au tras clopotele mânăstirii şi l-au condus după poarta mânăstirii ca să-şi ia rămas bun. Întorcându-se la mânăstire, după ce nu s-a mai văzut maşina, Părintele Serafim nu arăta mulțumit.

- Ce nu este în regulă? A întrebat Părintele Gherman. Părintele Tarasie este una dintre figurile monahale ortodoxe de frunte din America şi a venit atâta drum ca să ne viziteze pe noi, sărmani idioți în acest pământ rupt de lume.

- Dacă nu este chipul nostru de monahism, a spus Părintele Serafim categoric, nu îl doresc!

PĂRINTELE SERAFIM se opunea monahismului aşa cum considera lumea că *ar trebui* să fie: călugări făcând fapte duhovniceşti, asigurând vizitatorilor plini de admirație un „centru de retragere" confortabil, avantajos şi frumos alcătuit. La Mânăstirea Platina, părinții încă nu-şi terminaseră construcțiile. Ei au construit doar atât cât să fie feriți de vânt şi de ploaie – şi chiar şi aşa nu le-a ieşit totul bine întotdeauna. După cum am văzut, ei nu au intenționat niciodată să construiască un loc cunoscut, ci doar un aşezământ al luptei creştine, în timpul scurtei lor călătorii prin lumea aceasta. Nici biserica lor, care a fost construită prin osteneala evlavioasă a Diaconului Nicolae la insistența sa proprie, nu a fost niciodată terminată în întregime. Interiorul din lemn închis la culoare îi dădea un sentiment cald, plăcut – dar era imposibil de încălzit în timpul iernii. „Este răspândită o anumită părere", relata Părintele Serafim: „că desigur, atunci când mergi la Biserică, trebuie să fie cald, pentru că nu te poți gândi la slujbele bisericeşti şi să te pregăteşti pentru Împărtăşanie când trebuie să te gândeşti că ai picioarele reci. Oamenii ne spun asta. 'Este o foarte mare întoarcere înapoi', spun ei. 'Nu poți merge când ai picioarele reci şi să te aştepți să te porți duhovniceşte.' Asta este doar o părere şi este total greşită. Sfinții Părinți au trăit de-a lungul veacurilor în tot felul de condiții; şi deşi nu pune nimeni la cale o chinuire cu picioarele reci – totuşi, asta ajută să facă pe cineva puțin mai potrivit pentru viața duhovnicească, poate că ajută pe cineva să aprecieze ceea ce are şi nu doar să recunoască faptul că cineva doreşte să aibă confort şi comoditate."[268]

Părintele Gherman îşi aminteşte cum, când se plângea odată de frigul din biserică, Părintele Serafim i-a spus că era convins că, cu cât suferea mai mult în biserica rece, cu atât se apropia mai mult de viețuirea asceților despre care cânta. Când se întâmpla aşa, zicea el, simțea frigul din ce în ce mai puțin.

ÎN TIMP CE conceptul modern de „retragere" adesea aduce după sine aşteptarea bucuriei duhovniceşti, odihnă şi uşurare, conceptul ortodox de *pelerinaj* este destul de diferit. Creştini ortodocşi, în mod tradițional, au făcut pelerinaje la locurile sfinte ca o jertfă a pocăinței curățitoare, acceptând de bunăvoie ostenelile de a călători pe jos câteva sute de km. Cei care au avut cel mai mare folos din vizitele la Platina nu-şi doreau o vacanță, ci mai degrabă şansa de a primi o mică greutate, dând deoparte răsfățarea de sine permanentă a stilului de viață american.

Pentru Părintele Serafim era foarte apăsător să aibă de-a face cu vizitatori ocazionali care veneau din lume „doar ca să arunce o privire". Se simțea silit să fie politicos şi să-i primească în numele lui Hristos; dar, aşa cum observa fratele său, asemenea obligații „îl tulburau". Părintele Gherman trebuia să-l „elibereze", luându-i pe acei oameni din preajma lui. Fiind uşurat în chip minunat, Părintele Serafim îşi făcea cruce şi se întorcea în chilia lui călugărească ca să lucreze cu râvnă la vreun articol.

---

[268] Părintele Serafim Rose, „Urmându-i pe Sfinții Patrick şi Grigore de Tours", p. 287-288.

O femeie care a venit la mânăstire s-a scandalizat de această situație. Însoțită de Părintele Serafim, care a fost cam neprimitor, ea umbla pe pământurile mânăstirii într-o rochie de un roşu aprins.

- Ce plictisitoare trebuie să fie viața voastră aici! A spus ea. Nu-i televizor, nici radio, nici măcar telefon! Cum puteți rezista?!

- Suntem foarte ocupați aici, a răspuns Părintele Serafim. Nu avem timp să ne plictisim.

Mai târziu, când femeia plecase la casa ei din oraş, Părintele Serafim a făcut această observație către Părintele Gherman:

- Oraşul este pentru cei care sunt goi iar pe cei care sunt plini îi împinge departe. Pustia îi ține pe cei care sunt plini şi le îngăduie să sporească.

60
Duhul Părinților

Când într-o noapte de toamnă senină m-am uitat la cerul senin, presărat cu stele fără de număr, de mărime atât de diferită, răspândind totuşi o lumină aparte, atunci îmi spun: aşa sunt scrierile părinților! Când într-o zi de vară am privit marea întinsă, acoperită cu o mulțime de vase diferite cu pânzele strânse ca aripile lebedelor albe, vasele fiind în cursă sub un singur vânt, către un singur capăt, către un singur port, îmi spun: aşa sunt scrierile părinților! Când aud un cor armonios, pe multe voci, în care diferite voci cântă într-o armonie măreață o singură cântare sfântă, atunci îmi spun: aşa sunt scrierile părinților!

- Sf. Ignatie Brianceaninov[269]

PĂRINTELE SERAFIM scria: „Niciodată nu a fost o asemenea epocă de învățători falşi ca acest jalnic sec. XX, atât de bogat în aparatură tehnică şi atât de sărac în duh şi suflet. Fiecare părere exprimată, chiar şi cea mai absurdă, chiar şi cele care au fost respinse până acum de către consimțământul universal al tuturor popoarelor civilizate – acum îşi are platforma sa şi propriul său ‘învățător’. Puțini dintre aceşti învățători vin să demonstreze şi să promită ‘putere spirituală’ şi minuni false, aşa cum fac unii ocultişti şi ‘harismatici’; dar majoritatea învățătorilor contemporani nu mai oferă decât o slabă născocire de idei nemistuite pe care le-au primit ‘din zbor’ sau de la vreun modern auto proclamat ‘bărbat informat’ (ori femeie) care ştie mai multe decât toți strămoşii, pur şi simplu pentru că trăieşte în vremurile noastre moderne ‘luminate’. Ca urmare, filosofia are o mie de şcoli şi ‘creştinismul’ o mie de secte. Unde se poate găsi adevărul în toate astea, dacă se poate găsi cu adevărat în vremurile noastre care sunt cele mai înşelătoare?

Numai într-un singur loc se poate găsi izvorul adevăratei învățături, care vine de la Dumnezeu, nemicşorată peste veacuri ci veşnic vie, fiind una singură în toți cei care o transmit altora întru adevăr, povățuindu-i pe cei care o urmează spre mântuirea veşnică. Acest loc este Biserica Ortodoxă a lui Hristos, izvorul este harul a Tot-Sfântului Duh iar

[269] Episcopul Ignatie Brianceaninov, *Sochinenii* [Opere], vol. 1 (St. Petersburg, 1985, retipărit în Jordanville, New York: Holy Trinity Monastery, 1985), p. 500 (în lb. rusă).

adevărații învățători ai învățăturii dumnezeieşti, care vin din acest izvor sunt sfinții părinți ai Bisericii Ortodoxe."[270]

În avântul pustiei libere a Părintele Serafim, acesta se împlinea hrănindu-se pe adevăratele păşuni ale sufletului, scrierile sfinților părinți. După ani de multă citire, el a strâns cunoştințe bogate despre învățătura patristică. Vorbind despre un anumit subiect în scrierile sale, folosea multe izvoare patristice, atât vechi cât şi moderne, atât din creştinismul răsăritean cât şi din cel apusean, multe dintre acestea necunoscute şi care niciodată nu fuseseră redate în engleză mai înainte.

Totuşi, scopul Părintelui Serafim nu era de a deveni un învățat specializat în sfinții părinți. El scria că asemenea experți sunt adesea „cu totul străini de adevărata tradiție patristică şi îşi asigură traiul pe socoteala lor." Ca întotdeauna, el a trebuit să meargă mai adânc, ca să obțină imaginea întreagă. El trebuie nu numai să-i cunoască pe părinți, ci să *dobândească* de fapt *duhul lor*, să învețe să gândească, să simtă şi să privească lucrurile aşa cum sunt. Prea des în ortodoxia contemporană se manifestă tendința de a reinterpreta credința pentru a o pune de acord cu duhul omului modern. Părintele Serafim ştia că trebuie să facă tocmai invers: să-şi pună de acord conştiința cu duhul părinților, să pătrundă desăvârşit în continuitatea de 2000 de ani a experienței creştine, pornind din vremea catacombelor.

Într-o cuvântare neoficială pentru convertiții ortodocşi de la mânăstire, Părintele Serafim a vorbit despre felul în care cineva poate începe să dobândească duhul patristic. Una din chei este statornicia. „Statornicia", spunea el, „este o lucrare care se săvârşeşte printr-o rânduială duhovnicească bazată pe învățătura transmisă de la sfinții părinți, nu este simplă supunere față de tradiție de dragul tradiției, ci mai degrabă o asimilare conştientă a ceea ce au văzut şi scris bărbații cunoscători de Dumnezeu. Pe dinafară, această credință se manifestă printr-o mică rugăciune şi noi avem această mică rugăciune de bază în slujbele Bisericii care ne-au fost transmise. Desigur, în diferite locuri, acestea se săvârşesc după puterile omului, mai mult sau mai puțin.

Statornicia mai implică citirea regulată a textelor duhovniceşti, de exemplu la vremea mesei. Trebuie să păstrăm mereu legătura cu cealaltă lume pentru a lupta împotriva celeilalte părți, împotriva deşertăciunii lumeşti care ne chinuie mereu. Chiar dacă numai pentru o singură zi încetăm aceste 'însuflețiri' ale celeilate lumi, este evident că deşertăciunea lumească începe să câştige teren. Când petrecem o zi fără acestea, deşertăciunea lumească ne invadează – două zile, cu mult mai mult. Descoperim că gândim cu mult mai mult într-un chip lumesc, cu cât ne îngăduim mai mult să fim expuşi la un asemenea fel de gândire şi ne expunem mai puțin la gândirea celeilalte lumi.

Aceste însuflețiri – hrăniri zilnice cu hrană cerească – reprezintă aspectul exterior, iar aspectul lăuntric este ceea ce se numeşte viața duhovnicească. Viața duhovnicească nu înseamnă a fi în nori în timp ce se spune Rugăciunea lui Iisus sau să faci diferite fapte. Aceasta înseamnă descoperirea legilor acestei vieți duhovniceşti, întrucât se referă la poziția cuiva, la situația cuiva. Aceasta se obține după ani de citire atentă a sfinților părinți cu un carnet, scriind acele pasaje care par cele mai semnificative pentru noi, studiindu-le, văzând cum se pot aplica la noi şi dacă este nevoie, revăzând opinii anterioare ale lor, cu cât mergem mai în profunzimea lor, văzând părerea unui anumit părinte despre ceva, ce spune un alt părinte despre acelaşi lucru, şi aşa mai departe. Nici o enciclopedie nu-ți va oferi aceasta. Nu poți hotărî că vrei să afli totul despre un subiect şi începi să citeşti sfinții părinți. Se află puține mărturii în scrierile părinților, dar nu te poți îndrepta spre o viață duhovnicească în felul acesta. Trebuie să mergi câte puțin o dată, insuşindu-ți învățătura pe măsură ce eşti în stare să o absorbi, întorcându-te mai târziu la aceleaşi texte, reabsorbindu-le, dobândind

[270] [Părintele Serafim Rose], „Sfinții Părinți ai spiritualității ortodoxe: Introducere, I: Insuflare şi îndrumare sigură către adevăratul creştinism contemporan", *Cuvântul ortodox*, nr. 58 (1874), p. 188.

mai mult şi treptat, ajungând să descoperi cum ţi se potrivesc aceste texte duhovniceşti. Cu cât o persoană face aşa, de fiecare dată când citeşte aceiaşi sfinţi părinţi, descoperă lucruri noi. Întotdeauna pătrunde mai adânc….

Părintele Nicolae Deputatov,[271] care în mod clar are mare dragoste faţă de sfinţii părinţi, a citit scrierile lor, a făcut sublinieri şi le-a scris în cărţi. El spune: când mă aflu într-o stare foarte proastă, foarte descurajat şi deznădăjduit, atunci deschid unul dintre caietele mele şi încep să citesc ceva care mă însufleţeşte. Este aproape garantat că atunci când citesc ceva care m-a însufleţit odinioară, mă voi însufleţi iarăşi. Întrucât sufletul meu s-a însufleţit odată şi acum văd că există ceva care m-a însufleţit atunci, mă mai poate hrăni şi acum. Aşa că este ca o inspirare automată, să deschid ceva care m-a inspirat mai înainte."[272]

PĂRINTELE SERAFIM a arătat că învăţătura părinţilor nu este ceva pentru o vreme: „Desigur, ortodoxia nu se schimbă de la o zi la alta, sau de la un veac la altul. Privind lumea protestantă sau romano-catolică, vedem că anumite scrieri duhovniceşti se demodează. Uneori revin la modă, alteori ies din modă. Este evident că sunt determinate de lucruri lumeşti, care prezintă interes pentru oameni o vreme sau mai degrabă pentru spiritul vremii. Nu se întâmplă acelaşi lucru cu scrierile noastre sfinte ortodoxe. Odată ce dobândim întreaga perspectivă creştin ortodoxă – perspectiva creştină simplă – care a fost transmisă de Hristos şi Apostoli vremurilor noastre, atunci totul devine contemporan. Citeşti vorbele cuiva ca Sf. Macarie cel Mare, care a trăit în pustia Egiptului în sec. al IV-lea şi îţi vorbeşte acum. Condiţiile lui sunt puţin diferite, dar el îţi vorbeşte ţie, în aceeaşi limbă. El merge în acelaşi loc, foloseşte acelaşi duh, are aceleaşi ispite şi căderi şi nimic nu este diferit la el. Acelaşi lucru se întâmplă cu toţi ceilalţi părinţi din vremea aceea până în veacul nostru, ca Sf. Ioan de Kronstadt. Toţi vorbesc aceeaşi limbă, un fel de limbă care este limba duhului, în care trebuie să pătrundem."[273]

Părintele Serafim a subliniat că „învăţătura autentică, neschimbată a creştinismului este transmisă în succesiune neîntreruptă atât pe cale orală cât şi prin cuvântul scris, de la părintele duhovnicesc la fiul duhovnicesc, de la învăţător la ucenic." El spunea că nu s-a aflat nici o vreme când Biserica să fie fără sfinţi părinţi, sau când trebuia să se descopere o învăţătură patristică „pierdută": „Chiar şi atunci când mulţi creştini ortodocşi poate că au trecut cu vederea această învăţătură (aşa cum se întâmplă, de pildă, în zilele noastre), adevăraţii ei reprezentanţi o mai transmiteau acelora care flămânzeau să o primească." El spunea cât de importantă este aceasta pentru noi, cei din urmă creştini, „să luăm îndrumare şi însufleţire de la sfinţii părinţi *ai vremurilor noastre şi celor de curând trecute*, cei care au trăit în condiţii similare cu ale noastre şi totuşi mai păstrează curată şi neschimbată aceeaşi învăţătură veşnic actuală". În această privinţă a subliniat în mod deosebit două personalităţi de bază: scriitorii duhovniceşti ruşi Episcopul Ignatie Brianceaninov († 1807) şi Episcopul Teofan Zăvorâtul († 1894).[274] "Ei vorbeau lumii în limba vremurilor lor", spunea el, „o perioadă foarte apropiată de veacul nostru XX. Toate ispitele vremurilor noastre le erau cunoscute, mai ales Episcopului Ignatie, care a citit toţi scriitorii apuseni, fiind inginer, cunoştea toate teoriile cele mai noi în matematică şi calcul. Cunoscând situaţia prezentă şi toată învăţătura apuseană modernă, ei au făcut cunoscută învăţătura ortodoxă pentru

[271] Un preot bătrân din Australia, a cărui carte înălţătoare despre viaţa duhovnicească interioară *Bogosoznanie* (Conştiinţa lui Dumnezeu), a fost publicată de frăţia Sf. Gherman în original, în limba rusă în 1975. Părintele Serafim a tradus fragmente din această carte în lb. engleză şi le-a publicat în *Cuvântul ortodox*, nr. 69.

[272] Părintele Serafim Rose, „Urmându-i pe Sfinţii Patrick şi Grigore de Tours", p. 272-273, 290.

[273] Ibid., p. 289.

[274] Amândoi aceşti sfinţi ierarhi au fost canonizaţi în Rusia în 1988.

aceste vremuri şi au dat replică la tot felul de argumente. Episcopul Ignatie, de pildă, a scris un volum despre iad şi starea sufletului după moarte, lămurind învăţătura ortodoxă, într-un fel care poate fi înţeles de omul din apus. Aceşti părinţi, ca şi alţii care i-au citit şi i-au urmat, ne transmit ortodoxia într-un fel foarte accesibil….

Trebuie să ne uităm la noi înşine: dacă vedem că avem râvnă pentru ortodoxie şi totuşi nu avem 'legătură' cu linia care merge înapoi la Ignatie Brianceaninov şi Teofan Zăvorâtul, există primejdia să nu fim uniţi cu toţi părinţii. Ar trebui să fie un drum neîntrerupt."[275]

Fiind fiu credincios al părinţilor vremii sale (începând cu Arhiepiscopul Ioan) şi al veacurilor recente (Ignatie, Teofan, Paisie etc.), Părintele Serafim a ajuns un adevărat fiu al celor de demult. Intrat în legătură cu aceştia, a deventi transmiţător al vechii învăţături patristice în zilele noastre. Iarăşi, asta nu s-a întâmplat pentru că el cunoştea ce spunea acest sau acel sfânt părinte despre una sau despre alta, ci pentru că el ajunsese într-o gândire şi un duh cu ei.

Sporind atât de mult, putem desluşi la el câteva însuşiri care i-au dat posibilitatea să izbutească acolo unde alţii nu au putut.

1. *Moarte faţă de lume.* Părintele Serafim era întărit cu bunătate şi suferinţă, care au sporit în el din adolescenţă până la anii săi de pustie, când a început cu adevărat să vieţuiască ca sfinţii părinţi. Nu dorea să facă ceva pentru că altcineva făcea aşa, nici să se adapteze modelor intelectuale pentru a se auzi de el şi a se face cunoscut. Astfel, când ajungea la o învăţătură patristică care nu se potrivea cu spiritul vremii, cu teologiile, filosofiile contemporane, ori cu modelele ştiinţifice teoretice, Părintelui Serafim nu-i era frică să facă cunoscută acea învăţătură în mod deschis. Pe când se străduia să facă învăţătura cea curată pe înţelesul oamenilor vremii sale, nu încerca niciodată să reducă din ea, nici să o caracterizeze, nici să o prezinte într-un chip superficial pentru a o face plăcută. El scria că noi ar trebui să trăim conform acestei învăţături „chiar în timp ce ştim că făcând aceasta, vom pierde aprecierea lumii şi vom fi îndepărtaţi din ea."

2. *Dreapta judecată a vremurilor*. Părintele Serafim gândise prin prisma filosofiei nihiliste a vremii sale; îi înţelesese rădăcina, esenţa. El ştia că aceasta influenţase pe fiecare, inclusiv pe el şi numai astfel putea să o biruiască. Alţi vorbitori ortodocşi contemporani au rămas victime ale tendinţei raţiunii subtile a modernismului tocmai pentru că nu au reuşit să o recunoască în ei înşişi.

3. *Smerenia*. „Trebuie să mergem la părinţi", scria Părintele Serafim, „*pentru a ajunge ucenicii lor*, să primim învăţătura vieţii celei adevărate, mântuirea sufletului …. Vom găsi adevărata îndrumare de la părinţi, învăţând smerenia şi neîncrederea în cunoaşterea noastră lumească deşartă, pe care am inspirat-o împreună cu aerul acestor vremuri vătămătoare, prin mijlocirea acelora care au bine plăcut lui Dumnezeu iar nu lumii. Vom găsi în ei pe adevăraţii *părinţi*, de care este mare lipsă în vremea noastră, când iubirea multora s-a răcit (Matei 24, 12) – părinţi ai căror singur scop este să ne îndrume pe noi, copiii lor, către Dumnezeu şi Împărăţia Sa cerească, unde vom merge şi vom sta de vorbă cu aceşti oameni ca îngerii, în bucurie negrăită, veşnicia întreagă."[276]

4. *Iubirea.* Fiul iubitor şi credincios nu va avea atitudinea celui care „ştie mai bine" decât cei care i-au născut. Acest „ştie mai bine" pe care l-a conştientizat Părintele Serafim, este principala piedică care-i opreşte pe oameni să intre desăvârşit în duhul părinţilor, duhul ortodoxiei. Este o capcană creată de mintea apuseană raţionalistă, care trebuie să calculeze „credibilitatea" a ceva, înainte de a accepta acel ceva. Îndepărtându-se de această interpretare intelectualistă, rece, Părintele Serafim a căutat să creadă în ortodoxia părinţilor ca un copil, cu inocenţă şi neprihănire. Evlavia sa era ca de copil; el a dobândit această calitate dinadins, fiindcă el voia ceea ce este curat. El ştia că

---

[275] Părintele Serafim Rose, „Înălţarea minţii, încălzirea inimii", *Cuvântul ortodox*, nr. 126 (1986), p. 29-31.

[276] [Părintele Serafim Rose], „Sfinţii părinţi, I", p. 195.

simplitatea inimii era starea firească a creştinilor, a celor mai profunzi şi mai pătrunzători sfinţi părinţi. Cum a ajuns să-şi dea seama, singura nădejde pentru creştinii ortodocşi de astăzi (mai ales convertiţi) era să *antreneze inima*, să vină la credinţă cu iubire, în aşa fel ca să nu respingă ceva din ortodoxie pur şi simplu pentru că intelectul său – plin de idei preconcepute despre ceea ce este sau ar trebui să fie ortodoxia – nu poate să o accepte îndată. El spunea că, „Poate fi o întreagă nelămurire în sfinţii părinţi şi de aceea nu trebuie să ne apropiem de ei cu minţile noastre raţionale obişnuite. Trebuie să încercăm să ne ridicăm mintea la un nivel mai înalt; şi calea prin care putem face asta este de a ne muia inima şi de a o face mai flexibilă. Fiind ortodocşi, nu trebuie să credem că putem fi reci şi duri şi corecţi şi să mai fim creştini. Acesta nu este creştinismul de bază.”[277]

5. *Realismul pământesc*. Părintele Serafim a înţeles nevoia aplicării corecte a scrierilor sfinţilor părinţi la condiţiile de viaţă omeneşti. Într-o serie de articole despre cum trebuie şi cum nu trebuie să fie citiţi părinţii, el a vorbit despre învăţaţii raţionalişti şi convertiţii fără experienţă care „nu dobândesc nici un folos duhovnicesc de la părinţi ci doar îşi sporesc mândria în ‘cunoaşterea mai bine’ a lor decât oricine altcineva, sau, – chiar şi mai rău – încep să urmeze îndrumările duhovniceşti din scrierile lor, fără destulă pregătire şi fără nici o îndrumare duhovnicească.” Cu bogatele pasaje patristice, Părintele Serafim explica cât de degrabă pot cădea oamenii în înşelare considerându-se vrednici de experienţe mistice. El scria, „Trebuie să venim la sfinţii părinţi cu gândul smerit de a *începe viaţa duhovnicească la nivelul cel mai scăzut* şi nici măcar să nu visăm să ajungem la acele stări duhovniceşti înălţătoare, care sunt cu totul departe de noi …. Trebuie să ne amintm că întregul scop de a citi sfinţii părinţi nu este să obţinem vreun fel de ‘bucurie duhovnicească’ ori să ne întărească în îndreptăţirea noastră ori cunoaşterea superioară ori starea ‘contemplativă’, ci numai să ne ajute în calea lucrătoare a virtuţii …. Omul trebuie să ajungă la această citire într-un chip *practic* aşa încât să ia de aici cel mai mare folos.”[278] Pe Părintele Serafim îl tulbura să citească despre conferinţele ortodoxe în care tinerii erau hrăniţi cu ceea ce el numea „duhovnicie cu confort”, unde li se ofereau cuvântări despre astfel de subiecte ca dumnezeire – „concepte care, fără îndoială sunt inteligibile din punct de vedere intelectual tinerilor studenţi de colegiu de astăzi, dar pentru care ei sunt total nepregătiţi din punct de vedere emoţional şi duhovnicesc, necunoscând ABC-ul a ceea ce înseamnă a lupta în viaţa ortodoxă şi se desprinde de propriul mediu şi educaţie lumească.”[279]

6. *Durerea inimii*. Aici se găseşte ultimul şi cel mai important mijloc pentru intrarea Părintelui Serafim în duhul părinţilor. El afirma că „Suferinţa este realitatea condiţiei umane şi începutul adevăratei vieţi duhovniceşti.” De la Arhiepiscopul Ioan, care se răstignise total în viaţa aceasta, el învăţase cum să rabde această suferinţă mulţumind lui Dumnezeu şi de la el învăţase roadele. Dacă este folosită corect, suferinţa poate curăţi inima şi *cei curaţi cu inima vor vedea pe Dumnezeu.* Părintele Serafim scria, „Interpretarea corectă se află în inima care încearcă să se smerească şi pur şi simplu ştie că se află în suferinţă şi că există un adevăr mai înalt care poate nu numai să ajute această suferinţă, ci poate să o aducă într-o dimensiune total diferită.”[280] Sf. Marcu Ascetul spune: „Aducerea aminte de Dumnezeu este *durerea inimii* îndurată în duhul rugăciunii. Dar cel ce uită de Dumnezeu devine îngăduitor cu sine şi insensibil.” Acesta a devenit citatul patristic preferat al Părintelui Gherman, care urma să spună mai târziu

[277] Părintele Serafim Rose, „Înălţarea minţii, încălzirea inimii”, p. 32.
[278] [Părintele Serafim Rose], „Sfinţii părinţi ai duhovniciei ortodoxe: Introducere, II: Cum să citim Sfinţii Părinţi”, *Cuvântul ortodox*, nr. 60 (1975), p. 38, 40.
[279] [Părintele Serafim Rose], „Sfinţii părinţi ai duhovniciei ortodoxe: Introducere, III: Cum să *nu* citim Sfinţii Părinţi”, *Cuvântul ortodox*, nr. 65 (1975), p. 234.
[280] Părintele Serafim Rose, *Revelaţia lui Dumnezeu în inima omului*, p. 38.

că el învăţase adevăratul înţeles al durerii inimii, fiind împreună cu Părintele Serafim şi observându-l.

Părintele Serafim scria: „Învăţătura patristică despre *durerea inimii* este una dintre cele mai importante învăţături pentru zilele noastre când 'cunoaşterea intelectuală' este mult prea apreciată cu preţul dezvoltării vieţii sufleteşti şi duhovniceşti …. Lipsa acestei experienţe de bază este mai presus de toate responsabilă pentru superficialitatea, josnicia, lipsa de seriozitate în studierea obişnuită a sfinţilor părinţi de astăzi; fără aceasta, omul nu poate aplica învăţăturile sfinţilor părinţi la propria viaţă. Cineva poate ajunge cu ajutorul minţii la cel mai înalt nivel de înţelegere a scrierilor sfinţilor părinţi, poate să cunoască 'pe degete' citate din sfinţii părinţi despre orice subiect posibil, poate avea 'experienţele duhovniceşti' care *par* să fie cele descrise în cărţile patristice, poate chiar să cunoască în mod desăvârşit toate capcanele în care se poate cădea în viaţa duhovnicească – şi totuşi, fără durerea inimii, omul poate fi un smochin fără roade, un 'cunoscător a toate' plictisitor care este întotdeauna 'corect', sau un iniţiat în toate experienţele 'harismatice' de astăzi, care nu cunoaşte şi nu poate transmite adevăratul duh al sfinţilor părinţi."[281]

EPISCOPUL IGNATIE BRIANCEANINOV scria odată, vorbind despre prima sa descoperire a vieţii patristice: „Ce m-a uimit mai presus de toate în lucrările părinţilor Bisericii Ortodoxe? Era caracterul lor unitar, unitatea lor minunată, măreaţă. Timp de optsprezece veacuri, prin buzele lor, s-a mărturisit o învăţătură unică, o învăţătură dumnezeiască!"

Episcopul Ignatie şi Părintele Serafim ajunseseră la această învăţătură într-un chip asemănător. Amândoi rupseseră lanţurile cunoaşterii moderne după o căutare anevoioasă a Adevărului; amândoi cunoşteau foarte bine curentele intelectuale ale vremii lor şi astfel erau extrem de conştienţi de fluxul cuprinzător al apostaziei. Amândoi văzuseră două lumi: lumea gândirii moderne şi lumea sfinţilor părinţi pe care această gândire a abandonat-o. Şi amândoi, ajungând atât de departe, reuşiseră să zidească un zid între aceste două lumi. Prin scrierile lor, ei au oferit mijloacele prin care contemporanii lor să dobândească cel mai mare folos de la părinţi, citindu-i, fiindcă aceştia trebuiau citiţi simplu şi curat, fără interpretările străine şi complexe ale minţii moderne dezrădăcinate. Se poate spune că Părintele Serafim a făcut pentru sec. XX ceea ce Episcopul Ignatie făcuse pentru sec. XIX. Totuşi, opera sa nu a înlăturat-o pe cea a înaintaşilor săi; doar a completat-o.

Prezentând cititorilor sec. XX Vieţile şi scrierile părinţilor, Părintele Serafim scria: „Nu există nici o problemă a vremurilor noastre tulburi care nu-şi poate găsi rezolvarea printr-o citire atentă şi smerită a sfinţilor părinţi: indiferent de problema sectelor şi ereziilor care se află astăzi din belşug, ori schisme şi 'jurisdicţii'; indiferent dacă amăgirile vieţii duhovniceşti se manifestă prin 'reînvierea harismatică', sau ispitele subtile ale confortului şi comodităţii moderne; indiferent de problemele filosofice complexe cum ar fi 'evoluţia' sau problemele morale deschise despre avort, eutanasia şi 'controlul naşterilor'; indiferent de lepădarea rafinată a 'sergianismului', care oferă o organizare bisericească în locul Trupului lui Hristos sau imaturitatea 'renovaţionismului', care începe prin 'revizuirea calendarului' şi sfârşeşte în 'protestantismul de rit răsăritean'. În toate aceste probleme sfinţii părinţi şi părinţii noştri care se află în viaţă şi care îi urmează, sunt singurii noştri îndrumători siguri."[282]

În transmiterea învăţăturii patristice a lor, scrierile Părintelui Serafim erau marcate de o virtute care se vede în zilele noastre extrem de rar: cinstea de bază. El era cinstit înaintea părinţilor, cinstit înaintea cititorilor, cinstit înaintea lui însuşi. Era iubirea

[281] [Părintele Serafim Rose], „Sfinţii părinţi, III", p. 239.
[282] [Părintele Serafim Rose], „Sfinţii părinţi, I", p. 195.

sa dezinteresată pentru Adevăr care îl despărțea de cei care căutau să impresioneze cu teologia plină de importanță sau să chinuie cu perspectiva experiențelor duhovnicești. „Adevărata învățătură a sfinților părinți”, scria el, „cuprinde adevăruri de care depinde viața ori moartea noastră duhovnicească.” Dacă cineva ar putea să desprindă esența mesajului său, ar fi pur şi simplu acesta: „Frați şi surori, acesta este Adevărul: să suferim pentru el cu mulțumire!”

Desigur este un mesaj înfricoşător, dar erau semne că unii voiau să plătească prețul. În timp ce articolele Părintelui Serafim despre sfinții părinți apăreau în paginile *Cuvântului ortodox*, un tânăr cititor râvnitor din Olanda scria mânăstirii: „Când citesc sfinții părinți mi se dezvăluie o lume nouă, foarte diferită de cea în care trăim. Inima mea tânjeşte după acea viață frumoasă. Aş vrea ca brațele să-mi fie aripi ca să mă ducă în pustie. O, aşa încât cântarea cântărilor – ‘Sfânt, Sfânt, Sfânt’ – să răsune în toată lumea!”

61
„Renovaționism”

Un om care nu-şi exprimă dorința de a se lega de ultimii sfinți (ai vremii) întru toată iubirea şi smerenia datorită unei anumite neîncrederi în sine, nu se va lega niciodată de sfinții cei mai de demult şi nu vor fi îngăduiți la moştenirea lor, chiar dacă el crede că are toată iubirea şi credința posibilă pentru Dumnezeu şi toți sfinții săi. El va fi îndepărtat din mijlocul lor, ca unul care a refuzat să primească cu smerenie locul pregătit pentru el de către Dumnezeu mai înainte de veacuri şi să se lege de ultimii sfinți (ai vremii) aşa cum poruncise Dumnezeu.

- Sf. Simeon Noul Teolog[283]

PĂRINTELE SERAFIM a trăit într-o vreme când exista un dialog între învățăceii şi intelectualii unei „reînvieri patristice” la modă. Acesta a fost un fenomen pozitiv prin aceea că s-au făcut cunoscute în lumea modernă multe texte patristice rare; dar Părintele Serafim vedea şi primejdiile acestui fenomen. Învățând el însuşi cum să-şi însuşească tradiția ortodoxă printr-o transmitere directă, vie de la sfinți, fără voia lui, el a fost în dezacord cu învățăceii şi teologii care nu primiseră o asemenea moştenire. El spunea că aceşti oameni dădeau „o interpretare cu totul nouă ortodoxiei”; şi vremea se cerea ca el să vorbească.

Noii învățăcei proveneau în primul rând din aşa numita şcoală „pariziană” a gândirii ortodoxe, alcătuită în special din membrii intelectualității ruseşti. În acel timp în Rusia, unii dintre aceşti oameni ajutaseră la pregătirea terenului pentru revoluție. (Peter Struve tradusese în limba rusă *Capitalul* lui Marx.) Văzând fărădelegile pe care le aducea aceasta, ei se pocăiseră pentru influența lucrării lui Marx. Dar era prea târziu: fărădelegile au venit şi toți aceia au fugit din țară. Ei au format o comunitate imigrantă în Paris şi în filosofia lor au încercat o întoarcere la moştenirea lor culturală şi religioasă. Totuşi, când au ajuns la ortodoxie, a fost în mare măsură o ortodoxie

[283] Scrieri din Filocalia despre Rugăciunea inimii (London: Faber and Faber, 1979), p. 175.

născocită de ei. Ei au observat „evlavia populară" a „maselor", pe care au simțit că trebuia să o rafineze potrivit cunoaşterii lor superioare şi a priceperii lor intelectuale. Cei mai renumiți gânditori ai acestei şcoli erau Nicolae Berdiaev şi Părintele Serghei Bulgakov, care, încercând să fie originali, au apărat un întreg sistem de idei eretice care au fost mai târziu criticate de către Biserica Rusă atât în Uniunea Sovietică cât şi în lumea liberă. Generația următoare de gânditori a fost mai înfrânată şi atentă; ei nu vor cădea niciodată în învățături atât de străine Bisericii. Totuşi, în multe privințe, ei au împărtăşit aceeaşi atitudine generală. Unii dintre ei au venit în America, aducând cu ei acea atitudine. Părintele Alexander Schmemann a fost cel mai mare dintre ei.

Părintele Schmemann a venit în America din Paris în 1951 şi foarte curând a devenit ideologul unic al Mitropoliei americane. El a simțit că multe lucruri trebuiau schimbate. Ca şi predecesorii săi, el a criticat „evlavia demodată", în special aceea a Rusiei pre-revoluționare. El considera că această „evlavie" (chiar şi acest cuvânt a fost folosit în sens peiorativ) a fost rezultatul „dezvoltării culturale" regretabile care trebuia să fie reevaluată şi îndepărtată de către învățații moderni. El a spus că ortodoxia venise sub „robie apuseană", că teologia fusese complet dominată de către „influențele apusene" din ultimele veacuri. El vorbea despre găsirea de „noi căi ale teologiei ortodoxe", despre găsirea „istoriei stăpânitoare" din punct de vedere intelectual şi astfel despre „restaurarea" ortodoxiei la ceea ce considera el forma pură a ei. El spunea că aceasta era sarcina noii „mişcări" teologice care se răspândise în anii 1920 pentru a înlocui înțelegerea veche, „depăşită" a ortodoxiei. Părintele Serafim scria: „Pentru Părintele Schmemann, întreaga ortodoxie se transformă într-o serie de 'probleme' foarte importante la care numai câțiva din elita academică au înțelegerea vreunei 'soluții'."

Părintele Schmemann credea că se putea câştiga mult pentru ortodoxie în locul mentalității lumii vechi. El şi colegii săi voiau ca ortodoxia să fie recunoscută de către numele mari din teologia contemporană şi mişcarea ecumenică, să lanseze probleme într-un „dialog" creştin apusean într-un chip nou şi emoționant. Pentru aceasta, ei au simțit în mod firesc modele teologice care pluteau erau atunci, făcând uz de cuvinte şi expresii de modă nouă cum ar fi „criză" şi după Teilhard de Chardin, „purificarea lumii".

Unul dintre curentele creştinismului „progresist" era defăimarea a ceea ce era numit acum „virtute personală". Thomas Merton fusese unul dintre primii care participase la aceasta şi Părintele Schmemann s-a gândit şi el la aceasta, susținând că evlavia ortodoxă devenise prea egoistă şi individualistă, prea preocupată de mântuirea personală a sufletelor individuale. Totuşi, comparat cu figurile renumite ca Thomas Merton şi Patriarhul Athenagoras, Părintele Schmemann era mai măsurat în concluziile lui. El nu a acceptat toate ramificațiile principalelor curente contemporane de gândire, dar a lucrat pentru a face o „sinteză" lămurită între aceste curente şi ortodoxie.[284] De îndată, el a câştigat o largă recunoaştere ca „vorbitor activ şi clar al ortodoxiei".

Părintele Gherman a dat peste cărțile Părintelui Schmemann pe când se afla la Jordanville. După cum explica el: „Când am venit la Jordanville, am citit trei cărți care erau legate de convertirea mea: Viața Sf. Serafim, Viața Bătrânului Ambrozie de la Optina şi *Calea unui pelerin*. Am descoperit că lucrul cel mai interesant despre creştinism este ascetismul, întrucât prin asceți întreaga învățătură a lui Hristos despre Împărăția lui Dumnezeu capătă înțeles. Şi atunci cineva a spus, 'Dacă vrei cu adevărat să ştii ce se întâmplă astăzi în ortodoxie, citeşte-l pe Schmemann.' Aşadar l-am citit şi m-am plictisit. Am citit mai mult şi m-am plictisit mai tare. Mă întrebam ce se întâmplă. Şi atunci am priceput. Deşi oratoric, el vorbeşte *abstract*, nu din experiență, ca asceții. Şi atunci m-am gândit: Mare lucru. Puteam să fac şi eu la fel – să citesc cărți şi să meditez la ele. Era bidimensional, pe când sfinții sunt tridimensionali, întrucât ei au

---

[284] În *Biserică, lume, misiune* (Crestwood, New York, 1979, p. 218-219), de exemplu, el a pus bazele unei sinteze între creştinismul acestei lumi, al Papei Paul al VI-lea şi noua „mişcare liturgică" ortodoxă.

căutat şi au atins Împărăţia lui Dumnezeu şi dreptatea Sa. Ei încearcă tot ce le stă în putinţă să ajungă până la noi şi doar învârtoşarea inimilor noastre nu ne lasă să înţelegem experienţa lor."

Părintele Serafim a avut o reacţie şi mai puternică faţă de teologia academică modernă. Odată, pe când Părintele Gherman îi citea dintr-un jurnal teologic recent, Părintele Serafim s-a revoltat. „Dacă mai citeşti mult de acolo", a spus el, „este posibil să începi să o iei în serios, ceea ce va micşora din puterea adevăratelor texte duhovniceşti pe care ţi le-a dat viaţa." Am văzut cum Părintele Serafim părăsise lumea academică modernă pentru că nu era condusă de o iubire a Adevărului şi degenerase în „a se juca cu ideile". El simţea că erau oameni care făceau la fel cu lucrul cel mai preţios din lume pentru el: creştinismul ortodox. Ca şi oamenii de ştiinţă din alte domenii, ei trebuiau să „ucidă" subiectul lor, să ia pulsul vieţii lor, înainte de a-l putea analiza şi studia. Adesea discuţia lor părea o simplă păcăleală de termeni teologici greoi, fără aplicare concretă.

Desigur, unele dintre scrierile şi cuvântările lor erau mai bune decât altele. Dar după cum observa Părintele Serafim, „chiar şi mesajul celor mai bune cuvântări şi scrieri de astăzi pare în mod curios lipsit de putere, fără forţă duhovnicească." Într-un articol pentru *Cuvântul ortodox*, el a explicat de ce:

„Ortodoxia de astăzi, cu preoţii şi teologii şi credincioşii ei, a devenit *lumească*. Tinerii care vin din case confortabile şi fie că acceptă sau caută o religie care nu este departe de viaţa de satisfacţie de sine pe care au cunoscut-o; profesorii şi conferenţiarii ai căror mediu este lumea academică unde, cu notorietate, nu se acceptă nimic serios în mod esenţial, o problemă de viaţă sau de moarte; chiar atmosfera academică de deşertăciune lumească de mulţumire de sine – toţi aceşti factori se unesc pentru a produce împreună o atmosferă artificială, de seră în care, indiferent ce s-ar putea spune cu privire la adevărurile şi trăirile ortodoxe înflăcărate, chiar prin contextul în care se relatează şi prin virtutea orientării lumeşti atât a vorbitorului cât şi a ascultătorului, *nu poate* pătrunde până în adâncurile sufletului şi să producă o angajare normală pentru creştinii ortodocşi ….

În imigraţia rusă, 'teologii' şcolii noi, care sunt nerăbdători să ajungă în armonie cu modele intelectuale, să citească ultima teorie romano-catolică sau protestantă, să adopte întregul ton 'neglijent' al vieţii contemporane şi în special al lumii academice – au fost numiţi de îndată 'teologi cu o ţigară'…. Mesajul lor nu are putere pentru că ei înşişi aparţin acestei lumi şi se adresează oamenilor din lume – dintr-o atmosferă lumească – din toate astea nu vin roadele ortodoxe, ci doar discuţii goale şi fără folos, expresii pompoase."[285]

Scriind despre o „legătură vie", mai sus pomenitul Părintele Nicolae Deputatov, în vârstă de 80 de ani, Părintele Serafim a observat că astfel de teologi adevăraţi „nu se găsesc de regulă în academiile ortodoxe, nici în 'conferinţele teologice' pompoase. Aceştia se găsesc în locuri smerite şi de regulă nu vor purta numele de 'teolog'. Ei nu se vor îngâmfa să-şi numească transmiterea tradiţiei teologice ortodoxe mai mult decât 'credinţă faţă de sfinţii părinţi' – dar tocmai această credinţă şi această smerenie îi definesc ca purtători ai tradiţiei autentice a ortodoxiei – însuşiri care lipsesc la cei mai renumiţi 'teologi ortodocşi' de astăzi."[286]

ÎN 1957, Părintele Serafim citise în scrierile lui René Guénon despre învăţaţii moderni care studiază o religie tradiţională pentru a găsi „ceva ce se poate potrivi cadrului propriei lor viziuni", şi atunci se plâng că aceasta reprezintă forma religiei

[285] [Părintele Serafim Rose], „Sfinţii părinţi, III", p. 234-236.
[286] [Părintele Serafim Rose], „Legăturile noastre vii cu sfinţii părinţi: Protosinghel Nicolae Deputatov", *The Orthodox Word*, no. 69 (1976), p. 100.

„primitive şi adevărate", „în timp ce formele rămase, potrivit lor, sunt comparativ doar ultimele denaturări".[287] După cum a înţeles Părintele Serafim, aceasta era exact interpretarea vorbitorilor ortodocşi modernişti. Ei nu au restaurat câtuşi de puţin ortodoxia la o puritate pierdută, în schimb au „renovat-o" conform prejudecăţii lor moderne. În timp ce nu recunoşteau roadele Reformei, de fapt ei făceau ceea ce spusese Guénon despre protestantism: „expunând revelaţia în toate discuţiile care urmăreau deşteptarea interpretărilor pur omeneşti … [dând] naştere acelui 'criticism' distrugător care, în mâinile aşa-numitor 'istorici ai religiei' a devenit o armă de atac împotriva întregii religii."[288]

În cartea sa *Introducere în Teologia liturgică ortodoxă*, Părintele Schmemann criticase întreaga substanţă a cultului ortodox într-un chip ce părea mai mult protestant decât ortodox. Bizuindu-se pe izvoare apusene, ne-ortodoxe, totuşi el a pretins că scăpase de 'robia apuseană' a liturgicilor. El a respins interpretarea ortodoxă tradiţională că istoria cultului era „stabilită în chip divin şi providenţial", şi l-a considerat mai degrabă rezultatul simplelor împrejurări istorice. Ca şi învăţăceii protestanţi, el a pus schimbările care au apărut la începutul erei Constantiniene într-o lumină neclară, privindu-le nu ca pe noi forme de expresie ale aceleiaşi cucernicii ci mai degrabă ca transformare a interpretării cultului şi o deviere de la primele forme şi spirit liturgic creştin. El spunea că adevărata natură „eshatologică" a cultului fusese parţial ascunsă de „cucernicia misteriologică" şi „explicaţiile simbolice", ca şi de „individualismul ascetic" care apare în mare măsură din monahism. Prin urmare, ideea teologică a ciclului slujbelor fusese „ascunsă şi acoperită de a doua înfăţişare a calendarului bisericesc catolic" şi a rămas pentru teologii moderni să-l redescopere. Această „a doua înfăţişare" consta exact în acele elemente pe care protestantismul nu a vrut să le recunoască – Tainele ca izvor de sfinţenie individuală, neînţelegerile din rândul clericilor şi laicilor, distincţia dintre sărbătorile bisericeşti şi „zilele obişnuite", slăvirea sfinţilor, venerarea moaştelor, etc. – elemente la care Părintele Schmemann s-a referit prin termeni ca „cultul tainelor" şi „cultul sfinţilor". El şi-a exprimat îndoieli cu privire la „starea liturgică completă a ortodoxiei", a discreditat „cucernicia liturgică" prezentă şi a pretins că Biserica se află într-o „criză liturgică".

După cum se aştepta, cartea Părintele Schmemann a fost bine primită de către învăţăceii ne-ortodocşi. Totuşi, abordarea ei era destul de tulburătoare pentru unul dintre învăţătorii Părintelui Gherman din Jordanville, Părintele Mihail Pomazanski. Fiind unul dintre ultimii teologi în viaţă care absolvise studiile teologice în Rusia pre-revoluţionară, Părintele Mihail a simţit chemarea de a scrie un articol despre cartea Părintelui Schmemann. Publicat iniţial în Rusia, articolul a fost tradus de Părintele Serafim şi publicat în *Cuvântul ortodox*. Părinţii Serafim şi Gherman au considerat că era scris foarte bine: nepărtinitor, cu expuneri clare ale învăţăturii ortodoxe pentru a contrasta cu denaturările Părintelui Schmemann.

Despre autorul *Introducerii la Teologia liturgică ortodoxă*, Părintele Mihail a scris: „El plăteşte tribut metodei care domină total în ştiinţa contemporană: lăsând deoparte ideea discreditării harului divin, conceptul sfinţirii acelora care au aşezat rânduiala liturgică, el se limitează la un şir de cauze şi efecte. Astfel, în zilele noastre, pozitivismul se amestecă în ştiinţa creştină, în sfera istoriei Bisericii în toate ramurile sale. Dar dacă metoda pozitivistă este recunoscută ca un principiu eficient ştiinţific în ştiinţă, în ştiinţele naturale, acest mijloc nu se poate aplica religiei vii, nici fiecărei sfere a vieţii creştinismului şi Bisericii, în măsura în care rămânem credincioşi."[289]

[287] René Guénon, *Introducere la studiul doctrinelor hindu*, (London: Luzac and Co., 1945), p. 195.
[288] Vezi întregul citat la sfârşitul Cap. 9.
[289] Părintele Mihail Pomazanski, „Teologia liturgică a Părintelui A. Schememann", *The Orthodox Word*, no. 35 (1970), p. 263.

S-ar putea argumenta că în interiorul lui, Părintele Schmemann nu era atât de protestant pe cât părea, că el doar încerca să atragă atenția asupra teologilor heterodocşi scriind în tonul academiei moderne, cu pretențiile de „obiectivitate". La canonizarea Sf. Gherman, de exemplu, când el însuşi a trăit desăvârşit expresia „cultul sfinților", el a spus că a simțit „întreaga substanță a credinței". Citind aceasta într-un articol, Părintele Serafim a scris: „Inima încă îi este ortodoxă … dar cu mintea, el conduce 'reforma' Mitropoliei şi ortodoxiei care cu siguranță va face imposibil pentru generațiile viitoare să simtă ceea ce a simțit el …. Cu toată sinceritatea, trebuie remarcat faptul că Părintele Schmemann probabil că nu se vede pe sine ca un 'reformator', şi fără îndoială aceasta va fi lăsată altor suflete mai puțin simțitoare, o altă generație s-a îndepărtat de ortodoxia cea adevărată, pentru a trage concluzii iconoclastice inevitabile din orientările deja protestante ale Părintelui Schmemann."[290] René Guénon spunea: „Odată pornită, revolta împotriva orientării tradiționale nu putea fi oprită."

Ar trebui să se mai spună că „reformele" Părintelui Schmemann erau de fapt o încercare sinceră din partea sa pentru a îmbunătăți morala enoriaşilor contemporani. Într-un articol scria că „decăderea financiară" a Mitropoliei „dezvăluie şi reflectă doar starea ei duhovnicească – o stare de indiferență şi demoralizare." El a diagnosticat corect boala dar, după părerea Părintelui Serafim, el a prescris tratamentul greşit. Cel mai înalt ierarh al Mitropoliei, Irineu, încercase să rezolve problemele prin păstrarea cel puțin a unor *părți* a practicii liturgice din Biserica Rusă. Dar Părintele Schmemann credea că enoriaşii mărunți vor găsi aceasta ca lipsă de sens. Părintele Serafim scria: „el crede că Tipiconul[291] trebuie revizuit în lumina cunoştințelor noastre despre dezvoltarea lui istorică, a altor tradiții şi altele. Într-un cuvânt, *slujbele trebuiesc făcute plăcute pentru oamenii decăzuți duhovniceşte!* Părintele Schmemann prinde o conjunctură nefavorabilă şi o înrăutățeşte şi mai tare, susținând alcătuirea unui nou Tipicon, un nivel mai scăzut – pe care generația următoare a Mitropoliei, fără îndoială, o va găsi la fel de 'neinteresantă' şi prea pretențioasă!"[292]

În altă parte, Părintele Serafim a scris că noul chip al ortodoxului adaptează credința la nivelul scăzut prezent al conştiinței duhovniceşti; sunt excepții, desigur, dar aceasta este tendința generală."

Asta s-a mai putut vedea când ortodocşii s-au adunat în 1971 ca să se pregătească pentru „Al VIII-lea Sinod Ecumenic", un sinod care se credea că va face pentru ortodoxie ceea ce făcuse Vatican II pentru romano-catolicism. Unul dintre subiectele de pe ordinea de zi, intitulat „Revizuirea recomandărilor ecleziastice cu privire la postire, în conformitate cu nevoile epocii noastre", a propus ca, întrucât majoritatea credincioşilor ortodocşi nu țin întregul post ortodox, postul ar trebui făcut mai uşor ca să fie adaptat lor, „pentru a evita problemele de conştiință create de încălcarea recomandărilor ecleziastice severe."

Părintele Serafim scria: „Asemenea interpretare este în întregime ne-ortodoxă şi constituie o imitare clară şi grosolană a spiritului reformei bisericii latine, care a terminat prin a îndepărta postul complet. Rânduiala ortodoxă a postirii nu intenționează să 'ocolească problemele conştiinței', ci mai degrabă să cheme credincioşii la un nivel de viață creştină greu, însuflețitor şi smerit; dacă aceştia coboară sub nivel, atunci cel puțin ei pot vedea cât de departe se află viața lor față de *nivelul etalon,* care rămâne întotdeauna aceeaşi. Ideea papală, bazată pe principiul modern corupt al mulțumirii de sine duhovniceşti, este fie ca să dea o 'dezlegare' specială de la nivelul normal (o idee care a pătruns deja în unele jurisdicții ortodoxe), fie ca să schimbe chiar nivelul însuşi aşa încât credinciosul să-l poată împlini cu uşurință şi, uite-aşa să obțină un sentiment al

[290] Ibid., p. 260..
[291] „Tipicon" se referă aici la rânduiala slujbelor bisericeşti.
[292] [Părintele Serafim Rose], „Tipiconul Sfintelor Slujbe ale Bisericii Ortodoxe: Insuflarea adevăratei evlavii ortodoxe" (Introducere), *The Orthodox Word*, no. 53 (1973), p. 224.

mulţumirii de sine din 'împlinirea legii'. Tocmai aceasta este diferenţa între vameş şi fariseu: ortodoxul se simte mereu păcătos pentru că el nu ajunge la nivelul solemn al Bisericii (în duh dacă nu în faptă), în timp ce omul 'modern' doreşte să se simtă justificat, fără nici o mustrare de conştiinţă despre neajungerea până la nivelul Bisericii."[293]

Atunci, Părintele Serafim a văzut că tratamentul pentru indiferenţă nu impune analizarea ortodoxiei pe bucăţele, ci întemeierea întregii ei tradiţii ca scop spre care oamenii să poată năzui. El scria: „Noi, ultimii creştini, suntem departe de *viaţa obişnuită a evlaviei ortodoxe*; de aceea, cât de mult trebuie să luptăm ca să ne întoarcem la acea viaţă normală! Dar cât de însufleţitoare este calea către ea!" Critica „iluminată" a cucerniciei ortodoxe doar abate atenţia oamenilor de la principala preocupare. După cum a observat Părintele Serafim, este mare nevoie de „un preot cu mentalitate învechită", înflăcărat de ortodoxie şi foarte doritor să-şi mântuiască turma ca să nu treacă cu vederea păcatele şi obiceiurile lor lumeşti ci să-i îndemne întruna către o viaţă duhovnicească mai înaltă."[294]

Părinţii Serafim şi Gherman urmăreau cu durere noua Biserică „americană" pe care Părintele Schmemann se străduia să o creeze în felul său sincer. Întrucât America nu are rădăcini ortodoxe adânci, foarte vechi, cea mai mare primejdie constă în tăierea rădăcinilor potrivit tradiţiei existente. Aşa cum afirma Părintele Serafim, Părintele Schmemann pregătea calea pentru o ortodoxie lipsită de rădăcini pentru noile generaţii americane care „nici măcar nu vor şti ce au pierdut". El a căutat mai degrabă să zidească ortodoxia americană pe „teologia" anonimă a învăţaţilor moderni decât pe o *transmitere vie* a învăţăturii duhovniceşti de la sfinţii purtători ai tradiţiei. Părintele Serafim ştia din experienţă cât de vitală era acea transmitere: fără aceasta el nu ar fi pătruns niciodată în „inima inimilor", cea mai adâncă dimensiune a vieţii ortodoxe pentru care merita să lepede „tot ceea ce se află în lume". Odată ce această transmitere s-a pierdut, nu a mai putut fi restabilită.

Părintele Schmemann ignora „legăturile vii" care erau singurele, potrivit Sf. Simeon Noul Teolog, prin care se putea lega de sfinţii din vechime. El spunea că ideea „Sfintei Rusii" era doar o nostalgie romantică. Şi luminătorii cei mai strălucitori ai ei – cei pe care Providenţa îi scosese la lumină pe ţărmurile americane – reprezentau pentru el o mărginire imigrantă şi o cucernicie învechită, „apocaliptică" care nu se potrivea cu ceea ce el considera că este „misiunea teologiei ortodoxe de astăzi". Ca de exemplu, la mai puţin de 32,2 km de casa lui din New York, locuia Părintele Adrian, acea legătură cu Bătrânii de la Optina şi chiar un îndrumător duhovnicesc cu darul înainte-vederii, care avea o viziune foarte deschisă cu privire la gânditori ca Părintele Schmemann. Deşi Părintele Schmemann ştia de acesta, el a ales în schimb să primească învăţătura de la instituţiile de învăţământ moderne.

Din exemplul noului fel de teologi, Părintele Serafim a văzut de la început ce primejdioasă era atitudinea „ştiu eu mai bine": *nimic* nu împiedica atât de mult pe cineva să primească tradiţia vie. El scria, „În vremurile noastre tulburi, când o sută de glasuri contradictorii pretind să vorbească pentru ortodoxie, este esenţial de ştiut *cui se poate încrede omul pentru adevărata ortodoxie*. Nu este suficient să pretinzi că vorbeşti în favoarea ortodoxiei patristice; omul trebuie să se afle în adevărata *tradiţie* a sfinţilor părinţi, nu pur şi simplu să-i 'redescopere' într-o academie sau seminar modern, ci să primească de fapt tradiţia lor de la proprii părinţi. Un om deştept care explică doctrina patristică *nu* merge pe această tradiţie, ci doar, neavând încredere în propria sa judecată sau aceea a celor egali cu el, întreabă întruna proprii săi părinţi care este interpretarea şi înţelegerea potrivită a sfinţilor părinţi."

---

[293] [Părintele Serafim Rose], „Despre al VIII-lea Sinod Ecumenic", *The Orthodox Word*, no. 71, (1976), p. 190-191.

[294] [Părintele Serafim Rose], „Sfinţii Părinţi, III", p. 235.

După moartea Arhiepiscopului Ioan, îndrumătorul Părintelui Serafim potrivit sfinților părinți fusese Arhiepiscopul Averkie, către care, Arhiepiscopul Ioan le spusese fraților să se îndrepte ori de câte ori aveau probleme. Părintele Serafim scria: „Arhiepiscopul Averkie se află în adevărata tradiție patristică cum se mai află doar puțini alți părinți ortodocşi în viață. Ucenic al unui mare teolog şi sfânt ierarh al sec. al XX-lea, Arhiepiscopul Teofan de Poltava, Arhiepiscopul Averkie este un purtător şi transmițător, în linie directă şi neîntreruptă a teologilor ortodocşi, a doctrinei patristice adevărate care se află în primejdia de a fi ascunsă de generația de astăzi a 'tinerilor teologi' mândri, educați în apus. În ultimii ani, glasul său a răsunat şi a tunat ca niciodată înainte … întrucât el se străduieşte să dea adevărata învățătură ortodoxă creştinilor ortodocşi care pierd repede gustul ortodoxiei."[295]

Arhiepiscopul Averkie a comentat fenomenul noilor teologi. El a scris: „Doamne! Cât de puțini oameni există în vremurile noastre, chiar şi printre cei şcoliți şi uneori chiar printre 'teologii' contemporani şi cei din ierarhia bisericească, care înțeleg corect ce este ortodoxia şi unde se află esența ei. Ei interpretează această problemă într-un chip extrem de superficial, formal şi o rezolvă prea primitiv, chiar naiv, cercetându-i adâncurile în mod desăvârşit dar iau de loc în considerare plinătatea conținutului ei duhovnicesc."[296]

Diferența dintre un sfințit părinte modern ca Arhiepiscopul Averkie şi un simplu om care explica doctrina patristică consta în atitudinile lor cu privire la aspectele ortodoxiei apocaliptice şi profetice. Aflându-se pe linia directă a proorocilor, Arhiepiscopul Averkie nu a şovăit să facă cunoscut ceea ce pentru iubitorii acestei lumi putea fi o afirmație dureroasă. Pe de altă parte, teologia academică modernă aparținea deja în prea mare măsură acestei lumi pentru a face aceasta. Părintele Schmemann scria: „Dacă credința creştină este cu adevărat eshatologică, atunci în mod precis nu este apocaliptică …. Apocaliptismul este într-adevăr o erezie." Nu numai Arhiepiscopul Averkie, dar şi toți oamenii cei sfinți pe care îi cunoscuse Părintele Serafim aveau o părere foarte socotită despre necazuri şi înşelăciuni inevitabile. Noii teologi au demonstrat că nu cunoşteau această interpretare tradițională numind acei oameni „nevrotici" şi „biruiți".[297]

Era clar pentru Părintele Serafim faptul că teologia academică de astăzi nu putea fi amestecată în mod izbutit cu viața călugărească. S-au făcut diferite încercări pentru o astfel de amestecare şi nu a fost greu de desluşit motivele. În timp ce prima era abstractă, cea de a doua pământeană; în timp ce prima era plină de cuvântări despre „probleme" teologice complexe, a doua cerea simplitatea inimii; şi în timp ce prima era ticluită potrivit felului în care gândeşte lumea, a doua era prin natura ei în dezacord cu lumea. Dintre toți teologii academici, Părintele Schmemann avea viziunea cea mai mişcătoare a ortodoxiei din America; dar nici aceasta nu putea face mai mult decât să urce o treaptă deasupra creştinismului oficial. Aceasta nu putea însufleți pe cineva să urce pe prima treaptă a Scării urcuşului divin: ci renunțare.

Teoretic, Părintele Schmemannn privea monahismul foarte înalt, dar practic el nu avea încredere în acesta pentru ceea ce socotea el ca fiind falsificările lui, influență monahală mustrătoare în mare măsură pentru cucernicia şi tradițiile bisericii cu care nu era de acord.[298] El a aşezat tradiția monahal-ascetică în dezacord cu ortodoxia „laică" pe care a însuflețit-o mai degrabă decât să o privească pe prima ca imbold şi însuflețire

[295] [Părintele Serafim Rose], „Legăturile noastre vii cu sfinții părinți: Arhiepiscopul Averkie de Jordanville", *The Orthodox Word*, no. 62 (1975), p. 95.
[296] Arhiepiscopul Averkie, „Ce este ortodoxia?" *Orthodox Life* (Jordanville, New York: Holy Trinity Monastery, May-June, 1976), p. 1.
[297] Alexander Schmemann, *Biserică, lume, misiune* (Crestwood, New York: St. Vladimir's Seminary Press, 1979), p. 10-11.
[298] Vezi Alexander Schmemann, *Euharistia*, (Crestwood, New York: St. Vladimir's Seminary Press, 1987), p. 231-232.

minunată a celei de a doua. Totuşi, după cum scria Părintele Serafim: „Tocmai slujbele *mânăstireşti* sunt luate ca măsură a vieții Bisericii de cult, întrucât numai monahismul exprimă cel mai clar idealul spre care se sârguieşte întreaga Biserică credincioasă. Condiția monahismului în orice timp dat, este în mod obişnuit unul dintre cele mai bune indicii ale condiției duhovniceşti ale întregii Biserici sau a oricărei Biserici locale; şi în mod similar, măsura în care parohiile locale din lume stăruie către un ideal al slujbelor mânăstireşti este cel mai bun indicator al condiției cultului divin care se petrece în ele.”[299]

PĂRINTELE SERAFIM a văzut ultimul argument împotriva teologiei moderniste în chiar roadele ei. Ortodoxia tradițională, cu aşa zisele „acumulări culturale” şi „necurății”, a hrănit sfinții chiar şi în vremurile noastre; „a restabilit” sau „a redescoperit” ortodoxia, cu toate pretențiile sale de a fi mai curată sau mai bine informată, a produs, în chip minunat, oameni înțelepți. Părintele Serafim şi-a dat seama că ortodoxia tradițională a pierdut acum sentimentul pentru întreaga atmosferă de cucernicie în care s-au ridicat sfinții.

În timp ce teologii academici încercau să însuflețească noua generație a ortodoxului american cu „sarcina teologiei ortodoxe de astăzi”, Părintele Serafim a vrut, mai presus de toate, să o însuflețească cu *jertfa* ascetică: „accentuează mai degrabă pe fapta duhovnicească decât pe vorbirea despre aceasta”. *Jertfa* mişcase toate „legăturile vii” mari pentru a deveni bărbați şi femei ai sfințeniei şi singură aceasta va da naştere la mai multă sfințenei pe pământul american. Arhiepiscopul Averkie spusese: „Ortodoxia este o credință *ascetică* care cheamă la osteneală ascetică în numele dezrădăcinării patimilor păcătoase şi sădirea virtuții creştine.” Şi potrivit învățăturii Sf. Ioan Scăraru şi altor sfinți părinți, omul trebuie să biruiască patimile chiar înainte de a încerca să teologhisească.

Aproape în fiecare număr din *Cuvântul ortodox*, părinții prezentau Viața unui ostenitor ascetic, un adevărat *cunoscător de Dumnezeu.* Ei ştiau că, mai mult decât orice altceva, era iubirea pentru *asceții* care însuflețeau pe cineva la *jertfă*. Părintele Serafim nu vedea că această iubire pentru asceți venea din revistele noilor teologi. „fără iubirea pentru sfinți”, scria el, „ortodoxia omului este infirmă şi sensul direcției sale este blocat – deoarece ei sunt exemplele pe care omul trebuie să le urmeze.”

În 1973 părinții au început să publice Viețile sălăşluitorilor în pustie din Rusia de nord, scriind şi redactându-le cu toată silința, dintr-un număr de izvoare rare. Ei spuneau că scopul lor definit era de a le da „nu pur şi simplu ca un exemplu de istorie moartă, ci de tradiție vie.” Totuşi, în timp ce le publicau separat în fiecare număr, un teolog academic de frunte a criticat aspru în scris „pe cei care deşteaptă pustiile ne-existente”, considerând în mod evident asemenea Vieți ca o chemare la un „romantism” religios care nu era de loc în pas cu condițiile contemporane de viață. Când, în cele din urmă, părinții au editat Viețile într-un volum, pe care l-au intitulat *Tebaida nordului*, Părintele Serafm a răspuns acestei critici după cm urmează:

„De ce, totuşi, trebuie să însuflețim tineretul ortodox de astăzi cu chemarea ‘Tebaida nordului’ [a Rusiei] care are în ea ceva atractiv şi într-un fel mai accesibil, pentru un râvnitor al sec. XX, decât pustia goală a Egiptului?

Mai întâi, viața călugărească descrisă aici nu a dispărut cu totul de pe pământ; se mai pot găsi comunități monahale ortodoxe care îi învață pe oameni doctrina duhovnicească a sfinților părinți şi ca să îndrume viața monahală ortodoxă în sec. XX – cu mustrare de conştiință neschimbătoare cu privire la măsura cu care nu ajung în vremurile noastre la nivelul Vieților părinților din vechime …. Căutătorul cu dreaptă judecată îşi poate găsi ‘pustia’ chiar în sec. nostru neroditor al XX-lea.

[299] [Părintele Serafim Rose], „Tipiconul”, p. 225.

Dar această carte nu este menită numai pentru asemenea norocoşi.

Fiecare creştin ortodox ar trebui să ştie că Vieţile părinţilor pustiei, împreună cu Vieţile mucenicilor, ne dau modelul pentru propria noastră viaţă a luptei creştine. Chiar şi aşa, fiecare creştin ortodox ar trebui să ştie de Valaam, de Solovki, de Siya şi Obnora şi Lacul Alb, de Schitul de Sora şi de oameni asemenea cu îngerii care se sălăşluiau acolo înainte de a fi luaţi la cer, ducând viaţa duhovnicească ortodoxă la care este chemat fiecare creştin ortodox, după puterea lui şi în condiţiile vieţii sale. Fiecare creştin ortodox ar trebui să fie însufleţit de viaţa lor de luptă departe de căile lumii. Aici nu este nici un 'romantism'. Adevăraţii 'romantici' ai vremurilor noastre sunt reformatorii 'ortodoxiei pariziene' care, compromiţând tradiţia ortodoxă autentică, doresc să 'sfinţească lumea', să necinstească tradiţia duhovnicească 'pentru viaţa lumii',[300] să înlocuiască imaginea lumii ortodoxe autentice cu o contrafacere a ei făcută de această lume, bazată pe gândirea apuseană modernă. Viaţa duhovnicească a adevăratei tradiţii mânăstireşti este *măsura* vieţii noastre creştine şi mai bine ne-am informa despre ea înainte de cea din urmă zi, cea îngrozitoare, când vom fi chemaţi să spunem despre viaţa noastră uşoară. Nu vom fi judecaţi pentru necunoaşterea vocabularului 'teologiei ortodoxe' contemporane, ci vom fi judecaţi cu siguranţă pentru că nu am luptat pe calea mântuirii. Dacă nu vieţuim ca sfinţii aceştia, atunci cel puţin să ne sporim luptele pentru Dumnezeu, care sunt mult prea slabe şi să dăm lacrimile noastre înfocate de pocăinţă şi mustrare de conştiinţă neîncetată când cădem puţin faţă de măsura desăvârşirii pe care ne-a arătat-o Dumnezeu prin sfinţii Săi minunaţi."[301]

ÎN unele lucrări de mai târziu – care se adresau mai mult credincioşilor ortodocşi decât academicienilor – Părintele Schmemann a reuşit să ofere educaţie intelectuală şi morală practică în timp ce ocolea critica modernă a „lipsurilor" ortodoxiei tradiţionale.[302] Dar pentru el şi în special pentru cei care îl urmau, transmiterea rămânea prea riguroasă. Deşi l-a pomenit frecvent pe Părintele Serafim în conferinţele sale, el a apreciat numai anumite aspecte la el. El nu putea pătrunde desăvârşit în duhul ascetic şi apocaliptic al acestui sfânt (aşa cum se vede, de exemplu, în „Taina Marelui Diveyevo"), întrucât el se îndepărtase de sfinţii vremii sale, chiar şi de cei care se aflau într-un duh cu Părintele Serafm care trăiau în preajmă."[303]

Se temeau să păstreze transmiterea vie a ortodoxiei în America care i-a determinat pe părinţi să ia un ton atât de aspru împotriva ortodoxiei „împrospătate". „Schmemannismul" a stârnit o adevărată ameninţare, dar părinţii au fost în cele din urmă în stare să facă distincţie între omul şi „ismul". Deformările ortodoxiei nu puteau fi acceptate niciodată şi nici nu se putea trece peste ele, dar omul însuşi putea fi iertat. Părintele Serafim nu a avut faţă de el nici o animozitate personală şi de fapt l-a respectat pentru angajamentul său de a aduce credinţa ortodoxă americanilor. Temându-se că Părintele Schmemann ar fi putut interpreta greşit intenţia Părintelui Serafim şi s-ar fi putut simţi lezat personal, Părintele Gherasim a mers să-l viziteze după adormirea Părintelui Serafim. A făcut închinăciune înaintea Părintelui Schmemann şi a cerut iertare din partea fratelui său răposat. Părintele Schmemann care se apropia şi el de moarte, de îndată l-a iertat pe Părintele Serafim.[304]

---

300 Titlul uneia dintre cărţile Părintelui Schmemann.

301 *Tebaida nordului* (Platina, California: St. Herman Brotherhood, 1975), p. xi-xii.

302 În această privinţă cea mai bună carte a sa este fără îndoială *Postul Mare* (în afară de anexă, în care vorbeşte împotriva săvârşirii mărturisirii înainte de Sfânta Împărtăşanie.

303 Părintele Adrian, Arhiepiscopul Averkie, Părintele Gherasim şi nenumăraţi alţii au fost, împreună cu Părintele Serafim, pe linia directă a Cuviosului Paisie Velicicovski.

304 Cu un an înainte de moartea Părintelui John Meyendorff, prietenul Părintelui Schmemann, Părintele Gherman s-a putut împăca şi cu el, când prin voia lui Dumnezeu, s-au întâlnit pe neaşteptate în Rusia. Era în ajunul Schimbării la Faţă în 1991, la prima slujbă de priveghere din catedrala principală din Donskoi

Astfel, prin harul lui Dumnezeu, sufletele Părintelui Serafim şi al Părintelui Alexander Schmemann s-au împăcat pentru viaţa viitoare. Părintele Schmemann, deşi nu există nici un indiciu că s-ar fi apropiat de ideile Părintelui Serafim, trebuie să fi apreciat faptul că Părintele Serafim era un produs al esenţei misiunii ortodoxe americane pentru care el, Părintele Schmemann îşi închinase cea mai mare parte din viaţă. În cazul Părintelui Serafim, nu exista nici un imigrant, născut în Rusia secolului XIX, care să deştepte americanii la cucernicie ortodoxă demodată, apocaliptică, ci mai degrabă un american sadea care fusese crescut în această societate seculară, pluralistă, căruia nu i se vorbise niciodată de ortodoxie în timpul creşterii, ci i se insuflase în schimb „visul american", pe care îl respinsese. Îndată după adormirea Părintelui Serafim şi nu cu mult înainte de a sa, Părintele Schmemann a putut cerceta viaţa Părintelui Serafim, viaţa unui convertit ortodox american şi să spună „Iată un om căruia îi aparţine viitorul."[305]

62
Pustia din spatele curţii

Se spune, după cum am auzit, că este imposibil să dobândeşti virtuţi fără să te retragi şi să fugi în pustie şi am fost surprins că ei luaseră asupra lor hotărârea unui loc pentru aceasta ceea ce nu se poate preciza. Întrucât, dacă priceperea în virtute este refacerea puterii sufletului până la măreţia de la început şi integrarea principalelor virtuţi pentru lucrarea potrivită sufletului după firea sa, atunci aceasta nu vine dinafară, ca ceva străin, ci ca ceva zămislit în noi de la creaţie, prin care intrăm în Împărăţia cerurilor care este, după cuvântul Domnului, în noi. Astfel, pustia este ceva în plus şi noi putem intra în Împărăţie fără ea, prin pocăinţă şi păzirea poruncilor. Astfel se poate ca stăpânirea lui Dumnezeu să se afle în oricare loc, aşa cum cânta sfântul David: „Binecuvântaţi pe Domnul toate lucrurile Lui, în tot locul stăpânirii Lui." (Ps. 102, 22)

- Sf. Nicetas Stethatos[306]

DEŞi părinţii ştiau că mânăstirea pustiei lor era locul în care Dumnezeu plănuise lucrarea lor de mântuire, desigur că ei nu se puteau aştepta ca toţi să vină la ei ca să urmeze aceeaşi cale. Ei au văzut că majoritatea oamenilor care erau însufleţiţi de idealul pustiei şi de Vieţile sfinţilor anahoreţi, erau destinaţi, datorită împrejurărilor date de Dumnezeu, să-şi mântuiască sufletele vieţuind în lume.

Pustia, aşa cum o definise Părintele Serafim, este „un refugiu împotriva vijeliilor şi îndeletnicirilor lumii şi un loc de luptă duhovnicească intensă de dragul împărăţiei cereşti". În mod evident, viaţa în pustie duce în mod minunat la aceasta, dar ceea ce este cu adevărat vital este dispoziţia interioară a sufletului omului – un suflet care se simte

după ce fusese închisă în anii 1920. Părintele Gherman şi Părintele Ioan au mers împreună la miruit, când şi-au sărutat mâinile şi Părintele Gherman i-a cerut iertare pentru toate.

305 [Părintele Serafim Rose], *Împărăţia cerului*, p. 10.

306 *Filocalia*, vol. 5, p. 109.

„surghiunit". Această dispoziţie poate fi dobândită de creştini în *toate* felurile de ambianţe.

După cum am văzut, deşertul ideal nu este decât continuarea istorică directă a mentalităţii de *catacombă* a primilor creştini: o mentalitate a creştinismului conştient care transformă întreaga viaţă a cuiva şi îl ţine departe de cugetul lumii. Sf. Macarie cel Mare, pe care Părintele Serafim îl cita deseori, spunea: „Creştinii au lumea lor, felul lor de vieţuire şi mentalitate şi cuvântare şi activitate; foarte diferit este felul de viaţă şi de mentalitate şi de vorbire şi de activitate a oamenilor acestei lumi. Creştin este un lucru şi cu totul altul iubitorii acestei lumi; între unul şi celălalt există o mare separare."[307] Gustând dulceaţa cea cerească a sălăşluirii cu Hristos, creştinul simte chemarea de a „nu fi din lumea aceasta", să respingă firea sa căzută, să intre în ceea ce Sf. Nicetas Stethatos numea „deşertul patimilor" – adică, indiferenţa care permite omului să se ridice deasupra grijilor pământeşti.

Scriind despre locuitorii din pustie din pădurile Rusiei, „Tebaida nordului", Părintele Serafim arăta că mentalitatea lor de catacombă sau „pustie" ar trebui împărtăşită de către toţi cei care Îl urmează pe Hristos, indiferent dacă se află în pustie sau în lume. El scria, „Şi glasul Tebaidei de nord încă ne mai cheamă – poate, nu ca să mergem în pustie (deşi unii norocoşi, puţini la număr, pot fi în stare să o facă şi pe asta, întrucât pădurile se află încă pe pământul lui Dumnezeu) – ci măcar ca să păstrăm vie mireasma pustiei în inimle noastre: să ne sălăşluim în minte şi în inimă cu aceşti bărbaţi şi femei îngereşti şi să-i avem ca pe cei mai adevăraţi prieteni ai noştri, vorbind cu ei în rugăciuni; să fim întruna departe de dragostea şi patimile acestei vieţi, chiar şi atunci când acestea se strâng în jurul vreunei instituţii sau conducător al organizării bisericeşti; să fim mai întâi de toate cetăţeni ai Ierusalimului ceresc, oraşul de sus către care se îndreaptă toate ostenelile noastre creştineşti şi numai în al doilea rând membri ai acestei lumi de jos care piere. Cel care a simţit odată această mireasmă a pustiei, cu libertatea ei înviorătoare întru Hristos şi permanenta trezvie în luptă, nu va fi mulţumit cu nimic în lumea aceasta, ci doar poate striga împreună cu Apostolul şi teologul: „*Vino, Doamne Iisuse!* Întocmai, *Da, vin curând* (Apocalipsa 22, 20)."[308]

ACESTA a fost mesajul pe care părinţii l-au lansat în cărţile şi revista lor şi era firesc să li se solicite ajutorul din partea creştinilor pentru a deveni o realitate a vieţilor lor. Îl ajutaseră deja pe Vladimir Anderson în această privinţă. Nu numai el şi familia lui şi-au mântuit sufletele prin conştiinţa vie ortodoxă, dar ei au încercat în mod eficient să-i mântuiască şi pe alţii. Fiind orfan, care a dus lipsuri în copilărie, Vladimir îşi dedicase viaţa ajutând pe oameni în nevoi. Ca pe vremea când se aflau în „echipa catolică", el împreună cu Silvia au hrănit, îmbrăcat şi au oferit adăpost, celor care nu aveau un acoperiş. Hobos se oprea lângă casa lor de la marginea drumului ştiind că acolo se găsea întotdeauna o mâncare bună şi un loc de dormit. Vladimir aducea în casă chiar familii întregi dacă ştia că aveau nevoie de sprijin. În felul său neştiut, el a convertit pe mulţi la creştinism şi ortodoxie prin exemplul său.

La această lucrare bine plăcută lui Dumnezeu, familia Anderson adăuga osteneala publicării de literatură ortodoxă. Peste ani de zile Vladimir şi fiii săi, sub numele „cărţi ortodoxe răsăritene", au publicat un număr impesionant de titluri, majoritatea dintre ele, clasice duhovniceşti care nu fuseseră publicate timp îndelungat.

Tot prin Vladimir a venit la ortodoxie Craig Young, un alt căutător de Dumnezeu serios. Ca şi Vladimir, Craig era învăţător într-o şcoală de formaţie romano-catolică; tot ca şi el, acesta fusese foarte dezamăgit de schimbările bruşte şi arbitrare

---

[307] Sf. Macarie cel Mare, „Omilii duhovniceşti", trad. Părintele Serafim Rose în Sfinţii Varsanufie şi Ioan, *Îndrumare în viaţa duhovnicească* (Platina, California: St. Herman Brotherhood, 1990), p. 144.
[308] *Tebaida nordului*, p. 281-282.

care au apărut în Biserica Romană care urmează Vatican II. Vladimir şi Craig s-au cunoscut în 1966, la o conferinţă a profesorilor din San Francisco. Auzind de şovăielile lui Craig, Vladimir i-a propus să pornească pe drumul ortodoxiei, începând cu înmormântarea Arhiepiscopului Ioan care urma să aibă loc. Craig a făcut astfel, şi înmormântarea – care a devenit preamărirea extraordinară a unui sfânt ortodox – a lăsat asupra lui o impresie profundă şi de neuitat. El a vizitat de câteva ori librăria frăţiei şi apoi a corespondat cu fraţii după ce se mutaseră la Platina. Până în 1970, el se hotărâse să îmbrăţişeze credinţa ortodoxă. Totuşi, pentru soţia sa Susan, ideea de a părăsi Biserica Romană era de neînţeles. Craig s-a hotărât să o ia la mormântul Arhiepiscopului Ioan, întrucât înmormântarea lui i-a deschis mai întâi ochii către aspectul mistic al ortodoxiei. Îngenunchind în faţa mormântului l-a rugat fierbinte pe Arhiepiscopul Ioan să îl ajute să-şi aducă familia în Biserica Ortodoxă. După ce şi-a terminat rugăciunea, a mers la Susan, care, având inima receptivă la harul care umplea acest locaş sfânt, i-a spus că îl va sprijini în hotărârea lui de a deveni ortodox. Uimit, Craig a mulţumit Arhiepiscopului Ioan că răspunsese atât de degrabă cererii lui. În acelaşi an, el, Susan şi fiul lor Ian au fost primiţi în Biserica Ortodoxă. Craig a primit numele Alexei, după Sf. Alexis, omul lui Dumnezeu.

Cu doi ani înainte, în 1968, Alexei se mutase cu familia sa în orăşelul Etna (cu o populaţie de 750 de locuitori), lângă graniţa dintre California şi Oregon. Nu numai că nu exista nici o parohie ortodoxă în zonă, dar nu existau nici creştini ortodocşi pe distanţă de mii de km. Devenind ortodocşi, cei din familia Young se întrebau dacă trebuiau să se întoarcă în zona golfului San Francisco ca să poată participa la o viaţă de parohie obişnuită. Dar când Alexei a scris părinţilor de la Platina cerând părerea, Părintele Serafim i-a răspuns: „Încrede-te în Dumnezeu. Încrede-te în judecata Lui care mai întâi te-a adus de la oraş la ţară."

Alexei a venit prima oară la Mânăstirea Sf. Gherman în 1971. Pe când încerca să o găsească, a luat-o pe un drum greşit şi s-a împotmolit cu maşina. Când, în cele din urmă, a ajuns pe jos, Părintele Gherman i-a spus că împotmolirea lui era un semn bun.

- De ce? A întrebat Alexei.

- Pentru că ortodoxia este grea – trebuie să lupţi pentru ea.

Putea Alexei să înţeleagă de ce creştinii, în dreapta lor socoteală, alegeau să vieţuiască în condiţii atât de „imposibile", pe un deal împânzit cu şerpi cu clopoţei, fără apă, într-o baracă cu acoperiş neetanş? Îşi dădea el seama că creştinismul, dezvoltându-se mai întâi în adânc, în condiţiile „imposibile" ale catacombelor, era esoteric în principiu?

După cum s-a întâmplat, Alexei era atras de viaţa de luptă dusă de părinţi. El a înţeles când părinţii i-au spus că creştinismul este ca un iceberg sub apa mării şi că cei mai mulţi oameni îl socotesc numai după porţiunea lui mică pe care o văd ei deasupra apei, partea din afară, care este topită uşor de soare. În legătură cu aceasta, părinţii i-au spus despre principiul mărturisirii creştine aşa cum este văzut el în toată Uniunea Sovietică, unde, în majoritatea situaţiilor „imposibile", încă se mai poate să fii cu Dumnezeu şi să măsori adâncurile ascunse ale credinţei din om.

Când a venit a doua oară, Alexei i-a adus pe soţia şi fiul său. Când servea ceaiul cu părinţii, le-a spus despre nemulţumirea sa ca profesor de şcoală, cum nu-i plăcea ceea ce erau nevoiţi să insufle profesorii moderni în minţile copiilor. Părinţii au simţit un interes prietenesc pentru această familie bună şi cinstită. Când s-a aflat singur cu Părintele Serafim, Părintele Gherman i-a spus:

- Îmi plac aceşti oameni!

Alexei a venit la părinţi şi le-a spus că trebuia să plece.

- Aşteaptă! A exclamat Părintele Gherman. Trebuie să te închini la icoane înainte de a pleca. Intră în biserică şi aşteaptă-mă acolo.

Când Alexei cu familia se duseseră în biserică, Părintele Gherman s-a întors din nou către Părintele Serafim:

- Ce să le spun? A întrebat el.

- Fii tu însuți, a răspuns Părintele Serafim. Spune-le ce simți.

Părintele Gherman şi-a făcut cruce şi a intrat în biserică. Cânta „Fericiți cei ce plâng", imnul Catedralei Arhiepiscopului Ioan şi s-a alăturat şi Alexei împreună cu familia, care îl învățaseră de pe o casetă cu înmormântarea Arhiepiscopului.

Când s-a uitat la vizitatorii săi şi se întreba de unde să înceapă, Părintele Gherman s-a gândit la imaginea Părintelui Adrian. A început să vorbească familiei despre acest preot de mir uimitor, spunându-le cum, în fiecare loc unde îl trimiseseră împrejurările istorice – Kiev, Berlin, Wendlingen, statul New York – se formase în jurul lui o comunitate de mireni foarte apropiată. Chiar şi în mijlocul marilor încercări suferite în Germania în timpul celui de-al II-lea război modial, Părintele Adrian fusese în stare să recâştige liniştea pierdută a copilăriri sale ortodoxe, să creeze condițiile şi să dobândească starea sufletului prin care atât el cât şi oamenii săi puteau trăi viața creştină în plinătatea harului său. Comunitatea sa actuală din zona rurală a New York-ului, spunea Părintele Gherman, sporea duhovniceşte pentru că el insufla în oameni o *filosofie ortodoxă conştinetă a vieții*. Tot ceea ce a creat îi aparținea. Cu toate că trăiau în mijlocul lumii, el şi turma sa erau independeți de aceasta şi de birocrația organizatorică, formând o insulă a ortodoxiei. Deşi aşezământul bisericesc a încercat să o folosească, Părintele Adrian a lucrat în esență în afara limitelor ei. Lui nu-i plăcea atmosfera moartă, oficială care se infiltra în foarte multe parohii. Pentru el aceasta era artificial, întrucât el găsea autenticitate numai într-o viață pătrunsă de învățăturile lui Hristos, care depăşea logica omenească.

Părintele Gherman a arătat că preocuparea Părintelui Adrian era săvârşirea slujbelor zilnice şi acesta i-a încurajat pe Alexei şi Susan să facă la fel. Le-a dat un model precis de urmat: el a spus că din cele opt slujbe din ciclul zilnic, ar trebui să facă cel puțin slujba pentru Ceasul al 9-lea (după-amiază) în fiecare zi în mod negreşit.

Primind mesajul Părintelui Gherman despre comunitatea creştină mirenească, Alexei a fost profund mişcat. „Asta este tot ceea ce-mi trebuie", a zis el. „Acum am o imagine după care să viețuiesc."

Întorcându-se la casa sa din Etna, Alexei a cultivat „pustia" în spatele curții sale. În fiecare seară, el împreună cu familia intrau într-o capelă mică, închinată Sfinților Adrian şi Natalia,[309] pe care o întemeiaseră în sala pompelor din spatele casei. Acolo citeau şi cântau Ceasul al 9-lea, la care mai târziu au adăugat slujba Vecerniei.

Acest lucru nu a trecut neobservat. Într-o zi o vecină a venit la ei şi le-a spus:

- Iertați-mă, scuzați că mă amestec. În fiecare zi când spăl vasele, văd că voi vă grăbiți către sala de pompe. Şi când ieşiți după o jumătate de oră sau mai mult, sunteți altfel, arătați atât de calmi şi liniştiți. *Ce faceți acolo?*

Răspunsul a venit:

- Vino şi vezi!

Îndată femeia aceasta împreună cu fiica ei – mai înainte penticostale – s-au alăturat familiei Young în slujbele lor. Când soția unui coleg de şcoală de-al lui Alexei a aflat de comunitatea ortodoxă, a vrut să participe şi ea la viața lor de rugăciune zilnică. În timp, aceşti oameni şi alții s-au convertit la credința ortodoxă. După ce i-a cunoscut, Părintele Serafim observa: „Cuvântul ortodoxiei, cu adevărat ajunge la inimile americane – la puține, şi cât de atent trebuiesc hrănite!"

309 Un cuplu căsătorit, mucenici pentru Hristos în Nicomidia sec.al III-lea Alexei a fost atât de însuflețit de exemplul Părintelui Adrian că a ales să-şi numească capela după sfântul ocrotitor al Părintelui Adrian.

LUI ALEXEI îi plăcea să fie încrezător în sine, să-şi asume responsabilitatea lucrării creştine în cadrul comunităţii locale. Dar, gândind şi scriind, el dorea să facă mai mult. În 1971 a trimis părinţilor un articol religios pe care îl scrisese, simţindu-se puţin nesigur pe el în această încercare de început şi le-a cerut părerea.

Ca răspuns, Părintele Serafim a scris: „Nu-i deloc de prisos şi nu înseamnă îngâmfare să scrii un asemenea articol, întrucât dacă nimic altceva nu te ajută să-ţi clarifici şi să-ţi dezvolţi propriile tale idei şi sentimente …. Mă gândesc la un loc bun unde ar fi potrivit de publicat: într-un ziar numit *America ortodoxă*, care, pe lângă faptul că dă ştiri ortodoxe, cultură şi inerpretări ortodoxe adecvate despre problemele contemporane, are o rubrică, unde convertiţii ortodocşi şi toţi fiii diasporei din 'America ortodoxă' în general, îşi împărtăşesc unele dintre ideile, interpretările, speranţele lor, etc. Din nefericire, un asemenea ziar nu există! Poate va exista într-o zi."

Ideea *Americii ortodoxe* – o versiune americană a ziarului *Rusia ortodoxă* – venise de la Părintele Gherman. Părinţii au avut o mică bănuială că scurta lor menţiune va stârni un semn de răspuns înflăcărat din partea lui Alexei. În scrisoarea sa de răspuns, Alexei le-a spus despre planul său pentru un periodic ortodox mai modest, care era destul de diferit, ca să necesite un titlu şi un format propriu.

Părintele Serafim l-a încurajat la aceasta, vorbind despre nevoia de mai mult material ortodox în limba engleză. El scria: „Dar înainte de a se publica un singur rând, întreaga problemă trebuie gândită complet – şi probabil şi trăită! – prin …. În experienţa noastră, singurul lucru, cel mai important pentru un asemenea periodic este de a avea 'personalitatea' sa distinctă, ideea sa călăuzitoare definită împreună cu felul în care se exprimă această idee. Această personalitate nu se vede numai în conţinutul, formatul şi politica editorială, ci şi în stilul şi în surpriza a *cine* se află în spatele acesteia (nu cineva în mod personal, ci ce fel de persoană: om instruit? predicator? instructor? glasul unei 'jurisdicţii'? un convertit care vorbea ici şi colo şi cu alţi convertiţi? etc.) şi *către cine* se îndreaptă (un auditoriu instruit? popular sau semi-popular? convertiţi? etc.). Toate astea nu sunt uşor de definit, dar trebuie cel puţin să se *simtă* dacă periodicul trebuie să aibă de fapt propria sa personalitate şi să nu fie pur şi simplu o strânsură de materiale diferite.

Părintele Gherman şi cu mine am fi fericiţi să fim 'sfătuitorii' tăi (în acest domeniu amândoi facem cu mult mai bine decât unul singur!) în această problemă, dar aceasta se limitează la sfaturi generale, plus comentarii specifice asupra conţinutului. Partea 'creativă' – crearea unei personalităţi şi nu ca un lucru artificial ci ca izvorând dintr-o dorinţă definită de a întâmpina o nevoie definită – îţi va aparţine numai ţie şi colaboratorilor tăi …. Dacă vrei să ştii pe cine să consulţi, ar trebui să consulţi oameni ca şi tine şi să scoţi un periodic al convertiţilor şi pentru convertiţi."

Alexei a numit noul său periodic *Nicodim*, după Sfântul căruia Hristos i-a spus: „Dacă nu se va naşte un om din nou…". Publicat trimestrial, avea un format simplu, decent şi structurat pe nevoile oamenilor mireni şi convertiţilor ortodocşi „născuţi din nou". Părintele Serafim i-a dat un mare ajutor lui Alexei, traducând texte ortodoxe, corectând articole şi întreţinând o corespondenţă bogată în care se străduia să-l îndrume pe Alexei într-o conştiinţă ortodoxă reală.

CU lucrarea misionară şi publicistică a lui Alexei şi Vladimir, părinţii începeau să vadă că seminţele lor produceau roada activităţii ortodoxe independente. După una dintre primele sale vizite la Etna, Părintele Serafim observa că „germenul ortodoxiei creşte bine acolo", şi, „comunitatea pare că se dezvoltă foarte bine pentru a păstra o insulă a ortodoxiei".

Acest nou vlăstar al frăţiei a îndemnat părinţii să mediteze asupra principiilor comunităţilor ortodoxe de mireni, în special cei care trăiesc în condiţii moderne. Într-un

articol pentru *Cuvântul ortodox*, Părintele Serafim a extras din învăţăturile şi exemplul Părintelui Adrian (apoi Arhiepiscopul Andrei) pentru a face cunoscute aceste principii. El scria: „Esenţa vieţii ortodoxe este cucernicie sau evlavie, care, după definirea Bătrânului Nectarie,[310] care se bazează pe etimologia cuvântului, 'păstrarea întru cinste a ceea ce este a lui Dumnezeu'. Asta este mai profund decât simpla doctrină dreaptă; este intrarea lui Dumnezeu în fiecare aspect al vieţii, viaţă trăită în tremur şi frică de Dumnezeu …. O asemenea atitudine determină *calea* ortodoxă *a vieţii* care nu constă pur şi simplu în obiceiuri şi comportament de suprafaţă care caracterizează creştinii ortodocşi, ci întreaga *luptă duhovnicească conştientă* a omului pentru care Biserica şi legile ei sunt centrul a tot ceea ce face şi gândeşte. Experienţa împărtăşită, conştientă a acestui *fel de viaţă*, strânsă în jurul slujbelor sfinte zilnice, formează adevărata comunitate ortodoxă, cu simţirea ei de lumină, bucurie şi linişte interioară. Ne-ortodocşii şi chiar mulţi creştini ortodocşi care nu sunt pe deplin conştienţi, nu pot să-şi imagineze ce poate fi această experienţă a comunităţii şi ar fi dispuşi să o îndepărteze ca pe ceva 'subiectiv'; dar nimeni care a participat din toată inima la viaţa unei adevărate comunităţi ortodoxe, monahale sau mireneşti, nu va avea încredere în realitatea acestui sentiment ortodox."[311]

Îndată după ce s-a publicat aceasta, părinţii au văzut scrisorile pe care le scrisese lui Alexei un ortodox din Grecia despre subiectul comunităţilor ortodoxe. Părintele Serafim a scris acestui om, „Le-am găsit extrem de interesante. Şi noi ne-am gândit mult la această problemă şi câteva dintre ideile noastre apar în noul număr al *Cuvântului ortodox*…. Dar nu este posibil ca cineva să se exprime deplin asupra acestui subiect prin cuvântul tipărit, întrucât ortodocşii sunt pur şi simplu prea nematurizaţi – ideea unei 'comunităţi ortodoxe' este foarte atractivă, dar de care aproape nimeni nu este conştient sau pregătit pentru greutăţile şi jertfa necesare pentru a deveni realitate şi rezultatul este concretizat numai în experienţe fără speranţă şi dezamăgire ….

Dar totuşi, dacă cineva învaţă să fie realist şi nu se aşteaptă de la o comunitate de mireni la ceea ce se aşteaptă de la o comunitate monahală, şi aceasta este o posibilitate pentru zilele noastre – şi de fapt una foarte importantă. Viaţa dintr-o parohie ortodoxă obişnuită de astăzi, în atmosfera nefirească a marelui oraş şi înconjurată de ispite de care nici nu s-a auzit – *nu este normal* pentru ortodoxie. Cunoaştem un preot foarte râvnitor în New Jersey, cu o turmă foarte mare şi foarte mulţi tineri. Dar el ne spune că se luptă pentru o bătălie pierdută. El îi are pe tineri în Biserică doar câteva ore duminica şi poate sâmbătă seara şi pentru o oră sau două la şcoala bisericească de sâmbătă – şi tot restul săptămânii, aceştia se află sub influenţele nefaste ale şcolilor publice, televiziunii, etc. Dorinţa de a avea o atmosferă unde Biserica poate ocupa un loc mai mare în viaţă şi o influenţă mai mare asupra copiilor – *este o dorinţă ortodoxă foarte firească* şi nu ceva 'neobişnuit' sau un semn de 'iluzie duhovnicească', aşa cum par să creadă mulţi."

Membrii comunităţii din Etna au mers în San Francisco cel puţin o dată pe an pentru a primi Sfânta Împărtăşanie. Dar „dozele duhovniceşti zilnice" ale lor veneau din citirea textelor duhovniceşti şi participarea la slujbele din capelă. Părintele Serafim scria, semnul *exterior* cel mai evident al unei comunităţi ortodoxe „pare să-l constituie sfintele slujbe (chiar şi numai un minim dintre ele), fie că sunt cu preot sau nu – dar *zilnic,* acesta este un punct în jurul căruia gravitează totul."[312]

---

[310] Bătrânul Nectarie de la Optina, părintele duhovnicesc al Părintelui Adrian.

[311] [Părintele Serafim Rose], „Legăturile noastre vii cu sfinţii părinţi: Arhiepiscopul Andrei de New Diveyevo", *The Orthodox Word*, no. 63 (1975), p. 136. Publicată mai târziu în cartea *Restaurarea căii de viaţă ortodoxă* de Arhiepiscopul Andrei de New Diveyevo (Platina, California: St. Herman Brotherhood, 1976).

[312] Subliniere accentuată.

Într-o serie de articole pe care le-a scris despre Tipicul slujbelor Bisericii, Părintele Serafim a încercat să risipească ceea ce el numea „concepția populară greşită că, creştinii ortodocşi nu au permisiunea să țină nici un fel de slujbe bisericeşti fără preot şi că de aceea oamenii credincioşi se deznădăjduiesc şi realmente ‘nu sunt în stare să se roage’ când se află fără preot – aşa cum se întâmplă astăzi din ce în ce mai des.” După citirea unui apel al Arhiepiscopului Averkie către creştinii ortodocşi ca să se unească în rugăciune publică chiar şi acolo unde nu există preot, Părintele Serafim a concluzionat: „Această practică poate şi trebuie să sporească mult în rândul credincioşilor, indiferent dacă este o problemă a unei parohii care şi-a pierdut preotul sau este prea mică pentru a putea întreține unul, a unui grup mic de credincioşi care se află foarte departe de cea mai apropiată biserică care nu şi-a format încă o parohie, sau o singură familie care nu poate frecventa Biserica în fiecare duminică şi în zilele de sărbătoare.”[313]

Când Alexei a început să se mire de semnificația problemelor sale pastorale crescânde, Părintele Serafim i-a scris cuvântul său iubitor de încurajare: „Nu te îngrijora de sporirea responsabilităților şi de noile suflete care vin pe calea ta; Dumnezeu nu-ți va trimite poveri mai mari decât le poți duce şi ce putem face noi sărmanii creştini dacă nu ajutăm măcar puțin pe cei care însetează după adevăr? Să ne ostenim puțin pentru alții, care nu au în altă parte unde să se îndrepte în acest pământ pustiu al vieții moderne şi să ne îndreptăm privirea înainte spre odihna vieții viitoare, când roada duhovnicească se va afla înăuntru şi va fi păzită de vătămare! Chiar şi în toate încercările şi necazurile noastre – pentru care să fim mereu pregătiți! – ce bucurie ne trimite iubitorul Dumnezeu nouă nevrednicilor!”

Părintele Serafim avea nădejde pentru mica comunitate, în greutățile pe care le aveau membrii ei de îndurat în viețile lor, pentru diferite motive. El a scris în Jurnal, „Toți adulții din comunitate au suferit mult …. Acesta este un semn că ei rămân fermi în ortodoxie.” Având această idee în minte, a ținut odată o cuvântare în Etna despre învățătura patristică a *durerii inimii*, despre învățarea de a accepta încercările şi suferințele ca fiind calea spre mântuire. El le-a spus că suferința lor însemna că Dumnezeu îi cercetează.

FENOMENUL de catacombă al luptătorilor izolați, viețuind după sfinții părinți şi săvârşind slujbele zilnice într-o „capelă improvizată în sala pompelor” – toate acestea nu se potriveau de loc nu numai cu lumea, dar nici cu conceptele la modă ale „organizării Bisericii”. Părinții ştiau că orice amestec al „pustiei din spatele curții” cu „aparatul” Arhiepiscopului Artemon însemna moartea micii misiuni Etna. Misiunea fusese hrănită dintru începuturi cu principiile de catacombă întreținute de părinți şi a putut rezista numai pe această bază.

Când Alexei a început să extindă capela pe proprietatea sa, Părintele Serafim l-a avertizat să nu fie prea nerăbdător ca să obțină recunoaşterea şi aprobarea „oficială”. I-a scris lui Alexei: „Nu-ți fă griji despre Vlădica Artemon. Desigur că el trebuie să ştie când ai de gând să deschizi o ‘biserică’ şi dacă află acum, el va presupune că, într-adevăr, deschizi o biserică – şi asta va fi o capcană, pentru că tu nu eşti încă gata pentru aceasta. Nu începe să numeşti biserică hambarul tău amenajat şi nici nu începe să-ți faci planuri mari. Sunteți doar un grup foarte mic de creştini ortodocşi departe în provincie, nu o ‘parohie’, adică ceva ‘înregistrat oficial’ în ‘eparhie’.”

După ani de zile de la adormirea Părintele Serafim, Alexei şi-a amintit: „Părintele Serafim era foarte separatist cu privire la marea mea implicare în aşa numita viață de parohie obişnuită sau ‘normală’ *în interiorul* sinodului [Biserica Rusă de peste

[313] [Părintele Serafim Rose], „Tipiconul Sfintelor Slujbe ale Bisericii Ortodoxe, Cap. 1: Creştinul ortodox şi situația Bisericii astăzi”, *The Orthodox Word*, no. 54, (1974), p. 25-26.

hotare] …. De mai multe ori a scris/spus: 'Nu învăța rusește. Dacă știi rusește vei auzi toate clevetirile și vei fi ispitit să iei parte la ele. Și nu intra nicăieri în vreun consiliu eparhial. Ocolește politica de eparhie ca pe o plagă!' Desigur că eu și familia mea am fost încurajați să participăm la Liturghie în diferite parohii și să primim Sfintele Taine, dar am fost descurajați ca să nu participăm la activitățile din alte parohii, ceea ce el simțea că mă abătea de la 'chemarea' care credea el că mi-o trimisese Dumnezeu – adică, lucrarea misionară prin scris, învățat pe alții, publicare. Ca rezultat, mulți mireni ruși mă considerau 'credincios bătrân'!"

În scrisoarea sa către similarul lui Alexei în Grecia, Părintele Serafim explica nevoia comunităților ca cea a lui Alexei de a scăpa de influența laică a Bisericii: „În condițiile noastre de astăzi, este necesar un efort conștient pentru evitarea implicării în problemele lumii – astfel, sunt de preferat orășelele în locul marilor orașe, libertatea (pe cât posibil) față de televiziune, ziare, telefon, etc. Și încă ceva: este necesară o îndepărtare de duhul lumesc care există *în Biserică*; asta înseamnă îndepărtarea de viața de parohie obișnuită, dacă este posibil, întrucât aceasta a devenit astăzi foarte lumească.

Comunitatea Etna nu este cu nici un chip o comunitate foarte 'idealistă' sau 'experimentală'; ea a apărut mai degrabă în mod natural din condiții speciale, care sunt extrem de favorabile pentru auto-protejarea ortodoxiei – fiind asigurată, desigur, că se poate începe cu râvna și înflăcărarea ortodoxă de bază. Cea mai mare binecuvântare pentru acestă comunitate este, destul de paradoxal, faptul că *ei se află departe de o parohie ortodoxă* – aceasta i-a forțat să iasă de pe făgașul multor ortodocși de astăzi care *acceptă* totul despre Biserică și consideră că *altcineva* este 'responsabil' pentru Biserică și slujbele ei, etc. Acești oameni au fost forțați de împrejurări să țină singuri slujbele și de aceea slujbele le sunt cu mult mai dragi; și dificultățile prin care trebuie să treacă pentru a ajunge la un preot și să primească Sfânta Împărtășanie sunt atât de mari încât ei prețuiesc acest privilegiu și își săvârșesc mântuirea întocmai, cu frică și cu cutremur. Desigur, noi americnaii mai suntem binecuvântați și pentru că totul în ortodoxie este nou pentru noi și de aceea este de mare preț – fiecare traducere nouă a vieții sau slujbei unui sfânt este pentru noi o nouă descoperire, cu atât mai mult este așa dacă putem participa direct la aceasta.

Noi avem un sentiment – care deocamdată nu se bazează pe nimic foarte clar – că cea mai bună nădejde pentru a păstra ortodoxia în anii ce vor urma, se va afla în astfel de grupuri mici de credincioși pe cât posibil 'într-un suflet și un gând'. Istoria sec. XX a arătat deja că nu ne putem aștepta prea mult de la 'organizația bisericească'; acolo, chiar dacă facem abstracție de erezii, duhul lumii a devenit foarte puternic. Arhiepiscopul Averkie, cât și Episcopul Nectarie, ne-a avertizat să ne pregătim pentru vremurile de catacombă ce urmează, când harul lui Dumnezeu poate fi luat de la 'organizația bisericească' și vor rămâne numai grupuri izolate de credincioși. Rusia Sovietică a dat deja un exemplu despre ceea ce putem aștepta – doar mai rău, deoarece vremurile nu se îmbunătățesc."

ÎNTR-O scrisoare către Alexei, Părintele Serafim scria: „Ar trebui să mulțumești mult lui Dumnezeu pentru că ai o asemenea ocazie să trăiești izolat și independent, unde ortodoxia poate cu adevărat să intre în viața ta zilnică." Și în altă scrisoare, comentând despre *Nicodim*: „Ne bucurăm să vedem că semințele adevăratei ortodoxii prind rădăcină și încolțesc, deschizând o 'dimensiune' a vieții ortodoxe care încă nu s-a prea văzut în America: Ortodoxia laică care nu este 'seculară', care caută rădăcini mai adânci și simte că nu se poate 'potrivi' după lume; nu este destul să fii ca toți ceilalți doar cu o 'interpretare ortodoxă' despre toate; asta se bazează pe părinți pentru răspunsuri, nu pe întrebări academice sau teologie, ci pe felul cum să trăiești. Aici se află o imagine a ortodoxiei, nu pur și simplu 'adăugată' la felul de viață

american şi apoi explicată şi făcută pe înțelesul ne-ortodocşilor, 'introdusă' ca a patra credință majoră – dar ceva care într-o anumită măsură transformă viața, îi face pe ortodocşi să fie ca un fel de ocară pentru lume care sporeşte pe propriile sale principii făcând abstracție de lumea din jur şi totuşi care este bun şi normal în sine."

Totuşi, în acelaşi timp, Părintele Serafim îşi dădea seama cât de fragile sunt astfel de comunități mici prețioase, cât de puternic încearcă diavolul să-i slăbească şi să-i distrugă. El scria: „Fără o luptă ortodoxă constantă şi conştientă, până şi cea mai bună viață sau comunitate ortodoxă poate deveni o 'seră', o atmosferă ortodoxă artificială în care oamenii pur şi simplu 'se bucură' sau acceptă manifestările exterioare ale vieții ortodoxe, în timp ce sufletul rămâne neschimbat, fiind detaşat şi liniştit în loc să fie angajat în lupta pentru mântuire. De câte ori o comunitate devine înfloritoare şi vestită, pierde înflăcărarea cea de mult preț şi individualitatea sufletului dintru începuturi ale luptelor grele! Nu există nici o 'formulă' pentru viața ortodoxă bineplăcută lui Dumnezeu cu adevărat, orice se manifestă la suprafață poate deveni o imitare; totul depinde de starea sufletului, care trebuie să tremure în fața lui Dumnezeu, având înainte legea lui Dumnezeu în fiecare latură a vieții, fiecare clipă păstrând ceea ce este întru cinstea lui Dumnezeu."[314]

Rugăciunea înflăcărată a Părintelui Serafim pentru oamenii din comunitatea Etna era ca ei să rămână aşa cum erau, cu frică de Dumnezeu şi iubirea unuia pentru altul, apreciind „legăturile lor vii" cum ar fi cea reprezentată prin Episcopul Nectarie. Întorcându-se dintr-o vizită făcută acolo, în septembrie 1975, el a scris în Jurnalul său: „Deşi mică şi slabă, comunitatea luptă să trăiască întru duhul adevărat al cucerniciei ortodoxe şi poate că acum este timpul cel mai bun pentru ea – înainte de a se mări prea mult ca să piardă individualitatea esențială a minții şi a sufletului sau să considere ortodoxia bună. Vizita Episcopului Nectarie, de la începutul săptămânii, a însuflețit comunitatea foarte mult şi Părintele Serafim a ținut o cuvântare după Vecernie (în biserica mărită) despre păstrarea cu grijă a legăturii cu tradiția ortodoxă prin Vlădica Nectarie şi chiar prin iconostasul de curând instalat, care era adus din Biserica din Sacramento a Maicii Domnului din Kazan şi a fost făcut de Alexei Macuşinski, care era membru al Bisericii de catacombă din Rusia, care a cântat în corul Sfântului Ioan de Kronstadt şi a fost vindecat în Moscova la moaştele Cuviosul Sfânt Vasile …. Fie ca Dumnezeu să-i păstreze în toată identitatea minții şi a sufletului!"

Fiind zidit pe smerenie şi pe statornicia *rugăciunii obişnuite zilnice*, acest „grup foarte mic de creştini ortodocşi izolați de lume" poate sluji astăzi drept model de urmat, un model pentru cei care caută de asemenea un loc liniştit al comunității creştine duhovniceşti în mijlocul mării tumultuoase a societății noastre materialiste, post-creştine.

[314] [Părintele Serafim Rose], „Arhiepiscopul Andrei de New Diveyevo",*The Orthodox Word*, no. 63, (1975), p. 136-137.

63
Dogma controversată

Răstignindu-Te pe Cruce pe Golgota, ai mântuit omul pe care l-ai făcut după chipul Tău şi se află mort prin căderea în păcat.
- Cântarea a 4-a a Canonului Utreniei de duminică, Glasul 3

În semn de slavă de neînfrânt, apărătoare de nebiruit şi putere sfântă, Te slăvim pe Tine prea sfântă Cruce, O, Hristoase, prin care lumea s-a mântuit şi Adam s-a umplut de bucurie.
- Stihira Vercerniei a Prea-slăvirii Cinstitei şi de Viață-dătătoarei Cruci

Biserica este ocrotită de greşeală prin teologia ei liturgică.
- Părintele Mihail Pomazanski

ÎN 1973, Părintele Serafim a fost chemat să apere Biserica împotriva unei teorii neobişnuite şi necunoscute care era, aşa cum o numea el, „potențial, nu numai controversată, ci absolut catastrofală". Aceasta era aşa-numită „dogma răcumpărării", formulată la începutul acestui secol de către întâiul ierarh al Bisericii Ruse de peste hotare, Mitropolitul Antonie Krapovitski. Combătând explicarea juridică a răcumpărării expusă de teologii apuseni după schismă, Mitropolitul Antonie mersese prea departe în direcția opusă. El afirma că răscumpărarea noastră din blestemul păcatului şi al morții nu a venit mai întâi de toate prin suferința şi moartea lui Hristos pe Cruce şi Învierea Sa – aşa cum ne-au învățat clar sfinții părinți de-a lungul veacurilor – ci prin „suferințele" Sale lăuntrice, morale, „ale sufletului" din Grădina Ghetsimani.

Conducător al grupului de elită al „monahismului instruit", Mitropolitul Antonie crezuse că Crucea era necesară în special ca un instrument pedagogic: aşa încât credincioşii simpli, neînvățați, incapabili să „înțeleagă suferințele sufletului" care după cum se presupune, ne adusese răscumpărarea în Grădina Ghetsimani, ar putea fi mişcați cel puțin văzând crucificarea fizică. Părintele Serafim, care fusese şi el odată intelectual de elită, a văzut urmările grave ale unei asemenea interpretări, pe care a numit-o „o atitudine binevoitoare față de Sfânta Cruce". După cum a arătat: „Aici creştinii ortodocşi sunt împărțiți în două categorii: masele şi o elită care nu are nevoie de Curce, similar societății secrete masonice …. În general, felul de înțelegere menționat mai sus este foarte asemănător cu scriitorii protestanți apuseni din vremea Mitropolitului Antonie cum ar fi Ellen White (fondatoarea Adventismului de ziua a şaptea) şi alții."

Cunoscut şi pomenit ca păstor mare şi iubitor, Mitropolitul Antonie nu era un teolog cu mare băgare de seamă. Părintele Serafim scria: „Deşi îi plăcea să *vorbească* despre întoarcerea la izvoare, părinți, etc., el aparținea mai degrabă aripii intelectualității literare a ierarhiei decât celei de orientare patristică."

Când, în 1925 începuse să fie promovată noua „dogmă" ca învățătură oficială a Bisericii Ruse din diaspora, aceasta adusese tulburare, silind ierarhii de orientare patristică să vorbească în apărare adevăratei învățături a răscumpărării. Parcurgând

tratatele teologice care fuseseră scrise împotriva „dogmei” de către sfinții ierarhi Teofan de Poltava (împreună-fondator al Bisericii Ruse de peste hotare) şi Serafim Sobolev (ulterior al Bisericii Bulgare) şi sfântul bătrân Athonit Teodosie de Karoulia, datorită eforturilor lor, „dogma” nu a fost niciodată declarată oficial. Nici sfinții ierarhi care au urmat nu au acceptat-o în unanimitate, unii au mers atât de departe încât au privit-o cu ostilitate, ca pe o erezie. Printre ei se aflau Arhiepiscopii Tihon, Ioan, Averkie, Leontie şi Vitalie (Maximenco); Episcopii Sava şi Nectarie; împreună cu Părintele Mihail Pomazanski, Părintele Constantin Zaitsev, I. M. Andreev, I. M. Kontzevici şi mulți alți reprezentanți ai adevăratei tradiții patristice. În acelaşi timp, aproape toți aceşti oameni erau, după cum spunea Părintele Serafim, „*extrem* de favorabili şi solidari cu Mitropolitul Antonie”. Acoperind greşeala părintelui lor, ei au ocolit condamnarea omului. Arhiepiscopul Ioan, care avea o mare dragoste pentru Mitropolit, a scris un articol care nu stârnea dispute, în care a sprijinit cea mai mare parte a învățăturii Mitropolitului despre iubirea milostivă a lui Hristos şi în acelaşi timp i-a îndreptat greşelile.

Totuşi, a fost o altă problemă cu cei din clica ierarhică. Arhiepiscopul Ioan şi alții, neavând libertate duhovnicească, au simțit o nevoie cu mult mai mare de a se simți ocrotiți în gruparea cea dreaptă. Ei au crezut în „dogmă” şi au susținut-o fără rezerve, nefiind dispuşi să recunoască că întâiul lor ierarh ar fi putut să greşească. Arhiepiscopul Serafim Sobolev a arătat în tratatul său împotriva „dogmei”: „Mitropolitul Antonie nu a dorit, în special față de eretici, să-şi răspândească teoriile cu orice preț …. Dar dacă Mitropolitul Antonie nu a insistat pentru această răspândire … atunci adepții lui au încercat să se preocupe de această răspândire.”

Helen Kontzevici afirma că a crede şi a sprijini „dogma” era cumpăna care a separat clica ierarhică de cei pe care îi persecuta sau îi constrângea. Arhiepiscopul Teofan fusese alungat, dat afară şi acuzat că este „un nebun desăvârşit”, ca urmare a faptului că susținuse în sinod cercetarea „dogmei”: şi am văzut ce s-a întâmplat altora care, necrezând în „dogmă”, se aflau de asemenea în afara clicii.

Helen Kontzevici nu a fost singura care a atras atenția părinților de la Platina asupra gravității acestei probleme. Şi cumnatul ei, Episcopul Nectarie a suferit foarte mult pentru aceasta. În sinodul din care făcea parte, a fost încurajată cu tărie de către Arhiepiscopul Vasian din Canada. Odată a apărut pe ordinea de zi a unei întruniri a episcopilor, în mod clar cu ideea de a o declara în mod oficial. Episcopul Nectarie, biruindu-şi firea umilă şi blândă, s-a ridicat în picioare şi a afirmat cu hotărâre că proclamarea unei „dogme” va distruge condiția bună teologică a Bisericii de peste hotare, îndreptățind alte Biserici să o acuze de erezie – şi nu fără justificare. Îndată a fost sprijinit de către Arhiepiscopul Afanasie şi mai târziu de Arhiepiscopul Andrei (care nu a fost la întrunire). Ierarhul principal al acelei vremi, Mitropolitul Filaret, a ținut seama de Episcopul Nectarie şi a scos „dogma” de pe ordinea de zi.[315]

TOTUŞI, sub nici o formă nu s-au aranjat lucrurile în această problemă. La începutul anilor ’70 a început să apară o amenințare față de misiunea ortodoxă de limbă engleză.

Mânăstirea Părintelui Tarasie din Hartford, Connecticut[316], îl lăudase pe principalul apărător al „dogmei”, Arhiepiscopul Vasian, ca un teolog adevărat şi *pe departe* cel mai bun episcop din Biserica Rusă de peste hotare. La început, părinții Serafim şi Gherman au atribuit aceasta unei greşeli de judecată pornind de la faptul că Părintele Tarasie şi cei care erau cu ei, fiind americani şi greco-americani, nu erau conştienți de problemele mai subtile din Biserica Rusă. Părintele Serafim a observat că

[315] Din memoriile personale ale Episcopului Nectarie.
[316] Numele oraşului şi statului au fost schimbate.

Arhiepiscopul Vasian este un episcop „care *nu* este rus în duh, care *nu* are cucernicia şi credinţa simplă a majorităţii episcopilor şi preoţilor ruşi, dar care se mândreşte că este mai bun şi mai 'rafinat' decât ei, care vrea să 'convertească' sinodul ca să se armonizeze mai bine cu filosofia sa, care face jocurile 'politice' şi acum este persoana cea mai puternică din sinod (şi care acum zece ani a fost în fruntea persecuţiei faţă de Arhiepiscopul nostru Ioan Maximovici, pe care l-a dispreţuit pentru lipsa sa de 'rafinament' şi 'abilitate administrativă'), şi care a fost educat într-un seminar iezuit şi *este iezuit desăvârşit în duh*, deşi în exterior este foarte 'tradiţionalist'…. Îl cunoaştem personal şi câţiva episcopi venerabili ne-au avertizat în legătură cu el."

Arhiepiscopul Vasian îi asigurase ajutorul Părintelui Tarasie în realizarea unui nou periodic numit *Viţa cea adevărată*. El a intenţionat să-l facă organul oficial în limba engleză al Bisericii Ruse de peste hotare, punând în umbră toate celelalte încercări, inclusiv *Cuvântul ortodox* şi *Viaţa ortodoxă* din Jordanville. S-a cerut oficial ca toate parohiile să îl sprijine cumpărând un număr de abonamente. Totuşi, Părintele Serafim observa mai târziu că revista s-a transformat curând „într-un eşec jalnic – pe care noi l-am prevăzut deja, cunoscând publicaţiile Arhiepiscopului Vasian din limba rusă. El nu ştie de ce este astăzi urgentă nevoie, ci doar tipăreşte ceea ce crede el că este 'la modă', îl face să pară 'rafinat' şi va dobândi succes cu 'diplome universitare' – dar rezultatul este doar ridicol întrucât romano catolicii pot face asta cu mult mai bine."

După ce a apărut al doilea număr din *Viţa cea adevărată*, Părintele Serafim a căutat să-l avertizeze pe Părintele Tarasie şi apropiaţii săi despre primejdia de a-l sprijini pe Arhiepiscopul Vasian. El le scria: „Putem spune cinstit că nu avem încredere că Vlădica Vasian dă 'acel lucru care este de folos'. Atitudinile sale de bază pe care le-a dat la iveală sunt 'corecte' în limba engleză – dar sunt anumite lucruri pe care încă nu le-a dezvăluit (care sunt clare în publicaţiile sale în limba rusă). Dar mai întâi de toate lipseşte în 'corectitudinea' sa o anumită scânteie, o anumită 'mireasmă' ortodoxă de nedefinit care poate la vremea potrivită va fi singurul lucru care ne va da posibilitatea să judecăm limpede şi să ne ţinem de ortodoxie. Este vorba de această 'scânteie' şi nu de corectitudine, care atrage convertiţii şi când simţim că aceasta nu se află la Vlădica Vasian ne tulburăm. (Şi 'sergianismul' pare să fie legat de lipsa acestei scântei.)"

Cel mai mult i-a tulburat pe părinţi faptul că mânăstirea Hartford, prin punerea de acord cu Arhiepiscopul Vasian şi alţi membri ai clicii, începuse să sprijine acum „dogma", citând cele mai primejdioase pasaje din scrierile Mitropolitului Antonie, ca fiind reprezentative pentru cea mai importantă teologie a sec. XX. Mânăstirea avea o traducere în engleză a lucrării Mitropolitului Antonie *Dogma răscumpărării* şi un călugăr a scris că nădăjduia să se publice.

În ianuarie 1973, Părintele Tarasie urma să vină la Coasta de Vest pentru o conferinţă la o parohie care era foarte apropiată de mânăstirea lui. Până atunci el strânsese un mare număr de preoţi şi parohii din întreaga naţiune alcătuită în cea mai mare parte din convertiţi. Pentru Părintele Marderos,[317] preotul de la parohia unde urma să aibă loc conferinţa, vizita era un mare eveniment şi a anunţat despre ea în ziar. El a dorit foarte mult să participe şi Părinţii Gherman şi Serafim pe care îi considera sprijinitori hotărâţi întrucât ei publicaseră articole de laudă atât despre Părintele Tarasie cât şi despre parohia „Ortodoxiei entuziaste" a Părintelui Marderos. Trimiţând părinţilor două bilete de avion, Părintele Marderos le-a scris, „TREBUIE SĂ VENIŢI."

Era imposibil pentru amândoi părinţii să plece în călătorie, întrucât atunci stătea la mânăstire finul de 12 ani al Părintelui Serafim. Părintele Serafim se temea de ideea de a-şi părăsi pustia, dar s-a hotărât totuşi ca să plece singur. „Trebuie să mergi doar pentru

[317] Numele i-a fost schimbat.

un motiv", i-a spus Părintele Gherman – „ca să-i informezi despre 'dogmă'." L-a încurajat şi Episcopul Nectarie la aceasta, cerându-i să facă o expunere despre „dogmă".

Părintele Serafim a scris o expunere într-o formă schematică, atât în rusă cât şi în engleză.[318] Luând avionul pentru prima şi ultima oară în viaţa lui, s-a întâlnit cu Părintele Tarasie la conferinţă şi i-a citit expunerea. El a arătat că „dogma" nu se sprijină de loc pe sfinţii părinţi (aşa cum au admis şi susţinătorii ei, care spuneau că părinţii de-a lungul istoriei nu fuseseră în stare să „ajungă" la aceasta); că aceasta încurajează elitismul (întrucât oamenii trebuie să urmeze o academie pentru a cunoaşte cum suntem *de fapt* răscumpăraţi din legea păcatului şi a morţii); că aceasta preface slăvirea Crucii în sentimentalism; şi produce confuzie cu privire la ceea ce aparţine naturii umane şi ce aparţine naturii divine a lui Hristos.

În concluzie, Părintele Serafim a spus: „Fiind o prăpastie fără de nădjde, 'dogma' nu poate fi apărată, ea poate fi doar iertată din cauza 'expresionismului' teologic care a venit dintr-o inimă pastorală iubitoare. A apăra 'dogma' înseamnă a părăsi cauza întoarcerii la părinţi în schimbul 'teologiei creatoare' pe care o apără Mitropolitul Antonie, care se compară cu raţionalismul, sentimentalismul."

Părintele Mihail Pomazanski a scris părinţilor de la Platina că Biserica Ortodoxă este protejată împotriva acestei teorii noi de către teologia Ei liturgică, întrucât numeroase imne vechi şi cunoscute vorbesc despre răscumpărarea noastră care vine numai prin Cruce şi Înviere. Pe de altă parte, după cum arăta Părintele Serafim, „acceptarea 'dogmei' deschide poarta nu numai către 'teologia creativă', ci şi către multe transformări – revizuirea slujbelor, etc. Dacă sfinţii părinţi nu şi-au dat seama ce importanţă a avut Ghetsimani când au scris slujbele bisericeşti, atunci slujbele pot fi revizuite pentru a completa această lipsă (de accentuare)."

La insistenţa Părintelui Serafim ca să nu se publice prezentarea „dogmei" în limba engleză, Părintele Tarasie a făcut o promisiune în acest sens. Totuşi, i-a pus o întrebare Părintelui Serafim: „Spune-mi dragă Părinte, ar putea un ierarh atât de mare ca Mitropolitul Antonie să facă într-adevăr o *greşeală*?"

Mai târziu, părinţii au aflat că Părintele Tarasie a dat textul englezesc despre „dogmă" Arhiepiscopului Vasian spre publicare. Acesta l-a publicat în 1979 şi în introducerea sa, el a mers mai departe decât inventatorul „dogmei" absolutizând-o şi micşorând astfel prin aceasta semnificaţia Crucii. Citând pasajul cel mai discutabil din întreaga carte, el a numit noua „dogmă" o „adevărată revelaţie divină", „glasul liniştitor al întregii Biserici a lui Hristos", „o minune a gândirii teologice, o culme a purtării de grijă cucernice, la fel cu formularea dogmatică a Conciliului de la Calcedon în profunzimea ei".[319] El şi-a afirmat dorinţa pentru ceea ce avertizase Părintele Serafim că s-ar putea întâmpla: crearea de noi imne bisericeşti, diferite de cele vechi, care promovau „dogma" falsă. Dacă Arhiepiscopul Vasian trebuia să aibă regiunea sa, ceea ce a început ca o eroare personală izolată devenea cu mult mai rău: un mijloc de formare a unei teologii pentru un nou *creştinism fără Cruce*. Fără Golgota şi Cruce, creştinsimul devine doar un paravan şi o manifestare falsă, aşa cum demonstraseră atât de mulţi în trecut.

Deşi „dogma" încă nu fusese declarată oficial, lauda ierarhică a Arhiepiscopului Vasian la adresa acesteia a făcut ceea ce se temuse Părintele Serafim: a făcut să *apară* oficial. Aceasta a introdus în misiunea vorbitoare de limba engleză o piedică care, aşa cum spunea Părintele Serafim, va „distrage doar atenţia de la sarcina principală a acestei misiuni (prezentarea tradiţiei ortodoxe potrivit sfinţilor părinţi)."

Nimeni nu a fost lovit mai tare de aceasta decât Episcopul Nectarie. Asta nu s-a întâmplat cu mult înainte de a afla că noua carte despre „dogmă" se populariza în

[318] Versiunea rusească, pe care a scris-o pentru folosul Episcopului Nectarie era mai lungă şi mai complexă.

[319] Mitropolit Antonie Krapovitski, *Dogma răscumpărării*, (Montreal: Monastery Press, 1979), p. xiii-xiv.

parohia Părintelui Marderos, aceasta fiind una dintre cele două parohii pe care Arhiepiscopul Artemon le lăsase sub ocrotirea sa. Când el i-a cerut cu umilinţă Părintelui Marderos să nu o popularizeze, acesta i-a răspuns, „Vlădica, poate că eşti o icoană a lui Hristos – dar noi primim îndrumările de la Hartford.” Atunci Episcopul Nectarie s-a plâns Arhiepiscopului Artemon; dar Arhiepiscopul, care, ca un membru devotat clicii, a crezut fără rezerve în „dogmă”, i-a spus că se *va* populariza. Când Episcopul Nectarie a continuat să insiste asupra problemei, ameninţând chiar cu retragerea, Arhiepiscopul a făcut ochii mici şi a întrebat, „Şi atunci cine, Prea Sfinţite, va purta de grijă surorii voastre?” Sărmanul Episcop Nectarie era într-o situaţie fără ieşire. Dacă Arhiepiscopul Artemon îi va tăia salariul modest, acest episcop umil, bătrân şi neputând vorbi englezeşte, nu va fi în stare să o sprijine pe sora sa bolnavă Vera, care locuia cu el în apartamentul lui.

Întorcându-se la părinţi într-un stat „aglomerat”, Episcopul Nectarie a vorbit din inimă: „Voi sunteţi tot ceea ce am eu – mă simt atât de singur în San Francisco. Nu trebuie să părăsiţi niciodată Biserica de peste hotare. Dacă vă dau afară, nu se poate face nimic; dar nu trebuie să faceţi voi asta. Pentru că dacă ei proclamă vreodată ‘dogma’ ca învăţătură a acestei Biserici, trebuie să te ridici şi să aperi Biserica noastră împotriva ei. Făgăduieşte-mi că vei face aceasta!”

Deşi părinţii nu au considerat aceasta o posibilitate foarte potrivită, ei îşi dădeau seama de sarcina pastorală a episcopului lor, care la sfinţirea sa a jurat să păzească învăţăturile Bisericii Ortodoxe fără de întinare. Ei i-au dat jurământul lor grav.

Timpul a demonstrat că Episcopul Nectarie nu reacţionase de loc. Astăzi, după aproape zece ani de la adormirea Episcopului Nectarie, Arhiepiscopul Vasian trimite scrieri nenumărate despre „dogmă” în, ceea ce este de acum Rusia liberă, a Mitropolitului Antonie, tulburând astfel şi credincioşii de acolo. Pentru a împlini jurământul dat Episcopului Nectarie, frăţia Sf. Gherman a răspuns recent prin publicarea versiunii ruseşti a expunerii Părintelui Serafim despre „dogmă”.[320] Această expunere, este de dorit să facă mult în Rusia ca să dezactiveze bomba teoriei „potenţial explozivă” a Mitropolitului Antonie.

64
Renovaţionismul de dreapta

„Tradiţionalismul nu este acelaşi lucru cu orientarea tradiţională reală.”
- René Guénon[321]

Fanatismul limitează înţelegerea unui om, dar credinţa adevărată îi dă libertate.
- Sf. Macarie de la Optina

DINTRE toate filosofiile moderne cu care s-a confruntat Alexei Young, ca profesor de şcoală şi mai târziu ca director, poate că cea mai puternică a fost aceea a evoluţiei. El a văzut că majoritatea părinţilor nu cunoşteau dovada ştiinţifică foarte puternică *împotriva* evoluţiei şi nici faptul că evoluţia a fost folosită (adesea în mod intenţionat) pentru a compromite bazele imaginii lumii creştine. El a hotărât să scrie un articol de dragul

[320] În anexa la *Teologia dogmatică* a Părintelui Mihail Pomazanski în limba rusă, 1992.
[321] René Guénon, *Criza lumii moderne*, p. 18.

acestor părinți pentru a deveni mai conştienți de hrana pe care o primeau copiii lor din punct de vedere intelectual. Trimiţându-i-l Părintelui Serafim ca să-l revizuiască, l-a primit înapoi cu câteva sugestii şi cu încurajarea de a-l tipări în *Nicodim*.

După un timp, Părinţii Gherman şi Serafim au fost uimiţi când au primit o scrisoare de la Părintele Marderos în care-şi exprima marea indignare asupra articolului. Potrivit părinţilor de la mânăstirea Hartford, evoluţia era un „subiect interzis"; şi Părintele Marderos era nemulţumit să vadă că Alexei nu respecta aceste autorităţi. Uimit că Alexei îndrăznea să vorbească împotriva unui asemenea „fapt" cunoscut, ca evoluţia, Părintele Marderos a concluzionat că el era un convertit obraznic, încăpăţânat care nu s-a lepădat de „latinismul" său şi nu ar trebui să fie îngăduită „cinstea publicării". El a scris părinţilor de la Platina că îşi „retrăgea tot sprijinul pentru *Nicodim*".

Părintele Serafim, care în timpul anilor formării sale făcuse o investigaţie asupra rădăcinilor sociale, filosofice şi spirituale ale evoluţionismului, a concluzionat că în mod evident aceşti oameni „nu erau conştienţi de toate consecinţele evoluţiei, fie în latura sa ştiinţifică, fie în implicaţiile sale religios-teologice". El i-a scris lui Alexei: „Realmente, articolul tău a atins ceva foarte adânc (sincer, suntem surprinşi că oameni atât de severi faţă de problemele ecleziastice, ecumenism, etc., ar trebui să nu se fi gândit niciodată la un lucru atât de important ca evoluţia; în mod clar situaţia este astfel întrucât pare să se afle în afara sferei Bisericii)."

Părintele Serafim l-a sfătuit pe Alexei să nu considere criticile sale atât de „greşite" ca pur şi simplu *în necunoştinţă de cauză*. El a spus că nu ar trebui să „discute" de loc, ci că, împreună ar trebui să „pregătească o prezentare mai completă a întegului subiect". El scria: „Articolul tău, fără nici o îndoială te va face 'nepopular' pretutindeni. Să nu te descurajeze aceasta, nici să te oblige la o stare 'defensivă'."

Dar aveau să urmeze mai multe. Alexei a vrut să tipărească în *Nicodim* un articol despre Giulgiul din Torino care fusese scris iniţial pentru redacţia romano-catolică. Când l-a trimis Părintelui Serafim pentru verificare, acesta i-a răspuns să nu fie tipărit în forma sa prezentă întrucât se aflau numeroase expresii romano catolice care vor întuneca îndată minţile unor ortodocşi. Din nefericire, acest răspuns a venit prea târziu: Alexei publicase deja articolul în revista sa. S-a tot socotit să nu-l distribuie, dar nu mai avea timp şi bani ca să-l publice din nou.

Articolul despre Giulgiu a adus toate criticile de care avea nevoie Alexei pentru a „dovedi" că el era un catolic nepocăit. Părintele Serafim îşi aminteşte: „Am trimis două scrisori lungi Părintelui Marderos în apărarea lui Alexei (în timp ce îi admitea greşelile) şi rugându-l să folosească principiul lui Vlădica Ioan de încredere şi încurajare a ostenitorilor misionari şi nu încercarea de a-i determina să corespundă unui model preconceput sau să-i forţeze să se supună vreunei 'autorităţi' obişnuite. Părintele Marderos a răspuns durerii noastre că Vlădica Ioan nu avea dreptate în această problemă iar convertiţii trebuie 'potoliţi' din când în când."

Părintele Serafim observase şi alte semne ale aceleiaşi mentalităţi. El scria: „Eram sincer îngroziţi când am auzit că Părintele Tarasie propusese cu aproximativ un an în urmă ca Vlădica Vasian să fie într-un fel aşezat 'în turma' convertiţilor sau a preoţilor convertiţi, să ocolească 'greşelile' trecutului. Ei, da, asta ar putea însemna sfârşitul 'greşelilor' trecutului (dar într-un fel ne îndoim şi de aceasta), dar ar însemna şi sfârşitul mişcării misionare ortodoxe din Biserica de peste hotare. (Şi nu era de folos să aibă pe cineva mai bun în turmă – chiar principiul este un lucru primejdios.)"

Alexei a primit repede o „Scrisoare deschisă" de 21 de pagini de la mânăstirea Hartford împotriva articolelor pe care le-a publicat. Părintele Serafim i-a scris lui Alexei: „Autorul articolului a dobândit în mod clar un avantaj nedrept faţă de tine pentru a te discredita total, bazat pe reputaţia mânăstirii ca fiind împotriva ta, un 'nimeni'. El îşi continuă drumul pe un curent de modă intelectuală şi aceasta va trece şi nu va fi pentru binele mânăstirii că a permis să se facă aceasta şi nu a pus la punct

problemele intelectuale *reale* ale zilei. Roagă-te lui Vlădica Ioan pentru îndrumare. Ştiu că nu totul depinde de ceea ce 'cred' unii oameni despre tine şi de asemenea nici de ceea ce vor vorbi în favoarea ta alţi oameni la un moment dat."

„Scrisoarea deschisă" a fost publicată într-un ziar care s-a distribuit în toată ţara. După ani de zile, amintindu-şi aceasta şi alte fapte ale mânăstirii Hartford şi a următorilor ei, Părintele Serafim scria: „Faptul că au obiectat faţă de articole nu ne-a supărat… era mai degrabă *chipul* în care obiectau ei: prin corespondenţa noastră vastă cu ei, a devenit clar că ei credeau că este posibil să aibă opinii şi interpretări diferite despre asemenea subiecte: 'interpretarea ortodoxă' trebuie să fie spre *aprobarea* evoluţiei (!) şi *împotriva* Giulgiului. Ne gândisem că, creştinii ortodocşi puteau cel puţin *să discute* aceste subiecte împreună într-un fel prietenesc; dar după părerea lor aceste probleme nu se puteau discuta, dar trebuie acceptată opinia 'experţilor ortodocşi' despre ele …. După aceasta, au început să spună oamenilor să 'stea departe de Etna' întrucât Alexei Young era 'doar un romano-catolic', şi cunoaştem oameni care au urmat acest sfat ….

Astfel, pricina tulburării noastre a fost descoperirea faptului că ei formaseră un *partid politic* în interiorul Bisericii noastre şi cei care nu sunt de acord cu 'linia de partid' sunt îndepărtaţi şi priviţi ca inexistenţi şi oamenii sunt chiar avertizaţi despre 'primejdiile' de a avea legătură cu asemenea oameni …. În tradiţia rusă a 'îndelung suferinţei', mult timp noi am spus puţin despre aceasta oamenilor şi nu am avut acelaşi sentiment faţă de Părinţii Marderos şi Tarasie, sperând că aceasta era oarecum o 'înţelegere greşită' care se va reglementa cu timpul."

Până în 1973, Părinţii Serafim şi Gherman au început să descopere nu numai că se formase un „partid politic", ci s-au folosit şi *tehnici* politice pentru a-şi realiza scopurile. De exemplu, în 1972, unul dintre preoţii din grup a propus lui Alexei Young să 'unească' publicaţia *Nicodim* cu publicaţia lor şi ei vor fi fericiţi să publice un periodic combinat ca să fie „mai uşor" pentru Alexei. Părintele Serafim îşi amintea: „Am considerat un lucru foarte curios la vremea aceea şi realmente l-am sfătuit pe Alexei să-şi continue activitatea editorială independent; doar mai târziu ne-am dat seama că prin acest mijloc ei au intenţionat să 'preia' *Nicodim* şi să se asigure că nu vor publica niciodată nimic care să nu fie pe 'linia partidului'. Mai târziu, i-au spus lui Andrei Bond din Anglia că vor distribui publicaţia lui, *Întemeietorul calendarului vechi*, în America, dar numai cu condiţia ca nici un articol să nu mai fie publicat fără verificarea lor. În 1973, când i-am întrebat dacă pot ajuta la distribuirea periodicului nostru plănuit a fi în limba rusă (pe care nu am fost niciodată în stare să-l începem), ei au *insistat* să-i lăsăm să-l tipărească şi pe acela – şi am început să ne dăm seama că până şi munca noastră în limba rusă trebuia să fie 'cenzurată în Hartford' – şi nici măcar de către vorbitorii de limbă rusă, ci de către convertiţi care învăţaseră ceva ruseşte.

Alte 'tehnici politice' includ 'răspândirea cuvântului' prin care vreo publicaţie sau persoană particulară se află 'în afara liniei partidului'. De exemplu, după publicarea articolului 'Giulgiul', Alexei a primit un număr de scrisori [de la grup], toţi anulându-şi abonamentele la *Nicodim* şi, în locul unei critici prieteneşti la care se putea aştepta cineva din partea creştinilor ortodocşi, l-au oprit brusc şi rece. Alexei a fost atât de descurajat şi jignit de felul cum îl trataseră atunci, că ar fi renunţat complet la tipărit dacă nu l-am fi sprijinit şi nu i-am fi spus noi că atitudinea altor oameni din Biserica noastră nu este la fel de rece ca aceea."[322]

Astfel, în multe ocazii părinţii au primit indicaţii clare că noul partid intenţiona să facă să biruiască 'linia partidului' lor, cel puţin asupra aripii convertite a Bisericii Ruse de peste hotare şi dacă este posibil şi asupra ruşilor. Părintele Serafim scria, „Toată această încercare este atât de străină spiritului ortodox că l-am găsit extrem de

[322] În pasajul acesta şi altele din scrisorile Părintelui Serafim care se află în acest capitol, am schimbat numele persoanelor.

neplăcut şi un fel de 'iezuitism' care s-a strecurat în Biserica noastră." Nu este nici o coincidenţă în faptul că cei din fruntea partidului, intrând în Biserica Rusă de peste hotare ajunseseră sub influenţa Arhiepiscopului Vasian de formare iezuită. Părintele Serafim scria: „Am văzut cu oarecare teamă că ei au încercat să-l 'folosească' pe Arhiepiscopul Vasian ca să ajungă ei importanţi în sinod şi în schimb, cum a încercat Arhiepiscopul Vasian să-i 'folosească', pretinzând ruşilor că sprijinitorii şi adepţii lui erau 'marii teologi greci' (şi nu simplii preoţi ruşi)."

De la exemplul politicienilor bisericii ca Arhiepiscopul Vasian, noul partid învăţase principiul „iezuit" „scopul scuză mijloacele". Părintele Serafim îşi amintea: „Când am mers la conferinţa lor în 1973, [unul dintre preoţii lor] mi-a spus ceva ce nu am apreciat pe deplin atunci, dar acum o văd ca o parte a 'problemei' a ceea ce au devenit ei pentru noi: El mi-a spus că dacă cineva lucrează pentru o cauză bună a Bisericii, este permis să se mintă, să se clevetească, etc., de dragul 'cauzei bune'. Cu tristeţe am văzut acest principiu 'iezuit' lucrând printre ei, în sensul că a răspândit zvonuri despre oamenii pe care nu-i apreciază, astfel denaturând poziţia oamenilor pe care doresc să-i critice, etc." La un moment dat, grupul a început să citeze scrisori împotriva lui Alexei pe care acesta ştia cu siguranţă că el nu le scrisese niciodată! Părintele Serafim l-a sfătuit pe Alexei: „Faptul că se citează din scrisori împotriva ta care nu există, ar trebui să te facă mai stăpânit şi să-ţi dai seama că împotriva *acelui* fel de atac nu poţi lupta, dacă eşti om cinstit. Prin urmare, *nu mai fă nimic*. Să facă şi să spună ei ce vor."

Mai mult ca orice altceva, „scrisorile deschise" care veneau de la acea grupare determina părinţii să concluzioneze că se greşise cu ceva. Începând din 1973, aceste scrisori erau îndreptate către oameni din cadrul Bisericii Ruse de peste hotare pe care partidul dorea să-i critice şi să-i îndrepte, inclusiv pe ierarhii ei de frunte şi câţiva episcopi. Părintele Serafim observa: „Aproape fără excepţie, aceste scrisori au făcut o impresie proastă asupra noastră. În majoritatea problemelor sunt 'corecţi', dar tonul lor este plin de justificare de sine, bătaie de joc subtilă la adresa altora şi un ton de superioritate rece."

Multe dintre aceste scrisori erau de fapt eseuri foarte lungi, pentru a impresiona oamenii cu pasaje teologice lungi care erau, în cel mai bun caz, doar expuneri neclare la problemele iminente. Un tânăr convertit din Anglia, primind o asemenea scrisoare la adresa sa s-a întristat foarte tare; dar Părintele Serafim i-a explicat ce se află în spatele acestei chestiuni. El spunea că era „un mijloc rece şi calculat pentru părerea de sine bună a lor, în spatele unei măşti de smerenie şi 'duhovnicie' prefăcută în chip desăvârşit (ruşii ar numi acest fel de a fi, 'mieros')…. Părintele Gherman, care are o înţelegere rusească desăvârşită a acestor lucruri, a spus după ce a citit această scrisoare: „Cel ce a scris această scriisoare nu crede în Dumnezeu, cu alte cuvinte: tot ceea ce este sfânt, duhovnicesc şi canonic, ci în scrisoare este *folosit* pentru vreun motiv ulterior, şi scrisoarea este lipsită de inimă şi simţire ortodoxă …. Scrisoarea nu merită nici un răspuns. Ei sunt experţi în această tactică şi vor desfiinţa orice răspuns al tău, ştiind cum să facă să *apară* că orice spui este greşit."

Părintele Serafim a numit atitudinea care producea aceste scrisori „de a fi duhovnicesc privind în oglindă". El a observat că toate scrisorile care veneau de la oamenii din partid „respiră acelaşi duh, ca şi cum ar fi fost scrise de aceeaşi persoană – chiar dacă unii dintre autori scrisorilor pe care îi cunoaştem personal nu ar fi de loc aşa …. De curând am dat peste nişte scrisori adresate nouă, de la Hartford, cu doisprezece ani în urmă – şi ce diferenţă! Ei erau atunci luptători şi copleşiţi de ostenelile zilnice ca să scrie asemenea scrisori lungi. Ce s-a întâmplat?"

PENTRU a exista păreri proprii în Biserica Rusă din străinătate, noua grupare nu s-a oprit la „scrisorile deschise”, ci a început să compromită sistematic autoritatea celor mai respectați învățători ortodocşi din ultimele veacuri. Părintele Serafim a observat că arma principală a grupării „este moda academică recentă de a căuta pretutindeni ‘influențe apusene’ în textele noastre teologice.” Majoritatea noilor învățători, de la Sf. Nicodim din Sfântul Munte până la Arhiepiscopul Averkie, au fost acuzați de a se fi aflat sub această influență, de a fi „formali”. Teologii partidului lăsau oamenii să creadă că ei cunoşteau mai mult despre teologia ortodoxă decât Sf. Nectarie de Pentapolis, Sf. Ioan de Kronstadt (care vorbeau despre „însuşirile” lui Hristos), Arhiepiscopul Ioan (care a ordonat să se scrie o slujbă pentru Sfântul Părinte apusean, Fericitul Augustin), şi Bătrânii de la Optina. Unul dintre „noii teologi” spusese Părintelui Gherman că lucrările Sf. Teofan Zăvorâtul nu „fuseseră drepte” pentru că acesta folosise izvoare apusene. Părintele Serafim scria: „O astfel de presupunere poate să facă numai rău *adevăratei* cauze de reînnoire a vieții ortodoxe care porneşte de la izvoarele curate ale tradiției ortodoxe.”

Părintele Serafim şi-a dat seama că tulburarea pentru „influența apuseană” se baza pe un adevăr parțial deformat. „Părintele Mihail Pomazanski”, scria el, „şi alți teologi buni vor admite imediat că erau astfel de ‘influențe apusene’ din textele teologice ale ultimei perioade ale istoriei ruseşti (şi greceşti) – dar ei mai subliniază că aceste influențe erau *superficiale*, care nu au atins niciodată miezul doctrinei ortodoxe. A spune altceva înseamnă a admite că *ortodoxia era pierdută* (!) în ultimele veacuri şi numai acum există ‘teologi’ tineri … ‘regăsind’ ortodoxia Părinților …. Dacă asemenea teologi uriaşi ca Mitroplitul Filaret al Moscovei, Episcopul Teofan Zăvorâtul, Episcopul Ignatie Brianceaninov, Arhiepiscopul Averkie din Jordanville, Părintele Mihail Pomazanski şi în general teologia predată în seminariile noastre în ultimul veac sau poate mai mult, nu sunt de loc cu adevărat ‘ortodoxe’ – atunci ne aflăm într-o situație foarte primejdioasă şi unde urmează să găsim noi autoritatea noastră teologică prin care să stăm fermi împotriva tuturor greşelilor şi ispitelor acestor timpuri? [Noii teologi] dau lecții: *Noi* vă vom învăța ceea ce este drept, *noi* vom citi sfinții părinți pentru voi şi vă vom învăța doctrina corectă, *noi* avem traducători şi interpreți excelenți care sunt mai ortodocşi decât Episcopul Teofan, Mitropolitul Filaret al Moscovei, Arhiepiscopul Averkie şi toți ceilalți. *Acesta este un joc grozav de primejdios pe care îl joacă ei*; fără să-şi dea seama, ei slăbesc temelia ortodoxă de sub picioarele lor.”

Aici noii teologi urmau iarăşi spiritul Arhiepiscopului Vasian, care pretindea că propriul său învățător, Mitropolitul Antonie Krapovitski, fusese primul care a eliberat ortodoxia de sub „captivitatea” apuseană cu privire la învățătura creştină principală despre răscumpărare.

Părintele Serafim a văzut că ceea ce făceau aceşti pretinşi tradiționalişti şi râvnitori, era exact ceea ce făceau aşa-numiții liberali ca Părintele Schmemann: rupând legătura, tăind rădăcinile noi către părinții de demult, ca ei înşişi să poată fi autorități. Noii teologi ai şcolii „tradiționaliste” pretindeau acum că ei fuseseră „în stare să cerceteze degradarea scolastică potrivit teologiei noastre şi se întorc la credința părinților.” Aceasta era şi plângerea Părintelui Schmemann. Părintele Serafim scria unui preot: „Aceasta te îndreaptă în direcția unui fel de protestantism, aşezând un gol în tradiția teologică ortodoxă pe care numai *grupul tău* reuşeşte să o cuprindă trecând peste intervalul ‘captivității latine’ şi întoarcerea la ‘izvoarele originale’…. Chiar noțiunea ‘captivitatea latină’ este pusă în practică de Părintele Schmemann şi colegii săi cu scopul de a distruge ideea continuității tradiției de-a lungul veacurilor. NU CĂDEȚI ÎN ACEASTĂ CAPCANĂ! Marii teologi ai veacurilor trecute folosesc expresii care ar trebui să fie de folos: dar asta *nu* înseamnă că ei se află în ‘captivitate latină’ sau ar

trebui să fie lipsite de încredere. Ei nu folosesc aceste expresii în acelaşi context ca latinii şi de aceea problema nu este foarte importantă."

Părintele Serafim a mai scris: „O *ortodoxie bine-echilibrată* poate cu uşurință să primească orice influențe străine care vin şi le pun în dreaptă rânduială, le fac ortodoxe; dar din curentul ortodoxiei se desprinde o 'linie de partid' cu un punct de vedere propriu."

În cele din urmă, Părintele Serafim a calificat acest neo-tradiționalism ca un fel de „renovaționsim de dreapta". El scria: „'Ortodoxia de la Hartford' este de fapt un fel de aripă de dreapta a 'ortodoxiei pariziene' – o ortodoxie 'reformată' care se întâmplă să fie în mare parte 'corectă', dar de fapt se află la fel de mult în afara tradiției ortodoxiei ca şi Parisul, ca şi creație a logicii omeneşti. O ispită groaznică pentru vremurile noastre."

Într-unul dintre articolele sale, Părintele Gherman a precizat semnele indicatoare ale ortodoxiei „restaurate", fie de dreapta fie de stânga: „Un pic de critică modernă, atracție pentru strălucire şi corectitudine şi lipsă de înrudire iubitoare pentru cei care transmit tradiția, dovedesc lipsa rădăcinilor şi a unei legături vii cu tradiția, chiar acolo unde se află o legătură de suprafață cu un purtător al acesteia."[323]

Cu privire la această lipsă de rădăcini la neo-tradiționalişti, Părintele Serafim scria: „Ei trebuie 'să o facă singuri', fără altcineva şi fără nici o tradiție stabilă care să-i corecteze. 'Rădăcinile' lor se află mai degrabă în America sec. XX, care justifică tonul 'modern' al scrisorilor lor [şi] lipsa lor de înțelegere a întregii semnificații, a originii religioase şi contextul 'evoluției'. Noi am văzut deja exemple (în special când încearcă să pătrundă în sfera rusească, în care sunt cu totul dezorientați) de felul în care se aruncă asupra unor subiecte doar pe baza impresiilor şi a capriciului, tocmai datorită lipsei lor de o bază teologică completă. Ei nu au încredere în bătrânii lor ruşi (şi punem la îndoială că au bătrâni greci de la care să ia sfătuire).... Ei realmente se mândresc că *numai ei* sunt 'mari teologi' care au redescoperit o tradiție teologică pierdută; dar de fapt teologia lor este deosebit de needucată şi simplistă, în special este pusă lângă scrierile unui teolog mare cu adevărat din tradiția ortodoxă nestricată – Părintele nostru Mihail Pomazanski din Jordanville, care este subtil, distins, profund – şi total dominat de 'tinerii teologi strălucitori'. Noi, nefiind 'teologi'... adesea luăm sfătuire de la Părintele Mihail şi de la alții, în a căror judecată ne încredem şi o respectăm, ştiind că astfel ne aflăm într-o tradiție bună şi nu trebuie să avem încredere în judecata noastră greşită pentru toate răspunsurile."

Noii teologi au trecut peste folosul catehismului ortodox al sec.al XIX-lea al Mitropolitului Filaret al Moscovei care, spre deosebire de catehismul de mai târziu al Mitropolitului Antonie Krapovitski, a transmis adevărata învățătură creştină despre răscumpărare. Ei au numit lucrarea Mitropolitului Filaret „romano-catolică" şi „groaznică", chiar dacă acest catehism fusese recomandat întotdeauna convertiților de către Arhiepiscopul Ioan.

O altă problemă avea legătură cu sfinții despre care noii teologi spuneau că „nu erau ortodocşi", ci chiar eretici şi ar trebui scoşi din calendar. Părintele Serafim a fost foarte mâhnit când, prin scrisoarea lor, s-a publicat un atac nepotrivit asupra iubitului lor Fericitul Augustin. Articolul numea pe cei care îl măreau pe Augustin „neinstruiți din punct de vedere teologic" şi „sprijinitori latini". Totuşi, aşa cum arăta Părintele Serafim într-o scrisoare către Alexei, aici erau incluşi Arhiepiscopul Ioan, Sf. Nicodim din Sfântul Munte şi tradiția teologică greacă şi rusă a secolelor XIX şi XX, ca să nu mai pomenim de părinții celui de-al Cincilea Sinod Ecumenic. El scria: „Tradiția universală a Bisericii Ortodoxe îl acceptă pe Fericitul Augustin ca sfânt părinte, deşi cu o pată [teologică] – foarte asemănător cu Sf. Grigorie de Nisa din răsărit."

[323] Schimonahul Mitrofan, *Cuviosul Paisie Velicikovski*, p. 288.

Atacul asupra Fericitului Augustin a dovedit Părintelui Serafim că „noii teologi“ sunt, la urma urmei, incompetenți de a discuta teologie: „nu”, spunea el, „pentru că nu sunt deștepți sau destul de citiți, ci pentru că *sunt prea pătimaşi să arate că ei au întotdeauna dreptate*. Acesta nu este spiritul teologiei ortodoxe.” În altă scrisoare scria: „Adevărata perspectivă ortodoxă este, mai întâi de toate, neîncrederea în interpretarea ‘teologică’ abstractă şi se pune întrebarea: ce cred bătrânii noştri; ce cred părinții noi? Şi manifestând respect pentru aceste păreri, se începe atunci adunarea imaginii pentru sine …. Oricine a citit *Confesiunile* Fericitului Augustin cu înțelegere nu va vrea cu dragă inimă ‘să-l scoată din calendar’ – pentru că va vedea în această carte acea râvnă şi iubire înflăcărată care este *tocmai* ceea ce lipseşte atât de mult în viața Bisericii noastre de astăzi! … Poate că ‘occidentalismul’ Fericitului Augustin îl face mai important pentru noi astăzi, care suntem afundați în apus şi în felul său de gândire.”

În mod interesant, Arhiepiscopul Ioan privise învățătura exagerată a Fericitului Augustin despre har ca pe un fenomen asemănător cu „dogma” Mitropolitului Antonie, adică, ca pe o eroare care nu trebuie acceptată sau apărată, dar în acelaşi timp, nu ca să fie folosită pentru a ataca un om drept, din alte puncte de vedere, ca un eretic indiscutabil. Părintele Serafim îşi aminteşte cum, odată, când îl întrebase pe Arhiepiscopul Ioan cum trebuia privită „dogma”, acesta începuse îndată să vorbească despre Fericitul Augustin. De aici, Părintele Serafim a concluzionat: „Dacă spui că Fericitul Augustin a fost un eretic, atunci poți să-l numeşti astfel şi pe Mitropolitul Antonie; dar dacă îl accepți pe Mitropolitul Antonie şi îi treci cu vederea greşeala lui, atunci trebuie să faci acelaşi lucru şi cu Fericitul Augustin.” Aceasta era în contrast evident cu logica „noilor teologi”, care, în timp ce-l respingeau pe Fericitul Augustin, susțineau că Mitropolitul Antonie era practic singurul propovăduitor al ultimilor timpuri care era curat în întregime şi fără „influență apuseană”.

Un alt sfânt pe care neo-tradiționaliştii voiau să-l scoată din calendar era ultimul împărat bizantin, Constantn al XII-lea. Când Părinții Gherman şi Serafim au publicat primul lor calendar bisericesc, inspirat din calendarele ortodoxe obişnuite în limba rusă, unul dintre noii teologi le-a scris o scrisoare, spunându-le să „scoată acel eretic din calendar” – în mod evident pentru că Sf. Constantin fusese prezent la o liturghie latină, „apuseană”. Părintele Gherman a fost înclinat să fie de acord cu această cerere, dar Părintele Serafim s-a opus. „Să-l întrebăm mai întâi pe Arhiepiscopul Averkie”, a spus el. În câteva săptămâni, părinții au primit răspuns de la Arhiepiscopul Averkie, care afirma că Împăratul Constantin al XII-lea a fost „un sfânt frumos” şi cei care l-au respins erau „marionete teologice”. Astfel, Părintele Serafim a hotărât că sfântul va rămâne în calendar. „Acum te afli în captivitatea apuseană!” l-a necăjit Părintele Gherman.

„Foarte bine”, a spus Părintele Serafim. „asta înseamnă că voi fi cu toți sfinții şi părinții mari pe care ei îi acuză că se află sub ‘influența apuseană’.” El a spus Părintelui Gherman că adevărata „influență apuseană” trebuia văzută în cei care aşezau opinia unui om (în acest caz, conducătorul partidului lor) deasupra mărturiei tradiției. El spunea că era doar „ascultare” legală care determinase erorile teologice din Biserica Romană contemporană. Într-o scrisoare, el se plângea: „Ortodoxia noastră din America a devenit atât de mărginită încât trebuie să ne aflăm sub porunca unui ‘papă-expert’ şi trebuie să acceptăm o ‘linie de partid’ asupra fiecărui subiect pus în discuție? Aceasta este împotriva a tot ceea ce ne-a învățat şi a făcut Vlădica Ioan în ostenelile sale misionare.”

Părintele Serafim a numit acest chip de mărginire „super-corectitudine”, altminteri cunoscut ca „boala corectitudinii”. El a văzut cum putea să aibă o influență puternică asupra tinerilor, atât convertiți cât şi ortodocşi din naştere, născuți în apus. El a observat că noile puteri „super-corecte” „le oferă unele răpunsuri ‘simple’ la întrebări complexe şi că pentru aceia este foarte atractivă puțină nesiguranță sau slăbire în

credinţa lor …. Cunoaştem mulţi convertiţi care se apucă cu toată puterea de 'corectitudine' ca un sugar de biberonul lui şi eu cred că ei şi-ar putea mântui sufletele mai bine fiind puţin 'incorecţi' dar mai smeriţi."

Cu interpretarea sa modernă, prea logică, aripa „super-corectă" se aşezase deasupra simplilor credincioşi greci ai „şcolii vechi"; iar Părintele Serafim şi-a dat seama cum mentalitatea lor era de asemenea străină faţă de ruşii care răbdaseră îndelungă suferinţă. El i-a scris lui Alexei: „Pare să lipsească un element de bază în toată 'judecata' lor, unul pe care sfinţii părinţi îl subliniază ca fiind esenţial pentru adevărata viaţă ortodoxă: *suferinţa*. 'Judecata' care apare din dispute libere şi inutile nu are nici o valoare: dar judecata apărută din suferinţă adâncă (aşa cum a îngăduit-o Dumnezeu cel mai mult ruşilor zilelor noastre) este singura cu adevărat echilibrată şi sănătoasă, chiar dacă aceasta nu poate oferi un răspuns superficial la fiecare întrebare ridicolă. Să încercăm să pătrundem mai adânc în această suferinţă. Să ne dea Dumnezeu harul Său ca să facem asta!"

UNUL dintre „răspunsurile simple" a fost furnizat de un grup super-corect cu privire la relaţiile diferitelor Biserici Ortodoxe. Aceşti oameni au susţinut că toate Bisericile din noul calendar sau cu idei liberale sau ecumenice erau eretice şi „nesănătoase", că ele „nu erau de loc Biserici" şi împărtăşania lor nu avea nici un har.

Unii preoţi de frunte ai noii grupări, înainte de a fi primiţi în Biserica Rusă de peste hotare, fuseseră excluşi de una dintre aceste noi Biserici cu calendar, Arhiepiscopia greacă. Biserica Rusă îi primise din iubire, fiind convinşi (parţial datorită ostenelilor Părinţilor Gherman şi Serafim) că ei fuseseră excluşi pe nedrept. Potrivit raţionării preoţilor, totuşi, ei ar fi putut fi acceptaţi numai pentru că întreaga Arhiepiscopie greacă, fiind „fără har", nu ar fi putut niciodaă să-i excludă „în mod justificat". Ei au elaborat o întreagă teorie în Arhiepiscopia greacă, datorită activităţilor ecumenice, care se presupune că pierduse harul în perioada dintre hirotonirile şi excluderile lor! A admite că Arhiepiscopia greacă mai avea har, considerau ei, însemna să admită că excluderile lor erau legate pentru totdeauna şi nu mai puteau sluji ca preoţi. Nu exista nici amânare sau iertare în această logică rece, „canonică".

Din nefericire, unul dintre preoţi avea un frate care era încă preot în Arhiepiscopia greacă. În timpul unei vizite la Platina el a spus cu mândrie Părintelui Gherman: „Desigur că nu mă rog pentru fratele *meu*!" – însemnând că nu se ruga pentru el când se pomeneau ortodocşii în timpul Sfintei Liturghii. Uimit, Părintele Gherman i-a spus Părintelui Serafim:

- Îţi poţi imagina? A întrebat el. El vorbeşte despre fratele său de sânge, hirotonit de acelaşi episcop ca şi el!

Părintele Serafim a clipit cu uimire:

- Ei, desigur că este 'corect', a spus cu un oftat.

Se auzea despre astfel de incidente că mama Părintelui Gherman a întrebat despre oamenii super-corecţi: „Pot fi ortodocşi, foarte bine, *dar creştini sunt*?"

Când *Cuvântul ortodox* a publicat un apel de la Biserica Ortodoxă din Uganda, lovită de sărăcie – care se afla în mare lipsă de hrană, îmbrăcăminte, cărţi duhovniceşti, icoane, etc. – un alt preot super-corect a scris părinţilor interesându-se dacă aceşti ortodocşi africani erau „într-adevăr fraţi". Acest preot a susţinut că dacă aceştia aparţineau unui calendar nou, după cum se pretinde a fi o jurisdicţie „lipsită de har" (pe care de fapt îl aveau), ei nu ar trebui să fie ajutaţi. „Aş dona mai degrabă tot ce pot vreunei familii sau organizaţii ortodoxe vrednice", a încheiat el.

„Cum putem combate acest elitism cu inima împietrită?" a întrebat Părintele Serafim citind această scrisoare. Părintele Gherman a menţionat: „Chiar dacă un eretic moare şi cere ajutor, nu ar trebui să-l ajutăm?"

Interpretarea super-corectă a harului – sau mai degrabă a lipsei de har – a adus multe probleme Bisericii Ruse de peste hotare. Conducătorii grupării arătau oamenilor – în special convertiților maleabili – că episcopii Bisericii Ruse de peste hotare considerau această Biserică realmente singurul trup ortodox rămas în lume, majoritatea celorlalte fiind lipsite de har. Totuşi, Părintele Serafim a observat că, „episcopii noştri refuză să ‘lămurească’ această problemă şi să delimiteze ‘negrul de alb’; şi sunt sigur că, poate fără excepție, episcopii noştri nu numai că refuză să-i declare fără har, ci cred (cel puțin oferindu-le avantajul îndoielii) cu convingere că au har.” Mulți dintre aceşti ierarhi vorbiseră puternic împotriva ecumenismului, sergianismului, etc., dar formal nu frânseseră comuniunea cu nici o Biserică ca să apere Patriarhia Moscovei – şi chiar acolo nu au îndrăznit să o declare „fără har”.

Mergând în Grecia, gruparea super-corectă a încercat să creeze legături politice între Biserica Rusă de peste hotare şi cel mai riguros dintre toate grupurile calendarului vechi: „Matthewites”, care credea nu numai că toate Bisericile noului calendar erau fără har, ci oricare Biserică, care avea ceva de-*a face* cu ei era de asemenea fără har. Acest plan a dat greş mai târziu, întrucât Mateuții au aflat că, în ciuda a ceea ce fuseseră îndrumați să creadă, Biserica Rusă de peste hotare era pentru ei mult prea “liberală”.

În 1976, misiunea ortodoxă vorbitoare de limbă engleză a fost şi ea provocată când oameni (majoritatea convertiți şovăielnici) din alte Biserici Ortodoxe au fost îndrumați de gruparea super-corectă să se „boteze din nou” în Biserica Rusă de peste hotare. Chiar oamenii care primiseră Împărtăşania ani de zile în Biserica de peste hotare, dacă se presupunea că botezul lor era „lipsit de har” sau „necanonic”, au fost sfătuiți că acest botez din nou era necesar.

Tulburat de această tendință nouă, Părintele Serafim scria: „Sf. Vasile cel Mare a refuzat să boteze un om care a pus la îndoială temeiul botezului său, tocmai pentru că primise deja Împărtăşania mulți ani şi era prea târziu să pună la îndoială că era membru al Bisericii lui Hristos! În cazul convertiților noştri este clar că cei care insistă sau li se spune să primească botezul după ce sunt deja membri ai Bisericii încearcă, dintr-un sentiment de nesiguranță, să primească ceva ce *nu* dă Împărtăşania: siguranța psihologică, o mângâiere pentru eşecurile lor trecute, fiind deja ortodocşi, o apartenență la ‘clubul’ celor care sunt ‘drepți’, o ‘corectitudine’ duhovnicească automată. Dar această faptă aruncă îndoială asupra Bisericii şi slujitorilor ei: dacă preotul sau episcopul care a primit asemenea oameni a ‘greşit’ (şi a greşit atât de mult încât întreaga faptă a primirii trebuie săvârşită din nou!), se creează un fel de ‘Biserică în interiorul Bisericii’…. Este foarte greu să te lupți împotriva acestui lucru, pentru că ei oferă răspunsuri ‘clare şi simple’ la fiecare întrebare şi convertiții noştri şovăielnici consideră acesta ca fiind răspunsul la nevoile lor.”

Episcopul Nectarie a fost la fel de tulburat să afle despre această rânduială nemaipomenită. El a remarcat: „Poate că cel de al doilea botez spală harul primului.”

În culmea corecto-maniei din 1976, Părintele Serafim a explicat unui convertit de ce calea sa nu putea avea acest chip de „habotnicie”. El scria: „‘Strictețea’ lor îi forțează să intre în politica Bisericii ca problemele duhovniceşti să treacă pe planul secundar. Ştiu că dacă aş sta să mă gândesc care aspect al ‘habotniciei’ este într-adevăr ‘corect’ astăzi – mi-aş pierde toată pacea minții şi aş fi mereu preocupat de problemele frângerii comuniunii, despre felul cum va părea altora, despre ‘ce vor crede grecii’ (şi *care* greci?), şi ‘ce va crede Mitropolitul’? şi nu voi avea timp sau dispoziție ca să capăt însuflețire de la pustie, de la sfinții părinți, de la minunații sfinți ai vremurilor moderne şi trecute care au trăit într-o lume mai înaltă. În special în timpurile noastre nu este posibil să fii în *întregime* detaşat de aceste probleme, dar să punem lucrurile importante pe primul loc.”

UNEORI, Părintele Gherman s-a temut că gruparea super-corectă era realemente suficient de puternică pentru a da tonul tuturor convertiţilor ca să vină la ortodoxia tradiţională din America. Dar Părintele Serafim, deşi îl durea să vadă că oamenii sunt prinşi de acest extremism, nu era convins. Citându-l pe Abraham Lincoln, i-a spus Părintelui Gherman: „este adevărat că poţi păcăli toţi oamenii la un moment dat; poţi chiar să păcăleşti pe unii oameni tot timpul; dar nu poţi să păcăleşti pe toţi oamenii tot timpul."

Judecând după cum mergeau lucrurile, Părintele Serafim a prevăzut că gruparea super-corectă se va ridica în cele din urmă şi vor pune la cale o mare schismă cu atacuri şi contraatacuri şi va sfârşi ca o sectă mărginită, înapoiată, cu influenţă minimă. I-a scris lui Alexei, „Toate astea vor trece ca un coşmar groaznic. Dar în acelaşi timp trebuie să suferim mult …. Ne simţim foarte trădaţi. Toţi anii ăştia am crezut că ei sunt într-un gând şi un duh cu noi, oferind tot ceea ce aveau pentru cauza misiunii vorbitoare de limbă engleză. Dar într-adevăr, se pare că în tot acest timp ei îşi construiau numai propria lor slavă, înşelând fără milă încrederea episcopilor, preoţilor şi mirenilor noştri ruşi simpli …. Ne temem că toate articolele nostre despre 'habotnicie' din anii trecuţi au ajutat la producerea unui monstru!"

Desigur că a fost dezamăgire de ambele părţi. Conducătorii noului partid fiind însufleţiţi să ocupe poziţia bigotă în primul rând, în mare măsură datorită părinţilor de la Platina, au crezut că părinţii vor intra în mod firesc în mişcarea lor şi vor începe să „primească intrucţiuni de la Hartford". Unii dintre ei erau cu adevărat deazmăgiţi când s-au lămurit că părinţii aveau de gând să gândească pentru ei. Ei crezuseră că Părintele Serafim voia corectitudine întocmai ca şi ei, dar nu aveau dreptate. Părintele Serafim voia Adevărul, ceea ce este cu totul altceva. Părintele Serafim scria: „Ei şi-au făcut o carieră bisericească doar pentru ei, pe o bază falsă dar atractivă: că principala primejdie a Bisericii de astăzi este lipsa de stricteţe. Nu – principala primejdie este ceva mult mai adânc – *pierderea gustului ortodoxiei*, o micşorare în care iau parte chiar ei, tocmai în 'stricteţea' lor …. 'Stricteţea' nu ne va mântui dacă noi nu mai avem simţământul şi gustul ortodoxiei."

Ani la rând, Părintele Serafim a consumat foarte mult timp şi energie cu problema „super-corectitudinii", trebuind să transmită conştiinţa ortodoxă transmisă de la Părinţi, împotriva multor particularităţi ale „teologiei" neo-tradiţionaliste. Nu era nevoie numai de articole, ci şi de răspunsuri gândite cu chibzuinţă pentru mulţi care veneau la el, întrebându-se despre noua atitudine care se aşezase în Biserică.

Privind retrospectiv, Părintele Gherman a fost înclinat mai târziu să considere o pierdere de vreme. Aceştia erau, după cum spunea Părintele Serafim, „băieţi de colegiu care se jucau de-a ortodoxia", încercând să dovedească că erau mai tari ca oricine. Ei nu erau gânditori cu simţire ca Părintele Serafim şi nu-i interesa de loc ce trebuie să spună dacă nu erau de acord cu „linia partidului". Se pare că şi-ar fi putut folosi mintea şi inima spre scopuri mai bune.

Dar era cu adevărat o irosire? După cum am văzut, „boala corectitudinii" (şi nu întotdeauna în formele evidente menţionate mai sus) este o mare ispită pentru ortodocşii din aceste vremuri de pe urmă, când „iubirea multora se răceşte". Într-adevăr, corectitudinea se zideşte în cuvântul „ortodox", care înseamnă „slava cea dreaptă". O întrebare cheie, cu care trebuia să se confrunte Părintele Serafim, era: Cum rămâne cineva credincios (ortodox) *drept* fără să devină convins că numai el are dreptate?

Întrucât Părintele Serafim a avut un conflict direct cu extremismul „corect", el a putut să-şi ajute contemporanii să se ridice din această cădere. Dacă nu ar fi avut loc acest conflict, este foarte probabil că scrierile lui ar fi arătat numai un aspect. Chiar dacă el a evitat această capcană, cuvintele sale nu ar fi fost în stare să împiedice persoanele mai puţin echilibrate să cadă în prăpastia adâncă din partea dreaptă. Totuşi, după cum

stau lucrurile acum, mesajul său pentru oamenii de astăzi este plin de avertizări lucide împotriva renovaționismului de dreapta, cât şi de stânga, împotriva legalismului şi superficialității lipsită de iubire sub aspectul înşelător al „tradiționalismului". El spusese: „Tot ceea ce este superficial poate fi falsificat."

Dar nu ar trebui să neglijăm să menționăm valoarea tuturor acestora la zidirea sufletului său. El însuşi fusese convertit la „ortodoxia habotnică"; şi era necesar să pătrundă mai adânc fenomenul habotniciei, care *în sine* nu a constituit un răspuns. Ocupându-se de aceasta şi încă şi mai mult prin *suferința* asupra acestei probleme de-a lungul multor ani, fusese obligat să stârpească orice urme ale elitismului rece din creştinism, în timp ce îşi păstra ataşamentul față de cauza „ortodoxiei adevărate". În felul acesta el a fost în stare, după cum vom vedea, să dobândească acea combinație rară a unei poziții necompromițătoare pentru Adevăr şi o *ortodoxie a inimii* aprinsă , vie. Tocmai în aceasta constă diferența dintre specialiştii „tradiționalismului" mort şi adevărații purtători ai *tradiției vii* cum ar fi Arhiepiscopul Ioan.

65
De unde am venit

Astăzi este necesară o minte mai cuprinzătoare, mai puțin legată de „opinia publică", să vadă imensitatea faptelor creatoare ale lui Dumnezeu descrise în Geneza. Sfinții părinți – mințile cele mai „rafinate" şi „ştiințifice" ale vremii lor – pot fi descătuşătorii minților noastre încătuşate.

- Părintele Serafim

„ODINIOARĂ, credeam total în evoluție", scria Părintele Serafim în 1973. „Credeam astfel, nu pentru că mă gândisem foarte mult asupra acestei probleme, ci pentru că 'toată lumea crede aşa', pentru că este un 'fapt' şi cum poate cineva să nege 'fapte'? Dar atunci am început să gândesc mai profund asupra acestei probleme. Am început să văd că foarte adesea ceea ce se numeşte 'ştiință'nu înseamnă de loc *faptă* ci *filosofie* şi am început cu multă băgare de seamă să fac distincția între *fapte ştiințifice* şi *filosofie ştiințifică*." Părintele Serafim a observat că teoria evoluționistă „s-a dezvoltat împreună cu direcția filosofiei moderne de la Descartes încoace, cu mult înainte de a exista pentru aceasta vreo 'dovadă ştiințifică'.

Dar evoluția este mai mult decât filosofie sub aspectul înşelător al ştiinței. După cum spunea Părintele Serafim: „Este un fel de teologie ştiințifico-fantastică, produsul *credinței* (o credință ateistă, dar totuşi credință). Că aceasta este atât de larg acceptată dovedeşte cu siguranță cât de jos a căzut astăzi nu numai teologia, ci chiar gândirea sănătoasă clară. (Îmi amintesc de profesorul meu de zoologie din primele clase, când ne explica despre 'marile idei ale omului': pentru el cea mai mare idee pe care a inventat-o omul vreodată a fost ideea evoluției: cu mult mai mare, credea el, decât 'ideea de Dumnezeu'.)"

Cu mult timp înainte, Părintele Serafim caracterizase credința omului modern ca o formă de *chiliasm,* credința în perfectibilitatea acestei lumi căzute. Evoluționismul, în credința sa în dezvoltarea treptată de la inferior la superior, a fost strâns legat de chiliasm. După cum spunea Părintele Serafim, a fost o „deducere aproape inevitabilă din acesta".

Împreună cu chiliasmul, evoluționismul a fost ceea ce Părintele Serafim a numit „o forță primară adânc înrădăcinată, care pare să prindă oamenii nu numai cu atitudinile

lor conştiente ci şi raţionamentul. (Aceasta are o logică: instruirea a început pentru toţi încă din leagăn şi de aceea este foarte greu de clarificat şi privit în mod raţional.) Este un *model de gândire potrivnică* ortodoxiei, nu doar o altă idee.”

În sec. al XVII-lea, fusese o credinţă ştiinţifică *diferită*: credinţa în modelul Newtonian al unui univers deist-mecanicist al ordinii perfecte. Această credinţă s-a perimat un veac mai târziu, fiind satirizată de Voltaire în satira sa *Candide*. După cum a observat Părintele Serafim, şi evoluţionismul a fost o astfel de credinţă trecătoare. Pe de altă parte, „Ortodoxia *nu urmează filosofia vremii*, pentru că ea îşi are propria ei filosofie bazată pe revelaţie. Sfinţii părinţi au o teologie completă a originii omului şi a creaţiei care nu este legată de nici o modă intelectuală care este trecătoare …. Filosofia noastră *nu este a lumii acesteia* şi acesta este *răspunsul* la speculaţiile deşarte ale omului modern!”

Studiind doctrina sfinţilor părinţi cu privire la Creaţia omului şi a lumii, Părintele Serafim a aflat-o atât de clară încât era „uimit de puterea pe care o are ‘evoluţia’ asupra minţilor ortodoxe instruite. Aşa este puterea acestei lumi şi a ideilor ei la modă.”

În cele trei „scrisori deschise” pe care le-a primit Alexei Young ca răspuns la articolul său despre evoluţie, un călugăr din gruparea super-corectă scrisese peste şaizeci de pagini vorbind *în jurul* subiectului evoluţiei fără să-l abordeze în mod direct. El a afirmat că evoluţia (pe care a văzut-o mai degrabă ca *fapt* decât ca *filosofie*!), întrucât se afla în domeniul „cunoaşterii de prim rang”, era cu totul lipsită de importanţă oamenilor duhovniceşti preocupaţi de „cunoaşterea înălţătoare de gradul al treilea”. În viziunea călugărului, dacă un tânăr ortodox vine acasă de la şcoală spunându-i mamei sale că a învăţat că omul a evoluat din specii inferioare, cel mai bun răspuns al mamei ar fi „Fiul meu, Dumnezeu ne-ar fi putut crea pe orice cale a dorit-o El şi *nimeni* altcineva nu va fi vreodată în stare să explice sau să înţeleagă căile Sale. Tot ce putem face este să-I mulţumim că ne-a creat.”

„Dacă nu suntem nebuni”, îi scria Părintele Serafim lui Alexei, „Părintele ________ a plecat undeva în nori şi nu este de loc în legătură cu ceea ce se petrece astăzi în lume, din punct de vedere intelectual – care este de foarte mare importanţă pentru creştinii ortodocşi care trăiesc în lumea aceasta. Încercând să se plaseze cu mult ‘deasupra’ întregii probleme, el *nu* dă impresia că vorbeşte din înălţimile celui de-al treilea grad de cunoaştere (care pare să fie ceea ce încearcă el să insinueze?), ci mai degrabă foloseşte această cunoaştere înălţătoare pentru scopuri raţionaliste. Suntem foarte dezamăgiţi să vedem asemenea mărginire. Răspunsul pe care l-a dat mama ‘tânărului licean’ ortodox –însumează cu claritate ‘răspunsul’ lui la întreaga problemă a evoluţiei …. Poate fi el cu adevărat atât de inconştient de scopurile anti-creştine ale unei astfel de educaţii ‘ştiinţifice’? Răspunsul lui este o invitaţie deschisă făcută tineretului ca să accepte orice îl învaţă profesorii – pentru că noi sărmanii creştini ortodocşi, vai, având cunoştinţe atât de înalte, nu putem ‘şti mai bine’.”

După cum arăta Părintele Serafim, o abordare atât de şovăielnică vine de la oamenii care se simt *nesiguri* cu privire la evoluţie (întrucât aceasta contrazice atât de evident tradiţia scripturistică şi patristică) şi în acelaşi timp e *ameninţată* de anti-evoluţionism (fiindu-le ruşine să apară „înapoiaţi”. „fundamentalişti”, etc.). Totuşi, pentru Părintele Serafim, aceasta nu fusese niciodată o dilemă. El scria: „Eu am privit întotdeauna evoluţionimul, în toate ramificaţiile lui, ca o parte importantă a bagajului intelectual ‘american modern’ pe care l-am lăsat în urmă când am devenit ortodox şi niciodată nu mi-a trecut prin minte că vreun creştin ortodox conştient l-ar privi ca fiind lipsit de importanţă, în special acum când mulţi oameni de ştiinţă l-au abandonat (numai pe baze ştiinţifice), când presupunerile pseudo-religioase ale susţinătorilor acesteia sunt atât de evidente şi când este atât de legată de ecumenismul masonic şi întreaga interpretare pseudo-religioasă.”

Aici Părintele Serafim a făcut referire la scopul chiliastic împărtăşit atât de evoluţionism cât şi de ecumenism, apariţia unei „noi ordini" în care toate standardele anterioare, văzute ca relative faţă de o anumită etapă dintr-un proces, vor fi schimbate în întregime. În legătură cu aceasta, el a considerat extrem de important să se familiarizeze cu scrierile lui Teilhard de Chardin, unul dintre „profeţii" cei mai influenţi ai „noului creştinism". Paleontolog şi filosof religios romano catolic, Teilhard a reuşit să ducă evoluţia la concluzia sa chiliastică logică. El scria: „Lumea modernă este o lume în evoluţie; de aici, conceptele statice ale vieţii spirituale trebuie să fie regândite şi teoriile clasice ale lui Hristos trebuie să fie reinterpretate". El a privit perfecţiunea şi nemurirea epocii care nu vine potrivit înţelegerii celeilalte lumi a creştinismului tradiţional, ci ca o „dezvoltare" evolutivă a lumii prezente. După Teilhard, în acest proces, „super-Hristos" se formează în lume, determinând „o sinteză a lui Hristos şi a universului". El a afirmat că acest „Hristos evolutiv" va aduce o unitate a tuturor religiilor: „O convergenţă generală a religiilor pe un Hristos universal care le satisface pe toate în mod esenţial: aceasta mi se pare singura prefacere posibilă a lumii şi singura formă în care se poate concepe o religie a viitorului." În mod clar, aceasta este religia lui Antihrist, „apariţia" unui pseudo-Hristos care promite o împărăţie „spirituală" a acestei lumi.

„Teilhard", scria Părintele Serafim, „se află într-o profundă armonie *atât* cu perspectiva modernă cât şi cu catolicismul, ambele 'converg' acum într-o nouă viziune a lumii. Oricât de puternic ar putea să pară Teilhardismul pentru a rupe cu anumite aspecte ale catolicismului de ieri, nu poate fi nici o îndoială că el se află în armonie în modul cel mai profund cu acesta, şi exprimă în mod admirabil curentul 'spiritual' cel mai profund al Romei apostate: folosirea 'celeilalte lumi' pentru un scop chiliastic al acestei lumi, sau aşa cum au exprimat-o ultimii papi, 'sanctificarea lumii'….[324] Teilhard a văzut corect acea evoluţie, dacă este adevărat, nu poate fi cuprinsă într-un compartiment al gândirii omeneşti. El nu a avut grijă să 'împace' evoluţia cu probleme simple ale tradiţiei şi dogmei creştine, pentru că el a văzut corect că nu *există* nici o posibilitate de împăcare. Evoluţia este o 'nouă revelaţie' pentru om şi aceasta vine acum peste omenirea cea de pe urmă. În lumina evoluţiei totul trebuie să se schimbe – nu doar 'imaginea lumii statice' a Sfintei Scripturi şi a sfinţilor părinţi, ci întreaga viziune a omului faţă de viaţă, Dumnezeu, Biserică."

Pentru acest motiv, Părintele Serafim nu a fost de acord cu „habotnicii" care se preocupau doar de dezrădăcinarea acelor idei moderne care atacau direct Biserica (masoneria, ecumenismul), ignorând alte filosofii ca evoluţionismul. El a scris unuia dintre criticii lui Alexei, „Nu văd cum se poate nega faptul că ideile 'moderne' sunt un tot: acestea se formează mai întâi în afara Bisericii, se dezvoltă în minţi agnostic-ateiste şi apoi se pun în mişcare în întreaga societate până când ajung la Biserică, schimbându-şi forma între timp ca să se potrivească cu fiecare curent de idei. 'Evoluţia' este o idee care încă nu a atacat direct ortodoxia. Dar iată ce a făcut deja romano-catolicismului: nu este adevărat că întreaga fărâmiţare a romano-catilicismului din ultimul deceniu se leagă direct de 'declanşarea' Teilhardismului (ale cărui cărţi erau mai mult sau mai puţin interzise până atunci) în aceeaşi perioadă?…

Am fost destul de surprinşi când tu (şi Părintele ______ după câte îmi amintesc) ai spus că nu l-ai citit pe Teilhard şi nu-i cunoşteai ideile; adică, aştepţi valul care să lovească ortodoxia înainte de a începe să te gândeşti asupra subiectului. Da, într-adevăr, Teilhardismul este 'creştinismul' (şi 'ortodoxia') viitorului, sau mai degrabă fundamentul său metafizic (se potriveşte foarte bine cu fenomenul 'harismatic'), şi nu este de loc prea devreme să aflăm ce ne loveşte! Aici este foarte posibil ca poziţia lui Alexei (ca laic în mijlocul lumii şi venind din afara ortodoxiei care a fost deja stăpânită de spiritualitatea şi filosofia 'evolutivă') i-a dat posibilitatea să fie conştient de ceva

[324] După cum am spus, teologilor ortodocşi modernişti le plăcea, de asemenea, să se folosească de această expresie, fiind foarte la modă pe atunci.

care, cu atât mai mult cuprindea ortodocşi (clerul, călugării, ortodocşi până la moarte), pur şi simplu încă nu se vede. Cât de bucuros am fost să aflu acest 'ascunziş' când am devenit ortodox, pentru că am văzut că în această 'lume fără ajutor', aş putea să-mi schimb complet orientarea intelectuală (ca să nu pomenesc de cea spirituală) şi să nu mai gândesc de loc în termenii despotismului de idei dominante (în care evoluţia are un loc cheie). Totuşi, am observat că alţi convertiţi nu păreau să îmbrăţişeze această problemă şi unii dintre ei au început să comenteze cum acest curent modern sau altul poate fi înţeles sau acceptat sau criticat în termenii ortodoxiei – o interpretare falsă, pentru că sunt implicate două lumi foarte diferite şi deosebirea este mai mare decât aceea dintre două limbi cu totul diferite ….

Suntem cu totul de acord cu Alexei că 'evoluţia este unul dintre conceptele cele mai primejdioase cu care se confruntă creştinii ortodocşi de astăzi' – poate că aceasta este cheia (intelectuală) spre asaltul asupra Bisericii 'filosofiei' însăşi (şi chiar aşa stau lucrurile) a lui Antihrist care vine."

PĂRINTELE SERAFIM a înţeles că această luptă nu se ducea în aşa mare măsură cu evoluţia fizică ateistă şi absurdităţile acesteia, cât cu aşa zisele forme mai „rafinate" ale evoluţiei teiste sau spirituale. Acestea, a spus el, „nu sunt de loc mai 'rafinate', ci mai nedesluşite şi neclare!… Întrucât îi înţeleg motivele, evoluţia 'teistă' este invenţia oamenilor care, se *tem* că evoluţia fizică este într-adevăr 'ştiinţifică', se folosesc de 'Dumnezeu' în diferite momente ale progresului evolutiv pentru a nu fi eliminat, pentru a pune de acord 'teologia' cu 'ultimele descoperiri ştiinţifice'. Dar acest fel de gândire artificială este satisfăcătoare numai pentru minţile cele mai neclare şi încurcate (pentru care, în mod evident, 'Dumnezeu' a dat energia şi ordinea care nu pot fi explicate potrivit celei de a doua legi a termodinamicii): nu este mulţumitoare nici pentru teologie nici pentru ştiinţă, ci doar amestecă cele două domenii. Iarăşi, evoluţia 'spirituală' aplică 'concluziile' evoluţiei fizice ateiste la domeniul 'spiritual' şi ajunge la rezultate care sunt monstruoase şi inacceptabile fie din punct de vedere ştiinţific fie teologic: un amestec şi o confuzie care se poate numai ascunde într-un jargon fantastic în stilul lui Teilhard de Chardin. Aceste două feluri de evoluţie depind în întregime de acceptarea evoluţiei fizice şi dacă se dovedeşte a fi greşită se prăbuşeşte; şi în plus, acestea sunt contradictorii pentru că întregul obiectiv şi scopul teoriei evoluţiei fizice este de *a afla o explicaţie a lumii fără Dumnezeu*; adică, evoluţia fizică este *prin natura ei ateistă* şi este ridicol când 'teologii' aleargă după ultima teorie 'ştiinţifică' în scopul de a nu rămâne în urma vremurilor."

Pe când Părintele Serafim scria acestea, se manifesta o tendinţă clară printre „teologii" ortodocşi populari de a propovădui evoluţionismul. Revista Mitropoliei pentru adolescenţi, *Preocupare*, a publicat un articol intitulat „Evoluţia: Metoda de Creaţie a lui Dumnezeu". Autorul, Teodosie Dobzanski, era un evoluţionist foarte cunoscut care primise doctoratul honoris causa de la Seminarul Sf. Vladimir. „Iată argumentele unui 'evoluţionist ortodox'," comenta Părintele Serafim. „Citeşte printre rânduri şi afli răspunsul: acest om crede în Dumnezeu aşa cum crede în El un adevărat creştin ortodox? Nu! Acesta crede în El aşa cum crede omul 'modern', acesta este deist. Concluzia sa este foarte revelatoare: 'Unul dintre cei mai mari gânditori ai vremii noastre, Teilhard de Chardin, a scris următoarele: „Evoluţia este o teorie, un sistem sau o ipoteză? Este cu mult mai mult – este un postulat general spre care trebuie să se plece toate teoriile, toate ipotezele, toate sistemele şi trebuie îndeplinită pentru a fi posibilă şi adevărată. Evoluţia este o lumină care luminează toate faptele, o traiectorie pe care trebuie să o urmeze toate căile gândirii – aceasta este evoluţia.'"

Mai demult, Teilhard fusese lăudat de teologii şcolii din Paris care voiau să ţină pasul cu moda. Unul dintre ei, Părintele John Meyendorff, scrisese că Teilhard a fost

„legat de intuiția extraordinară a părinților ortodocşi ai Bisericii";[325] pe când altul, Nikita Struve, a spus că Teilhard „înfrânse abordarea negativă despre lume, care este adânc înrădăcinată printre creştini."

Părintele Serafim remarca, „Lipsa de cultură patristică din zilele noastre este atât de mare încât oricare 'teolog' poate spune orice şi poate să atribuie afirmația unui 'sfânt părinte' şi să nu fie corectat. În special cu privire la evoluție se pot face afirmații extrem de ambigue care par să dea o justificare 'patristică' pentru credința în această doctrină modernă."

Toate „legăturile vii" pe care le cunoştea Părintele Serafim – de la Părintele Mihail Pomazanski, teolog, la I. M. Andreev, doctor în medicină – erau conştiente că teoria evolutivă era mai degrabă o credință decât ştiință pură. Totuşi, criticii articolului lui Alexei Young au continuat să oprească un alt gânditor tradițional, Dr. Alexander Kalomiros, ca unul ce se afla de partea evoluției. Neputând citi articolul lui Kalomiros în greceşte, Părintele Serafim a fost înşelat, considerând că numele lui fusese defăimat în repetate rânduri în felul acesta. El apreciase traducerea engleză a criticii puternice a lui Kalomiros asupra ecumenismului, *Împotriva unirii false*, şi nu şi-a putut imagina cum a putut acelaşi autor să fie de partea evoluției. I-a scris lui Kalomiros întrebându-l despre punctele sale de vedere şi acesta i-a promis să-i trimită un răspuns detaliat în limba engleză, cu citate din sfinții părinți. „Aşteptăm aceasta cu plăcere cu mintea deschisă şi cu nădejde!" I-a scris Părintele Serafim lui Alexei. „Sperăm să primim o confirmare a bănuielii noastre că realmente se greşeşte când se face referire la el ca fiind susținător al evoluției."

După câteva luni, părinții au primit o scrisoare de 40 de pagini de la Kalomiros. „Trebuie să mărturisesc", a scris din nou Părintele Serafim lui Alexei, „că este mult peste aşteptările noastre – el consideră teoria 'evoluționistă' destul de naturală şi incompetentă, încheiată cu 'animalul evoluat Adam' şi 'cel care neagă evoluția neagă Sfintele Scripturi'. Totuşi, într-un fel suntem destul de bucuroşi de aceasta – pentru că acum am aflat *pentru prima oară* un 'evoluționist' ortodox vrendic de stimă care vrea să fie foarte cinstit față de problemele despre care eu consider că alții se tem să vorbească de frică să nu supere 'conştiințele slabe' care se află sub 'influențe apusene'."

„Din punct de vedere patristic", scria Părintele Serafim, scrisoarea lui Kalomiros era „foarte slabă …. El îşi bazează întregul argument pe două sau trei pasaje patristice, interpretate foarte unilateral …. În mod evident Kalomiros a mers al părinții care *cunoşteau deja* că evoluția este un 'adevăr'. Era limpede că el *nu* se gândise foarte serios să analizeze presupunerile adevărului 'evoluției', aşa că va trebui să începem să-i cerem să gândească şi să *nu* îndrepte spre sfinții părinți ideile sale preconcepute bazate pe 'judecata' apuseană …. Omul *nu* este teolog, dar citeşte părinții când mai bine când mai rău …. El este *foarte* neclar cu privire la sensul cuvântului 'evoluție' – şi consideră că dezvoltarea de la embrion la omul matur înseamnă 'evoluție' şi că existența diferitelor rase de oameni se datorează 'evoluției'."

Părintele Serafim s-a ostenit mult ca să alcătuiască un răspuns, care s-a dovedit a fi la fel de lung ca şi scrisoarea[326] lui Kalomiros. De la început i-a spus lui Kalomiros că „multe discuții dintre 'evoluționişti' şi 'anti-evoluționişti' sunt inutile pentru un motiv esențial: de obicei ei nu discută despre acelaşi lucru …. Pentru a preciza, voi spune *exact* ce înțeleg eu prin cuvântul 'evoluție', care este sensul pe care îl are în toate manualele despre evoluție … toate manualele ştiințifice definesc evoluția ca o teorie specifică privind CUM au apărut ființele în timp: *prin transformarea unui soi de ființă în alt soi, 'forme complexe derivând din forme mai simple' într-un proces natural care a necesitat nenumărate milioane de ani.* (Storer, 'Zoologie generală')….

[325] Părintele John Meyendorff, „ Teilhard de Chardin", *Vestnik*, no. 95-96 (1970), p. 32 (în lb. rusă).

[326] O variantă prescurtată a scrisorii Părintelui Serafim către Kalomiros a fost publicată în *Jurnalul manifestărilor divine* (San Francisco, California, toamna 1989 – iarna 1990).

„Doresc să mă fac foarte înţeles: nu neg total faptul *schimbării şi dezvoltării* în natură. Că un om matur se formează dintr-un embrion; că un copac mare creşte dintr-o ghindă mică; că se dezvoltă noi *varietăţi* de organisme, fie 'rase' umane ori diferite feluri de pisici şi câini şi pomi fructiferi – dar toate astea *nu înseamnă evoluţie*: este numai variaţie *în cadrul* unui gen de specii definite; aceasta nu dovedeşte şi nici măcar nu sugerează (numai dacă crezi deja asta din motive ne-ştiinţifice) că un gen sau o specie se dezvoltă în alta şi toate fiinţele existente sunt produsul unei asemenea dezvoltări dintr-unul sau câteva organisme primitive….

Nimeni, fie 'evoluţionist' sau 'anti-evoluţionist', nu va nega că 'proprietăţile' fiinţelor se pot schimba, dar aceasta nu este o dovadă a evoluţiei *dacă nu* se poate arăta că *un gen sau o specie se poate transforma în alta* şi chiar mai mult, că *fiecare specie se transformă în alta printr-un lanţ cu verigi neîntrerupte mergându-se înapoi până la organismele cele mai primitive.*"

Părintele Serafim a citat pasaje lungi din *Hexaimeronul* Sfântului Vasile cel Mare ca să arate că acest mare sfânt părinte, instruind despre *schimbare*, era clar împotriva oricărui fel de idei *transformiste* (evoluţioniste). Părintele Serafim scria, „în mod foarte evident, sfinţii părinţi nu credeau în nici un fel de astfel de teorie – *pentru că teoria evoluţiei n-a fost inventată până în timpurile moderne* …. Sunt sigur că veţi fi de acord cu mine că noi nu suntem liberi să interpretăm Sfintele Scripturi după cum ne place, ci trebuie să le interpretăm aşa cum ne învaţă sfinţii părinţi. Mă tem că nu toţi cei care vorbesc despre Geneza şi evoluţie acordă atenţie acestui principiu. Unii oameni sunt atât de preocupaţi să combată fundamentalismul protestant că merg extrem de departe ca să respingă pe oricine doreşte să interpreteze textele sacre 'în mod literal'; dar procedând astfel ei nu se referă niciodată la Sf. Vasile cel Mare sau alţi comentatori ai cărţii Geneza, care afirmă foarte clar principiile pe care trebuie să le urmăm în interpretarea textului sacru."

Din scrierile multor părinţi, Părintele Serafim a reuşit să demonstreze că aceştia au înţeles cu adevărat cartea Geneza „cu simplitate", adică „aşa cum este scrisă", şi faptul că ei au atras atenţia împotriva „desluşirii" lucrurilor din această carte care sunt greu de înţeles pentru gândirea noastră. El a arătat că toţi părinţii au explicat că primul om Adam ca şi primele fiinţe „au apărut într-un chip diferit faţă de toţi descendenţii lor": *nu au apărut prin generare naturală ci prin cuvântul lui Dumnezeu*…

„Doctrina evoluţiei încearcă să descifreze tainele creaţiei lui Dumnezeu cu ajutorul cunoaşterii naturale şi a filosofiei oamenilor, neadmiţând posibilitatea că există ceva în aceste taine care îi aşează dincolo de capacităţile cunoaşterii; pe când cartea Geneza este o relatare a creaţiei lui Dumnezeu *văzută în viziune divină de către înaintevăzătorul Domnului Moise* şi această viziune este confirmată şi de experienţa sfinţilor părinţi de mai târziu….

Cred că ştiinţa modernă, în majoritatea cazurilor, cunoaşte mai multe decât Sf. Vasile, Sf. Ioan Hrisostom, Sf. Efrem şi alţi părinţi despre proprietăţile peştilor şi astfel de adevăruri specifice; nimeni nu va nega aceasta. *Dar cine cunoaşte mai multe despre calea prin care lucrează Dumnezeu*: ştiinţa modernă, care nu este sigură că Dumnezeu există şi în orice caz încearcă să explice totul fără El; sau *aceşti purtători de Dumnezeu sfinţi părinţi*?"

Partea finală a scrisorii Părintelui Serafim prezenta cea mai importantă problemă care se ridică pentru teologia ortodoxă de către teoria evoluţiei: *natura omului* şi în special natura primului om creat Adam. Kalomiros, încercând să supună problema Genezei ideilor transformiste, afirmase că omul este în mod natural şi originar, un animal evoluat şi că natura sa animalică fusese insuflată cu har pe o anumită treaptă a evoluţiei, separându-l de alte fiinţe. Totuşi, Părintele Serafim a arătat că Părinţii ne-au învăţat că natura omului este *una*, că trupul său a fost creat dintru început *nestricăcios* şi că întreaga sa natură s-a schimbat şi a devenit stricăcioasă prin cădere.

Interpretarea „naturalistă” a lui Kalomiros se potriveşte mai bine teoriei de mai târziu a lui Thomas Aquinas decât învăţăturii de Dumnezeu luminată a sfinţilor părinţi. Citând din *Summa Theologica*, Părintele Serafim a demonstrat că Aquinas „nu cunoştea că *natura omului s-a schimbat* după căderea în păcat,” şi că el (Aquinas) a înţeles lumea creată primordial la fel ca şi „evoluţioniştii creştini” moderni, numai din punctul de vedere al lumii căzute. Extrem de diferită era interpretarea sfinţilor părinţi, care au văzut lumea primordială ca existând dintr-o rânduială cu totul diferită de aceea a pământului prezent, stricăcios. Părintele Serafim scria: „Existenţa lui Adam şi a lumii celei dintâi fusese aşezată pentru totdeauna dincolo de cunoaşterea ştiinţei prin obstacolul căderii în păcat al lui Adam, care a schimbat firea lui Adam şi a creaţiei şi însăşi natura cunoaşterii. Ştiinţa modernă cunoaşte numai ceea ce se observă şi ceea ce se poate deduce *în mod just* din observare …. Adevărata cunoaştere a lui Adam şi a lumii primordiale – atâta cât ne este de folos să cunoaştem – este accesibilă numai în revelaţia lui Dumnezeu şi în vedenia divină a sfinţilor.”

RĂSPUNSUL lui Kalomiros către Părintele Serafim care a venit în doi ani, a fost foarte dezamăgitor. Kalomiros a spus că el nu cunoştea despre nici un om de ştiinţă care a cercetat evoluţia atât de mult ca el. Acuzându-l pe Părintele Serafim că este „împotriva ştiinţei”, el a susţinut „teoria recapitulării” a lui Haeckel despre embrionul uman ca dovadă a evoluţiei: o teorie pe care Părintele Serafim o ştia că fusese deja respinsă şi înlăturată de către evoluţioniştii înşişi ca o fantezie a secolului al XIX-lea. Făcând această greşeală elementară, Kalomiros i-a spus totuşi Părintelui Serafim că nu i-a permis să discute cu el nici o problemă ştiinţifică până primise titluri superioare în ştiinţe fizice: „Un refugiu tipic”, scria Părintele Serafim, „al cuiva, care nu vrea o discuţie liberă asupra subiectului!” Kalomiros l-a mai acuzat pe Părintele Serafim că se află sub „influenţă apuseană”: sub asemenea influenţă, spunea el, că era imposibil ca Părintele Serafim să înţeleagă ce încerca el să spună.

Părintele Serafim l-a asigurat pe Kalomiros că nu era „împotriva ştiinţei”. El scria: „Eu nu am un titlu înalt de ştiinţă, dar am participat la cursuri de zoologie la colegiu şi am studiat multe izvoare ştiinţifice despre teoria şi faptele evoluţiei …. Se pare că nu îţi dai seama de imensa *literatură ştiinţifică* din ultimii ani care este extrem de critică la adresa teoriei evoluţioniste, care vorbeşte despre îndreptarea ei către poezie şi metafore în locul teoriei ştiinţifice (Prof. Constance, profesor de botanică la Universitatea Berkeley din California), sau chiar îi neagă validitatea cu totul. Dacă vrei (dar este foarte nepotrivit!), aş putea să alcătuiesc o listă de *sute* (dacă nu cumva *mii*) de oameni de ştiinţă renumiţi, care acum fie nu mai cred în întregime în evoluţie, ori afirmă că este o teorie ştiinţifică foarte discutabilă.”

ARTICOLUL lui Alexei reamintise de un studiu al său, şi unul al Părintelui Serafim. Împreună au hotărât să scoată o carte, intitulată ca o încercare *Geneza, Creaţia şi omul cel dintâi: o interpretare ortodoxă*. Părintele Serafim urma să scrie comentariul patristic asupra Genezei şi un eseu asupra originilor filosofice ale evoluţiei, în timp ce Alexei urma să scrie despre evoluţie ca teorie ştiinţifică şi despre „evoluţia creştină”. Părintele Serafim i-a scris lui Alexei: „Studiul nostru poate da o imagine ‘completă’, care va aduce lumină multor minţi. Cu siguranţă că mintea mea s-a limpezit acum, întrucât anterior nu mă gândisem în amănunt la multe aspecte ale problemei.”

Corespondenţa Părintelui Serafim cu Kalomiros subliniase importanţa de a fi de acord cu discuţiile apusene asupra subiectului evoluţie. Ca şi cel care îi scrisese lui Alexei „Scrisorile deschise”, Kalomiros s-a mândrit că se află în aceste discuţii la un nivel superior. Totuşi, după cum arăta Părintele Serafim, un om nu poate face aceasta dacă nu este conştient de ele …. Problema evoluţiei nu se poate discuta de loc dacă

omul nu are o înțelegere de bază a 'dovezilor' științifice a acesteia …. Prin aceasta nu înțeleg că cineva trebuie să fie specialist științific pentru a discuta latura științifică a problemei – latura științifică *nu* este cea mai importantă şi specialiştii greşesc de obicei concentrându-se prea mult asupra ei; dar dacă cineva nu este suficient de conştient de latura științifică, atunci nu va fi în stare să înțeleagă problema în întreaga ei complexitate. De exemplu, cineva nu poate spune cu certitudine dacă omul se află pe pământ de şapte sau opt mii de ani ('mai mult sau mai puțin', după cum spun deseori părinții), dacă cineva nu cunoaşte de loc principiile stabilirii radiometrice a timpului, straturile geologice, etc., care 'dovedesc' că omul este vechi de 'milioane de ani'. Şi aceste cunoştințe nu sunt de loc esoterice – principiile de bază ale datării radiometrice (destul pentru a arăta punctele ei tari şi slabe) se pot explica într-un articol destul de scurt. Şi problema dacă omul se află pe pământ de câteva *mii* sau câteva *milioane* de ani este una care cu siguranță atinge unele probleme ortodoxe de bază – dacă genealogiile Scripturii sunt de fapt genealogii (aşa cum credeau cu certitudine toți părinții) sau chiar liste incomplete care conțin multe spații mari libere între ele; dacă unii patriarhi ai Vechiului Testament (dacă acestea nu sunt genealogii) nu ar putea fi 'simboluri' în loc de oameni concreți; dacă Adam a existat vreodată (în special văzând ce pare teoria care este acum la modă printre evoluționişti – 'poligenism', că multe specii pornesc simultan în multe perechi); etc. Acesta este doar un exemplu care să arate că pentru a ajunge undeva în această problemă, omul trebuie să aibă o conştiință laică de bază a probelor științifice pro şi contra evoluției …. Ca principiu de bază, desigur, trebuie să presupunem că *adevărul* științific (ca opus al diferitor păreri şi prejudicii) nu poate contrazice *adevărul* revelat numai dacă le înțelegem pe amândouă în mod corect."

În mod precis, primii Părinți au abordat știința astfel. Comentând *Hexaimeronul* din sec. al V-lea al Sf. Vasile cel Mare, Părintele Mihail Pomazanski scria: „Sf. Vasile recunoaşte toate *adevărurile* științifice ale științei naturale. Dar el nu acceptă *concepțiile* filosofice, sau interpretările acestor adevăruri, care au fost contemporane cu el: teoria mecanicistă a originii lumii şi altele asemenea …. Sf. Vasile ştia cum să se ridice deasupra teoriilor contemporane lui cu privire la principiile de bază ale lumii şi *Hexaimeronul* său se află deasupra teoriilor anterioare aşa cum pasărea zboară deasupra tuturor ființelor care trăiesc pe pământ."[327]

Investigând aspectul științific al evoluției, Părintele Serafim a aflat că mulți dintre evoluționişti admiteau că nu exista pentru aceasta *dovadă* reală, dar că aceasta „are sens", sau „alternativa este de neconceput" – altfel spus, creația lui Dumnezeu. Ei au afirmat că pentru un om de ştiință adevărat simpla teorie a evoluției este un mijloc convenabil de clasificare şi un alt model la fel de științific va fi acceptabil întocmai.

Părintele Serafim a citat pe cronicarul de idei J. D. Randall, Jr., el însuşi evoluționist, care spunea: „Biologii admit că nu ştim precis care sunt cauzele originii speciilor noi. Trebuie să recurgem la convingerea științifică că acestea apar datorită schimbărilor chimice din plasma încă nedezvoltată". Este vorba de *convingere* pentru că schimbări mai mari care să transforme o specie în alta nouă nu au fost demonstrate niciodată, ci numai modificări în cadrul unui anumit tip al aceleiaşi specii. Nici mărturia fosilei nu a reuşit să aducă dovezi de acest fel: fiecare specie apare la un moment dat. „De fapt", scria Părintele Serafim, „Darwin a fost extrem de îngrijorat pentru aceasta. El a spus, 'Potrivit teoriei mele, ar trebui să existe cel puțin un milion de specii intermediare şi nu am găsit nici una niciodată. Dar vom aştepta până când mărturia fosilelor va fi mai completă.' Oamenii de ştiință de astăzi spun că mărturia fosilelor este extrem de completă; există mai multe specii fosile cunoscute decât specii vii şi s-au mai aflat puține care ar putea fi interpretate ca fiind oarecum o specie intermediară. Acestea

[327] *Calea ortodoxă*, (Jordanville, New York: Holy Trinity Monastery, 1958), p. 39, 41 (în lb. rusă).

vor vorbi despre pterodactil şi vor spune că aceasta este o reptilă care se transformă în pasăre. Dar de ce nu se poate spune că este o reptilă cu aripi?”

În scrisoarea sa către Kalomiros, Părintele Serafim vorbise despre fosilele folosite pentru a „dovedi” transformarea omului din maimuţă. Acest comentariu este cu mult mai interesant în sensul că lămureşte mai clar influenţa lui Teilhard de Chardin asupra ideilor moderne. Părintele Serafim a arătat că, „Teilhard era strâns legat de descoperirea şi interpretarea aproape a tuturor mărturiilor fosile pentru ‘evoluţia omului’ care au fost decoperite în timpul vieţii sale….

Mărturia ştiinţifică a fosilelor pentru ‘evoluţia omului’ constă în: omul de Neandertal (multe specimene); omul Beijing (câteva cranii); ‘oamenii’ numiţi Java, Heidelberg, Piltdown (până acum douăzeci de ani) şi recentele descoperiri din Africa: *toate extrem de fragmentar*; şi alte câteva. *Întreaga mărturie fosilă a ‘evoluţiei omului’ ar putea fi cuprinsă într-o cutie de mărimea unui coşciug mic* şi este adunată din locuri foarte diferite de pe pământ, fără nici o indicaţie solidă a unei perioade *relativ* întinse (cu mult mai puţin ‘absolută’) şi fără nici un indiciu cu privire la cât de legaţi erau unul de altul aceşti ‘oameni’ diferiţi, fie prin origine sau rudenie.

În plus, unul dintre aceşti ‘strămoşi de evoluţie ai omului’, ‘omul Piltdown’, a fost descoperit cu douăzeci de ani în urmă pentru că a fost o *înşelătorie gândită dinainte*. Acum este un fapt interesant că Teilhard de Chardin a fost *unul dintre decoperitorii ‘omului Piltdown’* – un fapt pe care nu-l veţi afla în majoritatea manualelor sau în biografiile lui….

Mai târziu, acelaşi Teilhard de Chardin a luat parte la descoperirea, şi mai presus de toate, la ‘interpretarea’ ‘omului Beijing’. S-au găsit câteva cranii ale acestei fiinţe şi era cel mai bun candidat care fusese găsit până atunci ca ‘legătură lipsă’ între omul modern şi maimuţe. Datorită acestei ‘interpretări’ (pentru că până atunci el pusese bazele unei reputaţii ca unul dintre marii paleontologi ai lumii), ‘omul Beijing’ a fost introdus în manuale ca strămoş al omului – cu o totală desconsiderare a adevărului de necontestat că oasele umane moderne s-au găsit în acelaşi depozit şi pentru că cineva fără prejudicii ‘cu privire la evoluţie’ era foarte clar că această ‘maimuţă Beijing’ fusese folosită ca hrană de către fiinţele umane (pentru că era o gaură la baza fiecărui craniu al ‘omului Beijing’ prin care fusese scos creierul).

Teilhard de Chardin a mai avut legătură cu descoperirea şi mai presus de toate, cu interpretarea unor descoperiri ale ‘omului Java’ care erau fragmentare. De fapt, peste tot unde mergea, a aflat ‘mărturie’ *care se potrivea exact aşteptărilor lui* – adică, acel om a ‘evoluat’ din maimuţe.

Dacă veţi examina cu obiectivitate întreaga mărturie fosilă pentru ‘evoluţia omului’, cred că veţi afla că nu există nici o dovadă justă decisivă sau măcar mică pentru această ‘evoluţie’. Se crede că mărturia este dovadă pentru evoluţia umană pentru că oamenii vor să creadă asta; ei cred într-o filosofie care pretinde că omul a evoluat din maimuţă. Dintre toţi ‘oamenii’ fosilă numai omul de Neandertal (şi desigur omul de Cro-Magnon, care este pur şi simplu om modern) pare să fie adevărată; şi el este pur şi simplu ‘Homo Sapiens’, care nu este mai diferit de omul modern decât se deosebesc oamenii moderni unul de altul, o variantă în cadrul unui tip definit sau specie. Vă rog să observaţi că *imaginile* omului de Neandertal din manualele despre evoluţie sunt invenţii ale maeştrilor *care au o idee preconcepută a felului cum trebuie să fi arătat ‘omul primitiv’*, bazată pe filosofia evoluţionistă!”

În studiile sale, Părintele Serafim a găsit lucrarea unor „creaţionişti ştiinţifici”, foarte utilă pentru că, spunea el, „ei au căutat mărturie care fusese neglijată în mod selectiv de către evoluţioniştii convinşi (de exemplu, mărturia extraordinară a unui pământ cu o vechime ‘mai mică de 10.000 de ani’, care trebuie apreciată clar împotriva dovezii pentru un pământ cu mult mai vechi… etc.)… Prezentarea pe care au făcut-o pentru ‘modelul Creaţiei’ este o interpretare promiţătoare la o viziune mai obiectivă a

întregii probleme. Desigur că opiniile lor religioase suferă de mărginirea fundamentalismului (în special, necunoaşterea întregului domeniul patristic despre interpretarea Genezei – dar oamenii cei mai ortodocşi au aceeaşi lipsă de cunoaştere!).”[328]

După cum i-a spus Părintele Serafim lui Alexei, în legătură cu cartea pe care o scriau ei, scopul lor nu ar trebui să fie de a dovedi evoluția falsă şi creația extraordinară adevărată, ci mai degrabă să arate că „evoluția, prezentată în mod popular ca ‘realitate’ şi ‘adevăr’, nu are nici o dovadă ştiințifică coercitivă pentru a o sprijini. Toate pretinsele ‘dovezi’ ale evoluției pot fi folosite în mod egal pentru a ‘dovedi’ o altă teorie, care depinde de presupunerile voastre.”

PĂRINTELE SERAFIM nu a trăit să vadă publicată cartea lui şi a lui Alexei. Alexei a trimis schițe primare ale propriilor sale capitole, Părintelui Serafim, care le-a revizuit şi a completat acest material cu propriile sale scrieri, trimițând totul unui profesor de ştiințe ale naturii pentru revizuire; dar întregul material încă nu a fost adunat ca un tot unitar într-o carte. Până în 1981, cu un an înainte de a muri, Părintele Serafim a scris un comentariu despre primele două capitole din Geneza, bazat pe mărturia unanimă a sfinților părinți. Acest comentariu l-a prezentat într-o serie de cuvântări ținute pelerinilor veniți la mânăstire. Cei opt ani de gândire şi de lectură asupra acestui subiect nu fuseseră în zadar. Până când a ieşit în public cu materialul din mintea sa patristică matură, era mai clar decât orice, că el scrisese de mai înainte despre acest subiect. Şi cât de însuflețitoare era învățătura părinților pe care el o scotea la iveală din destul, că era cu mult mai întăritoare decât încercările altora de a răsuci sfinții părinți în scheme ale raționalismului modern!

Văzând cum a manipulat Kalomiros subiectul, Părintele Serafim fusese la un moment dat descurajat, intrând într-o mare încurcătură. Dar spre marele nostru folos, el a fost în stare să biruiască această stare, primind din nou insuflarea directă de la părinți. Şi în biruirea ispitei – purtată în el din copilărie – de a simți că el „ştia mai bine” decât bătrânii, Părintele Serafim a arătat cât de *impresionantă* şi de mult preț este mintea patristică. În mod clar, din ceea ce a scris el, se poate vedea că aceasta nu este de loc o minte omenească obişnuită, ci ceva divin.

Mulți sfinți părinți, fiind vizionari, ştiau din experiență realitatea omului *aşa cum a fost plănuit să fie*. Ei propovăduiau că starea originală a lui Adam era starea *naturală* a omului şi că starea actuală de stricăciune după cădere este *nenaturală.* Sfinții pot să guste acea stare naturală încă din această viață, să dea cu ochii de acea lume transfigurată, fără de stricăciune, pentru care a fost creat omul.

După cum remarca odinioară Părintele Gherman către Părintele Serafim, una dintre cele mai mari probleme ale creştinilor de astăzi este aceea că ei au pierdut înțelegerea conştientă a felului cum era Adam înainte de cădere, înainte ca însăşi natura sa să se fi schimbat. Părintele Serafim scria: „Deschizându-li-se ochii prin transfigurare, Adam şi Eva au pierdut viața raiului …. De acum înainte ochii lor vor fi deschişi către lucrurile inferioare ale acestui pământ şi vor vedea numai cu mare greutate lucrurile mai înalte ale lui Dumnezeu. Ei nu mai sunt liniştiți, ci au început viața pământească pătimaşă pe care o avem şi astăzi.”

Căpătând pace prin rugăciune şi luptă ascetică, sfinții au refăcut în ei, totuşi într-un trup stricăcios, o anumită măsură a asemănării cu Adam. Ca şi el, ei s-au arătat a fi fără de simțire față de mediu; ca şi el, ei erau învățătorii şi administratorii creației şi toate creaturile îi ascultau. Părinții Serafim şi Gherman, citind Viețile locuitorilor în pustie, erau fermecați de aceste imagini, aproape contemporane, a ceea ce a fost omul la

[328] Părintele Serafim a citit câteva dintre cărțile scose de Institutul de Cercetare a Creației, situat în El Cajon, California, nu departe de casa sa din oraşul San Diego.

început şi la fel, a ceea ce va fi în veacul viitor, când va fi înviat într-un trup nestricăcios.

„Chiar în starea noastră căzută”, întreba Părintele Serafim, nu ni se poate reaminti de rai şi de căderea noastră din acesta, în natura care ne înconjoară? Nu este greu să vedem patimile în animalele peste care noi ar trebui să stăpânim, dar care în mare măsură au pus stăpânire pe noi; şi în foşnetul liniştit al pădurilor (unde şi-au găsit adăpost mulţi luptători asceţi) nu vedem o amintire a raiului plantelor, care au fost plănuite pentru vieţuirea şi hrana noastră şi încă mai există pentru cei care sunt în stare să se ridice să o vadă, ca Sf. Pavel?”

ÎN TIMPUL primei jumătăţi a acestui veac, oamenii de ştiinţă nu erau dispuşi să cerceteze modelul evolutiv. Ei cercetau fiecare ipoteză care să protejeze evoluţia – pentru că pe baza ei se sprijinea totul, toate clasificările lor de date. Acei câţiva oameni de ştiinţă – inclusiv unii foarte importanţi – care au îndrăznit să slăbească această „dogmă”, au fost consideraţi „eretici” şi au fost trecuţi pe lista neagră. Când Kalomiros mergea la şcoală în anii ’50, era nu numai demodat ci chiar anatema în mod indiscutabil, ca să nu crezi în evoluţie; şi de aici încercarea lui, ca „discipol patristic”, să-i determine pe vechii părinţi să creadă şi ei în evoluţie. Mai târziu, după cum am văzut, această situaţie a început să se schimbe. Oameni de ştiinţă mai vestiţi au început să-şi afirme concluziile că modelul evolutiv nu a lămurit datele pe care le găseau. În timpul vieţii Părintelui Serafim, asemenea discuţie fusese limitată în mare măsură în cadrul comunităţii ştiinţifice, aşa încât oamenii care doresc să afle ce se întâmpla, trebuiau, ca şi Părintele Serafim, să studieze cărţi şi reviste de specialitate. Totuşi, în anii care au urmat după moartea sa, sporirea „agnosticismului” oamenilor de ştiinţă faţă de teoria evoluţionistă s-a răspândit mai mult spre publicul larg.[329] Oamenii de ştiinţă caută un model nou, deşi cu greu ştiu încotro să se îndrepte. Este prea mult să presupunem că ei se vor întoarce către „Modelul Creaţiei”, întrucât, după cum s-a menţionat mai devreme, nici creaţia, nici evoluţia nu poate fi dovedită în final: ambele sunt o problemă de filosofie, a unei alegeri de presupuneri. Totuşi, un lucru este cert: cel ce nu crede astăzi în evoluţie, dacă îşi bazează argumentele pe îndoieli serioase după care se conduc chiar oamenii de ştiinţă, cu mult mai puţin se vor număra printre cei care mai susţin că lumea este slabă, decât acelaşi neîncrezător în evoluţie de acum treizeci de ani.”[330]

Astfel, este limpede că în timp ce Kalomiros şi alţii se aflau în urma timpului, în teama lor că evoluţia era o „realitate” sau că s-ar mai putea dovedi astfel, Părintele Serafim era în mod clar înaintea vremii sale. În zilele noastre, omul devine din ce în ce mai ostenit în căutarea sa de a afla, fără ajutorul revelaţiei divine, vreo alcătuire stabilă a adevărului pe care să fixeze toate adevărurile mici pe care le află. Devenind din ce în ce mai puţin sigur despre ce să creadă, individul se retrage numai pentru a se concentra asupra adevărurilor înseşi sau asupra aplicării lor tehnologice.

---

[329] Un număr de exemple uimitoare de acest „agnosticism” se află în cartea *Algeny* de Jeremy Rifking (The Viking Press, 1983), p. 111-156.

[330] De curând teoria evoluţionistă a fost pusă sub semnul întrebării de către Phillip E. Johnson, profesor de Drept la Universitatea Berkeley din California. Avându-şi baza în drept şi logică, el a observat că argumentele expuse în literatura despre evoluţie nu se bazau pe dovadă ci pe retorică. Cartea sa bine gândită şi atent cercetată, *Darwin supus la încercare* (Washington, D. C.: Regnery Gateway, 1991), serveşte ca o introducere bună la subiect.

O altă carte folositoare, publicată după moartea Părintelui Serafim este *Evoluţia*: O teorie în criză de micro biologul Michael Denton (Bethesda, Maryland: Adler&Adler, 1985). Aceasta este o critică sistematică a modelului evolutiv curent, înşirându-se de la paleontologie la biologia moleculară. Denton explică de ce un număr tot mai mare de cercetători ştinţifici pun sub semnul întrebării darwinismul tradiţional, şi de ce teoria populară curentă a „echilibrului întrerupt din când în când” nu reuşeşte să lămurească golurile evolutive între grupe majore de plante şi animale.

Ridicându-se deasupra acestor nisipuri mişcătoare ale modei intelectuale, Părintele Serafim ştia că omul trebuie să cunoască adevărul despre locul de unde a venit, înainte de a şti unde va merge. „Cheia noastră”, îi scria el lui Alexei, „se află în judecata Bisericii, având încredere în părinţii noştri şi sfinţii părinţi care au trăit odinioară. *Oameii sunt pregătiţi să audă aceasta.*”

PARTEA a VII-a

66
Copii

El nu este mort – copilul afecțiunii noastre, –
Ci e plecat în şcoala aceea
Unde nu mai are nevoie de sărmana noastră protecție,
Şi unde Însuşi Hristos stăpâneşte.
- Henry Wadsworth Longfellow

PRINTRE oamenii pe care Vladimir şi Silvia Anderson i-a luat în grijă, se afla Iulia,[331] cu cei trei fii ai ei, de la trei bărbați diferiți, foarte săracă şi tulburată din punct de vedere sufletesc. Convertită la ortodoxie, ea a stat cu familia Anderson mai mult de un an. Cel de al doilea fiu ai ei, un mulatru frumos pe nume Teofil,[332] avea atunci şapte ani. El o însoțea permanent pe Margaret, fiica lui Vladimir, un copil frumos, cu părul blond, care era de aceeaşi vârstă cu el. Când venise la Mânăstirea Sf. Gherman pentru prima dată în 1969, Margaret fusese prima persoană de sex feminin care a păşit pe acele porți.

În 1971, micuța Maggie s-a îmbolnăvit grav de o infecție generalizată. Doctorii nu ştiau ce să facă, întrucât atunci când încercau să trateze o boală, se agrava altă boală. Maggie începea să slăbească, suferea îngrozitor, cu puțină nădejde de însănătoștire. Familia era mereu în lacrimi. Această perioadă din viața lor a fost atât de dureroasă încât Vladimir şi Silvia s-au hotărât să-şi trimită în altă parte cei doi copii mai mari pentru o vreme, ca să-i crupe de toată tensiunea din jurul lor. Fiica lor Elizabeth, de doisprezece ani a fost trimisă la mânăstirea din San Francisco iar fiul lor Tommy, de unsprezece ani (finul Părintelui Serafim) a venit să stea la mânăstirea Platina. Cât timp s-a aflat la mânăstire, Tommy i-a ajutat pe părinți la multe munci casnice. În fiecare zi cobora muntele la şcoală. La 3 noiembrie 1972, când se afla la mânăstire de aproape un an, părinții au primit vestea tristă, dar la care se aşteptau, despre moartea lui Maggie. Luându-l pe Tommy în trapeză, Părintele Serafim a început să-i explice cum sufletele de copii nevinovați ca Maggie sunt luate de Dumnezeu la cer. Bănuind de ce îi spune asta Părintele Serafim, Tommy a întrebat:

- A murit?

- Nu, a spus Părintele Serafim blând. A plecat la cer. La aceasta, Părintele Serafim a început să plângă şi lacrimile lui au fost însoțite şi de cele ale băiatului şi ale Părintelui Gherman.

Când părinții au mers să vadă familia lui Vladimir, în ziua următoare, Silvia i-a rugat să le permită ca Maggie să fie înmormântată la mânăstire. Ea a spus că ar fi o mare mângâiere în durerea ei să ştie că ar putea merge mereu la adăpostul pădurii liniştite şi să stea lângă mormântul fiicei ei în rugăciune. Părinții au fost de acord şi îndată au obținut o autorizație pentru înmormântare, de la autoritățile locale.

---
[331] Numele ei a fost schimbat.
[332] Numele lui a fost schimbat.

Slujba pentru Maggie a avut loc la Mânăstirea San Francisco, unde Vladimir avusese primul contact direct cu ortodoxia. Toate maicile s-au adunat să se roage lângă sicriul de lemn al lui Maggie, pe care îl făcuse Vladimir cu mâinile lui. Văzând copilul îmbrăcat tot în alb, cu o înfăţişare de pace pe faţa ei frumoasă şi nevinovată, multe rusoaice au început să plângă. Ele spuneau că arăta ca un înger. Alţi şase copii ai lui Vladimir stăteau cu lumânări în mână, cu o ţinută gravă, în timp ce se citeau rugăciuni lângă sora lor adormită.

Stând lângă sicriu împrenă cu maicile, Părinţii Gherman şi Serafim s-au apropiat de prietenul lui Maggie, Teofil.

- Pot veni să locuiesc cu voi? A întrebat băiatul.

- De ce? A întrebat Părintele Gherman.

- Vreau să trăiesc în pădure, nu la oraş. Mama mea este de acord dacă şi voi sunteţi de acord.

- Ei, acum îl avem pe Tommy cu noi, a explicat Părintele Gherman. Dar când pleacă el, atunci poţi veni să stai.

- Promiteţi?

- Promitem!

După slujbă, au apărut dificultăţi când Arhiepiscopul Artemon a refuzat să-şi dea binecuvântarea ca Maggie să fie înmormântată la Platina. S-a mâniat când Părintele Gherman a spus că dispuneau de un cimitir în Platina, ceea ce l-a făcut pe Părintele Gherman să-şi dea seama clar – posibilitatea unui cimitir care să asigure existenţa permanentă a mânăstirii – determinase refuzul. Toată lumea a aşteptat ceasuri întregi cu sicriul deschis, neştiind unde să-l ducă acum. Maicile s-au tulburat când trupul neîmbălsămat a început să miroase a stricăciune, în ciuda ostenelilor lor de a-l unge cu mir şi uleiuri mirositoare. În cele din urmă, preotul lor a telefonat Arhiepiscopului să-i spună ce tulburare provocase refuzul său; şi acesta a fot în sfârşit obligat să cedeze.

Îndată, sicriul a fost pus în camioneta mânăstirii. Părinţii au mers cu camioneta la Platina împreună cu fiii lui Vladimir, Tommy şi Bobby (Basil). De-a lungul drumului de cinci ore au cântat „Hristos a înviat!" şi alte imne ortodoxe care au slujit la însufleţirea duhurilor lor şi să le amintească de rai. Au ajuns la mânăstire înaintea celorlalţi şi au dus sicriul în mijlocul bisericii. Când a ajuns şi restul familiei Anderson, Părintele Gherman le-a spus:

- Acum trebuie să facem priveghere zi şi noapte. Toată lumea trebuie să ia parte la citirea Psaltirii.

Între timp a fost pregătit mormântul, aşezat înspre deal, pe un loc pe care îl alesese Silvia. Seara, Valentina Harvey, care nu ştia că familiei Anderson îi murise copilul, a venit la mânăstire într-o vizită şi a fost surprinsă de ce a aflat acolo. Mergând în biserică, a văzut un sicriu în mijloc, vegheat de copii mici cu lumânări aprinse. Sosirea ei într-un asemenea moment a fost o „coincidenţă" interesantă, întrucât cu mulţi ani mai târziu, fiica ei urma să se căsătorească cu fiul lui Vladimir, Bobby.

Maggie nu a fost lăsată singură de loc toată noaptea; Psaltirea a fost citită permanent de către părinţi şi familie. În dimineaţa următoare sicriul a fost dus la locul mormântului. Unul dintre băieţi a mers înaintea procesiunii, ducând o cruce pe care o făcuse Silvia din trandafiri. Din spate, părinţii priveau grupul solemn care urca dealul. Feţele blânde ale copiilor erau luminate de lumânările aprinse, aducând şi mai multă pace pădurilor care, la sfârşitul toamnei, erau acum scăldate în nuanţe aurii.

- Priveşte imaginea asta! A şoptit Părintele Gherman Părintelui Serafim. Nu-i minunat?

După ce mormântul lui Maggie a fost acoperit cu pământ, Părintele Gherman a ţinut o cuvântare familiei. „Aveţi noroc", a spus el, „că fiica voastră, sora voastră, moare şi este înmormântată aici în libertate. Nimeni nu vă persecută, ca în Uniunea Sovietică, că i-aţi făcut înmormântare creştină, că veniţi aici să vă rugaţi…. Şi mai aveţi

noroc că cineva care a trăit de curând printre voi merge acum la cer să se roage pentru noi. O avem ca pe ocrotitoarea noastră în ceruri şi o dăm acum lui Dumnezeu."

Cu acest gând în inimile tuturor, atmosfera înmormântării nu a fost de tristețe, ci mai degrabă de veselie, de bucuria Paştelui, când moartea este biruită de Hristos când morții sunt înviați la cer. Părinții şi familia Anderson au simțit că harul lui Dumnezeu i-a mângâiat în ziua aceea. Ca şi cum un nor ceresc se aşezase deasupra lor, în această pădure îndepărtată. Stând lângă mormântul fiicei ei cu lacrimi de bucurie, Silvia a spus părinților:

- Aceasta este cea mai fericită zi din viața mea. Ea ştia că rodul pântecelui ei era deja în cer şi se ruga acum pentru acest rod al ei de pe pământ.

Îndată ce familia Anderson şi-a luat rămas bun şi a plecat la casa lor din Willits, a început să plouă – un alt semn al harului. Părinții au meditat asupra proniei lui Dumnezeu, cum prima fată care intrase vreodată în mânăstirea lor îşi aflase acolo odihna cea de pe urmă.

TOMMY ANDERSON se ataşase atât de tare de mânăstire încât s-a întors acolo în 1974, începând anul şcolar în Platina. Când anul şcolar s-a terminat şi trebuia să plece, a făcut-o cu lacrimi în ochi. "Să-l păstreze Dumnezeu creştin ortodox adevărat!" A notat Părintele Serafim în Jurnalul său. Mai târziu, Tommy a mers să urmeze seminarul şi să-şi întemeieze o familie ortodoxă, rămânând prietenul părinților pe toată viața.

În timpul şederii lui Tommy, fiul cel mai mare al Iuliei, Matei,[333] a făcut câteva vizite la mânăstire, stând câteva săptămâni de fiecare dată. Dar micul Teofil voia cu adevărat să se sălăşluiască acolo. Părinții au simțit mai târzu că Maggie îl trimisese acolo, întrucât la înmormântarea ei fusese adus împreună cu familia ei. Micul prieteten pe care îl lăsase în urmă pe pământ, era un băiat foarte chinuit, care fusese adânc rănit de viață. Nu-şi cunoscuse tatăl niciodată şi fusese determinat să sufere de pe urma deosebirii, fiind singurul de culoare neagră din familie. Educația lui a avut un echilibru nestabil şi viața lui într-o familie fără tată a fost tristă şi apăsătoare – care a fost motivul real pentru care a vrut să vină la mânăstire.

În iunie 1975, Părintele Serafim a venit ca să-l ia pe Teofil din San Francisco şi de atunci i-a devenit îndrumător duhovnicesc. Fiind împreună cu frații, Teofil a manifestat serioase tulburări de comportament şi uneori Părintele Serafim se temea, după cum i-a spus Părintelui Gherman, că îl „luaseră prea târziu". Şi totuşi părinții ştiau că sub urmele afective dureroase, se afla o inimă arzătoare, plină de iubire.

După un an de şedere la mânăstire, potrivit înțelegerii cu mama sa, Teofil trebuia să se întoarcă acasă în San Francisco. Părintele Serafim a pornit cu el, dar pe drum, Teofil a început să plângă, rugându-se să-l lase să rămână la mânăstire. Părintele Serafim a fost de acord şi când a vorbit cu mama băiatului şi aceasta i-a dat permisiunea.

După cum s-a dovedit, în toți anii când au fost împreună, părinții nu au avut niciodată un ajutor mai vrednic decât era Teofil. Băiatul şi-a pus toată osteneala întru fapta cea bună: aprindea focurile în sobe dis de dimineață, gătea. Tăia lemne pentru foc, tipărea, etc. Şi între timp primea bună învățătură de la Părintele Serafim, care îşi făcea timp ca să-l instruiască în toate domeniile, de la istorie până la literatură universală. Plăcându-i foarte mult stelele, a cumpărat un telescop ca să-l poată învăța astronomie pe Teofil şi pe alți băieți. După ani de zile, Părintele Serafim îl mai învăța pe Teofil cum să citească şi să traducă sfintele slujbe din slavona bisericească.

În vechea cultură rusă, copiii orfani şi nedoriți erau întotdeauna priviți ca şi copiii lui Dumnezeu, aflându-se sub ocrotirea şi îndrumarea Lui minunată. Venind la

[333] Numele său a fost schimbat.

mânăstire prin buna rânduială a lui Dumnezeu, Teofil a aflat iubirea şi căldura de care are nevoie o inimă de copil. Responsabilitățile luării în grijă a unuia dintre copiii lui Dumnezeu a adus şi mai multă căldură în viața Părintelui Serafim. Este adevărat că ani la rând Teofil i-a dat Părintelui Serafim prilej pentru multe lacrimi şi cunoaşterea nopților fără de somn: dar chiar dacă băiatul nu avea ochi pentru pricepre şi bună prețuire, Dumnezeu le vedea pe toate care au fost pentru mântuirea Părintelui Serafim. Cu cât se apropia mai mult de izvorul cel ceresc al iubirii din pustie, Părintele Serafim îşi adâncea puterea lui de iubire – şi astfel puterea lui de a suferi.

De-a lungul anilor, au mai stat la mânăstire şi alți băieți care aveau tulburări, perioade lungi de timp, pentru a lua bun folos din simplitatea, roada cea bună şi pacea traiului călugăresc. În 1978, un băiat rus pe nume Serghei, care întâmpina mari dificultăți ca să se adapteze atât în viața de famile cât şi la şcoală, a venit la mânăstire prin buna şi dreapta-socoteală a părinților şi a profesorilor săi. Părintele Serafim i-a dat sprijin la învățătura pentru şcoală şi după o vreme a primit această scrisoare de la tatăl băiatului:

> … Nu ştiu cum să vă mulțumesc, Părinte Serafim, pentru ceea ce faci pentru Serghei. Serghei este fericit şi a căpătat liniştea şi pacea inimii şi iubeşte munca. S-a schimbat dintr-un copil nefericit într-o creatură omenească înfloritoare. Mulțumesc atât sfinției tale cât şi Părintelui Gherman.

PREZENȚA copiilor are un efect mângâietor asupra inimii. Deşi unii ar putea pretinde că nu este treaba călugărilor să aibă grijă de copii, chiar Sf. Gherman primise copii ai lui Dumnezeu – nedoriții, copii pe jumătate aleutini ai negustorilor de blănuri ruşi din Alaska. Veniseră să viețuiască cu el în liniştea pustiei şi i-a crescut întru iubire şi evlavie creştină. Părinții de la Platina, fără purtarea lor de grijă, s-au aflat acum următori în măsura cea mică a paşilor ocrotitorului lor. După ani de zile au aflat că, copiii o duceau mai bine la mânăstire decât cei adulți, întrucât aceia încă nu ajunseseră atât de dependenți de confortul şi distracțiile lumii. Părintele Serafim iubea simplitatea, sinceritatea şi neprihănirea lor; şi din această pricină a spus odinioară despre copiii de la mânăstire: „Ei sunt mângâierea noastră."

67
Frați

> *Primul şi cel mai important lucru din viața monahală este încrederea, care este dobândită prin experiență.*
>
> - Pr. Serafim
>
> *Purtați-vă sarcinile unii altora şi aşa veți împlini legea lui Hristos.*
>
> - Galateni 6, 2

ESTE interesant că părinții Serafim şi Gherman şi-au rânduit viața lor monahicească după ascultarea reciprocă dintre Cuviosul Paisie şi împreună ostenitorul său Visarion, au viețuit singuri vreme de patru ani înainte de a li se alătura alți frați. Tot atâta vreme s-a scurs până când alți frați au venit la Paisie şi Visarion. Viața lui Paisie mărturiseşte:

> Numai patru ani s-au veselit într-o astfel de viață cu pace, liniștită, dulce întru Dumnezeu şi mângâietoare de suflet. „Pentru că alți frați", a scris Paisie mai târziu, „venind din lume în monahism, văzând viața de iubire pe care o duceam împreună cu fratele meu, s-au aprins cu foc de râvnă ca să se unească cu asemenea viețuire."[334]

În 1973, un întreg val de aspiranți la viața monahală au început să vină la Mânăstirea Sf. Gherman, începând cu finul Părintelui Serafim, Fratele Laurențiu. După cum am văzut, părinții nu făcuseră nici o încercare să atragă pe cineva cu care să-şi împartă viața: „mai presus de toate", explica Părintele Serafim, „pentru că viața *identității sufletului*, care se trăieşte aici în condiții de lipsuri materiale, poate fi încercată numai de cineva cu o voință liberă şi chiar râvnitoare." Totuşi, când au venit oameni, părinții au privit aceasta ca pe buna rânduială a lui Dumnezeu. Primind veşti că va veni un nou aspirant în curând, Părintele Serafim a scris: „Este prea mult să ținem în ascultare patru oameni. Ne bucurăm că Dumnezeu ne trimite mai multe ajutoare; dar noi ştim bine că împreună cu o pereche de mâini se află şi un suflet, ale cărui adâncimi sunt de nepătruns şi noi doar ne rugăm lui Dumnezeu ca să nu folosim sau să îndrumăm greşit ceea ce El ne-a trimis, ci ca El să sporească întru noi necuprinsă putere de iubire adevărată şi frățietate."

CU CÂT obştea se mărea, Părintele Serafim se uita la Părintele Gherman ca la cineva care, aşa cum spunea el, „ne poate îndruma în individualitatea sufletului şi a minții (ceva ce noi sărmanii americani nu putem face, atâta timp cât ortodoxia este atât de firavă în noi)." Odată s-a întâmplat că Părintele Gherman era plecat; Părintele Serafim a spus fraților, „Ar trebui să dăm multă prețuire Părintelui Gherman. El are bună sporire duhovnicească."

Părintele Gherman, căruia îi păcea să plece, era ca un fel de conducător sau „stareț" al comunității, în timp ce liniştitul Părinte Serafim – care prefera să se ocupe de oameni făcându-le bună rânduială duhovnicească – slujea ca îndrumător duhovnicesc. În fiecare seară după slujbă, Părintele Serafim rămânea în biserică ca să audă frații cum îşi descărcau sufletele în taină, lui. Iarăşi, părinții au dobândit această practică monahală de la Cuviosul Paisie Velicikovski, pe care o păstrase şi după ce ajunsese conducătorul unei mânăstiri. Paisie întemeiase „destăinuirea gândurilor" ca mijloc de omorâre a pornirilor rele celor ascunse, înainte de a fi sporite de diavol. În Viața Cuviosului Paisie se spune:

> Fiecare, şi mai ales începătorii, trebuie să-şi mărturisească gândurile părintelui său duhovnicesc. Deoarece spovedania este temelia adevăratei pocăințe şi a iertării păcatelor …. Şi dacă era să apară între frați vreo tulburare, trebuia să aibă loc împăcarea chiar în aceeaşi zi; potrivit Scripturii: *Să nu apună soarele peste mânia ta*.[335]

După cum am spus, dreapta folosire a „mărturisirii gândurilor" putea să grăbească formarea „individualității sufletului", cea de viață dătătoare, a unei adevărate comunități monahale; însă greşita folosire a acesteia putea prilejui vătămare sufletească fără de vindecare. Episcopul Nectarie, care văzuse de-a lungul vieții sale ambele aspecte, avertiza părinții să fie cu mare purtare de grijă pentru aceasta; şi s-au apropiat de aceasta cu frică şi cu cutremur. În general, sfatul pe care îl dădea Părintele Serafim

[334] Schimonahul Mitrofan, *Cuviosul Paisie Velicikovski*, p. 75.
[335] Ibid., p. 106, 109.

fraților care se mărturiseau era simplu. „Vezi-ți slăbiciunile tale”, le spunea el. „Priveşte atent. *Cunoaşte-te pe tine însuți.*”

Un tânăr care a venit la mânăstire în 1975, îşi aminteşte sfatul pe care l-a primit de la Părintele Serafim:

„Fusesem proaspăt botezat în februarie la Los Angeles şi ca majoritatea convertiților doream ce este *cel mai bun* în ortodoxie. Aceea părea să fie viața monahală. Aşa încât, la începutul verii am mers la mânăstirea Sf. Gherman. Părintele Serafim fusese numit de stareț să asculte gândurile mele în fiecare seară după vecernie. Trebuie să spun că în primele zile îmi era frică de el. Părea că se uită drept prin mine şi îmi cunoştea toate gândurile mele ascunse! Totuşi s-a purtat cu mine cu mare purtare de grijă şi milă. Protestantismul nu îmi dăduse cunoştințe ca să ştiu cum să-mi mărturisesc păcatele, aşa încât nu am primit mare dar de la Părintele Serafim după cum aş fi vrut. Discuțiile noastre erau liniştite, echilibrate şi întotdeauna concentrate pe viața interioară a sufletului. Ştiu că fără temelia pe care am primit-o în vara aceea m-aş fi abătut în zilele vijelioase care îmi stăteau înainte.”

LA 1 septembrie 1973, sărbătoarea Anului Nou Bisericesc, Părintele Serafim a scris cu optimism: „Noul an începe cu frații întru bună împreună-viețuire, întru armonie şi însuflețire căpătată din viața cenobitică din pustie …. Ideea unei astfel de vieți a individualității sufletului, bazată pe sinceritate şi ascultare, s-a pierdut în Biserica Rusă din acest veac şi este o minune a milei lui Dumnezeu că am fost în stare să punem început de bună lucrare duhovnicească …. Venirea Arhimandritului Spiridon la noi săptămâna trecută şi cele două slujiri ale Sfintei Liturghii au adus tuturor fraților bogată bucurie duhovnicească şi putere.”

Aspiranții la călugărie şi-au început viața la mânăstire ca ostenitori şi după o perioadă premergătoare nedeterminată, erau îmbrăcați în sutane negre ca novici. În limba rusă cuvântul pentru „novice” (*posluşnic*) înseamnă „cel care ascultă”. După perioada de noviciat a învățării, ascultării şi verificării (trei ani prin tradiție), aspiranții puteau să se călugărească şi să fie tunşi ca monahi. La Mânăstirea Sf. Gherman ca şi în alte mânăstiri, novicii nu aveau permisiunea să vorbească unul cu altul sau cu vizitatorii. Se punea accentul pe concentrarea lăuntrică a gândurilor mai mult decât asupra împrăştierii exterioare. Părintele Serafim scria: „Se dă o atenție deosebită formării ortodoxe a minții şi inimii cu ajutorul cuvântului scris al textelor patristice şi hagiografice. Viețile sfinților şi îndrumările duhovniceşti sunt citite la toate mesele; fiecare frate avea întotdeauna o carte pentru lectură duhovnicească prin bună îndrumare.”

De la început, părinții au hotărât că nu vor „da” un novice la solicitarea unui episcop. Părintele Serafim a explicat: „Pentru noi sufletul său este mai important decât ‘nevoia bisericii’ sau 'oamenii pentru mâna de lucru’.”

La un moment dat viețuiau paisprezece suflete la mânăstire, fiecare cu propriile probleme şi nevoi. Părinții voiau să le dea hrană neîntreruptă de învățătură duhovnicească, dar în acelaşi timp ei nu voiau să-i învețe din experiența lor. Cuviosul Paisie spunea: „Cel care are frați întru povățuire nu trebuie să-i instruiască şi să-i învețe după înțelegerea şi discernământul propriu, ci după … sfinții părinți.”

Odinioară, Părinții Gherman şi Serafim şi-au impus osteneala de a porni pe calea vieții cea cu totul diferită de aceea a lumii. Acum, că noii frați aleseseră să-i slujească lui Dumnezeu, părinții trebuiau să le dea învățătură patristică despre cum să nu mai trăiască pentru ei.

Având aceasta în vedere, Părintele Serafim a început să traducă expuneri patristice clasice despre viața duhovnicească. Una dintre acestea a fost *Răspunsuri la întrebările ucenicilor* de Părinții Pustiei Varsanufie şi Ioan din sec. al VI-lea. Părintele

Serafim a ales pasaje din lucrare, pe care le-a simțit cele mai potrivite pentru acei frați care se aflau atunci la mânăstire.[336] el s-a înștiințat că multe din întrebările puse Sfinților Varsanufie și Ioan nu erau diferite de întrebările puse de luptătorii creștini de astăzi și că răspunsurile bătrânilor declarau război îndreptățit fanteziilor obișnuite și concepțiilor greșite. Ei au prezentat natura viciilor – smerenie prefăcută, calculare cu inima împietrită, judecată, lene, închipuiri trupești, lipsa pazei interioare – și a prezentat căi lucrătoare pentru lepădarea de ele și dobândirea virtuții.

În mânăstirea românească de la Dragomirna, Cuviosul Paisie obișnuia să adune frații în trapeză seara și să le citească textele pe care le tradusese în limba lor maternă. Acum, Părintele Serafim făcea la fel cu frații săi. Citindu-le în trapeză traducerea sa a Sfinților Varsanufie și Ioan, vorbea rar așa încât fiecare cuvânt să-i pătrundă.

Părintele Gherman era întru mare bucurie duhovnicească. Ce text bun, puternic iese la iveală, gândi el. Întorcându-se către Părintele Laurențiu, a spus „Acesta este un moment istoric! Gândește-te: vechi părinți ai pustiei – *din sec. al VI-lea* – aduși într-un pământ nou, traduși pentru prima dată în limbajul pustiei. Îi poate face pe oamenii de aici uriași duhvniceești."

Totuși, în luna care a urmat, frații au ieșit din mânăstire unul câte unul. Data următoare când Părintele Serafim a citit din traducerea sa, erau numai trei oameni în trapeză.

- Ei, cred că Varsanufie și Ioan nu au făcut nici un bine, a remarcat Părintele Gherman. De ce oare?

- Pentru că pământul nu are adâncime, a răspus Părintele Serafim.

Părintele Serafim credea că, în pilda semănătorului din Scriptură, pământul american era reprezentat de pământul cu puțină adâncime, *locurile pietroase* (Marcu cap. 4). Spre deosebire de lumea veche, societatea americană nu are de loc rădăcini adânci, nici o *adâncime a pământului*. Oamenii ei *primesc îndată cuvântul cu bucurie*; totuși ei *nu au în ei nici un fel de rădăcini, și astfel ei rabdă dar numai o vreme: după aceea, când durerea sau persecuția se ridică din cauza cuvântului, devin supărați.* Soarele îi pârlește și ei se ofilesc.

Părintele Serafim era convins că antidotul pentru această problemă caracteristic americană era *statornicia* și de aceea el o tot sublinia, de aceea vorbea atât călugărilor cât și mirenilor despre nevoia zilnică de citire din textele sfinte și slujbele zilnice. „Cu adevărat, *răbdarea* este una dintre virtuțile esențiale ale timpurilor noastre. Fără ea, greu va rămâne cineva în viață."

Mai urmau să vină la mânăstire mai mulți aspiranți la călugărie iar experiența Părintelui Serafim ca părinte duhovnicesc al lor l-a învățat principalul criteriu pentru reușita sau eșecul lor. Într-un articol despre monahismul din vechea Galie, el observa: „Atunci, ca și astăzi, o mare parte a interesului pentru monahism era un rod al visului fără de folos care nu recunoștea luptele și umilințele zilnice necesare pentru a pune suișuri vieții duhovnicești adevărate potrivit Evangheliei." Atât părinții călugări din răsărit cât și cei din apus, nota el, „puneau un mare accent pe necesitatea *lucrării* celei bune", și au văzut „o corelare precisă între consimțirea la muncă și o adevărată osteneală pentru câștigurile duhovnicești …. Aprinderea spre lucrare, de fapt, este o bară de măsură pentru sporirea duhovnicească …. Conștiința acestui principiu de bază a vieții duhovnicești este ceea ce determină măsura 'coborâtă', aspră a adevăratei mânăstiri ortodoxe, care este valabilă și astăzi. Novicele care se formează într-o asemenea atmosferă duhovnicească se află adesea în împrejurări tulburătoare care cercetează râvna lui firească spre lene și somn." După ce prezintă noviciatele tulburătoare și grele ale egipteanului din sec. al VI-lea, Avva Dorotei și mai contemporanului de la Optina, Bătrânul Iosif, Părintele Serafim a scris că „visătorii

[336] Acestea au fost publicate de frăția Sf. Gherman în 1990 sub titlul *Îndrumător către viața duhovnicească*.

leneşi care se află printre aspiranţii monahali de astăzi nu rezistă în astfel de condiţii; ei pleacă adesea pentru că mânăstirea 'nu este destul de duhovnicească' – nedându-şi seama că astfel ei se lipsesc de 'limanul' duhovnicesc fără de care vor cutreiera fără de folos neaflându-şi 'mânăstirea ideală'. Lenea nu este păcatul cel mai rău al aspiranţilor la călugărie; dar fără iubire de osteneală ei nici măcar nu vor intra vreodată în lupta vieţii monahale nici nu vor înţelege principiile elementare ale luptei duhovniceşti."[337]

Deşi nevoinţele ascetice necumpătate erau interzise la mânăstire, ca oamenii să nu cadă în înşelăciunea dimprejurul lor, viaţa simplă a disciplinei călugăreşti fără îndulcirea vieţii moderne cercetau tăria sufletească a tinerilor aspiranţi până la limită. Părintele Serafim a înţeles cât de greu era pentru tineri să facă trecerea de la viaţa unui american modern tipic la aceea a unui adevărat luptător monahal. El scria: „În ciuda scopului său îndreptat către cealaltă lume, monahismul este încă în lume şi structura lui nu poate decât să reflecte starea lumii contemporane lui. Tinerii răsfăţaţi, mulţumiţi de sine, egoişti, care formează marea majoritate a celor care vin astăzi la monahism (cel puţin în lumea liberă) nu pot decât să aducă cu ei 'bagajul' lor lumesc de atitudini şi obiceiuri şi acestea la rândul lor nu pot decât să influenţeze mediul călugăresc. Influenţa lor poate fi minimalizată cu o luptă energică şi conştientă împotriva lor; fără această luptă constantă, ei pot ajnge chiar să domine şi mânăstirea cea mai bine organizată, adesea prin căi ascunse.

Prin natura lui, adevăratul monahism ortodox este duşmănos principiului *confortului* modern. Lucrarea neschimbătoare a călugărului nu este aceea de a-şi crea comodităţi, ci de a se jertfi, punându-şi inima şi sufletul în seama cuiva care se află deasupra lui; dar acesta este opusul principiului vieţii moderne, care se bazează pe visul chiliastic de a face viaţa uşoară pe pământ. Angajarea într-o luptă conştientă împotriva principiilor şi obiceiurilor confortului modern este o lucrare rară şi primejdioasă; astfel nu este de mirare că monahismul nostru (de astăzi) este atât de slab – aceasta nu poate decât să oglindească slăbiciunea vieţii ortodoxe de astăzi în general."[338]

AJUNGÂND să-i iubească şi să aibă grijă de fraţii care au venit la ei, părinţii se mâhneau adesea foarte tare să-i vadă dezrădăcinaţi şi renunţând la ideea monahismuluui când abia începuseră să aşeze o temelie. Mulţi aspiranţi veneau cu cele mai serioase intenţii de a lupta şi erau în stare să aducă la mânăsitire bogată roadă duhovnicească. Dar, „deşi duhul este râvnitor, trupul este slab" şi influenţa mediului lor cultural era prea puternică ca să le permită să rămână. Din diferite motive, părinţii Serafim şi Gherman nu fuseseră atât de subjugaţi de standardele culturale ale Americii moderne: Părintele Serafim, pentru că el se simţise întotdeauna străin faţă de societatea materialistă şi Părintele Gherman, pentru că el fusese crescut în Germania în timpul războiului şi fusese obligat să se îngrijească de mama şi de sora lui, găsind astfel puţină vreme pentru căutarea mulţumirii personale.

Unul dintre novicii mânăstirii, ispitit de gândurile „vieţii bune", a hotărât să plece fără să spună nimănui, lăsându-şi sutana la toaletă. Mai târziu s-a întors cu pocăinţă, dar a continuat să tot plece şi să se întoarcă de câteva ori. Părându-i rău pentru el, Părintele Serafim a scris în Jurnalul său: „Cât de şubredă este iubirea pentru ortodoxie şi hotărârea de a rămâne credincios – este hotărârea tineretului nostru de astăzi!" În altă parte afirma: „Dacă convertiţii noştri vor rămâne în frica de Dumnezeu

[337] [Părintele Serafim Rose], „Monahismul ortodox din Galia secolelor V şi VI", *The Orthodox Word*, no. 73 (1977), p. 76-78. Lucrare publicată mai târziu în introducerea la *Vita Patrum* de St. Gregory of Tours, p. 96-98.

[338] [Părintele Serafim Rose], „Monahismul ortodox de astăzi în lumina monahismului ortodox francez", *The Orthodox Word*, no. 74 (1977), p. 144-145; şi St. Gregory of Tours, *Vita Patrum*, p. 157-158.

în inimile lor şi vor hotărî să slujească lui Dumnezeu *oricum* – atunci toate încercările şi ispitele vor putea fi biruite şi îşi vor putea mântui sufletele.”

Chiar dacă Părintele Serafim se păzea cu tărie să se comporte cu tinerii novici ca un „bătrân purtător de Dumnezeu”, el ştia că pentru ei era de folos să întemeieze cu el, părintele lor duhovnicesc, o relaţie de *încredere* şi sinceritate de bază. După cum arăta odată, „o parte importantă a instruirii monahiceşti este *deprinderea de a nu se încrede în judecata proprie.*” Despre această problemă el a citat din *Convorbirile* Sfântului Ioan Casian: „Dacă dorim să urmăm poruncile Evangheliei şi să fim întocmai cu Apostolii şi cu întreaga Biserică timpurie, sau cu cea a Părinţilor, care în vremurile noastre au urmat virtuţile şi desăvârşirea lor, atunci n-ar trebui să ne încredem în părerile noastre, făgăduindu-ne desăvârşirea evanghelică din această stare rece şi plină de păcat; dar urmând paşii lor ar trebui să ne sârguim să nu ne înşelăm pe noi înşine şi astfel vom împlini rînduiala cea bună şi poruncile mânăstirii, aşa încât ne-am putea lepăda de lumea aceasta întru adevăr.”[339]

Acest principiu monahal fusese încercat, şi primise pecetea experienţei de veacuri, şi Părintele Serafim urma să vadă marea confirmare a lui în propria sa mânăstire. Cei care nu au reuşit să-l urmeze păreau sortiţi a fi îndepărtaţi din calea mânăstirii.

Un asemenea exemplu s-a văzut într-un tânăr candidat la călugărie pe care părinţii îl ajutaseră să-l aducă la ortodoxie. După ce vizitase majoritatea mânăstirilor ortodoxe din America, a venit cu ideea de a petrece un an întreg la Mânăstirea Platina. Totuşi, în mai puţin de o săptămână s-a răzgândit şi a hotărât în schimb să meargă în Hawaii. Când i s-a spus că această alegere era lipsită de judecată, a acceptat să mai rămână o vreme, dar a spus: „Mintea mea s-a liniştit, am pace.” Părintele Serafim a văzut aceasta ca un „exemplu tipic de persoană care nu are încredere în nimeni şi în nimic decât în propriile sale ‘opinii’, care îi intră în cap nici el nu ştie de unde”. Acest frate a ajutat foarte mult la tipografie în următoarele câteva săptămâni, dar apoi a continuat să-şi urmărească planurile. Odată, pe când părinţii munceau pe timp de burniţă în vârful dealului, el a urcat la ei şi le-a spus, „Continuaţi-vă ostenelile – faceţi lucrare bună. Dar eu – eu trebuie să mă bucur de viaţă.” O scrisoare pe care a scris-o îndată după ce a plecat arăta că „părerea” lui fusese foarte greşită despre ceea ce însemna viaţa în Hawaii: toată lumea era distantă cu el şi el avea aceleaşi probleme pe care le avea şi la mânăstire. Constrâns să recunoască proverbul, „Poţi duce un cal la apă, dar nu-l poţi face să bea”, şi totuşi preocupat pentru sufletul fiului său duhovnicesc, Părintele Serafim putea doar să se umple de nădejde ca Dumnezeu să-l îndrepte către „suferinţă roditoare”. Cînd fratele său devenise la început ortodox, fusese curat, neprihănit şi plin de idealuri. Dar în timpul petrecerii din lume, schimbarea spirituală care lucrase în el, adusese realmente o schimbare fizică, aşa încât când părinţii au mers ca să-l ia de la staţia de autobuz în următoarea sa vizită, realmente nu l-au cunoscut.

Părintele Serafim a scris despre un alt frate care sporea în lucrarea cea bună pe calea monahicească. De Praznicul Schimbării la Faţă, după ce a participat la o priveghere în vârf de munte, după ce s-a întunecat, şi auzind o predică înălţătoare a Părintelui Serafim, acest frate cu greu putea să coboare de pe munte datorită lacrimilor sale de bucurie. „Dumnezeu să-l primească şi să păzească această bună simţire şi să nu slăbească!” Observa Părintele Serafim la vremea aceea. Nici n-au trecut bine două săptămâni până cînd fratele a fost lovit de o mare mâhnire. El îi criticase pe părinţi că au cântat o slujbă unui sfânt necanonizat (Stareţul Nazarie de la Valaam) şi se tulburase tocmai pentru slujbele care îi dăduseră mai înainte asemenea bucurie duhovnicească. Părintele Serafim a scris, acela a plecat câteva zile mai târziu, „oferind despre sine un exemplu clasic de pierdere a harului lui Dumnezeu – criticând şi ‘ştiind mai bine’. După

[339] St. Gregory of Tours, *Vita Patrum*, 98.

câteva zile de mare răceală duhovnicească, el s-a înştiinţat că erau 'diferenţe' uriaşe între opiniile lui şi cele ale frăţiei – şi s-a întors în lume fără nici o şansă de îndrumare sau ajutor duhovnicesc de acolo. Să ne înveţe Dumnezeu din aceasta cum să purtăm războiul împotriva patimilor noastre ascunse şi să avem frică!"

Părinţii urmau să scoată la iveală cum câţiva astfel de fraţi s-au dovedit fără rod în lume. Un frate întors i-a amintit Părintelui Serafim de smochinul neroditor. „Doamne!" A scris el. „Să aducem roadă şi să nu pierdem frunzele noastre verzi."

Părintele Serafim a înţeles că „încrederea în părerea proprie" era de cele mai multe ori rezultatul nepăsării faţă de voia lui Dumnezeu. Omul trebuie numai să cerceteze împrejurările din viaţa sa pentru a primi un semn al acestei voinţe, ca să o vadă cu ochii credinţei. Când un frate, de exemplu, s-a întors bolnav şi flămând după aproape două săptămâni de hoinăreală prin lume, Părintele Serafim a notat ceva extraordinar: „Evanghelia pe care am citit-o cu o zi înainte de plecarea lui a fost: 'Nici un om care îşi ia plugul şi se uită înapoi nu este bun pentru Împărăţia cerurilor;' Evanghelia pe care am citit-o înainte de întoarcerea lui: Fiul risipitor."

Prudenţa patristică împotriva încrederii în sine nu se aplica numai la călugări. Odinioară, după ce părinţii serviseră prânzul la nouăsprezece musafiri, inclusiv păstori ortodocşi şi mireni, Părintele Serafim a observat: „Ce multe orientări şi probleme diferite printre ei! Şi cât de întunecat este viitorul duhovnicesc pentru cei care se încred în ei înşişi! Numai cei care se *biruiesc* pe sine, şi nici nu se cred cu dreaptă judecată, au posibilitatea să sporească duhovniceşte!"

PĂRINTELE SERAFIM a aşezat astfel de valori asupra individualităţii sufletului călugăresc, încercând aceasta vreme îndelungată, împreună cu Părintele Gherman, că lui îi era greu să aibă oameni în mânăstire care nu erau interesaţi de aceasta. Ca unul care întruna „se omora pe sine" pentru lucrarea obişnuită, ura să vadă oameni stând şi flecărind, aşteptând fără grabă să vină cineva şi să le „spună" ce să facă în continuare. Era cu mult mai rău când intrau în dispute pătimaşe asupra unor lucruri care, faţă de viziunea monahală, arătau că sunt mărginiţi fără de nădejde. Odată, după ce Părintele Serafim a auzit un frate mai în vârstă dojenindu-l aspru pe Teofil că „terminase apa obţinută din gheaţă" ca să se spele pe dinţi, el a observat că asemenea fapte „respiră duhul care distruge mânăstirile". Avva Dorotei, sfătuindu-şi călugării egipteni din sec. al VI-lea, vorbise chiar de această problemă: „Fiecare dintre noi a renunţat la ceva – poate averi mai mari sau foarte mici – în orice caz, fiecare a lepădat ceea ce avea de lepădat. Apoi venim la mânăstire şi ne împlinim dorinţele prin lucruri neînsemnate care nu aduc nici un folos [de exemplu, apa din gheaţă]. Nu trebuie să facem aşa, întrucât aşa cum ne îndepărtăm de lume şi problemele ei, tot aşa ar trebui să ne desprindem de dorirea lucrurilor materiale şi să aflăm ce înseamnă renunţarea şi de ce am venit la mânăstire, [să ne înştiinţăm] care este scopul către care ne-am îndreptat şi astfel să ne punem în bună rânduială comportarea pentru a corespunde acestui scop şi să ne aruncăm într-o luptă aşa cum au făcut părinţii noştri."[340]

Pentru a exista adevărata identitate într-o mânăstire, este necesar ca fraţii să înţeleagă întreaga imagine, să creadă în ea şi să adopte de bună voie scopul comun, bucurându-se de şansa de a lucra pentru acest scop pe orice cale posibilă. Opusul acestuia este monahismul „idioritmic": o formă contrară convenţiilor în care nu există *nici* un scop comun şi fiecare face ce vrea, ca fetele bătrâne şi burlacii. Despre cineva care spera să găsească aşa ceva la mânăstire, Părintele Serafim a scris cu tristeţe: „El doreşte doar un colţişor comod unde oamenii să-l tolereze şi el să facă ce vrea cu viaţa lui …. El ascultă numai la suprafaţă şi în măsura în care este necesar ca să poată ocupa

[340] Dorotei de Gaza, *Predici şi cuvinte de învăţătură*, trad. Eric P. Wheeler (Kalamazoo, Michigan: Cistercian Publication, 1997), p. 86.

în continuare colțișorul său comod cu nici un fel de participare sinceră în obște …. Până acum este evident că el nu are atracție pentru ceea ce căutăm noi, ci se ține doar după noi şi este ataşat de noi din punct de vedere afectiv; nu ne place să-i spunem să-şi găsească alt loc unde să poată fi cu mintea şi cu sufletul (ştiind că nu va găsi niciodată un asemenea loc), şi iarăşi nu ne place să 'îl târâm' după noi, *cerându-i* să lucreze într-un chip care trebuie să fie din voință proprie pentru a izbuti. 'Izbucnirile' lui aduc uneori o mare irosire pentru mine şi Părintele Gherman, pentru că de fapt ceea ce face el pune sub semnul întrebării întregul nostru fel de viețuire, fără să-l vadă sau să-l aprecieze; acest fel de viață este atât de greu, necesitând luptă şi sensibilitate mare, că *poate* fi distrusă."

PE parcursul unui deceniu, nu mai puțin de cincizeci de aspiranți la călugărie au venit la mânăstire. Cu toată îndrumarea care era necesară, şi cu toate dificultățile duhovniceşti, emoționale şi fizice care trebuiau să fie cunoscute, părinții au ajuns la concluzia că „cu cât se află mai mulți oameni, cu atât mai mică lucrare se face". Frații aveau mari probleme cu vechile camionete ale mânăstirii care se stricau foarte des şi trebuiau reparate. Părintele Serafim spunea odată: „Diavolul ne loveşte mai întâi prin maşini şi apoi prin novici."

„Idioritmiile" erau o cruce grea de purtat, dar şi mai greu era de a vedea adevărații luptători care, din lipsă de statornicie, se lipseau de prilejurile date de Dumnezeu. Odată, Părintele Serafim s-a descurajat atât de tare că i-a spus Părintelui Gherman: „Aş fi dorit să nu vină niciodată." Noii frați păreau să nu poată pătrunde deplin în acea „individualitate a sufletului" şi încredere reciprocă pe care se întemeiase obştea. După cum am văzut, Arhiepiscopul Ioan prezisese aceasta cu nişte ani mai devreme, în viziunea Părintelui Serafim.

Şi totuşi crucea părinților nu a fost dusă în deşert. Părintele Serafim scria, „Din experiență am văzut că oricine vine aici cu intenție bună şi în special cu credință fierbinte în Sf. Gherman şi Arhiepiscopul Ioan, nu pleacă fără vreo mângâiere duhovnicească, după credința lui." Unii frați au sporit în mânăstire; personalitățile lor adevărate au ieşit într-un fel la iveală. Părintele Gherman observase acest fenomen când se convertise. El a spus: „La Jordanville, toți călugării arătau la fel şi totuşi erau cu toții atât de diferiți, cu personalități atât de distincte, unice şi vii. Dar în oamenii care veneau din lume am observat opusul: ei toți *arătau* diferit, dar erau toți la fel – cu toții purtau aceeaşi emblemă a lumii."

Era un tânăr care, atunci când a venit prima dată la mânăstirea Sf. Gherman, era aproape ca un moron. Transformarea pe care mediul monahal a lucrat-o în el a fost uimitoare. Fiind pentru prima dată departe de lumea grăbită, electrizantă şi hipnoza televiziunii pe care natura sa simplă nu o putea dirija, el a început să aibă încredere în sine, a început să-şi aibă o lucrare normală şi eficientă. În mod minunat, părinții au văzut schimbarea fizică care a apărut. Fața lui posomorâtă a devenit luminoasă şi frumoasă; şi ochii săi albaştri, care la început nu se puteau vedea de sub sprâncenele lăsate în jos, acum s-au deschis şi au devenit luminoşi şi zâmbitori.

Era evident pentru părinți că Dumnezeu produsese un efect asupra acestui tânăr. Odată, el a alergat la Părintele Gherman şi cu fața palidă i-a spus următoarele. Pe când muncea la un motor mare în fața mânăstirii, auzise un glas care i-a spus clar, „Fă un pas înapoi". În mintea lui simplă nu s-a prea gândit dar a ascultat de îndată. În clipa aceea, motorul greu s-a desprins din suporturile lui şi a s-a prăbuşit cu zgomot. Dacă nu ar fi făcut pasul acela înapoi, fratele ar fi fost zdrobit şi probabil omorât. Relatând acest incident, a tras concluzia că acum *ştia* că exista înger păzitor.

PENTRU doi oameni care nu intenționaseră niciodată să „întemeieze o mânăstire", Părinții Gherman şi Serafim aveau cu siguranță mâinile pline. În fiecare persoană care venea la ei, ei au văzut un dar de la Dumnezeu, chiar dacă aceasta se întâmpla să fie cu totul de neconceput dintr-un punct de vedere omenesc. Ei îi primeau pe toți care veneau pentru scopul de a trăi viața monahicească cu ei, urmând astfel tradiția Cuviosului Paisie care spunea: „Pe unul care vine la mine eu nu-l voi alunga." Şi mai aveau o regulă, ca să nu dea niciodată afară pe cineva – în afară de situații rare, când cineva devenea realmente violent ori amenințător. Întrucât Dumnezeu trimisese un frate, nu le revenea lor să hotărască dacă şi când ar trebui să plece. Ei lucrau cu credința că dacă fratele nu era cu adevărat bun acolo, el singur trebuia să ajungă în cele din urmă la acea concluzie. În acelaşi timp, părinții simțeau că trebuiau să dea maximum tuturor celor care veneau la ei, în ciuda oricăror greutăți, neplăceri sau suferință interioară ce le-ar fi putut aduce aceasta. Cuviosul Paisie spunea, „Un alt frate este o altă rugăciune."

68
Pustia pentru femeile americane

Departe de tumultul şi de zgomotul lumii, în locurile călugăreşti liniştite, în priveliştile pustii care cheamă gânduri de veşnicie, femei din Rusia Sfântă îşi lucrau mântuirea vreme de o mie de ani, sârguindu-se să dobândească mai întâi de toate smerenia dreptei judecăți... Ei se osteneau să fie nevăzuți, neobservați, ascunşi în chiliile lor liniştite din spatele zidurilor mânăstirii, aşezată dincolo de lacurile şi râurile îndepărtate, în schituri uitate ascunse în codru verde, în umbra trestiilor şi a dumbrăvilor de mesteceni, care singuri auzeau rugăciunea lor tăcută şi cântarea cea dulce şi îi vedeau privind sala de nuntă a Sfântului lor Mire, Hristos.

- Pr. Gherman, din Viața Sf. Dorotei de Kaşin[341]

„PĂRINTELE SERAFIM", scrie Părintele Gherman, „intra adesea într-o stare de tăcere şi linişte adâncă că părea aproape imposibil să iasă din ea. Recunoscând natura ca izvor al legăturii mistice cu Dumnezeu, primea înăuntrul său împrejurimile din jurul său, cercetând în acelaşi timp lumea sa interioară. Era încurajator pentru mine să văd la ce măsură adâncă primea el împlinirea din pustie. Şi mă întrebam adesea de ce nu puteau fi şi alți tineri americani care, percepând realitatea la acelaşi nivel, puteau să ia parte cu totul la această stare de petrecere."

De la prima vizită la Părintele Adrian, Părintele Gherman – pe atunci fratele Gleb de douăzeci de ani – se confruntase cu fenomenul tinerilor americani convertiți la ortodoxie. Părintele Adrian îl prezentase la trei asemenea americani, care se formau sub îndrumarea lui şi locuiau în micul cătun de lângă Mânăstirea New Diveyevo. Înainte de a se despărți de Gleb la sfârşitul primei vizite, Părintele Adrian a considerat o problemă deosebită ca Gleb să fie aproape de aceşti oameni, nu numai să le dea ajutor la

[341] „Viața Sf. Dorotei de Kaşin şi dreptele femei din Sfânta Rusie", în *Tebaida nordului*, p. 210.

traducerea din limba rusă, ci şi, aşa cum spunea el, să înveţe de la ei despre ortodoxie. El spunea că, convertiţii văd ortodoxia cu o privire nouă, care este în folosul sufletelor întărite, luând-o drept bun. Părintele Adrian a încheiat, „Nu se ştie câtă vreme va tolera Dumnezeu sporirea nedreptăţii în America. Trebuie să nu pierdem vremea ca să trasnmitem la noi oameni calea ortodoxă de viaţă, care datorită diferenţelor culturale nu este uşor să se formeze o ramură nouă."

Prietenia Părintelui Gherman cu aceşti convertiţi a durat toată viaţa. Nina Seco este una dintre persoanele pomenite mai înainte, care a devenit deosebit de apropiată frăţiei Sf. Gherman datorită aceleiaşi aprinderi pentru calea ortodoxă de viaţă aşa cum era arătată de Părintele Adrian. În timpul anilor cât a purtat corespondenţă cu părinţii de la Platina, şi ea a fost îndrumată să caute monahismul.

În 1973, Nina a venit la San Francisco din Coasta de est. Cunoscându-i înclinaţiile monahale, oamenii i-au spus să meargă la mânăstirea rusă din oraş, dar ca americană ortodoxă s-a simţit nepotrivită pentru aceasta. Trimiţându-i o scrisoare de încurajare, Părintele Serafim i-a scris: „Păstrează-ţi 'taina',[342] trăieşte în pace cu toată lumea, ajută pe cei care îţi cer ajutorul (şi fereşte-te să 'ajuţi' atunci când nu ţi se cere!) şi *roagă pe Dumnezeu şi pe Vlădica Ioan să-ţi arate calea din afara lumii cât mai repede posibil*. Despre ultima problemă, încă nu este esenţial să ai un 'plan' concret în minte; este sufucient acum să hrăneşti sămânţa pustiei din inimă, cu care noi vom încerca să te ajutăm."

Mai târziu, când Nina a scris că situaţia Bisericii în lume o deprima, Părintele Serafim i-a răspuns:

> Dragă soră întru Hristos, Nina,
>
> Salutări întru Domnul nostru Iisus Hristos.
>
> Din scrisorile tale se vede că ai mare nevoie de o 'scrisoare'. Nu pot să-ţi scriu, dar fiind şi eu un visător ortodox american, îţi scriu cel puţin un paragraf sau două.
>
> Da, situaţia Bisericii din San Francisco este tristă şi nu prea poţi spune că 'te simţi bine' acolo. Nu poţi să faci altceva decât să te simţi descurajat de aceasta – şi aşa iată unde începe să se verifice virtutea ta. Nu ai de gând să fii „o convertită cu toane, nematură" – dar cât de puternică este atitudinea ta *pozitivă*? Ştii că nu din „întâmplare" te afli unde eşti, chiar dacă nu ţine atât de mult de un plan deliberat. Poate că începi să te gândeşti că în profunzime, întreaga problemă este o „nebunie" în cele din urmă. Când apar asemenea idei, întrebarea mea preferată este: Care este alternativa? Altceva are sens? Se pare că nu. Atunci *rabdă* şi mulţumeşte lui Dumnezeu că te cercetează.
>
> Ca să nu te dezamăgească lumea măruntă a „Bisericii", TREBUIE SĂ TRĂIEŞTI ÎN LUMEA TA – şi aceea este lumea *adevărată* a Bisericii, cea a asceţilor, a locuitorilor în pustie şi a tuturor acelor „păsări slăbite" care însufleţesc şi păstrează scânteia aprinsă în lăuntrul nostru. Locuitorii în pustie ne vorbesc astăzi în mod deosebit, când deşertul a fost izgonit din Biserică. Asta înseamnă că ne gândim că putem fi ca ei? Nu, asta înseamnă doar că îi *iubim*, şi mai mult decât orice altceva, vrem să avem măcar cea mai mică imagine a felului lor de viaţă, numai dacă Dumnezeu se va milostivi de noi şi nu ne va pierde pe noi pentru păcatele noastre, încăpăţânarea noastră şi tot restul întunecimii noastre.

---

[342] Este vorba despre dorinţa ei de călugărie.

După cum ştiau părinţii Serafim şi Gherman, în Rusia pre-revoluţionară se aflau de *trei ori* mai multe femei în mânăstiri decât bărbaţi. Totuşi, pentru femeile americane din pământul lor natal, monahismul ortodox nu a început deocamdată în sens cenobitic şi nu era până acum nici un loc unde puteau să cerceteze idealul pustiei. Aşa era din nefericire, pentru că nu numai că femeile se puteau adapta şi spori în pustie la fel de bine ca bărbaţii, dar ele erau probabil chiar *mai* potrivite pentru aceasta prin virtutea faptului că ele erau *libere*, nefiind legate de cler şi ierarhia bisericească. Pădurile Rusiei de nord cunoscuseră femei vieţuitoare în pustie, mari şi sfinte; şi părinţii de la Platina nu au văzut nici un motiv pentru care femeile americane nu puteau să-şi aibă şi ele pustia lor. Totuşi, părinţii nu puteau să prevadă că ei înşişi vor fi chemaţi să înfăptuiască aceasta.

În februarie 1975, Nina a venit la Mânăstirea Platina şi a spus părinţilor că se gândea din ce în ce mai mult să pună bazele unei vieţi liniştite la ţară. Ea mai aflase o altă tânără femeie care era interesată de acelaşi lucru, o studentă la operă cu numele Barbara McCarthy. Părintele Serafim nota, „Atât ea cât şi Barbara visează la o viaţă ‘isihastă’, într-un cadru moderat – dar cu multă smerenie şi încredere şi luptă şi tăgăduirea de sine – trebuie să fie pe primul loc!”

Barbara, care se convertise la ortodoxie în 1968, fusese însufleţită de monahismul pustiei încă de când citise primul număr din *Cuvântul ortodox* despre schiturile pustietăţii din Canada. Abandonându-şi cariera de la operă, în 1972 a făcut un pelerinaj la aceste schituri şi în 1974 plecase la o mânăstire pe insula grecească din Chios. Stătuse la mânăstire mai mult de un an după care s-a întors în Statele Unite.

La 5 iulie 1975, Barbara a venit cu Nina să viziteze Mânăstirea Sf. Gherman pentru prima dată. Când au ajuns cele două femei, au fost conduse în bserică pentru o rugăciune. Ieşind, Barbara s-a apropiat de Părintele Gherman şi i-a spus:

- Îmi place locul acesta. Îmi place pustia. Apoi a adăugat cu un zâmbet, Daţi-mi-o mie!

Părintele Gherman a văzut că femeia era foarte serioasă, dar nu şi-a dat seama total ce voia să spună. „Poate”, s-a gândit el, „aici este un suflet care vrea ceea ce lucrăm noi”!

- Promiteţi-mi că mă tundeţi, a spus Barbara. Promiteţi-mi că-mi daţi pustia!

- Promit! A răspuns Părintele Gherman nedând nici o atenţie realităţii practice a acestor cuvinte. Trăgându-l pe Părintele Gherman la o parte, Părintele Serafim i-a şoptit:

- Ce spui? Ea este femeie şi noi trăim singuri.

Părintele Gherman s-a gândit la femeia virtuoasă din viaţa Sf. Fructuosis din Spania; s-a gândit la Maria din Olonets, la Anastasia din Padan şi la toate celelalte femei în vârstă, vieţuitoare în pustie.

- De ce să nu împărtăşeşti visul tău isihast şi altuia care îl vrea? L-a întrebat pe Părintele Serafim. De ce să nu dai viaţă unei dorinţe drepte – o dorinţă care se poate împlini prin ostenelile tale?

Părintele Serafim a făcut plecăciune, şi-a făcut cruce şi a plecat zâmbind, hotărât să-şi pună toată osteneala şi rugăciunea întru împlinirea a ceva atât de ales, liber şi plin de frumuseţe duhovnicească: un suflet modern care tânjeşte după pustia călugărească.

În mai puţin de două sptămâni Barbara s-a întors la mânăstire singură, mergând jumătate de drum de la Redding pe jos şi dormind noaptea sub cerul liber. A stat trei zile în casa de oaspeţi din afara mânăstirii, citind sfaturile duhovniceşti ale lui Avva Dorotei şi făcând puţină treabă. Dorirea ei de a merge în pustie era mai puternică ca niciodată; şi părinţii, temându-se că s-ar putea ispiti şi uita de realităţile cumpătate ale vieţuirii

ortodoxe, au încercat să-i tempereze zelul. Ea a plecat de la mânăstire cu ideea de a merge la Etna cu Nina ca să pună început unei vieţi semi-monahale liniştite.

În Etna, Nina a trăit aproape de tineri, în timp ce Barbara a trăit singură într-o mină de aur care aparţinea mătuşii lui Susan Young. Când cele două femei au vizitat mânăstirea data următoare, Părintele Serafim le-a ţinut o cunvântare, după cum a scris mai târziu, „despre viaţa ortodoxă trăită în frică şi cutremur, liniştită, plină de osteneală şi rugăciune şi dacă este posibil, lucrare misionară lipsită de îngâmfare şi unitatea minţii cu alţii care se pot alătura."

În octombrie, Barbara, fiind încă în Etna, s-a îmbolnăvit grav şi a trebuit să se întoarcă la casa ei din Ohio ca să se însănătoşească. În vizita ei la mânăstire, de rămas bun, cu greu era în stare să vorbească din cauza bolii, dar a plecat în lacrimi.

În vara următoare s-a întors. Nu se schimbase nimic în orientarea ei. A rămas o săptămână în casa de oaspeţi a mânăstirii şi, după cum menţiona Părintele Serafim, era „foarte mulţumită de ascultarea ei de a săpa fundaţia pentru o casă simplă [de cealaltă parte a dealului],[343] participând la slujbele noastre şi la sala de mese cuviincios, fiind însufleţită de săpat şi de priveliştea defileului de dedesubt."

Comentând despre ajutorul frăţiei în împlinirea viselor de pustie ale Barbarei, Părintele Serafim a scris: „Este acest 'joc' de partea noastră ori este temelia pentru ceva serios care să iasă din ea? Dumnezeu ştie. Sorţii par să fie de partea noastră ca să facem ceva ieşit din comun, pentru a păstra vie o scânteie a luptei şi orientării duhovniceşti adevărate. Acele puţine suflete care 'pricep' calea noastră – nu putem să-i sprijinim şi să-i încurajăm?"

Şi lui Alexei Young i-a scris: „Barbara este bine şi îi scrie o scrisoare mamei ei. Desigur, este puţin 'primejdios' (din punct de vedere politic) să rămână atât de mult în preajma noastră. 'Oficial', dacă este vreo problemă, poziţia noastră în legătură cu ea este: Noi îi potolim entuziasmul, dându-i puţin din gustul pustiei în timp ce o înfrânau de la mergerea în codru de una singură. Părintele Gherman a binecuvântat-o să nu stea cu totul singură mai mult de trei zile de fiecare dată şi să ştim unde se află. Dumnezeu ştie ce va ieşi din dorinţa ei pentru pustie, dar noi nu vrem să o înăbuşim ori să aplicăm la aceasta o 'formulă'. Întrucât lucrurile au ieşit bine, noi ne aflăm cu desăvârşire singuri în timpul acestei perioade de vară, aşa că nu mai sunt tineri care să rabde ispite fără de nici un folos datorită apropierii ei. Din punct de vedere istoric (după cum ştim din exemplele ruseşti ale sec. al XIX-lea) cei care încurajează asemenea 'nebuni' sfârşesc prin a fi ei înşişi persecutaţi, dar asta nu este nimic nou!"

Între timp, Episcopul Nectarie a binecuvântat-o cu căldură pe Barbara, sfătuind-o să rabde, spunând: „Pune-ţi toată nădejdea în Dumnezeu şi va fi lumină …."

STRUCTURA duhovnicească a Sorei Barbara era în esenţă artistică. Ca şi părinţii, ea avea un simţ pământesc al apropierii omului de natură. Cartea ei preferată, de care nu se despărţea aproape niciodată, era *Omilii duhovniceşti* a Sf. Macarie cel Mare, în care un scop înalt se uneşte în mod clar cu o lucrare sinceră, simplă, realistă. Cititul din izvoarele patristice împreună cu iubirea ei pentru muzică au făcut-o să vadă aşezarea pustiei de la Platina ca o operă de artă a lui Dumnezeu, la care ea a fost o participantă vie, dar nu era suficient să păstreze acest simţământ numai pentru ea. Ea dorea să-l transmită şi altora, tot aşa cum un cântăreţ care simte prin tot trupul patosul muzicii, primeşte însufleţire de sus şi o revarsă către cei care vor asculta. De aceea, răgazurile ei dintre rugăciuni erau ocupate cu traducerea textelor patristice din limba greacă, transpunerea textelor ruseşti pe monahismul pustiei pentru *Cuvântul ortodox* şi uneori chiar tipărirea lor la presă când părinţii erau foarte încărcaţi cu alte activităţi.

[343] Proprietatea „Schitului Sf. Ilie": vezi cap. 70 mai jos.

Totuşi, cu fiecare ocazie, Barbara dispărea „înăuntrul pustiei" aspre. Mai târziu, ea a început să stea acolo perioade de săptămâni şi chiar luni. Se ruga nopţi întregi şi uneori, când soarele apunea, glasul ei răsuna pe dealuri, dus de vânt.

Părintele Gherman îşi aminteşte: „A apărut odată un incident când frăţia a fost tulburată de o luptă bisericească. Atmosfera era încărcată de tensiune şi nesiguranţă, despre care Sora Barbara avea înştiinţare. Ea a apărut la poartă într-un timp nepotrivit şi eu i-am spus despre agitaţia noastră sugerându-i să plece pentru o vreme. Ea a ascultat cu smerenie şi s-a întors în pădure; şi numai atunci m-am gândit că poate venise pentru hrană şi alimente, că poate era flămândă. I-am scris un bilet cu scuze, am împachetat nişte mâncare şi am pornit într-o vâlcea împădurită de unde lua alimentele aflate într-o cutie destinată acestui acest scop, care era ataşată la un copac.

Era în amurg. Am coborât şi am urcat dealul căutând copacul, dar nu l-am putut găsi cu uşurinţă. Atunci, de peste deal, am auzit cântatul ei frumos. Era vestita chemare-rugăciune din ultimul act din *Forţa destinului* de Verdi: 'Pace, pace, pace, mio Dio' ['Pace, pace, pace, Dumnezeu meu'] – o rugăciune potrivită pentru perioada noastră de tulburare.

Răsuna prin vâlcea şi se stingea undeva în jos, în timp ce deasupra licărea prima stea şi luna era pe jumătate. Şi m-am gândit: 'Cât de înţelegător este acest suflet al vieţii noastre, chiar dacă în acest caz ea fusese lipsită de hrana de primă necesitate!' Nici unul dintre primii fraţi nu arătase o asemenea iubire pentru pustie, nici o asemenea seriozitate de a pune în practică învăţăturile patristice.

Pe când se lăsa noaptea caldă de vară, cântatul se transforma într-o cântare bizantină melodică, deşteptând căinţa sufletului. Auzind aceste melodii greceşti, mi-am spus: 'Cum pot împărtăşi cu ea puţinul meu Munte Athos?'

În câţiva ani se va întâmpla. Sfântul Munte Athos, prin părintele meu duhovnicesc de acolo, monahul Nicodim, va aşeza o binecuvântare şi o mantie monahală peste această fată americană care se dăruise pe ea şi glasul ei minunat Creatorului Dumnezeu."

69
Prietenii lui Adam

> *O, Doamne, sporeşte întru noi simţământul prieteniei cu toate lucrurile vii, fraţii noştri mai mici cărora Tu le-ai dat acest pământ pe care să se sălăşluiască împreună cu noi. Să ne dăm seama că aceştia nu trăiesc numai pentru noi, ci şi pentru ei şi pentru Tine şi că ei iubesc dulceaţa vieţii întocmai ca şi noi şi îţi slujesc Ţie mai bine la locul lor decât noi la al nostru.*
>
> \- Sf. Vasile cel Mare

ÎN zorii unei dimineţi, nu mult după ce părinţii se mutaseră în pustie, a răsunat prin toată mânăstirea cântatul unei păsări. Părinţii au sărit în sus doar ca să afle un cocoş stând pe masă în mijlocul trapezei. Nu aveau nici o idee de unde venea şi cum ajunsese înăuntru. Cocoşul a continuat să mai cânte de câteva ori.

Îndată s-a auzit un râs dincolo de poartă. Prietenul părinților, Diaconul Nicolae, pe drum fusese atras de culorile vii ale cocoșului și îl cumpărase ca să-l aducă părinților în dar. A ajuns noaptea și a pus cocoșul în trapeză.

Dimineața când a răsărit soarele, lumina a pus în priveliște o pasăre de o frumusețe neașteptată, de o rasă exotică. Strălucea și sclipea în soare, cu nuanțe aurii, roșii, albastre și verzi strălucitoare. Penele lui aurii își schimbau culorile când se privea din locuri diferite. Părintele Gherman își amintește: „Nu mai văzusem niciodată înainte o asemenea pasăre – ca o făptură din altă lume."

Defilând cu vitejie pe pământ monahicesc, cocoșului păreau să-i placă împrejurimile. El deveni „al treilea frate" al mânăstirii, a cărui ascultare călugărească era să trezească monahii pentru rugăciune. El i-a învățat pe părinți să nu se bizuiască pe ceasuri deșteptătoare, ci pe el. Imaginea oamneilor săi deșteptați pentru rugăciune slujea ca ceva care amintește de pocăința Apostolului Petru la cântatul cocoșului. Pentru acest motiv, toți cocoșii din Rusia sunt numiți „Petia", un diminutiv de la Petru.

Părintele Serafim, a cărui familie avusese pui pe vremea când era copil, a construit un coteț pentru cocoș. Când s-a apropiat iarna, a mers la oraș și a cumpărat patru găini albe ca zăpada, așa încât părinții să aibă ouă. Deoarece cotețul era lângă bucătărie, păsările puteau fi observate îndeaproape. Părinții au observat rânduiala obiceiurilor lor de somn: cum observau soarele coborând și se cuibăreau pentru noapte, numai atunci când soarele era complet apus și cum își părăseau cotețul nici mai devreme nici mai târziu decât răsăritul soarelui. Părintele Serafim a mai observat cum găinile aveau personalități diferite. Ele umblau și își luau hrană prin diferite locuri și glasurile și comportarea lor erau foarte deosebite. Una dintre ele, care umbla și cânta toată ziua, a fost numită „Pasărea-cântec" de către Părintele Serafim; alta, care le lovea mereu cu ciocul pe celelalte, a fost numită „Fata Rea"; și principala victimă a acestui tratament a fost numită „Cenușăreasa". Chiar și cu creierul lor de găină ele aveau o evlavie personală. Găina preferată a Părintelui Serafim se numea „Rumianeț" (rusescul pentru „Obraz Trandafiriu"), îl urma în toate părțile.

După prima iarnă, cotețul găinilor a fost mutat mai departe și le-au luat locul alte animale care să le țină tovărășie părinților. Dar cocoșul auriu a adus mângâiere interioară în viața lor din pustie, pe care un vizitator ocazional nu putea să o înțeleagă niciodată.

ANI de zile după mutarea lor, părinții nu au avut nici câini nici pisici, considerând în râvna lor că nu era călugărește să aibă la schit animale răsfățate. Apoi într-o zi Nina Seco le-a adus un dar. Când Nina stătea cu Părintele Gherman în tindă, ea i-a spus să închidă ochii și să întindă mâinile. Când i-a deschis s-a pomenit ținând o pisică gri. El a spus că nu vrea pisica, dar atunci Nina l-a întrebat dacă avea șoareci sâcâitori. „Foarte bine", a spus Părintele Gherman adresându-se pisicii. „Dacă prinzi un șoarece într-o oră, poți să rămâi. Dacă nu, trebuie să pleci."

Atunci, pisica s-a furișat sub clădire. În cincisprezece minute, în timp ce Părintele Gherman și Nina mai stăteau de vorbă, pisica a adus un șoarece în tindă și l-a pus la picioarele Părintelui Gherman, împlinind de îndată prima sa ascultare călugărească. Pisica a rămas și au mai fost aduse și altele mai târziu.

Înainte de venirea pisicilor, părinții văzuseră adesea șerpi cu clopoței în zona schitului. Părintele Gherman intra uneori în chilia lui și găsea această reptilă primejdioasă în interiorul sutanei lui ori lungită pe patul lui. Totuși, odată cu sosirea pisicilor, acești șerpi se mai vedeau rareori. Părinții au dedus că șerpii fuseseră atrași spre clădiri de șoareci, dar acum, întrucât pisicile micșoraseră adunarea de șoareci, șerpii nu mai aveau motiv să vină. Pisicile deveniseră astfel, nu jucăriile răsfățate pe

care părinţii trebuiseră să le primească pe lângă mânăstire fără voia lor, ci lucrători de neînlocuit pentru siguranţa publică.

Întrucât este „necanonic" să dai unui animal numele unui sfânt, părinţii numeau pisicile după ceva – de obicei un loc – legat de un sfânt a cărui pomenire era în ziua când sosise animalul. Astfel, o pisică venită în ziua de Sf. Gherman din Alaska a fost numită „Alaska", una venită în ziua de Sf. Teodor Tyro (Novicele) a fos tnumită „Tyro", etc. O pisică gri-cenuşie, cu căutătura tristă, s-a întâmplat să vină de sărbătoarea Maicii Domnului „Bucuria Tuturor celor Necăjiţi": a fost numită potrivit „Necăjita".

Însoţitoarea personală a Părintelui Serafim era Tyro. Deşi mică, această pisică, ca din pânză, era stăpâna clanului pisicesc şi nici o altă pisică nu îndrăznea să-i taie calea. Până şi în căsuţa Părintelui Serafim, aceasta era ca o regină. I se aşeza liniştit în poală când bătea la maşină vreun articol şi nu voia să se ridice ca să n-o deranjeze. Într-o zi, intrând într-una din camerele de lucru ale mânăstirii, a aflat că dăduse naştere la pisoiaşi în mijlocul hârtiilor de pe masa editorială!

PĂRINTELE SERAFIM iubea câinii cel mai mult. Niciodată nu putuse fi înlocuit mult îndrăgitul său câine din copilărie Ditto. Totuşi, într-o zi, un câine frumos, portocaliu cu negru, corcitură de ciobănesc german, a venit alergând pe poarta mânăstirii. S-a împrietenit îndată cu părinţii. „N-ar fi frumos să avem un câine?" a îndrăznit să propună blând Părintele Serafim. Dar câinele avea zgardă şi evident un stăpân, şi astfel părinţii au simţit că ar trebui să pună un anunţ la Magazinul Central din Platina. La scurtă vreme, a venit un om cu o camionetă. Omul venise să-l ia pe „Murphy" al lui. Câinele s-a ghemuit şi s-a uitat la stăpânul său cu ochi temători care păreau să arate că în trecut fusese tratat prost. Omul era mânios şi evident avea puţină dragoste pentru Murphy. Părintelui Serafim îi părea foarte rău să vadă că îi pleca prietenul.

După câteva zile, Murphy se întoarse singur la mânăstire. Iarăşi a trebuit să vină stăpânul să-l ia. „Treci în maşină!" a ţipat omul la câine, lovindu-l cu mâna. „Dacă mai face aşa din nou", a spus părinţilor, „va trebui să vi-l păstraţi!"

De data asta numai după cincisprezece minute s-a întors înapoi. Părintele Serafim s-a bucurat în taină. Murphy fusese numele câinelui „în lume", dar în mânăstire se va numi de acum înainte „Svir", întrucât venise prima dată în ziua Sf. Alexandru de Svir. Părinţii au afirmat că nu aflaseră niciodată o făptură atât de minunată (poate că suferinţa îl făcuse astfel!). Nu era în acest animal nici un fel de „încăpăţânare" prostească! Se uita la oameni cu căutătură isteaţă şi cu o expresie atât de blândă, umilă. Afecţiune, joacă, tovărăşie, ocrotire: toate se făceau în vremea lui. Ţinea departe urşii şi pumele (dar fără lătrat neîncetat fără de folos), şi mai era cunoscut că era de ajutor fraţilor care se rătăceau, ca să-şi afle calea înapoi spre mânăstire.

Părintele Serafim îl mângâia foarte rar pe Svir; între ei era un fel de comunicare tăcută. Aşa cum făcuse cu Ditto, se înţelegea cu Svir privindu-l adânc în ochi ca pe un om.

MÂNĂSTIREA mai avea păuni care umblau prin toată pădurea ciugulind hrană. În fiecare primăvară, păunilor le creşteau cozi noi în culori strălucitoare, un semn al mâinii creatoare a lui Dumnezeu, un exemplu al ideii Lui de artă. Porumbeii, pomeniţi mai devreme, pe care Părintele Spiridon îi iubea atât de mult, din nefericire au fost ucişi noaptea de bufniţe.

Căprioarele din zonă s-au apropiat de părinţi atât de mult, aproape ca animalele domestice. Căprioarelor le plăcea mânăstirea, în special pentru că era un loc relativ ferit de vânători. Părintele Serafim scria într-o vară într-o scrisoare: „este sezon de vânătoare

şi căprioarele noastre dragi stau aproape de noi – de fapt, în timp ce eu bat acum la maşină afară, sunt înconjurat de cinci căprioare, trei dintre ele bând din apa noastră."

Părinţii supravegheau un puişor de căprioară pe care l-au ajutat să crească să devină mamă. În iunie 1972, Părintele Serafim scria: „Începe vara noastră şi acum două zile 'puişorul' nostru de căprioară a dat naştere la doi pui, s-ar părea chiar în faţa bisericii noastre! Nu aveau nici douăsprezece ore când i-am văzut prima oară, dar deja alergau (şi se poticneau peste tot). Spre surprinderea noastră, observăm că „Puiul" nu are nici un cuib sau ceva de felul acesta, ci doar îşi mută puii de colo colo, lăsându-i să doarmă atunci când cad jos, şi apoi se opreşte ceva mai departe. Aceasta este a treia zi şi încă nu au plecat din zona mânăstirii – ceea ce arată că suntem 'demni de încredere'. Ne uitam împrejur din când în când şi la un moment dat am aflat un pui de căprioară încolăcit sub 'copacul Sf. Gherasim' al nostru, cu o icoană, uitându-se la ea. O privelişte foarte emoţionantă."

Căprioara pe care Părintele Serafim o iubea cel mai mult era un căprior de culoare deschisă numit „Whitey". Mare, împărătesc şi frumos, cu un smoc de blană albă pufoasă pe piept, Whitey umbla peste tot ca regele pădurii. El ştia că monahii erau prietenii lui. Desăvârşit de blând în preajma lor, se apropia de ei, se lăsa să fie mângâiat şi mânca din mâinile lor.

Într-o zi a sezonului de vânătoare, când Whitey umbla pe pământurile mânăstirii, s-a auzit un jeep urcând pe drum. Whitey, nesimţind primejdia posibilă, a pornit-o spre biserică, dincolo de care se apropia jeep-ul. Unul dintre fraţi a început să meargă după Whitey, strigând, „Whitey, stai aici! Whitey, nu pleca!" Jeep-ul a încetinit; vânătorii dinăuntru îl văzuseră pe Whitey şi fără îndoială au auzit şi strigătele înnebunite ale fratelui. Dar Whitey continua să meargă. Nici nu mersese căprioara nouă metri dincolo de biserică, când s-a tras un foc. Whitey a căzut jos mort. De data asta Părintele Gherman a dat fuga la faţa locului.

- Ce faceţi? A strigat el către vânători, arătându-le inscripţia *Vânatul interzis*. Aceasta este proprietate privată. Vânătorii erau beţi. Omul care trăsese cu puşca şi-a îndreptat arma încă fumegândă către Părintele Gherman.

- *Ce* ai spus? A întrebat omul cu o vorbă ameninţătoare. Părintele Gherman desigur nu a spus nimic şi după un timp maşina li s-a răsturnat pe drum.

Părintele Serafim a fost pustiit de moartea bruscă şi crudă a lui Whitey. Mergând în biserică, a plâns. Micul băiat plin de iubire care plânsese oarecând lângă „Ditto", era acolo în interiorul său.

PE când petreceau în schitul lor, părinţii au aflat despre un experiment, supravegheat de către guvernul sovietic, care era în legătură cu animalele. Bolşevicii, socotind că toate animalele domestice în afara animalelor de gospodărie sunt un lux burghez, au omorât toate aceste animale din anumite zone ale Rusiei. După ani de zile au făcut un studiu psihologic, comparând oamenii din aceste zone cu oameni din zonele unde animalele fuseseră îngăduite să vieţuiască. S-a descoperit că oamenii care fuseseră lipsiţi de animale aveau o proporţie mai mare de depresiune nervoasă, anxietate şi sinucidere decât ceilalţi. S-a concluzionat astfel că animalele aveau oarecare efect terapeutic asupra fiinţelor omeneşti.

Părinţii au văzut adevărul confirmat de propria lor experienţă la mânăstire. În presiunea constantă de activităţi ale părinţilor, animalele erau un izvor de odihnă şi uşurare pentru ei. O pisică împingea o uşă deschisă şi intra în tipografie pe când părinţii lucrau, ori un prihor şi perechea lui se arătau în privelişte construindu-şi cuibul în afara ferestrei – şi îndată întreaga povară a universului omenesc se spulbera înaintea realităţii creaţiei lui Dumnezeu din care şi omul este o parte. Aceste animale nu aveau nici o

legătură cu maşini stricate, prese de tipărit şi maşini de cules litere, nici cu probleme bisericeşti şi financiare cu care erau preocupați părinții.

Părintele Gherman observă: „În atmosfera noastră rustică, animalele îşi au locul lor. În atmosfera lumii contemporane, pe de altă parte, ei parcă ar fi jefuiți de talanții lor, fiind în nepotrivire cu lumea făcută de om. Când priveşti în ochii animalelor vezi nu numai că sunt drăgălaşe, jucării din blană, ci sunt un fenomen extraordinar de serios, creaturi care iau viața în serios. Animalele îşi duc viața şi parcă ne spun: 'Intră în lumea lui Dumnezeu. Aparții veşniciei!'

Părintele Gherman îşi aminteşte o clipă liniştită când era cu Părintele Serafim şi animalele lor au venit la ei: Svir, uitându-se în sus cu atâta devotament şi dând din coadă, şi o pisică frumoască, cu lăbuțele albe, cu numele Kisa, stând liniştit alături.

- Din punctul tău de vedere, ce sunt animalele? A întrebat Părintele Ghermna într-o stare meditativă.

- Ele au o legătură cu raiul. A răspuns Părintele Serafim.

70
Un colț ortodox al Americii

Omul trebuie să cerceteze slujbele Bisericii şi rânduielile Bisericii deoarece frumusețea şi adâncul slavei creştine este mai înalt decât slava îngerilor; este legătura dintre pământ şi cer. Este un cor de oameni şi îngeri sârguindu-se spre unirea inimilor lor cu Dumnezeu şi a voilor lor cu voia lui Dumnezeu.

- Bătrânul Zaharia din Lavra Sf. Serghie[344]

În timpul uneia dintre primele sale vizite la Mânăstirea Sf. Gherman, episcopul Nectarie s-a uitat în jur cu o privire plină de recunoştință şi venerație. Şi-a făcut cruce şi a spus:

- Este o minune!

În Rusia, Episcopul Nectarie asistase la sfârşitul Optinei lui dragi de către un regim de huligani fără Dumnezeu care puseseră stăpânire pe Rusia ca o plagă. În America, el văzuse cum Biserica Rusă din diaspora, retrasă din leagănul spiritual al patriei sale, începuse deja să piardă buna mireasmă a creştinismului celeilalte lumi, până la nivelul persecuției propriilor ei ierarhi făcători de minuni. El văzuse eparhia oraşului în care locuia, San Francisco, înăbuşită sub jugul unei mentalități organizatorice. Şi, trăind în acel oraş înttre anii 1960 şi 1980, el observase direct apariția rapidă a ceea ce Sf. Ignatie Brianceaninov numise „timpul de bază al lepădării". În mijlocul acestor probleme, exista Mânăstirea Sf. Gherman, pierdută în codru, tăinuită de lume, cu doi călugări ai noii generații, dintre care unul era american convertit. Aceasta a fost o minune pentru el. El scria într-o scrisoare, „În Platina se sălăşluieşte duhul de la Optina".

În acelaşi timp, Episcopul i-a avertizat pe părinți să nu cadă în mândrie. Când ei l-au vizitat în San Francisco în 1975, le-a spus: „Să nu credeți că tot ceea ce aveți este

---

[344] Jane Ellis, trad., *Un sfânt sovietic timpuriu: viața Părintelui Zaharia*, (Springfield, Illinois: Templegate Pub., 1977), p. 61.

prin ostenelile sau meritele voastre. Este un dar de la Dumnezeu!" Fratele său, I. M. Kontzevici obişnuia să spună că Optina călugării umblau parcă pe vârfuri înaintea lui Dumnezeu. Era un fel de glumă şi vorbă de duh, dar nimeni nu spusese niciodată ceva ca să-l jignească pe altul. Ei singuri se păzeau de judecată şi de vorbirea fără de folos, de orice le tulbura liniştea lor interioară şi prezenţa lui Dumnezeu printre ei. După cum explica Episcopul Nectarie, „Ei păstrau *cu sfinţenie harul*." Aceasta fusese poate cea mai importantă lecţie pe care o învăţase Episcopul Nectarie la Optina şi de aceea le spunea adesea părinţilor de la Platina: „Nu risipiţi harului lui Dumnezeu." Într-o predică pe care a ţinut-o la mânăstire a izbucnit în lacrimi în timp ce adresa rugămintea: „Păstraţi-vă cu sfinţenie singurătatea şi individualitatea minţii – şi niciodată să nu apună soarele peste mânia unuia faţă de altul."

În ziua de Rusalii, 1974, Episcopul Nectarie a făcut o vizită la schit şi ca totdeauna, a adus mângâiere fraţilor. „Nu lăsaţi să vă copleşească greutăţile, lipsa de înţelegere şi aşa mai departe," zicea el, „ci trăiţi fiecare zi cu încredere în Dumnezeu, fără să vă faceţi griji pentru problemele de mâine. Fie că sunteţi zece sau numai doi, mergeţi înainte. Şi chiar dacă rămâne *numai unul din voi*, veseliţi-vă şi slujiţi pe Dumnezeu; vă aflaţi în locul potrivit".

Până şi mama Părintelui Gherman, care atât de tare s-a opus odinioară aspiraţiilor monahale ale fiului său, şi-a dat seama că el se afla acolo unde îi era locul. Într-una dintre vizitele ei, i-a spus:

- Aici simt că ai harului lui Dumnezeu.

Când Părintele Gherman s-a întors dintr-o călătorie făcută la Jordanville în decembrie 1973, Părintelui Serafim i s-a arătat cât de mult dăruise Dumnezeu frăţiei lor. În ziua prăznuirii Sf. Gherman, Părintele Gherman ţinuse o conferinţă înflăcărată în faţa a 200 de tineri de la mânăstirea Jordanville, punând astfel început unei tradiţii a „Pelerinajelor Sf. Gherman" care aveau loc acolo în fiecare an. El mişcase multe suflete şi semănase seminţele pentru roada viitorului. Meditând asupra efectului pe care îl produsese Părintele Gherman, Părintele Serafim a scris în Jurnalul său: „Tinerii sunt flămânzi de ortodoxia *adevărată*, fanatică; dar ortodoxia adusă din alte ţări va pieri. Sunt atât de puţini, chiar şi dintre episcopii noştri care îşi dau seama de acest lucru! Cei din Biserică care au conştiinţă, privesc spre frăţia noastră cu mare nădejde pentru viitor. Şi în adevăr, poziţia noastră este mult mai liberă şi mai plină de nădejde decât a oricăror altora, în ciuda piedicilor. Noi trebuie să facem lucrare bogată, atât în engleză cât şi în rusă – şi mai presus de toate în însufleţirea şi aşezarea atitudinii corecte."

Părintele Serafim s-a mai bucurat să audă că Părintele Gherman aduce înapoi cuvinte de încurajare de la arhipăstori de pe coasta de răsărit: „Arhiepiscopul Averkie binecuvântează 'tot' ceea ce facem, scria Părintele Serafim. „La fel şi Mitropolitul Filaret a confirmat calea noastră spunând: 'Calea voastră este aşternută şi este bună.' Arhiepiscopul Andrei[345] la fel, vă binecuvântează. Mesajul: nu ar trebui să fim supăraţi de înţelegerea greşită din partea unor autorităţi, de 'mentalitatea sinodului' care se gândeşte numai la organizare şi politică; ci noi trebuie să mergem cu îndrăzneală înainte pe calea pe care ne-a binecuvântat Vlădica Ioan."

De ziua numelui din lume a Părintele Serafim (a 13-a aniversare a primirii lui în ortodoxie), Părintele Gherman a ţinut o predică importantă în legătură cu Sf. Alexie „ziditorul Moscovei", spunând fraţilor că şi ei trebuie să zidească, nu să distrugă zidirea sufletelor lor şi a comunităţii lor. Aşa cum comenta Părintele Serafim în Jurnalul său: „Aceasta înseamnă că nu trebuie să existe nici un fel de mâhnire, nici un fel de 'ştiu mai bine', când Părintele Gherman se osteneşte mult ca să ne spună rânduielile vieţii bisericeşti, nici un fel de a lua drept bun ceea ce avem noi sau oricare atitudine greşită faţă de noastră viaţă duhovnicească. Nu există nici un fel de accidente în viaţa noastră –

[345] Arhiepiscopul Andrei din New Diveyevo, odinioară Părintele Adrian.

totul se petrece cu noi din voia sau îngăduința lui Dumnezeu pentru mântuirea noastră şi reflectă starea şi nevoile noastre interioare. Cât de multă nevoie avem să umblăm în frică de Dumnezeu şi să *zidim în mod conştient* acest colț ortodox al Americii, nu pentru folosul nostru 'privat', ci pentru binele adevăratei ortodoxii din America!"

CU astea în minte, părinții s-au sârguit să facă totul în viața lor de zi cu zi ca să le amintească de lumea cealaltă. Pentru a întări legătura lor cu Rusia Sfântă şi sfinții ei, ei au numit toate locurile vii după mânăstirile ruseşti mari. Astfel, chilia Părintele Gherman de lângă vârful coamei a fost numită „Valaam"; chilia Părintele Serafim, construită în 1975 chiar de Părintele Serafim, a fost numită „Optina". Mai târziu, construcțiile au fost numite după Mânăstirile Sarov şi Glinsk.

În 1974 s-a auzit vorbă precum că întâiul ierarh, Mitropolitul Filaret, ar putea veni la mânăstire. „Dar va fi indignat!" A spus Părintele Gherman. „Nici măcar nu avem o cameră corespunzătoare în care să-l primim."

„Atunci să construim o cameră nouă," a fost sugestia Părintelui Toma. „O cameră vrendică de un Țar!" Părintele Serafim s-a gândit că era o idee minunată.

Până la urmă, Mitropolitul nu a venit niciodată; dar planul lui Toma s-a dezvoltat în ceva mai bun decât concepția inițială: o cameră *închinată* de fapt memoriei Țarului Martir Nicolae şi familiei sale. La 4 iulie, pomenirea Martirilor Împărați, părinții au stropit cu agheasmă pe locul viitoarei construcții. Ca şi cu aproape toate construcțiile mânăstirii, Părintele Serafim a fost proiectantul şi dulgherul, Părintele Gherman şi alți frați dând ajutor. Până în noiembrie camera a fost isprăvită şi au fost atârnate pe perete fotografii greu de găsit ale Țarului şi familiei sale.[346] Recunoscând cât de ciudat ar putea să apară aceasta unei persoane obişnuite din exterior, Părintele Serafim a scris: „S-a înrămat portretul Țarului şi camera a fost văruită în albastru la vreme potrivită pentru o pomenire măreață în 'Camera Țarului'. Puțini dintre noi ne însuflețim de aceste pomeniri în pustie – şi chiar de ideea unei 'Camere a Țarului' în pădure – şi trebuie să continuăm astfel să fim 'nebuni' în fața lumii pentru a rămâne însuflețiți şi aducători de roadă."

Părinții, de asemenea, au acoperit regiunea înconjurătoare cu ceea ce numeau ei eufemistic „schituri". Fiecare „schit", numit după un anumit sfânt, era alcătuit dintr-o suprafață de pământ eliberată, unde frații puteau cânta slujbe. În unele locuri se săpa în ideea că într-o zi se va construi acolo o biserică sau chilie. La schituri se atârna câte o icoană într-un copac, se ridica o cruce de lemn sau se făcea un tetrapod. În anii de mai târziu părinții au adus mese de altar în unele schituri. Erau schituri închinate Sf. Ilie Proorocul, Sf. Ioan Înaintemergătorul, Sf. Ioan Teologul, Sf. Hariton, Sf. Serafim de Sarov şi Bătrânul Zosima din Siberia. Sf. Tihon de Kaluga, care a viețuit ca sihastru în scorbura unui copac, a fost cinstit cu „copacul Sfântului Tihon". Alte locuri de biserică au fost numite după marile mânăstiri celtice din Lindisfarne şi Iona.

Şi munții şi dealurile au primit nume. Astfel, un deal proeminent, cam la 1,6 km spre apus de mânăstire, a fost închinat Cuviosului Velicikovski şi a ajuns să fie numit „Creasta lui Paisie". Muntele de deasupra mânăstirii, în vârful căruia aşezaseră o cruce şi un tetrapod, a fost numit „Muntele Sf. Gherman", după piscul cel mai înalt de pe Insula Spruce. Un alt punct de pe culme a fost numit „Muntele Athos". Şi spre miazăzi, un munte cu numele secular „Black Rock" a fost numit din nou după Apărătoarea Preasfânta Născătoare de Dumnezeu. La sărbătoarea Apărătoarei în 1974, Părintele Serafim nota: „Toți cei cinci frați şi un pelerin urcă Black Rock şi sunt însuflețiți de pădurea îndepărtată şi privelişti întinse. Însoțitorul nostru este un tânăr 'good hipie' cu nici un fel de deschidere văzută către ortodoxie. Muntele este numit 'Apărătoarea' şi

[346] Donate de familia Makuşinski, care apare mai târziu în acest capitol.

pajiştea de la înălțime (la 1982 m) este numită după Sf. Roman Melodul şi Sf. Ioan Cucuzel [care sunt prăznuiți de asemenea în această zi]."

La toate schiturile, în special în zilele când erau prăznuiți sfinții lor, se făceau procesiuni cu prapuri prin pădure. Părintele Spiridon spusese oarecând părinților, „Faceți mai multe procesiuni; acestea sfințesc atmosfera." – sfat care fusese urmat de părinți cu credință. Iată cum descrie Jurnalul Părintelui Serafim unele dintre aceste procesiuni:

10 iulie, *1974*. Sărbătoarea Maicii Domnului din Konevits şi Sf. Antonie de la Peşterile Kievului. După slujba de dimineață, o procesiune până la cimitir, unde Icoana [Maicii Domnului de la Konevits] este lăsată pe locul bisericii cimitirului pentru restul zilei. Toți frații vin în timpul zilei să se roage în cimitir. După amiază razele soarelui cad direct pe Icoană şi pădurea se umple de aur, o „înfățişare" de toată minunea a unei Icoane. În această zi pomenim pictorița Icoanei, roaba lui Dumnezeu, Tatiana,[347] care a plecat la Domnul cu un an în urmă.

28 iulie, *1974*. Pomenirea Sf. Lup din Troyes. Trei pelerini … participă cu noi la ridicarea Crucii la Lindisfarne la „schitul" unde vor fi pomeniți Sfinții Apuseni. Iarăşi marți cinstim pe Sf. Gherman din Auxerre, printr-o slujbă de Vecernie închinată lui şi o procesiune la Lindisfarne.

19 martie, *1975*. La apus se face o procesiune la Lindisfarne şi se fac primele săpături pentru Biserica „Iona". Apare un gând: suntem nebuni! Dar visele noastre pe acest munte *au* sens şi trebuie să mergem înainte fără să ne smintim de simțul practic al lumii şi „ştiu mai bine". Noi semănăm semințele; Dumnezeu ştie ce roade vor veni.

19 iulie, *1976*. Sf. Serafim. O procesiune la Lindisfarne, unde, pământ de la Lindisfarne şi o icoană a Sf. Martin de Tours (cumpărate din Anglia de către Alexei Young) sunt dăruite Părintelui Serafim. Mai târziu, se începe un Acatist la Schitul Sf. Ilie, dar din pricina ploii este terminat în biserică. Tunete şi fulgere însoțesc ropotele de ploaie din ajunul zilei de Sf. Ilie.

20 iulie, *1976*. Proorocul Ilie. Procesiune la Schitul Sf. Ilie, unde toți se roagă pentru ca ploaia să pună capăt primejdiei focului şi lipsei de apă. Dimineața este însorită …. [În aceeaşi zi mai târziu] este o vijelie cu grindină şi munții din jur sunt albi de grindină. În următoarele patru zile plouă zilnic (aproape 5 cm), şi este clar faptul că Sf. Ilie a răspuns rugăciunilor noastre…

23 octombrie, *1976*. Ajunul adormirii Bătrânului Zosima Verkhovski [din Siberia]. Părinții au o procesiune dimineață la „Crucea lui Zosima" la capătul dinspre apus al proprietății mânăstirii; ei se roagă pentru odihna lui şi pentru cumpărarea unei bucăți de pământ înspre apus, dacă asta este plăcut lui Dumnezeu.[348]

Când au adus icoanele împărăteşti pentru biserica lor, părinții au avut o altă procesiune, de data aceasta au mers tot drumul până în vârful muntelui la mânăstire. Lucrarea lui Pimen Sofronov, aceste icoane frumoase fuseseră comandate de către Arhiepiscopul Ioan pentru noua Catedrală din San Francisco. Acolo el se rugase zilnic înaintea lor, dar după adormirea sa întru Domnul, acestea fuseseră înlocuite cu altele

[347] Sora naşei Părintelui Serafim. În tinerețe fusese o pelerină frecventă la Valaam, şi fiica duhovnicească a Bătrânului Nicolae de Valaam. Bătrânul Nicolae a petrecut la Schitul Konevits din Valaam, închinat Icoanei Konevits a Maicii Domnului.

[348] Jumătate din parcela originală dinspre apus mai sus menționată. Părinții au putut să o cumpere în 1981.

noi. Împreună cu uşile împărăteşti la care Arhiepiscopul se închinase mereu, icoanele erau păstrate de frăție spre pomenirea ctitorului lor.

MAI presus de toate, ciclul slujbelor de fiecare an la mânăstire era accentuat de sărbătorile mari ale Domnului şi ale Maicii Domnului pe care frații le sărbătoreau în sărăcie, simplitate şi mare bucurie. Faptele vieților pământeşti ale lui Hristos şi ale Maicii Sale erau într-adevăr simțite din nou în fiecare an ca fapte care nu trec ci sunt sădite în veşnicie.

La Sărbătoarea Bobotezei (6 ianuarie), când se sărbătoreşte botezul lui Hristos în Iordan, părinții şi frații traversau pustia înconjurătoare „sfințind atmosfera" cu agheasmă; şi aceasta continua toată săptămâna următoare. Descriind sărbătorirea Bobotezei în 1976, Părintele Serafim scria: „O sărbătoare veselă cu procesiune până la 'Iordan' – un vas cu apă pe o buturugă în mijlocul 'fântânii' noastre neterminate. Este turnată puțină agheasmă în vas pentru a sfinți apa. În fiecare zi până la *Apodosis*[349] are loc o procesiune în jurul fântânii şi toți beau din vasul care a fost lăsat acolo. La 7 ianurarie o procesiune care s-a desfăşurat între Valaam şi Schitul Sf. Ioan Înaintemergătorul (la răsărit de Optina, peste viroagă), a fost împlinită în ziua prăznuirii de către Părintele Gherman şi Părintele Teofil.[350] La 10 ianuarie, prăznuirea Sf. Pavel de Obnora,[351] o procesiune mai lungă peste tot muntele – Mt. Athos, Mt. Sf. Gherman, Valaam, Schitul Sf. Ioan, Optina, cu stropiri de agheasmă peste tot. Duminică 12 ianuarie, o procesiune la Schitul Sf. Ilie cu moaştele Sf. Teodosie Începătorul vieți de obşte. Trebuie să-i mulțumim lui Dumnezeu pentru libertatea pe care o avem şi prilejul de a lupta şi de a da roade – săptămâna se petrece întru lucrare bogată făcută în tipografie – fiind tipărite simultan două numere şi o broşură (despre Arhiepiscopul Andrei)."

La Sărbătoarea Schimbării la Față (6 august), când Dumnezeirea lui Iisus Hristos s-a arătat pe Muntele Tabor, frații de mânăstire urcau până în vârful muntelui lor noaptea, ca să săvârşească acolo slujba de priveghere înaintea crucii pe care o ridicaseră. După slujbă s-au aşezat cu toții sub stele pe când Părintele Serafim le destăinuia gânduri ale împărăției transfigurării pentru care ei toți trebuiau să se pregătească. În 1974, Părintele Serafim descria sărbătorirea acestei prăznuiri după cum urmează:

„Înfruntând vântul puternic şi rece, toți sunt foarte înflăcărați şi după slujbă toți stau aşezați pe stâncă şi ascultă câteva cuvinte despre starea de transfigurare a omului şi despre lumea din veacul ce vine şi despre cele două dimensiuni opuse ale acestei lumi: spațiul în întinderea sa, care ne însuflețeşte atât de mult să ne umplem de evlavie; şi timpul, foarte scurt, ca să ne învețe să avem frică şi să ne pregătim pentru mântuire în momentul scurt de viață care ne este dat." Rostite în mijlocul întinderii liniştite a cerurilor şi a mării munților verzi, asemenea cuvinte ale Părintelui Serafim vor coborî în inimle ascultătorilor săi, redeşteptând în ei acea dorire dulce-amară pentru Creatorul lor.

Crăciunul în pădurea înveşmântată în zăpadă era întotdeauna o mare fericire. Întrucât Crăciunul orotodox cade cu treisprezece zile după Crăciunul din apus, părinții erau şi mai rupți de întregul aspect comercial ce însoțeşte acest anotimp de sărbătoare. Ei se puteau cufunda în bucuria duhovnicească a Sărbătorii, cântând întreaga noapte imne vechi despre Naşterea lui Hristos. Totuşi, aceasta nu înseamnă că neglijau să urmeze tradițiile călduroase ca pomul de Crăciun şi cadouri (şi împodobirea bisericii cu ramuri de pin), față de care fiecare suflet apusean obişnuit este ataşat. Părinții simțeau

349 Apodosis: rămas bun (literal „predarea"); Odovania unei prăznuiri, care are loc de obicei la opt zile după prăznuirea respectivă.

350 La 7 ianuarie Biserica prăznuieşte Soborul Sf. Ioan Înaintemergătorul şi Botezătorul Domnului.

351 Un viețuitor din pustia Tebaidei de nord a Rusiei, adormit întru Domnul în 1429.

că asemenea lucruri erau importante în special pentru copii, Teofil şi fratele său Matei, care nu avuseseră niciodată înainte parte de pom de Crăciun şi de cadouri, pentru că mama lor era împotriva acestor lucruri. În 1974, Părintele Serafim nota: „Naşterea lui Hristos se petrece în pace şi linişte de către cei trei fraţi şi pelerinul Matei, după ce vreme de câteva zile au făcut pregătiri, curăţenie, etc. Părintele Serafim şi Matei merg prin zăpadă să adune verzături de Crăciun şi un pom, pe care Matei îl taie singur (primul său pom de Crăciun). Împărţirea darurilor pentru toată lumea a fost rânduită după amiaza devreme în Camera Ţarului înconjurată de zăpadă, urmată de o cuvântare a Părintelui Serafim despre viaţa Bătrânului Macarie [de la Optina]…. Seara, altă masă în Camera Ţarului, cu lectură din „Crăciunul în Anglia”[352] de Washington Irving – cât de şters şi păgân în comparaţie cu pregătirea ortodoxă adevărată şi sărbătorirea acestei Prăznuiri!”

În anul următor, Părintele Gherman împreună cu Teofil au mers să taie pomul de Crăciun. După desfacerea cadourilor, fraţii au audiat o casetă cu *Oratoriul Creaţiei* de Haydn: „Foarte însufleţitor,” nota Părintele Serafim. „Părintele Gherman s-a ostenit mult ca să asigure pentru toţi o atmosferă festivă.”

În lumea modernă, sărbători, cum ar fi Crăciunul, sunt precedate de săptămâni de reclamă şi pregătire extraordinară, dar după ce ziua s-a terminat – gata! Tot ceea ce rămâne de făcut este să se facă curat şi să se termine resturile de mâncare. Dar în ortodoxie, după cum s-a văzut, sărbătorile continuă toată săptămâna, atât în slujbele din Biserică cât şi în festivităţile din afara ei. În cazul Paştilor, ele continuă şi mai mult.

Paştile, „Sărbătoarea Sărbătorilor”, era cu mult mai strălucitoare la mânăstire prin Postul Mare de şase săptămâni pregătitor sărbătorii. În timpul acestei perioade, numită „primăvara sufletului”, fraţii se sârguiau să-şi curăţească inimile de toată necurăţia. Aceasta se împlinea prin slujbele lungi din Post (opt până la nouă ceasuri pe zi) încărcate cu rugăciuni de pocăinţă la care se adăugau citiri din textele patristice, prin citire duhovnicească deasă făcută în afara bisericii (fiecare frate trebuia să citească cel puţin o carte rînduită pentru perioada Postului), şi prin osteneală sporită către pocăinţă, tăcere şi îndreptarea atenţiei către cămara inimii. Toate cărţile citite în biserică erau de inspiraţie monahală: *Istoria lausiacă, Scara ursuşului divin, Sfaturi duhovniceşti* de Avva Dorotei şi povestirea Sf. Pahomie şi a ucenicilor săi (aflată în *Raiul părinţilor*). Potrivit tradiţiei, trebuiau citite în timpul slujbelor şi *Omiliile Sfântului Efrem Sirul*, dar întrucât nu se găsea nici o traducere în engleză, părinţii au înlocuit cu un text clasic al ortodoxiei apusene, *Dialoguri* ale Sf. Grigorie cel Mare. Pentru lectura lor duhovnicească individuală, fraţii citeau cărţi cum ar fi *Războiul nevăzut, Convorbiri*, de Sf. Ioan Casian, *Reguli monahale* de Sf. Pahomie şi *Tebaida nordului*. Părintele Serafim, după cum am văzut, încerca să recitească *Confesiunile* Fericitului Augustin în fiecare Post Mare, pe lângă alte cărţi.

Cei care, ca şi Părintele Serafim, priveau ostenelile Postului ca o binecuvântare şi mai degrabă ca un prilej decât ca o „pedeapsă” erau capabili să guste acea căinţă dulce a inimii pe care numai Dumnezeu o poate da. În 1975, după prima săptămână de Post – care este săptămâna cu postul cel mai aspru, când nu se mănâncă aproape de loc – Părintele Serafim trebuia să coboare muntele împreună cu câţiva pelerini printr-o zăpadă de patru picioare. Urcând muntele înapoi singur, a observat că era „foarte ostenit dar avea o bucurie adâncă”. Slăbit trupeşte, sufletul său era în stare să zboare: *puterea Mea se desăvârşeşte în slăbiciune* (II Cor. 12, 9).

În timpul săptămânii patimilor dinaintea Paştilor, părinţii urmau rânduiala de la Optina a slujbei de utrenie a „Cămării Mirelui”. Uşile împărăteşti se legănau uşor deschizându-se, punând în priveliște strălucirea candelelor multicolore care ardeau în faţa mesei altarului, pe când fraţii cântau melodia de pocăinţă a vechiului imn: „Iată

[352] Din *Culegerea de schiţe* a lui Washington Irving.

cămara Ta de nuntă împodobită, O, Mântuitorul meu şi eu nu am haine de nuntă ca să intru. Dă strălucire hainei sufletului meu, O, Hristoase, Dătătorule de Viaţă, mântuieşte-mă.” Înviind în această dimineaţă tradiţia destul de rară pe când vizita Optina fiind copil, Episcopul Nectarie i-a înştiinţat pe părinţi despre o altă legătură a lor cu acea sfântă mânăstire.

După 1970, când Arhiepiscopul Artemon ceruse ca părinţii să meargă la San Francisco de Praznic, frăţia a petrecut fiecare Paşti în retragerea pădurii. Înconjuraţi de natura lui Dumnezeu, călugării trăiau bucuria Sărbătorii fără împrăştierea gândurilor. Arbuştii şi florile începeau de regulă să înflorească la Paşti ca o imagine a Reînvierii; şi părinţii împodobeau biserica lor cu o imensitate de flori strălucitoare.

Părinţii trebuiau să-şi amintească cu dragoste de primul Paşti pe care l-au petrecut singuri în schitul lor, în anul 1971. Întrucât nici un preot sau episcop nu venea la ei ca să slujească Liturghia de Paşti, părinţii au mers la Sacramento ca să primească Sfânta Împărtăşanie cu câteva zile înainte de Prăznuire.

Ori de câte ori se afla în Sacramento, Părintele Serafim era dornic să viziteze un fost băiat din cor şi cu evlavie la Sf. Ioan de Kronstadt, bătrânelul citeţ Alexei. El îi punea întrebări detaliate despre Sf. Ioan, cum slujea în altar, etc., sorbind fiecare cuvânt al acestei mărturii oculare, a unui astfel de sfânt mare. Pentru el era ca şi cum începea să-l cunoască personal.

Împreună cu soţia sa Zinaida, Alexei fusese şi el membru al Bisericii Catacombe din Rusia şi discipol al Noului Martir Părintele Işmael Rozhdestvensky şi al fratelui său de sânge Părintele Mihail. Cei din familia Makuşinski au spus multe istorioare părinţilor de la Platina despre aceşti fraţi-duhovnici, care i-au încurajat pe părinţi să scrie prima Viaţă a lor şi să o publice în *Cuvântul ortodox.* Şi acum, întrucât părinţii s-au aşezat în casa comodă a familiei Makuşinski cu puţin timp înainte de Paşti, Părintele Gherman s-a uitat la fotografiile pe care le aveau cu Părinţii Işmael şi Mihail, imagini care urmau să fie tipărite împreună cu Viaţa lor. Părintele Gherman a spus, „Deoarece vom petrece Paştile singuri în pădure, putem lua cu împrumut acele fotografii ca să împărtăşim Sărbătoarea cu aceşti doi oameni sfinţi?” Familia Makuşinski a consimţit cu bucurie.

Următorul Paşti a fost descris de Părintele Gherman astfel: „Ne-am rugat toată noaptea în biserica rece şi am ieşit osteniţi de la slujbe. Părintele Serafim arăta palid de postire şi nedormire. Dar era aşa de fericit! Eram doar noi doi; şi după terminarea postului, când am trecut la mâncărurile de Paşti, în capul mesei se aflau fotografiile Părinţilor Işmael şi Mihail, cu chipurile lor strălucitoare! Pomenind de Sfânta Rusie, care se afla în sărăcie şi suferinţă sub un jug neomenesc de sclavie, îndată ce am mâncat, ne-am rugat la aceşti duhovnici sfinţi şi am simţit că ei împărtăşeau cu adevărat Sărbătoarea noastră de Paşti cu noi.

Am frânt *kulichi* [pâinile de Paşti ruseşti] pe care le făcuse Părintele Serafim. Acum, Părintele Serafim era priceput în multe treburi – dar coptul pâinii nu se afla printre acestea. În fiecare an el cocea *kulichi* şi în fiecare an o scotea la fel: arsă pe dinafară şi crudă pe dinăuntru. Dar nu ne deranja – noi aveam totul: Dumnezeu, sfinţii şi mucenicii, schitul nostru din pustie …. După masă, am făcut o plimbare până la drum şi am văzut flori sălbatice care ieşeau din zăpadă. M-am gândit atunci că sunt cel mai norocos om din lume!”

Desigur, în anii care au urmat, părinţii urmau să petreacă această Sărbătoare cu alţi fraţi, care le-au umplut inimile cu bucurii şi mai bogate. Descriind Paştile din 1975 de la mânăstire, Părintele Serafim scria: „După belşug de slujbe de-a lungul săptămânii, şase fraţi sunt împreună pentru slujba de la miezul nopţii a Învierii lui Hristos. Când mijirea zorilor, patru fraţi se scoală să vadă soarele jucăuş (numai Părintele Serafim este acolo la timp să-l vadă) şi apoi merg peste munte bucurându-se în ciuda vîntului rece şi a munţilor îmbrăcaţi cu zăpadă. De-a lungul întregii zile se trag clopotele şi toată lumea se află într-o stare de mare bucurie. Vremea se mai încălzeşte şi se înseninează în restul

săptămânii, în cea mai mare parte, şi în fiecare zi au loc procesiuni după slujba de dimineaţă – spre vârful muntelui, spre Schitul Sf. Serafim, schitul Sf. Ilie, Lindisfarne, noua fântână (încă nesăpată) şi în jurul mânăstirii."

Trezvia duhovnicească, păstrată cu atâta luare-aminte în timpul Postului Mare, trebuia menţinută şi în timpul Paştilor şi după. Fără păzirea de sine, era o tendinţă de a cădea într-o stare de proastă dispoziţie după ce se gustase dulceaţă multă. Un tânăr convertit, înflăcărat după trăirea primului său Paşti în pustie a fost întrebat de Părintele Serafim:

- Ei, cum ţi-a plăcut Sărbătoarea?

- A fost minunată! A răspuns pelerinul vesel.

- Nu irosi ce ţi s-a dat, a spus Părintele Serafim, fiind ecoul cuvintelor Episcopului Nectarie. Nu risipi harul. Păstrează-l *acolo*! Pe când spunea aceasta, Părintele Serafim l-a bătut uşor cu palma peste piept, în dreptul inimii.

Săptămâna care urmează după Paşti, numită Săptămâna Luminată, a fost mai festivă decât oricare alt timp al anului. La sfârşitul acestei săptămâni în 1975, în Duminica Tomii, Părintele Serafim scria: „Ca şi anul trecut, ziua este frumoasă şi senină (după ce plouase cu o zi înainte) şi frunzele de stejar sunt verzi, deşi încă foarte mici – o primăvară târzie, care corespunde minunat Paştelui târziu. După slujba de duminică dimineaţă, fraţii fac o procesiune la Muntele Transfigurării, unde se citeşte Evanghelia şi Părintele Gherman mai ţine o predică serioasă despre păzirea de capcanele convertitutlui şi despre aducerea de roadă. Apoi procesiunea şi-a urmat drumul spre stâncile din faţa 'Schitului Sf. Hariton', unde s-a servit o masă mică în timp ce Părintele Toma [Anderson] a citit din Evanghelie ceea ce i se dăduse pentru ziua numelui său şi apoi s-au citit câteva felicitări pentru Paşti. Apoi fraţii maturi … au coborât dealul cu prapurii, urmaţi de pisica cea zburdalnică; [alt frate] a mers la Valaam ca să asculte cântări sfinte înregistrate pe bandă; şi fraţii mai tineri, Toma şi Matei, au rămas cu Părintele Gherman pentru un 'picnic', pentru a desena şi pentru muzică. O scenă foarte emoţionantă şi pe când mai erau toţi împreună, s-a auzit la magnetofon glasul iubitului nostru Arhiepiscop Ioan, mişcându-le inima şi mai mult. Dumnezeu să ne audă, ca asemenea sărbătoriri să ne ajute să dăm roadă! A fost însufleţitor."

Ciclul Paştilor a culminat la cincizeci de zile după Învierea lui Hristos cu Sărbătoarea Rusaliilor. Ca şi la Crăciun şi Paşti, biserica era încărcată de împodobiri naturale. Întrucât Rusaliile reprezentau împlinirea săptămânilor de sărbători evreieşti, încheierea buchetului de jertfe, se aflau ramuri de stejar de-a lungul pereţilor şi iarbă pe podea. Pe iarbă, oamenii stăteau în genunchi în timpul „Rugăciunilor speciale care se citesc în genunchi," care cheamă să coboare harul Sfântului Duh.

Mânăstirea avea şi ea tradiţiile sale locale cu privire la mâncărurile festive. De sărbătorile Sf. Gherman (15 noiembrie şi 12 decembrie), călugării făceau covrigi dulci pe care Sf. Gherman obişnuia să-i dea orfanilor săi, şi „plăcintă cu mazăre", întrucât se ştie că Sf. Gherman cultiva mazăre pe Spruce Island şi că Dreptul Episcop care l-a trimis în America, Mitropolitul Gabriel, îşi servea musafirii cu plăcintă cu mazăre în timpul Postului Mare, coaptă de prietenul Sfântului Gherman, Teofan. Uneori fraţii mai aveau noroc să aibă somon de Alaska de ziua Sf. Gherman.

De ziua Sfinţilor celor 40 de Mucenici din Sevastia (9 martie) fusese o tradiţie în Rusia să facă prăjiturele în formă de ciocârlie care soseau odată cu primăvara care se apropia. Totuşi, la Mânăstirea Platina, primăvara nu aducea ciocârlii, ci şopârle! Şi aşa, pe lângă prăjiturele în formă de ciocârlie pentru ziua de sărbătoare, Părintele Serafim făcea „prăjiturele în formă de şopârlă" – o tradiţie destul de curioasă pe care copiii o iubeau.

În cele din urmă, la adormirea primului Bătrân de la Optina, Leonida (11 octombrie), fusese o tradiţie foarte veche în Mânăstirea Optina de a servi clătite,

indiferent dacă era sau nu zi de post.[353] „Când Bătrânul Leonida era pe moarte”, relatează ultimul Bătrân de la Optina, Nectarie, „a dat un testament Schitului [Optina], spunând că ziua adormirii sale ar trebui sărbătorită prin mijlocirea unei ‘mângâieri’ pentru fraţi şi că în această zi ar trebui făcute clătite pentru ei.”[354] Această tradiţie nu se mai practică nicăieri după închiderea forţată a Optinei, dar Mânăstirea Platina a reînviat-o şi a urmat-o cu conştiinciozitate, spre marea bucurie a Arhiepiscopului Nectarie. De ziua Bătrânului Leonida în 1974, după ce s-au mâncat clătitele, Părintele Gherman a ţinut un cuvânt însufleţitor pentru Bătrân. Notând aceasta în Jurnalul său, Părintele Serafim se ruga: „Dumnezeu să păstreze viu în noi focul acestor sărbătoriri duhovniceşti!”

POVESTIND cum a sărbătorit mânăstirea Bunavestirea, la 25 martie 1975, Părintele Serafim scria: „Cei cinci fraţi cântau – mai cu seamă în biserica rece – frumoasa şi însufleţitoarea slujbă a prăznuirii, combinată cu slujba din ziua săptămânii respective din Postul Mare şi slăvirea Crucii. Pentru a ne menţine ortodocşi, a trece prin post şi a cânta slujbele – este o luptă, dar ce răsplată ne aşteaptă!”

De multe ori părinţii primeau pregustări ale binecuvântării cereşti: mângâieri duhovniceşti care le dădeau putere să-şi continue lupta, ca şi odihna binecuvântată de la sfârşitul unei zile de muncă. Când greutăţile vieţii ajungeau până la un punct care părea aproape dincolo de puterea de îndurare, se anunţa pe neaşteptate o bucurie de negrăit, car nu venea de undeva din exterior, ci din *interiorul* vieţii de zi cu zi, din chipul dezvăluit în mod divin al slujbelor Bisericii.

Părintele Serafim iubea slujbele în special pentru că ele reprezentau o participare reală la viaţa dintr-o altă dimensiune – o dimensiune a cărei viaţă pe pământ ar fi cu adevărat fără sens. Pentru el, slujbele erau o piatră de trecere spre veşnicie.

Există o tendinţă firească printre oamenii care sunt ortodocşi de multă vreme, să cadă într-o deprindere de a face posibil ca prezenţa în Biserică să devină o obligaţie obişnuită, o încercare zadarnică a răbdării. Cu Părintele Serafim nu era aşa. Niciodată nu lăsa să treacă timpul fără să-l folosească pe deplin, întotdeauna avea cel mai mare folos de la slujbe. După cum observa semenul său: „Părintele Serafim era simţitor, cinstit. El intra în biserică şi ieşea afară având folos.”

Părintele Serafim era în biserică în fiecare dimineaţă la ora 5, ieşind afară din pat în chilia sa neîncălzită din zilele de iarnă geroase, cu mult înaintea zorilor. Era hotărât să nu treacă nici măcar o singură zi fără să săvârşească ciclul complet al slujbelor. Uneori citirile din Psaltire puteau fi scurtate, dar nici o slujbă nu trebuia sărită. În primii ani, când părinţii erau singuri la schit, ei urmau această rânduială chiar şi atunci când trebuiau să-şi petreacă toată ziua în oraş. Pe atunci săvârşeau slujbele în maşină, cu Părintele Serafim la volan şi Părintele Gherman slujind drept „canonarh”, adică, rostea fiecare vers ca să fie cântat. Când au venit la mânăstire mai mulţi fraţi, părinţii au continuat acest obicei de a călători cu rugăciune. Un frate care a mers de câteva ori cu Părintele Serafim îşi aminteşte: „Aceste rugăciuni constau în rugăciunile obişnuite *Trisagion*[355] şi apoi un număr mare de tropare, către diferiţi sfinţi. Ultimul imn era întotdeauna mărirea Maicii Domnului. La întoarcere, întotdeauna începeam să cântăm troparul Sf. Gherman cu cât ne apropiam de schit. Părintele Serafim ştia pe dinafară toate aceste imne, şi ele nu erau cântate numai în călătorii, ci şi în alte diverse ocazii.” Un alt frate îşi aminteşte cum, în timpul călătoriei, fiercare dintre cei care se aflau în maşină, spunea pe rând Rugăciunea lui Iisus, cu glas tare, pe metanii.

[353] În Rusia, clătitele erau o mâncare tradiţională cu care se pomeneau morţii.
[354] Părintele Clement Sederholm, *Stareţul Leonida de la Optina*, (St. Herman Brotherhood, 1990), p. 260.
[355] *Rugăciunile Trisagion*: rugăciuni către Sfânta Treime.

Părintele Serafim încerca de asemenea să se asigure că nici un frate nu era lipsit de ciclul obişnuit de slujbe pentru că trebuia să facă şi alte ascultări. Când un frate, dintr-un motiv oarecare pierdea o slujbă, Părintele Serafim mergea la biserică şi săvârşea slujba din nou cu el, de la început până la sfârşit.

Muzica slujbelor bisericeşti era o parte integrantă a vieţii duhovniceşti a Părintelui Serafim. Potrivit sfinţilor părinţi, muzica este forma de comunicare cea mai apropiată de suflet şi astfel, primul lucru pe care îl recunoaşte sufletul la intrarea în rai. Şi desigur, muzica cea mai duhovnicească este aceea a Bisericii. „Muzica clasică cea mai curată", spunea Părintele Gherman fraţilor, „duce sufletul la rugăciune. Dar muzica Bisericii este chiar muzica rugăciunii." De aceea Părintele Serafim nu căuta să asculte muzică clasică în anii săi de călugărie, cu toate că această muzică avusese odinioară o influenţă atât de formativă în *îndrumarea* lui către Dumnezeu. În primii ani de mânăstire nu a ascultat de loc muzică clasică; doar mai târziu, când au venit copii şi tineri aspiranţi, s-a cumpărat un magnetofon şi se puneau benzi cu muzică clasică pentru a curăţi sufletele generaţiei mai tinere, multe dintre acestea fuseseră date spre stricăciune de către ritmurile materiale ale lumii contemporane.

Majoritatea convertiţilor americani la ortodoxie sunt atraşi în special de melodiile exotice ale cântării bizantine care, cu cheile lor minore sunau atât de mistic în urechile apusene. Totuşi Părintele Serafim se simţea cel mai apropiat de cântarea rusească simplă. El nu era niciodată dogmatic faţă de această preferinţă personală şi considera că argumentele cu privire la „care este mai bună, cântarea rusească sau cea grecească?" – erau stupide şi fără sens. Era acea râvnă a cântării ruseşti, incluzând vechea ei „cunoaştere" iar melodiile ei „deosebite", loveau într-un fel anume corzi adâcni ale sufletului său. Întrucât melodiile se combinau cu cuvintele poeziei liturgice şi se tot repetau de-a lungul multor ani, ele au devenit o parte a fiinţei sale. Sufletul său s-a armonizat desăvârşit cu ele.

În afara slujbelor Bisericii, Părintele Serafim se sârguia să-şi păstreze mintea la Dumnezeu spunând Rugăciunea lui Iisus de-a lungul zilei, fie că muncea, se odihnea sau făcea o plimbare. Fraţilor li se amintea să facă la fel. Chiar de la începutul existenţei schitului, Părinţii Serafim şi Gherman au pus rânduiala călugărească tradiţională a rostirii Rugăciunii lui Iisus cu glas tare ori de câte ori intrau într-o încăpere. Această rânduială fusese urmată de călugării vremurilor celor vechi pentru a împiedica uneltirile demonilor, despre care se ştia că intră în chiliile locuitorilor în pustie fără nici o prevenire.

Am mai spus deja că Părinţii Serafim şi Gherman, în tradiţia Episcopului Nectarie, îşi făceau pravila personală de rugăciune „Optina cinci sute", pe lângă slujbele de Biserică obişnuite. Aceasta consta în: 300 Rugăciuni ale lui Iisus, 10 rugăciuni către Maica Domnului, 50 către îngerul păzitor şi 50 către toţi sfinţii. Părintele Serafim îşi făcea de cele mai multe ori această pravilă noaptea, înaintea icoanei din colţ din chilia sa,[356] cu candela albastră care ardea domol în faţa unei icoane a Maicii Domnului a lui Vladimir. În timpul ostenelilor sale personale, îşi deschidea inima în faţa Domnului nostru Iisus Hristos şi în faţa Preacuratei Sale Maici, pentru care avea o iubire de negrăit, după cum am văzut. Numai cei sălăşluiţi în ceruri ştiu cât de adesea suspina, plângea şi se închina înaintea sfintelor icoane în singurătatea liniştită a chiliei sale din pădure.

Aceste perioade de timp de cucernicie personală erau atât de importante dar ele nu au înlocuit niciodată rugăciunea din biserică pentru nici unul dintre călugări sau fraţi. Arhiepiscopul Averkie observa: „În timp ce sfinţii părinţi numesc rugăciunea personală a fiecărui credincios 'respiraţia duhului', rugăciunea comunitară, săvârşită de întreaga adunare de credincioşi, este aşa cum ar fi respiraţia organismului întregii Biserici –

[356] Adică, după ce s-a construit chilia lui în 1975.

întregul Trup al Bisericii.” Părinții de la Platina au încercat întotdeauna să se asigure că fiecare viețuitor al mânăstirii lua parte la citirea şi cântarea în strană. În timp ce slujbele erau îndrumate, oamenii erau convinşi că trebuie să stea deoparte singuri. Odată, când frații se osteneau rugându-se lui Dumnezeu la strană, Părintele Gherman a mers la un frate care stătea intenționat deoparte şi i-a cerut să se alăture celorlalți.

- Nu mă deranja, a spus fratele supărat. Eu mă rog!

Părintele Gherman s-a uitat la el:

- Spune-mi adevărat, a spus el. Când veneam către tine, nu te rugai. Judecai, nu-i aşa? Fratele a trebuit să recunoască că Părintele Gherman avea dreptate. Aceasta a fost o lecție bună pentru el şi a mers să se roage cu frații, la strană.

CU toate că Părintele Serafim avea o mare dragoste pentru Sfintele Slujbe şi pentru studiul îndelungat al Tipiconului (rânduielii) lor, el niciodată nu s-a sârguit să devină un adept desăvârşit al „corectitudinii” Tipiconului. El văzuse prea mulți oameni care prindeau aspectul tehnic al slujbelor, încât uitau să se roage, ori – chiar şi mai rău – îşi pierdeau total pacea duhovnicească în timpul slujbelor pentru că îi vedeau pe alții „greşind”. Părintele Gherman îi numea în glumă pe aceşti oameni „mestecători de Tipicon”.

Părintele Serafim tratează această problemă într-o serie de articole despre Tipicon pe care le-a scris pentru *Cuvântul ortodox.* Acolo afirma: „Credinciosul trebuie să aibă o idee clară despre ceea ce aveau în minte sfinții părinți atunci când, sub insuflarea Sfântului Duh alcătuiau sfintele slujbe pentru folosul nostru, al credincioşilor. Simpla cunoaştere exterioară a slujbelor – istoria lor, deosebiri între Tipiconul grecesc şi rusesc, etc. – este în mod hotărât de o importanță secundară; această cunoaştere poate face pe cineva ‘expert’ în Tipicon, dar astăzi nu este nevoie de aşa ceva. *Sfintele Slujbe trebuie să fie hrana duhovnicească de la care credinciosul poate lua hrănirea adevărată pentru viața veşnică.* Orice altceva este secundar acestui scop. Situația creştinilor ortodocşi în lumea modernă este prea disperată pentru a ne permite luxul de a fi pur şi simplu ‘corecți’ în săvârşirea sfintelor slujbe. Este cu mult mai bine, când cunoaştem cât se poate de bine nivelul ridicat pe care ni-l oferă Biserica, să fim ‘incorecți’ şi cu lipsuri şi să ne pocăim pentru lipsurile noastre, totuşi, *cântând şi rugându-ne lui Dumnezeu cu dragoste şi cu râvnă după puterea noastră.*”[357]

Desigur, majoritatea cititorilor părinților voiau să facă astfel. Şi părinții, dobândind atât de mult folos duhovnicesc din rugăciunile şi pravila zilnică arătate mai sus, voiau să-i însuflețească pe aceşti oameni să împărtăşească felul lor de viață, după putarea lor. În articolele sale despre Tipicon, Părintele Serafim a încercat să ridice nivelul actual al participării la ortodoxie. El scria, „În Rusia pre-revoluționară, în bisericile de parohie se slujea zilnic vecernia şi utrenia, la fel şi miezonoptica, pavecernița şi ceasurile şi aceasta este desigur măsura după care trebuie să se aplice practica ortodoxă de astăzi. Sfintele slujbe din duminici şi zilele de sărbătoare şi ajunurile acestor zile, reprezintă *minimum* oricărei vieți bisericeşti normale de astăzi, fără de care cucernicia ortodoxă nu poate fi insuflată şi păstrată. Aceste zile trebuie petrecute într-un chip sfânt. Au mai rămas puține parohii şi case unde se cântă un acatist în mod regulat în fiecare duminică după amiază, dar obiceiul rusesc evlavios dinainte, de a se aduna în case duminica şi zilele de sărbătoare pentru a cânta cântece religioase sau ‘psalmi’[358] au fost în întregime înghițite de ritmul vieții moderne. Câți creştini

---

[357] [Părintele Serafim Rose], „Tipiconul sfintelor slujbe ale Bisericii Ortodoxe”, Cap. 1: „Creştinul ortodox şi situația Bisericii de astăzi”, p. 24.

[358] Cum ar fi cele ale marelui cântăreț şi scriitor de cântări rus contemporan, Ieromonahul Roman. Vezi *Rusky Palomnik,* nr.3 (Chico, California: Valaam Society of America, 1991), în limba rusă.

ortodocşi mai țin ajunurile sărbătorilor într-un chip potrivit, închinându-le privegherii de toată noaptea şi rugăciunii iar nu distracțiilor lumeşti? …

Conştientizând cât de mult am micşorat idealul (care este *normalul*) vieții şi practicii ortodoxe ar trebui să ne mobilizăm, nu să ne descurajăm, ci mai degrabă să ne aprindem de o mare dorință de a cunoaşte şi a căuta acest ideal, atât cât suntem în stare în condițiile vieții moderne foarte tulburătoare, după cum se ştie. Mai presus de toate, trebuie să ştim că acest ideal este foarte folositor şi nu necesită din partea noastră eforturi formidabile care să fie peste puterile noastre, sau să câştigăm o stare 'duhovnicească' înflăcărată fără de care omul nu îndrăzneşte să înceapă să cânte laude lui Dumnezeu ….

Pentru oamenii care trăiesc în lume şi sunt absorbiți de grijile vieții, nici vorbă nu poate fi de mari osteneli ascetice. Cât de important este, atunci, pentru astfel de oameni să ia folos maxim de la acea osteneală bine-plăcută şi însuflețitoare pe care Sfânta Biserică o prezintă sufletelor sârguitoare – ciclul zilnic de rugăciune a Bisericii. Chiar şi un grad de participare mic, dar regulat la această viață, este deja în stare să facă o *diferență* între un creştin ortodox şi alți oameni, deschizându-i calea potrivită de gândire şi simțire care este viața Bisericii lui Hristos pe pământ."[359]

Părintele Serafim a rostit aceste vorbe din propria sa experiență a zidirii conştiente a unui colț ortodox al Americii. Şi de ce, se gândea el, n-ar putea exista mult, mult mai multe asemenea colțuri – oriunde sunt adunați câțiva creştini ortodocşi, cu sau fără preot, care Îl iubesc pe Dumnezeu cu adevărat şi *vor* să-I slujească Lui cu credință?

71
Noi pelerini americani

> *Mânăstirile – pentru Biserică, pentru religie, sunt ceea ce reprezintă universitățile, colegiile, clinicile – pentru ştiință. În zilele noastre, întemeierea unei mânăstiri tradiționale este mai de folos decât constituirea, poate, a două universități şi o sută de şcoli publice.*
>
> \- Constantin Leontiev

ÎN societățile ortodoxe tradiționale, mânăstirile au fost întotdeauna o parte integrantă a vieții spirituale a oamenilor din lume. După cum amintea Părintele Gherman Arhimandritului Constantin spunând că seminariştii din Jordanville, enoriaşi în lume, trebuiau să ofere minimum necesităților spirituale, dar ei nu au pretins niciodată că oferă oamenilor cea mai înaltă viață duhovnicească. Cea de a doua funcție fusese întotdeauna împlinită de mânăstiri, la care mirenii făceau periodic pelerinaje. Mânăstirile erau locurile unde se încărcau spiritual; de la ele, aceştia luau fermentul celeilalte lumi spre viața lor zilnică din lume.

Acum vechiul fenomen al pelerinajului ortodox ajunsese în America. În primii ani ai frăției, părinții încurajaseră aceasta printr-un serial din *Cuvântul ortodox* intitulat „Pelerinaj la locurile sfinte din America". Părintele Gherman desenase o hartă a acestor

---

[359] Ibid., p. 26-27.

locuri sfinte pentru pelerini.[360] El arată că: „Pelerinul american modern nu străbate întinderea acestui pământ aşa cum făcea pelerinul în zilele de odinioară, cu un toiag şi cu o traistă cu o Biblie, *Filocalia* şi o bucată de pâie uscată pentru vieţuire, văzând în inima lui privelişti de mânăstiri minunate, închipuite după sfintele sălaşuri ale Ierusalimului de sus. Pelerinul modern vine mai mult cu imaginea unui turist ocazional, căutând tihnă şi satisfacerea curiozităţii. Călătorind în maşini luxoase, pe scaune cu perne moi, el găseşte foarte puţin loc pentru *osteneală*, esenţială pentru pelerinajul adevărat. Dar aceasta este realitatea de astăzi şi ce trebuie să facă americanul modern? În inima fiecărui căutător de Dumnezeu modern încă mai există conceptul unui sălaş sfânt şi un rai pentru sufletul său. Pelerinul american modern trebuie să creeze un nou echivalent pentru vechiul pelerinaj şi de aceea vizitele noastre umile contemporane la mânăstiri sunt bune."

Jurnalul Părintelui Serafim este plin de relatări de pelerinaje, în special ale adolescenţilor şi tinerilor, care veneau la mânăstirea Sf. Gherman. Mulţi dintre cei care veneau nu aveau nici o idee despre ceea ce trebuie să facă şi voiau, aşa cum se întâmplase odinioară chiar cu Părintele Serafim, să dea un sens vieţii lor. Fără ştirea părinţilor, mânăstirea lor a fost trecută pe lista din *Catalogul lumii întregi* ca o comunitate spirituală unde trăiau oameni cu un fel de viaţă ascunsă lumii. Această situaţie a adus un număr de vizitatori ne-ortodocşi care altfel nu ar fi cunoscut aceste locuri.

Părintele Serafim venea în chipul său neobişnuit să vorbească cu pelerinii care căutau ceva cu adevărat. Pentru a nu se tulbura discuţia şi în acelaşi timp pentru a da oamenilor de la oraş un gust al naturii, se oferea să-i ia la plimbare, conducându-i de-a lungul crestei joase a dealului – unde fuseseră ridicate cruci mari bizantine şi de unde se făcea văzută priveliştea muntoasă întinsă. Un tânăr care a avut norocul să-l însoţească pe Părintele Serafim în multe asemenea plimbări, îşi aminteşte: „Cu aceste ocazii se putea vorbi aproape despre orice. Părintele Serafim avea cunoştinţe foarte vaste despre lume şi putea vorbi în chip minunat despre tot felul de subiecte. Dar el întotdeauna îndrepta discuţia spre un scop duhovnicesc." Alteori, Părintele Serafim şedea şi vorbea cu pelerinii în mod individual, pe o buturugă într-un crâng umbros de stejari de lângă mânăstire.

Nu au fost puţini pelerinii care au trecut prin întâmplări la mânăstire care le-au schimbat viaţa. În februarie, 1976, Părintele Serafim scria: „Un târnăr pelerin, P. H., a venit din Burlingamen [California] să petreacă sărbătoarea de la sfârşitul săptămânii. Stă până luni, 3 februarie şi pare să se acomodeze bine cu slujbele şi liniştea (şi viscolul neaşteptat care a lăsat cinci cm de zăpadă), munceşte împreună cu noi ca să trimitem noul număr din *Cuvântul ortodox*. Este ortodox de doi ani, are 21 de ani şi nădăjduieşte să urmeze seminarul la Jordanville de la toamnă. Întorcându-se acasă ne-a scris: 'Vreau să vă mulţumesc din adâncul inimii pentru bunătate şi ajutor …. Alegerea mea [de a urma seminarul] a fost făcută la schit. M-am rugat pentru ajutorul Sf. Gherman şi am primit răspuns favorabil. Ştiu că nu sunt vrednic de această chemare, dar să mă ajute Dumnezeu să împlinesc fânta voie a Lui.' Părintele Gherman i-a arătat un jurnal zilnic şi l-a îndrumat să ţină o evidenţă a vieţii lui duhovniceşti. Mai târziu ne-a scris: 'Am aflat că pacea se poate sălăşlui în inimă atunci când eşti luat din lume şi aşezat într-un loc ales de Dumnezeu. Mi-a plăcut vizita foarte mult şi am învăţat ce influenţă au asupra sufletului aşa numitele necesităţi ale vieţii lumeşti. Acestea sufocă sufletul şi Îl neagă pe Dumnezeu. Când m-am întors la Burlingame am văzut cât de stricăcioasă este lumea …. Să vă binecuvânteze Dumnezeu şi de acum înainte. Nădăjduiesc că veţi putea spori şi

[360] Vezi [Gleb Podmoşenski], „Sfintele locuri ortodoxe din America: cerul ortodox deasupra Americii", *The Orthodox Word*, no6 (1965), p. 210-211; şi *Rusky Palomnik*, no. 4 (Chico, California: Valaam Society of America, 1991), în lb. rusă.

continua să ajutați ortodocșii acestor vremuri de pe urmă prin predicarea cuvântului ortodox adevărat!' „Mai târziu acest tânăr a ajuns ieromonah.

Părinții şi mânăstirea lor puteau să dea putere şi nădejde şi monahilor care, dintr-un motiv oarecare trăiau în lume. Unul dintre aceştia era un călugăr din San Diego care fusese născut fără să-şi poată folosi brațele. Suflet sincer şi blând, a acceptat crucea neputinței sale cu răbdare şi umilință. În a treia zi a primei sale vizite la mânăstire, a fost dus la o chilie nou construită în pădure unde, aşa cum a scris Părintele Serafim, „se pecetluieşte o legătură de prietenie duhovnicească şi individualitate a sufletului ca şi cum devine frate în absența mânăstirii noastre."

Familii întregi făceau pelerinaje la schit, ca şi în țările ortodoxe. De-a lungul veacurilor apăruseră de aici probleme, când mirenii voiau să fie „şi cu viața din lume şi cu mintea în rai"; adică, să se mute împreună cu familiile lor primejdios de aproape de comunități monahale îndepărtate, ca să se bucure astfel de foloasele şi mângâierile vieții monahale laolaltă cu toate foloasele şi mângâierile vieții de familie. Adesea aceasta a determinat *şi* pe călugări să dorească să fie „şi cu viața din lume şi cu mintea în rai" – ceea ce însemna moartea monahismului prin idioritmie, plecarea călugărilor şi închiderea mânăstirii.

Din fericire, părinții nu au avut asemenea problemă. Severitatea vieții lor a ajutat să se împiedice o asemenea problemă şi astfel s-a păstrat o relație sănătoasă şi aducătoare de roadă între călugări şi familiile care veneau în mod obişnuit. De sărbătoarea Sf. Gherman în 1974, un pelerin s-a ridicat în picioare la sfârşitul mesei şi a vorbit pentru familia sa şi întregul grup al pelerinilor, spunând despre bucuria lor pentru vizitarea schitului – că „duhovniceşte noi trăim numai de la o vizită la alta şi păstrăm cu sfințenie de fiecare dată ceea ce dobândim aici."

Aceleaşi sentimente le-au exprimat şi cei din familia Anderson. Când au venit să-şi petreacă sfârşitul de săptămână la a treia pomenire a morții lui Maggie, Părintele Serafim nota: „Familia nu vrea să plece, atât de strânsă a devenit legătura dintre ei şi mânăstirea noastră."

PRINTRE pelerini erau oameni care ajunseseră cumva „distruşi" sufleteşte. Părintele Serafim scria următoarele despre doi tineri ortodocşi care au venit din Sacramento într-o vizită de câteva ore: „Ei sunt tipici pentru confuzia spirituală a tineretului de astăzi şi 'fiind ortodocşi' nu i-a ajutat, întrucât cei din jurul lor 's-au obişnuit' cu credința şi nu i-au învățat să o păstreze ca pe o comoară de mare preț. Băiatul mai mic dorea să mai rămână câteva zile dar îi era frică. Poate că această legătură cu o mânăstire ortodoxă îi va ajuta să-şi găsească calea înapoi către credința adevărată. Am stat de vorbă cu ei şi am cântat cu ei Canonul de Rugăciune către Maica Domnului."

Un alt pelerin se afla în aceeaşi stare, dar din motive diferite. Acesta era convertit la ortodoxie, trecând prin religiile răsăritene şi petrecând câteva luni pe muntele Shasta,[361] înainte de a petrece un an şi jumătate în mânăstirea din Hartford şi apoi de a se căsători. Aşa cum scria Părintele Serafim în Jurnalul său, acest om „a venit în California mai întâi de toate pentru a vizita din nou Mt. Shasta cu speranța vagă de a-şi găsi semenii ocultişti ai acelor vremuri – în zadar. El 'ar vrea' să se stabilească într-un orăşel ca Mt. Shasta, dar îşi dă seama că este nerealistic – dar mai mult decât cumpătare, el dă impresia că este cumva 'ținut în frâu' – făcând toată ascultarea față de un bătrân, el rămânând cu nimic personal. Familiile ortodoxe din 'orăşelul' nostru din California sunt cu mult mai libere."

[361] Cam la o sută de mile la nord de Mânăstirea Sf. Gherman, Mt. Shasta fusese multă vreme un centru al grupurilor şi activităților oculte.

Ce făcuse acestui convertit aplicarea greşită a bătrâneții, Vatican II făcuse rău unui călugăr romano-catolic care a vizitat mânăstirea. Călugărul era bun la suflet şi darnic, creştin bun şi totuşi Părintele Serafim nota că el părea „plictisit şi distrus, ca şi cum cineva tocmai i-ar fi spus: 'Războiul s-a terminat şi tu ai pierdut.'"

Părinții au făcut tot ce le-a stat în putință ca să reaprindă scânteia în cei care o pierduseră. Dar ei nu au forțat discuția – ei nu au încercat să „pună vin nou în sticle vechi". Când, de exemplu, un aspirant la călugărie pleca fără să fi arătat mare interes pentru ceva, Părintele Serafim scria: „Nu am încercat să-i dăm o doză prea mare de însuflețire, ştiind din experiență că o persoană trebuie să dorească în mod liber şi cu înfocare înainte de a-i face vreun bine."

Deşi era un răbdător neobosit cu acele suflete îndurerate care căutau adevărul în simplitatea inimii, Părintelui Serafim nu-i plăcea de loc să piardă vremea cu oameni care voiau numai să se „joace" cu ortodoxia, să încerce o altă mireasmă a creştinismului. După cum am văzut, amatorismul era marele coşmar al Părintelui Serafim. El a observat cum ortodoxia are o tendință de a-i lovi puternic pe cei care cred că „ştiu mai bine".

La 29 august, 1975, au vizitat mânăstirea trei frați anglicani. Cu un an mai devreme, aceştia porniseră propria lor mânăstire într-o casă închiriată. Părintele Serafim scria: „Rânduiala lor este totuşi pusă la punct şi este mai degrabă o rânduială anglicano-benedictină, deşi este 'dezvoltată' într-un mod destul de liber.

Auzind că simțeau că îşi aveau rădăcinile în 'creştinismul celtic' (toți au sânge englezesc), părinții le-au vorbit cu bucurie despre Sf. Cuthbert şi alți sfinți apuseni – doar ca să descopere că necunoaşterea față de aceştia era totală, ca şi necunoaşterea față de creştinismul răsăritean ….

Sâmbătă dimineață, 30 august, Părintele Serafim i-a luat la Schitul Sf. Ilie şi apoi mai departe până la drum, ca să discute cu ei şi să le răspundă la întrebări. Nu au pus multe întrebări şi în mod clar nu erau foarte bucuroşi să audă că 'ortodoxia este răspunsul la căutarea ta; dobândeşte-o şi toate celelalte se vor adăuga vouă'. Ei vor în mod evident să aibă atât un creştinism cât şi un monahism propriu aşa încât să le fie 'comod' cu acesta, după cum au afirmat de câteva ori."

La mese nu mâncau nici nu beau apă, nici măcar tacâmurile de argint oferite de părinți nu le foloseau, ci se atingeau numai de ceea ce aduseseră ei în recipiente de plastic. În biserică stăteau în spate, înăbuşind slujbele părinților cu ale lor.

„După amiază", continuă Părintele Serafim, „… au anunțat că vor pleca cu o zi mai devreme pentru a primi împărtăşania la un centru de refugiu anglican. Era limpede până atunci că nu se simțeau 'în largul lor' cu ortodoxia, care cere atât de mult (aceasta îi 'copleşeşte', spuneau ei). Sâmbătă dimineață nu au venit la slujbă, dar şi-au făcut slujba lor în casa de oaspeți. Au plecat în cămăşile lor albe (pe care le alternează cu cele negre şi gri), cu capetele rase, cruce pe piept, picioarele goale în sandale – evident străini pentru sfânta ortodoxie, pregătiți să 'o facă în felul lor personal'. Ultimele cuvinte ale Părintelui Serafim către ei: Nu amestecați ortodoxia cu nimic altceva. Dacă vreți ortodoxie, pătrundeți adânc în ea; dacă nu, lăsați-o în pace şi nu luați de la ea nimic – nici icoane nici Rugăciunea lui Iisus nici nimic altceva.

După o săptămână, unul dintre frați a trimis o scrisoare mustrătoare, acuzând părinții de mândrie, sarcasm, de a se fi 'auto-proclamat părinți' etc. S-au simțit deosebit de jigniți că noi îl slăveam pe țar!"

Ca o reacție împotriva ultimului sfat al Părintelui Serafim pentru ei, aceştia au publicat mai târziu un pamflet despre Rugăciunea lui Iisus, unul dintre aspectele ortodoxiei cu care ei se simțeau bine.

ÎNTRUCÂT *Cuvântul ortodox* era atât de necompromițător în apărarea ortodoxiei, unii oameni au evitat să viziteze mânăstirea, temându-se că vor fi atacați că nu se aflau în tabăra ortodoxă „corectă". Din nefericire, aceasta era o înțelegere greșită, întrucât părinții dădeau ajutor celor care erau interesați în mod serios să pătrundă mai adânc în credință, indiferent cum „stătea" fiecare cu privire la Biserica Ortodoxă. Câțiva pelerini ai mânăstirii aparțineau jurisdicțiilor așa-numite ne-canonice sau împodobite: acelea care nu au fost acceptate de către Bisericile Ortodoxe „oficiale", fie pentru că se formaseră singure fie, mai adesea, pentru că fuseseră lipsite odată de drepturi şi calomniate de autoritățile bisericeşti pentru că nu se încadrau în tiparele standard. Dacă pelerinii se aflau în această situație pur şi simplu pentru că ei insistau să aibă ortodoxia „potrivit propriilor lor păreri", părinții puteau face foarte puțin pentru ei. Totuşi, dacă starea lor era rezultatul unor împrejurări în afara controlului lor – cum ar fi înțelegerea greșită din partea unei ierarhii străine sau o lipsă esențială a expunerii la tradiția ortodoxă – părinții le dădeau tot ce puteau. Unii dintre ei fuseseră atât de persecutați şi părăsiți că apelaseră la inimile părinților ca să le audă poveştile lor. Un pelerin, un preot dintr-o jurisdicție ne-canonică, rămăsese numai cu cinci oameni în turma lui. „Acum nu ştie ce să facă", scria Părintele Serafim, „– să stea şi să accepte o slujbă bine plătită ca şef al unei companii sociale de binefacere, ori 'să se călugărească', ori ce altceva. Era clar că era însetat să stea de vorbă cu cineva care avusese experiența unor trăiri personale, întrucât se simte foarte singur sufleteşte şi intelectual. A fost deja la Hartford şi Jordanville. A aflat *Cuvântul ortodox* în San Francisco în 1970 la primul nostru magazin, fiind intrigat de prezența pe copertă a portretului țarului Nicolae al II-lea – acum are portretul acestuia în camera sa privindu-l ca pe un mucenic. În chip văzut, a plecat foarte emoționat de vizita sa, dar Dumnezeu ştie ce-i rezervă viitorul. Aveam o impresie foarte bună despre el ca unul dintre 'americanii adevărați' scăpați de înşelare, în care ortodoxia *putea* prinde rădăcini – dar numai Dumnezeu ştie dacă va fi aşa."

Cei care se aflau în Bisericile „oficiale" i se păreau Părintelui Serafim mai lipsiți de nădejde decât cei care erau în grupuri „neoficiale", pur şi simplu pentru că cei dintâi erau mulțumiți de sine sau mândri că se aflau într-un tărâm „acceptat" şi nu trecuseră prin experiența suferinței de a fi dați afară. Despre un pelerin care se pregătea să ajungă seminarist, Părintele Serafim scria: „După ani de zile petrecuți în Mitropolie şi mentalitatea ei, a prins râvnă pentru sinod,[362] dar noi l-am aflat destul de plin de sine şi nu prea conştient de problemele mai delicate din Biserica noastră de astăzi."

PE lângă oamenii care căutau duhovnicie, mai veneau la mânăstire oameni care căutau doar un bun-simț evident: persoane cu patima drogurilor, oameni cu certificat de nebun şi grave tulburări de comportament, tineri dezorientați care nu ştiau ce să facă în lume sau cum să se adapteze în lume. Unii dintre aceştia erau atraşi de lista din *Catalogul lumii întregi*, dar mulți veneau din biserici şi familii ortodoxe.

Nu cei sănătoşi au nevoie de doctor, ci cei bolnavi. (Mat. 9, 12-13). Tot aşa cum Domnul îşi petrecuse mare parte din preoție printre proscrişi şi disprețuiți, fiind înțeles greşit sau mustrat pentru aceasta de restul societății, la fel şi părinții de la Platina trebuiau să-şi dedice mult timp şi energie dând nădejde şi sprijin inadaptabililor societății.

În primii ani de existență a schitului, Părintele Serafim prevăzuse că acesta va atrage anormalii şi bolnavii – datorită, în parte, bolii generale a vremurilor, cât şi faptului că religia vindecă adesea, iar bolnavii se strâng firesc în jurul ei. El a mai simțit că frăția Sf. Gherman ar putea avea o chemare specială în această privință. El a observat semnificația numelui Catedralei de lângă prima lor librărie, „Bucuria Celor Necăjiți", şi

[362] Este vorba de Biserica Rusă de peste hotare.

a mai văzut paralele posibile între munca lor şi aceea a întemeietorului lor Arhiepiscopul Ioan, care atrăsese şi ajutase mulți oameni tulburați şi alți episcopi îi trimiseseră la ei. Părintele Serafim şi-a dat seama că exista primejdia de a primi stricăciune prin contactul cu cei bolnavi şi de aceea el credea că obştea nu trebuia să facă nimic pentru a-i atrage în mod deschis. „Dar dacă aceştia vin”, afirma el, „suntem obligați să-i ajutăm cum putem. Poate chiar frăția noastră – prin aceea că nu facem nimic după voia noastră, întrucât noi nu avem nici un talant în această direcție – poate deveni un fel de scăpare pentru asemenea oameni, care nu pot spori într-un mediu mai ‘normal’ cu ar fi Mânăstirea Sfânta Treime din Jordanville.”

El continua: „Noi nu avem darul vindecării, nu avem nici putere psihologică, duhovnicească, intuiție. Tot ceea ce putem oferi noi este *lucrarea* viei întru Hristos şi Adevărul ortodoxiei tuturor celor care vor să-l primească. *Lucrare şi rugăciune* (ciclul monahal de slujbe) până la capătul puterilor vor da diavolului şansa mică de a ataca prin gânduri şi îl pot face să folosească metode mai agresive (foc, pierderea proprietății, etc.) care poate duce la o desfăşurare mai directă a luptei.”

Jertfa de a-i ajuta pe oamenii nenorociți era adesea lipsită de mulțumire şi ocazională – ca în cazurile celor potențial violenți – de-a dreptul înfricoşători. Dar anii de singurătate şi suferință ai Părintelui Serafim lăsaseră un loc adânc în inima lui pentru cei care fuseseră loviți de viață. Şi el cunoscuse odinioară cum era să fie îndepărtat de societatea din jurul său.

Cei care se aflau în durere şi veneau la Părintele Serafim simțeau întotdeauna că acesta avea timp pentru ei. Mult după ce se sfârşeau rugăciunile de noapte, îşi jertfea somnul şi singurătatea sa mult iubită pentru a se îngriji de vreun suflet tulburat, în biserica luminată de lumina lumânărilor aprinse.

Odată, a venit la mânăstire un catehumen pentru a petrece câteva săptămâni, după ce petrecuse deja câteva luni într-o altă mânăstire. Părintele Serafim a scris despre el: „Era tulburat şi încurcat în chip văzut, profund rănit şi rece. Îşi făcea ascultarea ca un robot şi de câteva ori a țipat pentru că ‘demonii mă bat’.”

- Ce să facem cu omul acesta? Se întreba Părintele Gherman.

- O să am grijă de el, a răspuns Părintele Serafim, care a încercat să stea de vorbă cu musafirul şi să-l cunoască, dar era întâmpinat doar de un chip ca de piatră, resturi rigide şi robotice şi răspunsuri mecanice cu da sau nu. După două zile, Părintele Serafim a reuşit să obțină de la el o mică reacție: un zâmbet. Dar atunci, omul a rupt-o la fugă dintr-o dată, lăsându-şi în urmă gemantanul şi câteva cărți. Părinții au aşteptat să se întoarcă dar niciodată nu s-a mai întors. „Dumnezeu ştie dacă putem ajuta astfel de oameni”, scria Părintele Serafim cu inima grea. „Dar dacă ei vin aici, noi trebuie să încercăm.”

MAI veneau şi alți pelerini care țineau piept întâlnirilor misionare pe care le aveau părinții în călătoriile lor scurte prin lume. Iată un exemplu în următoarea istorioară.

Într-o zi de primăvară din 1974, un tânăr cu barbă, cu numele Gary, se afla în biblioteca publică din Redding. Avea 23 de ani, se afla pe calea dintre Mexic şi Washington, într-o altă „căutare de cinci ani fără de folos a sensului vieții”. Toată averea sa cea pământească se afla în rucsacul său din depoul de la Redding; nu avea aproape de loc bani al el – doar o sacoşă cu banane pe care i-o dăduse cineva într-o băcănie. Şi-a pus capul pe masă în bibliotecă, constatând cu disperare că tot ceea ce citise despre filosofie şi religie era curată deşertăciune şi nu exista nici un răspuns la întrebările pe care şi le punea.

Cu vreo zece minute mai târziu, Gary a văzut un om înalt, cu părul lung şi barbă, într-o dulamă neagră uzată, intrând în bibliotecă şi uitându-se la şirurile de cărți. Omul

arăta şi mai sărman decât Gary. Gary a mers la el cu sacoşa de banane. „Iată”, a spus el, „pentru obştea ta sau ce-o fi acolo.”

Părintele Serafim i-a mulţumit, şi în câteva minute pleca deja cu câteva cărţi. Coborând pe trotuar, l-a văzut de îndată pe Gary alergând spre el. Prea puţin ştia Gary că această persoană în dulamă neagră sărbătorise Paştile doar cu patru zile înainte, că încă mai avea bucuria Învierii în inima sa.

Părintele Serafim şi-a amintit mai târziu: „După ce am vorbit câteva minute cu Gary, am văzut că era sincer şi după ce m-am înştiinţat că nu locuia ‘nicăieri’, l-am invitat să vină şi să stea cu noi o vreme şi să-şi facă o părere despre ortodoxie. A acceptat de îndată, şi până duminică era deja cu noi, participând la toate slujbele noastre, citind şi muncind şi stând într-un fel de consternare cu ochii mari deschişi, pe când noi încercam să-i vorbim cu înflăcărare despre ortodoxie – despre care el nu auzise niciodată decât prin intermediul lui Dostoievski …. Fusese în mare deznădejde şi era copleşit să afle oameni care mai cred în Dumnezeu şi într-un chip înşelător. Cântările de Paşti i-au muiat inima şi a cerut voie să cânte uşor, împreună cu noi, ‘Hristos a Înviat’. A plecat fără să ştie pe deplin ce se întâmplase cu el, dar cel puţin ştia că ‘mijise o rază de lumină’.”

Când îşi lua rămas bun de la Părintele Serafim în staţia de autobuz, a început să plângă. „Nu ştiu ce se va întâmpla cu mine”, a spus el, „dar sfinţia voastră mi-aţi dat nădejde. Sunt profund recunoscător pentru legătura pe care aţi mijlocit-o între mine şi Iisus Hristos!”

După câteva zile, Părintele Serafim urma să scrie despre Gary: „ Într-un fel, am un sentiment foarte bun faţă de el şi pare să aparţină acelei părţi a ‘Americii normale’, care este însetată de ortodoxie fără să ştie …. Dumnezeu să-l răsplătească, după cum i-am spus, pentru sacoşa de banane să primească Împărăţia cerurilor!

Toate astea îmi amintesc cu convingere că – întocmai cum Mântuitorul nostru putea spune despre Natanail că ‘iată un iudeu adevărat în care nu este înşelare’ – tot aşa se află şi un ‘american adevărat’: o persoană cinstită, deschisă, normală, pentru care sfânta ortodoxie este destul de ‘naturală’; şi roada acestor ‘americani adevăraţi’ abia începe. Fără îndoială că ‘americnii ortodocşi’ vor fi puţini la număr, dar în mod precis este *cea mai bună parte* a Americii care aşteaptă să audă veşti îmbucurătoare despre ortodoxie ….

Văzând un ‘străin’ ca Gary care este absolut uluit la întâlnirea ortodoxiei, te lipeşti mai puternic de această mare comoară fără de preţ, pe care noi nevrednicii o avem şi care nu este numai pentru noi.”

72
Un curs de supravieţuire ortodoxă

Principala trăsătură distinctivă a gândirii ortodoxe este aceea că ea caută, nu să adapteze concepte separate potrivit cerinţelor credinţei, ci mai degrabă să ridice raţiunea deasupra nivelului obişnuit – să se sârguiască să ridice izvorul înţelegerii, însuşi miezul gândirii, până la acordul solidar cu credinţa.

- Ivan V. Kireevski

ÎN vara anului 1975, urmărind ca scop să dea pelerinilor lor o bază în ortodoxie, părinţii au ţinut un curs de trei săptămâni, numindu-l „Noua Academie Teologică

Valaam" după aşezământul Sf. Gherman din Alaska. Au participat la curs patru tineri, toți convertiți; Părintele Gherman a ținut o cuvântare de deschidere despre faptul de a nu deveni un „convertit nebun" ci să primească ortodoxia *pe deplin*.

În săptămânile care au urmat, Părintele Gherman a vorbit despre Teologia Pastorală şi despre literatură – „foarte revelator", după cum nota Părintele Serafim într-o scrisoare; în timp ce Părintele Serafim a ținut o serie de prelegeri despre dezvoltarea gândirii apusene de la marea schismă până în prezent. La cererea enoriaşilor lui Alexei Young, prelegerile Părintelui Serafim au fost înregistrate, însumate în peste şaptesprezece ore pe benzi. Pentru toate cuvântările, Părintele Serafim a scris planuri detaliate, organizându-şi vasta cercetare istorică şi filosofică pe care o făcuse pentru *Împărăția omului şi Împărăția lui Dumnezeu.* Acesta era rodul cel copt, nu numai al acelei cercetări timpurii, ci şi al experienței sale bogate de când era creştin ortodox. Era acum cu mult mai bine pregătit ca înainte pentru a-şi prezenta cunoştințele într-un chip care avea o aplicare practică pentru viețile oamenilor contemporani. Şi-a intitulat seria de prelegeri „Curs de supraviețuire" datorită credinței sale că, pentru ca oamenii să supraviețuiască ca şi creştini ortodocşi în zilele noastre, ei trebuiau să înțeleagă lepădarea, pentru a se înştiința de ce epoca modernă este aşa cum este. Pentru a se proteja, omul trebuie să aibă ideea strategiei vrăjmaşului său. Părintele Serafim şi-a mai numit orele sale „un curs pentru auto-apărarea ortodoxiei".

Unul dintre cursanții Părintelui Serafim îşi aminteşte de participarea la curs îndată după botezul său:

„În fiecare zi novicii şi pelerinii se adunau în 'Camera Țarului'. Când Părintele Serafim începea expunerea, fiecare rămânea fără glas. Nu era doctrinar sau strălucitor în prezentarea sa. Fiecare putea să-l înțeleagă întrucât vorbea rar, gândindu-se mult.

O chestiune secundară a studiului nostru era să citim izvoare *laice.* Am fost duşi cu maşina la biblioteca publică din ținutul Shasta să cercetăm multe cărți. Acestea erau textele noastre."

ÎN introducerea cursului, Părintele Serafim afirma: „O mare primejdie a vremurilor noastre şi mutarea celor care vin spre ortodoxie este ceva ce s-ar putea numi, într-un limbaj foarte coborât, fenomenul 'maimuțărelilor spirituale', adică, oameni care sunt ortodocşi pe dinafară şi chiar se mândresc că sunt foarte corecți în ortodoxia lor, dar în lăuntrul ființei lor nu s-au schimbat deloc, nu sporesc în ortodoxie şi rămân în esență o parte integrantă a lumii moderne, care se află înrădăcinată în anti-creştinism. Întrucât aceştia nu sporesc, ei nu-şi dau seama în ce conflict puternic se află adevărata ortodoxie cu lumea pe care încă nu au lăsat-o în urmă. În sens opus, convertirea la ortodoxie trebuie să fie totală; ea trebuie să afecteze tot ceea ce se făptuieşte, felul de a se privi lucrurile şi sistemul de valori la care raportează tot ce există în viața omului. Altfel, ortodoxia devine o sectă în plus, deosebindu-se doar la suprafață de celelalte secte cum ar fi mormonismul. Dacă cineva se uită la toate sectele, acestea se află toate la acelaşi nivel; întrucât toate sunt uni-dimensionale şi nu au nimic mai profund; ele diferă numai într-atât cât au dogme diferite. Dacă ortodoxia este una dintre acestea, atunci ea nu este adevărul, ci o sectă între toate celelalte. Dar ortodoxia este cu precizie *Adevărul*, care ar trebui să schimbe total viața omului. De aceea, pentru a avea această imagine a lumii total ortodoxă, omul trebuie să se educe permanent, mergând mai adâc şi mai larg ….

Acest curs vrea să se concentreze asupra lucrărilor celor mai importante şi scriitorilor celor mai importanți care au ajutat la formarea mentalității pe care o avem astăzi. Dacă cineva nu este conştient de toate astea, omul poate fi încă ortodox, desigur, dar îl paşte o mare primejdie pentru că circulația gândurilor din jurul lui, care s-au format de-a lungul ultimelor opt sau nouă veacuri, îl afectează în mod direct şi omul nu

ştie cum să răspundă la ele fără să cunoască unde acestea sunt corecte, unde sunt greşite şi cum au apărut ele. Omul poate fi într-o poziţie foarte primejdioasă, până şi în situaţia unui 'ortodox fundamentalist' care pur şi simplu stă în colţul său şi spunem, 'O, eu cred aceasta şi orice altceva este rău.' Desigur, acest lucru este foarte nerealistic, pentru că trebuie să ai contact cu lumea: copiii tăi merg la şcoală, citeşti ziare, ai legătură cu oameni care cred lucruri diferite şi chiar cu ortodocşi care nu ştiu ce cred. Dacă nu-ţi dai seama ce se întâmplă, ortodoxia ta se va infecta, fără să ştii măcar, prin tot felul de idei moderne. Vei merge la biserică duminica şi în tot restul săptămânii vei trăi după un sistem diferit de valori, care poate fi fatal …. Pentru a evita aceasta, trebuie să urmăm sfatul Sfântului Vasile [cel Mare] şi să începem să învăţăm să luăm din lumea din jurul nostru înţelepciunea şi unde este prostie să ştim de ce este prostie."

ÎN îndrumarea cursanţilor săi către o înţelegere ortodoxă a civilizaţiei apusene moderne, Părintele Serafim s-a bazat pe opera predecesorului său în acest domeniu, filosoful rus al sec. al XIX-lea Ivan V. Kireevski. „Fiind el însuşi fiu al apusului şi plecând în Germania să studieze cei mai progresişti filosofi", spunea Părintele Serafim, „Kireevski era pătruns total de spiritul apusean şi pe urmă s-a convertit total la ortodoxie. Prin urmare, el a văzut că aceste două lucruri nu pot fi puse la un loc. El voia să se înştiinţeze de ce aceste două lucruri erau diferite şi care era răspunsul din inima omului, ce trebuia omul să aleagă." Kireevski era un transmiţător al tradiţiei ortodoxe vii, mai mult decât doar un filosof, legat direct de linia lui Paisie: el era un discipol apropiat al Bătrânului Macarie de la Optina şi soţia lui fusese fiica duhovnicească a Sfântului Serafim de Sarov.[363]

Citând pe larg din filosofia lui Kireevski, Părintele Serafim a urmărit apostazia modernă, care a început odată cu schisma de la Roma, potrivit unei anumite caracteristici a conştiinţei apusene: convingerea că raţionalismul de suprafaţă este cu mult mai important decât esenţa interioară a lucrurilor. Pe când Roma făcea încă parte din Biserica ecumenică, această trăsătură culturală, acest sprijin pe silogisme logice, era ţinut în echilibru; dar când Roma a scăpat brusc, această trăsătură a dat naştere la un întreg sistem de erori, cauzâd o orbire generală acelor adevăruri care se află în afara sferei logicii. „Ne este destul de clar", scrie Kireevski, „de ce teologii apuseni, cu toată conştiinciozitatea lor logică, nu erau în stare să vadă unitatea Bisericii în nici un alt chip decât prin unitatea exterioară a episcopatului …. Aceasta mai explică de ce puteau ei să atribuie o valoare esenţială lucrărilor materiale ale unui om; de ce, atunci când un suflet era pregătit în lăuntrul său, dar era insuficient în lucrări exterioare, ei nu puteau concepe nici un alt mijloc al mântuirii decât o perioadă de purgatoriu; de ce, în cele din urmă, ei puteau atribui anumitor oameni un exces de fapte exterioare vrednice şi să dea această vrednicie celor care nu aveau destule fapte exterioare" (adică întregul sistem latin de indulgenţe şi lucrări inutile ale sfinţilor).

Părintele Serafim a presupus că de-a lungul istoriei, diavolul încercase instrumente diferite, mentalităţi culturale diferite, prin care să formeze apostazia. S-a întâmplat că mentalitatea romană a fost aceea care a lucrat: „Odată desprinsă de ortodoxie şi liberă să se dezvolte după propriile sale principii, ea a devenit sursa unei întregi filosofii noi care a avut puterea de a distruge întreaga lume definitiv în vremea noastră."

Marile schimbări au avut loc în „Evul Mediu", care, aşa cum nota Părintele Serafim, a fost un fenomen care a apărut numai în apus. Toate celelalte civilizaţii – fie

[363] Părintele Serafim urma să-l ajute mai târziu pe Alexei Young să scrie o carte întreagă despre Kireevski, pentru care el a tradus pasaje lungi din operele lui Kireevski. Vezi Rev. Părinte Alexei Young, *Omul este Credinţa Lui: Ivan Kireevski şi creştinismul ortodox* (Londra: St. George Information Service, 1980).

creştină ca cea bizantină sau rusească, fie ne-creştină ca cea chineză sau indiană – au avut numai două perioade: perioada veche, când civilizaţiile erau guvernate de către propriile lor vederi asupra lumii şi perioada modernă, când ei au ajuns nimiciţi de către apus.

În scolastica Evului Mediu, învăţătura creştină devine „sistematizată" şi subordonată logicii. După cum observa Părintele Serafim, „*logica* devine primul test al adevărului şi izvoarele vii ale credinţei, al doilea test. Sub această influenţă, omul din apus pierde o relaţie vie cu adevărul. Creştinismul este redus la un sistem, la un nivel omenesc …. Este o încercare de a face prin eforturi omeneşti *ceva mai bun decât creştinismul*. Dovada lui Ansel a existenţei lui Dumnezeu este un exemplu – el este 'mai deştept' decât vechii sfinţi părinţi."

„BISERICA română", scrie Kireevski, „s-a despărţit de adevăr numai pentru că dorea să introducă în credinţă dogme noi, necunoscute tradiţiei Bisericii şi create de concluzii întâmplătoare ale logicii apusene. De aici s-a dezvoltat filosofia scolastică în cadrul credinţei, apoi o reformare a credinţei şi în cele din urmă filosofia din afara credinţei. Primii raţionalişti au fost scolasticii; cineva ar putea spune că Europa secolului al XIX-lea şi-a terminat ciclul dezvoltării care începuse în sec. al IX-lea."

Acesta a fost firul principal pe care îl urma Părintele Serafim de-a lungul seriei sale de prelegeri. L-a urmărit din Evul Mediu până la Renaştere cu însufleţirea omului, ca măsură a tuturor lucrurilor şi înlocuirea metodei scolastice cu „metoda ştiinţifică"; până la perioada „Iluminismului", cu optimismul său naiv în progresul nelimitat al raţiunii omului. Până la sfârşitul Iluminismului, raţiunea atinge un punct mort cu criticile pustiitoare ale lui Hume şi Kant, care arată că „raţiunea pură" nu poate exista prin ea însăşi: tot „adevărul" este subiectiv. Detronându-L pe Dumnezeu treptat, de-a lungul veacurilor şi punând raţiunea umană în locul Lui, omul din apus a rămas cu nimic – să se mântuiască singur. Acum el nu are nici un sistem de valori absolut; totul este relativ. Această situaţie dă naştere la rândul său la diferite filosofii existenţialiste şi nihiliste care au dirijat epoca modernă. Epoca noastră, cea de dincolo de „Epoca Iluminismului", a fost numită de Părintele Serafim „Epoca Revoluţionară".

Părintele Serafim a mai trasat şi alte direcţii. Când, în Evul Mediu, creştinismul a început să fie redus la un nivel superficial, omenesc, în mod inevitabil Împărăţia lui Dumnezeu a început să fie privită în termeni pământeşti, chiliastici. La câteva veacuri după schismă, Ioachim de Fiore a început să predice despre venirea pe pământ a „epocii a treia a Duhului Sfânt", care a devenit baza teologică a unor mişcări franciscane timpurii. În timpul reformei proterstante, chiliasmul a apărut în secte fanatice milenare cum ar fi anabaptiştii, care au întemeiat comunităţi, au desfiinţat dreptul de proprietate asupra proprietăţii private şi şi-au întărit ideile prin teroare, uciderea celor care şi-au exprimat disidenţa şi apoi expunerea trupurilor lor ca o avertizare publică. Anabaptiştii şi-au numit oraşul „Noul Ierusalim" şi au pretins că trăiesc „a treia epocă", epoca triumfului sfinţilor.

În timpul „Iluminismului", speranţele chiliastice s-au despărţit de credinţa în Dumnezeu: ideea teocraţiei a fost înlocuită de socialim. Părintele Serafim a vorbit pe larg despre chiliaştii seculari ai sec. al XVIII-lea, „profeţii" socialismului utopic: Owen (care a încercat să întemeieze o comunitate model de „ordine, grijă, uniformitate", şi a vrut să desfiinţeze familia), Fourier (care a adus dezvoltarea liberă a naturii umane prin toleranţa nestăvilită a patimilor, care, spunea el că se va încheia cu un rai fantastic pe pământ unde oamenii vor trăi 144 de ani), şi Saint-Simon (care şi-a făcut un ideal din francmasonerie, anticipând zorile unei epoci noi în care barierele religiei şi naţionalităţii vor fi doborâte).

În sec. al XIX-lea, speranțele chiliastice erau văzute în comunismul lui Marx şi Engels, care, după cum nota Părintele Serafim, „s-a numit ştiinţific dar a fost foarte utopic". Şi în sec. al XX-lea s-au încercat sisteme milenare, în forme care amintesc de anabaptişti, mai întâi prin Lenin şi apoi prin Hitler, care şi-a numit stăpânirea „Reichul de o mie de ani".

O altă trăsătură de bază din istoria apostaziei este cercetarea pentru o guvernare mondială. În însemnările sale, Părintele Serafim scria: „Sec. al XIII-lea a văzut teoria conducerii universale a Papei – că tot pământul din lume aparține Papei ca reprezentant al lui Hristos pe pământ şi el îl dă proprietarilor de pământ. Acest punct de vedere a atins culmea la jubileul din 1300 din Roma, când Papa Bonifatie al VIII-lea s-a aşezat pe tronul lui Constantin, s-a gătit cu sabie, coroană şi sceptru şi a strigat tare: 'Eu sunt Cezar – eu sunt împărat.' Aceasta nu a fost doar o faptă ci un indiciu a ceva extrem de adânc din întreaga gândire modernă: cercetarea pentru o guvernare mondială, care va fi Antihrist."

Întrucât noi trăim acum în „epoca revoluţionară", Părintele Serafim a acordat acesteia cu mult mai mult timp decât epocilor anterioare. El a ținut o prelegere întreagă despre Revoluția Franceză, arătând că rădăcinile ei se află în filosofia lui Voltaire şi Rousseau şi în influența francmasoneriei şi în oameni (pretins) iluminați. În altă prelegere, el a vorbit despre reacția conservatoare față de distrugerea vechii ordini: în apus, de către Maistre, Donoso Cortes, etc.; şi în Rusia, de către Nicolae I, Alexandru II, Pobedonostsev şi Dostoievski. A mai fost o cuvântare cu privire la filosofii revoluționari Bakunin şi Proudhon şi mişcările revoluționare ale sec. al XX-lea.

Partea finală a prelegerilor Părintelui Serafim, cum ar fi capitolele finale pentru *Împărăția omului şi Împărăția lui Dumnezeu,* a avut ca subiect „Noua religie". Aici a vorbit despre filosofiile care s-au desprins din „noul subiectivism" după sfârşitul mort al rațiunii iluminismului, ca şi despre filosofia „religioasă" modernă a evoluției şi vorbitorii săi „creştini". În încheiere, el a arătat şi alte simptome ale nihilismului şi chiliasmului (el le-a numit pe amândouă „*tema centrală* a epocii moderne"): decăderea de la umanism la subumanismul din artă şi arhitectură, apariția fenomenelor spirituale şi „profețiile" chiliastice ale lui Teilhard de Chardin, Fiodorov, Berdiaev şi Henry Miller.

PAGINILE anterioare sunt doar un rezumat scurt, care cuprinde generalizări şi de aceea nu poate să facă o recunoaştere adevărată a înmănuncherii atente şi foarte detaliate a ideilor şi filosofiilor, evenimentelor istorice şi personalităților politice, pe care Părintele Serafim le-a realizat în cursul său. Încă nu am pomenit multe dintre temele pe care le-a atins Părintele Serafim: teme cum ar fi transformarea artei, Viețile sfinților şi conceptul sfințeniei, în timpul Evului Mediu; revigorarea păgânismului, astrologia, alchimia, vrăjitoria şi superstiția, ca şi începutul conceptului „faimei" personale, în vremea renaşterii; apariția ştiinței moderne în „misticismul" renascentist şi sporirea ulterioară a acestuia, în timpul iluminismului, în „maşina-internațională" a lui Newton şi Descartes.

La baza cursului Părintelui Serafim se afla întreaga cercetare care ar fi intrat în oricare curs universitar şi totuşi acesta oferea ceva ce nu putea fi obținut în nici o universitate. Părintele Serafim spunea cursanților săi, „În universitățile de astăzi dai peste oameni care au învățat foarte mult, care sunt ca nişte enciclopedii ambulante şi totuşi nu există o unitate a cunoştințelor, nici un fel de esență. Este mai bine în acest caz să mergi încet, să fii conştient de cât nu cunoşti, mai mult decât să înveți cu râvnă de dragul învățării. Trebuie să existe o anumită direcție în toată această învățare ….

În zilele noastre, însuşi principiul unei astfel de educații este aproape pierdut în lume. Nu poți merge la universitate şi să dobândeşti acest fel de cunoaştere, întrucât acolo totul este fragmentat, divizat în compartimente diferite. Însăşi ideea de a avea

cunoştinţe care se leagă între ele este considerată superstiţie medievală, înapoiere; şi de aceea, cineva ajunge specialist într-un anumit domeniu cu o viziune îngustă şi nu cunoaşte care este scopul tuturor acestora. Unii oameni mari, care sunt morţi acum, care erau la Jordanville, aveau această cheie, acest principiu de învăţare. Ar trebui să facem o problemă deosebită din a învăţa de la ei despre necesitatea de a avea un punct de vedere, de a face totul, toată învăţătura noastră, concentrată pe o anumită chestiune. Şi această chestiune, desigur, este ortodoxia, al cărei scop este mântuiea sufletului."

Pentru creştinul ortodox din universităţile de astăzi, învăţatul din acest punct de vedere este, iarăşi, o chestiune de „supravieţuire". De exemplu, studentul care nu are o înţelegere ortodoxă a istoriei se poate afla în încurcătură dacă profesorii sau colegii nu-i spun că „civilizaţia creştină" trebuie să aducă critici pentru criza ecologică actuală. El nu-şi va da seama că nu este creştinismul, ci lepădarea apuseană de creştinism – începând cu încrederea de bază în logica umană şi sfârşind cu viziunea lumii mecaniciste a lui Descartes – care a determinat exploatarea modernă a naturii. După cum a explicat Părintele Serafim: „Ştiinţa modernă s-a născut [în renaştere] din experienţele alchimiştilor platonici, astrologi şi magicieni. Spiritul accentuat al noii viziuni ştiinţifice mondiale era spiritul faustianismului, spiritul magicului, care este reţinut ca o subtilitate precisă a ştiinţei contemporane. De fapt, descoperirea energiei atomice i-ar fi bucurat foarte mult pe alchimiştii renaşterii: ei tocmai căutau asemenea putere. Scopul ştiinţei moderne este puterea asupra naturii. Descartes, care a formulat concepţia ştiinţifică mecanicistă asupra lumii, a spus că omul trebuia să devină stăpânitorul şi proprietarul naturii. Ar trebui notat că aceasta este o credinţă religioasă care ia locul credinţei creştine."

LA sfârşitul cursului de vară, Părintele Serafim scria: „Cei patru cursanţi ai „Academiei Teologice Noul Valaam" ţin predici la schit despre pasaje din Evanghelie, alese pentru ei. Se ţin ultimele ore şi după amiază au loc 'exerciţii de absolvire', şi se ascultă 'Uvertura 1812'. Lecţiile au avut un efect folositor precis asupra tuturor; dar aplicarea acestor cunoştinţe la viaţă urmează să aibă loc."

Într-o scrisoare către Alexei Young, care tocmai scrisese un articol despre Kireevski pentru *Nicodim*, Părintele Serafim a vorbit mai precis despre reacţia cursanţilor faţă de curs:

> Articolul despre Kireevski este îngrădit – excelent! Tocmai ceea ce este nevoie! Noi l-am citti aseară la 'Academia Teologică Noul Valaam' (numele 'şcolii noastre de vară') şi a venit ca o concluzie potrivită la lunga mea serie de cuvântări… despre cursul principal al gândirii apusene, de la Francis la Teilhard. Teilhard, apropo – pentru care eu am citit mai ales articolul nostru de la 'evoluţionismul creştin' – a fost întâmpinat de toată lumea cu mare silă, ca foarte mare răufăcător al gândirii apusene. Cuvântarea cea mai plină de succes a fost probabil aceea despre conservatorismul sec. al XIX-lea, ai cărui eroi au fost Nicolae I, Dostoievski şi Constantin Pobedonostsev. Se pare că studenţii s-au folosit mult, în special Cristofor, pentru care acesta este un fel de înlocuitor al unei educaţii de colegiu – el este acum însufleţit pozitiv. Şi pentru mine a fost foarte bine să-mi organizez gândurile.

„Academia Teologică Noul Valaam" s-a ţinut din nou în vara anului 1977 şi de atunci în fiecare vară. Cu fiecare an, cursurile au sporit în participare, dar au fost doar cam pe jumătate decât prima dată. Întregul aspect glumeţ – denumirea răsunătoare de „Academie", „exerciţii de absolvire" şi diplome tipărite cu aspect oficial – toate

fuseseră proiectate de către Părintele Gherman. Dar ceea ce a început glumeț s-a transformat în cele din urmă în ceva cu semnificație reală. În timpul vieții Părintelui Serafim, cel puțin zece oameni (mulți dintre ei convertiți) au fost hirotoniți în rândul clericilor fără nici o altă instruire teologică oficială decât aceea a „Academiei". Arhiepiscopul Artemon, care dorea dovadă pentru clericii din dioceza sa că aveau instruire teologică în cazul în care ar cere-o cineva, a luat diplomele Academiei foarte în serios. La urma urmelor erau documente!

La sfârşitul fiecărei sesiuni, părinții subliniau faptul că diplomele indicau nu sfârşitul învățământului ortodox al studenților, ci doar începutul. Tot restul vieții, ei trebuiau să zidească pe ceea ce dobândiseră, dând înapoi în forma lucrăriii creştine. Mulți pelerini, venind prima oară la mânăstire ca boboci în ortodoxie, li s-a dat încredere să iasă şi să facă mult în recolta pregătită a câmpului misionar.

După plecarea la Domnul a Părintelui Serafim, Academia şi-a „continuat drumul" şi au absolvit-o sute de oameni, dintre care peste cincizeci sunt acum clerici. Dar poate că efectele cele mai bogate în consecințe ale acestei prime „şcoli de vară" din 1975 vor veni din însemnările făcute pentru prelegeri şi din transcrierile de pe înregistrări ale „Cursului de supraviețuire" al Părintelui Serafim, care se pregătesc acum pentru publicare. Numai transcrierile schematice, în formă de manuscris, au deşteptat deja reacții incredibile din partea celor care au avut fericirea să le citească.

Poate că Părintele Serafim nu şi-a dat seama niciodată că, cursul lui putea fi atât de puternic. Dacă reacția celor care l-au avut mai dinainte este vreun semn, această lucrare – acest exercițiu de vară al „organizării gândurilor sale" pentru a educa patru băieți de vârsta colegiului – ar putea fi una dintre realizările cele mai semnificative ale vieții Părintelui Serafim.

73
„Sindromul inimii sărace”

Dacă un om se sileşte numai la rugăciune, ca să obţină harul rugăciunii, dar nu se va sili la blândeţe şi umilinţă şi iubire şi restul poruncilor Domnului… atunci, după măsura scopului lui şi a voinţei libere, uneori i se dă un har al rugăciunii, în parte… dar în fire el este aşa cum a fost înainte. El nu are blândeţe, pentru că nu a căutat-o cu durere… Nu are umilinţă, pentru că nu a căutat-o nici nu s-a sârguit către ea. El nu are iubire către toţi oamenii, pentru că nu a avut preocupare sau stăruinţă pentru aceasta în cererea lui de rugăciune; şi în împlinirea lucrării sale nu are credinţă şi încredere în Dumnezeu, pentru că el nu s-a cunoscut pe sine însuşi, nu aflat că era fără credinţă, nici nu s-a ostenit cu durere, căutând de la Dumnezeu să obţină credinţă hotărâtă către el şi o încredere adevărată.

Dacă cineva se împotriveşte actului său de dreptate de unul singur şi gândeşte să se mântuiască singur, se osteneşte în zadar. Pentru că fiecare părere de sine a dreptăţii cuiva în ziua cea de pe urmă va apare doar ca un veşmânt întinat, aşa cum spune Profetul Isaia: „Faptele dreptăţii voastre ca un sfeşnic întinat” (Isaia 64, 5)

- Sf. Macarie cel Mare[364]

ÎNTR-UN capitol anterior am discutat despre sindrom, care este extrem de primejdios pentru monahism, cât şi pentru tot creştinul sârguitor, cunoscut drept „încrezător în sine”. Strâns legat de acesta este sindromul pe care Părintele Gherman l-a identificat prin termenul „inimă săracă”. Cu o ocazie de neuitat, Părintele Gherman a ţinut o prelegere despre acest subiect tuturor fraţilor de la mânăstire. Mesajul său a fost acesta:

„Fiind creştini, noi trebuie să reacţionăm *simplu* la chemarea lui Dumnezeu, chiar dacă aceasta nu corespunde dorinţelor noastre. Noi facem aceasta în numele *iubirii.*

Opusul acesteia este calcularea cu inimă rece. Sunt oameni care vin la mânăstire căutând spiritualitate *în termenii lor proprii.* Ei calculează. Ei vor să ‘guste spiritualitate’ şi ei înşişi confecţionează factorul determinant. Preocuparea lor constantă este de a se *păstra* aşa cum sunt – şi astfel, ei de fapt se pierd pe ei. Ce a spus Hristos? – *Cine va voi să-şi scape sufletul îl va pierde; iar cine-şi va pierde sufletul pentru Mine, acela îl va mântui*” (9, 24).

„Oamenilor cu o ‘inimă puţină’ le este frică să se piardă pentru Iisus. Le este frică să facă un angajament. Celor mai mulţi dintre ei le este frică să arate şi să

[364] „Omilii duhovniceşti ale Sf. Macarie cel Mare”, în Sfinţii Varsanufie şi Ioan, *Îndrumare în viaţa duhovnicească*, p. 163-164.

împărtăşească iubirea. Aceştia ajung nefericiți pentru că nu sunt liberi. Libertatea este iubire. Dacă nu este iubire, nu este libertate.

Dacă o persoană nu reacționează simplu, firesc şi liber, motivat de iubire pentru Dumnezeu şi pentru aproapele, devine nesimțitor în felul său *propriu* de viață spirituală, care devine doar o altă formă de mulțumire de sine. Acest om se ține de 'părerile sale spirituale': despre ce rânduieli duhovniceşti sau *jertfe* ar trebui să accepte, despre cum ar trebui îndrumate slujbele bisericeşti, cum ar trebui urmate canoanele, cum ar trebui să funcționeze mânăstirea sau parohia sa, cum ar trebui să-şi cheltuiască banii, ce 'poziție' ar trebui să ia în politica bisericească, cum ar trebui făcută lucrarea, cum ar trebui să se comporte şi să sporească oamenii 'cu adevărat duhovniceşti', etc. Este destul de rău când o astfel de persoană nu mai ascultă de Dumnezeu. Dar dacă se continuă aşa, se întâmplă ceva şi mai rău: el începe să confunde 'părerile sale duhovniceşti' cu glasul lui Dumnezeu. Şi atunci nimeni nu-i mai poate spune nimic.

Dumnezeu opreşte pe un asemenea om să facă Rugăciunea lui Iisus! Aceasta va fi doar o altă minciună, un alt zid, care îi protejează instinctul de autoconsevare în mod îndreptățit. El se înconjoară cu un zid al fricii sale că numai el are dreptate, se înstrăinează nu numai de realitate, ci şi de Dumnezeu. Dumnezeu tot bate la uşă, dar sufletul nu vrea să fie tulburat."

Părintele Gherman a dat exemple de „sindromul inimii sărace", pe unele dintre ele le-a exagerat dinadins şi le-a făcut ridicole ca să nu lovească prea ascuns pe frați. Pe când asculta, Părintele Serafim a văzut că Părintele Gherman atingea ceva foarte natural, foarte elementar şi foarte *obişnuit*, nu numai pentru aspiranții la călugărie care veneau la mânăstire, dar şi pentru căutătorii duhovniceşti în general de astăzi. El a zâmbit la exemplele ridicule, pentru că a văzut adevărul din spatele lor. Într-o anumită măsură, el zâmbea ca pentru sine, pentru că el a văzut ceva din ceea ce Părintele Gherman îşi zicea în sine. El a văzut cât de uşor era pentru oameni să alunece în spatele unei măşti „duhovniceşti" să rămână credincios „duhovniciei", ca o cale de a fugi de durere, vulnerabilitate şi jertfa iubirii. Dacă exista în om puțin din acea „inimă săracă", el voia să o stârpească; şi el voia să-i ajute şi pe alții să o stârpească singuri. El voia să fie sincer. El voia ca mica mânăstire să-şi păstreze viabilitatea mai presus de toate prin focul *iubirii creştine*, nu doar să fie sprijinit de scheletul formelor de suprafață. Formele sunt bune şi necesare: ele pot ajuta să ajungi în rai dar nu fără iubire şi pocăința inimii de la baza lor.

Mesajul Părintelui Gherman a pătruns adânc în sufletul Părintelui Serafim. El urma să se întoarcă la acesta mai târziu de multe ori, atât în scrierile sale, cât şi atunci când se ocupa de frați în mânăstire. În ziua de Sf. Patrick (sfânt occidental), de exemplu, în 1977, când vorbea în trapeză fraților şi pelerinilor, la un loc, a spus cum poate să recunoască cineva „duhovicia falsă" în sine. El a început să relateze o istorioară adevărată din perioada de început a frăției:

„Era cineva în San Francisco care s-a aprins de râvnă pentru Rugăciunea lui Iisus. El a început să spună rugăciune după rugăciune şi în cele din urmă a ajuns, dimineața, la 5000. Chiar în milocul lumii, în mijlocul oraşului, dimineața, înainte de a face orice altceva, înainte de a mânca, el putea să spună Rugăciunea lui Iisus de 5000 de ori, pe balcon şi se simțea minunat de înviorat şi însuflețit. Apoi s-a întâmplat într-o dimineață că cineva a ieşit sub balcon şi a început să-şi caute de lucru în timp ce această persoană îşi spunea ultima sa mie de rugăciuni; şi s-a întâmplat că persoana s-a supărat atât de tare că a sfârşit prin a-l insulta! Cum te poți comporta cu cineva care se ocupă de viața duhovnicească, de Rugăciunea lui Iisus, când dintr-odată, în timp ce o spune, el este în stare să înceapă a insulta? Asta înseamnă că în interiorul său patimile erau libere, pentru că el avea un fel de idee sau părere înşelătoare că ştie ce este corect pentru el din punct de vedere duhovniceşte. El se comporta după propria sa opinie, dar nu cu obiectivitate, nu potrivit cunoaşterii sale; şi când a venit ocazia, patimile au ieşit la

iveală. În acest caz este mai de folos să *nu* se spună de cinci mii de ori Rugăciunea lui Iisus, ci să se facă altceva care este duhovniceşte."[365]

În 1982, cam cu jumătate de an înainte de moartea sa, Părintele Serafim a vorbit din nou despre primejdia de a lăsa părerea noastră să-L umbrească pe Dumnezeu şi voia Sa pentru vieţile noastre. Era Miercurea Mare, ziua în care Biserica pomeneşte trădarea lui Hristos de către Iuda; şi Părintele Serafim a ţinut o predică despre felul în care „inima săracă" a lui Iuda, ascunzându-se în spatele unei măşti a cinstei, i-a prilejuit să-L predea pe Dumnezeu pentru răstignire pe cruce. După ce a citit pasajul indicat în cap. 26 al Sf. Matei, Părintele Serafim a început:

„În acest pasaj al Scripturii, citim cum, pe când Domnul nostru se pregătea pentru patima Sa, s-a apropiat de El o femeie şi L-a uns cu mir de mare preţ; şi este foarte mişcător cum Domnul nostru a primit asemenea iubire de la oameni simpli. Dar în acelaşi timp Iuda – unul dintre cei doisprezeec care erau cu El – a privit această faptă şi ceva în inima lui s-a schimbat. Acesta a fost în mod evident 'ultimul fir de pai', pentru că Iuda era cel ce a primit plata banilor şi s-a gândit că era preţ de sânge. Vedem judecata logică care se desfăşoară în mintea sa. Îl auzim gândind despre Hristos: 'Am crezut că omul acesta este cineva important. El risipeşte banii, nu face lucrurile bine, el crede că este foarte important …' şi tot felul de idei mărunte asemănătoare, pe care i le pune diavolul în minte. Şi cu patima lui (principala lui patimă era iubirea de bani), a fost prins de diavol şi determinat să-L trădeze pe Hristos. El nu a vrut să-L trădeze pe El; el voia bani. El nu s-a păzit şi nu şi-a răstignit patimile.

Oricare dintre noi poate fi exact în acea situaţie. Trebuie să ne uităm la inima noastră şi să vedem prin care dintre patimile noastre ne va prinde diavolul pentru a ne determina să-L trădăm pe Hristos. Dacă considerăm că suntem superiori lui Iuda – că el a fost un fel de „ţăcănit" şi noi nu suntem – greşim. Ca şi Iuda, fiecare dintre noi are patimi în inimă. De aceea, să ne uităm la ele. Putem fi prinşi cu iubirea pentru curăţie, cu iubirea pentru corectitudine, cu iubirea pentru un simţ al frumosului: oricare dintre micile noastre greşeli de care ne *ţinem* poate fi un lucru cu care diavolul ne poate prinde. Fiind prinşi, putem începe să ne justificăm această stare 'în mod logic' – pe baza patimii noastre. Şi de la acel proces 'logic' de gândire Îl putem trăda pe Hristos., dacă nu ne păzim şi începem să ne dăm seama că suntem plini de patimi, că *fiecare dintre noi este potenţial un Iuda.* De aceea, când apare prilejul – când începe patima să lucreze în noi şi în mod logic, începe să se dezvolte din patimă în trădare – ar trebui să ne oprim acolo şi să spunem 'Doamne, miluieşte-mă pe mine, păcătosul!'

Nu trebuie să privim viaţa prin ochelarii patimilor noastre, nici să vedem cum putem 'aranja' viaţa ca să fie aşa cum am dori noi să fie – fie că este o viaţă unde se află pace şi linişte sau unde se află tumult şi frământare. Dacă încercăm să facem ca viaţa să se 'aranjeze' astfel, va ieşi o întreagă nenorocire. Privind viaţa, ar trebui să acceptăm toate lucrurile care vin asupra noastră ca din partea lui Dumnezeu, înştiinţându-ne că acestea sunt menite să ne trezească din patimile noastre. Ar trebui să ne rugăm lui Dumnezeu să ne arate un lucru bine-plăcut lui Dumnezeu pe care să-l putem face. Când primim ceea ce vine asupra noastră, începem să fim ca femeia simplă din Evanghelie care a auzit chemarea lui Dumnezeu şi a fost astfel în stare să fie slujitoarea Lui. Ea a fost propovăduită până la capătul lumii, aşa cum spune Domnul nostru, pentru lucrul cel simplu pe care l-a făcut – a turnat mir pe capul Lui. Să fim ca ea: simţitori ca să vedem semnele lui Dumnezeu din jurul nostru. Aceste semne vin de pretutindeni: din natură, de la semenii noştri, dintr-un prilej clar de fapte …. Întotdeauna, în fiecare zi, există ceva care ne arată voia lui Dumnezeu. Trebuie să fim deschişi către aceasta.

Odată ce devenim mai conştienţi de patimile din noi şi începem să luptăm împotriva lor, nu le vom lăsa să pornească un proces care s-a văzut în Iuda. Iuda a plecat

[365] Părintele Serafim Rose, „Pe urmele Sfinţilor Patrick şi Gregory de Tours", p. 265-266.

de la un lucru mărunt: *preocuparea pentru dreapta folosire a banilor*. Şi de la astfel de lucruri mici, noi Îl trădăm pe Dumnezeu Mântuitorul. Trebuie să fim cu judecată, să *nu* căutăm împlinirea patimilor noastre, ci mai degrabă să vedem semnul voii lui Dumnezeu: cum ne-am putea deştepta chiar în această clipă şi să începem să-L urmăm pe Hristos în Patimile sale şi să ne mântuim sufletele noastre. Amin."[366]

74
„Este mai târziu decât credeți"

Monahism – mucenicie – suferința unei dureri nevindecabile sunt toate acelaşi lucru din punct de vedere duhovnicesc. Cereți lui Dumnezeu să vă dea, nu îndrumare sau ajutor – ci mucenicie, suferință, o cale pe care să puteți face nevoință grea, „implicați-vă", aprindeți focul în voi ca să-I slujiți lui Dumnezeu.
- Părintele Serafim, ianuarie, 1972

Călugăr este acela care se sileşte pe sine.
- Sf. Avva Dorotei de Gaza

DE la adormirea sa întru Domnul, Părintele Serafim a ajuns să fie pomenit ca ascet. Aceasta este reprezentarea adevărată a lui, dar aceasta nu trebuie exagerată.

Părintele Serafim nu a fost ca învățătorul său Arhiepiscopul Ioan, asumându-şi o luptă supraomenească împotriva necesităților de bază de mâncare şi somn. În timp ce Arhiepiscopul Ioan mânca de obicei numai o dată pe zi, la mijlocul zilei, Părintele Serafim lua două sau trei mese pe zi împreună cu ceilalți frați. Şi în timp ce Arhiepiscopul Ioan dormea numai o oră sau două pe noapte, fără să se aşeze vreodată întins, Părintele Serafim dormea de obicei un somn normal şi într-o stare normală de somn – cu toate că uneori stătea până târziu la rugăciune.

Nevoințele ascetice ca cele ale Arhiepiscopului Ioan sunt pentru foarte puțini, în special cei aleşi de Dumnezeu. Noi ceilalți, dacă am fi încercat să-l urmăm, nu am fi fost buni pentru multe. Episcopul Sava a spus odată că dacă trebuia să țină pasul cu nevoințele ascetice extraordinare ale Arhiepiscopului Ioan şi cu programul fără întrerupere de lucrare pastorală, el ar fi fost mort în două săptămâni.

Totuşi, după cum s-a mai spus anterior, toți călugării, fără excepție, trebuie să lupte împotriva confortului, care duce la moliciune în viața duhovnicească şi rugăciune şi deschide uşa către lăcomie, patimi trupeşti, deşertăciune, etc. Urmând sfaturile socotite ale sfinților părinți, Părintele Serafim şi-a asumat osteneli ascetice cu cumpătare, adică, osteneli după puterile lui şi nu s-a reținut de la sarcinile zilnice. Aceste osteneli ascetice nu erau „deosebite", dar era măsura obişnuită pentru călugări în mânăstirile ortodoxe tradiționale ca cele din Mar Sabbas, Muntele Athos, Muntele Sinai, Valaam, etc. De exemplu, patul Părintelui Serafim era unul tipic de mânăstire: îngust, tare; făcut din două scânduri şi fără saltea. Chilia sa era cea mai simplă, făcută din scânduri de lemn nevopsit şi fără nici o izolație. Micuța sobă cu lemne nu păstra căldura

---

[366] Părintele Serafim Rose, „Fiecare dintre noi este un potențial Iuda", *The Orthodox Word*, no. 130 (1986), p. 258-260.

în chilie mai mult de o oră după ce mergea noaptea la culcare, aşa că în dimineţile de iarnă se trezea la temperaturi sub zero grade.

În timpul celor paisprezece ani petrecuţi la schit, Părintele Serafim nu a făcut niciodată duş sau baie, spălându-se cu nimic altceva decât cu o bucată de pânză udă. Cu timpul, barba, care era uimitor de lungă, ajungându-i până la mijloc, s-a încâlcit. S-ar crede că un om care nu a făcut baie timp atât de îndelungat ar începe să miroase îngrozitor. Dar Părintele Serafim niciodată nu avea miros rău. Acelaşi fenomen se poate observa în locuri ca Sfântul Munte Athos, unde călugării urmează aceeaşi regulă. După cum a scris Sf. Nicodim din Sfântul Munte, se întâmplă aceasta datorită abstinenţei, a lipsei de exces şi a nevoinţelor grele din viaţa călugărului, care evaporă şi digeră lichidele trupului care nu sunt de folos. Sf. Isaac Sirul a mai scris despre aceasta, spunând: „Mireasma unui anahoret este cea mai dulce şi întâlnirea cu el aduce bucurie în inima celor care au dreaptă judecată."

Părintele Serafim nu a impus niciodată ostenelile sale ascetice altor fraţi din mânăstire. El nu le-a spus niciodată să nu facă duş; şi niciodată în viaţa lui nu a certat pe cineva că „mănâncă prea mult".

Vorbind despre ascetismul Părintelui Serafim, putem observa numai un lucru care este cu adevărat absolut extraordinar: *niciodată nu a lenevit o clipă*, ci era veşnic preocupat de vreo lucrare dumnezeiască. Când, uneori trebuia să aştepte ceva, cum ar fi să se sfârşească masa în trapeză, era văzut cu capul plecat, spunând Rugăciunea lui Iisus în minte pe şiragul de metanii.

S-A spus de la moartea Părintelui Serafim că Părintele Gherman ceruse osteneli prea mari de la el, ducându-l către sfârşitul său prematur. Adevărul este că Părintele Serafim *însuşi şi-a asumat osteneli mari* şi l-a îndrumat pe Părintele Gherman mai mult decât a fost îndrumat sfinţia sa de către semenul său. Oameni care s-au ostenit alături de el în mânăstire – tipărind, tăind lemne pentru foc, îngrijind grădina, etc. – îşi amintesc că erau foarte obosiţi încercând să ţină pasul cu sfinţia sa.

Simţul nemaipomenit al presiunii timpului i-a dat prilejul Părintelui Serafim să avertizeze în repetate rânduri: „este mai târziu decât credeţi! De aceea grăbiţi-vă să faceţi lucrarea lui Dumnezeu." Desigur că această afirmaţie avea mai întâi de toate o semnificaţie apocaliptică, întrucât Părintele Serafim simţea puternic faptul că nenorocirile vremurilor de pe urmă urmau să ajungă în curând în America aşa cum veniseră asupra Rusiei. Dar afirmaţia poate să fi avut şi un înţeles mai personal pentru Părintele Serafim. Privind retrospectiv, Părintele Gherman a spus: „Parcă îl obseda moartea. 'Este mai târziu decât credeţi' se afla pe buzele lui ca o placă de megafon stricată."

Se pot face speculaţii într-o măsură oarecare, cunoscând faptul că Părintele Serafim trăia într-un „timp cu împrumut" de când fusese vindecat de o boală necruţătoare în 1961, având presentimentul morţii iminente. Exterior, trupul îi era perfect constituit, înalt, suplu, cu umeri laţi; a avut o privire perfectă până la moarte şi dinţi albi, perfect sănătoşi, fără nici o carie. Dar în interior, părea că o tulburare fizică îl rodea, ca şi cum fusese aşezată o cruce pe acest trup desăvârşit – o cruce care îl zdrobea în cele din urmă. Asta a observat Helen Kontzevici şi şi-a exprimat îngrijorarea când au vizitat-o părinţii. În 1980, când Părintele Serafim a mers la doctor cu pietre la rinichi, i s-a spus că încă din copilărie îi funcţionase doar un singur rinichi. Mai târziu, unghiile sale îi creşteau puţin, iar părul şi barba i-au albit înainte de vreme. Deşi avea cu şase luni ai puţin decât Părintele Gherman, el părea cu mulţi ani mai în vârstă şi unii oameni aveau chiar impresia că era părintele lui. În multe împrejurări, Părintele Gherman a observat o paloare pe faţa semenului său şi îi poruncea să meargă să se odihnească. Dar

Părintele Serafim nu se plângea niciodată, niciodată nu dădea atenție oboselii şi niciodată nu a spus că simțea că nu mai avea mult de trăit.

Era veşnic preocupat să scrie cât putea literatură duhovnicească mult trebuitoare, în scurt timp şi cu mijloace puține. Într-o scrisoare din 1976, scria: „viitorul, este evident, este foarte întunecat. Nici noi nu ştim de la un an la altul dacă vom mai tipări în anul următor sau nu. Ne rugăm lui Dumnezeu să ne mai dea cel puțin câțiva ani, numai dacă vom tipări acele materiale patristice care ne vor ajuta, şi altele care ne vor ajuta să supraviețuim în zilele ce urmează."

Lucrând în chilia sa smerită, la o maşină de scris manuală veche, adesea la flacăra lumânării, Părintele Serafim a scris un torent de scrieri creştine fără egal în zilele noastre. El nu era unul dintre acei scriitori care să aibă nevoie de încălzire ca să scrie sau să intre într-o stare potrivită printr-o plimbare, etc. Oricând avea timp, se grăbea spre chilia sa şi îndată începea lucrul. Mai întâi alcătuia un plan sau făcea o schiță de mână şi apoi, după aceasta, scria la maşină un articol. El scria repede, ridicând ochii doar uneori. Deseori îşi făcea cruce când scria.

Când uneori, Părintele Serafim cădea într-o stare de deznădejde, Părintele Gherman îl scotea din aceasta inventând vreo ascultare pentru scris care cu siguranță îl însuflețea. Poate că era un proiect despre care discutaseră cu câteva luni sau cu un an mai devreme, dar din vreo socoteală a trebuit amânat. „De ce nu mergi să lucrezi la el acum?" Întreba Părintele Gherman. Părintele Serafim se lumina şi spunea, „Binecuvintează!" – şi apoi pleca şi lucra cu sârguință.

În spiritul smereniei călugăreşti, Părintele Serafim evita să semneze ceea ce scria. Într-unul dintre articolele sale (nesemnate), el a scris că unele trebuințe pentru bună roadă pe calea monahală independentă în afară de o mânăstire veche, recunoscută, erau: „o lipsă de publicitate şi o dorință de a fi 'pierdut pentru lume', lipsa oricărei doriri de a 'fi cineva' sau să săvârşeşti o faptă importantă ca 'întemeierea unei mânăstiri', şi smerenie adâncă şi tăgăduirea de sine."[367] De aceea, de îndată ce Părinții Serafim şi Gherman s-au sălăşluit în pustie, ei nu au mai semnat ca editori în paginile revistei lor. Vreme de mulți ani, cât Părintele Serafim a scris un volum extraordinar de literatură ortodoxă, numele lui nu a fost tipărit niciodată. După cuvintele lui Alexander Pope:

> Cine zideşte o biserică lui Dumnezeu iar nu pentru slavă,
> Nu-şi va semna niciodată numele pe marmură.[368]

Părintele Serafim petrecea cel puțin la fel de mult timp traducând cât şi scriind. El şi Părintele Gherman se osteneau mult cu traducerile textelor sfinte ca să le redea cât mai curat posibil duhul şi înțelesul originalului. Ei aveau adesea discuții lungi şi uneori aduceau argumente serioase pentru traducerea unui singur cuvânt sau a unei expresii. Părintele Serafim traducea din limba rusă potrivit sensurilor literale din dicționar, dar Părintele Gherman, al cărui primă limbă era rusa, arăta alte sensuri avute în vedere de autor: unde, de exemplu, o idee mergea în paralel cu o alta mai târziu. Trebuie luate în considerare toate aceste lucruri şi necazurile pe care le pătimeau. Dar indiferent cât de greu era uneori, Părintele Serafim era bucuros să se ostenească. „Asta este bucuria mea!" Îi spunea semenului său. Mai presus de toate, părinții se sileau să păstreze un simț al *smereniei* în fața textelor pe care le traduceau şi plecăciune înaintea subiectelor şi autorilor.

Părintele Serafim îşi săvârşea lucrarea de traducere în chilie, la masa sa de la redacție, sau în trapeză. În timpul meselor traducea cu glas tare din vreo comoară

---

367 [Părintele Serafim Rose], „Monahismul ortodox de astăzi", p. 143; şi St Gregory of Tours, *Vita Patrum*, p. 156.

368 Alexander Pope, „Eseuri morale", Epis. III.

duhovnicească din Rusia. În timp ce fraţii ascultau şi luau folos din citire, traducerea se înregistra pe bandă. Mai târziu, înregistarrea era transcrisă de unul dintre ajutoarele părinţilor şi apoi transcrierea era verificată cu atenţie de părinţi. Cărţi întregi au fost traduse în felul acesta: *Îndrumări către călugări* din *Marile cateheze* ale Sf. Teodor Studitul, *Teologie dogmatică ortodoxă* de Părintele Mihail Pomazanski, *Viaţa Sf. Antonie de la Optina* de Părintele Clement Sederholm, *Comentariu asupra Noului Testament* de Arhiepiscopul Averkie,[369] *Predicile Învierii* ale Părintele Dimitrie Dudko şi *Sfaturi duhovniceşti* ale lui Avva Dorotei.

PE lângă tipărirea unui număr din *Cuvântul ortodox* la fiecare două luni, părinţii au tipărit în fiecare an *Calendarul Sf. Gherman* de 80 de pagini, începând din 1972. Acest calendar bisericesc complet în limba engleză includea prăznuirile sfinţilor, citiri din Scriptură şi îndrumare de postire pentru fiecare zi. Nimic asemănător nu mai apăruse încă în nici o limbă, întrucât acesta conţinea liste lungi de sfinţi ai locului, în principiu, din toate ţările lumii, împreună cu numele sfinţilor care urmau să fie canonizaţi. Cea mai mare parte a acestui material fusese iniţial alcătuit de către Fratele Laurence Campbell înainte de a veni la mânăstire. Părinţii au tipărit primul calendar într-un număr special al *Cuvântului orodox*: un număr care, aşa cum nota Părintele Serafim în Jurnalul său, le-a dat mai multe necazuri la tipărire decât orice altceva. La început calendarul a întâmpinat o opoziţie în cercurile înalte – mai ales din partea Arhiepiscopului Vasian, care s-a mâniat că Mitropolitul Antonie Krapovitski nu a fost inclus printre sfinţii în devenire – dar alţi episcopi figurau acolo. În anii următori, lista s-a publicat separat, într-un format mai mare şi cu articole interesante şi ilustraţii. Îndată a devenit o tradiţei şi un mijloc de bază pentru întreaga lume ortodoxă vorbitoare de limbă engleză. Când se scriu acestea, ne aflăm în al douăzeci şi unulea an de publicare.

ÎN scopul mântuirii sufletelor prin cuvântul lui Dumnezeu, părinţii au trimis multe abonamente gratuite la *Cuvântul ortodox* la biblioteci, călugări şi săraci, oameni fără mijloace şi oameni din ţările sărace. Aproape jumătate din distribuţia lor era alcătuită din asemenea abonamete misionare. „Păi da, ne ocupăm de norme de caritate!" Comenta odinioară Părintele Gherman. Părintele Serafim se bucura de asta; el privea ostenelile lor obişnuite ca pe o *cinste*, şi nădăjduia să facă şi să dea mai mult. Odată a venit la mânăstire un tânăr şi a spus părinţilor că se convertise la ortodoxie datorită unui abonament misionar gratuit la revista lor. Părintele Serafim şi-a asigurat semenul că aceasta era o dovadă că „jertfele" lor libere erau de folos.

Împreună cu cinstea a venit responsabilitatea. Părinţii de la Platina stăteau pe o adevărată mină de aur de material. Pe lângă faptul că aveau multe cărţi extrem de rare, ei aveau manuscrise originale de mare preţ care le-au fost lăsate de ultimele legături directe cu Sfânta Rusia – oameni care cunoscuseră personal sfinţi şi mucenici ruşi. Părinţii dobândiseră comoară de cunoaştere şi experienţă, fiind în contact cu aceste legături, din ale căror mâini bătrâne şi plăpânde primiseră porunca. Nu era de mirare că Părintele Serafim se sârguia din greu. Odată, când Părintele Gherman l-a întrebat pe vechiul său prieten, Părintele Vladimir din Jordanville, dacă se va publica vreodată o anumită carte ortodoxă, acesta a răspuns:

- Întrucât sfinţia ta ai venit cu ideea, numai tu vei fi acela care o va face. Dacă o tipăreşti, aşa va fi. Dacă nu, nu se va face nimic.

---

[369] Din această carte, Părintele Serafim a tradus textul complet al Comentariului despre Apocalipsă al Arhiepiscopului Averkie şi porţiuni din Comentariul său asupra Evangheliilor şi Epistolelor.

Într-o împrejurare, după nişte zile istovitoare la presa de tipărit, având mult mai multe plăci de plumb stivuite în cameră aşteptând să fie tipărite, Părintele Gherman şi-a întrebat semenul:

- Merită cu adevărat să ne istoim pentru asta? Îi pasă cuiva din afară cu adevărat?

Părintele Serafim s-a uitat la el aspru:

- Mulţumesc lui Dumnezeu, a spus el, pentru fiecare zi că pot muri pentru ortodoxie!

75
Rusia îndurerată

Aceste sate sărmane ce stau risipite
În mijlocul naturii potrivnice –
O pământ rusesc iubit,
Îndelung dăinuie tânguirea!

Străinul dispreţuitor în privire
Nu va înţelege, nici vedea vreodată
Tăinuita lumină ce străluceşte-n raze
Peste smerenia ta văzută.

Scump pământ strămoşesc! Pe când purta
Crucea şi se lupta să străbată,
În chip de rob, Împăratul ceresc
Trecând peste tine, te-a binecuvântat.
- Fiodor Ivanovici Tiuciaev († 1864)

EPISCOPULUI Nectarie îi plăcea cel mai mult să povestească istorioarele despre Rusia, care erau despre părintele său duhovnicesc, Bătrânul Nectarie de la Optina. Aşa cum spusese Episcopul părinţilor de la Platina, Bătrânul său, prin rugăciune şi sfatul său de om văzător cu duhul, îl izbăvise pe el cu mulţi ani în urmă de la slujirea armatei roşii. Îi izbăvise şi mama de întemniţare. Totuşi, nu toate istorioarele Episcopului aveau asemenea sfârşit fericit. A fost povestea sfâşietoare a închiderii forţate a Optinei în 1923, la care asistase mama lui. Unii călugări au fost torturaţi, alţii au fost întemniţaţi; şi în mânăstire s-a instalat „Comitetul de lichidare” al Comsomolului. Dar chiar şi pe acest fond trist, Episcopul Nectarie a fost în stare să adauge un pic din umorul său drag. El a spus cum, atunci când au venit oficialităţile sovietice să cerceteze chilia Bătrânului Nectarie, ei au aflat acolo jucării pentru copii: păpuşi, mingi, lanterne, coşuri. Când a fost întrebat de ce avea în chilie asemenea lucruri, Bătrânul a răspuns: „Eu însumi sunt un copil.” Şi când au găsti autorităţile nişte vin pentru Biserică şi nişte cutii cu conserve, Bătrânul a spus, “Beţi şi mâncaţi puţin.”

„În perioada arestului”, povestea Episcopul Nectarie, „ochii Bătrânului s-au umflat şi a fost aşezat mai întâi în infirmeria mânăstirii şi apoi în spitalul închisorii. Când a părăsit mânăstirea pe o sanie, ultimele cuvinte ale sfinţiei sale au fost ‘Ajutaţi-mă puţin’, ca ei să-l ajute să se aşeze pe sanie. Apoi s-a aşezat, şi-a binecuvântat calea şi a plecat pentru totdeauna.”

În timp ce povestea aceste amintiri despre Sfânta Rusie pe care n-a mai văzut-o niciodată, în ochii Episcopului Nectarie s-au adunat lacrimi. Odată, când Episcopul

pleca după ce petrecuse vreme îndelungată la Mânăstirea Sf. Gherman vorbind călugărilor, Părintele Serafim a tras clopotele bisericii în chip de rămas bun monahal tradiţional. Părintele Gherman, care făcuse semn cu mâna maşinii, s-a întors ca să-şi afle semenul trăgând încă clopotele şi zâmbind cu adâncă mulţumire.

- De ce zâmbeşti? A întrebat el.

Părintele Serafim a slăbit frânghia clopotului.

- Ce norocos eşti că ai sânge rusesc, a zis el.

Cu un alt prilej, Părintele Gherman n-a fost de acord cu el, spunând că fiecare naţiune are lucruri cu care să se mândrească.

- Episcopul Nectarie a vărsat lacrimi pentru Optina, a spus simplu Părintele Serafim.

- Ce? Nu este nimic în America pentru care ai plânge?

La aceasta Părintele Serafim a zâmbit:

- N-aş plânge pentru Grand Canyon sau Golden Gate!

Fiind rus, Părintele Gherman a simţit evlavie, veneraţie şi un fel de inferioritate înaintea culturii bizantine-greceşti rafinate care îi dăduse Rusiei ortodoxia. Cu Părintele Serafim nu era acelaşi lucru: el prefera mai mult cultura rusă. Se pot găsi două motive pentru aceasta. Mai întâi, Rusia fusese ultimul mare ocrotitor al perspectivei lumii ortodoxe, continuarea modelului bizantin al societăţii creştine; fusese aşezământul „Romei a treia” care împiedicase puterea lui Antihrist până la martiriul ultimului ţar; şi prin gânditori ca Dostoievski şi Kireevski, a hrănit o profundă filosofie ortodoxă de viaţă şi istorie în faţa apostaziei lumii întregi. În al doilea rând, Părintele Serafim iubea Rusia pentru suferinţa adâncă pe care o răbdase poporul rus în vremea sa, aprinzând scântei ale martiriului său umil şi stăruind în mărturisirea de credinţă de la Cercul Arctic până la pustiul pârjolit. Uneori, Părintele Serafim plângea văzând rusoaice bătrâne stând în genunchi şi rugându-se cu înflăcărare în biserică. În aceste *băbuţe* el vedea urmele unui trecut minunat: al exilului rusesc, care amintea cum fusese Rusia odinioară, oameni care erau pe deplin conştienţi de ceea ce pierduse poporul lor şi care sufereau cu adevărat împreună cu cei din patria lor îndepărtată.

ÎN spatele cortinii de fier, opoziţia faţă de creştinism era evidentă: oamenilor li s-a impus materialismul ca ideologie. În apus, vrăjmaşul era mult mai subtil: materialismul permitea toate aspectele vieţii, inclusiv religia şi a fost acceptat inconştient, fiind astfel cu mult mai greu de biruit. Părintele Serafim credea că, aflând cum luptau împotriva vrăjmaşilor făţişi ai credinţei lor, fraţii lor de credinţă din ţările comuniste, creştinii ortodocşi din lumea liberă ar putea prinde curaj să-şi ducă lupta împotriva deşertăciunii lumeşti şi să rabde când vor veni şi în apus persecuţii mai violente. El era convis că noii mucenici ruşi, al căror număr depăşea cu mult numărul mucenicilor creştinsimului timpuriu, cuprindea fenomenul cel mai important al sec. XX; el a simţit că povestea lor trebuia spusă. „După cum văd eu”, scria el într-o scrisoare din 1970, „sunt două daruri mari pe care Dumnezeu le-a dat astăzi oamenilor: în lumea sovietică, darul greu al suferinţei, care prin harul lui Dumnezeu va însemna probabil mântuirea Rusiei; şi în lumea liberă, darul libertăţii – să vorbeşti şi să vezi adevărul şi să spui ce se întâmplă. Cât de puţin este folosit acest dar printre noi – şi cât de curând, poate, va fi luat de la noi. Câtă vreme este lumină, noi trebuie să vorbim.”

În 1965, părinţii publicaseră material despre Biserica Rusă în suferinţă, cu informaţii despre noii mucenici ai Rusiei şi apeluri de la credincioşi persecutaţi. În 1968, ei închinaseră un număr întreg al *Cuvântului ortodox* ţarului mucenic Nicolae, incluzând un articol despre el, scris de către Părintele Serafim. Totuşi, în 1970, revista a început să se umple efectiv cu Vieţile noilor mucenici. Aceasta a continuat până după

adormirea Părintelui Serafim întru Domnul; vreme de câțiva ani nu exista nici un număr fără o asemenea Viață.

Mărturia mucenicului, spunea Părintele Serafim, „este cel mai mare dar pe care îl are de oferit Rusia ortodoxă apusului.” În opinia multora, era cel mai important material pe care l-a publicat vreodată frăția Sf. Gherman. Părintele Serafim şi-a exprimat dorința ca, dezvăluind experiența unei vieți intense întru Hristos în mijlocul celor mai înspăimântătoare şi inumane condiții, acest material ar „sluji pentru a ne deştepta din somnul nostru al mulțumiriii de sine şi mult prea adesea pretins (sau cel puțin neverificat) creştinism!”

În alcătuirea Vieților, părinții au folosit informații de la oameni care avuseseră o legătură directă cu noii mucenici: oameni cum ar fi Elena Lopeşanskaia, o fiică duhovnicească a Arhiepiscopului Leontie de Chile care a slujit ca secretară a noului mucenic Episcopul Damaschin; cei mai înainte pomeniți Alexei şi Zinaida Makuşinski, care trăiau în Sacramento şi îl cunoscuseră pe Sf. Ioan de Kronstadt şi fuseseră fii duhovniceşti ai noului mucenic Părintele Işmael şi ai fratelui său Părintele Mihail; Părintele Nicolae Masich, preot din San Francisco care fusese întemnițat în lagărele de concentrare sovietice şi lăsase relatări despre mucenicii Iosif Tăcutul şi Grigorie purtătorul de Cruce; Ivan şi Helen Kontzevici, care păstraseră informații de mare preț despre mucenicii Nicolae Zagorovski şi Stareța Sofia de Kiev; şi mai presus de toți, I. M. Andreev, profesorul din Jordanville al Părintelui Gherman, un om de mare sensibilitate care a scris din experiență personală istoria timpurie a Bisericii Ruse persecutate şi a înregistrat biografii de neuitat ale mărturisitorilor Maica Maria, Episcopul Maxim, Alexander Jacobson şi Maicile din Mânăstirea Shamordino.

La un loc, au fost aproape optzeci de persoane de la care părinții au primit mărturii primare. Dintre acestea, 75 s-au cunoscut personal cu părinții. Aproape toți erau cam în vârstă pe vremea aceea şi de atunci aproape toți au murit. Dacă părinții nu ar fi scris şi nu ar fi publicat vorbele lor, viețile multor mucenici pe care îi cunoscuseră ar fi fost prăpădite pentru istorie.

ÎNCERCÂND să insufle în frații de mânăstire un interes personal şi iubire pentru noii mucenici, Părintele Gherman îi întreba din când în când, pe când stăteau în jurul mesei din trapeză noaptea, care era duhovnicul rus preferat al lor. Cel pe care îl alegeau era de atunci încolo „mucenicul lor”, cel a cărui Viață era de aşteptat să o cunoască în profunzime şi la suprafață şi față de care se apropiau mai ales în rugăciune. Unii frați îl alegeau pe Preotul Mucenic Ilie, care, pe când ura bun rămas cinstitei sale soții, când l-a vizitat în gulag, spusese: „Ştii, acum am venit să ard intens de iubire pentru Hristos. Am venit aici să înțeleg că nu există în fond nimic mai bun, nimic mai minunat decât El. Aş muri pentru El!” Alți frați îl alegeau pe Grigorie purtătorul de Cruce, care a anticipat cu bucurie că va fi scos din lagăr şi lăsat pierdut fără cale, acolo, pentru a fi întărit de Dumnezeu şi pentru a primi cununa muceniciei. Totuşi, Părintele Serafim îl alegea mereu pe Episcopul Damaschin, a cărui Viață o tradusese dintr-un text rusesc de Elena Lopeşanskaia. Părintele Gherman a priceput motivul pentru această alegere: ca şi Părintele Serafim, Episcopul Damaschin era ceea ce s-ar putea numi un „filosof duhovnicesc”, unul care a căutat să vadă istoria modernă şi vremurile sale dintr-o perspectivă mistică, patristică. Într-un capitol următor, vom pătrunde în învățătura Episcopului Damaschin despre ceea ce trebuie să ne învețe „experimentul” sovietic despre condițiile duhovniceşti ale vremurilor de pe urmă şi despre locul unde se poate afla ultima nădejde a creştinilor.

EPISCOPUL DAMASCHIN, ca mulți dintre primii mucenici ai jugului comunist, slujise în „Biserica Catacombă” din Rusia: acea parte a Bisericii care refuzase

să accepte capitularea Mitropolitului Serghie în fața regimului sovietic şi coborâse sub pământ. Din 1940 până în 1979 Biserica Catacombă a dispărut total din privelişte, determinând pe unii observatori din apus să concluzioneze că nu a existat de loc. Totuşi, în 1970, cu un nou val de emigrare, o comunicare îmbunătățită între Rusia şi lumea din afară, acest văl s-a ridicat uşor şi au început să se scurgă în apus informații despre Biserica subterană. Părintele Serafim se bucura întotdeauna când se făceau cunoscute documente despre Catacombă şi îndată le traducea şi le publica în *Cuvântul ortodox*. El scria că aceste documente „reprezintă o ‘mărturie oculară’ a vieții religioase din Uniunea Sovietică şi ridică probleme hotărâtoare, rareori dacă s-au discutat vreodată în altă parte, ca poziție a ierarhilor Moscovei în relație cu credincioşii obişnuiți; atitudinea acestora din urmă față de ierarhi şi față de predicile pe care le auzeau în bisericile patriarhiei: decăderea conştiinței bisericeşti în rândul credincioşilor obişnuiți, ducând uneori la o perspectivă ‘magică’ a sfintelor taine; realitatea şi greutățile ‘convertiților’ la ortodoxie astăzi în URSS; orgnizarea Bisericii *versus* Biserica, ca organism, Trupul lui Hristos; ‘fenomenul de catacombă’ fundamental al întregii vieți religioase adevărate din Uniunea Sovietică, indiferent dacă se află în interiorul sau în afara Patriarhiei; şi stricăciunea săvârşită de Patriarhie asupra virtuților creştine cum ar fi smerenia pentru a le folosi în scopuri politice şi a zdrobi credincioşii *în numele ortodoxiei*.”[370]

Părintele Serafim nu a avut un interes politic pentru Biserica Catacombă; ca în toate problemele, aceasta era pentru sfinția sa o chestiune a Adevărului asupra manifestărilor exterioare. El scria, „Biserica Catacombă din Rusia nu este în primul rând o ‘organizație bisericească’ rivală care cere o schimbare a supunerii față de episcopie, ci, aceasta este mai întâi de toate măsura purtătorului de *credință întru Hristos*, care insuflă o atitudine diferită față de Biserică şi organizarea ei, decât se manifestă acum în mare măsură în lumea ortodoxă.”[371]

Părintele Serafim a apreciat Biserica Catacombă ca pe o continuare a stării de mărturisire a primilor ierarhi mucenici sub comunism: o stare, care, ocolind sectarismul şi fanatimsul, nu a încetat să privească Patriahia Moscovei ca pe o parte a Biserici Ortodoxe. După cum arăta Părintele Serafim într-un articol: „Mitropolitul Chiril de Kazan şi alți ierarhi de frunte ai Bisericii Catacombă au privit-o ca pe o hulă, negând că sfintele taine ale Patriarhiei Moscovei sunt pline de har.”[372] Când au ajuns veştile la Părintele Serafim despre problemele care apăruseră în Biserica Catacombă din vremea sa – cum ar fi lipsa unanimității şi primejdia sectarismului în unele grupuri de catacombă – sfinția sa a prezentat aceste probleme deschis în *Cuvântul ortodox*.[373] De asemenea, chiar pe vremea când poziția sergianistă era încă puternică în Rusia, el nu s-a aşteptat, nici nu a sprijinit niciodată pe cineva de acolo să „intre în Biserica Catacombă”, nici nu a judecat pe cineva doar pentru că făcea parte „oficial” din Patriahia Moscovei. Sfinția sa scria: „În Uniunea Sovietică, ca nicăieri în altă parte, este imposibil să se aplice semnele de ‘jurisdicție’ stricte …. Noi cunoaştem că cel puțin un preot de Catacombă (şi probabil sunt şi alții) a intrat intenționat în Patriarhia Moscovei pentru a aduce harul lui Dumnezeu mai multor oameni decât se poate în chiliile mici ale Bisericii Catacombă. Oamenii din Biserica Catacombă primesc şi ei Sfânta Împărtăşanie de la preoții Patriarhei Moscovei în care au încredere … şi nu putem să-i condamnăm pentru aceasta ….

În Patriarhia Moscovei au fost episcopi trădători …. Dar în aceeaşi Patriarhie a Moscovei numărul preoților care nu participă la această trădare este în creştere…”[374]

---

[370] I. M. Andreev, *Sfinții de catacombă ai Rusiei*, p. 524.
[371] Ibid., p. 15-16, 21.
[372] Vezi [Părintele Serafim Rose], „În apărarea Părintelui Dimitrie Dudko”, *The Orthodox Word*, no. 92 (1980), p. 122.
[373] Ibid., p. 117-120.
[374] Ibid., p. 122.

În anii '70, cel mai cunoscut dintre aceşti preoți a fost curajosul predicator Părintele Dimitrie Dudko, un om după inima Părintelui Serafim. Părintele Dimitrie condusese adunări la biserica sa din Moscova, care era deschisă tuturor, în care răspundea întrebărilor oamenilor despre credință, ateism şi simpla viață de zi cu zi, într-un chip direct şi sincer şi cu profundă convingere creştină. El însuflețise mii de oameni, mai ales tineri.

Părintele Serafim scria, „Departe de a-l privi pe Părintele Dimitrie şi pe alții ca el, drept 'vrăjmaş' jurisdicțional pentru că nu 'intră în Biserica Catacombă', ar trebui înțelegem mai bine situația lor extrem de dificilă şi să ne bucurăm că un asemenea fenomen creştin ortodox adevărat vine tocmai din mijlocul patriarhiei Moscovei compromise"

Multe dintre predicile Părintelui Dimitrie, cât şi transcrieri ale conferințelor sale de actualitate cu „întrebări şi răspunsuri", s-au aflat şi în apus. Părintele Serafim scria lui Alexei Young în 1976: „Am primit câteva cuvântări ale Părintelui Dimitrie Dudko şi el are mult din ceea ce este necesar nu numai în Uniunea Sovietică, dar şi aici. El vorbeşte la obiect împotriva facerii de 'popi' de către episcopii şi părinții noştri duhovniceşti, despre fiecare care gândeşte pentru sine în loc să lase problema pentru alții. El are glasul cel mai puternic şi mai curat din ortodoxia de astăzi (în ciuda unor greşeli 'teoretice') şi dă mare nădejde viitorului ortodoxiei din Rusia. Cunoscând aceasta, noi *trebuie* să fim mai degrabă' deschişi' decât 'închişi' cu privire la Patriarhia Moscovei. Toată problema ecumenismului şi apostaziei *nu se poate* aşeza pur şi simplu la nivelul canonic-dogmatic-formal, ci trebuie să fie privit mai întâi *duhovniceşte*. Părintele Dimitrie mai vorbeşte cu convingere ca nu cumva să înțelegem pur formal că din punct de vedere duhovniceşte canoanele ne întăresc, când de fapt acestea înăbuşă viața Bisericii – astfel îngăduind protestanților să se extindă printr-o altă abordare."

Alți mărturisitori ai Adevărului creştin au inclus pe mirenii Boris Talantov şi Lev Regelson, ale căror scrieri au fost traduse şi publicate de către Părintele Serafim în *Cuvântul ortodox.* Părintele Serafim a văzut în aceşti oameni semne ale „conştiinței deşteptate din cadrul Patriahiei Moscovei". A fost o trezire pentru care unii au fost chiar torturați şi ucişi: Boris Talantov, arestat în 1961 pentru articolele sale care cereau să se pună capăt înşelării şi trădării din Biserică, a murit în 1971.

PĂRINTELE SERAFIM a fost foarte interesat şi de mărturia reprezentanților Rusiei persecutate care fugiseră sau fuseseră trimişi în exil în apus. Când s-a publicat *Arhipelagul gulag* al lui Alexandr Soljenițân, în 1974, Părintele Serafim nu numai că l-a citit, dar l-a studiat ca pe un manual. Articolul său lung despre acesta, din *Cuvântul ortodox*, a fost într-o perspectivă spirituală, probabil analiza cea mai pătrunzătoare asupra fenomenului, care s-a făcut vreodată. Sfinția sa scria, „*Arhipelagul gulag* nu este o 'demascare politică'…. 'Comunismul' ca atare este o *chestiune măruntă* față de faptele îngrozitoare descrise în această carte; răufăcătorii din această carte nu acționează în felul în care se vede, pentru că sunt comunişti, ci *pentru că sunt victimele unei idelogii, cu mult mai adâncă şi mai înverşunată decât comunismul*, o 'ideologie' a cărei semnificații o înțeleg puțini, pentru că nu este ceva exprimat logic, ci mai degrabă ceva care a ajuns o parte din ființa lor ca oameni ai secolului nostru XX 'iluminat'. Comunismul este un sistem în care această 'ideologie' adâncă a fost pusă în practică mai eficient."

Părintele Serafim a continuat să spună că această ideologie nu este nimic altceva decât *nihilismul* care potrivit lui Friederich Nietzsche va „triumfa" în sec. XX. Părintele Serafim afirma: „*Arhipelagul gulag* este istoria acestui 'triumf al nihilismului' alcătuită de cineva care a trăit prin el ….

Soljeniţân a scris 'istoria sec. XX'. Istoria, în cele din urmă, nu este o cronologie a evenimentelor politice sau economice; este ceea ce se întâmplă în sufletele oamenilor, pentru bine şi rău şi numai atunci se reflectă în evenimentele exterioare. În tot secolul XIX, au avut loc numai două 'evenimente istorice': progresul revoluţiei din lumea întreagă, cu alte cuvinte, progresul necredinţei din sufletele oamenilor; şi încercarea unei puteri de a-i pune capăt: Rusia ortodoxă – un 'eveniment' care se poate vedea şi în Vieţile sfinţilor ortodocşi din sec. al XIX-lea, cât şi în acţiunile anti-revoluţionare ale guvernului rus ţarist. Similar, în sec. al XX-lea numai un eveniment istoric este foarte vizibil pentru noi ca atare: progresul ateismului revoluţionar (sau *anti-teismul*, pentru a folosi cuvântul mai precis al socialistului Proudhon) odată ce a venit la putere. Acţiunile celor care s-au opus vremelnic bolşevismului, fie din pizmă (Hitler) fie din făţărnicie (aliaţii apuseni), sunt numai *episoade* istorice, nu *evenimente*; Soljeniţân a scris evenimentul istoric al sec. XX."[375]

Pe vremea când glasul curajos al lui Alexandru Soljeniţân răsuna în apus, un alt reprezentant al conştiinţei poporului rus înrobit s-a arătat în mijlocul lumii libere. Acesta era Serghei Kurdakov de 21 de ani, a cărui carte *Persecuţia* a apărut în 1973, acelaşi an al morţii sale misterioase în California, aproape sigur la dispoziţia KGB. Fiind educat în Rusia, Serghei fusese un tânăr sovietic idealist care se ridicase rapid în rândurile guvernului. A fost făcut şeful unui grup de poliţie specială care avea sarcina de a lichida adunările religioase subterane, de a-i bate pe credincioşi soră cu moartea şi de a le confisca toată literatura religioasă. Citind câteva pagini dintr-o Evanghelie scrisă de mână, pe care o confiscase, sufletul său a început să se moaie. În ultima sa razie, pe când ataca o bătrână, el a auzit-o rugându-se: „Doamne, iartă-l pe acest tânăr." Înfuriat, a ridicat mâna s-o bată de moarte – când, de îndată mâna lui a fost ţinută pe loc de o putere nevăzută. A fugit înspăimântat, plângând cu isterie şi în cele din urmă a hotărât să părăsească coşmarul Uniunii Sovietice. Fugind în Canada cu o icoană pe care i-o dăduse mama lui care era pe moarte, el s-a convertit total la credinţa în Iisus Hristos şi a început să vorbească multor mulţimi despre experienţa sa. Totuşi, după cum nota Părintele Serafim într-un articol despre el, americanii nu erau încă pregătiţi să-i asculte mesajul:

„Dacă cineva ascultă cu atenţie caseta vândută în mare număr cu una din cuvântările lui Serghei (într-o engleză împleticită dar eficientă), nu se poate să nu observe un anumit ton de disperare în cuvintele sale. Este întâmpinat cu entuziasm, cu aplauze şi cuvântarea lui este întreruptă din când în când de încuviinţările publicului. Dar în spatele simpatiei şi încuviinţării exterioare totale, se simte că nu este înţeles şi că el ştie deja că nu va fi înţeles. 'Aveam inima ca un bolovan. Era o piatră mare. Îmi aduc aminte că într-o noapte am lovit un om care citea Biblia; şi a spus: „Nu, nu, să nu faci asta", şi l-am lovit peste faţă şi din nas i-a ţâşnit sânge pe mâna mea. Şi am mers la o discotecă cu un prieten din grupul acesta; *şi nu mi-am spălat mâinile!* M-am gândit; e-n regulă, e sânge, e-n regulă, nu-i nimic. Şi beau şi mănânc – *şi nu mi-am spălat mâinile!* Am crescut cu ideea aceea frumoasă că toată lumea este la fel *şi nu mi-am spălat mâinile* de sânge! 'Ce mulţi sunt mulţumiţi de sine, poate înţelege America cea hrănită peste măsură, acest strigăt al unui suflet care a suferit cu adevărat? Câţi oameni pot pricepe realitatea unui sistem în care un băiat normal este lăudat şi avansat pentru că are pe mâini sângele credincioşilor în Dumnezeu? Câţi oameni îşi dau seama cât de uşor va fi să se întâmple acelaşi lucru aici? Serghei continuă să avertizeze America liberă: '*Nu înţelegeţi şi este îngrozitor! Ne putem pierde şansa. America este ultima şansă!*'"

În povestea lui Serghei Kudakov, Părintele Serafim a văzut nădejde pentru viitorul Rusiei: „În viitoarea Rusie ortodoxă, cu voia lui Dumnezeu, vor exista mulţi Serghei Kudakov aprinşi de iubire pentru ortodoxia adevărată care apoi va ieşi din

[375] [Părintele Serafim Rose], „Bibliografie ortodoxă: *Arhipelagul gulag*", *The Orthodox Word*, no. 56, (1974), p. 119-121.

catacombe şi care, născută în mărturisire şi suferinţă de neconceput, va fi cu siguranţă de o calitate foarte diferită de ortodoxia slabă din diaspora, unde nu numai ruşii şi-au folosit libertatea prost!”[376]

DUPĂ cum arată aceste cuvinte, Părintele Serafim ştia că Sfânta Rusie va reînvia numai pentru o perioadă foarte scurtă înainte de sfârşitul lumii. Întregul număr 50 al revistei *Cuvântul ortodox* (pe care Helen Kontzevici l-a considerat cel mai bun dintre toate) a fost dedicat acestui subiect. Părintele Serafim relata cum sfinţii şi bătrânii Rusiei, pe când avertizau despre nenorocirea ameninţătoare care venea asupra Rusiei pentru părăsirea fundamentului său ortodox, au prevăzut şi reînvierea ei finală prin suferinţă şi pocăinţă. Împreună cu Părintele Gherman au alcătuit o serie întreagă de profeţii, incluzând „Taina marelui Diveyevo” care nu mai apăruse niciodată înainte în engleză. Acestea au fost aşezate lângă două articole puternice, de Arhiepiscopul Ioan, care putea fi ridicat în rândul profeţilor Sfintei Rusii fără probleme. După cum au arătat părinţii, Arhepiscopul Ioan „vorbea cu mare profunzime şi discernământ despre sensul duhovnicesc al înrobirii Rusiei de către jugul comunist urâtor de Dumnezeu şi despre diaspora, pocăinţa şi misiunea ei. Şi poate că nimeni n-a văzut atât de clar că viitorul Rusiei este legat fără scăpare de taina învierii – nu de o înviere metaforică, ci într-un fel de învierea reală a morţilor care este piatra fundamentală a credinţei creştin ortodoxe.”[377]

Părinţii Serafim şi Gherman vobeau despre învierea Sfintei Rusii în revista lor, intelectualitatea rusă liberală din emigraţie cultiva ideea că *nu exista nici o Sfântă Rusie* care să învie, că însuşi conceptul de Rusia Sfântă era un „mit”,[378] produsul unei nostalgii înşelate. Desigur că aceste idei veneau din acelaşi segment cinic al societăţii ruse care fusese odinioară atât de activ în defăimarea ultimului ţar şi în ajutorul adus la distrugerea Rusiei ortodoxe. Deşi reprezentanţii lor din apus nu mai erau acum comunişti, ei se sârguiau, scria Părintele Serafim, să distrugă roadele pocăinţei chiar şi în Rusia care se afla în suferinţă …. Aceşti intelectuali pseudo-ortodocşi continuă să facă tot posibilul ca să nege esenţa Sfintei Rusii, realitatea misiunii ruse de a păstra şi propovădui adevărata ortodoxie şi desigur viitorul *ortodox* al Rusiei.”[379]

Timpul a arătat că această intelectualitate era departe de inima Rusiei contemporane. Puterea spirituală ascunsă a Sfintei Rusii se simte puternic astăzi şi este nepământeană prin sufletele sincere şi curajoase din pământul acoperit cu sânge al acelei patrii martirice.

Chiar în primele zile ale revoluţiei, februarie 1917, Bătrânul Anatolie cel Tânăr, asemănând Sfânta Rusie cu un vas, prevestise: „Va fi furtună. Şi vasul rus va fi zdrobit în bucăţi. Dar oamenii se pot mântui pe surcele şi sfărâmături …. Şi nu vor pieri toţi. Omul trebuie să se roage, toţi trebuie să se pocăiască şi să se roage fierbinte. Şi ce se întâmplă după o furtună? … Vine linişte.”

La aceasta, fiecare a spus Bătrânului, „Dar nu mai există vas, este sfărâmat în bucăţi; a pierit, totul a pierit.”

„Nu este aşa”, a spus Bătrânul. „Se va întâmpla o mare minune a lui Dumnezeu. Şi toate surcelele şi sfărâmăturile, prin voia lui Dumnezeu şi cu puterea Lui, se vor pune laolaltă şi se vor uni şi vasul se va zidi din nou în frumuseţea sa şi va merge mai departe

---

376 [Părintele Serafim Rose], „Bibliografie ortodoxă: *Prigonitorul*”, *The Orthodox Word*, no. 53, (1973), p. 90.

377 [Părinţii Gherman şi Serafim], „Al 50-lea număr al *Cuvântului ortodox*”, *The Orthodox Word*, no. 50 (1973), p. 90.

378 Acesta a fost cuvântul folosit de Părintele Schmemann, care nu a putut suferi ideea a ceea ce a numit el „mesianismul rus”. Noi nu trebuie să credem în Rusia, zicea el, ci în Dumnezeu.

379 [Părintele Serafim Rose], „Rusia Sfântă este astăzi în viaţă?”, *The Orthodox Word*, no. 50, (1973), p. 96.

pe calea sa precum este orânduit de Dumnezeu. Şi aceasta va fi o minune evidentă pentru fiecare.”[380]

76
Pentru restaurarea Optinei

Ridicați ochii voştri şi priviți holdele că sunt albe pentru seceriş. Iar cel ce seceră primeşte plată şi adună roadele spre viața veşnică, ca să se bucure împreună şi cel ce seamănă şi cel ce seceră.
- Ioan 4, 35-36

„Rusia se va ridica şi nu va fi bogată material. Dar în duh va fi la mare bogăție şi în Optina vor fi ca şi până acum, şapte luminători, şapte stâlpi.”
- Profeție a Bătrânului Nectarie de la Optina († 1928)

PE lângă sarcina de a conştientiza oamenii din apus despre cel mai însuflețitor fenomen al creştinismului contemporan – suferința şi/sau mucenicia milioanelor de oameni din spatele cortinii de fier – părinții au simțit o altă nevoie care era destul de stăruitoare: interesul pentru sufletul Rusiei în suferință. Părinții au vrut să tipărească mult mai multe cărți duhovniceşti, poate chiar să publice o revistă în limba rusă. Iată cum a venit un avânt pentru această lucrare:

Părintele Gherman a avut un coleg de şcoală din Jordanville, Alexei Poluektov, care suferise în Rusia sub comunism şi fugise în America în anii ’50. După absolvirea seminarului, s-a căsătorit, a devenit preot, fiind numit la o parohie în San Francisco în 1968. În această vreme, Părintele Gherman era încă editor la o revistă rusească *Pravoslavni Blagovestnik (Ştiri ortodoxe)*; Părintele Alexei, având experiență anterioară în tipografie, a tipărit şase numere la mânăstirea Maicii Ariadna. Vrând să publice mai mult pentru Dumnezeu, şi-a cumpărat o presă de tipărit. Totuşi, curând după aceasta, frăția Sf. Gherman s-a mutat la Platina şi revista *Blagovestnik* a Arhiepiscopului Ioan şi-a încetat apariția. Părintele Alexei l-a rugat pe Arhiepiscop să-l lase să continue publicarea ei, sau altceva care ar răspunde nevoilor vremii, dar Arhiepiscopul nu i-a dat nici un răspuns.

Părintele Alexei îşi amintea mai târziu, „În 1970, Arhiepiscopul Artemon a hotărât să publice o revistă intitulată *Tropinka* [Calea cea strâmtă] în locul revistei eparhiale *Blagovestnik*. Uitându-mă la primul număr, mi-am putut da seama, că, deşi era publicat sub direcția unui staf întreg, aparținea de fapt numai Arhiepiscopului. Întrucât nu-i era uşor Arhiepiscopului să publice revista singur, în 1973 a apărut doar un singur număr. M-am oferit să-i chem Episcopului nişte ajutoare, spunându-i că se pot găsi oameni, dar prea sfinția sa a spus că dorea să lase lucrurile aşa cum erau.”

Părintele Alexei a dorit să publice o carte – o grupare de rugăciuni în limba rusă – şi se întreba dacă lucrul acesta era bine-plăcut lui Dumnezeu. Atunci a avut o viziune de neuitat. „Am văzut un câmp întins care mă înconjura”, scrie el. „Soarele apunea şi m-am gândit: ‘Ce bine ar fi să lucrez câmpul acesta, să îl semăn şi să iau recolta. O, va

[380] Părintele Serafim Rose, „Viitorul Rusiei şi sfârşitul lumii”, *The Orthodox Word*, nos. 100-101, (1981), p. 210-211.

aduce belşug.' Când am gândit aceasta, a grăit un glas din ceruri: 'Nu gândeşti bine. Dacă aveai nevoie de bogății, ți s-ar fi spus unde să mergi sau Sf. Ilie ți-ar fi spus: 'Mergi în cutare loc şi sapă ca să găseşti o comoară.'"

Părintele Alexei a relatat această viziune Părintelui Gherman. El a crezut că Dumnezeu îl chema să participe la o mare strângere a recoltei – nu o recoltă de grâu pentru profitul său material, ci un strâns al sufletelor pentru Împărăția cerurilor. Câmpul, a sugerat Părintele Gherman, reprezenta roada duhovnicească pregătită din toată patria sa întinsă, Rusia. Dar lucrarea trebuia făcută acum, pentru că era amurg, şi *vine noaptea când nimeni nu poate să lucreze* (Ioan 9, 4).

Părintele Alexei scrie: „În toată vremea aceasta mă rugasem lui Dumnezeu să-mi arate cel puțin o persoană cu care, fiind uniți prin acelaşi duh, aş putea începe să tipăresc cuvântul lui Dumnezeu aşa încât echipamentul de tipografie pe care-l avea să nu rămână fără lucrare, căci nu am tipărit lucruri lumeşti. Apoi Domnul mi-a arătat pe vechiul meu prieten de la Seminarul Sfânta Treime, care era poate singurul om potrivit duhului meu: Părintele Gherman. De multe ori am vorbit despre nevoile contemporane ale credinței şi se pare că vremurile nu ne lăsau să tăcem ci trebuia să ne punem în lucrare."

Când i s-a născut cel de-al doilea copil, Părintele Alexei i-a dat numele Ilie în amintirea viziunii sale. Împreună cu Părintele Gherman, a conceput ideea formării „frăției Sf. Ilie", închinată tipăririi cuvântului lui Dumnezeu pentru Rusia şi înregistrarea ajutorului pentru tineretul ortodox rus de pretutindeni. El a început să publice o revistă rusească, *Credință şi viață*, restrângând-o în mod intenționat, aşa încât s-a putut distribui cu multă uşurință în Uniunea Sovietică. Părinții de la Platina au pregătit aproape întregul material pentru primele numere, incluzând un articol pe care Părintele Gherman l-a intitulat „O, Doamne, ce să fac?" – o chemare insistentă pentru creştinii ortodocşi pentru a lua o hotărâre lăuntrică de a-şi închina viața slujirii lui Iisus Hristos.

Totul mergea bine cu frăția Sf. Ilie; Părinți Alexei, Gherman şi Serafim priveau înainte către mărirea acesteia odată cu înființarea mânăstirii din Jordanville. „Am publicat două numere din *Vera i jâzni* [*Credință şi viață*]", scria Părintele Alexei, „şi am primit din toate părțile răspuns încurajator, de la cler şi călugări, cât şi de la mireni. În acelaşi timp am primit un reproş foarte aspru de la prelatul nostru conducător, Arhiepiscopul Artemon, care apoi mi-a interzis să mai tipăresc 'acea broşurică'." La primul număr, care avea inscripționat „Frăția Sf. Ilie", Arhiepiscopul scrisese: „Aceasta trebuie să fie o frăție de râvnitori." Ultimul lucru pe care îl dorea în eparhia sa era o altă obşte duhovnicească care să nu fie total sub controlul său. Vrând să pună capăt acestei situații, a venit la Mânăstirea Platina în februarie 1974; şi pentru ca părinții să-i fie mai favorabili, l-a adus împreună cu sfinția sa şi pe bătrânul lor, Părintele Spiridon.

Conferința a avut loc la un stejar căzut pe pământurile din afara mânăstirii. Părinții Spiridon şi Serafim şedeau tăcuți în timp ce Arhiepiscopul şi Părintele Gherman vorbeau.

- Un călugăr poate fi doar membru al *unei* obşti sau al societății, susținea Arhiepiscopul.

- De ce? A întrebat Părintele Gherman.

- Chiar aşa este.

- Dar eu sunt deja membru al altei societăți. Societatea istorică locală din Redding. Chiar m-am mâniat pentru aceasta în Muntele Athos!

Dar Arhiepiscopul nu ceda. Obştea Sf. Ilie nu trebuie să existe!

Când conferința a luat sfârşit, Părintele Serafim a plecat supărat şi foarte deznădăjduit. Mai târziu, a scris despre cuvântarea Arhiepiscopului: „[Aceasta] a dat la iveală, în ciuda rugăminții noastre stăruitoare aproape înlăcrimate, că el nu ne înțelege nu numai pe noi, ci pe *nici* unul dintre preoții sau călugării idealişti şi vorbeşte o limbă

cu totul diferită, potrivind totul într-o tendință de model 'sinodal'…. Câți tineri înflăcărați vor rezista dacă aceste atitudini continuă la vârf?"

În cele din urmă, Părintele Alexei, care depindea de poziția sa în Biserică pentru a-şi întreține familia, a cedat la presiunea episcopală. În ciuda apelurilor sale, pe care le-a trimis până la urmă întâiului ierarh Mitropolitul Filaret, acesta a fost constrâns să ia numele „Obştea Sf. Ilie" de pe revista sa şi să-l înlocuiască cu „Lucrările Sf. Ilie". După aceasta, Arhiepiscopul l-a lăsat în pace. Ideea inițială pe care o avusese împreună cu Părintele Gherman a fost nimicită şi marile planuri pentru o obşte misionară pentru Rusia au fost abandonate.

Totuşi, Părintele Serafim nu s-a lăsat intimidat. Această nouă încercare de a înăbuşi o idee l-a întărit şi mai mult. El scria: „Pentru că situația este aşa lipsită de nădejde, să nădăjduim întru Domnul şi să mergem înainte pe calea pe care ne-a dat-o Dumnezeu." Sfinția sa a plecat şi a cumpărat tot ce-i trebuia pentru a dactilografia în vechea ortografie rusă,[381] pe aceeaşi maşină linotip care îi dăduse întotdeauna multă bătaie de cap.

PĂRINȚII nu aveau destui bani pentru a tipări cărți pentru Rusia, toate erau trimise acolo gratuit. Dar odată ce hotărârea a fost luată, Dumnezeu a trimis mijloacele. Unul dintre primii frați ai mânăstirii, vrând să facă o jertfă pentru Dumnezeu, a dat dintr-odată 900$ special pentru misiunea rusă. Când a aflat Părintele Vladimir din Jordanville, s-a înflăcărat atât de tare că a plătit în avans alte 2000$ pentru cărți.

În 1973, Părinții au început să publice seria Bătrânilor de la Optina în limba rusă: reproduceri de fotografii-offset de *prima vitae* a Bătrânilor, majoritatea cărora fuseseră publicate inițial chiar de Mânăstirea Optina. Câteva dintre primele ediții, datorită distrugerii sovietice a literaturii religioase, deveniseră atât de rare, încât nu se găseau nicăieri în altă parte. Părinții le-au primit aproape pe toate din colecția particulară a familiei Kontzevici, care în anii '40 îşi cheltuise toate economiile cumpărând cărți din vechea bibliotecă Optina, când s-au pus în vânzare la o librărie din Paris.

Când au ieşit primele cărți din seriile de la Optina, nimeni nu a fost mai fericit decât Părintele Vladimir, care, fiind zidit duhovniceşte pe temelia de la Optina prin Părintele Adrian, i-a iubit pe Bătrânii de la Optina cu aceeaşi apropiere şi dragoste pe care ar avea-o cineva față de părinții duhovniceşti în viață. Primind cel de al treilea volum, el a scris părinților de la Platina în numele obştii de la Jordanville:

Vă mulțumim pentru cartea despre Bătrânul Macarie, cât şi pentru ostenelile sfințiilor voastre. Şi dacă putem face ceva, atunci cu toată inima dorim ca Dumnezeu să vă binecuvinteze ostenelile şi planurile pentru viitor. Vă adresăm toate urările de bine şi succes deplin în ceea ce faceți. Dumnezeu să vă ajute şi să vă întărească prin rugăciunile acestor mari drepți.

În opt ani de zile, părinții au publicat opt cărți separate în seriile Optina, adăugând la ele câte un cuvânt introductiv, cât şi ilustrații şi texte importante din alte surse. Întrucât părinții nu aveau dotarea necesară pentru lucrarea fotografiilor-offset, ei tipăriseră cărțile în altă parte. Deşi Optina fusese închisă multă vreme ca mânăstire, ei mai putea să-şi strecoare cărțile acolo trimițându-le gratuit la Muzeul Dostoievski situat în interiorul Optinei.[382]

În 1975, obştea a publicat textul rusesc al cărții *Conştientizarea lui Dumnezeu*: meditațiile studentului pomenit mai înainte, asupra sfinților părinți, Părintele Nicolae

[381] Alfabetul rus folosit înainte ca bolşevicii să preia puterea în Rusia, când comuniştii au înlocuit anumite litere: cel mai important „yatz" care reprezenta Crucea deasupra lumii.

[382] Acest muzeu a fost înființat în casa de oaspeți în care stătuse Dostoievski în timpul vizitei sale la Optina.

Deputatov din Australia. În 1977 ei au publicat o reproducere exactă a versiunii ruse originale a Vieții Bătrânului Zosima din Siberia. În anul următor au făcut același lucru cu *Jurnalul Diveyevo*, de 850 de pagini, bogat ilustrat: o mărturie minunată a sfințeniei rusești, publicată inițial în 1903, plină de istorisiri ale unor mărturisiri directe despre Sf. Serafim și s-a întemeiat mânăstirea sa Diveyevo.

Existase o tradiție în Optina, întemeiată de Starețul Moise († 1862), că de câte ori se publica o carte duhovnicească la mânăstire, se trimitea o carte gratuit la fiecare mânăstire din Rusia. La insistența Părintelui Serafim, obștea Sf. Gherman a făcut același lucru, trimițând un exemplar gratuit din toate cărțile rusești către mânăstirile ortodoxe rusești din toată lumea.

Până când Părintele Serafim a plecat la Domnul, acesta, împreună cu Părintele Gherman publicaseră douăzeci de titluri în limba rusă. Totuși, în timpul vieții, obștea nu i-a putut împlini visul unei reviste în limba rusă. Doar după opt ani de la ducerea sa, când Rusia a devenit din nou liberă, obștea a continuat această lucrare. Revista, o reluare a celei mai populare reviste religioase rusești pre-revoluționare *Ruski Palomnik* [Pelerinul rus], a inclus viața și scrierile Părintelui Serafim și a fost întâmpinată cu o reacție imensă în Rusia. Astăzi aceasta este cunoscută de milioane de oameni din afara granițelor.

În același timp când a început tipărirea revistei *Ruski Palomnik*, obștea a retipărit primul număr din *Vera i Jâzni* a Părintelui Alexei, cu articolul „O, Doamne, ce să fac?” Când a fost trimisă în cantități masive în Rusia, această „broșurică” a dovedit convertirea sufletelor la credința în Iisus Hristos – și a izbăvit mai mulți tineri ruși deznădăjduiți de la sinucidere. Suferințele Părintelui Alexei nu fuseseră în zadar, ci au contribuit în final la strângerea roadelor duhovnicești de pe vasta câmpie a pământului rusesc.

ÎN august 1991, membri ai obștii Sf. Gherman, atât frați cât și surori, au făcut un pelerinaj la Optina, care se deschisese ca mânăstire cu un an înainte. Acolo au avut surpriza să afle ce influență mare avusese în Rusia seria Bătrânilor de la Optina. Noul Stareț de la Optina, Benedict, a spus că oamenii veniseră la el la Optina, spunând că ei se convertiseră la ortodoxie citind acele cărți.

Astăzi, Optina și Mânăstirea Shamordino din apropiere (întemeiată de Bătrânul Ambrozie), cu circa 40 de călugări și respectiv 80 de maici, au fost în stare să păstreze transmiterea tradiției vii pentru două motive principale: mai întâi, pentru că unii dintre oamenii de acolo fuseseră ucenicii Bătrânului Sebastian și prin el ai Bătrânului Nectarie și ai tuturor Bătrânilor; și în al doilea rând, pentru că Optina a transmis urmașilor o moștenire literară completă despre ea. Călugării de acolo spun că volumul scris în ultima parte a anilor ’60 de către Helen Kontzevici și Părintele Gherman, *Mânăstirea Optina și epoca sa*, este considerată astăzi în Rusia cartea izvor-model despre spiritualitatea de la Optina. Călugării au fost și ei profund recunoscători obștii pentru alcătuirea Vieților Bătrânilor și a învățăturilor lor, care le erau acum accesibile, și care i-au ajutat în încercările lor de a reaprinde adevărata tradiție de la Optina și de a rândui „tonul” cel drept pentru mânăstirea lor. Ei i-au dat Părintelui Gherman prima icoană a Bătrânului Nectarie care se pictase vreodată în Rusia. În timp ce se picta această icoană, ei au spus că se gândiseră la obștea Sf. Gherman. În Schitul Optina din apropiere, fusese așezat un portret al Părintelui Serafim, în chilia sfântului Bătrân Ambrozie, unde Dostoievski, Gogol și alții merseseră să stea de vorbă cu Bătrânii.

În legătură cu aceasta va fi de folos să citez un articol pe care l-a scris Părintele Serafim în Jurnalul său în 13 octombrie 1976:

„Episcopul Nectarie a venit cu două zile după aniversarea tunderii în călugărie a Bătrânului Leonida de la Optina, fără să știe că tot atunci era ajunul celei de a șasea

aniversări a tunderii în călugărie a părinților. La plecare, spune cuvinte tainice despre restaurarea Mânăstirii Optina prin ostenelile noastre de aici; ce a vrut să spună prin aceasta noi nu ştim."

În 1976 „restaurarea de la Optina" ar fi părut multora un mare efort de imaginație; dar Episcopul Nectarie ştia că se va întâmpla. Numai că este trist că prea sfinția sa, ca şi Părintele Serafim, nu a trăit să o vadă. Datorită oamenilor ca Episcopul Nectarie, care au păstrat duhul de la Optina viu pentru vreme de jumătate de veac după închiderea acesteia şi datorită Părintelui Serafim, care a transmis acest duh prin cuvântul tipărit, Rusia mult suferindă va fi în stare să se reaşeze pe vechile sale temelii duhovniceşti.

77
Cărți monahale

Cărțile pe care le tipărim sunt de mare preț numai în contextul vieții monahale ortodoxe practice, pe care o trăim noi. Prin acestea noi îi aducem pe oameni în viața noastră.

- Părintele Gherman

„FEREŞTE-TE de rău şi fă bine", spune psalmistul. Pentru Părinții Serafim şi Gherman, aceasta însemna să pornească spre pustie, şi de acolo, fără întârziere şi în mod liber, să ofere icoane de viețuire întru Hristos, aşa cum au cunoscut-o sfinții părinți şi maicile, ca să-şi croiască drum printre aceşti binecuvântați şi printre sufletele generației tinere.

Când părinții de la Platina şi-au zidit chilioare din lemn în 1975, ei aveau un anumit scop în minte. Amândoi căutau, după cum spunea Sf. Grigorie Dialogul, un „loc de cugetare", unde puteau să se cufunde în lumea marilor sfinți monahali şi a locuitorilor din pustie, şi de aici să scrie texte duhovniceşti, pentru a fi publicate spre folosul căutătorilor de Dumnezeu contemporani.

Mobila pentru chiliile lor retrase, fusese luată de la trei căsuțe vechi, abandonate, unde fusese odinioară oraşul Platina. În 1973, părinții primiseră îngăduința să demonteze căsuțele şi să ia lemnul, şi au luat de acolo totul şi au lăsat locul curat. Munca a fost grea şi lemnul era vechi şi neşlefuit, dar Părintele Serafim mergea pe terenul de lucru în fiecare zi cu veselie şi însuflețire mare. Pentru Părintele Serafim, această osteneală era strâns legată de ideea lui de a aduce ortodoxia în țara cu cowboys. El se bucura la gândul de a folosi locuințele primilor sălăşluitori de la frontieră pentru a-şi zidi locuințe „de frontieră călugăreşti".

Odinioară, Părintele Spiridon a venit la mânăstire pentru a-şi sărbători ziua numelui împreună cu părinții, şi s-a întâmplat că ei tocmai terminaseră chilia „Valaam". Deşi starea inimii Părintelui Spiridon nu era bună, totuşi el a mers pe jos cu părinții până la chilia din dealul râpos pentru a o binecuvânta. Părintele Gherman îşi aminteşte că l-a umplut „o bucurie copilărească uimitoare, văzând căscioara de lemn, care semăna cu o chilie a vreunui schit îndepărtat din Rusia sau cu vreo chilie eremitică atonită. A păşit înăuntru cu cutremur; fața i s-a luminat, s-a înroşit ca para focului, şi a început să sărute pereții, ținând o predică lungă, înflăcărată, despre necesitatea de a folosi asemenea sălaşuri şi a le zidi până la marginile pământului! I s-a tăiat respirația şi şi-a

pus mâna la inimă. Astfel a fost sfințită chilia 'Valaam', şi din această cămară a ieşit un şir întreg de cărți monahale."[383]

ÎN 1972, părinții au început să publice în serial în *Cuvântul ortodox* Viețile sălăşluitorilor din pustie ruşi dintre veacurile XIV şi XVII. Douăsprezece Vieți au fost unite într-o carte – *Tebaida nordului* care a fost pomenită mai sus – care a fost terminată la 26 noiembrie 1975. În Prefață, Părintele Serafim a scris:

> Care creştin ortodox nu se aprinde cu foc în inimă şi în minte gândindu-se la Tebaida egipteană – locul luptei marelui Sfânt Antonie, cel dintâi dintre părinții călugări şi model al viețuirii pustniceşti; al Sf. Pahomie cenobiticul, care şi-a primit rânduiala viețuirii călugăreşti de la un înger; şi al miilor de călugări şi maici care i-au urmat pe aceştia şi au făcut pustia cetate populată de creştini ostenitori către ceruri întru viețuire îngerească?
>
> Totuşi, puțini sunt cei care cunosc *Tebaida nordului* ortodoxiei – „pustia" rusească a nordului împădurit, mlăştinos – acolo unde mii de călugări şi maici şi-au căutat mântuirea în calea marilor părinți monahiceşti ai vremurilor mai apropiate nouă: Sf. Serghie de Radonej, Sf. Chiril de la Lacul Alb, Sf. Nil de Sora, şi alte sute de nume care au intrat în calendarul sfinților ortodocşi.[384]

Deci cartea *Tebaida nordului* a trebuit să umple acest gol. Părinții au dedicat-o „memoriei binecuvântate a iubitului nostru învățător Ioan Mihailovici Kontzevici" – omul care şi-a închinat ani întregi cercetării şi scrierii pentru a demonstra asemănarea dintre ascetismul ruşilor şi al vechilor egipteni. Un capitol relevant din *Dobândirea Duhului Sfânt în vechea Rusie* a lui Kontzevici, a fost inclus ca introducere la noua carte informativă, plină de imagini poetice, fiind încadrată desăvârşit în tradiția patristică, cuvintele lui Kontzevici au rânduit întreaga carte în atitudinea potrivită, aşezând locuitorii pustiei ruseşti în contextul lor istoric corect.

Biografiile sălăşluitorilor pustiei sunt mai mult decât doar traduceri corecte din Viețile reale. Pentru cele mai multe dintre ele, părinții au adunat cu multă sârguință material scris şi ilustrații dintr-un număr mare de izvoare diferite. Sfinții prindeau viață pentru ei pe când ei cercetau, scriau şi tipăreau Viețile lor. Ei vorbeau despre sfinți şi se rugau lor, făcând procesiuni în cinstea lor, la datele adormirii lor. Şi sfinții Tebaidei de nord au răspuns rugăciunilor lor, ajutându-i pe părinți să-i facă pe sfinți să asculte rugăciunile oamenilor din noile pământuri. A apărut un caz evident atunci când părinții de la Platina erau pe punctul de a publica în *Cuvântul ortodox* Viața călugărului de la Valaam din sec. al XVI-lea, Sf. Alexandru de Svir. Ei se plânseseră că, deşi primiseră din Finlanda un manuscris vechi şi rar al Vieții sfântului, ei nu aveau nici măcar o icoană a sfântului. Atunci, cu o zi după Paştile din 1973, pe când mergeau la lucru la căsuțele lor, ei s-au oprit la oficiul poştal de la Platina ca să-şi ia poşta. Acolo au găsit un plic conținând o icoană a sfântului; şi pe fundal se afla o căscioară la fel ca cea pentru care adunaseră cherestea ca să o zidească. Fiind cu desăvârşire uimiți – căci ei nu ceruseră nimănui această icoană – au mulțumit lui Dumnezeu şi au tipărit-o ca s-o publice în cartea despre Viața Sf. Alexandru.

Pe când părinții alcătuiau Viețile sfinților Tebaidei nordului, ei şi-au dat seama că le lipsea ceva esențial: toate erau numai Vieți de bărbați – nu era nici una de femeie. Părinții au simțit că trebuiau să facă ceva pentru a îndrepta această situație, cunoscând

[383] Starețul Gherman şi obştea, „Părintele Spiridon", p. 237-238.
[384] *Tebaida nordului*, p. IX.

femei atât de serioase, iubitoare de pustie ca Barbara McCarthy, care veneau la ei. Părintele Gherman a întrebat-o pe Helen Kontzevici ce cunoştinţe păstrase despre femeile care se sălăşluiseră în pustia Rusiei, dar ea a spus că nu ştia. El a început să cerceteze mai multe izvoare ruseşti – unele dintre ele, extrem de rare – şi a realizat materialul de care avea nevoie. Din tot acest material a scris un articol poetic de treizeci de pagini, intitulat „Femeile Sfintei Rusii". Acesta cuprindea date şi ilustraţii a peste patruzeci de sfinte femei, cu paragrafe mai lungi despre sălăşluitoarele pustiei Doroteea de Kaşin, Anastasia de Padan şi Parascheva de Pinega. Helen Kontzevici s-a bucurat în mod deosebit să vadă acest material tipărit. Stareţa Ariadna nu a trecut cu vederea osteneala Părintelui Gherman, care i-a spus, „Mulţumesc pentru că ne-ai dat-o pe Sf. Doroteea de Kaşin".

Epilogul la *Tebaida nordului*, scris de Părintele Serafim, descria sumar evoluţia monahismului din Rusia după perioada prezentată în partea principală a cărţii, adică după sec. al XVII-lea. Părintele Serafim a vorbit despre occidentalizarea reformelor lui Petru şi Ecaterina din sec. al XVIII-lea, care cerea ca mânăstirile ori să fie închise ori să fie transformate în instituţii guvernamentale, înăbuşind astfel ideea de monahism. „Dar nu s-au atins scopurile regulilor de occidentalizare: duhul monahal, care era încă foarte viu în toate clasele societăţii ruse, nu s-a stins. Monahii şi monahiile care erau iubitori de pustie s-au întors din nou în pustie, fie în Rusia fie în afara graniţelor ei, evitând mânăstirile 'întemeiate'; s-au întemeiat noi comunităţi, în ciuda legilor; şi s-au ridicat cârmuitori monahali puternici, noii Stareţi ai Sfintei Rusii, cărora nu le era frică să sfideze autorităţile pentru a păstra spiritul călugăresc liber."

Spunând câteva cuvinte despre unele figuri monahale eroice ale veacului al XVIII-lea, Părintele Serafim a continuat să vorbească despre condiţiile monahiceşti mai favorabile ale Rusiei veacului al XIX-lea. Ultima perioadă, zicea el, „a fost pentru a întrece epoca Tebaidei nordului". În timpul acesteia, „tradiţia monahală ortodoxă este mai vie în Rusia decât în Grecia şi ruşii sunt cei care se fac responsabili, în sec. al XIX-lea, de marea înflorire a monahismului din Sfântul Munte Athos, îndrumat de marii Bătrâni ca Ieronim şi Arsenie, care îşi aveau rădăcinile duhovniceşti adâncite în pământ rusesc."[385]

În cele din urmă, Părintele Serafim a cercetat monahismul din Rusia de astăzi. Situaţia din interiorul Rusiei înrobite este mai favorabilă decât în apus din punct de vedere duhovniceşte, zicea el, „pentru că la baza suferinţei şi a greutăţilor care fac parte din soarta zilnică a celor mai mulţi oameni de acolo, *poate* să apară ceva duhovnicesc. Din multe semne este evident că acum începe în Rusia o deşteptare religioasă, al cărei rezultat încă nu se poate prevedea, dar care poate rezulta în re-organizarea unor centre monahale menţionate în această carte."[386] Astăzi, la şaptesprezece ani după ce Părintele Serafim a scris aceste rânduri, vedem nădejdea lui împlinită în chip minunat. Mânăstirea Valaam este din nou populată de călugări, la fel ca mânăstirile Sf. Trifon de Viatka, Sf. Iosif de Volokalamsk, Sf. Dimitrie de Priluki, Sf. Martirie de Zelenetsk şi Sf. Arsenie de Konevits. Mânăstirea Solovki cea mai din nord, folosită vreme de mulţi ani ca lagăr de concentrare sovietic, s-a restaurat acum, pentru care Alexandr Soljeniţîn a donat milioane de dolari; şi s-au refăcut peste alte o sută de mânăstiri din nord.

Tebaida nordului, plină de fotografii şi litografii de mare preţ din înălţimea Sfintei Rusii, a devenit un mare ospăţ văzut, aducând cititorul în lumea pe care o descria. Deşi părinţii puteau să o tipărească numai în două ediţii mici, a devenit o inspiraţie pentru lumea largă monahicească ortodoxă, iubită şi păstrată drept mare comoară, în chip cu totul deosebit, de către călugării din Sf. Munte. În 1980, unii creştini ortodocşi evlavioşi din Grecia, din iubirea lor obişnuită pentru sfinţii altei ţări

[385] Ibid., p. 274, 277.
[386] Ibid., p. 278, 281.

ortodoxe, au tradus şi publicat cartea în tiraje de masă în limba greacă.[387] Astăzi este foarte populară în Grecia.

MOŞTENIREA duhovnicească a Sfinților Tebaidei nordului, scria Părintele Serafim undeva, a pregătit calea „pentru un curent duhovnicesc hotărâtor, care a ajuns până în vremurile noastre – aceea a Cuviosului Paisie Velicikovski şi a marilor Bătrâni ai sec. XVIII până în sec. XX". Părinții au voit să vorbească despre acest subiect în următoarea lor carte – un fel de urmare la *Tebaida nordului*. Singura întrebare care se punea era pe care să o prezinte mai întâi cititorilor vorbitori de limbă engleză: povestirea Cuviosului Paisie sau a Bătrânilor de la Optina, care erau moştenitori direcți ai tradiției paisiene. După ce s-au socotit, părinții au hotărât să înceapă cu Paisie. Cititorii lor vor trebui să aştepte ca să învețe totul despre Bătrânii de la Optina, numai *după* ce vor fi făcut cunoştință cu întemeietorul duhovnicesc de la Optina, Cuviosul Paisie. Părinții de la Platina au crezut că Paisie, care zidise această temelie pe o căutare hotărâtă pentru duhovnicie adevărată şi pe un studiu practic, de o viață întreagă a înțelepciunii patristice, nu era numai cheia înțelegerii fenomenului de la Optina, ci şi mijlocul prin care omul modern putea începe să intre în duhul patristic adevărat. Ei i-au cerut Episcopului Nectarie, părintele lor duhovnicesc care mergea pe linia paisiană, să scrie o scurtă introducere pentru ediția în limba engleză a Vieții Cuviosului Paisie, la care ei au adăugat unele dintre amintirile lui de la Optina.

Cartea despre Cuviosul Paisie a fost plănuită inițial a fi scrisă în două volume, primul volum fiind o relatare a Vieții lui şi cel de al doilea, o seamă din învățăturile lui. Volumul întâi, apărut mai întâi în serial în *Cuvântul ortodox*, a fost publicat în 1976, dar Părintele Serafim nu a mai trăit ca să termine volumul al doilea. Totuşi, el a tradus două colecții din învățăturile Cuviosului Paisie, *Flori de câmp* şi *Sulul de papirus*, care au apărut tot în serial.

Principalul izvor pentru noua carte, *Cuviosul Paisie Velicikovski*, a fost Viața lui Paisie scrisă de ucenicul său, Schimonahul Mitrofan. La aceasta, frații au adăugat mult mai mult material, inclusiv paragrafe pe care le-au scris ei despre moştenirea lui Paisie: reînflorirea monahismului rusesc şi românesc prin ucenicii săi, influența sa asupra înțelegerii scriitorilor bisericeşti ai veacurilor următoare şi „urmele" sale în America prin Sf. Gherman şi alții.

La urmă, cartea a devenit nu doar povestea vieții unui om drept, ci şi o realizare competentă. Principala realizare a părinților a fost aceea de a dovedi cu argumente că, dacă nu ar fi fost pentru Paisie, antologia cunoscută acum ca *Filocalia* nu ar fi existat. Paisie s-a ostenit să culeagă şi să copie texte ascetice, aducându-le la lumină şi stârnind interesul pentru ele, care au aprins râvna pentru întregul fenomen al *Filocaliei*, punând bazele pentru alcătuirea ei de către Sf. Nicodim din Sf. Munte şi Macarie din Corint.

Cuviosul Paisie Velicikovski cuprindea o slujbă pentru Paisie – cu un canon întreg – scris de Părintele Serafim. Între rândurile acestui material de pomenire emoționant, se poate vedea atitudinea smerită, de bun simț a Părintelui Serafim în fața unui Părinte aşa de mare, care îl ajutase să se zidească în călugărie. Când scrisese că „trebuie să mergem la sfinții părinți *pentru a deveni ucenicii lor*," el spusese aceasta în sensul cel mai strict. El se ruga Cuviosului Paisie:

> Sub ocrotirea ta am viețuit, dar dintre toți ucenicii tăi eu singur sunt nevrednic de a mă uita la chipul tău. Miluieşte-mă pe mine, O, cuvioase Părinte şi în bunătatea ta, roagă-L stăruitor pe Hristos Dumnezeu să mă miluiască pe mine, cea mai mică dintre oile tale.

---

[387] Vezi Arhimandritul Gheorghe Grigoriu, Muntele Athos, „*Tebaida de nordului în Grecia*", *Cuvântul Ortodox*, nr. 95 (1980), p. 256-261.

> Pururea luptător, şi încă păstrător de smerenie, tu te-ai urcat prin învăţătura sfinţilor părinţi la înălţimile rugăciunii;[388] ajută-mă, pe mine, care nu cunosc cum să mă lupt sau să mă rog, cel puţin ca să-mi acoperi goliciunea mea jalnică cu cunoaşterea neputinţei mele.
>
> Când mă uit la măreţia ostenelilor tale şi la harul dat ţie de către Dumnezeu, inima mi se frânge în mine; cum pot eu, neluând în seamă poruncile tale, să împărtăşesc cu tine viaţa cea veşnică? Miluieşte-mă pe mine, ucenicul tău nevrednic şi roagă-L stăruitor pe Domnul pentru mântuirea mea.[389]

Introducerea Părintelui Serafim la noua carte a fost, în mare măsură, inspirată de un tânăr rus de 17 ani, cu numele Grigore care stătea atunci la mânăstire. Grigore era un tânăr talentat, inteligent, şi ajunsese la o asemenea stare de răzvrătire că şi părinţilor lui le era frică de el şi ei nădăjduiau că o şedere în mânăstire îi va aduce un oarecare echilibru. Grigore s-a dovedit de mare ajutor părinţilor în timpul şederii sale, construind un depozit pentru materiale tipografice pe care l-au numit „sala gregoriană".

Înainte de a scrie Introducerea, Părintele Serafim se consulta cu Părintele Gherman dând explicaţii problemelor importante. Părintele Gherman i-a spus să scrie un articol care să însufleţească oameni ca Grigore să-l urmeze pe Cuviosul Paisie şi în acelaşi timp să-i „zgâlţâie puţin". Părintele Serafim a scris articolul pentru Grigore şi rezultatul a fost obţinerea uneia dintre lucrările cele mai izbitoare din câte scrisese el. În articol, autorul comparase vremea Cuviosului Paisie cu a noastră, vorbind despre piedicile pe care le-a întâmpinat Paisie la 17 ani în căutarea sa duhovnicească şi despre piedicile cu mult mai mari întâmpinate de către tânărul de 17 ani de astăzi tulburat de frământări:

> Ajungând să-i iubească pe sfinţii părinţi şi adevărata evlavie ortodoxă în copilărie, Cuviosul Paisie a văzut la vârsta de 17 ani că nici în cea mai bună şcoală ortodoxă din Rusia nu i se dădea învăţătura curată a sfintei ortodoxii din izvoarele patristice, ci mai degrabă ceva la mâna a doua şi amestecată cu învăţătură păgânească fără de folos; şi mai mult decât atât, a văzut o accentuare exagerată a aspectului formal al existenţei Bisericii, promovat în mare măsură de către guvern, în încercările sale de a face din Biserică un „departament" al statului, a promovat mai ales ideea că oamenii care aveau mintea plină cu cele bisericeşti, clerul şi chiar călugării, ocupau un loc anume în aparatul *organizatoric* al Bisericii. Această exagerare a aspectului real dar în mod hotărât secundar al vieţii bisericeşti ducea la ascunderea aspectului principal: dragostea şi râvna pentru adevărata ortodoxie şi adevărata evlavie, cele ce însufleţesc pe fiecare creştin ortodox adevărat, fie cleric, călugăr sau mirean ....
>
> Astăzi, situaţia ortodoxiei este foarte diferită şi cu mult mai rea decât era pe vremea Bătrânului Paisie .... Acel tânăr ortodox de 17 ani de astăzi nu fusese crescut în general cum se cuvine şi în mod conştient în învăţătura şi evlavia ortodoxă, ori, dacă da, sporirea continuă a păgânizării vieţii moderne lucrează cu putere pentru a-i nega educaţia; în copilărie, el nu a ajuns să-i iubească pe sfinţii părinţi şi sfintele slujbe şi

---

388 Observaţi că Părintele Serafim a precedat expresia „urcat ... la înălţimile rugăciunii" de exprimarea *păstrător de smerenie*. Cineva poate să creadă că se află po culmile rugăciunii, când de fapt, se află într-o stare de înşelare, hrănită de slavă deşartă.

389 Schimonahul Mitrofan, *Cuviosul Paisie Velicikovski*, p. 277, 279.

> să flămânzească pentru şi mai multe .... Pentru un asemenea tânăr care nu se sprijină adânc pe ortodoxie, latura omenească a Bisericii devine foarte adesea centrul atenției, iar certurile şi nedreptățile foarte răspândite printre oamenii Bisericii ajung adesea să distragă atenția de la Biserică în ansamblul ei, sau – dacă rămâne un interes religios – să-l întoarcă pe om către vreo religie înfloritoare sau cult social la modă, sau chiar către viața larg mediatizată a drogurilor şi imoralității.
>
> Într-adevăr, astăzi avem nevoie mult mai mare să ne întoarcem la izvoarele adevăratei ortodoxii decât a avut nevoie Cuviosul Paisie! Situația noastră este fără de nădejde! Şi totuşi mila lui Dumnezeu nu ne lasă şi putem spune şi astăzi că există o mişcare a adevăratei ortodoxii ... care doreşte mai mult decât ortodoxia „obişnuită" care este lipsită de putere înaintea atacurilor lumii, care distruge sufletele cu mare subtilitate .... Focul râvnei ortodoxe adevărate nu va pieri înainte de cea de a doua venire a lui Hristos; nici dacă acest foc există, Hristos Dumnezeul nostru nu va arăta râvnitorilor Săi, nici acum, cum să ducă o viață ortodoxă adevărată şi însuflețită. *Mesajul Cuviosului Paisie ni se adresează precis şi direct nouă, ultimilor creştini*: în „Sulul de papirus" el ne spune că sfinții părinți şi-au scris cărțile „prin pronia specială a lui Dumnezeu, aşa că în vremurile de pe urmă această lucrare sfântă nu va fi dată uitării."
>
> Auziți, o, creştini ortodocşi din aceste vremuri de pe urmă? Aceste scrieri ale sfinților părinți, scrierile cu cele mai înalte forme de viață duhovnicească s-au păstrat pentru noi, aşa încât, atunci când se pare că nu se mai află de loc bătrâni purtători de Dumnezeu, mai putem avea cuvintele de netăgăduit ale sfinților părinți, care să ne îndrume întru viețuire bine plăcută lui Dumnezeu şi râvnitoare. De aceea, nu au dreptate cei care susțin că, datorită apropierii sfârşitului lumii, trebuie să stăm liniştiți, să nu ne ostenim prea tare, să păstrăm învățătura care ne-a fost transmisă şi să o dăm înapoi Domnului, la venirea Sa! ... precum talantul cel îngropat de către sluga cea nevrednică (Mat. 25, 24-30). Deci să ne luptăm cât încă mai este ziuă, cu timpul şi cu armele pe care ni le-a dat Atotmilostivul nostru Dumnezeu!

Avându-l iarăşi în minte pe tânărul de 17 ani contemporan, Părintele Serafim a avertizat că Viața Cuviosului Paisie trebuie aplicată cum se cuvine la condiția duhovnicească a fiecăruia. Luând ideile sale din gura „legăturilor paisiene", Episcopul Nectarie, Helen Kontzevici şi Părintele Adrian, el scria:

> Să fie conştienți toți cititorii: (1) *Nu mai sunt astăzi bătrâni ca Paisie.* Dacă ne închipuim că există, ne putem aduce vătămare ireparabilă sufletelor noastre .... În acelaşi timp, trebuie să avem respect față de părinții noştri duhovniceşti şi față de bătrânii noştri, care cel puțin cunosc mai multe decât noi şi încearcă tot ce le stă în putință ca să-şi îndrume fiii duhovniceşti în condiții aproape imposibile. Mulți tineri de astăzi caută câte un *guru* şi sunt gata să li se înrobească acelora; dar vai de cei care profită de climatul acestor vremuri pentru a se proclama „bătrâni purtători de Dumnezeu" în vechea tradiție – ei doar se înşeală, atât pe ei cât şi pe alții. Oricare părinte duhovnicesc ortodox va spune fiilor săi în chip cinstit că acel minim de bătrânețe care mai dăinuie astăzi este foarte diferit de ceea ce reprezintă Cuviosul Paisie sau bătrânii de la Optina. (2) *Tipul comunității pe care a îndrumat-o Paisie dincolo de capacitățile timpurilor noastre*. Episcopul Ignatie Brianceaninov a spus că asemenea

> fel de viaţă nu a fost dat numai timpurilor lui – când Optina era la mare înălţime; şi cât de mult a căzut viaţa ortodoxă de atunci! Asemenea „cer pe pământ” nu putea exista astăzi, nu numai pentru că nu mai sunt bătrâni purtători de Dumnezeu care să îndrume lumea, ci pentru că, chiar dacă ar exista, nivelul duhovnicesc al acelora care i-ar urma este extrem de scăzut .... Dar de aceea, să învăţăm să folosim la maximum prilejurile limitate pe care le avem (care sunt încă ‘cer pe pământ’, dacă comparăm cu viaţa lumii de astăzi!), să nu distrugem puţinele comunităţi ortodoxe care au mai rămas, cu critica egocentristă şi inutilă .... (3) Mai presus de toate, vremurile noastre necesită *osteneli smerite şi liniştite*, cu iubire şi mângâiere faţă de alţi luptători care se află pe calea vieţii duhovniceşti ortodoxe şi o hotărâre profundă care nu se descurajează din pricina atmosferei neprielnice .... Dacă facem aceasta, chiar şi în vremurile noastre cumplite, putem să mai avem nădejde – în mila lui Dumnezeu – pentru mântuirea sufletelor noastre.[390]

Când Părintele Serafim a citit această Introducere Părintelui Gherman, acesta a obiectat, spunând că aprecierea stării contemporane a ortodoxiei era prea negativă, că va stinge dorinţa tinerilor de a duce o viaţă creştin ortodoxă. Părintele Serafim a argumentat că, dimpotrivă, îi va *încuraja*. Tinerii trebuie să înfrunte lucrurile aşa cum sunt ele, zicea el; numai atunci vor putea păşi înainte cu îndrăzneală, pregătiţi să lupte pentru Iisus Hristos şi pentru mântuirea lor, fără să primească înşelări ori speranţe false. După ce a venit cu argumente, Părintele Serafim şi-a dovedit punctul său de vedere. Închinându-i-se, Părintele Gherman i-a spus să publice Introducerea aşa cum era.

Cuviosul Paisie Velicikovski, cea mai mare carte pe care o tipăriseră părinţii până atunci, era o adevărată osteneală de iubire. În anii care au urmat, Părintele Gherman trebuia să o privească ca pe cea mai importantă dintre toate cărţile lor: o comoară a spiritualităţii ortodoxe prin care oricare cititor serios poate intra în inima vechii experienţe creştine. „Este exact ce le trebuie oamenilor!” spunea Părintele Gherman.

Cartea mai putea sluji ca o mare culegere de texte pentru călugări (aşa cum fusese pentru părinţii de la Platina), întărind cu exemple vii toate principiile majore ale renunţării la viaţa împreună cu cei din lume. Pe pagina de dedicaţie se aflau cuvintele: „Călugărilor ortodocşi din vremurile de pe urmă.”

După toată truda, rugăciunea şi nădejdea pe care le închinaseră *Cuviosului Paisie Velicikovski*, părinţii au fost dezamăgiţi să primească foarte puţin, ca răspuns pentru aceasta. Desigur, puţin era „atrăgător” în aceasta: nu erau multe descrieri de clarviziune, stări duhovniceşti înalte sau făcătoare de minuni. Era pur şi simplu povestea luptei de o viaţă a unui om pentru a căuta înţelepciunea părinţilor, a o răspândi şi mai întâi de toate, pentru a vieţui potrivit acestei înţelepciuni. Poate că lumea ortodoxă vorbitoare de limbă engleză nu era pregătită pentru aceasta; poate era nevoie să se zidească mai multe „poduri” către un asemenea fenomen. Se pare că ţările ortodoxe erau cu mult mai pregătite pentru mesajul Cuviosului Paisie. Aşa cum făcuseră cu *Tebaida nordului*, creştinii ortodocşi din Grecia au tradus cartea obştii în limba lor, publicând-o în 1990.

VORBINDU-LE celor care aspirau la viaţa călugărească, Părinţii Gherman şi Serafim le spuneau adesea povestiri şi anecdote din Vieţile asceţilor ruşi, Vieţi care erau indispensabile formării monahale. Totuşi, spre părerea de rău a unora dintre ascultătorii lor, puţine dintre aceste Vieţi existau în limba engleză. *Tebaida nordului* şi *Cuviosul Paisie Velicikovski* fuseseră numai un început. Mai mult ca oricine, Barbara McCarthy a

---

[390] Ibid., p. 15-20.

insistat ca părinții să facă mai multe asemenea texte utilizabile pe o scară mai largă. Apoi, în 1976, mânăstirea a fost vizitată de către un iubitor de pustie din tânăra generație: *un alt* tânăr rus de 17 ani cu numele Grigore. Întrucât acest nou Grigore cunoştea bine limba rusă, Părintele Gherman i-a dat să citească Viața rusească a sălăşluitorului în pustie Piotr Miciurin, un tânăr drept, care a trăit într-o comuniune permanentă cu Dumnezeu şi a luat asupra sa fapte ascetice aspre înainte de a pleca către lăcaşurile veşnice la vârsta fragedă de 19 ani. În avântul său tineresc, Grigore s-a înflăcărat cu totul de această Viață şi ardea de dorința de a se arunca în cele mai aspre asceze. Părintele Gherman ştia că Grigore trebuia să-şi îndrepte această râvnă într-o direcție sănătoasă şi potrivită pentru el şi astfel i-a dat lui *osteneala* traducerii. Auzind aceasta, Barbara s-a arătat interesată şi s-a oferit să-l ajute. L-a întrebat pe Părintele Gherman, care dintre Viețile bătrânilor ruşi şi-ar dori cel mai mult să apară în limba engleză: Bătrânul Antonie de la Optina ori Bătrânul Zosima de Siberia, ambii fuseseră locuitori ai pustiei din pădurea Roslavl şi erau următori ai şcolii duhovniceşti a Cuviosului Paisie. Părintele Gherman l-a ales pe Bătrânul Zosima. Părintele Gherman îi citise odinioară Părintelui Serafim o Viață mai scurtă a acestui Bătrân, pe când colindau pădurile din Monterey şi când aprinseseră cu focul de a lăsa lumea aceasta.

Au început ostenelile pentru *Bătrânul Zosima*. Grigore traducea pe o casetă şi o trimitea Barbarei; Barbara, stând liniştită în pădure, o transcria; Părinții Serafim şi Gherman corectau transcrierea. Părintele Serafim a scris Introducerea. Cartea a fost publicată mai întâi de Alexei Young în 1977 şi mai târziu de către obşte, inclusiv un portret al Bătrânului realizat de tânărul Grigore. În 1980, frăția a continuat cu tipărirea Vieții lui Piotr Miciurin, o lucrare scurtă dar puternică, scrisă chiar de Bătrânul Zosima.

Alte texte monahale publicate de obşte includeau cărți cu sfaturi duhovniceşti. În 1978, părinții au început o serie numită *Mica filocalie rusă*, o nouă colecție de texte ascetice extrase din izvoare ruseşti, aparținând mai ales sec. XIX. Primul volum a fost dedicat Sfântului Serafim de Sarov şi al doilea Stareţului Nazarie de Valaam, părintele duhovnicesc al Sf. Gherman de Alaska. După plecarea la Domnul a Părintelui Serafim, a ieşit un al treilea volum, despre Sf. Gherman, cu sfaturi duhovniceşti ale Sfântului, pe care le tradusese şi tipărise Părintele Serafim în *Cuvântul Ortodox*. Un alt volum, cuprinzând sfaturile Cuviosului Paisie, traduse de Părintele Serafim, urmează să apară.

La începutul anilor '70, Părintele Serafim a tradus toată cartea de îndrumări a Părintelui Pustiei Dorotei de Gaza, din sec. al VI-lea, cunoscută drept „ABC"-ul monahismului. Cu binecuvântarea Arhiepiscopului Averkie şi a Părintelui Mihail Pomazanski, părinții erau gata să o publice ca o jertfă pentru călugării timpurilor noastre, dar o altă tipografie a scos o ediție mai înainte. După moartea Părintelui Serafim, frăția a publicat în traducerea lui, poveţile Sfinților Varsanufie şi Ioan, Bătrânii lui Avva Dorotei. Încă un text monahal tradus de Părintele Serafim – Regulamentul Sfântului Teodor Studitul, care a constituit baza întregului monahism rus – nu a văzut încă lumina tiparului.

DACĂ era adevărat că, aşa cum spunea Părintele Gherman, cărțile frăției erau de mare preț numai în contextul vieții monahale, asta nu pentru că aceste cărți trebuiau publicate numai de oameni ai mânăstirii. Ci mai degrabă, aşa cum a fost şi cu *Cuvântul ortodox*, forța duhovnicească a cărților era potrivită cu marea *nevoință* care era necesară pentru a le scrie.

Aşteptând să fie traduse şi publicate texte ortodoxe de mare valoare, care păreau că sunt fără de sfârşit, Părintele Serafim se gândea cât mai putea face el, dacă mai avea timpul necesar. „Uneori ne îngăduim să visăm," îi scria el lui Alexei Young, „la doi sau trei frați care să gândească la fel ca noi, care ar putea dubla sau tripla lucrările noastre de traducere şi tipărire; şi apoi realitatea ne spune că probabil noi realizăm maximum de

eficienţă 'prin suferinţa' pe care o răbdăm. Am sentimentul că noi 'digerăm mai înainte' hrana pentru un număr de căutători, şi dacă am mestecat prea mult [deodată], ei vor începe să se îmbolnăvească."

Totul a fost săvârşit în vremea lui Dumnezeu. Totuşi, cineva s-ar putea întreba pe bună dreptate, cum se poate măsura forţa duhovnicească a unei cărţi în raport cu *nevoinţa*. Sigur că nu se poate în mod empiric. Dar omul trebuie doar să întoarcă paginile cărţilor tipărite manual *Tebaida nordului* sau *Cuviosul Paisie*; să se uite la imaginile pe care le căutau părinţii, pe care le sărutau şi le păstrau cu mare grijă; să citească limba asupra căreia trudiseră pentru a prinde gustul autentic al originalului sacru .... Apoi, din aceste foi subţiri de hârtie, se poate simţi prezenţa unei realităţi oarecum desprinsă de viaţa modernă, care devine tot mai trepidantă, o realitate din alt timp şi totuşi cu noi acum, o realitate care *nu este din lumea aceasta*.

Alexei Young obişnuia să-i spună Părintelui Serafim că citind aceste pagini îi „aducea mare linişte în inimă". Zâmbind calm, Părintele Serafim spunea: „Asta trebuie să facă acestea!" Şi în curând se va întoarce să traducă mai multe texte în chilia lui din pădure.

78
Ortodoxia şi religia viitorului

Căci va veni o vreme când nu vor mai suferi învăţătura sănătoasă, ci – dornici să-şi desfăteze auzul – îşi vor grămădi învăţători după poftele lor, şi îşi vor întoarce auzul de la adevăr şi se vor abate către basme.

- II Timotei 4, 3-4

Căci se vor ridica hristoşi mincinoşi şi prooroci mincinoşi şi vor da semne mari şi chiar minuni, ca să amăgească, de va fi cu putinţă, şi pe cei aleşi.

- Matei 24, 24

LA 10 mai 1976, Părintele Serafim venea acasă cu maşina de la Oregon, de unde tocmai luase o încărcătură din prima sa carte publicată, *Ortodoxia şi religia viitorului* – o carte care într-o zi va deveni dinamită duhovnicească, mai ales în Rusia. Cartea era o examinare a fenomenului religios contemporan, simptomele „noii conştiinţe religioase" care pregătea calea pentru o religie internaţională şi marca începutul „pogorârii duhului demonic" în vremurile de pe urmă. Nu se scrisese niciodată mai înainte o asemenea analiză pătrunzătoare a curentelor duhovniceşti ale sec. XX, căci până acum nimeni nu le studiase în legătură atât de strânsă cu înţelepciunea nemuritoare a sfinţilor părinţi.

Până la mijlocul deceniului anilor '70, când Părintele Serafim scria această carte, majoritatea fenomenelor pe care le descria au fost considerate o parte a unei „împodobiri" aberante. Dar el a văzut ce venea: a văzut că „împodobirea" va deveni din ce în ce mai mult „mijlocul curentului". El a văzut unitatea înspăimântătoare a scopului din spatele unei mari libertăţi a fenomenelor aparent disparate şi a văzut ivindu-se la orizont rezultatul final. Pe când călătorea spre sud cu această carte care urma să sufle masca de pe cele mai subtile forme drăceşti de înşelare din vremurile noastre, era

potrivit să se oprească într-un centru al neo-păgânismului din America: Muntele Shasta. Considerat de unii că este un munte sfânt al locuitorilor originari din India, Muntele Shasta fusese vreme îndelungată un centru al activităţilor şi aşezămintelor oculte, care erau acum în creştere acolo. Părintele Serafim suise o parte din drum cu încărcătura sa de cărţi. Stând în umbra muntelui imens, unde aveau loc în mod obişnuit festivaluri neo-păgâneşti, el a cântat cântări de Paşti, a cântat despre Învierea lui Iisus şi biruinţa Lui asupra lui satan şi despre legea morţii. S-a ivit un gând în mintea lui care îi venise şi mai înainte: „Va veni un preot ortodox şi va binecuvânta acest munte cu agheasmă!” Mai târziu, după hirotonire, el împreună cu Părintele Gherman se vor întoarce pentru a binecuvânta acest munte. Dar cartea lui va face mai mult: va *muta* munţii din loc.

GERMENII cărţii *Ortodoxia şi religia viitorului* se aflau în Părintele Serafim de câtăva vreme. Ca şi cartea sa „Calea supravieţuirii”, această carte a fost urmarea muncii sale laborioase pentru *Împărăţia omului şi Împărăţia lui Dumnezeu*. Părintele Gherman îl îndemnase ani de zile să termine *magnum opus*, dar Părintele Serafim se opunea pe motiv că era o treabă prea grea pe lângă toate celelalte şi că, pe lângă asta, era o chestiune prea intelectuală şi abstractă. „Nouă ne trebuie ceva mai practic,” i-a spus el Părintelui Gherman. Elitismul său intelectual era acum o rămăşiţă a trecutului. Întrucât sporise atât în cunoaşterea lăuntrică cât şi în cea exterioară, acumulând o viziune dominantă a vieţii duhovniceşti liniştite şi tămăduitoare, scrierile lui nu au mai sporit în complexitate şi profunzime, ci au fost mai accesibile, mai uşor de înţeles, de bază şi la obiect. Urmând calea simplităţii Evangheliei, el scria acum într-un chip în care toată lumea putea înţelege – tineri ori bătrâni, învăţaţi ori neînvăţaţi.

Ortodoxia şi religia viitorului a fost începută în 1971 cu o analiză a celei mai noi mode „ecumenice”: deschiderea unui „dialog cu religii ne-creştine”. Patru capitole despre acest subiect au fost tipărite în *Cuvântul ortodox*, urmate de o descriere amănunţită a „redeşteptării harismatice” ca formă a „spiritualităţii ecumenice” inclusiv a experienţelor religioase care se arătau clar a fi necreştine.

Îndată după publicarea articolului „harismatic”, Părintele Serafim a primit o scrisoare de la Helen Kontzevici care zicea: „Ceea ce descrieţi dumneavoastră aici este religia viitorului, religia lui Antihrist.” Totuşi, Părintele Serafim şi-a dat seama că el nu scrisese sub nici o formă o abordare obositoare a acestei religii, care nu-şi dobândise încă forma finală. El a afirmat că lucrarea sa era o „explorare preliminară a acelor tendinţe spirituale care s-ar părea să pregătească calea pentru o religie a anti-creştinismului, o religie ‘creştină’ la suprafaţă, dar care se centra pe o experienţă de ‘iniţiere’ păgână.”

Şi-a amintit de cuvintele lui Helen Kontzevici despre „religia viitorului”, când frăţia Sf. Gherman urma să publice toate capitolele în volum. Când vorbea cu Părintele Gherman, Părintele Serafim a insistat să se adauge la titlu cuvântul „ortodoxie”, întrucât totul în carte era prezentat în lumina etalonului patristic ortodox al vieţii duhovniceşti.

Părinţii au terminat prima ediţie a cărţii *Ortodoxia şi religia viitorului* în Vinerea Luminată (26 aprilie), 1975. Prima ediţie s-a vândut atât de rapid, că părinţii au trebuit să tipărească încă una în august. Evident, cartea atinsese o coardă sensibilă: cererea a crescut şi a devenit prea mare pentru ca părinţii să se descurce singuri. În Springfield, Oregon, au găsit o tipografie care să retipărească cartea ieftin. Era aproape un an de la apariţia primei ediţii, când Părintele Serafim mergea cu maşina la Oregon ca să ridice cea de a treia ediţie, aşa cum s-a spus mai sus.

ÎN 1979, Părintele Serafim a revizuit cartea în mare măsură, extinzând-o la opt capitole. În introducere vorbea de „mişcarea ecumenică” ca „o religie internaţională sincretică” şi a dat exemple de ecumenişti creştini de primă importanţă care se îndreptau

către o „nouă unitate” cu alte religii, împotriva căreia, în primele trei capitole ale cărţii, a realizat o abordare generală a religiilor necreştine şi a diferenţelor lor extrem de mari faţă de creştinism, atât în teologie cât şi în viaţa duhovnicească. Primul capitol, scris de un preot ortodox din Elveţia, era un studiu teologic despre „Dumnezeu”, despre religiile orientului apropiat, cu care ecumeniştii creştini au sperat să se unească pe baza „monoteismului”. Cel de al doilea capitol se ocupă de cea mai puternică dintre religiile orientale, hinduismul. Scris de o femeie care practicase hinduismul vreme de douăzeci de ani înainte de a trece la ortodoxie, dezvăluia tulburător natura adesea drăcească a slăvirii păgâneşti. Având ea însăşi o experienţă evident drăcească pe când se închina unui „zeu” într-un altar din India, autoarea îl cita pe vestitul Swami Vivekenanda, spunând: „Să ne închinăm necuratului de dragul lui .... Numai Hindu cutează să se închine diavolului [ca lui Dumnezeu].” Vivekenanda, explica ea, venise în lumea apuseană în 1893 cu scopul clar de a o evangheliza cu hinduismul, făcând această religie mai agreabilă, spunând că „avea în ea” toate celelalte religii (deşi de fapt dispreţuia creştinismul). În scurtă vreme, Vivekenanda dobândise un mare succes, mai ales în introducerea ideilor hinduse în catolicismul roman. Viziunea lui asupra unei „religii universale” era identică cu „noul creştinism” al lui Teilhard de Chardin, care a copiat în mare măsură ideile din Vedanta şi Tantra. „Evoluţionismul” pe care l-a promovat Teilhard este baza gândirii hindu.

Al treilea capitol al cărţii *Ortodoxia şi religia viitorului*, „Miracolul unui fachir şi Rugăciunea lui Iisus,” intenţiona să prezinte o confruntare directă între „spiritualitatea” creştină şi cea necreştină. Prezentat de către talentatul scriitor Dr. A. P. Timofievici (pe care Părintele Gherman îl cunoscuse la Mânăstirea New Diveyevo), acesta descria o întâlnire pe care o avusese un ieromonah cu un „făcător de minuni” din Ceylon la sfârşitul veacului. Fachirul inspira veneraţie spectatorilor apuseni cu viziuni incredibile până când preotul a început să spună Rugăciunea lui Iisus, când fachirul nu a mai putut să menţină iluzia şi s-a întors către preot cu o expresie de răutate. „Spiritualitatea răsăriteană,” scria Părintele Serafim la sfârşitul acestui capitol, „sub nici o formă nu se limitează la asemenea ‘trucuri’ mediumistice ... Totuşi, întreaga *putere* care este dată practicanţilor religiilor răsăritene vine din acelaşi fenomen al mediumismului, având ca principală caracteristică pasivitatea înaintea realităţii ‘spirituale’, care dă posibilitatea celui care se ocupă cu aşa ceva să intre în contact cu ‘zei’ ai religiilor necreştine.”[391]

Restul capitolului a fost scris în întregime de Părintele Serafim. Prezentând mărturia celor trei creştini ortodocşi care confirmă faptul că nu au acelaşi Dumnezeu ca şi „monoteiştii” care neagă Sfânta Treime şi că experienţele şi puterile furnizate de către „zeii” păgâni sunt satanice prin natura lor, Părintele Serafim a scris cu ajutorul tăgăduirii: „Toate astea nu contrazic cuvintele Sfântului Petru, că *Dumnezeu nu este părtinitor. Ci, în orice neam, cel ce se teme de El şi face dreptate este primit de El* (Fapte 10, 34-35) .... Cei care vieţuiesc în robia lui satan, *stăpânitorul lumii acesteia* (Ioan 12, 31), în întunericul care nu este luminat de Evanghelia creştină – sunt judecaţi în lumina mărturiei fireşti a lui Dumnezeu pe care o poate avea fiecare om, în ciuda acestei robii.”

În anii de mai târziu, când Părintele Serafim a fost întrebat de atitudinea ortodoxă faţă de religiile necreştine, el a răspuns că fiecare om este responsabil pentru ceea ce i s-a dat: „De îndată ce *accepţi* revelaţia [Evangheliei], atunci cu siguranţă că eşti cu mult mai responsabil decât oricine altcineva. Cel care primeşte să-i intre în trup în revelaţia lui Dumnezeu şi apoi nu vieţuieşte potrivit acesteia – se află într-o stare cu mult mai rea decât oricare preot păgân sau altul asemenea.”[392]

[391] Părintele Serafim Rose, *Ortodoxia şi religia viitorului*, ediţia a VI-a (Platina, California: St. Herman Brotherhood, 1990), p. 61.
[392] Părintele Serafim Rose, *Revelaţia lui Dumnezeu în inima omului*, p. 42.

Şi totuşi, aşa cum scria Părintele Serafim în cartea sa, „pentru creştinul căruia i s-a dat Revelaţia lui Dumnezeu, nu este posibil nici un 'dialog' cu cei dinafara credinţei. *Nu vă înjugaţi la jug străin cu cei necredincioşi .... Ce împărtăşire are lumina cu întunericul? ... sau ce parte are un credincios cu un necredincios?* (II Cor. 6, 14-16). Chemarea creştină este mai degrabă ca să le aducă lor lumina creştinismului ortodox, precum a făcut Sf. Petru casnicilor temători de Dumnezeu ai sutaşului Corneliu (Fapte 10, 38-48), pentru a aduce lumină în întunericul lor şi pentru a-i aduce şi pe ei în turma cea aleasă a Bisericii lui Hristos."

O lipsă de discernământ în domeniul „experienţelor spirituale" a pricinuit mare confuzie în minţile multor pretinşi creştini întrucât mişcările religioase orientale au crescut în apus. Părintele Serafim scria, „Ne amintim de cazul lui Thomas Merton: un convertit sincer la catolicismul roman şi monahismul catolic, cu patruzeci de ani în urmă (cu mult înainte de reformele radicale ale Vaticanului II), şi-a sfârşit viaţa proclamând egalitatea experienţelor religioase creştine cu zen budismul şi cu alte religii păgâne. Ceva a 'intrat în aer' în aceste ultime două decenii, ori s-a întâmplat ceva asemănător, care a măcinat orice a rămas dintr-o orientare creştină sănătoasă, transformându-se în protestantism şi romano catolicism şi acum atacă Biserica însăşi, sfânta ortodoxie. 'Dialogul cu religiile necreştine' este mai degrabă un rezultat decât o cauză a acestui nou 'spirit'."[393]

În Capitolul 4, „Meditaţia orientală invadează creştinismul", Părintele Serafim a examinat diferite încercări pentru a dezvolta un sincretism al creştinismului şi al religiilor orientale, mai ales în domeniul „practicilor spirituale". El a început cu o privire asupra cărţilor *Yoga creştină* şi *Zen-ul creştin*. În cea dintâi, autorul a descris cum se relaxează „yoghinii creştini" şi „se tulbură la atingerea Duhului Sfânt ... sunt gata să fie luaţi, să fie biruiţi". Din cunoştinţele pe care le avea din izvoarele patristice, Părintele Serafim a identificat această stare cu o formă de *înşelare duhovnicească*, caracterizată prin căutarea „simţămintelor sfinte şi divine", o interpretare greşită a autointoxicării pentru o „stare a harului" şi o uşurinţă incredibilă în dobândirea stării „contemplative" şi „mistice".

În acelaşi pasaj, Părintele Serafim face o prezentare detaliată a „meditaţiei transcedentale", o tehnică ce fusese mediatizată drept „o cale despre reuşita spirituală fără a se încerca cu adevărat aceasta". La mijlocul anilor '70, scria el, meditaţia transcedentală „era folosită pe scară largă în armată, şcoli publice, închisori, spitale şi de către grupuri ale Bisericii, inclusiv parohii ale arhiepiscopiei greceşti din America, ca o formă presupusă a fi neutră de 'terapie mentală' care este compatibilă cu orice fel de credinţă sau practică religioasă". Arătând eroarea acestei concepţii, el a descris ceremonia iniţierii sanscrite care ducea la cursurile de „meditaţie transcedentală" (MT), în care practicanţii americani sunt conduşi, fără să ştie, să ducă jertfe zeităţilor păgâne. „Astfel agnosticul modern, de obicei pe neaşteptate, a fost introdus în domeniul practicilor religioase hinduse; el a fost determinat să facă cu uşurinţă ceva pentru care strămoşii lui creştini preferaseră poate tortura şi moartea cumplită: el săvârşea jertfă zeilor păgâni. Pe plan spiritual poate că tocmai acest păcat, mai mult decât tehnica psihică, explică în principal succesul 'MT'."[394]

Capitolul V, „Noua conştiinţă religioasă", trata mai specific răspândirea cultelor şi mişcărilor religioase orientale (şi pseudo-orientale). „Să privim," scria el, „doar câteva imagini – descrieri ale evenimentelor reale de la începutul şi mijlocul anilor '70 – care ilustrează dominarea ideilor şi practicilor orientale printre mulţi tineri americani (care sunt numai 'avangarda' tineretului lumii întregi)."

Mai întâi o prezenta pe Hare Krishnas din San Francisco, care săvârşea un ritual anual al transportării unei statui uriaşe a „zeului" lor prin Golden Gate Park către ocean

[393] Părintele Serafim Rose, *Ortodoxia şi religia viitorului*, p. 63-64.
[394] Ibid., p. 75.

– însoțit de toate semnele ritualului hindus: „O imagine tipică a Indiei păgâne," observa Părintele Serafim, „dar care era, în acelaşi timp, ceva nou pentru America 'creştină'".

Urmează analiza activității lui Guru Maharaj-ji, care fusese întâmpinat ca „stăpân al universului" de către mii de tineri adepți americani. La un eveniment de mare anvergură numit „mileniul '73", organizat la astrodromul din Houston, Maharaj-ji a fost salutat cu ovații extraordinare în timp ce pe tabela de afişaj electronic a astrodromului apărea în străfulgerări luminoase cuvântul „D-U-M-N-E-Z-E-U". „Ceea ce s-a întâmplat acolo depăşeşte deja simpla închinare la 'zei' păgâni," scria Părintele Serafim. Până acum câțiva ani ar fi fost cu totul de neînchipuit o astfel de adorare a unei persoane în viață în orice țară 'creştină'; acum însă a devenit ceva obişnuit pentru mii şi mii de 'căutători' religioşi din apus. Am asistat la o prefigurare a închinării înaintea lui Antihrist care va avea loc la sfârşitul veacului – cel care se va *înălța mai presus de tot ce se numeşte Dumnezeu, ... dându-se pe sine drept dumnezeu* (II Tesaloniceni 2, 4)."[395]

Tantra Yoga, practicată în munții din New Mexico printr-o adaptare modernă a religiei Sikh cunoscută ca „3HO" (Healthy – Happy – Holy Organization adică Organizația Sănătate – Fericire – Sfințenie), era o altă mişcare de analizat. Capitolul continua cu un subcapitol despre „Meditația zen din nordul Californiei", care descrie viața dintr-o mânăstire Zen de lângă Mt. Shasta, pe care Părintele Serafim o vizitase. „Mânăstirea Shasta" aşa cum era numită, era prima mânăstire Zen *americană* de succes, având ca stareță o englezoaică. Fondată în 1970, cam în aceeaşi vreme când a fost întemeiată Mânăstirea Sf. Gherman, doar la 161 km depărtare, Mânăstirea avea câteva elemente autentice. Din ceea ce a văzut Părintele Serafim din literatura pe care acest fenomen a realizat-o, oamenii de acolo aveau un înalt nivel de conştiință a falsei spiritualități şi a escrocheriei. „Dintre toate curentele religioase orientale de astăzi," scria el, „zen este probabil cel mai rafinat din punct de vedere intelectual şi cel mai serios din punct de vedere spiritual. Având o teorie a compasiunii şi a lui 'Buda cosmic' plin de iubire, este probabil un ideal religios fără Hristos, la cel mai înalt nivel pe care îl poate dobândi mintea omenească. Însă tragedia constă în faptul că nu există Hristos, şi prin urmare nici mântuire, şi tocmai rafinamentul şi seriozitatea îi împiedică efectiv pe aceşti adepți să caute mântuirea în Hristos. În calea sa liniştită, plină de compasiune, constă poate cea mai tristă dintre toate realitățile vremurilor 'post-creştine' în care trăim. 'Spiritualitatea' necreştină nu mai este un fenomen străin importat în vest; a devenit o religie a americanilor nativi adâncindu-şi rădăcinile în conştiința apusului. Să considerăm ca o amenințare faptul că religia viitorului nu va fi un simplu cult ori sectă, ci o orientare religioasă puternică şi profundă care va fi convingătoare în întregime pentru mintea şi inima omului modern."[396]

În legătură cu zen, Părintele Serafim a vorbit despre „eroarea pragmatică" care fusese menționată mai devreme de către convertitul ortodox de la hinduism. Această idee se află în multe religii orientale, că „dacă practicile merg, acestea trebuie să fie adevărate şi bune"; cu alte cuvinte, nimic nu trebuie însuşit prin credință – *experiența* este criteriul. Părintele Serafim scria: „Fiind lipsit de orice teologie, zen nu este mai capabil decât hinduismul să facă deosebirea între experiențele spirituale bune şi cele rele; acesta poate să afirme numai ceea ce *pare* că este bun fiindcă aduce 'pace' şi 'armonie', apreciere făcută potrivit puterilor fireşti ale minții, fără să aibă la bază nici un fel de revelație – respingând orice altceva ca fiind mai mult sau mai puțin iluzoriu."

Aceste comentarii amintesc de ceea ce scrisese Părintele Serafim cu mai mult de zece ani în urmă, despre „cultul experienței". Totuşi, acum el vorbea deschis despre primejdia manipulării drăceşti. El observa că, atunci „când se pune *accentul* pe experiență iar nu pe învățătură, păzitorii obişnuiți ai creştinului care îl ocrotesc

[395] Ibid., p. 85.
[396] Ibid., p. 94.

împotriva atacurilor duhurilor căzute, sunt îndepărtaţi sau neutralizaţi, iar pasivitatea şi ‘deschiderea’ care caracterizează noile culte, deschid calea către lucrările dracilor.”

Părintele Serafim şi-a dat seama că el prezentase numai la suprafaţă manifestarea cultelor orientale în occident: „În fiecare an apar culte noi iar cele vechi suportă noi transformări. În plus faţă de cultele religioase, ultimul deceniu a asistat mai ales la o sporire a cultelor de ‘conştiinţă’ laică ... toate oferind o ‘eliberare de energii’ şi o ‘abordare a capacităţilor ascunse’ ale omului, exprimate într-un limbaj ‘ştiinţific’ al sec. XX, mai mult sau mai puţin plauzibil.” Părintele Serafim îi sfătuia pe creştinii ortodocşi să stea cu totul departe de asemenea mişcări, fie că sunt „religioase” ori „laice”, avertizând că acestea duc „pe o cale spirituală greşită, al cărui capăt este pustiirea spirituală sau psihică şi în cele din urmă pierderea sufletului pentru veşnicie.”

Părintele Serafim s-a îndreptat apoi către un fenomen aparent nereligios al vremurilor noastre, care ajută la formarea unei „noi conştiinţe religioase” chiar printre oamenii care cred că se află departe de orice interes religios. Acesta era fenomenul „obiectelor zburătoare neidentificate”.

Pentru Capitolul VI, „Semne din cer: o interpretare creştin ortodoxă a obiectelor zburătoare neidentificate”, Părintele Serafim a cercetat foarte multe cărţi: lucrări ale unor oameni de ştiinţă şi istorici onorabili cât şi unele lucrări care i-au dat posibilitatea să pătrundă în „mintea vremurilor”. Biblioteca sa din chilia „Optina” includea şi cărţile *Întâlnire de gradul III* şi *Războiul stelelor*.

La începutul capitolului, Părintele Serafim a prezentat fondul literaturii „science-fiction” pentru a caracteriza *mentalitatea* asociată cu OZN-urile. Apoi continuă cu prezentarea mărturiilor obiective pentru fenomenele OZN, citând oameni de ştiinţă pe care îi studiase, şi luând în discuţie rapoartele guvernamentale oficiale. El a urmărit cronologic istoria apariţiilor OZN-urilor în acest secol, a definit diferite feluri de „întâlniri” OZN şi a relatat în amănunt unele dintre cazurile cele mai demne de încredere, bine documentate şi dezvăluitoare. Despre „întâlnirile de gradul trei” (cazuri de contact real cu „fiinţe animate”), el scria: „*Science fiction* a dat imaginile, ‘evoluţia’ a produs filosofia iar tehnologia ‘erei spaţiale’ a furnizat credibilitatea pentru asemenea întâlniri.”

Demonstrând că „nu este nici un fel de îndoială că în spatele multor mii de rapoarte OZN serioase există ceva,” Părintele Serafim a continuat să-şi prezinte concluziile bazate pe izvoare patristice. Aceste concluzii, după cum se dovedea, erau confirmate chiar de către „oamenii de ştiinţă laici”. Părintele Serafim scria, „numai în ultima vreme au început investigaţii serioase confirmând că OZN-urile, în timp ce au anumite caracteristici ‘fizice’, nu pot fi explicate de fel ca fiind ‘nave spaţiale’ ale cuiva, ci aparţin în mod clar domeniului parafizic sau ocult.” El l-a citat pe astrofizicianul francez Jacques Vallee care spune că OZN-urile pot fi „construite *atât ca meşteşugire fizică ... cât şi ca procedee psihice*.” Dr. Vallee se întrebase pe bună dreptate dacă vederea acestor OZN-uri n-ar putea fi „scene puse la cale cu mare grijă” şi dacă ideea „vizitatorilor din spaţiul cosmic” nu ar „servi ca rol diversionist în realizarea naturii reale, infinit mai complexă a tehnologiei care dă naştere priveliştilor.” Atât el cât şi Dr. J. Allen Hynec, consultantul ştiinţific principal al investigaţiilor Forţelor Aeriene pentru OZN-uri, avansaseră teoria „extratereştrilor legaţi de pământ”, făcând speculaţii „universurile care se întrepătrund” chiar aici pe pământ, de unde pot proveni fenomenele. Profesorul Brad Steiger de la Colegiul din Iowa, care realizase un studiu amănunţit al documentelor Forţelor Aeriene, afirma: „Avem de-a face cu fenomene multidimensionale parafizice care sunt în mare măsură indigene, aparţinând planetei pământ.”

Părintele Serafim scria că „pentru cei mai mulţi cercetători, aspectul cel mai încurcat al fenomenelor OZN – adică, amestecul neobişnuit de caracteristici fizice şi psihice existente în aceste fenomene – devine cu totul lămurit tuturor cititorilor de cărţi

duhovniceşti ortodoxe, mai ales Vieţile sfinţilor. Dracii au şi ei 'trupuri fizice', deşi 'materia' din care sunt alcătuite aceste trupuri este atât de subtilă că nu pot fi percepute de oameni dacă nu au deschise 'uşile percepţiei' spirituale, fie prin voia lui Dumnezeu (ca în cazul oamenilor sfinţi), fie împotriva voii Lui (după cum este cazul vrăjitorilor şi mediumurilor)."[397]

Din literatura ortodoxă răspândită peste veacuri, Părintele Serafim a prezentat exemple de manifestări drăceşti care se potrivesc exact modelului OZN. Asemănările erau atât de evidente că nu puteau fi contestate. Privind apariţiile supranaturale din vechile Vieţi ale sfinţilor în acest context, cititorul nu poate decât să fie tare uimit de realitatea pe care o descriu ei, care este atât de „contemporană". Părintele Serafim relatează din nou povestea călugărului Antonie din sec. IV, care fusese îndrumat de către Sf. Martin de Tours să privească apariţiile drăceşti drept „viziuni ale îngerilor", înainte de a fi luminaţi la natura lor cea adevărată. Şi din Viaţa Sf. Nil de Sora din sec. XV, el a relatat un caz de „răpire" drăcească, care era foarte asemănătoare cu rapoartele moderne de „răpiri" OZN.

Părintele Serafim concluziona: „Este clar că manifestările 'farfuriilor zburătoare' de astăzi fac parte din 'tehnologia' dracilor; într-adevăr, nimic altceva nu le poate explica atât de bine. Multiplele înşelări drăceşti, aşa cum sunt descrise în literatura ortodoxă, au fost adaptate la mitologia spaţiului extraterestru, nimic mai mult; Anatolie, care a mai fost menţionat, ar fi cunoscut astăzi ca un 'om de legătură' [OZN]. Scopul obiectului 'neidentificat' în asemenea relatări este clar: ca să inspire admiraţie în ochii privitorilor cu un simţ de 'mister' şi pentru a produce 'dovada' 'inteligenţelor superioare' ('îngeri', dacă victima crede în ei, sau 'vizitatori din spaţiu' pentru oamenii moderni), şi în felul acesta să câştige încredere pentru *mesajul* pe care aceştia doresc să-l comunice ....[398]

'Mesajul' OZN-urilor este: pregătiţi-vă pentru Antihrist; 'mântuitorul' lumii apostaziate vine să o stăpânească. Poate că va veni în văzduh, pentru a împlini rolul lui Hristos (Mat. 24, 30; Fapte 1, 11): este posibil ca 'vizitatorii din spaţiul extraterestru' să aterizeze public pentru a oferi închinăciunea 'cosmică' a stăpânului lor; este posibil ca 'focul din cer' (Apoc. 13, 13) să fie numai o parte a marilor scene drăceşti ale vremurilor de pe urmă. În orice caz, mesajul pentru lumea contemporană este: credeţi în eliberare, care nu vine de la revelaţia şi credinţa creştină într-un Dumnezeu nevăzut, ci de la vehicule din cer."[399]

Părintele Serafim a repetat cuvintele profetice rostite de către Sf. Ignatie Brianceaninov cu o sută de ani mai devreme: „Miracolul lui Antihrist se va manifesta în principal în văzduh, acolo unde satan îşi are mai cu seamă stăpânirea."

Aşa cum sfătuia Părintele Serafim, „fenomenul OZN este un semn pentru creştinii ortodocşi, pentru a merge cu mult mai mare prudenţă şi înţelepciune pe calea spre mântuire .... creştinul ortodox ... ştie că omul nu trebuie să 'urce' undeva 'mai sus', nici nu are nici un motiv să creadă că există pe alte planete fiinţe 'foarte evoluate'; ci el ştie bine că există într-adevăr 'inteligenţe avansate' în univers, în afară de el: acestea sunt de două feluri şi el se străduieşte să trăiască în asemenea chip încât să vieţuiască împreună cu cei care slujesc lui Dumnezeu (îngerii) şi să evite contactul cu ceilalţi care L-au respins pe Dumnezeu şi se străduiesc cu invidie şi răutate, să-l tragă pe om în nenorocirea lor (a dracilor). El ştie că omul, din iubirea de sine şi din slăbiciune, este cu uşurinţă înclinat să urmeze greşeala şi să creadă în 'basme' care promit contactul cu o 'stare superioară' sau 'fiinţe superioare' fără lupta vieţii creştine – de fapt, exact ca o *evadare* din lupta vieţii creştine. Omul nu are încredere în capacitatea sa de a vedea prin

---

[397] Ibid., p. 134.
[398] Ibid., p. 136.
[399] Ibid., p. 141-142.

înşelările dracilor şi de aceea se lipeşte cu tot mai multă hotărâre de îndrumarea scripturistică şi patristică pe care o prevede pentru viaţa lui, Biserica lui Hristos."[400]

Dacă realităţile contemporane descrise în acest capitol ar trezi din visare şi ar înspăimânta, şi mai mult ar face cele descrise în capitolul următor, „Renaşterea harismatică – ca semn al vremurilor" – numai dacă cele din urmă s-ar afla într-o sferă privită în mod obişnuit ca şi creştin. Cu toate că abordase fenomenele OZN, Părintele Serafim a urmărit mai întâi istoria şi dezvoltarea „renaşterii harismatice", care îşi are începutul în ajunul Anului Nou 1900. El a explicat cum se folosea „mişcarea ecumenică" acum de acest lucru pentru a uni toate bisericile pe baza unei „experienţe spirituale" comune şi cum înseşi Bisericile Ortodoxe se implicaseră în aceasta. Apoi el a discutat despre natura fenomenelor, îndreptându-se mai ales spre mărturia oamenilor implicaţi şi care s-au dedicat mişcării „harismatice".

În legătură cu studierea acestei mişcări, Părintele Serafim a cercetat cărţile obişnuite despre spiritism şi şamanism. La fiecare problemă, a constatat că descrierile experienţelor „harismatice" moderne le puneau în mişcare exact pe cele *mediumistice* din vremuri străvechi, şi nu aveau la bază adevărata închinăciune creştină a Bisericii Ortodoxe. În final, practicantul trebuia să inventeze termenul *mediumism „creştin"* ca mod de identificare a acestui fenomen înfricoşător. Şi într-adevăr, cercetând experienţele „harismatice" întâlnite şi găsindu-le atât de supranaturale ca să poată fi comparate cu şamanismul, nu păreau prea forţate. La fel cum „OZN-urile" erau o nouă *tehnică mediumistică* prin care diavolul câştiga iniţiaţi ocultişti din societatea laică, tot la fel experienţa „harismatică" era o tehnică prin care putea influenţa societatea creştină neştiutoare. Părintele Serafim scria, „principala realizare reală a mişcării penticostale moderne constă în faptul că aceasta a *descoperit o nouă tehnică mediumistică pentru a pătrunde şi a păstra o stare în care 'daruri' miraculoase devin obişnuite*."

Nicolae Berdiaev, despre care apologeţii „harismatici" ortodocşi pretind că este „marele profet spiritual al epocii noastre", a considerat de o importanţă absolută faptul că în „noua epocă a Duhului Sfânt *să lipsească cu totul viziunea de asceză a lumii*". Părintele Serafim observa că, „motivul este evident: viziunea de asceză ortodoxă a lumii dă singurele mijloace prin care oamenii, primind la botez Duhul Sfânt şi mirungerea, pot dobândi cu adevărat Duhul Sfânt în viaţa lor; şi asta îi învaţă cum să aibă discernământ şi să se păzească împotriva înşelării spirituale. 'Noua spiritualitate' la care visa Berdiaev şi pe care o practică de fapt 'reînvierea harismatică', are un fundament cu totul diferit şi se vede a fi o înşelătorie în lumina învăţăturii ascetice ortodoxe."[401]

Părintele Serafim a vorbit despre această învăţătură ascetică, dând viaţă din nou sfinţilor părinţi pentru cititor, lăsându-i să vorbească direct despre problemele contemporane. El a folosit mai ales scrierile Sf. Ignatie Brianceaninov în aplicarea învăţăturii ascetice despre înşelarea spirituală faţă de împrejurările specifice care s-au scris despre fenomenele „harismatice". El a arătat că, pe lângă formele de înşelare mai spectaculoase în care diavolul săvârşeşte „viziuni" mari, se mai află şi alta, o formă mai obişnuită, cunoscută în literatura patristică drept *închipuire*. În această formă, victimelor nu li se oferă viziuni ci chiar „sentimente religioase" înălţătoare. După cum a scris Sf. Ignatie Brianceaninov, aceasta apare atunci „când inima doreşte şi se străduieşte să obţină bucurie din sentimente sfinte şi divine când încă nu este cu totul potrivit pentru ele. Cel ce nu are un duh plin de căinţă, care îşi atribuie lui orice fel de merit sau valoare, care nu preţuieşte învăţătura Bisericii Ortodoxe ci se bazează pe vreo tradiţie sau alta, şi-a conceput propria sa judecată arbitrară sau a urmat o învăţătură ne-ortodoxă – se află în această stare de înşelare." Potrivit Sfântului Ignatie, înşelarea cunoscută drept închipuire „este îndeplinită prin inventarea simţămintelor şi a stării false de har, de unde se naşte o concepţie falsă, greşită a întregii lucrări spirituale .... Asta inventează în

[400] Ibid., p. 144-145.
[401] Ibid., p. 176-177.

permanență stări pseudo-spirituale, o legătură foarte profundă cu Iisus, o comunicare lăuntrică cu el, revelații, voci, bucurii mistice .... Din această lucrare, sângele primeşte o mişcare plină de păcat, înşelătoare, care se arată ca o lucrare dătătoare de har .... Aceasta se îmbracă în masca smereniei, a cucerniciei, a înțelepciunii."

Părintele Serafim arăta că, „Duhul Sfânt se dobândeşte ... prin calea lungă şi anevoiasă a ascezei, 'calea durerilor' ... în cadrul Bisericii lui Hristos." Prin contrast, aşa cum scria Sf. Ignatie, „*închipuirea* îşi risipeşte darurile sale în bogăție neîngrădită şi cu cea mai mare viteză."[402]

În capitolul de încheiere al cărții, Părintele Serafim a confirmat că „este posibil ca ei să pună la îndoială faptul că 'renaşterea harismatică' este o formă mediumistică; asta este o problemă secundară a mijloacelor sau a tehnicii prin care se comunică 'duhul reînvierii harismatice'. Dar faptul că acest 'duh' nu are nici o legătură cu creştinismul ortodox este foarte clar. Şi de fapt, 'duhul' urmează aproape literal 'profețiile' lui Nicolae Berdiaev cu privire la 'noul creştinism'. Acesta înlătură 'spiritul ascetic monahal al ortodoxiei istorice', care îşi expune fățărnicia eficient. El nu este mulțumit cu 'creştinismul conservator care îndrumă forțele spirituale ale omului numai către căință şi mântuire', ci mai degrabă, crede în aparență ca şi Berdiaev că un asemenea creştinism este totuşi 'incomplet', adaugă un al doilea nivel al fenomenelor 'spirituale', nici unul nu are caracterul specific creştin (deşi omul este liber să le *interpreteze* drept 'creştine'), care sunt deschise oamenilor de oricare confesiune fără pocăință şi care nu au nici un fel de legătură cu mântuirea. Se bazează pe 'o nouă eră în creştinism, o spiritualitate nouă şi profundă, care înseamnă o nouă revărsare a Duhului Sfânt' – în totală contradicție cu tradiția şi proorocia ortodoxă ....

Aceasta dovedeşte starea duhovnicească a lumii contemporane, că experiențele 'harismatice' şi 'de meditație' prind rădăcini în rândul 'creştinilor'. Fără îndoială, se manifestă o influență religioasă orientală la aceşti 'creştini', dar numai ca urmare a ceva mult mai esențial: pierderea sentimentului şi gustului creştinismului, fapt care poate pune stăpânire pe sufletele creştine ceva foarte străin creştinismului ca 'meditația' orientală ....

Mişcarea 'harismatică' şi 'meditația creştină' şi 'noua conştiință religioasă' de astăzi care fac parte din cele de mai sus, sunt predecesori ai *religiei viitorului, religia omenirii de pe urmă, religia lui Antihrist*, şi principala lor funcție 'spirituală' este *să aducă la îndemâna creştinilor inițierea drăcească, care era restrânsă până acum la lumea păgână*. Aceste 'experimente religioase' au adesea o natură empirică şi şovăielnică, se află în ele la fel de multă înşelare de sine sufletească, câtă este într-un adevărat ritual de inițiere drăcească; fără îndoială nu fiecare dintre cei care au 'meditat' sau cred că au primit 'botezul spiritului', a primit cu adevărat inițierea în împărăția lui satan. Dar acesta este scopul acestor 'experimente', şi fără îndoială tehnicile inițierii vor fi şi mai eficiente fiindcă lumea se pregăteşte pentru ele prin atitudinile de pasivitate şi deschidere față de noile 'experiențe religioase' care sunt însuflețite de aceste mişcări ....

Împotriva acestei puternice 'experiențe religioase' creştinii ortodocşi adevărați trebuie să se înarmeze serios, *ca să devină pe deplin conştienți de ceea ce este creştinismul ortodox şi cum se deosebeşte de toate celelalte religii 'creştine' sau ne-creştine*.

Creştini ortodocşi! Țineți post după darul pe care îl aveți; să nu devină niciodată un obicei; nu măsurați niciodată cu măsura omului şi nici nu vă aşteptați să fie logic sau pe înțelesul acelora care nu înțeleg nimic mai presus de mintea lor ori al acelora care vor să primească harul Duhului Sfânt în alt fel decât acela pe care ni l-a transmis cea una Biserica lui Hristos. Prin natura ei, adevărata ortodoxie trebuie să arate că nu se potriveşte deloc cu vremurile astea demonice, o minoritate restrânsă de 'proşti' şi

[402] Ibid., p. 200-201.

dispreţuiţi, în miezul unei 'renaşteri' religioase însufleţite de un alt fel de duh. Dar să ne sprijinim pe cuvintele Domnului nostru Iisus Hristos: *Nu te teme, turmă mică, pentru că Tatăl vostru a binevoit să vă dea vouă împărăţie* (Luca 12, 32)."

SCRIIND *Ortodoxia şi religia viitorului*, Părintele Serafim a folosit o metodă care s-a dovedit a fi cea mai eficientă pentru cititorii din vremurile moderne. Fie că scrie despre religiile orientale, OZN-uri sau fenomene harismatice, Părintele Serafim spunea întotdeauna că mai întâi să vorbească evidenţa înainte de a trage concluzii categorice. Uneori, ca în cazul practicilor pe care oricare cititor creştin le-ar recunoaşte de îndată ca păgâne, avea nevoie de câteva pagini; în alte cazuri, ca atunci când vorbeşte despre fenomenele harismatice, era necesar mai mult material ca evidenţă.

În *Ortodoxia şi religia viitorului*, faptele şi descrierile din fiecare capitol duc la o concluzie deosebită şi toate concluziile personale culminează la sfârşitul cărţii într-un mesaj de unitate şi claritate uimitoare. Întrucât toate părţile duc către un singur final, este important să se citească cartea în întregime.

O altă calitate a scrierii Părintelui Serafim este concizia – pe care Helen Kontzevici a folosit-o întotdeauna în scrierile sale şi pe care a apreciat-o la Părintele Serafim. La sfârşitul cărţii, Părintele Serafim a afirmat că fusese „restrâns" dinadins. El scria, „intenţia noastră a fost de a prezenta o imagine cât se poate de liniştită şi obiectivă a purtărilor religioase ne-creştine care pregătesc calea pentru 'religia viitorului'; am atins foarte puţin unele 'istorisiri cutremurătoare' ale cultelor menţionate în această carte: relatări adevărate care arată ce se petrece când legătura cuiva cu puterile drăceşti nevăzute devine completă."

Totuşi, în ajunul publicării ediţiei revizuite a cărţii, lumea întreagă a devenit imediat conştientă de cea mai rea dintre aceste 'istorisiri cutremurătoare': sinuciderile în masă a aproape o mie de membri ai cultului din „Jonestown", Guyana. Într-un epilog, Părintele Serafim a vorbit despre spiritismul lui Jim Jones care l-a legat de „noua conştiinţă religioasă" (Jones spunea că el este „profet sau medium pentru entităţi decorporalizate dintr-o altă galaxie"), cât şi despre comunismul său care l-a legat de revoluţia nihilistă a sec. XX (el a lăsat moştenire toate bunurile comunităţii Jonestown – vreo şapte milioane de dolari – partidului comunist al URSS). În fenomenul lui Jim Jones şi al urmaşilor săi, Părintele Serafim a văzut „amestecarea neobişnuită a religiei şi politicii care este necesară pentru râvnitorii lui Antihrist, conducătorul politico-religios al omenirii celei de pe urmă."

DEŞI Părintele Serafim a evitat senzaţionalul în mod voit, unii cititori consideră concluziile sale aspre şi neîndurătoare; şi este adevărat că în lucrările sale publicate, nu a ocolit chestiunile controversate. Întrucât pretutindeni aveau loc înşelări ale adevărului creştin – de la cele strigătoare la cer până la cele foarte subtile – el nu s-a putut ascunde după deget; el trebuia să nu facă compromisuri. Totuşi, cu toată asprimea sa, când arăta înşelările dracilor care puteau duce buna intenţie la pierzare, avea dragoste şi milă când îşi păstorea oamenii. Astfel, după ce vorbea cu câţiva creştini sinceri care participau la mişcarea harismatică şi citise capitolul său despre acest subiect, a devenit mai conştient de simţămintele lor şi a putut înţelege mai bine latura personală a problemelor pe care le discuta. În ediţia revizuită, a adăugat un paragraf referitor la acest ton mai personal:

„Această carte a fost citită de mulţi oameni care au participat la 'renaşterea harismatică'; mulţi dintre ei au părăsit apoi această mişcare, recunoscând că duhul pe care l-au întâlnit în fenomenele 'harismatice' *nu* era Duhul Sfânt. Adepţilor mişcării 'harismatice' care citesc acum această carte, vrem să le spunem: Aveţi poate sentimentul că mişcarea 'harismatică' este ceva bun în foarte mare măsură (deşi s-ar

putea să aveți rezerve față de unele lucruri pe care le-ați văzut ori trăit acolo); nu puteți crede că în această mişcare este ceva drăcesc. Spunând că mişcarea 'harismatică' este de inspirație mediumistică, nu negăn *întreaga* voastră experiență din cadrul mişcării. Dacă v-ați trezit la pocăință pentru păcatele voastre, la conştientizarea că Domnul Iisus Hristos este Mântuitorul lumii, la dragoste curată pentru Dumnezeu şi pentru aproapele – toate astea sunt cu adevărat foarte bune şi nu se vor pierde prin părăsirea mişcării 'harismatice'. Dar dacă credeți că experiența 'vorbirii în limbi' sau 'profețirea' sau orice altceva 'supranatural', ce ați trăit, este de la Dumnezeu – atunci această carte vă cheamă să descoperiți că tărâmul adevăratei experiențe creştine duhovniceşti este mult mai adânc decât ați simțit până acum, că şiretlicurile diavolului sunt mult mai subtile decât v-ați închipuit, că voia firii noastre omeneşti căzute de a lua amăgirea drept adevăr, starea emoțională de bine drept experiență duhovnicească, reprezintă ceva cu mult mai grav decât vă închipuiți."[403]

Părintele Serafim a procedat la fel şi cu cei care căutau cu sinceritate adevărul în religiile orientale. Într-o scrisoare către un tânăr, cercetător al scrierilor lui René Guénon, fiind interesat de religiile orientale din punct de vedere intelectual, Părintele Serafim i-a vorbit despre propria sa experiență cu privire la Guénon şi studiile orientale. În cele din urmă a concluzionat: „Îmi amintesc acum cu dragoste de René Guénon, primul meu îndrumător real întru Adevăr şi mă rog să iei de la el numai ce este bun şi să nu laşi să te înlănțuie limitele sale .... Psihologic vorbind, 'înțelepciunea orientală' nu este pentru noi care suntem trup şi suflet ai apusului; creştinismul ortodox este în chip limpede tradiția care ne-a fost dată nouă – şi aceasta se poate vedea în Europa apuseană a primelor zece veacuri, înainte de căderea Romei de la ortodoxie. Dar ortodoxia nu este o 'tradiție' ca oricare alta – o 'transmitere' a înțelepciunii spirituale a trecutului; Adevărul lui Dumnezeu este aici şi acum – el ne dă legătura imediată cu Dumnezeu cum nu poate să facă nici o altă tradiție. Sunt multe adevăruri în alte tradiții, atât cele transmise dintr-un trecut când oamenii erau mai aproape de Dumnezeu, cât şi cele descoperite de cei dăruiți cu minte înțeleaptă; dar Adevărul întreg este numai în creştinism, în revelația lui Dumnezeu înaintea oamenilor. Un exemplu: se află şi în alte tradiții învățături despre înşelarea duhovnicească, dar nici una nu este atât de desăvârşită ca învățăturile sfinților părinți ortodocşi; şi mai important decât atât, aceste înşelări ale diavolului şi ale firii noastre căzute se află pretutindeni şi sunt atât de profunde că nimeni nu poate scăpa de ele dacă Dumnezeu revelat de creştinism n-ar fi atât de aproape ca să ne slobozească de ele. La fel: tradiția hindusă învață multe lucruri adevărate despre scopul lui Kali Yuga; dar cel care *cunoaşte* aceste adevăruri cu mintea nu va avea nici o nădejde să se lupte cu ispitele acestor vremuri, şi mulți dintre cei care îl vor recunoaşte pe Antihrist când va veni i se vor închina lui – numai puterea lui Hristos dată inimii, va avea tăria să se lupte cu el.

DUPĂ publicarea cărții *Ortodoxia şi religia viitorului*, Mânăstirea Sf. Gherman a fost vizitată de oameni care participaseră la fenomenele descrise. La 25 noiembrie 1976, Părintele Serafim a scris în jurnalul său: „Astăzi vine în vizită la sfârşit de săptămână B. G. El s-a născut ortodox (grec) în Stokton, apoi a devenit călugăr 'yoghin creştin' până când secta sa swami a scăpat de influențele creştine şi i-a spus că va trebui să plece întrucât creştinii ortodocşi şi evreii nu puteau renunța la religia lor. El s-a întors la locul său de origine pentru a porni de la capăt, iar acum, de câteva luni frecventează Biserica Greacă din Stockton, interesându-l viața monahală. Pleacă duminică, şi pare mulțumit de şederea sa aici şi de ideea de a se întoarce mai târziu să petreacă mai multă vreme, ca o parte a unui pelerinaj la mai multe mânăstiri ortodoxe."

[403] Ibid., p. 174-175.

Au venit şi cei care sufereau de înşelare duhovnicească, despre care vorbise Părintele Serafim în cartea sa. În iulie 1976, un tânăr cu numele Jeff a venit într-o vizită, la sfârşit de săptămână, fiind adus la mânăstire de un ortodox din San Francisco. În jurnalul Părintelui Serafim scrie: „Duminică, Părintele Serafim are o discuție lungă cu Jeff, provenit dintr-un mediu protestant, care vreme de câțiva ani (acum are 27) a avut experiențe neobişnuite – a văzut chipuri şi puteri neobişnuite – mai ales în legătură cu strădaniile unui cult de a-l 'atrage' mai târziu. Nimeni nu-i poate explica experiențele pe care le-a avut, şi citind pe Sf. Simeon Noul Teolog, se întreabă dacă experiențele sale ar putea fi apropiate de cele ale Sfântului – mai ales o vedenie a 'apei vii'. Părintele Serafim explică faptul că experiențele sunt de la diavol, nu sunt neobişnuite în zilele noastre şi că răspunsul său trebuie să devină ortodox – după care sensibilitatea lui psihică probabil se va micşora şi va începe viața duhovnicească. Ce vremuri stăpânite de diavol trăim!"

Povața Părintelui Serafim arată povața dată de Sf. Ignatie Brianceaninov unui călugăr care era în aceeaşi stare. Călugărul, care fusese dus de „închipuire" să creadă că era mare ascet şi vizionar, i-a spus Sf. Ignatie că era cuprins mereu de căldură foarte mare şi auzea că îngerii îi spuneau să zboare prin aer spre Mt. Athos. Când a urmat sfatul Sfântului, să trăiască o viață umilă monahală, fără să-şi asume faptele ascetice după voia sa (şi să trăiască cu picioarele pe pământ dacă era ispitit să zboare pe fereastră), toate „puterile lui deosebite" au dispărut şi el a putut să pună un nou început pe o bază reală.

După cum s-a spus mai sus, cartea Părintelui Serafim a avut un mare efect asupra câtorva „harismatici" care au citit-o. Un exemplu a fost un pelerin cu numele Dan, care a vizitat mânăstirea în 1974. Părintele Serafim a scris, „în timpul scurtei sale vizite, a ieşit la iveală povestirea tânărului. El provenea dintr-un mediu protestant conservator pe care l-a considerat fără conținut duhovnicesc şi bunica sa penticostală îi deschisese drumul către experiențele 'spirituale': în clipa când a atins o Biblie care i-a fost dată, a primit 'daruri spirituale' – fapt foarte remarcabil, el a fost urmărit de un 'spirit' nevăzut care i-a dat îndrumări precise – unde să meargă şi ce să facă, şi i-a putut hipnotiza pe alții şi să-i facă să leviteze (talent pe care l-a folosit cu bucurie pentru a teroriza cunoştințele ateiste). Uneori el se îndoia că 'darurile' lui erau de la Dumnezeu, dar aceste îndoieli au fost biruite când el cugeta la faptul că 'sărăcia' sa spirituală se diminuase, că 'renaşterea sa spirituală' săvârşise legătura *cu Biblia* şi că părea că el ducea o viață foarte bogată în rugăciune şi 'duhovnicie'. Cunoscând ortodoxia la această mânăstire şi mai ales după citirea articolului despre 'renaşterea harismatică', el a recunoscut că a găsit aici prima explicație completă şi clară a experiențelor sale 'duhovniceşti'; cel mai probabil, 'duhul' său era rău."

Dan citise articolul despre „renaşterea harismatică" în serial, în *Cuvântul ortodox*. Mai târziu, când Părintele Serafim a inclus acest articol în cartea sa, el a relatat povestirea lui Dan în prefață, fără să-i pomenească numele. După vreun an, Dan a venit din nou la mânăstire, spunându-le părinților că părăsise activitățile „harismatice", fiind prea înfricoşătoare. Dându-i-se cartea *Ortodoxia şi religia viitorului*, s-a recunoscut ca unul dintre personajele de acolo.

Mai târziu părinții au primit această scrisoare de la o femeie din Missouri:

> Dragi domni,
>
> Capitolul despre „Renaşterea harismatică" este minunat. Din experiența mea, este „la fel"! Ați înțeles foarte bine toată această realitate. Noi, „protestanții", care ne simțim atât de lipsiți de orice putere sau tărie pentru aceste vremuri în continuă înrăutățire, ne străduim mai mult decât se arată în problemele bisericii noastre, şi în această strădanie spre tărâmul harismatic vedem o dovadă de putere

care nu se manifestă în situațiile noastre. La început suntem impresionați. Dar apoi începem să ne dăm seama de unele erezii în practică şi în înțelegere. Totul se petrece atât de uşor – aceste „puteri" ale tămăduirii, profeției, etc. – şi în chip limpede oamenilor de o foarte mică adâncime duhovnicească. Cel puțin astea sunt rezervele mele. Şi apoi vrem să dăm înapoi. Dar spre ce anume? Încotro? Ortodoxia voastră, care mie îmi aduce putere şi frumusețe şi sfințenie şi semne adevărate de strădanie în purtarea omului, care văd că lipsesc în alte religii. Adaug un pamflet, care m-am gândit că v-ar putea interesa cu privire la mişcările harismatice. În locul adevăratei smerenii, observ o îndreptățire de sine care izvorăşte din interiorul grupurilor harismatice, ceea ce mă întristează. Mulțumesc pentru sfaturile date.

CONVERTIREA Părintelui Serafim la adevăratul creştinism, de la religiile orientale, i-a dat o ascuțime de mare preț cu care să ajungă la oameni care încă erau prinşi în mrejele acestui tărâm. Iată o relatare a unui student de colegiu care se specializează în studii religioase, care l-a cunoscut pe Părintele Serafim la vârsta de 19 ani:

„Deşi primisem educație 'creştină' într-un sens destul de liber, de la un coleg de la colegiu, începusem să studiez şi să practic pentru o vreme zen budismul. Când am cunoscut prima dată creştinismul ortodox prin intermediul câtorva colegi şi am participat la prima slujbă ortodoxă, am fost mişcat adânc. Inima mea a răspuns de îndată, chiar dacă mintea nu înțelegea. Curând după aceea, am fost invitat în camera studenților ortodocşi – tineri convertiți înflăcărați care căutau mai mulți convertiți. Îndată au început să-mi spună că 'toți dumnezeii neamurilor sunt idoli' (Psalm 95, 5) – pomenind cartea Părintelui Serafim ca dovadă. M-am supărat. Am simțit că cel puțin ei trebuiau să mă cunoască înainte de a-mi ataca convingerile. Dar, mai important, am simțit că ei nu ştiau despre ce vorbeau. Ce ştiau ei despre zen budism? Ei erau comvertiți de la luteranism şi anglicanism şi probabil nu stătuseră toată viața lor în postura lotus! Atunci am simțit că experiențele mele erau 'neutre' din punct de vedere spiritual. Eu nu mă închinasem niciodată la vreun idol cu opt brațe şi nici nu îmi dorisem aceasta. Arsesem tămâie, m-am aşezat pe *zafu* şi 'mi-am numărat inspirațiile'. Sub influența filosofiei zen, crezusem că 'Dumnezeu' este impersonal: 'Mintea Unică', 'Sinele cel Mare', etc.

Studenții mi-au dat cartea *Ortodoxia şi religia viitorului*. În lăuntrul meu am simțit că era mult adevăr în cartea aceea, dar în acelaşi timp am simțit că nu eram pregătit. 'Voi ajunge acolo când voi fi pregătit', mă gândeam. – Dar nu voi fi forțat.

Apoi l-am cunoscut pe Părintele Serafim, când a venit în campusul colegiului şi totul s-a limpezit. Prietenii mei ortodocşi (până acum i-am iertat) mă făcuseră să cred că Părintele Serafim fusese cândva foarte apropiat de hinduism (privind retrospectiv, cred că ei gândeau astfel fiindcă citiseră fragmente din capitolul femeii care se convertise de la hinduism, fără să observe că acel capitol nu fusese scris de Părintele Serafim). Când l-am întrebat despre asta, a zis: 'Nu, mă interesa mai mult budismul.' Asta m-a făcut să mă simt mai aproape de el. L-am întrebat despre conceptul de 'Dumnezeu impersonal', ceva ce mă tulburase o vreme. Cred că mă aşteptam la un răspuns savant de la un om atât de inteligent – dar nu asta voiam. În schimb, mi-a spus ceva simplu şi realist ce se adresa direct inimii mele. Avea înțeles desăvârşit, atât la nivel rațional, cât şi la un nivel mai adânc. Mi-am dat seama că Părintele Serafim nu vorbea ca unul inteligent care repetă expresii ortodoxe 'corecte', ci ca unul care *ştia* cine experimentase ambele laturi, şi de aceea cuvintele lui aveau putere. El cunoştea despre budism infinit mai mult decât

mine. Întâlnirea mea cu el a fost un punct de cotitură pentru mine, care m-a dus la botezul în cadrul Bisericii celei adevărate a lui Iisus Hristos.

Când am citit *Ortodoxia şi religia viitorului*, parcă citeam o parte din mine, ceva ce eu cunoscusem tot timpul în sufletul meu."

UN cititor al cărţii *Ortodoxia şi religia viitorului*, a comentat: „Cu câţiva ani în urmă, când am citit această carte, mi se părea că este foarte 'departe' de mine. M-am gândit: Părintele Serafim descrie aici mişcări *de hotar* – lucrul acesta nu poate să acţioneze asupra lumii. Totuşi, acum, în 1990, văd altfel lucrurile. Tot ce spunea Părintele Serafim era adevărat."

Oricine cercetează lumea din zilele noastre, vede că formarea unei „noi spiritualităţi" a progresat în direcţia pe care a descris-o Părintele Serafim. Când Părintele Serafim a scris cartea, termenul „new age" nu era în vorbirea obişnuită, deşi era foarte cunoscut în grupurile masonice, esoterice şi anticulturale. Astăzi a ajuns un cuvânt stindard pentru o întreagă mişcare mondială – şi o afacere de multe bilioane de dolari.

Totuşi, manifestările exterioare mai strălucitoare ale acestei mişcări, pot avea în cele din urmă, o atracţie limitată. Mult mai semnificativ este faptul că *ideile* „new age", imaginea lumii a „noii conştiinţe religioase", intră tot mai mult în toate sferele gândirii şi activităţii umane. Astfel, „new age" a devenit mai puţin o mişcare organizată decât o înrâurire care pătrunde pretutindeni: în psihologie, sociologie, istorie, arte, religie, educaţie şi guvernare. Spitalele de psihiatrie din toată ţara au instituit programe „new age": meditaţie orientală, psihologie transpersonală, bio reacţie înversă, şi meditaţie pe muzică. Corporaţii de mare importanţă cum ar fi General Motors şi AT&T organizează pentru angajaţii lor cursuri despre „gândirea new age", unde se învaţă vizualizarea, hipnoza, „vindecarea psihică" şi alte psihotehnologii. Chiar în şcolile publice, subvenţionate de guvern, mediumismul sub numele de „canale" se învaţă ca mijloc de „vindecare interioară". Un consorţiu de părinţi preocupaţi din Connecticut a spus ce se întâmpla în clasă: „În numele descoperirii 'scopului vieţii' lor, copiii sunt învăţaţi să intre în transă intrând în comunicare cu 'spirite călăuzitoare'. Practicarea exerciţiilor yoga şi a tehnicilor de control al minţii sunt alte exemple ale acestui program."[404]

Din nefericire, bisericile creştine urmează aceleaşi tendinţe primejdioase, târându-se în ţărâna mersului lumii spre apostazie. În 1970, Părintele Serafim scrisese: „Necunoaşterea profundă a adevăratei experienţe spirituale creştine din vremurile noastre produce o 'spiritualitate' creştină falsă a cărei natură este foarte asemănătoare cu 'noua conştiinţă religioasă'." Cu câţiva ani înainte de a deveni foarte populare „canalele" entităţilor imateriale ca un capriciu „new age", Părintele Serafim vorbise cum „harismaticii" erau „canale" ale „Duhului Sfânt". Dar chiar dacă lăsăm la o parte întreaga problemă a „renaşterii harismatice", prognoza făcută de el a venit din alte zone. După cum scrie adepta „new age", Marilyn Ferguson, în cartea *The Aquarian Conspiracy*: „Un număr sporit de biserici şi sinagogi au început să-şi extindă contextul, sprijinind organizaţiile pentru progresul personal, centrele de vindecare holistică, slujbele pentru vindecare, activităţile de meditaţie, transformarea conştiinţei prin muzică, instruirea întoarcerilor în timp."[405] În Detroit, de exemplu, cursurile „Silva pentru controlul minţii" au fost ţinute de un preot şi o maică, ambii romano-catolici. În Bloomfield Hills, Michigan, o biserică episcopală a patronat un centru de sănătate holistică. În New York, Catedrala episcopală Sf. Ioan Teologul a prezentat predicile lui David Spangler – membru în conducerea Fundaţiei *Findhorn*, care a spus că pentru a intra în „new age" este necesară „iniţierea luciferică". În Oakland, California, „Institutul

[404] Cetăţeni din Connecticut pentru învăţământ constituţional, 22 ianuarie 1980.
[405] Marilyn Ferguson, *The Aquarian Conspiracy* (Los Angeles: J. P. Tarcher, Inc., 1980), p. 369.

pentru spiritualitatea bazată pe creaţie", romano-catolic, a susţinut un „creştinism" redefinit care respinge atitudinea ascetică creştină. În Seattle, Washington, un pastor senior al bisericii baptiste (care este pastor şi al adunării baptiste americane) a predicat că Iisus Hristos a fost un om care şi-a dat seama de divinitatea Lui, şi că oricine poate să facă acelaşi lucru – prin yoga kundalini, printre alte tipuri de meditaţii. Şi în bibliotecile creştine din toată America, se pot găsi cărţi care conţin opiniile mişcării „new age" – de la meditaţie la gândirea pozitivă pentru a sprijini o „nouă ordine mondială". Cartea publicată de *Adunarea creştină inter-universitară* şi *Paulist Press*, pretinde că este *păcat* dacă creştinii nu sprijină scopul unei „noi ordini economice" şi „noi ordini mondiale".[406]

În catolicismul roman contemporan, care a învăţat asemenea lucruri de la Teilhard de Chardin, există acum o mişcare de a-şi însuşi teoriile lui Carl Jung, unul dintre părinţii mişcării „new age". Jung, care a participat la şedinţe de spiritism şi a spus că are „spirite călăuzitoare", a afirmat că îndepărtarea „laturii întunecate" este partea slabă nefastă din religia noastră, şi că de aceea este nevoie să se adauge la Sfânta Treime a patra *Ipostază* – Lucifer! Teoriile sale sunt acum îmbrăţişate de „teologii" romani în cărţi foarte cunoscute ca *Răutatea noastră* de Părintele John Dourley, şi terapia sa psihică se practică în unele biserici romano catolice, şi de către călugării şi maicile din unele mânăstiri.[407] Au mai intrat în această mişcare şi bisericile episcopale şi protestante (mai ales metodiste): un număr sporit de preoţi protestanţi lucrează şi ca analişti ai lui Jung.[408]

Concluziile Părintelui Serafim despre OZN-uri au venit şi din noile evoluţii. Acum este o conştienţă tot mai sporită, nu numai la nivel ştiinţific, ci şi popular, că fenomenul OZN nu este doar o problemă a fiinţelor de pe alte planete care se află în nave spaţiale, care pătrund în domeniul psihic şi ocult, şi că „extratereştrii" locuiesc cu noi pe pământ. Iarăşi, imaginea – răspândită de regizorul Steven Spielberg în filmele sale *Întâlniri secrete* şi – despre extratereştri binevoitori şi chiar „drăgălaşi", este înlocuită acum de o imagine mai aproape de adevăr. Cu experienţele descrise de Whitley Streiber în cartea sa *Comuniune*, publicului i s-a arătat că aşa numiţii „vizitatori" sunt de fapt fiinţe nemiloase, rele, care îşi varsă tulburările psihice asupra celor care vin în legătură cu ele (acest aspect al fenomenului potrivindu-se foarte bine cu dovezile strânse de cercetătorii Vallee şi Hynek). Streiber scrie: „Am simţit o primejdie de nespus. Era iadul pe pământ, şi nu mă puteam mişca, nu puteam striga şi nici nu puteam fugi. Eram nemişcat ca un mort, suferind chinuri lăuntrice. Totul era cumplit şi urâcios, mârşav şi ascuns şi prevestitor de rău ...." Streiber spune că „vizitatorii" erau asociaţi şi cu mirosuri specifice – printre care, miros „ca de sulf", cum se istoriseşte în Vieţile sfinţilor de demult în întâlnirile cu dracii. Poate că cel mai trist „semn al vremii" din perioada post-creştină este faptul că foarte mulţi oameni sărăciţi din punct de vedere spiritual preferă acum să se afle în legătură cu aceşti „vizitatori" cumpliţi şi nemiloşi în loc să se simtă singuri în universul impersonal, aşa cum li se pare lor. Noua revistă *The Communion Letter* afirmă: „Oameni din toată lumea întâlnesc în casele lor şi chiar pe stradă fiinţe necunoscute ... în vise şi în cursul nopţii." Revista cere oamenilor să „învăţaţi să le răspundeţi vizitatorilor cu folos şi eficient dacă apar în viaţa voastră. – Descoperiţi misterul, minunea şi frumuseţea experienţei ... lucrurile pe care împrejurările obişnuite nu le vor descoperi ... adevărurile necunoscute şi minunate care ţâşnesc din caracterul ascuns."

---

[406] Constance E. Cumbey, *Primejdiile ascunse ale curcubeului: Mişcarea New Age şi venirea epocii violenţei* (Shreveport, Louisiana: Huntington House, 1983), p. 157.

[407] Deborah Corbett, „Suferinţa pentru Adevăr: Privire asupra *Răului care suntem noi: critica creştinismului făcută de Jung* de John P. Dourley", *Epiphany Journal* (Primăvara, 1986), p. 82-90.

[408] Deborah Corbett, „Provocarea Jungiană faţă de creştinismul modern", *Epiphany Journal*, (Vara, 1988), p. 33-40.

În faţa acestor lucruri, credinciosul creştin nu poate să pună la îndoială cuvintele Părintelui Serafim că într-adevăr „satan umblă acum gol în istoria omului.”

ESTE interesant de observat că anul 1975, când a apărut cartea Părintelui Serafim, a fost un an semnificativ pentru „noua conştiinţă religioasă”. Aceasta s-a întâmplat când ocultista decedată Alice Bailey – unul dintre fondatorii de bază ai mişcării *new age* de astăzi şi vrăjmaş declarat al creştinismului ortodox – a dat permisiunea discipolilor să răspândească public prin toată media teoriile „new age” ţinute ascunse până acum. În timpul acelui an, David Spangker împreună cu o mulţime de alţi adepţi şi organizatori „new age” şi-au început activitatea publică.

Scopurile „new age” au fost plănuite dinainte, în scrierile următorilor: Elena Blavatskaia (fondatoarea societăţii teosofice, care l-a numit pe satan „adevăratul creator şi binefăcător al ... omenirii”), Alice Bailey, Nicholas Roerich, Helena Roerich (autoarea scrierilor agni yoga) şi H. G. Wells. Astăzi, unele cercuri *new age* vorbesc despre „planul” pentru o „nouă ordine mondială”, care va include un sistem universal de cărţi de credit, taxă universală, şi o putere internaţională care va controla aprovizionarea lumii cu alimente şi sistemele de transport. Societăţile esoterice *new age* susţin că trebuie să îndeplinim „deschiderile planetare” în cea mai mare parte pentru realizarea „planului”. Potrivit lui Benjamin Creme – urmaş al primilor ocultişti Blavatskaia şi Bailey – bisericile creştine „revitalizate” şi lojele masonice vor fi folosite pentru aceste iniţieri. După cum vedem, David Spangler – şi el discipol al scrierilor lui Bailey, şi un alt membru al Departamentului directorilor puternicei „iniţiative planetare pentru lumea pe care o alegem”, situată în Piaţa Naţiunilor Unite – a afirmat că aceste iniţieri vot fi „luciferice” în esenţa lor esoterică: „Lucifer lucrează în fiecare dintre noi pentru a ne aduce la plenitudine ca să intrăm în *new age* ... fiecare dintre noi este adus la punctul pe care eu îl numesc iniţierea luciferică .... Lucifer vine să ne dea ultimele ... iniţieri luciferice ... cu care se vor confrunta mulţi oameni, căci este iniţierea în *new age*.”[409]

Spangler repetă teoria lui Alice Bailey, care i-a „dus” de la o fiinţă numită „Djwhal Khul”. Nici Bailey nu a fost prima care a susţinut această mişcare. La sfârşitul sec. al XIX-lea, generalul Albert Pike, liderul lojei masonice scoţiene din Charleston, Carolina de sud, a anticipat o iniţiere luciferică globală într-o scrisoare de confirmare.[410]

Totuşi, mişcarea *new age* este doar nucleul „spiritual”, esoteric al unei mişcări mult mai mari care s-a răspândit în deceniul care a urmat după moartea Părintelui Serafim. Aceasta este mişcarea cu multe aspecte către „globalism”, care îi preocupă foarte mult pe cei ale căror scopuri nu sunt de loc religioase. În ultimii ani, bancheri şi corporaţii cu investiţii internaţionale au făcut eforturi mari pentru scopul lor de dominare a finanţelor mondiale. Aşa cum a avertizat lumea Amiralul Charles Ward, fost membru al foarte elitistului „Consiliu al relaţiilor externe” (care include reprezentanţi ai celor mai mari firme bancare din lume): „Clica cea mai puternică din aceste grupuri elitiste au un obiectiv comun – ei vor să aducă pierderea suveranităţii şi a independenţei naţionale a Statelor Unite. O a doua clică a membrilor internaţionali din acest Consiliu ... cuprinde bancherii internaţionali din Wall Street şi agenţii lor cei mai importanţi. Mai întâi, ei vor monopolul bancar internaţional din orice putere ar sfârşi în controlul guvernamental global.”[411]

Pentru scopul globalismului, mişcarea *new age* a creat ceea ce Joseph Campbell a numit o „nouă mitologie planetară”: o mitologie care susţine că omul este perfectibil

---

[409] David Spangler, *Meditaţii asupra lui Hristos* (Scotland: Findhorn Community Press, 1978), p. 40, 44.

[410] Vezi Tal Brooke, *Când va fi o singură ordine mondială* (Eugene, Oregon: Harvest House Publishers, 1989), p. 176.

[411] Rear Admiral Chester Ward, *Review of the News* [Revista ştirilor], 9 aprilie 1980, p. 37-38. Citat în Tal Brooke, *Când va fi o singură ordine mondială*, p. 263.

în esenţă prin procesul „evoluţiei" şi că sunt deja oameni care au atins această stare şi pot astfel să înfăptuiască visul chiliastic (Împărăţia lui Dumnezeu pe pământ). O asemenea „mitologie" duce spre scopul final al „noii conştiinţe religioase", care trebuie să-l aducă pe Mesia care este propriu pentru *new age*: aşa numitul „Maitreya – Hristosul". Potrivit scrierilor lui Alice Bailey, „îngerii" vor apărea împreună cu acest Hristos fals pentru a-i convinge pe oameni că trebuie să-l urmeze.

DIN tot ce s-a spus mai sus, se poate vedea cum, în anii care au urmat publicării cărţii Părintelui Serafim şi mai ales după moartea lui, formarea unei „religii a viitorului" actuale a devenit foarte reală şi de crezut. Acum vedem şi mai clar cum omenirea se deschide către „secerişul drăcesc" pe care l-a prevăzut Părintele Serafim, în care mulţimile lumii – inclusiv creştinii bine-intenţionaţi – pot fi iniţiaţi în domeniul dracilor.

În ultimul veac, filosoful ortodox rus Ivan Kireevski a explicat cum dobândirea gândirii patristice deschide ochii pentru a vedea cele ce alţii nu le pot vedea: „Mintea ortodoxă stă în punctul în care toate căile se intersectează. Aceasta se uită cu atenţie pe fiecare cale şi din punctul său unic favorabil, vede condiţiile, primejdiile, foloasele şi ultima destinaţie a fiecărui drum. Aceasta examinează fiecare cale din punct de vedere patristic, căci convingerile personale vin în contact real, nu ipotetic, cu cultura înconjurătoare." Alexei Young a observat, „Aceste cuvinte descriu perfect gândirea Părintelui Serafim şi explică de ce atât de mult din ce a scris el avea o puternică mireasmă 'profetică'. *Nu* era din pricină că era un fel de bătrân clarvăzător sau 'oracol', ci pentru că, fiind înrădăcinat în înţelepciunea părinţilor şi aplicând aceste principii patristice în viaţa de zi cu zi, el a văzut limpede ce aşteaptă cei care organizează viaţa (atât în societate cât şi în Biserică) potrivit spiritului acestei lumi."

La mijlocul anilor '70, când Părintele Serafim scria despre primejdia cultelor neo-păgâne, erau în preajmă alţi „păzitori de cult" (deşi atunci nu li se dădea mare atenţie, când „sperietoarea de cult" a lovit America în 1979, în masacrul de la Jonestown). Totuşi, fără principiile patristice ale vieţii duhovniceşti, ei nu şi-au putut da seama de unitatea de bază care este în spatele fenomenelor OZN, religiilor orientale, şi a „renaşterii harismatice" – toate având tehnici mediumistice pentru a intra în legătură cu duhurile căzute sub diferiţi călăuzitori.

Acum, că mişcarea *new age* a devenit atât de cunoscută şi puternică, s-a publicat şi un număr de cărţi de „atenţionare", scrise de autori creştini. În 1983, la un an după moartea Părintelui Serafim, una dintre aceste cărţi a devenit un *bestseller* în rândul creştinilor protestanţi: *Primejdia ascunsă a curcubeului: mişcarea new age şi venirea epocii noastre barbare*, de Attorney Constance E. Cumbey. Deşi această carte nu este insuflată de principiile patristice şi poate avea concluzii exagerate, a venit ca un foarte necesar deschizător de ochi pentru lumea creştină, dând la iveală fapte puţin cunoscute despre esenţa mişcării *new age* şi despre colaborarea organizaţiilor religioase, politice, economice, de sănătate şi mediu activând în direcţia „noii ordini mondiale". După apariţia cărţii, Constance Cumbey a mers într-un turneu de conferinţe, apărând de multe ori la televizor şi radio dând interviuri şi discutând cu lideri *new age* de notorietate ca Benjamin Creme. Apoi, în 1989, ea a dat peste *Ortodoxia şi religia viitorului*. Această carte, scrisă de un predecesor în domeniul ei, a fost ca o revelaţie pentru ea, scriind obştii Sf. Gherman: „Un binefăcător necunoscut mi-a trimis o carte a Părintelui Rose, cu vreun an în urmă şi o consider cea mai importantă carte pe care am citit-o despre acest subiect. Citindu-l pe Părintele Rose înseamnă să bei apă curată după ce te-ai tăvălit în noroi! Am recomandat-o multor oameni în interviurile mele publice şi la radio."

Din cele 40 de cărți pe care le-a publicat obştea în timpul vieții Părintelui Serafim – 20 în limba engleză şi 20 în limba rusă – *Ortodoxia şi religia viitorului* a fost cea mai populară. Acum se află la a cea de a şasea ediție engleză.

În Rusia, impactul cărții a fost cu mult mai mare decât în America – chiar fără să fie publicată în Rusia! În timpul vieții, Părintele Serafim a aflat că fusese tradusă în limba rusă, în spatele cortinii de fier, dar nu a ştiut niciodată rezultatele uimitoare. După moartea sa, traducerea rusească (sau mai multe traduceri) s-au distribuit pe ascuns printre credincioşii din *întreaga Rusie* în formă de manuscrise nenumărate scrise la maşină. Viețile multor mii de oameni s-au schimbat, fiindcă această carte le-a deschis ochii să vadă primejdiile spirituale ale vremii lor. Cartea este foarte relevantă pentru Rusia de astăzi, unde o societate dominată vreme de 70 de ani de materialismul impus cu forța, cade pradă influenței crescânde a tendințelor spirituale înşelătoare.

Odată cu „deschiderea" țărilor răsăritene europene, părți din foarte cunoscutul manuscris „clandestin" al cărții *Ortodoxia şi religia viitorului* s-au publicat în ziarele din Rusia. Capitolul despre „Miracolul unui fachir şi Rugăciunea lui Iisus" şi cel despre fenomenul OZN au apărut împreună cu informații biografice despre Părintele Serafim. În ambele cazuri, articolele au fost publicate pentru a umple o anumită nevoie, întrucât religiile orientale şi experiențele OZN au atras un mare interes în Rusia. Ziariştii au spus că explicația dată de Părintele Serafim acestor fenomene s-a dovedit mai plauzibilă decât oricare alte teorii. Un credincios din Rusia a zis: „Cărțile Părintelui Serafim demonstrează că aceste fenomene care par 'inexplicabile' pot fi explicate potrivit învățăturii patristice ortodoxe, care este trainică, de nădejde, precisă."

Cartea a fost publicată în întregime în 1991 în tiraje de masă, în Rusia. Până acum s-au publicat câteva ediții.[412]

DUPĂ ani de zile, *Ortodoxia şi religia viitorului* a biruit în oamenii dezorientați din pricina nemulțumirii de sine, determinându-i să ia viața spirituală mai în serios. Cartea le-a arătat realitatea, că are loc un război spiritual cu adevărat, o luptă pentru suflete, şi că ei trebuie să *țină adevărul* (Efeseni 5, 15), ca nu să piardă harul lui Dumnezeu care îi duce la rai.

Aceasta a fost intenția Părintelui Serafim, dar el ştia că era numai un început. Cartea a pus bazele pentru alte cărți ale frăției – cărți care îi ajuta pe oameni să meargă mai departe pe calea creştin ortodoxă, dându-le chipul viețuirii în lumea cealaltă şi să să-şi tragă de acolo însuflețirea pentru a *răbda până la sfârşit* şi astfel să dobândească mântuirea.

79

Rădăcini ortodoxe apusene

Pentru cei care însetează după Dumnezeu, ce dulci sunt acele singurătăți îndepărtate cu pădurile lor! Pentru cei care însetează după Hristos, cât de plăcute sunt acele retrageri, care se întind în depărtare, unde numai natura se trezeşte! Toate lucrurile sunt tăcute. Atunci, ca şi cum ar fi sub impulsul tăcerii, mintea se înalță cu bucurie spre Dumnezeul ei, şi se grăbeşte cu mişcări de negrăit. Nu se află acolo tulburare neliniştitoare, nici vreun cuvânt, ci

[412] În cel puțin o ediție, traducătorii au redat titlul greşit: „Ortodoxia şi religiile (pluralul) viitorului", ceea ce deformează mesajul central al cărții. De asemenea, în Introducerea câtorva ediții, există date biografice greşite despre Părintele Serafim. Este de dorit ca aceste greşeli să nu apară în edițiile viitoare.

numai Dumnezeu. Doar sunetul acela dulce străbate liniştea sălaşului îndepărtat. Un murmur mai dulce decât liniştea întrerupe acea stare de linişte blândă, un freamăt sfânt al unei schimbări simple ...

– Sf. Euherie din Lyon[413]

ATRAS de singurătatea pustiei, un bărbat de 35 de ani a mers odată în pădure: „A pornit pe o cale nu prea îndepărtată, ci spre pustia care era aproape de casa lui. Ce spera el să dobândească prin aceasta? De ce nu s-a aşezat într-o comunitate monahală, sau să caute una cu bătrâni mai renumiţi?… Totul în viaţa sa … părea să arate că nu avea nici un 'romantism' religios: nu visa locuri îndepărtate, 'mânăstiri ideale' sau 'bătrâni sfinţi'. El se gândea la un singur lucru: cum, pe temelia ABC-ului vieţii duhovniceşti şi a unei practici strict monahale, să-şi mântuiască sufletul şi să se pregătească pentru împărăţia cerurilor."

Aceste cuvinte puteau să servească pentru a-l descrie pe Părintele Serafim Rose, care s-a aşezat pentru totdeauna în pustie la vârsta de 35 de ani, numai pentru a cunoaşte viaţa călugărească. Dar nu au fost scrise pentru acest scop. Le-a scris Părintele Serafim pentru a-l descrie pe Sf. Roman, vechiul întemeietor din sec. al V-lea al monahismului pustnicesc de pe pământul strămoşilor Părintelui Serafim: Franţa.

Cu cât pătrundea mai adânc în lumea creştină a vechii Franţe (numită Galia pe vremea aceea), Părintele Serafim se minuna de bogăţiile duhovniceşti uitate. Scria într-o scrisoare: „Aerul Galiei veacurilor V şi VI este extrem de înviorător şi însufleţitor." Aici era o întreagă lume ortodoxă – cu aceeaşi evlavie, rânduieli şi viziune ce se află pe pământurile ortodoxiei răsăritene – şi care erau în acelaşi timp în întregime şi ale apusului. Fiind de origine franceză din partea tatălui, Părintele Serafim a găsit aici o legătură vitală cu propriile sale rădăcini ortodoxe. Întrucât la începutul căii monahale, el se insuflase din fenomenul sălăşluirii în pustia din nordul Rusiei, acum el urma să facă acelaşi lucru dintr-un fenomen identic de pe pământul strămoşilor săi. Plecarea căutătorilor de Dumnezeu din vechea Galie în munţii Jura a fost o adevărată prevestire a mişcării care a început în Rusia cu aproape un mileniu mai târziu. In 1976, Părintele Serafim scria unui tânăr aspirant la călugărie, „mânăstirile din Jura sunt extrem de interesante pentru noi, căci ele sunt o pustie împădurită foarte aproape de duhul Tebaidei nordului (sau de Tebaida americană care ar putea exista dacă ar fi suflete care să se potrivească munţilor!)." Este interesant că Părintele Serafim a făcut un studiu profund al Galiei monahale cam în acelaşi timp în care pregătea cartea Tebaida nordului.

Ce l-a atras cel mai mult pe Părintele Serafim la monahismul galic în perioadele sale de început era libertatea şi prospeţimea lui, lipsa instituţionalizării lui. El scria că „rânduielile monahale ale vestului medieval cu guvernarea lor centralizată şi regula uniformei erau necunoscute în această perioadă timpurie de nouă râvnă monahală …. Tonul duhovnicesc al Galiei monahale din aceste veacuri era stabilit de răsăritul ortodox" – datorându-se în mare măsură ostenelilor Sf. Ioan Casian († 435) în aducerea înţelepciunii ascetice a părinţilor pustiei din Egipt.

În scrierile Sf. Grigore de Tours († 594), Părintele Serafim a găsit imaginea cea mai obişnuită a monahismului ortodox apusean din primele veacuri. Părintele Serafim observa: „În zadar vom căuta în scrierile sale o relatare a instituţiilor monahale; vom găsi acolo numele câtorva mânăstiri şi aproape nimic despre rânduiala sau conducerea monahală. Mai întâi, pe el nu îl interesează călugării şi călugăriţele (adică, cei care au fost tunşi în călugărie), ci luptele ascetice şi faptele lor duhovniceşti. In cea mai mare parte el relatează lucrările asceţilor renumiţi pentru sfinţenia şi minunile lor; dar el mai relatează şi istorioarele celor care au apucat pe o cale greşită, reţinându-le ca pe o

[413] Sf. Grigore de Tours, *Vita Patrum*, p. 111.

avertizare pentru cei care îşi vor alege calea luptei duhovniceşti. Atât el, cât şi Galia monahală, îşi concentrează atenţia pe lupta duhovnicească. 'Pustia' împădurită a Galiei ortodoxe din vremea aceea respiră aceeaşi prospeţime şi râvnă şi libertate ca şi pustia Egiptului şi cea a Palestinei, aşa cum se relatează în Istoria lausiacă şi alte asemenea relatări clasice ale monahismului răsăritean timpuriu."[414]

LUCRAREA Arhiepiscopului Ioan cu Biserica Ortodoxă a Franţei şi testamentul pe care îl dăduse obştii de la Sf. Gherman pentru a-şi aminti de sfinţii din apus, stârniseră iniţial interesul părinţilor din vechia Galie. Pentru împlinirea acestui testament, publicaseră materialul despre sfinţii galici în Cuvântul ortodox, în 1969: Viaţa Sf.Ioan Casian de I. M. Kontzevici, urmată de un articol despre „întemeierea monahismului ortodox în apus", de Părintele Serafim.[415] Acest subiect nu fusese abordat până atunci de către scriitorii ortodocşi în limba engleză; şi eforturile părinţilor nu au rămas fără un răspuns surprinzător şi chiar indignant. Pe când lucrau în librărie, doar cu câteva luni înainte de plecarea lor în pustie, un tânăr „discipol ortodox tradiţional" energic a intrat şi a început să defăimeze ultimul număr din Cuvântul ortodox. Pe coperta acestui număr era fotografia insulei monahale Lerins şi cuvintele, „Sf. Ioan Casian şi monahismul ortodox apusean."

„Nu există 'monahism ortodox apusean', „a obiectat vehement studentul de colegiu, şi a început să-şi expună punctul de vedere ortodox răsăritean „tradiţional". Părintele Serafim a ascultat argumentele politicos, dar i s-au părut adolescentine. Nu s-a implicat de loc într-o orientare „anti-apuseană" – aceeaşi orientare care i-a îndemnat pe alţii să-l lovească pe sărmanul Fer. Augustin la fiecare posibil avantaj. El ştia că apusenii aveau neputinţa duhovnicească de a-şi tăia rădăcinile native de dragul unui purism „răsăritean" artificial. Primise sarcina de la Arhiepiscopul Ioan de a le da înapoi creştinilor apuseni moştenirea lor ortodoxă şi chiar asta a intenţionat să facă, indiferent de ce ar putea să spună clevetitorii.

ÎN 1975, Părintele Serafim a ridicat din nou problema Galiei ortodoxe. Pe vremea aceea se afla la mânăstire un frate care se numea Paul, unul dintre cei patru absolvenţi ai primului curs „Noua Academie Teologică Valaam". Fiind convertit la ortodoxie, fratele Paul învăţase latina la un seminar catolic roman. Deşi cunoştinţele de latină ale Părintelui Serafim erau limitate, el citea franţuzeşte cu uşurinţă; şi astfel cei doi s-au putut înţelege cu privire la întregul material scris despre Galia secolelor al V-lea şi al VI-lea.

La 11 aprilie 1975, Părintele Serafim şi fratele Paul au mers împreună la biblioteca Universităţii din California, Berkeley (unde Părintele Serafim îşi obţinuse licenţa şi avea acces la fondul secret), şi au făcut nişte cercetări asupra sfinţilor din apus. Acolo au găsit versiunea originală în limba latină, tipărită într-o traducere franţuzească literală Vita Patrum (Viaţa părinţilor) de Sf. Grigore de Tours. Fiind a şaptea carte a Sf. Grigore, din cele opt Cărţi ale minunilor, această carte avea o valoare deosebită ca sursă originală, întrucât pe mulţi dintre sfinţii despre care a scris Sf. Grigore, i-a cunoscut personal, trei dintre ei, fiindu-i rude apropiate. In mod surprinzător, datorită dispariţiei interesului faţă de primii sfinţi ai apusului,Vita Patrum nu fusese încă tradusă în limba engleză. Părintelui Serafim i-a venit ideea să o traducă şi să o publice; fratele Paul nu a acceptat această idee întrucât trecea printr-o perioadă de incertitudine, neştiind ce să facă cu viaţa sa. In mai puţin de o lună, Părintele Serafim scria în Jurnalul său: „In Duminica Paştelui seara, fratele Paul vine cu un proiect în sprijinul deciziei sale cu privire la felul în care să slujească lui Dumnezeu: să-şi petreacă această vară traducând

---

[414] Ibid., p. 94-95.

[415] [Eugene Rose], „Sf. Casian şi întemeierea monahismului ortodox din apus", *Cuvântul ortodox*, nr. 25 (1969), p. 57-58.

şi adaptând Viaţa părinţilor de Sf. Grigore de Tours, în acelaşi timp rugând fierbinte pe aceşti sfinţi mari ai Galiei să-l ajute să-şi găsească calea în viaţă. Dacă este vrednic să aprecieze şi să facă această jertfă, Dumnezeu îl va răsplăti cu siguranţă."

Părintele Serafim a lucrat împreună cu fratele Paul, verificând traducerea din originalul în limba latină cu versiunea în limba franceză. Până în octombrie lucrarea a fost terminată. Totuşi, înainte de a o prezenta în paginile Cuvântului ortodox, Părintele Serafim a simţit că trebuie să-şi călăuzească cititorii în această abordare. A scris că, „foarte multe izvoare ortodoxe de bază, care sunt deja traduse în engleză, stau nefolosite întrucât nu s-a oferit o abordare sau o introducere adecvată. Să încercăm să oferim această abordare, mai ales cu privire la sfinţii ortodocşi din apus care sunt cunoscuţi atât de puţin creştinilor ortodocşi din America, deşi unii dintre ei au fost slăviţi timp de secole în răsărit."

Articolele Părintelui Serafim despre vestul ortodox, care a cuprins în final peste o sută de pagini publicate, au reuşit să ofere această abordare ca niciodată până atunci, trecând peste prăpastia timpului de secole, permiţându-le celor din apus să pătrundă adânc în duhul vechi al ortodoxiei şi al literaturii ei. Părintele Gherman observa: „Nu era doar o problemă a abordării textelor vechi într-o manieră modernă. Părintele Serafim nu a avut un 'sentiment' modern pentru ele; el a vut un 'sentiment' vechi." Aceasta nu se vede în stilul scris al Părintelui Serafim – întrucât nu este greu să imiţi la suprafaţă „stilul cucernic" al vechilor scriitori, aşa cum au făcut mulţi – cât se află în mintea şi inima care se simt dincolo de cuvinte. Părintele Serafim apare ca un om modern care abordează publicaţiile şi problemele contemporane şi totuşi, în mod evident, el nu gândeşte, nu simte şi nu vede realitatea potrivit spiritului vremii. Ca un creştin şi mai ales ca monah, el respira de fapt acel aer însufleţitor al Galiei vechi. Intr-o zi, pe când cerceta şi scria despre acest subiect, a scris cu entuziasm lui Alexei Young: „Am petrecut toată după amiaza în Galia veacului al VI-lea!"

PRIMUL articol pe care l-a scris Părintele Serafim ca introducere pentru Vita Patrum a fost remarcabilul său „Prolog al sfinţilor ortodocşi ai apusului". Aici a vorbit în detaliu despre câteva izvoare majore ale hagiografiei ortodoxe apusene: Dialogurile şi Viaţa Sf. Martin de Sulpicius Severus, Dialogurile Sf. Grigore cel Mare şi Cărţile minunilor de Sf. Grigore de Tours. Intrucât toate aceste lucrări sunt pline cu relatări de apariţii miraculoase, Părintele Serafim a simţit că este necesar să explice cum tradiţia ortodoxă nu este în nici un caz credulă în acceptarea minunilor sfinţilor. El scria că, „se acordă întotdeauna multă atenţie pentru a avea certitudinea că Vieţile sfinţilor conţin relatări adevărate şi nu născociri; pentru că, fireşte, este adevărat că, în epoca 'ficţiunii' care a început în evul mediu apusean, după separarea finală a Romei de Biserica lui Hristos (1054), au fost introduse astfel de născociri în multe Vieţi ale sfinţilor, dând tuturor izvoarelor latineşti de mai târziu o mare neîncredere. Pe de altă parte, hagiografii ortodocşi şi-au însuşit întotdeauna ca principiu maxima pe care Sf. Dimitrie de Rostov o plasa pe prima pagină a Vieţilor lui: SĂ NU SPUN NICI O MINCIUNĂ DESPRE NICI UN SFÂNT. De aceea în Biserica Ortodoxă manifestă multă grijă ca să se transmită izvoarele originale care spun despre sfinţi: acele Vieţi care se bazează pe experienţa imediată a autorului şi mărturia martorilor care l-au cunoscut personal. Astfel se păstrează prospeţimea şi lucrul minunat relatat de cineva care a cunoscut sfântul personal şi ni se transmite în mod direct, 'strict' aşa cum a fost, 'tonul' autentic al unei vieţi sfinte."[416]

În ciuda autenticităţii istorice a izvoarelor ortodoxe originale, probabil că ştiutorul de carte modern le dispreţuieşte atât pentru „învăţămintele" cât şi pentru

[416] [Părintele Serafim Rose], „Un prolog al sfinţilor ortodocşi din apus", *Cuvântul ortodox*, nr. 64 (1975), p. 183.

minunile lor. Totuşi, după cum a arătat Părintele Serafim: „Este posibil să găsim în aceste minuni şi învăţăminte care insultă într-atât 'mintea modernă', o dimensiune pierdută a concepţiei contemporane, care în căutarea sa derutantă pentru o 'obiectivitate' bi-dimensională, a pierdut cheia pentru înţelepciunea adevărată într-o măsură cu mult mai mare decât ceea ce crede că a câştigat. 'Obiectivitatea ştiinţifică' a ajuns astăzi efectiv într-un punct mort şi fiecare adevăr a ajuns o problemă. Dar acest punct mort pentru cunoaşterea lumească este poate deschiderea unei căi către o cunoaştere superioară, în care adevărul şi viaţa nu mai sunt despărţite, unde înaintarea în cunoaşterea adevărată este imposibilă fără o înaintare corespunzătoare în viaţa morală şi spirituală." Aceasta este lecţia care, în acest secol, s-a învăţat cel mai complet în Rusia, unde raţionalismul şi materialismul au fost împinse forţat către „punctul mort" cu o viteză primejdioasă şi unde progresul şi chiar supravieţuirea societăţii s-a arătat în mod palpabil că este imposibilă fără Dumnezeu. Dar şi în vest se învaţă aceeaşi lecţie. Părintele Serafim scria, „Involuntar, convertiţii la ortodoxie din ţările occidentale – ca şi 'ortodocşii nativi' occidentalizaţi – au fost duşi înapoi către începuturi când raţionalismul mândru al Romei păgâne a fost cucerit de către înţelepciunea adevărată a creştinismului."[417]

La „Prologul" general, Părintele Serafim a mai adăugat trei articole mai ales despre Galia ortodoxă. Primul analiza diferite aspecte ale creştinismului din Galia în timpul Sf. Grigore: iconografie, structuri de biserici, veşminte, slujbe, post, conducerea bisericii, etc. Nu a fost greu pentru Părintele Serafim să-l aducă pe cititorul ortodox în lumea Sf. Grigore. După cum a arătat, foarte multe aspecte ale creştinismului galic vechi, deşi s-a transformat în lumea catolic- protestantă, şi-au reţinut aceeaşi structură esenţială din ortodoxia răsăriteană. In acest sens, răsăritul creştin este astăzi mult mai aproape de apusul creştin timpuriu decât este apusul însuşi.

Rezumând descrierea prezentată de el, a lumii creştine făcută de către Sf. Grigore de Tours, Părintele Serafim vorbea despre semnificaţia ei duhovnicească în timpurile noastre. El scria că, „creştinismul ortodox de astăzi este foarte doritor să deschidă Cărţile minunilor de Sf. Grigore şi să găsească acolo ceea ce râvneşte sufletul său în această lume modernă lipsită de suflet, mecanicistă; el găseşte acea cale creştină a mântuirii pe care o cunoaşte din slujbele ortodoxe, Vieţile sfinţilor, scrierile patristice, dar care este atât de absentă astăzi, chiar printre cei mai buni 'creştini' moderni, omul începe să se întrebe dacă acela nu este cu adevărat nebun sau vreo fosilă a istoriei, pentru a continua să creadă şi să simtă ceea ce a crezut şi simţit Biserica întotdeauna. Este nevoie de un lucru pentru a recunoaşte adevărul intelectual al creştinismului ortodox; dar cum trebuie să-l trăiască cineva când acest adevăr nu se află în armonie cu timpurile? Atunci omul îl citeşte pe Sf. Grigore şi constată că tot acest adevăr ortodox este atât de profund normal, că societăţi, întregi se bazau odinioară pe el, că necredinţa şi creştinismul 'renovat' sunt profund anormale iar nu creştinismul ortodox, că aceasta este moştenirea şi dreptul prin naştere al apusului, pe care l-a părăsit cu mult timp în urmă, când s-a separat de cea una şi singura Biserică a lui Hristos, de aceea, pierzând cheia 'secretului' care atât de mult îl induce în eroare pe intelectualul modern – 'secretul' creştinismului adevărat, care trebuie abordat cu o inimă râvnitoare, credincioasă iar nu cu rezervă rece şi necredinţă modernă care nu este firească omului ci este o anomalie a istoriei."[418]

Al doilea articol se ocupă în special de monahismul din Galia: învăţăturile Sf. Ioan Casian, îndrumările Sf. Faust de Lerins, poezia înălţătoare a Sf. Euherie de Lyons din „Lauda pustiei" şi în sfârşit fenomenul Sfinţilor Roman şi Lupicin, fraţi-călugări care au iniţiat „fuga în pustie" din Galia. De-a lungul articolului, Părintele Serafim a meditat asupra adaptării scrierilor vechi la condiţiile moderne. El a vorbit despre această

[417] Sf. Grigore de Tours, *Vita Patrum*, paginile 17-18.
[418] Ibid., p. 90.

practică şi în cel de-al treilea şi ultim articol al său: „Monahismul ortodox de astăzi în lumina Galiei ortodoxe monahale”. Privind scena americană contemporană, el a descris tipuri de aşezări mânăstireşti pe care le poate întâlni un aspirant, a spus obiectiv foloasele şi pericolele inerente în fiecare caz şi apoi a continuat cu un mesaj către aspiranţii pentru oricare fel de aşezare, bazat pe experienţa Galiei ortodoxe. Vom vorbi despre acest mesaj mai mult, mai târziu.

PE când lucra la articolele sale introductive, Părintele Serafim a aflat că unul dintre foştii săi fraţi de mânăstire, care ajunsese de curând soldat în armată, intenţiona să se stabilească în Germania. I-a scris acestui frate şi l-a încurajat să caute ocazia pentru a face un pelerinaj ortodox în Munţii Jura din apropiere, locaşul vechilor locuitori în pustie galici. Scrisoarea Părintelui Serafim conţinea şi o relatare despre aşezarea şi semnificaţia a şase locuri sfinte care îl interesau cel mai mult, aproape toate legate de Sfinţii Roman şi Lupicin. El scria că, „Doar ‘simţirea’ munţilor şi a pădurii, dacă este posibil şi câteva fotografii şi în special informaţii despre moaşte şi cel puţin o mică amintire a acestor locuri – pământ şi un con de brad! – ne vor fi foarte dragi.”

Fratele a urmat sfatul Părintelui Serafim. Nu după mult timp, i-a trimis fotografii cu Jura şi moaştele Sfinţilor Roman şi Lupicin, însoţite de impresii despre acel pelerinaj, pe care părinţii le-au publicat în Cuvântul ortodox. Fratele a scris, „Iţi mulţumesc din toată inima că mi-ai sugerat acest pelerinaj şi pentru că mi-ai spus ce să văd. Dumnezeu să te binecuvinteze în nevoinţele tale de a aprinde flacăra în creştinii ortodocşi ai acestor zile de pe urmă, care au strălucit atât de puternic şi continuă să strălucească pentru cei care au ochi să vadă, în sfinţii apusului.”

PE lângă Cărţile minunilor, pe Părintele Serafim l-a interesat foarte mult cartea pentru care Sf. Grigore de Tours a ajuns cunoscut astăzi în mod special: Istoria francilor. Ca istoric, Sf. Grigore a fost mai mult decât un simplu cronicar al faptelor: el era un om duhovnicesc, bogat în experienţă şi înţelepciune, care a căutat şi a găsit modelul istoriei. Părintele Serafim scria, „În Sf. Grigore putem vedea plinătatea imaginii care s-a pierdut în aproape toată învăţătura modernă.” Vorbind simplu fraţilor şi surorilor în trapeză, Părintele Serafim a explicat odată cum învăţaţii moderni tind să atribuie cauze secundare evenimentelor istorice, considerându-le cauzele reale. El zicea: „Cauza reală este sufletul şi Dumnezeu: orice face Dumnezeu şi orice face sufletul. Aceste două lucruri realizează întreaga istorie; şi toate evenimentele neesenţiale – ce tratat s-a semnat, ori motivele economice pentru nemulţumirea maselor şi aşa mai departe – sunt cu totul secundare. De fapt, dacă te uiţi la istoria modernă, la întreaga mişcare revoluţionară, este evident că nu economia este factorul care guvernează, ci diferite idei care pătrund în sufletele oamenilor despre construirea în realitate a raiului pe pământ. Odată ce această idee se înfiripă, apoi se fac lucruri fantastice, pentru că acesta este un lucru spiritual. Chiar dacă este de la diavol, este la nivel spiritual şi acolo se face adevărata istorie ….

Aşadar Sf. Grigore priveşte istoria în mod corect, pentru că el vede că există o primă cauză care constă în ceea ce Dumnezeu face în istorie şi cum reacţionează sufletul la aceasta şi că evenimentele obişnuite reprezintă cauza secundară …. El priveşte în mod constant deasupra, nu dedesubt.”[419]

Dragostea Părintelui Serafim pentru scrierile Sf. Grigore au dus la interesul şi slăvirea Sf. Grigore însuşi. In februarie 1976, Părintele Serafim a petrecut trei zile în bibliotecile Universităţii din San Francisco, Universitatea Stanford, cea din California, Berkeley, obţinând informaţii preţioase despre Sf. Grigore şi alţi sfinţi apuseni. Printre

[419] Părintele Serafim Rose, „Pe urmele Sfinţilor Patric şi Grigore de Tours”, p. 270-271.

cărțile pe care le-a adus acasă era Viața originală a Sf. Grigore de Starețul Odo. După o săptămână, îi scria lui Alexei cel Tânăr: "Sf. Grigore de Tours este extraordinar de însuflețitor! Am găsit o Viață a lui din sec. X, luată mai ales din propriile sale opere – una dintre cele mai mişcătoare Vieți pe care am citit-o. „Părintele Serafim a tradus în engleză toată Viața de 30 de pagini şi a publicat-o în serial în Cuvântul ortodox.

Curând după aceea, Vita Patrum a început să fie publicată în serial. Părintele Serafim scria: „Nu este necesară nici o apologie pentru prezentarea acestor douăzeci de capitole despre sfinții călugări ai Galiei din sec. al V-lea şi al VI-lea. Pentru creştinul ortodox ei reprezintă o lectură fascinantă; predica plină de învățăminte care precede fiecare Viață este extrem de instructivă pentru lupta noastră duhovnicească de astăzi; spiritul cărții este în întregime ortodox, şi practicile ortodoxe descrise în ea au rămas moştenirea creştinilor ortodocşi (nu a romano-catolicilor) de astăzi, incluzând slăvirea 'icoanelor sfinților' (textul latin are iconicas în locul cuvântului mai potrivit imagini) din cap. 12. Unele episoade, ca şi povestirile părinților pustiei, au relevanță precisă pentru problemele noastre de astăzi – de exemplu, povestea diaconului 'harismatic' care 'a vindecat în numele lui Iisus' până când Sf. Friard a dat la iveală că era în înşelare satanică (cap. 10)."[420] Episcopul Nectarie, când părinții i-au spus această poveste despre Sf. Friard, a devenit foarte interesat, şi Părintele Gherman a promis să o traducă pentru el în limba rusă.

Părinții au dedicat traducerea lor în engleză a cărții Vita Patrum Preacuviosului Arhiepiscop Ioan, care, după cum observa Părintele Serafim, nu a fost numai întemeietorul sfinților din vest, ci şi „cel mai recent dintre marii ierarhi ortodocşi ai Galiei" ca cei descrişi în Vita Patrum, întrucât slujise ca episcop în Franța. Părintele Serafim a remarcat de mai multe ori asemănarea dintre Cuv. Ioan şi Sf. Martin de Tours din sec. al IV-lea. Ambii episcopi ai Franței fuseseră asceți şi nebuni pentru Hristos, indiferenți față de înfățişarea lor exterioară; amândoi aveau o îndrăzneală desăvârşită; amândoi făcuseră minuni de necrezut. După cum observa undeva Părintele Serafim, deşi învățații moderni pot crede mai greu relatările despre minunile Sf. Martin, cei care îl cunoşteau pe Arhiepiscopul Ioan nu aveau nici un fel de dificultate! Fenomenul este unul şi acelaşi. Intr-un acatist pe care l-a scris pentru Arhiepiscopul Ioan, Părintele Serafim i se adresa ca unui „nou Martin după minunile şi faptele tale ascetice."

LA 11 octombrie 1981, la mai puțin de un an înainte de plecarea din lumea aceasta, Părintele Serafim a condus un grup de opt frați într-o drumeție pe vârful Muntelui Yolla Bolly. După ce au mers o bucată de drum cu maşina, au mers pe jos trei ore până ce au ajuns pe vârf, la 2440 m deasupra nivelului mării. Unul dintre frați îşi aminteşte:

„Pe munte copacii erau acoperiți de chiciură şi pete de zăpadă. Priveliştea era limpede ca cristalul şi extrem de măreață. La nord vedeam marginea munților, la est Muntele Lassen, departe înspre vest lanțuri muntoase şi văi alpine extinzându-se înspre sud. Părintele Serafim ne-a spus că acolo se afla unul dintre cei mai bătrâni copaci din lume: pinul cu conuri ghimpoase.

Frații s-au aşezat pe vârful muntelui, tremurând din cauza vântului, a aerului rece. Părintele Serafim se uita foarte însuflețit şi părea că frigul nu-l deranja de loc. S-a ridicat în picioare şi a început să citească din Cuvântul ortodox despre monahismul din munții Galiei, locaşul Sfinților Roman şi Lupicin. Atât în timp ce citea cât şi la sfârşit, a vorbit despre sensul întemeierii vieții monahale de către aceşti sfinți galici de demult din natura virgină, în mijlocul a nicăieri. Ne spunea cum asemenea nevoință mai este şi astăzi valabilă şi normală, că rămâne încă o posibilitate realistă.

---

[420] Sf. Grigore de Tours, *Vita Patrum*, p. 26.

Cu vasta întindere de pământuri pustii neatinse din America de apus, care se aflau înaintea noastră, această discuție a pătruns adânc în mine şi mi-a lăsat o impresie de neşters. Sfinții Roman şi Lupicin trăiseră într-un loc muntos asemănător, în regiunile vestice ale continentului european, într-o zonă cu copaci, îngustă, aşa cum am văzut acum în jurul nostru. Părintele Serafim a arătat cum fugiseră ei de organizarea Bisericii şi de politică, se rupseseră de lume şi au plecat către natura înconjurătoare unde crescuseră. Se aşezaseră sub un brad, care fusese singurul lor adăpost timp de ani de zile şi acolo îşi înălțaseră rugăciunile către Dumnezeu, trăind în comuniune cu El.

Părintele Serafim a comparat experiența Sfinților Roman şi Lupicin şi a altor viețuitori galici din pustie cu experiența Tebaidei de nord a Rusiei. A povestit cum a continuat începutul strălucitor al sălăşluirii în pustia din Galia până când un incendiu a distrus primele chilii simple monahale şi în locul lor s-a ridicat un aşezământ monahal cenobitic, făcând o pauză în tradiția simplă, semi-eremitică a Sfinților Roman şi Lupicin, care mai târziu a devenit atât de dragă sfinților din Tebaida de nord.

Ziua aceea a fost de neuitat. Ne-am întors la micul nostru schit Platina cu noi trepte de înțelegere privind semnificația luptelor călugăreşti din vest."

În articolul său despre monahismul din vechea Galie şi cel de astăzi, Părintele Serafim a spus mai mult despre această semnificație: „Galia monahală ortodoxă ne arată că, calea monahală nu este ceva pur şi simplu 'răsăritean'; mai degrabă, este universal creştină şi, într-adevăr, ea a fost încercată înainte în vest, şi cu mare spor duhovnicesc. Invățătura părinților călugări ortodocşi ai răsăritului şi apusului este una şi aceeaşi şi nu oferă nimic mai puțin – pentru cei care au urechi ca să audă – decât calea cea mai scurtă către Impărăția lui Hristos."

Totuşi, această cale necesită cu mult mai mult decât purtarea raselor, facerea tuturor faptelor călugăreşti „celor drepte", şi considerarea că prin aceasta cineva este oarecum „duhovnicesc". Părintele Serafim scria că „din nefericire, conştiința monahismului ortodox şi ABC-ul lui rămâne în mare măsură, chiar şi acum, o chestiune de suprafață. Incă se vorbeşte mai mult despre 'bătrâni', 'isihasm', 'osteneală' decât luptele călugăreşti roditoare în sine. Intr-adevăr, este foarte posibil ca să accepți toate semnele exterioare ale tradiției monahale celei mai pure şi mai înălțătoare: ascultare absolută față de un bătrân, mărturisirea zilnică a gândurilor, slujbe bisericeşti lungi sau regula individuală a Rugăciunii lui Iisus şi metanii, deasa primire a Sfintei Impărtăşanii, citirea cu înțelegere a textelor de bază a vieții duhovniceşti şi făcând toate astea să simți o adâncă pace psihologică şi uşurare – şi în acelaşi timp să rămâi necopt duhovniceşte. Este posibil să ascunzi patimile netratate într-una singură, folosind o fațadă sau o tehnică de spiritualitate 'corectă', fără să existe iubire adevărată pentru Hristos şi frate cu cineva întru Hristos. Raționalismul şi răceala inimii omului modern în general fac ca aceasta să fie poate ispita cea mai înşelătoare a aspirantului de astăzi la călugărie. Formele ortodoxe monahale, este adevărat, sunt plasate în vest; dar ce se poate spune despre inima monahismului şi creştinismului ortodox: pocăință, smerenie, iubire pentru Hristos Dumnezeul nostru şi setea de nepotolit pentru Împărăția Lui?"

Iată unde monahismul Galiei vechi trebuie să-i învețe multe pe călugării acestor vremuri de pe urmă. Apărut de curând, cu însetare şi cu sensibilitate față de impulsul inițial, monahismul se ridică deasupra fumului şi ceții „calculului spiritual" şi se avântă în aerul de munte pur al simplității Evangheliei. După cum a spus Părintele Serafim, „întotdeauna aproape de rădăcinile sale şi conştient de scopul său, niciodată nu s-a afundat în litera canoanelor şi formelor. Prospețimea şi sinceritatea lui sunt şi astăzi un izvor de mare înflăcărare.

În cele din urmă, Galia ortodoxă monahală ne dezvăluie cât de aproape este de Evanghelie adevăratul monahism. Viața părinților de Sf. Grigore insistă pe acest lucru: fiecare Viață începe cu Evanghelia, şi faptele fiecărui sfânt curg din aceasta ca din izvorul lor. Indiferent ce descrie el în Galia ortodoxă – fie pictura icoanelor, asumarea

nevoințelor ascetice, cinstirea moaştelor unui sfânt – totul se face pentru iubirea de Hristos, şi aceasta nu se uită niciodată.

Într-adevăr, chiar şi în vremurile noastre de credință slabă, viața monahală este încă mai presus de toate, iubirea de Hristos şi mai ales viața creştină, trăită cu îndurarea multor suferințe şi durere multă. Chiar şi astăzi există cei ce pătrund taina acestui rai pe pământ – mai adesea prin suferințe umile decât prin 'corectitudine' de suprafață – un rai pe care oamenii din lume cu greu şi-l pot imagina."[421]

PĂRINTELE SERAFIM a căutat să împlinească testamentul Cuv. Ioan până la sfârşitul vieții. Deşi s-a concentrat mai întâi pe sfinții Galiei, el a dorit să promoveze cinstirea sfinților ortodocşi ai tuturor țărilor apusene: Anglia, Irlanda, Spania, Italia, Germania, Scandinavia, Olanda, etc. Ca şi Arhiepiscopul Ioan, a făcut un studiu al sfinților ortodocşi apuseni ale căror nume nu se aflau în calendarul ortodox, nădăjduind ca şi credincioşii să-i cinstească şi să le ceară iarăşi să se roage pentru dânşii. El a scris unui preot care a cerut o prezentare a câtorva dintre aceşti sfinți:

> Am alcătuit treptat o informare despre sfinții apuseni şi am ajuns la unele concluzii despre felurile în care să-i deosebim pe sfinții ortodocşi autentici ai apusului (cum este cu siguranță marea majoritate a sfinților apuseni din perioada premergătoare schismei) de cei puțini care, pentru un motiv sau altul nu sunt ortodocşi în mod clar sau chiar în mod precis. Întrucât nu putem să avem încredere în orice izvoare apusene ale ultimelor secole şi de fapt în majoritatea izvoarelor apusene din trecut, mergând înapoi până în sec. al XI-lea (când începe să pătrundă fantezia şi legenda), cheia este de a ne întoarce la izvoarele originale pe cât posibil şi când se poate, să le punem împreună cu izvoarele ortodoxe incontestabile, atât ale răsăritului cât şi ale apusului. Am încercat să fac aceasta într-o scurtă prezentare ….[422] Rugați-vă pentru noi ca să putem continua această lucrare pe care Arhiepiscopul Ioan ne-a lăsat-o ca testament!
>
> Referitor la cinstirea sfinților care nu se găsesc în calendarele ortodoxe: s-au realizat diferite abordări asupra acestei chestiuni în diferite perioade şi locuri din istoria ortodoxă şi nu există nici o regulă după care să ne orientăm. Ar fi fără de folos şi fără de nădejde să aşteptăm „canonizarea" oficială a tuturor acestor sfinți (şi foarte descurajator pentru noi, cei care-i iubim!) şi de fapt nu s-a făcut niciodată – se adaugă de obicei liste ale sfinților locului sau sfinți din alte calendare ortodoxe la calendarul ortodox cu mult mai puțin oficial. Dar este iarăşi evident, căci sunt câteva întrebări cu privire la cel puțin câțiva sfinți apuseni din perioada pre-schismei, pe care nu vom fi prea liberi să-i cinstim cum vrem.

Când acest preot a trimis materialul Părintelui Serafim, episcopului său cerându-i binecuvântare, episcopul a fost receptiv şi a spus că se va întruni un sinod oficial pentru a discuta această problemă – ceea ce desigur nu s-a întâmplat niciodată. Problema a fost abandonată, dar Părintelui Serafim nu i-a fost teamă să-i cinstească

[421] Ibid., p. 159-160.

[422] *Următorii sfinți erau incluşi în materialul Părintelui Serafim: Sf. Cletus, Papă al Romei (26 aprilie); Sf. Calist, Papă al Romei († c. 218-222, 14 aprilie); Sf. Iulian, Papă al Romei († 352, 12 aprilie); Sf. Scolastica († c. 543, 10 febr.); Sf. Eugen, Episcop de Cartagina († 505, 13 iulie); Sf. Ursula (sec. al III-lea?, 21 oct.); şi Sf. Eligiu, Episcop de Noyon († 659, 1 dec.).*

local pe sfinții incluşi în material, mai ales Sf. Scolastica din Italia, pe care fratele ei, Sf. Benedict a văzut-o intrând în cer după moarte.[423]

În 1977, când Alexei Young urma să facă o călătorie în Anglia, Părintele Serafim a început să se gândească la mai multe posibilități pentru răspândirea ortodoxiei apusene, scriindu-i lui Alexei: „Dacă Dumnezeu ne-ar mai da câțiva ani de prilejuri favorabile pe care le avem acum, am putea folosi Galia ca un 'cap de pod' pentru a da şi o parte însemnată din Anglia şi Irlanda ortodoxă! Sau poate ai putea face tu asta! Călătoria ta din această vară să fie începutul conştiinței ortodoxe a trecutului englezesc nu numai pentru tine, ci şi pentru alții; pentru rugăciunile lui Vlădica Ioan, această călătorie să dea rod bun."

Alexei îşi aminteşte de înteresul Părintelui Serafim pentru călătoria sa:

„Chiar de la începutul relației mele cu Părintele Serafim, el a fost foarte interesat de apusul pre-schismic. Tot ceea ce era în legătură cu aceasta îl fascina, mai ales pentru că vedea că avea acelaşi 'ton' ca şi partea răsăriteană a Bisericii …. era convins că subiectul nu va fi o minimalizare!

Când am mers în Britania în 1977, el nu numai că m-a încurajat să caut şi să găsesc diferite locuri şi moaşte pre-schismice, ci a sugerat diferite locuri şi m-a întrebat tot ce am aflat după ce m-am întors. El credea că dacă ortodoxia urma într-adevăr să elimine rădăcinile adânci din vestul de astăzi, noi va trebui să 'recâştigăm' trecutul nostru ortodox apusean pierdut şi să-l integrăm pe deplin în experiența ortodoxă răsăriteană post-schismică.

Şi totuşi, el nu şi-a exprimat niciodată interesul de a vizita Galia ortodoxă sau Britania. Odată l-am întrebat dacă va voi să-l iau într-un pelerinaj în Europa pre-schismică. El a zis: 'Nu – nu am nici un fel de dorință de a merge acolo sau în Rusia sau chiar în Muntele Athos. Tot ce-mi este de folos pentru mântuirea mea mi-a fost dat de către Dumnezeu aici, în acest munte. Şi aici voi rămâne.' Pentru că Părintele Serafim fusese deja în toate aceste locuri în inima sa, în sufletul său şi în rugăciunile sale şi el era unit cu părinții şi sfinții din apus prin Trupul Mistic al lui Hristos şi prin comuniunea sfinților. Asta era destul pentru el şi mai mult decât destul. Acest fel de detaşare monahală mintală m-a impresionat foarte mult, căci eu, prin contrast, eram întotdeauna gata să dau fuga în orice condiții ca să văd vreun loc minunat sfânt! Spre deosebire de mine, Părintele Serafim îl vedea deja în întregime cu ochii sufletului."

La sfârşitul vieții, Părintele Serafim avea totuşi o altă idee. Când Vita Patrum a fost terminată de prezentat în serial, el a plănuit să continue cu o prezentare a sfinților ortodocşi ai Spaniei (Iberiei). Din nefericire nu a mai trăit să ducă aceasta la îndeplinire, nu a avut şansa să facă pentru sfinții altor țări ortodoxe apusene ceea ce făcuse pentru sfinții Galiei. A lăsat altora această sarcină.

Cu toate că a făcut totul singur, a putut realiza foarte mult. Totuşi, cel mai important a fost faptul că el a lăsat prin testament generațiilor viitoare abordarea potrivită a apusului ortodox. El le-a dat o „îndrumare detaliată" pentru a-i pătrunde rațiunea. Pentru cei care îi vor continua lucrarea de unde a lăsat-o el, această îndrumare detaliată se poate găsi în cartea Vita Patrum, ceea ce, cu ajutorul lui Dumnezeu, frații au reuşit să publice după mutarea lui de la viață, incluzând tot ceea ce scrisese el despre Galia[424] sec. al V-lea şi al VI-lea. Descrierea de pe coperta din spate spune, „poate că niciodată înainte nu a existat un volum care să prezinte atât de complet bogăția moştenirii duhovniceşti a vestului ortodox."

---

[423] Relatat în *Dialogurile Sf. Grigore cel Mare*, *Cartea a II-a*.

[424] Viețile sfinților din această carte sunt traduse acum în limba greacă şi publicate de către o mânăstire de pe Muntele Athos. Vezi *Agioreitiki Martyria* (Mânăstirea Daphne, Muntele Athos, iunie-noiembrie, 1991), p. 205-208.

PARTEA a VIII -a

80
Următorul Episcopului sârb Sava

Scriu despre Vlădica Ioan şi totul devine plăcut în sufletul meu. N-aş vrea să se piardă nici o informaţie importantă despre el.

– Episcopul Sava[425]

AM relatat anterior cum Părintele Gherman, atunci când se afla în Canada, înainte de prima sa întâlnire cu Părintele Serafim, stătuse toată noaptea cu Episcopul Sava de Edmonton, ascultându-l pe Episcop vorbind însufleţit despre marea viziune a reînnoirii spirituale a ruşilor de peste hotare. Pe vremea aceea, Părintele Gherman era îndreptăţit să aibă rezerve: chemările Episcopului Sava pentru formarea de „obşti de reînoire spirituală" a stârnit o reacţie, dar în final rezultatul nu a fost prea mare, în special datorită lipsei de sprijin din partea altor ierarhi.

Totuşi, în ultimii ani ai vieţii, i s-a dat Episcopului Sava să semene seminţele reînnoirii duhovniceşti care vor aduce mai târziu roadă cu mult mai mare decât toate ostenelile lui cele timpurii demne de laudă. După plecarea la Domnul a Arhiepiscopului Ioan, el a făcut un mare serviciu Bisericii, devenind cronicarul său. Mai ales pentru această jertfă de dragoste este pomenit astăzi remarcabilul ierarh sârb, Episcopul Sava.

Părintele Serafim relata, „în primele luni de după plecarea la Domnul a Arhiepiscopului Ioan, în 1966, au apărut în presa rusă multe mărturii despre viaţa sa ascetică şi sfintă şi despre ceea ce-şi propunea pentru fiecare membru al turmei sale. Totuşi, în scurt timp, acestea au început să nu mai apară atât de frecvent şi era evident că semnificaţia lor era limitată şi mai ales personală şi că ei singuri nu vor păstra memoria sfântului ierarh dincolo de timpul vieţii acelora care îl cunoşteau. Atunci, Episcopul Sava a început să publice materialul său despre Arhiepiscopul Ioan. Acesta a apărut în cincisprezece articole în Pravoslavnaia Rus din 1967 şi 1968 şi a fost evident că acesta era un material cu o dimensiune şi scop diferit. În locul puţinelor memorii îndividuale, el a oferit o colecţie de mărturii personale, selectate şi verificate cu grijă, care au fost aranjate pentru a arăta diferite caracteristici şi aspecte ale vieţii şi sfinţeniei lui Vlădica Ioan. Mai mult decât atât, Episcopul Sava … a presărat aceste mărturii cu citate din vieţile şi scrierile sfinţilor părinţi, pentru a clarifica întreaga tradiţie ortodoxă a sfinţeniei în care Vlădica Ioan a avut un loc aparte.

În aceste articole, Episcopul Sava discută şi plasează în context patristic acele aspecte ale sfinţeniei lui Vlădica Ioan, cum ar fi vindecările miraculoase şi exorcismele; ascetismul său strict şi nedormirea; apariţia sa în vise, după ce a murit; înainte-vederea sa; întâmplări uimitoare cum ar fi focul văzut care a apărut odată când a slujit Sfânta Liturghie, persecuţia amară pe care a suferit-o; şi chiar ceea ce foarte puţini au ajuns să aprecieze la el, poate pentru că aproape niciodată mai înainte acest fel de sfinţenie nu însoţise rangul ierarhic: nebunia sa pentru Hristos."[426]

Episcopul Sava şi-a dat seama că vor fi mulţi care nu vor înţelege înflăcărarea lui de a comunica şi altora valoarea Cuviosului Ioan. El mai ştia că va fi atacat pentru

[425] *Pravoslavnaia Rus* [Rusia ortodoxă], 1967, nr. 16 (în lb. rusă).
[426] Părintele Serafim şi Stareţul Gherman, Cuv*iosul Ioan Făcătorul de minuni*, p. 23-25.

ostenelile sale. Părintele Serafim a observat: „Râvnitor memoriei unui om care era un adevărat nebun pentru Hristos în mijlocul vieții de calcul şi logică meschină a secolului XX (chiar şi viața Bisericii) – Episcopul Sava a devenit nebun pentru Hristos, nepăsându-i de loc de părerile acestei lumi atât timp cât putea spune adevărul."

Episcopul Sava a scris odinioară părinților de la Platina că pentru răspândirea cinstirii Cuv. Ioan, va răbda persecuție şi aşa îşi va sfârşi viața. Şi aşa s-a şi întâmplat. Articolul său despre Cuv. Ioan i-a atras antipatie în clica rusească din Serbia sa natală, dar când, la o întrunire sinodală, a îndrăznit să se opună acțiunilor Arhiepiscopului Vasian din Canada pe care le-a simțit vătămătoare vieții Bisericii, aceasta a pus capăt la toate.[427] Pentru a lucra după cum îl învăța inima sa pastorală cinstită şi sinceră, el a fost forțat să se retragă imediat. Arhiepiscopul Vasian a spus că el putea să locuiască în continuare în reşedința sa din Edmonton, dar nu a mai putut niciodată sluji ca episcop. Pedeapsa Episcopului Sava a mai adus o promisiune: niciodată nu a spus nimănui *de ce* i s-a întâmplat asta! Părinții Gherman şi Serafim au trebuit să descopere ce se întâmplase prin intermediul Episcopului Nectarie.

După retragerea sa forțată, Episcopul Sava a scris: „Cât despre mine, slavă lui Dumnezeu, trăiesc în linişte. N-aş vrea să-mi schimb situația. Sf. Grigorie Teologul scria: 'Pentru că cei care părăsesc tronuri nu-L pierd pe Dumnezeu, ci ei vor avea o eparhie sus, care este cu mult mai înaltă şi mai sigură decât aceste eparhii de jos.'"

Episcopul Sava petrecuse peste şase ani adunând material pentru o carte întreagă despre Cuv. Ioan. Simțind că i se apropie moartea şi această lucrare nu era încă terminată, a dispus ca toate materialele sale, publicate şi nepublicate, să fie date obştii Sf. Gherman.

La 30 ianuarie 1973, la nici un an de la retragerea sa, Episcopul Sava a răposat întru Domnul. Îndată, Părintele Gherman a primit cuvânt de la fiii duhovniceşti ai Episcopului din Canada, spunându-i să vină degrabă. Episcopul Sava pusese deoparte o sumă de bani pentru Părintele Gherman, pentru a zbura în Canada îndată după moartea sa, pentru a lua lucrurile care i-au aparținut – cărți, lucrări, etc. Le-a fost clar părinților motivul pentru aceasta: Episcopul Sava ştia că va veni Arhiepiscopul Vasian şi va încerca să le ia el.

Potrivit cerinței de pe patul de moarte al Episcopului Sava, părinții au pornit îndată spre aeroport, încercând să părăsească mânăstirea troienită în mijlocul iernii. Părintele Serafim a scris: „Am avut atât de multe piedici în calea noastră – trei maşini în şanț, transmisie distrusă, baterie moartă – că am început să ne întrebăm dacă el [Părintele Gherman] ar trebui să meargă; dar odată ce am pornit, totul a mers bine şi mai mult decât bine … şi astfel am văzut că greutățile erau doar ispite."

Ajungând la casa Episcopului Sava marți seara târziu, pe 13 febr., Părintele Gherman a găsit-o pe una dintre fiicele duhovniceşti ale Episcopului aşteptându-l cu nerăbdare. „Iată lucrările pe care Vlădica a vrut să ajungă la sfinția voastră," a zis ea. „Trebuie să le luați *repede!* Arhiepiscopul Vasian ar putea sosi în orice clipă şi ar încerca să le obțină."

Până când Părintele Gherman a terminat de împachetat totul, s-a făcut deja miezul nopții. Nu ştia ce să facă întrucât avionul lui nu pleca decât în ziua următoare şi doamna insista ca tot ce i-a aparținut Episcopului să dispară imediat. Umblând pe străzile Edmonton-ului învăluite de noapte, Părintele Gherman a ajuns în cele din urmă la depoul de autobuze, unde se afla un autobuz cu farurile aprinse şi un portar făcea curat înăuntru. A bătut la uşă: portarul a descuiat-o şi i-a zis că îi permitea să-şi pună cutiile într-o ladă. Întorcându-se repede la casa Episcopului Sava pentru a lua cutiile, Părintele Gherman le-a adus la depou şi le-a pus în siguranță. S-a întors din nou la casa Episcopului, de data asta foarte uşurat. În aceeaşi zi, când s-a întors la mânăstire,

[427] Sub Arhiepiscopul Vasian, bisericile din Episcopia canadiană se reduseseră aproape la jumătate şi mânăstirea Înalt Prea Sfințitului Arhiepiscop Iosif fusese vândută.

Arhiepiscopul Vasian a sosit într-adevăr în Edmonton ca să intre în posesia bunurilor Episcopului Sava.

REFLECTÂND asupra pierderii Episcopului Sava, la scurt timp după ducerea sa, Părintele Serafim a remarcat faptul că, „numai acum începem să-l prețuim cu adevărat, ca de obicei.” La 20 febr., a scris unuia dintre cei mai apropiați fii duhovnicești ai Episcopului Sava, Igor Kapral:[428]

> Am fi foarte bucuroşi să avem măcar o scurtă scrisoare de la tine, căci te simțim acum mai apropiat după ducerea lui Vlădica Sava. Am fost foarte emoționați când am aflat că Vlădica Sava voise ca noi să avem cărțile şi lucrările lui şi chiar lăsase bani pentru Părintele Gherman ca să vină cât poate de repede ca să le ia în grijă. (Ar fi cel mai bine să nu căutăm explicații pentru asta!) … Când va fi voia lui Dumnezeu, ne vom construi bibliotecă la schitul nostru, va fi în memoria lui Vlădica Sava ….
>
> Vlădica Sava a devenit o parte a întregii istorisiri despre Arhiepiscopul Ioan: interesul său pentru memoria sa şi recunoaşterea deschisă a sfințeniei sale sunt o încurajare pentru noi toți, care uneori ne-am descurajat de atitudinea negativă oarbă față de el în unele locuri. Ne gândim să scriem despre Vlădica Sava în noul *Cuvânt ortodox* şi să începem să traducem o parte din materialul său despre Vlădica Ioan, împreună cu comentariile sale valoroase ….
>
> Cât este de adevărat că prin Vlădica Sava am pierdut un episcop duhovnicesc şi drept, şi mă tem să spun că a fost unul dintre ultimii …. Pentru noi, care dorim să rămânem creştini ortodocşi cinstiți şi drepți, Vlădica Sava pare a fi un exemplu şi un model prin îndurarea îndreptățită şi răbdătoare a nedreptății care a căzut asupra lui în ultimele luni ale existenței pământeşti. Să facem o convenție că oriunde s-ar întâmpla să fim în Biserica lui Hristos, nu vom fi decât cinstiți şi corecți, orice ar spune politica Bisericii sau ce trebuie să jertfim pentru ea!
>
> Nădăjduim să înțelegeți! Moartea lui Vlădica Ioan ne-a lăsat orfani; dar acum după ducerea Vlădicilor Leontie şi Sava şi a Vlădicilor Averkie şi Nectarie, într-o situație atât de şubredă, cine ne-a mai rămas căruia să-i spunem ce-i în inimile noastre?

În altă scrisoare, Părintele Serafim a scris acest pasaj de neprețuit, despre care el şi Părintele Gherman s-au informat din materialele lăsate lor de către Episcopul Sava:

> Citind lucrările Episcopului Sava, am găsit printre ele obişnuitele plângeri adresate lui, împotriva lui Vlădica Ioan (astea sunt cele mai urâte lucruri despre el!): că este irascibil, aspru, se gândeşte la alții (de exemplu, pentru că vin târziu la slujbe), strică ordinea obişnuită a lucrurilor, este un administrator prost, nu poate fi înțeles, bolboroseşte şi adoarme în mijlocul celei mai importante (lumeşti) discuții, că anume clerul Catedralei S.F. consideră sărbătoare atunci când el *nu este* prezent. Eu am avut ocazia să asist la aceste fenomene şi pot mărturisi, de exemplu, că de câteva ori când a fost „aspru” cu mine, eu am fost foarte recunoscător şi am văzut în aceasta numai folos duhovnicesc. În toate astea cred că există un fapt semnificativ tainic despre Vlădica, ce nu a prea fost scos la iveală: că *nu a permis ca Biserica să devină un obicei*,

[428] Mai târziu Episcopul Ilarion.

şi prin aşa-zisa sa asprime, el a încercat să-i ferească pe oameni de acel făgaş spiritual în care se poate cădea cu atâta uşurinţă. De îndată ce Vlădica s-a dus, totul a devenit „liniştit" în Catedrală şi clericii erau mulţumiţi – pentru că acum puteau şi au făcut un obicei din Biserică, incapabilă de a insufla pe cineva în afară de capitala trecutului, care nu a fost încă folosită la maximum (dar va fi nu peste mult timp!).

Părintele Serafim a asistat la această lipsă de insuflare în anul următor, când el şi Părintele Gherman au mers la Liturghia anuală în Mormântul Cuv. Ioan. După Liturghie, Arhiepiscopul Artemon a ţinut o predică despre lipsurile preoţilor. Părintele Serafim a scris în Jurnalul său: „În Mormânt, el este înconjurat de tineri 'candidaţi' … dintre care nici unul nu intenţionează să slujească Biserica, ca preot paroh. Ce este greşit? Evident, conceptul Bisericii ca 'organizaţie' cu 'locuri care trebuiesc ocupate' – se dărâmă. Nimeni nu mai vrea să 'ocupe locurile' – pentru că viaţa Bisericii a devenit inconştientă şi automată; se neglijează izvoarele vieţii duhovniceşti; bogăţia duhovnicească a Bisericii există de la sine înţeles dar nimeni nu se mai străduieşte să o dobândească pentru sine. Criza Bisericii este mult mai profundă decât 'lipsa preoţilor': realmente fiecare, de la episcopi la mireni au idei *greşite* despre Biserică şi viaţa duhovnicească.

Astăzi dimineaţă s-a oferit o idee despre acest fapt, în Mormânt. După o predică duioasă a principalului slujitor al altarului, Episcopul Nectarie, Părintele Mitrofan a ţinut o predică înflăcărată – chiar la vârsta lui înaintată şi fără dinţi – despre *ruşinea* ruşilor de a nu-şi preţui propriul lor *făcător de minuni*, Arhiepiscopul Ioan, în timp ce alte popoare, cum ar fi grecii, tipăresc deja icoane cu el şi îl slăvesc în mod deschis ca pe un sfânt. (Asemenea cuvinte nu s-au spus în public înainte!)[429] Intr-adevăr, atâta timp cât consideraţiile politice sunt plasate pe primul loc … nu este nici o speranţă pentru credinciosul ortodox, şi ei vor dispărea pur şi simplu şi nu vor lăsa nici o moştenire duhovnicească."

In altă parte, Părintele Serafim a scris despre Cuv. Ioan: „Avem un asemenea izvor de inspiraţie şi har şi cei care îl slăvesc sunt efectiv proscrişi. Nu-i de mirare că harul se ia din eparhia lui!"

Părinţii au plecat din San Francisco foarte descurajaţi de starea lumii şi a credincioşilor, dar cu atât mai mult doreau să continue să publice despre acest mare făcător de minuni al oraşului. De la Părintele Mitrofan aflaseră că Sfântul binecuvântase după moarte istorisirea şi publicarea minunilor lui. La 30 august 1972, Părintele Mitrofan scrisese părinţilor: „M-am străduit foarte serios să adun material despre Vlădica Ioan …. Am simţit o nevoie urgentă să fac asta şi în noaptea care a urmat hotărârii mele l-am văzut pe Arhiepiscopul Ioan clar şi aproape. Era foarte bucuros şi m-a binecuvântat. Lăudat fie Domnul întru sfinţii Lui. *Este plăcut lui Dumnezeu,* căci sfinţii lui Dumnezeu nu fac minuni prin propria lor putere, ci prin puterea divină a Lui. Am verificat deja o serie de cazuri în care oamenii au primit vindecări."[430]

Părinţii Serafim şi Gherman au considerat datoria lor sfântă de a duce la bun sfârşit cel mai bine cu putinţă lucrarea Episcopului Sava. „Ne simţim moştenitorii şi datornicii duhovniceşti ai lui Vlădica Sava," scria Părintele Serafim, „şi vom face tot ceea ce putem, cu ajutorul lui Dumnezeu, ca să strângem într-o carte tot materialul său despre Arhiepiscopul Ioan."

Urmând paşii Episcopului Sava, părinţii au văzut şi posibilitatea împărtăşirii aceluiaşi destin. Referindu-se în ascuns la retragerea Episcopului Sava, Părintele Serafim a scris într-o scrisoare, la scurt timp după moartea Episcopului Sava: „Din nefericire, el [Arhiepiscopul Artemon] nu este prea dispus să slăvească memoria lui

[429] Acest comentariu e luat dintr-o scrisoare a Părintelui Serafim în care a vorbit despre acelaşi eveniment.
[430] Ibid., p. 471.

Vlădica Ioan, şi pe lângă aceasta se pare că are o frică de moarte de Vlădica Vasian. Noi aparţinem 'altei' tradiţii: fă cum îţi spune conştiinţa şi dacă te persecută sau te 'dezbracă' pentru asta, este bine. (Ai auzit vreodată de vreun călugăr 'dezbrăcat'? Poate vei auzi!)"

Deşi mare parte din materialul pe care Episcopul Sava îl lăsase părinţilor fusese deja publicat în *Pravoslavnaia Rus*, mai erau unele documente foarte valoroase nepublicate: de pildă, o scrisoare de la fratele mai tânăr al Cuv. Ioan, ceea ce l-a făcut pe Părintele Serafim să scrie un articol despre copilăria sfântului. Părinţii au mai primit caietele de însemnări personale ale Episcopului Sava, care s-au dovedit a fi nimic altceva decât manuscrise ale sfinţilor părinţi. Aceste caiete au dovedit marea dragoste a autorului lor pentru sfinţii părinţi şi cunoaşterea lor, care îi dăduseră posibilitatea să-l încadreze foarte eficient pe Cuv. Ioan într-un adevărat context patristic. După cum a arătat Părintele Serafim, articolele Episcopului Sava despre sfânt „au oferit ca efect un curs scurt în educaţia patristică a poporului ortodox."

În 1976, a zecea aniversare de la moartea Cuv. Ioan, părinţii au putut să-şi împlinească datoria faţă de Episcopul Sava, organizând materialele sale despre Cuv. Ioan şi publicându-le în volum în Rusia. Cartea a reuşit să nu fie Viaţa Arhiepiscopului Ioan, ci mai degrabă o relatare a minunilor şi a cinstirii sale. Părinţii au intitulat-o *Cronica cinstirii Arhiepiscopului Ioan Maximovici*.

Părintele Serafim a scris, „*Cronica* este valoroasă mai întâi nu atât pentru materialul real pe care îl oferă, cât pentru *evaluarea* Arhiepiscopului Ioan." Pentru această evaluare, Episcopul Sava a adus mărturiile martorilor venerabili ca Arhiepiscopul Averkie, Arhimandritul Constantin şi renumitul ierarh sârb Nicolae Velimirovici. „Dar partea cea mai interesantă a *Cronicii* este mărturia lui Vlădica Sava. În fiecare cuvânt al său, mai ales în predicile sale despre Vlădica Ioan, se simte iubirea nesfârşită şi cinstirea ierarhului mai tânăr în locul celui mai bătrân."[431]

În 1979, părinţii au publicat un al doilea volum al *Cronicii*, tot în limba rusă, de data asta prezentând predici şi eseuri teologice scrise de Arhiepiscopul Ioan. A fost inclus un articol decisiv despre Supravenerarea ortodoxă Maicii Domnului, pe care părinţii o descoperiseră în mod aproape miraculos într-un calendar bisericesc sârb extrem de rar din anii '30; şi încă un articol despre erorile „sofiologice" ale teologului parizian Sergiu Bulgakov cu privire la Maica Domnului şi Sf. Ioan Botezătorul.

PĂRINŢII n-au mai dat peste nici un necaz (cel puţin imediat sau direct) publicând cele două volume ale *Cronicii*, care, în cele din urmă, au constat din material publicat mai dinainte. Totuşi, ei au avut o dezamăgire: când au trimis un număr de cărţi pentru a fi vândute la Librăria sinodală oficială din New York, toate cărţile le-au fost returnate neatinse, după un an.

În timp ce aceste lucruri se întâmplau în arena „oficială", evenimente mai însufleţitoare aveau loc în „catacombe". La Mânăstirea Sf. Gherman, Episcopul Nectarie a săvârşit slujbe de proslăvire pentru Cuv. Ioan, mărindu-l astfel local, ca sfânt. Părintele Serafim a explicat unui tânăr care era îngrijorat, asupra „canonicităţii" unor asemenea acte independente: „[Episcopul Nectarie] a făcut aceasta numai din dragoste pentru un sfânt …. Fapta lui Vlădica Nectarie (sau mai degrabă fapte, căci s-au repetat) a fost făcută cunoscând pe deplin faptul că propriul său episcop suveran, în mod cert *nu* va fi de acord dacă ar şti, ci dimpotrivă, i-ar aduce mare necaz dacă ar auzi despre asta …. El a lucrat 'în taină' – în mod precis pentru că cei care ar trebui să aducă laude publice unui sfânt nou descoperit păstrează tăcerea datorită consideraţiilor politice şi a inimilor reci care conduc în mijlocul nostru; şi dacă nu ar fi pentru asemenea inimi iubitoare care *bat* cu ortodoxie sfântă, focul ortodoxiei adevărate ar lipsi cu totul astăzi

[431] Ibid., p. 18-19.

din mijlocul nostru. În viitor, ne vom încrede în Dumnezeu, faptele pline de râvnă iubitoare ale unor astfel de oameni … fie că sunt iararhi sau preoţi sau călugări sau simpli mireni, vor fi lăudate şi elogiate de întreaga Biserică, pentru că de-a lungul istoriei Bisericii, aceştia sunt oamenii prin care ortodoxia se pune în lucrare.

„Dacă doreşti să cunoşti 'principiul' pe baza căruia a acționat Vlădica Nectarie (şi alții care practică ortodoxia *vie*), şi care ne stârneşte chiar şi pe noi sărmanii să mergem mai departe sub un climat duhovnicesc extrem de dificil şi nefavorabil – este principiul *catacombelor*, al hrănirii în taină a acelor muguri ai adevăratei ortodoxii care nu sunt încurajați în cercurile ortodoxe oficiale."[432]

Deşi nici Episcopul Nectarie nici Părintele Serafim nu vor mai trăi să vadă – va veni o vreme când cinstirea formală, oficială a Cuv. Ioan va părea posibilă şi chiar firească; când va înceta controversa din jurul lui; când va fi uitată toată durerea, scandalul şi mâhnirea din jurul persecuției lui; şi când, aşa cum a apreciat Arhiepiscopul Artemon, „duşmanii lui vor fi morți". Astăzi, când canonizarea pare o afirmație „sigură", aceasta ar trebui să fie recunoscută mai întâi ca o cunună a nevoințelor Episcopului Sava, care şi-a făcut singur soarta într-un timp *ne*sigur.

Părintele Serafim a scris în 1973, „Poate că Episcopul Sava a văzut în Vlădica Ioan o cheie, aşa cum a fost, pentru acea reînnoire duhovnicească pentru care s-a trudit; fără îndoială că el a văzut în slăvirea lui un izvor de mare putere duhovnicească pentru credincios. Într-unul dintre articolele sale din *Rusia pravoslavnică* ... Episcopul Sava a arătat faptul puțin cunoscut că era un ierarh sârb, Episcopul Nicolae Velimirovici, care în mare măsură a dat impulsul pentru canonizarea Sf. Ioan de Kronstadt de către Biserica Rusă din afara Rusiei …. Şi acum, un alt ierarh sârb, Episcopul Sava – avea evlavie față de Biserica şi poporul rus care este încă de nebiruit printre ierarhii ruşi! – care a dat primul impuls pentru viitoarea canonizare, în vremea lui Dumnezeu, a Arhiepiscopului Ioan, un eveniment pentru care el a pus bazele şi a pregătit poporul ortodox în mod conştient."[433]

Într-o vreme când lumea avea nevoie mai mult ca niciodată, Episcopul Sava i-a dat un sfânt ca mijlocitor al său.

81
Un profet al ortodoxiei în suferință

Omul cel mai puternic din lume este acela care este cel mai singur.
– Henrik Ibsen[434]

DINTRE toți scriitorii ortodocşi contemporani cu Părintele Serafim, probabil că nici unul nu l-a influențat mai mult ca Arhiepiscopul Averkie din Jordanville. Părintele Serafim şi-a amintit de Arhiepiscopul Averkie din timpul când acesta a venit la San Francisco pentru funeraliile Cuv. Ioan şi a vizitat atelierul obştii; şi deşi urma să nu-l mai vadă niciodată după aceea, l-a privit întotdeauna cu cea mai înaltă admirație. Părintele Serafim a scris: „Până la moartea sa în 1976, Arhiepiscopul Averkie a fost un izvor constant de morală şi sprijin ideologic pentru obşte." Faptul că Părintele Serafim l-a luat pe Arhiepiscopul Averkie drept model ca scriitor ortodox se vede din subiectele scrierilor Părintelui Serafim, din întreaga lor abordare şi forță, chiar şi din stilul lor

[432] Dintr-o scrisoare a Părintelui Serafim, 7 noiembrie 1973.
[433] Părintele Serafim Rose şi Stareţul Gherman, *Cuviosul Ioan Făcătorul de minuni*, p. 26-27.
[434] Henric Ibsen, *Duşmanul poporului*.

literar prin unele locuri. Privind retrospectiv după mulți ani și observând cât de aproape s-a aliniat Părintele Serafim la munca de o viață a Arhiepiscopului Averkie, se poate vedea înțelepciunea sfatului Cuv. Ioan înainte, în 1965, când l-a indicat Părintelui Serafim pe Arhiepiscopul Averkie ca îndrumător credincios al său, pentru a prezenta ortodoxia cea adevărată prin cuvântul tipărit.

Atât ca persoană cât și ca scriitor, Arhiepiscopul Averkie era foarte asemănător cu Părintele Serafim. Atitudinea lui a adus mărturie pentru o noblețe de caracter înnăscută, pentru o demnitate duhovnicească liniștită. Niciodată nu era grăbit sau împrăștiat. Nu putea fi niciodată găsit într-o situație sau stare întâmplătoare. În mod sincer nu-i păsa ce gândesc oamenii despre el și nu încerca niciodată să impresioneze sau să facă rău cuiva pentru a-și exercita puterea. Deși era foarte conștient de principiile vieții pământești și avea o atitudine realistă față de ceea ce se petrecea în jurul lui, el era detașat de lucrurile pământești. Nu se vedea în el nimic lumesc.

Cei care l-au cunoscut pe Arhiepiscopul Averkie pe vremea când era stareț și Director al Seminarului/Mânăstirii Sfânta Treime își amintesc prezența lui fizică uimitoare. Era înalt, cu o barbă albă deasă, părul vâlvoi și sprincene foarte stufoase. Ochii săi mari păreau să privească direct în sufletul și conștiința omului, făcând oamenii să comenteze cât de mult aminteau de ochii Părintelui Serafim. Nu auzea bine – deficiență ce l-a ajutat să-și păzească mintea de stricăciunea discuțiilor lumești. Când în preajma lui aveau loc certuri mărunte sau conversații fără sens, el își îndepărta aparatul auditiv în mod intenționat. În biserică stătea cu ochii închiși la rugăciune.

Părintele Gherman își amintește: „Arhiepiscopul Averkie era un păstor creștin adevărat. El nu spunea doar, ‘fă asta, nu fă aia’, ci dădea ‘întreaga imagine’ – întreaga filosofie ortodoxă a vieții unde oamenii puteau înțelege *de ce* trebuiau să facă un lucru și nu altul.”

Deși Arhiepiscopul Averkie și Părintele Serafim erau modești și interiorizați, scrierile lor conțin o expunere și acuzație curajoasă a lepădării de credință a timpurilor noastre. Părintele Serafim a scris despre îndrumătorul său: „Despre lumea contemporană, Arhiepiscopul Averkie avea o concepție sobră, precisă și era în întregime inspirată de Sfânta Scriptură și sfinții părinți ai Bisericii: El arăta că trăim în epoca lepădării de credință, căderea din creștinismul adevărat, când ‘misterul inechității’ a ajuns în etapa finală a pregătirii pentru ‘omul păcatului’, Antihrist.”

Ca și Părintele Serafim, Arhiepiscopul Averkie făcuse un întreg studiu al cauzelor filosofice ale lepădării de credință. După cum a observat Părintele Serafim: „Arhiepiscopul Averkie a urmărit dezvoltarea acestei lepădări mai ales de la schisma Bisericii Romei (1054), prin epoca Umanismului, Renașterii și Reformei, Revoluției franceze, materialismului și comunismului sec. al XIX-lea, culminând cu Revoluția Rusă din 1917, care a îndepărtat ultima mare barieră către lucrarea misterului inechității și venirea lui Antihrist.”[435]

După cum am văzut, Arhiepiscopul Averkie se afla pe linia duhovnicească directă a profetului rus din sec. XIX, Sf. Teofan Zăvorâtul, ale cărui profeții – ca cele ale contemporanului său Sf. Ignatie Brianceaninov – el le-a văzut împlinindu-se negreșit în jurul său. Sf. Teofan a profețit căderea țarului ortodox și urmările cumplite ale acestei căderi, care, zicea el, trebuie să vină ca o pedeapsă pentru necredința, gândirea liberă, amoralitatea și blasfemia din rândul rușilor. Teofan spusese, „Atunci când cade autoritatea regală și oamenii de pretutindeni instituie auto-guvernare (republici, democrații), atunci se va face loc, ca să lucreze Antihrist. Nu va fi greu pentru satan să-și pregătească glasurile în favoarea renunțării la Hristos, așa cum a arătat experiența din timpul revoluției franceze. Nimeni nu va rosti cuvântul autoritar. Și astfel, când asemenea regimuri, potrivite năzuințelor lui Antihrist, se instituie pretutindeni, atunci va apărea Antihrist.”

[435] [Părintele Serafim Rose], „Arhiepiscopul Averkie: semnificația lui pentru Biserica Ortodoxă ecumenică”, *Cuvântul ortodox*, numerele 100-101 (1981), p. 222-223.

Arhiepiscopul Averkie a văzut că aceasta se întâmplă în lumea contemporană. El scria, „sarcina fundamentală a slujitorilor venirii lui Antihrist este de a distruge lumea veche cu conceptele şi 'prejudecățile' ei de odinioară, pentru a construi în locul ei o lume nouă potrivită pentru primirea 'noului stăpân' al ei, care se apropie, care va lua locul lui Hristos pentru oameni şi le va da pe pământ ceea ce Hristos nu le-a dat."[436] În cuvintele Sf. Ignatie Brianceaninov, „Antihrist va fi rezultatul logic, corect şi firesc al direcției morale generale şi spirituale a omenirii."

Ca şi mult iubitul său Sf. Ioan de Kronstadt, Arhiepiscopul Averkie a constatat că lucrul cel mai greu de îndurat pentru un păstor ortodox era să asiste la adevăratul *triumf al răului* în lume. A văzut creştini de toate confesiunile „ținând pasul cu timpul", colaborând inconştient cu slujitorii venirii lui Antihrist propovăduind idei umaniste, reci, ale „progresului lumii" şi fericirea pământească – idei care par motivate de „dragostea creştină", dar care sunt în realitate profund străine adevăratului creştinism. Arhiepiscopul Averkie a afirmat, „purtarea crucii este calea firească a fiecărui creştin adevărat, fără de care nu există nici un fel de creştinism."

Desigur, Arhiepiscopul Averkie era foarte afectat să vadă superiori ai ortodoxiei încercând să susțină aceste tendințe de apostazie de dragul progresului „ecumenic", contribuind astfel la „noul creştinism" al lui Antihrist – un creştinism fără Cruce."

De pe vremea şederii sale în Jordanville, Părintele Gherman şi-a amintit cum odată, pe când avea de lucru în biroul seminarului, îl auzise pe Arhiepiscopul Averkie că intrase în sală de mult timp. „În mod evident, este împovărat de ceva", a remarcat Părintele Vladimir, care lucra şi el atunci în birou. Părintele Gherman (pe atunci fratele Gleb) a ieşit să verifice. Când s-a apropiat de Arhiepiscop, l-a găsit meditând adânc. „O, frate Gleb", a zis Arhiepiscopul, uitându-se în sus cu o expresie îngrijorată, „Mă gândeam …. Cuvântul 'ortodox' nu mai are astăzi nici un înțeles. *Neortodoxia* se distinge acum în spatele unei măşti exterioare a ortodoxiei. Este nevoie să se inventeze o *nouă expresie* pentru ceea ce numim ortodoxie, tot aşa cum fusese nevoie odată să se creeze termenul 'ortodox'. – Şi asta nu este aşa de uşor."

Părintele Gherman îşi mai aminteşte cum Arhiepiscopul Averkie, încercând să comunice gustul creştinismului celeilalte lumi, ortodocşilor care îşi pierdeau „vorba de duh", plângea cu căință în timp ce-şi ținea predicile. Lacrimile se rostogoleau pe obrajii Arhiepiscopului celui drept pe când buzele sale dădeau la iveală fără efort, învățătură profundă în frumoasa, clasica limbă rusă.

La începutul anilor '70, când Arhiepiscopul Averkie era deja infirm şi i se apropia sfârşitul, îndemnurile sale pastorale erau mai puternice ca niciodată. Citind articolele sale din *Pravoslavnaia Rus*, Părinții Serafim şi Gherman s-au bucurat să-l vadă pe acest călugăr bătrân cu părul alb vorbind deschis, nu numai despre amenințările la adresa ortodoxiei de către ecumenism, renovaționism şi răceală, ci şi despre probleme subtile ale Bisericii despre care, se pare, puțini doreau să le recunoască. Venerabilul Arhiepiscop vorbea despre moartea duhovnicească care se strecoară înăuntru atunci când începem să privim Biserica, mai înainte de toate, ca o organizație pământească; despre politica de partid care pătrundea în viața Bisericii sub pretextul „canonicității" celei drepte; despre felul cum disciplina ecleziastică este fals folosită pentru scopuri politice şi private; şi despre felul în care concepțiile false de smerenie şi ascultare sunt folosite pentru a forța oamenii să muncească pentru aceste scopuri. „Adevărata ortodoxie", scria el, „este străină oricărui formalism mort. Nu există în aceasta nici o aderare oarbă la 'litera legii', pentru că este *duh şi viață* (Ioan 6, 63). Acolo unde, dintr-un punct de vedere exterior şi pur formal, totul pare destul de corect şi strict legal, aceasta nu înseamnă că aşa este şi în realitate."[437]

---

[436] Arhiepiscopul Averkie din Jordanville, *Să te ții tare întru adevăr*, comp. Părintele Demetrios Serfes (Mt. Holy Springs, Pennsylvania), p. 10.
[437] Arhiepiscopul Averkie, „Ce este ortodoxia?" *Viața ortodoxă* (mai-iunie 1976), p. 3-4.

Împreună cu Părintele Serafim, Arhiepiscopul Averkie a apreciat mult existenţa Bisericii Ruse de peste hotare ca un glas al libertăţii faţă de Rusia înrobită şi ca unul dintre ultimele bastioane ale adevăratei ortodoxii într-o epocă a apostaziei. Totuşi, în acelaşi timp, el a văzut un efort de comun acord din partea diavolului de a distruge acest bastion din afară şi dinăuntru. Falsa „dogmă a răscumpărării" – pe care unii din Biserica lui mai încercau să o promoveze, făcând astfel loc unui *alt* fel de „creştinism fără Cruce" – Arhiepiscopul Averkie a numit-o „jignirea noastră". Maşinaţiile politice la care asistase în spatele scenelor Bisericii sale – inclusiv persecuţia Cuv. Ioan – afectaseră de asemenea profund sufletul său sensibil şi cinstit. Aşa cum am menţionat anterior, el a fost înlăturat din poziţia sa de membru permanent al sinodului său, desigur pentru că a refuzat să fie influenţat în vreun fel de asemenea maşinaţiuni. El a spus odată Părintelui Gherman, „Acest dezacord al Bisericii mă omoară. Sfânta Rusia este acum răstignită. Biserica Rusă de peste hotare poate face lucruri aşa de mari, aşa de multă lucrare misionară, dar noi încă ne luptăm …. Nu înseamnă asta că harul Duhului Sfânt părăseşte sinodul nostru?"

Poate că ce l-a afectat cel mai mult pe Arhiepiscopul Averkie la sfârşitul vieţii, a fost să vadă în cadrul „bastionului" său al adevăratei ortodoxii înflăcărate, că ridicarea noii generaţii de conducători ortodocşi era compromisă, nu de oameni simpli care voiau doar să primească şi să menţină tradiţia, ci de oportuniştii a căror „înflăcărare" era motivată de puterea-politică. In 1975, doar cu un an înainte de moartea sa, el a devenit victimă a acestei „înflăcărări care nu era pentru cunoaştere", când a început să fie atacat de către gruparea super-corectă. A fost criticat mai întâi pentru prietenia sa cu un episcop grec din New York pe nume Petros, pe care gruparea îl privea ca pe o autoritate rivală pentru „grecii pe calendarul vechi" din America. Ştiind că Arhiepiscopul Averkie slujea împreună cu Episcopul Petros, i-au trimis una dintre vestitele lor „Scrisori deschise", şi atunci într-adevăr „au rupt legătura" cu el; compromiţând în acelaşi timp autoritatea sa teologică, răspândind zvonul că acesta se afla „sub influenţă occidentală", „scolastică", etc.

Arhiepiscopul Averkie i-a informat pe părinţii de la Platina despre ceea ce se întâmpla. Evident că era foarte supărat de tonul „obraznic" (cum îl numea el) care era introdus în Biserică. Părintele Serafim a scris mai târziu: „Ne-a scris foarte îndurerat … o scrisoare sfâşietoare care arată cât de mare este prăpastia dintre marii bătrâni ai Bisericii şi tânăra generaţie, care nu a primit îndrumare de la ei şi acum crede că 'ştie mai bine' decât ei."

La 10 septembrie 1975, aniversarea sfinţirii obştii de către Arhiepiscopul Ioan, Episcopul Nectarie a venit la mânăstire ca să slujească Sfânta Liturghie şi după aceea a împărtăşit părinţilor durerea sa asupra ultimelor evenimente. Şi Episcopul Nectarie îl admira fără margini pe Arhiepiscopul Averkie, privindu-l ca pe un sfânt în viaţă. Episcopul Nectarie a spus părinţilor că, campania împotriva lui arăta cât de strâmtă şi dureroasă este astăzi calea adevăratei ortodoxii. După vizita Episcopului Nectarie, Părintele Serafim a comentat: „În încercările care ne stau înainte, suntem încă destul de singuri! Dar avem exemplele strălucite ale acestor ultimi călugări – Arhiepiscopul Averkie şi Andrei,[438] şi Episcopul Nectarie. Dumnezeu să ne păstreze în turma Lui cea adevărată!"

Chiar în timpul campaniei împotriva Arhiepiscopului Averkie, Părinţii Serafim şi Gherman au hotărât să-i dedice un număr din *Cuvântul ortodox*, să-l întregească cu o fotografie de-a lui pe copertă, un articol scurt de Părintele Serafim, numindu-l o „legătură vie cu sfinţii părinţi", şi un articol de Arhiepiscopul Averkie, intitulat „Sfânta râvnă". Părintele Serafim scria pe atunci: „Plănuisem timp de un an de zile să-l punem pe copertă pe Vlădica Averkie – dar impulsul final a venit doar acum! Să creadă ce vor

[438] Arhiepiscopul Andrei din New Diveyevo, anterior Părintele Adrian.

ei – *acesta* este un adevărat episcop şi teolog ortodox, fără vreun fel de escrocherie sau politică şi el a suferit direct din cauza 'politicii' din Biserică. Considerăm coperta foarte mângâietoare – ne-am făcut datoria faţă de acest om cinstit!"

În mod deosebit, articolul însufleţit al Arhiepiscopului Averkie despre „Sfânta râvnă" făcea în încheiere o distincţie clară între adevărata râvnă ortodoxă şi acea râvnă falsă care ascunde interese personale şi „înspumarea pasiunilor omeneşti obişnuite". „*NUMAI SFÂNTA RÂVNĂ PENTRU DUMNEZEU, PENTRU HRISTOS*," scria el, „*fără nici un amestec de orice fel de viclenie sau POLITICÃ ambiguă înşelătoare, trebuie să ne îndrume în toate faptele şi lucrările noastre*."[439]

La două luni după ce a fost terminat numărul cu Arhiepiscopul Averkie din *Cuvântul ortodox*, Părintele Serafim a scris o scrisoare: „Coperta noastră cu Vlădica Averkie pare să ne fi pus definitiv într-o anumită 'categorie' – care este probabil cel mai bine. Simţim acum că ne apasă o 'greutate' nedefinită, ca şi cum am da atacul principal al unei 'bătălii' ale cărei linii frontale nu sunt clare. Probabil că izolarea noastră (în câteva sensuri) ne face mai capabili să purtăm această greutate, aşa că Ii mulţumim lui Dumnezeu. În jurul [grupului super-corect] par a fi adunaţi nori care îi împiedică pe oamenii serioşi să gândească prea clar sau cumva să 'controleze' situaţia, şi am primit nişte indicii că generaţia bătrână se aşteaptă ca noi să rostim 'cuvântul' cel drept când va veni vremea. Dumnezeu să ne dea putere."

Arhiepiscopul Averkie şi-a pus multă nădejde în obştea Sf. Gherman. Părintele Serafim scria: „Nu cu mult înainte de a muri, a spus Părinţilor: 'Calea voastră este dreaptă. Binecuvintez tot ceea ce faceţi.'"

VĂZÂND disensiunea Bisericii asupra unui păstor cu adevărat drept, Arhiepiscopul Averkie, Părintele Serafim a început să facă nişte cercetări de suflet reale. Un pasaj din Cronica scrisă de Crăciun, în anul 1975, îl arată pe Părintele Serafim încercând să aibă încredere în situaţia Bisericii în general, căutând cu înflăcărare sens în aceasta şi totuşi refuzând să găsească refugiu în soluţii uşoare, standard. El scria: „Tot anul am auzit ştiri despre lipsa de armonie din Biserică. Într-o mânăstire (Jordanville) călugării spun 'suntem oi fără păstor' – şi totuşi ce ar face ei dacă stareţul ar deveni deodată aspru şi pretenţios pentru a realiza identitatea sufletului? În altă mânăstire (Hartford) *pare* să existe identitatea sufletului, dar există impresia că nu e prea adâncă şi este prea dependentă de 'păreri' – păreri despre sfinţenia stareţului, sau corectitudinea teologiei mânăstirii (şi greşeala tuturor celorlalţi), a superiorităţii 'grecilor' faţă de 'ruşi', etc. Şi peste tot – în parohii, în familii şi în grupuri mici – izbucnesc animozităţi pentru nici un motiv aparent şi oamenii cei mai buni şi mai supuşi sunt persecutaţi.

Unde trebuie găsită cauza acestui fenomen universal de astăzi? Dispar adevăraţii conducători din Biserică? Sau refuză urmaşii să acorde încredere acelora care ar putea deveni conducători? Desigur, se întâmplă ambele lucruri şi în general iubirea multora se răceşte şi atât conducerea cât şi încrederea pier într-o lume bazată pe obrăznicie revoluţionară şi ego-centrism.

Care este răspunsul? Să câştigi o poziţie de conducere şi să constrângi la ascultare? – Imposibil în lumea de astăzi. Să dai ascultare oarbă vreunui conducător, de preferat unul 'cu reputaţie'? Extrem de periculos: mulţi oameni îl urmează pe Părintele Tarasie din Hartford în felul acesta şi finalul arată catastrofal, producând pe parcurs lipsă de armonie şi conflicte.

Să ai dragoste, încredere şi viaţă după sfinţii părinţi în grupul mic unde se află unul – pare să nu existe o altă cale de a rezolva 'criza spirituală' de astăzi care se exprimă în absenţa identităţii sufletului şi minţii. Dacă cineva descoperă *înţelepciunea părinţilor*, atunci acela se va afla împreună cu ceilalţi care o găsesc. Asta este cu mult mai bine

[439] Arhiepiscopul Averkie, „Sfânta râvnă", *Cuvântul ortodox*, nr. 62 (1975), p. 130-131.

decât să urmezi ceea ce zice cutare şi cutare, considerând că este fără de greşeală. Dar cât de greu este să descoperi gândirea părinților! Cât de diferiți suntem față de alții care sunt la fel de sinceri ca noi! Sau se întâmplă aceasta fiindcă nu am cercetat suficient de îndelungat sau de adânc?

Să ne dea Dumnezeu răspunsul la această întrebare chinuitoare! Dacă nevoințele noastre îi pot ajuta pe alții să-şi găsească identitatea sufletului şi a minții în ortodoxia cea adevărată, gândind pentru sine corect, mai întâi de toate, în conformitate cu gândirea părinților – atunci existența noastră în pustie este îndreptățită. Şi totuşi calea noastră către această identitate pare să treacă prin conflicte – de pildă, neacceptarea publică asupra problemei Fericitului Augustin ca părinte şi sfânt ortodox. Acest conflict temporar va produce în realitate o armonie mai profundă după aceea? Să dea Dumnezeu – aceasta pare singura alternativă a celui orb care urmează o linie individuală ne-patristică!"

Câteva luni după consemnarea acestui pasaj, Părintele Serafim a scris o scrisoare lui Alexei Young în care medita asupra aceloraşi probleme: „Oftez şi mă gândesc, merită într-adevăr să ajungem la înțelegerea reală a ortodoxiei, când sunt atât de mulți acum care 'ştiu mai bine', şi unii ca aceia care nu sunt aşa, sunt slabi ca nişte macaroane? Sau poate, cum a sugerat odată în mod strălucit tânărul nostru Toma [Anderson]: dacă toți ceilalți gândesc diferit, atunci poate că noi greşim într-adevăr? Dar atunci mă gândesc la Vlădica Averkie, Părintele Mihail Pomazanski şi toată acea veche generație care acum este aproape dispărută – şi vreau să plâng pentru tinerii 'ştiutori-a-toate' care nu au luat în seamă problema. Dar înțelegerea vine doar prin suferință şi câți pot face asta?"

„ORTODOXIA SUFERINȚEI" – expresie a Sf. Grigorie Teologul – era adesea pe buzele Arhiepiscopului Averkie. Asta se referă la două lucruri: la crucea pe care trebuie să o poarte creştinii ortodocşi urmându-L pe Hristos în rai şi la persecuția pe care însuşi Adevărul veşnic îl îndură în această lume căzută. Realmente, oamenii cei drepți pe care i-am pomenit nu s-au crutat de persecuție într-un fel sau altul, datorită „ortodoxiei suferinței": adesea, ca Hristos, primind-o chiar din mâinile slujitorilor Bisericii. Arhiepiscopul Averkie observa: „Cel care îşi urmează propria conştiință şi învățăturile Domnului poate sfârşi prin a plăti scump. Şi asta este adevărat în toate aspectele vieții moderne – uneori chiar în sfera religiei şi a Bisericii."

Arhiepiscopul Averkie a gustat adânc din „ortodoxia suferinței". Când Părintele Gherman a vizitat Jordanville în 1973 şi l-a întrebat de starea sa pe Arhiepiscopul suferind, a primit acest răspuns: „Cum să mă simt, când slava ortodoxiei scade, diavolul triumfă, creştinii devin plini de ură şi răzbunători şi creştinii ortodocşi nu se prezintă mai bine – poate mai rău pentru că lor li s-a dat mai mult. *Şi cine se va ridica în aceste cumplite vremuri de pe urmă pentru sărmana ORTODOXIE A SUFERINȚEI* ?"

În ultima sa carte, Arhiepiscopul Averkie a arătat cum a contribuit preocuparea sa pastorală față de „distrugerea spirituală" a vremurilor sale, la boala sa îndelungată şi hotărâtoare: „Ca rezultat al întregii epuizări emoționale pe care am îndurat-o cu privire la tot ceea ce se petrece astăzi, am fost copleşit (cel puțin aşa spun doctorii) de câteva boli grave care aproape m-au dus din viața asta pământească vremelnică, pentru că n-am putut ajunge la o înțelegere cu cele ce se făceau în jurul meu şi să stau cu indiferență."[440]

[440] Viața ortodoxă, (mai-iunie 1976), p. 30.

Mai târziu concluziona: „Voi fi judecat, aşa cum vom fi noi toţi, de către nepărtinitorul Dumnezeu. Dar pot să spun un lucru: am făcut totul corect, potrivit conştiinţei mele şi fără să mă uit la personalităţi."[441]

Eliberat în cele din urmă de marea sa povară pastorală, Arhiepiscopul Averkie a plecat la Domnul la 31 martie 1976. În timpul ultimei sale zile de viaţă, moţăia şi a fost auzit spunând, „Lazăr este bolnav." Evident, acesta era un mod mistic de identificare cu prietenul lui Hristos din Evanghelii, întrucât Arhiepiscopul Averkie a murit chiar în ziua când Biserica prăznuieşte moartea lui Lazăr. A fost înmormântat trei zile mai târziu, în ajunul sâmbetei lui Lazăr – ziua reînvierii lui Lazăr din mormânt.

A doua zi după plecarea la Domnul a Arhiepiscopului, Părintele Serafim a scris în Jurnalul său: „Fraţii au fost informaţi despre moartea călăuzei noastre duhovniceşti şi teologice, Arhiepiscopul Averkie din Jordanville, lăsându-ne acum cu adevărat orfani …. Vine o perioadă de 'interregnum', când nu este sigur dacă va mai continua cineva 'ideologia de la Jordanville'. Obştea noastră are acum mai multe responsabilităţi. Cel mai important lucru pentru noi este acum să transmitem adevărata învăţătură şi spirit al ortodoxiei patristice."

După două zile, Părintele Serafim a scris din nou despre moartea Arhiepiscopului Averkie: „Aceasta este pentru noi o pierdere foarte, foarte mare. Mulţumim lui Dumnezeu că am putut să-l prezentăm ca pe o 'legătură vie' pe când mai era în viaţă decât să aşteptăm (ca de obicei) până nu mai este, ca să începem să-l apreciem."

Părintele Gherman a plecat cu avionul la New York împreună cu cei doi ierarhi din San Francisco şi Episcopul Alipie din Chicago, pentru a lua parte la funeraliile Arhiepiscopului Averkie, la Mânăstirea Sfânta Treime. Acolo a constatat că sărmanul Arhiepiscop Averkie nu era lăsat în pace nici în moarte. În timpul funeraliilor – la care a slujit prietenul lui Averkie, Episcopul Petru – preoţi din gruparea super-corectă stăteau rigizi în altar cu braţele încrucişate pe piept, ca indienii din lemn, refuzând să participe la slujbă. Oamenii simpli care l-au iubit pe Arhiepiscopul Averkie erau revoltaţi şi răniţi să asiste la o asemenea neruşinare. Aceşti preoţi, care erau în vizită, foloseau o *slujbă liturgică* – ca să nu pomenim înmormântarea unui om drept – pentru a face o demonstraţie politică. Faptele lor au fost condamnate de Arhiepiscopul Averkie, care a subliniat că „Biserica ne-a fost dată pentru mântuirea sufletelor noastre şi nimic altceva! Nu o putem face unealtă sau arenă de joc a pasiunilor noastre şi pentru aranjarea intereselor noastre personale."

Din punct de vedere pământesc, Arhiepiscopul Averkie a murit înfrânt. Războiul satanei cu toate formele de dreptate continuă şi se va sfârşi într-un imperiu al răului. Dar în cer, Arhiepiscopul Averkie a fost un învingător. El a trăit o viaţă dumnezeiască, pregătindu-se să se afle împreună cu sfinţii. Cuvintele sale, scrise doar cu un an înainte de a muri, ne însufleţesc să-l urmăm: „Râvna şi evlavia să fie singurele torţe din mâinile noastre – aşa cum a făcut bătrânul Simeon, atunci într-un fel mai tainic – în adâncul inimilor şi sufletelor noastre. Atunci vom putea striga din inimă să plecăm din această viaţă, 'Acum slobozeşte pe robul Tău în pace, după cuvântul Tău, Stăpâne, că văzură ochii mei mântuirea Ta!…'"[442]

Deznădejdea – credinţa în lipsa Adevărului şi a iubirii – nu se afla în inima Arhiepiscopului Averkie atunci când a murit. El trăise în prezenţa acestui Adevăr şi iubiri şi ştia că într-o zi îl va înfrânge pe Antihrist după ce acesta domnise *scurt timp* (Apoc. 12, 12). El scrisese, „slujitorii lui Antihrist vor încerca, *dacă se poate, să înşele chiar pe cel ales.* Totuşi, gândul acesta n-ar trebui să ne apese sau să ne înfrângă; ci dimpotrivă, cum spune Domnul Însuşi: *Uitaţi-vă în sus, şi ridicaţi capetele, pentru că răscumpărarea voastră se apropie*."

---

[441] Ibid., p. 25.
[442] Arhiepiscopul Averkie, *Străluceşte ca stelele* (West Coast Orthodox Supply, 1983), p. 16.

După câteva luni de la moartea Arhiepiscopului Averkie, Părintele Serafim a primit asigurare de la Dumnezeu că Arhiepiscopul Averkie se afla într-adevăr în rai cu Hristos şi sfinţii Săi. Într-un vis minunat l-a văzut pe arhiepiscop luminos, îmbrăcat complet în alb strălucitor, slujind la sărbătoarea cerească a reînvierii Rusiei.

Venind la biserică în dimineaţa următoare, Părintele Serafim i-a povestit visul Părintelui Gherman. Tonul său scăzut l-a convins pe Părintele Gherman că fusese o arătare adevărată a Arhiepiscopului Averkie.

- Mă întreb ce a însemnat? A întrebat Părintele Serafim.

Părintele Gherman a spus:

- Nu ştii ce zi este astăzi? Este ziua Sf. Averkie, de-o-potrivă cu Apostolii: prima zi a numelui Arhiepiscopului Averkie pe care o petrece în cer. Sunt prăznuiţi şi cei Şapte Adormiţi din Efes [a căror viaţă prefigurează Învierea Generală] şi icoana din Kazan – care a mântuit Rusia în trecut. Visul tău nu este obişnuit; trebuie să aibă semnificaţie.

Astfel i s-a dat Părintelui Serafim să împărtăşească slava cerească de care se bucura deja Arhiepiscopul Averkie.

PĂRINTELE SERAFIM nu a vrut ca mesajul Arhiepiscopului Averkie să fie gonit şi uitat. Curând după moartea Arhiepiscopului Averkie, a scris un articol pentru revista în limba rusă *Pravoslavnaia Rus*, intitulat „Un Hrisostom al vremurilor de pe urmă: semnificaţia Arhiepiscopului Averkie." Aici a adus următorul omagiu marelui învăţător:

„Arhiepiscopul Averkie a fost unul dintre ultimii uriaşi ai ortodoxiei secolului XX, nu numai al Bisericii Ruse şi al ruşilor de peste hotare, ci şi al întregii ortodoxii universale din sec. XX. Ne-am obişnuit cu cuvintele lui înflăcărate şi îndrăzneţe, îndreptate împotriva lepădării de creedinţă din timpul nostru, că nu am observat că el era cu adevărat singurul ierarh din oricare Biserică Ortodoxă care scria în orice limbă cu o asemenea îndrăzneală şi cinste în apărarea adevărului sfintei ortodoxii ….

Într-adevăr, există o lipsă de oameni drepţi în timpurile noastre mizerabile. Dar chiar dacă aceşti susţinători ai adevărului nu se ocupă de noi, învăţătura lui rămâne cu noi şi poate fi lumina noastră călăuzitoare în zilele şi mai întunecate care ne aşteaptă aşa cum le-a prevăzut el, când Biserica va trebui să pătrundă în pustie, aşa cum scrie în Cartea Apocalipsei.[443]

„Pentru cei care sincer însetează să rămână credincioşi ortodoxiei, nu mai este nici un glas drept decât acela care iese din gura[444] aurită a Arhiepiscopului Averkie."[445]

ÎN timpul deselor sale vizite la mânăstire, Episcopul Nectarie vorbea adesea despre Arhiepiscopul Averkie şi discuta cu părinţii despre articolele sale. După ce murise Arhiepiscopul Averkie, cu un anumit prilej, Părintele Serafim l-a întrebat pe Episcopul Nectarie:

- Credeţi că memoria Arhiepiscopului Averkie va supravieţui, că însemnătatea sa va deveni mai cunoscută, aşa încât viitoarea generaţie din Rusia îl va aprecia şi va avea folos de la el?

Episcopul Nectarie a răspuns că nu ştia aceasta.

---

[443] Sfinţii Părinţi au văzut „Femeia înveşmântată cu soare" care fuge în pustie (Apoc. Cap.12) ca simbol al Bisericii timpurilor de pe urmă. Această învăţătură a fost explicată de Arhiepiscopul Averkie în cartea sa *Apocalipsa Sf. Ioan: Comentariu ortodox* (Mânăstirea Sf. Gherman,1985).

[444] Titlul Sf. Ioan Hrisostom, cu care Părintele Serafim îl asemăna pe Arhiepiscopul Averkie, înseamnă „gura aurită".

[445] Pravoslavnaia rus [Rusia ortodoxă], mai 1976. Versiune engleză revizuită în *Cuvântul ortodox*, numerele 100-101 (1981), p. 219-226.

- Ce puteți spune despre volumele cu articolele sale adunate şi publicate la Jordanville? a insistat Părintele Serafim.

- Da, a spus Episcopul Nectarie, ar fi minunat dacă ar ajunge în Rusia şi ar deveni cunoscute acolo.

Mai înainte, unul dintre frați insistase ca părinții să-i ceară Episcopului Nectarie să-l canonizeze pe Arhiepiscopul Averkie; şi cu ajutorul Părintelui Serafim, fratele scrisese chiar un Canon Arhiepiscopului. Când părinții i-au spus aceasta Episcopului Nectarie, el a răspuns:

- Da, ar trebui să fie canonizat. A fost un sfânt, fără nici un fel de probleme.

- Atunci s-ar putea? s-a interesat Părintele Serafim. Dând din cap, Episcopul a spus că, atât timp cât oamenii actuali au ocupat poziții cheie ale puterii în sinod, nu mai exista nici o şansă pentru o canonizare oficială. Totuşi, acesta nu era finalul problemei. La 24 ianuarie 1982, Episcopul Nectarie şi Părintele Gherman au mers într-o călătorie pentru a deschide o nouă Biserică misionară în Woodburn, Oregon. Sănătatea Episcopului Nectarie se înrăutățea rapid atunci; şi, când ieşea, aceasta era ultima ocazie a Părintelui Gherman de a petrece cât mai mult timp împreună cu el. După slujba de consacrare, au intrat în camerele dintr-un hotel din apropiere. Episcopul Nectarie s-a plâns că este obosit.

- Niciodată n-o să văd acea biserică construită, a zis el. Eu n-o mai duc mult.

- Dacă într-adevăr asta este situația, a zis Părintele Gherman, atunci ce va fi cu canonizarea Arhiepiscopului Averkie? Cine o va face?

A strălucit o lumină în ochii Episcopului.

- Să o facem acum! A exclamat el.

Cei doi bărbați s-au ridicat în picioare şi înaintea icoanelor pe care le-au aşezat în camera de hotel, au cântat cu toată puterea lor, cu deplină însuflețire, imne de mărire a dreptului Arhiepiscop Averkie. S-au gândit la Părintele Serafim şi le-a părut rău că el nu era acolo împreună cu ei.

- Dorirea Părintelui Serafim se va împlini, a spus Episcopul.

Astfel, într-o cămeruță de hotel din statul Oregon (episcopia Episcopului Nectarie), a avut loc canonizarea locală a unui profet de însemnătate internațională, un om pe care Părintele Serafim l-a numit „unul dintre marii uriaşi ai ortodoxiei universale" şi „cel mai mare stâlp al Bisericii noastre."

82
Părăsirea

… Ziua numelui Părintelui Gherasim. Să-i odihnească Domnul sufletul lui. Un gând înfricoşător îmi umple sufletul de durere: că obştea noastră a moştenit starea lui. Pe de o parte suntem urâți, iar pe de altă parte nu suntem înțeleşi de propriul nostru popor. O, Doamne, singurătatea este înfricoşătoare. Dar îl avem pe Sf. Gherman care se ridică de-ndată împotriva mării celei întunecate care urlă la omenire. O sfinte Părinte Gherman, mântuieşte pe robii tăi.

- Părintele Gherman, Jurnalul obştii Sf. Gherman
4 martie 1972

> *…Şi în zilele acelea de mare durere, despre care se spune că nici o vieţuitoare nu va rămâne în viaţă, de nu s-ar împuţina acele zile – în zilele acelea, cei de pe urmă credincioşi vor trebui să treacă ei înşişi prin ceea ce a trecut odată Domnul nostru, când El, răstignit pe Cruce, fiind Dumnezeu adevărat şi Om adevărat, S-a simţit El Însuşi atât de părăsit de către Tatăl Său, că a strigat către El: „Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, de ce M-ai părăsit?" Creştinii cei de pe urmă vor trăi şi ei o asemenea părăsire a umanităţii de către harul lui Dumnezeu, dar pentru scurtă vreme, după care, Domnul nostru nu va întârzia să apară de-ndată întru toată slava Sa, şi toţi sfinţii îngeri împreună cu El….*
>
> - Sf. Serafim de Sarov[446]

ÎN timpul vieţii Părintelui Serafim, anul 1976 a fost anul cel mai greu prin care a trecut obştea. Acesta a fost anul „părăsirii" lor, când vechea întrebare supărătoare „la ce bun" a fost simţită mai ascuţit ca niciodată.

La o săptămână după ce Arhiepiscopul Averkie a plecat întru odihnă veşnică, părinţii mânăstirii au rămas efectiv singuri. Ultimul frate care rămăsese, a plecat la Jordanville, lăsându-l doar pe Teofil, de 13 ani, să stea cu părinţii. Când au sosit Paştile, patru zile mai târziu, Părintele Serafim a scris în Jurnalul său: „Încolţesc gânduri: suntem părăsiţi de toţi. Dar este evident că Dumnezeu ne-a dat acest prilej de însingurare pentru ca noi să facem ceva ce nu este aşa de uşor de făcut în lume, cu părerile ei contradictorii şi mode diferite: poate că noi ne aflăm aici ca primele roade ale pustiei către care vor merge ultimii creştini. Oricum, noi trebuie să rămânem liberi şi patristici în trezvia noastră, transmiţând urmaşilor adevărata ortodoxie pe care ne-au dat-o sfinţii părinţi şi proprii noştri părinţi."

Părăsirea fizică a părinţilor, care a fost de fapt o binecuvântare, nu i-ar fi supărat de loc dacă nu ar fi fost însoţită de un sentiment mai adânc de părăsire: sentimentul că, odată cu moartea Arhiepiscopului Averkie, ei erau acum cu mult mai singuri în luarea unei poziţii corecte faţă de ortodoxia patristică, echilibrată, reală. După cum am văzut, Biserica nu a avut profet mai mare, duhovnic mai sincer, decât Arhiepiscopul Averkie, la care însuşi făcătorul de minuni, Arhiepiscopul Ioan se uita ca la un izvor de autoritate ideologică şi teologică. Era mare nevoie acum de un asemenea duhovnic, întrucât era o perioadă de evenimente tulburătoare în Biserică. Era un grup super-corect care părea acum să aibă cea mai mare influenţă, şi începuse să-şi promoveze punctele de vedere ecleziastice botezând din nou oameni din alte Biserici Ortodoxe, începând din Anglia. Anul 1976 a fost anul când mulţi – inclusiv Arhiepiscopul Averkie care era pe moarte – se temeau că grupul acela super-corect ar putea în cele din urmă să adapteze Biserica Rusă din străinătate la propria sa calitate a politicii bisericii sectare. Totuşi, după moartea Arhiepiscopului Averkie, se pare că nimeni altcineva nu a îndrăznit să reia lupta acestui fapt, cel puţin în scris.

PĂRINTELE SERAFIM era cu adevărat sătul de această politică fragilă, a unor „oameni necopţi". Ei aparţineau atât de mult acestei lumi, iar el dorea împărăţia

[446] Sf. Serafim de Sarov, *Mica Filocalie rusă*, vol. 1, ediţia a 3-a (Platina, California: St. Herman Brotherhood, 1991), p. 132.

cerurilor. Părintele Serafim mai degrabă ar fi uitat de ei şi s-ar fi retras în pustietatea singurătăţii lui. Dar putea el să-şi permită aceasta, în concepţia oamenilor către care îndrepta el misiunea adevărtei ortodoxii?

Într-o zi însorită de iunie, părinţii au căutat „să se ridice deasupra" acestor probleme şi să obţină o perspectivă mai bună, căutând un răspuns la Dumnezeu. Era a doua zi după Rusalii, ziua Pogorârii Duhului Sfânt, principalul hram al Mânăstirii Sfintei Treimi, a Arhiepiscopului Averkie. Părinţii au hotărât să plece dis-de-dimineaţă cu Teofil, într-o excursie în Muntele Shasta. Pe drum au citit slujbele de dimineaţă în vagon şi când au ajuns, au cântat cu bucurie slujba Tipiconului. Au stropit cu agheasmă câteva locuri de pe munte, cântând mai multe imne în timp ce mergeau.

Părintele Serafim a scris în Jurnalul său: „În timpul săptămânilor anterioare, părinţii fuseseră tulburaţi de cuvintele şi faptele grupului 'fanatic' din Biserica noastră, care încearcă să promoveze o 'corectitudine' încremenită uniform, care este clar, un produs mai degrabă al logicii umane decât al tradiţiei vii a Bisericii. Marii noştri episcopi şi teologi ruşi sunt dispreţuiţi pentru că ei nu sunt întotdeauna 'corecţi' în acest sens concret, şi chiar nevoinţele noastre de aici din pustietate par acum să ridice probleme: vorbim despre 'fanatism' dar aceasta pare să ajute formarea unei 'grupări' extremiste în Biserică; şi idealul nostru de a ne îndepărta de interesele lumii şi de grup, şi de a fi însufleţiţi de pustie şi de sfinţii săi, se pare că nu este înţeles de mulţi. Şi iarăşi, noi nu semănăm cu imaginea obişnuită 'rusească' de oameni folositori 'organizaţiei', care doresc să umple Biserica şi 'posturile libere' din parohii. Spiritual, noi ne simţim destul de singuri, chiar dacă avem povăţuitori care au grijă de noi. Chiar şi această excursie la Muntele Shasta – are ea sens într-o activitate misionară 'modernă'?

Cu aceste gânduri am citit Epistola zilei în pădure, la 2290 m, în mijlocul zăpezii, cu vârful alb al muntelui care se înălţa deasupra noastră: 'şi fără a fi îmbătaţi de vin, ci plini de Duhul, vorbindu-ne unul altuia în psalmi şi imne şi cântând şi intrând în armonie cu inima ta către Domnul'. Şi apoi Evanghelia: 'Dacă doi dintre voi se vor învoi pe pământ în privinţa unui lucru pe care îl vor cere, se va da lor de către Tatăl Meu, Care este în ceruri. Că unde sunt doi sau trei, adunaţi în numele Meu, acolo sunt şi Eu în mijlocul lor' (Matei 18, 19-20). Părinţii au fost impresionaţi de un asemenea mesaj care se adresa direct inimilor şi răspundea nedumeririi lor: cu adevărat, acolo unde doi sau trei sunt adunaţi împreună întru aceeaşi minte şi duh se poate face lucrarea lui Dumnezeu. Să nu ne lăsăm deznădăjduiţi de îndoieli şi conflicte de grup, ci să continuăm pe calea pe care a binecuvântat-o Vlădica Ioan, ştiind că mai sunt şi alţii care nădăjduiesc să primească încurajare şi cuvânt de la noi."

După cum arată acest pasaj, amintirea Arhiepiscopului Ioan era strâns legată de părinţi din în timpul acestei perioade de tulburare. La 19 iunie, când publicaseră cartea Episcopului Sava despre Cuv. Ioan, Părintele Serafim observa: „Am fost deznădăjduiţi în ultimele câteva săptămâni şi am tot cerut ajutorul Arhiepiscopului Ioan: ce să facem? Cum să ajutăm mişcarea noastră misionară slabă să rămână curată şi să nu se piardă pe drumul succesului aparent spre paguba adevăratei ortodoxii?"

După o săptămână, cu puţin înainte de a zecea prăznuire a Cuv. Ioan, părinţii au primit un semn liniştitor care le-a reînnoit hotărârea de a merge mai departe. Duminică 27 iunie a izbucnit un incendiu în partea de sud-est a mânăstirii. Până marţi, acesta s-a întins pe o suprafaţă de 3,22 km, punând în pericol muntele. Oamenii din oraş au spus părinţilor să părăsească locul dacă aveau să vadă flăcări ridicându-se din fumul care se afla pe cealaltă parte a viroagei. Vladimir Anderson împreună cu familia au vizitat atunci mânăstirea. Ei au plecat marţi după amiază, oferindu-se voluntar să se întoarcă să îi ajute la evacuare dacă era necesar. L-au lăsat pe fiul lor Thomas să-i ajute pe părinţi câteva zile.

Părintele Serafim a scris în Jurnalul său: „După amiaza târziu au început pregătirile pentru a duce de acolo cele mai valoroase cărţi şi manuscrise la Redding, la

locuința doamnei Harvey. Apoi, părinții, împreună cu cei doi băieți, Thomas şi Theophil, au mers peste tot muntele, stropind cu agheasmă şi purtând moaştele Sf. Gherman şi icoanele Arhiepiscopului Ioan şi a Maicii Domnului în 'terenul nemistuit de foc', lăsând-o pe ultima la stânca fisurată, în marginea de răsărit a muntelui, privind focul. În emoția momentului, s-a auzit glasul celor doi băieți: 'Vreau să rămân aici să ard cu tine.'"

Când toți au ajuns într-un loc sigur din vârful Noble Ridge, s-a auzit glasul lui Thomas: „Îl văd! Văd focul!" Toți au început să se roage stăruitor, în aer plutea un sentiment de mare primejdie. Deodată ei au observat că s-a pornit un vânt dinspre apus şi îndată zidul de fum s-a dus înspre răsărit şi pericolul s-a micşorat mult.

După ce s-au întors la mânăstire cu toții şi s-au adunat în biserică, Părintele Gherman a avut ideea ca toți să făgăduiască să construiască o raclă pentru toate sfintele moaşte pe care le aveau. În câteva zile racla a fost completată cu moaşte, până când focul se stinse cu totul.

Slavă lui Dumnezeu şi ocrotitorilor mânăstirii pentru îndepărtarea acestui dezastru, despre care Părintele Serafim a scris în Jurnalul său:

„Noi am primit această experiență 'mistic': Este foc în Biserică, se apropie de obştea noastră primejdie mare. Am fost tensionați câteva săptămâni, înainte de cea de a zecea prăznuire făcută pentru Vlădica Ioan şi încă mai ceream oamenilor să se roage pentru noi în acele zile. În mijlocul primejdiei, am simțit clar că trebuie să ne continuăm nevoințele, oricare ar fi ele şi cu atât mai mult ne rugam la Vlădica Ioan să ne ajute în zilele acelea pe care le simțeam dificile, să ne arate cum să mergem mai departe."

Părinții au fost încurajați să-şi continue nevoințele, îndată ce se sfârşise primejdia incendiului, când au trebuit să meargă la San Francisco pentru a participa la Liturghia anuală de la mormântul Arhiepiscopului Ioan. Spre deosebire de excursia pe care au făcut-o cu acelaşi prilej cu doi ani în urmă, aceasta de acum a fost inspirată pentru părinți, care au primit ajutor de la Arhiepiscopul Artemon. Părintele Serafim a notat: „Liturghia este minunată ca de obicei, cu doi episcopi, trei preoți şi un diacon. După aceea, se fac rugăciuni curate la mormântul lui Vlădica şi apoi, amândoi episcopii țin cuvântări lungi. Arhiepiscopul Artemon era foarte bine dispus, a dat Bisericii noastre materialul din vechiul iconostas al Catedralei şi a fost încurajat când a văzut că noi suntem împotriva 'fanatismului care nu este în conformitate cu cunoaşterea', fapt ce pare să-l tulbure. Părintele Mitrofan care ne-a dat noile portrete ale Arhiepiscopului Ioan cu text englezesc pe spate,[447] ne-a încurajat să continuăm pe orice cale slăvirea Arhiepiscopului Ioan (entuziasmul acesta pare să fie lucrul cel mai viu care are loc în Biserica Rusă, ca parte componentă a Bisericii noastre de astăzi); şi Vlădica Nectarie, după ce ne-a spus că noi singuri facem absolut totul pentru sufocarea atmosferei Bisericii noastre şi noi singuri suntem cu adevărat liberi, ne-a dat sfat ca să punem întotdeauna pe primul loc partea duhovnicească a lucrurilor.

Ne-am întors noaptea târziu de la această prăznuire mai plini de nădejde – dar nu aveam încă un răspuns clar despre activitatea viitoare la care nădăjduiam. Răspunsul pare să fie acela că nu există nici un răspuns, nici o formulă, iar noi trebuie să ne punem toată nădejdea în Dumnezeu şi să ne continuăm drumul pe care am pornit.

Dar 'focul', primejdia continuă să se manifeste în Biserica noastră şi noi rămânem neliniştiți pentru viitor. Veştile despre controversa 'rebotezării' în Anglia îi deranjează pe mulți oameni şi se întreabă, mai ales după moartea Arhiepiscopului Averkie: cine va porni un adevărat fanatism pentru viitor? Simțim nevoia să exprimăm idealul fanatismului cumpătat şi cu bun-simț pe care îl susține Biserica noastră, dar este deja clar faptul că aceasta va aduce supărare cu gruparea [super-corectă]."

---

[447] Acest text a fost scris de părinții de la Platina.

ATUNCI, părinții au tras concluzia că, dacă nimeni altcineva nu avea să continue de unde rămăsese Arhiepiscopul Averkie, trebuiau să o facă ei înşişi. Pentru prima dată în paginile revistei lor, au avut curajul să înfrunte direct problema fanatismului super-corect – şi să-şi asume toate consecințele. Într-un articol despre ierarhul superior al Bisericii Ruse de peste hotare, Mitropolitul Filaret, Părintele Serafim a scris despre felul cum acest prelat, a fost privit în mod greşit ca un fanatic de către ecumeniştii de stânga, fiind la fel de greşit înţeleşi de către cei de dreapta. Părintele Serafim scria: „Sunt aceia care ar dori să facă totul absolut 'simplu' şi 'albul şi negrul'. Ei ar dori ca el şi sinodul lui să declare neputincioase Tainele noului calendar bisericesc sau ale bisericilor dominate de comunişti, nedându-şi seama că nu este problema sinodului de a hotărâ asupra unei chestiuni[448] atât de delicate şi de complexe?"

Părintele Serafim a scris doar un paragraf referitor la un astfel de „fanatism care nu se datora cunoaşterii", dar era suficient să stârnească o reacție destul de aprinsă. Un preot a scris părinților că „articolul a afectat grav integritatea, claritatea şi poziția *Cuvântului ortodox* ca publicație ortodoxă tradițională. Aveți o poziție ecumenistă în articol că există trei ramuri de creştini ortodocşi: de dreapta, de stânga şi de mijloc .... Din punctul dvs. de vedere şi al ecumeniştilor, noi avem acum o teorie a ramurii ortodoxe. Aceasta afirmă articolul dvs. Ce altceva ne poate spune? Dacă toate celelalte ramuri 'ortodoxe' aparțin Bisericii cu Sfintele Taine ... atunci mărturisesc că noi nu suntem ca ei şi nu împărtăşim Tainele lor .... Aceşti oameni s-au abătut de la calea cea dreaptă şi nu este cale de întoarcere .... Toți patriarhii au căzut în erezie .... Mă rog să vă dați seama cât rău ați adus cu articolul dvs. şi să aduceți explicații în articolele viitoare ortodocşilor celor mulți care s-au tulburat."

Un alt preot din grupul super-corect a scris: „Acum, eu, cel mai de pe urmă şi mai păcătos dintre preoții lui Dumnezeu, declar că sufletul îmi este mâhnit şi tulburat împreună cu toată turma pe care o păstoresc." În aceeaşi scrisoare, acest preot a menționat că era „mai bine să fie legată de gâtul cuiva o piatră de moară şi să fie aruncat în mare" decât să se roage deschis alături de cineva care face parastas pentru patriarhii din Rusia şi Constantinopole.

După cum observa Părintele Serafim într-o scrisoare către Alexei, aceşti preoți „nici nu bănuiesc că poate fi o 'ispită asupra părții de dreapta'".

DEŞI părinții fuseseră liberi şi curajoşi în suficientă măsură pentru a-şi publica dezacordul față de pozițiile „super-corecte", nu a fost deloc plăcut pentru ei, ca să fie combătuți de oameni, mai ales de oamenii din propria lor Biserică, care aveau aceeaşi misiune față de vorbitorii de limbă engleză. După cum a concluzionat Părintele Serafim într-o scrisoare către un preot: „Crede-mă, părinte, această scrisoare a fost scrisă cu sânge."

Când a sosit hramul Adormirii Maicii Domnului, (15 august), Părintele Serafim a scris în Jurnalul său: „Cei doi părinți împreună cu fratele Teofil au petrecut hramul singuri, sărbătorind al şaptelea an de la mutarea lor în pustie. După ce s-a săvârşit Sfânta Liturghie, diavolul a atacat puternic în aceste zile,[449] şi din nou le-a venit părinților gândul: la ce bun toate aceste osteneli în pustie? Se foloseşte cineva într-adevăr de ele, ca să justifice oboseala necesară pentru a le continua, şi ca să 'nu fie la modă', nici în armonie cu 'opinia publică' care le însoțeşte? Ei merg înainte cu nădejde

[448] [Părintele Serafim Rose], „Legăturile noastre vii cu sfinții părinți: Mitropolitul Filaret de New York", *Cuvântul ortodox*, nr. 66, (1976), p. 4.
[449] Arhiepiscopul Artemon, Episcopul Nectarie şi Diaconul Andrei fuseseră la locuința din pustie cu cinci zile mai devreme.

în Dumnezeu, urmând sfaturile lui Vlădica Ioan că dacă ceea ce facem nu este plăcut lui Dumnezeu, vor urma piedici de netrecut. Ameninţarea unei ierni grele, ce urma, face ca acest an să fie hotărâtor pentru idealul nostru din pustie."

Părintele Serafim a simţit că nu se poate opri sau renunţa. Membri respectaţi ai Bisericii pe vechi din Grecia au spus părinţilor că „super-corectitudinea" era o „boală" în plus doar pentru vătămarea duhovnicească de către apostazia ecumenismului. Părintele Serafim i-a scris lui Alexei: „Din toate acestea vedem necesitatea formulării unei rezistenţe 'moderate' care va întări adevărata ortodoxie care se va opune ferm ecumenismului şi modernismului, dar nu va exagera în 'definirea' unor astfel de lucruri ca prezenţa sau absenţa harului, sau practicarea 'rebotezării' acelora care sunt deja ortodocşi." Părintele Serafim şi-a dat seama că pentru a explica această poziţie va avea nevoie de mai mult decât un paragraf sau două. Trebuia să se scrie un articol întreg, care să nu-i îndepărteze pe oameni în mod inutil. Părintele Serafim a zis că „lucrul acesta era foarte greu de îndeplinit, dar cu ajutorul lui Dumnezeu şi cu rugăciunile sfinţilor noştri, vom încerca să facem tot ceea ce ne stă în putinţă."

Părintele Serafim a „suferit" cu adevărat din cauza acestui articol. Într-o seară, vizitându-l pe Părintele Serafim în chilia sa „Optina", Părintele Gherman l-a găsit întunecat şi îngrijorat.

- Ce s-a întâmplat? l-a întrebat.

- De ce? a întrebat Părintele Serafim la rândul lui, repetând întrebarea sfâşietoare pe care i-a ridicat-o persecuţia Arhiepiscopului Averkie. De ce trebuie să fie o asemenea prăpastie între marii bătrâni ai Bisericii noastre şi tânăra generaţie? Şi cum ştim noi că avem dreptate?

Părintele Gherman a văzut cât de puternic îşi simţea Părintele Serafim greutatea responsabilităţii, care devenea mai apăsătoare prin lipsa altora care să ducă acea greutate. Asemenea tuturor celor convertiţi, Părintelui Serafim i-a fost teamă să nu fie în întregime ortodox în duh, şi astfel i-a cerut încurajarea Părintelui Gherman. În ciuda temerilor sale, el ştia în esenţă că se afla pe calea cea bună, pentru că nu era calea lui, ci aceea a părinţilor lui în credinţă. El urmase calea lor până atât de departe şi acum ei îl lăsaseră pe el să-i îndrume pe alţii pe acea cale.

Articolul pe care, în cele din urmă, Părintele Serafim l-a scris şi publicat, a fost intitulat „Calea Împărăţiei: adevărata ortodoxie într-o epocă a apostaziei". După cum a demonstrat de la început, îndrumarea pe „Calea Împărăţiei" nu a fost o parte din vreun roman „Teoria ramurii ortodoxe", ci a fost învăţătura sfinţilor părinţi ai Bisericii. El a început cu un citat din Sf. Ioan Casian: „După cum spun părinţii, extremele celor două laturi sunt la fel de dăunătoare .... (Noi trebuie) să ne continuăm mersul pe calea împărăţiei, evitând extremele de ambele părţi."

Mai târziu, Părintele Serafim a scris în articolul său: „Aplicând această învăţătură la propria noastră situaţie, putem spune, 'calea împărăţiei' adevăratei ortodoxii de astăzi este o medie care se află între extremele ecumenismului şi reformismului pe de o parte şi o 'râvnă inconştientă' (Rom. 10, 2) pe de alta .... Poate că nici un povăţuitor ortodox din zilele noastre nu oferă un asemenea exemplu de moderare ortodoxă ca Arhiepiscopul Averkie de Jordanville. Numeroasele sale articole şi predici respiră duhul proaspăt al adevăratului fanatism ortodox, fără nici o abatere nici către 'dreapta' nici către 'stânga' şi pune accent în mod constant pe latura *duhovnicească* a adevăratei ortodoxii."[450]

„RIDICÂNDU-ŞI CAPETELE" (după cuvintele Părintele Serafim) cu poziţia fermă a căii împărăteşti, părinţii de la Platina au primit asigurări că nu sunt singurii.

[450] [Părintele Serafim Rose], „Calea Împărătească: adevărata ortodoxie într-o epocă a apostaziei", *Cuvântul ortodox*, nr. 70 (1976), p. 147-148.

Alexei Young, care vizita Anglia pe vremea când aveau loc „rebotezările” infame, a trimis cuvânt cum că asemenea fanatism era o excepţie mai degrabă decât o normă printre creştinii ortodocşi. Alexei scria părinţilor: „Ar trebui să ştiţi că (mulţi oameni ai Bisericii noastre din Anglia) *vă* aşteaptă ca să le ‘arătaţi calea’ în aceste probleme grele şi astfel orice sfat, încurajare şi *îndrumare* pe care le-aţi putea trimite, ar fi primite cu multă recunoştinţă. Ei se simt foarte singuri aici şi se tem pentru viitor.”

O altă scrisoare, de această dată, de la un credincios din Anglia, a confirmat aceasta: „Obştea de la Sf. Gherman şi *Cuvântul ortodox* … se află în mare izolare aici. Aveţi o responsabilitate foarte mare şi gravă aici, la o depărtare de 9660 de km, pentru că mulţi se îndreaptă către dvs. tocmai pentru tonul şi atitudinea corectă.”

La 13 noiembrie 1976, Părintele Serafim a scris în Jurnalul său:

„Apropiindu-se Postul Naşterii, nesiguranţa şi prezicerile cele rele din primăvară şi vară par să se împrăştie treptat, dar pentru obşte rămâne un sentiment de tulburare. Scrisorile din ultimele luni au fost foarte importante pentru noi, arătând că ostenelile noastre nu au fost cu totul în zadar, că în ciuda ‘convertiţilor nebuni’ şi un aer foarte descurajator al ‘oficialităţii’ din multe cercuri bisericeşti, ‘mesajul’ nostru ajunge la unii oameni ….

La mijlocul lunii octombrie am primit de la M. M. (Sayville, N.Y.) această scrisoare:

> Mulţumesc din nou pentru publicaţia dvs. puternică *Cuvântul ortodox*. Domnul nostru să vă binecuvinteze pe dvs. şi pe cei care predică cu credinţă şi susţin ‘Cuvântul Adevărului’ în zilele acestea cuprinse de lepădare de credinţă …. Lucrarea este mare dar recolta este puţină, totuşi cei puţini sunt foarte importanţi şi acestui scop v-aţi angajat ….
>
> În sâmbăta leproşilor Alexei Young ne-a scris următoarele:
>
> V-aţi luat într-adevăr o mare responsabilitate să fiţi pe picioarele proprii, şi, cu ajutorul lui Dumnezeu, trebuie să nu lăsaţi pe nimeni să cadă!! Obştea este, pentru noi, un generator electric, cu circuite şi fire ieşind spre multe direcţii, luminând pe mulţi care trăiesc în întuneric. Unii au primit acea lumină, poate fără să-şi dea seama de izvorul de unde venea lumina şi astfel mulţi au nevoie mare să-i luminaţi în zilele grele ce vor veni. Dumnezeu să vă ajute!”

SPRE sfârşitul anului 1976, părinţii au primit mai multe încurajări, de data aceasta prin două tinere femei pelerine care au venit la mânăstire, dorind să participe la vreo lucrare creştină. La 27 noiembrie, Părintele Serafim a scris:

„Vin oaspeţi neaşteptaţi: Maria, o tânără (28) din Rusia, care, timp de câţiva ani s-a „abătut de la Evanghelie”, (o organizaţie protestantă) din Eureka (California), dar acum vrea să o abandoneze pentru a sluji ortodoxia. Împreună cu prietena ei Solomonia, care s-a convertit recent de la iudaism (botezată de Părintele Ioanichie din Iordan), plănuiesc să meargă la New Diveyevo[451] şi să înceapă o lucrare sub îndrumarea lui Vlădica Andrei. Părintele Serafim merge la Schitul Sf. Elias împreună cu ele, stă de vorbă cu ele şi este foarte impresionat de râvna şi dorinţa lor de a sluji lui Dumnezeu în ortodoxie cu toată inima şi sufletul lor. Ele au fost atrase de organizaţia protestantă pentru că nu au găsit nici o cale pentru râvna lor în ortodoxia ‘obişnuită’ (aşa cum este ea înţeleasă astăzi). Este acesta un semn al unei noi generaţii ‘Serghei Kourdakov’ a ruşilor, plină de prospeţime şi râvnă? Cum să le îndrumăm pe o cale rodnică? Şi de ce ar

[451] Mânăstirea New Diveyevo din Valea Primăverii, New York.

trebui să vină la noi tinerele femei râvnitoare, când tinerii bărbați nu par interesați? Dumnezeu să ne dea cunoaştere şi înțelepciune ca să le ajutăm!”

Când cele două pelerine au venit la mânăstire pentru prima dată, Barbara McCarthy a stat aproape toată noaptea şi a vorbit cu ele în casa de oaspeți. Ei au înțeles frumusețea tainică a luptelor în comuniune ale părinților din pustie, lipsiți de slavă deşartă. Părinții erau părăsiți dar ei nu au abandonat slujirea lui Dumnezeu din cauza aceasta, că harul lui Dumnezeu se retrăsese de la ostenelile lor.

Odată, când Părintele Gherman se tânguia cum el şi Părintele Serafim au fost părăsiți şi cum totul se risipea, Barbara i-a spus: „Aveți aici un lucru minunat şi foarte rar – aveți dragostea dintre dvs. doi.” Ceea ce a văzut ea nu avea nici o legătură cu camaraderia firească sau compatibilitatea dintre ei, pentru că personalitățile lor erau atât de diferite. Mai degrabă, era prezența lui Hristos care sălăşluieşte cu cei care doresc să fie părăsiți de dragul Lui.

În timpul anului „părăsirii” lor, părinții nu fuseseră niciodată părăsiți de Dumnezeu. Ispita şi lupta de a se simți părăsiți – care potrivit proorocirii Sf. Serafim de Sarov va fi într-o zi experiența obişnuită a tuturor ultimilor creştini la culminarea apostaziei – le fuseseră îngăduite lor de către providență. Aşa cum se întâmplă, anul lor cel mai greu va fi urmat de „anul harului”: începutul preoției lor şi o nouă etapă pentru obşte.

83
Hirotonirea

Aşa cum viața înseamnă să-i înveți pe alții, tot aşa să-i înveți pe alții înseamnă viață.
– Sf. Grigorie Teologul

TRECUSERĂ şapte ani de când părinții refuzaseră hirotonirea. În 1970, când au fost tunşi călugări, Părintele Serafim explicase că ei nu voiau ca schitul lor să „prezinte lumii din afară aspectul prematur al capacității de a ajuta populația ortodoxă, ca centru duhovnicesc pentru ea, care să aibă preoți-călugări, duhovnici şi Sfânta Liturghie la care să poată participa. S-a dat mai întâi atenție îndrumării vieții monahale şi duhovniceşti, fără să-şi asume obligațiile pe care le aduce preoția față de populație.”

În inima sa, Părintele Serafim ținea mult la sentimentul de a fi un adevărat preot al sfinților Domnului, care va însemna desăvârşirea vieții lui. Totuşi, în acelaşi timp, el se simțea foarte nevrednic de înălțătoarea chemare la preoție – o adevărată frică de Dumnezeu. Pentru el şi Părintele Gherman, era încă prezentă frica de a deveni unelte ale organizării.

Cu trecerea anilor, faptul că părinții nu erau încă preoți părea tot mai curios oamenilor Bisericii din afară. Unii începuseră chiar să-i numească *bezpopovtsi*, „fără preoție”, asemănându-i cu secta de veche credință care purta acel nume. Dar părinții, dorind să-şi păstreze pustia, au continuat lupta cu încercările de a-i face preoți. În legătură cu aceasta, Părintele Gherman a luat exemplul Sfinților Vasile cel Mare şi Grigore Teologul, făgădui-şi unul altuia că nu vor fi hirotoniți; în timp ce Părintele Serafim a luat exemplul primilor viețuitori din pustie francezi din Munții Jura, care refuzaseră să primească ranguri clericale.[452]

[452] Vezi discuția Părintelui Serafim despre aceasta în Sf. Grigore de Tours, *Vita Patrum*, p. 125-126.

Helen Kontzevici şi Barbara McCarthy i-au susținut pe părinți în hotărârea lor. Helen le-a spus că preoția îi va lega mereu de o cursă ecleziastică şi că unii oameni de la celălalt capăt al cursei nu vor avea în minte cele mai bune interese. Barbara McCarthy, cu dragostea ei pentru pustie, a spus că părinții vor jertfi mult din liniştea şi izolarea lor de lume dacă ar deveni preoți. Ambele femei aveau dreptate. Dar dacă părinții trebuiau să facă acea jertfă, nu pentru ei ci pentru sufletele altora, Dumnezeu putea lucra prin ei în chipuri noi. Şi El a făcut-o.

La 13 octombrie 1976, ajunul celei de a şasea aniversări a tunsului lor în călugărie, părinții au fost vizitați de Episcopul Nectarie. După slujirea Sfintei Liturghii, Episcopul a petrecut cea mai mare parte din după-amiază stând de vorbă cu părinții în „camera țarului”. El a zis că Mitropolitul Filaret îl însărcinase să le ceară să primească preoția aşa încât toți oamenii care vin la mânăstire să poată primi spovedania şi Împărtăşania. „Atunci veți putea pune în practică ceea ce spuneți în predică”, a arătat Episcopul. „Vorbiți despre har şi prin preot lucrează harul.”

Întrucât Episcopul Nectarie prețuia libertatea părinților la fel de mult ca şi ei, el le-a spus că nu îi forțează. „Arhiepiscopul Artemon mi-a promis că nici el nu mă va forța”, i-a asigurat din nou pe părinți. „Sunteți deja o obşte de călugări şi mulți oameni se îndreaptă către voi cu nădejde. De ce să nu fiți liberi să slujiți Liturghia voi înşivă aici în mânăstire? Dar dacă nu deveniți preoți, Arhiepiscopul Artemon poate numi un om cu un duh străin de al vostru, care să poruncească aici şi să săvârşească sfințirile pentru pelerinii voştri. Asta s-a întâmplat de multe ori în mânăstiri în trecut, aducând numai tulburare şi lupte. Pentru a vă păzi de această situație, Mitropolitul Filaret vă propune cu tărie să fiți hirotoniți. El prețuieşte jertfa voastră obişnuită şi vrea să o apărați cu forma exterioară stabilită unei mânăstiri. Cunoscându-vă, sunt de aceeaşi părere şi vă binecuvintez să primiți preoția. Părinții de la Optina au primit rangul preoțesc chiar în Schitul Optina. Dacă ajungeți preoți, puteți să aduceți oamenilor lucrul cel adevărat, tradiția de la Optina, ceea ce nu poate oferi ortodoxia laică …. Cât despre cât de des să slujiți Sfânta Liturghie, nu sunteți obligați să o faceți zilnic. Puteți sluji Liturghia ori de câte ori este nevoie şi să mai faceți ciclul zilnic de slujbe, cu care sunteți deja obişnuiți.”

Părinții puteau fi influențați de sfaturile smerite şi de bun simț ale Episcopului. Părintele Serafim a zis Episcopului Nectarie:

- Dacă voi fi hirotonit, vreau să o faceți Prea Sfinția voastră, nu Arhiepiscopul Artemon.

- Cred că Arhiepiscopul Artemon va fi de acord, a spus Episcopul.

La plecarea din mânăstire, Episcopul Nectarie a vorbit tainic despre restaurarea Mânăstirii Optina din Rusia prin ostenelile părinților de la Platina.

După cum spusese Mitropolitul Filaret, era adevărat că părinții trebuiau să slujească oamenilor care veneau la ei. Şi tot veneau oameni noi. Nu mult după prima vizită a Mariei şi Solomoniei, părinții au fost vizitați de către doi tineri creştini ruşi mai râvnitori, Eugen şi Marina, ceea ce l-a făcut pe Părintele Serafim să se întrebe dacă şi acesta era un semn de ridicare a unei noi generații de fanatici ruşi.

Părintele Gherman s-a hotărât să scrie o scrisoare părintelui său duhovnicesc, Arhiepiscopului Andrei (fost Părintele Adrian) spunându-i că a fost silit să devină preot şi l-a întrebat ce ar trebui să facă. Arhiepiscopul Andrei a răspuns: „Mitropolitul îți cunoaşte viața …. Ai încredere în el şi ocoleşte-l pe Arhiepiscopul Artemon.”

Dar părinții aveau încă îndoieli. Dacă într-adevăr puteau să-l ocolească pe Arhiepiscopul Artemon şi să devină preoți, oamenii din San Francisco care aveau probleme cu Arhiepiscopul puteau veni la mânăstire ca la o Biserică alternativă, un fel de refugiu politic. Părinții vor fi stârniți să treacă de partea oamenilor care sunt împotriva Arhiepiscopului, ceea ce nu aveau nici un interes să o facă. Îi va antrena în politică ceea ce nu avea nici o legătură cu monahismul.

În cele din urmă, părinții au hotărât să nu se mai gândească la ceea ce se poate întâmpla. Ei au cercetat situația şi, dacă trebuiau să devină preoți, Dumnezeu va împlini aceasta. Între timp, Părintele Serafim a zis că vor face „câte un pas, nădăjduind în Dumnezeu care să-i îndrume şi să le descopere voia Lui cu ei." Ei nu puteau şti asta, în câteva luni harul preoției va fi deja peste ei.

TOTUŞI, această revărsare a harului nu se dă de obicei, fără încercări. „Anul cel mai greu" nu a luat sfârşit. Înainte de a avea loc hirotonirile, diavolul invidios va hărțui părinții cu ispite supărătoare, ce vor curge una după alta.

După formula Părintelui Serafim, „diavolul atacă mai întâi prin maşini, apoi prin novici". Atunci părinții aveau un autocamion decapotabil verde; deşi nu aveau novici, aveau pe cineva care voia să intre în mânăstire, „mecanic auto amator", cu numele Dima.

Când Dima a spus părinților că vrea să-şi cunoască „responsabilitatea", ei au hotărât să-l trimită la San Francisco cu autocamionul verde să aducă părțile rămase de la catapeteasma Catedralei care fusese donată bisericii lor. Dima a plecat şi s-a întors a doua zi, dar acum avea un autocamion mare închiriat.

- Unde este autocamionul verde? au întrebat părinții.

- În Vacaville, a fost răspunsul. Are nevoie de motor nou.

După puțin timp, Dima a plecat la Etna ca să-şi viziteze familia, lăsând propriul său autocamion la părinți şi promițându-l să le aducă autocamionul cel verde de îndată ce se întoarce.

Totuşi, tulburările legate de maşina părinților erau departe de a lua sfârşit. Părintele Serafim scrie în Jurnalul său, „marți, Barbara merge cu autocamionul lui Dima la Redding ca să facă pentru noi câteva comisioane. În drum, autocamionului i-a sărit o roată. Ea începe să meargă pe jos spre oraş şi înainte de a ajunge îl întâlneşte pe Dima întorcându-se de al Etna în jeep-ul lui Alexei Young, pe care ni-l împrumută pe timpul iernii. El se întoarce să ne spună că s-a hotărât să fie împotriva monahismului şi primeşte o plată de veteran de 500 $ pentru a-şi termina şcoala electrică. El s-a prefăcut pur şi simplu că îşi ia autocamionul şi ne lasă autocamionul verde să-l reparăm noi – dar Barbara îi dă o lecție într-un limbaj dur că rămâne năucit şi acceptă să ne aducă înapoi autocamionul verde. Timp de trei zile, el şi Barbara merg la oraş şi vin înapoi ca să pună roata la loc. Între timp, [pelerinul] Constantin se întoarce (pe jos, cu bocceaua în spate), gândindu-se să petreacă puțin timp cu noi ca să uite de problemele lui. Fiind mecanic, acceptă să rămână şi să monteze motorul la autocamionul nostru verde. Vineri 20 noiembrie, merge la Redding cu Părintele Serafim şi Dima ca să pună roata la autocamionul lui Dima. Reuşesc să rezolve totul şi când se întorc, jeep-ul nu mai merge …. Pastorul protestant care ne-a vizitat mânăstirea cu câteva săptămâni mai înainte poposeşte cu un autobuz şcolar şi se oferă să ne ajute, dar când vede că jeep-ul nu porneşte, Părintele Serafim urcă pe cei doi, care s-au oferit să dea o mână de ajutor, în autobuzul şcolar, care trece prin Platina şi rămâne cu jeep-ul ca să aştepte AAA[453] ca să îl remorcheze, gândind ca el singur să se întoarcă pe jos. Dar merge la Redding cu jeep-ul remorcat, doar ca să vadă că nu poate fi reparat până luni. Astfel, toate mergându-i prost şi apropiindu-se seara, telefonează doamnei Harvey şi ea, după ce îi serveşte cina, îl duce înapoi la mânăstire ca să mai prindă sfârşitul vecerniei pentru Intrarea Maicii Domnului în Biserică."

Duminică, doamna Harvey se întoarce la mânăstire să-l ia pe Dima, care trebuie să-şi ridice autocamionul de la reparat luni şi să remorcheze jeep-ul înapoi. Totuşi, când Dima merge în cele din urmă la service nu i se permite să ridice jeep-ul, pentru că nu îl

[453] Asociația de automobile americană.

dăduse el la reparat. Însă, reuşeşte să se întoarcă la Mânăstire cu o bară de remorcat, care va fi folosită a doua zi într-o excursie la San Francisco.

Ziua următoare este sărbătoarea Sf. Mare Mc. Ecaterina. După slujba de dimineaţă, Părintele Serafim şi Dima pleacă la San Francisco cu autocamionul lui Dima de-abia reparat. Misiunea lor: să ducă toate exemplarele *Jurnalului Cuviosului Ioan* la legătoria din oraş şi apoi, la întoarcere, să ia autocamionul verde şi să-l tracteze la mânăstire.

Părintele Serafim continuă în Jurnalul său: „Ei sunt foarte neliniştiţi, mai ales pentru că un cauciuc este foarte uzat, dar nu are loc nici un incident în excursia la San Francisco. După o oprire la biblioteca Berkeley, se întorc pe drumul spre Vacaville, de unde iau autocamionul verde şi încep să-l tracteze – observând coincodenţa stranie că garajul în care fusese autocamionul se afla pe *strada Ecaterina*, iar astăzi este sărbătoarea Sf. Ecaterina!

Autocamionul lui Dima se clatină foarte tare din cauza greutăţii tractării, şi lui Dima îi este frică să conducă. Conduce Părintele Serafim şi vede că este foarte greu şi enervant şi îi va prinde noaptea pe drum. Atunci, pe un drum cu două benzi, cam la 48 de km de Vacaville, pierde controlul volanului, trece pe sensul celălalt (mulţumită lui Dumnezeu, pe sensul celălalt era liber în acel moment), apoi se răsuceşte complet şi se izbeşte de terasamentul de pe marginea drumului. Autocamionul verde se răstoarnă şi curge benzină din el, în timp ce autocamionul lui Dima stătea deasupra, sprijinit pe roţile din spate, având încă prinsă bara de tracţiune. Nici Părintele Serafim nici Dima nu erau zgâriaţi sau zguduiţi de accident şi Părintele Serafim îi spune: ‘Ai văzut o minune’! Sentimentul este foarte puternic că diavolul se luptă foarte tare să ne distrugă – şi Dumnezeu ne ocroteşte cu harul Său în modul cel mai clar. Trebuie să ne pregătim pentru ceva important în viitor!

Este chemată poliţia şi nu încheie proces verbal că nu a mai fost implicat altcineva în accident, nu au fost răniţi şi nici vreo problemă de asigurare. Autocamionul verde este remorcat spre Winters, la 40,25 de km depărtare iar Părintele Serafim şi Dima se întorc nevătămaţi noaptea târziu în autocamionul albastru accidentat.

[În ziua următoare] Părintele Serafim, împreună cu Dima şi Constantin merg la Redding să ia jeep-ul şi să cumpere un autocamion nou. Au probleme mecanice (bateriile proaste), dar găsesc un autocamion convenabil cu 850 $, aranjează să-l ridice a doua zi şi se întorc seara ….

[A doua zi] Părintele Serafim şi Constantin ridică noul autocamion alb – dar proprietarul n-a reuşit să repare fulia care poartă cureaua de transmisie, ceea ce ne aduce mai târziu multe alte necazuri.”

Ca şi cum nu ar fi fost destule toate astea, au urmat noi probleme în săptămânile următoare, mai ales cu a parte a Linotype-ului, pe care Părintele Serafim l-a reparat cu mare greutate. În acelaşi timp, fusese o secetă în California care durase trei luni, care devenise foarte gravă în decembrie. Părintele Serafim a notat în Jurnal: „Aceasta se leagă de experienţele prin care am trecut!”

O altă încercare a venit prin tânărul Constantin. El a stat la mânăstire cam o săptămână, luptându-se cu ispitele băuturii şi fumatului – dar nu cu prea mare folos. Părintele Serafim scrie: „De câteva ori el merge la Platina ca să bea. După aceea începe să se manifeste cu foarte multă ostilitate faţă de Părintele Gherman (parte din răzvrătirea sa este împotriva ‘autorităţii’). Până la urmă este prea mult pentru el şi într-o noapte pune capăt sprijinului Părintelui Gherman şi merge pe drum strigând obscenităţi. Într-un sfârşit de săptămână avem musafiri şi el pleacă din chilie ca să doarmă afară lângă ‘prima curbă’ a drumului, unde îl văd musafirii când merg la plimbare. În cele din urmă, i se spune că va trebui să-şi schimbe comportarea dacă doreşte să rămână cu noi şi i se propune să meargă la Redding. El îi spune Părintelui Serafim despre duşmănia şi bănuielile lui foarte adânci – că noi dorim banii lui, etc. În ziua ce urmează după

strigatul din timpul nopții, se simte tulburat în timp ce lucra în 'grajdul' nostru şi se năpusteşte afară strigând, 'Când este primul autobuz spre Redding?' Părintele Serafim îl duce îndată la autobuz în Redding, dându-i bani şi mâncare pentru drumul spre San Francisco. Era clar că el nu putea trăi decât pentru a se mulțumi pe sine. Odată cu el s-a dus şi o ultimă ispită drăcească înainte de revărsarea harului care apare pe neaşteptate în câteva zile."

LA 11 decembrie, ajunul sărbătorii Sf. Gherman din Alaska, au venit mulți credincioşi pentru hramul mânăstirii. Mama lui Teofil, cu numele Iulia, împreună cu alți doi fii, au sosit primii, dar nu fără să i se strice maşina, la 4,83 km distanță de mânăstire (ca o chestiune normală pentru acea perioadă). Atunci seara, chiar înainte de slujbă, a sosit pe neaşteptate Arhiepiscopul Artemon împreună cu diaconul său, Andrei.

Părintele Gherman, având temeri şi îndoieli despre preoție, se rugase lui Dumnezeu să nu vină Arhiepiscopul. „Pun pariu că va încerca să ne hirotonească imediat," a spus nervos Părintele Serafim înainte de a intra Arhiepiscopul pe poartă.

Părintele Gherman s-a întâlnit mai întâi cu diaconul. „Arhiepiscopul Artemon vă roagă să deveniți preoți", i-a şoptit diaconul la ureche. „Orice faceți, păstrați-vă calmul."

Când Arhiepiscopul intră în mânăstire, văzu un grup de credincioşi mergând cu greu prin zăpadă. Părintele Gherman nu a mai putut să se opună hirotonirii căci el fusese la călugăria lui şi a Părintelui Serafim. Acum nu mai era o problemă a doi nevoitori izolați din pădure. În mintea Arhiepiscopului, aceşti alți oameni erau enoriaşii lor – şi enoriaşii au nevoie de un preot.

După obicei, Arhiepiscopul Artemon a cerut să vorbească cu Părintele Gherman, ei singuri. Când au mers în camera țarului, a zis, „Dragă Părinte, Episcopul Nectarie a spus că s-ar putea să nu te supere faptul că vei fi hirotonit. Mitropolitul mi-a cerut să te rog. Altfel oamenii vor spune că eşti mândru. Nu te-am necăjit mult în toți aceşti ani, ştii …."

Părintele Gherman a ieşit să-i spună Părintelui Serafim şi apoi l-a adus în cameră împreună cu el. Deodată, Arhiepiscopul şi-a dat drumul de pe canapea, într-un genunchi în fața lor – dar numai pentru o clipă. „Vă rog mult," a spus atunci părinților, „acceptați asta, vă promit să vă las în pace."

Cu tot ceea ce se întâmplase în trecut, a lovit o coardă în sufletul rusesc sentimental al Părintelui Gherman, văzându-l pe Arhiepiscop căzând în genunchi. Arhiepiscopul arăta aşa de trist şi de nenorocit atunci! Evident nu era un om liber, ci împlinea doar poruncile altora.

- Vreți într-adevăr să ne lăsați în pace? Părintele Serafim l-a întrebat pe Arhiepiscop. Dacă da, atunci vă putem face mult bine ca preoți.

- Da, promit. A insistat Arhiepiscopul. Vă dau o şansă. Folosiți acest prilej ca să faceți ceea ce vreți. Nu mă voi atinge de voi. Asta va fi pentru binele vostru.

Părintele Gherman a cutezat să aducă în discuție ce pățiseră cu el în trecut. Dar Arhiepiscopul a atras atenția că întotdeauna sunt probleme în Biserică şi asta n-ar trebui să-i oprească să-L slujească pe Dumnezeu. Le-a spus că merseseră prea departe în lucrarea lor de renunțare şi că dacă ar face acum tot aşa, ar fi ca nişte dezertori.

Părinții şi-au amintit cuvintele Episcopului Nectarie. Şi-au dat seama că venise pentru ei chemarea de a crea noi „deşerturi în curtea din spate", în afara aşezământului înăbuşitor cu posibilitatea începătorilor duhovniceşti americani care altfel nu ar avea nici o relație cu Bisericile Ortodoxe. Merită să te jertfeşti pentru o asemenea năzuință, s-au gândit ei. Şi dacă Arhiepiscopul le promite independență, misiunile ar putea fi o realitate palpabilă. Astfel părinții au fost de acord cu hirotonirea, aflând de la Episcopul Nectarie şi Arhiepiscopul Andrei că Mitropolitul Filaret a înțeles intențiile lor.

Totuşi, Părintele Serafim a spus că vrea să-i hirotonească Episcopul Nectarie. „Bine," a răspuns Arhiepiscopul Artemon, ştiind bine motivul. „Dar ce-ar fi dacă l-aş face diacon pe Părintele Gherman mâine?"

În timpul Sfintei Liturghii din ziua următoare, Arhiepiscopul Artemon l-a hirotonit diacon pe Părintele Gherman. Alexei Young a sosit la timp pentru a lua parte la acest eveniment neaşteptat, împreună cu familia. După Liturghie a avut loc o procesiune în jurul bisericii şi apoi o masă festivă.

Bucuria generală a fost tulburată de Iulia, pe care, după cum a observat Părintele Serafim, „a ales-o diavolul ca să toarne zavistie peste folosul duhovnicesc al sărbătorii." Iulia făcuse parte dintr-o parohie a grupului super-corect. Când sosise Arhiepiscopul Artemon, în ziua anterioară, ea țipase că el era „eretic" şi „catolic" din pricină că îngăduise Mânăstirii Maicii Ariadna din San Francisco să păstreze în pod o imagine cu „inima sfântă"! Ea tot spunea că obştea ar fi „compromisă" şi că numai „grecii" au rămas curați şi simpli. Ascunzându-se în spatele autocamionului părinților 24 de ore, tot timpul cât Arhiepiscopul Artemon a stat în mânăstire, a refuzat să participe la Liturghie. Părintele Serafim scria, „atitudinea ei este evident 'nebunească', dar acesta este un semn al unei direcții bolnăvicioase spre care îi îndrumaseră [autoritățile ei duhovniceşti] pe cei care îi urmează – probabil un semn rău pentru viitor. Dar Dumnezeu ne trimite văzut harul Său pentru a învinge aceasta şi alte ispite ce urmează."

În timpul acesta, a mai apărut o tulburare, care a fost luată tot ca un semn al zavistiei diavolului la hirotonire. Când sosise Arhiepiscopul Artemon la mânăstire, au început să se audă țipete ciudate, înfricoşătoare, dinspre pădurile din jur. Crezând că ar putea fi un animal în capcană, Părintele Gherman a trimis oameni să caute împrejur, dar au descoperit că sursa tainică a urletului se mişca. Se auzea sporadic toată noaptea, continuând şi în dimineața următoare, în timpul Liturghiei şi hirotonirii şi încetând numai după ce a plecat Arhiepiscopul. Poate venea de la un leu din munte, al cărui urlet suna ca al unui țipăt înalt de femeie. Dar faptul că l-au auzit la un anumit timp, nemaifiind auzit un asemenea sunet niciodată înainte sau după, în anii aceia lungi petrecuți în sălbăticie, au fost ispitiți să îi dea o semnificație duhovnicească.

Ziua de după sărbătoare a adus tulburări noi. Întrucât Iulia considera acum că părinții s-au compromis cu un ierarh „eretic", ea a vrut să-l ia din mânăstire pe fiul ei Teofil. După ce Părintele Serafim încercase să discute cu ea rațional problema ereziei, Părintele Gherman a mers să vorbească cu Teofil în biserică. El i-a spus lui Teofil, „Eşti băiat mare. Tu trebuie să hotărăşti. Mama ta nu vrea să mai rămâi. Noi te iubim, dar nu te vom forța în nici o direcție. Roagă-te şi dacă te hotărăşti să rămâi aici, noi te vom ocroti."

Teofil nu a ezitat să-i spună Părintelui Gherman că vrea să rămână la mânăstire. S-a ascuns în altar în timp ce Părintele Serafim încerca să o convingă pe Iulia să nu ia băiatul. Când Iulia a plecat după amiază cu ceilalți doi copii ai săi, nu a pomenit de Teofil. Mai târziu ea a trimis nişte bani părinților, ca mulțumire pentru grija lor față de fiul ei.

În ziua următoare, luni, Părintele Gherman a telefonat Episcopului Nectarie în Seattle. Părintele Gherman nu voia să meargă la Seattle pentru hirotonire. Şi, după cum observa Părintele Serafim, erau „ultimile îndoieli dacă asta era voia lui Dumnezeu". Dar Episcopul Nectarie a fost de acord să vină la mânăstire joi. Întrucât trebuia să mai fie un preot prezent la hirotonire, a acceptat să vină şi Părintele Alexei Poluektov.

A fost hotărâtă pentru hirotonire, sărbătoarea Sf. Prooroc Daniil, 17 decembrie. În ajunul zilei a început să ningă, primele precipitații din septembrie încoace, punându-se capăt astfel unei secete neobişnuite, care a durat patru luni. După toate aceste ispite îndrptate spre hirotoniri, părinții au luat această apă dătătoare de viață din cer ca semn al harului.

Drumul fiind acoperit de zăpadă, părinții s-au îndoit la început că hirotonirea va avea loc după cum fusese rânduit. Dar peste noapte căzuseră doar câțiva centimetri de zăpadă – aşa încât Părintele Serafim a putut să-l aducă pe Episcopul Nectarie pe drum, cu autocamionul mânăstirii. Părintele Alexei Poluektov a sosit cu fiul său Elias, ca şi Barbara McCarthy, Vladimir Anderson împreună cu familia şi Alexei Young cu familia sa şi membri ai comunității Etna.

Episcopul Nectarie l-a mai hirotonit pe Vladimir Anderson iar pe George Williams l-a hirotesit citeț. La masa care a urmat au fost douăzeci şi două de persoane, şi, după cum a remarcat Părintele Serafim, „multă bucurie duhovnicească". În ziua următoare, când Părintele Gherman a slujit Liturghia pentru prima dată, Părintele Serafim a observat că era „întru totul cu frică şi cu cutremur".

ÎN timpul vizitei Episcopului Nectarie, se hotărâse că Episcopul îl va hirotoni pe Părintele Serafim diacon duminică, în catedrala din San Francisco. Sâmbătă după amiază, a pornit Părintele Serafim, lăsând trei credincioşi să cânte la strană duminică şi să primească Sfânta Împărtăşanie de la noul hirotonit, Părintele Gherman. De îndată ce Părintele Serafim a plecat pentru a fi hiritonit, a început să ningă din nou. El a scris mai târziu, „în acest sfârşit de săptămână este zăpadă de 50 cm şi ploaie constantă în San Francisco – cumva legat de harul hirotonirii şi de tot ce ni s-a întâmplat."

Descriind călătoria sa de trei zile până la oraş, Părintele Serafim a scris următoarele:

„Părintele Serafim ajunge puțin cam târziu la catedrala din San Francisco, sâmbătă seara şi stă în altar toată slujba, ajutând la citit şi cântat …. Slujesc doi arhidiaconi şi slujba este foarte bogată şi măreață, mai ales în minunata Catedrală cu frumoasele fresce.[454] Efectul este copleşitor – dar Părintele Serafim se simte ca un străin, ca un miel adus spre jertfă. După slujbă, a mers să se mărturisească la Părintele Spiridon în *Palo Alto*, în fața căruia a mai depus jurământul de credință şi ascultare față de Sinodul Episcopilor. Temându-se că 'ascultarea' ar putea fi prea grea pentru Părintele Serafim (dacă ar fi îndreptată împotriva voinței lui), i-a spus că îl va apăra şi îi va zice că jurământul a fost luat cu rezerve, dacă este cazul. Dar jurământul nu l-a tulburat pe Părintele Serafim, care intră în clerul bisericesc cu nici un fel de idee de 'ascultare fără suflet'."

Ziua hirotonirii ca diacon a Părintelui Serafim, 20 decembrie, a fost sărbătoarea Sf. Ioan de Kronstadt, zi care, după cum am văzut, era strâns legată de Arhiepiscopul Ioan. Jurnalul continuă: „După puțin somn, Părintele Serafim soseşte la Catedrală înainte de Liturghie, cerând mai întâi binecuvântarea lui Vlădica Ioan la Mormânt. Clericii sunt reci dar nu îi sunt ostili. Părintele Nicolae Dombrovski îi spune: 'Acum vei fi ca noi', şi arhidiaconii îi sunt de mare ajutor. Vlădica Nectarie a tremurat în timpul hirotonirii, dar nu ca la hirotonirea Părintelui Gherman. Catedrala era plină, era prezentă marea balerină ex-sovietică Makarova cu soțul ei arab. După Liturghie, Vlădica Nectarie a ținut o scurtă predică la amvon pentru Părintele Serafim, dându-i un şirag de mătănii şi binecuvântându-l să-şi continue viața bisericească de două ori în pustie. După împărtăşirea cu Sfintele Daruri, Părintele Serafim l-a însoțit pe Vlădica Nectarie la Mormântul Arhiepiscopului Ioan, unde au slujit împreună o panacidă cu puțini oameni, între care cei din familia Anderson."

Părintele Serafim a petrecut toată după amiaza împreună cu Episcopul Nectarie, servind masa de prânz împreună şi făcând o vizită surorii Episcopului, Vera, care era bolnavă. Seara a slujit prima dată ca diacon – Polieleul (Privegherea) pentru Sf. Petru al Moscovei. În dimineața următoare a slujit Liturghia cu Părintele Nicolae – „încă nesigur pe sine, dar fără vreun incident," după cum a scris mai târziu.

[454] Aceste fresce fuseseră pictate după ce obştea se mutase din San Francisco.

Petrecând mai mult timp împreună cu Episcopul Nectarie luni, Părintele Serafim a mers apoi să ia doi băieți de-ai Iuliei, care voiau să meargă la mânăstire de Crăciun. Apoi, după o scurtă vizită împreună cu Helen Konzevici în Berkeley, a pornit spre casă. A notat în Jurnalul său: „În San Francisco, Părintele Serafim a observat un sunet ciudat la motor şi toată călătoria de întoarcere a fost extrem de dificilă şi tensionată, cu o defecțiune serioasă la autocamion. Noaptea, undeva lângă Williams, a fost oprit de către patrula de circulație, după numeroase plângeri ale şoferilor (care îi aprindeau farurile) că maşina lui merge ca un om beat. Părintele Serafim a suflat în fiolă şi apoi a fost avertizat să conducă mai atent – era răzbunarea diavolului pentru harul revărsat în aceste zile. Să primeşti Duhul Sfânt şi apoi să fii acuzat de beție![455] Dar Dumnezeu este cu noi şi Părintele Serafim a sosit teafăr împreună cu băieții la poalele Muntelui Sf. Gherman după miezul nopții – ca să găsească pe drum 4,5 cm de zăpadă. Au dormit aproape toată noaptea în maşina rece şi după răsărit au pornit cu lanțuri la maşină. Maşina a urcat mai mult de jumătate din deal şi cealaltă jumătate a drumului au mers pe jos prin zăpadă, obosiți dar fericiți. La mânăstire, tocmai se terminase utrenia şi nu era Liturghie pentru că nu era *prescure*,[456] dar întrucât Părintele Serafim adusese de la San Francisco, Părintele Gherman a slujit până la urmă."

AJUNS diacon, Părintele Serafim putea să-l ajute acum pe Părintele Gherman să slujească Liturghia. După cum este obiceiul în Biserică, Părintele Gherman începuse să slujească Liturghia zilnic timp de patruzeci de zile ca preot.

La puține zile după întoarcerea Părintelui Serafim din oraş, sosi Sărbătoarea Naşterii lui Hristos. În după amiaza zilei de Crăciun, Părintele Serafim a scris, „este ceai în camera țarului şi o mulțime de daruri. Băieții sunt bucuroşi şi credincioşii intră cu totul în duhul lucrurilor – totuşi, este cel mai festiv şi mai fericit Crăciun al nostru din pustie." – Cu siguranță un sfârşit potrivit al „celui mai greu an".

De Bobotează, două săptămâni mai târziu, pentru prima dată s-a sfințit apa de către un părinte al mânăstirii şi s-a mers în procesiune, pentru a stropiu cu agheasmă locuri mai îndepărtate din pădure. Acum, cu harul preoției, părinții au putut „sfinți atmosfera", aşa cum le spusese odată Părintele Spiridon.

Câteva săptămâni mai târziu, a apărut o „coincidență" foarte interesantă. Până acum, Maria şi Solomonia, deşi hotărâseră să-L slujească pe Dumnezeu în ortodoxie, aveau încă legături cu organizația evanghelică. Liderii organizației le-au spus că nu pot pleca până când nu găsesc înlocuitori pentru atribuțiile lor. Au simțit că era corect şi rezonabil şi voiau să asculte. Între timp, se clevetea că Maria şi Solomonia intraseră într-un grup „magic", unde oamenii purtau barbă lungă şi dulame negre lungi, citind rugăciuni liturgice dintr-o carte în loc să le spună spontan.

Apoi, într-o seară de februarie, un tânăr a condus până la Noble Ridge şi a trecut de mânăstire. Mai târziu a venit la poarta mânăstirii, rugând să-l ajute cineva să tragă maşina din zăpadă. Părinții au reuşit să o scoată din zăpadă. Omul acela, cu numele Walter, venea de la New York şi mergea către oraşul de coastă a Californiei, Eureka, pentru a intra la evanghelişti. Vrând să vadă peisajul californian pe drum, el condusese „din întâmplare" pe drumul de la mânăstire acoperit cu zăpadă. Şi – lucrul cel mai uimitor – el era omul care fusese trimis ca să o înlocuiască pe Solomonia! El era la fel de surprins ca şi părinții. Pentru vreun motiv, Dumnezeu alesese acest fel curios de a asigura oamenii de la organizația evanghelică că foştii lor lucrători vor fi în mâini bune.

În câteva săptămâni, Maria şi Solomonia au fost eliberate din responsabilitățile lor de la organizația evanghelică. Barbara a mers să le ia de la Eureka. Mai târziu ele şi-

[455] Referire la Fapte, Cap.2 în care, în ziua de Rusalii, Apostolii sunt acuzați că sunt „plini de must" după ce s-au umplut toți de Duhul Sfânt.

[456] *Prescură*: pâine sfințită care se foloseşte la Sfânta Liturghie.

au adus la mânăstire prietenele de la organizația evanghelică şi în timp, şase oameni din acest grup au îmbrățişat credința ortodoxă.

POSTUL Mare din 1977 a adus noi necazuri pentru mânăstire. Rămânând în urmă cu tipăritul din cauza hirotonirilor lor, a numărului crescând de credincioşi care veneau, a Liturghiilor lor, părinții erau foarte obosiți mai tot timpul. Slujbele lungi ale Postului în biserica rece erau o luptă pentru toți. Fulgii grei de zăpadă din timpul acestei perioade făceau lucrurile şi mai apăsătoare: întrucât devenise imposibil să se plece cu maşina de la Platina, părinții au trebuit să facă câteva drumuri prin zăpadă pentru a aduce la mânăstire maşina grea de tipărit. Zăpada l-a împiedicat pe Episcopul Nectarie să se oprească în drumul său spre Seattle, pentru a-l lua pe Părintele Serafim acolo să-l hirotonească preot. Din cauza aceasta, s-a hortărât ca hirotonirea să aibă loc în mânăstire după Paşti.

Când au venit Paştile, în cele din urmă, părinții, împreună cu paisprezece credincioşi care se aflau atunci acolo, au descoperit că ostenelile Postului au dat Sărbătorii mai multă bucurie. Toți au primit Sfânta Împărtăşanie. S-a servit cozonac şi ouă tradiționale de Paşti şi în zori aproape toți au urcat pe drum ca să privească răsăritul.

Apropiindu-se hirotonirea Părintelui Serafim, el trebuia să depună jurământ în fața Evangheliilor, prin care urma să-şi mărturisească păcatele sau alte lipsuri care l-ar fi putut împiedica să devină preot. A făcut aceasta în prezența Părintelui Gherman.

- Mă simt nevrednic să slujesc, a spus fratelui său după aceea.

- Eu sunt cu mult mai nevrednic decât tine, a obiectat Părintele Gherman.

- Nu, a continuat Părintele Serafim cu durere în ochi. Eu sunt mai rău. M-am plecat şi m-am rugat idolilor păgâni. Părintele Gherman a fost adânc emoționat şi uimit să vadă o pocăință atât de adâncă la Părintele Serafim pentru păcatele pe care le făcuse cu aproape douăzeci de ani în urmă, când se închinase în templele budiste. El a văzut că Părintele Serafim a simțit cu adevărat că se murdărise, respingându-L pe vremea aceea pe Hristos cel viu şi plecându-se în fața statuilor reci, lipsite de viață – masca puterilor demonice. Amintirea acestei lepădări de credință din tinerețe va fi întotdeauna înjositoare pentru Părintele Serafim. Niciodată nu se va simți „vrednic” de hirotonirea ca preot ci va privi întotdeauna această sfințire, ca pe botezul său, ca o binecuvântare cu totul nemeritată a milostivului Dumnezeu.

EPISCOPUL Nectarie a sosit în ajunul hirotonirii Părintelui Serafim, pentru a fi prezent la ultima Liturghie când părinții vor sluji împreună ca preot şi diacon. După Liturghie, el a vorbit părinților în camera țarului şi chiar atunci a sosit un om din oraşul Hayfork, un radiestezist (fântânar) pe care părinții îl aşteptaseră să vină sâmbăta trecută ca să caute un loc pentru fântână. Fântânarul încercase să vină atunci – dar nu reuşise să găsească mânăstirea! Părintele Serafim a văzut că era „clar că a fost voia lui Dumnezeu ca el să vină când era acolo Episcopul Nectarie.”

Intrând pe poarta mânăstirii pe neaşteptate, cu două „antene” lungi, de metal, ieşind de la el, fântânarul oferea un spectacol ciudat. Părintele Gherman îşi aminteşte: „Arăta ca un om de pe Marte!”

- Cine este *acela*? a întrebat Episcopul Nectarie.

- Este fântânarul nostru, a răspuns Părintele Gherman.

- Ah! A răspuns Episcopul. Apoi a ridicat amândouă mâinile şi a binecuvântat fântânarul din toată inima. Dacă omul a găsit un izvor sub pământ, părinții nu vor mai trebui să aducă apă la câțiva km de la poalele muntelui.

Şi Episcopului Nectarie îi plăcea apa. Din copilărie, cele mai mari plăceri erau mersul cu barca şi pescuitul în Optina. Pentru a-l mângâia pe Episcop, Părintele Gherman pusese să se sape o groapă în mijlocul mânăstirii, cu ideea ca mai târziu să fie umplută cu apă şi transformată într-un lac mic larg de 4,5 m. Obişnuia să glumească cu

Episcopul că într-o zi (Episcopul) ar putea să pună în iaz o barcă şi să plutească în jurul lui.

Părintele Serafim a scris că fântânarul „a devenit om religios, care îşi priveşte munca nu ca o 'vrajă', ci ca un dar natural dat de Dumnezeu şi a spus o rugăciune înainte de a-şi începe lucrul. Vlădica Nectarie a mers împreună cu credincioşii la bisercă să slujească o molitvă,[457] în timp ce Părintele Serafim a însoțit fântânarul în căutările sale, pentru care a folosit două vergele care să-i indice locul unde se află apă sub pământ şi adâncimea la care trebuie să se sape. El a găsit foarte repede un izvor sub pământ, chiar lângă biserică, despre care spunea că e la o adâncime de 24 m şi cu un debit de cca. 75,6 l de apă/minut şi apoi (după ce Părintele Serafim ne arătase groapa şi a zis că i-ar place să aibă apă cât mai aproape posibil) a găsit (aşa a zis el) un al doilea izvor chiar lângă groapa noastră, în locul cel mai bun posibil, uşor accesibil unei macarale. Acesta era la 24,5 m, cu cca. 94,5 l de apă/minut. A mai găsit locul unde s-ar părea că se unesc cele două izvoare, chiar deasupra 'bibliotecii', cu mult mai multă apă, la 27,5 m, dar cu un acces mult mai greu. În următoarea jumătate de oră, el şi Părintele Serafim au mers în diferite locuri de pe pământul mânăstirii – în partea de răsărit dincolo de cimitir, la apus de Lindisfarne şi mai departe; s-au găsit multe surse de apă, dar toate erau mai adânci şi cu apă mai puțină decât locul de la început de lângă groapă. Părintele Serafim a chemat degrabă un săpător bun din Hayfork şi au început pregătirile ca să vină să sape fântâna."

Astfel şi harul acestei hirotoniri a venit tot pe neaşteptate ca să fie legat de apa dătătoare de viață. Îndată au aşezat o masă de altar pe locul fântânii viitoare şi s-au citit şi cântat acolo multe rugăciuni, înaintea icoanei „Izvorul de-Viață-Dătător". Sosiseră mulți credincioşi noi, printre care sora Părintelui Gherman cu familia ei. S-a făcut apoi o priveghere în biserică. În predică, Părintele Gherman a spus tuturor să se roage mult cu prilejul acestui eveniment important, o hirotonire de preot.

Părintele Serafim a fost hirotonit în dimineața următoare, 11 aprilie 1977, la care au participat cam patruzeci de credincioşi. Era „Duminica Mironosițelor". Dintre cele patru femei care au format corul în acea zi, trei purtau numele femeilor Mironosițe: Maria Magdalena, Maria şi Salomeea. Alexei Young a fost hirotesit citeț în ziua aceea, când Sf. Nicodim, ocrotitorul revistei sale, este sărbătorit cu Mironosițele.

Hirotonirea Părintelui Serafim a avut loc în timpul Sfintei Liturghii, la uşile împărăteşti. În acel moment solemn, Părintele Serafim a îngenunchiat şi şi-a sprijinit fruntea de colțul sfintei mese. El a susținut textul slujbei, care era cântat de Părintele Gherman, în timp ce Episcopul făcea hirotonirea. Episcopul Nectarie şi-a pus patrafirul episcopal şi mâinile pe capul Părintelui Serafim. Se concentra intens. Avea fața roşie; sudoarea îi curgea de pe frunte. Cum Părintele Gherman se uita atent, ochii i s-au întâlnit cu cei ai Episcopului.

- Aş vrea, şopti îndreptățitul ierarh. Aş vrea numai un singur lucru. Numai dacă aş putea *să transmit, să transmit* – şi apoi să mor! Episcopul Nectarie folosea toată puterea şi viața pe care o suflase Dumnezeu în el, pentru a transmite harul apostolic al Duhului Sfânt şi sfințenia de la Optina.

Părintele Gherman era într-o venerație desăvârşită. Acest om, gândea el, vrea cu adevărat să meargă mai departe creştinismul! Aceasta este culmea vieții sale – să dea generației următoare ceea ce Hristos a dat odată prin testament apostolilor Săi. Nimic altceva, nimic nu era mai important.

Episcopul Nectarie era un om slab. Era bătrân şi bolnăvicios, amenințat şi strivit de mireni care se pare că *administra* Trupul lui Hristos din altă lume. Înaintea lui se afla un om, Părintele Serafim, în care îşi pusese multă nădejde pentru viitorul creştinismului. El ştia că „foamea duhovnicească" – prevăzută de îndrăgitul său Bătrân Nectarie de la

[457] În acest caz, o slujbă cu rugăciuni pentru găsirea apei.

Optina – cuprinsese deja lumea; şi astfel şi-a dat seama de raritatea şi identitatea omului din fața lui. Episcopul Nectarie era practic singur în mărturisirea adevăratului duh al creşinismului. Viața devenise pentru el doar o cale de luptă şi suferință pe care a îndurat-o din iubirea lui pentru Dumnezeu. El a fost lipsit de slavă pământească; chiar autoritatea pe care trebuia să o exercite ca episcop i-a fost luată. Da, era un om slab, dar în acelaşi timp era un apostol viu al lui Hristos. Şi puterea de nerostit, nepământeană pe care o avea, care era ascunsă de ochii lumii sub haina slăbiciunii, era acum depăşită din punct de vedere mistic. Era puterea lui Hristos şi nimic nu putea distruge continuitatea lui vie, succesiunea apostolică, până la sfârşitul veacurilor.

PARTEA a IX-a

84
Misiuni

...şi săracilor Evanghelia le binevesteşte.
(Mat. 11, 5)

...Şi mulţimea cea multă Îl asculta cu bucurie.
(Marcu 12, 37)

PĂRINTELE SERAFIM a scris unui fiu duhovnicesc, după numai două zile: „Da, am fost hirotonit preot duminică şi încep să simt greutatea crucii. Te rog să te rogi pentru mine mai puternic ca niciodată, ca să fiu în stare cu adevărat să ajut sufletele să se mântuiască. Preoţia nu este numai pentru mine – eu trebuie să-i trag spre împărăţie pe cei din jurul meu! Dar ce chemare şi responsabilitate!"

Nu mult după ce a venit această povară asupra părinţilor, Arhiepiscopul Ioan – ocrotitorul din cer, veşnic al mânăstirii – a luat de la ei o povară. Societatea Memorială Ioan din San Francisco s-a oferit să plătească obştii pentru săparea unei fântâni la mânăstire, dacă se găsea apă acolo. Acum, că venise fântânarul şi localizase un izvor sub pământ, cei de la societate au venit în mod special la mânăstire şi au dăruit banii pe care îi adunaseră, care însumau câteva mii de dolari.

Puţin după aceea a sosit la mânăstire un autocamion mare cu o sondă uriaşă. Părinţii au spus omului cu sonda să înceapă forarea exact în locul de lângă biserică, unde, fântânarul îi asigurase că apa se afla la 24,4 m sub pământ. Porni motorul. Sonda începu să scoată afară straturi de pământ şi argilă. După un timp a ajuns la cei 24,4 m indicaţi, dar nu s-a găsit nici un strop de apă. Omul cu sonda a continuat. În cele din urmă, la 38,125 m, sonda lui a lovit o rocă. „Cât vreţi să mai sondaţi?" a întrebat el. Cu cât sonda mai adânc cu atât părinţii trebuiau să plătească mai mult.

Întorcându-se către Părintele Serafim, Părintele Gherman a zis: „Asta o să ne coste deja peste 2000 $ – şi asta fără pompă, care ne va mai costa încă o mie."

Ambii părinţi erau mâhniţi la gândul că nu aveau apă şi totuşi trebuiau să plătească o sumă de bani atât de mare. Deoarece forarea a continuat, părinţii şi credincioşii au mers în biserică să se roage. În cele din urmă, Părintele Gherman a zis: „Se pare că nu suntem vrednici să avem apă. Slavă lui Dumnezeu, orice s-ar întâmpla. Rugaţi-vă ca cel puţin să avem destui bani să plătim omul."

Toţi au intrat în trapeză, căci nu mâncaseră toată ziua. După masă s-au întors la biserică să cânte un Canon Maicii Domnului. Pe când se rugau, au auzit pe cineva strigând: „Apă!" şi ieşind afară, au văzut apă ţâşnind din pământ. Omul de la foraj le-a spus că dăduseră de apă la 41,175 m. El se aplecă să ia nişte apă înspumată. „E bună, apă dulce," a spus el şi toată lumea s-a bucurat.

Înainte de a pleca, omul de la foraj le-a recomandat părinţilor pe cineva care a venit repede şi le-a instalat o pompă de fântână. Omul de la foraj şi cel care a montat pompa le-au dat părinţilor note de plată separate pentru fântâna de 48,8 m, de două ori cât anticipaseră. Adunând cele două note de plată, au comparat cu suma totală de pe CEC-ul dat de Societatea Arhiepiscopului Ioan. Spre uimirea lor, au constatat că sumele erau *exact la fel*. Ăsta-i Arhiepiscopul Ioan!" a spus Părintele Serafim, făcându-şi cruce.

NOUA fântână a fost o mare binefacere pentru mânăstire. Părinţii n-au mai trebuit să meargă la distanţe mari la oraş ca să aducă apă într-un autocamion – sau cu spatele. Era ca şi cum părintele duhovnicesc al mânăstirii, Arhiepiscopul Ioan, le-ar fi spus că, în primii ani de şedere aici, aveau nevoie de osteneala de a nu avea apă, pentru a fi menţinuţi în luptă, pentru a fi reali. Dar acum, că luaseră crucea preoţiei, nu mai aveau nevoie de o nouă jertfă. Acum se vor jertfi pentru oameni.

Imediat după hirotonirea sa, Părintele Serafim a notat în Jurnalul său ce se întâmpla zilnic, oferind evidenţa schimbării pe care a lucrat-o preoţia în obşte. Unde altă dată avusese timp să scrie despre reflecţiile asupra stării Bisericii şi scopul şi direcţia obştii, acum avea doar timp să noteze fapte pe o bucată de hârtie. După hirotoniri, numele au devenit foarte numeroase. Acum că mânăstirea avea cler care putea să facă spovedanii şi Sfânta Împărtăşanie, a devenit mai „stabilă" în ochii opiniei ecleziastice. Oamenii aveau acum mai multe aşteptări de la mânăstire, care era căutată ca un centru duhovnicesc, de un număr tot mai mare de oameni. Ca de obicei, părinţii îi găzduiau pe toţi care veneau la ei, adesea având de-a face cu probleme duhovniceşti complexe ale credincioşilor.

Dar erau tot mai multe de făcut. Întrucât părinţii erau acum numiţi transmiţători ai harului prin preoţie, lucrarea lor pastorală trebuia să se extindă mult dincolo de mânăstire. Obştea era pregătită să intre într-o etapă nouă, să formeze staţii misionare şi să ajungă evanghelişti ortodocşi până în nord-vest. Impulsul pentru aceasta a venit pe neaşteptate, la fel ca şi impulsul obştii însăşi. Părintele Gherman avea să explice mai târziu că pentru asemenea începuturi cucernice cheia constă în „prinderea inspiraţiei adevărate şi deosebirea ei de inspiraţia demonică, egoistă, pragmatică ori trupească. Omul trebuie să meargă înainte spre a implini lucrările lui Dumnezeu. În timp ce fuge de duhul demonic al văzduhului, omul trebuie să se apropie Duhului care *suflă unde voieşte* (Ioan 3, 8), urcând, ca şi cum ar fi pe aripile sale. Duhul vine, dar omul trebuie să facă jumătate din drum şi să-l primească. Sămânţa este aruncată, dar omul trebuie să-i dea îngrăşământul. Omul nu poate rămâne pasiv, ci trebuie să aibă pasiune pentru a prinde inspiraţie şi să creeze ceva din ea. Aceasta este acea pasiune cucernică despre care se vorbeşte în Rugăciunile de seară ale Bisericii: 'Dă-mi, Doamne, patima Ta fără de patimă.'"

Începutul misiunilor a venit de ziua numelui Valentinei Harley, în februarie 1978, când Părintele Serafim a mers la Redding cu câtiva pelerini de la mânăstire, pentru a o felicita cu ocazia sărbătorii. În aceeaşi seară, mai târziu, Părintele Gherman a pornit separat, împreună cu doi fraţi, către aceeaşi destinaţie, plănuind să slujească Ceasul al nouălea şi Privegherea în casa Valentinei. Când li s-a stricat maşina, la câtiva km de Redding, Părintele Gherman s-a gândit, „Ah, loveşte diavolul: urmează să se întâmple ceva bine!" Au început să meargă pe jos spre Redding, pe întuneric şi după câtiva km, Părintele Serafim împreună cu credincioşii i-a luat de pe drum în maşină. În ciuda greutăţilor care apăruseră, toţi erau veseli şi însufleţiţi. Părintele Gherman a prins această inspiraţie şi simţind lucrarea lui Dumnezeu, a văzut că sosise timpul pentru nădejdea îndelung-aşteptată de a începe o misiune în Redding. S-au urcat cu toţii în maşină şi au mers la Valentina.

Când au văzut-o pe Valentina, Părintele Gherman a spus: „Du-ne în camera unde a murit mama ta – chilia ta de rugăciune." Acolo ardeau lumânări şi se cânta un Canon al Maicii Domnului. Apoi Părintele Gherman le-a spus tuturor celor prezenţi că întâlnirea lor din seara aceea era o amintire a vechilor slujbe din catacombe; că, întocmai ca şi credincioşii din catacombe, creştinii din timpurile moderne trebuie să se separe de lume în duh. El a amintit oamenilor că Arhiepiscopul Ioan fusese în această casă, în această cameră. „Ai vrut o biserică în Redding, nu-i aşa?" a întrebat-o pe Valentina. Ea a încuviinţat din cap. „Noi ne aflăm astăzi aici pentru a începe o slujbă de

misiune,” a zis Părintele Gherman, „aşa încât creştinătatea interesată de viaţa duhovnicească, pe care a reprezentat-o Arhiepiscopul Ioan, se poate îmbogăţi cu mireni.”

Părintele Serafim îl privea pe Părintele Gherman cu bucurie lăuntrică. Şi el a simţit lucrarea lui Dumnezeu şi a apreciat iscusinţa Părintelui Gherman de a o folosi imediat. El ştia că urma să se întâmple ceva.

- Pot folosi un colţ de garaj? A întrebat-o Părintele Gherman pe Valentina şi i-a cerut cheia. Când ea i-a adus-o, el a zis:

- Adă-mi icoana cu care te-a binecuvântat Vlădica Ioan – şi o mătură. Valentina avea lacrimi în ochi. Zâmbind, a adus o iconiţă mică de hârtie pe care i-o dăduse Arhiepiscopul Ioan pe când studia la şcoala bisericească din Shanghai.

Garajul Valentinei era o construcţie separată, de 12X18 m, în fundul curţii, pe care o folosise ca magazie. Fusese construit de curând, după ce vechea construcţie arsese într-un incendiu în 1974. În noaptea aceea, Părintele Gherman a făcut curat într-un colţ de garaj; a atârnat icoane şi s-a slujit o molitvă. Părintele Gherman a spus:

- Am întemeiat Catedrala Păcătoşilor, în cinstea Arhiepiscopului Ioan. Misiunea a fost numită astfel deoarece Catedrala Arhiepiscopului Ioan din Shanghai fusese închinată Maicii Domnului, Ocrotitoarea păcătoşilor. Interesant, icoana originală a Maicii Domnului Ocrotitoarea fusese descoperită prin foc, întocmai cum fusese cercetat de foc acest nou paraclis misionar al Ocrotitoarei Păcătoşilor, care fusese construit. Când Părintele Gherman numise paraclisul „catedrală”, se gândise la „catedrala” arhiepiscopală a Arhiepiscopului Ioan, din Franţa, care era tot o biserică construită dintr-un garaj.

În luna următoare, în Duminica Ortodoxiei, Părintele Gherman a luat toţi tinerii din mânăstire şi după o procesiune cu icoane şi prapuri, a sfinţit noul paraclis. Câteva săptămâni mai târziu, în vinerea luminată, s-a slujit acolo Liturghia pentru prima dată. „S-a adeverit proorocirea lui Vlădica Ioan,” a zis Valentina. Cu mulţi ani în urmă, când ea se gândea să plece din Redding, Cuv. Ioan i-a spus că ea se afla în Redding cu un scop şi că acolo va fi o biserică într-o zi.

În lunile care au urmat, Valentina, fiica ei Alexandra de 16 ani şi alţi credincioşi din zonă au muncit din greu ca să transforme fostul garaj într-o adevărată Biserică Ortodoxă.

PĂRINŢII din Platina au nădăjduit că, având propria lor misiune vor fi ocrotiţi de încercările Arhiepiscopului Artemon de a le cere să plece din mânăstire şi să fie preoţi permanenţi la vreo parohie eparhială. Fiind însufleţiţi şi pornind asemenea misiuni, acestea le-au putut inspira principiile catacombelor, principiile „pustiei din fundul curţii”. Îndreptându-se spre pustie, ei au vrut să părăsească modelul de parohii mireneşti. Dar un paraclis într-un garaj, ca biserica în care slujise în Franţa Arhiepiscopul Ioan, *nu* era un model. Ar mai putea fi un duh proaspăt, viu, începător, în care oamenii să-şi poată duce lupta şi rugăciunea. Cei ce râvneau la ceea ce avea mânăstirea nu vor mai trebui să mai vină atâta drum până la Platina pentru a vedea în practică principiile duhovniceşti: ei vor dobândi pustia în lume.

Părinţii vor sluji Liturghia la misiunea Redding ori de câte ori vor putea. Era clar pentru toţi cei care se aflau cu Părintele Serafim în aceste călătorii misionare că punea tot sufletul în această lucrare. Dar puţini vedeau ce jertfă făcea. Părintele Serafim nu era un păstor activ, gata de plecare în mod firesc, aşa ca Părintele Gherman. Prin firea sa, el era un gânditor solitar, filosof şi scriitor. În ciuda respingerii fireşti de a-şi părăsi mânăstirea, uneori trebuia să conducă slujbele de Paşti şi Crăciun în lume, departe de pustia lui iubită. Totuşi, i-a fost cu mult mai greu să-şi sacrifice activitatea literară, decât să renunţe la propria voinţă şi preferinţe. Odată, după ce s-a întors dintr-o călătorie misionară, i-a spus Părintelui Gherman:

- Se vor pierde doi ani din cauza aceasta – şi un volum de texte ortodoxe importante.

Părintele Serafim spunea fraţilor din mânăstire: „Orice ne trimite Dumnezeu, noi trebuie să primim şi să facem tot ceea ce ne stă în putinţă. Fiecare zi aduce o luptă nouă, o şansă nouă ca să sporim în rugăciune şi căi noi de a-L sluji pe Dumnezeu.” Asemenea acceptare nu era simplu fatalism, căci Părintele Serafim şi-a dat seama că singura lui împlinire adevărată o putea găsi în sensibilitatea faţă de voia lui Dumnezeu şi în a fi copilul Lui ascultător. După cum a observat Părintele Gherman: „Părintele Serafim s-a *silit* să dea altora.” Potrivit învăţăturii Sf. Macarie cel Mare citat anterior,[458] cu siguranţă, în forţarea individului, acesta se umple de fructul duhului şi „inimă milostivă” de la Domnul. După cum vom vedea, Părintele Serafim a ajuns să găsească o adevărată bucurie în noua sa ascultare. El simţea milă pentru oamenii din lume pentru care slujea şi simţind apropierea sfârşitului tuturor lucrurilor, el dorea să facă tot ceea ce putea pentru ei.

De la începutul misiunii în Redding, Părintele Serafim s-a străduit să nu devină ca parohiile mireneşti obişnuite, care adesea se închid în ele şi sunt măcinate de conflicte interne mărunte. La prima „întrunire parohială”, el a hotărât următoarele principii:

> 1. Termenul „parohie” semnifică de obicei ceva „local”, interesat de sine. Acesta *nu* este idealul creştin. Noi trebuie să fim una cu întreaga Biserică Ortodoxă credincioasă, nu doar să cumpărăm ceea ce este necesar pentru Biserică, ci în mod obişnuit să ajutăm pe alţii, atât cu bani cât şi cu muncă – ajutând creştinii ortodocşi din Uganda, societatea „Acţiunea ortodoxă” a Arhiepiscopului Ioan din Australia, etc.
>
> 2. Jertfă: dă ajutor unde este nevoie: este ideal să se dea lui Dumnezeu 10% din venit – fie direct la Biserică fie la săraci, etc. (dar fără fariseism).
>
> 3. Dumnezeu este pe primul loc: dacă apar nemulţumiri, rezolvă-le în spirit creştin; trebuie să ai bunăvoinţă să te supui altora şi să ierţi. Să se facă voia lui Dumnezeu.

ÎNTRE 1978 şi 1984 obştea a fost capabilă să înceapă activitatea de parohie misionară în Willits, California; Medford şi Woodburn, Oregon; Moscow, Idaho; şi Spokane, Washington. Ca şi misiunea din Redding, aceste misiuni noi au fost urmarea firească a oamenilor care au vrut ortodoxie în propriile lor localităţi, un loc unde să poată fi încurajaţi să aibă o viaţă duhovnicească. Ei aveau misiunea de a lua legătura cu americani care crescuseră fără să audă vreodată de ortodoxie. Părinţii începuseră misiunile cu cuvintele lui Hristos în minte: *Propovăduiţi Evanghelia la toată făptura.*

Misiunea din Moscow, Idaho, au început-o nişte oameni simpli care s-au mutat acolo dintr-un orăşel nu departe de Platina, pădurea Glen. Părintele Serafim a mers primul la Idaho, sfinţind proprietatea creştinilor ortodocşi de acolo şi botezând membri ai misiunii. Următoarea călătorie a fost făcută de către Părintele Gherman. De data aceasta membrii închiriaseră partea din faţă a unui magazin din oraş, în interiorul căruia aveau un paraclis şi un iconostas. Părintele Gherman a ţinut o cuvântare cu bună participare despre Muntele Athos la universitatea de stat locală şi apoi a slujit în paraclis o priveghere de toată-noaptea. În timpul privegherii, o vecină a coborât din apartamentul ei ca să ducă gunoiul şi prin vitrina magazinului a zărit deodată un microcosmos bizantin: lumânări, cădelniţe, icoane şi cântări. Neştiind ce vedea, a stat

[458] Vezi în prima parte a Cap. 59.

hipnotizată şi aşa după cum a spus mai târziu, nu s-a putut abţine să nu intre şi să nu rămână la toată slujba cea lungă. Datorită acestei şanse, viaţa ei s-a schimbat.

Nu mult după începerea misiunii în Medford, a apărut o problemă. Unii oameni au crezut că părinţii din Platina erau prea severi, cerându-le să respecte regulile de bază ale ortodoxiei cum ar fi posturile, etc. Ei au zis: „Această parohie nu este alcătuită din călugări! Să aducem un preot de la BOA!"[459] Când Părintele Serafim a slujit Liturghia acolo în februarie 1979, aproape de începutul Postului Mare, el nu a impus o poziţie, ci pur şi simplu le-a spus oamenilor să se hotărască asupra unei căi sau cealaltă. Când s-a sfârşit, noul preot care venise era *atât* de modern încât o parte a grupului a fost şocată. După cum scrie Părintele Serafim, ei „au hotărât că doreau 'vechea ortodoxie' şi ne-au chemat înapoi."

O altă responsabilitate a părinţilor a fost prima misiune pe care o încurajaseră: mica comunitate a lui Alexei Young din Etna, lângă graniţa California-Oregon. Timp de doi ani părinţii mergeau acolo să slujească Liturghia. A vizitat comunitatea şi Episcopul Nectarie, cel puţin o dată pe an, uneori aducând cu el Icoana făcătoare-de-minuni din Kursk. Alexei îşi aminteşte: „Într-o vizită, după ce a slujit o molitvă în paraclisul din spatele casei noastre, Episcopul Nectarie şi-a pus mâna pe pieptul meu şi a zis: 'Ştiu ce este în inima ta.' Recunoştea marea mea dragoste pentru toată ideea misiunii, un concept pe care l-a sprijinit şi l-a încurajat şi el."

În tot acest timp, părinţii nădăjduiseră că Alexei va fi într-o zi preot. La 3 februarie 1979, în timpul unei vizite la Etna, Părintele Gherman i-a cerut să accepte hirotonirea. Alexei a ezitat la început să facă acest pas, dar Părintele Gherman şi-a exprimat nădejdea că şi comunitatea Etna ar putea continua ca şi înainte: mică, independentă, dar acum cu un preot permanent. Alexei făcuse deja primul pas, fiind făcut citeţ în acelaşi timp când Părintele Serafim fusese făcut preot.

Părintele Gherman a dorit să stea de vorbă singur cu Susan, soţia lui Alexei. El i-a spus ei că „povara unui preot este mai grea pentru *matiuşca*.[460] Simt că atât tu cât şi Alexei aţi putea face mai mult bine dacă el activează ca preot decât în orice alt fel. Poţi să-ţi asumi această cruce – pentru folosul celor nefericiţi şi pentru uşurarea poverii lor?"

Ochii lui Susan s-au umplut de lacrimi.

- Cum pot sta eu în cale când inima mea este acolo? A zis ea.

Atunci Părintele Gherman a deschis uşa şi i-a spus lui Alexei să intre. El s-a înclinat în faţa lui Alexei aşa cum ar face cineva în faţa unui preot şi a zis:

- Binecuvintează-mă, Alexei l-a binecuvântat şi Părintele Gherman i-a sărutat mâna anticipat, pentru ceea ce urma să fie.

La 5 mai 1979, la mânăstirea Sf. Gherman, Alexei a fost ridicat la rangul de preot de către Episcopul Nectarie. La sfârşitul Liturghiei, Episcopul Nectarie a spus noului hiritonit, Părintele Alexei:

- Niciodată să nu devii un preot „profesionist". El dorea comunitatea Etna să rămână aşa cum era, diferită de parohia tipic mirenească.

Curând după aceea, Părintele Serafim a mers cu Părintele Alexei la Etna ca să-l înveţe cum să liturghisească. Părintele Alexei îşi aminteşte: „Părintele Serafim m-a ajutat timp de mai multe zile. Era întotdeauna atât de plin de răbdare şi iubire. Niciodată nu m-a corectat în timpul slujbelor ori în faţa altora, ci făcea observaţii în minte şi le discuta cu mine după aceea.

A mai încercat să instruiască micul nostru 'cor' de la strană – Matuşca mea şi Barbara Murray! – ele s-au tot străduit, stricând psalmodierea destul de mult. După o astfel de Liturghie, ele şi-au cerut scuze că învaţă atât de încet şi răspunsul lui a fost minunat:

[459] Biserica Ortodoxă din America, adică, Mitropolia.
[460] *Matiuşca*: termen rusesc afectuos pentru „mamă", în acest caz se referă la soţia unui preot.

- O, a zis el, sunt sigur, cântarea voastră a adus bucurie îngerilor! Era aşa un om, un adevărat părinte pentru mine în multe privinţe.”

Părintele Alexei a devenit nu numai păstorul Misiunii Sfinţilor Adrian şi Natalia din Etna, ci şi al Misiunii Sfinţilor Inochentie de la Irkutsk şi Inochentie al Misiunii din Alaska din Medford, faţă de care el se afla geografic mai aproape decât părinţii.

NICI nu începuse misiunea lor, că obştea şi-a asumat o nouă cutezanţă. În 1978 părinţii au oferit primul lor „pelerinaj de vară Sf. Gherman” la mânăstire, care după aceea a avut loc în fiecare an în jurul zilei canonizării Sf. Gherman, în august. S-au ţinut privegheri, s-au slujit Sfinte Liturghii şi întregul ciclu de slujbe ortodoxe s-a oficiat în engleză. Predicile au fost ţinute de către Părintele Gherman, Părintele Serafim, Alexei Young şi alţi invitaţi, atât clerici cât şi laici. În 1978, Părintele Serafim a vorbit despre „Semne contemporane ale sfârşitului lumii” iar în 1979 despre „creştinii ortodocşi înfruntând anii ’80”.

Părintele Serafim şi-a pus mare nădejde şi a dat o mare importanţă pelerinajelor. Cu câteva luni înainte de pelerinajul din 1979, el a scris partenerului său:[461] „Mă gândesc cel mai mult la pelerinajul nostru de vară, care ar putea fi o ocazie minunată pentru ‘luminarea ortodoxă’ aşa cum nu prea este în zilele noastre …. Am impresia că peste tot pluteşte o atmosferă de ‘Biserică’ apăsătoare şi sufocă o prospeţime foarte necesară şi noi am putea ajuta să dăm această prospeţime. Poate că atunci când vom fi morţi, ei vor recunoaşte ostenelile noastre – dar cel puţin noi trebuie să-i ajutăm pe cei care putem.”

Unii pelerini au venit din ţinuturi îndepărtate ca Australia, Japonia, Canada şi Coasta de Est. În fiecare an numărul oamenilor era în creştere, ajungând de la 60 în vara anului 1978, până la 170 în 1982. Întrucât mânăstirea avea un număr limitat de camere, mulţi pelerini au rămas peste noapte în pădure în saci de dormit, bărbaţii în incinta mânăstirii iar femeile în afară, lângă casa de oaspeţi mică a mânăstirii. Nu li s-a cerut să dea bani, ci numai să-şi „aducă saci de dormit şi lanterne şi să ajute la nevoie.”

Pelerinajele erau un prilej de fericire şi pace pentru toţi cei ce veneau şi se adaptau la atmosfera aspră. Oamenii puteau începe să cunoască alţi oameni asemenea lor, care s-au lepădat de lume, ca să fie ei înşişi, fără să-şi dea aere. Regulile monahale stricte şi programul slujbelor şi predicilor îi ajuta pe oameni să „nu-şi lase deoparte libertatea” şi astfel să se folosească din pelerinaje.

Unul dintre lucrurile cele mai preţioase ale acestor adunări era faptul că pelerinii, majoritatea americani convertiţi, aveau ocazia să fie în contact cu „legături vii” rare pentru Rusia: Episcopul Nectarie şi Părintele Spiridon, ambii veneau în fiecare an, până când sănătatea lor slăbită nu le-a mai permis. Doar fiind în prezenţa acestor oameni şi auzindu-i vorbind, pelerinii puteau să dobândească ceva din transmiterea vie a vechii înţelepciuni şi cucernicii ortodoxe.

La pelerinajul din 1979, Episcopul Nectarie, împreună cu Părintele Serafim, care îi traducea cuvântarea în limba engleză, au spus oamenilor despre un nou martir de la Optina, pe care îl cunoscuse: dreptul ieromonah Nifon. Odată, el le-a citit o scrisoare pe care Părintele Nifon o trimisese mamei (Episcopului Nectarie) dintr-un lagăr de concentrare. „Comitetul de lichidare” sovietică, care venise la Optina, îşi bătuse joc, îl umilise şi îi tăiase barba Părintelui Nifon, care se află acum în lagăr, fiind pe moarte, bolnav de tuberculoză. Şi totuşi, în scrisoarea sa a scris: „Fericirea nu are margini …. *Bucuraţi-vă şi vă veseliţi, că plata voastră multă este în ceruri* …. Cred în Domnul meu, că aceste cuvinte mi se adresează şi mie şi de aceea aştept cu nerăbdare acea clipă fericită, când voi pleca din trupul acesta păcătos şi mă voi uni cu Dumnezeul meu.”

[461] Părintele Gherman vizita atunci Mânăstirea Sfânta Treime din Jordanville. Vezi începutul Cap. 90.

Episcopul Nectarie a spus pelerinilor, „când ne-a citit mama această scrisoare, noi, copiii stăteam şi plângeam ascultând.”

În 1978 Părintele Spiridon a ținut o cuvântare intitulată „Calea vieții Arhiepiscopului Ioan”. Părintele Spiridon era cu adevărat în elementul lui în timpul acestor pelerinaje. În miezul sărbătorii Sf. Gherman, când se slujea o Liturghie preaslăvită şi procesiunea mergea prin pădure, cei de la strană duceau prapurii şi toată lumea cânta, el radia ca un copil.

După pelerinaje, începea pe toată perioada săptămânii „Academia teologică Noul Valaam”, care se încheia cu memorabilele „exerciții de absolvire” ale Părintelui Gherman. Pe lângă cursurile obişnuite de teologie ortodoxă, istoria Bisericii şi muzică bisericească, Părintele Serafim ținea cursuri despre interpretarea ortodoxă a cărților profetice ale Scripturii: în 1979 şi ’80 un curs despre Cartea lui Daniel şi în 1981 şi ’82 cursul său despre Facerea.

Părintele Serafim scria că pelerinajele aveau „scopul de a ajuta pelerinii să ducă o viață duhovnicească ortodoxă serioasă şi conştiincioasă, concentrată în jurul pregătirii sincere pentru Sfânta Împărtăşanie şi era de remarcat faptul că pelerinii s-au apropiat de slujbe şi de conferințe foarte serios.” El dorea ca ei să plece „cu o conştiință nouă a diferenței uriaşe ce există între creştinismul ortodox adevărat şi spiritul lumii contemporane şi să ofere o nouă rezolvare luptei necesare pentru a se păstra ca ortodocşi în aceste timpuri grele.”

PELERINAJELE de vară mai erau legate de botezuri, până acum părinții misionari au putut converti căutători-de-Dumnezeu americani nu numai în duh, ci şi sfințitor. Părinții aveau anumite dificultăți ducându-i spre apele de botez, americanii obişnuiți păreau că nu veneau de nicăieri, fiind aduşi la ortodoxie prin mijloace neaşteptate, providențiale.

Prima persoană pe care au botezat-o a fost un casier la o bancă din Redding. Acest om aflase despre mânăstire la serviciul său, când s-a întâmplat să-i treacă prin mână un cec al obştii. Acest fapt i-a trezit destul interes ca să viziteze mânăstirea şi să vadă cum arăta; şi până într-un an era creştin ortodox nou botezat.

A mai apărut un caz în raionul filosofie/religie al librăriei B. Dalton din Redding. Părintele Gherman a stat acolo o zi să vadă dacă se vânduseră din cărțile lui şi a fost dezamăgit că nu se vânduseră. Deodată a simțit o uşoară bătaie pe umăr şi a auzit o voce exclamând:

- CINE EŞTI TU?! Întorcându-se, văzu un tânăr uitându-se la el sincer, de sub o claie mare de păr. Părintele Gherman a zâmbit şi a spus:

- Eu sunt călugăr ortodox – şi preot!

- Uau!! A strigat tânărul. A fost şi mai surprins să afle că Părintele Gherman viețuia într-o mânăstire lângă Platina, întrucât pe vremea când era un băiețandru, el mergea în vacanță cu familia la un camping din defileu, chiar sub mânăstire. Acest tânăr era pastor într-o organizație protestantă numită „Uşa deschisă” şi printre alte atribuții, cânta într-o „formație rock creştină”. Mai înainte fusese membru al unui grup numit „Biserica ortodoxă evanghelică”, care, pe atunci, nu prea avea contact cu ortodoxia tradițională. Aşadar, văzându-l pe Părintele Gherman în raionul filosofie/religie, nu era sigur ce era acesta: Creştin, rabin, budist? Aflând că era creştin ortodox, vru să se informeze întru totul despre aceasta. Acest tânăr foarte sociabil le-a spus mai departe altora şi curând după aceea a fost botezat de către Părintele Serafim împreună cu şapte prieteni de-ai săi. Botezurile au avut loc în timpul pelerinajului din 1980, într-un izvor limpede de munte. Îmbrăcați în veşminte albe, oamenii nou botezați – bărbați, femei şi copii – țineau lumânări şi cântau imne împreună cu pelerinii, în mijlocul unei naturi liniştite: o privelişte foarte emoționantă.

În timpul a cinci ani de preoție, Părintele Serafim împreună cu Părintele Gherman au botezat peste o sută de oameni în astfel de izvoare de munte.

ÎNTRE TIMP, au mai apărut alte activități ale misiunii în plină dezvoltare, *Chezăşia păcătoşilor*, din Redding. În ianuarie 1979, obştea a organizat o Conferință a femeilor în casa Valentinei. Sâmbătă noaptea s-a făcut priveghere în paraclisul misionar şi apoi, duminică, Părintele Serafim a slujit Liturghia. Părintele Serafim a scris în Jurnalul său, „sunt cam 30 de oameni şi aproape toți primesc Împărtăşania. Părintele Serafim ține o predică despre *Cum să citim semnele timpurilor*; toți au ascultat cu mare interes. Conferința este un mare succes: atmosferă de rugăciune."

În anii care au urmat, părinții au continuat să susțină „pelerinajele de iarnă Sf. Gherman" din Redding. Ei au închiriat o sală mare de întruniri şi veneau cu mult mai mulți oameni de foarte departe. La pelerinajul de iarnă din 1982, care a avut loc înainte de începerea Postului Mare, Părintele Serafim a ținut o serie de conferințe despre însemnătatea Postului Mare şi cum să dobândeşti din el cel mai mare folos duhovnicesc. Acesta a fost ultima călătorie a Părintelui Serafim la Redding. Într-una din zilele pelerinajului, când Părintele Gherman fusese plecat noaptea anterioară ca să aibă grijă de mânăstire, a întrebat un participant cum mergeau lucrurile. „Foarte bine," a răspuns pelerinul. „Oamenii sunt dornici să afle despre ortodoxie şi sorb conferințele."

- Şi ce mai face Părintele Serafim?

- Este fericit ca un peşte în apă.

Pentru Părintele Serafim era o mare mângâiere să poată transmite ortodoxia oamenilor însetați de duhovnicie că nu avea importanță cât de mulți sau cât de „inteligenți" erau. El nu urmărea să creeze „experți" în ortodoxie. Îl interesa mai puțin ce folos aducea minților oamenilor ceea ce îi învăța decât folosul pe care îl aducea inimilor şi sufletelor lor. Astfel, deşi mintea sa putea pătrunde lucrurile mai repede decât oricine altcineva, el avea o răbdare extraordinară cu cei care „învățau mai greu" dar care se sileau să înțeleagă.

Una din marile sale bucurii ca misionar era studiul Bibliei pe care îl conducea în fiecare lună după Sfintele Liturghii din Redding. Ideea acestor cursuri apăruse la Conferința femeilor şi acestea s-au instituit în casa Valentinei, cu o lună mai târziu. Întrucât Părintele Serafim prezenta oamenilor abordarea patristică şi înțelegerea Sfintei Scripturi, inima i se umplea de bucurie văzându-i cu un mare interes şi punând multe întrebări.

PÂNĂ în 1979, viața părinților era plină de pelerinaje, călătorii misionare şi nevoia de a oferi cuvântări duhovniceşti, că este de mirare cum mai găseau timp şi pentru altceva. Cineva poate obosi doar citind însemnările din Jurnalul Părintelui Serafim din această perioadă.

Toate călătoriile Părintelui Serafim în lume, toate eforturile sale de a întâmpina nevoile pastorale din timpul ultimilor ani ai săi, erau necesare nu numai pentru enoriaşii săi, ci şi pentru el însuşi. I-au „întregit" personalitatea; i-au copt sufletul pentru a se înălța în Împărăția cerurilor.

Părintele Serafim a spus partenerului său:

- Ce norocoşi suntem şi ce puțin timp avem să împărtăşim cu alții acest noroc?

85
Îndrumare pastorală

Aducerea aminte de Dumnezeu este durere a inimii îndurată în duhul evlaviei; dar cel ce uită de Dumnezeu devine îngăduitor cu sine şi insensibil.
– Sf. Marcu Ascetul

Ortodoxia nu poate fi comodă dacă nu este falsificată.
– Părintele Serafim

DE CE se pare că în zilele noastre se petrec puține minuni? Părintele Serafim credea că se întâmplă aceasta pentru că există puțină *durere a inimii*.

Într-o mică însemnare de mână, bine ascunsă şi descoperită după mulți ani de la moartea sa, Părintele Serafim, în puține cuvinte, a limpezit esența unui mare adevăr al timpurilor noastre:

„*Frângerea inimii* este *condiția* pentru sporirea duhovnicească şi manifestarea puterii lui Dumnezeu. Vindecările, etc., se întâmplă acelora care se află în disperare, inimilor înfrânte, dar care se încred şi nădăjduiesc în ajutorul lui Dumnezeu. Atunci lucrează Dumnezeu. Absența minunilor, astăzi aproape că arată lipsa acestei frângeri a inimii în om şi chiar în majoritatea creştinilor ortodocşi – legată de 'răcirea' inimilor din ultima vreme."

Se poate vedea o dovadă a acestei afirmații în propria experiență a Părintelui Serafim, din care a ieşit la iveală, cu siguranță. Dacă n-ar fi fost cuvântul lui Eugene de dinainte de acea chinuitoare carte poştală din San Francisco, venind dintr-o adâncă frângere a inimii şi cuvântul similar al lui Gleb dinaintea mormântului Sf. Gherman, care dusese la minunea întâlnirii lor şi la tot ceea ce au fost ei în stare să făptuiască? Toate minunile pe care le văzuse Părintele Serafim în propria lui viață, inclusiv acelea ale celui mai mare făcător de minuni, Arhiepiscopul Ioan, fuseseră rezultatul rugăciunilor din inimă, care nu slăbiseră din cauza durerii de pe Golgota.

Când Părintele Serafim a fost chemat să fie îndrumătorul sufletelor, el le amintea adesea fiilor săi duhovniceşti să nu deznădăjduiască în mijlocul necazurilor, ci să „le rabde în duhul rugăciunii", cum spunea Sf. Marcu Ascetul. Cei mai mulți dintre aceşti sfătuitori rămân numai în mințile şi inimile fiilor lor duhovniceşti, dar unii au păstrat şi în scris: în scrisori pastorale pe care Părintele Gherman i le-a dat spre ascultare să le păstreze în copii pe hârtie-carbon.

În 1973, după ce Maggie, fiica lui Vladimir şi Sylvia Anderson, a murit şi a fost înmormântată în Noble Ridge, Părintele Serafim a scris aceste cuvinte Sylviei:

> Gândurile dureroase despre Maggie sunt fireşti – dar aceasta este partea ce ține de pământ. Sufletul ei este cu Dumnezeu şi Dumnezeu te-a cercetat prin încercarea prin care ai trecut cu ea. Aceasta este dovada că în tot ceea ce s-a întâmplat există ceva mai adânc decât pot înțelege sentimentele şi logica omenească.
>
> Unii oameni par să aibă în viață o cale „uşoară" şi necomplicată – sau aşa pare din afară; în timp ce pentru alții ca tine, totul pare complicat şi greu. Să nu te supere asta. De fapt, din punct de vedere duhovnicesc cei

> care duc într-adevăr o viață „ușoară” se află probabil în pericol! – desigur că fără elementul *suferinței prin* cele ce ne trimite Dumnezeu, nu există nici un câştig sau înaintare duhovnicească. Dumnezeu ne cunoaşte pe fiecare dintre noi mai bine decât ne cunoaştem noi înşine şi El ne trimite ceea ce ne este de folos, indiferent ce gândim noi!
>
> Mormântul lui Maggie este un izvor de mare bucurie pentru noi. Marți, după săptămâna Paştilor, când morții sunt din nou comemorați pentru prima dată, am mers acolo şi am cântat, îmbinând imne funerare cu imne de Paşti, apoi am ciocnit şi am mâncat ouă la mormânt, simbolurile Învierii. Cu adevărat, cei vii şi cei morți sunt una în Hristos şi numai orbirea noastră ne face uneori să uităm aceasta!

După doi ani, Părintele Serafim a trebuit să spună lucruri asemănătoare unui tânăr care trăia singur pe lume, arzând de nerăbdarea de a sluji lui Dumnezeu ca preot:

> Părintele Dimitrie Dudko are un răspuns pentru noul convertit care duce o viață singuratică în lume (cred că am citit aceasta în trapeză după ce ai plecat): Intră cât poți de mult în duhul Bisericii şi în felul de gândire şi viață …. Chiar dacă este greu de suportat, singurătatea ta este bună pentru că numai din suferință vine creşterea duhovnicească; va trece cu cât vei pătrunde mai mult în duhul Bisericii hrănindu-te neîncetat cu el. Cititul zilnic, chiar dacă este puțin, este foarte important în această luptă.
>
> Despre preoție: ține ideea bine în inima ta. Cu cât ai mai multă experiență în viață şi în suferință (ştiu că nu-ți place cuvântul – dar chiar dacă nu ieşi să cauți suferința, cel puțin fii pregătit să primeşti ceea ce Dumnezeu îți îngăduie şi acceptă cu bucurie) – cu atât vei fi mai bine pregătit pentru preoție.

Părintele Serafim i-a spus odată unui preot tânăr:

> Nu te descuraja că se ridică mulți oameni împotriva ta în parohie. Dacă toată lumea te-ar iubi, atunci aş spune că acolo este ceva în neregulă, pentru că probabil oferi prea mult oamenilor când dai sfaturi pastorale. Şi Hristos a fost urât şi a fost răstignit pe cruce. De ce trebuie să ne aşteptăm ca toată lumea să ne iubească imediat, dacă mergem pe urmele lui Hristos? Conştiința pastorală să-ți fie curată şi nu te teme de ura altora, ci de ura din lăuntrul tău.[462]

Părintele Serafim nu şi-a rezervat sfaturile pentru cei care se întâmplau să sufere. În 1979 el a primit o scrisoare de la un tânăr care se pregătea pentru botez şi era foarte înflăcărat față de ortodoxie. Acest om citise o carte pe care o tipărise obştea şi pe care i-o trimisese Părintele Serafim: *Păcatul lui Adam* de Sf. Simeon Noul Teolog, omilii despre căderea omului şi răscumpărarea lui prin Iisus Hristos. Tânărul a scris: „Spre sfârşitul cărții, am descoperit că eu subliniam aproape fiecare propoziție şi adesea ochii mi se umpleau de lacrimi; dar astfel de lacrimi sunt cele pe care noi o rugăm stăruitor pe Maica Domnului să ni le trimită în rugăciunile de dimineață. Asemenea lacrimi au un efect de curățire asupra sufletului nostru.” Acest om visa să formeze treptat o comunitate mică, semi-monahală în oraş şi şi-a exprimat nădejdea că actualul său coleg de cameră, fostă „persoană-de-stradă”, din mediu evreiesc, să devină creştin ortodox. Totuşi, prietenul său D., l-a avertizat să nu fie atât de entuziasmat de asemenea vise.

[462] Preot Vladimir Derugin, „Ieromonah Serafim: Ukhod Pravednika” [Ieromonahul Serafim: Plecarea la Domnul a unui om drept], p. 10 (în lb. rusă).

Iată ce a scris Părintele Serafim tânărului catehumen:

> D. are dreptate – nu fi atât de luat înainte de „fantezii”. Dar nici nu te zdrobi cu totul – fără vise nu putem trăi! Dumnezeu să-i dea harul lui Reuben de a fi botezat şi să-şi găsească locul pentru a fi un creştin ortodox roditor ….
>
> Să te ajute Dumnezeu să continui cu mare înviorare drumul spre ortodoxie aşa cum ai simțit citind omiliile Sf. Simeon! Totuşi, fii conştient că asta se va putea numai prin suferințe; tot ce vei avea nevoie ca să-ți adâncească credința va veni cu suferință – dacă primeşti cu umilință şi ascultare voia lui Dumnezeu. Nu este prea greu să te „înflăcărezi” de bogăția şi profunzimea credinței noastre ortodoxe; dar să temperezi această înflăcărare cu smerenie şi cumpătare (care vine prin dreapta acceptare a suferințelor) nu este un lucru uşor. În mulți dintre ortodocşii noştri de astăzi (în special convertiți) se poate vedea un lucru înspăimântător: se vorbeşte mult despre adevărurile şi experiențele adevăratei ortodoxii, dar amestecate cu mândrie şi un sens al importanței proprii pentru a fi „în” interiorul problemelor pe care majoritatea oamenilor nu le văd (de aici vine şi critica asupra căreia ai fost deja avertizat). Dumnezeu să-ți păstreze inima blândă şi plină de dragostea pentru Hristos şi aproapele. Dacă vei putea avea un părinte duhovnicesc căruia să-i încredințezi trăirile inimii tale şi te vei putea încrede în judecata lui, toate acestea vor fi mai uşoare pentru tine – dar dacă lui Dumnezeu îi este plăcut ca tu să ai un părinte duhovnicesc, asta va veni „firesc”, aşa cum se întâmplă cu toate lucrurile în viața duhovnicească – cu timpul, cu răbdare, cu suferință şi ajungând să te cunoşti mai bine.

În alt loc Părintele Serafim scria: „Într-adevăr, trebuie să învățăm şi să reînvățăm cu toții că pretențiile şi ideile noastre trebuie să fie verificate de realitate şi întărite prin suferință.”

Părintele Serafim era foarte îngrijorat de cei care foloseau comorile ortodoxiei, nu pentru a lupta pentru dreptate, ci ca mijloc de a „*scăpa*” de luptă. El cunoştea o mamă necăsătorită care, dintr-un „fanatism religios”, dorea să renunțe la responsabilitatea față de copiii ei, plasându-i în casele altor oameni. Părintele Serafim a scris despre ea:

> Dacă este scăpată de „problema” copiilor ei, pierzania ei este aproape garantată …. Ea face o mare greşeală gândind că odată ce este „scăpată” de copiii ei, ea poate apoi să înceapă să se gândească la o mânăstire şi o adevărată „viață duhovnicească” – pentru că dacă noi nu ne dăm seama că lupta noastră duhovnicească începe *chiar acum* cu orice ne-a dat Dumnezeu (şi cu atât mai mult dacă ne-a fost dată o situație grea!) nici mai târziu nu vom începe „viața duhovnicească”. Şi aşa, de-ar şti, mântuirea ei s-ar putea afla în osteneala creşterii copiilor ei; dar dacă ea nu trece prin aceste suferințe, atunci mai târziu, când crede că va începe adevărata „viață duhovnicească”, va constata că nu are absolut nimic şi „viața duhovnicească” care începe după ce abandonăm problemele prezente, este doar una abstractă. Cred că toate acestea sunt adevărate – dar folosul duhovnicesc al „trecerii prin suferință” vine numai dacă cineva acceptă aceasta de bună voie.

Părintele Serafim i-a scris acelei mame:

> Înțelegem că îți este foarte greu să-ți crești copiii. Dar asta este Crucea pe care ți-a dat-o Dumnezeu şi trebuie să-ți spun cinstit că, cu greu îți vei putea obține mântuirea în oricare alt fel decât prin încercarea de a face tot ce-ți stă în putință ca să-i crești bine. Viața duhovnicească începe când lucrurile par „fără speranță" – asta se întâmplă atunci când omul află că trebuie să se îndrepte către Dumnezeu iar nu către propriile eforturi şi idei slabe.

URMÂND învățătura sfinților părinți, Părintele Serafim i-a sfătuit pe oameni să nu se grăbească să calculeze şi să măsoare propria lor stare duhovnicească. În 1975, el a scris unui ortodox convertit:

> Nu-ți fă atâtea griji despre cât de sărac eşti duhovniceşte – Dumnezeu vede asta, dar ție îți este de folos să îți pui toată nădejdea în Dumnezeu şi să te rogi Lui cât de bine poți, niciodată să nu cazi în deznădejde şi să te lupți după puterile tale. Dacă începi vreodată să crezi că duhovniceşte eşti „înstărit" – atunci poți şti cu siguranță că nu eşti! Adevărata viață duhovnicească, chiar la nivelul cel mai elementar, este întotdeauna însoțit de suferință şi greutăți. De aceea ar trebui să te bucuri în toate greutățile şi durerile.

Altui tânăr, care dorea să plece de la seminarul din Jordanville pentru că a simțit că nu făcea nici un progres duhovnicesc, Părintele Serafim i-a scris:

> Înțelegem foarte bine situația ta aşa cum o descrii în scrisoare. Desigur, ceea ce spui este „corect" atâta timp cât merge. Dar faci o greşeală de bază, tu *însuți* judeci starea ta duhovnicească. În starea ta actuală de cunoaştere şi experiență, nu eşti *capabil* să vezi dacă ai nevoie de o aspirină sau de operație – aşa încât încearcă să te smereşti puțin ca să vezi că nu ştii ce este mai bine pentru tine! Dar atunci care este răspunsul? Să găseşti un loc mai strict? *Nu acum* – dacă faci asta probabil vei regreta; este foarte îndoielnic că acesta îți va da sporirea duhovnicească de care ai nevoie şi pe care o cauți. Nici „strictețea" nici „libertatea" nu reprezintă o garanție a sporirii duhovniceşti. Unii oameni în „libertate" se pierd duhovniceşte şi nu sporesc niciodată; noi am mai văzut şi din cei instruiți, fiind de o „strictețe" relativă care nu au sporit de loc, ci dimpotrivă, au *crezut* că au sporit, când de fapt cădeau în boala slavei deşarte şi a mândriei, crezând că îndrumătorul lor avea grijă de aceste probleme pentru ei. În ambele forme de viață omul trebuie să meargă cu frică de Dumnezeu şi cu discernământ.
>
> Răspunsul *tău* – dacă pot să-ți spun – este să ai răbdare, îndurând cu nădejde toate ispitele care îți vin în cale şi să nu mai judeci tu dacă ai nevoie de o aspirină sau de operație – *până nu dobândeşti mai multe cunoştințe şi experiență* – de aceea ai mers la Jordanville, în primul rând. Vei avea o părere cu mult mai sănătoasă după mai mulți ani de seminar şi experiență într-o comunitate ortodoxă. Eşti de puțin timp în ortodoxie ca să evaluezi sporirea ta duhovnicească – acesta este de fapt un semn al mândriei tale. Ai răbdare, îndură, învață – şi la timpul potrivit vor veni căi de verificare a sporirii tale duhovniceşti reale.
>
> Într-un cuvânt, ispita de a părăsi Jordanville, după ce ai intrat la seminar pentru o viață de novice, pare să vină de la diavol din „partea

> dreaptă" – ca să izgoneşti calea care îţi va da cea mai bună sporire, pentru un motiv care pare bun şi plauzibil. Vă amintiţi cum Sfântul de astăzi, Chiril de la Iezerul Alb,[463] a crezut că va avea mai mult folos duhovnicesc stând în chilia sa liniştită decât muncind în bucătăria plină de zgomot? Şi nu a ieşit de loc aşa cum a crezut judecata lui lipsită de experienţă? Ia asta ca exemplu al tău şi ca avertizare atunci când îţi vin gândurile din „partea dreaptă". „Bucătăria plină de zgomot" îţi poate da o experienţă duhovnicească mult mai de preţ, chiar dacă ar putea să nu pară aşa la timpul acela.
>
> Sentimentul de goliciune, deşertăciune lumească, lipsa de ajutor în faţa ispitelor – vor trece; dar ar trebui să accepţi acum toate astea ca pe crucea ta, luptându-te după puterile tale şi să nu te mândreşti crezând că ar trebui să fii deasupra lor.

PESTE ani de zile, Părintele Serafim a primit scrisori de la studenţi de la colegiul ortodox care au fost dezamăgiţi de lipsa de iubire a Adevărului în lumea academică modernă. Întocmai ca şi seminaristul de mai sus, uneori ei voiau să abandoneze ceea ce începuseră. Desigur că Părintele Serafim putea foarte bine să le dea dreptate, fiind el însuşi decepţionat de lumea academică modernă. Dar ca şi în alte îndrumări ale sale, el i-a încurajat pe studenţi să înveţe şi să sporească din ceea ce a fost aşezat în faţa lor. În general, el îi sfătuia să-şi termine studiile, aşa cum a făcut el. Unui student care se plângea că studiind operele lui Immanuel Kant şi B. F. Skinner, aceştia îl influenţau „negativ spiritual", Părintele Serafim i-a scris:

> Nădăjduiesc că te vei putea sili să-ţi termini cursurile – vei fi surprins cum mai târziu, unele dintre aceste lucruri care acum par fără nici un folos, se vor dovedi în cele din urmă să fie de folos (Chiar Kant şi Skinner!).

I-a scris şi altui student de colegiu:

> Viaţa de colegiu îţi va aduce, fără îndoială, multe ispite. Dar nu uita că învăţătura este ea însăşi folositoare şi poate fi de folos mai târziu într-un fel creştin. Încearcă să te fereşti de activităţile şi ispitele inutile care îţi vor apărea în cale şi care nu vor sluji nici unui scop cu folos, aşa încât, chiar într-o atmosferă fără Dumnezeu, să poţi „răscumpăra timpul", după cum spune Apostolul Pavel şi vei avea folos maxim din ocaziile care îţi sunt date spre învăţare.

Urmând cuvintele lui Hristos, *nu vă îngrijiţi de ziua de mâine* (Matei 6, 34), Părintele Serafim a dat sfat cuiva care se întreba ce să facă *după* ce obţine diploma de colegiu:

> Probabil nu ştii ce vei face „după"?… Ia-ţi mai întâi diploma şi apoi ai încredere în Dumnezeu să-ţi deschidă calea. Situaţia politico-economică din S. U., ca pretutindeni în vest, se deteriorează rapid. Mai rău, situaţia Bisericii devine foarte proastă (situaţia ta nu este unică!). În San Francisco, dimpotrivă, unele parohii devin goale, întrucât preoţii bătrâni mor şi nu sunt alţii tineri care să le ia locul; şi numai puţini sunt cei care văd cauza: că ortodoxia a fost „luată drept bună" prea mult timp şi aceasta nu se păstrează „automat"! Dar toate acestea ne pregătesc doar pentru

[463] Acesta era Sfântul din Tebaida nordului, preferat al Părintele Serafim, a cărui viaţă a fost inclusă în cartea,*Tebaida nordului*.

timpurile catacombei când ocaziile noastre vor fi poate mai mari ca niciodată.

Noi nu putem vedea viitorul – dar ştim că dacă Îl iubeşti pe Dumnezeu şi Biserica Sa Ortodoxă şi pe aproapele – *Dumnezeu poate şi Se va folosi de tine*.[464]

Numai să rămâi în legătură cu luptătorii ortodocşi (ei *există*).

ÎN unele scrisori pastorale ale Părintelui Serafim mai găsim îndrumare pentru lupta împotriva păcatelor trupeşti. El a scris cuiva:

> Despre lupta trupească, când ostenelile trupeşti sunt imposibile sau grele, Sf. Avva Varsanufie spune: „Dă fuga la Rugăciunea lui Iisus şi vei găsi odihnă”; „roagă-te neîncetat, zicând Doamne Iisuse Hristoase, slobozeşte-mă din patimile cele de ruşine.”

Altei persoane, care se tânguia din pricina slăbiciunii sale şi s-a ruşinat să mărturisească preotului de parohie despre căderea sa trupească, Părintele Serafim l-a sfătuit:

> Nu te teme să-ţi mărturiseşti păcatele trupeşti. Crezi că eşti atât de sfânt? Dumnezeu îţi îngăduie să cazi ca să te smereşti. Trezeşte-te şi mergi în frică şi cutremur. Luptă împotriva lor, dar nu deznădăjdui, indiferent ce se întâmplă. Tăria în neclintirea ortodoxă vine treptat; ceea ce faci tu în fiecare zi ajută la zidirea ei; iar dacă cazi, smerenia şi conştiinţa proprie o zideşte.

Şi altei persoane:

> Lupta ta cu „păcatul trupesc drăcesc” nu este atât de neobişnuit precum crezi. Această patimă a ajuns foarte puternică în vremurile noastre rele – aerul este saturat de aceasta; iar diavolii câştigă avantaj din aceasta ca să te atace într-un punct foarte vulnerabil. Fiecare luptă cu patimile implică diavolii, care dau „sugestii” foarte subtile pentru a pune capăt patimilor, dar pe de altă parte colaborează la stârnirea lor. Dar imaginaţia omenească pătrunde şi aici şi mintea nu poate să priceapă unde se termină patimile şi imaginaţia noastră şi unde începe lucrarea diavolească – tu trebuie numai să-ţi continui lupta.
>
> Dacă diavolii te atacă în vise este un semn al progresului – înseamnă că se retrag, văzând că te opui păcatului conştient. Dumnezeu îngăduie aceasta ca să continui lupta. Adesea acest diavol pleacă cu totul o vreme şi omul poate avea o impresie falsă a siguranţei că se află „deasupra” patimii; dar sfinţii părinţi avertizează că omul nu poate considera această patimă învinsă înainte de mormânt. Continuă lupta şi fă-ţi adăpost smerenia, văzând ce păcate josnice eşti în stare să făptuieşti şi cum eşti pierdut fără ajutorul permanent al lui Dumnezeu Care te cheamă la o viaţă deasupra acestor păcate.

AM văzut cum Părintele Serafim, sporind în creştinismul ortodox până ce acesta a fost parte a existenţei sale, a îndrumat oamenii să nu încerce să dovedească ortodoxia lor „pocnindu-i” pe alţii. Unei persoane care se opregătea pentru botez i-a scris:

---

[464] Subliniere ajutătoare.

> Să nu fii ipocrit. Prin asta nu înțeleg să renunți la inteligența şi discernământul tău, ci mai degrabă să le aşezi în ascultarea unei *inimi credincioase* („inimă" nu înseamnă simplu „sentiment", ci ceva mult mai adânc – glasul care îl cunoaşte pe Dumnezeu). Doamne, unii convertiți cred că sunt foarte „deştepți" şi că folosesc ortodoxia ca un mijloc de a se simți superiori ne-ortodocşilor şi uneori chiar ortodocşilor de alte jurisdicții. Desigur, teologia ortodoxă este mult mai profundă şi realizează un sens mult mai bun decât teologiile greşite ale vestului modern – dar atitudinea noastră de bază față de aceasta trebuie să fie una de smerenie, nu de mândrie. Cei convertiți care se mândresc că „cunosc mai bine" decât catolicii şi protestanții, deseori termină prin a „cunoaşte mai bine" decât propriul lor preot de parohie, episcop şi în cele din urmă părinții întregii Biserici!"

Cu câțiva ani înainte de a muri, Părintele Serafim a primit o scrisoare de la o femeie africano-americană care, fiind catehumenă învățând despre ortodoxie, se lupta să înțeleagă atitudinea negeneroasă pe care o manifestau unii creştini ortodocşi față de cei din afara Bisericii, o atitudine care îi amintea de felul cum fusese tratat propriul său popor. Această femeie a scris, „sunt foarte tulburată de felul cum priveşte ortodoxia ceea ce lumea ar numi creştini din vest, adică, protestanți şi romano-catolici. Am citit multe articole de mulți scriitori ortodocşi şi unii folosesc cuvinte ca 'papişti', etc., pe care le găsesc foarte tulburătoare şi jignitoare. Le găsesc jignitoare întrucât, ca om de culoare care a fost subiect pentru multe denigrări, pe care le disprețuiesc, nu doresc să adopt obiceiul de a mă denigra eu însămi. Chiar şi cuvântul 'eretic' mă tulbură…

Unde mă aflu eu împreună cu prietenii şi rudele? Ei nu cunosc ortodoxia ori nu o înțeleg. Totuşi ei cred şi Îl slăvesc pe Hristos …. Trebuie să-mi tratez prietenii şi rudele ca şi cum n-ar avea nici un Dumnezeu, nici un Hristos? …. Sau pot să-i numesc creştini, dar numai pe cei care nu cunosc Biserica cea adevărată?

Când pun această întrebare, nu pot să nu mă gândesc la Sf. Inochentie din Alaska pe când vizita mânăstirile franciscane din California. El a rămas cu totul ortodox totuşi, el îi trata pe preoții pe care îi întâlnea acolo cu blândețe şi bunăvoință şi fără să-i denigreze. Nădăjduiesc că ortodoxia spune că aşa ar trebui tratați alți creştini."

Nedumerirea acestei femei era de fapt destul de obişnuită oamenilor care veneau la credința ortodoxă. Apropiindu-se sfârşitul vieții sale scurte şi lepădându-şi amărăciunea tinereții, Părintele Serafim a răspuns după cum urmează:

> Am fost bucuros să primesc scrisoarea ta – bucuros nu pentru că eşti confuză în legătură cu problema care te tulbură, ci pentru că atitudinea ta scoate la iveală că în adevărul ortodoxiei în care te simți atrasă doreşti să găseşti loc şi pentru o atitudine iubitoare, de milă față de cei din afara credinței ortodoxe.
>
> Cred cu tărie că asta este într-adevăr ceea ce ne învață ortodoxia ….
>
> Cuvântul „eretic" (aşa cum îl folosim în articolul nostru despre Părintele Dimitrie Dudko) este, într-adevăr, folosit prea des în zilele noastre. El are un anumit înțeles şi funcție, pentru a deosebi noile învățături de cea ortodoxă; dar puțini creştini ne-ortodocşi de astăzi sunt în mod conştient „eretici" şi într-adevăr nu face nici un bine să-i numim astfel.
>
> În concluzie, cred, atitudinea Părintelui Dimitrie Dudko este corectă: Ar trebui să-i vedem pe ne-ortodocşi ca oameni cărora ortodoxia

nu li s-a dezvăluit încă, ca oameni potențial ortodocşi (doar dacă noi înşine le-am da un exemplu mai bun!). Nu este nici un motiv pentru care să nu-i putem numi creştini şi să fim în termeni buni cu ei, să recunoaştem că avem cel puțin credința în Hristos în comun şi trăim în pace în special cu propriile noastre familii. Atitudinea Sf. Inochentie față de romano-catolicii din California este un bun exemplu pentru noi. Se apelează la o atitudine aspră, polemică numai atunci când ne-ortodocşii încearcă să ne ia credincioşii sau să ne schimbe învățăturile.

ACELOR oameni care au scris la mânăstire nădăjduind să găsească bătrâni purtători-de-Dumnezeu care puteau să-i îndrume prin iluminarea Sfântului Duh, Părintele Serafim a trebuit să le spună că „acest fel de îndrumare nu ne este dat timpurilor noastre – şi în mod cinstit, în lumea noastră de slăbiciune şi stricăciune şi păcate, noi nu merităm aceasta.

Timpurilor noastre le este dat un fel mai smerit de viață duhovnicească, pe care, în cartea sa *Arena*, Episcopul Ignatie Brianceaninov o numeşte 'viață prin sfătuire' – adică, viața potrivit poruncilor lui Dumnezeu aşa cum au fost învățate din Sfânta Scriptură şi sfinții părinți şi ajutați de cei care sunt mai bătrâni şi mai plini de experiență. Un 'stareț' poate da porunci; dar un 'povățuitor' dă sfaturi, pe care trebuie să le verifici în practică."

Ca povățuitor, Părintele Serafim s-a bizuit pe experiența sa din mânăstire şi pe citirile sfinților părinți. Dar cel mai important este faptul că el s-a putut opri asupra propriei sale „frângeri a inimii îndurate în duhul rugăciunii". Poate aceasta nu l-a făcut un „bătrân purtător-de-Dumnezeu", dar l-a făcut în stare să-i însuflețească pe alții să-şi ia crucea lor interioară, pornind „lupta dreaptă" de-a lungul întregii vieți a luptei creştine, a cărei rezultate se vor vedea de către toți la Învierea cea de obşte.

86
Un om al inimii

Învață-mă să simt durerea altuia
Să ascund greşeala ce o văd;
Acea milă o arăt altora,
Acea milă arată-mi-o.
- Alexander Pope[465]

DUPĂ plecarea la Domnul a Părintelui Serafim, un admirator a descris cu vrednicie îmbunătățirea sa duhovnicească după cum urmează:

„Părintele Serafim a început ca mare gânditor, depăşind majoritatea oamenilor timpului său: dar el a devenit *un om al inimii*, a cărui milă pentru oameni era profundă. Asta nu s-ar fi întâmplat niciodată fără convertirea sa la creştinism, la ortodoxie."

Ca tânăr, introvertit, filosof nefericit, Părintele Serafim începuse prin încercarea de a *cunoaşte*, de a înțelege în sensul cel mai înalt. Căutând aceasta cu sinceritate, cu simplitate, chiar cu disperare, el a atras harul lui Dumnezeu: şi astfel, pe când creştea în cunoaştere, creştea şi în dragostea față de Dumnezeu şi om. Găsim în *Calea unui pelerin* o explicație bună a acestui proces:

[465] Din poezia „Rugăciune universală", de Alexander Pope, publicată în 1738.

„Prin cugetare, prin studiul cuvântului lui Dumnezeu şi prin cercetarea experienţei proprii, trebuie să-ţi deştepţi în suflet o sete şi o dorinţă fierbinte – ori, aşa cum o numesc unii, 'uimire' – care îţi aduce o dorinţă nesătulă de a cunoaşte lucrurile mai îndeaproape şi mai deplin, de a merge mai adânc în natura lor.

Un scriitor duhovnicesc vorbeşte despre aceasta astfel: 'Dragostea', zice el, 'creşte de obicei împreună cu cunoaşterea şi cu cât cunoaşterea este mai profundă şi mai cuprinzătoare, cu atât va fi mai multă dragoste, cu atât inima se va muia mai uşor şi se va deschide către dragostea lui Dumnezeu, pe când aceasta contemplă însăşi plinătatea şi frumuseţea naturii divine şi dragostea Lui nemărginită pentru oameni.'"[466]

SOLOMONIA, fiica duhovnicească a Părintelui Serafim a oferit o imagine despre felul cum inima acestuia s-a „muiat şi s-a deschis către dragostea lui Dumnezeu". Chiar după adormirea lui, ea a scris:

„Una dintre amintirile cele mai dragi pe care o am despre Părintele Serafim este din timpul slujbei de vecernie din Duminica iertării de la începutul Postului Mare. O consider cea mai scumpă pentru că avea o licărire, aşa cum stătea cu sufletul său înaintea lui Dumnezeu. Cine poate spune cum se frânge inima în durerea ei când tânjeşte după Dumnezeu? Atunci noi nu ne vedem unul cu altul; numai Dumnezeu ştie. Dar în timpul slujbei de vecernie din Duminica iertării, inimile noastre spun la unison versul prochimenului:[467] 'Nu-ţi întoarce faţa Ta de la robul Tău, că sunt necăjit; degrab' mă ascultă. Ia aminte la sufletul meu şi-l slobozeşte pe el.' Aş vrea cumva să se poată să nu scriu versul, dar citindu-l, cititorul ar putea auzi cum se cântă către Dumnezeu o asemenea rugăciune a inimii înfrânte. Îmi amintesc ca şi cum ar fi fost ieri: Părintele Serafim stând în spatele altarului şi – întrucât tonul deosebit nu era familiar tuturor – se auzea numai glasul lui, plin de o asemenea căinţă blândă şi smerită. Glasul său nu era plin de ceea ce cineva ar putea numi emoţie, ci ceva cu mult mai adânc – un anumit sentiment delicat – care m-a uimit. Atunci şi-a ridicat mâna la obraz foarte smerit şi mi-am zis: 'Se roagă lui Dumnezeu pentru sufletul lui şi aceea era o lacrimă care i se prelingea pe faţă?'

Mulţi oameni ne-am bizuit pe Părintele Serafim în feluri foarte diferite, de la mici împrejurări zilnice până la împotmoliri duhovniceşti mai importante şi ajutorul său blând era întotdeauna atât de mult, fără să se mai gândească la sine însuşi, că niciodată n-am încetat să mă gândesc că adâncul sufletului său ardea de dragoste pentru Dumnezeu. Cu trecerea anilor, de fiecare dată când slujea vecernia din Duminica iertării, aşteptam să aud sunetul atât de scump al glasului său rostind această rugăciune şi de fiecare dată îl vedeam ridicând mâna aproape fără să se observe, ca să-şi şteargă lacrima de pe faţă."[468]

O ALTĂ lumină asupra acestui „om al inimii" vine de la Alexei Young:

„Aş vrea să dezvălui … ceva despre ceea ce a fost Părintele Serafim preotul, păstorul.

Esenţa acestui călugăr-preot ar putea fi găsită în predicile sale, care erau întotdeauna concise, la obiect, îndreptate spre a ne mişca inimile şi „a ne smeri" (aşa cum îi plăcea să spună) şi să ne arate ceea ce aşteaptă Hristos de la noi. Îmi amintesc prima dată când a venit în misiunea noastră de la Etna ca să slujească Sfânta Liturghie. Dintr-un motiv pe care nu mi-l amintesc acum, Liturghia a fost la miezul nopţii. Pe când

---

[466] R. M. French, trad., Calea unui pelerin şi pelerinul îşi continuă calea lui, (New York: The Seabury Press, 1965), p. 151.

[467] *Prochimen*: verset liturgic, de obicei din Psalmi, care se citeşte şi apoi se cântă.

[468] Părintele Serafim Rose, *Împărăţia cerurilor*, p. 114-115.

se întorcea de la Sfânta Masă ca să citească Evanghelia cu o lumânare în mână, care lumina atât Sfânta Scriptură cât şi faţa lui, m-am gândit în sinea mea: Aşa era în catacombe şi aşa este în Biserica subterană persecutată din Rusia de astăzi! În aceste predici vedeam o inimă caldă şi iubitoare, aşa cum se putea găsi oriunde în această lume rece şi o minte bine rânduită şi pătrunzătoare, născută din har iar nu din această lume întunecată. El ne îndemna: 'Mai luptă încă puţin. Poartă-ţi crucea fără să te plângi; nu te gândi că tu eşti ceva deosebit; nu-ţi justifica păcatele şi slăbiciunile, ci priveşte-te aşa cum eşti cu adevărat; şi mai ales, iubiţi-vă unul pe altul.' Cuvintele lui Hristos. Într-adevăr, Părintele Serafim nu L-a arătat pe Hristos atât prin cuvânt cât prin exemplu."[469]

Fratele Laurenţiu, finul Părintelui Serafim, scrie că Părintele Serafim „a dat unele dintre cele mai inspirate predici care s-au rostit vreodată în limba engleză. Sfatul său constant era: 'Acuză-te. Nu te îndreptăţi niciodată. Dacă trebuie, sau crezi că trebuie, cedează unei slăbiciuni, apoi fii sigur că recunoşti că este o slăbiciune şi un păcat. Dar vezi propriile tale greşeli şi nu-ţi judeca fratele!'"

Eficienţa predicilor scurte, simple, ale Părintelui Serafim nu deriva din talentul oratoric, ci numai din faptul că porneau din vistieria inimii sale – o vistierie cu care a fost răsplătit după o luptă îndelungată, continuă, de a dobândi virtuţile. *Din prisosul inimii grăieşte gura* (Matei 12, 34). Părintele Serafim a transmis mai departe cuvintele Sf. Macarie cel Mare:

„Când cei care sunt bogaţi întru Duhul Sfânt şi au într-adevăr bogăţia cea cerească şi lucrarea Duhului întru ei, spun oricui cuvântul adevărului … şi nu este bogăţia lor, nu este comoara lor ce se află în lăuntrul lor când vorbesc şi nici nu este de la ei că bucură sufletele celor ce aud cuvântul cel duhovnicesc …. Dar unul care este sărac şi nu are bogăţia lui Hristos în sufletul său … chiar dacă doreşte să vorbească cuvântul adevărului şi să-i veselească pe unii din cei care aud cuvântul şi totuşi nu are în lăuntrul său cuvântul lui Dumnezeu întru putere şi adevăr ci numai îl repetă din memorie şi împrumută cuvinte din diferite părţi ale Scripturii, sau ceea ce au auzit de la oameni duhovniceşti şi care relatează şi învaţă şi pe alţii aceasta – vezi, el pare că veseleşte pe alţii … dar după ce a trecut prin asta, fiecare cuvânt se duce înapoi la izvorul de unde a fost luat şi omul însuşi rămâne din nou gol şi neputincios …. Pentru acest motiv ar trebui să cerem de la Dumnezeu cu frângere de inimă şi cu credinţă, ca El să ne dea îngăduinţă să găsim această bogăţie, vistieria cea adevărată a lui Hristos în inimile noastre, în puterea şi lucrarea cea adevărată a Duhului. În felul acesta, găsindu-L mai întâi pe Domnul în noi înşine spre folosul şi mântuirea şi viaţa cea veşnică, putem apoi să-i folosim şi pe alţii după puterea noastră şi prilejul cel bun, apropiind de Hristos comoara cea din lăuntru."[470]

CA păstor, Părintele Serafim era îndelung-răbdător când îi asculta pe oameni şi în acelaşi timp era rezervat când îşi prezenta învăţăturile. El spunea numai ceea ce trebuia.

În Viaţa Stareţului Iosif din Optina, se spune cum un oarecare călugăr l-a întrebat pe Stareţ de ce era aşa de reţinut la vorbă şi Stareţul a răspuns: „Unii oameni sunt nemulţumiţi că vorbesc puţin. Nu este nevoie să vorbeşti mult pentru a mângâia un suflet îndurerat; trebuie doar să laşi sufletul acela să vorbească liber fără să-l întrerupi – iar când şi-a rostit toată durerea lui, îşi va uşura durerea prin însăşi această rostire. Tot ceea ce rămâne de făcut este să oferi puţine cuvinte de dragoste şi să clarifici orice

[469] Părintele Alexei Young, „Pentru că sufletul lui L-a mulţumit pe Domnul", *America Ortodoxă*, (aug. - sept. 1982), p. 1.
[470] „Omilii duhovniceşti ale Sf. Macarie cel Mare", în Sfinţii Varsanufie şi Ioan, *Îndrumător al vieţii duhovniceşti*, p. 161-162.

îndoială. După aceea omul va fi în chip văzut întărit în credinţă, înnoit în suflet şi din nou pregătit să rabde toate lucrurile.”

Aşa a fost Părintele Serafim ca păstor; şi cu el totul devenea firesc. El nu a fost un *stareţ* clarvăzător ca Stareţul Iosif şi totuşi următoarele cuvinte, scrise despre Bătrânul, s-ar putea aplica foarte bine şi Părintelui Serafim: „Răspunsurile scurte şi învăţăturile concise erau mai puternice şi mai lucrătoare decât conversaţiile cele mai amănunţite şi prelungite. El putea spune în două sau trei cuvinte destul pentru a face totul clar şi plin de înţeles imediat. Argumentele cele mai convingătoare ale iubirii de sine şi ale îndreptăţirii de sine trufaşe se sfărâmau în bucăţele la un singur cuvânt de-al lui.”[471]

În legătură cu această ultimă afirmaţie, vom reda o povestioară de folos spusă de un pelerin care a venit prima oară la mânăstire cu un an înainte de plecarea la Domnul a Părintelui Serafim:

„Nu voi uita niciodată când am mers odată la Părintele Serafim să mă spovedesc. Eram nou convertit la ortodoxie atunci şi eram foarte plin de sine. Credeam că făceam progrese extraordinare în viaţa mea duhovnicească. Când Părintele Serafim m-a întrebat ce aveam să mărturisesc, am pomenit puţine păcate pe care eu le credeam ‘minore’ şi atunci am încercat să mă îndreptăţesc chiar şi în acestea, scoţând în evidenţă unele dintre ‘virtuţile’ mele pentru a contrabalansa păcatele. Atitudinea mea nerostită era: Desigur, sunt un păcătos, dar aşa este toată lumea şi eu nu sunt un tip chiar aşa de rău – de fapt mai bun decât cei mai mulţi dintre oameni.

După ce îmi terminasem ‘mărturisirea’, Părintele Serafim a zis:

- Asta-i tot?

- Da. Am răspuns. La aceasta Părintele Serafim a oftat. Of, N____ a zis el, *ai de mers un drum lung.*

Aceste puţine cuvinte m-au lovit în inimă mai mult decât orice mustrare simplă sau severă care s-ar fi putut face. În anii care au urmat, prin toate căderile mele, a trebuit să port mărturia dureroasă a adevărului acelor cuvinte. Iar acum, de câte ori încep să mă gândesc mult la mine, când vreau să întorc spatele şi să mă ‘bucur de viaţa duhovnicească’, îmi amintesc întotdeauna involuntar ce mi-a spus: ’Of, N___, ai de mers un drum lung.’ A fost o lecţie de neuitat atât de smerenie cât şi de încurajare ca să mă menţin în luptă.”

O pelerină de la mânăstire mărturiseşte şi ea cum era Părintele Serafim în stare să o ajute doar cu câteva cuvinte:

„Într-o iarnă am mers cu maşina la Platina în toiul unui viscol, ca să-i vizitez pe părinţi. Zăpada cădea din abundenţă că nu puteam vedea drumul, iar lucrurile pe care le duceam la mânăstire erau aşa de grele că nu mă gândeam la nimic altceva decât să ajung acolo. Mi-am lăsat maşina la poalele muntelui şi mi-am continuat drumul pe jos. Urcuşul era foarte obositor chiar pe vremea cea mai bună, şi întrucât mi s-au udat hainele din cauza ninsorii, îmi era frig şi eram obosită. Când am ajuns, Părintele Serafim şi Părintele Gherman m-au salutat, surprinşi că am putut să străbat prin zăpadă şi îndată am intrat în ritmul rugăciunii, al muncii şi al meselor. Inima mea s-a liniştit repede. Deoarece zăpada continua să cadă, sunetele erau înăbuşite şi lumea din afară devenea foarte îndepărtată. Grijile pe care le adusesem cu mine păreau şi ele îndepărtate şi cu cât stăteam mai mult şi cu cât cădea mai multă zăpadă, grijile mele deveneau mai uşoare şi mai suportabile.

Până după amiază târziu când s-a oprit viscolul, căzuse zăpadă proaspătă de aproape 1 m. Când a trebuit să plec, Părintele Serafim a zis că mă va însoţi în jos pe

[471] Maica Ecaterina Lebedev, *Optinskii Starets Iosif (Stareţul Iosif de la Optina)* (St. Herman Brotherhood, 1978), p. 76 (în lb. rusă).

munte şi va curăţi zăpada din jurul maşinii dacă plugul curăţise drumurile. Am pornit, Părintele Serafim purta şoşoni ascunşi sub bogăţia neagră a hainelor. Mi-a spus să calc pe urmele lui prin zăpadă şi mi-am amintit de pajul care a urmat paşii Sf. Wenceslaus. Pe când mergeam, Părintele Serafim cânta diferite tropare şi laude şi am început să cânt şi eu cu el. Când a văzut că nu ştiu o anume laudă, a început una care îmi era cunoscută. Uneori eram foarte tăcuţi, ascultând zgomotul paşilor. Din timp în timp se oprea şi relata ceva din viaţa unui sfânt sau cita vreun Părinte al Bisericii timpurii. Vorbea despre importanţa de a nu fi singur în luptele duhovniceşti. Când suntem singuri, suntem înclinaţi să ascultăm propriul nostru sfat şi discernământul nostru poate lua o întorsătură. El zicea, 'dacă eşti singur, cine te va ridica atunci când vei cădea?' Se referea, desigur, la căderea în păcat, iar mai târziu când a căzut în zăpadă şi l-am ajutat să se ridice, imediat mi-a arătat lecţia.

Când, în cele din urmă am ajuns la maşină, era aşa cum m-am temut – îngropată într-un munte de zăpadă adunată acolo de plug. Cu răbdare a curăţit zăpada din jurul maşinii şi a împins-o pe drumul principal. I-am cerut binecuvântarea şi am pornit maşina, dar inima mea a simţit o durere de vinovăţie că era foarte întuneric şi frig şi el trebuia să facă un drum lung înapoi pe munte.

Ziua aceea a fost cu totul deosebită şi ca multe altele, Părintele Serafim nu a vorbit prea mult, ceea ce m-a impresionat; a fost aşa cum era el, prezenţa lui ce reprezenta ceea ce înseamnă să trăieşti o viaţă ortodoxă."[472]

CÂND cineva a îndurat o suferinţă mare, amprenta acestei suferinţe nu-l părăseşte niciodată, chiar dacă împrejurările exterioare şi dispoziţia se pot schimba în întregime. Această amprentă, dacă este imprimată de o inimă pe care iubirea a făcut-o blândă şi smerită, poate da cuiva un al „doilea aspect", o sensibilitate faţă de durerea altora.

Aşa a fost cu Părintele Serafim. Sensibilitatea şi iubirea sa i-au dat posibilitatea, ca păstor, să ştie când să mustre şi când să mângâie, cum să insufle smerenia creştinească în oameni şi în acelaşi timp să îi hrănească cu nădejde. Purtarea lui blândă, atât de diferită de tonul „sever" pe care îl lua adesea când apăra adevărul în scris, atrăgea oamenii la el. Cineva putea să-l privească în ochi şi ştia că Părintele i-a înţeles locul durerii – pentru că şi el fusese acolo. Omul ştia că el avea milă faţă de păcătoşenia omului, pentru că în smerenia sa, el însuşi s-a simţit păcătos şi murdar înaintea măreţiei lui Dumnezeu. Încurajând odată pe una dintre fiicele sale duhovniceşti care se simţea descurajată şi osândită de propria ei păcătoşenie, el i-a spus:

- Dacă te simţi osândită, vei merge slobodă.

Deşi Părintele Serafim a fost numit „om al inimii", el nu a putut fi niciodată numit „sentimental" sau „emotiv". Cum obişnuia să spună Alison, „el era foarte onorat de aceasta". Totuşi, după moartea sa, era firesc ca unii dintre fiii săi duhovniceşti să-şi aducă aminte de el într-un fel sentimental. Următoarele amintiri au fost consemnate de către o altă fiică duhovnicească a sa, o persoană a cărei caracter era opus faţă de al său în multe aspecte, totuşi, ea era o persoană de care el s-a îngrijit şi i-a arătat dragoste, văzând în ea un suflet care suferea. Născute dintr-o inimă care suferea la pierderea lui, aceste memorii au fost scrise Părintelui Gherman la un an şi jumătate de la plecarea întru odihnă veşnică a Părintelui Serafim:

„M-am gândit ce să vă scriu din amintirile despre Părintele Serafim. Am un carneţel pe care am început să-l ţin pe când el se afla în spital …. Am scris lucruri pe care mi le-am amintit de când l-am cunoscut şi unele lucruri care s-au întâmplat în spital şi după moartea lui … a fost de folos.

[472] „Unele amintiri personale", *America ortodoxă* nr. 118 (aug. sept. 1992), p. 7.

Îmi amintesc multe lucruri despre el. Multe dintre acestea sunt persoanale şi sentimentale … mâinile lui se ridicau când era în altar … felul în care îi răsuna glasul când cânta … zâmbetul lui … felul în care mâinile lui se simţeau atât de puternice când m-a botezat … sărutul pe care mi l-a dat în ziua aceea (a botezului meu) pe frunte ….

Îmi amintesc ultima oară când l-am văzut înainte de boala lui, o duminică frumoasă la Platina, când a vorbit despre câinele mânăstirii, păunii, căprioare şi eclipsa pe care o văzuse. Era foarte fericit în ziua aceea şi a râs mult. L-am întrebat ce mai făcuse şi el a zis,'Eu? Sunt în rai!' şi s-a uitat în jur la mânăstire când a vorbit. Iartă-mă, Părinte, dacă aceste amintiri nu sunt cu adevărat duhovniceşti. Oricum am vrut să le împărtăşesc cu sfinţia ta.

El întotdeauna mi-a arătat dragoste … chiar şi atunci când m-a numit proastă şi negheoabă. Totuşi, niciodată nu a rănit când zicea asta, chiar şi atunci când ştiam că o spune la modul serios. Totuşi, dădea nădejde când zicea acele lucruri.

Ziua aceea de la Platina a fost o binecuvântare pe care eu nu am meritat-o niciodată. Sunt sigură că ştiţi că fusesem foarte furioasă pe el şi jignită pentru că îmi spusese lucruri despre mine pe care nu voiam să le aud. M-am gândit la asta luni de zile, dar în ziua aceea ceva m-a făcut să mă scol dimineaţă şi să pornesc cu maşina la Platina. El a fost atât de cald şi de iubitor ca întotdeauna în ciuda felului copilăresc şi aspru în care mă purtasem. Când am ajuns acolo, eram în starea mea ridicolă obişnuită. I-am spus că m-am simţit prinsă într-o capcană şi nu era nici o scăpare. El a avut răbdare ca întotdeauna şi mi-a spus: 'Ne simţim zdruncinaţi de propriile noastre agitaţii.' Uitându-mă înapoi, asta a fost atât de profetic. Auzeam asta iară şi iară, mereu, în timp ce el zăcea să moară. Nu sunt sigură ce s-a întâmplat cu mine duhovniceşte de la moartea lui. În multe privinţe am fost mai rău (prin păcatele mele) decât am fost vreodată înainte şi inima era mult mai răcită … dar am fost cu adevărat tulburată de agitaţia mea. Viaţa mea nu a mai urmat la fel ca înainte. A fost multă confuzie şi furie din cauza morţii lui şi totuşi, el părea mult mai apropiat. Şi cred că am început să înţeleg unele lucruri. Încercam să fac *lucrurile* aşa ca să-l fac să mă iubească şi să mă accepte. După moartea lui mi-am dat seama că mă iubise tot timpul dar fusesem oarbă la asta …. Este bine să vorbesc despre el şi să-l pomenesc … M-am ferit de aceasta mult timp.

El insista ca să fiu mai tare cu mine decât am fost şi totuşi în acelaşi timp mă îndemna să nu fiu atât de dură cu mine … ştii ce vreau să spun? Ca în spovedanie când îi spuneam despre păcatul acesta şi acela şi îi spuneam cum mă simţeam deznădăjduită şi cum voiam să mor, etc. El mi-a spus, 'Da, eşti o păcătoasă care nu eşti bună de nimic, dar asta nu înseamnă că trebuie să renunţi la existenţă!' Asta mi-a dat nădejde să merg mai departe. Cred că asta mi-a dat el cel mai mult dintre toate … nădejde.

El mi-a spus deseori să am răbdare. Să fac lucrurile câte puţin odată, după putere şi întotdeauna, *întotdeauna* să mă ridic când cad.

Prima dată când m-am îndreptat spre Platina, el fusese bolnav şi se odihnea în chilia sa, dar a coborât când aţi trimis pe unul dintre fraţi să-l aducă. Întotdeauna avea timp pentru mine, pentru toată lumea, indiferent de starea în care se afla. Întotdeauna asculta cu răbdare şi răspundea întrebărilor.

Unul dintre lucrurile pe care mi le amintesc acum cel mai bine despre el, ceva ce mă făcea atunci geloasă! El o iubea pe micuţa C___ foarte mult. [C___ era o fată oarbă naivă care mergea la parohia Redding.] El avea răbdare cu ea şi ea îl făcea să râdă de unele lucruri pe care le spunea. El se bucura de ea. Odată, la Valentina, la masa de prânz, după slujbă, C___ a făcut o remarcă şi el a râs tare. Vă daţi seama că o iubea. Era frumos să-l auzi râzând aşa.

Şi Sollie [Solomonia] mi-a spus odată o poveste care arată umorul lui. Era la mânăstire după o ploaie şi erau băltoace peste tot împrejur şi el i-a spus lui Sollie să vină şi să se uite la raţa care era într-una dintre băltoace. El i-a spus să fie foarte liniştită

ca să nu sperie rața şi ea a ascultat. Apoi el a început să măcăiască uşor şi ea şi-a dat seama că era o rață falsă … o momeală!

Şi Sollie mi-a mai amintit de o împrejurare care arată câtă răbdare avea. Era la Val (Valentina) înainte ca biserica să arate aşa cum arată acum. Era vara şi în biserică era o căldură toridă. Toți ceilalți au intrat în casă după slujbă ca să se răcorească, dar eu voisem să stau de vorbă cu el; şi el stătea acolo, în arşița aceea şi asculta întrebările mele. Sollie a intrat ca să-i spună că prânzul este gata şi ea a spus că era prea cald şi el era transpirat tot! Întotdeauna îşi sacrifica confortul fizic.

Îmi amintesc o altă duminică. Mă doare să-mi amintesc pentru că eu am fost groaznică. Era Duminica Paştilor (în vest) ca să înrăutățească lucrurile! Fusesem la o prietenă la petrecere şi băusem mult şi începusem să mă simt deprimată. Voiam doar să fug şi am plecat de la petrecere, dar în loc să mă duc acasă, am mers la Val căci ştiam că el va fi acolo. N-am prea zis multe … doar am plâns. El a ieşit din biserică (era după amiază târziu şi se pregătea să plece) şi a venit la mine unde eram cu maşina. M-am purtat ca o nebună şi am trecut prin crizele mele obişnuite de isterie şi el a pus mâinile pe umerii mei şi a stat aşa vorbind cu mine cu blândețe şi cu răbdare şi din nou, m-a întărit să mă ridic şi să merg mai departe. Mai târziu am scris în jurnalul meu că dacă aş fi putut opri timpul în loc, l-aş fi oprit acolo unde era maşina în drum. M-am simțit aşa de protejată cu el acolo. Nu pot spune în cuvinte ce s-a întâmplat în ziua aceea. Îmi amintesc numai de Scriptură, unde Hristos vindecă băiatul posedat care se arunca pe pământ şi în foc.

În sfârşit, îmi amintesc ultima dată când l-am văzut în viață. Am fost la spital şi am intrat să-l văd şi am stat câteva clipe singură cu el. Acolo a plâns tot timpul. Mă tot întreb, chiar dacă îi era frică şi avea dureri, dacă plângea pentru sine sau pentru noi. Dar de această ultimă dată când l-am văzut, a deschis ochii şi s-a uitat la mine. Mă întrebasem înainte, dacă ştia la cine se uită. De data aceasta eram sigură că ştia, era conştient. În ciuda durerii şi a tuturor tuburilor şi aparatelor, a zâmbit. Niciodată n-am să uit acea clipă.

Scriind aceste lucruri, nu pot să nu mă dezgust de mine însămi. Cum pot continua să fiu aceeaşi păcătoasă groaznică cum am fost întotdeauna, când mi s-au dat atât de multe amintiri minunate ale cuiva ca Părintele Serafim."

87
Ortodoxia inimii

Şi această poruncă avem de la El. Cine iubeşte pe Dumnezeu să iubească şi pe fratele său.

– Ioan 4,
21

ÎNTRUCÂT Părintele Serafim a devenit un om al inimii, avântul misiunii lui a sporit pe măsură. Când îşi începuse lucrarea misionară, el a susținut foarte ferm adevărata ortodoxie, respingând modernismul, revoluționarismul, ecumenismul. Asta poate să fi fost frumos în etapa începătoare. După cum a spus el însuşi: „Cu cât cineva descoperă mai mult despre credința creştină şi viața duhovnicească, cu atât descoperă ce multe ‘greşeli’ a făcut până acum şi dorința firească a omului este de a fi ‘corect’". Dar toate astea sunt doar la nivel exterior, aşa cum a început Părintele Serafim să vadă mai clar

odată cu trecerea anilor. El nu şi-a schimbat niciodată filosofia de bază, originară; nu a fost mai aproape de a deveni ecumenic, modernist, sau alcătuitor al unui nou calendar bisericesc la sfârşitul vieții, decât fusese când începuse tipărirea *Cuvântului ortodox*. Acum, în special după ce muşcase din fructele amare ale „bolii îndreptătoare”, el a văzut că era ceva cu mult mai *esențial* ce ar trebui să propovăduiască în aceste timpuri de pe urmă, când „iubirea multora se va răci”. (Matei 24, 12).

Mai presus de toate, Părintele Serafim a devenit propovăduitor al *ortodoxiei inimii.* Pe lângă învierea sfintei Rusii (despre care se va spune mai mult, mai târziu) aceasta a fost tema principală din timpul ultimei părți a vieții sale.

El a spus că, „adevărata creştinătate nu înseamnă doar opiniile corecte despre creştinătate – asta nu este suficient pentru mântuirea sufletului. Sf. Tihon (din Zadonsk) a spus: ‘Dacă cineva ar spune că adevărata credință este păstrarea şi mărturisirea corectă a dogmelor corecte, el ar spune adevărul, pentru că un credincios are nevoie în mod absolut de păstrarea dogmelor ortodoxe. Dar această cunoaştere şi mărturisire în sine nu-l face pe om credincios şi creştin adevărat. Păstrarea şi mărturisirea dogmelor ortodoxe se găseşte întotdeauna în adevărata credință în Hristos, dar adevărata credință a lui Hristos nu se află întotdeauna în mărturisirea ortodoxiei …. Cunoaşterea dogmelor corecte este în minte şi acest lucru este adesea neroditor, arogant şi mândru …. Adevărata credință în Hristos este în inimă şi ea este roditoare, smerită, răbdătoare, iubitoare, milostivă, mângâietoare, înfometată şi însetată de dreptate; ea se retrage din patimile lumeşti şi se lipeşte numai de Dumnezeu, se nevoieşte şi caută întotdeauna ceea ce este ceresc şi veşnic, se luptă împotriva fiecărui păcat şi caută mereu şi cere ajutor de la Dumnezeu pentru aceasta’. Şi apoi îl citează pe Fericitul Augustin, care ne învață: ‘Credința creştinului este cu dragoste: credința fără dragoste este a diavolului’:[473] Sf. Iacov, în Epistola sa ne spune că ‘şi demonii cred şi se cutremură’ (Iacov 2, 19).

Sf. Tihon, de aceea, ne dă un început în înțelegerea a ceea ce este ortodoxia: este ceva în primul rând al *inimii*, nu doar al minții, ceva *viu şi cald*, nu abstract şi rece, ceva ce este învățat şi practicat în viață, nu doar în şcoală.”[474]

Pentru a da fratelui său ortodox un sens adânc al creştinismului simțit în inimă, Părintele Serafim a adus exemplul Evangheliei Extinse, grupul protestant din care veniseră Maria, Solomonia şi alții. În timp ce respingea greşelile protestante, aşa cum făcuse odinioară, el a fost capabil să meargă dincolo de perspectiva perioadei sale timpurii de negare, pentru a vedea dedesubtul suprafeței, în inima ostenelilor acestor oameni.

El zicea că „aceşti protestanți au o credință creştină simplă şi caldă, fără să aibă mult din îngustimea sectară ce caracterizează multe grupuri protestante. Ei nu cred, ca unii protestanți, că sunt ‘mântuiți’ şi nu mai au nevoie să facă nimic; ei cred în ideea luptei duhovniceşti şi instruirea sufletului. Ei se silesc să se ierte unul pe altul şi nu să-şi poarte pică. Ei adună de pe străzi vagabonzi şi *hippies* şi au o fermă specială pentru reabilitarea lor şi pentru a-i învăța un sens al responsabilității. Cu alte cuvinte, ei iau creştinismul în serios ca lucrul cel mai important din viață; nu este plinătatea creştinismului pe care o avem noi ortodocşii, ci este bun atâta timp cât merge iar aceşti oameni sunt calzi, iubitori, care în mod evident Îl iubesc pe Hristos. În felul acesta ei sunt un exemplu a ceea ce ar trebui noi să fim, numai că mai mult aşa ….

Unii dintre tinerii noştri ortodocşi se convertesc la grupuri ca acesta, dar asta are şi efect invers în jur – unii dintre aceşti protestanți se convertesc la ortodoxie. Şi *de ce nu*? Dacă avem adevăratul creştinism, trebuie să fie ceva în mijlocul nostru, că cineva

[473] Traducere de Părintele Serafim din Sf. Tihon de Zadonsk, *Adevăratul creştinism* (în lb. rusă), cap. 287, p. 469.

[474] Din cuvântarea Părintelui Serafim „Ortodoxia în SUA”, ținută la Mânăstirea Sfânta Treime, Jordanville, New York, 12 dec. 1979 (vezi cap. 90 de mai jos). Text publicat în *Cuvântul ortodox*, nr. 94 (1980), p. 216-217.

care iubeşte cu sinceritate adevărul va vedea şi-l va vrea. Am botezat câţiva oameni din acest grup protestant în mânăstirea noastră: ei sunt atraşi la ortodoxie de harul şi sfinţirile a căror prezenţă le simt în ortodoxie, dar care lipsesc din grupul lor. Şi odată ce devin ortodocşi, ei găsesc experienţa lor protestantă destul de fragilă şi superficială, care li se păruse atât de reală odinioară. Conducătorii lor le dau învăţături foarte practice bazate pe Evanghelie, dar după un timp învăţăturile sunt obositoare şi ei se repetă. Venind la ortodoxie, aceşti convertiţi găsesc o bogăţie a învăţăturii care este fără de sfârşit şi îi poartă într-o adâncime a experienţei creştine care se află cu totul dincolo chiar şi de cei mai buni creştini ne-ortodocşi. Noi care suntem deja ortodocşi avem această comoară şi această adâncime în faţa noastră şi trebuie să o folosim mai din plin decât o facem de obicei."[475]

PROPOVĂDUIND ortodoxia lăuntrică a inimii, Părintele Serafim a atenţionat împotriva ispitei de a urma „înţelepciunea de suprafaţă". El a zis că „a fi 'ortodox dar nu creştin', este o stare care are un anumit nume în limbajul creştin: înseamnă a fi fariseu, a fi atât de înnămolit în litera legilor Bisericii, că omul îşi pierde sufletul care le dă lor viaţă, duhul creştinismului adevărat.

El a arătat cum putem fi duşi înainte cu „corectitudine" chiar în aspecte mici: „Pot să ne placă icoanele bizantine bine-făcute (ceea ce este un lucru bun), dar mergem prea departe dacă dispreţuim icoanele mai moderne ca stil, care se găsesc în multe din bisericile noastre. La fel se pune problema şi cu cântările bisericeşti, arhitectura, urmarea regulilor corecte de post, a îngenuncherii în biserică, etc. ...[476]

Dacă vă impresionează puternic să aveţi icoane bune şi începeţi să spuneţi: 'Se află o icoană de un stil nepotrivit în biserica noastră!' trebuie să ai mare grijă, pentru că îţi concentrezi întreaga atenţie pe ceva exterior. De fapt, dacă există o biserică care nu are nimic altceva decât icoane de un stil bun, devin suspicios, pentru că poate [oamenii de acolo] sunt doar următori ai modei. Există un caz (unul din multe) în care o biserică avea icoane ruseşti vechi, originale – unele bune şi altele de un gust destul de prost, pictate într-un stil relativ nou – şi o persoană fanatică le-a scos pe toate şi a pus în loc icoane noi, reproduceri pe hârtie, într-un stil perfect bizantin. Şi care a fost rezultatul? Oamenii de acolo au pierdut contactul cu tradiţia, cu oamenii care le-au adus lor ortodoxia. Ei au înlocuit icoanele originale la care se rugaseră credincioşii de secole."[477]

Părintele Gherman îşi aminteşte cum, atunci când el şi Părintele Serafim cinsteau pentru prima dată memoria Părintelui Gherasim în *Cuvântul ortodox*, la începutul anilor '70, el şi-a exprimat rezervele faţă de fratele său. Se întreba, „cum îl putem prezenta pe Părintele Gherasim ca pe un uriaş modern al ortodoxiei tradiţionale, când el are în Biserica sa acele icoane de stil apusean din sec. al XIX-lea?"

Părintele Serafim a răspuns, „acele icoane *dovedesc* că el era în tradiţie, pentru că a acceptat cu simplitate şi dragoste ceea ce i s-a transmis de la părinţii cei drepţi întru credinţă."

Părintele Serafim a mai observat cum putem fi următorii „înţelepciunii de suprafaţă" când ne prindem în idei înălţătoare: „Este moda acum să se înveţe despre rugăciunea lui Iisus, să se citească *Filocalia*, să se meargă 'înapoi la Părinţi'. Nici aceste lucruri nu ne vor mântui – ele sunt de suprafaţă; pot fi de folos dacă sunt urmate corect, dar dacă devin pasiunea ta, primul lucru către care te apleci, atunci acestea devin exterioare, de suprafaţă, care nu duc către Hristos ci către Antihrist."

Părintele Serafim a fost ca şi proorocul secolului XIX, Sf. Ignatie Brianceaninov, învăţând că numai cei ce *simt Împărăţia lui Dumnezeu în inimile lor* vor

[475] Ibid., paginile 218-219.
[476] Ibid., p. 228.
[477] Părintele Serafim Rose, „Înălţarea minţii, încălzirea inimii", p. 30.

fi în stare să recunoască adevărata natură a lui Antihrist, atunci când va veni. Prin contrast, Părintele Serafim a afirmat că „'super-ortodoxul' de astăzi poate deveni cu multă uşurinţă rugăciunea lui Antihrist." În câteva locuri a spus cum se poate întâmpla: „Vladimir Soloviev, în cartea sa 'Scurtă istorie a lui Antihrist', sugerează în mod ingenios că Antihrist, pentru a atrage conservatorii ortodocşi, va deschide un muzeu al tuturor antichităţilor creştine. Poate tocmai imaginile lui Antihrist (Apoc. 13, 14) vor fi într-un autentic stil bizantin – acesta ar trebui să fie pentru noi un gând care să ne trezească.

Antihrist trebuie să fie înţeles ca un fenomen spiritual. De ce-ar vrea toţi oamenii din lume să se plece înaintea lui? În special pentru că există ceva în el care răspunde la ceva ce se află în noi – acel ceva fiind lipsa lui Hristos din noi. Dacă ne vom pleca în faţa lui (Dumnezeu ne interzice să facem asta!), va fi pentru că vom simţi o atracţie faţă de vreun lucru superficial, care ar putea chiar să arate ca şi creştinismul, căci 'Antihrist' înseamnă cel care este 'în locul lui Hristos' sau arată ca Hristos."[478]

În mod deosebit, Părintele Serafim a văzut în atacul „ortodox" neautorizat asupra Fericitului Augustin un semn al formalismului care va duce la acceptarea lui Antihrist. Doctrinele „exagerat de logice" ale lui Augustin, despre care Părintele Serafim a spus că „nu i-a fost un mare admirator", au fost doar aspectul de suprafaţă, intelectual al unui om a cărui inimă a fost în întregime ortodoxă. După cum a scris Părintele Serafim într-o scrisoare: „Lucrul cel mai frumos şi mai ortodox despre el este *simţirea, evlavia, dragostea* ortodoxă pentru Hristos care ţâşneşte atât de puternic în operele sale ne-dogmatice, cum ar fi *Confesiunile* sale (Părinţilor ruşi le plac şi *Monologurile*). Ca să-l distrugă pe Augustin, aşa cum încearcă să facă criticii de astăzi, înseamnă să distrugi şi această evlavie şi iubire pentru Hristos …. Eu mă înfricoşez de inimile reci ale 'intelectualului corect' cu mult mai mult decât orice greşeli pe care le-ai putea găsi la Augustin. Intuiesc în aceste inimi reci o pregătire pentru lucrarea lui Antihrist (a cărui imitare a lui Hristos trebuie să se extindă şi la 'teologia corectă'!). Eu simt în Augustin iubirea lui Hristos."

În ceea ce îl priveşte pe Părintele Serafim, i-a fost primită rugăciunea pe care o adusese înaintea Maicii Domnului în 1961, când îi ceruse să îl lase să intre în „inima inimilor". La inima creştinismului adevărat, el găsise acel ceva în care se cuprind toată Legea şi proorocii (Mat. 22, 40). Era prima şi a doua poruncă a lui Iisus Hristos: a Celui Care a făcut din Iubire o lege.

88
Simplitate

Fii smerit şi vei rămâne întreg.
Fii plecat şi vei rămâne drept…
Fii sincer şi păstrează-ţi simplitatea.
- Lao Tzî

ÎN 1977, pe când stătea în trapeză împreună cu fraţii şi cu surorile întru Hristos, Părintele Serafim le-a vorbit despre simplitate. Înainte de convertire, el dăduse peste această virtute în scrierile înţelepţilor chinezi pre-creştini observând şi contemplând ordinea cea creată, şi a înţeles simplitatea şi umilirea de a pe fi „Calea împărăţiei". În Dumnezeul-om Iisus Hristos el găsise această „Cale" întrupată şi auzise chemarea: *De*

[478] Ibid.

nu vă veți întoarce şi nu veți fi precum pruncii, nu veți intra în Împărăția cerurilor (Mat. 18, 3).

Părintele Serafim a spus fraților şi surorilor că, „un filosof păgân din China numit Lao Tzî îi învăța pe oameni că lucrurile cele mai slabe cuceresc lucrurile cele mai puternice. Un exemplu de acesta se află aici în mânăstirea noastră: stejarii, care sunt foarte tari şi de neîncovoiat, sunt întotdeauna doborâți la pământ şi li se taie ramurile, în timp ce pinii, care sunt mai elastici, sunt doborâți mult mai rar înainte de a fi de fapt morți.

Vedem acelaşi lucru în viața umană. Omul care crede în ceva într-o asemenea măsură încât are de gând să stea drept în picioare şi 'să-ți taie capul' dacă nu eşti de acord cu el, asemenea se arată şi slăbiciunea sa. El este atât de nesigur pe sine că trebuie să te convertească pe tine ca să fie sigur că el însuşi crede …. Dacă ştii că tu eşti pe calea cea bună, atunci nu-i vei lovi şi nu-i vei vătăma pe alții.

Nevoia de a fi 'corect' este tot o latură de suprafață a creştinismului. Este importantă, dar nu de importanță primordială. Prima prioritate este inima, care trebuie să fie blândă şi caldă. Dacă nu avem această inimă caldă, trebuie să-I cerem lui Dumnezeu să ne-o dea, încercând să ne ostenim întru acele lucruri prin care să o putem dobândi. În special, trebuie să vedem că nu am primit-o – că suntem reci. Astfel nu trebuie să ne încredem în rațiunea noastră şi în hotărârile judecăților noastre logice, față de care trebuie să fim oarecum 'liberi'. Dacă facem aşa, intrând în viața sfântă a Bisericii şi primind harul lui Dumnezeu, atunci Dumnezeu va începe să ne lumineze ….

Singurul lucru care ne poate mântui este simplitatea. Poate fi a noastră dacă în inimile noastre ne rugăm lui Dumnezeu să ne facă simpli: dacă nu ne considerăm aşa de înțelepți; dacă, atunci când apare o întrebare cum ar fi, 'Putem picta o icoană a lui Dumnezeu Tatăl?' nu venim degrabă cu un răspuns ca să zicem, 'O, desigur, iată, în felul acesta – se zice aşa în cutare sobor, numărul cutare'. Fie că, ştiind că avem dreptate, trebuie să spunem tuturor, în care caz ne vom arunca în adânc, sau trebuie să stăm şi să ne gândim: 'Ei, cred că nu cunosc prea multe'. Cu cât avem mai mult cea de a doua atitudine, cu atât vom fi protejați de priejdii sufleteşti.

Acceptă cu simplitate credința pe care o primeşti de la părinții tăi. Dacă se întâmplă să ai legătură cu un preot cu inima curată, mulțumeşte-I lui Dumnezeu. Cugetă că, pentru că eşti atât de complex, intelectual şi necăjit, poți învăța o mulțime de la asemenea simplitate. Cu cât 'prinzi aripi proprii' în ortodoxie citind mai mult, descoperindu-ți-se mai multe şi având mai multe legături cu ortodocşi, cu atât vei deveni mai capabil să-ți 'simți calea ta' în întregul domeniu al ortodoxiei şi să începi să vezi că sunt multe lucruri înțelepte la care la început te-ai fi putut gândi că nu sunt atât de înțelepte. Chiar dacă oamenii implicați în aceste lucruri nu sunt înțelepți în mod conştient, totuşi Dumnezeu îndrumă Biserica. Noi ştim că El este cu Biserica până la sfârşit şi de aceea nu există nici o rațiune pentru care să ne aruncăm în adânc, ca să cădem în lepădare şi erezie. Dacă urmăm calea cea simplă – neîncrezându-ne în înțelepciunea noastră, făcând tot ceea ce ne stă în putință, dându-ne seama totuşi că mintea fără căldura inimii, este o unealtă foarte slabă – atunci va începe să se formeze în noi o filosofie ortodoxă a vieții."[479]

AŞA cum Părintele Serafim îi învăța pe alții simplitatea, tot aşa o şi trăia. Mulți oameni îşi amintesc cum acest om strălucitor, ale cărui capacități intelectuale le depăşea cu mult pe ale lor, îi hrănea pe ei cu un exemplu permanent de existență simplă. După cum se exprimă biograful Sfântului Ioan Scăraru, Părintele Serafim renunțase la „încrederea în înțelepciunea omenească". Iată o relatare a unui pelerin de la Mânăstirea Sf. Gherman:

[479] Părintele Serafim Rose, „Înălțarea minții, încălzirea inimii", p. 32-33.

„Când l-am întâlnit prima oară pe Părintele Serafim, eram spre sfârşitul primului an de colegiu. Deja mă consideram un gânditor destul de adânc, unul care s-a luptat cu 'întrebările fundamentale' pe calea Adevărului. Am văzut că pe majoritatea oamenilor din jurul meu nu-i interesa această problemă: fie că erau prea în vârstă, obosiţi şi istoviţi pentru a începe asemenea lupte sau, dacă erau tineri, îi interesa mai mult să se distreze sau să scoată bani din afaceri sau calculatoare ….

Văzând în Părintele Serafim un filosof asemănător, eram nerăbdător să port discuţii adânci cu el despre acele probleme fundamentale. Asculta întotdeauna cu răbdare când îi expuneam ideile mele 'profunde', dar el nu spunea nimic: de obicei făcea numai comentarii simple, scurte. Atunci eram puţin încurcat din cauza aceasta, dar acum capătă sens. Acum, cu aproape un deceniu mai târziu, se pare că aproape toate acele comentarii simple au rămas întipărite în memoria mea pentru totdeauna.

La început m-a interesat ortodoxia, studiind învăţăturile ei cele mai înălţătoare. Primele cărţi ortodoxe pe care le-am citit au fost *Teologia mistică* de Sf. Dionisie Areopagitul, *Teologia mistică a Bisericii Răsăritene* de Vladimir Lossky şi lucrările Arhimandritului Sofronie. Eram atras de conceptele inexprimabile cum ar fi 'întunericul divin' al teologiei apofatice.

Totuşi, Părintele Serafim întotdeauna mă cobora pe pământ. După ce am fost făcut catehumen la mânăstire, era de aşteptat să învăţ despre credinţă în pregătirea pentru botez. Credeam că deja ştiu o mulţime de lucruri care aveau de-a face cu asemenea metafizică înaltă. Dar când am mers la chilia Părintelui Serafim ca să stau de vorbă cu el, una dintre primele întrebări pe care mi-a pus-o, a fost:

- Ştii despre posturile Bisericii?

- Cred că da, am răspuns. Este Postul Mare şi un alt post înaintea Crăciunului …

- Da, a zis el. Ştii despre Postul Sfinţilor Petru şi Pavel?

Mi-a fost ruşine să spun că nu-mi aminteam să fi auzit că există un asemenea lucru.

- Acesta este un post foarte important al Bisericii, a zis el şi a continuat să descrie ce era şi de ce a fost făcut. La urmă a zis, 'cineva a calculat şi constatat că sunt mai multe zile de post în calendarul bisericesc decât zile în care nu se posteşte'.

Asta mă surprinde. Cred că Părintele Serafim încerca să-mi spună că fiind botezat nu însemna să împărtăşeşti sentimentele importante ale teologiei şi filosofiei înălţătoare, ci să-ţi asumi o viaţă de luptă, osteneli şi jertfe pentru Iisus Hristos. În felul său modest, el m-a scos din 'întunericul divin' şi m-a dus la piciorul Crucii, vehiculul mântuirii noastre.

În timpul anului în care am fost catehumen, am urmat un curs universitar despre filosofia religiei, pentru care am scris două lucrări foarte apreciate de care am fost tare mândru. Prima lucrare era intitulată 'Reflecţii asupra «Religiei raţiunii pure a lui Kant»'. I-am dat-o Părintelui Serafim ca s-o citească. Cred că anticipam puţină laudă. Mai târziu, l-am întrebat dacă se uitase prin ea şi mi-a spus că da.

- Ce credeţi despre ea? am întrebat.

- A fost mai presus de mintea mea, a răspuns.

- M-a lăsat fără glas. Mai târziu am descoperit, după cum bănuiam, că Părintele Serafim făcuse un studiu complet, nu numai despre Kant, ci despre mulţi filosofi despre care eu nu auzisem niciodată şi că el avea o înţelegere cu mult mai pătrunzătoare a filosofiei apusene decât profesorii mei universitari. Atunci, de ce a spus că lucrarea mea de unsprezece pagini, a unui student de anul doi era 'mai presus de mintea lui'? În mod clar, ca să mă înveţe simplitatea şi smerenia, virtutea-soră a ei.

Cealaltă lucrare a mea a fost despre Sören Kierkegaard, a cărui filosofie era atât de plină de paradox şi provocare intelectuală că s-ar putea petrece zile în şir vorbind despre asta.

- Ce crezi despre Kierkegaard? L-am întrebat pe Părintele Serafim.

- Întotdeauna mi-a părut rău pentru el. Acestea au fost singurele cuvinte pe care Părintele Serafim trebuia să mi le spună despre acest subiect. Afirmaţia lui nu avea legătură cu mintea, ci cu inima. Gândindu-mă mai mult la Kierkegaard – lupta lui de a menţine ardoarea creştină în mijlocul căldurii generale a bisericii sale, pentru a sprijini credinţa creştină împotriva unui baraj al filosofiei hegeliene şi pentru a depăşi contradicţiile din propria sa personalitate – mai târziu mi-am dat seama că nu se putea spune despre el nimic mai precis decât acele câteva cuvinte ale Părintelui Serafim."

UN alt pelerin îşi aminteşte încercările sale zadarnice de a intra în dezbateri intelectuale cu Părintele Serafim. Ca pastor al bisericii protestante, acest om era condamnat în inima lui de către adâncimea duhovnicească a ortodoxiei. Pentru a dovedi că ortodoxia nu era calea cea adevărată, el a vrut să obţină un argument faţă de Părintele Serafim. La un moment dat, el a câştigat o polemică întocmită cu grijă împotriva ortodoxiei, bazată pe faptul că progromurile împotriva evreilor apăruseră în Rusia pre-revoluţionară. Când s-a apropiat de Părintele Serafim şi a început să-şi exprime punctele de vedere despre progromuri, Părintele Serafim a răspuns: „Nu vreau să apăr ceva ce este evident necreştin." După cum şi-a amintit omul mai târziu: „Acel răspuns mi-a risipit toate argumentele pe care le plănuisem dinainte!" Cu alte ocazii, când pastorul vorbea cu Părintele Serafim pe un ton certăreţ, încercând să-l provoace la discuţii în contradictoriu, Părintele Serafim nu spunea absolut nimic, ci pur şi simplu se ridica în picioare şi se plimba. Asta l-a învăţat pe pastor o lecţie profundă şi acum regretă că abordarea sa sub formă de întrecere i-a răpit ocazii preţioase de a primi înţelepciune de la cineva de care el îşi aminteşte ca de un adevărat om al lui Dumnezeu.

UN călugăr tânăr care a intrat în mânăstire, venit dintr-o altă mânăstire, îşi aminteşte de prima sa întâlnire cu Părintele Serafim. Spre deosebire de pelerinii din relatările anterioare, acest călugăr nu s-a privit pe sine ca pe un intelectual. El s-a simţit intimidat cunoscându-l pe Părintele Serafim, pe care îl cunoştea ca fiind un scriitor ortodox profund şi „intens".

Când Părintele Gherman i-a spus să meargă să vorbească cu Părintele Serafim în chilia lui, călugărul a făcut-o, fiind foarte tulburat. Părintele Serafim l-a invitat înăuntru şi el s-a aşezat, întrebându-se ce avea să spună un „nevrednic" ca el, acestui om înţelept şi profund, cu barba sură, lungă şi cu ochi pătrunzători.

Deodată Părintele Serafim l-a întrebat:

- Ştii ceva despre culesul ciupercilor?

- Nu … spuse noul frate.

Vechi culegător de ciuperci, Părintele Serafim putea să vorbească cu un entuziasm sincer, despre toate ciupercile comestibile găsite în zonă. Fratele s-a simţit mai uşurat. Era tocmai ce-i trebuia: să audă despre bucuriile simple ale vieţii monahale.

CĂUTÂND simplitatea, Părintele Serafim a fugit de amăgirile de orice fel. El nu avea nimic din „mândria vieţii monahale" care îi motivează pe unii să „se plimbe în haine lungi şi să li se plece lumea în pieţe" (Marcu 12, 38). După cum îşi aminteşte o femeie convertită la ortodoxie:

„Eram protestantă când l-am cunoscut pe Părintele Serafim. Icoane, moaşte, mânăstiri, ideea căinţei continue – toate acestea îmi erau străine.

Când eram în vizită la un prieten ortodox, mi s-a spus că urma să vină Părintele Serafim. Am încercat să mă pregătesc în minte. Când a intrat, arăta atât de *diferit*, cu barba sa lungă, părul lung, cu rasa lungă. Mi-am spus că acela nu era el cu adevărat, ci doar o înfăţişare exterioară şi că eu trebuia să văd dincolo de ea. Am încercat să separ

persoana de impresia exterioară, căci pentru foarte mulți oameni impresia exterioară are o legătură prea mică cu persoana. Dar cu Părintele Serafim nu puteam de loc să procedez aşa. Am descoperit că ceea ce vedeam *era* Părintele Serafim; adică, credința lui ortodoxă, monahismul lui, negrul pe care îl purta ca simbol al pocăinței – aceasta era o parte a ceea ce era cu adevărat în interior. Cele două laturi ale sale erau legate atât de strâns că nu se puteau separa."

Părintele Serafim fugea şi de laudă şi de slavă ca de foc. Odată, în timpul unei sesiuni de întrebări-şi-răspunsuri după conferințele sale cu ocazia unui pelerinaj de vară, un om a început să-l laude pe Părintele Serafim ca pe un „om sfânt al rugăciunii". Părintele Serafim s-a înfuriat.

- Treci la subiect, a zis el, tăindu-i-o scurt. Care-i întrebarea?

În acelaşi pelerinaj, Părintele Serafim a fost abordat de un căutător spiritual tânăr care slăvea şi pământul pe care călca. Necunoscând încă „eticheta" ortodoxă, băiatul şi-a făcut cruce spontan şi s-a plecat în fața Părintele Serafim când i-a cerut binecuvântare. Părintele Serafim i-a spus:

- Cred că trebuie să-ți faci cruce în fața icoanelor, nu a oamenilor.

LUÂND pildă de la Episcopul Nectarie şi prin el, de la Bătrânii din Optina, Părintele Serafim a folosit uneori umorul ca armă pastorală. Am văzut cum nu-i plăcea uşurătatea în mânăstire, cum se mâhnea văzând frați stând şi clevetind. În acelaşi timp, ştia că *prea multă* seriozitate nu era bună pentru americanii cei slabi, mai ales tineri. Ca părinte duhovnicesc, trebuia să ia în considerare cum fuseseră crescuți băieții şi tinerii la mânăstire. Aceşti tineri aveau nevoie de puțină mângâiere, de puțină glumă acum şi apoi să îndulcească atmosfera; altfel, deveneau atât de severi în ortodoxia lor că puteau eventual să „abandoneze brusc".

Era un exemplu al unui novice tânăr, proaspăt absolvent de liceu, care înțelesese, citind cărți despre viața de mânăstire, că este de crezut că monahii sunt „serioşi" în totalitate şi nu râd niciodată. El a vrut să fie „corect" în această privință; şi astfel, ori de câte ori în trapeză, Părintele Serafim relata întâmplări hazlii, acest tânăr stătea cu ochii închişi, capul plecat şi cu o față fără nici un fel de expresie. Când a fost întrebat ce nu e în regulă, a răspuns:

- Asta nu este duhovniceşte. Asta este mânăstire.

Această înfățişare exterioară de „spiritualitate", care nu avea nici o legătură cu ceea ce se afla cu adevărat în interior, a fost în cele din urmă prea mult pentru el ca să o păstreze. Până la urmă ceva în el s-a frânt. A sfârşit prin a părăsi mânăstirea şi apoi şi credința creştină, încercând să se înece în hedonism.

Marele producător de film creştin, Frank Capra, a observat odată că, cu cât omul tinde către o extremă, cu atât îşi pierde simțul umorului. El a mai sfătuit ca „niciodată să nu ai încredere în omul care nu are simțul umorului."

Cei care l-au cunoscut pe Părintele Serafim, îşi amintesc că el avea un minunat simț al umorului, deşi, ca orice altceva aparținând personalității lui, era minimalizat. Acelaşi călugăr tânăr a relatat o istorioară, pe care i-o spusese Părintele Serafim despre ciuperci:

Odată, în trapeză, Părintele Gherman vorbea pe larg despre inutilitatea civilizației tehnologice moderne.

- Se construiesc zgârie nori până la înălțimea cerului, zicea el. Se iau la întrecere să vadă cine le construieşte mai înalte. Şi tot construiesc şi construiesc şi construiesc. Când se va termina totul? Doar sunt în stare să construiască atât de sus – şi ce?

- De ce atunci, a zis Părintele Serafim, vine King Kong.

O pelerină, care venise la mânăstire numai cu un an înainte de moartea Părintelui Serafim, îşi aminteşte că a fost scandalizată văzându-l pe Părintele Serafim antrenat

într-o joacă cu bulgări de zăpadă cu băieții de la mânăstire. La început ea s-a gândit că părea foarte nepotrivit. Dar apoi, cu cât a intrat mai adânc în viața ortodoxă, şi-a dat seama că se potrivea aici.

Părintele Gherman a zis:

- Când l-am cunoscut pe Părintele Serafim la început, *niciodată* nu şi-ar fi ştirbit demnitatea ca să înceapă o bătaie cu zăpadă. Dar mai târziu, când „s-a încălzit” prin lucrarea pastorală, prin grija pe care o avea față de aceşti copii, a putut fi văzut jucându-se cu ei.

Părintele Serafim a jucat şi prinsa şi se prefăcea că se închide în ladă cu băieții.

O ALTĂ virtute a Părintelui Serafim, acoperită de simplitate şi smerenie, era răbdarea. Părintele Gherman zice:

- Dacă eu acum am răbdare, am învățat-o de la Părintele Serafim. Cred că este lucrul cel mai important care m-a învățat.

Părintele Serafim a zis odată fiilor săi duhovniceşti:

- Făcând un pas mic odată, fără să ne gândim că printr-un pas mare vom ajunge în vreun loc, putem ajunge drept în Împărăția cerurilor – şi nu există nici un motiv pentru careva dintre noi ca să cădem din acest drum. Amin.

89
Convertiți

Câți sunt făcuți părtaşi ai Duhului lui Hristos, văd că tu nu te porți obraznic în nimic, neînsemnat sau important şi nu disprețuieşti Duhul, că nu vei fi înlăturat din viața de care tu te-ai făcut deja părtaş.
- Sf. Macarie cel Mare[480]

Creştinii nu sunt născuți ci făcuți.
- Cuviosul Ieronim[481]

PĂRINTELE Gherman obişnuia să spună: „Un căutător-al-adevărului, când găseşte adevărul în ortodoxie, atunci trebuie să-şi înceteze cercetarea. Drumul său către ortodoxie, care se află pe un plan orizontal, a luat sfârşit şi acum el trebuie să meargă pe ‘verticală’, *mai adânc* în ortodoxie. Dacă continuă să progreseze la nivel orizontal, căutând mereu cum să fie corect la suprafață, adesea va face progrese *în afara Bisericii*.”

Părintele Gherman a găsit în Părintele Serafim un convertit care se întorsese din planul orizontal în cel vertical, care, descoperind ortodoxia, nu a încetat niciodată să pătrundă în ea mai adânc. Acum, că Părintele Serafim trecuse de atât de multe piedici de convertire şi dobândise acea „minte patristică” rară, Părintele Gherman s-a gândit că el va oferi nişte lecții importante convertiților de astăzi. La un moment dat el i-a cerut Părintelui Serafim să alcătuiască un „Manual pentru convertiții ortodocşi”.

480 Sf. Macarie cel Mare, Cincizeci de omilii duhovniceşti (Willits, California: Cărți ortodoxe răsăritene, 1974), Omilia XV, p. 107.

481 Sf. Ieronim, Scrisori şi opere alese, Părinți niceeni şi post-niceeni, vol. 6 (Grand Rapids, Michigan: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1954), p. 190.

Acceptând aceasta ca pe o ascultare, Părintele Serafim a mers în chilia lui să puncteze câteva idei. Pe o foaie a însemnat următoarele „capcane de convertire”, sau ceea ce a numit el „obstacole în misiunea ortodoxă de astăzi”:

A.	Încrederea în cineva Remediu: neîncrederea cumpătată în cineva, luarea de sfaturi de la alții mai înțelepți, călăuzirea după sfinții părinți.
B.	Abordare academică – peste măsură de intelectuală, complicată, nerecunoscută, abstractă, nereală. Legată şi de A.
C.	Nepăstrarea tainei Împărăției, clevetire, publicitate. Accentuarea prea mare a laturii exterioare a misiunii, *succes*. Pericolul creării carapacii goale, forma misiunii fără substanță. Remediu: concentrează-te pe viața duhovnicească, păzeşte-te să nu atragi atenția, nu te implica în certuri aprinse.
D.	„Experiențe duhovniceşti.” Manifestări: emoție agitată, întotdeauna se întâmplă ceva „îngrozitor” – sângele fierbe. Vocabular încărcat, indică lăudăroşenie în loc de simplitate. Izvoare în protestantism şi în părerile proprii „culese” din aer. Remediu: neîncredere cumpătată în cineva, învățătură constantă din sfinții părinți şi Viețile sfinților, sfat.
E.	Descurajare, renunțare – sindromul de „înăbuşire”. Cauză: accentuare prea mare pe latura exterioară, opinia publică, etc. Remediu: accent pe interior, lupta duhovnicească, lipsa de interes pentru succes exterior, atenție pe faptul *cui* suntem următori (Hristos răstignit dar biruitor).
F.	O axă dublă: *calea largă* pe de o parte, *calea strâmtă* pe de alta.

În alt loc Părintele Serafim a scris despre spiritul criticii care pătrunde astăzi în convertiți:

> „Preotul meu (sau parohia) face totul corect – alți preoți (sau parohii) nu.” „Preotul meu face totul greşit; alții sunt mai buni.” „Mânăstirea mea face totul după sfinții părinți – alte mânăstiri nu.” „Mânăstirea mea nu este după sfinții părinți sau după canoane, dar mânăstirea *aceea* de acolo este perfectă, totul este după sfinții părinți.”
>
> Asemenea atitudini sunt extrem de primejdioase din punct de vedere duhovnicesc. Persoana care le îmbrățişează se află invariabil în mare primejdie duhovnicească şi rostindu-şi greşelile, cuvinte care arată preocuparea de sine, aruncă otravă criticii raționaliste asupra altora din Biserică.

Părintele Serafim avea un fiu duhovnicesc pe care l-a văzut căzând în acest exemplu clasic de „convertit nebun” care crede că el „ştie mai bine” decât toți. Într-un mic paraclis de misiune pe care îl construise în fundul curții, acest om voia ca enoriaşii să cânte la strană, înloc să se cânte „partitura” de către un cor, separat. În Duminica Rusaliilor, el a avut o confruntare în biserică cu o rusoaică care voia să se cânte partitura. El a scris Părintelui Serafim: „Astfel i-am spus direct că eu nu am construit un paraclis pentru a se continua greşeala în spatele curții mele ….” În scrisoarea către Părintele Serafim, el a ridiculizat ideea că o persoană putea să asiste la o Liturghie în timp ce corul cânta şi a zis că asta era „la fel cu a merge să vizitezi pe cineva în casa lui

şi a-ţi petrece timpul acolo cu nasul într-o revistă". „În nici un caz nu vreau să mă compromit cu această problemă," a declarat el.

În principiu, Părintele Serafim a fost de acord cu fiul său duhovnicesc că era de preferat cântarea enoriaşilor, dar ceea ce l-a afectat mai tare a fost atitudinea omului. „Aveţi grijă!" i-a scris el:

> Indiferent cât de „corect" poţi fi în diferite puncte, *trebuie* să fii şi diplomatic. Primul şi cel mai important lucru nu este nici pe departe „corectitudinea", ci dragostea creştină şi armonia. Cei mai mulţi „convertiţi nebuni" au fost „corecţi" în criticile lor care i-au dus la cădere; dar lor le lipsea dragostea creştină şi mila şi astfel au căzut în fundul prăpastiei, îndepărtând inutil oamenii din jurul lor şi în cele din urmă s-au găsit singuri cu totul, în corectitudinea lor şi justiţia personală. *Nu-i urma pe ei!…*
>
> Eşti încă nou în ortodoxie şi totuşi doreşti să-i înveţi credinţa pe cei mai în vârstă (şi din felul cum relatezi, îi „înveţi" destul de nepriceput, fără cel mai mic tact sau milă creştină). O judecată obişnuită simplă ar trebui să-ţi spună că nu se procedează în felul acesta; dragostea creştină ar trebui să te facă să te ruşinezi de comportarea ta şi să fii nerăbdător să înveţi mai multe despre creştinismul de bază înainte de a îndrăzni să înveţi pe oricine *orice*. Nu am auzit de la nimeni din preajma ta, dar îmi pot imagina cum trebuie să-i supere şi să-i rănească purtarea ta. Nu este nici un mister în faptul că înstrăinezi oamenii; purtarea ta, după cum ai descris-o tu însuţi, este ceea ce îi îndepărtează pe oameni şi duce la lupte în Biserică. Nu te ascunde în spatele „slujbelor englezeşti" şi cântatul fără „nici o partitură": acestea sunt doar adevăruri pe jumătate pe care mândria ta le foloseşte pentru a evita creştinismul de bază al smereniei şi iubirii.
>
> Priveşte un moment la felul cum trebuie să pară celorlalţi: nu te-ai putut descurca în parohia P. şi a trebuit să pleci; acum, în „propria" ta parohie, îţi alungi oamenii. Pur şi simplu nu se poate că alţii *întotdeauna* acuză şi tu eşti întotdeauna nevinovat; trebuie să începi să-ţi îndrepţi propriile tale greşeli şi să trăieşti în pace cu creştinii din jurul tău ….
>
> În scrisori anterioare ai spus că tu şi soţia ta v-aţi putea risipi, că fiul vostru ar putea să nu meargă până la capăt cu ortodoxia – dar cum poate un soţ şi tată creştin să-şi dea seama de asemenea lucruri cumplite şi să nu se umple de râvna de a *se îndrepta* înainte de a se întâmpla acest dezastru? (Dacă se întâmplă aceste lucruri, tu vei fi acuzat: pentru că tu nu ai dat familiei tale o pildă de vieţuire creştină care să-i insufle şi să-i încălzească, ci doar un fel de „corectitudine" legalistă, fără-suflet care nu face altceva decât să hrănească eul.) …
>
> Am spus destul, poate mai mult decât poţi digera odată. Nu-ţi cer să-ţi „abandonezi toate ideile", sau să devii un om total diferit peste noapte. Vreau doar să începi să *te* sileşti şi să fii mai milostiv cu alţii şi să slăbeşti eforturile încercând să fii atât de „corect". Asta nu este atât de imposibil şi cred că nu vei găsi niciodată fericirea şi pacea duhovnicească dacă nu faci aşa.

Se pare că avertizarea Părintelui Serafim n-a fost luată în considerare. Opt luni mai târziu, după cum se temuse Părintele Serafim, fiul şi-a părăsit tatăl, nemaiputând să trăiască sub opresiunea unei astfel de „corectitudini" reci. „Trebuie să admit un

sentiment de uşurare acum că el este plecat," a scris omul părinţilor. Părintele Serafim i-a răspuns la scrisoare:

> Ce pot să spun? Te-am pierdut ca părinte duhovnicesc, necomunicându-ţi măcar abecedarul de bază al vieţii duhovniceşti creştine. În anul care a trecut ai mers din rău în mai rău, înstrăinându-te chiar mai mult decât înainte, prin comportarea ta necreştină … comunitatea ortodoxă, preoţii care vin în vizită şi chiar propriul tău fiu – care reprezintă în mare măsură ceea ce i-ai făcut lui, aparent mai mult inconştient. Acuzaţia pentru toate acestea cade în mod cinstit pe umerii tăi. *Nu te porţi creştineşte* cu nici unul dintre oamenii aceştia şi pari total inconştient de faptul ….
>
> Dacă doreşti să fii creştin ortodox trebuie să începi acum, chiar din ziua şi ceasul şi clipa aceasta, să-L iubeşti pe Dumnezeu şi pe aproapele. Asta înseamnă să nu te porţi arbitrar sau capricios cu oamenii, nici măcar să nu spui primul lucru care îţi trece prin cap, nici să nu te lupţi sau cerţi cu oamenii pentru *orice*, important sau mărunt, fiind oricând gata să le ceri iertare (şi să o ceri mai mult decât pentru că este necesar), să ai milă pentru ei şi să te rogi fierbinte pentru ei …. Dacă ai avea asemenea milă pentru fiul tău, pe o bază obişnuită, el nu te-ar fi părăsit. El te iubeşte, în caz că nu ştii asta.
>
> Dacă încă îmi mai accepţi autoritatea ca părinte duhovnicesc, îţi dau o regulă de rugăciune diferită: în locul Rugăciunii lui Iisus, spune în fiecare noapte 100 de rugăciuni pe şiragul de metanii, folosind cam aceste cuvinte (sau echivalentul lor în cuvintele tale): Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte pe fratele meu (nume) … pomenind numele tuturor oamenilor care îţi sunt apropiaţi, începând cu familia restrânsă. Cu fiecare cerere fă o închinăciune (plecăciuni pentru membrii familiei tale restrânse). Opreşte-te la 100 (repetând numele dacă este necesar) şi lasă ultima ta cerere să fie pentru *toţi*. Prin aceasta vreau să te *trezeşti* şi să începi să-ţi iubeşti fraţii şi surorile, atât cei de credinţă cât şi cei fără ….
>
> Fac plecăciune înaintea ta şi te rog să mă ierţi pentru păcatele mele cele multe şi greşelile mele faţă de tine. Dumnezeu să ne ierte şi să ne miluiască pe noi toţi …. Te asigur că, oricare ar fi atitudinea ta faţă de mine, a mea faţă de tine nu s-a schimbat câtuşi de puţin.
>
> Cu dragoste întru Hristos,
> Nevrednicul Ieromonah Serafim

CU TOATE că Părintele Serafim l-a prevenit împotriva primejdiilor „convertismului nebun", el nu a fost niciodată adeptul unei rivalităţi prosteşti între convertiţi şi ortodocşi-născuţi. El nu a fost de acord cu noţiunea, susţinută de unii oameni din Biserica Rusă din străinătate, că, „convertiţii sunt cauza tuturor problemelor din Biserică; dacă scăpăm de convertiţi, vor dispărea problemele." În 1979, când păstorul unei parohii misionare englezeşti a spus părinţilor că simţea presiune din partea Arhiepiscopului Vasian ca să facă slujbele slavone în loc de cele englezeşti, Părintele Serarfim a răspuns că opiniile Arhiepiscopului erau „extrem de nerealiste, destul de elitiste şi snoabe" şi arătau „foarte puţină experienţă în domeniul misiunii".

Părintele Serafim avea mare grijă, de asemenea, ca să nu ajungă la cealaltă extremă, adică, să arunce toate problemele Bisericii pe „etnicitatea" celor născuţi ortodocşi. El a observat că mulţi americani care erau atât de puternic împotriva „etnicităţii" lumii vechi, nu erau conştienţi de propria lor etnicitate, pe care el a numit-o „cea mai nouă forţă etnică: americanismul". El a zis că era la fel de greşit ca tinerii

născuți ortodocşi să-şi afirme „critica lor facilă a 'ghetourilor etnice' ale părinților lor". Aceasta a fost iarăşi *înțelepciune de suprafață*. Prin înlăturarea a ceva sau a cuiva chiar pe baza aparentă a „etnicității", cineva poate să piardă descoperirea inimii ortodoxiei, „tradiția vie" desfăşurată de generații. El a zis că, „în Biserica Rusă, mai putem găsi preoți de parohii obişnuite care nu s-ar gândi niciodată să facă diviziuni şi grupări, sau să excomunice pe cineva după întrebări de strictețe, care aduc suferință foarte îndelungată, care adesea nu spun mult şi de aceea sunt criticate sau neglijate. Aceste critici sunt superficiale: trebuie să privim mai adânc ca să găsim ceva în aceşti păstori şi în Biserică, ceva ce nu se vede prea clar – această 'legătură' cu trecutul.[482]

Nu vei găsi mulți oameni care vor explica atât de detaliat. Oriunde te-ai afla, trebuie să încerci să primeşti acele lucruri care nu se pot spune în cuvinte. Aceste lucruri sunt caracteristicile care vin dintr-o inimă caldă, iubitoare: îndelungă-suferință, răbdare, înflăcărare (dar nu astfel ca să înceapă să critice pe alții)."[483]

Odată, pe când lucra la „Manual pentru convertiții ortodocşi", Părintele Serafim a făcut o afirmație față de Părintele Gherman care, în opinia acestuia din urmă, exprima o părere foarte sobră şi echilibrată cu privire la lucrarea despre convertiți în comparație cei născuți ortodocşi. El zicea că, „cei care sunt crescuți în spirit ortodox din copilărie au răbdare, dar le lipseşte înflăcărarea. Convertiții au înflăcărare, dar le lipseşte răbdarea. Idealul este să ai înflăcărare temperată de răbdare. Dar climatul Bisericii de astăzi transformă adesea smerenia şi răbdarea în frică pasivă şi inactivitate paralizată. Cei înflăcărați sunt adesea acuzați că se află în *înşelare* şi sunt aruncați în adâncul prăpastiei. Trebuie să fim îndrumați de către părinții Bisericii, care sunt *sufletul* Bisericii."[484]

La fel a refuzat şi Părintele Serafim să intre într-o altă controversă inutilă în Biserică: superioritatea relativă a tradițiilor greceşti şi ruseşti. Unui convertit care a fost tulburat de această lucrare, i-a scris:

> …Se poate constata că în unele privințe „ruşii" sunt mai apropiați practicii mai vechi şi tradiționale … iar în alte privințe „grecii" sunt mai apropiați …. Vezi că am pus în ghilimele „grecii" şi „ruşii" – pentru că noi suntem una întru Hristos şi sub nici o formă nu ar trebui să lăsăm diferențele de naționalitate şi obiceiuri să aducă rivalități între noi. Avem mult de învățat unii de la alții, dar atât unii cât şi alții trebuie să învățăm mai întâi de la Mântuitorul nostru Hristos şi din tradiția curată a Bisericii Lui! Atât „grecii" cât şi „ruşii" au greşeli şi au introdus unele „inovații" minore în practica Bisericii; dar dacă noi ne iubim unul pe altul întru Hristos, aceste greşeli sunt tolerabile şi este cu mult mai preferabil să le tolerăm decât să începem să „reformăm" alți oameni şi să fim critici peste măsură. Fiecare parohie şi mânăstire este liberă să păstreze tradiția ortodoxă atât de complet cât doreşte şi poate, păstrând toată smerenia şi dragostea.

PĂRINTELE SERAFIM n-a trebuit să completeze niciodată proiectul pentru „Manual pentru convertiți". Cu cât se gândea şi se lupta mai mult cu el, cu atât se convingea mai mult că însăşi ideea unui „manual" era greşită în acest caz. După cum a repetat adesea, *nu există nici o formulă în viața duhovnicească*. Creştinismul nu este ca islamismul promițând mântuirea acelora care urmează „rânduiala". Hristos nu a dat nici

[482] Aici Părintele Serafim se gândea la preoți ca Părintele Grigorie Kravcina de la Biserica Sf. Serafim din Seaside, primul preot ortodox cu care stătuse de vorbă.
[483] Părintele Serafim Rose, „Înălțarea minții, încălzirea inimii", paginile 31-32.
[484] Părintele Serafim Rose, *Împărăția cerurilor*, p. 107.

o „rețetă" detaliată, ci a dat doar cea mai tainică poruncă dintre toate: *să iubeşti* – să iubeşti chiar şi pe vrăjmaşii tăi.

Dacă Părintele Serafim ar fi creat un „manual", ar fi dat convertiților căutători-de-formulă un nou subiect în care puteau deveni „experți". În mod paradoxal, ei ar putea apoi să „cunoască mai bine" decât oricine altcineva toate capcanele convertirii! Şi asta ar putea duce la mândrie, moartea vieții duhovniceşti.

Totuşi, starea convertiților contemporani nu era lipsită de speranță. Spre sfârşitul vieții, Părintele Serafim a văzut că generația mai veche a convertiților, care fusese în mare măsură atrasă de ortodoxie ca o ocazie pentru legalitate şi pretenții intelectuale, era înlocuită de o generație mult mai promițătoare. El a scris unui prieten din Jordanville: „Am observat un 'ton' nou în convertiții ultimilor ani: mult mai puțin din spiritul 'ştiu totul', accent pe 'canoane' şi Tipicon, etc., şi mult mai mult creştinism de bază corect."

Astăzi vedem un număr crescând de convertiți care, după cum îi plăcea Părintelui Serafim să spună, „prind sensul" ortodoxiei. Sunt încă aceleaşi capcane ale vechiului convertit şi întotdeauna vor fi oameni care să cadă în ele, indiferent cât de multe avertizări primesc. Dar avertizările Părintelui Serafim, găsite în toate scrierile sale, nu au fost în zadar. Deşi nu pot oferi vreo formulă sigură pentru o viață duhovnicească fără de înşelare, ele au ajutat multe suflete să facă acea coborâre „verticală" dincolo de suprafață, spre inima creştinismului vechi.

90
Prin toată țara

În mai 1979, Părintele Gherman a făcut un pelerinaj mult aşteptat, până în Sfântul Munte ca să-şi vadă părintele duhovnicesc Athonit, schimonahul Nicodim de Karoulia şi să lucreze cu el la manuscrisul pentru o carte despre stareţul celui din urmă, Ieroschimonahul Teodosie.[485] În drum a vizitat Mânăstirea Sf. Treime din Jordanville.

Părintele Gherman a fost plecat în excursie mai mult de o lună – mai mult decât fusese vreodată plecat din mânăstire până atunci. Scrisorile pe care i le-a scris Părintele Serafim în timpul acela sunt emoționante, dezvăluind cât de mult îl prețuia şi depindea de el. La numai o săptămână de la plecare, Părintele Serafim i-a scris Părintelui Gherman: „Noi am fost bine săptămâna asta, lucrând destul de bine şi am avut puțini vizitatori. Sunt cam tulburat având 'responsabilități' … dar încă nu-i mare suferință." În altă săptămână a scris: „Am timp de scris numai duminica – dacă asta ar fi situația permanentă n-aş face multe. Noi doi putem săvârşi multe împreună, dar separat nu prea multe, cred …. Dumnnezeu să te aducă înapoi sănătos. Ne lipseşti!"

Când am auzit că Părintele Gherman urma să stea mai mult la Jordanville decât plănuise la început, Părintele Serafim începuse să se tulbure de altceva: că viața lor independentă din pustie era din nou amenințată. I-a scris Părintelui Gherman:

> De ce vor să stai în Jordanville două săptămâni? Dacă este absolut necesar sau de folos, atunci, desigur, trebuie să stai. Dar dacă vor doar să te „încerce" şi să vadă dacă „meriți" să ai o existență independentă în afara oraşului Jordanville, sau să te pregătească pentru episcop – atunci fugi de asta cât poți de repede. Vlădica Nectarie, în ultima sa vizită, a spus din

[485] Acesta era minunatul jurnal duhovnicesc al stareţului Teodosie, în care stareţul scrisese pentru folosul său, despre starea sufletului când inima se roagă cu Rugăciunea lui Iisus fără încetare.

nou că vrea să se retragă cu noi aici, dar a zis că acum nu poate pentru că noi vom fi luați pentru a fi episcopi în doi sau trei ani şi nu se ştie cine va fi „numit la Platina" şi nu-i va plăcea asta. I-am sugerat ca noi să luăm calea Sf. Serghie de Radonej[486] în locul celei a Părintelui G___[487] (care spune că potrivit Mitropolitului Antonie [Krapovitski] *nu* poate refuza să fie episcop), şi nu prea era consolat.

Simt foarte, *foarte mult* că noi trebuie să facem aici lucrarea lui Dumnezeu şi dacă vom îngădui să fim luați de aici, vom trăda chemarea noastră şi probabil pe lângă asta vor fi lovituri. Aparent, Vlădica Laurus se uită la noi cu ochii organizatori, nedând mare importanță sau prețuire la ceea ce facem şi căutând doar locul liber unde să ne plaseze pentru „binele tuturor". Cele două săptămâni pe care le-ai petrecut în Jordanville (dacă nu e *foarte* necesar sau de folos) nu mă vor păgubi pe mine atât de mult cât lucrarea noastră comună – făcând-o să pară mai puțin urgentă pentru oamenii Bisericii şi făcându-te pe tine foarte „vizibil".

Iartă-mă dacă nu gândesc corect. Vei şti mai bine ce să faci când te vei întoarce.

În acelaşi an, Părintele Serafim a trebuit să facă un pelerinaj şi la Mânăstirea Sfânta Treime şi să stea acolo vreo cinci zile. Aceasta a fost cea mai îndepărtată călătorie din viața sa. Cu înclinația sa monahală de a-şi lucra mântuirea într-un loc, este îndoielnic că ar fi făcut această excursie dacă n-ar fi fost invitat să țină conferințe la Mânăstirea Sfânta Treime cu prilejul „pelerinajului Sf. Gherman", anual, din 12 decembrie. Preotul care i-a scris i-a cerut să țină două conferințe: una intitulată „Ortodoxia în SUA" şi alta intitulată „Căsătorii mixte: cum afectează ele Biserica". Părintele Serafim a fost de acord cu prima, dar lesne de înțeles, a refuzat-o pe a doua.

Negândindu-se la sine, Părintele Serafim a fost puțin neîncrezător în urmarea paşilor călugărului dinaintea lui, care inaugurase pelerinajele la Jordanville cu şase ani în urmă. El a scris unui prieten: „Te rog, roagă-te ca să pot spune acolo cuvânt cu rod bogat. La pelerinajul din 1973, Părintele Gherman a vorbit şi le-a dat cuvânt înflăcărat, dar oamenii nu erau atunci pregătiți pentru asta aşa cum încep să fie acum. Numai că eu sunt un vorbitor slab în comparație cu Părintele Gherman, aşa că te rog să te rogi ca să fiu în stare să trec peste 'ironii'."

Până la pelerinajul Părintelui Serafim la Jordanville, marii gânditori şi scriitori de acolo – Arhiepiscopul Averkie, Arhimandritul Constantin, I. M. Andrei – răposaseră deja. Dreptul Arhiepiscop Andrei (Părintele Adrian) de la Mânăstirea New Diveyevo din New York murise şi el cu şase luni în urmă.[488]

Părintele Serafim urma să ia mijlocul său de transport preferat – trenul – să traverseze Statele Unite. Înainte de a pleca, Părintele Gherman i-a dat ascultarea de a ține un jurnal de călătorie. Acest jurnal, înregistrarea cea mai detaliată pe care o avem a unei părți a vieții Părintelui Serafim, oferă o imagine lăuntrică a eului său şi motivația pe care o avem acum, cu mai puțin de trei ani înainte de plecarea sa la Domnul. Prezentăm extrase din jurnal:

3 decembrie, 1979

---

486 Trăind mulți ani în pustia mânăstirii, Sf. Serghie a fost chemat de Sf. Alexei, Mitropolit al Moscovei care a încercat să îl convingă să fie hirotonit episcop şi să devină succesorul său. Cu toate îndemnurile Mitropolitului, Sf. Serghie a continuat să refuze cinstea şi Sf. Alexei, temându-se că Sf. Serghie ar putea să dispară cu totul în pustie, a renunțat la rugămintea sa şi i-a îngăduit să se întoarcă la mânăstire. Când Mitropolitul Alexei a murit îndată după aceea, principele local a mai încercat o dată să îl convingă să accepte rangul de episcop dar el a fost ferm în refuzul său.

487 Secretarul Sinodului episcopilor.

488 La 29 iunie, 1979.

După priveghерea de toată noaptea din Biserica Redding a Preasfintei Născătoare de Dumnezeu „Ocrotitoarea păcătoşilor” şi o masă bogată după aceea, duminică dimineaţă foarte devreme, Părintele Gherman şi surorile Maria, Nancy şi Solomonia m-au condus (pe Părintele Serafim) la gară. Toţi au promis să asculte de Părintele Gherman în lipsa mea şi să se roage pentru călătoria mea. Câteva dintre surori au spus că excursia va fi importantă pentru ceea ce aş putea spune ca să ajut să dau „tonul” duhovnicesc corect în atmosfera Bisericii printre tinerii ruşi – tonul de luptă, simplitate şi nu „corectitudinea” rece care este atât de ispititoare pentru convertiţi. Voi vorbi chiar despre aceste lucruri. Dumnezeu să-mi ajute!

Un accident uşor a marcat începutul călătoriei. Înainte de a-mi găsi locul în tren, am lovit geamantanul de un scaun şi s-a deschis şi s-a împrăştiat tot din el. O mică ispită de la diavol! În câteva minute am adunat totul prin întuneric şi m-am aşezat.

În compartiment era un tânăr negru şi dimineaţă am stat puţin de vorbă înainte de a coborâ el din tren la Davis ca să prindă un autobuz spre casa lui din Fairfield. Pe întuneric am dormit cu picioarele pe coşul lui de baschet; are o bursă de atletism la un colegiu de Biblie creştină din Portland. Se numeşte Richard Clark … un tânăr foarte liniştit şi politicos, boboc. I-am povestit puţin despre mine şi călătoria mea şi i-am dat un *Cuvânt ortodox* şi i-am spus să scrie dacă ar avea vreodată vreo întrebare despre ortodoxie şi i-am cerut să se roage pentru excursia mea. Astfel prima întâlnire am avut-o cu prospeţimea şi inocenţa care au rămas în America.

Trei ore, cât am aşteptat în gara Oakland Amtrak, am scris scrisori pentru Părintele Serghei Kornic, Părintele Alexei Young şi Părintele Gherman; am luat o masă mică; şi gândindu-mă dacă pot spune ceea ce este de folos în Jordanville şi dacă tineretul este pregătit să asculte ….

Trenul a trecut prin California cu un mic incident. În vagonul restaurant … o femeie a arătat cu degetul spre mine zicând: „Ayatollah!”[489] …

După cină, pe la portul Nevada, o tânără cu copilul ei m-a salutat – soţul ei este grec ortodox. Tânărul care şedea în spatele meu a auzit şi s-a mutat lângă mine şi a început o conversaţie de câteva ore despre creştinism şi religie. El este protestant deziluzionat, care învaţă ruseşte pentru a putea merge acolo unde creştinii sunt persecutaţi şi în mod încurajator nu sunt ipocriţi ca în apus. El a pus multe întrebări, fiind în afara harului şi în final i-am dat să citească *Ortodoxia şi religia viitorului*.

Luni, 4 decembrie

Toată ziua am călătorit prin Wyoming, un stat întins numai cu dealuri îngheţate goale şi puţine oraşe mici de cowboy. De ce nu putea fumul rugăciunilor ortodoxe să se ridice din acest pământ liniştit aproape-virgin? Trecând prin acest peisaj, am vorbit mult cu tânărul meu prieten, Mark Comstock, care citise şi îi plăcuse capitolul despre mişcarea „aureolară”. A coborât din tren în mijlocul statului Wyoming, luând un exemplar al cărţii şi promiţând să ne viziteze mânăstirea (el locuieşte în Auburn, Sierras) ….

Restul zilei am lucrat la cuvântarea mea pentru Jordanville. Dumnezeu să binecuvânteze cuvintele mele şi să mă ajute să vorbesc pentru folosul sufletelor!

Am luat cina în vagonul restaurant, stând cu un mecanic din Oregon şi un anglican din San Diego. Oamenii din tren par cu toţii destul de politicoşi şi civilizaţi.

Marţi, 5 decembrie

[489] Ayatollah Khomeini, lider musulman iranian, cu barbă lungă sură, se vorbea de el pe atunci.

M-am trezit după ce au dat zorile, trecând prin Iowa. De la Nebraska încolo (prin care am trecut noaptea trecută) este o altă parte a Americii – oraşe mari, cu ferme foarte mari, nu vestul gol, sălbatic. Îmi place Iowa foarte mult – case vechi, cu pământ fertil, centrul principal al vieții de zi cu zi, iar nu case şi proiecte temporare ca în California.

La ora 10 dimineața am traversat marele Mississippi, care era pe jumătate cu gheață. De fapt, este cam de două ori mai lat decât [râul] Sacramento ….

La ora 1:25 după amiază, trenul a sosit la Chicago. Timp de două ore cât am aşteptat legătura pentru Cleveland am scris cărți poştale, m-am uitat pe fereastră spre Chicago, i-am telefonat Părintelui Teodor [Jurewicz] în Cleveland ….

Joi, 7 decembrie

Am petrecut ziua cu Părintele Teodor, care dă o impresie de superficialitate dar este de fapt un preot tânăr foarte serios (doar 30 de ani). Se ocupă mult de copii, dar mai are timp şi pentru pictat icoane – acolo unde îl atrage inima. Mare parte din zi a stat cu noi tânărul său catehumen David – un tânăr foarte liniştit, serios (de 18 ani) care vrea să fie călugăr. Părintele Teodor îl pregăteşte pentru botez de Crăciun. Părintele Teodor m-a luat la bisericile lui vechi şi noi (neterminate încă), care erau cam aşa cum mă gândeam eu cu câteva săptămâni în urmă ….

Seara, s-au adunat cam doisprezece enoriaşi ca să audă o discuție improvizată …. Un sumar al discuției mele despre *identitatea* noastră ca şi creştini ortodocşi:

> Cine suntem noi? Este vreo diferență în faptul că noi suntem creştini ortodocşi şi nu protestanți sau romano-catolici, musulmani sau budişti sau necredincioşi?
>
> Apare această întrebare din cauza unor cazuri tragice în care tineri ortodocşi părăsesc Biserica Ortodoxă. Era o tânără grecoaică ortodoxă, fiica unui preot ortodox din nordul Californiei, care în mod clar nu s-a deranjat să afle ce o învață Biserica sa şi a intrat în comunitatea evanghelica a aşa-numitei „Biserica lui Hristos”. Tatăl avea ideile comunității şi a apelat la idealismul ei. Fiica l-a urmat în America de sud ca să găsească un nou fel de viață într-un oraş numit după evanghelistul – Jonestown. Probabil ştiți cu toții ce s-a întâmplat acolo doar cu un an în urmă. Ce-i opreşte pe tinerii noştri ortodocşi să facă lucruri ca acestea?
>
> Alt exemplu: un tânăr rus care a crescut în New Jersey. El a frecventat Biserica dar nu ştia cu adevărat de ce era ortodox şi nici altceva, sau ce este ortodoxia. Neavând nici o identitate fermă şi o credință care să-l călăuzească, el a ajuns cu uşurință la ceea ce făceau oamenii din jurul lui. S-a căsătorit până la 18 ani, a divorțat şi a început să consume droguri. Atunci l-am întâlnit – un rus normal, dar nu prea ştia ce-i cu el. În anul următor se afla în închisoare pentru trafic cu droguri. Folosind droguri timp de trei sau patru ani, ajunsese un obicei, ducând la paralizie. A murit cu câteva luni în urmă, înverşunat şi înjurând de Dumnezeu. De ce? – pentru că el nu ştia cine era, sau ce este ortodoxia.
>
> Alt exemplu: în San Francisco, pe strada California, se află câteva blocuri care aparțin uneia dintre Bisericile Ortodoxe Ruse, printre ele se află o casă văruită în negru; înăuntru este un templu al lui satan. De curând nişte profesori şi studenți sociologi de la Universitatea Berkeley, California, au făcut un studiu al membrilor obişnuiți ai acestui „templu”. Au constatat că unul dintre grupurile cele mai mari de acolo erau fii şi fiice având părinți ortodocşi ruşi; teoria lor este că fiii

ortodocşi ruşi, dacă nu sunt pe deplin conştienţi de credinţa lor, sunt mai uşor de convertit la satanism decât alţii, pentru că religia lor este atât de revendicativă şi dacă nu-şi împlinesc revendicările, sufletele lor simt un gol.

Mulţi oameni nu-şi dau seama de asta, dar religia este lucrul cel mai puternic din viaţa omului. Lumea trece acum prin ceea ce s-ar putea numi „redeşteptare religioasă" – dar cea mai mare parte este religia *falsă*. Tinerii, inclusiv ruşi şi alţi tineri ortodocşi, se închină şi aduc slavă idolilor din templele hinduse, „zei" vii ca Maharaj-ji; fac meditaţii Zen, se închină şi altor temple păgâne din toată America; şi se aruncă către conducători „religioşi" fanatici ca Jim Jones – de ce?

Aş vrea să spun ceva despre propria mea experienţă. Am fost un căutător religios ca mulţi tineri de astăzi – Zen, etc. Apoi am mers într-o Biserică rusească pentru prima dată – atunci am simţit ceva dar nu am ştiut decât mai târziu că acesta era har. Am cunoscut un episcop (Arhiepiscopul Ioan) şi am citit mult despre ortodoxie, învăţături şi sfinţi. În cele din urmă am devenit călugăr şi am mers cu un tânăr rus, ce căuta (şi a găsit), într-o pustie din nordul Californiei ca să încercăm să imităm în mic ceea ce citiserăm despre călugării iubitori-de-pustie din Rusia şi să continuăm să tipărim *Cuvântul ortodox* pe care îl binecuvântase Arhiepiscopul Ioan. Aşa cum suntem departe de oraşe şi de ortodocşi, în acest an şi jumătate care a trecut, noi am botezat zece oameni în mânăstirea noastră (într-o săptămână). Şi sunt patru noi catehumeni. Exemple: chitaristul George, convertit de instructorul său de chitară, un băiat rus, prin icoanele sale; fete din comunitatea protestantă din nordul Californiei; un student de colegiu convertit prin citirea istoriei Bisericii (Sinoadele Ecumenice, etc.); soţia unui nou catehumen este o americană tipică din oraşul Texas. Ce îi aduce pe ei la ortodoxie? – Harul lui Dumnezeu. Mulţi tineri ortodocşi îşi pierd credinţa şi Dumnezeu cheamă pe alţii. Ar trebui să devenim serioşi faţă de credinţa noastră.

Şi ce se întâmplă în Rusia, astăzi? Este o renaştere extraordinară a interesului faţă de ortodoxie după şaizeci de ani de privaţiune. Oamenii sunt botezaţi cu miile; unii nu ştiu de ce sunt atraşi spre Biserică – harul lui Dumnezeu lucrează.

Ceea ce se întâmplă astăzi în Rusia este un exemplu şi o inspiraţie pentru noi. Un exemplu este Părintele Dimitrie Dudko, care a petrecut opt ani şi jumătate într-un lagăr de concentrare, suferind mult. El a ţinut cuvântări la privegheri; i-au fost rupte picioarele; a fost prevenit să nu vorbească, pentru că ortodoxia este periculoasă pentru guvern. Alte exemple: Maica Valeria, Vladimir Osipov, Alexander Ogorodnikov. Trebuie să începem să-i ajutăm: prin rugăciune, ajutându-i cu „fapta ortodoxă"[490] trimiţând scrisori (unele adrese sunt în *Cuvântul ortodox*).

După conferinţă a fost o discuţie vie. La miezul nopţii, Părintele Teodor şi David m-au dus la gară. Trenul avea o oră întârziere şi am băut împreună cafea înainte de a pleca. Am fost foarte impresionat de acest preot simplu, luptător din America noastră pustie. Părintele Teodor m-a îndemnat să-l vizitez din nou la întoarcere, spre California.

[490] O societate formată de Arhiepiscopul Ioan.

Vineri, 8 decembrie

Pe la ora 8 dimineața am fost întâmpinat de către Părintele Laurence[491] cu una dintre maşinile Episcopului Laurus. Pe drumul celor 32,2 km spre Jordanville, am fost cam temător la ceea ce voi găsi acolo – poate ceva răceală şi critică. Părintele Laurence m-a prevenit pe drum să nu vorbesc prea mult despre Arhiepiscopul Ioan, ca să nu pară că mă „lăudam", cum s-a „lăudat" Arhiepiscopul Andrei [Părintele Adrian] că îl cunoaşte pe Stareţul Nectarie. Asta m-a făcut să mă tem şi mai mult, deşi nu intenționasem să vorbesc de loc despre Arhiepiscopul Ioan.

Am ajuns la Jordanville înainte de prânz. Am mers mai întâi la biroul Episcopului Laurus pentru o scurtă discuție, apoi la Părintele Vladimir[492] în birou. Apoi fratele Grigore mi-a arătat biserica şi am venit la trapeză puțin mai târziu pentru masa de prânz. Simplitatea trapezei a fost puțin tulburătoare la început, fiecare se servea liber cu ceea ce voia, dar m-am obişnuit îndată. Părintele Pantelimon[493] şi Părintele Antonie m-au întâmpinat foarte călduros, ca şi Părintele Gury şi Părintele Germogen şi mai târziu Părintele Mihail Pomazanski. La Jordanville era zăpadă de 2,5-5 cm, dar ziua în care sosisem era rece – 5°. A început să se încălzească în ziua următoare şi zăpada s-a topit repede – neobişnuit pentru acest timp al anului.

După masa de prânz şi odihnă (din porunca Părintelui Vladimir), Părintele Laurence mi-a arătat mânăstirea – biblioteca, tipografia, legătoria de cărți, biroul, grajdul, magazia de legume, atelierele, atelierul de lemnărie, seminarul – o întreprindere vastă, cu fiecare care îşi ştia locul.

Nimeni nu se „împiedică" de mine aici; sunt lăsat destul de mult singur, în afară de atunci când cineva vrea să stea de vorbă cu mine. Astăzi am luat nişte cărți de la librărie – cu voia Părintelui Vladimir. Seara, după cină, a fost ultima slujbă (de seară) şi rugăciuni de seară cu slăvirea emoționantă a tuturor icoanelor de către întreaga comunitate. Dar în general nu sunt „copleşit" de frumosul Jordanville – e ca şi cum am auzit totul prin relatările Părintelui Gherman.

Noaptea, Părintele Peter Herrin mi-a lăsat un bilet la uşă ca să vin să-l văd pe hol. El vrea să vină la noi la Platina pentru a face mai mult pentru misiunea ortodoxă. El este încă nematur, dar îi înțeleg bine punctul de vedere – aici fiecare îşi cunoaşte locul şi munceşte din greu, dar nimeni nu este foarte „inspirat" şi nu are „emoția" pe care o cunoaştem noi în ostenelile noastre misionare. I-am spus să se roage şi să-i scrie Părintelui Gherman.

L-am vizitat astăzi pe Părintele Macarie – din nereficire, este cam plictisit şi indolent; atmosfera „obişnuită" nu-l inspiră.

Un sârb, Teodor, m-a vizitat – un „fanatic" pe care îl interesează mânăstirea noastră, dar l-am cam descurajat spunându-i că noi mâncăm de trei ori pe zi, etc.

Am vorbit puțin cu Alioşa, un tânăr seminarist idealist din Uniunea Sovietică; vrea să se traducă în limba rusă *Ortodoxia şi religia viitorului*.

După rugăciunile de seară, am participat la un acatist în limba engleză în biserica de la subsol, citit de Părintele Ioanichie,[494] pentru câțiva convertiți.

Sâmbătă, 9 decembrie

La ora 5 dimineață ne-a trezit un glas sinistru: „E ora rugăciunii; Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-ne pe noi!"[495] Apoi a urmat o sonerie puternică ca să fie sigur că ne

---

[491] Finul de călugărie al Părintelui Serafim, fostul frate Laurence, care viețuise timp de trei ani de zile în Mânăstirea Sf. Gherman.

[492] Acelaşi om care îl convertise pe Părintele Gherman.

[493] Unul dintre cei doi ctitori ai Mânăstirii Jordanville, mort în 1984.

[494] Părintele Ioanichie era prieten şi coresponda cu Părintele Serafim. Încercările lui de a institui mai multe slujbe englezeşti la Mânăstirea Sf. Treime, din nefericire au întâmpinat rezistență şi în final au fost abandonate.

[495] Această rugăciune era de fapt spusă în ruseşte, formând un cuplet rimat.

sculăm. Deşi foarte obosit, merg la biserică. După rugăciunile de dimineaţă şi ceasurile, încep să mă închin la icoane împreună cu călugării [care pleacă] şi trebuie să-mi spună Vlădica Laurus că aceştia sunt călugării *slujitori* iar eu trebuie să rămân.

Astăzi avem discuţii cu Vlădica Laurus, Părintele Ilarion[496] şi Părintele Ioanichie. Se discută puţin problemele noastre despre linia Hartford, dar nu se hotărăşte nimic decât că fiecare vrea să evite luptele. E clar că „problema" Hrtford a luat sfârşit pentru majoritatea oamenilor de aici, totuşi „Hartford" mai trebuie „luat în consideraţie" şi trebuie văzut ce se spune. Se doreşte să fie mai mulţi pe „linia Jordanville" adevărată cu care să răspundă liniei Hartford – dar poate că atmosfera prezentă este bună, pe măsura aşteptărilor ….

La ora 4 după amiază sunt Ceasul al nouălea, Vecernia mică, Pavecerniţa şi Rugăciunea dinaintea Împărtăşaniei. Părintele Ignatie mi-a dat să citesc Canonul de rugăciune către Îngerul păzitor.

După cină, care e la ora 6, începe Privegherea la ora 7 seara. Mi s-a dat camilafca fratelui Eugene (el se plânge că încă n-o poate purta) şi mi-am luat locul în dreapta altarului, armonizându-mă cu Părintele Ignatie (eu nu pot cânta atât de înalt ca el). Privegherea se sfârşeşte la ora 11 noaptea. Cântarea a fost minunată, dar chiar dacă particip, sunt departe şi detaşat de ea. Aparent nu sunt chiar o persoană „de lume" – inima mea se află în pustia cea liniştită, deşi după faptele mele nu sunt de loc un vieţuitor al pustiei.

Duminică, 10 decembrie

După Utrenia de la ora 8, începe Liturghia la 9:30 cu întâmpinarea episcopului. Ca de obicei, încurc ce trebuie să fac şi ies afară târziu ca să întâmpin episcopul. Slujesc împreună cu încă şapte preoţi. La scurt timp după masa de prânz trebuie să vorbesc pentru novici şi seminarişti, dar vor şi alţii.

Cuvântare pentru seminarişti şi novici

Văd aici viitori păstori, călugări, creştini ortodocşi înflăcăraţi şi pelerini. Cine sunteţi voi? Care este identitatea voastră? Voi trebuie să fiţi cei care vă daţi seama ce este creştinismul ortodox şi ce înseamnă a fi ortodox. Aici nimeni nu încearcă să vă forţeze să realizaţi asta – trebuie să o faceţi singuri. E bine să vă gândiţi la asta din când în când. Sunteţi gata să faceţi ce spune Sf. Petru: să oferiţi un temei al credinţei voastre celor care nu au?

Odată am fost luat cu maşina în drum spre Platina şi la sfârşitul drumului am fost întrebat: îmi poţi spune ce este ortodoxia rusă în cinci minute? Poate nu veţi avea niciodată această experienţă dar vi se poate întâmpla ceva asemănător – şi trebuie să fiţi pregătiţi să răspundeţi cu ceva mai adânc decât bărbi şi dulame negre. Adesea oamenii pot descoperi credinţa prin lucruri foarte mici – faci semnul Crucii înainte de a mânca, sau ai o icoană pe care o vede cineva – şi oamenii încep să te întrebe despre credinţă.

Iată câteva întrebări cu care te poţi confrunta în viaţă:

1. De ce nu trebuie să mă sinucid? Mulţi tineri o fac acum pentru că nu au nici un sens în viaţă. Le poţi spune sensul vieţii? … Poate cunoşti câteva aspecte superficiale ale creştinismului – dar poţi spune ce crezi tu, astfel încât cineva să poată fi convins şi mântuit prin asta? – Asta este apologetică, un curs de teologie care se predă în seminar.

2. De ce nu trebuie să intru într-un cult? – Zen, Jim Jones, Hare Krishna, Moon, etc. Ce au rău? Veţi avea un curs de religie comparată –

---

[496] Fostul Igor Kapral, fin duhovnicesc al Episcopului Sava, pomenit mai devreme. Mai târziu a fost sfinţit episcop.

dar va trebui să-l luați în serios ca să răspundeți la asemenea întrebări. Va trebui să cunoașteți care religie este adevărată și care este falsă.

3. Ce este rău în „rebotezare” sau creștinii „harismatici”? Dacă cei din jurul vostru sunt împotriva lor, veți spune că sunt rele – dar nu veți convinge niciodată pe nimeni dintre acei practicanți, dacă voi înșivă nu înțelegeți ce au rău. Știți voi că astfel de oameni – cel puțin unii – tânjesc după ortodoxie? Cunosc astfel de oameni care au fost atât de impresionați auzind povestindu-li-se de ce cineva este ortodox, că au mers la Biserică și s-au convertit.

În vremea noastră nu poți fi ortodox fiindcă și părinții tăi au fost așa, sau fiindcă trăiești într-o comunitate ortodoxă – trebuie să ai o credință *conștientă* și să fii pregătit oricând să poți povesti despre asta. Și trebuie să explici foarte precis ce este ortodoxia ....

Sper să vă concentrați mai ales asupra unui lucru: *ortodoxia vie*. Cunosc protestanți care spun: credința voastră ortodoxă este moartă. Slujbele se țin într-o limbă străină, cu ritualuri simple și nimeni nu se roagă în Biserică. Desigur, asta este o judecată superficială – dar poate fi adevărată pentru mulți dintre noi.

Sf. Ioan de Kronstadt este o pildă care a deșteptat mereu oamenii. Îi plăcea să citească Canoanele și le comenta. Tot ce făcea era viu.

Întreaga mântuire ni se dă în slujbele și rugăciunile Bisericii noastre Ortodoxe – dar dacă nu ne punem inima în ele, acestea vor fi moarte pentru noi.

Cum să te informezi? Trebuie să începi să fii atent, adâncindu-te în ceea ce se petrece în jurul tău. Citește Viețile sfinților în timpul meselor, povestind despre oameni care au trăit ca îngerii. Oamenii din lume nu prea aud despre asemenea lucruri – dar ai posibilitatea dacă deschizi urechile.

Sf. Ioan Hrisostom ne învață că este imposibil să te mântuiești fără să citești cărți duhovnicești. Desigur, există excepții pentru cei din închisori și altele asemenea. Dar dacă ai prilejul și nu-l folosești, ce răspuns vei putea da?

Ce cărți? – Avva Dorotei, *Războiul nevăzut*, Sf. Ioan de Kronstadt, Părintele Dimitrie Dudko (*Nădejdea noastră*).

Lumea se deșteaptă și caută vistieria ortodoxiei pe care noi o avem. Profeția Sf. Serafim despre reînvierea Rusiei începe să aibă loc astăzi ….

Spre sfârșitul cuvântării mele, a intrat Vlădica Laurus împreună cu scriitorul rus Soloukin (autorul „Conducerilor obscure”, despre icoanele vechi), care a ținut un cuvânt scurt și a răspuns la întrebări. Este destul de religios, uneori merge la Biserică în Moscova („noi suntem botezați cu toții”) și a vorbit despre schimbările pentru mai bine din Rusia, care fac posibilă apariția cărților sale (care sunt o apreciere „laică” a lucrurilor religioase). Următoarea sa carte care va apare în Moscova în ianuarie este „Mânăstirea Optina”; el n-a citit cartea lui Kontzevici, dar vrea să o citească acum. Și-a încheiat cuvântarea cu comentarii bune asupra artei moderne („Poți avea o poezie fără rimă, sau fără ritm, sau chiar fără înțeles – dar nu fără toate trei în aceeași poezie!”) ceea ce arată că arta rusă a păstrat ceva din principiile artei tradiționale ….

Luni, 11 decembrie

La ora 3 după amiază, prima întâlnire a pelerinilor a avut loc în sala seminarului. Am stat cu Părintele Ciprian în capul mesei şi i-am tradus întrebările şi apoi răspunsurile ….

La priveghere am fost oficiant principal al slujbei, ceea ce m-a făcut agitat ca de obicei şi am făcut multe greşeli. Cu adevărat, nu sunt „profesionist" şi probabil asta-i cel mai bine pentru mine. Unele stihiri s-au cântat în engleză.

După priveghere, Părintele Ioanichie m-a vizitat la chilie (duminică mă condusese la cimitir) şi mi-a spus despre unele suferințe şi greutăți ale sale. Într-adevăr are o perioadă grea şi nu primeşte ajutorul duhovnicesc de care are nevoie.

Marți, 12 decembrie, Sărbătoarea Sf. Gherman

După puțin somn, am mers la ora 7 dimineața să slujesc Proscomidia;[497] eram mai temător pentru slujire decât pentru ceea ce urma să vorbesc mai târziu, dar totul a mers bine şi n-am făcut prea multe greşeli …. Au slujit doisprezece preoți …. Slujba a ieşit foarte bine, cu o predică incitantă ținută de Părintele Valeriu la sfârşit, în care l-a comparat pe Sf. Gherman cu Sf. Serafim. În timpul predicii, Vlădica Laurus m-a binecuvântat să sfințesc icoanele Sf. Gherman pe care le adusesem cu mine şi le-a dat tuturor pelerinilor când au venit să sărute Crucea.

Puțin după masa de prânz, toată lumea s-a întâlnit în sala seminarului şi după prezentarea Părintelui Gheorghe şi cuvintele de salut ale lui Vlădica Laurus, mi-am ținut cuvântarea [„Ortodoxia în SUA[498]] – am citit în cea mai mare parte de pe textul meu, dar am şi adăugat unele lucruri pe parcurs. Erau prezenți cam 130 de oameni şi toți au ascultat cu atenție.

A fost o discuție vie [după aceea] despre cum să se păstreze ortodoxia, ceea ce a fost un răspuns serios pentru mulți. Unii au solicitat *Viețile sfinților pentru copii*, care se pare a fi una din marile nevoi de astăzi.

Apoi, Părintele Gheorghe a descris pe scurt mânăstirea noastră şi starea sufletească bună, liniştită pe care a avut-o acolo şi apoi a arătat câteva diapozitive pe care le-a făcut în drumul său. Apoi Părintele Vladimir Malcenko a arătat diapozitive din vizita sa în Sfântul Munte Athos, în special cu schiturile ruseşti părăsite care se ruinează. Vlădica Laurus şi-a încheiat pelerinajul cu cuvinte de mulțumire şi apreciere – totul într-un „ton foarte sobru". Câțiva oameni au venit să stea de vorbă cu mine după aceea, inclusiv un tânăr protestant convertit …. Erau expuse multe cărți din biblioteca Mânăstirii şi unii oameni au luat adresele de la Colegiul Keston pentru a scrie oamenilor ortodocşi din Rusia şi România.

[Apoi] Părintele Valeriu m-a luat în chilia lui („Camera Mitropolitului") şi mi-a vorbit despre … a nu face nimic şi ce a fost neplăcut la sinod.[499] Acesta este într-adevăr un simptom rău al stării vieții noastre bisericeşti.

După cină şi pavecerniță, Părintele Eugene m-a vizitat la chilia mea. Părea trist şi exprima nemulțumire față de moliciunea vieții din mânăstire. I-am spus să nu cugete atât de înalt despre sine.

Părintele Ilarion a venit să mă întrebe dacă ar putea să publice cuvântarea mea în *Cuvântul ortodox* şi apoi Părintele David, un tânăr călugăr rasofor, a venit pentru o lungă discuție despre „fanatism" şi despre cum să devină ortodoxia accesibilă americanilor obişnuiți. Am vorbit despre cuvântul „Crăciun", „cititori-de-etichete" care îți spun ce ingrediente se află în prăjiturele[500] (i-am spus că este foarte bine de citit etichetele pentru sine, dar nu pentru alții), noua atitudine „super-fanatică" a parohiei Ipswich care schimbă muzica rusească cu cea grecească pentru că numai aceasta este

[497] *Proscomidia*: pregătirea Sfintelor Daruri înainte de Sfânta Liturghie.

[498] Textul complet al acestei cuvântări a fost publicat mai târziu în *Cuvântul Ortodox*, nr. 94, 1980.

[499] Adică, sediul Sinodului Bisericii Ruse din străinătate de pe Park Avenue din New York City.

[500] Adică, ei citesc etichete să vadă dacă hrana are ulei sau produse lactate, ca să ştie dacă sunt de post.

„corectă” şi rugătoare, etc. Noi am fost de acord cu aproape totul – atitudinea lui „normală” faţă de problemele Bisericii m-a încurajat.

S-a discutat în trapeză despre cuvântarea mea (am auzit mai târziu) până noaptea târziu; evident a stârnit mult interes ….

Miercuri, 13 decembrie

Întrucât am mers la culcare la ora 1 noaptea, am dormit în timpul slujbei de dimineaţă, intenţionând să merg la Liturghie. Dar am crezut că, clopotele pentru Liturghie anunţau Utrenia şi am ajuns la biserică doar când totul era terminat. Am mers să-mi iau rămas bun de la Vlădica Laurus, Părintele Ilarion şi alţii şi am avut o discuţie frumoasă cu fratele Toma şi Philip Graham, fiul diaconului din Ipswich, care este tulburat de tendinţa „super-corectă” din eparhie. Tinerii de aici au o concepţie foarte *normală* despre aceste lucruri – semn bun.

După slujba Litiei[501] la mormintele Mitropolitului Anastasie şi Arhiepiscopului Tihon (am crezut că era mormântul Arhiepiscopului Averkie, pe care de fapt nu l-am văzut), am plecat cu naşul meu Dimitrie[502] pentru următoarea parte a călătoriei.

Şederea mea la Jordanville a fost plină de satisfacţii, deşi simt că m-aş chinui în această atmosferă. Mulţi de aici suferă de starea că „nu fac nimic extraordinar” – este o anumită moarte şi plictiseală; şi nu există destulă inspiraţie sau apreciere a ceea ce se dă aici – Vieţile sfinţilor sunt citite în trapeză într-un fel practic că de-abia sunt auzite şi Vlădica Laurus refuză intenţionat să facă comentarii sau interpretări. Oamenii de aici „continuă în felul acesta” şi mulţi supravieţuiesc acestui tratament şi devin roditori; dar eu mă îndoiesc că aş putea supravieţui. Misiunea noastră în Platina este diferită.

Dimineaţă târziu, Dimitrie şi cu mine am plecat în sfârşit, mergând prin părţile cele mai pitoreşti ale statului New York spre New Diveyevo. Am stat aici doar o oră şi le-am făcut o vizită scurtă Maicilor Serafima, Gavrila, Maria şi Sora Daria şi apoi, la mormântul lui Vlădica Andrei [Părintele Adrian] ….

Am ajuns acasă la Dimitrie în Liberty Corner, un orăşel plăcut, cu o atmosferă semi-rurală, la cină. Atunci i-am cunoscut familia, inclusiv pe finul meu Nicolae, care este întârziat mintal şi nu-l interesează nimic decât Biserica şi să devină călugăr. Este o familie bună, evlavioasă, cu două rusoaice normale, mama şi bunica lor.

După cină am mers la un enoriaş, nu departe, unde am făcut o sfeştanie şi am vorbit celor şase copii ai şcolii parohiale despre ideea de osteneală sau luptă, cu exemple luate din Vieţile Sf. Apostol Toma, primii martiri, episcopi, vieţuitori în pustie, cât şi mosionari contemporani din Uganda şi oameni care se află în suferinţă din Rusia. Apoi le-am spus despre mânăstirea noastră, mai ales despre animale, ceea ce i-a încântat atât pe copiii cât şi pe adulţii ….

Joi, 14 decembrie

Azi m-am odihnit şi am scris scrisori şi cărţi poştale, neprofitând de avantajul oferit de un om seara trecută – ca să-mi arate New York şi Sinodul [sediul].

Seara au venit cam doisprezece ruşi, acum enoriaşi ai parohiei New Brunswick …. Le-am vorbit (în engleză) despre osteneală, despre Rusia bolnavă şi renaşterea ei religioasă, despre Părintele Dimitrie Dudko, despre Africa şi misiunile ei ….

Vineri, 15 decembrie

Altă zi de odihnă şi apoi, după amiaza, Dimitrie şi cu mine am pornit spre Pennsylvania să-l vizităm pe Părintele Demetrios Serfes, care mă sunase la Jordanville şi voia foarte mult să mă vadă. Toată după amiaza am petrecut-o mergând cu maşina prin frumoasa regiune de ţară Pennsylvania (şi provincia Amish), oprindu-ne în

[501] *Litia*: slujbă de pomenire a mortului.
[502] Sus-pomenitul Dimitrie Andrault de Langeron.

Harrisburg (pe impresionantul râu Susquehanna) ca să-mi iau biletul de tren de la New York la Cleveland, ajungând în amurg la apartamentul Părintelui Demetrios din orăşelul de pe Muntele Holly Springs ….

După cina servită împreună cu Părintele Demetrios (pe care Dimitrie îl cunoscuse mai înainte), la 7 seara am mers la biserica lui, o biserică protestantă transformată frumos cu iconostas şi icoane bune, pentru un Paraclis – Canonul Maicii Domnului, pe care l-am citit alternativ. Părintele Demetrios nu cântă prea bine, astfel că eu am cântat stihirile pe melodiile ruseşti şi oamenii cântau răspunsurile în stilul grecesc.

După slujbă am vorbit în biserică pentru cei circa cincisprezece oameni care erau acolo (inclusiv copiii). Tema a fost: *Ortodoxia inimii*. Ca de obicei, am vorbit despre luptă, despre preţuirea comorilor şi libertăţii pe care o avem, despre Rusia bolnavă şi ocazia pe care o avem să-i ajutăm pe creştinii ortodocşi de acolo (am dat câteva nume), despre primejdiile „duhovniciei noastre comode", despre cum să facem ortodoxia să fie a *inimii*, nu doar a minţii. A fost un răspuns bun – oamenii au pus întrebări serioase despre cum să-şi păstreze credinţa ortodoxă pentru ei şi copiii lor. Am vorbit şi despre capcanele „corectitudinii" şi neaplicarea ortodoxiei la nivelul nostru.

De la biserică ne-am întors la apartamentul Părintelui Demetrios (care este la 1,6-3 km de la biserică) şi am terminat cina şi discuţia …. Dimitrie era obosit şi a mers la culcare, iar eu şi Părintele Demetrios am continuat să vorbim până la 3 sau 4 dimineaţă. El este mult mai puţin simplu decât îmi imaginasem şi este foarte conştient de diferenţele din Biserică. M-a cercetat în câteva probleme – am explicat, de exemplu, despre Arhiepiscopul Teofan din Poltava ….

Sâmbătă, 16 decembrie

După vreo două ore de somn, am servit micul dejun la „Holly Inn", proprietatea enoriaşilor greci ai Părintelui Demetrios. Doar spre prânz ne-am despărţit, cu impresii bune despre acest mic detaşament ortodox. Ne-am continuat călătoria spre [biserica Părintelui Valeriu Lukianov] din Lakewood [New Jersey]. Ne-a întârziat traficul prin Philadelphia şi în sfârşit am ajuns în Lakewood doar pe la 4 după amiază. Dacă aş fi ajuns dimineaţă aş fi putut vorbi copiilor la şcoală, dar n-a fost aşa.

Privegherea de toată noaptea a început la 5 după amiază, am slujit şi apoi l-am ajutat pe Părintele Valeriu la spovedanie. Era duminica în care toată lumea putea primi Împărtăşania, aşa că veniseră peste o sută de oameni la spovedanie. Puţini aveau probleme serioase şi am încercat să-i ajut cât am putut. După slujbă am servit cina şi apoi am mers la culcare. Părintele Valeriu ne-a întâmpinat călduros şi i-am cunoscut soţia şi copiii.

Duminică, 17 decembrie

Dimineaţă am ajutat din nou la mărturisiri, apoi am slujit cu Părintele Valeriu …. Am ţinut predica despre Evanghelie – mulţi chemaţi puţini aleşi.

După Liturghie a fost o masă în marea sală a bisericii, alături (unde se află şi şcoala bisericii) şi apoi mi-am ţinut cuvântarea.

Mai întâi am vorbit în ruseşte, discutând despre istoria şi starea prezentă a mânăstirii noastre, apoi am vorbit în englezeşte tinerilor, despre acumularea de comori duhovniceşti şi adâncirea în credinţă. Am dat exemple de tineri ortodocşi care au apucat-o pe un drum greşit, de alţi tineri ortodocşi care au căutat adevărul în afara credinţei şi apoi s-au întors, şi apoi de protestanţi care s-au convertit la ortodoxie.

Am încheiat cu câteva cuvinte pentru adulţii vorbitori de limbă rusă ….

După cuvântare, câţiva oameni au venit să stea de vorbă cu mine. Unul dintre ei are un fiu care a trecut prin budism, droguri, etc., apoi a vrut să se întoarcă la ortodoxie dar Părintele Marderios s-a debarasat de el, spunându-i că trebuie să se pocăiască cel

puțin un an şi jumătate înainte de a primi din nou Împărtăşania; şi acum studiază la universitatea Oral Roberts ca să devină misionar pentru cei decăzuți şi care nu au nici un rost, cum fusese el înainte. I-am spus omului să-i spună fiului său să ne viziteze ….

După o despărțire călduroasă de Părintele Valeriu şi în sunetul clopotelor bisericii, trase de către ucenicii Părintelui Valeriu (care a fost foarte emoționat), am plecat cu Dimitrie ….

Am ajuns la gara Grand Central cu cincisprezece minute mai devreme; am petrecut în oraş cinci minute [în New York City] şi nu am dorit să văd mai mult. Mi-am luat rămas bun de la Dimitrie … şi am pornit-o pe drumul de întoarcere.

Luni, 18 decembrie

La ora 8 dimineața, am ajuns în Cleveland unde am scăpat de toate bagajele. Părintele Teodor a venit să mă întâmpine şi am petrecut ziua acasă cu el. Într-un fel, el este pentru mine o imagine a ortodoxiei noastre din America – un tânăr timid, care-şi face datoria cât de bine poate, nu se aşteaptă la mult, fără „misiune" mare, ci îşi apără liniştit credința. Dumnezeu să-i dea putere şi roade duhovniceşti. Catehumenul său, David, a petrecut aproape toată ziua cu noi şi am vorbit puțin cu el. La 6 după amiaza, am avut privegherea în engleză şi în afară de David a mai venit o familie.

Marți, 19 decembrie

La 4 dimineața, am slujit Sfânta Liturghie cu Părintele Teodor la strană …. A fost o slujbă emoționantă „de catacombă" care ne-a înviorat pe amândoi. Poate că în aceste feluri mici, neaşteptate, ne putem păstra credința vie.

După o cafea, Părintele Teodor m-a condus la gară şi pelerinajul meu a ajuns într-adevăr la capăt.

Am luat trenut la timp din Chicago, după ce am aşteptat în gară câteva ore. Am mâncat în vagonul restaurant cu cineva din Daytonville, dar nu am avut nici o „întâlnire misionară".

Miercuri, 20 decembrie

Sf. Ioan de Kronstadt. O zi liniştită în tren, scriind acest jurnal şi începând un articol despre Giulgiul din Torino. Cina a fost în vagonul restaurant, dar comesenii mei au arătat un interes politicos față de ortodoxie – o femeie din Watsonville cu fiul şi fiica ei.

Joi, 21 decembrie

Ultima zi a călătoriei mele. California Sierras este peisajul cel mai impresionant de-a lungul întregului drum. Partea de est e plină cu multă zăpadă, dar poteca de vest e caldă (13 grade) şi fără zăpadă. Poate că iarna nu va fi aşa de rea în Platina.

După ce am trecut de Sierras, *am avut* o „întâlnire misionară". Un tânăr cu părul lung (dar fără barbă) cu numele Rick a stat lângă mine şi a zis că vrea să mă „verifice" spiritual. Este dintr-o familie fundamentalistă din Chicago şi locuieşte în Denver, mergând la întâlnirile unui cult numit „Urantia" – o meditație, în căutarea adevărului, etc. Merge la San Francisco ca să pătrundă în profunzimea acestui cult şi să caute orice poate găsi din punct de vedere spiritual. L-am prevenit despre mersul greşit, duhovniceşte vorbind, i-am spus puțin despre noi şi Arhiepiscopul Ioan şi i-am spus să meargă la mormântul lui Vlădica Ioan şi să-i ceară ajutorul să găsească drumul drept. A zis:

- De ce să merg la altcineva când pot să vorbesc lui Dumnezeu? Am răspuns:

- Pentru că el este mai aproape de Dumnezeu decât tine şi te poate ajuta. L-am invitat să ne viziteze şi i-am dat ultimele două numere din *Cuvântul ortodox*, pe care le aveam la mine: despre Andreev şi pelerinajul din 1978. Mi-a mulțumit şi a plecat. Un

tânăr ego-centrist şi independent; fie ca mica sământă pe care am aruncat-o să încolţească mai târziu şi să vină la mântuirea sa!

Concluzii din călătorie: a fost plină de roade în contacte; sunt luptători liniştiţi în multe locuri şi e bine că ne ajutăm unul pe altul.

Nimeni nu are asemenea ocazii ca noi ca să tipărească ceea ce este necesar pentru luptătorii ortodocşi de astăzi. Trebuie să facem *mai mult*. Puţini ni se pot alătura; ar trebui să fim mai bine organizaţi şi pregătiţi pentru ei. Şi surorile noastre trebuie să fie călăuzite mai bine pe calea *rodniciei.*

Trebuie şi suntem în poziţia de a fi îndrumători în a *da tonul* pentru luptătorii noştri ortodocşi de astăzi – un ton nu al „corectitudinii” ci al ortodoxiei simţite cu inima. Dumnezeu să ne dea putere şi înţelepciune!

91
Surorile Sfintei Xenia

O, slăvită Xenia! Ca fecioară înţeleaptă, din noaptea întunecată a vieţii tale ai ieşit să-L întâmpini pe Mirele Hristos, ducând o lampă aprinsă cu iubirea de Dumnezeu.

– Slujba la Sf. Xenia, stihira pentru Vecernia Mare

ÎN 1966, după moartea Arhiepiscopului Ioan, Părintele Gherman a fost chemat în camera Arhiepiscopului din casa Sf. Tihon pentru a primi ceea ce îi pregătise d-na Shakhmatova pentru obşte, dintre lucrurile care aparţinuseră Arhiepiscopului. Umblând în hârtii, ea a zis că Părintele Gherman putea lua spre publicare, ceea ce avea nevoie. El a găsit acolo un manuscris al unei slujbe bisericeşti nepublicate pentru Cuv. Xenia din St. Petersburg, necanonizată încă, o femeie renumită, nebună-pentru-Hristos şi lucrătoare-de-minuni a sec. al XVIII-lea. El şi Părintele Serafim se simţiseră întotdeauna foarte apropiaţi de Cuv. Xenia, care fusese contemporană cu Sf. Gherman şi s-ar putea să mai fie cunoscut încă în St. Petersburg.

În 1968, anticipând canonizarea Cuv. Xenia, părinţii au publicat slujba pentru ea în originalul din limba rusă. Între timp, ei scriau minunile care se săvârşeau atunci prin mijlocirea ei. Li s-a înfăţişat chipul Cuv. Xenia venind din altă lume ca să ajute femeile şi timpurile moderne – acele suflete drepte care suferă din cauza atacului nihilist de astăzi asupra virtuţii femeieşti tradiţionale. În 1971, când se tipăreau ultimele minuni ale Cuv. Xenia în *Cuvântul ortodox*, Părintele Serafim se întreba cum putea să ajute obştea să însufleţească femeile cu monahismul ortodox de felul pustiei. Apoi, când femei înclinate către monahism au început să vină la mânăstire patru sau cinci ani mai târziu, el a început să se roage cu înflăcărare pentru ele, Cuvioasei Xenia.

În timpul Postului Mare din 1977, noile surori au urmat cursul Academiei Teologice din New Valaam, care a inclus ascultarea unor casete cu „Cursul de supravieţuire ortodoxă” al Părintelui Serafim din 1975. Ideea părinţilor de a prezenta un curs pentru femei se baza pe propunerea făcută de Părintele Gherman la primul pelerinaj Sf. Gherman din Jordanville, în 1973: un plan pentru un seminar pentru femei care va instrui viitoarele soţii ale preoţilor şi va oferi educaţia ortodoxă pentru monahii.

După hirotonirea Părintelui Serafim, Maria şi Solomonia, împreună cu o altă prietenă de la Organizaţia evanghelică, pe nume Nancy, au stat fie în Etna, fie la arhondaricul aflat la poalele dealului pe care se afla mânăstirea. Au renunţat la planul

original de a muta comunitatea lângă New Diveyevo. În Platina găsiseră un loc mai potrivit lor, ca americane, cu accent mai mare pe misiunea față de convertiții americani; şi au vrut să vadă cum s-ar putea forma o comunitate ortodoxă pentru femei americane. În arhondaricul care o avea ca ocrotitoare pe Cuv. Xenia,[503] au spus rugăciuni zilnic şi i-au ajutat pe părinți la publicări, transcriind traducerile de pe casete. Între timp, Barbara rămase în continuare departe, în pustiurile deşertului, venind la mânăstire doar periodic.

În 1978, Cuv. Xenia a fost canonizată. Părintele Serafim a tradus slujba completă pentru ea, care provenea din arhiva Arhiepiscopului Ioan; părinții au tipărit-o în *Cuvântul ortodox* cu rugăciuni în plus care mijloceau pentru surori înaintea lui Dumnezeu.

CAM în acelaşi timp, aşa cum anticipaseră părinții, au început să se răspândească cleveteli nefolositoare despre părinți că aveau un „harem” la Platina. Până acum nu se părea să-l afecteze asemenea lucruri pe Părintele Serafim. Părintele Alexei Young îşi aminteşte: „Când i-am spus Părintelui Serafim că auzisem vorbe, i s-au ‘închis’ ochii şi a zis cu fermitate, ‘Ei, asta-i chiar foarte rău. Aceste femei vor ceva ce instituția Bisericii nu le va da – sau nu poate – să le dea şi dacă noi nu le dăm, atunci cine le va da? Aşa că lasă babele să clevetească; ne vom asuma acest risc.’

Asta mi-a arătat indiferența lui față de părerile acelora care nu înțelegeau ce erau în primul rând el şi Părintele Gherman – ceva ce eu vedeam adesea la el de-a lungul anilor.”

Totuşi, părinții ştiau că situația femeilor, care erau de folos un timp, nu putea continua veşnic. Femeile aveau nevoie de locul lor, departe de mânăstire, unde puteau viețui împreună şi să se nevoiască în comun pentru Dumnezeu. Activitatea misiunilor obştii, la care participau surorile, mergând ici şi colo, a sporit dorința lor pentru un loc retras. Deja duceau în comun o viață de schit. Poate că, precum Mânăstirea Sf. Gherman, această comunitate cu puține nevoitoare va spori într-o zi într-un schit monahal.

În timpul cursului Academiei Teologice din New Valaam, surorilor li se prezentase imaginea unui grup de călugărițe virtuoase din trecut, mai ales cele din Tebaida de nord a Rusiei ale căror vieți părinții le cercetaseră şi le publicaseră de curând. Aceasta a dat părinților o imagine mai clară despre felul cum s-ar putea forma un schit pentru femei.

Când Părintele Gherman a mers în Sfântul Munte, în 1979, unul dintre scopurile sale a fost să vorbească cu Părintele Nicodim despre surorile Sfintei Xenia şi să ceară sfat despre monahismul femeilor din America. Auzind aceasta, Părintele Nicodim l-a încurajat şi binecuvântat pe Părintele Gherman să obțină pământ pe care ar putea întemeia o viață de schit. El i-a dat mantia sa monahală, *camilafca*[504] şi *paramon*[505] pentru prima tunsoare de monahie, hotărând să nu ia în serios nici o piedică, întrucât, un loc unde să se rostească Rugăciunea lui Iisus luminează lumea. El a zis că schitul femeilor n-ar trebui neapărat făcut oficial sau legat de organizarea Bisericii, ci ar fi preferabil să fie în forma unei aşezări Athonite independente.

Discuțiile Părintelui Gherman cu Părintele Nicodim, împreună cu întreaga lună a pelerinajului său în Muntele Athos, au confirmat în mintea sa realitatea felului de viață din Mânăstirea Sf. Gherman, având o structură organizatorică mai liberă. Când s-a întors acasă şi i-a spus Părintelui Serafim că va vizita şi el Sfântul Munte, Părintele Serafim a respins ideea şi a zis că noi americanii ar trebui să ne construim propriul

[503] Numele Xenia, care înseamnă „străin”, se poate referi la un musafir sau pelerin.
[504] *Camilafca*: pălărie monastică.
[505] *Paramon*: o bucată de pânză pătrată, purtată de monahi şi monahii tunse, pe care este brodată o cruce şi cuvintele „Port pe trupul meu rănile lui Hristos”.

nostru Munte Athos în inimile noastre. Cu acest gând şi cu binecuvântarea Părintelui Nicodim, s-a aprins de ideea de a obţine pământ pentru Schitul Sf. Xenia.

Până acum s-a plătit toată suma pentru parcela de pământ iniţială a mânăstirii. Locul cel mai bun pentru schitul surorilor era parcela învecinată dinspre vest, dar când Părintele Serafim s-a interesat, a aflat că nu era de vânzare. Părinţii s-au adresat unui agent de stat care le-a oferit o parcelă din suprafaţa talciocului din Wildwood, cam la 19,32 km în vestul mânăstirii, unde mai erau nişte case, un magazin universal şi „Wildwood Saloon". Locul prezenta interes pentru ei, dar când Părintele Serafim le-a oferit suma de bani, omul a zis că pământul fusese deja vândut. Părinţii s-au gândit că asta putea fi un semn că acţiunea nu era plăcută lui Dumnezeu, dar apoi omul le-a oferit un alt lot din terenul Wildwood, mai departe de sat, care, a zis el, ar fi şi mai bun pentru ei. Părinţii au mers acolo în toiul iernii şi au găsit că este foarte potrivit. Situat la o înălţime mai mare decât Platina, locul retras avea brazi înalţi în loc de pini şi stejari. Era un izvor şi un pârâu.

Pământul a fost cumpărat. Au îndepărtat cu lopata un strat de zăpadă de vreun metru de pe locul unde să fie ridicată biserica şi acolo s-a săvârşit prima Liturghie a schitului, în frigul de afară. În anul următor s-a turnat fundaţia pentru biserică şi surorile au construit primele chilii în care să locuiască.

SURORILE aveau acum adăpostul lor. Totuşi, datorită agitaţiei lor permanente şi tulburării lor lăuntrice, nu a fost prea bine la început – să arate că viaţa duhovnicească este o luptă pentru mântuire şi nu o evadare în auto-mulţumirea liniştită.

Părintele Serafim a fost duhovnicul surorilor. Păstorind femeile, el şi Părintele Gherman au descoperit că problemele obişnuite într-o obşte de femei erau diferite de cele ale bărbaţilor. Femeile erau în general mai puternice şi mai mature decât bărbaţii care au venit la mânăstirea Platina. Bărbaţii depăşeau femeile în imaturitate, intensitate şi laşitate; dar femeile aveau propriul lor demon: pomenirea de rău. Bărbaţii erau vehemenţi atunci când cineva sau ceva îi nemulţumea, în timp ce femeile ţineau în lăuntrul lor şi cercetau problema. Bărbaţii izbucneau copilăreşte şi degrabă treceau peste asta, dar femeile menţineau „războaiele reci" timp îndelungat.

La 18 noiembrie 1979, Părintele Serafim a vorbit femeilor încercând să le stabilească mai ferm principiile monahale: principiile creştine de bază prin care se puteau lupta şi birui forţele demonice şi natura umană căzută. Multe comentarii erau luate din sfaturile Avvei Dorotei, pe care, surorile le citiseră. „Trebuie să vă trăiţi viaţa mai mult după idealul monahal," le-a spus el. „Asta vă dă sens vieţii şi vă va face roditoare.

Până acum aţi trăit mult după voia-proprie. Asta a fost necesar pentru că numai treptat, fiecare dintre voi a văzut mai clar ceea ce vrea; şi fiecare dintre voi s-a apropiat dorind viaţa monahală văzând roadele voii-proprii. Totuşi, viaţa monahală nu vine de la sine, ci prin lucrare responsabilă, grea, prin concentrare şi băgare de seamă pentru ceea ce faci.

Acum *trebuie* să vă nevoiţi mai tare cu aceste principii monahale:

1. *Iubire şi iertare*. Încercaţi să nu vă supăraţi una pe alta şi dacă te-a supărat cineva – atunci iartă. Să nu apună soarele peste mânia şi răceala ta. (Potrivit învăţăturii Sf. Ioan Casian, să nu se roage cineva în Biserică până când nu a iertat pe ceilalţi din mânăstire.) Dacă nu este bună dispoziţie, atunci cel puţin dă-ţi seama că *tu* trebuie să fii acuzat pentru asta şi nu cugeta asupra cauzelor – asta este inima *ta* cea rece. Însuşi faptul că te gândeşti 'cine trebuie acuzat' – înseamnă că încerci să te îndreptăţeşti.

2. *Deschiderea uneia faţă de alta*. Cunoaşteţi-vă reciproc problemele. Începe activitatea zilei cerând *binecuvântare* pentru orice ascultare care nu ţi s-a dat în mod direct.

3. *Viața comună* – slujbe şi mese împreună. Noul paraclis de aici trebuie să aibă ciclul zilnic. Chiliile şi canoanele de rugăciuni la chilie vor fi separate; dar viața de bază, zilnică este în comun. Toată lumea trebuie să cânte la strană.

4. *Purtarea de grijă* – să faci treaba bine. Avva Dorotei spune lucruri de mare preț despre atitudinea față de muncă. Trebuie să existe perseverență față de muncă.

5. *Adâncă smerenie față de noi înşine*. Trebuie să gândim: 'Sunt căzut, Doamne, miluieşte-mă.' – Şi trebuie să-i ajutăm pe alții care se află în aceeaşi stare în care suntem noi."

DUPĂ cum a scris Părintele Serafim în jurnalul său din Jordanville la o lună după cuvântarea sa: „Surorile trebuie să fie îndrumate mai bine pe calea *rodniciei*." Totuşi, mai întâi, trebuia rezolvată o problemă, una mai adâncă decât certurile simple, mărunte dintre ele. Deşi părinții încercaseră să le stabilească o viețuire comună la Wildwood, aceste femei diferite aveau aspirații diferite. Desigur, Barbara voia monahism în pustie, Maria voia să slujească lui Dumnezeu şi a fost atrasă de viața de obşte creştină; dar, în ciuda a ceea ce doreau părinții pentru ea, ea a spus deschis că nu dorea călugărie. Nancy voia călugărie, dar nu era atât de hotărâtă ca Barbara. Solomonia nu era sigură dacă chemarea ei era să devină călugăriță sau să se căsătorească.

Datorită tulburării şi a lipsei unui scop monahal comun la Schitul Sf. Xenia, Barbara rămăsese pe dinafară, în pădure, stând ocazional la „chilia starețului Nazarie" care fusese construită pentru ea în Etna. Părintele Serafim, ca părinte duhovnicesc al schitului, mergea la Wildwood ca să slujească Liturghia şi se întorcea la Platina cu inima grea. Curând Solomonia a plecat şi a început să lucreze ca soră medicală în Redding, de unde a continuat să-i ajute pe părinți la *Cuvântul ortodox*.

Părinții trebuiau să se roage ca să ştie ce să facă mai departe. Dacă Wildwood devenea schit monahal, care să poată supraviețui de sine stătător, ele nu puteau să lase pe dinafară, în frig, o nevoitoare ortodoxă sârguitoare, activă şi să rişte prăpădirea talanților şi puterii de a sluji lui Dumnezeu.

Între timp, sarcinile obştii sporeau, necesitând un glas unificator, o publicație care să dea tonul pentru o mişcare a convertiților ortodocşi americani. După cum am văzut, părinții se gândiseră cu mult timp în urmă la un ziar de orientare patristică, la nivel popular, unul care să relateze despre orice fapte ortodoxe însuflețitoare şi activități din America şi să dea americanilor ortodocşi de orice proveniență un loc unde să-şi împărtăşească ideile şi visele. Ani de zile Părintele Gherman se tânguise că nu era un asemenea ziar care să unească omul obişnuit de toate „jurisdicțiile" ortodoxe, atrăgător pentru toți şi să nu îndepărteze pe nimeni; dar el nu avusese niciodată o cale de a duce ideea la îndeplinire.

Într-o zi, un convertit ortodox a fost bătut măr şi zăcea pe moarte într-un spital. Frații din mânăstire au început să sape un mormânt, în timp ce Părintele Gherman, Maria şi Barbara au mers să-l vadă. Maşina s-a stricat de câteva ori pe drum şi călătoria a fost încordată şi obositoare. La spital, au găsit omul în agonie. S-au rugat cu toții. Suferința plutea în aer, dar atmosfera era plină de energia rugăciunii; şi din aceasta s-a născut până la urmă ziarul *America ortodoxă*. După cum a explicat Părintele Gherman mai târziu: „Orice începătură care va sluji lui Dumnezeu şi oamenilor trebuie să se nască într-o suferință unită, căci pasiunea este esențială pentru viață."

La întoarcerea acasă, maşina celor trei s-a stricat în oraşul din Muntele Shasta şi ei au telefonat Părintelui Alexei Young ca să-i ia de acolo, în timpul reparației. A venit, şi Părintele Gherman, primind binecuvântarea Părintelui Serafim din Platina, ştia că sosise timpul să facă planul pentru ziar. Înainte de a-l prezenta, a simțit un duh de rezistență din partea celorlalți trei care erau cu el, un duh care trebuia biruit pentru a stăpâni frica lăuntrică. El a văzut viziunea cu claritate, dar trebuiau să fie de acord toți

trei. Diavolul stătea în cale şi Părintele Gherman trebuia să se roage cu tărie. Le-a prezentat planul unei publicaţii care va înlocui şi va include *Nicodim*, a Părintelui Alexei. *Nicodim* fusese întrerupt recent datorită noilor sarcini pastorale ale Părintelui Alexei. El a zis că va fi un ziar care va aduce folos tuturor jurisdicţiilor, fiind superior lor. Mânăstirea îl va sprijini, plătind chiria pentru o rulotă în oraşul Platina care va fi sediul ziarului.

La propunerea Părintelui Gherman, toţi au plecat la Părintele Alexei ca să facă o slujbă pentru noua acţiune. Ştiind cum are obiceiul să lucreze diavolul în asemenea momente, Părintele Gherman a zis că a fost o minune că nu a fost nici un accident pe drum. Până la sfârşitul slujbei au îmbrăţişat şi ceilalţi noul plan. Totuşi, ei ştiau ce puteri trebuiau învinse – puteri despre care Părintele Serafim ştia foarte bine din anii de nevoinţă pentru Dumnezeu.

La 8 iunie 1980, după ce a slujit Liturghia de duminică şi a făcut două botezuri la parohia din Redding, Părintele Serafim a vorbit şi despre ziar împreună cu Părintele Alexei şi Maria. S-a cântat încă o slujbă şi s-a anunţat public apariţia ziarului *America ortodoxă*.

Primul număr a apărut în iulie. Părintele Alexei, editorul, a trimis material Mariei, care locuieşte acum în rulotă, în Platina. Maria îşi închina tot timpul culegerii literelor şi producţiei grafice a ziarului, punându-şi toată pasiunea pentru munca misionară în acest proiect plăcut lui Dumnezeu.

Ca şi cu *Nicodim*, Părintele Serafim era întotdeauna gata să-i ajute în munca pentru *America ortodoxă*. După moartea sa, Părintele Alexei a scris despre el, în ziar:

„După cum ştiu cititorii noştri, el a fost editor colaborator: în plus faţă de editoriale şi de articole semnate, el a făcut multe traduceri (pentru care nu a luat aprobare niciodată) şi articole nesemnate.[506] Mai important, el a fost *conştiinţa* statornică a personalului nostru, încurajându-ne şi îndemnându-ne, dar şi amintindu-ne cu blândeţe când 'nu ne atinseserăm scopul' (una dintre expresiile sale favorite). Şi care era scopul? *Câţi americani vor asculta să primească creştinismul ortodox de bază*. Nimic mai mult: o sarcină aparent simplă; dar şi *nimic mai puţin*: o muncă de proporţii uriaşe. El credea în noi, încăpăţinaţi şi proşti, aşa cum eram de obicei şi mai mult decât atât, el credea în importanţa şi valoarea acestei lucrări şi avea mari aşteptări de la ea."[507]

ÎN august 1980, părinţii au intenţionat să o tundă pe Barbara în monahism la Schitul Sf. Xenia. Pelerinajul Sf. Gherman a luat sfârşit târziu în vara aceea, cu pelerini care au rămas pentru Praznicul Adormirii Maicii Domnului, la 15 august. A sosit Praznicul şi în ziua următoare trebuia să aibă loc tunderea. Deodată, ca o manifestare a zavistiei diavolului, a izbucnit un incendiu între Platina şi Wildwood; a ars pădurea de pe mii de ari, blocând drumul. Totuşi, maşinile care au venit foarte devreme în dimineaţa următoare, au putut trece. Tunderea a avut loc până la urmă, înainte de Sfânta Liturghie, la care au participat mulţi pelerini. Întrucât biserica a rămas neterminată, slujbele se ţineau afară, într-un luminiş înconjurat de brazi care servea drept paraclis în aer liber. Era emoţionant să vezi slujbele lor monahale în pădure, înaintea unei cruci mari din buştean şi a icoanei Mântuitorului care fusese dăruită ca o binecuvântare a Stareţului Mihail din Valaam, pe pământul care fusese binecuvântat de un stareţ Athonit pentru fetele americane care fugeau de lumea căzută.

---

[506] Părintele Serafim a început să traducă cea mai populară carte a Sf. Teofan Zăvorâtul, *Calea spre mântuire*, ca să fie publicată în serial în *America ortodoxă* şi apoi în volum. Înainte de a muri, a terminat o treime; mai târziu această porţiune a fost publicată de Presa sinodală (Ben Lomond, California, 1989) sub titlul *Dreapta lor deşteptare.*

[507] Părintele Alexei Young, „Pentru că sufletul lui a bineplăcut lui Dumnezeu", p. 1.

Când sora Barbara a înaintat ca să fie tunsă, Părintele Serafim a luat-o sub mantie, devenind astfel „naşul ei de călugărie". Făcând-o maică deplină (stavroforă), Părintele Gherman i-a dat numele de Brigid, după prima sfântă monahie din pământul strămoşilor ei irlandezi. Înainte de asta, Părintele Serafim o încurajase întotdeauna să menţină legătura cu rădăcinile ei ortodoxe apusene, citind Vieţile şi scrierile sfinţilor şi părinţilor din vest (mai ales celţi). Noul ei nume, Brigid, era o altă legătură cu Valaam, întrucât părinţii credeau că Valaam primise creştinismul şi monahismul de la misiunile-călugăreşti irlandeze.

La aceeaşi slujbă, Nancy a fost tunsă maică rasoforă, o treaptă pregătitoare a călugăriei. Ritualul a luat sfârşit, maicile trebuiau să rămână, potrivit tradiţiei, trei zile şi trei nopţi în biserică – în acest caz, o biserică afară în pădure – să se roage pentru lume.

Părintele Serafim continua să slujească ca duhovnic al noilor maici. La o săptămână după tunderea lor, el s-a întors la schit şi a notat în Jurnalul său că a găsit maicile „liniştite şi fericite".

Unii pelerini care participaseră la tundere, veniseră din Los Angeles. Întorcându-se acasă, l-au informat pe Arhiepiscopul din Los Angeles: „Slavă lui Dumnezeu, acum avem maici în California de nord, care se roagă în pădure". Arhiepiscopul a telefonat degrabă Arhiepiscopului Artemon din San Francisco şi provocându-l, l-a întrebat dacă ştia că avusese loc un asemenea lucru. Desigur, Arhiepiscopul Artemon era indignat că nu dăduse sancţiune pentru o problemă ce ţinea de eparhie. După cum anticipase Părintele Gherman, el a telefonat îndată la magazinul din Platina şi a lăsat mesaj urgent că părinţii îl cheamă.

- Ce ai de gând să faci? L-a întrebat Părintele Serafim.

Părintele Gherman a răspuns că ştia că Arhiepiscopul îi va cere imediat să vină la San Francisco. El a zis că va pleca degrabă, fără să-l anunţe pe Arhiepiscop. Părintele Serafim l-a binecuvântat cu un zâmbet.

După ce a călătorit timp de şapte ore într-un vagon degradat, într-o căldură de 100ºF, Părintele Gherman a sosit pentru interogatoriu. Bătrânul prelat pe care l-a întâlnit era atât de furios că i se tăia respiraţia şi se împiedica. L-a aşezat pe stareţul încăpăţinat în faţa lui şi a zis cu teamă în ochi:

- Ce-ai făcut?! M-ai pus într-o poziţie teribil de umilitoare! Vecinul meu, Arhiepiscopul din Los Angeles, mă acuză că nu-mi conduc treburile arhiereşti cum se cuvine – că nu ştiu ce se întâmplă sub nasul meu. Ştii că nici o femeie din America de vest nu poate fi tunsă în afara mânăstirii Stareţei Ariadna; dar tu, fără să-mi ceri binecuvântarea, ai făcut-o. Nu că nu ai avea nici un drept să o faci – dar eu niciodată nu ţi-aş fi dat binecuvântarea. Explică-mi de ce ai tuns acea femeie? Ce ai făcut?

Părintele Gherman a găsit această tiradă destul de comică, ceea ce i-a dat putere să o înfrunte. Şi a zis:

- Ce-i rău să dai monahismul pustiei unui suflet care s-a pregătit singur timp de peste zece ani?

Arhiepiscopul i-a tot repetat că „nu este canonic" să existe monahii în afara mânăstirii ruse din San Francisco – care s-a întâmplat să fie aşezată într-un ghetou zgomotos, cu muzică rock care răsuna din stradă. Atunci, un sentiment de mânie dreaptă a pus stăpânire pe inima Părintelui Gherman, care a arătat cu degetul spre Arhiepiscop şi a zis:

- Să vă fie ruşine! Ar fi trebuit să-mi mulţumiţi pentru că am tras o femeie afară din putreziciunea societăţii contemporane, pentru a-i oferi duhovnicia ortodoxă autentică şi şansa pentru lucrare monahală şi misionară, pentru a-şi păstra fecioria şi apoi a i se da un cămin călugăresc pe pământul său natal şi pentru posibilitatea de a i se alătura multe altele – în loc de a o forţa să meargă în mahalalele corupte din San Francisco şi să stea cu rusoaicele care nu ştiu englezeşte, ceea ce ea a încercat şi nu a dorit să înceapă cu aceasta. Mulţumesc lui Dumnezeu că am putut să-i dau libertatea.

Arhiepiscopul s-a oprit puţin şi s-a aşezat. În cele din urmă a zis din adâncul inimii:

- Mulţumesc! Dumnezeu să o binecuvânteze! – apoi a schimbat subiectul şi l-a întrebat pe Părintele Gherman dacă doreşte bere.

Pe fondul acestei observaţii fericite, întâlnirea înfricoşătoare s-a sfârşit în triumf. Despărţindu-se de Părintele Gherman, Arhiepiscopul a adăugat doar:

- Am numai o întrebare: de ce i-ai dat un nume atât de necunoscut? Asta îi arăta Părintelui Gherman că el nu avea nici o idee, nu numai despre Sf. Brigid, dar nici despre întregul fenomen al sfinţilor ortodocşi din vest. Puţina cunoaştere a lumii ortodoxe îl făcuse prizonierul fricilor sale.

ÎN ciuda binecuvântării sale, în inima lui, Arhiepiscopul nu a acceptat niciodată Schitul Sf. Xenia. Nu a vorbit niciodată în profunzime cu surorile şi niciodată nu a introdus schitul în registrul şi călăuza aşezămintelor monahale din eparhia sa.

Totuşi, schitul a mers bine fără o recunoaştere oficială. Sub stăreţia Maicii Brigid şi cu un scop monahal stabilit clar, a început să se dezvolte. Maicile au terminat de construit o biserică din lemn, după tradiţia Tebaidei de nord din Rusia, unde îşi ţineau ciclul zilnic de slujbe şi unde Părinţii Serafim şi Gherman veneau să slujească Liturghia. În 1981, a venit la schit hotărâtă să-şi închine viaţa lui Dumnezeu, o tânără convertită la ortodoxie, în vârstă de 17 ani. Mai târziu au venit şi alte tinere convertite. Şi-au construit chilioare din buştenii din pădure. Ele doborau copacii, tăiau lemne de foc, cultivau o grădină, creşteau pui şi capre şi se întreţineau făcând şiraguri de metanii pentru rugăciune. Când trebuiau să meargă la poştă şi la magazinul universal, mergeau prin poiană şi pădure, aducând acasă poşta şi proviziile pe spatele caprelor.

Unii vizitatori nu înţelegeau de ce fete normale care aveau vârsta de colegiu se hotărau să îmbrăţişeze o asemenea viaţă. Surorile erau uneori numite „fetele din jurul focului de tabără”. Un ziar local, încercând să creeze un număr de ştiri senzaţionale, de şantaj, au scris un articol cu titlul: „Tânără de 17 ani – forţată să-şi construiască propria locuinţă.” Dar surorile de la Sf. Xenia, ca şi fecioarele înţelepte din pilda din Evanghelie, au continuat să-L aştepte cu răbdare pe Domnul, netulburate de părerile acestei lumi.

În ciuda greutăţilor pe care le-au întâmpinat în primii ani, surorile ştiau că Sf. Xenia avea grijă de mânăstirea ei. Sfânta a fost văzută odată umblând prin păduri şi binecuvântând proprietatea.

Nici Părintele Serafim nu a încetat să aibă grijă de surorile care fuseseră rânduite în grija lui. La cinci ani după moartea sa, femei pelerine s-au adunat la schit în număr mare pentru a participa la pelerinajul de vară Sf. Gherman. Multe dintre ele au trebuit să doarmă în aer liber şi unele nu mai dormiseră niciodată înainte în pădure şi le-a fost teamă de şerpi cu clopoţei, scorpioni, urşi şi lei de munte care trăiau prin zonă. Într-o noapte, la ora 2:15, o tânără pelerină (E.W.) care dormise lângă „chilia Adormirii” a schitului, a văzut clar, un călugăr înalt, cu barbă lungă sură şi o rasă neagră lungă, care urca încet pe cărare, cam la 1,5 m de ea. El mergea cu capul plecat şi ea nu i-a vorbit, presupunând că el se ruga. Ea a observat că paşii lui nu făceau nici un zgomot pe poteca acoperită cu frunze. Cu câteva minute mai devreme, o altă femeie (C.D.), într-o altă parte a schitului, a văzut acelaşi călugăr, pe care l-a recunoscut ca fiind Părintele Serafim.

În primăvara următoare, au fost botezate multe dintre aceste femei pelerine, iar unele dintre ele au intrat în mânăstire. În joia mare din 1992, zece dintre ele au fost tunse în călugărie, devenind mirese ale lui Hristos.

Astăzi schitul este un adevărat rai pentru cei care au ochi să vadă, cu flori minunate care înfloresc peste tot şi troiţe care atrag oamenii la rugăciune sub brazii

înalți. Icoana Sf. Xenia din schit, care o înfățișează cu o basma şi în uniforma soțului ei, sporeşte prezența ei în conştiința surorilor. Lângă ea se află o icoană a Sf. Iosif din Belgorod, unul dintre ultimii sfinți canonizați în Rusia pre-revoluționară, pe care Părintele Nicodim o trimisese surorilor ca o binecuvântare. Cu ani în urmă, părinții le-au încredințat pe surori Sfântului Iosif, ca păzitor ceresc al lor şi împreună cu Sf. Xenia el ocroteşte cu rugăciune femeile americane care vin la schit.

Atât în timpul vieții, cât şi după moartea Părintelui Serafim, Schitul Sf. Xenia a publicat texte ascetice, incluzând o serie de cărți numite „Matericonul modern": Viețile viețuitoarelor din pustie, mistică şi întemeietoare de mânăstiri. Surorile au prezentat aceste texte femeilor americane ca un mijloc de a le trezi conştiința monahismului tradițional şi întâlnirea mistică cu Dumnezeu. Ca o recunoştință față de Părintele Nicodim, ele au mai pregătit două volume din viețile bătrânilor Athoniți contemporani.

PĂRINȚII Gherman şi Serafim au crezut întotdeauna că Dumnezeu trimisese femeile la mânăstire, aşa încât ei au îndrumat dorințele ascetice ale acestor femei, ocrotindu-le aspirațiile împotriva cadrului ecleziastic care putea să le desființeze. Dacă părinții nu ar fi luat poziție pentru aceasta în fața opiniei oficiale şi publice, femeile americane nu ar fi avut un adăpost retras ortodox propriu, nici cărți despre femeile viețuitoare în pustie, uitate de lume.

În societatea de astăzi, unde însuşi conceptul de curăție şi virtute creştină este luat fățiş în bătaie de joc, existența unor asemenea adăposturi pentru femei devine din ce în ce mai important. În acestea, urmaşele Mironosițelor lui Hristos se pot lupta zilnic să dobândească curăție, nu numai a trupului ci şi a inimii, sufletului şi minții, străduindu-se să ajungă sălaşuri potrivite pentru harul Duhului Sfânt. După cuvintele Părintelui Adrian, ele pot „păstra ceea ce este în cinstea lui Dumnezeu" şi pot apăra cu orice preț ceea ce femeile au apărat întotdeauna pentru Biserică: credința față de Mirele cel din Ceruri, Hristos. Purtându-şi unii altora sarcinile şi primindu-i cu dragoste pe toți care vin la ele, acestea pot oferi un locaş de mântuire pentru tinerele femei care îşi găsesc calea în afara mlaştinii morale a timpurilor noastre.

Recent, una dintre surorile de la Sf. Xenia a zis: „În nici un moment din istoria Schitului nostru, indiferent cine a fost aici, viața nu a fost uşoară. Întotdeauna a fost o luptă. Dar înflăcărarea obişnuită pentru care a luptat Maica Brigid la început – pustia, viața de obşte, misiunea de a publica cărți ascetice – ne-a ajutat să învingem greutățile. Nu li se dă mult duhovniceşte femeilor în vremea noastră săracă, dar noi mai avem flacăra îndemnului pustiei a femeilor noastre virtuoase înaintaşe. Pentru a menține flacăra vie, trebuie să luptăm împotriva legiunilor nevăzute şi a propriei noastre naturi căzute. Trebuie să continuăm viețuirea în pustie, cu frângerea inimii şi cu nevoințe.

PARTEA A X-A

92
Sufletul după moarte

Indiferent cât de absurdă va părea ideea vămilor „înțelepților" noştri, ei nu vor scăpa de trecerea prin ele.

- Sf. Teofan Zăvorâtul

CU câteva săptămâni înainte de a muri, când comenta cartea Facerea cu un grup de studenți, Părintele Serafim a început cu întrebarea: „De ce trebuie să studiem o carte ca aceasta? De ce să nu ne intereseze doar mântuirea sufletelor, în loc să ne gândim la aceste lucruri, cum ar fi: cum va fi lumea la sfârşit sau cum a fost ea la început? Nu-i mai sigur să ne ocupăm de noi înşine, spunându-ne rugăciunile şi să nu ne gândim la aceste subiecte mari, care ne-ar putea tulbura?"

La această întrebare, Părintele Serafim a dat câteva răspunsuri, concluzionând cu cea mai importantă. El a zis: „Creştinismul nostru este o religie care ne spune despre ceea ce vom face în viața cea veşnică, cu alte cuvinte, ne pregăteşte pentru ceva veşnic, *nu pentru această lume*. Dacă ne gândim numai la *această lume,* orizontul nostru este foarte limitat şi nu ştim ce este după moarte, de unde am venit, încotro mergem, care este scopul vieții. Când vorbim despre *începutul* sau sfârşitul lucrurilor, descoperim cum este întreaga noastră viață."

Această afirmație simplă, nu numai că reflectă laitmotivul Părintelui Serafim, dar şi explică de ce a studiat şi a scris despre anumite subiecte mai mult decât despre altele. Din tinerețe avusese tendința să pătrundă în înțelesul şi definirea fundamentală a existenței omului şi de aceea a căutat atât de intens să cunoască începutul şi sfârşitul tuturor lucrurilor. Aceasta a dat conținut apocaliptic scrierilor sale, ceea ce l-a determinat să aleagă subiectele pentru *Împărăția omului şi Împătăția lui Dumnezeu* şi *Ortodoxia şi religia viitorului*, ca şi pentru conferințele pe care le-a ținut spre sfârşitul vieții, cu privire la sfârşitul lumii. Nu a fost o coincidență faptul că, în timpul pelerinajelor Sf. Gherman, el a ales să-şi conducă participanții într-un studiu detaliat al cărților profetice Facerea, Daniel şi Apocalipsa.

Dar în timp ce toate aceste studii şi scrieri pătrundeau adânc în începutul şi sfârşitul întregii lumi, era o altă dimensiune a eshatologiei creştine pe care ei nu o puteau atinge direct: sfârşitul existenței pământeşti al fiecărui om. Părintele Serafim nu trebuia să neglijeze nici această dimensiune în scrierile sale. Ultima carte pe care a terminat-o înainte de a muri a fost despre moarte şi viața de dincolo, gândul care îl însoțise permanent de foarte multă vreme. Scrierea acestei cărți a apărut în felul următor.

În 1976-77, datorită în parte, noii tehnici de readucere la viață a „morților clinici", subiectul vieții de după moarte a căpătat dintr-odată o largă popularitate în lumea apuseană. După cum a relatat Părintele Serafim mai târziu: „Cartea care a stârnit interesul contemporan asupra acest subiect a fost publicată în noiembrie 1975 şi a fost scrisă de un tânăr psihiatru din sudul Statelor Unite (Dr. Raymond A. Moody, Jr., *Viață după viață*). Atunci el nu cunoştea de alte studii sau literatură despre acest subiect, dar tocmai atunci când se tipărea această carte, s-a arătat limpede un mare interes pentru acest subiect şi se scrisese deja mult despre el. Marele succes al cărții Dr. Moody (cu

peste două milioane de exemplare vândute) a adus experiențele din pragul morții în lumina marii publicități și după numai patru ani, s-au tipărit multe alte cărți și articole despre aceste experiențe.” Oamenii de știință și medici cu o bună reputație au scris aceste cărți sau și-au exprimat totala lor adeziune.

În timpul acestei furii de interes public, părinții de la Platina au citit în ziarul principal al Arhiepiscopiei grecilor din America, o scrisoare ce exprima interesul pentru cartea Dr. Moody. Autorul scrisorii cerea o perspectivă ortodoxă asupra fenomenului descris în carte, dar editorii i-au spus că niciodată nu se abordase în creștinism o teorie asupra acestui subiect. În alt loc, un preot al Arhiepiscopiei grecilor a spus autorului unei cărți despre viața de după moarte că ortodoxia nu are „o idee precisă despre ce va fi în lumea de apoi.”[508]

Părinții au fost atât de surprinși, cât și triști să citească asemenea afirmații. „Este aceasta pastorație?!” Părintele Gherman s-a mâhnit. „Întregul creștinism ortodox este îndreptat către viața de dincolo de moarte și acești ortodocși spun că ei nu știu cu adevărat ce este acolo! Atunci, *ce facem noi*?”

Părinții au văzut și pericolul implicat în afirmații „ortodoxe” vagi și nedefinite despre viața de dincolo. Dacă credincioșii ortodocși sunt îndrumați să creadă că, credința lor nu are un răspuns la întrebările lor despre viața de dincolo, ei se vor îndrepta către cei din afară care pretind că au un răspuns. Și adesea, ei vor primi explicațiile oferite de ocultism sau de parapsihologia modernă.

La mânăstire, părinții au început să primească scrisori de la oameni care cereau o explicație ortodoxă pentru fenomene aparent inexplicabile, prezentate în cărțile contemporane; și aceasta a întărit părinților nevoia de a clarifica învățătura ortodoxă. Părintele Gherman a început să-l îndemne pe Părintele Serafim să scrie un articol, dându-i spre lectură duhovnicească în Postul Mare, al treilea volum al scrierilor Sf. Ignatie Brianceaninov, *Omilii despre moarte*. Citind această carte (care există numai în limba rusă) în chilia lui din pădure, Părintele Serafim a fost uimit. El a spus că era „copleșitor”, că niciodată nu-și dăduse seama că se află o asemenea profunzime în învățătura ortodoxă despre viața de dincolo. L-a întrebat pe Părintele Gherman dacă trebuie să răspundă nevoii obișnuite doar traducând această carte a Episcopului Ignatie pentru a o publica; dar Părintele Gherman nu a fost de cord, era nevoie de ceva mai contemporan. I-a spus Părintelui Serafim că trebuie să ia învățăturile Episcopului Ignatie și să le aplice la toate experiențele moderne de „după moarte”, ca și la întreaga literatură ocultă, spre care se îndrepta lumea în căutarea de explicații. A mers în oraș și a cumpărat pentru Părintele Serafim toată literatura contemporană de „după moarte”, pe care a găsit-o. Părintele Serafim s-a apucat de lucru și în curând a venit la Părintele Gherman cu o listă lungă de aspecte importante ale problemei, care trebuiau abordate. Devenea clar pentru ambii părinți că era necesară o carte întreagă și nu doar un articol.

ÎN 1977, Părintele Serafim a început să publice în serial cartea sa *Sufletul după moarte*, în paginile *Cuvântului ortodox*. Prezentând vechea învățătură patristică despre viața de dincolo, el a cercetat mulțime de izvoare de pe parcursul a două milenii. Acestea au venit mai întâi din tradiția *ascetică* a Bisericii: Viețile sfinților eremiți și viețuitorilor în pustie ai căror ochi duhovnicești erau deschiși, permițându-le să perceapă în mod mistic tărâmul de dincolo de moarte. Numeroși sfinți părinți timpurii au scris mult despre viața de după moarte, incluzând pe Sf. Grigorie cel Mare (Dialogul), Sf. Ioan Casian, Fer. Augustin și Sf. Ioan Scărarul. Mai aproape de timpurile noastre, mai multe învățături despre acest subiect au venit de la noii părinți care erau legați de tradiția ascetică: Sf. Teofan Zăvorâtul, Sf. Ambrozie de la Optina, Arhiepiscopul Andrei din New Diveyevo, Arhimandritul teolog sârb Justin Popovici,

[508] David R. Wheeler, *Călătorie în lumea cealaltă* (New York: Ace Books, 1977), p. 130.

Părintele Mihail Pomazanski şi în special Cuv. Arhiepiscop Ioan Maximovici. De asemenea, slujbele vechi ale Bisericii conţin multe rugăciuni, care aruncă lumină asupra a ceea ce aşteaptă sufletul în clipa morţii.

Totuşi, principala sursă a Părintelui Serafim rămâne Sf. Ignatie Brianceaninov. S-a spus că Părintele Serafim a făcut pentru sec. XX ceea ce Sf. Ignatie făcuse pentru al XIX-lea. În acest caz, aşa cum Sf. Ignatie a considerat odinioară necesar să expună spiritualitatea sec. XIX în lumina adevăratei învăţături creştine despre viaţa de după moarte, tot aşa Părintele Serafim a simţit nevoia să prezinte parapsihologia sec. XX în acelaşi mod.

Folosind literatura ne-ortodoxă de „după-moarte”, cât şi unele texte oculte despre acest subiect, Părintele Serafim a afirmat că urma exemplul Sf. Ignatie de „prezentare a unei teorii false atât de complet şi de corect cât era nevoie pentru a expune falsitatea ei aşa încât creştinii ortodocşi nu vor fi ispitiţi de ea.” Ca şi Sf. Ignatie, Părintele Serafim a constatat că „textele ne-ortodoxe, atunci când înfăţişează *experienţe* adevărate (iar nu simple păreri şi interpretări), dau adesea confirmări uimitoare adevărurilor ortodoxe. Scopul nostru de căpetenie în această carte a fost acela de a prezenta un *contrast* atât de amănunţit cât este necesar, pentru a scoate în evidenţă diferenţa care există între învăţătura ortodoxă şi experienţa sfinţilor ortodocşi pe de o parte, şi teoria ocultă împreună cu experienţele moderne pe de altă parte. Dacă am fi prezentat învăţătura ortodoxă fără acest contrast, ar fi fost convingător pentru puţini, în afară de cei deja-convinşi. Dar acum, poate, unii dintre aceia care s-au adâncit în experienţele moderne, se vor trezi văzând marea deosebire dintre experienţa lor şi experienţa duhovnicească adevărată.”

Părintele Serafim a avut grijă să arate: „Cu toate acestea, chiar faptul că o bună parte a acestei cărţi relatează *experienţe*, atât creştine cât şi ne-creştine, înseamnă de asemenea că nu toate cele ce se află aici sunt numai o prezentare a învăţăturii Bisericii despre viaţa de după moarte, ci cuprinde şi interpretările autorului despre aceste experienţe diferite. De bună seamă, cu privire la aceste interpretări, trebuie să facem o deosebire dreaptă de opinii, între creştinii ortodocşi. Am încercat pe cât ne-a stat în putinţă, să relatăm deocamdată aceste interpretări, fără a căuta să ‘definim’ asemenea experienţe în acelaşi fel în care se poate defini învăţătura generală a Bisericii despre viaţa de după moarte. Mai cu seamă, privitor la experienţele oculte ‘în-afara-corpului’ şi ‘planul astral’, le-am prezentat pur şi simplu, aşa cum au fost povestite de către cei care au luat parte la ele, şi le-am comparat cu cele înfăţişate în literatura ortodoxă, fără a încerca să definim natura precisă a acestor experienţe. Noi le-am considerat experienţe reale, în care sunt chemate adevărate forţe demonice, iar nu simple halucinaţii. Să judece cititorul singur cât de potrivită a fost această abordare.”[509]

CA în *Ortodoxia şi religia viitorului*, Părintele Serafim prezentase mai întâi toate faptele şi mărturiile şi apoi a tras concluzii. În Cap. I, el a început prin detalierea unor aspecte ale experienţelor de astăzi de „după-moarte” – experienţa „în afara trupului“, a „întâlnirii cu alţii”, „fiinţele de lumină”, etc. – despre care s-a relatat că apăreau în primele minute sau ore de „moarte clinică”, când sufletul pluteşte foarte aproape de pământ, înainte ca trupul să fie reanimat de către doctori. El a comparat aceste experienţe cu informaţii din scrierile patristice din apus şi răsărit şi din Vieţile sfinţilor, cât şi o relatare a unui creştin ortodox sârb din sec. XIX, care fusese în „moarte clinică” treizeci şi şase de ore.

Pentru a înţelege întâlnirile moderne cu „fiinţe de lumină” şi a vedea ce pot fi aceste „fiinţe”, Părintele Serafim a prezentat în Cap. II învăţătura ortodoxă despre îngeri, atât cei sfinţi cât şi cei căzuţi. Opus ideii moderne – bazată pe filosofia lui

[509] Ierom. Serafim Rose, *Sufletul după moarte*, Editura Tehnopress, Iaşi, 2003, p. 16-17.

Descartes a sec. XVII, că tot ce se află în afara lumii materiale aparține domeniului „spiritului pur” – Părintele Serafim a arătat că îngerii, în timp ce sunt într-adevăr în relație duhovnicească cu omul, se află în relație materială cu Dumnezeu, Care singur este în întregime nematerial.[510] Descriind experiențe ale îngerilor şi demonilor, cum se găsesc în literatura ortodoxă, el a scris: „Până nu demult, se pare că erau foarte puțini creştini ortodocşi 'învechiți' sau cu 'minte strâmtorată', care mai puteau să creadă în 'adevărul neabătut' al acestui fel de povestiri. Chiar şi astăzi mai sunt unii ortodocşi care socotesc că este greu de primit aceste experiențe, credința modernă fiind atât de răspândită, că îngerii şi dracii sunt 'duhuri curate' şi că nu lucrează în asemenea chipuri materiale. Doar în urma lucrărilor drăceşti mult sporite din ultimii ani, aceste povestiri încep să pară din nou a fi cu putință.”[511]

În Cap. III, intitulat „Arătări ale îngerilor şi dracilor la ceasul morții”, Părintele Serafim a scris despre felul în care „proaspătul dispărut este de obicei întâmpinat de doi îngeri …. Menirea acestor îngeri este de a lua sufletul noului ieşit din trup, în călătoria sa în viața de dincolo. Nu este nimic nelămurit în privința lor, nici în înfățişare, nici în lucrare; având înfățişare omenească, ei apucă 'trupul uşor' al sufletului şi îl duc departe.”[512]

Cap. IV, „Experiența contemporană a 'raiului'”, a analizat experiențele creştinilor ne-ortodocşi, ale păgânilor, ale necredincioşilor şi chiar ale sinucigaşilor care pretindeau să fi intrat într-un fel de lume de rai în primele minute după moartea clinică. În concluzie, a zis, „Este limpede că trebuie să fim cu foarte mare băgare de seamă în desluşirea 'vedeniilor despre rai' care sunt văzute de muribunzi şi de oamenii 'morți' …. Cele mai multe, poate într-adevăr toate aceste experiențe, au puține lucruri care seamănă cu vedenia creştină a raiului. Aceste vedenii nu sunt duhovniceşti, ci *lumeşti*. Ele sunt atât repezi, atât de uşor dobândite, atât de obişnuite, atât de pământeşti în priveliştile lor, că nu poate exista nici o asemănare însemnată a lor cu adevăratele vedenii creştine despre rai (unele vor fi povestite mai jos) ….

Totuşi, nu se poate pune la îndoială faptul că aceste experiențe sunt neobişnuite. Multe dintre ele nu pot fi mărginite la simple halucinații, şi par să aibă loc dincolo de hotarele vieții pământeşti, aşa cum sunt înțelese în general, într-un sălaş, undeva, între viață şi moarte, aşa cum s-ar părea că sunt.”[513]

Următoarele două capitole, constând aproape integral în traducerile Părintelui Serafim din scrierile Sf. Ignatie Brianceaninov, prezintă învățătura creştină despre această sferă în care intră mai întâi sufletul după moarte. Dar pentru a înțelege această sferă, Părintele Serafim a spus, „trebuie să-l socotim întru alcătuirea firii omeneşti. Va trebui să cunoaştem firea omului înainte de căderea lui, schimbările care s-au săvârşit după cădere, şi înțelegerea pe care o are omul pentru a intra în legătură cu ființele cele duhovniceşti.”

În Cap. V, „Sălaşul din văzduh al duhurilor”, Părintele Serafim l-a citat pe Sf. Ignatie pentru a explica cum omul, fiind inițial capabil să perceapă duhurile senzorial, şi-a pierdut în general această capacitate ca rezultat al căderii. De la cădere, oamenii sunt capabili să vadă duhurile numai printr-„o subțiere a simțurilor, care se săvârşeşte în chip nedesluşit pentru om.” Prin propriile sale mijloace (prin îngăduința lui Dumnezeu, dar nu prin voia Lui), omul poate intra în comuniune cu duhurile căzute; el nu poate intra în comuniune cu îngerii decât cu voia lui Dumnezeu. „Nu este obişnuit sfinților îngeri să ia parte la ceva ce nu este după voia lui Dumnezeu, ceva ce nu este bine plăcut lui Dumnezeu.”

---

[510] Vezi Sf. Ioan Damaschin, *Prezentarea credinței ortodoxe*, II, 3, Părinții Bisericii, vol. 37 (New York, 1958), p. 205-206.

[511] Ierom. Serafim Rose, *Sufletul după moarte*, Editura Tehnopress, Iaşi, 2003, p. 45.

[512] Ibid., p. 46-47.

[513] Ibid., p. 61-62.

Nu există ceva foarte important despre perceperea senzorială a duhurilor: Sf. Ignatie scrie, „Aflarea duhurilor numau cu simțurile, fără cunoaşterea cea duhovnicească, nu aduce înțelegerea cea dreaptă a duhurilor; ea aduce numai o înțelegere a lor pe din afară. Aflarea cu simțurile poate plăsmui cu mare lesniciune socotințele cele mai greşite, şi cu adevărat, cel mai adesea, aceasta se întâmplă celor fără experiență şi celor stricați de slava deşartă şi de mărirea de sine. Cunoaşterea duhovnicească a duhurilor se dobândeşte numai de către creştinii adevărați, în vreme ce oamenilor care duc cea mai desfrânată viață, le stă în putință să le cunoască cu simțurile."[514]

Părintele Searfim a comentat, „învățătura episcopului Ignatie, scrisă cu peste o sută de ani în urmă, ar fi putut foarte bine să fie scrisă şi astăzi, prezentând cu atâta limpezime ispitele duhovniceşti ale vremurilor noastre, când 'porțile simțirii' (pentru a folosi expresia popularizată de către un lucrător în acest domeniu, Aldous Huxley) au fost deschise în oameni, într-o măsură nevisată în vremea Episcopului Ignatie."[515]

Cap. VI, „Vămile văzduhului", prezintă învățătura patristică a judecății particulare care are loc în mod obişnuit la trei zile după moarte. Despre aceasta, Sf. Ignatie a scris: „Sunt de trebuință dreapta socoteală şi dreapta judecată pentru cunoaşterea măsurii aplecării spre păcat a sufletului creştinului, pentru a hotărî ce covârşeşte în el – viața veşnică ori moartea veşnică. Dreapta judecata a lui Dumnezeu aşteaptă sufletul fiecărui creştin după ieşirea lui din trup, după cum a spus Sf. Apostol Pavel: *Şi precum este rânduit oamenilor, o dată să moară, iar după aceea să fie judecata* (Evrei 9, 27).

Pentru cercetarea sufletelor care străbat văzduhul, puterile întunericului au statornicit locuri anume de judecată şi păzitori într-o aleasă rânduială. În sălaşurile de sub rai, de la pământ până la cer, stau pururea de pază legiuni de duhuri căzute. Fiecare sălaş având cunoscători ai vreunui oarecare chip al păcatului, caută cu multă grijă păcatul acela în sufletul care ajunge în acel loc. Străjile dracilor văzduhului şi sălaşurile de judecată sunt numite în scrierile patristice *vămi*, iar duhurile care slujesc în acelea sunt numite *vameşi*."[516]

Aici Părintele Serafim, cunoscând importanța raționalistă modernă asupra sensului „literal" al textelor şi înțelegerea „realistă" sau lumească a evenimentelor descrise în Scriptură şi Viețile sfinților, trebuia să spună câteva cuvinte de avertizare. Citând din scriitorii ortodocşi străvechi şi moderni, el a arătat cum ar trebui înțeleasă învățătura despre „vămi": „Nici un om adâncit în învățătura ortodoxă nu ar spune că vămile nu sunt 'adevărate', că nu sunt *trăite* cu adevărat de suflet după moarte. Dar trebuie să nu uităm că aceste experiențe nu au loc în lumea materială învârtoşată în care trăim noi. Cu toate că există cu adevărat, atât timpul cât şi spațiul, sunt foarte deosebite de înțelegerile noastre pământeşti despre timp şi spațiu. Povestirile acestor experiențe în limbaj pământesc nu pot exprima întru totul realitatea de dincolo. Oricine citeşte în chip obişnuit literatura ortodoxă, care înfățişează cele ce se află după moarte, va cunoaşte cum să socotească cu dreptate cele duhovniceşti arătate acolo şi amănuntele întâmplătoare care se pot spune uneori în limbaj simbolic ori imaginar. Astfel, de bună seamă, nu se află 'case' ori 'căsuțe' în aer, unde să se plătească 'vamă' sau unde se află 'zapisuri' şi liste cu toate păcatele, ori 'cântare' pentru măsurarea faptelor celor bune, şi nici 'aur' cu care să se plătească 'datoriile' – în toate aceste împrejurări, trebuie să înțelegem cu dreptate că aceste privelişti sunt folosite ca mijloace vii şi pilduitoare pentru a arăta cele ce trebuie să rabde sufletul în ceasul acela (al morții nota trad.)."[517]
Iată cum l-a îndrumat un înger pe Sf. Macarie din Alexandria când acesta începuse să-i

[514] Ibid., p. 70.
[515] Ibid., p. 74.
[516] Ibid., p. 77. Traducere din Episcopul Ignatie Brianceaninov, Sochinenii [Opere], vol. 3, p. 136.
[517] Ibid., p. 80.

povestească despre vămi: „Primeşte lucrurile pământeşti aici ca fiind arătările cele mai palide ale lucrurilor cereşti."

În Cap. VII, Părintele Serafim a analizat experienţele „în afara trupului", descrise în literatura ocultă modernă şi cea a strămoşilor – *Cartea tibetană a morţilor* şi scrierile teosofiei, Emanuel Swedenborg şi Robert Monroe – şi le-a relatat într-un mod uimitor faţă de ceea ce spusese deja despre experienţele de „după-moarte" descrise de către autorii ştiinţifici contemporani. Aceste experienţe de „după-moarte", a zis el, „sunt în întregime şi în chip firesc, experienţe 'în afara trupului', lucru foarte cunoscut mai ales în literatura ocultă, experienţe care în ultimii ani li se întâmplă din ce în ce mai des oamenilor obişnuiţi care nu sunt deloc adânciţi în ocultism. Cu toate acestea, aceste experienţe nu ne spun aproape nimic despre cele ce se întâmplă cu sufletul după moarte, în afară de faptul că este viu şi conştient.

Sălaşul în care intră sufletul îndată ce iese din trup şi începe să piardă legătura cu ceea ce noi cunoaştem ca 'realitate materială' (fie după moarte, fie într-o experienţă obişnuită 'în afara trupului'), nu este nici raiul, nici iadul, ci un sălaş nevăzut, aproape de pământ, care se numeşte în chip felurit: 'după moarte' sau 'planul Bardo' (*Cartea tibatană a morţilor*), 'lumea spiritelor' (Swedenborg şi spiritismul), 'planul astral' (teosofie şi ocultism), 'locul de lucrare II' (Monroe) – sau, în limbaj ortodox, lumea văzduhului de sub ceruri unde sălăşluiesc duhurile cele căzute şi sunt lesne-lucrătoare în înşelarea oamenilor care să-i ducă la osândire. Aceasta nu este 'lumea cealaltă' care îl aşteaptă pe om după moarte, ci doar partea nevăzută a *acestei* lumi, prin care trebuie să treacă omul pentru a ajunge cu adevărat în lumea 'cealaltă' a raiului sau a iadului. Pentru cei care au murit cu adevărat, şi care sunt călăuziţi de îngeri din viaţa pământească, acesta este sălaşul unde începe judecata particulară, la 'vămile văzduhului', unde duhurile văzduhului îşi descoperă firea lor cea adevărată şi vrăjmăşia lor faţă de oameni; pentru toţi ceilalţi, acesta este un sălaş al înşelării drăceşti, care se află întru iscusinţa aceloraşi duhuri.

Fiinţele cu care se ia legătura în acest sălaş sunt întotdeauna (sau aproape întotdeauna) draci, fie că sunt chemaţi prin mediumuri sau alte practici oculte, fie că se întâlnesc în experienţe 'în afara-trupului'. Aceia nu sunt îngeri, căci ei sălăşluiesc în rai, iar în acest sălaş se află numai în trecere, ca vestitori ai lui Dumnezeu. Nu sunt suflete ale morţilor, căci acelea sălăşluiesc în rai sau în iad şi prin acest sălaş sunt doar în trecere, îndată după moarte, în calea lor către judecata pentru faptele lor din această viaţă ….

Se poate pune întrebarea: Ce este cu simţămintele de 'pace' şi 'desfătare' care par să se vădească aproape întotdeauna în starea din 'afara trupului'? Ce este cu vederea 'luminii' pe care o văd atât de mulţi? Sunt şi acestea numai înşelări?

Poate, într-un fel, aceste experienţe sunt 'fireşti' pentru suflet, atunci când acesta iese din trup. În această lume căzută, trupurile noastre materiale sunt trupuri ale durerii, stricăciunii şi morţii. Când iese din acest trup, sufletul se află de îndată într-o stare mai 'firească' pentru el, mai aproape de starea pe care Dumnezeu o plănuieşte pentru el: căci 'trupul duhovnicesc' înviat, cu care va vieţui omul în Împărăţia cerului este mai asemenea cu sufletul decât cu trupul pe care îl cunoaştem pe pământ .... În acest sens, 'pacea' şi 'desfătarea' experienţei în 'afara-trupului' pot fi socotite adevărate iar nu o înşelare. Cu toate acestea, înşelarea pătrunde în clipa în care omul începe să socotească aceste simţăminte 'fireşti' ca pe ceva 'spiritual' – ca şi cum această pace a împăcării cu Dumnezeu şi 'desfătarea' ar fi adevărata dezmierdare duhovnicească a raiului. De fapt, oamenii socotesc în felul acesta experienţele lor 'în afara trupului' şi pe cele de 'după moarte', din pricina lipsei lor de experienţă duhovnicească adevărată şi a lipsei de cunoaştere."[518]

[518] Ibid., p. 120-122.

Părintele Serafim arăta aici din nou, ceea ce scrisese cu mulți ani în urmă pentru *Împărăția omului și Împărăția lui Dumnezeu*, despre confuzia dintre „psihic" şi „duhovnicesc". Înainte de convertirea sa la ortodoxie, devenise conştient prin scrierile lui René Guénon, că aceasta era o sursă de mare înşelare în epoca noastră materialistă.

Părintele Serafim şi-a continuat discuția despre experiențele înşelătoare cu un capitol despre „Experiențele creştine adevărate ale raiului". Pornind cu înțelegerea patristică a „localizării raiului şi iadului", a scris: „Raiul este cu adevărat un loc, şi acesta este cu adevărat *sus* din oricare loc de pe pământ, iar iadul este cu adevărat *jos*, în măruntaiele pământului; dar aceste locuri şi locuitorii lor nu pot fi văzuți de oameni până când ochii lor duhovniceşti nu sunt deschişi, după cum am văzut mai înainte, cu privire la sălaşul din văzduh. Mai mult, aceste locuri nu se află între 'hotarele' sistemului nostru spațio-temporal: un avion de pasageri nu trece 'în chip nevăzut' prin rai, nici un satelit pământesc prin cel de-al treilea cer, nici sufletele nu pot să aştepte în iad până la Judecata de Apoi, ca să fie pregătite să ajungă pe pământ. Ele nu se află *acolo*, ci într-un loc de un *fel* deosebit, care începe chiar aici, dar se întinde într-o altă direcție."[519] Această chestiune este foarte fascinantă în concepția teoriei ştiințifice moderne că există mult mai multe dimensiuni ale realității față de cele trei care sunt cunoscute în mod obişnuit. Părintele Serafim arăta: „Oamenii de ştiință moderni au ajuns să recunoască faptul că ei nu mai sunt siguri de natura de bază a materiei şi de hotarele ei, şi nici unde se sfârşeşte aceasta şi unde începe realitatea 'transcedentală'."

Părintele Serafim a spus cum numeroase întâmplări din Viețile sfinților arată că acest fel diferit de sălaş „pătrunde" spațiul „obişnuit" al acestei lumi. Citând relatări din experiențele adevărate ale raiului din Viețile sfinților, el a văzut anumite caracteristici comune: „Este un urcuş; sufletul este purtat de îngeri; este întâmpinat şi primit în rândul locuitorilor raiului." Din alte relatări: „Se mai adaugă şi alte însuşiri însemnate la această experiență: strălucirea luminii cerului; prezența nevăzută a Domnului, al Cărui glas se aude; închinarea sfântului şi frica înaintea Domnului; şi o simțire limpede a harului dumnezeiesc, într-o mireasmă de nepovestit. Mai mult, se spune că mulțimile de 'oameni' întâlniți în cer sunt (pe lângă îngerii care călăuzesc sufletele) sufletele mucenicilor şi ale sfinților bărbați."[520]

Comparând astfel de relatări cu literatura contemporană „după-moarte", Părintele Serafim a observat între ele unele diferențe esențiale. Diferența cea mai uimitoare constă în aceea că experiențele adevărate ale raiului, „sufletul este *întotdeauna* călăuzit spre rai de către unul sau mai mulți îngeri, şi niciodată nu 'hoinăreşte' prin el, nici nu merge după voia lui ori după puterea pricinuitoare …. În experiențele de astăzi, sufletului i se oferă cel mai adesea alegerea de a rămâne în 'rai' sau de a se întoarce pe pământ; pe când experiența adevărată a raiului nu se petrece prin alegerea omului, ci numai la porunca lui Dumnezeu, împlinită prin îngerii Săi. Experiența obişnuită a raiului 'în afara-trupului' din zilele noastre nu are nevoie de nici o călăuză, căci aceasta are loc *chiar aici*, în aer, deasupra noastră, încă în *această lume*; în vreme ce îngerii călăuzitori sunt de trebuință, dacă experiența are loc *în afara* acestei lumi, într-o lume de un chip deosebit, unde sufletul nostru nu poate merge de unul singur. (Asta nu înseamnă că dracii nu se pot preface şi în 'îngeri călăuzitori', dar ei rareori par să facă aceasta în experiențele de astăzi.)"[521]

Dacă experiențele „după-moarte" de astăzi, în care este reanimată o persoană după o perioadă foarte scurtă de „moarte clinică", se pot identifica mai degrabă cu stările „în afara-trupului" oculte decât cu experiențele adevărate ale raiului, ce înseamnă ele pentru lumea contemporană? În Cap. IX, dedicat exclusiv acestei probleme, Părintele Serafim a scris: „Această creştere însemnată a experiențelor din 'cealaltă

---

519 Ibid., p. 135.
520 Ibid., p.138-140.
521 Ibid., p. 145-146.

lume' de astăzi, este, fără îndoială, unul dintre semnele apropierii sfârşitului acestei lumi. Sf. Grigorie cel Mare, după ce a istorisit felurite vedenii şi experiențe ale vieții după moarte în *Dialogури*le lui, a văzut că 'lumea duhurilor se apropie de noi, arătându-se prin vedenii şi descoperiri .... Fiindcă lumea actuală se apropie de sfârşit, lumea cea veşnică se arată mai aproape .... Sfârşitul lumii se uneşte cu începutul vieții veşnice' (*Dialoguri* IV, 43, p. 251).

Cu toate astea, Sf. Grigorie adaugă faptul că prin aceste vedenii şi descoperiri (care sunt cu mult mai obişnuite în vremea noastră decât pe vremea lui), vedem şi acum adevărurile vieții viitoare în chip nedesăvârşit, fiindcă lumina este încă 'slabă şi ştearsă, ca lumina soarelui în primele ore ale dimineții, înaintea zorilor'. Cât de adevărat este acest lucru despre experiențele de 'după-moarte' de astăzi! Niciodată înainte, nu i s-au dat omenirii mărturii atât de uimitoare şi limpezi – sau cel puțin 'idei' – că există o altă lume, că viața nu se sfârşeşte odată cu moartea trupului, că există un suflet care rămâne viu *după* moarte. Pentru o persoană cu o înțelegere limpede a învățăturii creştine, experiențele de 'după-moarte' de astăzi pot fi doar o adeverire uimitoare a învățăturii creştine despre starea sufletului îndată după moarte; iar experinețele oculte de astăzi pot numai să adeverească existența şi firea sălaşului din văzduh al duhurilor căzute."[522]

În Cap. X, ultimul al acestei cărți, Părintele Serafim a prezentat un sumar al învățăturii ortodoxe despre soarta sufletului după moarte, care constă într-un articol al Arhiepiscopului Ioan, în care Părintele Serafim a introdus secțiuni explicative, comentarii şi comparații, împreună cu citate din diferiți sfinți părinți. S-a explicat aici în amănunt cum vedenia duhovnicească a muribundului începe adesea înainte de moarte; cum sufletul întâlneşte duhuri după moarte şi se apropie de cele care sunt mai asemănătoare cu el; cum sufletul rămâne de obicei aproape de pământ timp de două zile, înainte de a se deplasa în alte sfere; cum în ziua a treia, în timp ce trece prin 'vămile' văzduhului are loc judecata particulară; cum este condus apoi de către îngeri prin rai şi prin iad; cum, de obicei în cea de a patruzecea zi este trimis în locul unde va aştepta Învierea; şi în sfârşit, cum, într-o bună zi va ajunge la Judecata de Apoi, când toată această lume bolnavă se va sfârşi, Împărăția cerurilor cea veşnică se va ivi şi toate sufletele morților se vor uni cu trupurile lor înviate.

CÂND se publica în serial, *Sufletul după moarte* a stârnit răspunsuri ample din partea cititorilor ortodocşi. Unii au trimis propriile relatări ale experiențelor după moarte la care participaseră sau le auziseră la prima mână. Părintele Serafim a publicat câteva dintre ele, probabil cele mai interesante pe care le primise de la un episcop din Grecia. Episcopul auzise de curând mărturisirea unei femei în vârstă, care în tinerețe murise în timpul unui avort, fără să se pocăiască. Întrucât femeia fusese constrânsă de către părinții ei să facă acest păcat, i s-a acordat o a doua şansă, să se întoarcă la viață şi să se pocăiască. Ea murise peste noapte înainte de a reînvia miraculos în coşciugul ei; descrierea ei este în deplină armonie cu învățătura patristică pe care o prezentase Părintele Serafim.

Răspunsul ortodox la cartea Părintelui Serafim a fost realmente de 100% pozitiv. Helen Kontzevici, asumându-şi autoritatea patristică, a afirmat: „Cartea este remarcabilă. Este teologică clasică. Această carte ar trebui folosită ca manual în instituțiile teologice academice. Mă bucur pentru ea foarte mult**.**

Totuşi, a fost o excepție la acest răspuns pozitiv – o excepție care-i arăta Părintelui Serafim cât de necesară fusese cartea lui. Când se publica *Sufletul după moarte* în serial, editorul unei reviste ortodoxe din Alaska, *The Tlingit Herald*, a început să publice articole care să atace învățătura de acolo. Părintele Serafim a scris: „Aceste

[522] Ibid., p. 166.

atacuri nu erau îndreptate numai împotriva învățăturii din această carte, ci şi împotriva învățăturii arătate în publicațiile Mânăstirii Sf. Treime din Jordanville … împotriva predicii Arhiepiscopului Ioan Maximovici, împotriva 'Vieții după moarte', care a apărut în *Cuvântul ortodox*, nr. 4, 1971 şi este retipărită mai sus, în Cap. X al acestei cărți; împotriva întregii învățături a Episcopului Ignatie Brianceaninov, care a însuflețit această carte; şi în general, împotriva învățăturii care a fost înfățişată în atât de multe izvoare ortodoxe din ultimele câteva veacuri şi exprimă cucernicia vie a credinței ortodoxe chiar şi în zilele noastre."

Considerând izvoarele ortodoxe tradiționale ca „literatură fantastică şi înşelare duhovnicească", criticul Părintelui Serafim a reinterpretat radical textele patristice şi a emis teorii proprii care se contraziceau. Părintele Serafim scria într-o anexă pentru cartea sa, intitulată „Răspuns unei critici" (fără nume): „Criticul se opune atât de mult lucrărilor sufletului din lumea cealaltă, mai ales după moarte, aşa cum se arată în multe Vieți ale sfinților, că sfârşeşte prin a emite o întreagă doctrină despre 'odihna' sufletului sau 'somnul' care este după moarte – un procedeu care arată că aceste lucrări sunt pur şi simplu cu neputință! El spune: 'Aşa cum se înțelege în ortodoxie, la moarte, sufletul este ținut pentru a i se hotărî o stare de odihnă prin lucrarea voii lui Dumnezeu, şi intră într-o stare de nelucrare, un fel de somn în care nu lucrează, nu aude, nu vede.'

Chiar printre heterodocşi, o asemenea doctrină a 'sufletului adormit' se găseşte numai la câteva secte care se află departe de creştinismul istoric (martorii lui Iehova, adventiştii de ziua a şaptea); de aceea, ne miră să găsim că se spune aici foarte hotărât *ortodox*! …

Cercetând viețile părinților, va fi puțin eficient să aducem 'împotriviri' acestei doctrine, căci aceasta a fost rareori socotită cu dreptate şi adâncime în Biserică, ca să fie nevoie de vreo împotrivire. În Cap. X al acestei cărți, am spus învățătura Sfântului Ambrozie, după care sufletul este 'mai lucrător' când este slobozit din trup după moarte, afirmația Sfântului Avva Dorotei, că sufletul 'îşi aduce aminte de toate la ieşirea din acest trup mai limpede şi mai desluşit, odată ce este scăpat din deşertăciunea trupuluii', şi învățătura Sfântului Ioan Casian că sufletul 'se face mai viu' după moarte; şi se mai pot afla afirmații asemănătoare la mulți părinți. Dar asemenea mențiónări sunt numai o mică parte a mărturiilor ortodoxe care neagă teoria 'sufletului care doarme'. Toată evlavia şi practica ortodoxă a rugăciunii pentru morți presupune, de bună seamă, faptul că sufletele sunt 'treze' în lumea cealaltă şi că soarta lor se poate schimba; chemarea ortodoxă către sfinți în rugăciune şi răspunsul sfinților la această rugăciune, este de neconceput fără lucrarea conştientă a sfinților din cer; literatură ortodoxă bogată despre lucrările sfinților după moarte nu poate fi aruncată pur şi simplu şi socotită 'fabule'. Dacă criticul are dreptate, atunci, de bună seamă, că Biserica a 'greşit' vreme de câteva veacuri."[523]

Cea mai mare mânie a criticului se îndreaptă împotriva învățăturii ascetice ortodoxe despre vămile drăceşti pe care le întâlneşte sufletul după moarte „şi se bănuieşte că acesta vrea să înlăture cu totul conceptul despre ele, ceea ce l-a dus la o teorie contradictorie aşa cum este aceea a 'sufletului care doarme'". Criticul a încercat să ridiculizeze şi să-şi bată joc de învățătura despre vămi, prezentând-o într-o manieră foarte strictă, a acestei lumi şi apoi alungând-o ca fiind „halucinație", produsul „cultelor astrologiei orientale". Totuşi, Părintele Serafim a arătat: „Este limpede pentru toți în afară de copiii cei mici, că numele de 'vămi' nu trebuie înțeles în chip neabătut …. Cu toate astea, relatările nu sunt nici 'alegorice' nici 'fabule', ci relatări simple ale experiențelor personale, făcute în limbajul cel mai potrivit pentru povestitor. Dacă descrierile vămilor par unora că sunt prea 'vii', probabil că spun asta pentru că nu sunt conştienți de adevărata fire a războiului nevăzut purtat în timpul acestei vieți. Acum

[523] Ibid., p. 229-230.

suntem mereu împresuraţi de ispitele şi lovirile drăceşti, dar ochii noştri duhovniceşti sunt închişi, şi vedem numai *urmările* lucrărilor lor – păcatele în care cădem, patimile care cresc în noi. Dar după moarte, ochii sufletului sunt deschişi spre realitatea duhovnicească şi văd (de obicei pentru prima oară) adevăratele fiinţe care ne-au lovit de-a lungul vieţii.

În toate istorisirile ortodoxe despre vămi nu se găseşte nici un fel de păgânism, nici un fel de ocultism, nici un fel de 'astrologie orientală', nici un fel de 'purgatoriu'. Mai degrabă, aceste vămi ne învață despre răspunderea fiecărui om pentru păcatele sale, despre faptul că la moarte este o încheiere a socotelii biruinţei sau înfrângerii în războiul împotriva păcatului (Judecata particulară), şi că dracii care l-au ispitit toată viaţa, vin cu cea din urmă lovitură a lor, la sfârşitul vieţii omului, dar au putere numai asupra acelora care nu au luptat destul în războiului nevăzut din această viaţă.

Cât priveşte formele literare în care sunt exprimate, vămile se află şi în sfintele slujbe ale Bisericii (poezia Bisericii), în scrierile ascetice ale părinţilor şi în Vieţile sfinţilor. Nici un credincios ortodox nu înţelege nici unul dintre aceste texte cuvânt cu cuvânt, aşa cum le înţelege criticul, ci le înţelege cu evlavie şi cu frică de Dumnezeu, căutând profit duhovnicesc. Oricare părinte duhovnicesc care a încercat să-şi înveţe fiii duhovniceşti întru vechea tradiţie a evlaviei ortodoxe, poate mărturisi înţelesul folositor al izvoarelor ortodoxe care vorbesc despre vămi."[524]

Părintele Serafim a arătat cum înaintaşii lui în credinţă şi ai Părintelui Gherman transmiseseră învăţătura despre vămi. Părintele Adrian, de exemplu, în timpul sfintei spovedanii obişnuia să-şi cerceteze fiii duhovniceşti întrebându-i de păcatele celor douăzeci de vămi, îndemnându-i să-şi cerceteze conştiinţa la fiecare pas. Părintele Gherman îşi amintea că învăţase mult din aceasta despre natura păcatelor, incluzând păcatele subtile despre care altfel nu ar fi ştiut. De pildă, când curăţea conştiinţa oamenilor la „vama" furtişagurilor, Părintele Adrian atrăgea atenţia că acest păcat însemna nu numai furtul de obiecte, ci şi luarea ideilor de la alţii şi însuşirea lor ca şi cum ar fi proprii.

Părintele Serafim a mai amintit că Episcopul Sava vorbise despre vămi în timpul înmormântării Arhiepiscopului Ioan: „Toţi cei ce erau de faţă au simţit că iau parte la înmormântarea unui sfânt. Mâhnirea la plecarea lui a fost înăbuşită de bucuria dobândirii unui nou mijlocitor ceresc. Şi încă câţiva dintre ierarhii care erau de faţă, mai ales Episcopul Sava de Edmonton, au însufleţit cea mai înflăcărată rugăciune a oamenilor, pomenind de 'vămile înfricoşătoare' prin care trebuia să treacă chiar şi acest om sfânt, această minune a harului lui Dumnezeu din vremurile noastre. Nimeni din cei care erau de faţă nu a socotit că numai rugăciunile noastre singure l-au scăpat de 'încercările' dracilor, şi nimeni nu s-a gândit în mintea sa să schimbe 'vămile' cu nişte 'case' în cer; ci aceste rugăciuni insufleţeau evlavia înflăcărată a credincioşilor, şi fără îndoială, aceasta l-a ajutat să treacă prin aceste vămi. Viaţa omului sfânt cu fapte bune şi milostenii, mijlocirea sfinţilor pe care el i-a slăvit pe pământ, rugăciunea credincioşilor care era, cu adevărat, o altă roadă a dragostei lui pentru ei – fără îndoială toate astea, într-un chip numai de Dumnezeu ştiut, şi pe care nu trebuie să-l iscodim, l-au ajutat să biruiască lovirile duhurilor celor întunecate ale văzduhului. Când Episcopul Sava a făcut o călătorie la San Francisco, ca să fie de faţă la parastasul de patruzeci de zile de la adormirea Arhiepiscopului Ioan, a spus credincioşilor: 'Am venit să mă rog împreună cu voi pentru odihna sufletului său, în cea de a patruzecea zi, în această zi mare şi hotărâtoare, ziua când se hotărăşte locul unde se va sălăşlui sufletul său până la Judecata lui Dumnezeu cea de obşte şi înfricoşătoare' – el însufleţea iarăşi rugăciunea credincioşilor, amintind de credinţa învăţăturii ortodoxe despre viaţa după moarte. Creştinii ortodocşi aud rareori asemenea lucruri în zilele noastre, şi de aceea trebuie să

[524] Ibid., p. 234-235.

păstrăm cu sfinţenie legătura pe care o mai avem cu asemenea reprezentanţi ai tradiţiei ascetice ortodoxe."[525]

Pe lângă sublinierea peste măsură de raţională, modernă a sensului „literal" al textelor duhovniceşti, Părintele Serafim a surprins un motiv mai adânc pentru care astăzi oamenii (inclusiv cei care vorbesc tot timpul despre „spiritualitatea" ortodoxă) ar fi înclinaţi să cerceteze sau să reinterpreteze învăţătura ortodoxă despre viaţa de dincolo: „Învăţătura ortodoxă despre viaţa după moarte este destul de aspră şi cere din partea noastră un răspuns foarte cinstit, plin de frica de Dumnezeu. Dar oamenii de astăzi sunt foarte răsfăţaţi şi egoişti, şi mai degrabă nu vor să audă de asemenea adevăruri aspre ca judecata şi răspunderea pentru păcate. Omul se poate simţi mult mai 'liniştit' cu o teorie însufleţitoare ca 'isihasmul', care spune că Dumnezeu nu este 'cu adevărat' atât de aspru cum L-a înfăţişat tradiţia ascetică ortodoxă, că 'într-adevăr' nu trebuie să ne fie frică de moarte şi de judecata care va veni, că numai dacă ne ocupăm cu idei spirituale însufleţite ca cele din *Filocalia* (socotind că sunt doar nişte 'alegorii' toate textele despre vămi),[526] vom fi 'mântuiţi' ….

Adevărata învăţătură ortodoxă despre viaţa după moarte, pe de altă parte, îl umple pe om tocmai cu frica de Dumnezeu şi însuflarea de a lupta pentru Împărăţia cerului, împotriva tuturor vrăjmaşilor nevăzuţi care ne împiedică pe cale. Toţi creştinii ortodocşi sunt chemaţi la această luptă, şi este mare nedreptate pentru ei să se împuţineze învăţătura ortodoxă, pentru ca să se simtă mai 'liniştiţi'. Să citească fiecare om textele ortodoxe care sunt potrivite treptei duhovniceşti pe care se află acum; dar să nu-i spună nimeni că poate socoti ca 'fabule' textele pe care le poate găsi ca 'neliniştitoare'. Modele şi părerile care sunt printre oameni se pot schimba, dar tradiţia ortodoxă rămâne pururea neschimbată, oricât de puţini sunt cei care o urmează. Fie ca noi să fim veşnic copiii ei credincioşi!"[527]

CRITICAREA cărţii Părintelui Serafim nu venise de la aşa-numiţii gânditori ortodocşi „liberali" (care chiar dacă considerau tradiţia ascetică ortodoxă despre viaţa după moarte greu de acceptat, erau scolastici destul de inteligenţi ca să nu pună la îndoială mărturia pentru aceasta în patristică şi textele liturgice), ci de la „reformatorii de dreapta". *The Tlingit Herald*, unde apăruseră articolele criticului, era publicată de o eparhie a unei grupări super-corecte. Părintele Serafim a înţeles că această grupare nu era foarte diferită de Arhiepiscopia greacă din America, de unde veniseră iniţial preoţii eparhiei; şi astfel, aceste idei despre viaţa după moarte ţineau mai mult de acel mediu decât de tradiţia ascetică ortodoxă. Dar chiar şi preoţii super-corecţi erau destul de inteligenţi ca să nu atace tradiţia ascetică în mod public; şi de aceea l-au lăsat pe naivul critic să-şi asume riscul pentru ele. După cum unul dintre aceşti preoţi, şi anume „criticul" a fost doar „omul-de-la-mijloc", faţă de Părintele Serafim, care a luat ideile altora şi le-a exprimat în felul său propriu. Părintele Serafim a scris într-o scrisoare, „Cred că el este ca un 'barometru' al opiniilor aripii 'greceşti convertite'. Unele lucruri pe care le *credeau* Părintele Tarasie, Părintele Mardarie şi alţii care nu *spuneau* aceasta decât în interiorul 'partidei' lor, [criticul] însă vorbeşte ca să audă toţi." Criticul a mers atât de departe cu ridiculizarea, nu numai cu învăţătura despre „vămi", ci chiar şi întreaga practică ortodoxă de rugăciune pentru morţi. În final el a fost mustrat de către episcopii ortodocşi pentru răspândirea lucrurilor contrare Bisericii.

---

[525] Ibid., p. 243-244.

[526] Părintele Serafim a arătat în Cap. „Răspuns unui critic", câţiva sfinţi părinţi din *Filocalia* vorbesc despre vămi, inclusiv Sf. Isihie Preotul, Sf. Diadoh al Foticeii, Sf. Ioan Carpatul, Sf. Avva Dorotei de Gaza, Sf. Teognost şi Sf. Petru Damaschin, p. 249.

[527] Ierom. Serafim Rose, *Sufletul după moarte*, Editura Tehnopress, Iaşi, 2003, p. 249.

După ce a fost publicat „Răspunsul unei critici" în *Cuvântul ortodox*, criticul s-a răzbunat cu o „Scrisoare deschisă" de 37 de pagini, către Părintele Serafim, acuzându-l în mod repetat de „înşelare" deliberată a cititorilor săi şi spunând că atât el cât şi Sf. Ignatie Brianceaninov încercaseră să denatureze Scripturile: „Episcopul Ignatie nu a acceptat învăţătura Scripturilor şi a Bisericii … şi în mod evident, nici tu."

Părintele Serafim nu a avut nici un interes să răspundă acestei „Scrisori deschise" şi să intre astfel într-o dezbatere publică cu acest critic. El a scris, „Toată polemica lui faţă de problemele Bisericii ne este profund dezagreabilă – întrucât, sunt sigur, este îndreptată aproape împotriva întregului cler din Biserica noastră …. Trebuie să spun că în ceea ce mă priveşte, deşi îmi dau seama că articolele [criticului] au fost prilejuite de articolele mele (vor purta în carte semnătura mea), eu nu privesc această 'dezbatere' ca pe una personală în esenţă. Pentru că nu a fost o 'dezbatere' reală, căci întregul atac vine din partea lui; şi apoi, atacul nu este în fapt împotriva mea, întrucât partea esenţială a articolului meu este o redare a învăţăturii Arhiepiscopului Ioan Maximovici, Episcopului Ignatie Brianceaninov, Episcopului Teofan Zăvorâtul, etc. – ci un atac împotriva învăţăturii însăşi."

Astfel, în afară de „Răspuns", Părintele Serafim nu a mai publicat nimic ca răspuns la atacurile primite. Acest „Răspuns" s-a dovedit a fi un document foarte preţios, atât de plin de mărturii din sfinţii părinţi, Vieţile sfinţilor şi slujbele Bisericii despre starea sufletului după moarte, încât credinciosul ortodox se poate bucura că nu a fost fără proteste cartea Părintelui Serafim. El a apreciat: „Poate că este o parte 'pozitivă' a articolelor [criticului] întrucât au determinat prezentarea învăţăturii ortodoxe cu claritate maximă, menţionând orice denaturări posibile." Articolele criticului l-au mai determinat pe Părintele Mihail Pomazanski să scrie un articol valoros despre învăţătura patristică despre vămi, care a fost publicat în rusă şi engleză.[528]

SUFLETUL DUPĂ MOARTE a fost publicat prima dată în volum în 1980. Un aspect unic al acestei cărţi este felul în care Părintele Serafim poate să deosebească experienţele revelate în mod natural şi în mod divin; adică, între acele experienţe pe care Dumnezeu le *îngăduie* oamenilor în planul „astral" sau „Bardo" lângă acest pământ şi acelea pe care El *voieşte* ca oamenii să le aibă despre realităţile raiului şi iadului care sunt cu adevărat ale altei lumi. Numai un om cu o minte ca cea a sfinţilor părinţi ar fi putut evalua grămada confuză de literatură „după-moarte" atât de clar, în lumina vechii învăţături creştine. Prezentarea Părintelui Serafim se dovedeşte convingătoare pentru cititorul iubitor de adevăr pentru că nu este omenească ci dumnezeiască, reflectând o învăţătură care nu este a lui şi nici ceea ce el sau alţii ar „dori" să audă. Citind învăţătura iluminată-de-Dumnezeu a sfinţilor părinţi despre viaţa viitoare este ca şi cum am citi învăţătura lor despre Facerea: începe să se deschidă un domeniu cu totul mistic. Este un domeniu cu mult dincolo de experienţă, nu numai în ceea ce priveşte cercetările ştiinţifice, ci şi ocultiştii avansaţi care au făcut nenumărate călătorii în „afara trupului". Ocultistul se încrede în sine şi (adesea fără să ştie) în puterile demonice; în timp ce misticul creştin este călăuzit şi informat de Dumnezeul cel nemăsurat Care a dat viaţă atât lumii văzute cât şi celei nevăzute.

Totuşi, cel mai important aspect al cărţii Părintelui Serafim, este impresia puternică pe care o face asupra sufletului omului. El scria: „Experienţele adevărate sau vedeniile vieţii după moarte au în general efectul de a impresiona până în profunzimea fiinţei omeneşti, şi (dacă omul nu duce o viaţă profund creştină) de a-şi schimba întreaga viaţă în scopul de a se pregăti pentru viaţa ce va să vină." Nemicşorând de loc învăţătura şi experienţa Bisericii Ortodoxe ca să facă pe plac mentalităţii moderne a răsfăţării de sine, Părintele Serafim a creat prin scrierile sale acelaşi efect asupra

[528] *Pravoslavnaya Rus* [Rusia ortodoxă], 1979, nr. 7; traducerea în lb. în *Nicodim*, vara, 1979.

oamenilor. De la moartea sa, mii de oameni s-au schimbat pentru totdeauna datorită adevărului curat care se află în cartea sa, fiind insuflaţi nu numai să se căiască şi să se lupte în războiul nevăzut, ci şi să se roage mai înfocat pentru morţi. Următoarea relatare a fost trimisă la Mânăstirea Sf. Gherman în august 1991 de către un medic veterinar ortodox grec. Printre altele, povestea acestei femei desluşeşte starea sufletului Părintelui Serafim după moarte:

> Am cumpărat cartea *Sufletul după moarte* a Părintelui Serafim Rose de la Epiphany Book Service. Din clipa când am început să citesc această carte, nu am putut să o las din mână. Era pentru mine izvorul de apă rece de care mintea şi sufletul meu erau atât de însetate de profunzimea tainelor ortodoxiei. Am citit cartea cu nesaţ şi am mulţumit lui Dumnezeu că mi-a îngăduit să aflu adevărul. Adevărul pe care ar trebui să-l ştie fiecare creştin ortodox, despre viaţa după moarte. Un adevăr pe care propria mea Biserică Ortodoxă (din America) refuză să îl prezinte.[529]
>
> Aproape toată săptămâna aceea am petrecut-o citind şi simţindu-mi inima bătând cu putere şi era plină de o bucurie cerească, doar pentru că ştiam, în sfârşit, adevărul. I-am spus soţului meu, David, că acum ştiam cum să fim de folos morţilor noştri dragi după moarte. Soţul meu aştepta cu nerăbdare să termin cartea ca să o poată citi şi el. Când am terminat de citit cartea, i-am spus soţului meu că, indiferent unde în lume se află Părintele Serafim, trebuie să mergem să-l găsim, să vorbim cu el şi să ne binecuvinteze.
>
> Am scris o scrisoare către Părintele Serafim Rose, la Mânăstirea din Platina, dar mi-a răspuns stareţul Gherman, spunându-mi că Părintele Serafim se află la Domnul. El ne-a trimis o broşură a pelerinajului şi cursului teologic care urma să aibă loc în august la mânăstire, şi aşa, cu inimile grele, am mers să vizităm mormântul Părintelui Serafim şi să aflăm mai multe despre dânsul. Am stat acolo întreaga săptămână a pelerinajului şi ceea ce am trăit noi în timpul acelei săptămâni a fost bucurie duhovnicească, iubirea lui Dumnezeu şi o viziune a cerului. Aceasta era cealaltă lume pentru care se luptau asceţii şi sfinţii de-a lungul istoriei şi noi am fost binecuvântaţi să fim acolo pentru a trăi această stare minunată. De când am aflat că Părintele Serafim murise din cauza unei boli de coagulare a sângelui, am ştiut în inima mea că ar fi putut fi ajutat cu mult mai mult prin homeopatie şi alte terapii naturiste, decât prin medicina tradiţională, care i s-a oferit. M-am întristat că nu ar fi trebuit să moară tocmai când ajunsese la desăvârşirea duhovniciei sale, în special când noi aveam atât de mare nevoie de el şi el sensibilizase atât de multe inimi. Aveam nevoie de el cu disperare aici, pe pământ.
>
> În cea de a doua noapte a pelerinajului, l-am văzut pe Părintele Serafim Rose într-un vis. A venit spre mine, purtând rasă neagră, arătând foarte smerit şi ţinându-şi mâinile strânse, în faţă. Faţa sa radia linişte şi preocupare adâncă. De îndată ce l-am văzut, am zis:
>
> - Părinte Serafim, am vrut atât de mult să te ajut; nu trebuia să mori; de ce nu m-ai aşteptat să te ajut? Ştiu că te-aş fi putut ajuta prin terapia naturistă … Te-ar fi salvat, ştiu asta! Inima mea era bolnavă şi glasul meu către el plângea cu disperare.
>
> S-a uitat la mine cu dragoste şi har iertător şi mi-a spus:

[529] Dat fiind că Părintele Serafim a scris cartea, scriitorul bisericesc grec Constantin Cavarnos a scris un tratat, *Viaţa viitoare potrivit învăţăturii ortodoxe* (publicată în limba greacă, în Atena, 1984 şi în limba engleză în Etna, California, 1985), care susţine învăţătura prezentată în *Sufletul după moarte*.

- Nu m-ai putea ajuta, nimic nu m-ar putea ajuta … Eu sunt acolo unde vreau să fiu acum, sunt cu Dumnezeu.

Pe când începea să dispară din fața ochilor mei, eu repetam într-una:

- Te iubim, te iubim atât de mult.

Este o bucurie să te afli acolo la mânăstire, la fiecare pelerinaj. Prezența Părintelui Serafim, esența pământească pe care a lăsat-o în urmă, se poate simți acolo, în copaci şi în întreaga frumusețe a naturii … Venirea la mânăstire ne permite să păşim în lumea REALĂ – singura lume care contează cu adevărat.

Dumnezeu să vă binecuvânteze pe toți,
Joanne Stefanatos, D.V.M.

SUFLETUL DUPĂ MOARTE şi-a epuizat acum cea de a patra ediție în limba engleză şi continuă să se ceară pretutindeni, în lumea vorbitoare de limbă engleză. Totuşi, aşa cum s-a întâmplat şi cu alte scrieri ale Părintelui Serafim, cartea a avut pe departe cel mai mare impact în Rusia, unde, după moartea Părintelui Serafim, au circulat manuscrise bătute la maşină, în diferite traduceri în limba rusă. Chiar în timp ce scria cartea, Părintele Serafim ştia că învățătura ascetică despre realitățile „severe" ale vieții de după moarte va fi primită cel mai bine în locurile unde oamenii au trăit realitățile severe ale vieții prezente. În concluzie, scrisese: „Biserica greu lovită din Rusia – probabil datorită suferințelor, cât şi a conservatorismului înnăscut – a păstrat atitudinea ortodoxă tradițională față de cealaltă lume cu mult mai bine decât alte Biserici Ortodoxe de astăzi."

În vara anului 1989, un călugăr de la Mânăstirea Sf. Gherman a făcut un pelerinaj la Mânăstirea Valaam din Rusia, unde, pe neaşteptate, a dat peste un exemplar al cărții *Sufletul după moarte*. Era prima dată când cineva din obşte mersese în Rusia (Părintele Gherman, se va reaminti, crescuse în Latvia). Pe atunci încă nu erau călugări în Valaam: fusese închisă din 1940, se distrusese şi tocmai se începuse restaurarea, fiind locuită de săteni şi muncitori restauratori. Călugărul care a fost acolo îşi aminteşte:

„De-abia mersesem vreo 90 de metri înspre mânăstirea principală, când am văzut un tânăr cu barbă îndreptându-se spre mine. Apropriindu-se, m-a întrebat tulburat:

- Eşti din Platina?

- Da, am răspuns, retrăgându-mă. A oftat cu uşurare şi fericire şi m-a sărutat de trei ori.

- Vino cu mine, a zis. În timp ce mergeam, l-am întrebat cum de ştia despre Platina.

- Avem lucrările Părintelui Serafim Rose, a zis.

A intrat cu noi pe poarta mânăstirii şi apoi s-a întors. Am intrat printr-o uşă pe care o văzusem de multe ori în fotografii, apoi am urcat câteva trepte şi am intrat într-un hol. Era întunecos şi dărăpănat; peste tot era coşcovit şi era un miros greu. Deodată a deschis o uşă şi am intrat într-o cameră curată, luminoasă ….

În cameră mai erau trei ruşi tineri. Primele cuvinte pe care le-am auzit când am intrat au fost: 'Asta este o adevărată chilie de călugări!' Irina spunea asta, o femeie – probabil de vreo douăzeci de ani – care stătea pe lângă ceea ce ar trebui să se fi numit bucătăria acestui mic sălaş. Ne-au oferit locuri să şedem şi ceai.

- Suntem foarte săraci, s-a scuzat Irina. Nu avem multe. Dar poftim nişte pâine făcută aici, la Valaam.

Am aflat că tânărul rus care ne adusese aici se numea Alexei. Ceilalți doi din cameră – un tânăr şi o tânără – au vorbit puțin, fie din timiditate, fie pentru că nu ştiau englezeşte, dar se părea că se bucurau de cele ce se întâmplau.

În timp ce Irina pregătea ceaiul, Alexei mi-a pus în față o carte, îmbrăcată frumos în piele gri. Pe copertă erau imprimate în aur cuvintele 'Sufletul după moarte' în limba rusă. O traducere rusească a cărții Părintelui Serafim! Am deschis-o şi am văzut că era scrisă la maşină. Era lucrată atât de frumos – am fost profund emoționat. Aceşti ruşi săraci nu-şi puteau permite – sau nu aveau voie – să tipărească şi să fotocopieze asemenea cărți, aşa că exemplarele scrise la maşină circulau de la unul la altul.

Mi-a venit un gând şi am scos un plic din geantă. 'Iată un fir de păr din barba Părintelui Serafim', am zis. Plănuisem să-l las pe Domeniul Sf. Gherman din Valaam, dar acum găsisem pentru el un loc mai bun. Dintr-odată fețele lor s-au luminat. Au oftat cu evlavie şi s-au strâns mai aproape, cinstind ceea ce adusesem eu ca pe moaşte sfinte. Făcându-şi cruce, l-au sărutat şi l-au pus deoparte."

Până în vara următoare, viețuia deja o obşte de călugări ruşi la Valaam. De data asta, a mers şi Părintele Gherman în pelerinaj acolo, unde a venit să vadă că se continuă cinstirea adusă Părintelui Serafim. A primit un ou de Paşti, din lemn, pictat de oameni din Valaam, reprezentând unul dintre schiturile din Valaam, avându-l în față pe Părintele Serafim.

În mai 1991, s-au publicat două fragmente din *Sufletul după moarte* într-o revistă sovietică importantă, *Ştiință şi religie*. În anii din urmă, această revistă fusese folosită ca mijloc de a compromite credința în Dumnezeu; acum era folosită pentru a aduce răspunsul clar creştin ortodox experiențelor contemporane „după-moarte" pe care ştiința nu le putea explica în chip potrivit.

În lunile următoare ale anului 1991, chiar înainte de căderea regimului sovietic din Rusia, s-a publicat în sfârşit în tiraj de masă o ediție rusească a *Sufletului după moarte*; şi de atunci au mai ieşit alte câteva ediții. Grecia ortodoxă a început şi ea să publice această carte în limba engleză: o revistă grecească publicată în Sfântul Munte introduce în mod curent în serial, capitole din această carte.

CÂND menționăm impactul *Sufletului după moarte* în lume, nu trebuie să neglijăm impactul cărții asupra sufletului Părintelui Serafim. Arhiepiscopul Ioan scrisese articolul despre viața după moarte (pe care l-a folosit Părintele Serafim pentru a rezuma învățătura ortodoxă) doar cu un an înainte de moarte. Şi acum ucenicul său, Părintele Serafim completase o carte întreagă despre acest subiect doar cu doi ani înainte de a muri. Asta a fost providența lui Dumnezeu. Se poate considera că scrierile lor despre acest subiect au slujit ca pregătire pentru intrarea lor în viața de dincolo. Ca şi oamenii care pornesc spre o țară îndepărtată care se informează cât pot de bine despre acea țară din scrierile celor care au fost acolo. Când ajung la destinație, deja ştiu multe dintre cele la care trebuie să se aştepte – deşi realitatea se dovedeşte infinit mai mare şi mai variată decât orice descriere se transmite.

Astăzi Părintele Serafim se află în acea țară îndepărtată. Şi cartea pe care a lăsat-o în urmă este jertfa lui pentru toți oamenii, pentru a-i scoate din subumanitatea contemporană, ca să-i călăuzească spre acea țară îndepărtată, împărăția cerurilor.

93
Teologia mai presus de modă

> *Propovăduirea apostolilor şi învățăturile părinților au pecetluit credința unică a Bisericii; şi purtând veşmântul adevărului țesut din teologia cea înaltă, ea, Biserica, împarte cu dreptate şi slăveşte marea taină a evlaviei.*

– Sinodul Sfinților Părinți ai Consiliilor Ecumenice

De s-ar putea să fie un timp potrivit pentru a reține cuvinte şi argumente, desigur nu-i acum momentul. În timpuri cum este cel prezent, oamenii nu ar trebui să spună nimic pentru care să fie responsabili în timp şi veşnic.
– Abraham Lincoln, 1974

În 1976, la o lună după parastasul de zece ani al Arhiepiscopului Ioan, Părintele Serafim a ținut o cuvântare fraților, despre ceea ce numea el „caracteristica principală" a teologiei Arhiepiscopului Ioan: *libertatea*. „El este foarte adâncit în tradiția ortodoxă", a zis Părintele Serafim, „şi este un izvor de adevărată teologie ortodoxă. Nu a suferit nici un fel de influențe străine şi nici nu a exagerat vreo parte a tradiției din pricina vreunei controverse …. Din scrierile lui învățăm un lucru important: ridică-te deasupra acestei lupte din teologie. Dacă iei oricare scriere a Arhiepiscopului Ioan, fie predică, fie un articol lung, vezi că *nu există nici o contradicție*. Chiar şi atunci când se 'luptă' cu cineva ca Bulgakov, şi trebuie să arate unde citează părinții în mod greşit şi unde învățătura lui nu este ortodoxă – nici acolo nu ți se pare că se războieşte, ca teologii noştri academici. Dimpotrivă, este foarte paşnic. El prezintă învățătura sigură a părinților; şi acolo unde Bulgakov se îndepărtează, el dă aceasta la iveală. Cuvintele lui conving, nu prin virtute şi argumentare logică, ci prin prezentarea învățăturii patristice din textele originale.

Unor oameni care urmează şcoli academice le place să 'arate' că altcineva se îndepărtează şi astfel 'triumfă'. Este ca lupta neterminată. Arhiepiscopul Ioan era deasupra acestora, arătând calm şi clar care este învățătura adevărată a Bisericii, fără să-l emoționeze lucrurile mărunte. Libertatea spiritului său teologic este foarte importantă pentru noi ....

Pentru Arhiepiscopul Ioan, învățătura Bisericii era, mai înainte de toate, sinodul sfinților părinți: ceva 'întemeiat pe teologia din cer'. Ea vine de la Dumnezeu; şi este o atitudine diferită față de ea; nu este pur şi simplu ceea ce citeşti în cărți. Ceea ce citeşti în cărți ajută; este bine să te informezi. Dar trebuie să ne amintim că peste aceasta există o teologie care vine din cer, de la Dumnezeu.

Aceasta îl face pe Arhiepiscopul Ioan să ne însuflețească astăzi şi este un adevărat exemplu pentru noi, ca să nu ne implicăm în lucruri mărunte, în controverse neînsemnate, ci să ne amintim că teologia este ceva ce vine de sus, de la Dumnezeu. Participând zilnic la sfintele slujbe, el folosea, mai presus de toate, acest izvor atunci când prezenta teologia. Probabil mai mult decât oricare alt teolog al timpurilor moderne, el citează slujbele Bisericii, întrucât pentru el teologia nu era doar o chestiune de lecturare a cărților şi de scriere a lor, ci era mai întâi o chestiune de însuşire a învățăturii Bisericii prin slujbe. Şi de aceea, în operele sale lipseşte atitudinea de controversă, de polemică, chiar atunci când dovedeşte ce este bine şi ce este rău.[530]

[530] Tot în anul 1976, Părintele Serafim a folosit multe idei din cuvântarea sa în articolul „Teologia ortodoxă a Arhiepiscopului Ioan Maximovici", publicat mai întâi în *Calendarul Sf. Gherman* şi mai târziu ca introducere la venerarea ortodoxă a Maicii Domnului,1978.

Părintele Serafim Rose, „Scrierile teologice ale Arhiepiscopului Ioan şi Problema influenței 'occidentale' asupra teologiei ortodoxe", *OW*, nr. 175-176 (1994), p. 146, 156-158. Transcriere a cuvântării Părintelui Serafim din 1976. Material suplimentar din introducerea Părintelui Serafim la Arhiepiscopului Ioan Maximovici, *Venerarea ortodoxă a Maicii Domnului* (SHB, 1978), p. 9-10. Ediția revizuită: *Venerarea ortodoxă a Născătoarei de Dumnezeu* (SHB, 1994), p. 14.

VORBIND despre spiritul teologic al Arhiepiscopului Ioan, desigur că Părintele Serafim descrisese exemplul pe care el însuşi se străduise să-l urmeze de-a lungul anilor. Când a văzut că ortodoxia care îi fusese încredințată era atacată, scria de obicei un singur articol pentru a o apăra, aşa cum făcuse Arhiepiscopul Ioan. Dar el se oprea aici şi nu se implica în controverse publice extinse, cu replicile lor nesfârşite şi auto-îndreptățite.

După Părintele Serafim, înțelepciunea spiritului teologic al Arhiepiscopului Ioan a fost scos în evidență cel mai puternic de către cei care *nu* erau în acest spirit, în special de către cei super-corecți, care păreau angajați în luptă la nesfârşit. În 1974, când luptele din interiorul Bisericii deveneau mai evidente, Părintele Serafim a scris: „În timpul care urmează, diavolul va folosi fiecare ocazie pentru a-i răzvrăti pe adevărații creştini ortodocşi, unii împotriva altora datorită unor probleme majore şi mai ales mărunte. Trebuie să încercăm cu hotărâre să nu cădem în ispită.” Cinci ani mai târziu, scria într-o scrisoare către editorul unei reviste ortodoxe din Anglia: „Dumnezeu ne-a dat talantul libertății şi noi, cei care putem merge şi scrie şi tipări avem obligația să-i însuflețim pe cei care putem cu adevărata ortodoxie a inimii. Nu sunt împotriva unui articol ‘polemic’ din când în când (articolele tale din ultimul număr au fost bune) – dar astfel de articole trebuie să fie doar întâmplătoare şi să exprime ceva mai important decât s-a spus şi ar trebui să aibă un ton de compasiune care să se ridice deasupra simplei polemici şi a mâniei.”

În altă scrisoare scria: „Discursurile împotriva fleacurilor obişnuite nu au efect dacă autorul nu *se* implică – interpretând-o ca pe problema *noastră* comună.

AM văzut cum Părintele Serafim nu a ridicat un deget atunci când criticul cărții *Sufletul după moarte* a scos armele împotriva lui cu o „Scrisoare deschisă” jignitoare de 37 de pagini; şi astfel „controversa” pe care o provocase criticul s-a stins de la sine. Un an mai târziu, a apărut o altă ocazie pentru o controversă teologică publică atunci când Părintele Serafim a spus că unul dintre preoții de credință super-corectă plănuia să tipărească o carte de Dr. Kalomiros despre creație şi evoluție care includea fragmente din corespondența dintre Dr. Kalomiros şi Părintele Serafim. Oamenii interesați de clevetirile la adresa Bisericii şi de disputele teologice făcuseră deja copii xerox ale corespondenței, pe care o trimisese Dr. Kalomiros, împotriva voinței Părintelui Serafim. Încercând să ucidă din faşă orice „controversă”, Părintele Serafim a scris preotului: „Mă *opun categoric* publicării corespondenței mele cu Dr. Kalomiros despre acest subiect. Consider aceasta ca o încercare de a determina noi dispute printre creştinii ortodocşi şi de a semăna discordie în mica turmă a lui Hristos. Deja este destul, fără să se mai toarne gaz pe foc …. Vreau să evit o ‘luptă’ publică inutilă între membrii aceleiaşi Biserici Ortodoxe.”

Când i se cereau sfaturi, Părintele Serafim încerca să potolească disputele în care el nu era implicat direct. În 1979 a început să primească scrisori despre o luptă personală purtată între două mânăstiri ortodoxe din America. Starețul unei mânăstiri a avut emoții puternice şi s-a îmbolnăvit de inimă pentru că superiorul altei mânăstiri i-a contestat statutul oficial şi a pretins să afle substratul „real”. Prima mânăstire angajase un avocat care să o dea în judecată pe cealaltă pentru „atac la persoană” dacă putea aduna probe suficiente pentru un scandal public. Părându-i rău pentru starețul bolnav, Părintele Serafim a văzut că „unul dintre motivele pentru care îl indispune disputa este, se pare, pentru că îi place să pătrundă el însuşi în miezul ei …. După câte se pare, el este foarte nesigur în legătură cu ceva şi se întinează situația Bisericii.” Când obştea mânăstirii a trimis Părintelui Serafim o scrisoare prin care îşi apărau superiorul de defăimare, Părintele Serafim i-a sfătuit pe călugări să „abandoneze lupta la acest nivel al disputei”. Părintele Serafim a zis: „Singura noastră nădejde de a curăți atmosfera este de a evita disputa atunci când este posibil, de a ne ridica deasupra ei cât putem, să ne

îndreptăm ochii în sus şi să nu ne lăsăm tulburați de lucrurile pământeşti. E mai uşor de zis decât de făcut! – dar putem face eforturi.”

IDENTIFICÂND cauza disputelor din sânul Bisericii de astăzi, Părintele Serafim a scris că „totul este legat de marea problemă a ortodoxiei noastre actuale (unde ea încearcă să fie reală şi credincioasă tradiției): prea mult calcul şi puțin suflet. Am văzut aceasta … la preoții care urmează ‘linia Hartford’, la numeroşi convertiți; ei, de ce să ne uităm mai departe – eu văd asta în mine însumi, face parte din aerul pe care îl respirăm în timpurile noastre ‘luminate’, îndreptate spre intelect.” În altă parte scria: „Trebuie să existe mai multă *inimă* în ortodoxia noastră şi mai puțină ‘logică canonică’, care duce la discordie şi schismă.”

FERICITUL AUGUSTIN

Pentru a vedea că în Biserică domină un ton diferit, Părintele Serafim s-a străduit să propovăduiască ceea ce el a numit „evanghelia *pozitivă* ortodoxă”. În 1978, a scris un eseu lung despre Fericitul Augustin, despre care el a spus că era „o încercare în această direcție – de a corecta unilateralitatea unor ‘experți teologi’, fără să se angajeze într-o luptă, arătând mai degrabă virtuțile creştine obişnuite ale cumpătării, iertării, toleranței, etc. – care adesea sunt pierdute din vedere, când atenția se îndreaptă asupra ‘corectitudinii’.” Zicea că nădăjduia ca eseul lui, intitulat „Locul Fericitului Augustin în Biserica Ortodoxă”, să-l ajute pe Augustin să nu mai fie țap ispăşitor ci să-şi ia locul printre teologii academici de astăzi şi astfel „să ne ajute pe toți să ne eliberăm pentru a putea vedea slăbiciunile lui şi ale noastre într-o lumină mai clară – întrucât slăbiciunile lui sunt asemănătoare cu ale noastre într-o măsură surprinzătoare.”

După cum am spus, exagerările teologice ale Fericitului Augustin, nu au fost erori diferite de cele ale ierarhului mai recent, Mitropolitul Antonie Krapovitski. Aşa cum încercase odată Arhiepiscopul Ioan să sublinieze ce este cel mai bun la Mitropolitul Antonie şi să corecteze cu blândețe greşelile din învățătura sa, tot aşa a făcut şi Părintele Serafim acum, cu privire la Fericitul Augustin. Părintele Serafim a citat cuvintele Sf. Fotie din Constantinopol: „Nu trebuie să luăm ca doctrină acele zone în care ei au rătăcit, ci *noi* îmbrățişăm oamenii.”

Publicat mai întâi în *Cuvântul ortodox*, eseul Părintelui Serafim a apărut în volum post mortem, în cadrul seriei obştei Sf. Gherman intitulate „Texte teologice ortodoxe”. În spiritul Arhiepiscopului Ioan, se intenționa ca această serie să prezinte învățăturile pozitive ale Bisericii ca o contrabalanță fără polemici față de deviațiile teologice moderne.

Într-o introducere la studiul Fericitului Augustin publicat la un an de la moartea Părintelui Serafim, Părintele Alexei Young îşi aminteşte: „În viața personală, Părintele Serafim nu a acceptat nici un fel de dispută sau tulburare. Ori de câte ori urmau să se nască pasiuni, el dorea să fie departe. De aceea este ca o ironie ca acest călugăr plin de pace în suflet, a considerat uneori necesar să vorbească (prin cuvântul tipărit) în apărarea unei ‘persoane asuprite’. O ‘persoană asuprită’ era ceva sau cineva din viața Bisericii despre care el credea că era tratat incorect, nemilostiv, arogant sau necinstit sau determinat să slujească interese politice mărunte.

Îmi amintesc bine ziua aceea din vara anului 1978, când Părintele Serafim mi-a cerut să ascult un eseu lung pe care-l pregătea despre Fericitul Augustin. Despre acest Părinte de excepție al Bisericii apăruseră comentarii în unele publicații al căror ton era adesea excesiv de pătimaş. Nimeni din Biserică nu vorbise vreodată înainte în acest fel despre un sfânt părinte. Asta l-a alarmat pe Părintele Serafim, să vadă un asemenea ton lumesc şi necuviincios; el a considerat aceasta ca un semn de teribilă imaturitate în viața

Bisericii de astăzi: 'Noi, creştinii cei de pe urmă, nu suntem vrednici să moştenim ceea ce ne-au lăsat sfinții părinți … îi cităm pe marii părinți dar noi nu avem duhul lor'. El cerea un duh al smereniei, iubirii şi iertării când vorbim despre părinții Bisericii, în loc să îi 'folosim' într-o manieră aspră şi rece care arată lipsă de respect şi înțelegere ….

Când îl studia pe Fericitul Augustin, Părintele Serafim mi-a spus, 'Problema esențială este: care trebuie să fie abordarea *ortodoxă* în fața disputelor?' – întrucât disputele apar în viața Bisericii din când în când, îngăduite de Dumnezeu pentru sporirea şi înțelegerea noastră. Aşa cum va vedea cititorul, Părintele Serafim a găsit răspunsul la această problemă şi l-a oferit în studiul clar, echilibrat şi mai presus de toate, cinstit, despre Fericitul Augustin. Sunt analizate virtuțile şi slăbiciunile sfântului, sunt consultate şi date opiniile altor sfinți părinți despre Augustin şi mai presus de toate, *duhul* omului… este prezentat cu claritate, poate pentru prima dată în limba engleză.

Părintele Serafim şi-a intitulat eseul *'Locul* Fericitului Augustin în Biserica Ortodoxă'. L-a intitulat astfel întrucât există astăzi unii care doresc să-l excludă pe Augustin din comunitatea părinților Bisericii… Unii scriitori cu îndrăzneală – şi fără justificare – îl numesc 'eretic' şi în mod necinstit îi atribuie aproape fiecare eroare ca venind de la creştinătatea latină şi protestantă. Pe de altă parte, Părintele Serafim nu voia nimic mai mult decât să dea un sens *perspectivei* ortodoxe în acest număr al revistei, explicând celor care păreau să nu cunoască faptul că Fericitul Augustin are un 'loc' în Biserică – pentru siguranță, nu printre marii părinți, ci o poziție de recunoaştere bine-meritată de alți sfinți părinți."[531]

Părintele Serafim a petrecut două zile în biblioteca universității din Berkeley adunând izvoare istorice care clarifică locul Fericitului Augustin printre părinți. În studiul său discută erorile pe care le-a făcut Augustin cu privire la problema teologică a harului şi a voinței libere – erori care îşi au rădăcina în exagerare şi în tendința vestică spre 'supra-logică' – şi apoi a rătat că aceste erori nu determinaseră niciodată Biserica, în ansamblu, să-l considere 'eretic', fie în timpul său, fie după aceea.Chiar şi ultimii duhovnici ortodocşi care erau împotriva inovațiilor catolice (Sf. Fotie de Constantinopol, Sf. Mark de Efes) îl numiseră pe Augustin „mare", „sfânt" şi „fericit". Şi în zilele noastre, Arhiepiscopul Ioan arătase o apreciere deosebită pentru el, pregătind elaborarea unei slujbe speciale în cinstea sa şi care să se sărbătorească în fiecare an.

Părintele Serafim a scris, „Aspectele 'controversate' ale scrierilor dogmatice ale Fericitului Augustin au atras uneori foarte mult atenția că latura morală a operelor sale a fost neglijată în mare măsură. Dar el ne este astăzi de un folos esențial ca *părinte al evlaviei ortodoxe* – ceva cu care a fost dăruit din belşug. Într-adevăr, erudiți moderni consideră adesea dezamăgitor că un astfel de 'uriaş intelectual' a trebuit să fie un 'copil atât de tipic al epocii sale, chiar în problema în care nu ar trebui să ne aşteptăm să fie aşa', că 'destul de curios, Augustin se încadrează într-un peisaj plin de vise, diavoli şi duhuri' şi faptul că el acceptă miracole şi vedenii 'dezvăluie o credulitate care ni se pare astăzi incredibilă'.[532] Aici Fericitul Augustin se desprinde de studenții 'sofisticați' de la teologie din zilele noastre; el este alături de cei cu o credință ortodoxă simplă, ca şi de sfinții părinți din răsărit şi din apus care, indiferent de diversele lor slăbiciuni şi diferențe în problemele teoretice ale doctrinei, aveau o singură inimă şi un suflet adânc creştin. Tocmai aceasta îl face în mod indiscutabil un părinte *ortodox* şi creează o prăpastie insensibilă între el şi toți 'discipolii' săi heterodocşi din veacurile de mai târziu – dar îl aseamănă cu toți cei care sunt ataşați creştinismului adevărat, sfintei ortodoxii din zilele noastre."[533]

---

[531] Părintele Serafim Rose, *Locul Fericitului Augustin în Biserica Ortodoxă* (Platina, California: St. Herman Brotherhood, 1983), p.1-2.
[532] F. Van Der Meer, *Episcopul Augustin* (New York: Sheed and Ward, 1961), p. 553.
[533] Părintele Serafim Rose, *Locul Fericitului Augustin în Biserica Ortodoxă*, p. 40.

Părintele Serafim a văzut că defăimătorii ortodocşi ai Fericitului Augustin veneau atât din şcolile „liberale" cât şi „super-corecte" ale teologiei moderne – un alt semn pentru el că aceste două şcoli aparent opuse erau doar două feţe ale aceleiaşi monede. Pentru aceşti defăimători, Părintele Serafim a spus: „Fericitul Augustin devine, nu pur şi simplu un 'ţap ispăşitor' asupra căruia se aruncă toate erorile teologice posibile, juste sau nejuste, ci ceva şi mai periculos: o scuză pentru o filosofie elitistă a superiorităţii 'inteligenţei răsăritene' faţă de tot ceea ce este 'apusean'." Mulţi dintre defăimătorii Fericitului Augustin doreau să-l aşeze în rândul ereticilor pentru că nu era „perfect" în teologia sa; dar, după cum a arătat Părintele Serafim, o asemenea abordare supra logică respiră spiritul „apusean" (uneori „iezuit") faţă de care pretind că se opun cu violenţă, întrucât finalul logic al cercetării pentru „perfecţiunea" alb-negru la sfinţii părinţi este precisă – infailibilitatea papală.

Păstrându-şi propriul principiu, Părintele Serafim nu a identificat această problemă fără a se transpune el însuşi în ea. El a scris:

> Abordarea „apuseană" în ceea ce priveşte teologia, supra-logica de la care Fericitul Augustin … a avut de suferit, încrederea exagerată în concluziile minţii noastre supuse greşelii – este o caracteristică a fiecărui om de astăzi că este nebuneşte să pretinzi că este o problemă a *altcuiva* şi nu a noastră, întâi de toate. Doar dacă toţi am avea măcar o parte din acea *ortodoxie a inimii* adâncă şi adevărată (să luăm expresia Sf. Tihon de Zadonsk) pe care Fericitul Augustin … o avea la gradul superlativ, am fi cu mult mai puţin înclinaţi să exagerăm erorile sau greşelile sale, reale sau imaginare ….
>
> Numai dacă suntem destul de cinstiţi şi sinceri să recunoaştem – astăzi, noi toţi creştinii ortodocşi, fie din est sau vest, ne aflăm într-o „captivitate apuseană" mai rea decât au cunoscut oricare dintre părinţii noştri din trecut. În secolele anterioare, influenţele apusene, este posibil să fi produs unele formulări teoretice ale doctrinei care erau lipsite de precizie; dar astăzi „captivitatea apuseană" împrejmuieşte şi adesea guvernează însăşi atmosfera şi tonul ortodoxiei noastre, care adesea este „corectă" din punct de vedere teoretic dar îi lipseşte adevăratul spirit creştin, în savoarea de nedefinit a adevăratului creştinism.
>
> Să fim atunci mai smeriţi, mai iubitori şi iertători când abordăm sfinţii părinţi. Testul continuităţii tradiţiei creştine nefrânte a trecutului să nu fie numai o încercare a noastră de a fi precişi în doctrină, ci şi dragostea noastră pentru oamenii care ne-au transmis-o – dintre care unul a fost cu siguranţă Fericitul Augustin, ca şi Sf. Grigorie de Nissa, în ciuda erorilor lor.[534]

„TEXTE TEOLOGICE ORTODOXE"

Cam în acelaşi timp când părinţii din Platina publicau în serial eseul despre Fericitul Augustin, ei publicau şi omilii teologice selectate ale Sf. Simeon Noul Teolog († 1022), în *Cuvântul ortodox*. În strădania lui permanentă de a oferi lumii contemporane învăţătura adevărată despre *începutul* şi *sfârşitul* existenţei pământeşti, Părintele Serafim a ales să traducă acele omilii care prezentau starea lui Adam în rai, încălcarea legii, răscumpărarea omenirii prin Iisus Hristos şi viitoarea transfigurare a

[534] Ibid., p. vii, 45.

lumii fizice. În 1979, această traducere, căreia părinții i-au dat titlul *Păcatul lui Adam*, a apărut separat, ca unul dintre „Textele teologice ortodoxe".

Sf. Simeon a fost bine ales pentru a oferi învățătura despre începutul şi sfârşitul tuturor lucrurilor, recunoscându-i-se accesul la Mintea Creatorului ca să fie numărat printre cei trei sfinți din întreaga istorie a Bisericii care sunt numiți cu titlul slăvit de Teolog". Arătând aceasta în introducere, Părintele Serafim a pus problema:

> „Cum ne dă Sf. Simeon învățătura care este autentic creştină şi nu un simplu rezultat al speculației şi presupunerii?
>
> Sf. Simeon vorbeşte din sfântă revelație. Mai întâi baza lui este întotdeauna scripturistică – dar ne uimeşte o profunzime a înțelesului din citatele sale biblice pe care nu le-am fi văzut singuri niciodată. Şi asta deoarece, în al doilea rând, el vorbeşte *din experiența sa personală.*"[535]

Prezentând învățătura ortodoxă pozitivă a Sf. Simeon despre Adam şi lumea creată la început, Părintele Serafim echilibrează în tăcere învățătura reprezentanților ortodocşi moderni care pretindeau că vechii sfinți părinți fuseseră evoluționişti. Şi întrucât Sf. Simeon a afirmat în termeni siguri că răscumpărarea noastră vine în mod specific prin jertfa finală de pe Cruce a lui Hristos, omiliile sale au slujit şi ele pentru a contrabalansa falsa „dogmă a răscumpărării" fără a o aduce la nivelul controversei.

Alt „Text teologic ortodox" pe care părinții de la Platina l-au tradus şi publicat în volum a fost *Supravenerarea ortodoxă a Maicii Domnului* a Arhiepiscopului Ioan. Descoperind versiunea originală în limba rusă într-un calendar bisericesc rar publicat în Cehoslovacia în 1933, ei îl găsiseră pentru a oferi o abordare remarcabil de clară şi concisă a unui subiect care s-a dovedit adesea tulburător convertiților ortodocşi, în special acelora care veneau de la protestantism. Într-un studiu care era atât istoric cât şi teologic, Arhiepiscopul Ioan a arătat cum cinsteşte Biserica pe Maica Domnului de-a lungul secolelor, a prezentat principalele erori care au atacat această venerare şi a concluzionat cu un sumar despre ceea ce cunoaşte Biserica despre viața pământească. Pentru Părintele Serafim, autoritatea acestei opere a Arhiepiscopului Ioan era similară aceleia a omiliilor Sf. Simeon, întrucât Arhiepiscopul Ioan a avut un contact mistic direct cu Maica Domnului.

Mai târziu, în timp ce Părintele Serafim se afla în pelerinaj spre Jordanville, Părintele Gherman şi frații s-au sârguit să ofere într-un volum separat tot materialul pe care îl publicase obştea despre Arhiepiscopul Ioan în engleză. Au reuşit să-l completeze înaintea întoarcerii Părintelui Serafim şi i l-au prezentat ca o surpriză drept cadou de Crăciun. La sfârşitul cărții, intitulată simplu *Cuviosul Ioan,* Părintele Gherman aşezase o frumoasă slujbă de Acatist Arhiepiscopului Ioan, pe care Părintele Serafim îl scrisese cu ani în urmă.[536]

TEOLOGIE DOGMATICĂ ORTODOXĂ

Părintele Serafim a muncit câțiva ani ca să traducă unul dintre textele importante ale seminarului din Jordanville: *Teologia dogmatică ortodoxă* de Părintele Mihail Pomazansky. Părintele Serafim credea că această carte era foarte necesară în limba engleză pentru a-i învăța temeinic pe convertiții ortodocşi, tradiția teologică neştirbită, iarăşi ca o contrabalanță față de deviațiile atât înspre stânga cât şi înspre dreapta. În introducere a scris, „unul dintre avantajele majore ale acestei cărți este simplitatea

[535] Sf. Simeon Noul Teolog, *Păcatul lui Adam* (Platina, California: St. Herman Brotherhood, 1979), p. 31.
[536] Episcopul Sava de Edmonton, *Cuviosul Ioan* (Platina, California: St Herman Brotherhood, 1979). Această carte a fost extinsă de trei ori față de mărimea inițială şi publicată în 1987 de Părintele Serafim şi Părintele Gherman Podmoşenski, sub titlul *Fericitul Ioan Făcătorul de minuni*.

prezentării. Nu a fost scrisă pentru teologi academici, ci în principal pentru păstori şi astfel are o abordare practică care lipseşte multor cărţi teologice contemporane. În scrierile sale teologice, Părintele Mihail rămâne adânc înrădăcinat în tradiţia Bisericii Ortodoxe, neîncercând să înlocuiască revelaţiile pe care ni le-a transmis Biserica cu propriile sale păreri personale. Într-adevăr, el evită cu desăvârşire simplele 'opinii', întrucât el intenţionează aici să scrie exact despre *ceea ce învaţă Biserica* – ceea ce pot da păstorii turmelor lor ca învăţătură sigură şi neschimbătoare a Bisericii – şi nu despre ceea ce se 'dispută'. Este un *tot* distinct în abordarea Părintelui Mihail care nu îngăduie nici o confuzie asupra învăţăturii actuale a Bisericii."[537]

Pentru ediţia în limba engleză a cărţii, Părintele Mihail a pregătit o versiune nouă şi revizuită a ei, una care nu era destinată numai seminariştilor şi ruşilor, ci omului contemporan în general şi lumii vorbitoare de limbă engleză în ansamblu. El a trimis părinţilor modificări, completări şi o introducere nouă, corespunzătoare, care să arate progresul cărţii şi chiar să ajute la realizarea ei cu mijloace proprii.

Deşi Părintele Serafim a terminat de tradus cartea şi de completat cu propriile sale comentarii folositoare, a murit înainte de a o putea publica. A fost publicată în 1984, doi ani după moartea sa.

Versiunea engleză a *Teologiei dogmatice ortodoxe* s-a dovedit foarte populară şi a fost primită cu recunoştinţă de către simplii credincioşi care nu erau partizani ai disputelor teologice curente. Singurele critici au venit de la elita teologică, atât de dreapta cât şi de stânga, care compătimeau „occidentalismele": în special, Părintele Mihail l-a recunoscut pe Fericitul Augustin ca părinte ortodox şi şi-a rânduit cartea potrivit unui model „apusean", „sistematic".

Lucrând la carte, Părintele Serafim fusese foarte conştient de criticile moderne curente ale „teologiei sistematice", dar, ca şi Arhiepiscopul Ioan, el a considerat că asemenea critică „este provocată asupra problemelor mărunte" – prezentând aceasta întâmplător cu privire la conţinutul şi spiritul teologiei. În scrierile Arhiepiscopului Ioan nu era nici un sistem teologic. Şi totuşi, după cum a arătat Părintele Serafim în introducerea la *Supravenerarea ortodoxă a Maicii Domnului*: „El nu a protestat împotriva operelor majore ale 'teologiei sistematice' pe care le-a propus sec. al XIX-lea în Rusia şi a folosit liber catehismele sistematice ale acestei perioade în lucrarea sa misionară (după cum au făcut în general, ierarhii secolelor XIX şi XX, atât în Grecia cât şi în Rusia, văzând în aceste catehisme un ajutor extraordinar în munca educării ortodoxe printre oameni); în această privinţă el a fost deasupra modelor şi partidelor teologilor şi studenţilor, atât din trecut cât şi din prezent, care sunt ataşaţi de felul deosebit în care este prezentată teologia ortodoxă."[538]

În 1987, trei ani după ce a fost publicată *Teologia dogmatică ortodoxă* în traducere engleză, Părintele Mihail Pomazanski a murit, aproape în ajunul împlinirii a 100 de ani. Nu cu mult înainte a apărut o altă carte de teologie dogmatică ca o alternativă la aceasta, scrisă de unul dintre preoţii super-corecţi al cărui scop principal părea să fie acela de a dovedi, nu numai că Fericitul Augustin a fost eretic, dar că a fost „cel mai mare ierarh al Bisericii, sursa majoră a tuturor erorilor romano-catolice şi protestante."[539] A fost scrisă în tonul „luptei neterminate" de care Arhiepiscopul Ioan şi Părintele Mihail s-au ferit întotdeauna şi a evocat câteva articole din lumea ortodoxă în apărarea Fericitului Augustin.

537 Preot Mihail Pomazanski, *Teologie dogmatică ortodoxă* (Platina, California: St. Herman Brotherhood, 1984), p. 11.
538 Arhiepiscopul Ioan Maximovici, *Supravenerarea ortodoxă a Maicii Domnului*, (Platina, California: St. Herman Brotherhood, 1978), p. 10.
539 Rev. Michael Azkoul, *Învăţăturile Sfintei Biserici Ortodoxe* (Buena Vista, Colorado: Dormition Skete, 1986), p. 54.

Astăzi a dominat predica Părintelui Mihail Pomazanski despre „Evanghelia ortodoxă pozitivă" şi continuă să ajungă la inimile credincioşilor simpli. Cerută în mod constant, cartea sa este privită în mare măsură ca cea mai bună introducere la teologia ortodoxă în engleză şi a devenit acum un manual standard în seminariile ortodoxe din America.[540] Cititorii comentează cât sunt de surprinşi să constate că această carte nu este numai foarte informativă, ci şi foarte *însuflețitoare*. Cu câțiva ani înainte de apariția cărții, Părintele Serafim a ştiut că va avea un asemenea efect. Într-un articol pe care l-a scris despre Părintele Mihail în 1981, a observat că Părintele Mihail era „unul dintre puținii" de astăzi care a scris teologia ortodoxă într-un asemenea „ton cald şi însuflețitor", observând şi faptul că era o parte a „unei generații vechi care dispare repede".[541]

În acelaşi articol, Părintele Serafim a definit adevăratul scop al teologiei, arătând că el învățase de la generația mai în vârstă de scriitori teologi şi arătând scopul înalt al obştii sale în publicarea tuturor textelor teologice ale ei. El a scris că „teologia nu este în principal o problemă de argumente, critici, dovezi şi combateri, mai întâi de toate este *cuvântul despre Dumnezeu* al oamenilor, potrivit cu învățătura revelației divine a ortodoxiei. De aceea, scopul ei principal este întotdeauna de a însufleți, de a încălzi inima, de a-l ridica pe om deasupra preocupărilor mărunte pământeşti pentru a scoate la iveală *începutul* şi *sfârşitul* divin al tuturor lucrurilor pentru a da omului energia şi încurajarea în lupta către Dumnezeu şi patria noatră cerească. Acesta este cu siguranță înțelesul şi spiritul teologiei a trei 'teologi' pre-eminenți ai ortodoxiei: Sf. Ioan Teologul, Sf. Grigorie de Nazianz şi Sf. Simeon Noul Teolog; se poate spune că ei au dat tonul pentru teologia ortodoxă şi acesta rămâne tonul şi sarcina teologiei chiar în epoca noastră rece şi analitică."[542]

94
Reînvierea Sfintei Rusii

> *Putem îndrăzni să ne gândim la salvarea Rusiei cu toată seriozitatea când am devenit deosebiți. Trebuie să ne forțăm să ne schimbăm în modul cel mai profund – să încetăm să fim ceea ce eram atunci când, de voie sau de nevoie, din ştiință sau din neştiință, cu propriile noastre mâini sau doar prin indiferență aruncam Rusia în acea prăpastie îngrozitoare, sângeroasă în care a rămas până acum… Să nu ne bucurăm, să nu ne amuzăm, să nu dansăm pe mormântul Rusiei, adusă pe patul morții de către noi, ci mai degrabă să ne pocăim cu lacrimi – să ne pocăim cu adevărat, aşa cum ne învață sfânta Biserică, cu o hotărâre fermă de a ne schimba viața radical, să ne înnoim duhul.*
>
> \- Arhiepiscopul Averkie († 1976)

540 Obştea Sf. Gherman a publicat recent o nouă ediție în limba rusă a *Teologiei dogmatice ortodoxe* încorporând modificările şi completările Părintelui Mihail şi o trimite în cantități mari în Rusia şi Bulgaria.

541 [Părintele Serafim Rose], „Legăturile noastre vii cu sfinții părinți: Preotul Mihail Pomazanski, teologia în vechea tradiție," *The Orthodox Word*, nr. 97 (1981), p. 80. Publicat mai târziu în Protopopul Mihail Pomazanski, *Teologie dogmatică ortodoxă*, p. 18.

542 Ibid.

Dacă un om nu este încununat (cu martiriu), îngrijeşte-te să nu fii prea departe de cei care sunt.
- Fericitul Clement al Alexandriei († 223)

ÎN timpul ultimilor ani ai vieții Părintelui Serafim, a început să se simtă o schimbare marcantă în Rusia şi în alte țări comuniste. Prăbuşirea ideologiei comuniste – care la început nu a apărut din punct de vedere politic, ci în interior, în mințile şi inimile oamenilor – era însoțită acum de o deşteptare religioasă națională. Reînvierea sfintei Rusii începea să apară datorită profeției şi a devenit acum problema principală în atenția Părintelui Serafim. Împreună cu învățătura sa despre ortodoxia inimii, a devenit tema care a revenit cel mai mult în ultimele sale cuvântări, articole şi scrisori. După cum se poate vedea din jurnalul său din Jordanville, el vorbea invariabil despre reînvierea Rusiei în legătură cu valoarea suferinței de răscumpărare.

Pentru Părintele Serafim, toate aceste teme – ortodoxia inimii, reînvierea sfintei Rusii, suferința de răscumpărare – şi-au găsit sensul împreună, printre altele, în persoana Părintelui Dimitrie Dudko.

Până în 1980, prin predicile, articolele, discursurile publice şi chiar un ziar săptămânal, Părintele Dimitrie convertise şi botezase el însuşi peste 5000 de adulți. El devenise un critic sincer nu numai al ateismului impus din punct de vedere politic, ci şi al „sergianismului", corupției şi paraliziei propriilor săi episcopi din Patriarhia Moscovei. El se sârguia să atragă atenția lumii asupra fenomenului noilor martiri Ruşi şi asupra situației creştinilor care se mai aflau în închisoare şi erau chinuiți sub jugul comunist. La capul noilor martiri el se ruga țarului Nicolae II şi familiei sale, referindu-se deschis la „Marele Mucenic Nicolae". Şi toate astea le făcea după cum spunea Părintele Serafim, „chiar în gura fiarei ateiste."

Părintele Serafim observa: „Vrăjmaşii timpului nostru sunt atât de mari că uneori pierdem din vedere puterea mare care trebuie să le-o opunem …. Dar Părintele Dimitrie Dudko, aproape mai mult decât oricine altcineva din zilele noastre, propovăduieşte Evanghelia ortodoxă *pozitivă*, chiar dacă el este atacat de vrăjmaşii din societatea contemporană.

Soljenițîn vorbea despre *gulag* – termen laic; Părintele Dimitrie vorbeşte despre *Golgota* – înțelegerea creştină a experienței sovietice. Partea centrală a mesajului Părintelui Dimitrie – şi a Rusiei contemporane – către noi, este că toate suferințele pricinuite de ateism au un înțeles – Îl putem găsi în ele pe Hristos."

Într-o cuvântare ținută în septembrie 1980 despre „Renaşterea ortodoxă din Rusia". Părintele Serafim a citat cuvintele Părintelui Dimitrie despre Golgota Rusiei:

„Pe pământul nostru a apărut Golgota; chinurile tuturor martirilor începe treptat să purifice aerul …. Prezenta răstignire a lui Hristos din Rusia, persecuțiile şi bătăile de joc duc la reînvierea credinței în oameni …. Asta ne dă putere, hotărâre, ne face mai buni decât suntem acum …. Câți martiri au fost în Rusia – şi de aici, câte simțăminte sfinte! Aceste sfinte simțăminte nu vor da cu adevărat nici o roadă? Şi poate că noi trăim şi vom trăi numai prin simțămintele sfinților martiri, având sprijin de la ei …. În țara noastră acum este Golgota. Hristos este crucificat. Golgota nu înseamnă pur şi simplu suferințe, ci acele suferințe care duc la reînviere şi varsă lumină asupra oamenilor."[543]

Părintele Dimitrie gustase din această Golgotă. În tinerețe suferise opt ani şi jumătate într-un lagăr de concentrare pentru că scrisese o poezie religioasă şi în 1975 fusese implicat într-un „accident" de automobil pus la cale, care îi rupsese ambele picioare şi de-abia scăpase cu viață. În 1980, la 61 de ani, încă a mai simțit presiunea

[543] Părintele Serafim Rose, „Învierea ortodoxă în Rusia ca insuflare pentru ortodoxia americană", *The Orthodox Word*, nr. 138 (1988), p. 45-46.

constantă atât din partea statului sovietic cât şi a Patriarhiei din Moscova ca să înceteze activitatea religioasă. Părintele Serafim a scris că ortodoxia Părintelui Dimitrie „este o 'ortodoxie care suferă' profund, care merge mai adânc decât ortodoxia academică comodă care este atât de uşor de păstrat în vestul liber; este ortodoxia în acţiune, plină de dragoste pentru fratele în suferinţă înaintea celei pentru sine. În 'scrisoarea sa din exil', Părintele Dimitrie zice bine: 'Dacă voi vorbi despre ortodoxie şi nu voi vedea Rusia care suferă, ortodoxia pentru mine ar putea fi ceva ce ţine numai de raţiune.'"[544]

Recunoscând că „cea mai mare problemă a ortodoxiei noastre contemporane este prea marea calculare şi prea puţină inimă," Părintele Serafim a văzut că mesajul Părintelui Dimitrie era exact ceea ce era necesar astăzi. Părintele Dimitrie, când a fost acuzat în propria sa Biserică de folosirea religiei ca o „acoperire", a răspuns cinstit: „Am stat într-un lagăr timp de opt ani şi jumătate, dar nu mă plâng. Nu ştiţi că oamenii care se angajează în politică nu spun asta deschis? Politicienii sunt întotdeauna calculaţi, dar după cum vedeţi, eu nu calculez. Eu vorbesc riscându-mi propria viaţă şi a celor din familia mea. Nu există nici un fel de politică în cuvintele mele. Nu există în cuvintele mele nici un fel de animozitate sau defăimare, nici un sens ascuns, de nici un fel. Doar durere. Durere pentru fiecare om şi lucru. Nimic altceva nu există."[545]

Părintele Serafim a scris într-o scrisoare: „Cuvintele Părintelui Dimitrie sunt o *asemenea* respiraţie de aer proaspăt pentru aomenii de astăzi …. El se adresează direct inimii oamenilor de astăzi, atât din Rusia cât şi din afară."

În alte scrisori, Părintele Serafim remarca: „Părintele Dimitrie ne dă o şansă ca să ocolim unele dintre problemele noastre; aici nu le place ca noi să vorbim despre sfinţi necanonizaţi – dar Părintele Dimitrie se referă deschis la 'Sfântul Noul Mucenic Nicolae' (ţarul)….[546] Atitudinea lui 'răzvrătită' faţă de episcopii săi 'corecţi' şi 'birocraţi' este de asemenea instructivă pentru noi."

După ani de zile, părinţii de la Platina au primit două note scurte de la Părintele Dimitrie: „Tot restul corespondenţei noastre cu el", nota Părintele Serafim, „se află probabil în dosarele poliţiei". Între timp, între 1978 şi 1980, Părintele Serafim a tradus în limba engleză integral primele patru numere ale ziarului Părintelui Dimitrie *În lumina transfigurării* (tipărit de Părintele Alexei Young în *Nicodim*, câteva scrisori şi chemări în străinătate de la Părintele Dimitrie (tipărite în *Cuvântul ortodox* împreună cu o fotografie de-a lui pe coperta din faţă) şi o carte întreagă a Părintelui Dimitrie *Predicile reînvierii* (pentru care, din nefericire, editorul rus din Canada nu i-a dat permisiunea Părintelui Serafim să o publice).

De data asta, Părintele Dimitrie devenise o figură cunoscută în toată lumea. În neprihănirea şi sinceritatea sa, el dezvăluise sufletul său îndelung-răbdător în faţa lumii şi era ca un miel gata de jertfă. Ca şi cum persecuţiile sovietice nu ar fi fost de ajuns, el a trebuit să mai îndure şi atacurile care veneau de la fraţii creştini ortodocşi din vestul liber, care în unele privinţe erau probabil şi mai dureroase pentru el. Părintele Serafim nota în cuvântarea sa „Renaşterea ortodoxă": „Cinstea şi credinţa înflăcărată a Părintelui Dimitrie a făcut mulţi duşmani – destul de trist, chiar printre creştini ortodocşi. Unii l-au găsit prea emoţional, prea apocaliptic, prea mesianic – şi este adevărat că astfel de predică ortodoxă arzătoare, stăruitoare nu se mai auzise în Rusia şi probabil în întreaga lume ortodoxă de pe vremea Sf. Ioan de Kronstadt; mulţi ortodocşi au devenit mulţumiţi de ortodoxia lor 'corectă şi proprie' şi sunt cam ofensaţi atunci când ortodoxia este predicată şi comunicată cu atâta căldură tuturor celor care vor să asculte. Alţii sunt contaminaţi de suspiciunea tragică a timpurilor noastre, stârnită în mare măsură de

---

[544] [Părintele Serafim Rose], „În apărarea Părintelui Dimitrie Dudko", The *Orthodox Word*, nr. 92 (1980), p. 116-117.

[545] Părintele Dimitrie Dudko, *Nădejdea noastră* (Crestwood, New York: St. Vladimir's Seminary Press, 1977), p. 95.

[546] Pe vremea aceea ţarul nu fusese canonizat nici în Rusia nici în străinătate.

sistemul de spionaj comunist şi nu are încredere în el, unii chiar suspectându-l de a fi agent KGB. Altora le scapă mesajul pentru că vor să verifice fiecare cuvânt al său pentru posibile 'erezii', şi unii dintre aceştia au crezut că el este 'adept al ecumenismului' întrucât nu este de loc ostil faţă de creştinii ne-ortodocşi, chiar dacă separă foarte clar ortodoxia de învăţăturile lor."[547]

În ianuarie 1980, Părintele Dimitrie a fost din nou arestat şi întemniţat. Chiar înainte de încarcerare, scrisese criticilor săi din străinătate:

„Aveţi îndrăzneală să ne criticaţi fără să vedeţi care este problema şi necunoscând circumstanţele noastre …. Nu este timp să învăţăm să ne înţelegem unul pe altul, să ne ajutăm unul pe altul, să ne bucurăm unul pe altul? … Rusia piere, întreaga lume piere, protejându-se în spatele unei prosperităţi false; şi ne împiedicăm unul pe altul să facem lucrarea lui Dumnezeu …. Oamenii pentru care am hotărât să renunţ la întreaga mea viaţă, au început deodată să mă otrăvească. O, Doamne, iartă-i! … Ajută-mă să port această cruce foarte grea!"

În America, gruparea ortodoxă super-corectă a stârnit critica cea mai zgomotoasă faţă de Părintele Dimitrie. Chiar în timp ce zăcea în închisoare şi fiind subiectul metodelor de tortură sovietice rafinate, buletinul săptămânal al publicaţiilor grupării super-corecte a tipărit un articol lung despre el care a încercat să-l „prindă" în cuvintele sale şi astfel să dovedească faptul că, fiind în jurisdicţia adversară a Patriarhiei Moscovei, el era atât adept al ecumenismului cât şi eretic. Articolul se încheie cu o afirmaţie a Arhiepiscopului Artemon din Los Angeles (acelaşi ierarh care ajutase la stârnirea persecuţiei împotriva Arhiepiscopului Ioan) că, dacă Părintele Dimitrie ar fi să moară în închisoare fără să fi părăsit mai întâi Patriarhia Moscovei, *nu* ar muri ca martir ci ar „săvârşi pur şi simplu sinucidere". Articolul cerea „creştinilor ortodocşi evlavioşi" să se roage în mod cinstit, nu pentru Părintele Dimitrie, ci doar pentru creştinii ortodocşi persecutaţi care nu erau în nici un fel asociaţi cu Patriarhia Moscovei.

Părintele Serafim nota într-o scrisoare: „Acum atacul se îndreaptă împotriva Părintelui Dimitrie şi noi (şi Părintele Alexei Young) pe care l-am apărat, suntem acum acuzaţi în mod public de a fi 'spus numai minciuni' şi de a fi 'neprincipiali şi iresponsabili'. Iarăşi, nu avem legătură cu atacul pornit împotriva noastră personal. Ci acesta este un atac împotriva unuia dintre cei mai buni reprezentanţi ai ortodoxiei vii, ortodoxia inimii!"

Părinţii Gherman şi Serafim au considerat articolul despre Părintele Dimitrie atât de lipsit de dragoste şi jignitor că au scris o scrisoare editorului încercând să trezească simpatie omenească pentru omul întemniţat. Totuşi, de-abia trecuse o săptămână când s-a raportat că Părintele Dimitrie se pare că „cedase" sub presiunea închisorii. Părintele Serafim a relatat despre aceasta în *Cuvântul ortodox*:

„Mulţi creştini ortodocşi din lumea liberă s-au întristat să audă 'mărturisirea' Părintelui Dimitrie Dudko la televiziunea sovietică (20 iunie,1980), când a citit un material pregătit dinainte prin care renunţa la toate articolele şi cărţile sale şi se declara vinovat de 'activitate anti-sovietică'. Asta s-a întâmplat după ce Părintele Dimitrie fusese întemniţat cinci luni şi nu avusese voie să vadă pe nimeni, nici măcar membrii propriei sale familii. Se pot presupune presiunile şi armele psihologice (inclusiv injecţii cu medicamente pentru slăbirea minţii) care l-au forţat pe Părintele Dimitrie să citească acel material, care, în mod evident fusese alcătuit pentru el de către KGB."[548]

În cuvântarea „Reînvierea ortodoxă", Părintele Serafim a mai declarat: „Cred că nu este prea greu de înţeles, în termeni generali, ce s-a întâmplat cu el: a 'cedat', nu în credinţa sa creştin ortodoxă (la care probabil nu i se ceruse încă să renunţe) ci în sensul *misiunii*. Înainte de arestarea sa, a scris despre 'nopţile sale fără somn' când a citit despre felul în care proprii săi ortodocşi ruşi de peste hotare îl atacau şi răspândeau

---

547 Părintele Serafim Rose, „Învierea ortodoxă în Rusia", p. 28.

548 [Părintele Serafim Rose], „În apărarea Părintelui Dimitrie Dudko", p. 115.

insinuări despre el: De ce poate el vorbi atât de deschis? Cum poate avea el asemenea contacte în străinătate? De ce îl lasă să tipărească un 'ziar'?

Cât de mărunți putem deveni uneori când ne aflăm față către față cu un miracol atât de evident cum sunt cuvintele Părintelui Dimitrie din ultimii ani! Chinurile sale ateiste au fost fără îndoială replica deplină a îndoielilor şi suspiciunilor şi acuzațiilor fraților săi ortodocşi pentru ca, în cele din urmă, să-l determine pe Părintele Dimitrie să rupă contactul chiar şi cu propria sa familie, să se îndoiască de propria sa misiune de a transmite cuvântul ortodox mântuitor, când fiecare părea că este împotriva lui.

Cred că noi cei din lumea liberă care nu l-am prețuit şi sprijinit suficient pe Părintele Dimitrie, trebuie să fim acuzați cel puțin parțial pentru această tragedie. Din câte ştim, nimeni încă n-a putut să ia legătura cu Părintele Dimitrie, decât o singură persoană care a putut vorbi cu *Matiuşca* lui relatează că putea doar să spună: 'Ce i-au făcut?'"[549]

Câteva zile după ce Părintele Serafim auzise despre „mărturisirea" Părintelui Dimitrie, a vorbit într-o scrisoare despre sentimentele sale personale:

„Să-l ajute Dumnezeu pe acest om sărman în ceasul lui de încercare; nu se pot imagina presiunile şi chinurile la care a fost supus pentru a găsi asta (în principal, aş crede, amenințări împotriva familiei şi fiilor duhovniceşti).[550] Nădăjduiesc că vrăjmaşii nu vor avea nici o bucurie în această privință. Cât despre mine, consider că pentru aceasta trebuie să *mergem mai adânc* în interiorul nostru. Poate fi foarte mângâietor să ştii că cineva este 'erou' şi spune cu îndrăzneală ceea ce chiar noi cei liberi avem rareori curajul sau puterea să spunem; dar acum putem aprecia puțin mai bine *suferința* prin care trebuie să trecem toți pentru a fi creştini ortodocşi în aceste timpuri îngrozitoare. Această 'mărturisire' nu anulează nici măcar un singur cuvânt din cele spuse de el mai devreme, din câte îmi dau seama; dar acum vor trebui alții să continue lucrarea. Trebuie să ne rugăm mai mult unii pentru alții şi să avem mai multă iubire şi simpatie unii pentru alții. Dumnezeu să ne ajute pe noi toți! Simt norii întunecându-se şi deasupta Americii."

Aşa cum îi fusese teamă Părintelui Serafim, unii oameni din lumea liberă trăgeau foloase din acest trist incident ca să spună ca efect „ți-am zis eu" – ca şi cum „mărturisirea" Părintelui Dimitrie ar dovedi că nu fusese curat mai întâi. Povestitorul super-corect a publicat articole ale mânăstirii Hartford şi Arhiepiscopului Vasian care au încercat din nou să arate că, în cele din urmă, nu se poate aştepta nimic bun din interiorul Patriarhiei Moscovei.

Această reacție avea mult mai multe implicații decât doar Părintele Dimitrie. Din nou era foarte clar ceea ce considera Părintele Serafim marea problemă a ortodoxiei de astăzi, „care în esență se reduce, cred, la o problemă a unei ortodoxii paralizate de rațiune, de calcul, față de adevărata ortodoxie a inimii."

Apărându-l pe Părintele Dimitrie Dudko, Părintele Serafim apăra în realitate această ortodoxie a inimii. Şi, iarăşi, îl apăra pe cel „asuprit".

În 1980, Părintele Serafim a scris şi publicat în *Cuvântul ortodox* o „Apărare a Părintelui Dimitrie Dudko", în care a răspuns punct cu punct acuzațiilor îndreptate împotriva lui. Ca răspuns la ideea că Părintele Dimitrie era practic „eretic" întrucât nu părăsea Patriarhia Moscovei şi „să se alăture Bisericii Catacombe", Părintele Serafim a prezentat problemele reale ale unei persoane (în special o figură publică precum Părintele Dimitrie) care intră în această organizație care realmente era inaccesibilă tuturor cu excepția unui număr mic de oameni. Aceste probleme, scria el, „nu sunt de loc atât de simple cum par cuiva care se bucură de libertatea şi răgazul vestului, unde e nevoie doar să cercetezi o listă a clerului sau chiar o carte de telefon ca să găseşti

[549] Părintele Serafim Rose, „Reînvierea ortodoxă în Rusia", p. 29.

[550] După moartea Părintelui Serafim, Părintele Gherman a aflat în Rusia că Părintele Dimitrie făcuse de fapt aceasta ca să salveze un grup de tineri frați care erau persecutați.

reprezentanți oficiali ai oricărei jurisdicții ortodoxe ce se poate alege …. Nimeni dintre cei care cunosc viața bisericească din Rusia nu l-ar putea condamna pe Părintele Dimitrie pentru că nu ‘a intrat în Biserica Catacombă; dacă el ar face-o, ar fi un miracol – dar nu i s-ar putea *cere* sau să ne *aşteptăm* de la el la aşa ceva …. Nu i se pot cita canoane unui om care se îneacă; nu putem întoarce spatele acestui fel de oameni şi să le spunem să ‘intre în Biserica Catacombă’ înainte de a le oferi sprijinul nostru. Agonia ortodoxiei suferinde din zilele noastre nu se poate rezolva întotdeauna printr-un schimb de jurisdicții.”[551]

În altă parte, Părintele Serafim a zis: „Să fim mulțumiți că nu facem parte din Patriarhia Moscovei, ai cărei episcopi au devenit corupți şi neputincioşi. Spiritul *sergianist* al legalismului şi compromisul cu duhul acestei lumi se află astăzi pretutindeni în Biserica Ortodoxă. Dar noi suntem chemați să fim soldații lui Hristos în *ciuda* acestui fapt!”[552]

Părintele Serafim a afirmat de multe ori că făcea parte din una şi aceeaşi Biserică ca şi Părintele Dimitrie, chiar dacă în prezent, atâta timp cât Patriarhia Moscovei era înrobită comunismului, ei nu se puteau afla în comuniune oficială. Părintele Dimitrie a înțeles aceasta şi a exprimat bine acest paradox când a scris: „Unitatea Bisericii în prezent constă în diviziune…. Tocmai acum nu putem fi uniți; trebuie să ne despărțim pentru a păstra unitatea. Felul unității spre care ne împing pe toți într-o singură turmă – acesta este cel mai rău fel de diviziune…. Cu toții trebuie să învățăm să ne înțelegem unul pe altul, să fim toleranți unul față de altul. Şi aceasta va fi o mărturie a unității noastre. Fiecare să fie îndrumat de propria sa conştiință; fiecare se află sau cade înaintea lui Dumnezeu şi Dumnezeu va judeca pe fiecare.”[553]

Părintele Serafim scria că aceste observații ale Părintelui Dimitrie despre „unitatea în diversitate, ei fiind atât de derutanți pentru mintea care se află în spiritul legii, reprezintă cea mai ascunsă încercare pe care am văzut-o, să exprime această perplexitate a situației Bisericii din timpurile noastre.”

Părintele Serafim a mai subliniat că fărâmițarea Bisericilor ruseşti era doar *vremelnică* şi se va sfârşi atunci când comunismul se va prăbuşi iar Biserica din Rusia se va afla iarăşi în libertate (cum este astăzi): „Glasul Părintelui Dimitrie este asigurarea că lipsa noastră de comuniune cu Patriarhia Moscovei este doar o chestiune temporară, pentru că ortodoxia unui om ca Părintele Dimitrie este una cu a noastră”. Şi iarăşi: „Problema episcopilor ei, intercomunicarea, etc., încă rămân – dar tot timpul devine din ce în ce mai evident că aceste probleme, din Biserica Rusă cel puțin, sunt vremelnice şi superficiale şi nu împiedică unitatea mai adâncă dintre noi şi adevărații fii ai Bisericii Ruse, ca Părintele Dimitrie.”[554]

În ciuda „înfrângerii” aparente a Părintelui Dimitrie, Părintele Serafim l-a numit totuşi martor principal al reînvierii Rusiei: „El este un precursor al Rusiei reînviate şi faptul că el simte acum că a căzut, cu alte cuvinte, nu mai este în stare să vorbească aşa cum făcea înainte, este doar dovada că această reînviere este încă în *curs de desfăşurare*. Nu se poate împlini atât timp cât ateismul încă mai domină în Rusia şi organizarea Bisericii pleacă capul la comanda ateilor; acum este *sub comandă* iar în vremea lui Dumnezeu va da roade bogate, în ciuda superiorității imense care îi stă împotrivă.

Dar Părintele Dimitrie, pentru toată credința lui şi nădejdea în reînvierea Rusiei, încă ne avertizează că nu va avea loc fără *noi*, cu alte cuvinte, fără fiecare credincios

[551] [Părintele Serafim Rose], „În apărarea Părintelui Dimitrie Dudko”, p. 119-120.
[552] Părintele Serafim Rose, „Reînvierea ortodoxă în Rusia”, p. 45.
[553] [Părintele Serafim Rose], „În apărarea Părintelui Dimitrie Dudko”, p. 137.
[554] Acum că Biserica din Rusia a fost eliberată, cel puțin pentru un timp, de sub jugul autorității fără de Dumnezeu„ actualii episcopi ai Bisericii Ruse de peste hotare ar face bine să țină seama de cuvintele Părintelui Serafim.

ortodox. Într-una din ultimele scrisori înainte de întemnițarea lui, a scris: 'Acum, nu numai pentru cei care trăiesc în Rusia, ci şi pentru credincioşii din toată lumea, momentul cel mai responsabil se apropie: când reînvierea care a început ne va atinge sufletele …. Trebuie să sporească rugăciunea pentru toți cei persecutați din Rusia …. Tot ajutorul posibil ar trebui arătat persecutaților şi familiilor …. De unitatea noastră depinde reînvierea care a început.'"[555]

Cu o asemenea chemare, nu este de mirare că Părintele Serafim, efectiv în toate conferințele sale publice ținute spre sfârşitul vieții, i-a îndemnat pe americani să se roage pentru creştinii ruşi în suferință, pomenind pe unii dintre ei şi spunând ceva despre fiecare. Se vor publica adrese în *America ortodoxă* aşa încât credincioşii să le poată trimite scrisori de încurajare celor persecutați, cât şi apeluri către cei ce persecută, cerându-le (cum spune Părintele Dimitrie) „să înceteze lucrarea lor criminală".

În conferința sa „Reînvierea ortodoxă", Părintele Serafim afirmase că, „în primele veacuri ale creştinismului, rugăciunea creştinilor pentru întemnițații în suferință, pentru cei înrobiți şi martiriul au fost un izvor de putere nu numai pentru cei în suferință ci şi pentru cei care se roagă pentru ei. Poate fi la fel în zilele noastre. Să facem pomelnice şi să ne rugăm pentru ei în Biserică şi acasă."

Asta a fost atât de important pentru Părintele Serafim că, atunci când a fost invitat să țină o conferință pentru gruparea super-corectă, a scris personal unui preot solidar: „Eu simt … că participarea mea la conferință, ştiind că rugăciunea pentru Părintele Dimitrie şi tovarăşii săi de suferință din Patriarhia Moscovei *nu li s-ar putea oferi public* şi *nu* li *s-ar putea oferi* sprijin deschis şi apărare – ar fi o trădare a ortodoxiei din punctul meu de vedere. Consider că aş întoarce spatele fraților mei ortodocşi în suferință şi le-aş spune altora să nu se roage pentru ei." Fără a realiza un număr mare al revistei asupra problemei, Părintele Serafim a scris organizatorului conferinței „refuzul respectuos" la invitație.

Părintele Serafim i-a pomenit şi pe frații care sufereau în România, Serbia, Bulgaria, Albania, Georgia, Letonia şi alte țări comuniste, rugându-se pentru ei, după nume, ori de câte ori ajungeau la el informații (pe care le primea mai rar decât informațiile din Rusia). Dintre miile acestor duhovnici ortodocşi, de ale căror nume nu se auzise niciodată în apus, străbăteau puține glasuri. Unul dintre acestea era glasul Părintelui Gheorghe Calciu, propovăduitor îndrăzneț al „ortodoxiei inimii" care făcuse în România ceea ce făcuse Părintele Dimitrie în Rusia. Prima fascicolă din „Predicile Postului Mare" ale Părintelui Gheorghe a fost publicată în ultimul număr al *Cuvântului ortodox* la care lucrase Părintele Serafim înainte de a muri: o serie de predici înflăcărate pentru jertfa pastorală care fuseseră adresate mai întâi seminariştilor şi studenților ortodocşi din România. Părintele Serafim a considerat că aceste cuvântări către tineri erau minunate şi foarte actuale. Aşa cum scrisese în introducere: „Aceste cuvântări au fost ținute inițial în zilele de miercuri seara din Postul Mare, în 1978, în paraclisul Seminarului ortodox din Bucureşti unde Părintele Gheorghe era profesor. Acestea au stârnit un mare interes şi controversă, astfel dând la iveală posibilitatea unei renaşteri ortodoxe printre românii în suferință care seamănă foarte mult cu ceea ce se întâmplă în Uniunea Sovietică, unde cuvântările Părintelui Dimitrie Dudko au avut un efect similar."[556]

Când Părintele Serafim publica aceste predici, Părintele Gheorghe suferea cea de a doua perioadă de închisoare, prima durase optsprezece ani.[557] Împreună cu articolul

[555] Părintele Serafim Rose, „Reînvierea ortodoxă în Rusia", p. 46-47.
[556] Părintele Gheorghe Calciu, „Predici la Postul Mare", The *Orthodox Word*, nr. 102 (1982), p. 17.
[557] Părintele Gheorghe a fost condamnat la zece ani închisoare în 1979. A fost eliberat mai devreme, în 1984 şi i s-a permis să părăsească România la 9 august 1985; de atunci locuieşte în Statele Unite. În *Lumina ştirilor răsăritene* nr. 3 (1987), se poate găsi o scurtă relatare a chinurilor sale.

despre Părintele Gheorghe, care aparține Patriarhiei Române, Părintele Serafim a mai publicat un articol despre suferința Bisericii pe vechi din România.

NEATAŞÂNDU-SE fundamental, Părintele Serafim urma să nu fie menajat, în toamna anului 1981, a avut o ultimă legătură cu ecleziastica super-corectă, super-partizană. De această dată ierarhul din fruntea Bisericii Ruse din străinătate, Mitropolitul Filaret, s-a implicat pe neştiute. În septembrie, scrisese obştii**:**

> Dragă Părintele Gherman,
>
> Îți trimit material pentru tipărire … despre ultimul stareț al Mânăstirii Glinsk, Arhimandritul Tavrion. După informațiile pe care le am, acest stareț înțelept şi cuvios a aparținut mai întâi Bisericii Catacombă; dar văzând cum cei credincioşi erau împrăştiați ca oile fără păstor, s-a alăturat Bisericii oficiale, dar prin activitatea sa s-a situat absolut departe de ea, punându-şi toată energia în călăuzirea duhovnicească a sufletelor credincioase.
>
> Dumnezeu să te ajute. Pacea să te însoțească împreună cu frații.
>
> Cu dragoste,
> Mitropolitul Filaret[558]

După cum s-a arătat, Mitropolitul trimisese un document extrem de însuflețitor, care prezintă adevărata viață a Bisericii din Rusia în mijlocul condițiilor sovietice imposibile şi un stareț drept, iubitor, cu darul înainte-vederii care era foarte mult în duhul stareților de la Optina. Interesant, Starețul Tavrion, care murise doar cu doi ani înainte, în 1978, arătase multă dragoste pentru Părintele Dimitrie Dudko, spunând: „Părintele Dimitrie are o credință atât de simplă, de copilărească, că Dumnezeu l-a ales să fie duhovnic. Nu are de ce să-ți fie frică."

Mai erau atunci şi alte manuscrise însuflețitoare despre cele îndreptățite contemporane, fiind scrise şi circulând în ascuns în Rusia, dar în special – în afară de ce s-a publicat în *samizdat* de către Zoia Krakhmalnikova – nu au fost niciodată duse în apus înainte ca Rusia să devină din nou liberă. De aceea, la primirea unui asemenea document rar, de ultimă oră, părinții din Platina l-au publicat imediat. Şi pentru a calma orice obiecții din partea aripii super-corecte, că publicaseră viața unui preot ce viețuise într-un bordei neştiut de nimeni, care a slujit mai târziu la Patriarhia Moscovei, au publicat şi scrisoarea de acoperire a Mitropolitului Filaret şi două documente de la Biserica Catacombă.

Totuşi, departe de a se apăra de toate tulburările, scrisoarea Mitropolitului a stârnit un strigăt de indignare din partea celor din aripa dreaptă, care nu puteau crede că Mitropolitul lor putea numi pe cineva din Patriarhia Moscovei „stareț înțelept şi cuvios". De această dată gruparea super-corectă a pornit o întreagă campanie, cu plângeri trimise ca să le semneze toți şi o delegație oficială trimisă ca să protesteze la reşedința Mitropoliei din New York. Plângerea susținea că Mitropolitul trimise fotografia şi articolul despre Arhimandritul Tavrion ca „să slujească drept propagandă sovietică pentru a calma atitudinea noastră față de clerul şi Biserica sovietică, arătându-se că există cu adevărat 'stareți înțelepți şi cuvioşi' care fac parte din Biserica sovietică…. Episcopii noştri împreună trebuie să facă o declarație publică cu privire la această problemă gravă. Editorii *Cuvântului ortodox* trebuie să repare prejudiciul făcut, prin retractarea afirmațiilor lor şi publicarea unei afirmații a Sinodului Episcopilor asupra acestei probleme de o importanță deosebită."

558 [Maria Erastova], „Arhimandritul Tavrion, Ultimul Stareț al Mânăstirii Glinsk", The *Orthodox Word*, nr. 96 (1981), p. 11.

Părintele Serafim observa că unul dintre preoții super-corecți „încearcă să-i forțeze pe vechii noştri enoriaşi ruşi să scrie scrisori de protest Mitropolitului şi sărmanele doamne bătrâne nu înțeleg despre ce este vorba! Vor să ne împingă către o logică îngustă şi cât de puțin se potriveşte nevoilor reale ale misiunii ortodoxe de astăzi …. *Nu* sunt tocmai 'unde trebuie' – parcă se luptă cu morile de vânt, cu logica lor iezuită şi îşi justifică propria lor 'puritate', în timp ce ceea ce este necesar este iubirea şi inimi conştiente să ajute pe cei în suferință şi să-i cerceteze şi să-i aducă la Hristos." Într-o altă scrisoare Părintele Serafim a numit acest fel de ortodoxie „ortodoxia lui Alice în Țara Minunilor".

Mitropolitul şi alți episcopi s-au simțit chemați să pună capăt tulburării prin emiterea unei „decizii", care declara că nu putem ignora evenimentele pozitive din Rusia, inclusiv cele apărute în cadrul Patriarhiei Moscovei. Aceasta s-a publicat în *Cuvântul ortodox* împreună cu un articol de Părintele Serafim: „Răspuns Stareţului Tavrion", care a demonstrat că, *Cuvântul ortodox* nu-şi schimbase poziția față de situația Bisericii din Rusia. Părintele Serafim a evidențiat că articolele despre Părintele Dimitrie Dudko şi Stareţul Tavrion erau doar o continuare a articolelor mai vechi – începând cu al treilea număr – privind evenimentele pozitive care apăreau în cadrul Patriarhiei Moscovei, în ciuda compromisurilor episcopilor ei.[559]

APĂRAREA rapidă şi completă făcută de Părintele Serafim la adresa Părintelui Dimitrie şi a Stareţului Tavrion poate părea surprinzătoare venind de la cineva care, după cum am văzut, prefera să evite disputele din Biserică. Chiar şi novicele Grigore, care sosise la Mânăstirea Sf. Gherman în timpul „incidentului Tavrion", îşi aminteşte că a fost mai întâi scandalizat de aparenta obsesie a Părintele Serafim în legătură cu aceste numere. „Suntem americani," gândea Grigore. „De ce trebuie să se implice atât în ceva care priveşte numai *Rusia*?!"

Mai târziu fratele Grigore a înțeles: Apărarea Stareţului Tavrion era o apărare a adevăratului spirit al creştinismului împotriva unei simple scrisori. Dar era o implicare şi mai mare. Fenomenul Stareţului Tavrion şi al altora ca el dovedea că Rusia sfântă nu dispăruse, că *va* renaşte. Şi reînvierea Rusiei, după cum a afirmat Părintele Serafim de multe ori, nu va afecta numai Rusia: *de ea depinde soarta întregii lumi.*

La 3 august 1981, la o conferință a tinerilor ruşi din San Francisco, Părintele Serafim a explicat marea semnificație a Rusiei în timpul susținerii conferinței sale, care a devenit probabil cea mai larg publicată şi comentată: „Viitorul Rusiei şi sfârşitul lumii".[560] „Rusia", a zis el, „prima țară care a trăit jugul comunist, este şi prima țară care a început să se trezească şi să îi supraviețuiască. În ciuda suveranității menținute a tiraniei comuniste din Rusia, ateismul nu a cuprins sufletul Rusiei şi deşteptarea religioasă care se poate vedea acum în Rusia este fără îndoială doar începutul a ceva imens şi esențial: tămăduirea sufletului unei întregi națiuni de flagelul ateismului. De aceea Rusia de astăzi poate spune un cuvânt despre semnificația întregii lumi, care cade în aceeaşi capcană a ateismului din care se ridică Rusia; de aceea viitorul Rusiei este atât de strâns legat de viitorul întregii lumi, în sens religios."

Părintele Serafim a continuat să citeze numeroase profeții despre oamenii sfinți ai Rusiei, despre reînvierea ei, printre care:

[559] [Părintele Serafim Rose], „Răspunsul Stareţului Tavrion", The *Orthodox Word*, nr. 98 (1981), p. 130.
[560] Părintele Serafim Rose, „Viitorul Rusiei şi sfârşitul lumii", The *Orthodox Word*, numerele 100-101 (1981), p. 205-217; şi în *Împărăția cerurilor*, paginile 80-100. Traducerea în limba rusă a fost publicată, printre altele, în *Russky Palomnik* (*Pelerinul rus*), nr. 2 (Chico, California: Valaam Sociaety of America, 1990), p. 97-101.

Starețul Alexei de la Mânăstirea Zosima († 1928): „Cine este acela care spune că Rusia este pierdută, că a pierit? Nu, nu, nu este pierdută, nu a pierit şi nu va pieri – dar ruşii trebuie să se curețe de păcate prin încercări mari. Omul trebuie să se roage şi să se pocăiască cu înfocare. Dar Rusia nu este pierdută şi nu a pierit."

Starețul Barnaba de la Schitul Ghetsimani († 1906): „Persecuțiile împotriva credinței vor spori constant. Va fi o durere de neauzit şi întuneric şi aproape toate bisericile vor fi închise. Dar când li se va părea oamenilor că le este imposibil să mai îndure, atunci va veni slobozirea. Va fi o înflorire. Se va începe să se mai construiască biserici. Dar aceasta va fi o înflorire înaintea sfârşitului."

Repetând aceste profeții, Părintele Serafim le-a amintit ascultători săi, tineri ruşi, că restaurarea sfintei Rusii „depinde de ruşi, pentru că Dumnezeu lucrează întotdeauna prin voința liberă a omului. Întocmai aşa cum Ninive a fost crutată atunci când oamenii s-au pocăit şi profețiile lui Iona despre distrugerea ei s-au dovedit false, tot aşa şi profețiile despre restaurarea Rusiei se vor dovedi false dacă nu există pocăință la poporul rus."

În 1938, profetul modern, Arhiepiscopul Ioan a afirmat că renaşterea Rusiei ar fi posibilă numai după curățirea de groaznicele ei păcate; aceste păcate le-a numit precis, ca încălcarea jurământului şi regicidul – uciderea țarului, unsul lui Dumnezeu. „Conducătorii publici şi militari", a zis Arhiepiscopul Ioan, „au renunțat la ascultarea şi loialitatea lor față de țar înainte de abdicarea lui, forțându-l să cedeze, întrucât nu dorea vărsare de sânge în țară; şi poporul a fost de acord cu această faptă a țarului şi a salutat-o zgomotos şi nicăieri nu şi-au exprimat cu voce tare dezacordul pentru aceasta …. Cei vinovați de păcatul regicidului nu sunt numai aceia care l-au săvârşit în mod fizic, ci întregul popor care s-a bucurat de răsturnarea țarului şi au permis degradarea, arestarea şi exilul, lăsându-l fără apărare în mâinile criminalilor, fapt care prin el însuşi a predeterminat sfârşitul. Astfel, catastrofa care a venit peste Rusia este consecința directă a păcatelor îngrozitoare şi renaşterea Rusiei este posibilă numai după curățirea de ele. Totuşi, până acum nu a fost nici o pocăință adevărată, crimele care au avut loc, în mod clar nu au fost condamnate şi mulți participanți activi la revoluție continuă să afirme că la vremea aceea nu era posibil să se acționeze altfel. Neexprimând o condamnare directă a revoluției din februarie, a răzvrătirii împotriva Unsului lui Dumnezeu, ruşii continuă să participe la acest păcat, în special atunci când apără roadele revoluției."[561]

După peste patruzeci de ani de când Arhiepiscopul Ioan a zis asta, Părintele Serafim a putut afirma: „Această crimă a [regicidului] este un simbol al desprinderii Rusiei de Hristos şi de adevărata ortodoxie – un proces care s-a manifestat în cea mai mare parte a secolelor al XIX-lea şi al XX-lea şi poate doar acum începe să apară reversul."

Părintele Serafim şi-a ținut conferința despre viitorul Rusiei doar cu câteva luni înainte ca țarul şi toți noii martiri ai Rusiei să fie canonizați de către Biserica Rusă din străinătate. Părintele Serafim a afirmat că această canonizare „este legată de ridicarea blestemului care a stăpânit pământul Rusiei de la martiriul [țarului]. Părintele Gleb Yakunin – care îndură acum închisoare nemiloasă pentru că a făcut afirmații asemănătoare – a scris o scrisoare către ruşii ortodocşi din diaspora, semnată şi de câțiva dintre tovarăşii de luptă, care exprimă aceleaşi idei despre țar pe care le-a exprimat Vlădica Ioan. În finalul scrisorii scrie:

[561] Ibid., *The Orthodox Word*, nr. 100-101, p. 212-213.

‘Pentru istoria lumii, sensul morţii martirice a familiei imperiale, ceva ce o aseamănă cu majoritatea evenimentelor Biblice semnificative, constă în faptul că aici perioada Constantinopolitană a existenţei Bisericii lui Hristos se apropie de sfârşit şi se deschide o epocă nouă, martirică, apocaliptică. Se începe cu jertfa voluntară a ultimului împărat ortodox uns şi a familiei sale. Tragedia familiei regale s-a întins ca un blestem pe pământul rus, devenind începutul simbolic al drumului lung al Crucii, al Rusiei – moartea zecilor de milioane de fii şi fiice. Canonizarea Martirilor Imperiului va fi pentru Rusia, ridicarea din păcatul regicidului; asta o va slobozi în final de răstimpul iadului.’”[562]

Într-o cuvântare pe care a ţinut-o la Conferinţa tinerilor ruşi, la cinci zile după conferinţa Părintelui Serafim, Episcopul Nectarie a mers şi mai departe, afirmând că reînvierea Rusiei depindea în mod mistic, de canonizarea ţarului ca şi *cap* al tuturor noilor martiri ruşi, înaintea ierarhilor martirizaţi. El a făcut din aceasta o problemă deosebită pentru că ierarhul său suveran, Arhiepiscopul Artemon, nevrând să apară nepotrivit în ochii emigraţiei ruseşti liberale, insistase ca să nu i se acorde ţarului întâietate şi ca ţarul să fie plasat *după* ierarhi în imnul principal (tropar) al noilor martiri. Voinţa Arhiepiscopului Artemon a izbutit oficial, dar Episcopul Nectarie a primit promisiunea părinţilor de la Platina ca să tipărească imnul în felul în care simţea el că este necesar pentru a ridica păcatul regicidului. Când părinţii l-au tipărit în acest fel în paginile *Americii ortodoxe*, Arhiepiscopul Artemon a fost atât de întristat că a dorit ca întregul număr să se tipărească din nou, sau altfel, să se trimită o notiţă specială tuturor abonaţilor.

La 18 octombrie 1981, s-a oficiat slujba de canonizare a ţarului şi a noilor martiri, în New York. Conţinutul acelei slujbe fusese alcătuit integral de către Părinţii Gherman şi Serafim. Episcopul Nectarie a ajutat la desfăşurarea slujbei, fiind singurul episcop prezent care fusese membru al Bisericii suferinde din Rusia şi îl cunoscuse personal pe Patriarhul Tihon Noul Martir (acum canonizat şi în Rusia). Un an şi jumătate mai târziu, comuniunea sufletului Episcopului Nectarie cu noii martiri s-a văzut chiar în moartea sa, când a murit în duminica prăznuirii lor, participând la slujba de priveghere pentru pomenirea lor din noaptea anterioară.

„Avem o licărire de nădejde”, spusese Episcopul Nectarie în cuvântarea sa, „că ştirea canonizării împăratului ca şi cap al tuturor noilor martiri ai Rusiei va ajunge la ruşii din patria noastră care sunt încă credincioşi ortodocşi, care împreună cu noi, înţelegând greutatea păcatului regicidului asupra Rusiei, vom ruga pe Domnul cu lacrimi de pocăinţă pentru iertare şi în cântarea de rugăciune a tuturor inimilor vom cere ajutorul ţarului Nicolae: ‘Sfinte Ţar-Martir şi de patimi-purtător Nicolae, împreună cu toţi noii martiri ai pământului rus, rugaţi-vă lui Dumnezeu pentru noi păcătoşii.’

Atunci credem că duhul sfânt al Împăratului, care simte durere adâncă pentru Rusia suferindă, se va pleca înaintea tronului lui Dumnezeu şi va face rugăciune puternică pentru mântuirea Rusiei şi a noastră păcătoşilor. ‘Sângele martirilor strigă în Ceruri.’

Şi Domnul ne va auzi pocăinţa noastră; şi auzind sfânta rugăciune a slujitorului Său umilit, ţarul nostru martir – va FACE O MINUNE cu puterea Lui. Preluând din conştiinţa ruşilor păcatul greu al regicidului, cu suflarea buzelor Lui va putea să alunge de pe faţa pământului rus jugul comunist şi toată necurăţia puterii cu îndrăzneală la Dumnezeu.

Cu Dumnezeu, totul este cu putinţă!

El are puterea de a transforma durerea în bucurie şi VA REÎNVIA SFÂNTA RUSIE ORTODOXĂ. Amin.”[563]

---

[562] Ibid., p. 213.

[563] Episcopul Nectarie, „Sensul mistic al martiriului Ţarului”, *Russky Palomnik*, nr. 3 (1991), traducere în lb. engleză în *The Orthodox Word*, numerele 142-143 (1988), p. 328-329.

ERA în 1981; şi deşi Episcopul Nectarie şi Părintele Serafim nu au trăit ca să fie de faţă, totul s-a petrecut după cum scriseseră ei.

Din păcate, oamenii se mai întreabă şi astăzi: „Ce a *realizat* de fapt Părintele Dimitrie Dudko cu toată activitatea sa? În final, tot ceea ce a făcut a fost să intre în necaz atât el cât şi mulţi alţi oameni şi să devină ţintă de batjocură pentru duşmanii săi."

Cei care exprimă asemenea opinii nu consideră că, dacă n-ar fi fost pentru strădaniile Părintelui Dimitrie şi ale altora ca el în deşteptarea publică a conştiinţei naţionale, chiar până la punctul de a face publică slăvirea ţarului-martir, poate că ruşii ca un tot, nu şi-ar fi putut ispăşi păcatul regicidului şi astfel să scuture tirania ateistă. Când Rusia era încă înrobită, Părintele Dimitrie vorbise că era posibil ca Golgota să nu ducă deloc la reînviere: „Poate că va fi numai Golgota furului nebun."

Străduindu-se să dea timpul înapoi, Părintele Dimitrie ajunsese nu numai la credincioşii evlavioşi care se aflau deja în Biserică şi ştiau totul despre spiritualitatea ortodoxă, *Filocalia*, etc. A ajuns la fiecare – inclusiv ateii înverşunaţi şi agnosticii tulburaţi, în care credinţa părinţilor lor era latentă. Evident că nu era destul pentru ca un grup ales să se întoarcă de la diavol. Pentru ca Rusia să fie din nou liberă, pocăinţa relelor trecutului trebuia să devină o mişcare naţională, venind din spectrul larg al societăţii ruse. Părintele Dimitrie desigur că nu s-a descurcat de unul singur; au fost încă multe sute de asemenea nevoitori ale căror nume nu au ajuns niciodată la Părintele Serafim şi la alţii din apus. Dar el a făcut foarte mult şi *asta* este ceea ce a realizat el. După spusele Ieroschimonahului Aristocleus, care a murit în august 1918: „Balanţa lui Dumnezeu este exactă; şi atunci când numai cea mai mică picătură de bunătate va revărsa din cupă, atunci Dumnezeu îşi va arăta mila asupra Rusiei." Dacă nu ar fi fost pentru Părintele Dimitrie, unde ar fi acum balanţa?

ÎN 1980, cu câteva săptămâni înainte de arestarea sa, Părintele Dimitrie aşteptase cu nerăbdare mileniul creştinismului în 1988 şi întrebase: „Ce ar trebui să facem ca ţara noastră creştină (care a devenit atee) să ajungă până într-al miilea an al creştinismului cu puteri noi?" În octombrie 1987, a scris: „Dumnezeu să împlinească punerea unui început nou, cu binecuvântare, în ţara noastră cu multă suferinţă, ca să poată cu toţii respira liber aer proaspăt …. Mileniul creştinismului din Rusia este un jubileu complet creştin, o dată plină de cel mai adânc înţeles şi spune mult întregii lumi. Să fie aşa, să fie aşa!"[564]

În 1987, poate să fi părut doar un gând frumos, un produs al gândirii active. Dar anul următor a adus schimbări mari pentru Rusia şi Biserica ei. În curând s-au ţinut slujbe publice pentru ţarul-martir şi a fost mediatizat în presă şi la televiziune. S-au scos la iveală moaştele lui şi ale familiei sale şi a început să se ceară să li se facă funeralii şi înmormântare ortodoxă propriu-zisă. Un întreg val de iubire pentru sfinţii martiri (ţarul cu familia sa) slobozise, ridicându-se din inima poporului rus. Şi în mijlocul tuturor profeţiilor care se adeveresc, conferinţa Părintelui Serafim despre „Viitorul Rusiei" a fost de asemenea mediatizată prin televiziunea rusă. Ruşii îi mulţumeau Părintelui Serafim pentru ceea ce făcuse pentru ei, ajutându-i să vadă calea eliberării.

În câţiva ani, totalitarismul comunist aparţinea deja trecutului în ţările creştin ortodoxe. În ianuarie 1993, noii martiri ai jugului comunist erau slăviţi în Rusia, de către Patriarhul Alexei II.

---

[564] Părintele Dimitrie Dudko, „Mai rău decât oricare întemniţare", prezentat în *The Orthodox Word*, nr. 138 (1988),
p. 47.

Totuşi, nu s-a sfârşit timpul de curățire şi pocăință al Rusiei. Cuvintele Arhiepiscopului Ioan, Arhiepiscopului Averkie şi ale Părintelui Serafim despre pocăința poporului rus sunt de actualitate astăzi aşa cum au fost înainte de sfârşitul persecuției comuniste. Acum, diavolul îi ispiteşte pe creştinii ortodocşi ruşi în suferință ca să nu răspundă crucificării lor cu pocăință, nu cu frângerea inimii „fiecărui om şi lucru", pe care au trăit-o cu Părintele Dimitrie Dudko, ci mai degrabă cu ură şi mânie, cu vânătoare de vrăjitori pentru țapi ispăşitori (fie persoane individuale fie grupuri întregi de oameni) pentru care sunt acuzați pentru căderea Rusiei către comunism, problemele Bisericii ei şi oricare alte suferințe obişnuite. Această ispită împărtăşeşte acelaşi spirit al „bolii corectitudinii", al „înțelepciunii de suprafață" şi lipsei de inimă, ortodoxiei calculate asupra cărora Părintele Serafim avertizase în repetate rânduri. Situația nu este alimentată de libertatea duhovnicească ci de frică şi efectul ei este paralizia duhovnicească. Căutarea de țapi ispăşitori fusese întotdeauna deosebit de supărătoare pentru Părintele Serafim, întrucât el a văzut-o ca fiind superficială, anti-filosofică şi esențial necinstită. După cum am văzut, el îi sfătuia pe creştini în mod constant să privească adânc în interiorul lor, să fie cinstiți cu ei înşişi şi să-şi vadă propriile lor păcate.

Dacă poporul ortodox rus, ca un singur trup, poate urma acest sfat până la sfârşit, ei vor împlini destinul despre care au vorbit profeții Rusiei: să predice întregii omeniri cuvântul cel de pe urmă, nu al răzbunării, ci al *pocăinței*. La sfârşitul conferinței sale despre reînvierea Rusiei, Părintele Serafim a afirmat:

„În cartea care descrie cel mai complet evenimentele care vor apărea la sfârşitul lumii, *Apocalipsa* Sfântului Ioan Teologul, la deschiderea peceții a şaptea care va fi înainte ca nenorocirea cea de pe urmă să vină asupra omenirii, se spune că *s-a făcut tăcere în cer, ca la o jumătate de ceas*. (Apoc. 8, 1). Unii consideră că asta înseamnă o scurtă perioadă de pace înainte de evenimentele de pe urmă ale istoriei omenirii – adică, scurta perioadă a restabilirii Rusiei, când predica pocăinței lumii-întregi va începe cu Rusia – acel 'cuvânt nou, esențial' pe care chiar şi Dostoievski a sperat să-l dea lumii.[565] În condițiile lumii de astăzi, când evenimentele unei țări sunt cunoscute în întreaga lume aproape instantaneu şi când Rusia, curățită de sângele martirilor ei, are o şansă mai mare decât orice altă țară, să se deştepte din somnul ateismului şi necredinței – putem să ne imaginăm posibilitatea unui astfel de eveniment. După cum a spus Părintele Dimitrie Dudko şi alții, nu se poate ca sângele nenumăraților martiri ruşi să se fi vărsat în deşert; fără îndoială că aceasta este sămânța ultimii mari înfloriri a creştinismului adevărat ….

Arhiepiscopul Ioan şi-a sfârşit raportul la Soborul din 1938 cu o profeție şi o nădejde că va fi în Rusia un Paşti adevărat care va străluci pentru întreaga lume înainte de sfârşitul tuturor lucrurilor şi începutul împărăției universale a lui Dumnezeu: 'Scuturați-vă de somnul descurajării şi lenevirii, O, fii ai Rusiei! Priviți slava suferințelor ei şi curățiți-vă de păcate! Întăriți-vă în credința ortodoxă, ca să fiți vrednici să vă sălăşluiți în locaşurile Domnului şi să vă aflați aşezământ în muntele cel sfânt al Lui! Ridică-te, ridică-te, O Rusia, tu care din mâinile Domnului ai băut cupa mâniei Sale! Când suferințele tale se vor fi sfârşit, dreptatea va fi cu tine şi slava Domnului te va însoți. Popoarele vor veni la lumina ta şi regii vor veni la strălucirea care se va ridica deasupra ta. Ridică ochii şi priveşte: iată, vin copiii la tine din apus şi din nord şi de la mare şi de la răsărit, binecuvântând în tine pe Hristos pururea.[566] Amin.'"[567]

---

[565] Discursul lui Puşkin, din Fiodor Dostoievski, *Jurnalul unui scriitor*, trad. Boris Brasol (New York: George Braziller, 1954), p. 980.

[566] Din Canonul de Paşti, Glas 8.

[567] Părintele Serafim Rose, „Viitorul Rusiei", p. 216-217.

95
Astăzi în Rusia, mâine în America

Suntem produsele unei ... societăţi de măsluitori şi maleabili la toate – inclusiv creştinism maleabil şi ortodoxie maleabilă. Să ne smerim atâta cât să recunoaştem asta.

- Părintele Serafim[568]

RUSIA şi alte ţări ortodoxe comuniste gustaseră deja cupa amară a sărăciei şi robiei inumane; creştinii credincioşi din aceste ţări învăţaseră deja sensul suferinţei mântuitoare. Dar ce se poate spune despre vestul liber şi în special despre America? Care era prognoza duhovnicească pentru această ţară prosperă, acoperită cu un „arhipelag" masiv de centre comerciale şi restaurante fast-food, plină de bunuri de consum ce păreau nelimitate, îmbunătăţirea continuă a căilor pentru a face viaţa pe pământ mai plăcută şi mai confortabilă? Vorbind unui grup de americani ortodocşi cu prilejul pelerinajului Sf. Gherman din 1982, Părintele Serafim a apreciat viaţa contemporană:

„Cine priveşte viaţa noastră contemporană din perspectiva vieţii normale trăite de oameni în primele veacuri – de exemplu, Rusia sau America sau oricare altă ţară a Europei apusene din sec. XIX – se cutremură când vede cât de *anormală* a devenit viaţa astăzi. Întreaga concepţie de autoritate şi ascultare, de bună-cuviinţă şi bună-creştere, de comportare în societate şi în intimitate – toate s-au schimbat drastic, s-au întors cu susul în jos, cu excepţia pâlcurilor izolate de oameni – de obicei creştini de vreun fel – care încearcă să păstreze aşa-numitul fel de viaţă 'demodat'.

Viaţa noastră denaturată de astăzi se poate caracteriza ca fiind *coruptă, râzgâiată*. Ca regulă generală, copilul este tratat încă de foarte mic ca un mic zeu sau zeiţă a familiei; i se oferă toate mofturile, i se împlinesc dorinţele; este înconjurat de jucării, distracţii, confort; nu este instruit şi crescut după principiile stricte de comportare creştină, ci este lăsat să se dezvolte în felul în care înclină dorinţele lui. De obicei, este suficient să spună, 'Vreau asta!' sau 'Nu vreau să fac asta!' pentru a-şi obliga părinţii să plece capul în faţa copilului şi să-l lase pe calea lui. Poate nu se întâmplă *tot* timpul în *fiecare* familie, dar se manifestă adesea ca o *regulă* generală de educaţie contemporană a copilului şi nu scapă de această influenţă nici măcar cei mai bine intenţionaţi părinţi. Chiar dacă părinţii încearcă să-şi crească copilul cu stricteţe, vecinii încearcă să facă altceva. Ei trebuie să ia în considerare acest fapt atunci când disciplinează copilul.

Când acest copil ajunge adult, în mod natural se înconjură de aceleaşi lucruri cu care a fost obişnuit în copilărie: confort, distracţii şi jucării pentru adulţi. Viaţa devine o căutare permanentă de 'distracţii' despre care nu se auzise de loc într-un alt vocabular; în Rusia sec. XIX, sau în oricare altă civilizaţie serioasă, nu s-ar fi înţeles sensul acestui cuvânt. Viaţa este o căutare permanentă de 'distracţii' care este atât de golită de orice sens serios, că un vizitator din oricare ţară din sec. XIX, care ar privi programele noastre populare de televiziune, parcuri de distracţii, reclame publicitare, filme, muzică – în aproape oricare aspect al culturii noastre populare – ar crede că a dat peste o ţară de imbecili care şi-au pierdut complet contactul cu realitatea normală. Adesea noi nu luăm asta în consideraţie, pentru că trăim în această societate şi o luăm drept bună.

Unii cercetători ai vieţii noastre contemporane au numit tinerii de astăzi 'generaţia eu' şi vremurile noastre 'epoca narcicismului', caracterizată printr-o slăvire şi

[568] Părintele Serafim Rose, „Reînvierea ortodoxă în Rusia", p. 50.

farmec de sine care împiedică dezvoltarea vieții omeneşti normale. Alții au vorbit despre universul 'plastic' sau lumea fantezie în care trăiesc astăzi atât de mulți oameni, neputând face față realității lumii din jurul lor sau problemelor din interiorul lor.

Când 'generația eu' se întoarce către religie – ceea ce s-a întâmplat foarte des în ultimele câteva decenii – este de obicei o formă de religie 'plastică' sau fantezie: o religie a 'auto-dezvoltării' (unde sinele rămâne obiectul slavei), a spălării creierului şi controlului-minții, a unui guru şi swami zeificat, a goanei după OZN-uri şi 'extra-tereştri', a stărilor şi simțirilor anormale ….

Este important să ne dăm seama, întrucât noi încercăm să ducem astăzi o viața creştină, că lumea care a fost formată de către timpurile noastre râzgâiate cere implicarea sufletului, fie în religie fie în viața laică, sub numele de *totalitar*. Asta se vede destul de uşor în cultele de subjugare-a-minții, care au fost foarte mediatizate în ultimii ani şi care cer supunere totală față de 'omul sfânt' prin sine; dar asta este la fel de evident în viața laică, unde omul nu este confruntat doar cu o ispită ici şi colo, ci cu o stare permanentă de ispită, care atacă omul – fie că se găseşte în fondul muzical care se aude pretutindeni în piețe şi centre comerciale, în locuri publice, panouri publicitare de pe străzile marilor oraşe; în muzica rock care este adusă pretutindeni de către fani, chiar şi în taberele şi drumurile din pădure; în case, unde adesea televizorul devine conducătorul ascuns al casei, dictând valorile, opiniile şi gusturile moderne."[569]

Părintele Alexei Young îşi aminteşte cum Părintelui Serafim „îi displăceau escrocheriile de tot felul, vorbind adesea despre mentalitatea 'Disneyand' din America. Dintr-o pespectivă spirituală, Părintele Serafim a văzut 'Disneyand'-ul ca pe un echivalent al gulagului sovietic, „o imagine care explică situația noastră [din America], aşa cum se întâmplă cu gulagul din Rusia". Într-un sens mai adânc, ambele locuri ecercită aceleaşi cerințe asupra sufletului. În cuvântarea sa Părintele Serafim a dezvoltat această idee:

„Mesajul acestei ispite universale care atacă astăzi oamenii – destul de deschis în formele sale laice, dar de obicei mai ascunse în formele sale religioase – este: Trăieşte clipa de față, distrează-te, relaxează-te, stai liniştit. În spatele acestui mesaj se află un altul, cu un aspect mai rău care este exprimat deschis numai în țările oficial ateiste, care se află cu un pas înaintea lumii libere, în această privință. De fapt, trebuie să înțelegem că ceea ce se petrece astăzi în lume seamănă foarte mult, indiferent dacă se întâmplă în spatele *cortinii de fier* sau în lumea liberă. Sunt diferite varietăți, dar atacul pentru a ne prinde sufletele este foarte asemănător. În țările comuniste, care au o doctrină ateistă oficială, ți se spune destul de deschis că trebuie să uiți de Dumnezeu şi de oricare altă viață decât cea prezentă; scoate din viața ta frica de Dumnezeu şi respectul față de lucrurile sfinte; priveşte-i pe cei care mai cred în Dumnezeu într-un fel 'demodat', ca pe duşmani care trebuie să fie exterminați.

'Disneyland'-ul nostru american s-ar putea lua ca simbol al timpului petrecut în nepăsare, iubire de distracții, slava de sine; dacă este aşa, nu trebuie să scăpăm din vedere că în spatele lui se află un simbol mai rău care arată unde se îndreaptă în realitate 'generația eu': gulagul sovietic."[570]

PĂRINTELE SERAFIM cugetase întotdeauna la profeția bătrânului înainte-văzător Ignatie de Harbin, Manciuria, care în anii '30 spusese: „*Ceea ce a început în Rusia se va sfârşi în America*."

În cuvântul pe care l-a ținut în Jordanville, Părintele Serafim vorbise mai mult despre suferințele care vor veni asupra Americii şi cum să ne pregătim pentru ele. Vorbind despre suferința creştinilor din Rusia şi din alte țări ortodoxe, a zis: „Nu vreau

[569] Părintele Serafim Rose, „Trăind în lumea ortodoxă", *The Orthodox Word*, nr. 105 (1982), p. 161-163.
[570] Părintele Serafim Rose, „Trăind în lumea ortodoxă", 163.

să vă înfricoşez, dar mai bine am înfrunta ideea că ceea ce suferă ei acum, sau ceva asemănător, probabil vine şi aici, în curând. Trăim timpurile de pe urmă, Antihrist este aproape şi ceea ce se întâmplă în Rusia şi în alte ţări, este experienţa corespunzătoare timpurilor noastre. Aici în apus, trăim într-un paradis al nebunilor care probabil în curând se va pierde. Să începem să ne pregătim – nu stocând alimente sau lucruri exterioare, cum fac deja unii din America, ci cu pregătirea interioară a creştinilor ortodocşi.

Te-ai întrebat, de exemplu, cum vei supravieţui dacă vei fi aruncat în închisoare sau într-un lagăr de concentrare şi în special în celulele de pedeapsă ale detenţiei solitare? Cum vei supravieţui? Vei înnebuni în scurt timp dacă mintea ta nu va avea cu ce să se ocupe. Ce va fi în mintea ta? Dacă eşti plin de impresii lumeşti şi nu ai nimic duhovnicesc în minte; dacă trăieşti de pe o zi pe alta fără să te gândeşti serios la creştinism şi Biserică, fără să devii conştient de ceea ce este ortodoxia şi eşti pus într-o situaţie ca detenţia solitară unde nu ai nimic de făcut, nu pleci nicăieri, nu vezi nici un film, stai doar în faţa a patru pereţi – cu greu vei supravieţui.

Pastorul protestant român, Richard Wurmbrand, are o înregistrare foarte interesantă cu acest subiect. Într-o situaţie de criză ca aceasta, când ni se iau toate cărţile şi susţinerile noastre din afară, nu putem depinde de nimic altceva decât de ceea ce am debândit în noi înşine. El zice că toate versetele din Biblie nu l-au ajutat prea mult; cunoaşterea abstractă a dogmelor nu l-a ajutat prea mult – este important ceea ce ai în suflet. Trebuie să-L ai pe Hristos în suflet. Dacă El este acolo, atunci noi creştinii ortodocşi avem un întreg program pe care îl putem folosi în închisoare. Ne putem aminti calendarul ortodox – sfinţii şi praznicele şi când se sărbătoresc. Nu trebuie să cunoaştem tot calendarul, dar din viaţa noastră zilnică din Biserică ne vom aminti datele importante ale anului bisericesc; tot ce am adunat în inimă şi-n minte se va întoarce înapoi la noi. Orice rugăciuni şi laude cunoaştem pe de rost, ne vor ajuta, va trebui să le cântăm în fiecare zi. Vei avea oameni pentru care să te rogi."

Părintele Serafim a arătat că acum, rugându-ne pentru creştinii ortodocşi care suferă în toată lumea, putem să fim într-un suflet cu ei şi să le împărtăşim durerile: „Poţi să străbaţi globul întreg în minte, o ţară sau un continent odată şi să te rogi pentru cei pe care îi cunoşti, chiar dacă nu te poţi gândi la numele lor – episcopi şi stareţe, parohii şi preoţi atât ruşi cât şi misionari, mânăstirile din Pământul Sfânt, prizonieri din Rusia şi România şi din alte ţări care se află sub jugul ateist, misiunile din Uganda şi din alte părţi din Africa unde este foarte greu, călugării din Sfântul Munte Athos, cei care ţin calendarul vechi din Grecia şi sunt în suferinţă. Cu cât eşti mai conştient de acestea şi te rogi acum, cu atât va fi mai bine pentru tine atunci când vei suferi, cu atât mai mult vei lua cu tine în închisoare."[571]

PĂRINŢII de la Platina se osteniseră mult ca să-i facă cunoscuţi în vestul liber pe noii martiri ai jugului comunist, pentru pregătirea celor din apus în vederea persecuţiile care vor veni. Părintele Gherman a scris într-un articol din *Cuvântul ortodox*: „Este necesar ca noii martiri să ne cheme la viaţă duhovnicească autentică. Ei ating în noi ceva atât de adânc şi esenţial, care cu greu poate fi înţeles de către sufletele şi minţile noastre, pe care 'instruirea' modernă le-a făcut superficiale; noi ştim asta. Să ne înrolăm în armata lor în marşul către fericirea veşnică, stând întru Adevăr până la moartea trupului …. Să ascultăm strigătul noilor martiri!"[572]

În 1981, părinţii au adunat într-un singur volum toate articolele din *Cuvântul ortodox* despre noii martiri şi despre duhovnicii contemporani în viaţă. Intitulată *Sfinţii*

[571] Părintele Serafim Rose, „Ortodoxia în SUA" , *The Orthodox Word* nr. 94 (1980) p. 234-235.
[572] [Părintele Gherman Podmoşenski], „Strigătul noilor martiri", *The Orthodox Word*, nr. 59 (1974), p. 226.

din catacombele Rusiei, această carte a fost numită de Părintele Serafim „manual pentru creştinii ortodocşi din sec. XX". Şi aşa s-a dovedit a fi: un manual despre cum să se deosebească duhul adevărat al ortodoxiei de ortodoxia falsificată sub masca „canoanelor" perfecte; un manual despre cum să se păstreze credința oamenilor din catacombe, cum să se rămână credincios lui Hristos sub persecuții de nedescris; un manual care arată foarte clar faptul că Iisus este adevărat şi merită să mori pentru El.

Un compendium de 635 de pagini, *Sfinții din catacombele Rusiei*, era pe departe cea mai originală carte pe care o publicase obştea. S-a publicat atunci când Părintele Serafim a fost doborât de boala sa chinuitoare care avea să-i ia viața; şi oamenii se întreabă dacă cele două lucruri au vreo legătură. După ce a luat sfârşit lupta lungă şi chinuitoare cu moartea, a Părintelui Serafim, Părintele Gherman a zis: „Părintele Serafim a suferit atât de mult pentru a primi slava martirilor."

În mod surprinzător, *Sfinții din catacombele Rusiei* nu a primit un răspuns hotărât de la episcopii ortodocşi,[573] deşi obştea a trimis multe exemplare gratuite. Foarte probabil s-a întâmplat aceasta pentru că lucrarea era categoric obiectivă cu privire la orice interese politice, slăvind exemplele de sfințenie şi eroism creştin oriunde s-ar găsi: în Biserica din catacombele Rusiei, în Biserica Rusă din străinătate şi în Patriarhia Moscovei.

În timp ce aceste împrejurări i-au determinat pe unii oameni să respingă sau să ignore *Sfinții din catacombele Rusiei*, asupra altora, cartea a avut efectul pe care îl dorise Părintele Serafim. Oamenii din apus au auzit „strigătul noilor martiri" şi nu au mai fost la fel ca înainte. La trei ani după moartea Părintelui Serafim, a apărut o cronică a *Sfinților din catacombele Rusiei* într-un periodic religios american, în care scriitorul a mărturisit: „Cartea pe care vreau să o prezint … este o carte care mi-a găsit chemarea. Mi-a schimbat viața. Nu pot să spun că scriu despre ea cu imparțialitate. Nu o voi compara cu alte cărți despre martiri, nici nu voi încerca să fac observații asupra stilului sau formei. După părerea mea, cartea este pur şi simplu mult prea importantă pentru asemenea fleacuri. Celor care preferă să citească cronici în care autorul menține o 'obiectivitate' detaşată şi un ton superior blând, care antrenează interesul cititorului fără să-i tulbure starea de confort, sau opiniile, poate sări peste următoarele câteva pagini. Cei care vreți să dați la iveală mărturii ferme, continuați să citiți! Dar atenție! Această carte vă poate afecta pacea minții. Prezintă 'probleme de viață şi de moarte' într-un fel care 'îndurerează confortabilul şi mângâie pe cei îndurerați'. Poate fi o conştientizare şocantă pentru unii – pentru mine a fost! – că, creştinismul este cu adevărat *o problemă de viață şi de moarte*!"[574]

De la moartea Părintelui Serafim, *Sfinții din catacombele Rusiei* continuă să se răspândească în țările fost înrobite de comunism. Au apărut episoade în revista eparhiei Voronej din Rusia, şi o ediție sârbă a cărții a fost publicată în Kralyevo, Serbia, în 1996.

PENTRU americanii ortodocşi, pagina dedicației este probabil partea cea mai obiectivă a acestei cărți, care este deja foarte obiectivă. Răsunând profeția Bătrânului Ignatie de Harbin, Părinții Gherman şi Serafim scriseseră acolo:

Această carte este dedicată martirilor creştini
ASTĂZI ÎN RUSIA
MÂINE ÎN AMERICA

[573] Cu excepția, desigur, a Episcopului Nectarie, care i-a sprijinit şi i-a ajutat pe părinți în toată munca pentru această lucrare, şi care a murit la scurt timp după ce a fost publicată.

[574] Vincent Rossi, „Înrâurirea sfinților catacombelor", *Epiphany Journal* (vara, 1985), p. 70.

Părintele Serafim nu a cugetat niciodată mult asupra felului în care America cea iubitoare de libertate va intra într-o zi într-o etapă de persecuție împotriva creștinilor, epoca catacombelor. El a zis, „Experiența prin care au trecut Rusia și alte țări vine acum aici, într-o formă pe care nu o putem preciza și nu trebuie să ne tulburăm pentru această perspectivă.” Totuși, în deceniul care a urmat după moartea lui, vedem că, în timp ce oamenii din Rusia își recâștigă libertățile religioase, oamenii din America și le pierd. În 1962, rugăciunea comună a fost interzisă în școlile publice printr-o decizie a Curții Supreme din U.S. Astăzi, toate manifestările credinței creștine din școli – cum ar fi participarea voluntară la studiul Bibliei în timpul pauzelor de prânz, rostirea rugăciunilor de masă, folosirea șiragului de mătănii în autobuzul școlii, participarea la întruniri creștine după terminarea orelor de școală, sau să aibă o Biblie pe pupitru – pot fi și au fost interzise de către autoritățile școlare și hotărârile conducerii au îndemnat și susținut acțiunile lor. Manualele și cititorii de clase elementare și de liceu evită tot mai mult orice referire la religie. Realizatorii de arii curriculare au mers atât de departe încât au scos orice pomenire a numelui lui Dumnezeu din operele literare clasice, pe care trebuie să le citească elevii.[575] Trebuie să nu se uite că aceasta se întâmplă în centrele care formează generațiile viitoare. După cum a observat autorul creștin Tal Brooke în 1989:

„Pentru americanii care sărbătoresc libertatea religioasă, reducerea acestor libertăți poate părea îndepărtată – până când ne gândim la un lucru flagrant: școlile noastre publice. Se pretextează că o medie a școlilor publice din America ar trebui să înghită dintr-o dată națiunea în dimensiunea și acțiunile ei. Dintr-odată, studiile voluntare de Biblie și rugăciune, reînsuflețirile și întrunirile bisericești și tot felul de activități religioase vor trebui interzise și înghețate pentru binele tuturor. Cei care ar dori să se angajeze în asemenea practici vor trebui aruncați peste bord – adică, dacă America ar aluneca pe liniile *uneia dintre școlile ei publice*. Acesta este un gând interesant.

Pentru un viitor al lumii întregi, fără moștenirea unei Constituții a Statelor Unite sau a Cartei Drepturilor, aceleași restricții pe care le punem oamenilor din școlile noastre publice ar putea să pară justificate într-o atmosferă globalist-pluralistă. Religia va fi numai în taină. Desigur că sistemul nostru legislativ se preocupă serios de aceasta – să restrângă religia numai la nivel individual. Bunăvoința ULCA,[576] numeroase expuneri ale Nașterii, care de la întemeierea acestei țări au fost prezentate deschis în parcuri publice, etc., au fost interzise și marile orașe din țară au fost forțate să renunțe la expunerile despre Naștere ….

Între timp, asistăm la dispariția subtilă a acestor libertăți cu naivitate, în mod diferit față de imigranții care au venit aici din Europa de est, care dau din cap cu o înțelegere hotărâtă. Ei au văzut ce poate face un stat atot-puternic.”[577]

În prezent, instruirea religioasă se face în mod public în școlile de stat de pe tot cuprinsul Rusiei, acum eliberate. Prin contrast, în America laică, oamenii luptă acum legal pentru a da jos crucile și pentru a schimba numele creștine ale străzilor căci vederea lor se pretinde că îi „apasă” pe oameni. Nu ne putem îndoi că are loc o inversare neobișnuită.

ȘI TOTUȘI, cu tot ceea ce se contura la orizont Părintele Serafim nu a încetat niciodată să aibă vise misionare pentru țara sa. În cuvântarea sa din Jordanville, a spus:

„Chiar săptămâna trecută am traversat întreaga Americă cu trenul – un pământ întins, cu multe peisaje și așezări foarte diferite. Și m-am gândit la viziunea Părintelui Serafim despre pământul vast al Rusiei, cu mireasma rugăciunilor credincioșilor care se

[575] William J. Bennett, *Devalorizarea Americii* (New York: Simon & Schuster, 1992).
[576] Uniunea Libertăților Civile Americane.
[577] Tal Brooke, *Când lumea va fi unită* (Eugene, Oregon: Harvest House Publishers, 1989), p. 197-198.

ridică în sus la Dumnezeu, ca tămâia. Poate cineva îmi va spune: 'O, vorbeşti ca un convertit! America este America. Este plină de protestanţi şi necredincioşi iar ortodocşii vor forma întotdeauna o minoritate mică de oameni care se menţin în starea lor şi nu au nici o influenţă asupra restului Americii.' Ei, nu spun că noi ortodocşii vom 'converti America' – este cam prea ambiţios pentru noi. Totuşi, Sf. Gherman a avut un asemenea vis. El a scris o scrisoare după participarea la prima 'conferinţă misionară' pe pământul american, când câţiva misionari au împărţit pământul vast al Alaskăi şi au adus argumente care vor cuprinde aproape toată ţara. Auzind aceasta, Sf. Gherman zice că a fost atât de înălţat în suflet că se gândea că era de faţă când Apostolii împărţeau lumea pentru propovăduirea Evangheliei.

Nu trebuie să avem asemenea idei înălţătoare pentru a vedea că rugăciunile credincioşilor s-ar putea înălţa la Dumnezeu în America. Ce-ar fi dacă noi, creştinii ortodocşi, am începe să ne dăm seama cine suntem? – să luăm creştinismul nostru în serios, să *trăim* ca şi cum am fi cu adevărat în legătură cu adevăratul creştinism? Am începe să fim diferiţi, alţii din jurul nostru ar începe să se intereseze de particularităţile noastre şi am începe să ne dăm seama că avem răspunsurile la întrebările lor duhovniceşti."[578]

În vremea sa, Părintele Serafim a văzut nădejde în faptul că glasul ţărilor ortodoxe persecutate – al noilor martiri; al lui Serghei Kurdakov şi Alşexandr Soljeniţîn; al Părintelui Dimitrie Dudko, Părintelui Gheorghe Calciu şi al altora – a fost auzit în occident, cu un mesaj mai clar decât oricând de-a lungul epocii terorii comuniste. Împreună cu Părintele Dimitrie Dudko, el a crezut că sămânţa noilor martiri ar provoca o înflorire a creştinismului adevărat, nu numai în Rusia, „ci şi în toate locurile unde suferinţele creştinilor ruşi ajung la inimă."

În faţa Golgotei pe care el a văzut-o venind asupra Americii, Părintele Serafim a văzut că în acelaşi timp acolo ar putea fi o reînviere a creştinismului adevărat din patria sa – dacă nu la suprafaţă ca în Rusia, atunci în interior, în adâncul sufletului american. În concluzie la cuvântarea sa „Reînvierea ortodoxă", a zis:

„Este o lege a vieţii duhovniceşti că acolo unde este Golgota – dacă este suferinţă adevărată pentru Hristos – acolo va fi înviere. Această înviere apare mai întâi în inimile oamenilor şi nu este nevoie să ne intereseze prea mult ce formă exterioară poate lua prin voia lui Dumnzeu. Toate semnele arată faptul că trăim acum sfârşitul lumii şi orice restaurare exterioară a Rusiei Ortodoxe Sfinte va avea o viaţă scurtă. Trebuie să ne străduim doar pentru învierea noastră duhovnicească *interioară* şi evenimentele din Rusia ne dau nădejdea că, în contrast cu toată imitarea şi creştinismul şi ortodoxia falsă care abundă astăzi, va fi totuşi o renaştere a creştinismului adevărat, a suferinţei, nu numai în Rusia, ci oriunde inimile nu au îngheţat complet. Dar trebuie să fim pregătiţi pentru suferinţa care trebuie să preceadă această ….

Noi, cei din vest, suntem pregătiţi? Golgota nu înseamnă suferinţele mărunte prin care trecem noi toţi în această viaţă. Este ceva imens şi adânc, de care nu se poate scăpa luând o aspirină sau vizionând un film. Este experienţa prin care a trecut Rusia şi încearcă acum să ne-o comunice nouă. Să nu fim surzi la acest mesaj. Pentru rugăciunile tuturor noilor martiri, Dumnezeu să ne dea putere să îndurăm încercările care vin asupra noastră şi să găsim în ele învierea sufletelor noastre!"[579]

96
Santa Cruz

[578] Părintele Serafim Rose, „Ortodoxia în SUA", p. 219-220.
[579] Părintele Serafim Rose, „Reînvierea ortodoxă în Rusia", p. 51.

Să-L fi găsit pe Dumnezeu şi să continui să-L prigoneşti este paradoxul iubirii sufletului, batjocorit cu adevărat de către religiosul prea-uşor-satisfăcut, dar justificat prin experienţa fericită a copiilor cu inima înflăcărată.
- A. W. Tozer[580]

UNIVERSITATEA Berkeley din California, unde Părintele Serafim îşi obţinuse licenţa, era printre altele, centrul unei întregi serii de şcoli din Universitatea sistemului din California. În anii '60, în culmea mişcării hippie, s-a construit o nouă Universitate în California, în munţii Santa Cruz. Localizată într-o pădure frumoasă, dominând pajişti verzi şi oceanul în partea cealaltă, această universitate a fost un fel de experiment în educarea liberală. Ca şi Pomona, aceasta a fost pusă la punct după sistemul european al colegiilor afiliate. Pentru a evita impersonalitatea notelor, profesorii practicau în locul acestora „evaluări narative" pentru fiecare lucrare a fiecărui student. Universitatea nu avea organizaţii de studenţi şi studente şi nici o echipă de fotbal.

O asemenea şcoală trebuia să atragă studenţi idealişti în căutarea de alternative pentru superficialitatea culturii americane; şi astfel Santa Cruz a devenit un centru al unei probleme spirituale a întregii naţiuni care a ieşit la iveală în anii 1960-69. Afişajele universitare erau acoperite cu anunţuri publicitare pentru diferiţi instructori spirituali: Zen, Tibetan, maeştri Sufi şi guru Hindu cum ar fi Rajneesh, Muktananda şi Sri Chinmoy. Alte „alternative" la modă includeau halucinogeni organici, şamanism americano-indian şi feminism-lesbian militant care este adesea legat de vrăjitorie.

În mijlocul acestei multitudini de curente contemporane, de la cele greşite până la cele foarte periculoase, s-a făcut prezentă „alternativa" lui Dumnezeu: se răspândise în campus o manifestare creştin ortodoxă vibrantă închinată Sf. Serafim de Sarov. Manifestarea o deschisese studentul ortodox James Paffhausen, din oraşul Părintelui Serafim, San Diego, cu binecuvântarea şi încurajarea unui fost novice din Vechiul Valaam, Episcopul Mark de Ladoga (care a trăit apoi în San Francisco). Mai târziu, venise sub călăuzirea Părintelui John Newcombe, un preot-călugăr apropiat care, fiind el însuşi convertit la ortodoxie, a avut misiunea de a aduce tinerii americani la cunoaşterea adevărului. La întrunirea pentru Sf. Serafim de Sarov, convertirile au avut un efect de domino, cu convertiţi care au adus alţi tineri căutători la credinţa lor nou-descoperită.

Participând la un pelerinaj în Sfântul Munte, Părintele John Newcombe a păstrat tradiţia ortodoxiei şi fiii săi duhovniceşti înclinau să fie la fel. Participanţilor la manifestare le-au plăcut cărţile publicate de obştea de la Sf. Gherman, inclusiv cele publicate de către Părintele Serafim. Participantul James N. Corazza îşi aminteşte: „Nu voi uita niciodată seara – după un an şi jumătate de căutare dificilă – când am terminat *Ortodoxia şi religia viitorului* şi totul s-a lămurit cu bucurie, am ştiut că dincolo de toate îndoielile şi ezitările, viitorul meu se afla în Biserica lui Hristos."

În primăvara anului 1981, organizatorii l-au invitat pe Părintele Serafim în campus ca să ţină două conferinţe: una pentru public în general şi alta pentru cursul universitar pe care l-au ţinut mai departe doi membri: „Religiile lumii în Statele Unite".

Părintele Serafim a fost foarte bucuros să vină. Pe data de 11 mai, a pornit spre campus, luându-l cu el şi pe Teofil. Unul dintre cursanţi pe nume John, începător, a descris sosirea şi şederea Părintelui Serafim după cum urmează:

[580] A. W. Tozer, *Căutarea lui Dumnezeu* (Camp Hill, Pennsylvania: Christian Publications, Inc., 1982), p. 15.

„Era prima dată când îl întâlnisem pe Părintele Serafim. Nu eram botezat, nici măcar catehumen atunci, căci învățasem despre ortodoxie numai o lună, de la unul dintre cursanții cursului 'Religiile lumii în Statele Unite'. Stăteam în fața colegiului, când a sosit Părintele Serafim într-o camionetă veche, decapotabilă. La început s-a uitat la mine uimit şi necomunicativ, avea părul lung şi o barbă sură extrem de lungă. Dar deodată s-a apropiat de mine şi a zis, 'Hristos a înviat!' şi apoi m-a sărutat de trei ori în manieră ortodoxă – un obicei care era pentru mine atunci destul de nou şi de curios.

Îmi mai amintesc faptul că am mers cu Părintele Serafim prin colegiu. Cina tocmai se terminase şi cursanții umblau prin fața restaurantului cu autoservire. Toți se uitau insistent la Părintele Serafim, dar el trecea printre ei atât de firesc ca şi cum ar fi fost acasă. Pentru mine, un puştan de 18 ani pe vremea aceea, era îmbucurător să mergi alături de el. În mijlocul acestui colegiu american progresist,'*hip*', el părea ca cineva care poposise din pustia creştină a sec. IV.

Părintele Serafim a fost condus într-o clădire din lemn, în formă de A unde se afla Centrul Religios Universitar. S-au strâns în jurul lui cam patruzeci de oameni, unii dintre ei creştini ortodocşi din împrejurimi.

Întrucât era anotimpul Paştelui, Părintele Serafim a început să îndrume pe fiecare să cânte 'Hristos a înviat' în fața icoanei lui Hristos. După o scurtă introducere a unuia dintre organizatori, şi-a ținut conferința intitulată 'Semne ale venirii sfârşitului lumii'. A început cu învățătura ortodoxă despre Apocalipsă bazată pe Sfânta Scriptură şi apoi a vorbit concret despre fenomenele moderne care prevesteau sfârşitul apropiat.

Mai întâi de toate am fost uimit de sobrietatea prezentării lui. Era în stare să sporească conştiința oamenilor fără să hrănească înfricoşarea apocaliptică. Un fanatic al judecății de apoi ar fi fost chiar dezamăgit de conferința lui aşa cum ar fi fost un credincios într-o vreme viitoare a fericirii pământeşti.

Spunând că ar trebui să cercetăm semnele sfârşitului pentru a ne pregăti împotriva înşelăciunii, Părintele Serafim ne-a amintit că toate astea ar trebui făcute într-un fel duhovnicesc:

> Dacă ducem o viață duhovnicească şi participăm la războiul nevăzut împotriva naturii noastre căzute şi a demonilor care sunt împotriva noastră, vom aştepta mereu venirea lui Hristos în sufletul nostru. Desigur că la moarte trebuie să-L întâlnim pe Hristos. Pentru cine are în suflet acest sentiment, este firesc să aştepți în curând venirea lui Hristos. Dacă părăseşti calea şi încerci să calculezi când se va întâmpla, să fii foarte îngrijorat de evenimente specifice care apar şi asta se întâmplă prea rapid ca să le putem pune în categorii, unde se potrivesc în capitolele Apocalipsei, etc., reprezintă singurul pericol. Aceasta s-a realizat în cartea renumită care a apărut acum câțiva ani, *Ultima mare planetă Pământ*. Asta se va demoda în douăzeci de ani şi autorul va trebui să reia toate problemele abordate şi să le adapteze noilor evenimente. Nu merită să se prezinte acele detalii. Abordarea noastră trebuie să fie puțin mai amplă, puțin mai înaltă, dar fermă.

Fără a încerca să calculeze evenimente specifice, Părintele Serafim a spus unele lucruri care mai târziu şi-au atins ținta. Astăzi, că regimurile comuniste au căzut, lăsând organizații ca Națiunile Unite să creeze o civilizație unică, văd împlinirea a ceea ce a spus în conferința de la Santa Cruz, în 1981:

> Motivul pentru care comunismul se întinde în lume nu constă în faptul că acesta este mai deştept decât capitalismul, sau democrațiile sau orice de felul acesta, ci pentru că în vest este un gol spiritual şi atunci când acest

gol există, comunismul pătrunde înăuntru, ocupând un teritoriu mic, după care altul, până când, în prezent, a cucerit jumătate a lumii. Dar comunismul nu are răspunsul final pentru că el este un lucru foarte negativ. De fapt, dacă priviți la ceea ce s-a întâmplat în Rusia în ultimii zece sau douăzeci de ani, vedeți că este o întreagă revoltă, cu cât se transformă mentalitatea oamenilor. Chiar dacă dictatura a fost la fel de puternică, în special în ultimii doi ani, aruncând din nou mulți oameni în închisoare, oamenii se răzvrătesc din ce în ce mai mult, nu sub forma revoltelor armate ci în mințile lor şi devin independenți. Ceea ce înseamnă că mai curând sau mai târziu întregul sistem intră în colaps. Şi astfel comunismul nu are răspuns; el nu poate să cucerească lumea întreagă şi să aducă fericire aşa cum pretinde că poate. Dar între timp se pregăteşte un lucru foarte important care trebuie să aibă loc înainte de sfârşitul lumii şi anume, trebuie să fie un guvern mondial unic, din care creştinismul a fost dat afară. Iar comunismul a avut un mare succes.

Dar pentru a oferi oamenilor o bază 'spirituală' pentru un guvern mondial, este nevoie de ceva superior: şi în ideile Națiunilor Unite, de exemplu, vedem ceva care pare un răspuns spiritual. Națiunile Unite pretind să susțină întemeierea unui guvern mondial care nu va fi o tiranie, nefiind bazat pe vreo idee anume cum este comunismul, ci pe ceva foarte vag, neavând nici o bază creştină. De fapt, cu aproximativ douăzeci de ani în urmă, au construit o capelă pentru meditație în clădirea Națiunilor Unite şi atunci a avut loc o discuție importantă despre obiectul slavei. Nu poți avea o Cruce, pentru că atunci eşti imediat marcat ca şi creştin; nu poți avea ceva Musulman sau Hindus pentru că iarăşi eşti identificat; trebuie să fie deasupra tuturor religiilor. În cele din urmă s-au hotărât asupra unui bloc de piatră neagră. Oamenii au un sentiment misterios în fața lui, ca în fața unui idol: un fel foarte vag de interes religios: nu-l poți ascunde şi comunismul se va prăbuşi din această cauză. Dar un lucru atât de vag este tocmai ceea ce îi place diavolului să apuce. Poți greşi în orice credință concretă, dar cel puțin pui suflet în ea şi Dumnezeu poate ierta tot felul de greşeli. Dar dacă nu ai nici o credință religioasă concretă şi te dăruieşti unei idei oarecare neclare, atunci pătrund demonii şi încep să lucreze.[581]

Părintele Serafim a mai spus nişte lucruri interesante despre pământul lui Israel şi poporul evreu în lumina profeției Noului Testament:

Un alt semn al apropierii sfârşitului este starea actuală a evreilor din Israel, din oraşul Ierusalim. Potrivit profețiilor Scripturilor şi sfinților părinți, Ierusalim va fi capitala lumii lui Antihrist şi acolo el va reconstrui templul lui Solomon unde va fi slăvit ca Dumnezeu …. Desigur, este foarte semnificativ faptul că doar din 1948 Ierusalim a mai fost odată în mâinile evreilor şi doar din 1967, locul unde a fost templul, moscheia lui Omar, a fost în mâinile lor, întrucât aceasta fusese parțial stăpânită de către musulmani …. Dacă ai întreba pe cineva care este foarte conştient de evenimentele politice din lume, „Care ar fi oraşul ideal pentru capitala lumii dacă ar urma să fie un imperiu mondial?" –

[581] Aceasta se confirmă în studiul lui Malachi Martin despre posedarea diavolească, *Ostatic al diavolului* (Harper & Row, Perennial Library, 1987, p. 83-171), în care un preot ajunge posedat de diavol primind idei şi sentimente religioase vagi (ex. Închinarea la spiritul pământului) prin teoria lui Teilhard de Chardin.

> este evident ce răspuns ar fi în minţile majorităţii oamenilor. Nu poate fi New York pentru că aceasta este capitala capitalismului; nu poate fi Moscova pentru că acesta este centrul comunismului. Nici chiar Roma nu poate fi, întrucât catolicismul roman este şi el un fel de diviziune limitată. Locul logic este Ierusalim, întrucât acolo se adună trei religii şi trei continente. Este locul cel mai logic unde ar putea fi pace, frăţie, armonie: toate acele lucruri par bune, dar dacă nu au o bază solidă creştină, nu sunt plăcute lui Dumnezeu. Aceste lucruri vor fi folosite de Antihrist.
>
> Un alt aspect al problemei evreilor constă în aceea că mulţi evrei tineri încep să se intereseze de creştinism, întrucât există căutare religioasă şi printre evrei. Unii dintre aceştia se convertesc la ortodoxie. Acesta este deja un semn, o pregătire pentru faptul că la sfârşitul timpului evreii vor reveni la creştinism, la Hristos …. Restaurarea Israelului va fi ca o înviere din morţi … şi acest eveniment va veni înaintea sfârşitului.

După această conferinţă, Părintelui Serafim i s-au pus întrebări despre multe probleme – Apocalipsa, OZN-uri, religiile răsăritene, *Franny şi Zooey* de J.D.Salinger, politicile bisericeşti, Fericitul Augustin, problema harului faţă de voia liberă – la care a răspuns la fel de echilibrat şi sobru.

Părintele Serafim era bolnav atunci şi smârcâise în timpul conferinţei. Vizibil epuizat, a rămas totuşi cu mintea clară, vesel şi dispus să răspundă pe larg întrebărilor. I-am văzut rasa uzată, barba încâlcită şi mi-am amintit vechea lui camionetă. Câtă sărăcie! – şi totuşi se sprijinea singur şi vorbea ca un adevărat domn, erudit şi filosof. Vedeam că este la fel de învăţat şi cu mult mai înţelept decât oricare dintre profesorii mei şi totuşi el era evident un om al pustiei, care era mai acasă în pădure decât într-o sală de curs.

Ceea ce m-a uimit cel mai mult la Părintele Serafim, în afară de seriozitatea lui, era faptul că el era un om care se jertfea total pentru Dumnezeu, pentru adevăr. Nu era profesor universitar care să primească un salariu bun pentru a fi semănător de cunoaştere, nici nu era lider religios care să râvnească putere, influenţă, sau chiar un vas cu fructe să-i fie aşezat la picioare, cum făceau 'maeştrii spirituali' care apoi aveau discipoli în Santa Cruz. El nu se afla 'în religie' pentru ceea ce putea obţine din ea; el nu căuta o cârjă pentru a 'se bucura de viaţa duhovnicească'. El era simplu călugăr care căuta Adevărul mai presus de toate. Şi ştiam că dincolo de umbra îndoielii ar muri pentru acel Adevăr, pentru că eram în stare să simt că el deja murea pentru acesta.

În dimineaţa următoare Părintele Serafim urma să vorbească clasei mele despre 'Religiile lumii în Statele Unite'. Ar trebui spus un cuvânt despre acest curs şi despre profesorul acestui curs, Noel Q. King. Cursurile sale de religie aveau de obicei o formă destul de liberă. El încuraja tinerii să urmărească un interes în lucrurile spirituale, dar să evite să spună că tradiţia cuiva este mai adevărată decât a altuia. Nu a dat nici un răspuns, ci numai o conferinţă ca învăţătură.

Cursul 'Religiile lumii în Statele Unite' a fost împărţit în diferite grupe de studiu conduse de studenţii înşişi. Orice cursant putea conduce un grup de studiu despre orice cale sau tendinţă religioasă pe care o dorea. De fapt, în acest curs liber pentru toţi, descoperisem creştinismul ortodox. Mai înainte fusesem de acord să îndrum un grup de studiu de budism zen, dar într-o zi, când unul dintre cursanţi, James Paffhausen, s-a ridicat în sală şi a început să vorbească despre ortodoxie, ceva s-a mişcat în inima mea. În scurt timp cercetam ortodoxia mai mult decât zen şi nu a mai existat un îndrumător de grup pentru studiul zen.

Părintele Serafim aducea colegilor mei Adevărul Absolut, pe care majoritatea profesorilor universitari au simţit că nu l-ar putea oferi şi să-şi mai păstreze slujbele. Se pare că ştia exact cui se adresa. Generaţia mea era de o mare intensitate spirituală şi de aceea atât de mulţi oameni aveau nevoie de fenomene supranaturale, unele ţineau de simţuri dar păreau experienţe spirituale, pentru a trezi în ei orice răspuns. De aceea atât de mulţi tineri căutători urmau 'oameni sfinţi' sau grupuri religioase pe baza minunilor pe care le făceau sau a rezultatelor pe care le promiteau şi de aceea deveniseră atât de populare drogurile halucinogene, practicile oculte şi experienţele 'harismatice'.

Părintele Serafim dorea să spună cursanţilor dorinţa de a fi la o 'înălţime spirituală' nu era motivul corect de a aborda problema spirituală. Omul trebuie să caute aşa cum făcuse el însuşi cu mulţi ani în urmă, 'Adevărul înainte de toate'.

Părintele Serafim ştia că îi vede pe cei mai mulţi dintre cursanţii din clasa mea doar o dată în viaţă. În ora pe care a avut-o la dispoziţie, a trebuit să-şi croiască drum prin toate problemele secundare şi să ajungă la miezul vieţii creştine: transformarea inimii omului, care duce la aprinderea ei cu iubire pentru Hristos şi o preface într-o nouă fiinţă.

Conferinţa Părintelui Serafim a fost intitulată 'Revelaţia lui Dumnezeu în inima omului'. El a început să spună cursanţilor 'Religiilor lumii' că, dacă o persoană este într-adevăr cinstită lăuntric, există doar un motiv pentru care va studia religia: ca să vină în contact cu realitatea, să găsească o realitate mai adâncă decât realitatea de zi cu zi, vremelnică. A spus, 'aş vrea să spun câteva cuvinte despre felul în care creştinismul ortodox încearcă să facă aceasta, să dezvăluie realitatea duhovnicească, căutătorului religios'.

Părintele Serafim a avertizat asupra pericolului implicat în căutarea realităţii, relatând despre un prieten care, în timpul căutărilor sale îşi mistuise mintea cu droguri. A spus că, s-ar putea găsi exemple similare în alte forme de experienţe psihice şi oculte. Dar asemenea exemple nu sunt de loc unice în timpurile noastre; multe se pot găsi în literatura ortodoxă de acum două mii de ani. Părintele Serafim a relatat povestea Sf. Nicetas din Peştera Kievului, care, mergând în pustie ca să primească darul făcător-de-minuni, a fost înşelat de un demon. Nicetas a început să 'profeţească' şi să vorbească mult din Vechiul Testament (nu din Noul), ajungând vestit chiar şi la curtea Marelui Prinţ, până când părinţii din Peştera Kievului şi-au dat seama ce se întâmpla şi au izgonit diavolul de la el. Părintele Serafim a spus, 'această poveste ridică astăzi o problemă pentru noi. Cum poate un căutător religios să evite capcanele şi înşelăciunile pe care le întâmpină în această căutare? La această întrebare există un singur răspuns: o persoană trebuie să fie ancorată în căutarea religioasă nu de dragul *experienţelor* religioase, care pot înşela, ci de dragul *Adevărului*. Oricine studiază religia cu seriozitate ajunge la această chestiune: este o problemă strictă de viaţă şi de moarte.'

Părintele Serafim a observat că, în Noul Testament apare povestea Apostolului Filip şi a eunucului etiopian, eunucul nu s-a convertit prin minunea lui Filip care a dispărut brusc, ci prin ceva care i-a schimbat inima atunci când Filip i-a explicat cuvintele Scripturii. La fel, în povestea lui Hristos şi a ucenicilor pe drumul spre Emaus, după ce Hristos plecase, ei şi-au amintit că, tot timpul cât El fusese cu ei, aceştia avuseseră un foc în inimi, chiar dacă ei nu-L recunoscuseră. După cum arătase Părintele Serafim:

> Ceea ce i-a făcut să-L recunoască pe Hristos în cele din urmă, a fost această 'inimă înflăcărată' şi nu doar faptul că El a dispărut din ochii lor, pentru că şi magicienii pot face la fel …. Iată cum are loc 'revelaţia': inima se mişcă şi se schimbă prin prezenţa lui Dumnezeu, sau prin cineva care este plin de Duhul Lui, sau doar prin auzirea adevărului despre El, predicat ….

> Există un organ special pentru primirea revelației de la Dumnezeu? Da, într-un anumit sens există un asemenea organ, deşi de obicei îl închidem şi nu-l lăsăm deschis: revelația lui Dumnezeu se dă unei inimi iubitoare. Ştim din Scripturi că Dumnezeu este iubire; creştinismul este religia iubirii. (Puteți privi greşelile, puteți vedea oameni care se numesc creştini dar nu sunt, şi tot ei spun că acolo nu există iubire; dar creştinismul este într-adevăr religia iubirii atunci când reuşeşte şi este practicată corect.) Domnul nostru Iisus Hristos spune că ucenicii Lui adevărați se disting, mai presus de toare, prin *iubirea* lor ….
>
> Acceptând situațiile date, ceea ce necesită o inimă iubitoare, omul Îl întâlneşte pe Dumnezeu. Prin această inimă iubitoare, omul ajunge să cunoască Adevărul, chiar dacă Dumnezeu trebuie uneori să frângă şi să smerească o inimă pentru a o face mai receptivă – ca în cazul Apostolului Pavel, care într-un timp era împotriva creştinilor şi îi persecuta. Dar pentru Dumnezeu, trecutul, prezentul şi viitorul inimii omeneşti sunt toate prezent şi El vede unde poate pătrunde şi comunica.
>
> Opusul inimii iubitoare care primeşte revelația de la Dumnezeu este calcularea rece, obținând ce poate de la oameni; în viața religioasă, aceasta produce escrocheria şi şarlatanismul tuturor descrierilor. Dacă te uiți astăzi la lumea religioasă, vezi că o mare parte din ea merge înainte: atât de multă escrocherie, încurcătură, calculare, obținerea de mari avantaje din schimbarea modei, care aduc la modă mai întâi o religie sau atitudine religioasă, apoi alta. Pentru a găsi Adevărul, trebuie să priveşti mai adânc.

Printre intențiile Părintelui Serafim a fost şi aceea de a vorbi cursanților despre faptul că viața duhovnicească nu este ceva care să 'placă', ci mai degrabă un câmp de bătălie unde sufletul se purifică prin suferință. Pentru mulți cursanți acesta era un concept nou; care figuri religioase, dorind să câştige un adept popular, i-a chemat pe oameni pe o cale de suferință şi luptă neîncetată? Totuşi, aceasta este calea pe care a mers Hristos şi i-a chemat pe oameni să-l urmeze. Părintele Serafim a continuat:

> Cu aproximativ un an în urmă, am discutat mult cu un tânăr american în tren.[582] M-a întâlnit aparent din întâmplare (desigur, în viață nu există nici un fel de întâmplare) şi mi-a spus că învață limba rusă. Era căutător religios şi fusese prin tot felul de aşa-numite grupuri creştine; nu găsise nimic decât ipocrizie şi escrocherie pretutindeni şi era gata să renunțe cu desăvârşire la religie. Dar atunci a auzit că în Rusia oamenii suferă pentru credința lor. Unde există suferință, se gândea el, probabil aciolo este ceva real şi nu va fi atâta escrocherie cum avem noi în America. Şi astfel el studia rusa cu scopul de a merge în Rusia şi a cunoaşte oameni care erau creştini adevărați. Ca preot ortodox rus, am fost uimit să aud aceasta, pentru că el nu văzuse niciodată mai înainte un păstor ortodox, nici nu participase la vreo slujbă ortodoxă. Noi am avut o discuție lungă despre religie şi am văzut că ideea lui era destul de logică: ideea că *suferința* ar putea produce ceva curat, în timp ce viața noastră îngăduitoare produce escrocherie cu uşurință.

Trăind într-o societate care ar putea fi numită paradisul nebunului, ar putea cursanții din Santa Cruz să interpreteze experiența de bază a Rusiei suferinde ca pe o

---

[582] Acelaşi tânăr pe care l-a descris Părintele Serafim în jurnalul excursiei sale prin țară, în Cap. 90, luni, 4 dec..

formă pe care ei abia puteau începe să o înțeleagă? Părintele Serafim nădăjduia astfel, întrucât fără o cunoaștere a Golgotei și a Crucii, ei nu ar putea ajunge niciodată la o cunoaștere reală a lui Hristos, Dumnezeu Întrupat.

Părintele Serafim a spus, 'în suferință are loc ceva care ajută inima să primească revelația lui Dumnezeu'. El a început să vorbească despre felul în care pe vremea aceea Dumnezeu Se revela creștinilor suferinzi din Rusia. Mai întâi a discutat cu cineva care era cunoscut tuturor cursanților – Alexandr Soljenițîn – descriind realizările profunde ale naturii umane la care ajunsese Soljenițîn în timp ce a stat în gulag. Apoi a vorbit despre un om simplu, Iuri Mașcov, un tânăr idealist care L-a găsit pe Hristos în timpul unei crize spirituale profunde dintr-un lagăr de concentrare sovietic. Părintele Serafim l-a citat pe Mașcov spunând:

> Și eu aș fi avut o soartă cu un sfârșit tragic (sinucidere sau nebunie) dacă, spre norocul meu, nu ar fi apărut cea mai mare minune din viața mea, la 1 septembrie 1962. Nu s-a întâmplat nimic în ziua aceea, nu au venit sugestii; meditam în singurătate la problema mea: 'A fi sau a nu fi?' Acum mi-am dat seama că a crede în Dumnezeu este un lucru mântuitor. Am vrut foarte mult să cred în El; dar nu m-am putut înșela pe mine însumi: eu nu aveam nici o credință …. Și deodată a venit al doilea lucru, când am văzut pentru prima oară (ca și cum s-ar fi deschis o ușă dinspre o încăpere întunecată înspre o stradă însorită) și în secunda următoare știam cu siguranță că Dumnezeu există și că Dumnezeu este Iisus Hristos al ortodoxiei și nu vrem alt Dumnezeu. Eu numesc acest moment cea mai mare minune pentru că am cunoscut această problemă precisă nu prin rațiune (știu aceasta cu siguranță) ci pe o altă cale și nu sunt în stare să explic acest moment în mod rațional …. Și astfel, printr-o asemenea minune a început noua mea viață duhovnicească, care m-a ajutat să rabd alți treisprezece ani de viață în lagăre de concentrare și închisori.

După cum am aflat mai târziu, Părintele Serafim trăise în viața sa o minune similară, atunci când, tânăr fiind, fusese într-o criză spirituală, având râvnă mare pentru Dumnezeu. De atunci, învățase și făcuse atât de multe și totuși acum, în timp ce se străduia să influențeze generația mea, s-a întors înapoi la ceea ce era într-adevăr important: inima, întrucât din punct de vedere mistic se întețește iubirea pentru Iisus Hristos.

Excursia misioanră a Părintelui Serafim în campusul nostru a avut un mare impact. După cum i-a scris unul dintre organizatori, James Corazza: 'În timpul acelor zile s-au semănat multe, multe semințe; într-adevăr, câțiva dintre prietenii noștri păreau înflăcărați și radiau de bucurie.'

Cât despre mine, pot spune că întâlnirea Părintelui Serafim în Santa Cruz a fost o cotitură în viața mea: de atunci am știut cu siguranță că îmi voi închina viața lui Dumnezeu ca și creștin ortodox."

DUPĂ vizita Părintelui Serafim, grupul din Santa Cruz a continuat să crească. Astăzi, dintre monahii care au rămas în obștea Sf. Gherman din vremea Părintelui Serafim, jumătate – inclusiv autorul relatării de mai sus – provin din acel grup universitar. După cinci ani de la moartea Părintelui Serafim, un membru al grupului a scris o carte după conferința „Revelația lui Dumnezeu în inima omului", care de atunci a ajutat cu mult mai mulți căutători să vină la credința ortodoxă în Hristos.[2]

Vizita Părintelui Serafim la Santa Cruz a fost urmată de o excursie în sud pentru a o vizita pe mama lui, Esther, care locuia iarăși apropiere de San Diego. Atunci când el

se ducea acolo, ea era emoţionată şi îşi chema dinainte prietenii şi rudele. Nepoata Părintelui Serfaim, Kathy Scott îşi aminteşte, „Pentru ea era un lucru foarte mare. Citea toate cărţile lui şi *Cuvântul ortodox* din scoarţă în scoarţă."

Aceasta a fost ultima dată când Părintele Serfaim a venit să-şi vadă mama pe pământ. Deşi ea nu a prea înţeles niciodată cui îşi închinase el viaţa, ea nu putea să nu observe cât de împlinit lăuntric arăta. Ea l-a întrebat dacă îşi găsise „nişa" specială şi scopul în viaţă.

- Cu siguranţă, a spus el.

Esther îşi mai aminteşte: „Când a fost aici ultima dată, i-am spus că unele comentarii ale lui despre comunism erau cam tari şi acestea îl vor ajunge într-o zi. El a întors capul şi a spus, 'Sunt gata.' Ar fi trebuit să-i vedeţi ochii strălucind."

În timpul anilor petrecuţi de Părintele Serafim în mânăstire, Esther îi trimisese scrisori care oglindeau îngrijorarea ei exagerată pentru probleme financiare, atât ale lui cât şi ale ei. Şi totuşi, după ce „Gene" al ei a murit, ea şi-a dat seama că el găsise o fericire cu mult mai mare decât succesul material al fiului ei Franklin, prins acum în vârtejul lumii afacerilor. În ultimii ani de viaţă, fiind adesea singură, timpul trecea încet pentru ea şi a putut medita la ceea ce este într-adevăr important în viaţă. A ajutat-o la aceasta amintirea lui Eugene. Ea a scris, „El trăia fiecare zi făcând doar ceea ce voia să facă şi i se potrivea cel mai bine."

„Secretul" fericirii Părintelui Serafim era simplu: de când Dumnezeu aprinsese flacăra sacră în inima lui suferindă, el trudise şi se nevoise să o ţină aprinsă, pentru ca vânturile timpului şi această lume să n-o poată stinge niciodată. Ceea ce spusese studenţilor din Santa Cruz despre „revelaţia lui Dumnezeu în inima omului" a marcat doar începutul adevăratei sarcini creştine neobosite şi minunate: „Lipitu-s-a sufletul meu de Dumnezeu" (Psalm 62, 8) care nu se sfârşeşte nici în viaţa asta nici în cea care va veni.

97
Formarea sufletelor tinere

Nici un izvor de învăţătură nu poate fi trecut cu vederea în pregătirea pentru marea bătălie a vieţii şi se obţine un avantaj sigur din dreapta folosire a scriitorilor păgâni. Vestitul Moise este descris instruindu-se în ştiinţa egiptenilor, ajungând astfel să contemple Cine este El. Astfel, în ultimele zile, la Babilon, Daniel căpătase filosofia caldeenilor şi la urmă a înţeles învăţătura divină…[Dar] noi nu trebuie să luăm totul fără discernământ, ci doar ceea ce este de folos…Ne-ar fi ruşine în cazul hranei să părăsim stricăciunea şi în acelaşi timp, în cazul lecţiilor, să fim cu nebăgare de seamă la ceea ce ţine sufletul viu, dar, ca izvoarele de munte, să măturăm tot ce se întâmplă să fie în calea noastră.

- Sf. Vasile cel Mare († 379)[583]

Când ai copii, învaţă-i muzică; desigur, muzică adevărată iar nu dansuri şi cântece. Muzica ajută la sporirea acceptării vieţii duhovniceşti. Sufletul devine

[583] Sf. Vasile cel Mare, *Scrisori şi opere alese*, Părinţi niceeni şi post niceeni, vol. 8, p. lxv, lxvii-lxviii.

mai rafinat. Începe să înțeleagă și muzica duhovnicească.

- Starețul Varsanufie de la Optina († 1913)

NU cu prea mulți ani în urmă, un tânăr aspirant la viața monahală a mers în Sfântul Munte Athos. Vorbind cu respectabilul stareț al mânăstirii în care dorea să stea, i-a spus, „Sfințite Părinte! Inima mea arde pentru viața duhovnicească, pentru ascetism, pentru comuniunea neîncetată cu Dumnezeu, pentru ascultarea de un bătrân. Călăuzeşte-mă, te rog, Sfințite Părinte, ca să pot ajunge la sporire duhovnicească.” Mergând la raftul de cărți, Starețul a scos cartea *David Copperfield* de Charles Dickens şi i-a zis:

- Citeşte asta, fiule.

Aspirantul tulburat, a obiectat:

- Dar, Părinte! Acesta este sentimentalism Victorian heterodox (neortodox), produs al captivității apusene! Lucrul acesta nu este duhovnicesc, nici măcar ortodox! Eu am nevoie de scrieri care să mă învețe *duhovnicie*! Starețul a zâmbit spunând:

- Dacă nu-ți educi mai întâi sentimente obişnuite, umane, creştine şi nu înveți să priveşti viața ca micul David – cu simplitate, bunătate, căldură şi iertare – atunci toată ‘duhovnicia’ ortodoxă şi scrierile patristice nu numai că nu-ți vor fi de nici un folos – ele te vor transforma într-un monstru ‘spiritual’ şi îți vor distruge sufletul.[584]

Părintelui Gherman îi plăcea să spună această istorioară, bazată pe o întâmplare adevărată, pe când stătea cu frații în jurul mesei din trapeză. Pe când avea 19 ani, el însuşi a avut o astfel de experiență când Părintele Adrian l-a făcut să citească romane ruseşti clasice. Pe când el ardea de nerăbdare să discute „duhovnicie”, Părintele Adrian schimbase subiectul conversației către vreun personaj sau idee din operele lui Dostoievski, Gonciarev, etc.

Părintele Serafim, din propria sa experiență cu tinerii, a văzut înțelepciunea din spatele comportării Părintelui Adrian şi a bătrânului Athonit de mai sus. Într-un eseu intitulat „Formarea sufletului” el a explicat clar filosofia ortodoxă din spatele lui:

„Educația tineretului de astăzi, în special din America, se află într-o deficiență binecunoscută cu privire la dezvoltarea sensibilității față de cele mai bune exprimări ale artei, literaturii şi muzicii. Ca rezultat, tinerii sunt formați hazardant sub influența televizorului, muzicii rock şi altor manifestări ale culturii de astăzi (sau mai degrabă, anti-culturii); şi, atât ca o cauză, cât şi ca rezultat al acesteia – dar în cea mai mare măsură din cauza faptului că atât părinții cât şi profesorii nu au nici o idee conştientă despre ceea ce este viața creştină şi cum ar trebui să fie educat un tânăr în această viață creştină – sufletul unei persoane care a trecut de vârsta tinereții este adesea un pustiu emoțional şi cel mai bine scoate la iveală deficiențele din atitudinile de bază față de viață care au fost considerate odată normale şi indispensabile.

Astăzi puțini sunt aceia care îşi pot exprima cu claritate emoțiile şi ideile şi le pot face față cu maturitate; mulți nici măcar nu ştiu ce se petrece în interiorul lor. Viața este împărțită în mod artificial în muncă (şi foarte puțini pun în ea cea mai bună parte a lor, inima lor, pentru că este ‘doar pentru bani’), jocuri (în care mulți văd ‘sensul real’ al vieții lor), religie (de obicei nu mai mult de o oră sau două pe săptămână) şi altele asemenea, fără o unitate susținută care dă sens întregii vieți a omului. Mulți, găsind viața zilnică nesatisfăcătoare, încearcă să trăiască într-o lume fantastică a propriei lor creații (în care iarăşi încearcă să plaseze religie). Şi susținerea întregii culturi moderne este slava de sine şi propriul confort, care înseamnă moartea oricărei idei de viață duhovnicească.

[584] Părintele Damascene Christensen, „Prieteni, bizantini, țărani”, *The Orthodox Word*, no. 137 (1987), p. 316.

Acesta este fondul, 'bagajul cultural', pe care omul îl aduce astăzi cu el când devine ortodox. Mulţi, desigur, rezistă ca ortodocşi în ciuda fondului lor; puţini ajung la un dezastru duhovnicesc din cauza lui; mulţi oameni rămân infirmi sau cel puţin subdezvoltaţi duhovniceşte pentru că sunt nepregătiţi şi inconştienţi de cerinţele reale ale vieţii duhovniceşti.

Începând să lămurim această problemă (şi cu nădejde, ajutând pe unii din cei care se tulbură din această cauză), să ne uităm la învăţătura ortodoxă despre natura umană prezentată de către un scriitor ortodox profund, din sec. al XIX-lea, un adevărat sfânt părinte din ultimele timpuri – Episcopul Teofan Zăvorâtul († 1894). În cartea sa *Viaţa duhovnicească şi cum să o dobândim*, el scrie:

> Viaţa omului este complexă şi complicată. Există o parte a trupului, alta a sufletului şi alta a duhului. Fiecare dintre acestea îşi are propriile înclinaţii şi nevoi, propriile metode şi exerciţiul lor şi satisfacţie. Numai atunci când toate facultăţile sunt în mişcare şi toate nevoile noastre sunt satisfăcute, omul trăieşte. Dar atunci când este satisfăcută doar o mică parte a nevoilor noastre – o asemenea viaţă nu este viaţă …. Omul nu trăieşte omeneşte dacă nu este în mişcare tot ceea ce se află în el …. Omul trebuie să trăiască aşa cum l-a creat Dumnezeu şi atunci când cineva nu trăieşte aşa, se poate spune cu curaj că nu trăieşte de loc.

Distincţia care se face aici între 'suflet' şi 'duh' nu înseamnă că acestea sunt entităţi separate în cadrul naturii umane; ci mai degrabă, 'duhul' este partea cea mai înaltă, 'sufletul' este partea mai joasă a singurei părţi invizibile a omului (care, ca un întreg, se numeşte 'suflet'). În acest sens, aparţin 'sufletului' acele idei şi sentimente care nu se ocupă în mod direct de viaţa spirituală – cea mai mare parte a artei, cunoaşterii şi culturii; în timp ce 'duhul' aparţine novoinţelor omului către Dumnezeu prin rugăciune, arta sfântă şi ascultare faţă de legea lui Dumnezeu.

Din aceste cuvinte ale Episcopului Teofan se poate observa o greşeală comună a căutătorilor de astăzi ai vieţii spirituale: Nu toate laturile naturii lor se află în mişcare; acestea încearcă să satisfacă nevoile religioase (nevoile duhului) fără să-şi fi împlinit unele nevoi (mai concret, psihologice şi emoţionale), sau mai rău: ei folosesc religia nedrept pentru a-şi satisface aceste nevoi psihologice. În aceşti oameni, religia este un lucru artificial care încă nu a atins partea lor cea mai adâncă şi adesea vreun eveniment trist din viaţa lor, sau doar atracţia naturală a lumii, este suficientă pentru a distruge universul lor influenţabil şi a-i îndepărta de religie. Uneori astfel de oameni, după o amară experienţă în viaţă, se întorc la religie; dar foarte adesea aceştia sunt pierduţi, sau în cel mai bun caz paralizaţi şi neroditori."[585]

Părintele Serafim a văzut această abordare „plastică" a religiei, în modul cel mai expresiv, când un tânăr pelerin, după ce a petrecut un timp într-o altă mânăstire din America, a venit la Platina spunând totul despre bătrâni, isihasm, Rugăciunea lui Iisus, adevăratul monahism şi înţelepciunea ascetică a sfinţilor părinţi. Într-o zi, Părintele Serafim l-a văzut mergând în jurul mânăstirii cântând muzică rock, pocnind din degete şi săltând în ritmul muzicii. Surprins, Părintele Serafim l-a întrebat dacă nu se gândise că aceasta s-ar putea întoarce împotriva interesului său pentru spiritualitate, dar tânărul a ridicat din umeri şi a răspuns: „Nu, nu este nici o contradicţie. Ori de câte ori doresc spiritualitate, mă întorc către bătrân" – însemnând că era în stare să oprească banda cu muzică rock şi să pună o bandă a bătrânului lui cu o expunere duhovnicească.

---

[585] Părintele Serafim Rose, „Formarea sufletului", *Orthodox America*, (mai 1982), p. 9.

Faptul că acest tânăr îşi putea compartimenta viaţa astfel, Părintele Serafim a înţeles că arăta că îi lipsea ceva din formarea de bază a sufletului său. Pentru a explica înţelesul acestei formări el s-a referit din nou în articolul său la pasajul din Sf. Teofan Zăvorâtul:

> Viaţa omului are trei aspecte: a duhului, a sufletului şi a trupului. Fiecare dintre acestea îşi are nevoile sale naturale şi proprii omului. Aceste nevoi nu sunt toate egale ca valoare, unele sunt mai înalte şi altele mai joase; şi împlinirea lor echilibrată dă omului pace. Nevoile duhovniceşti sunt cele mai înalte dintre toate şi când acestea sunt împlinite, atunci există pace chiar dacă celelalte nu sunt împlinite; dar când nevoile duhovniceşti nu sunt împlinite, atunci, chiar dacă celelalte sunt împlinite din plin, nu există pace de loc. De aceea, împlinirea lor se numeşte *singurul lucru de folos.*
>
> Când sunt împlinite nevoile duhovniceşti, ele învaţă omul să le armonizeze şi cu alte nevoi, astfel încât, nici ceea ce satisface sufletul, nici ceea ce satisface trupul nu contrazice viaţa duhovnicească, ci o ajută; şi atunci se află în om o armonie deplină a tuturor mişcărilor şi revelaţiilor vieţii sale, o armonie a gândurilor, sentimentelor, dorinţelor, acţiunilor, relaţiilor, plăcerilor. Şi acesta este raiul!

Părintele Serafim a arătat: „În zilele noastre, elementul principal din armonia ideală a vieţii omeneşti, care lipseşte, este ceva care s-ar putea numi dezvoltarea emoţională a sufletului. Este ceva care nu este spiritual în mod direct, ci ceva care foarte adesea opreşte dezvoltarea spirituală. Este starea cuiva care, în timp ce omul crede că însetează după lupte spirituale şi o viaţă înaltă de rugăciune, el nu este în stare să răspundă iubirii omeneşti normale şi prieteniei; pentru că Dacă zice cineva: *Iubesc pe Dumnezeu, iar pe fratele său îl urăşte, mincinos este! Pentru că cel ce nu iubeşte pe fratele său, pe care l-a văzut, pe Dumnezeu, pe Care nu L-a văzut, nu poate să-L iubească* (I Ioan 4, 20).

În puţini oameni acest defect există într-o formă extremă, dar ca teorie, aceasta este prezentă într-o anumită măsură în noi toţi care am fost ridicaţi în pustia emoţională şi duhovnicească a timpurilor noastre.

Aşa stând lucrurile, adesea este foarte necesar să ne smerim aşa-zisele îndemnuri şi lupte duhovniceşti pentru a fi încercate pe disponibilitatea noastră umană şi emoţională pentru ele. Uneori, părintele duhovnicesc îşi va opri fiul duhovnicesc de la citirea unor cărţi duhovniceşti şi îi dă în schimb să citească un roman de Dostoievski sau Dickens, sau îl va încuraja să se familiarizeze cu anumite feluri de muzică clasică, nu cu vreun scop 'estetic' în minte – pentru că cineva poate fi 'expert' în astfel de probleme şi chiar poate fi 'bine-dezvoltat emoţional' fără cel mai mic interes pentru lupta duhovnicească şi aceasta este de asemenea o stare de dezechilibru – dar numai pentru a-şi rafina şi forma sufletul şi pentru a-l face mai bine dispus pentru a înţelege textele duhovniceşti adevărate."[586]

CEEA ce a spus aici Părintele Serafim despre părinţii duhovniceşti este chiar mai adevărat despre părinţii naturali, întrucât „formarea sufletului" trebuie să înceapă în fragedă copilărie. În timpul unei conferinţe la pelerinajul Sf. Gherman, din 1982, Părintele Serafim a dat părinţilor unele sfaturi practice despre felul cum trebuie folosit orice este pozitiv în lume spre folosul copiilor lor:

„Copilul căruia i s-a oferit muzică bună din fragedă copilărie şi a văzut că sufletul se dezvoltă prin aceasta, nu va fi ispitit la fel de ritmul neşlefuit şi mesajul rock

[586] Ibid.

şi alte forme de pseudo-muzică ca cineva care a crescut fără o educaţie muzicală. După cum au spus câţiva bătrâni de la Optina, o asemenea educaţie muzicală rafinează sufletul şi îl pregăteşte pentru recepţionarea impresiilor duhovniceşti.[587]

Copilul care a fost educat într-o literatură, teatru şi poezie bună şi le-a simţit efectul asupra sufletului său – adică, s-a bucurat realmente de ele – nu va deveni uşor un pătimaş al filmelor contemporane şi al programelor de televiziune şi al romanelor ieftine care devastează sufletul şi-l îndepărtează de la calea creştină.

Copilul care a învăţat să vadă frumosul în pictura şi sculptura clasică nu va fi atras uşor în perversitatea artei contemporane sau produsele stridente ale reclamelor şi pornografiei.

Copilul care ştie ceva despre istoria lumii, în special din timpurile creştine şi cum au trăit şi gândit alţi oameni, în ce greşeli şi capcane au căzut oamenii îndepărtându-se de Dumnezeu şi de poruncile Sale şi ce viaţă slăvită şi cu influenţă au trăit atunci când îi erau credincioşi Lui – va desluşi viaţa şi filosofia timpurilor noastre şi nu va fi înclinat să urmeze filosofia nouă sau felul de viaţă pe care îl întâlneşte. Una dintre problemele de bază cu care se confruntă astăzi educaţia copiilor, este aceea că în şcoli nu se mai dă un sens istoriei. Este un lucru periculos şi fatal să lipseşti un copil de un sens al istoriei. Asta înseamnă că el nu este în stare să ia exemple de la oameni care au trăit în trecut. Şi de fapt, istoria se repetă în mod constant. Odată ce vezi asta, devine interesant cum au rezolvat oamenii problemele, cum au existat oameni care s-au întors împotriva lui Dumnezeu şi ce rezultate au apărut de aici şi cum şi-au schimbat viaţa şi au devenit excepţii şi au dat un exemplu care este trăit în timpurile noastre. Acest simţ al istoriei este un lucru foarte important care ar trebui comunicat copiilor.

În general, persoana care este bine informată despre cele mai bune produse ale culturii laice – care în apus aproape întotdeauna au tonuri superioare precise religioase şi creştine – are o şansă mult mai bună de a duce o viaţă ortodoxă normală, roditoare, decât cineva care ştie numai cultura populară de astăzi. Cel care se converteşte la ortodoxie direct de la cultura 'rock' şi în general oricine crede că poate combina ortodoxia cu acel fel de cultură – trebuie să treacă prin multă suferinţă şi un drum greu în viaţă înainte de a putea deveni un ortodox cu adevărat serios care este capabil că transmită credinţa lui altora. Fără această suferinţă, fără această conştienţă, părinţii ortodocşi îşi vor creşte copiii pentru a fi devoraţi de lumea contemporană. Cea mai bună cultură a lumii, primită cum se cuvine, perfecţionează şi dezvoltă sufletul; cultura populară de astăzi schilodeşte şi deformează sufletul şi îl împiedică să aibă un răspuns deplin şi normal la mesajul ortodoxiei.

De aceea, în lupta noastră împotriva spiritului acestei lumi, putem folosi cele mai bune lucruri pe care trebuie să le ofere lumea pentru a trece dincolo de ele; tot ceea ce este bun în lume, doar dacă suntem destul de isteţi ca să vedem, se îndreaptă către Dumnezeu şi către ortodoxie şi trebuie să luăm folos de aici."[588]

ÎN 1975, când Părintele Serafim a ţinut „Curs de supravieţuire ortodoxă" prima oară, a vorbit în special despre felul în care anumite feluri de artă îi pot ajuta pe copii să crească în moralitatea sexuală:

„În societatea noastră actuală, băieţii până la 14 sau 15 ani ştiu totul despre păcatele sexuale, cu mult mai mult decât ştiu chiar cei căsătoriţi. Ei ştiu exact ce se petrece în filme, se uită la ele şi întreaga atmosferă în care trăiesc este una de toleranţă.

[587] Într-o altă conferinţă Părintele Serafim a arătat: „Ştim că Bătrânul Macarie de la Optina († 1860), a cântat la vioară înainte de a deveni călugăr. Pe vremea aceea, la începutul sec. al XIX-lea, în apus, îi aveau pe Paganini, Mozart, Bocharini…."

[588] Părintele Serafim Rose, „The Orthodox World View", p. 168-169.

Se spune, ‘De ce să lupţi împotriva acestui lucru? Este natural.’ Evident, ei sunt pregătiţi pentru o viaţă de ingăduinţă în păcat.

Unui astfel de băiat i se poate da modelul adevărului, care este castitatea, virginitatea; dar acesta este un nivel foarte înalt şi greu dacă tot ce se aflǎ în mintea lui este ideea abstractă de castitate pentru a lupta împotriva acestei atmosfere de senzualitate care pătrunde pretutindeni, care atacă nu numai mintea dar şi inima – şi trupul în mod direct. El vede pretutindeni panouri care îl ispitesc şi revistele în care se poate uita acum sunt groaznice; şi toate astea sunt mult mai puternice decât simpla idee de a fi pur. De fapt, toţi vor râde la această idee şi sărmanul băiat va întâmpina o mare dificultate nu numai în rezistare, ci chiar în a vedea că *trebuie* să reziste ispitei, întrucât toate dovezile stau împotrivă în afară de acel mic adevăr abstract că ar trebui să fie pur. În această privinţă poate fi ajutat de literatură ….

Băiatul poate citi ceva ca *David Copperfield*, care descrie un băiat care creşte: nu vreun călugăr sau erou ascetic, ci un băiat obişnuit care creşte într-un timp diferit …. Este adevărat că aceasta este o carte de lume pentru oameni care trăiesc în lume – dar acea lume este destul de diferită. Deja dobândeşti o perspectivă diferită asupra lucrurilor: că lumea nu a fost întotdeauna aşa cum este acum; că standardul care există acum este unul al lumii şi mai există şi alte feluri; şi că aceasta este o lume diferită, normală, în care deşi elementul sex este prezent, acesta are un rol precis. Te întăreşti văzând ce era normal pe vremea aceea, din felul în care Dickens descrie felul în care creşte şi se îndrăgosteşte acest băiat. Se simte stingherit în prezenţa fetei şi niciodată nu se gândeşte la lucruri murdare întrucât nu se ivise niciodată aşa ceva; în timp ce, dacă citeşti oricare roman contemporan asta este tot ceea ce primeşti. Această carte arată o viziune mult mai înaltă a iubirii, care este, desigur, din consideraţie pentru căsătorie, pentru copii. Întreaga viaţă a cuiva este legată de aceasta şi niciodată în acesată carte nu apare gândul că cineva ar putea avea vreun fel de satisfacţie momentană şi apoi să treacă la următoarea fată. David Copperfield este plin de vise ale acestei femei, cum are de gând să trăiască cu ea şi să fie om mare în lume. Se presupune că el are relaţii sexuale după ce se căsătoreşte, dar asta intră în ceea ce vrea să facă omul cu întreaga sa viaţă.

Iarăşi, asta dă putere unui băiat care este preocupat de aceste ispite. Atunci când el pune întrebări de felul: ‘Cum să mă port cu o fată?’ – un model abstract nu ajută prea mult. Dar dacă el vede cum acest personaj fictiv, care este foarte veridic pentru o anumită vârstă, era atât de stingherit, de preocupat, de politicos, de idealist şi simţitor, aceasta îl îndeamnă să se comporte el însuşi mai normal, potrivit cu standardele trecutului. Şi într-un astfel de roman vedem cât de multe aspecte există în întreaga problemă a iubirii şi sexului, cât de complicat este în întreaga noastră natură umană. Deşi nu se propovăduieşte ortodoxia, întreaga atmosferă este plină de cel puţin o rămăşiţă a valorilor creştine şi aceasta dă un ajutor precis băiatului la nivelul său, nu la vreun nivel spiritual, ci la nivelul vieţii sale de zi cu zi în lume.

De asemenea, Dickens comunică un sentiment extrem de cald despre viaţă, despre relaţiile umane, care nu se oferă astăzi în şcoală. Şi chiar acest sentiment de căldură în relaţiile umane ar putea avea un efect mai mare asupra păstrării unui băiat pur decât dându-i-se modelul abstract al ortodoxiei ….

Căldura lui Dickens poate ajuta la sfărâmarea raţionalismului unilateral mai bine decât ani de argumente, întrucât chiar dacă accepţi adevărul mai poţi fi rece şi raţional şi insensibil. Citindu-l pur şi simplu pe Dickens, ochii cititorului se pot umple de lacrimi de mulţumire pentru că i se oferă adevărata religie a iubirii. Cinstea şi compasiunea lui Dostoievski pot ajuta la zdrobirea egoismului şi mulţumirii de sine. Chiar cineva ca Thomas Mann, care nu are calităţile marii călduri şi compasiunii, poate oferi o privire interioară mai adâncă în răul vieţii apusene.”

ÎN aceeaşi conferinţă, Părintele Serafim a amintit de un incident din tinereţea sa în care sufletul său era format potrivi unui standard al adevărului:

„În colegiu, înainte de a dovedi atracţia către arhitectură, profesorul[589] meu de germană ne-a vorbit într-o zi, pe când parcurgeam drumul dintre două clădiri construite cam la o diferenţă de treizeci de ani între ele, în mare parte în acelaşi stil spaniol cu stucaturi. El a întrebat: 'Puteţi să-mi spuneţi diferenţa dintre cele două clădiri? Priviţi atent: una are cărămizi, are dungi; cealaltă este din ciment, este netedă, nimic. Una este caldă, cealaltă rece; una are în ea un fel de sentiment uman, cealaltă nu are nimic, este doar abstractă; în una poate locui o persoană …' Asta mi-a dat o lecţie foarte profundă, iată chiar şi un lucru mărunt ca prezenţa dungilor sau micile ornamente din arhitectura Victoriană utilitaristă – toate astea conferă o anumită însuşire. Astăzi sentimentul pentru ceva mai mult decât strictul necesar s-a pierdut. Acest utilitarism, acest simţ practic este foarte redus. Desigur că este mai ieftin să faci lucrurile pur utilitare şi de aceea toate astea sunt logice; totuşi, am pierdut mult. Când părinţii pot cel puţin să arate unui copil că 'Această clădire este bună; aceea nu este bună, este destul de precis,' o astfel de educaţie de bază îl va ajuta aşa încât nu va gândi că ceea ce este modern sau de ultimă oră este şi cel mai bun. Nu este un curs de artă, ci un curs de viaţă, parte a educaţiei pe care părinţii şi profesorii o pot da între limitele unei educaţii clare. Toate astea implică un sens al artei. Prin contrast, educaţia contemporană din şcoli accentuează imaturitatea, răceala şi incapacitatea de a judeca ce este mai bine şi ce este mai rău – relativitate totală, care doar tulbură o persoană şi o ajută să se integreze în lumea lepădării de credinţă. Trebuie să fie cel puţin un minimum de luptă conştientă pentru a ajuta educarea unui copil cu influenţe diferite."

DIN tot ce s-a spus, se poate înţelege seriozitatea cu care Părintele Serafim a privit educaţia băieţilor şi a tinerilor pe care Dumnezeu îi aşezase în grija lui.

În anul şcolar 1981/82, Teofil era în „clasa a XII-a", în care Părintele Serafim s-a străduit să-l înveţe gramatică engleză, gramatică rusă, literatură universală, aprecierea muzicii, istorie, muzică bisericească şi Tipicon.

În timpul aceluiaşi an, Părintele Serafim a predat un curs despre „Cercetarea lumii ortodoxe"; o versiune extinsă a „Cursului supravieţuirii" din 1975, care necesita teste şi lucrări trimestriale. Primul îndemn de a-l preda venise în august 1981, când un seminarist de 18 ani vizitase mânăstirea cu părinţii săi. Părinţii, care au fost mult timp prietenii obştii, erau îngrijoraţi pentru viitorul fiului lor. Ca atât de mulţi oameni de vârsta lui, care fusese crescut în societatea noastră modernă fărâmiţată, seminaristul era incapabil să-şi exprime sau să reziste emoţiilor şi ideilor sale şi era nesigur de ceea ce se întâmpla în interiorul său. Părintele Serafim observa: „El nu doreşte să facă altceva decât să se pregătească pentru slujba din Biserică, dar îi este foarte frică de deprimarea care îl cuprinsese anul trecut în Jordanville (şi a durat luni de zile), întemeiată pe inactivitate, incapacitatea de a aplica ceea ce citeşte în cărţile duhovniceşti la realitatea vieţii sale, etc. În prezent este într-o stare 'de plictiseală' şi fără o îndrumare îndeaproape îi este frică (şi suntem de acord) că îşi va pierde tot interesul pentru slujba bisericii."

Aflând toate astea de la seminarist şi de la părinţii săi, părinţii au venit cu ideea: să-l lase să stea la mânăstire şi să-şi pregătească cursul acolo, sub îndrumarea şi instruirea Părintelui Serafim. După ce s-a rugat şi a primit Sfânta Împărtăşanie în ziua următoare, tânărul a acceptat propunerea. Părintele Serafim a scris Episcopului Laurus

[589] Acesta era probabil Dr. Henry Cord Meyer, care a predat germana şi istoria europeană la Pomona. Meyer a fost mentorul academic al marelui istoric Kaizo Kubo, care l-a admirat foarte mult. Este acelaşi profesor, menţionat mai sus, care a părăsit Pomona când a apărut tragedia lui Kaizo.

din Jordanville, întrebându-l dacă mai putea primi diploma de absolvire a seminarului cu această înțelegere. Părintele Serafim a scris: „Din ceea ce cunoaştem despre el cu privire la ultimii câțiva ani, el pare să fie un băiat foarte dotat şi motivat, care putea executa cu uşurință lucrarea necesară; şi la o analiză atentă, considerăm că problema sa emoțională (care pare să fie legată de imaturitate) poate fi tămăduită." După o discuție, facultatea din Jordanville a acceptat propunerea Părintelui Serafim.

În scurt timp, George, alt seminarist de 18 ani din Jordanville, a venit şi el la Platina ca să-şi realizeze lucrarea pentru cursul audiat. George era din Redding, având un fond protestant şi a fost botezat de către Părintele Serafim, familia sa fiind introdusă în ortodoxie de omul pe care îl întâlnise Părintele Gherman în librăria din Redding.

În timpul pelerinajului din vara anului 1981, a mai venit un tânăr să stea la mânăstire: un student de colegiu pe nume Gregory din comunitatea ortodoxă de la Santa Cruz. (Părintele Serafim stătuse în apartamentul lui Gregory când se întorsese în Santa Cruz, în mai.) Tânăr cinstit, cu ochi albaştri strălucitori şi un păr roşu încâlcit, Gregory se convertise de curând la ortodoxie de la anglicanism şi ceea ce el numea acum „charismania". Tânjise întotdeauna după o viață de jertfă şi apropiată de natură şi dând peste ortodoxie se însuflețise de ideea monahismului pustnicesc. El aducea *Tebaida nordului* la colegiu ca pe un manual. Când a venit la mânăstire în august şi s-a hotărât să rămână, părinții au observat că el era întotdeauna preocupat de alții şi avea grijă de ei şi din aceasta ei au ştiut că dorința lui pentru osteneala pustiei era neprefăcută şi nu doar o evadare egoistă. Avea şi o minte incredibil de iute. În mod clar, era un alt suflet tânăr care cerea să fie *umplut*, să i se dea o formare ortodoxă. Gregory a fost îmbrăcat ca novice şi a început următorul an şcolar al cursului Părintelui Serafim „Privire asupra lumii ortodoxe".

Şapte frați din mânăstire şi studenți „mireni", împreună cu alți tineri şi tinere au venit să participe la curs în weekend, cu regularitate. Într-o perioadă de nouă luni a acoperit un material vast. Părintele Serafim a acordat mult timp teologiei dogmatice şi istoriei Bisericii, informând studenții despre viețile şi gândirea unui mare număr de sfinți părinți. În acelaşi timp, el a predat mult despre ceea ce învățau în mod normal în universități, tot datorită unui *fei de a vedea* precis care dădea sens la toate. Printre personalitățile despre care a vorbit la curs erau: profesori de religie: Giacchino da Fiore, Martin Luther, Adam Weishaupt şi Teilhard de Chardin; filosofi din apus: Toma d'Aquino, Kant, Voltaire, Hegel, Marx, Russeau şi Proudhon; oameni de ştiință: Copernic, Kepler, Lamark, Lyell, Darwin şi Heckel; figuri literare: Homer, Dante, Milton, Samuel Richardson, Oliver Goldsmith, Henry Fielding, Jonathan Swift, Jane Austin, Diderot, Byron, Puşkin, Leontiev, Tolstoi, Cehov, Gogol, Dickens şi Wordsworth; şi figuri politice şi gânditori: Iulian Apostatul, Oliver Cromwell, Boris Godunov, Petru I, Nicolae I (țarul favorit al Părintelui Serafim), Bakunin, Fourier, Thomas, Burke, Pobedonostsev, Owen, Napoleon, Hitler, Donoso Cortes, Saint-Simon, Metternich şi de Maistre. Părintele Serafim a discutat despre operele pictorilor şi sculpturilor, de la cei antici până la cei ultra-moderni. El a vorbit despre perioadele de muzică renascentistă, baroc, clasică, romantică şi despre noile standarde de muzică care au apărut după acestea; chiar fenomenul contemporan „Beatles" a fost prezentat potrivit opiniei lumii ortodoxe.

Studenții Părintelui Serafim nu ştiau atunci cât erau de norocoşi. Acesta a fost pe departe cursul cel mai profund pe care îl predase vreodată şi nu a trăit să mai facă vreunul. După cum el însuşi ştia, o educație atât de vastă asupra cunoaşterii şi experienței lumii bazată pe principii ortodoxe este realmente dispărută în timpurile noastre.

Pe lângă cursul *Privire asupra lumii ortodoxe*, Părintele Serafim a predat un curs de gramatică-poezie-compunere engleză şi Părintele Gherman a predat unul de istorie a Bisericii şi literatură. Studenții petreceau cam douăsprezece ore pe săptămână în aceste

ore de clasă, la care cei doi seminarişti adăugau alte zece ore de muncă îndrumată pentru cel de al doilea an de curs al seminarului, pentru care părinții şi profesorii trimiseseră material la Jordanville.

Câțiva studenți nu erau în stare să se concentreze la citit mai mult de o pagină sau să rețină ceea ce citiseră. Părintele Serafim le-a cerut să citească cu voce tare cărți interesante cum ar fi *Crimă şi pedeapsă*, în fiecare zi, după care urma o scurtă discuție. Aceasta, observa el, „a avut rezultate bune imediate, atât la nivelul înțelegerii cât şi al interesului."

Părintele Serafim a scris un plan pentru cursurile seminarului din anul al treilea, al patrulea, al cincilea, pentru cei doi băieți din Jordanville, care urmau să includă toate orele principale oferite la Seminarul Sfintei Treimi,[590] dar a murit înainte de a începe cursul celui de al treilea an.

AM menționat cum au obținut timp părinții de la Platina pentru a forma sufletele tinerei generații, punându-i să asculte muzică clasică. Totuşi, în zilele noastre, nu numai tinerii au nevoie de o astfel de educație: majoritatea părinților de astăzi au fost educați prin forme de muzică grosieră. De aceea, la pelerinajele de la Sf. Gherman fiecăruia i s-a dat un gust de cultură creştină rafinată prin expunerile muzicale ale părinților. La pelerinajul din 1979, când Părintele Serafim îşi ținea cursul despre profețiile lui Daniel, a pus o înregistrare cu Praznicul lui Baltazar, bazat pe cartea lui Daniel; în 1981, în timp ce-şi ținea cursul despre Geneza a pus Oratoriul creației lui Haydn. Părintele Gherman a pus şi alte piese, în special ale compozitorului său favorit, Mozart şi vorbea despre ele. Un pelerin de 19 ani îşi aminteşte:

„Înainte de a veni la pelerinajul din 1981, ascultasem aproape excusiv muzică pop şi rock. Prima mea legătură reală cu muzica clasică a venit la mânăstire. Părinții au explicat cum muzica rock este (vorbind în general) muzica trupului; muzica clasică cea mai bună este muzica sufletului; şi muzica bisericească este muzica duhului (sau partea superioară a sufletului). Pentru a ne îndrepta către împărăția duhului, trebuie să ne ridicăm deasupra a ceea ce este material şi să ne pregătim terenul sufletelor noastre. Prezentată în acest context, a căpătat sens pentru mine de ce să ascult mai degrabă muzică clasică decât muzică rock. Îmi amintesc că atunci când Părintele Gherman a pus pentru noi Concertul pentru pian 24 de Mozart, mi-a emoționat sufletul. Ceva din adâncul lui a vibrat – nu ştiam că există acea parte din mine.

Întorcându-mă în camera mea de la colegiu, nu mi-am aruncat imediat toate vechile mele albume, ci am început un proces de dezobişnuire, ascultând mai ales muzică clasică şi muzică folk bună. Oamenii din partea de jos a sălii puneau să asculte The Rolling Stones, David Bowie şi Bruce Springsteen, în timp ce eu puneam Rimski Korsakov, Sibelius şi muzică celtică de harpă. Colegii mei începeau să răspundă. Şi sufletele lor se străduiseră să facă post de muzică lumească. Se opreau lângă camera mea şi întrebau, 'Ce este muzica aceea frumoasă pe care o asculți? Pot să împrumut şi eu albumul?'"

Părintele Serafim folosea ca mijloc de formare a sufletului chiar şi forma de artă modernă a filmului. Cum a explicat odată: „Spun unii părinți, 'O, lumea este aşa de rea, refuz să-mi las copiii să meargă la filme; refuz să am de-a face cu lumea, vreau să-i păstrez curați.' Dar copiii se vor integra în lume indiferent cum şi faptul că sunt lipsiți de orice hrănire duhovnicească – adică, ceea ce hrăneşte partea de mijloc a sufletului – înseamnă că, foarte probabil ei îşi vor însuşi ceea ce pot să obțină atunci când pot să

[590] Vechiul Testament, Noul Testament (folosind manualul Arhiepiscopului Averkie), Apologetica (manualul lui I.M. Andreev), Istoria Bisericii (manualul lui Nicholas Talberg), Patrologie, Teologie dogmatică (manualul Părintelui Michael Pomazanski), Omiletică (manualul Arhiepiscopului Averkie), Legea canonică, Liturgică, Teologie pastorală, Teologie morală, etc.

obțină. De aceea, este mai bine să alegi acele filme care cel puțin nu au nici un rău în ele şi nici o înclinare spre păcat."

Îndată după Crăciunul din anii 1980 şi 1981, Părinții Gherman şi Serafim au împrumutat un proiector de filme şi au ales cu grijă filme pe care să le vizioneze tinerii: clasici cum ar fi *Hamlet* de Shakespeare, *Nicholas Nickelby*, *Colindă de Crăciun*[591] şi *Documentele Clubului Pickwick* de Dickens, ca şi *Zilele de şcoală ale lui Tom Brown.*

Cu tot ce a spus Părintele Serafim mai sus despre Charles Dickens, trebuie menționat că în primii săi ani de înflăcărare ortodoxă, el se manifestase ca şi aspirantul la monahism din Muntele Athos, respingând operele lui Dickens ca „sentimentalitate Victoriană". Totuşi, acum, după ani de încălzire a inimii şi recâştigare a purității în ortodoxie, a fost liber să aprecieze *Documentele Clubului Pickwick* la fel de temeinic cum făcuse odată în copilărie, când stătuse noaptea târziu citind-o sub cuvertură. Când a văzut filmul englezesc după roman, cu un an înainte de a muri, a redevenit copil, chicotind, strigând şi savurând fiecare moment.

Odată, Părintele Serafim a fost întrebat despre filme care prezintă virtutea creştină. El a răspuns: „Sunt o mulțime, dar nu se mai fac. Poate se mai fac vreodată, dar foarte rar. Filmele vechi, în special acele dramatizări după romane sau piese clasice, sunt adesea foarte bine făcute şi au meritul lor. Totul la Dickens este aşa; este plin de creştinism. El nu-l pomeneşte pe Hristos, dar este plin de iubire. De exemplu în *Documentele Clubului Pickwick*, eroul, Domnul Pickwick este o persoană care refuză să renunțe la puritate în ceea ce priveşte încrederea în oameni. În cele din urmă el ajunge la închisoarea datornicilor pentru că se încrezuse în cineva. Vine la el omul care l-a azvârlit în închisoare şi i-a sedus ruda, iar Pickwick plânge lângă el şi-i dă bani ca să-şi poată cumpăra ceva de mâncare, pentru că nu are bani ca să-şi cumpere hrană în închisoarea datornicilor. Acestui criminal, acestui om care profită de toți îi apare o lacrimă în ochi. În final, Domnul Pickwick este triumfător, pentru că a avut încredere în oameni; şi el câştigă pentru că inimile oamenilor se schimbă.

Sunt multe filme vechi ca acesta care arată, fie patimile oamenilor, puritatea oamenilor, fie diferite virtuți creştine. De fapt, aceste romane din sec. al XIX-lea pe care se bazează, sunt foarte prozaice şi reale; acestea arată cum să trăieşti o viață creştină obişnuită, cum să tratezi diferite patimi care apar. Prezentarea nu este la un nivel duhovnicesc, dar arătându-se comportarea în viață, şi având o bază creştină a înțelegerii vieții, aceste filme sunt foarte folositoare. Nu cunosc nici un film din zilele noastre care să fie în felul acesta. Poate că mai poți găsi câte unul ici şi colo, dar toate au devenit atât de îngrozitoare … De exemplu, Dickens se înflăcărează cu privire la viața obişnuită, de fiecare zi, dar filmul recent *E. T.* încurajează un lucru anormal, care devine ceva ca un salvator.

Cred că ar trebui să căutăm mai multe dintre aceste filme vechi. Pentru un grup – să zicem un grup din biserică – este foarte bine să se adune şi să vizioneze aceste filme vechi, mai ales pentru tineri.

Pe lângă vizionarea de filme cu anumite ocazii, Părintele Serafim îşi rezerva timp pentru a aduce tineri la mânăstire pentru a interpreta piese clasice. Observând libertatea lui spirituală şi alte încercări pentru a forma sufletele tinere, Părintele Alexei Young îşi aminteşte:

„De câteva ori, Părintele Serafim a venit la noi acasă în drumul său spre Ashland, Oregon, şi înapoi, unde luase câțiva frați ca să vadă diferite piese acolo, la Festivalul Shakespeare. Odată – cred că era la începutul verii în care a murit – i-a luat pe 'băieții' să vadă *Romeo şi Julieta*, pe care o citiseră şi studiaseră mai înainte. Când mi-am exprimat surprinderea ca tineri monahi să fie luați să vadă o astfel de piesă, el a

[591] Versiunea engleză din 1951 cu Alastair Sim ca Scrooge.

zis: 'De ce nu? Sunt fiinţe omeneşti, şi au sentimente şi pasiuni ca oricine altcineva. Este mai bine pentru ei să li se ofere acest lucru cu îndrumare şi control decât să se lupte singuri.'

Aceasta era în armonie cu instruirea pe care mi-o dădea atunci când venea Teofil să-şi petreacă vara la mânăstire: 'Să se uite la televizor – chiar spectacole cu caracter melodramatic! – şi dacă vrea, ia-l la filme. Teofil este fascinat de lume, şi este cel mai bine să o elimine acum din sistemul său. Numai că, urmăreşte totul împreună cu el şi poartă *discuţii* complete cu el, ca să fie în stare să plaseze totul într-un anumit context spiritual.' Mi s-a părut foarte înţelept. El credea că o 'doză' mică, moderată de deşertăciune lumească ar putea acţiona ca un vaccin şi în cele din urmă s-ar putea să ducă la 'imunitate' faţă de atracţiile lumii.

Odată, mi-a cerut să-l iau pe Teofil să vadă *Don Giovani* de Mozart, la Opera din San Francisco, ceea ce am şi făcut; şi altă dată mi-a cerut să-l iau la *Dr. Faust* de Marlow în Ashland. El ştia aceste opere foarte bine, şi chiar mi-a spus anumite 'lecţii' pe care trebuia să le învăţ din aceste producţii şi să le împărtăşesc lui Teofil. El îmi cerea întotdeauna un 'raport' detaliat după aceea, despre felul cum reacţiona Teofil (sau alţii), dacă au 'prins problema', etc.

Îmi mai amintesc cum îl încuraja pe Michael Anderson[592] să citească Platon şi alţi filosofi, discutând cu el în detaliu, deşi Michael parcursese cu râvna aceste texte. Părintele Serafim i-a arătat cum toate acestea aveau legătură cu ortodoxia şi cu patristica …

La fel cu muzica: destul de repede îi spusesem că ar trebui să-l lăsăm deoparte pe Mozart, etc., dacă vrem să fim cu adevărat serioşi în sporire duhovnicească. Răspunsul lui: 'Sărmanule!' Încă îl mai aud spunând asta! Apoi a explicat locul frumosului în lumea spirituală, şi cum lucrează marea artă de orice fel în întreaga fire spirituală a omului. Era pentru prima oară când aflam această idee. Mai târziu, am descoperit asta la unii sfinţi părinţi; am spus şi altora în anii următori. Dar până atunci avusesem o viziune cam 'puritană' despre aceste lucruri …

Au trecut ani de zile după ce Părintele Serafim ne-a părăsit, când am dat peste acest verset (II Tim. 1, 7) şi îndată am meditat la el, căci pare să rezume propria sa abordare a subiectului – totuşi, aşa cum am constatat –: 'Pentru că Dumnezeu nu ne-a dat duhul fricii; ci al puterii, şi al iubirii, *şi al unei minţi sănătoase*'_… În general aş spune că oricine s-a deschis realmente faţă de el – şi din fericire nu sunt foarte mulţi – a primit de la el o adevărată comoară de înţelepciune. Puţin i s-a apreciat în timpul vieţii."

CA orice părinte, Părintele Serafim a suferit pentru fiii pe care îi avea în grijă. Fiecare suflet tânăr pe care îl forma, inclusiv cei pe care nu i-am menţionat, îşi avea propriile răni şi cicatrici tăinuite. Unul din ei era copil nedorit, crescut într-un mediu lipsit de iubire, fără tată şi mamă dezechilibrată religios; altul, deşi provenea dintr-un cămin iubitor, se pare că nu putea „să se găsească" cu cât creştea şi devenea matur şi părinţii nu-l mai puteau proteja de realităţile nemiloase ale vieţii; alt tânăr, care provenea dintr-o familie dezmembrată şi se mutase de la tată la mamă, avusese răni care trebuiau vindecate; mai venise un frate la mânăstire din lumea subterană a drogurilor, crimei şi magiei negre – influenţe care încă îl mai chinuiau.

Noaptea târziu, Părintele Gherman îl vedea adesea pe Părintele Serafim rugându-se pentru aceşti tineri şi pentru toţi oamenii tulburaţi care intraseră în viaţa lui: victime ale societăţii moderne nihiliste, a cărei esenţă o identificase cu mulţi ani în urmă. Băieţii încă mai sforăiau în paturi, în timp ce Părintele Serafim, în frig, în biserica întunecată, luminată de o singură lumânare, stătea aplecat deasupra Sfintei Mese. Plângând, Îl ruga stăruitor pe Dumnezeu să-i binecuvânteze, să-i ocrotească şi să-i *vindece*.

[592] Părintele seminaristului George, menţionat mai sus.

Frații nu au știut niciodată de asta până după moartea lui, când și-au dat seama întru totul ce părinte adevărat avuseseră în Părintele Serafim.

98
Apariții cerești

SFÂNTUL Ioan din Kronstadt a scris că toții sfinții „sunt frații noștri mai mari care se află într-un locaș al Tatălui ceresc. Plecând de la pământ la cer, ei se află întotdeauna cu noi întru Dumnezeu … ei slujesc împreună cu noi, cântă, vorbesc, se informează, ne ajută în diferite ispite și necazuri. Chemați-i ca și cum ar fi oameni vii; și veți crede în Biserică."

Peste ani de zile, acești „frați și surori mai mari" din împărăția cerurilor le-a adus mult ajutor părinților de la Platina în vremuri de ispită. Iată un exemplu:

În mai 1981, a venit la mânăstire un rus tulburat, probabil demonizat. Evadat din Uniunea Sovietică, acest om săvârșise chiar și crimă în trecut. Fiind odată bătut și înjunghiat de niște huligani negri, a prins ideea în mintea sa tulburată că negrii ar fi un fel de rasă drăcească și că era de datoria lui să-i extermine. Când l-a văzut pe mulatrul Teofil la mânăstire la cină, s-a uitat la el și apoi i-a adresat amenințări Părintelui Gherman cu privire la băiat. Toți au împietrit. Mai târziu, noaptea, omul a fost recunoscut fugind prin mânăstire cu un cuțit în mână. Părintele Gherman l-a oprit și i-a spus ferm să meargă la culcare și apoi i-a pus pe frații mânăstirii să încuie ușa lui Teofil și să-l păzească pe băiat până dimineață.

A mai fost atunci un rus care a vizitat mânăstirea: un om sincer, îndelung răbdător și extrem de blând, cu numele Gregory Karat. În dimineața următoare, Gregory s-a sculat înaintea tuturor. Câna s-a apropiat de biserică a văzut un călugăr cu barbă albă mergând prin preajmă și ținând în mână un baston. Când Părintele Gherman veni din chilie ca să înceapă slujba, Gregory l-a întrebat:

- Știi că ai un musafir?

- Nu.

- N-am auzit nici o mașină, dar ai un musafir. Este un bărbat înalt, demnitar, dar nu are *panaghia*[593] de episcop. Purta dulamă și a intrat foarte solemn pe poartă și a mers prin mânăstire, ținând un toiag într-o mână și un sceptru într-alta.

- Nu știu cine ar putea fi, zise Părintele Gherman.

Gregory l-a luat atunci pe Părintele Gherman în biserică. În colțul unde era așezată masa pentru pomenirea morților, el a arătat spre unul dintre portretele adormiților celor drepți.

- Acesta este cel care a sosit dimineață, sunt sigur, a zis el. Cine este?

- De ce, acesta este Starețul Damaschin, a răspuns Părintele Gherman. Dar el a murit acum o sută de ani. Și într-adevăr, chiar în acel an se împlinea centenarul de la adormirea Starețului Damaschin.

Starețul Damaschin fusese unul dintre oamenii cei mai influenți din istoria de o mie de ani a Valaamului. Faptul că Arhiepiscopul Ioan numise obștea Sf. Gherman „o imagine a Valaamului", era legat de el în multe feluri. Datorită acestui stareț drept, fusese redactată prima viață a Sf. Gherman, călugăr de la Valaam, ducând astfel la mărirea Sfântului și în cele din urmă la canonizarea lui.

Pentru părinții de la Platina, semnificația vizitei Starețului Damaschin la mânăstirea lor era clară: acesta fusese trimis de Dumnezeu pentru a îndepărta împlinirea planurilor drăcești ale omului nebun, să slăbească – cu „sceptrul" său duhovnicesc –

[593] *Panaghia*: o icoană a Maicii Domnului pe care o poartă episcopul.

demnităţile şi puterile satanice care tulburaseră pacea şi armonia mânăstirii. Omul a fost îndepărtat în ziua aceea de către Părintele Gherman şi Gregory Karat, şi odată cu el a plecat şi pericolul. Părinţii nu au uitat niciodată ce bine le-a făcut Stareţul de la Valaam, şi cu ocazia centenarului, în acelaşi an, au scos un număr al *Cuvântului Ortodox* cu viaţa lui în limba engleză şi cu imaginea lui pe copertă[594].

O ALTĂ vizită din cer a avut loc cu puţine luni mai târziu, şi aceasta a fost descrisă de novicele Gregory, mai sus menţionat:

„Pe când vieţuiam în Mânăstirea Sf. Gherman din Alaska, februarie 1982, l-am însoţit pe ieromonahul Serafim la a treia pomenire binecuvântată de la Redding, California, unde a ţinut o cuvântare cu prilejul pelerinajului din iarnă de la Sf. Gherman din Alaska, şi a slujit Sfânta Liturghie în ziua următoare, la sărbătoarea Întâmpinării Domnului, la parohia misionară *Mântuirea păcătoşilor*.

Îndată după Liturghie, Părintele Serafim m-a trimis împreună cu câţiva fraţi să fac aprovizionarea pentru mânăstire, dându-mi 150$. Venind la casă cu un cărucior plin de cumpărături, brusc mi-am dat seama că nu aveam bani. M-am mâhnit, şi m-am simţit îngrozitor, că pierdusem banii, şi am pornit să acuz şi să reproşez tuturor cu glas tare şi în gând. Am telefonat la biserică şi Părintele Serafim ne-a spus să ne întoarcem. După ce am parcat, am pornit pe jos spre biserică şi l-am întâlnit pe Părintele Serafim singur, la mijlocul drumului, şi el a zis: 'Ai banii acolo', arătând spre pieptul meu. 'Arhiepiscopul Ioan mi-a spus. Nu te-ai gândit să te rogi lui, nu-i aşa?' Am pus mâna la piept cu siguranţă şi în acelaşi timp cu bucurie şi cu ruşine am găsit banii într-un buzunar, unde crezusem că cercetasem, şi am tresărit şi am răspuns că, într-adevăr, nu mă rugasem lui Vlădica Ioan. Apoi Părintele Serafim m-a mângâiat, explicând că după ce terminase de vorbit la telefon a mers îndată la biserică, în partea stângă unde se afla un portret mare al Arhiepiscopului Ioan împreună cu mitra sa şi cu alte câteva portrete şi obiecte asociate cu viaţa şi persoana sa. Acolo îi ceruse lui Vlădica Ioan să ne ajute să găsim banii. Arhiepiscopul Ioan l-a informat că aveam banii în buzunar (sub nasul meu!). Astfel, prin mijlocirea drepţilor lui Dumnezeu, o încercare şi ispită sigură s-a transformat într-o revelaţie a sfinţeniei şi harului[595]".

Desigur, această vizită a fost un semn nu numai al ajutorului ceresc pe care îl dau sfinţii, ci şi al strânsei legături pe care Părintele Serafim o avea cu lumea cealaltă. Următoarea relatare a fiului Valentinei Harvey, Filip, arată că Părintele Serafim, chiar în timpul pelerinajului său pământesc a primit o pregustare a fericirii cereşti pregătite pentru el:

„Cu câţiva ani înainte de adormirea Părintelui Serafim, slujeam cu el în altar [la biserica din Redding]. Nu-mi amintesc exact data, dar era o priveghere obişnuită de sâmbătă noaptea. Era un grup mic de oameni în biserică. Eram eu cu mama şi cu sora mea. Mai era citeţul din Platina. Era o slujbă liniştită, plină de pace.

În timp ce se citea *irmosul* la utrenie, Părintele Serafim era adâncit în rugăciune. La un moment dat eu eram în picioare în altar, pe când Părintele Serafim stătea înaintea Sfintei Mese. Citirea la strană curgea foarte liniştitor. Am simţit un sentiment de linişte şi pace cu adevărat ireală. M-am uitat la Părintele Serafim şi am văzut o lumină pe faţa lui. Nimic surprinzător, doar o lumină. După slujbă, atât mama, cât şi sora mea au remarcat că slujba fusese atât de calmă, liniştită şi duhovnicească.

[594] [Stareţul Gherman], „Stareţul Damaschin de la Valaam: ziditor al sfinţeniei ortodoxe", *The Orthodox Word*, no. 96 (1981), p. 4-10.

[595] Fratele G[regory Eliel], „Mai mult ajutor de la Arhiepiscopul Ioan", *The Orthodox Word*, no. 111 (1983), p. 128.

Nu mi-am dat seama ce văzusem până când am citit *Mica filocalie rusă* cu privire la Sf. Serafim de Sarov[596]. Cred cu adevărat că Părintele Serafim era binecuvântat de Lumina Sfântă[597]".

În slujba vecerniei ortodoxe Iisus Hristos este numit „Lumină Lină"; şi în timpul slujbei de priveghere din acea „capelă garaj" din Redding, Părintele Serafim a primit să trăiască experienţa Lui ca atare. Necăutând nimic spectaculos, i s-a dat acea mângâiere sublimă, lăuntrică a Celui Care l-a chemat din lume şi i-a zis: *Pace vă las vouă, pacea Mea o dau vouă, nu precum dă lumea vă dau Eu* (Ioan 14, 27).

PĂRINTELE GHERMAN relatează o altă ocazie, când s-a întâmplat ceva extraordinar în altar cu Părintele Serafim. Asta s-a întâmplat într-o duminică dimineaţă nu cu mult înainte moartea Părintelui Serafim. El se pregătea să slujească Sfânta Liturghie la mânăstire, când Părintele Gherman a coborât din chilia sa din Valaam şi a intrat în biserică. Se terminase ceasul al şaselea, după care trebuia să înceapă Liturghia. Dvera era trasă într-o parte, şi Părintele Gherman a văzut că fratele Dima îl slujea pe Părintele Serafim. Spre uimirea lui, a mai văzut spatele unui alt slujitor în altar. Acest slujitor era de aceeaşi înălţime cu Dima. Avea părul blond, lung, şi purta *stihar* alb şi un *orar* albastru. Părintele Gherman îi putea vedea numai spatele şi se întreba cine era. Când a intrat în altar prin uşa dinspre miazăzi, i-a şoptit Părintelui Serafim: „Cine este celălalt?" Dar Părintele Serafim a negat că ar mai fi fost cineva în afară de Dima.

„Am cercetat altarul cu ochii mei", îşi aminteşte Părintele Gherman, „şi nu am văzut pe nimeni. M-am gândit că poate a plecat prin uşa dinspre miazănoapte a iconostasului, dar nu era nici o urmă. Totuşi, am văzut clar un om. Când am intrat din nou în altar, îndată inima mi s-a umplut de o frământare smerită, şi glasul meu interior a spus: De ce n-ar fi putut fi un înger? Niciodată înainte sau după, nu am mai avut o asemenea veneraţie fără cuvinte. O, Doamne, minunate sunt lucrurile Tale!"

[596] Sf. Serafim de Sarov, *Mica filocalie rusă*, vol. 1, p. 73.
[597] Părintele Serafim Rose, *Împărăţia cerească*, p. 115-116.

PARTEA A XI-A

99
„Ultimii din cei mari”

Fiţi copii când e vorba de răutate. La minte însă fiţi desăvârşiţi.
- I Corinteni 14, 20

ODATĂ, pe când Episcopul Nectarie vizita Optina, în copilărie, bătrânul Nectarie, văzător cu duhul, îi spusese mamei sale: „Ai mare grijă de el. Ne va fi de folos într-o zi”.

Ajungând călugăr şi apoi ierarh în America, Episcopul Nectarie a împlinit cuvântul bătrânului. Nu a devenit vestit, nici nu a săvârşit ceva spectaculos, ci a întrupat cu credinţă simplitatea, blândeţea, bunătatea şi căldura duhovniciei de la Optina. Iată cum îşi aminteşte despre acest om greoi, cu barba albă, o rusoaică cu numele Barbara, care l-a cunoscut în copilăria ei în San Francisco:

„L-am cunoscut pe Episcopul Nectarie de pe când aveam doar trei sau patru ani. Când eram mai mare, aparţineam unui grup de credincioşi ruşi. Episcopul Nectarie era capul bisericesc al credincioşilor, şi venea să slujească un acatist şi să bea ceai.

Era un om curat; şi fiind ca un copil, iubea copiii. Îmi amintesc cum a cumpărat o barcă cu fratele meu, şi împreună au scufundat-o. Era un înotător extraordinar, şi a învăţat-o pe sora mea să înoate.

În tabăra de credincioşi, în fiecare zi ne spunea istorioare. Era un povestitor atât de bun că ni se holbau ochii pe când îl ascultam. Era atât de animat. Era mai bun decât televizorul.

Întotdeauna ne amuza. Imita sunetele animalelor, făcea ca bufniţa sau ca ursul. Şi iubea animalele.

Prietena mea Vera obişnuia să-l ia cu maşina prin împrejurimi. Odată a mers ca să-l ia, şi găsindu-l în bucătărie, a văzut o farfurie pe podea, plină de furnici.

- Vlădica Nectarie! Ce-i cu farfuria aia pe podea? a întrebat ea.

- Verocica, a zis el, hrănesc furnicile.

Avea o mare înţelepciune şi îi plăcea să glumească, dar de obicei păstra o faţă serioasă.

Era şi foarte atent. Îmi amintesc cum mi-am rupt degetele odată, şi a venit să mă asiste. Odată l-a ascuns pe fratele meu în casa lui, după ce îl bătuse mama.

Episcopul Nectarie era un om minunat. Era foarte drăguţ şi foarte cald – un om foarte deosebit, care era foarte iubit de noi, copiii”.

PĂRINŢII de la Platina povesteau şi istorioarele care ilustrau blândeţea şi înţelepciunea neprihănită a Episcopului Nectarie. Odată a venit să viziteze mânăstirea pe neaşteptate, şi părinţii au vrut să-i servească o masă. În săptămâna aceea era de rând Dima, „mecanicul auto ortodox”, care tocmai repara o maşină. Erau peste tot piese şi unelte, şi totuşi trebuia să facă ascultare de porunca grabnică a Părintelui Gherman şi să-i pregăzească imediat o masă Episcopului. S-a hotărât să facă spagheti. Când mâncarea era gata să o pună în farfurii, Dima cel simplu, crezând că persoanele importante ca episcopii trebuie să primească mai multă mâncare decât altcineva, a pus o porţie uriaşă de spagheti şi o mulţime de sos tomat pe farfuria Episcopului Nectarie. Un frate a

început citirea obişnuită din timpul mesei, pe când sărmanul Episcop încerca eroic să se lupte cu muntele de spagheti din faţa lui. Tot mâncase el o vreme când părinţii au observat că făcea ceva ciudat cu gura lui. Episcopul începu atunci încet să scoată ceva din gură. Era un şurub mare cu o piuliţă pe el. O piesă de la maşina lui Dima căzuse cumva în sosul pentru spagheti.

Părinţii erau foarte încurcaţi, dar Episcopul Nectarie nu s-a întristat, nici nu s-a tulburat câtuşi de puţin. Cu un zâmbet în ochi s-a întors către Părintele Gherman şi a şoptit:

- Nu-i de mirare că-i aşa de gustos.

TE slăvesc pe Tine, Părinte, Doamne al cerului şi al pământului, căci ai ascuns acestea de cei înţelepţi şi pricepuţi şi le-ai descoperit pruncilor (Matei 11, 25).

Aceleaşi calităţi ale Episcopului Nectarie îi făceau pe copii să-l îndrăgească în timp ce pentru cei „înţelepţi şi pricepuţi” erau o sursă de derâdere. Părintele Gherman a văzut aceasta cu mare durere atunci când se afla împreună cu Episcopul Nectarie, Arhiepiscopul Artemon, alt episcop şi acoliţi, el luase avionul ca să meargă la funeraliile Arhiepiscopului Averkie, în 1976. În timpul călătoriei, ori de câte ori Episcopul Nectarie deschidea gura, chiar pentru a spune un lucru mărunt cum ar fi ceea ce se vede pe fereastră, afară, Părintele Gherman a observat că ceilalţi din grup se uitau unul la altul, se strâmbau şi îşi roteau ochii, ca şi cum ar fi spus, „De ce trebuie să stăm aici şi să suportăm acest om?” Părintele Gherman a fost foarte mirat să vadă pe faţă asemenea lipsă de respect; nu încercau de loc să o ascundă. Fără să reacţioneze la comportarea lor, Episcopul Nectarie îşi pleca doar capul şi îşi recăpăta liniştea.

Părinţii de la Platina ştiau că Episcopul Nectarie era ultimul episcop care fusese urmaş îndeaproape şi apărător dezinteresat al Arhiepiscopului Ioan. Lor le era frică să se gândească ce se va întâmpla după moartea lui.

Episcopul Nectarie avea aceleaşi temeri. El se jertfise ca să păstreze duhul de iubire şi simplitate de la Optina, dar erau în stare părinţii Gherman şi Serafim să continue aceasta în faţa unei atmosfere bisericeşti din ce în ce mai făţarnică, rigidă şi nemiloasă? El dorea ca ei să continue să păstreze duhul de la Optina.

La 26 mai 1977, Episcopul Nectarie a venit la mânăstire şi a cerut să vorbească părinţilor în „camera ţarului”. După cum a relatat Părintele Serafim mai târziu în Jurnalul său, el aducea cu el „bunătăţile catacombelor”.

- Rugaţi-vă pentru mine ca Dumnezeu să-mi dea putere şi ca să trăiesc, a spus el părinţilor când se aflau singuri. V-am supărat cât pentru toţi aceşti ani. Dar acum am venit să vă previn. După ce voi muri veţi fi aspru persecutaţi. Vă vor interzice să slujiţi Liturghia. Şi poate veţi fi răspopiţi; or să vă ia şi antimisurile[598] şi potirele. De aceea vă dau acest antimis cu semnătura Arhiepiscopului Ioan, şi mai târziu am să vă dau setul vostru de potire. Arhiepiscopul Ioan mi-a dat acest antimis cu care să slujesc în taină în cazul în care eram persecutat după moartea sa. Şi acum vi le las vouă pentru acelaşi scop, aşa încât atunci când veţi fi persecutaţi după moartea mea, veţi construi un locuşor în pădure şi veţi sluji în taină, şi veţi săvârşi Euharistia pentru voi şi pentru oamenii voştri.

Părintele Gherman l-a întrebat dacă avea dreptul să facă asta.

- Da, a răspuns Părintele Nectarie. Din trei motive: Pentru că eu sunt părintele tău duhovnicesc şi tu eşti în acelaşi duh cu mine, pentru că eu te-am hirotonit şi pentru că eu ştiu ce urmează să se întâmple.

Părintele Serafim s-a uitat la Părintele Gherman neîncrezător, ca şi cum ar fi întrebat: „Vorbeşte serios?” Apoi, întorcându-se către Episcopul Nectarie a întrebat:

[598] Antimis: un giulgiu în care sunt cusute moaştele unui martir, şi pe care preotul slujeşte Sfânta Liturghie.

- De ce am făcut totul rău? De ce trebuie să fim persecutați?

- Mai întâi, a zis Episcopul, pentru că voi continuați netemători să tipăriți despre Arhiepiscopul Ioan, ceea ce nu face plăcere Arhiepiscopului Artemon şi companiei sale. În al doilea rând, pentru că împreună cu mine sunteți împotriva „dogmei răscumpărării", care este erezie, şi pe care Arhiepiscopul Artemon o sprijină. În al treilea rând, pentru că este gelos pe voi.

Acest ultim motiv a stârnit uimirea Părintelui Gherman care a întrebat cum Arhiepiscopul unei eparhii atât de importante ar putea fi gelos pe ei. „ați fi uimiți să ştiți cât de gelos este", a insistat Episcopul Nectarie.

După cum am spus, Episcopul Nectarie avea o capelă mică închinată icoanei Maicii Domnului din Kursk, situată în oraşul Alameda, peste golful San Francisco. După hirotonirea lor, părinții Serafim şi Gherman, împreună cu frații de la mânăstire, au mers acolo în fiecare an în noiembrie, de hramul capelei, care era şi ajunul zilei numelui Episcopului Nectarie. Îl ajutau pe Episcop să slujească privegherea şi Liturghia, care începeau seara şi continuau până în jurul orei patru dimineața. Prezența părinților călugări şi a fraților îi aduceau întotdeauna mângâiere Episcopului Nectarie, căci nădăjduise odată să aşeze o comunitate monahală în Alameda. Ultima dintre aceste slujbe de neuitat de toată noaptea a fost ținută la câteva luni după moartea Părintelui Serafim, dar Episcopul Nectarie era deja extrem de slăbit şi se apropia de moarte. A stat toată slujba şi a participat ca şi cum ar fi fost în putere, chiar dacă trebuia să aibă un flacon de oxigen în mână în altar.

Părintele Serafim a fost fericit să moară înainte de Epicopul Nectarie. După moartea Episcopului, Părintele Gherman nu a mai întâlnit niciodată un ierarh de valoarea lui. Aşa cum a înțeles Barbara când a crescut mai mare, „*El a fost ultimul dintre cei mari*". Dincolo de exteriorul umil al Episcopului, acesta era un bărbat de o spiritualitate adâncă. Sfaturile pe care le dădea părinților despre rugăciune şi viața duhovnicească, aveau întotdeauna rădăcini foarte adânci, nu numai în cunoştințele patristice, ci şi în tradiția vie pe care o primise. Faptul că el cunoştea sensul liniştii lăuntrice şi rugăciunea inimii, a ieşit la iveală la sfârşitul vieții sale datorită Părintelui Gherman, când a avut nevoie de un stimulator cardiac. „Ce credeți?" L-a solicitat atunci pe Părintele Gherman. „Dacă îmi pun în interior un dispozitiv cu baterie, acesta va avea un ritm anume. Şi întrucât rugăciunea lui Iisus pe care o practic eu are şi ea un ritm anume, dispozitivul mă va forța să mă rog, nu aşa cum vrea inima mea.

Când a murit Episcopul Nectarie, la 24 ianuarie, în duminica noilor martiri ruşi pe care îi iubea, atunci Părintele Gherman şi aproape toți frații s-au grăbit către slujba de pomenire a sa, din Catedrala din San Francisco pentru a-şi lua rămas bun de la el. Acolo i s-a îngăduit Părintelui Gherman să-i aducă un elogiu, dar nu i s-a permis să vorbească mai mult de cinci minute, şi doar în acele cinci minute a trebuit să spună totul atât în engleză cât şi în rusă!

Părintele Gherman îşi aminteşte: „Trebuie să recunosc că l-am judecat pe Episcopul Nectarie în timpul vieții. Voiam un episcop realist, lipsit de frică, curajos ca Arhiepiscopul Averkie – sau un misionar ca Arhiepiscopul Andrei. Episcopul Nectarie avea atât de mult de dăruit şi totuşi el a acceptat poziția umilă în care a fost aşezat şi niciodată nu a vrut să înainteze.

Totuşi, aceste gânduri ale mele erau la un nivel scăzut. Mai târziu, după moartea lui, mi-am dat seama de ce a făcut ceea ce a făcut. Am înțeles ce era potrivit pentru el, cum a văzut situația îngrozitoare a Bisericii şi totuşi s-a străduit într-un fel să meargă mai departe. În mijlocul acelei întregi intrigi, politici, sofisticării şi 'aranjamente', Episcopul Nectarie reuşise să-şi păstreze puritatea întocmai ca şi Bătrânul Nectarie care era ca un copil.

După moartea Părintelui Serafim, l-am întrebat pe Episcopul Nectarie cum voi putea supravieţui odată ce şi el şi Episcopul erau plecaţi. A zâmbit cu blândeţe şi a zis, 'Vei fi foarte bine. Mă mai ai pe mine.'

Atunci, erau doar nişte simple cuvinte. Dar acum că el a plecat la Domnul, văd că este adevărat.

Episcopul Nectarie a trăit cu cugetul că Bătrânul Nectarie era aproape, era atât de viu pentru el. Acum eu simt acelaşi lucru despre Episcopul Nectarie. A lăsat în urma lui un sentiment atât de cald, o imagine de 'Moş Crăciun' şi simt că el este cu mine tot timpul."

100
Nădejde

Nu vă încredeţi în cei puternici, în fiii oamenilor
- Psalm 145, 3

'Porţile iadului' nu vor triumfa asupra Bisericii, dar au făcut-o şi cu certitudine pot triumfa asupra multora care se consideră stâlpi ai Bisericii, după cum arată istoria Bisericii.
- Arhiepiscopul Averkie[599]

ARHIEPISCOPUL Averkie a scris, „ortodoxia nu este vreun fel de organizare pământească pură care este condusă de patriarhi, episcopi şi preoţi care cuprind clerul în Biserica numită oficial 'ortodoxă'. Ortodoxia este 'Trupul lui Hristos' mistic, al cărui cap este Însuşi Hristos ....

Biserica, este adevărat, nu poate fi complet despărţită de lume, întrucât oamenii intră în ea, care încă vieţuiesc pe pământ, şi de aceea este de neevitat elementul 'pământesc' din alcătuirea ei şi organizarea externă; totuşi *cu cât acest element 'pământesc' este mai mic, cu atât va fi mai bine pentru scopurile ei veşnice.* În orice caz, acest element 'pământesc' nu trebuie să întunece sau să înăbuşe elementul duhovnicesc curat – problema mântuirii sufletului în viaţa veşnică – pentru care a fost întemeiată şi există Biserica."[600]

Spre sfârşitul vieţii, i-a fost foarte clar Părintelui Serafim faptul că nu-şi putea pune mare nădejde în nici o organizare bisericească pământească. Într-o dimineaţă, parcă din senin, a făcut o afirmaţie surprinzătoare, pe care însoţitorul său nu avea să o iute niciodată. „Toate organizaţiile ecleziastice", a zis el, „în cele din urmă, îşi vor pleca capul lui Antihrist."[601]

Cerându-i-se să explice, Părintele Serafim a spus că toate organizaţiile ecleziastice, prin însăşi virtutea existenţei lor, vor trebui să se supună unui lider mondial şi să fie „recunoscute" de către el pentru a continua să existe.

Cel mai iubit nou martir rus al Părintelui Serafim, Episcopul Damaschin, vorbise mai devreme, tot în acest veac despre felul cum va fi folosită „recunoaşterea oficială" ca parte a înşelărilor timpurilor de pe urmă. Într-un eseu intitulat „Pecetea lui Hristos şi pecetea lui Antihrist", Episcopul Damaschin a scris că, atunci când va veni Antihrist, nu se va aştepta ca toată lumea să fie de acord cu filosofia lui. Cei care vor fi împotrivă vor fi ispitiţi de dorinţa lor de a se menţine ei şi organizaţiile lor, şi astfel, propria lor poziţie

599 Arhiepiscopul Averkie, *Stai hotărât întru Adevăr*, p. 2.
600 Arhiepiscopul Averkie, „Ce este ortodoxia?", p. 2-3.
601 Citat în Părintele Serafim Rose, *Împărăţia cerească*, p. 107.

şi putere. Sfinţii părinţi comentează asupra faptului că pecetea lui Antihrist nu va fi plasată pe frunte şi pe mână simultan, ci pe frunte *sau* pe mână (Apoc. 13, l6). Potrivit Sf. Andrei de Cezareea, cei care îl primesc pe frunte vor împrumuta *felul de a gândi* al lui Antihrist, pe când cei care îl vor primi pe mână îi vor recunoaşte *puterea de acţiune* (autoritatea), înşelându-se cu credinţa că este permis să faci aceasta „numai dacă rămâi creştin în suflet”.[602] Desigur, Episcopul Damaschin a legat aceasta de fenomenul sergianismului din ţara sa, dar Părintele Serafim a observat că era foarte relevant şi în lumea liberă a Bisericilor Ortodoxe.

Sf. Ignatie Brianceaninov, prooroc din Rusia secolului al XIX-lea, vorbise şi el despre felul cum toate organizaţiile ecleziastice se vor supune în cele din urmă lui Antihrist:

„Se mai poate presupune că *instituţia* Bisericii care s-a clătinat îndelung va cădea *groaznic* şi *deodată*. Într-adevăr, nimeni nu este în stare să oprească sau să prevină aceasta. Mijloacele actuale care susţin Biserica instituţională sunt împrumutate din elementele acestei lumi, lucruri *dăunătoare* pentru Biserică, şi urmarea va fi doar accelerarea căderii ei .... Fie ca milostivul Dumnezeu să-i apere pe cei care mai cred în El. Dar cei rămaşi sunt slabi, şi astfel se întăresc.”[603]

La câţiva ani după moartea Părintelui Serafim, a fost scos din Rusia pe furiş, un articol care conţinea o altă profeţie care confirmă afirmaţia Părintelui Serafim. În timpul anilor celor mai cumpliţi ai comunismului, cu câteva decenii înainte de epoca actuală a libertăţii religioase din Rusia, înaintevăzătorul bătrân Lavrentie de Cernigov († 1950) spusese fiilor săi duhovniceşti:

„Vor veni vremurile când se vor renova chiar şi bisericile închise, şi se vor repara nu numai pe dinafară ci şi pe dinăuntru. Se vor împodobi cupolele bisericilor şi clopotniţelor. Dar când se va termina aceasta va veni domnia lui Antihrist. Rugaţi-vă ca Domnul să ne îngăduie o prelungire a timpului, ca să ne putem întări, pentru că ne aşteaptă vremuri înfricoşătoare. Vedeţi cu câtă viclenie se pregăteşte totul? Toate bisericile vor fi absolut măreţe, ca niciodată înainte, dar va trebui să nu se intre în acele biserici. Antihrist va fi încoronat ca rege într-o catedrală din Ierusalim, cu participarea clerului şi a Patriarhului.”[604]

ÎN măsura în care organizarea merge, noi am văzut totuşi cum Părintele Serafim îşi pusese ultima sa nădejde în episcopii Bisericii Ruse din străinătate pentru a menţine poziţiile ortodoxe în echilibru. Totuşi, după ani de zile, el îi văzuse pe marii ierarhi ai acestei Biserici murind unul câte unul, ca şi cum aşa ar fi trebuit să fie, lăsând oameni mai mici, organizatori în locurile cele mai înalte, cu scheletul „dogmei răscumpărării” false, legănându-se în birourile lor. Ultimul dintre marii ierarhi, Episcopul Nectarie, a supravieţuit mai puţin de patru luni Părintelui Serafim. La înhumarea acestui Episcop din Jordanville, după ce s-a aruncat cu pământ peste sicriu, o femeie care lucrase în sediul Sinodului din New York, a venit la Părintele Gherman. „Nu înseamnă asta că Arhiepiscopul Ioan nu a avut de loc dreptate?” a zis ea. „Aproape toţi prietenii săi sunt acum morţi, şi duşmanii lui sunt în viaţă şi sunt bine, în poziţii cheie.” Şi într-adevăr, în câţiva ani, Arhiepiscopul Vasian urma să ajungă ierarhul superior al întregii Biserici Ruse din străinătate.

Odată nădăjduise şi Părintele Serafim într-o mişcare „înflăcărat ortodoxă” unită, pentru a contracara înşelările vremurilor de pe urmă. Scria în 1979: „Cu ani în urmă, când Părintele Gherman şi eu eram tineri şi naivi, visam o mişcare puternică, deschisă de ortodoxie înflăcărată printre tinerii convertiţi, ruşi, greci, etc. Doamne, am îmbătrânit

[602] I. M. Andreev, *Sfinţii din catacombele Rusiei*, p. 222-223.
[603] Episcopul Ignatie Brianceaninov, citat în Arhiepiscopul Averkie, *Stai hotărât întru Adevăr*, p. 5.
[604] Din manuscrisul original. Versiune editată în *Nadejda*, nr. 14 (1988).

şi ne-am înţelepţit, şi nu mai aşteptăm mult. Toţi duhovnicii noştri, ai ortodoxiei, au şi latura lor cu totul prea omenească .... Mi se pare că la prea mulţi înflăcăraţi ortodocşi există o îngustime intelectuală, combinată cu un fel de orientare politică, care produce grupări la stânga şi la dreapta şi pierde din vedere 'sarcina generală' despre care am crezut (şi credem încă) că este foarte clară, în special când o pui în contrast cu renovaţionismul grosolan care are loc acum în Mitropolie, Arhiepiscopia greacă, etc."

Părintele Alexei Young îşi aminteşte cum poziţia înflăcărată a Părintelui Serafim faţă de „jurisdicţia" ortodoxă din afara Bisericii Ruse din străinătate s-a schimbat peste ani:

„Părintele Serafim făcea o separare foarte strictă faţă de alte jurisdicţii în primii câţiva ani (aprox. 1966 – 1975) când au avut contact cu el.

Cred că experienţa lui despre alte grupuri ortodoxe era cam limitată şi academică, şi astfel ideile sale stricte erau formate pe o bază aproape pur ideologică. Totuşi, aceasta s-a schimbat destul de brusc, întrucât a început să vadă 1) efectele izolării asupra sinodului din străinătate şi 2) fanatismul strident în creştere al 'grupării' rigoriste din sinod. La început a fost incomod, şi apoi îngrozea în mod deschis când vorbea despre lipsa de bunăvoinţă faţă de partea aşa-numiţilor înflăcăraţi. El a fost un 'înflăcărat', dar nu până la excluderea bunăvoinţei. Spre sfârşitul vieţii mi-a spus odată: 'Regret multe dintre articolele „pro-înflăcăraţi" pe care le-am publicat în *Cuvântul ortodox* în primii ani: am ajutat la crearea unui monstru şi pentru asta mă căiesc!' A fost destul de categoric cu asta ....

Cam în ultimii doi ani de viaţă, Părintele Serafim mi-a spus adesea că începuse să împărtăşească mireni din alte jurisdicţii care veneau la el. El zicea: 'Ştiu că asta va aduce nemulţumire, dar aceşti oameni vin, şi ei sunt flămânzi de îndrumare şi hrănire duhovnicească şi ... ce putem face? Să-i alungăm? Când l-am întrebat dacă nu se teme să fie 'denunţat' de către ultra-zeloşii din sinod, a răspuns: 'Nu mă cunoşti foarte bine dacă crezi că m-aş tulbura pentru asta. Indiferent dacă aş avea necazuri sau nu, eu ŞTIU că acest lucru este corect!'

În general despre acest subiect, consider că Părintele Serafim, în timp ce respecta regulile şi regulamentele exterioare, a încercat întotdeauna să pătrundă 'duhul' interior. De la începutul anilor '70 (după câte îmi amintesc) el a văzut tot mai clar că trebuie să ne ridicăm deasupra diferenţelor jurisdicţionale – nu pentru a deveni inovatori sau trădători – ci pentru a salva cât mai multe suflete posibil, care erau în căutarea 'miresmei creştinismului adevărat' (cum îi plăcea lui să spună). Aşadar, în timp ce evita apariţia scandalului şi încerca să nu 'provoace' pe nimeni în nici un fel, el totuşi arunca plasa departe şi foarte deschis. Şi după cum ştim, a prins mult 'peşte'."

Ceea ce spune Părintele Alexei provine din scrisorile cu sfaturi duhovniceşti ale Părintelui Serafim, care s-au păstrat. Într-o scrisoare, Părintele Serafim răspunde întrebărilor unui fiu duhovnicesc, care fiind în Biserica Rusă din străinătate, voia să se căsătorească cu o femeie din Mitropolia „rivală" (Biserica Ortodoxă din America). Preotul femeii, fiind devotat total propriei sale jurisdicţii, a refuzat să cunune cuplul până când tânărul a părăsit Biserica Rusă din străinătate. „Cu curaj uniţi-vă întru una sfântă, catolică şi apostolică Biserică", i-a scris preotul lui, încrezător în sine. „Un pas în această direcţie îmi va schimba părerea în mod considerabil."

„Ajutor!" a scris tânărul Părintelui Serafim. „Am nevoie de sfatul şi rugăciunile dvs. ca să ştiu ce să fac. Întreaga situaţie îmi este foarte confuză, şi desigur şi logodnicei mele ...."

În această dilemă a iubirii faţă de politica jurusdicţională, Părintele Serafim a scris fiului său duhovnicesc: „Cred că preotul este peste măsură de dramatic faţă de toată problema. Chestiunea 'jurisdicţiei' (în cazul Bisericii Ortodoxe din America şi Biserica noastră din străinătate) nu este atât de crucială ca să împiedice o căsătorie, chiar dacă partenerii ar aparţine unor jurisdicţii diferite; pentru certitudine, unitatea

minţii faţă de această problemă este preferabilă, dar în practică această problemă este pusă la punct de cuplurile înseşi."

Am vorbit mai devreme cum Părintele Serafim nu şi-a schimbat niciodată atitudinea de bază împotriva ecumenismului şi reformei din Biserică. Totuşi, în ultimii ani de viaţă, când a văzut oameni care îi numeau „eretici" pe cei din altă jurisdicţie pentru că mergeau la întruniri ecumenice, s-a străduit să definească această atitudine mai clar. În „Apărarea Părintele Dimitrie Dudko" a scris:

„Ecumenismul este o *erezie* numai dacă neagă faptul că ortodoxia este adevărata Biserică a lui Hristos. Puţini lideri ortodocşi ai mişcării ecumenice au mers atât de departe; dar majoritatea participanţilor ortodocşi la mişcarea ecumenică *nu* au susţinut mult aceasta; şi puţini (cum ar fi fostul preot Gheorghe Florovski) doar i-a iritat pe protestanţii din mişcarea ecumenică, afirmând frecvent la întrunirile ecumenice că ortodoxia este Biserica lui Hristos. Desigur trebuie criticată participarea chiar a acestor persoane din urmă la mişcarea ecumenică, care, fiind în cea mai bună formă tot face erori şi este neclară în legătură cu natura Bisericii lui Hristos; dar aceşti oameni nu pot fi numiţi 'eretici', şi nici nu se poate afirma că nimeni, în afară de câtiva reprezentanţi ortodocşi, n-a propovăduit de fapt ecumenismul ca pe o *erezie.* Bătălia pentru adevărata ortodoxie din zilele noastre nu este ajutată de asemenea exagerări."[605]

În sensul cel mai adânc, mişcarea Părintelui Searfim, departe de izolarea jurisdicţională, se trage din conştiinţa sa apocaliptică. Dacă toate organizaţiile ecleziastice se vor prăbuşi într-adevăr înaintea lui Antihrist, fiind în „jurisdicţia corectă", nu va salva nici unul. Într-o scrisoare din 1978, Părintele Serafim scria:

„Simţim că semnele vremii arată tot mai mult sosirea existenţei 'catacombelor', indiferent ce formă ar lua, şi cu cât ne putem pregăti mai mult pentru ea cu atât mai bine .... Fiecare asemenea mânăstire sau comunitate pe care o luăm în considerare este ca o parte a viitoarei 'reţele' subterane de luptători pentru adevărata ortodoxie; probabil în acele vremuri (dacă vor fi atât de critice cum par de aici) problema 'jurisdicţională' se va retrage în spate."

Cei care Îl recunosc pe Mântuitorul adevăratului creştinism (care înseamnă cu mult mai mult decât simpla corectitudine) se vor aduna nu pe baza etichetelor jurisdicţionale exterioare, ci pe baza a ceea ce se află în inimile lor. Părintelui Serafim îi plăcea să-l citeze pe Soljeniţîn: „... Linia de separare dintre bine şi rău nu trece prin state, nici prin clase, nici prin partide politice – ci prin fiecare inimă omenească – şi apoi prin toate inimile omeneşti."[606]

DACĂ Părintele Serafim nu şi-a pus nădejdea în nici o organizaţie bisericească, nici în vreo „mişcare" ecleziastică; atunci ce a nădăjduit el în această lume căzută, trecătoare? Răspunsul poate fi găsit într-o conferinţă pe care a adresat-o nu numai creştinilor ortodocşi, ci mulţimii de oameni în general, în special tineretului: conferinţa pe care a ţinut-o la Santa Cruz, „Revelaţia lui Dumnezeu în inima omului".

În final, singura nădejde pământească a Părintelui Serafim se află în sufletele oamenilor care vin în mod miraculos către Hristos în ortodoxie din tot felul de nenorociri, păcate şi împrejurări disperate. Tot creştinismul este construit astfel: Oameni în păcat au văzut harul în Iisus Hristos şi sufletele lor au răspuns; vedeau că se îneacă şi El i-a mântuit. N-avea nici o legătură cu „organizarea": Biserica de catacombă originală nu a fost de loc o organizaţie, ci o adunare în unitatea sufletului. Experienţa convertirii, pe care Părintele Serafim a numit-o „Revelaţia lui Dumnezeu în inima omului", apare în mod spontan: este felul în care lucrează Dumnezeu.

[605] Părintele Serafim Rose, „În apărarea Părintelui Dimitrie Dudko", p. 130.
[606] Alexandr Soljeniţîn, *Arhipelagul gulag doi*, (New York: Harper and Row, 1975), p. 615-616.

Pe de altă parte, calea calculată, pre-stabilită, este în mod sigur cea care L-a ucis pe Hristos. Este calea acelora care, din frica de ei înşişi şi de poziţia lor, ucid pe cei pe care ei nu-i pot manipula şi organiza. Nu degeaba s-a posomorât Arhiepiscopul Vasian în legătură cu fenomenul convertirii ortodoxe din America, atunci când şi-a dat seama că nu-l putea controla: nu se afla în mâinile lui ci în mâinile lui Dumnezeu Care cheamă toate creaturile la El.

Părintele Serafim a afirmat că drumul prestabilit, a determinat „un devotament faţă de latura formală, oficială a ortodoxiei, ca şi cum religia noastră ar fi legată în principal de ceremonii, de pompă, de întruniri şi de declaraţii oficiale. Aceasta a fost greşeala arhiereilor şi fariseilor timpului lui Hristos: atât timp cât Biserica este bine organizată, atât timp cât nu se face nimic fără permisiunea oficială a înaltelor autorităţi, atât timp cât slujbele bisericeşti sunt săvârşite corect şi suficient de impresionante – se poate uita învăţătura Evangheliei şi răstignirea lui Hristos fără nici un fel de scrupule.”

Pentru a para acest formalism rece, Părintele Serafim a publicat *Sfinţii din catacombele Rusiei,* o carte a cărei temă principală era că adevărata credinţă întru Hristos nu se poate vedea în instituţii, planuri şi proiecte, ci mai degrabă în sufletul fiecărui om.

ÎNTR-O cuvântare ţinută la pelerinajul Sf. Gherman din 1981, „Cercetarea ortodoxiei”, Părintele Serafim a împărtăşit optimismul prin faptul că oamenii din toată lumea, aflaţi în tot felul de situaţii, găseau adevărata imagine a lui Iisus Hristos în ortodoxie:

„Americanii tineri, cât şi cei în vârstă, obosiţi de teoria protestantă contemporană dezrădăcinată şi arbitrară descoperă creştinismul adevărat şi profund în ortodoxie.

Romano-catolicii, în mijlocul dezmembrării structurii bisericeşti, găsesc că ortodoxia este tot ceea ce ei credeau odată că este romano-catolicismul.

Dintre tinerii evrei, atât din Uniunea Sovietică, cât şi din lumea liberă, sunt din ce în ce mai mulţi cei care găsesc răspuns la vidul spiritual de astăzi în rândul oamenilor lor proprii în convertirea la ortodoxie ....

În Rusia, cercetarea rădăcinilor este evidentă şi este legată de însănătoşirea conştiinţei naţionale în rândul ruşilor după aproape 60 de ani de ateism şi distrugere a instituţiilor religioase ruse. Dacă cineva încearcă să se întoarcă la ceea ce era înainte de regimul ateist, nu ajunge la nimic decât la ortodoxie.

Ceva similar se întâmplă la o scară redusă cu tinerii ortodocşi din Grecia care resping cu curentul occidental modern care a otrăvit societatea greacă în secolul trecut şi chiar mai mult; aceşti tineri îşi descoperă rădăcinile în trecutul ortodox al Greciei şi mai presus de toate, în centrul vieţii ortodoxe, în monahismul ei.”

Pe Părintele Serafim l-a interesat în mod deosebit convertirea popoarelor din Africa la creştinismul ortodox. A urmărit acest fenomen ani întregi, a purtat corespondenţă cu africani ortodocşi, şi a publicat câteva articole despre misiunea ortodoxă africană. „Ce se poate spune despre Africa?” A întrebat în conferinţa lui. „Ce fel de rădăcini ortodoxe pot găsi africanii? Ni se poate părea surprinzător că ortodoxia – şi creştinismul în general – se impune mai rapid în Africa decât în oricare altă parte a lumii, şi în câţiva ani Africa va deveni continentul creştin principal, atât în ceea ce priveşte numărul credincioşilor, cât şi chiar în ceea ce priveşte râvna credinţei lor. Tertullian, scriitorul creştin din sec. al II-lea, a spus că sufletul omului este creştin prin natura lui, şi se dovedeşte a fi adevărat tocmai prin dorinţa vie a popoarelor africane care erau păgâne cândva, de a îmbrăţişa creştinismul, care doar a fost predicat, mai jos de Sahara, în ultima sută de ani. Romano-catolicismul şi diferite secte protestante au atras mulţi adepţi din Africa, dar cei care caută într-adevăr rădăcinile creştinismului, găsesc ortodoxia. Poate că nu ştiţi povestea celor doi seminarişti anglicani din Uganda

anilor 1920-29 care, în studiile lor, au ajuns la concluzia că numai ortodoxia este ‘vechea religie adevărată’ de unde au deviat toate sectele moderne din vest. Astăzi Bisericile Ortodoxe africane din Uganda, Kenya şi alte ţări din Africa de est, sunt exemple ale rodniciei cercetării ortodoxiei din zilele noastre. Fără vreun ajutor din lumea exterioară ortodoxiei, ei au venit la plinătatea ortodoxiei, evitând capcanele din care au căzut mulţi convertiţi din occident.”

După moartea Părintelui Serafim, o misiune din cealaltă parte a continentului african – în Zair – a luat o mare amploare, datorită în special virtuosului preot călugăr Cosma († 1989) şi altor călugări misionari din Sfântul Munte Athos. Mii de suflete au fost botezate, slăvind pe Iisus Hristos în smerenie, sărăcie şi adevăr. Părintele Serafim s-ar fi bucurat să vadă aceasta.[607]

Întoarcerea protestanţilor americani la rădăcinile lor istorice creştine i-a atras atenţia Părintelui Serafim. Zicea că „în America nevoia rădăcinilor este evidentă: fragmentarea sectelor creştine, şi interpretările diferite ale doctrinei şi practicii creştine – bazate pe interpretarea personală a Scripturii şi a vieţii creştine – arată nevoia de întoarcere la creştinismul originar, întreg, care este ortodoxia. În ultimii câţiva ani, tot mai mulţi protestanţi şi-au găsit calea spre Biserică. Există un grup organizat ca ‘Biserica Ortodoxă Evanghelică’ care provine din mişcarea ‘Cruciada universitară’ de tip Billy Graham a anilor ’50 până la o conştiinţă adâncă a nevoii de sacramente, ierarhi, continuitate istorică cu vechea Biserică şi toate celelalte pe care le are de oferit ortodoxia ca adevărat creştinism apostolic.”

Legat de cercetarea rădăcinilor, Părintele Serafim a arătat că există şi cercetarea *stabilităţii*: „Stabilitatea ortodoxiei este adevărul neschimbător pe care l-a primit şi l-a transmis din generaţie în generaţie, în timpul lui Hristos şi a Apostolilor Săi până în ziua de astăzi. Atunci, nu este de mirare că atrage cel mai mult sufletele care flămânzesc după adevăr – adevărul care vine de la Dumnezeu şi dă sens şi un punct de sprijin pentru toţi care sunt aruncaţi în vâltoarea acestei vieţi.

Dar este posibil ca lucrul cel mai profund şi mai atractiv al ortodoxiei zilelor noastre să fie mesajul *iubirii.* Lucrul cel mai descurajator al lumii de astăzi este faptul că a devenit atât de rece şi lipsită de inimă. În Evanghelie, Domnul nostru Iisus Hristos ne spune că o caracteristică principală a timpurilor de apoi va fi aceea că ‘iubirea multora se va răci’, şi Apostolul iubirii, Sf. Ioan Teologul a spus că principalul semn distinctiv al creştinilor este iubirea pe care o au unul pentru altul. Cei mai influenţi învăţători ai timpurilor recente au fost cei mai plini de iubire, care îi atrag pe oameni către bogăţiile credinţei ortodoxe prin propriul lor exemplu de iubire care inundă, jertfelnică: Sf. Ioan de Kronstadt, Sf. Nectarie de Pentapolis, Arhiepiscopul nostru Ioan Maximovici.”

PE vremea lui, Părintele Serafim a deosebit două tipuri principale de ortodoxie. Primul este ortodoxia „fără cusur” sau „de succes”, tipul care câştigă aprecieri, acceptare şi recunoaştere pentru ea însăşi, care se îndreaptă mai întâi către organizare, oficialitate şi succes exterior.

Al doilea tip este „ortodoxia suferinţei”, felul care este dispreţuit şi persecutat de lume pentru că el ignoră ortodoxia „fără cusur”. Deşi nu atât de proeminentă ca tipul „de succes”, ortodoxia suferinţei se găseşte în buzunarele smerite din toată lumea. Părintele Serafim a scris: „În mijlocul suferinţelor şi luptelor pentru păstrarea şi vieţuirea după credinţa noastră ortodoxă de mare preţ, şi asistarea la faptul că tot mai mulţi oameni trebuie să sufere şi să lupte pentru credinţa lor ortodoxă în alte părţi ale lumii, să punem o hotărâre în inimile noastre – că noi vom fi printre luptători, indiferent care va fi preţul.”

---

[607] Vezi „Ieromonah Cosma de Grigoriu, luminătorul Zairului”, *The Orthodox Word*, no. 147 (1989), p. 232-240, 249-256.

Ortodoxia suferinței arde cu o inspirație care o face să nu-i fie teamă să-şi primească şansa. „Răbdarea durerii inimii în duhul smereniei", se întinde până la durerea omenirii. „Fiind hrăniți cu învățătura Evangheliei şi încercând să trăim după ea", a zis Părintele Serafim, „ar trebui să avem iubire şi milă pentru omenirea nefericită a zilelor noastre. Probabil oamenii n-au fost niciodată mai nefericiți ca cei din zilele noastre, cu toate avantajele şi lucrurile exterioare pe care ni le pune la dispoziție societatea noastră. Oamenii suferă şi mor din lipsă de Dumnezeu – iar noi îi putem ajuta dându-le pe Dumnezeu. Iubirea multora s-a răcit cu adevărat în zilele noastre – dar să nu fim reci. Arât timp cât Hristos trimite harul Său şi încălzeşte inimile noastre, noi nu trebuie să fim reci."

Când instituția Bisericii se prăbuşeşte (după cum spune Sf. Ignatie Brianceaninov) *groaznic şi brusc,* numai ortodoxia suferinței va rămâne. Noul martir Episcopul Damaschin a văzut aceasta în anii care au urmat imediat după revoluția rusă, când, văzând întunericul care cuprinde țara sa şi desigur lumea întreagă, a cerut construirea unui „oraş al lui Dumnezeu" nevăzut care nu depinde în mod necesar de direcții oficiale. Într-un pasaj tradus de Părintele Serafim pentru *Sfinții din catacombe Rusiei,* acest martir a scris: „Fără cuvinte multe, fără expresii sonore, formați mai întâi un nucleu mic de câțiva oameni care să-L căutați pe Hristos, care sunteți gata să începeți împlinirea idealului Evanghelic în viețile voastre. Pentru îndrumarea dătătoare de har strângeți-vă în jurul păstorilor îmbunătățiți şi să ne pregătim fiecare individual şi toți laolaltă pentru o şi mai mare slujire a lui Hristos .... Numai câțiva oameni uniți întru asemenea viață formează deja o Biserică mică, Trupul lui Hristos, în care sălăşluieşte Duhul şi Iubirea lui Hristos."[608]

Părintele Serafim a încheiat ultima cuvântare din viața sa cu cuvintele duhovnicului român modern al ortodoxiei, Părintele Gheorghe Calciu, despre ceea ce înseamnă să fii membru al Bisericii Ortodoxe, adevăratul Trup al lui Hristos:

„Biserica lui Hristos este vie şi liberă. În ea ne mişcăm şi avem ființa noastră, prin Hristos Care este Capul ei. În El avem libertate deplină. În Biserică vom cunoaşte adevărul iar adevărul ne va face liberi (Ioan 8, 32). Te afli în Biserica lui Hristos ori de câte ori ridici pe cineva doborât de durere, sau când dai milostenii săracilor şi cercetezi pe cei bolnavi. Te afli în Biserica lui Hristos când ceri răspicat: 'Doamne, ajută-mă.' Te afli în Biserica lui Hristos când eşti bun şi răbdător, când refuzi să te mânii pe fratele tău, chiar dacă ți-a rănit sentimentele. Te afli în Biserica lui Hristos când te rogi: 'Doamne, iartă-mă!' Când munceşti cinstit la locul de muncă, întorcându-te acasă obosit seara, dar cu un zâmbet pe buze; când răsplăteşti răului cu iubire – te afli în Biserica lui Hristos. De aceea, nu vezi tinere prieten cât de aproape este Biserica lui Hristos? Eşti Petru şi Dumnezeu zideşte Biserica Sa pe tine. Eşti stânca Bisericii Sale pe care nimic nu o poate stăpâni .... Să construim biserici cu credința noastră, biserici pe care nu le poate dărâma nici o putere omenească, o biserică a cărei temelie este Hristos .... Împărtăşeşte necazurile fratelui tău. Să nu te întrebi niciodată: 'Cine sete el?' ci mai degrabă spune: 'Nu este străin; este fratele meu. Se află în Biserica lui Hristos ca şi mine'."

Părintele Serafim încheia, „Cu o asemenea chemare în inimile noastre, să începem să aparținem cu adevărat Bisericii lui Hristos, Biserica Ortodoxă. Să aparții Bisericii de formă nu este suficient; ceva trebuie să se mişte în interiorul nostru care să ne facă diferiți de lumea din jurul nostru, chiar dacă lumea se numeşte 'creştină' sau chiar 'ortodoxă' … Dacă noi trăim concepția lumii ortodoxe, credința noastră va supraviețui şocurilor de deasupra noastră şi va fi izvor de insuflare şi mântuire pentru cei care încă Îl mai caută pe Hristos în mijlocul epavei omenirii care a început astăzi."[609]

---

[608] I. M. Andreev, *Sfinții din catacombele Rusiei*, p. 226-227.
[609] Părintele Serafim Rose, *The Orthodox Word*, no. „Perspectiva lumii ortodoxe", p. 176.

101
Clopotul morții

Muzica a apărut la marele început al tuturor lucrurilor.
Ea este un ecou al armoniei între cer şi pământ.
- Gi-ming Shien

AM văzut cum, în timpul anilor de călugărie, Părintele Serafim nu a căutat să-i placă muzica în sine şi despre sine. Pentru el, muzica nu era decât un mijloc care ducea la rugăciune. El accepta muzica doar ca „parte a întregului" care fusese creată pentru slava lui Dumnezeu.

Întrucât ambii părinți de la Platina s-au convertit într-o anumită măsură datorită muzicii marilor compozitori creştini, Părintele Gherman se mira de „grija ascetică excesivă", aşa cum o numea el, cu care Părintele Serafim ajunsese să abordeze muzica. Îşi aduce aminte de o întâmplare.

Era o seară de vară călduroasă, cu o ceață roz la orizont; părinții se întorceau cu maşina lor dintr-o vizită la San Francisco. Părintele Gherman a dorit să asculte o casetă cu un cvintet de clarinet de Mozart. Părintele Serafim s-a împotrivit dar a cedat la insistențele Părintelui Gherman. Părintele Serafim a ascultat cu mare atenție. După aceea, Părintele Gherman a aşteptat comentarii, dar nu au fost deloc. Doar o tăcere lungă.

- Ei? a întrebat Părintele Gherman în cele din urmă.

Părintele Serafim arăta foarte serios. Tot ce a zis a fost: „Mai degrabă aş auzi-o în rai."

Această afirmație l-a mirat pe Părintele Gherman cel mai mult. „Niciodată nu m-aş fi gândit în felul acesta", şi-a amintit el mai târziu. „Acea muzică i-a mişcat acea parte a lui adâncă, armonioasă, care l-a lipit de Dumnezeu. S-a simțit nevrednic în fața splendorii şi frumuseții sublime a cerului, pe care l-a simțit reflectat în pasajele cele mai serafice ale lui Mozart, şi în sunetele moi, impunătoare ale lui Bach şi Handel. A simțit că nu era drept – aproape păcătos – să se bucure de sunete atât de frumoase fiind încă pe pământ."

Muzica în sine, deşi suindu-se la cer, aparținea totuşi pământului, şi numai astfel putea să fie simțită ca o pregustare a dulceții cereşti, destul ca să stârnească pofta, dar nu ca să satisfacă foamea. Poate că a fost dureros pentru Părintele Serafim. Poate că din prudență a renunțat la desfătarea cu această muzică, încercând să se mulțumească cu o stare de nedesăvârşire, cu un dor dulce-amar ceva mai bun decât lucrul însuşi. Având acum această renunțare vremelnică: va cunoaşte plinătatea în rai.

PĂRINTELE GHERMAN observase că Părintele Serafim îşi manifestase rezerva față de muzică mai ales când era vorba de Bach. Părintele Gherman a considerat că aduce folos duhovnicesc să asculte întreaga *Patimă a Sf. Matei* de Bach înainte de săptămâna patimilor, când în mânăstirile ortodoxe se citesc în biserică cele patru Evanghelii complete. Totuşi, Părintele Serafim nu asculta muzică cu el, spunând: „Am isprăvit cu ea."

În mod interesant, răspunsul Părintelui Serafim la muzica lui G. F. Handel, contemporanul lui Bach, a fost destul de diferit. Zâmbea ca pentru sine când se

interpreta Handel. După cum povestea Părintele Gherman, Părintele Serafim se simțea ca acasă în compania acordurilor cadențate, curgătoare, care evocau o atmosferă de finețe şi înaltă cultură. Nu atingeau acea pasiune adâncă, dureroasă pe care o stârnea în el muzica lui Bach, sau acel pasaj din Mozart. Probabil din acest motiv Părintele Serafim a mărturisit odată: „Ştiu că Bach este cel mai mare, dar favoritul meu este Handel."

În 1982, Părintele Gherman a primit o bandă cu cantata lui Bach *Ich Habe Genug* [*Îmi este destul*], neştiind ce semnificație avea această lucrare pentru Părintele Serafim. Asculta în chilia sa din Valaam şi era profund mişcat, când a intrat Părintele Serafim. „Am primit această cantată copleşitoare", a zis Părintele Gherman. „N-am mai auzit-o înainte. Trebuie să o asculți!" Părintele Serafim a refuzat, dar Părintele Gherman a insistat iarăşi până când a acceptat. În timp ce se interpreta cantata, Părintele Serafim stătea cu ochii închişi, nemişcat. Era ca o statuie, iar Părintele Gherman a intuit că l-a cuprins un fel de frică. În cele din urmă, când s-a terminat, Părintele Serafim a spus: „Cunosc această cantată; am ascultat-o de multe ori", şi cu aceasta a plecat din chilie. Părintele Gherman a rămas acolo cu sentimentul că greşise cu ceva, dar nu ştia cu ce.

Mai târziu, în timpul pelerinajului din vara anului 1982, s-a pus din nou cantata spre ascultare în mânăstire. Unul dintre frații din mânăstire relatează:

„În încheierea pelerinajului, când s-a aşezat peste tot un sentiment de uşurare ca pentru o lucrare bine făcută, a venit un moment de şovăire liniştitoare înainte ca pelerinii să-şi ia rămas bun. Era încă plină zi, vremea era răcoroasă, vânt, simțindu-se în aer o mireasmă de toamnă. Razele de soare strălucitoare se mişcau ritmic prin mulțimea idilică a turmelor de căprioare care hoinăreau, veverițe gri şi păuni, care treceau în paradă prin împrejurimile naturale dinaintea pelerinilor liniştiți, aducându-i involuntar într-o stare de contemplare calmă. Iată cum a exprimat Părintele Gherman în câteva cuvinte solemne ceea ce era în inimile tuturor: Care este scopul teologiei şi al vieții creştine pe acest pământ frumos împodobit? Nu este dulceața morții care încununează năzuințele noastre pământeşti?

În acest moment au răsunat acordurile emoționante ale Cantatei nr. 82 de J. S. Bach, descriind starea dreptului Simeon primitorul de Dumnezeu, când ia în brațele sale Viața Însăşi Întrupată, pregustând fericirea dreptului om care moare:

Am destul. L-am primit pe Mântuitorul.
L-am văzut; văd deja bucuria vieții celeilalte…
Dormiți acum, ochi obosiți; Lume, renunț la tine,
Că duhul meu poate spori … Mă bucur de moartea mea …

Când sunetele muzicii răsunau prin pădure şi se topeau în defileul adânc de dedesubt, Părintele Serafim a încheiat, spunând ce bucurie trăieşte sufletul omului sporind întru *Hristos cel ortodox*, şi cum cultura creştină, atât de degradată de subumanitatea timpurilor noastre poate forma şi înălța sufletul, ducându-l până în pragul raiului. Totuşi, el nu a spus că în anii formării sale, *această* Cantată îl încânta şi îl învăluia în mister atât de intens şi de aici îl ducea la ideea de a muri pentru lume."[610]

Părintele Gherman a trebuit să descopere aceasta după moartea Părintelui Serafim, când i-a povestit Alison. Numai atunci şi-a dat seama de ce privea Părintele Serafim atât de împietrit când asculta cantata în chilia din Valaam.

„Când Părintele Serafim era tânăr", explică Părintele Gherman, „el a vrut să moară. A simțit că avea o deficiență şi că 'avusese destul' de la viață. Moartea era pentru el o dulceață şi el asocia această dulceață cu acea cantată.

[610] Părintele Nazarie, „*Pelerinajul Sf. Gherman, august, 1982*", *Cuvântul ortodox*, nr.105 (1982), paginile 158 – 159 .

Când a devenit ortodox, i s-a dat viață. Acum el nu 'avea destul' de la viață. Acum era necesar ca el să facă o lucrare atât de importantă. El voia să aducă ortodoxia altora, şi aşa nu mai dorea să moară. Nădăjduia că va rezista.

Totuşi, când am pus cantata pentru el, şi-a amintit din nou de moarte. A fost ca o întâlnire cu un vechi prieten. Auzind acea muzică şi-a auzit clopotul morții. Sunase primul clopot şi sufletul lui a simțit asta."

Ich Habe Genug [*Îmi este destul*] a fost ultima bucată muzicală clasică pe care a auzit-o Părintele Serafim pe acest pământ. Peste trei săptămâni va suna clopotul final.

102
Ad Astera!

Adevăratul creştin este un războinic pe calea sa printre regimentele de vrăjmaşi nevăzuți spre patria cerească.

- Sf. Gherman de Alaska

ULTIMUL an al vieții Părintelui Serafim a fost foarte fericit pentru mânăstire. Mai veniseră trei frați noi care se dovediseră a fi serioşi în hotărârea lor de a lupta ca monahi; după perioade grele de izolare şi înțelegere greşită din partea cercurilor bisericeşti, mânăstirea devenise acum cunoscută, respectată, şi chiar „populară" într-o sferă de influență mereu sporită: activitățile obştii se extinseseră mult dincolo de ceea ce se închipuise la început, şi alte noi posibilități apăreau de la sine; se publicau noi cărți şi se părea că nu lipseau oamenii care să dorească să contribuie cu energiile lor la lucrarea obştii de publicare, care era foarte apreciată. Părinții de la Platina înduraseră totuşi, prea mulți ani lupta lipsită de mulțumire ca să mai aibă încredere totală în actuala stare de lucruri pozitivă exterioară. Ei nu au încetat niciodată să fie conştienți de cuvintele lui Hristos, *Vai vouă, când toți oamenii vă vor vorbi de bine* (Luca 6, 26).

Într-o zi, după slujirea liturghiei la care participase multă lume, Părintele Gherman prinse a se bucura la gândul că totul decursese atât de liniştit şi de reuşit. Deodată s-a simțit vinovat: niciodată până atunci, de când era în mânăstire nu simțise un astfel de sentiment de „bucurie", pentru că apăruseră întotdeauna multe încercări. Acest sentiment „confortabil" pe care îl avea, putea sluji cu uşurință drept idol care să lege pe cineva de pământ. Îşi amintea cum Părintele Serafim ura chiar cuvântul „bucurie".

Acum că obştea devenise un aşezământ ecleziastic „acceptat" (cu oameni care repetau ultimele vorbe minunate: „Platina este un miracol!") exista pericolul de a deveni ceea ce părinții nu au vrut să fie: *standard*. – Încă o organizație plictisitoare, nesinceră, prinsă într-o ascunzătură standard pe care o creaseră alții în aşa fel încât să o poată „recunoaşte" fără nici un risc.

Nu-i corect, gândea Părintele Gherman, în timp ce stătea înaintea mesei din altar, să simt atâta mulțumire față de ceea ce avem aici, întrucât atunci pentru ce trebuie să-L mai căutăm pe Dumnezeu şi viața de dincolo? Atunci i-a venit un gând îndrăzneț: dacă succesul pământesc ar putea într-adevăr să-i distragă atenția de la Dumnezeu, dorea el să-l abandoneze pentru Dumnezeu? Ca un om care sare de pe o stâncă sigură într-o prăpastie necunoscută, a rostit o cerere către Dumnezeu: „Schimbă-l! Fie voia Ta, schimbă-l, ca să nu uităm adevărata noastră chemare!"

În lunile care au urmat, Dumnezeu „l-a schimbat" într-adevăr – foarte dur; şi de multe ori după moartea Părintelui Serafim, plin de durerea marii lui pierderi, Părintele

Gherman a regretat acea rugăciune. Dar Dumnezeu avea alte motive, de neînțeles, pentru că l-a luat pe slujitorul Lui din această lume. Odată spre sfârşitul vieții, Părintele Serafim i-a spus Părintelui Gherman că a simțit că Dumnezeu îi dăduse un răgaz de încă douăzeci de ani de viață de la apariția bolii sale aproape fatale, în 1961 – un răgaz în care să facă lucrarea lui Dumnezeu.

Acum se terminase răgazul, deşi Părintele Serafim nu a spus niciodată asta şi probabil nu a recunoscut asta niciodată în mod conştient. Dumnezeu îl pregătea să meargă acasă în împărăția cerului.

DEŞI lucrările Părintelui Serafim avuseseră întotdeauna un caracter eshatologic, asta era adevărat mai ales despre ultimele sale lucrări. Ultima carte pe care a scris-o, care fără îndoială a servit la pregătirea lui mistică pentru viața de dincolo, a fost *Sufletul după moarte*. Şi ultimul *Cuvânt ortodox* la care a lucrat extensiv, numărul special o sută, de volum dublu, a fost dedicat temei Apocalipsa. Părintele Serafim a scris şi tradus singur întregul număr. A inclus cuvântarea sa „Viitorul Rusiei şi sfârşitul lumii", articolul lui despre Viața şi semnificația profetului modern Arhiepiscopul Averkie, şi introducerea sa la interpretarea cărții Apocalipsa. Aceasta a fost urmată de prima parte a comentariului patristic al Arhiepiscopului Averkie despre Apocalipsa, pe care ani de zile Părintele Serafim a dorit să-l vadă că apare în engleză. Părintele Serafim a terminat de tradus întreaga lucrare din limba rusă chiar înainte de a muri, şi mai târziu obştea a scos-o sub formă de carte.

În ultima conferință a Părintelui Serafim, „Trăind concepția lumii ortodoxe", pe care a ținut-o cu ocazia pelerinajului din vara anului 1982, cu numai trei săptămâni înainte de a muri, el a vorbit din nou despre sfârşitul apropiat al lumii:

„– Anormalitatea lumii. Niciodată nu au fost acceptate astfel de comportare şi manifestări îngrozitoare şi nefireşti ca o problemă de durată, în zilele noastre. Priveşte lumea din jurul tău: ce este în ziare, ce fel de filme sunt arătate, ce este la televizor, ce gândesc oamenii că este interesant şi amuzant, la ce râd; este absolut îngrozitor. Şi sunt oameni care în mod deliberat promovează aceasta, desigur, pentru propriul lor profit financiar, şi pentru că asta este moda, pentru că există o sete perversă pentru acest lucru.

– Războaiele şi zvonurile de războaie, fiecare mai rece şi mai nemilos decât cele precedente, şi toate umbrite de amenințarea războiului nuclear universal de neînțeles, care ar putea fi declanşat prin atingerea unui buton.

– Centralizarea sporită a informației şi puterea asupra individului …

– Din nou, înmulțirea Hristoşilor falşi şi a Antihriştilor falşi ….

– Răspunsul cu adevărat îngrozitor la noul film pe care îl vede şi despre care vorbeşte fiecare în America: *E.T.*, care a determinat în sens strict milioane de oameni aparent normali să-şi exprime afecțiunea şi iubirea pentru eroul, un 'mântuitor' din spațiul extraterestru care este în mod foarte evident un demon – o pregătire evidentă pentru slăvirea venirii lui Antihrist.

Aş putea continua cu amănunte de felul acesta, dar scopul meu nu este acela de a vă înspăimânta, ci de a vă face conştienți de ceea ce se întâmplă în jurul nostru. Este cu adevărat mai târziu decât credem; Apocalipsa este *acum*. Şi cât de tragic este să vezi creştini, şi mai presus de toate tineri ortodocşi, cu această tragedie enormă care atârnă deasupra capetelor lor, care cred că pot continua ceea ce se numeşte o 'viață normală' în aceste vremuri groaznice, participând total la mofturile acestei generații proaste, care se autoidolatrizează, total inconştientă că raiul nebunilor în care trăim este pe punctul de a se prăbuşi, complet nepregătită pentru timpurile fără nădejde care se află în fața noastră. Nu se mai pune problema să fii creştin ortodox 'bun' sau 'sărac'. Acum problema este: va rezista totuşi credința noastră?"[611]

---

[611] Părintele Serafim Rose, „Prezentarea lumii ortodoxe", p. 173-175.

În aceeaşi conferinţă, Părintele Serafim a rostit ultimele sale cuvinte despre *ortodoxia inimii*, pe care a văzut-o ca armă împotriva influenţelor şi a înşelărilor moderne:

„Atitudinea noastră, care începe chiar acum, trebuie să fie smerită şi *normală*. Cu alte cuvinte, trebuie aplicată la împrejurările reale ale vieţii noastre, nu un produs al fanteziei şi evadării din realitate şi refuzului de a înfrunta faptele adesea neplăcute ale lumii din jurul nostru. O ortodoxie care este prea înflăcărată şi prea ireală, aparţine unei sere calde şi nu este în stare să ne ajute în viaţa noastră zilnică, să ne lase să spunem totul pentru mântuirea celor din jurul nostru. Lumea noastră este foarte crudă şi răneşte sufletele cu severitatea ei; trebuie mai întâi să răspundem cu iubirea creştină şi cu înţelegerea elementară, lăsând valorile isihasmului şi formele avansate de rugăciune celor capabili să le primească.

Şi iarăşi, atitudinea noastră nu trebuie să fie egoistă ci să se îndrepte către cei care Îl caută pe Dumnezeu şi o viaţă cucernică. Astăzi, oriunde există o comunitate ortodoxă de mărime potrivită, apare ispita de a o forma ca pe o societate pentru mulţumirea de sine şi pentru iubirea virtuţilor şi realizărilor noastre ortodoxe: frumuseţea construcţiei şi mobilierului bisericii noastre, splendoarea slujbelor noastre, chiar puritatea doctrinei noastre. Dar adevărata viaţă creştină chiar din timpul Apostolilor, a fost întotdeauna de nedespărţită de comunicarea cu alţii. O ortodoxie care viază chiar prin acest fapt străluceşte înspre alţii – şi nu este nevoie să deschizi un ‘departament de misiune’ pentru a face asta, focul adevăratului creştinism se comunică fără asta ….

La fel, atitudinea noastră trebuie să fie de iubire şi iertare. În viaţa ortodoxă de astăzi s-a strecurat un fel de neîndurare: ‘Omul acela este eretic, nu te apropia de el’; ‘acela este ortodox, poţi să te apropii de el, dar nu poţi fi sigur cu adevărat’; ‘acela este în mod evident spion’. Nimeni nu neagă că Biserica este înconjurată astăzi de duşmani, sau că există unii care se înjosesc să obţină avantaje din încrederea şi mărturisirea noastră. Dar aşa stau lucrurile încă de pe vremea Apostolilor, şi viaţa creştină a avut întotdeauna un risc în această direcţie practică. Dar chiar dacă uneori se profită de noi şi trebuie să fim prudenţi în această privinţă, nu putem abandona atitudinea de iubire şi încredere, fără de care pierdem unul dintre fundamentele vieţii noastre creştine. Lumea care nu-L are pe Hristos trebuie să fie neîncrezătoare şi rece; dar creştinii, dimpotrivă, *trebuie* să fie iubitori şi deschişi, altfel vom pierde sarea lui Hristos din noi şi vom deveni întocmai ca lumea, buni de nimic altceva decât de alungat şi de călcat în picioare.

Dacă ne-am privi cu puţină smerenie ne-ar ajuta să fim mai milostivi şi iertători cu greşelile altora. Ne place să-i judecăm pe alţii pentru comportamentul lor neobişnuit; îi numim ‘cuci’ sau ‘convertiţi nebuni’. Este adevărat că trebuie să ne ferim de oameni dezechilibraţi care ne pot face mult rău în Biserică. Dar ce creştin ortodox serios de astăzi nu este puţin ‘nebun’? Noi nu ne încadrăm în căile acestei lumi; dacă ne încadrăm în lumea *de astăzi* atunci nu suntem creştini adevăraţi …. De aceea, să nu ne temem că suntem consideraţi de lume puţin ‘nebuni’, şi să continuăm să urmăm dragostea şi iertarea creştină pe care lumea nu o poate înţelege niciodată, dar de care inima are nevoie şi chiar o râvneşte.

În sfârşit, atitudinea noastră creştină trebuie să fie ceea ce, în lipsa unui cuvânt mai potrivit, aş numi *curată*. Astăzi lumea acordă o mare valoare rafinamentului, să fie versaţi, sau să fie ‘profesionişti’. Ortodoxia nu pune nici un preţ pe aceste calităţi; ele ucid sufletul creştin. Şi totuşi, aceste calităţi se strecoară în Biserică şi în vieţile noastre. Cât de des se aud convertiţi entuziasmaţi, în special, exprimându-şi dorinţa de a merge în marile centre ortodoxe, catedrale şi mânăstiri unde vin uneori mii de credincioşi şi pretutindeni se vorbeşte despre problemele Bisericii, şi se poate simţi cât de importantă este ortodoxia. Ortodoxia este o mică picătură într-o găleată când te uiţi la întreaga

societate, dar în aceste catedrale şi mânăstiri mari sunt atât de mulţi oameni încât pare într-adevăr un lucru foarte important. Şi cât de des, aceiaşi oameni sunt văzuţi într-o stare jalnică după ce şi-au împlinit dorinţa, întorcându-se din 'marile centre ortodoxe' acriţi şi neîmpliniţi, sătui de clevetirea şi critica Bisericii pământeşti, foarte dornici să fie 'corecţi' şi 'cinstiţi' şi informaţi despre politica Bisericii. Într-un cuvânt, şi-au pierdut inocenţa, simplitatea, fiind conduşi pe un drum greşit prin atracţia lor faţă de latura materială a vieţii Bisericii.

În diferite forme, aceasta este o ispită pentru noi toţi, şi trebuie să ne luptăm cu ea, neîngăduindu-ne să supraapreciem aspectele exterioare ale Bisericii, ci întotdeauna să ne întoarcem la 'un singur lucru necesar': Hristos şi mântuirea sufletelor noastre de această generaţie imorală."[612]

LA câteva zile după ce se sfârşiseră conferinţele pelerinajului din 1982, era ajunul prăznuirii Schimbării la Faţă. Ca de obicei, Părintele Serafim trebuia să ţină predica în acea noapte, sub stele. În ultima sa conferinţă vorbise despre chemarea noastră creştină aici pe pământ, dar acum – în ultima sa predică – trebuia să amintească ascultătorilor despre menirea lor fundamentală. Este de asemenea interesant că, în predica sa de la prăznirea Schmbării la Faţă de acum opt ani, vorbise despre timpul scurt pe care îl avem la dispoziţie în *această* viaţă ca să ne pregătim pentru mântuirea noastră; dar acum, în predica chiar dinaintea morţii sale timpurii, neaşteptate, a trebuit să vorbească în special despre viaţa de dincolo. Una dintre surorile de la Schitul Sf. Xenia a consemnat:

„Ultima predică a Părintelui Serafim din timpul Privegherii pentru Schimbarea la Faţă a avut o importanţă aparte pentru noi toţi, care i-am fost apropiaţi.

În timpul litiei de la privegherea pentru Prăznuire, călugării mânăstirii şi maicile de la Schitul Sf. Xenia, şi credincioşii veniţi acolo au ieşit afară în procesiune prin pădure având lumânări şi cântând troparele Prăznuirii – bărbaţii îndreptându-se către Schitul Schimbării la Faţă pe vârful Muntelui Sf. Gherman, femeile către Schitul Sf. Elias. S-au întâlnit la o cruce mare care domină Cheile Beegum. Noaptea era senină şi înstelată. Părintele Serafim, în veşminte albe, a mers la cruce şi a spus tuturor să stingă lumânările. A rămas tăcut un timp, privind cheile întunecate şi cerul plin de stele, şi apoi a început cam aşa:

'Privind măreţia creaţiei lui Dumnezeu, prindem o idee, oarecum vagă şi neclară a frumuseţii Împărăţiei veşnice a lui Dumnezeu, pentru care am fost creaţi cu toţii. Trebuie să ne amintim mereu că locaşul nostru se află în ceruri; trebuie să ne lepădăm de toate patimile deşarte şi mărunte şi de grijile care ne ţin legaţi de pământ, de lumea pământeană văzută, care nu ne lasă să ne dăm seama de scopul pentru care am fost creaţi. Cât de uşor uităm temeiul existenţei noastre …. Sfârşitul timpurilor este deja aici; vedem clar pregătirea lumii pentru Antihrist. Creştinii vor fi confruntaţi cu o încercare fără precedent a credinţei şi iubirii de Dumnezeu. Va trebui să ne ascundem în pustie – în pământul pe care îl vedem în faţa noastră, aici. Desigur, la sfârşit ne vor găsi chiar şi acolo. Nu ne vom ascunde pentru a păstra viaţa noastră pământească, ci pentru a câştiga timp ca să ne întărim sufletele pentru încercarea hotărâtoare. Şi asta trebuie să înceapă chiar acum. De aceea să începem să luptăm cel puţin împotriva cătuşelor patimilor mărunte, şi să ne amintim că adevăratul nostru locaş nu se află aici, ci în ceruri. Să luptăm pentru patria noastră cerească, aşa cum obişnuia să spună Părintele Gherman …. Ad astera! Ad astera!'[613]

[612] Ibid., p. 171-173.
[613] Către stele! Către stele!

Se oprea şi continua să privească fix cerul albastru al stelelor minunate, care ne fac să uităm de noi, care aduc până la noi o imagine a tainei unui om care, îşi pregătise sufletul de mult, şi care va merge acolo în curând."

103
Repausarea

Strălucire vie a flăcării cereşti,
Lasă, lasă, această chemare a morţii!
Fremătând, sperând, şovăind, zburând,
Oh, durerea, binecuvântarea morţii!
Încetează, Natură iubitoare,
pune capăt luptei,
Şi lasă-mă să zăbovesc în viaţă!

Lumea se îndepărtează; dispare;
Se deschide cerul în ochii mei;
urechile mele
Se umplu se sunete serafice:
Dă-mi, dă-mi aripile tale! Mă înalţ, zbor!
O, Mormânt! Unde este izbânda ta?
O, Moarte! Unde este durerea Ta?
- Din *Creştinul muribund către sufletul său*
- de Alexander Pope

ÎN dimineaţa care a urmat după priveghерea Schimbării la Faţă, Părintele Serafim a slujit ultima sa Liturghie pe pământ. Curând după aceea, s-a îmbolnăvit şi n-a mai putut veni la slujbele mânăstirii. Nu era neobişnuit pentru el să fie bolnav, şi când era, nu se plângea niciodată, aşa încât era greu să ştii cât de gravă era starea lui. Boala i-a dat dureri acute de stomac. A rămas în chilia sa singuratică, îndurând durerea de unul singur. Febra, care scăzuse în timpul pelerinajului de vară, acum îl sufoca şi îi sporea starea de epuizare. Ioan, care a fost menţionat anterior, din comunitatea Santa Cruz, acum catehumen, a venit să-i pună nişte întrebări despre Sfintele Scripturi. „L-am găsit în dureri atât de mari că nu putea gândi limpede", îşi aminteşte Ioan. „Ca de obicei, a ascultat cu răbdare întrebările mele. A încercat tot posibilul să fie vesel şi să nu-şi arate suferinţa, dar în cele din urmă a trebuit să spună că nu era de loc în stare să răspundă atunci."

După ce a avut dureri timp de câteva zile, devenea clar pentru toţi că nu era vorba de o durere de stomac obişnuită. Părintele Serafim nu voia să meargă la spital, crezând că se va vindeca de la sine, dar acum, la insistenţa Părintelui Gherman, a acceptat să meargă.

Când Părintele Serafim a fost consultat la spital, doctorii au găsit că starea lui era foarte gravă. Sângele i se coagula în vene, mergând spre intestine şi o parte a intestinelor erau deja moarte, devenind gangrenoase. Doctorii au spus că această maladie este foarte rară şi când apare produce mult rău, înainte de a şti ce se întâmplă. Doctorii şi-au exprimat uimirea că în ultimii câţiva ani, Părintele Serafim a putut să îndure durerea a ceea ce se întâmpla în interiorul său. Ei ziceau că o asemena stare a bolii trebuie să fi dus la ţipetele unei agonii insuportabile.

Părintele Serafim a fost dus numaidecât într-o sală de operație, unde i-a fost îndepărtată partea cea moartă a intestinului. Părintele Gherman l-a văzut după operație şi atunci Părintele Serafim nu şi-a mai putut stăpâni chinurile prin care trecea. Era plin de mânie delirantă, oarbă, ca un animal rănit într-o cuşcă. Ultima fărâmă a încăpățânării lui, acel spirit al răzvrătirii tinereşti cu care se luptase timp de mulți ani pentru a-şi păstra ascultarea desăvârşită față de Dumnezeu, era încercată în focul suferinței. Dacă, cu ajutorul lui Hristos, putea înlătura acele rămăşițe ale voinței lui – o parte a sinelui pe care nu a putut să o vadă deplin până în acest moment groaznic – putea deveni desăvârşit, victorios asupra naturii sale căzute şi a slăbiciunii trupeşti.

Terminând prima operație, doctorii au crezut că Părintele Serafim va supraviețui. Totuşi, testele care au urmat au arătat că problema nu era terminată: sângele începuse din nou să se coaguleze. Doctorii l-au operat a doua oară, scoțând şi mai mult intestin, dar au dat peste o mare dilemă: dacă foloseau anticoagulanți pentru a preveni coagularea sângelui, va avea hemoragii interne mortale, dar dacă astfel de medicamente nu se foloseau, murea din ce în ce mai mult țesut. A fost chemat un specialist în această boală rară, din San Francisco, dar nici el nu a putut opri vătămarea. Acum doctorii puteau să-i dea Părintelui Serafim, o şansă de însănătoşire de numai doi la sută.

Părintele Gherman a intrat să stea de vorbă singur cu Părintele Serafim. Era foarte schimbat față de cum arăta după prima operație: mai multă pace, dar tot slăbit. A încercat să vorbească cu Părintele Gherman de după aparatul de respirat dar era prea slăbit ca să poată vorbi. Singurul lucru pe care l-a putut înțelege Părintele Gherman era acela că Părintele Serafim încerca să-i spună despre o viziune pe care o avusese despre Arhiepiscopul Ioan, şi că se referea la viitor. Arhiepiscopul Ioan venise să mângâie şi să-şi liniştească ucenicul în agonia sa, dar numai acel ucenic va şti ce taine i-a descoperit.

„Doctorul a spus că vei muri!" Părintele Gherman i-a spus Părintelui Serafim. „Dar ce se va întâmpla cu Alaska? Încă nu ne-am împlinit planul – ceea ce ne doreşte Părintele Gherasim. Dacă mori, ne dai binecuvântare să mergem acolo să continuăm Noul Valaam al Sf. Gherman?" Conştient, Părintele Serafim a ridicat mâna şi a făcut efort să-şi mişte degetele împreună într-un semn de binecuvântare. După asta, Părintele Gherman a făcut altora nişte afirmații tainice despre mersul în Alaska, dar nimeni nu a ştiut ce voia să spună.

CÂND starea, practic fără nădejde, a Părintelui Serafim a fost făcută cunoscută fiilor săi duhovniceşti, a fost, după cuvintele unuia dintre ei, „ca şi cum ar fi avut loc un mare cataclism. Intensitatea de coşmar a zilelor care au urmat este greu de descris – sentimente de şoc, de neputință, dezorientare, nelinişte, singurătate şi deznădejde".

Sărbătorirea Adormirii Maicii Domnului avusese loc numai cu câteva zile în urmă, şi mulți au crezut că Maica Domnului îl va lua pe Părintele Serafim la Prăznuirea ei. Asta i s-a părut mai ales Părintelui Gherman, care observase în ultimele câteva săptămâni evlavia extrem de intensă a Părintelui Serafim față de Maica Domnului, exprimată prin citirea cea mai plină de pocăință a rugăciunilor şi canoanelor către ea.

În ajunul Prăznuirii Adormirii, s-au adunat mulți oameni la Biserica misionară din Redding pentru a participa la Liturghia de la miezul nopții şi a se ruga pentru însănătoşirea Părintelui Serafim. Alexei Young, care a slujit Liturghia, a dus Sfânta Împărtăşanie Părintelui Serafim în spital, unde Părintele Gherman împreună cu alții privegheau. Doctorii au permis oamenilor să-l viziteze pe Părintele Serafim câte unul, pe rând. Cei care au intrat la terapie intensivă, l-au găsit oscilând între conştiență şi inconştiență, cu ochii lucind de medicamente şi durere. Toți s-au gândit că acesta era ultimul lor rămas bun; şi totuşi, nu erau pregătiți să-l părăsească pe Părintele Serafim, lăsându-l să plece în lumea cealaltă, şi se rugau pentru o minune.

Arhiepiscopul Artemon a sosit la spital şi a citit rugăciuni pentru plecarea sufletului, împreună cu Părintele Gherman, înainte de a se întoarce la San Francisco. Era aproape ora 2:00 noaptea.

Unul dintre fiii duhovniceşti îşi aminteşte: „Unii care stăteau lângă patul Părintelui Serafim n-au vrut să plece. Atunci s-a întâmplat ceva nemaipomenit. Poate a fost milostivirea Maicii Domnului care a deschis uşile. Oamenii au început să se strângă în camera Părintelui Serafim – nu trei sau patru, ci cel puţin douăzeci i-au înconjurat patul, şi în următoarele câteva ore au cântat ca să audă Părintele Serafim poate pentru ultima dată, frumosul stih al Adormirii: 'Ceata apostolilor adusă cu voia ta de faţă, de la marginea lumii…' Apoi s-a cântat tot Canonul Paştilor. Părintele Serafim respira printr-un aparat şi nu putea vorbi. Dar era conştient, şi când a auzit cântându-se unul dintre imnele sale preferate, 'Milostivul Iosif', a început să plângă."[614]

Cei care îl priveau pe Părintele Serafim au început şi ei să plângă. Nimeni nu-i putea reţine, în special în momentul sfâşietor când a venit Teofil să ceară iertare de la Părintele Serafim. Chiar înainte de a veni Părintele Serafim la spital, Teofil avusese un conflict puternic cu el şi îi produsese o mâhnire şi mai mare pe fondul acela de durere. Acum a venit să-i spună Părintelui Serafim că îl iubeşte şi că îi mulţumeşte că îi este părinte.

Era greu să priveşti la suferinţele Părintelui Serafim, dar era şi mai greu ca cineva să se desprindă de patul său. Totuşi, în cele din urmă, surorile au cerut tuturor să plece. Nimeni nu ştia că acesta era doar începutul unei priveghери care urma să dureze încă cinci zile şi cinci nopţi.

Acelaşi catehumen Ioan, care vorbise mai devreme cu Părintele Serafim, plănuise să fie botezat de către el de Prăznuirea Adormirii. Părintele Gherman, nădăjduind că puterea duhovnicească a harului acestei sfinţiri îl va întări şi pe Părintele Serafim, a hotărât să înceapă botezul singur. Împreună cu alţi patru a plecat la mânăstire, promiţându-i Părintelui Serafim că va sluji Liturghia pentru el în ziua aceea. Pârâul care era la vale de Noble Ridge strălucea în soare. Când tânărul catehumen ieşea din apele botezului, o rază de bucurie străpunse norul de mâhnire care atârna deasupra inimilor tuturor.

Epuizaţi de privegherea din spital şi de slujba lungă, oamenii de la mânăstire au încercat să se odihnească. Dar neliniştea învingea somnul. Oare, Părintele Serafim mai era în viaţă? În după-amiaza aceea, la mânăstire s-au făcut rugăciuni pline de lacrimi înaintea icoanei Maicii Domnului „Grabnic-Folositoarea". Şi în Sf. Munte Athos călugării se rugau înaintea acestei icoane pentru însănătoşirea Părintelui Serafim. Înainte de a pleca la Redding, au dat un telefon la spital – care întotdeauna se făcea cu inima zdrobită – şi au fost înştiinţaţi că starea Părintelui Serafim se îmbunătăţise foarte uşor.

Vizitatorii erau emoţionaţi să vadă că Părintele Serafim, în timpul momentelor sporadice de conştienţă, se lupta să-i salute cu un zâmbet de iubire. Când noul botezat Ioan, purtând cămaşa albă de botez, a intrat să-l vadă pe Părintele Serafim, faţa i s-a luminat când a strâns mâna tânărului. Se vedea o mare frumuseţe duhovnicească într-un trup care era lovit de durere.

Fiica lui duhovnicească continuă: „În seara aceea erau şi mai mulţi oameni la spital. Şi era un sentiment şi mai mare de nădejde, deşi Părintelui Serafim i se dădeau numai 10 % şanse de vindecare.

În timpul primelor ore ale dimineţii, surorile din schimbul de noapte au permis vizite mai lungi. Cei care au avut prilejul să petreacă câteva ore în timpul acesta, rugându-se şi citind Evanghelia la patul Părintelui Serafim, nu vor uita niciodată această experienţă intensă şi foarte liniştitoare. A fost timpul de a medita la moarte, care plutea

---

[614] „*Cu Sfinţii odihneşte …*", *America ortodoxă*, nr. 22 (aug. – sept. , 1982), paginile 6 – 7 .

foarte aproape, şi la sensul suferinței, suferința pentru Hristos. Fără nici un ajutor, legat de pat pentru a evita primejdia posibilă de a apuca firele de la aparatele monitorizate care îi traversau pieptul, brațele înțepate cu tuburi şi respirând cu ajutorul unui aparat de respirat, Părintele Serafim arăta ca imaginea unui om răstignit; într-adevăr, noi asistam la un martiriu. Vorbise atât de des despre suferință şi folosul pe care îl avea asupra sufletului creştin. Avea atâta milă şi evlavie față de ortodoxia suferinței din spatele *cortinei de fier*. Poate că Dumnezeu îi îngăduia să sufere împreună cu ei."

Mai târziu, unul dintre fiii săi duhovniceşti a făcut aceste observații despre suferința lui: „Pentru Părintele Serafim, obsesia modernă a confortului datorat tehnologiei, era la fel de primejdioasă pentru suflet ca orice erezie. Pentru mulți dintre noi care eram prezenți la ultima fază a bolii lui şi la moarte, părea că forțele demonice încercau să se răzbune pe el pentru că el expunea adevărul prin crucificarea lui datorată tehnologiei moderne. Era dezbrăcat, conectat la tot felul de tuburi şi aparate; forțat să îndure o săptămână de tortură medicală."

LITURGHIA de duminică din Redding a fost urmată în acea seară de Sfântul Maslu. O fiică duhovnicească îşi aminteşte: „Fiecare se simțea ca şi cum păcatele sale erau cel puțin parțial responsabile de boala Părintelui Serafim. De aceea fiecare participase la slujba de Sfântul Maslu, fiind miruit spre vindecarea sufletului şi a trupului, pocăindu-se şi rugându-se înflăcărat în timpul slujbei, 'Auzi-ne, O, Doamne!' După aceea, Părintele Gherman a mers la spital să-l miruiască pe Părintele Serafim.

Pentru toți cei apropiați Părintelui Serafim, a fost o experiență foarte intensă şi istovitoare – din punct de vedere emoțional, fizic şi duhovniceşte. Telefonul din sala de aşteptare de la ATI (reanimare) a început să sune constant cu apeluri de la oameni din toată țara întrebând despre Părintele Serafim şi rugându-se. Aici, şi chiar şi în străinătate, cereri înflăcărate erau îndreptate către tronul lui Dumnezeu, rugându-L fierbinte să-l milostivească pe Părintele Serafim, nu pentru el, întrucât el se pregătise de mult pentru acest ceas, ci pentru aceia dintre noi care aveau nevoie de îndrumarea lui pentru mântuirea sufletelor noastre. Un om de o asemenea statură duhovnicească rară, o lumină de învățătură adevărată în această epocă de întunecime şi confuzie duhovnicească …. Sigur nu ne va lipsi Dumnezeu atât de curând de o asemenea lumină puternic strălucitoare?

Orele treceau greu. Fiecare apel telefonic, fiecare vizitator care discutase cu doctori sau surori – era nădejdea pentru ştirea cea mai bună şi teama pentru ce e mai rău. Sala de aşteptare devenise o cameră de rugăciune, unde urmau unul după altul, un acatist sau un canon. Se citeau pe rând cele patru Evanghelii, şi apoi de la capăt. Era un timp de rugăciune intensă şi îndelungată că puțini dintre noi mai trecuserăm înainte prin aşa ceva."[615]

Marți dimineață situația Părintelui Serafim devenise din nou foarte critică; apeluri telefonice cereau rugăciune sporită. Episcopul Nectarie a sosit să-şi vegheze fiul duhovnicesc. În următoarele câteva zile a continuat să vegheze la spital şi a făcut multe slujbe de rugăciuni fierbinți. Părintelui Gherman i-a spus: „Fii pregătit. Poate că Părintele Serafim este acum pregătit pentru împărăția cerurilor."

În noaptea aceea, s-a slujit Liturghia la miezul nopții în capela spitalului, aproape de Anestezie Terapie Intensivă. Plafonul capelei era jos, nu erau ferestre, dându-i un sentiment de catacombă. Era plină cu oameni, majoritatea americani convertiți, care erau în stare să cânte întreaga Liturghie pe de rost. Era un sentiment copleşitor de putere duhovnicească, venind din perseverența rugăciunilor şi o unitate a duhului şi scopului. Avându-şi prietenul în pragul morții, Părintele Gherman a spus că „era ca şi cum plafonul spitalului fusese deschis şi noi ne aflam în fața raiului".

[615] Ibid.

În timp ce Părintele Gherman era în mijlocul tuturor activităților, făcând privegheri lungi şi ținând slujbe, se îngrijea să nu pună stăpânire pe el durerea emoțională. Dar când îmbrățişa vizitatorii care plângeau, ca să-i consoleze, unii puteau simți că strângeau un om care era prăbuşit în interior. Se bizuise pe Părintele Serafim în foarte multe direcții – ca prieten, partener, critic, sfătuitor care era în acelaşi timp fiu duhovnicesc, un om care i-a împărtăşit visele, care spusese acele cuvinte hotărâtoare, „Am încredere în tine.” Odată, Părintele Serafim îi spusese Părintelui Gherman că nădăjduia să moară primul, pentru că se simțea neputincios să păstreze totul în bună desfăşurare fără Părintele Gherman. Acum, totuşi, Părintele Gherman se întreba cum, sau dacă obştea ar putea exista fără Părintele Serafim.

Odată, Părintele Gherman îl mărturisea pe Părintele Serafim. Întrucât Părintele Serafim nu era în stare să vorbească, Părintele Gherman a numit câteva păcate şi l-a întrebat dacă s-a pocăit de toate gândurile, vorbele, faptele păcătoase. Cu o privire cinstită, Părintele Serafim a reuşit să încuviințeze cu o mişcare a capului.

În timpul îndelungii agonii de o săptămână a Părintelui Serafim, a fost evident pentru Părintele Gherman şi pentru alții, că fusese într-adevăr curățit, învingându-şi voia proprie şi oferind-o lui Dumnezeu ca o ardere de tot. Nu era acum în el nici o urmă de mânie sau răzvrătire, numai evlavie, iubire, căință şi păreri de rău. Odată, înainte de a-i da Sfânta Împărtăşanie, Părintele Gherman a citit Evanghelia şi apoi, ținând cartea deasupra muribundului, a început să-l binecuvinteze cu ea. Brusc, Părintele Serafim şi-a adunat fiecare ultimă picătură de putere din trupul muribund, zdruncinat, s-a ridicat să sărute acea carte supremă care îi dăduse viață. Când a revenit pe pat, ochii îi erau plini de lacrimi. Oamenii de acolo plângeau cu el. Printre ei era un catehumen pe nume Martin care, ezitând anterior să facă pasul final în Biserică, a spus mai târziu că acest efort eroic al Părintelui Serafim a fost pentru el „colantul”, ştergând toate îndoielile din mintea lui. În acel moment, el a văzut că puterea lui Iisus Hristos era de neînvins chiar în fața morții, şi credința Părintelui Serafim era mai reală şi răbdătoare decât orice simplă realitate fizică.

Se poate presupune ce binecuvântare interioară i-a dat în acele ultime zile Dumnezeu, Maica Domnului şi toți Sfinții Săi. Era nevoie doar să te uiți în ochii lui ca să ştii că durerea nu-l smulsese din rugăciunea neîncetată.

Marți noaptea fusese adus la Anestezie Terapie Intensivă un tânăr aproape mort după un accident groaznic de motocicletă. Mama lui plângea fără mângâiere, în aceeaşi sală de aşteptare în care plângeau cei apropiați ai Părintelui Serafim. Când Părintele Gherman s-a apropiat de ea în dimineața următoare ca să-i aline durerea, a întrebat dacă dorea ca fiul ei să fie botezat. A zis da, şi Părintele Gherman a botezat numaidecât băiatul, Cristofor. La câteva ore după asta, I-a fost plăcut Domnului să-i ia sufletul, curățit de apele botezului. Toți au simțit că acesta era deja un rod al suferințelor Părintelui Serafim.

Miercuri după amiază a fost adusă din San Francisco la Părintele Serafim, icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului „Bucuria neaşteptată”. Toată ziua oamenii s-au rugat în fața icoanei şi au simțit cu adevărat că Maica Domnului îl avea în pază pe Părintele Serafim. S-a slujit din nou Liturghia la miezul nopții în capela spitalului şi Părintele Serafim a primit Sfânta Împărtăşanie la ora 3:00 a.m.. Părintele Gherman şi câțiva frați din mânăstire au mers apoi să doarmă câteva ore în biserica din Redding. Ceilalți au rămas la spital, aducând periodic icoana la Părintele Serafim, de câte ori erau îngăduiți vizitatorii.

ÎN primele ore ale dimineții de joi, Helen Kontzevici care trăia încă în Berkeley, a avut un vis. „Eram cu un preot pe care nu-l cunoşteam”, şi-a amintit mai târziu, „care mă mustra pentru păcatele mele. Mi-a spus că nu trebuie să supăr niciodată

pe nimeni. Am intrat împreună într-o sală mare, de palat. La capătul acestei săli stătea un om pe un podium şi cânta. Era greu să-l vezi bine din cauza distanţei. Cu cel mai frumos glas cânta imnul măreţ către Maica Domnului, 'Măreşte suflete al meu pe Domnul …' am spus: 'Nu aud bine.' Preotul m-a îndemnat să mă apropii şi am făcut câţiva paşi înainte. Atunci am început să aud cântarea foarte clar. Cântăreţul era un tenor cu o voce ca a Părintelui Serafim, a cărui cântare o auzisem cu ani în urmă în Catedrala din San Francisco. Asta fusese la începutul anilor '60 când, stând în altar, cântase singur slujba Utreniei de la început până la sfârşit. Niciodată în viaţa mea nu mai auzisem asemenea cântare cucernică. Sufletul meu fusese înălţat în înaltul …. Acum în visul meu am auzit aceeaşi cântare fără egal. Era acelaşi glas, dar suna ca acela al unui înger, un sălăşluitor al raiului. Aceasta era cântare cerească, nepământeană.

Trezindu-mă, am înţeles că nu era nici o nădejde de vindecare a Părintelui Serafim."[616]

Alison, acum văduvă, care locuia în Kansas, i se dăduse şi ei un indiciu tainic al morţii iminente a Părintelui Serafim. Spre deosebire de Helen Kontzevici, ea nu fusese contactată în legătură cu boala Părintelui Serafim. Peste ani, trăind la zeci de mii de km depărtare, ea continuase să simtă o legătură puternică cu el. Deşi doar rareori primise scrisori de la el şi chiar pierduse legătura cu el câţiva ani, ea s-a rugat pentru el în fiecare zi şi simţea că el se ruga pentru ea. Chiar înainte de a primi o scrisoare de la el, ea simţea de obicei că el se gândea la ea şi ştia că sosea. Şi acum din nou, în ultimele lui ceasuri, duhul lui a ajuns cumva la ea. Într-un vis, ea l-a văzut legat de un pat şi a văzut în ochii lui agonie fizică groaznică, astfel că era dureros chiar şi pentru ea să vadă, cu toate că era soră. Ea a văzut că el nu putea vorbi. Numaidecât a scris la mânăstire să afle dacă într-adevăr ceva nu era bine.

Între timp, Părintele Gherman, căruia Părintele Serafim îi spusese cu ani în urmă să ia legătura cu Alison dacă se va mai întâmpla ceva cu el, găsise adresa ei şi îi scrisese. Ea a primit ştirea numai după moartea Părintelui Serafim, confirmându-i adevărul pe care îl văzuse în vis – în special faptul că Părintele Serafim nu fusese în stare să vorbească cât a stat în spital. Astăzi ea se mângâia cu gândul că, în ultima clipă a vieţii lui, Părintele Serafim încercase să ajungă la ea.[617]

JOI dimineaţă pe la ora 10:30 doctorii au anunţat că ei nu mai puteau face nimic. Părintele Serafim slăbise mult în timpul unei săptămâni de suferinţă care începuse să-i afecteze multiple organe. În câteva minute, vegherea muribundului luase sfârşit şi începuse pentru el o viaţă nouă.

Părintele Gherman a ajuns la spital îndată după ce a murit Părintele Serafim şi în ciuda faptului că nu pierduse niciodată nădejdea pentru vindecarea Părintelui Serafim, arăta că se pregătise pentru veste. Ultima persoană pe care o văzuse Părintele Serafim a fost una din surorile de la Schitul Sf. Xenia. „Fii tare", au fost ultimele cuvinte pe care le-a auzit el înainte de a trece deplin în împărăţia duhului.

Părintele Serafim a murit la 20 august, 1982. Avea doar patruzeci şi opt de ani. După cum este scris în Înţelepciunea lui Solomon: *Ajungând curând la desăvârşire, dreptul a apucat ani îndelungaţi: Sufletul lui era plăcut lui Dumnezeu, pentru aceasta Domnul S-a grăbit să-l scoată din mijlocul răutăţii.* (Înţelepciunea 4, 13).

Moartea Părintelui Serafim a apărut „După prăznuirea" Adormirii, un semn pentru mulţi că Maica Domnului într-adevăr îi acordase Părintelui Serafim o ocrotire aparte în ceasul morţii sale. Suferinţa lui, intensă dar scurtă în faţa veşniciei, a marcat

---

[616] Maica Brigid, „Ultimul capitol din scurta viaţă a Părintelui Serafim de Platina", *Cuvântul ortodox*, numerele 108 – 109 (1983), paginile 10 –11.

[617] Astăzi, Alison trăieşte cam la 128 de km depărtare de mormântul Părintelui Serafim. După moartea lui, ea a ajutat obştea să pregătească manuscrisele pentru publicare.

ultimul capitol din sporirea lui duhovnicească, conducându-l spre pragul raiului. *Căci necazul nostru de acum, uşor şi trecător, ne aduce nouă, mai presus de orice măsură, slavă veşnică covârşitoare.* (II Cor. 4, 17).

Părintele Gherman împreună cu câțiva oameni au intrat în spital să îmbrace trupul Părintelui Serafim în veşmintele monahale şi cele preoțeşti. În ciuda eforturilor de a-i lega maxilarul, gura Părintelui Serafim cădea în mod firesc într-un zâmbet liniştit de bucurie cerească neîndoielnică. Îndată un antreprenor de pompe funebre, pe nume David De Mars, care era prieten şi vecin al mânăstirii, a intrat cu camionul ca să-l ia pe Părintele Serafim înapoi la Noble Ridge. O procesiune de maşini urca drumul şerpuitor de munte care ducea la mânăstire, şi pe care se auzea cântarea neîncetată a imnelor.

Trupul Părintelui Serafim a fost aşezat într-un sicriu simplu de lemn în mijlocul bisericii mânăstirii, unde urma să rămână până la înmormântare. Se citea Psaltirea continuu, în biserică. Privegherea devenise acum o priveghere de rugăciune pentru odihna sufletului Părintelui Serafim.

104
Cele patruzeci de zile

Virtutea nu piere, chiar atunci
când omul moare,
pentru că ea nu este materială.
- Euripide

ÎN cele trei zile între moarte şi înmormântare, trupul neîmbălsămt al Părintelui Serafim nu s-a înțepenit de loc, nici nu a început să se strice în nici un fel, cu toate că era căldura verii. Nu avea de loc paloarea morții; de fapt, el avea o culoare gălbuie. Pielea îi rămăsese moale şi trupul părea să fie „al unui copil care doarme”, în cuvintele unui pelerin de la mânăstire. Alt pelerin, profesor la fosta universitate a Părintelui Serafim, din Berkeley, a comentat că „arată exact ca nişte moaşte”. Întrucât din timpuri străvechi curăția a fost privită ca semn al sfințeniei în Biserica Ortodoxă, toți cei de față au simțit că erau martori ai unei manifestări a harului lui Dumnezeu.

Pe când se afla în sicriul simplu din lemn din biserică, fața Părintelui Serafim a devenit strălucitoare. Era atât de mângâietoare expresia lui liniştită de pace şi fericire pe care oamenii nu puteau să o înțeleagă în starea monahală tradițională. Părea că este viu – mai tânăr decât fusese înainte de boală. Imaginea lui era o mărturie a biruinței asupra morții, şi numeroşi oameni porneau petrecerea unor perioade îndelungate de timp în rugăciune lângă sicriul lui. Copilaşii cu greu puteau fi îndepărtați de lângă sicriu, aceasta era atmosfera de iubire şi linişte din jurul trupului său. Văzând acea expresie binecuvântată pe fața lui, Părintele Gherman şi-a amintit cuvintele din *Ich Habe Genug*: „Închideți-vă acum, ochi obosiți.” Taina morții la care meditase Părintele Serafim cea mai mare parte a vieții sale intelectuale nu mai era acum o taină pentru el.

La înmormântare, biserica mânăstirii era arhiplină. Slujba, condusă de Arhiepiscopul Artemon şi Episcopul Nectarie a adus şi mai multe roade duhovniceşti ale repausării Părintelui Serafim. Deasupra sicriului său, doi frați ai mânăstirii au fost tunşi călugări rasofori, Vladimir Anderson a fost hirotonit preot iar Laurence Williams de la misiunea Etna a fost făcut diacon. În timpul funeraliilor, oamenii continuau să vină la sicriu, să sărute fruntea Părintelui Serafim şi acele mâini binecuvântate care scriseseră atât de multe cărți de suflet folositoare, articole şi slujbe bisericeşti. În altar se cântau stihiri frumoase dar liniştitoare ale slujbei de înmormântare pentru preoți, scrise în sec.

al VIII-lea de Sf. Ioan Damaschin: „Ce dulceață pământească rămâne neamestecată cu durere? Ce slavă stă neschimbată pe pământ? Toate lucrurile nu sunt decât umbre șterse, niște vise înșelătoare: și doar un singur moment; și moartea le va înlocui pe toate. Dar în lumina feței Tale, O, Hristoase, și în dulceața frumuseții Tale, dă-i odihnă celui pe care Tu l-ai ales, pentru că Tu iubești lumea."

Potrivit învățăturii care s-a făcut cunoscută Bisericii prin revelația îngerilor, pentru că timp de două zile după moarte, sufletul se bucură de o relativă libertate și poate vizita locuri de pe pământ care i-au fost dragi. În *Sufletul după moarte* Părintele Serafim scria: „Înfățișarea celor două zile nu este în nici un caz vreo dogmă. Este un ‘model' care adeverește rânduiala cea mai obișnuită a experiențelor sufletului după moarte. Multele situații, atât din literatura ortodoxă cât și din povestirile experiențelor moderne, în care morții s-au arătat pentru o clipă celor în viață, în ziua cea dintâi sau a doua a morții lor (uneori în vis) sunt exemple ale adevărului că sufletul rămâne cu adevărat, în mod obișnuit, aproape de pământ pentru o vreme scurtă."[618]

Se pare că acesta a fost și cazul Părintelui Serafim. Una dintre fiicele sale duhovnicești, Elie Anderson, stătea în fața sicriului în biserică, plângând și întrebând ce va face ea fără el. După aceea a relatat: „Fără să știu cum, și fiind conștientă de transformare, mă uitam la o icoană mare a lui Hristos. Mi-a venit un miros urât și l-am auzit pe Părintele Serafim că-mi spune, ‘Putrezesc, putrezesc – întotdeauna a fost Hristos, nu eu.' Apoi mi-am întors privirea înapoi la Părintele Serafim și mirosul era în mod categoric, ca cel de trandafiri; și am avut o pace desăvârșită.

Când toată lumea își lua rămas bun de la Părintele Serafim, l-am văzut numaidecât stând deasupra sicriului, cu fața la altar. Este greu de descris; era foarte luminos, curat, îmbrăcat călugăr. Tot timpul cât s-au cântat imne, el cădelnița, întotdeauna cu fața la altar."[619]

Biserica era atât de plină că mulți oameni au trebuit să asculte slujba de afară, printre ei se afla și Maica Brigid, fosta Barbara McCarthy. Probabil că arăta deznădăjduită, pentru că Episcopul Nectarie a mers la ea ca să o mângâie. „Nu te ruga *pentru* Părintele Serafim", a zis el, „roagă-te *lui*".

După funeralii, s-a slujit o Liturghie în biserica plină. Privind din altar pe fereastră în timpul Crezului din Liturghie, episcopii și preoții au văzut o priveliște emoționantă: o familie de căprioare se adunase în jurul mormântului Părintelui Serafim.

Părintele Serafim a fost înmormântat exact pe locul unde, cu paisprezece ani în urmă, el și Părintele Gherman slujiseră primele lor slujbe de Prăznuirea Adormirii, și unde îi mulțumise cu lacrimi lui Dumnezeu pentru că îi dăduse această pustie în care să-și săvârșească mântuirea.

În timp ce sicriul Părintelui Serafim era acoperit cu pământ, durerea simțită de cei mulți apropiați ai săi s-a transformat în bucurie, întrucât s-a cântat dintr-odată „Hristos a înviat!" imnul biruitor al Paștilor. Cuvintele Sf. Ignatie Brianceaninov, pe care Părintele Serafim le citase odinioară în descrierea funeraliilor Arhiepiscopului Ioan, puteau fi aplicate și propriei sale înmormântări: „Ai văzut vreodată trupul unui om drept al cărui suflet a plecat? Nu iese nici o duhoare de la el; nu-ți este frică să te apropii. La înmormântarea lui, durerea se topește într-un fel de bucurie de neînțeles …. Acesta este un semn că decedatul a obținut milă și har întru Domnul."[620]

La funeraliile Părintelui Serafim, pentru mulți americani convertiți, harul evident revărsat în această zi avea o semnificație anume. Aceasta a creat martori ai puterii duhovnicești ai tuturor americanilor ortodocși. Părintele Serafim era unul dintre primele roade ale sfințeniei americane înnăscute, devenind prima „legătură" americană deplină cu sfinții părinți.

---

618 Ierom. Serafim Rose, *Sufletul după moarte*, Ed. Tehnopress, Iași, 2003, p. 183.
619 Maica Brigid, „Ultimul capitol din scurta viață a Părintelui Serafim", paginile 12 – 13 .
620 Părintele Serafim Rose și Starețul Gherman, *Cuviosul Ioan Făcătorul de minuni*, p. 175.

IARĂŞI, potrivit învăţăturii ascetice ortodoxe, sufletul plecat din trup, după ce trece succesiv prin cercetarea „vămilor", în a treia zi după moarte, vizitează locaşurile raiului şi adâncimea iadului, neştiind unde va rămâne, şi numai în cea de a patruzecea zi se stabileşte locul până la Învierea Generală. Pentru acest motiv Biserica se roagă foarte fierbinte pentru răposat în timpul celor patruzeci de zile după moarte. Părintele Gherman a slujit câte o Liturghie în fiecare zi în memoria Părintelui Serafim, pe tot parcursul acestei perioade.

În *Sufletul după moarte*, Părintele Serafim a clarificat învăţătura ortodoxă: „De bună seamă că nu este uimitor faptul că, după ce a trecut prin vămi şi a sfârşit pentru totdeauna cu lucrurile cele pământeşti, sufletul trebuie dus cu adevărat în lumea *cealaltă*, într-o parte a căreia îşi va petrece veşnicia. Potrivit descoperirii pe care a făcut-o îngerul înaintea Sf. Macarie al Alexandriei, Biserica face o pomenire aparte pentru cel răposat în cea de a noua zi după moarte (departe de simbolismul general al celor nouă cete ale îngerilor) fiindcă până atunci sufletului i se arată frumuseţile raiului, şi numai după aceasta, pentru celelalte zile rămase până la patruzeci, i se arată chinurile şi grozăviile iadului, înainte de a se hotărî, în cea de a patruzecea zi, locul unde va aştepta învierea morţilor şi Judecata de Apoi."[621]

A noua zi de la moartea Părintelui Serafim era prăznuirea Sf. Iov de Pociaev (28 august), exact nouăsprezece ani de la întemeierea obştii Sf. Gherman. În timpul nopţii zilei a noua, Părintele Gherman a avut un vis în care era o gaură uriaşă, întunecată. La gura găurii şedea o figură îmbrăcată în alb, arătând ca şi cu era într-o stare de scârbă. Un grup de femei şi un bărbat şedeau alături şi mângâiau această figură. I se arătau acum Părintelui Serafim religiile inferioare, aşa cum se întâmplă în general sufletelor în cea de a noua zi?

Şase zile mai târziu, în ziua când se slujise prima Sfântă Liturghie în pustia de la Platina, prăznuirea Sf. Mamant (2 septembrie), Părintele Gherman, după ce slujise Liturghia, l-a văzut în vis pe Părintele Serafim înveşmântat în alb şi dormind. Numaidecât, viaţa s-a repezit în faţa lui şi el a deschis ochii ca şi cum ar fi salutat viaţa radios.[622]

ÎN a patruzecea zi după moartea Părintelui Serafim, o zi desemnată ca un timp special de rugăciune a Bisericii, pelerini au sosit din nou la mormântul lui ca să se roage pentru el. Totuşi, mulţi începuseră să facă ceea ce Episcopul Nectarie o sfătuise pa Maica Brigid; adică să se roage nu numai *pentru* Părintele Serafim, ci şi *Părintelui Serafim*, că el va continua să povăţuiască şi să se roage pentru ei din lumea cealaltă. Episcopul Nectarie, care a venit la mânăstire în cea de a patruzecea zi împreună cu câţiva clerici, a confirmat ceea ce era deja în inimile oamenilor. După ce a slujit Sfânta Liturghie şi apoi o panahidă episcopală la mormânt, Episcopul a ţinut o predică care s-a sfârşit cu exprimarea: „Părintele Serafim a fost un om drept, poate un sfânt." Episcopul Nectarie era deplin justificat să facă o asemenea afirmaţie, având o legătură foarte apropiată cu sfinţii atât din Rusia cât şi din lumea liberă. Totuşi, preotul care i-a tradus predica în engleză, a ezitat să repete această exprimare, în special ultimul cuvânt. Considerând că o asemenea afirmaţie îndrăzneaţă ar putea fi riscantă întrucât alte oficialităţi bisericeşti nu-şi exprimaseră încă opinia, acest preot l-a întrebat pe Episcopul Nectarie dacă gândea cu adevărat ceea ce spusese. Lovind pământul cu bastonul,

---

[621] Ierom. Serafim Rose, *Sufletul după moarte*, Ed. Tehnopress, Iaşi, 2003, p. 186 .

[622] Maica Brigid, „Ultimul capitol din scurta viaţă a Părintelui Serafim", p. 175.

Episcopul a repetat în rusă, „Un sfânt!” – şi preotul, simţindu-se încurcat, a fost obligat să redea acest cuvânt în engleză.

Conducând procesiunea din deluşorul unde era mormântul Părintelui Serafim, Episcopul era gata să intre în biserică, având încă în mână cădelniţa fumegândă. Numaidecât s-a întors şi cu un sentiment puternic, a început să cânte imnul măreţ către sfinţii-călugări: „Te slăvim, te slăvim, sfântul nostru Părinte Serafim, şi îţi cinstim memoria sfântă: învăţătorul călugărilor şi împreună-vorbitor cu îngerii.” Călugării, clericii şi pelerinii s-au unit în cântec şi durerea de a fi despărţiţi de Părintele Serafim s-a transformat din nou în bucurie.

Părintelui Serafim, acestui american convertit, care fusese odată ateu şi budist, i se aşezase astăzi locaş în Împărăţia cerurilor. Episcopul Nectarie avea cu treizeci de ani mai mult decât el, primind întreaga lui tradiţie de la Optina înainte ca Părintele Serafim să fie „cercetaş”; şi totuşi, Părintele Serafim fusese primul care luptase lupta cea bună şi a săvârşit călătoria (II Tim. 4, 7). Cu un zâmbet, Episcopul a grăit către Părintele Gherman: „A venit şi a furat raiul de la noi.”

Cu ani în urmă, Episcopul Nectarie le spusese părinţilor că trebuie să continuie să facă ceea ce făceau chiar dacă ar rămâne unul singur. Acum, Părintele Serafim fiind îngropat în pământ, el a spus obştii: „Platina este vioara întâi; acum una din strunele ei este ruptă. Dar trebuie să terminaţi melodia cu această strună ruptă.”

105
Cu Sfinţii

Cu sfinţii odihneşte, O, Hristoase, sufletele adormiţilor robilor Tăi, unde nu este durere, nici întristare, nici suspin, ci viaţă fără de sfârşit…

- Condacul Panahidei (Slujba pentru morţi) de Sf. Ioan Damaschin

ÎN mai puţin de o lună de la moartea Părintelui Serafim, *America Ortodoxă* i-a dedicat un număr memorial special. S-a publicat această apreciere importantă despre el, realizată de Helen Kontzevici, o mare „legătură” patristică a generaţiei anterioare:

„Având cea mai mare admiraţie pentru proaspăt repausatul Părintele Serafim, şi preţuind foarte mult realizările lui înaintea lui Dumnezeu, aş vrea să scriu câteva cuvinte despre o însuşire a lui care îmi este cea mai dragă şi apropiată inimii mele. Aceasta este fidelitatea lui faţă de ortodoxia adevărată. El nu a avut nici cea mai mică abatere de la învăţătura Bisericii; el a renunţat la orice opinie personală. Fostul meu soţ, Ivan M. Kontzevici, era la fel, a avut câteva titluri universitare şi, spre sfârşitul vieţii a terminat academia teologică. Niciodată nu i-a trecut prin minte să păcătuiască împotriva învăţăturilor Bisericii.

Învăţătura Bisericii Ortodoxe nu este produsul minţilor sau deliberărilor marilor părinţi ai Bisericii. Duhul Sfânt i-a inspirat cu această învăţătură. Pentru acest motiv, ortodoxia este de nezdruncinat. Orice hulă împotriva Duhului Sfânt este un păcat de neiertat (Mat. 12, 31-32). Fidelitatea faţă de ortodoxie în timpurile noastre grele şi

tulburi este de mare valoare. Părintele Serafim a fost o lumină care ardea şi lumina. El ne-a lăsat lumina lui în scrierile sale. Slavă lui Dumnezeu pentru toate."[623]

Acelaşi număr cuprindea şi un elogiu sincer al Părintelui Alexei Young:

„Într-una dintre ultimele predici pe care am auzit-o, Ieromonahul Serafim a spus liniştit şi simplu, aşa cum spusese de multe ori înainte: 'Fiţi buni unul cu altul. Zâmbiţi şi fiţi veseli. Purtaţi-vă poverile unul altuia de dragul lui Hristos.'

Moartea Părintelui Serafim la 20 august a mutat din mijlocul acestei misiuni mici, stăruitoare a Sf. Gherman din Alaska, un slujitor adevărat al lui Dumnezeu care, fiind în stare să înţeleagă principiile teologice adânci, nici măcar o dată nu s-a abătut de la calea simplităţii Evangheliei, împlinind descrierea Scripturistică a omului drept, care 'va învăţa calea înţelepciunii' (Pilde 4, 11)….

Scriu aceste cuvinte acum cu lacrimi, întrucât Părintele Serafim a fost asistentul şi colaboratorul meu, cât şi conştiinţa mea. Niciodată nu m-am aşezat la maşina de scris fără ca, la figurat, Părintele Serafim să privească peste umărul meu; ştiam că niciodată nu voi avea încredere în mine. Acum, inima mea este frântă şi numai Hristos o poate mângâia ….

Desigur, pe când trăia, noi nu-l apreciam desăvârşit. Eram încrezători în el, aşa cum facem întotdeauna cu cei pe care îi iubim. Credeam că în ciuda sănătăţii sale şubrede, el totuşi, întotdeauna va 'fi acolo'. Abia împlinise numai patruzeci şi opt de ani – încă tânăr – şi avea atâta lucrare neterminată; drumul lui ca şi creştin ortodox durase doar ceva mai mult de duăzeci de ani. Şi apoi, după o boală scurtă dar groaznic de intensă, a plecat, aşa încât, *fiind pedepsiţi cu puţin, mare răsplată vor primi, căci Dumnezeu i-a pus la încercare şi i-a găsit vrednici de El* (Înţelepciune 3, 5).

În *Praktikos* se găseşte acest pasaj: 'Unui călugăr i s-a anunţat moartea părintelui său. Acesta s-a întors către mesagerul care-i adusese vestirea şi i-a grăit lui aşa: «Opreşte-ţi blasfemiile. Părintele meu este nemuritor!»' Aşa am simţit când am primit ştirea despre moartea Părintelui Serafim: nu este mort, acum viază cu adevărat, întru Hristos! A plecat în lumea viitoare ca să fie împreună cu preaiubitul său Arhiepiscopul Ioan, Sf. Paisie şi sfinţii Galileii şi ai Tebaidei de nord, ale căror Vieţi le tradusese şi le tipărise.

Ca om, acesta a fost! Fraţi şi surori – dragii noştri cititori – nu vom mai vedea în curând un semen ca el! Aduc multă recunoştinţă lui Dumnezeu pentru că ni l-a dat, chiar şi pentru un timp atât de scurt. Şi cred din toată inima şi din tot sufletul meu că el a auzit acum glasul fericit al Celui care grăieşte aceste cuvinte mari: *Bine, slugă bună şi credincioasă! Peste multe ai fost credincios: intră întru bucuria Domnului tău!*"[624]

ÎN anii care au urmat, au fost confirmări că Părintele Serafim intrase într-adevăr întru bucuria raiului, de unde, înaintea tronului lui Dumnezeu, mijloacea în rugăciune pentru cei de pe pământ. Astfel aşa cum începuse obştea odată să adune o carte de memorii ale mijocirilor Cuviosului Ioan, tot aşa a început obştea să adune materiale pentru un alt întemeietor al ei, Părintele Serafim. Prezentăm în ordine cronologică relatări din această carte, lăsându-le să vorbească de la sine.

1. În a doua noapte după cea de a patruzecea zi a morţii Părintelui Serafim, s-a slujit Liturghia la miezul nopţii pentru Părintele Gherasim din Alaska, care plecase la Domnul în această zi în 1969. Părintele Gherman, fiind foarte obosit, a mers să se odihnească în chilia „Optina" a Părintelui Serafim. Se luminase deja afară, când adormise uşor. S-a trezit repede văzându-l, lângă iconostasul bisericii mânăstirii, pe Părintele Serafim, privind foarte serios, concentrat, şi puţin îngrijorat. Spunea cu

---

[623] Helen Kontzevici, „*Dohovnicul ortodoxiei adevărate*", *America ortodoxă*, nr. 22 (aug. – sept. , 1982), p. 9.

[624] Părintele Alexei Young, „Pentru că sufletul lui a bineplăcut Domnului", paginile 1, 9.

insistență: „Aveți grijă de Iacob, Iacob.” Părintele Gherman a sărit cu întrebarea, „Care Iacob?” Atunci şi-a amintit de un om mâhnit cu care obştea nu mai fusese în contact de şaisprezece ani: acelaşi Iacob care îl adusese odinioară pe Părintele Serafim la credința ortodoxă.

Părintele Gherman a adormit din nou, şi din nou a văzut iconostasul cu Maica Domnului, dar Părintele Serafim nu mai era acolo. Fiind convins că acesta nu este un vis obişnuit şi ştiind bine cum se îngrijea Părintele Serafim de oameni, Părintele Gherman s-a grăbit spre biroul său ca să găsească adresa lui Iacob. Deşi adresa era acolo, numărul de telefon nu era şi Iacob era departe, în Canada. Mama lui se retrăsese la pensie în zona golfului (Bay Area) San Francisco, dar Părintele Gherman n-a putut să o contacteze la telefon nici pe ea. Trimițându-i o scrisoare lui Iacob cu o bancnotă de douăzeci de dolari înăuntru, s-a grăbit spre zona golfului cu nădejdea de a o contacta pe mama lui Iacob ca să afle dacă era vreo problemă. După o serie întreagă de vizite fără folos la casele pensionarilor, în cele din urmă, a găsit-o la miezul nopții, doar ca să afle că Iacob era fără lucru şi într-o stare disperată. El a telefonat imediat unui student din oraş unde locuia Iacob şi l-a rugat pe acest student să-l viziteze pe Iacob.

O săptămână mai târziu, veni un răspuns de la acest student cu o informație uimitoare. S-a întâmplat că, după o perioadă lungă în care nu a mers la biserică, Iacob s-a hotărât să meargă la Liturghie de Adormirea Maicii Domnului. Când a intrat în biserică, a simțit numaidecât un sentiment puternic al prezenței Părintelui Serafim, la care nu se mai gândise ani de zile. Acest sentiment sporea pe măsură ce slujba avansa. Iacob a auzit într-un vis pe cineva bătând la uşă. Când uşa s-a deschis, l-a văzut pe Părintele Serafim, dar nu l-a recunoscut îndată. Părintele Serafim avea barbă sură lungă şi un pardesiu pe care obişnuia să-l poarte în timpul anilor de sărăcie din San Francisco când lucra în librărie. I-a vorbit lui Iacob în rusă, spunând pe un ton foarte încurajator, „Frate Iacob, eu sunt. Nu mai viețuiesc în Platina: în mod obişnuit stau aici.” A continuat să-l prevină de ceva, dar Iacob n-a putut să-şi amintească precis ce a fost.

Cam în acest timp, Iacob a contractat o boală intestinală şi timp de două săptămâni nu a fost în stare să mănânce nimic, stomacul său refuzând să accepte mâncare. A slăbit foarte repede, ajungând să nu se mai poată da jos din pat. Fiind o persoană retrasă, nu se aştepta să-l viziteze nimeni şi nu avea bani pentru doctori. Totuşi, în cele din urmă, unul dintre vecini s-a oprit să-i aducă poşta şi atunci a primit scrisoarea Părintelui Gherman. Cu banii din scrisoare, Iacob a avut cu ce plăti un tratament medical. A contactat pe cineva care credea că îi poate alina boala şi acesta sosi îndată, aducând cu el un tratament special cu apă sărată. După ce a primit acest tratament, Iacob şi-a recăpătat puterea de îndată.

Când a primit scrisoarea Părintelui Gherman, Iacob a aflat şi despre operația şi moartea Părintelui Serafim. Aducându-şi aminte, Iacob şi-a dat seama că Părintele Serafim a fost operat chiar în noaptea când îi simțise prezența în Biserică (care, întâmplător, a fost tot cam atunci când Părintele Serafim îi apăruse lui Alison, altă persoană din trecutul lui care la fel, nu aflase nimic despre boala lui). Iacob şi-a mai dat seama că era în noapte morții Părintelui Serafim (când sufletul era încă aproape de pământ) că îl văzuse pe Părintele Serafim venind ca să-l încurajeze.

„Cine ştie?” a presupus Părintele Gherman mai târziu. „Dacă Părintele Serafim nu mi s-ar fi arătat solicitând ajutor, poate că Iacob nu ar mai fi astăzi în viață.”

2. Nu mult după moartea Părintelui Serafim, s-a descoperit că Matuşka Părintelui Alexei Young, Susan, avea o tumoare în gât. După mai multe investigații, s-au confirmat temerile cele mai reale: tumoarea era cancer malign. Doctorii nu i-au dat nici o nădejde. Peste tot, oamenii au început să se roage lui Dumnezeu pentru ea şi Părintele Alexei i-a miruit gâtul cu ulei de la candela mormântului Părintele Serafim. La 6 decembrie 1982, o enoriaşă a Părintelui Alexei, Martha Nichols, a scris mânăstirii:

„Simt că Părintele Serafim nu este foarte departe. Am visat de curând că mergeam într-o mulțime de oameni, şi acolo era Părintele Serafim, îmbrăcat în veşminte monahale cu scufia pe cap. M-a binecuvântat şi a spus, 'Pace ție', şi eu am spus, 'Şi duhului tău', ca în Liturghie. S-a întors spre o femeie şi şi-a pus fruntea pe gâtul şi umărul ei. Când şi-a ridicat capul, curgea sânge pe gâtul şi umărul femeii, dar pe Părintele Serafim nu era sânge. Părintele Diacon Laurențiu Williams, înveşmântat în alb şi galben, a mers acolo şi cu pânza Cuminecăturii a şters sângele foarte calm. Îmi amintesc gândul – 'Este cu adevărat sângele lui Hristos!' Apoi Părintele Serafim s-a îndepărtat având brațele în jurul cuiva, ca şi cum ar fi mângâiat acea persoană. N-am recunoscut cine era. Când m-am trezit, mi-am dat seama că femeia din vis arăta, din spate, întocmai ca Matuşka Susan."[625]

După câtva timp de la acest vis, Matuşka Susan a mers la doctor pentru analize. Toate au fost negative şi doctorii i-au spus că nu va trebui să vină la control şase luni. Astăzi gâtul ei este perfect sănătos.

3. Una dintre fiicele duhovniceşti ale Părintelui Serafim, Christina Shane, i-a scris Părintelui Gherman la 10 februarie, 1983:

„Verişoara mea Judy, care îmi este ca şi o soră, a avut miercuri hemoragie cerebrală. Când a fost dusă la spital, doctorii nu i-au dat nici o nădejde de viață. Am vrut să vă spun despre aceasta, întrucât sunt sigură că va însemna mult şi pentru sfinția voastră. În noaptea aceea, după ce am aflat de la Gary, soțul ei, despre hemoragie, am spus un Acatist la Maica Domnului şi am dat-o pe Judy în grija ei şi a Părintelui Serafim. Am pus o poză de-a lui Judy lângă icoana Maicii Domnului şi lângă una a Părintelui Serafim în sicriu. În minte, puteam să-i descriu mergând spre Los Angeles ca să aibă grijă de Judy şi în inima mea ştiam că este adevărat. În noaptea aceea am dormit adânc şi liniştit, aproape ca şi cum cineva ar fi pus peste mine o pătură moale şi călduroasă. În dimineața următoare, am sunat acolo să văd cum se simte, şi ştirea a fost miraculoasă! Îşi revenise în timpul nopții şi acum va ieşi de la Terapie Intensivă. Poate vorbi şi poate mânca hrană solidă; recunoaşte pe toți şi nu mai are paralizie. Doctorii spun că este un miracol. Trebuie să-i facă nişte teste săptămâna asta – nu ştiu de ce dar totul arată bine. Atât de multă lume s-a rugat pentru ea, şi ştiu că asta a lucrat …. Eu simt că ea a primit un ajutor special de la Maica Domnului şi de la Părintele nostru Serafim."[626]

4. Câteva luni mai târziu un frate de mânăstire a scris:

„La primul Paşti după moartea Părintelui Serafim, i s-a simțit grozav lipsa. Primind binecuvântare de la Părintele Serafim pe patul de moarte să împlinească un vis de douăzeci de ani, Starețul Gherman a plecat să petreacă noaptea Învierii lui Hristos în *Laguna călugărilor* de pe Insula Spruce, Alaska. Era tensionat şi neliniştit, abandonându-şi turma orfană într-un timp atât de important. Frații şi surorile au înțeles că era Sf. Gherman care îl chema în Alaska. Cu inima grea de îndoială, a venit la mormântul Părintelui Serafim şi i-a cerut să aibă grijă şi să înveselească obştea de Paşti, în timp ce el era plecat. – Şi în mod evident, Părintele Serafim, în mod mistic şi-a vizitat mânăstirea de Paşti, pentru că o fetiță de şapte ani, pe care Părintele Serafim o botezase cu câțiva ani în urmă, l-a văzut în prima zi de Paşti. Era la mânăstire, purtând veşminte de Paşti complet albe şi binecuvântând cu agheasmă şi cădelnița toate pământurile …. Credem că Părintele Serafim a purtat de grijă mânăstirii în lipsa Părintelui Gherman."[627]

---

[625] Maica Brigid, „Ultimul capitol din scurta viață a Părintelui Serafim de Platina", paginile 19 – 20 .
[626] Ibid. , paginile 21 – 22 .
[627] Ibid. , p. 24.

5. Martha Nichols, mai sus menționată, avea o mare durere în inimă pentru că tatăl ei, care era om bun şi credea în Dumnezeu, nu şi-a putut găsi niciodată fericirea în Iisus Hristos, având o imagine de tristețe şi dezamăgire întreaga sa viață. Cât de minunat ar fi, gândea ea, dacă el ar putea simți şi înțelege cel puțin o fărâmă de ortodoxie şi ar putea avea fericirea cu aleşii în viața viitoare. Ea l-a abordat de câteva ori, încercând să-i insufle creştinismul ortodox. Deşi îl interesa, ceva îl îndepărta de pătrunderea în profunzime a învățăturii mântuitoare a credinței. Deodată ea a aflat vestea tristă că el are cancer şi mai avea foarte puțin de trăit. Când timpul se apropia de sfârşit, ea a venit să petreacă cu el ultimele zile ale vieții lui. I-a dezvăluit plinătatea ortodoxiei şi el a acceptat-o cu toată inima. Întrucât nu era prin preajmă nici un preot ortodox şi timpul era scurt, ea a luat agheasmă şi, după ce a rostit Crezul şi câteva rugăciuni, şi-a botezat tatăl la fel cum se făcea în timpurile străvechi în asemenea cazuri. Datorită hotărârii ei, tatăl ei a murit creştin ortodox. A trecut un timp şi Martha, fiind legată duhovniceşte de Părintele Serafim (fiul ei era nepotul Părintelui Serafim), a fost la mormântul Părintelui Serafim pentru a se ruga şi a-i confirma dacă fapta ei înflăcărată fusese plăcută lui Dumnezeu. Când a sosit şi s-a rugat la mormântul lui, a scris un bilet, cerându-i Părintelui Serafim să aibă grijă de tatăl ei care era atât de nou în credință. A pus biletul într-o crăpătură mică dintr-o construcție de deasupra mormântului. Întorcându-se acasă fericită, a scris o carte poştală mânăstirii:

„Mulțumesc! Mulțumesc! A fost minunat! După ce am ajuns acasă am visat că tata era în viață şi era fericit. El a spus că s-a bucurat să mă vadă şi că se aflase într-un loc unde nu s-a simțit bine până când ‘a venit Sfântul şi l-a scos afară.’ Cu dragoste, Martha."[628]

6. La 11 noiembrie 1983, Părintele Alexei Young a scris următoarele: „Cam la două luni de la moartea Părintelui Serafim, mi-a atras atenția că o vară (ne-ortodoxă) a uneia dintre fiicele mele duhovniceşti (Barbara Murray) era în spital cu o boală gravă. A cerut să mă vadă şi să mă rog pentru ea. Suferea de o constricție a vaselor în picior ce-i îngreuna circulația. A făcut imediat gangrenă la degetul mare. Eu am văzut acel deget: era verde şi putrezea – un aspect groaznic. Doctorii se pregăteau să i-l amputeze cam într-o săptămână şi spuneau că este probabil să piardă toată laba piciorului şi posibil chiar piciorul de sub genunchi. I-am uns degetul cu ulei de la mormântul Părintelui Serafim şi l-am rugat să mijlocească pentru ea. În scurt timp gangrena a dispărut cu totul. Doctorii au hotărât că nu era necesar să-i amputeze degetul şi au spus că erau uimiți de ceea ce se întâmplase. Astăzi, la mai mult de un an, nu i-a recidivat afecțiunea, spre continua surpriză a doctorilor, care nu au nici o explicație pentru aceasta. Sunt convins că această vindecare s-a lucrat prin Părintele Serafim. (Apropo, eu am vorbit cu doctorul nu numai odată şi pot verifica personal amănuntele medicale cât şi prognozarea inițială.)

Şi acum trebuie să relatez a doua minune: Acum două săptămâni, cumnatul meu, Ştefan (pe care l-am botezat în iulie şi apoi s-a căsătorit cu sora mea Ana) a avut un accident grav de maşină, aici în oraş. Şi-a fracturat ambele picioare (la piciorul stâng, fractură dublă) şi-a sfărâmat şi cotul stâng şi degetul mare drept. A fost dus îndată la chirurgie, unde doctorii au operat timp de patru ore şi jumătate, curățind rănile (oasele străpunseseră muşchii în mai multe locuri); noroiul de pe drum pătrunsese în rană şi era foarte mare pericolul unei infecții care să-i amenințe viața. Am văzut radiografiile picioarelor înainte de a-l duce în sala de operație şi a fost o privelişte îngrozitoare: laba piciorului stâng atârna; ligamentele şi tendoanele fuseseră rupte şi oasele, zdrobite complet.

[628] Ibid., paginile 23 – 24 .

În timpul primei operații ne-am rugat în sala de aşteptare. Amintindu-mi că Episcopul Nectarie cântase o Slăvire către Părintele Serafim, eu am slujit o slujbă pentru sănătatea lui Ştefan către Părintele Serafim. Începând din ziua următoare, el a fost uns cu ulei de la mormântul Părintelui Serafim. Prin bandaje mai puteam ajunge la unul dintre degetele rupte de la piciorului stâng.

După operație doctorul a spus că era mare primejdie să piardă laba piciorului. De asemenea, mai era posibil ca, dacă se infecta i-ar fi putut amenința viața. 'Dar noi am avut încredere în rugăciunile Unuia Drept, al nostru, înaintea tronului lui Dumnezeu, şi am aşteptat cu răbdare.

Chirurgii au operat din nou după şase zile. Acesta era timpul critic întrucât, bazându-se pe ce au văzut când au schimbat pansamentele, îşi puteau da seama dacă laba piciorului putea fi salvată. După aceea chirurgul a spus că a fost o 'minune'! Nu numai că totul se vindeca bine, dar nu era nici un semn de infecție – în sine un miracol.

Bineînțeles că Ştefan se află de trei luni într-un scaun cu rotile şi apoi va trebui să învețe din nou să meargă. Sunt încă multe greutăți şi poate mai multe operații în viitorul apropiat. Dar eu cred că aici, ca şi în multe alte lucruri, Părintele Serafim iarăşi a auzit rugăciunile noastre şi s-a aşezat în numele nostru înaintea tronului lui Dumnezeu ca să ne ajute. Cu adevărat, Dumnezeu se odihneşte întru sfinții Săi!

Eu sunt martor al minunilor de mai sus. În plus, există fotografii ale celui de al doilea caz care ar convinge îndată pe oricine – mirean sau medic – că s-a întâmplat ceva de o natură cu adevărat extraordinară."[629]

7. În 1979, un pastor având relații cu mişcarea evanghelică ortodoxă a început să-i scrie Părintelui Serafim scrisori sincere exprimându-şi dorința de a intra mai adânc în ortodoxie. Pe atunci biserica lui din Ben Lomond, California – numită „hippie church" pentru că adusese căutători tineri din anticultură – nu avusese practic nici o legătură cu ortodoxia tradițională şi monahismul ei. Când Părintele Serafim a mers să-l viziteze în 1980, un enoriaş care l-a văzut afară i-a spus pastorului: „Este un *mare snob* afară!" Pastorul, temându-se că ar putea fi un membru al găştii de motociclişti, a deschis uşa şi a văzut pentru prima dată în viața lui un călugăr ortodox. Părintele Serafim a stat de vorbă cu el două sau trei ore; şi când s-a ridicat la sfârşitul conversației, l-a îmbrățişat strâns pe pastor. „Dumnezeu este în locul acesta", a subliniat el. „Stai pe cale." El a văzut că această biserică, venind de pe un fond protestant, avea încă multe de învățat, dar el credea că dacă oamenii continuau să caute Împărăția lui Dumnezeu, toate celelalte se vor adăuga lor. El a apreciat în special încercarea lor de a mântui victimele anti-culturii de astăzi, fiind el însuşi odinioară unul dintre aceştia.

După moartea Părintelui Serafim, pastorul a avut nevoie de o biserică mai mare pentru comunitatea sa în creştere. Era liberă o biserică ideală în apropiere cu 250.000$, dar biserica lui nu avea bani. Luând nişte țărână care provenea de la mormântul Părintelui Serafim din Platina, a împrăştiat-o peste terenurile bisericii şi i-a cerut Părintelui Serafim să mijlocească în ceruri. În ziua următoare, doamna care vindea biserica a spus pastorului că putea să se mute îndată şi să nu-şi facă griji ca să plătească imediat. Astăzi această biserică, închinată Sfinților Petru şi Pavel, are peste trei sute de familii, slujbe în fiecare zi a săptămânii la care participă multă lume, şi este una dintre comunitățile evanghelice ortodoxe care a mers cel mai departe pe calea ortodoxiei tradiționale.[630] Pastorul ei original atribuie miracolul dezvoltării ei rugăciunilor Părintelui Serafim din ceruri.

---

[629] [Părintele Damascene Christensen], „*Părintele Serafim filosoful*", *Cuvântul ortodox* , nr. 136 (1987), paginile 298 – 299 .

[630] Biserica îmbină acum două comunități ortodoxe cu un fond protestant, cunoscută anterior ca Biserică Evanghelică Ortodoxă şi Sfânta Biserică Ortodoxă. Înainte de a se uni într-una singură, comunitățile

8. În 1985 obştea a primit următoarea scrisoare de la un pelerin obişnuit al mânăstirii, un tânăr de 25 de ani grec-arab, cu numele Paul Baba:

„Părintele Serafim a răspuns rugăciunii mele! Ieri a fost probabil una din zilele cele mai rele din viaţa mea. Era gata să mor!… Problema mea era că nu voiam să-mi petrec cea mai mare parte a timpului slujind şi mulţumind omul din lumea aceasta cu talentul muzical pe care mi l-a dat Dumnezeu. Consider că îl mulţumesc pe om când scriu melodii de dans care sunt atât de lipsite de folos pentru mântuirea sufletului, cântece care acum nu dovedesc nici un talent. Singurul motiv pentru care le scriam este că puteam fi plătită cu bani mulţi. După cum ştiţi, scriam cântări bizantine. În inima mea mă simt atât de liber slujindu-L pe Dumnezeu, slujind Biserica, şi făcând ceva de folos pentru mântuirea omului. Dar… chiar dacă scriu cântări, încă simt că viaţa mea este foarte goală. Biserica oficială spune că am nevoie de o diplomă dacă am de gând să continuu să scriu cântări. Cu alte cuvinte, nu sunt de folos pentru nimic fără o diplomă …. Nimeni nu mă va recunoaşte ca scriitor. Se pare că singurul lucru de la care nimeni nu mă poate opri acum este să-L iubesc pe Iisus Hristos. Pentru asta nu am nevoie de diplomă. Aşadar, nu pot să-mi ofer talentul meu Bisericii şi nu vreau să ofer lumii neortodoxe un talent fals care nu este inspirat de Dumnezeu. O persoană ca mine poate deveni descurajată, deprimată şi foarte, foarte rănită.

G.B. m-a invitat ieri acasă la el şi mi-a dat să citesc noul număr din *Cuvântul ortodox* despre 'Bătrânii de la Optina'. Pe când plecam spre casă, la miezul nopţi, m-am mâhnit. Mă durea sufletul atât de tare pentru că mă simţeam ca şi cum Biserica şi lumea nu mă voiau nici pe mine, nici înzestrările mele. Apoi mi-am adus aminte că Părintele Serafim era mort în sicriu. Mi-am adus aminte că priveam oamenii care îl atingeau şi se rugau lui ca să mijlocească pentru ei. Oamenii aceia plângeau ca şi cum aveau nevoie de ajutor în viaţa lor duhovnicească ….

Eram atât de obosit, simţindu-mi inima grea că am mers să mă culc şi înainte de a dormi, i-am cerut Părintelui Serafim să mă ajute…. O lacrimă mi s-a rostogolit din ochi, cred că eram atât de îndurerat şi singur.

În visul meu de astă noapte, eram în vechea biserică de la Platina, uitându-mă la Părintele Serafim cum stătea nemişcat în sicriu. Arăta atât de smerit şi curat că m-am simţit silit să-i dau o binecuvântare de mirean cu semnul Crucii. Cum mă gândeam la problemele mele duhovniceşti, am început să plâng foarte tare chiar deasupra sicriului. M-am simţit atât de singur şi având nevoie de mângâiere am îngenuncheat, am pus braţele pe stomacul lui şi mi-am aşezat capul pe umărul lui. Plângeam şi tot plângeam. Am început să-mi vărs necazurile despre faptul că nimeni nu-mi acceptă îndemânările pentru că nu am o diplomă şi mă simt atât de singur în lume. Am continuat şi am continuat şi am plâns şi am plâns. După ce m-am eliberat de toate problemele, am rămas acolo cu braţele în jurul lui. Am simţit atâta căldură şi mângâiere că nu voiam să mai plec niciodată. A trebuit să plec, deşi, atunci când m-am uitat la faţa lui avea lacrimi care i se rostogoleau din ochi. Era atât de frumos să vezi că el pătrunsese în durerea mea. Şi când l-am îmbrăţişat ultima dată, i-am auzit glasul spunând, 'Vei primi răspunsul.'

Atunci m-am trezit şi era dimineaţă. Dintr-un motiv, primul lucru pe care l-am făcut a fost să citesc în întregime *Cuvântul ortodox* despre Bătrânii de la Optina. Când trăia Părintele Serafim îmi spunea, 'Crezi că ai probleme – citeşte Vieţile sfinţilor.' Astfel, gândindu-mă tot timpul la asta, am citit Bătrânii de la Optina. Ofereau lucruri atât de frumoase, dar încă nici un răspuns problemei mele. Dar pe pagina următoare am

---

fuseseră aşezate în aceeaşi regiune şi aveau legături strânse, pastorul menţionat mai sus conducând cel de al doilea grup.

văzut, scris de Părintele Serafim, „Iubirea adevărului”.[631] Acolo era răspunsul meu. Era atât de adevărat şi încurajator pentru mine să fac ceea ce este bine. În special când am citit: ‘În rest, este o chestiune de a face bani, de a obține un loc liniştit în viață – şi de a folosi mintea ca un fel de jucărie, făcând lucruri inteligente şi fiind plătit pentru asta, ca şi clovnii de circ.’ Vezi, n-aş mai rămâne aici în lume prin *reorganizarea* talentului pe care mi l-a dat Dumnezeu, ca să-mi satisfac stomacul. Dumnezeu este slăvit prin sfinţii Săi.”[632]

Părintele Serafim i-a răspuns lui Paul în mai multe feluri. De la scrierea acestei scrisori, lui Paul i s-au dat ocazii neaşteptate de a-L sluji pe Hristos în Biserica Sa, cam la fel cum i-a dat Părintelui Serafim. În prezent are un magazn bine cunoscut de carte şi icoane ortodoxe în San Francisco, chiar lângă cel al Părinților Serafim şi Gherman. Prin el şi magazinul său, sute de oameni s-au convertit la ortodoxie.

9. În 1988, magazinul lui Paul a fost vizitat de un călugăr, Părintele Tihon Pilkington, care i-a spus despre o minune făcută prin rugăciunile Părintelui Serafim. Paul l-a încurajat să-i spună Părintelui Gherman despre asta, şi astfel de Prăznuirea Adormirii (Prăznuirea „Părintelui Serafim”), Părintele Tihon a scris următoarele:

„M-am îmbolnăvit în decembrie 1987. În Ajunul Crăciunului, doctorii mi-au spus că aveam cancer la pancreas. Acest diagnostic, desigur, însemna moarte. După ce au plecat doctorii, am început să spun Rugăciunea lui Iisus şi apoi mi-a venit să mă rog Cuviosului Serafim Rose, ale cărui scrieri le citisem din anii ’60. Deşi nu l-am cunoscut niciodată pe Părintele Serafim, am simțit întotdeauna că mă ajutase şi ajunsese la mine prin scrierile sale. Aveam icoana Cuviosului Serafim pe care mi-ați trimis-o înainte de a mă îmbolnăvi.

M-am rugat şi am dormit trei zile. În acest timp, Părintele Serafim a venit la mine, ca dintr-un tunel cu lumină la capătul celălalt. A ieşit din lumină şi a început să-mi vorbească. A vorbit despre ceea ce se crede că este viața monahală şi mi-a spus ce ar trebui să fac cu viața mea. Avea un duh foarte blând, dar mi-a spus păcatele şi ce trebuia să schimb în mine. A fost ca un frate mai mare care îl ajută pe unul mic. Mi-a spus că nu-mi sosise timpul să mor şi că Dumnezeu avea ce să-mi dea de făcut…

După ce m-am trezit pe 28 decembrie, Părintele David a venit să-mi dea Împărtăşania şi să se roage cu mine. I-am spus că mă rugasem şi îi cerusem Cuviosului Părintele Serafim să-mi ducă cazul înaintea lui Dumnezeu.

În ziua următoare, sângele meu a început să se îmbunătăţească şi în următoarea zi încă şi mai bine; şi doctorii au spus că puteam pleca acasă. Au spus că nu puteau să facă mai mult pentru mine şi că va trebui să mă întorc pentru mai multe analize peste o săptămână.

Când m-am dus pentru analize, aproape de îndată am cunoscut că se petrece ceva. Au tot repetat; apoi m-au trimis la Departamentul pentru Medicină Nucleară, şi acelaşi lucru. Am mai făcut trei tomografii, toate spuneau acelaşi lucru – nu este cancer. Doctorul cel tânăr mi-a spus că nu mai putea să mă îngrijească. El este japonez – ei nu fac greşeli. El văzuse porțiunea malignă şi văzuse rezultatele biopsiei, dar acum porțiunea dispăruse brusc şi pancreasul era spre normal. Era speriat pentru că pierduse controlul punând un diagnostic de moarte care s-a dovedit a fi greşit. N-am putut să-i explic că el nu făcuse nici o greşeală. El nu este nici creştin nici ortodox şi nu înțelegea că fericitul nostru frate ceruse lui Dumnezeu să-i audă rugăciunea mea.

---

[631] Aceasta era scrisoarea lui Eugene către părinţii săi (citată în Cap.18) în care explică motivele pentru care a părăsit lumea academică.

[632] *Cuvântul ortodox,* nr. 122 (1985), paginile 136 – 137.

Cuviosul Părinte Serafim Rose îmi va fi întotdeauna prieten şi frate. Cu viaţa şi scrierile sale mi-am schimbat viaţa şi pe cea a fraţilor mei."[633]

10. La 2 mai 1989, Dr. Raphael Stephens al III-lea din Virginia Beach, Virginia, a scris despre felul în care îl ajutase Părintele Serafim în încercarea sa de a pune capăt unei mişcări creştine, prin mijloace neviolente, crima legalizată a avorturilor. Nu este surprinzător faptul că Părintele Serafim, fiind foarte conştient de lipsa de respect nihilistă pentru misterul vieţii din timpurile noastre, ar fi trebit să arate grija sa pentru victimele nenăscute ale societăţi noastre. Scrisoarea Dr. Stephen spune:

„Prea Cuvioase şi drag Părinte Stareţ:

Am participat de curând la Ziua de Eliberare Naţională, care a fost o încercare de a preveni uciderea copiilor prin avort. Problema avortului pentru mine este aşa cum se află în Sfânta Ortodoxie – avortul este crimă. În multe privinţe este similar holocaustului nazist al evreilor din timpul celui de-al II-lea război mondial, şi holocaustului comunist care încă mai are loc în Rusia de astăzi. Fiindcă mă simt atât de convins de acest adevăr, m-am hotărât să fiu unul dintre cei care îmi voi 'da viaţa' pentru nenăscuţi blocând intrarea către o sală de avorturi în această sâmbătă sfântă.

Motivul pentru care vă scriu tocmai din Virginia Beach, Virginia, nu este de a-mi împărtăşi convingerile personale ci de a împărtăşi ceva ce are legătură directă cu obştea de la Sf. Gherman. Am scris obştei îndată după plecarea la Domnul a Părintelui Serafim Rose, interesându-mă de sfânta ortodoxie. Am primit nişte material informativ şi mai târziu am comandat primele două volume din *Mica Filocalie rusă***.** În tot acest timp m-am familiarizat puţin cu Părintele Serafim …. De curând, Dumnezeu a început să mă atragă foarte mult spre sfânta ortodoxie (eu sunt romano-catolic), şi ştiu că Dumnezeu mă cheamă în turmă pe mine şi pe familia mea. Aşadar, am scris ca să cer nişte materiale, pe care mi le-a trimis cineva ca milostenie. Unul, a fost un număr din *Cuvântul ortodox* ce caracteriza scrierile Părintelui Serafim, având pe coperta din faţă poza color a Părintelui Serafim. Pe când citeam materialul, inima mea se înfierbânta de adevărul pe care-l răspândea Părintele Serafim.

Acum, despre esenţa pentru care scriu. Noaptea dinaintea 'Eliberării' eram foarte tulburat şi sincer înfricoşat – sunt supus legii, creştin conservator care este un bun cetăţean. Ştiam că voi fi arestat şi asta era o perspectivă neplăcută. Am mers la culcare şi am adormit neliniştit, doar pentru a mă trezi imediat văzând faţa Părintelui Serafim Rose strălucind spre mine. Ştiam că trebuie să mă rog lui ca el să se roage pentru apărarea mea în 'Operaţiunea de Eliberare'. L-am simţit spunând că el şi toate puterile cereşti sprijineau pe toţi Eliberatorii în rugăciune cerească. L-am simţit spunându-mi să am încredere în rugăciunile lui pentru mine. În clipa aceea, mi-am pus toată nădejdea în Iisus, îndreptându-mă spre Părintele Serafim. Toată noaptea mă trezeam numai ca să-l găsesc pe Părintele Serafim acolo mângâindu-mă – şi nu l-am cunoscut niciodată şi încă nu sunt sigur cine este – ştiu doar că era acolo ca un sfânt ocrotitor sau înger păzitor. Când m-am trezit dimineaţa, Părintele Serafim mai era cu mine. I-am împărtăşit asta soţiei mele, care este tare în credinţă. Am mers la uşa din spate a clinicii de avorturi şi mi-am ocupat locul, blocând calea cu alţi treizeci şi doi de creştini – uşa din faţă şi cea laterală cu alţi treizeci de fraţi şi surori. Îl vedeam pe Părintele Serafim uitându-se la mine şi ocrotindu-mă pe mine şi pe toţi ceilalţi Eliberatori. Părinte Stareţ, eu nu sunt vrăjitor – nu am vedenii nici nu aud voci. Dar ştiu că, în Împărăţia lui Dumnezeu, la vreme de nevoie ni se vor trimite sfinţi şi îngeri şi vom vedea şi auzi ceea ce Dumnezeu vrea ca noi să vedem şi să auzim. Aceasta era una din vremurile acelea de sfinţenie. De îndată ce ne-am aşezat înăuntru lângă uşă, conducătorul ne-a spus că începem să cântăm un imn în care al doilea vers începea cu 'Heruvimi şi Serafimi ….' Ştiam, dincolo de o

---

[633] O parte din această relatare a fost preluată dintr-o convorbire telefonică cu Părintele Tihon Pilkington din martie 1993.

umbră de îndoială, că Părintele Serafim era acolo – chiar acolo la acea Eliberare din Norfolk, Virginia. Toţi (şaizeci şi doi) am fost arestaţi – au mai participat alţi 600 care nu s-au implicat în partea de 'neascultare civilă' a Eliberării. Am fost duşi la Circumscripţia de poliţie nr. 2 din Norfolk. Cât am stat acolo, m-am rugat Părintelui Serafim şi am simţit o asigurare blândă că totul avea să fie foarte bine. Poliţiştii erau drăguţi şi amabili cu noi – nu cum fuseseră în Atlanta şi Los Angeles, unde au fost brutali şi mulţi au lovit. Ne-a redus acuzaţia la o faptă injurioasă de clasă 'A', care are aceeaşi valoare ca pentru un bilet de transport şi am fost eliberaţi pe baza propriului nostru angajament. Căpitanul de poliţie ne-a încadrat intenţionat în registrul singurului judecător cu adevărat pro-Viaţă din Norfolk. Înainte de a ne elibera efectiv, poliţiştii ne-au permis să facem o slujbă comună de rugăciuni şi imne cu cei şaizeci şi doi care fuseseră arestaţi. Poliţiştii ne-au spus că nu ne considerau 'criminali de drept comun', şi de aceea nu ne-au încuiat în celule de închisoare, ci ne-au luat pe toţi cei şaizeci şi doi într-o sală de poliţie, unde au stabilit condiţiile prelucrării temporare, astfel am putut pleca acasă cât mai repede posibil. Este o minune. Norfolk este port maritim de escală, cu o forţă poliţienească severă, fără 'nici un fel de atitudine strălucitoare de maimuţă'.

Eu cred cu hotărâre că am fost eliberaţi cu ajutorul rugăciunilor acestui SFÂNT - Părintele Serafim Rose.

Sunt recunoscător Părintelui Serafim şi obştii Sf. Gherman pentru continuarea adevărului sfintei ortodoxii. Te rog, roagă-te pentru mine, familia mea şi toţi Eliberaţii – cred cu adevărat că Părintele Serafim a preluat cauza nenăscuţilor în ceruri şi a fost desemnat un 'Patronaj' în cer peste eforturile Eliberaţilor."[634]

11. În tinereţe, nu mult după convertirea sa la Hristos, Părintele Serafim scrisese în jurnalul său folosofic:

„Sexualitatea este poate cea mai pătrunzătoare şi răspândită dintre forţele impersonale care va guverna omul. Sunt altele – de exemplu forţa politică şi cea economică – dar poate că sexualitatea, într-un sens, se află şi la baza acestora, ea este de fapt nucleul forţelor impersonale care va condiţiona omul la faptul *limitării*, al restrângerii la această lume şi la forţele ei. Dincolo de sexualitate şi de forţele impersonale este spiritualitatea, care nu poate controla ci doar cheamă la libertate, care convinge omul să caute infinitul şi nu-l mulţumeşte nimic din ceea ce este mai puţin. 'Tonul' general al fiecărei persoane, dezvăluit pe faţă, arată sub care dintre aceste reguli trăieşte: regula impersonalului, forţa care cheamă la mulţumirea cu limitările acestei lumi şi vieţi, părăsirea sarcinii dificile de a fi uman; sau regula spiritualului, chemarea de a accepta umanitatea cuiva şi toate implicările ei, căutarea imposibilă a Adevărului şi a lui Dumnezeu, refuzul de a fi mulţumit cu orice care nu duce omul dincolo de această lume. Şi chemarea acestei vocaţii umane este dată de Hristos, Dumnezeul-om, în lumina Căruia singur, 'umanitatea' are un sens. Pentru că Hristos există, noi nu putem fi mulţumiţi cu ceva mai puţin decât El. El singur ne cheamă să-L urmăm *liber*; toate celelalte puteri din această lume doresc doar să ne ducă spre dependenţa de ele, şi să ne mulţumească cu ceea ce acestea ne dau la iveală. De aceea faţa este atât de urâtă care se află sub regula sexualităţii, de mulţumire în lucrurile acestei lumi, de plăcere în ceva ce este mai puţin decât uman – mai puţin decât dumnezeiesc-uman. Hristos este singura ieşire din această lume; toate celelalte ieşiri – încântarea sexuală, utopia politică, independenţa economică – sunt doar cărări oarbe în care putrezesc cadavrele celor mulţi care le-au încercat."[635]

De la plecarea sa la Domnul, Părintele Serafim a devenit mijlocitor ceresc pentru oameii care se luptă împotriva păcatului sexual, pentru cei care doresc să nu fie

---

[634] Dr. Raphael Stephens, „*Părintele Serafim Rose, ocrotitorul nenăscuţilor*", *Cuvântul ortodox* , nr. 146 (1989), paginile 157-160.

[635] Articol din revistă pentru 3 februarie 1961.

dependenți de influențele sexuale puternice care au devenit foarte răspândite în zilele noastre. Următoarea scrisoare a fost primită foarte recent:

„Vă scriu ca să vă explic situația mea şi să vă cer să vă rugați şi mai vreau povățuire. Începuserăm să vorbim deja despre aceasta mai înainte, adică despre lupta mea cu păcatul trupesc şi cel homosexual.

Am început să-mi dau seama de curând că deşi mi-am stăpânit părțile fizice ale păcatului, gândurile şi comportarea mea sunt încă foarte mult controlate de acest păcat.

Devine din ce în ce mai greu să lupt cu aceste lucruri cu vreun succes, când aici în lume totul este alimentat cu aceste păcate şi mă copleşesc. Nu am nici un motiv să ascund faptul că îmi este foarte uşor să cad în păcat, întrucât pretutindeni în jurul meu există posibilitatea de a face asta.

Cred că trebuie să fiu în situația în care să mă pot concentra asupra Domnului Iisus şi a luptei pentru trupul şi sufletul meu.

Ieri am fost atacat demonic atât fizic cât şi spiritual. M-am rugat tuturor sfinților apropiați mie, dar când m-am rugat Părintelui Serafim Rose, pacea a coborât repede asupra sufletului şi trupului meu.”

106
„Mă veți avea în rai”

Cel ce doreşte să slujească lui Dumnezeu, să-şi pregătească inima pentru suferințe.
- Sf. Vasile cel Mare

SUFERIND după pierderea Părintelui Serafim, Părintele Gherman a păstrat amintirea unui anumit moment cu el – o amintire pe care o privea acum aproape ca o promisiune că separarea de fratele său de mânăstire va fi doar o chestiune vremelnică.

Părintele Gherman îşi aminteşte că: „se întunecase într-o seară în timpul Postului Mare. Toată ziua avusesem mari greutăți şi mă simțeam tulburat. Am mers la Părintele Serafim. În chilie era întuneric. El stătea pe pat şi se uita la mine. Arăta bolnav. ‘Ce s-a întâmplat?’ am întrebat. ‘Nimic’, a zis el. Atunci am început să-mi torn amarul inimii mele, despre felul cum ne omoram noi şi nimănui nu părea să-i pese. ‘N-am pe nimeni să mă ajute’, mă plângeam eu. Şi când am ntevoie de tine, nu te am…

Părintele Serafim s-a uitat în jos. M-am aplecat fiindcă el stătea jos. Întrucât l-am avut aproape de atâtea ori înainte, căutam o reasigurare de la el. Trecuserăm împreună prin atât de multe, dar individualitatea sufletului nostru fusese întotdeauna negrăit de puternică şi eu încă mai doream ca el să nu fie atât de tăcut. Uitându-mă la el, am strigat, ‘Încă nu *te* am.’

Şi-a ridicat capul şi a şoptit: ‘*Mă vei avea în rai.*’

Aceste cuvinte m-au durut. Acest răspuns la plângerile mele, care păreau acum atât de prozaice şi pământeşti, venea de la un nivel atât de înalt de a vedea totul. Am fost redus la tăcere.

M-am ridicat şi am plecat din chilia lui în linişte. Cum umblam în noapte, am fost ridicat la starea de a fi conştient de *weltschmerz* [„durere-lumească”] de care el ofta adesea. În inimă simțeam muzică şi am fredonat tema melancolică din Concertul nr. 23 pentru pian de Mozart. Atunci l-am auzit clar plângând în hohote în chilia lui! Era un strigăt pentru raiul pierdut.

Ce moment de mare preț, m-am gândit. Că cineva, în sec. al XX-lea, se pune în legătură cu realitatea raiului – şi plânge.”

La un an după moartea Părintelui Serafim, Părintele Gherman înregistra acest moment într-o poezie pe care a scris-o unui frate de mânăstire:

O, nu-mi spune că totul va fi bine,
Şi că în fața noastră se întind zile însorite,
Căci acestea sunt nădejdile celor ce mai sălăşluiesc
În lumea veşnic schimbătoare a mortului ce putrezeşte.
Dar cei ce viază întru nădejdea Domnului
Trebuie să ştie că purtarea crucii stă înainte;
Ei nu nădăjduiesc în lucruri trecătoare, ci cer
Bucuriile şi nădejdile celui bine crescut.
Unul dintre aceştia, cu nădejdi înaripate, stă îngropat
Pe dealul nostru. Împărtăşind din plin cu toți din jur
Credința în Dumnezeu dătătoare de Viață pe care o găsise,
El tot spunea: „Mă veți avea în rai.”
Urmează-l! Ia-ți crucea şi ridică-te!
O, nădejde înaripată! Victorie! Rai![636]

CU plecarea la Domnul a Părintelui Serafim, era adevărat că „purtarea crucii era înainte”. Dar Părintele Serafim continua să-i dea curaj Părintelui Gherman, căruia i-au sporit greutățile atât de drastic şi dintr-odată.

Îşi aminteşte că, „era după adormirea întru Domnul a Părintelui Serafim, când eram foarte împovărat, încercând să duc mai departe viața obştii – toată povara publicării, a excursiilor misionare, etc. – am avut un vis. Se părea că ne aflam într-o situație obişnuită pentru Părintele Serafim şi pentru mine şi urcam undeva pe un deal cu camionul nostru. Am avut multe pene de cauciuc şi alte piedici care ne-au oprit lucrarea în momentele cele mai importante – ca şi cum erau ispite intenționate de la diavol. Ploua, acoperitorile camionului se rupeau, hârtia scumpă sau ce căram noi acolo se degrada. Noaptea se apropia, noi eram sfârşiți de putere, nu se vedea nici un adăpost în calea noastră, nu aveam sculele necesare ca să reparăm camionul, nu aveam bani pentru piese, etc. În asemena situații ne opream şi ne cuprindea deznădejdea, dar Părintele Serafim era liniştit, ca şi cum într-adevăr nu-i păsa.

În vis m-am văzut pe mine într-o criză asemănătoare. Ce trebuia să facem – să urcăm cu piciorul şi să lăsăm camionul acolo? Sus pe deal, l-am văzut pe Părintele Serafim, în negru, purtând rasă. Ochii săi albaştri străluceau, şi îmi făcea semn cu mâna şi zicea, ‘Haide, haide!’ Asta mi-a dat curaj să trag greutățile după mine, pe care le legasem cu o funie. Povara era imensă şi aproape nu puteam înainta deloc, în timp ce el sătea în fața camionului, continuând să spună: ‘Haide, haide!’ Cu greu puteam să înaintez şi m-am întrebat: De ce aşa de greu? Apoi m-am uitat înapoi şi am văzut, spre surprinderea mea, o mulțime de oameni, cam o sută, agățându-se de funie, pe când eu trăgeam. Toți erau cunoscuți obştii: pelerini, prieteni şi vecini. Deşi ei păreau că se agață pe când eu trăgeam, de fapt ei mă împingeau pe mine împreună cu încărcătura, înainte, la deal.

Uitându-mă la Părintele Serafim, l-am văzut zâmbind şi dispărând îndată în susul dealului. Când m-am trezit, ştiam că Părintele Serafim a fost cu noi şi că el mă va împinge în lucrarea grea a *nevoinței* noastre comune.”

---

[636] Din Starețul Gherman, „Toamnă monahală: douăsprezece sonete pentru Sf. Gherman pe laguna monahilor”, *Cuvântul ortodox*, nr. 137 (1987), p. 332.

DUPĂ plecarea la Domnul a Părintelui Serafim, se pare că rugăciunea Părintelui Gherman pentru ca Dumnezeu să „schimbe osteneala" nu încetase să primească răspuns în feluri diferite. Într-o dimineaţă de iarnă, când Părintele Gherman se întorcea dintr-o călătorie misionară în Australia şi Noua Zeelandă, biserica mânăstirii a ars până la temelie. A fost salvată doar prima icoană a obştii Sf. Gherman (cea la care se rugase înainte Arhiepiscopul Ioan) şi racla.

Episcopul Nectarie, deşi sănătatea sa se înrăutăţea repede, a trimis iute mânăstirii cuvinte de mângâiere pentru ceea ce părea o tragedie dublă:

Odovania Naşterii
31 decembrie 1982

Drag întru Domnul şi înrudit în duh, Batiuşka, Părinte Stareţ Gherman,

Primeşte din nevrednicia mea aceste salutări destul de întârziate, dar totuşi cele mai sincere, cu ocazia Naşterii Mântuitorului nostru. Din tot sufletul, cu evlavie îţi doresc ţie şi tuturor vieţuitorilor sfintei voastre mânăstiri bucurii duhovniceşti, pacea sufletului şi mântuire, sănătate şi toate celelalte milostiviri mari şi bogate de la Domnul.

Ştiu totul despre încercările care au venit asupra ta. Sunt cu adevărat alături de tine la ceea ce pare la prima vedere o mare durere. Dar fără iconomia lui Dumnezeu nu ar fi apărut acest foc; şi că asta este adevărat, aminteşte-ţi ce s-a întâmplat în Jordanville când, chiar în ziua sfinţirii, noua biserică a ars până la pământ şi acum există o biserică măreaţă şi mânăstirea este o Lavră în afara Rusiei.

Astfel, potrivit milostivirii de negrăit a lui Dumnezeu, ţi se va întâmpla acelaşi lucru. Pentru rugăciunile ocrotitorului tău ceresc, sfântul nostru, Părintele Gherman din Alaska şi desigur pentru rugăciunile răposatului Ieromonah Serafim, Domnul va ridica o biserică din piatră, spaţioasă şi tihnită. Şi Arhiepiscopul Ioan – nu-şi ridică el rugăciunile lui sfinte la tronul lui Dumnezeu, cerând ajutor pentru tine, ca să-ţi întărească voinţa şi să-ţi dea puteri pentru ca să zideşti mai departe şi să faci sfânta ta mânăstire de neclintit? La urma urmei, biserica este un copil al Arhiepiscopului Ioan!

Dumnezeu este Dumnezeul celor vii şi nu un Dumnezeu al celor morţi. Atât Arhiepiscopul Ioan cât şi Părintele Serafim vieţuiesc cu Domnul şi fără îndoială că au îndrăzneală înaintea tronului lui Dumnezeu. Roagă-te lor. Simte şi crede în ocrotirea şi ajutorul lor evlavios.

FII CURAJOS, FII VITEAZ ŞI INIMA SĂ-ŢI FIE DE NECLINTIT.

Domnul şi Preacurata Sa Maică să te ocrotească.

Binecuvântarea Domnului şi milostivirea Lui să vină peste tine şi peste sfânta ta mânăstire.

Cu dragoste întru Hristos,
Rugătorul tău nevrednic înaintea lui Dumnezeu,

Episcopul Nectarie

Prezicerea Episcopului Nectarie s-a adeverit cinci ani mai târziu, când s-a construit într-adevăr o biserică „spaţioasă şi tihnită" pe locul celei vechi. De peste trei ori mai mare decât prima biserică, a fost copiată după biserica principală din Valaam, construită de Stareţul Nazarie. Totuşi, Episcopul Nectarie nu a trăit să o vadă. Doar la trei săptămâni după ce a scris scrisoarea de mai sus, a murit şi el. Plecarea la Domnul a

acestui Episcop, care pe lângă faptul că fusese un adevărat părinte întru Hristos pentru obşte, fusese şi apărătorul ei cel mai puternic împotriva persecuției ecleziastice, fapt ce a avut consecințe îngrozitoare pentru obşte, consecințe care „o vor schimba".

Acum, întrucât obştea s-a întărit pentru încercările despre care Episcopul Nectarie spusese că vor veni din partea Arhiepiscopului Artemon, îl avea pe bătrânul Părinte Spiridon ca s-o încurajeze. Când Părintele Gherman a scris Părintelui Spiridon despre presiunile pe care iarăşi le-a exercitat Arhiepiscopul asupra lui, bătrânul său smerit a trimis acest răspuns, datat 22 martie 1983:

> „În lume necazuri veți avea", spune Hristos. Şi noi trebuie să verificăm aceste cuvinte ale lui Hristos. Şi eu, păcătosul, îndrăznesc să spun că asta este chiar plăcut. O, cât de mare este iconomia milostivă şi atot-ştiutoare a lui Dumnezeu. „Slavă lui Dumnezeu pentru toate!" Ce binecuvântată este cărarea cea îngustă! Cu ajutorul lui Dumnezeu, să mergem pe această cărare. Pentru acest motiv noi suntem creştini. Pentru acest motiv, Părinte Stareț, se află înaintea ta continuarea marii lucrări a Sfântului Gherman din Alaska! Aceasta este o sarcină grea şi măreață … una responsabilă! Domnul are încredere în voi americanii ortodocşi. Cât de mare, măreț şi responsabil este şi lucrul acesta! Dincolo de lucrurile astea, dincolo de americani, se află răsăritul Rusiei de unde, potrivit minunatei profeții a marelui Kronstadt, făcător-de-minuni, va veni mântuirea. Cât de milostiv este Domnul trimițându-ți asemenea lucruri! Şi astfel – mergi înainte pe cărarea îngustă către un scop măreț!
>
> Dar nu da atenție curcanilor îngâmfați, cu cozile lor desfăcute şi sâsâitul lor. Ei pot înspăimânta numai pe cei care sunt superficiali şi mici ca ei. Adâncimea interioară este mai valoroasă pentru noi….

Şi în atlă scrisoare, scrisă la 3 august 1983:

> Cuviosul nostru Părintele Serafim a ajuns să stea înaintea Domnului. Biserica a ars cu totul. Ce este de spus? Mai întâi, ceea ce a spus marele Ierarh Ioan Hrisostom: „Slavă lui Dumnezeu pentru toate!"
>
> Veşnicia este numai „acolo", şi aici totul este limitat. În mijlocul „finitului" să ne rugăm stăruitor pentru Părintele Serafim….
>
> Dar ce putem spune despre „curcani"? Să-şi dea importanță. Importanța lor nu ne îngrozeşte. Pentru că sunt mai scumpe inimilor noastre bunătatea şi porumbeii, care atâta ne inspiră, reprezentând principii atât de mântuitoare.
>
> Ce prietenie emoționantă a fost între Cuviosul Ioan şi porumbelul său!
>
> Domnul cel Milostiv să vă binecuvânteze pe voi toți!
>
> Cu dragoste,
> Hadji,
> Arhimandritul Spiridon[637]

Părintele Spiridon avea să moară exact în ajunul pomenirii Părintelui Serafim din 1984, ceea ce poate să uimească faptul că îi spusese odată Părintelui Serafim: „Am fost legați împreună de către Arhiepiscopul Ioan."

---

[637] Starețul Gherman şi Obştea, „*Părintele Spiridon*", paginile 247 – 249 .

Cu un an înainte de plecarea sa la Domnul, Părintele Spiridon a sprijinit obştea în misiunea lăsată de întemeietorul ei, Părintele Gherasim: „să păstreze făclia monahală aprinsă pe Insula Spruce a Sf. Gherman”. După cum s-a relatat, Părintele Gherman petrecuse deja Paştile din 1983 pe Insula Spruce, primind binecuvântare pentru aceasta atât de la Părintele Serafim cât şi de la Mitropolitul Filaret. Părintele Gherman se rugase la mormântul Sf. Gherman pentru ca membrii obştii să se mute pe Insula Spruce. Apoi la Prăznuirea Adormirii în august, aceeaşi zi în care obştea se stabilise la Platina, s-a întâmplat aceasta: şapte fraţi îmbrăcaţi în dulame negre – fraţi de mânăstire pe jumătate – au sărutat ţărmul sfânt al Insulei Spruce. I-au năpădit o serie întreagă de greutăţi în încercarea lor de a rămâne acolo, dar, întrucât aveau binecuvântarea lui Dumnezeu pentru această acţiune, a apărut o posibilitate de a cumpăra o bucată de pământ şi de a construi o mânăstire.

Părintele Gherman scrie: „Am primit pe neaşteptate o sumă de bani de la mama mea, drept răsplată pentru casa pe care i-o cumpărasem şi această sumă era exact suma de care era nevoie pentru plata pe loc a pământului.

Voiam să am sfatul şi binecuvântarea Părintelui Spiridon pentru a cumpăra pământul. Totuşi, mi-a fost teamă să nu-l tulbur, pentru că ştiam că era la pat şi nu mai avea mult de trăit. Nici nu i-am scris, nici nu i-am telefonat, dar în cele din urmă, m-am hotărât să merg să-l văd personal, asumându-mi riscul că aceasta i-ar putea produce greutăţi. Am luat cu mine o icoană a Sf. Mihail, de ziua căruia găsisem pământul, intenţionând să o atârn pe perete aşa încât Părintele Spiridon să poată sta întins şi să se roage la Sf. Mihail chiar dacă am cumpăra pământul sau nu.

Am ajuns la locuinţa lui şi am fost dus în odaia lui. Deschizând uşa, l-am văzut în pat. Eram gata să merg la el şi să îngenunchez pentru binecuvântare, dar înainte de a putea face măcar un pas în odaie, el a ridicat mâna dreaptă ca să mă oprească. Atunci l-am auzit spunând clar: ‘Cumpără pământul în Alaska şi stabileşte-te acolo!’

Eram năucit, necrezându-mi urechilor. Nu fusese nici o posibilitate de a afla despre pământ, despre problema pentru care venisem să-l întreb. Nu spusesem nimănui.

Străduindu-se din toate puterile, Părintele Spiridon s-a ridicat de pe pernă, ţinând încă mâna ridicată ca să nu înaintez. ‘Mă auzi?’ zile el. ‘Cumpără pământul şi mergi în Alaska!’ În momentul acela eram deplin recunoscător lui Dumnezeu că îmi dăduse un asemenea bătrân.

Atunci Părintele Spiridon m-a chemat să mă apropii, m-a binecuvântat şi mi-a dat o iconiţă a noilor martiri ai Rusiei, repetând câteva cuvinte destul de greu de desluşit despre denumirea obştii noastre şi cum era ea legată într-un fel de reînvierea Rusiei. Nu mai avea rost acum să-i dau icoana Sf. Mihail, întrucât misiunea mea fusese deja îndeplinită. Dar i-am dat-o şi aşa, rugându-l să se roage pentru noi. Ştiam că binecuvântarea lui Dumnezeu fusese trimisă mânăstirii noastre din Alaska prin credinciosul său slujitor, Părintele Spiridon.

N-am rămas mult cu Părintele Spiridon; era foarte obosit, pe când eu eram înflăcărat, obţinând un drept legal ca să începem o osteneală monahală pe insula Sf. Gherman. Părintele Spiridon m-a binecuvântat degrabă, plângând; m-am furişat în tăcere. Aceea a fost ultima mea despărţire de el.

În ziua aceea, am trimis prin poştă suma completă necesară pentru plata în numerar. Un aşezământ monahal, ca o fortăreaţă în mijlocul sălbăticiei păgânismului modern, s-a ridicat degrabă spre slava lui Dumnezeu şi după cum spunea Părintele Spiridon, ‘întinderea ortodoxiei până la capătul lumii!’”[638]

ACUM, în faţa obştii stă următoarea etapă a misunii ei, pe care Părintele Spiridon o lăsase să se înţeleagă în acele „cuvinte greu de desluşit” rostite pe patul de

[638] Ibid. , paginile 246 – 254 .

moarte. În iulie 1982, cu câteva luni înainte de plecarea la Domnul a Părintelui Serafim, Părintele Spiridon scrisese părinților:

> Să se întărească în ortodoxie americanii din California ca să poată trece peste ocean (de la est la vest), şi să renască acolo duhovniceşte cu acei ruşi, să lucreze la sarcina sfântă a reînvierii sfintei Rusii, care desigur va fi de folos Americii.

Astăzi, acum, că obştea are un avanpost în Alaska şi revista sa *Russky Palomnik* influențează milioane de oameni din toată Rusia, această profeție a Părintelui Spiridon despre „trecerea de la est la vest" (adică din Alaska în Rusia) nu mai este de loc greu de desluşit. În iulie 1992, la zece ani după ce Părintele Spiridon a scris rândurile de mai sus, membrii obştii au călătorit prin Rusia cu scopul de a întemeia un aşezământ misionar, ajungând în Moscova de ziua Sf. Vladimir, Luminătorul Rusiei. Cu ajutorul lui Dumnezeu – şi cu rugăciunile repausaților părinți Serafim, Nectarie şi Spiridon – obştea va continua lucrarea acolo, pentru sufletul țării care i-a dat ortodoxia.

107
Un alt sat

> *Şi când s-au împlinit zilele înălțării Sale, El S-a hotărât să meargă la Ierusalim. Şi a trimis vestitori înaintea Lui. Şi ei, mergând, au intrat într-un sat de samarineni, ca să facă pregătiri pentru El. Dar ei nu L-au primit, pentru că El Se îndrepta spre Ierusalim. Şi văzând aceasta, ucenicii Iacov şi Ioan I-au zis: Doamne, vrei să zicem să se coboare foc din cer şi să-i mistuie, cum a făcut şi Ilie? Iar El, întorcându-Se, i-a certat şi le-a zis: Nu ştiți, oare, fiii cărui duh sunteți? Căci Fiul Omului n-a venit să piardă sufletele oamenilor, ci ca să le mântuiască. Şi s-au dus în alt sat.*
>
> \- Luca 9, 51-56

AM văzut cum, la sfârşitul vieții, Părintele Serafim nu şi-a mai pus nici o nădejde în planuri şi organizații bisericeşti, ci mai degrabă în convertirea neplanificată a sufletelor, spontană şi miraculoasă către deplinătatea Adevărului, în timp ce pe pământ el urmase multe căi de activitate în scopul de a crea posibilități ca această convertire să aibă loc. Acum în ceruri, s-au deschis noi căi înaintea privirii sale spirituale largi. Căi care pe pământ păruseră închise, acum i se dezvăluiau pentru puterea lor duhovnicească incredibilă, şi el este poate să ajute să aducă oamenii la Adevăr pe căi nevăzute.

Spre sfârşitul vieții sale pămînteşti, Părintele Serafim începuse să primească reviste cu titlul *Floarea soarelui*, scoase de o societate „creştinul *new age*" numită Ordinul sfânt al MANS.[639] Revista îmbina în mod evident multă iubire şi grijă şi dădea

[639] Acronim pentru cuvintele greceşti *mysterion, agape, nous, sophia*.

la iveală o bâjbâială către o dimensiune mistică a creştinismului. Ordinul sfânt al MANS a fost doar una dintre sutele de grupări gnostice şi mistice care au răsărit dintr-odată în anii '60 şi începutul anilor '70, dar aspectul ei creştin incontestabil îl interesa pe Părintele Serafim. Grupul avea o conştiinţă puternic apocaliptică, fiind înfiinţat de către Părintele Paul Blighton pentru a întâmpina în mod concret nevoile spirituale ale ultimelor vremuri.

În 1972, Alexei Young întâlnise membri ai Ordinului aducând slavă în mormântul Arhiepiscopului Ioan. În articolul pentru *Nicodim* el vorbea despre felul în care a fost impresionat de îndatorirea şi devotamentul lor, plângându-se în acelaşi timp de faptul că aceşti oameni buni se aflau în afara Bisericii Ortodoxe. Totuşi, Părintele Serafim nu şi-a urmărit interesul în acest grup. Multe alte sarcini, după cât se pare, mai urgente, stăteau în faţa lui; şi a murit fără să ia vreodată contactul cu membrii ei. În acest timp, aceşti membri au continuat să bată la uşa lui Iisus Hristos, ca să li se deschidă Calea.

Directorul General al Ordnului de atunci, Părintele Andrew Rossi, se afla într-un proces de căutare ca al Părintelui Serafim de la începutul anilor '60. Moştenise îndrumarea a aproape două mii de suflete, o treime din care îşi luaseră făgăduinţa sărăciei şi ascultării. Deşi Ordinul Îl plasase întotdeauna pe Iisus Hristos ca temei al existenţei sale şi Euharistia în centrul slavei sale, în primii ani susţinuse idei eretice ca reîncarnarea şi iluminarea gnostică: Părintele Serafim prevenise oamenii despre teoriile *new age* de felul acesta, în cărţile sale. Până în 1983, Părintele Andrei (Andrew) scosese deja multe dintre aceste idei (care au făcut mulţi oameni să plece), dar nici el nu avea o bază solidă pentru grupul său. Dacă ar fi aderat în mod solid la creştinismul de bază, ce fel de creştinism ar fi? Ordinul fusese format în mod deliberat în afara instituţiilor bisericeşti existente, ceea ce se considera că acesta a micşorat învăţătura lui Hristos, revelaţia, puterea şi prezenţa. Părintele Paul Blighton a spus: „Bisericile de astăzi sunt ca frigiderele: oamenii din interior nu fac nici un rău, dar nici vreun bine nu fac."

Părintele Andrei, care era mai erudit decât Părintele Paul, citea teancuri de cărţi în căutarea întregului Adevăr. Ca şi Părintele Serafim, el a fost la început uimit de scrierile lui René Guénon, de la care a învăţat necesitatea vechii tradiţii, a *ortodoxiei*. Lunga sa listă de lecturi a început să cuprindă acum cărţi despre creştinismul ortodox. El l-a întrebat pe Părintele Filip Tolbert, un preot al Ordinului care a fost şi editorul noului jurnal al Ordinului, *Boboteaza*, dacă avea vreun material despre ortodoxie. Ani de zile Ordinul primise *Cuvântul ortodox* în schimbul publicaţiei lor *Floarea soarelui*. Părintele Filip i-a dat Părintelui Andrei toate numerele pe care le avea, aşezate în ordine, cu numerele cele mai vechi deasupra. Întrucât le-a citit începând cu cele din vârful teancului, Părintele Andrei a fost foarte impresionat de scrierile Părintelui Serafim. El a dorit să ia legătura cu Părintele Serafim personal; dar atunci, spre marea lui mâhnire, a citit într-un număr de la baza grămezii că murise cu un an în urmă. Au trecut zile, săptămâni, şi n-a putut să-şi scoată din minte ideile Părintelui Serafim. Ce curios: gândi el: nici un fel de alte scrieri nu-l „preocupaseră" astfel. Şi-a amintit mai târziu: „Era ca şi cum Părintele Serafim mă atrăgea, mă chema, nelăsându-mă până mergeam pe calea creştinismului ortodox până la capăt." Cam în acel timp se ruga lui Dumnezeu, nu că El va face grupul său pur şi ortodox „în mod oficial", sau recunoscut de mulţimile lumii ortodoxe, ci că El îl va aduce în *tradiţia vie* a creştinismului ortodox. El nu voia doar aspectele de suprafaţă ale ortodoxiei, ci esenţa ei, dimensiunea ei esoterică, transmisă personal în linie directă de la sfinţii din trecut. Asta văzuse el în scrierile Părintelui Serafim: ceea ce Părintele Serafim numise adesea *gustul* sau *mireasma* ortodoxiei. Poate, se gândea Părintele Andrei, el putea cel puţin să ia legătura cu cei care continuau lucrarea Părintelui Serafim.

ÎNTRE timp, obştea Părintelui Serafim urma să intre în anul cel mai greu al existenţei sale, şi era mai greu decât „anul părăsirii”, în 1976. Potrivit prezicerii pline de nădejde a Episcopului Nectarie, „biserica spaţioasă şi tihnită” s-a adeverit, tot aşa şi groaznica lui profeţie despre persecuţia obştii. Acum, că Episcopul Nectarie şi Părintele Serafim muriseră şi Părintele Spiridon era pe patul de moarte, hotărârea a fost luată la nivele ecleziastice mai înalte, pentru a-l smeri pe Părintele Gherman; iar Arhiepiscopului Artemon i s-a dat să împlinească această hotărâre. Pe când Părintele Gherman era în Alaska, Arhiepiscopul a trimis o telegramă cerându-i să vină degrabă să-l vadă. Părintele Gherman a ascultat şi au reînceput vechile întrebări, cu Arhiepiscopul care şedea în întuneric şi-i punea o lumină strălucitoare în ochii Părintelui Gherman.

Încercarea de a-l frânge definitiv pe Părintele Gherman a sporit în lunile următoare; şi, nemaifiind Episcopul Nectarie şi Părintele Serafim acolo ca să-l ocrotească, Părintele Gherman s-a simţit singur printre toate astea. „Dacă ar mai trăi părintele meu şi n-ar fi fost ucis de comunişti”, gândi el, „el mi-ar fi luat apărarea.” Arhiepiscopul Artemon făcea invers faţă de ceea ce ar fi trebuit să facă un adevărat părinte. Părintelui Gherman i-a devenit clar faptul că aştepta de la el o comportare programată şi că altfel nu avea nici o valoare pentru el. I-a spus odată: „Nu ai nici un drept să te manifeşti în felul acesta.”

Pentru un rus care deja are un complex de inferioritate, o asemenea afirmaţie loveşte adânc. „Dacă ăsta este creştinism, dacă asta este ortodoxie”, gândea Părintele Gherman, „nu vreau să am de-a face cu aşa ceva”: Mai bine ar fugi şi şi-ar dedica artei tot restul vieţii, urmându-i pe strămoşii săi vestiţi.

Înspăimântat şi deznădăjduit că Arhiepiscopul îi vârâse în cap idei, Părintele Gherman a plâns într-o noapte în chilia Optina a Părintelui Serafim. Îşi aminteşte: „După ce m-am rugat lui Dumnezeu, am cerut ajutor Părintelui Serafim. M-am grăbit să-i tivesc veşmintele care atârnau pe perete şi mi-am obosit ochii. ‘Asta se aşteaptă de la mine?’ L-am întrebat pe Părintele Serafim: ‘Să plec? Acesta este sfârşitul lucrării noastre?’

Apoi mi-a venit un gând: că ar trebui să deschid Noul Testament al Părintelui Serafim, pe care-l primise când a fost confirmat creştin la vârsta de paisprezece ani. Cu o rugăciune la Părintele Serafim ca să-mi arate calea în disperarea mea, l-am deschis la întâmplare. Privirea mi-a căzut pe numele Ilie, şi apoi am citit următoarele: ‘… *Fiul Omului n-a venit ca să piardă sufletele oamenilor, ci ca să le mântuiască. Şi s-au dus în alt sat*’ (Luca 9, 55-56).

Citind asta, am fost uimit că prietenul meu era încă cu mine. Am înţeles că mai trebuie să sufăr, să mai am răbdare în Platina pentru că alt sat şi alţi oameni vor mai avea nevoie de mine.”

Îndată după asta, Părintele Gherman a fost chemat la San Francisco pentru ultima interogare în reşedinţa Arhiepiscopului. Şi-a dat seama că nu mai era dorit în raza de acţiune a Arhiepiscopului şi a simţit că voia să scape de el. Atunci l-a văzut pe Părintele Andrei aşteptându-l pe treptele Catedralei. „Sper că vă amintiţi de mine!” a zis Părintele Andrei. Părintele Gherman îl cunoscuse înainte şi s-au înţeles să se întâlnească în faţa Catedralei în această zi şi să servească prânzul împreună. Atunci, Părintele Gherman nu ştia că Părintele Andrei era conducătorul unui întreg Ordin, dar era numai „un fel de preot”, cum a spus el mai târziu.

Părintele Andrei l-a întrebat pe Părintele Gherman unde voia să meargă să ia prânzul; şi acesta, dorind să fie cât mai departe de religia organizată, a zis, „Du-mă într-un loc artistic!”

„Ştiu unde să mergem!” A zis Părintele Andrei. L-a dus pe Părintele Gherman într-un restaurant ca acasă, care prepară mâncare hrănitoare, sănătoasă, inclusiv

mâncăruri de post, ceea ce Părintele Gherman se gândea că era potrivit pentru un restaurant creştin, întrucât era Postul Mare. Părintele Gherman îşi aminteşte: „Pe când luam prânzul, am observat că la capătul clădirii stătea o funcţionară îmbrăcată ca o stewardessă Pan Am. Văzând intrând un vagabond, ea nu l-a dat afară, ci l-a primit blând. Ea a chemat un individ înalt, îmbrăcat ca un preot, cu o cruce la gât care, cu un braț susținător şi iubitor a introdus omul în restaurant şi i-a adus de mâncare. Am văzut un alt preot, tot cu cruce, aducând mâncarea. Uitându-mă în jur, i-am zis Părintelui Andrei, 'Locul acesta pare să fie frecventat de clerici. Lipseşte o icoană într-un colț şi desigur o bisericuță undeva.'

„'Haideți', a zis Părintele Andrei, 'o să vă arăt ceva'. S-a ridicat şi a trecut prin uşile batante într-un coridor lung care arăta ca un spital. L-am urmat într-o bibliotecă care era o cameră spațioasă, cu un plafon înalt Victorian şi privirea mi-a căzut îndată pe *Cuvântul ortodox, Ortodoxia şi religia viitorului* şi alte cărți de-ale noastre. O uşă de sticlă dădea într-o sală mare cu luminator, care era o capelă. Spre mirarea mea, era o icoană a lui Hristos pe perete. Mi-am făcut cruce şi m-am aşezat. Am spus Părintelui Andrei, 'O, aici se roagă ei. Trebuie să fii cumva implicat în asta. Vii aici des să te rogi?' Când a confirmat cu capul, am întrebat, 'Cum te rogi?' S-a ridicat, a mers la masa din altar, s-a uitat înapoi la mine şi a zis, 'Aşa'. Şi-a ridicat brațele şi din inimă a ieşit o rugăciune înflăcărată către Dumnezeu, o rugăminte pentru amândoi, ca să fim împreună în comuniune de rugăciune. Cuvintele erau foarte sincere, din care mi-am dat seama că el medita adânc la ortodoxie. Am fost surprins să desluşesc că aceasta era o rugăciune protestantă sau anglicană, după cum am presupus. S-a sfârşit pe un ton înalt, la care am spus: 'Amin!' A venit înapoi şi cu dragoste în ochi a zis că cea mai mare dorință a vieții sale este să devină ortodox, dar că nu este singur nici liber. El are o mulțime de frați şi surori în 'Ordinul' lui, şi el este Directorul General al acestei frății creştine cu înclinații monahale. Întrebarea lui era: ar trebui să-i abandoneze pe toți şi să se boteze în credința ortodoxă sau ar trebui să aştepte până când şi ceilalți ar fi pregătiți?

M-a lut de mână şi m-a rugat stăruitor să-i dau un răspuns acolo înaintea Domnului. Am răspuns cu mare emoție, simțind profund rănile pe care tocmai le primisem, ceea ce am simțit că erau loviturile diavolului împotriva lucrării cucernice pentru care Părintele Serafim şi cu mine ne-am jertfit în toți aceşti ani. În acel moment am simțit că Părintele Serafim era în spatele meu, confirmând din cap aşa cum făcea de obicei când cotinuam cu potopul meu de cuvinte. 'O, frate', am spus Părintelui Andrei. 'Ai ales momentul cel mai bun ca să-mi pui această întrebare. Mă aflu într-o stare a adevărului în acest moment şi îți spun adevărul absolut: nu deveni ortodox până când nu sunt gata oamenii tăi. Pentru că dacă o faci, ierarhii ortodocşi te vor înghiți şi îți vor distruge lucrarea, spiritul tău de uniune frățească, folosind terminologia ascultării, a supunerii etc. Şi întrucât ei înşişi nu sunt roditori şi nu emană spiritul apostolic, te vor nimici în numele ortodoxiei. Rămâi deschis şi atras de puterea ortodoxă, ca să fii un lucrător ortodox independent.'

A oftat şi a spus, 'Îmi fac cruce corect?' Când ne-am făcut cruce, mi-am venit în sine şi m-am întrebat: De unde am luat acea putere ca să fiu atât de tare în convingerile mele?

Apoi Părintele Andrei mi-a arătat împrejurimile, aşa-numita Casă a lui Rafael după Arhanghelul Rafael. Era o casă pentru familii aflate în criză, administrate de frăția Ordinului. Ordinul mi-a amintit de obştile ortodoxe din sud-vestul Rusiei, care îşi avusesaeră propriile lor rînduieli, uniforme şi şcoli – una dintre şcolile lor devenind Academia Teologică din Kiev, prima şcoală teologică importantă din Rusia.

Mi-a arătat camera cu copii antrenați în activități, bucătăria, birourile, etc; şi apoi m-a dus la fondatoarea acestei case, D-na Ella Rigney, de nouăzeci de ani. Am avut cu ea o discuție plăcută, dar în mijlocul discuției m-a surprins cu o expresie care m-a zguduit până în adâncul ființei mele. Arătând prin fereastră o curte verde, ea a zis că se

rugau şi plănuiau să cumpere clădirea învecinată împreună cu această curte şi că a pregătit deja un nume pentru acest complex viitor: '*Satul* Casa Rafael'! Tocmai părăsisem Catedrala Bucuria Tuturor celor Necăjiţi şi în mai puţin de jumătate de oră, întocmai ca şi Scriptura pe care o citisem în chilia Optina a Părintelui Serafim – am fost dus efectiv în alt sat.

Părintele Andrei m-a dus apoi cu maşina la Mânăstirea Ordinului, unde i-am cunoscut pe fraţi şi surori la cină. După o vizită la capela lor, ei mi-au cerut să le spun câte ceva despre mine. Şi eu, simţindu-mă ca acasă, le-am dat întreaga imagine apostolică, pastorală a Părintelui Adrian, care a pecetluit iubirea noastră reciprocă pentru totdeauna."

CU încurajarea Părintelui Andrei, Părintele Gherman a stat de vorbă cu toate centrele Ordinului din toată ţara, oferind cursul Academiei Teologice Noul Valaam şi străduindu-se să facă cunoscut spiritul tradiţiei vii pe care o primise de la Episcopul Nectarie şi de la alţii. Cei care l-au însoţit pe Părintele Gherman în aceste excursii misionare au văzut în ele harul lui Dumnezeu: lucra ceva mistic. Îşi aminteşte: „Am simţit ca şi cum i-aşi fi cunoscut pe acei oameni de-o viaţă, ca şi cum ar fi fost întotdeauna prieteni dragi sau membri ai familiei mele." Prin toate acestea, el a simţit prezenţa Părintelui Serafim lângă el.

Ordinul s-a dovedit incredibil de receptiv la creştinismul ortodox, privindu-l ca pe adevăratul creştinism mistic pe care îl căutaseră pe bâjbâite, prin întuneric, atât de mult timp. Totuşi, cu un grup atât de mare, nu se putea aştepta ca acesta să se schimbe într-o obşte ortodoxă tradiţională peste noapte. Era nevoie de multă luptă şi căutare sufletească.

În timpul Sătămânii Luminate din 1984, unul dintre preoţii Ordinului, Părintele Baraba,[640] a făcut un pelerinaj la Mânăstirea Sf. Gherman. Era o zi friguroasă şi ceţoasă, când tocmai lăsase slujbele în biserică şi a venit să stea la mormântul Părintelui Serafim. Avea inima grea; s-a simţit tulburat şi în nesiguranţă, ca şi cum încerca să apuce ceva la care nu putea să ajungă. Frumuseţea şi profunzimea ortodoxiei îl copleşise şi îi satisfăcuse dorul inimii, dar se întreba acum, cum putea intra comunitatea lui pe deplin în Biserică. Fiind unul dintre conducătorii comunităţii, el a cunoscut acele lucruri care o afectau şi nu i-a luat mult timp să afle despre aspectul uman cât şi despre cel divin al Bisericii Ortodoxe. A constatat, de exemplu, că ortodoxia era într-o situaţie fără precedent în lumea contemporană: numai în America a fost împărţită în peste cincizeci de jurisdicţii politice, fiecare formulându-şi propriile revendicări, construindu-şi propriul său imperiu. El a văzut de ce se plângea odată Părintele Serafim printre creştinii ortodocşi şi a încercat să depăşească situaţia: ataşarea de aspectele superficiale datorită pierderii transmiterii directe, vii a creştinismului adevărat. Părintele Baraba se întreba, dacă Ordinul va îmbrăţişa ortodoxia, va cădea pradă unei asemenea superficialităţi, pierzându-şi în felul acesta râvna iniţială şi harul care i-a îndrumat atât de departe?

Întrucât membrii grupului Părintelui Baraba erau renegaţi şi făcuseră legământ pentru toată viaţa, sporise în rândul lor o unitate născută din luptă spirituală. Ei îşi închinaseră viaţa slujirii în numele lui Hristos, făcând „misiuni pe stradă" pentru a aduce lumina lui Hristos în împrejurimile cele mai periculoase, hrănind săracii şi deschizând adăposturi pentru familii cu situaţii foarte grele. Mulţi membri fuseseră trimişi în misiune în oraşe noi, cu mai puţin de douăzeci şi cinci de dolari în buzunare. Datorită faptului că Părintele Paul le formase conştiinţa apocaliptică, lucrarea lor era foarte urgentă. Ei vor începe şi sfârşi ziua cu rugăciune, venind la biserică ca să primească Împărtăşania în fiecare dimineaţă la ora 6:00.

[640] Numele său a fost schimbat.

Părintele Baraba ştia că Ordinul trebuia să schimbe multe lucruri pe măsură ce pătrundea mai profund în ortodoxie – şi această schimbare începuse deja – dar el se temea că o schimbare prea bruscă şi radicală va şterge tot ceea ce construiseră ani de zile. Care dintre conducătorii ortodocşi de astăzi va înțelege şi va aprecia orientarea Ordinului spre slujbă şi lucrare apostolică, când acestea au fost neglijate strigător la cer în direcțiile ortodoxe oficiale? Şi cine va înțelege conținutul său apocaliptic şi dorința de a se separa de lume într-un timp când lumescul inunda Bisericile Ortodoxe? Ordinul trebuia să se implice în organizarea exterioară a Bisericii pentru a primi plinătatea harului Bisericii prin succesiunea apostolică. Dar cum s-ar putea întâmpla aceasta fără ca Ordinul să susțină o poziție politică în care să nu aibă nici un interes? Dacă s-a permis să intre într-o „jurisdicție”, liderii jurisdicției, preocupați de ceea vor crede despre ei alte grupuri, ar putea încerca să determine Ordinul să se încadreze într-o formă standard. Dar după cum Părintele Baraba ştia bine, Ordinul său – ca şi Obştea Sf. Gherman – în mod evident nu era standard şi orice încercare de a-l face standard l-ar putea distruge sau să-l transforme doar într-o altă grupare de politică bisericească îngustă care îşi caută recunoaşterea.

Stând în fața mormântului Părintelui Serafim, având gânduri contradictorii despre aceste probleme, Părintele Baraba a cerut ajutorul Părintelui Serafim. El a simțit că Părintele Serafim îi îndreptase comunitatea atât de departe pe calea ortodoxiei şi acum îl întreba unde să plece de acolo. Rugăciunea lui, ieşind din *durerea inimii*, era concentrată şi intensă şi era urmată în mod neaşteptat de o pace minunată. În inimă îl auzea pe Părintele Serafim zicând: „Citeşte Fapte 10.” Nemaiauzind niciodată înainte un astfel de glas, a crezut că îşi imaginase. Dar glasul reveni, de data aceasta mai clar: „Citeşte Fapte 10.”

Atunci Părintele Baraba nu şi-a amintit precis conținutul capitolului Faptele Apostolilor. Când l-a citit mai târziu, înțelesul cuvintelor devenise clar. Capitolul al zecelea al Faptelor Apostolilor prezintă venirea la credință a lui Corneliu, sutaşul. Corneliu este descris la început ca un *om cucernic şi temător de Dumnezeu cu toată casa lui şi care făcea multe milostenii poporului şi se ruga lui Dumnezeu.* Întrucât el era roman păgân, neavând o legătură directă cu Biserica, obiceiurile sale exterioare erau în dezacord cu cele ale creştinilor, care pe vremea aceea respecta toate regulile exterioare ale alimentației evreieşti. Dumnezeu, dorind mântuirea lui, i-a îngăduit o vedenie în care un înger i-a spus, *Rugăciunile tale şi milosteniile tale s-au suit, spre pomenire, înaintea lui Dumnezeu.* Apoi Apostolul Petru, căruia i se vorbise de asemenea într-o vedenie, a venit la Corneliu şi prietenii săi zicând, *Voi ştiți că nu se cuvine unui bărbat iudeu să se unească sau să să se apropie de cel de un alt neam, dar mie Dumnezeu mi-a arătat să nu numesc pe nici un om spurcat sau necurat… Cu adevărat înțeleg că Dumnezeu nu este părtinitor. Ci în orice neam, cel ce se teme de El şi face dreptate este primit de El.*

Auzind şi crezând tot ceea ce a mărturisit Sf. Petru despre Hristos, Corneliu a primit Duhul Sfânt. Diferențele formale dintre el şi iudeii creştini nu priveau mântuirea sufletului lui nici mărturisirea credinței creştine de către el. Referindu-se la Corneliu şi prietenii săi, Sf. Petru a zis, *Poate, oare, cineva să oprească apa, ca să nu fie botezați aceştia care au primit Duhul Sfânt ca şi noi?* La aceasta, Petru le-a poruncit să se boteze.

Citind această istorioară, Părintele Baraba a înțeles că descrierea lui Corneliu putea fi aplicată direct la Ordinul său. Ca şi Corneliu, Ordinul fusese admis de Dumnezeu pentru rugăciunile şi milosteniile sale sincere şi fusese astfel îndrumat către Biserica Ortodoxă a lui Hristos, cea adevărată, către împlinirea a tot ceea ce Dumnezeu venise să dea pe pământ. Trăsăturile caracteristice care l-au făcut diferit de viața Bisericii Ortodoxe standard din America modernă nu ar trebui să-l mai împiedice să vină la ortodoxie, mai mult decât deosebirile lui Corneliu trebuie să-l fi oprit pe acesta să devină creştin.

Astfel, la întrebarea Părintelui Baraba, s-a răspuns cu trei cuvinte ale Părintelui Serafim, care din lumea cealaltă, continua să poarte de grijă comunităţii Părintelui Baraba. Patru ani mai târziu, după o pregătire serioasă şi vastă, întregul Ordin a fost botezat în ceea ce Părintele Serafim numise „ograda mântuitoare" a Bisericii Ortodoxe. *Poate, oare, cineva să oprească apa, ca să nu fie botezaţi aceştia?* Părintele Gherman, slujind acum ca preot sub un episcop care fusese frate la Old Valaam,[641] a trebuit el însuşi să boteze peste şase sute cincizci de suflete. Astăzi Ordinul, care se numeşte acum Obştea Hristos Mântuitorul, a găsit rezolvări noi, creatoare pentru râvna apostolică de la început, propovăduind Evanghelia lui Iisus Hristos într-un context ortodox. În spiritul apocaliptic al Arhiepiscopului Ioan, activitatea misionară a membrilor lui şi-a asumat un caracter mai independent, cu luptători individuali care-şi asumau responsabilitatea pentru propriile lor acţiuni, fără să aibă încredere în „organizarea ecleziastică" a Ordinului. Centre misionare ortodoxe independente şi librării au fost deschise în toată America, Canada şi peste ocean. Mulţi membri ai Ordinului şi-au luat crucea vieţii monahale în obştea Sf. Gherman şi în alte locuri.

Părintele Andrei Rossi, cel care a descoperit ortdoxia pentru Ordin, atribuie minunea convertirii acestuia rugăciunilor Părintelui Serafim. „Este credinţa mea", zice el, „că sus în ceruri, Părintele Serafim ne-a văzut luptându-ne şi căutând. Puteam părea ciudaţi în exterior, dar el ne-a văzut dincolo de asta, că în adâncul nostru noi nu eram chiar aşa de răi. Şi el a venit să ne ajute la nevoie."

ACESTA este cel mai evident exemplu de felul în care Părintele Serafim, prin mijlocirile sale, tot pregăteşte Biserica apocaliptică a luptătorilor ortodocşi independenţi, cu frică de Dumnezeu. Dar dacă lucrarea lui în domeniu a ajuns cu mult mai eficientă din cer, cine poate spune cât de mult a lucrat el după moarte în alte locuri, mai ales în Rusia?

1988, anul botezului Ordinului în Biserică, a fost a mia aniversare a botezului rus şi anul noilor trepte de libertate şi activitate pentru Biserica Rusă în suferinţă. Astăzi, Ordinul a trimis o misiune către Rusia, aducând cu ea experienţa obştii creştine care o dusese către ortodoxie. „Aceasta este vremea cea mai bună pentru ortodoxie", zice Părintele Gherman. „Obştea noastră nu a trecut niciodată printr-o experienţă atât de roditoare." El a primit un număr copleşitor de scrisori sfâşietoare de la credincioşi din Rusia care păstrează ca pe o comoară lucrarea lui şi a Părintelui Serafim de-a lungul tuturor acelor ani de suferinţă. Mai întâi, Părintele Serafim i-a dat Ordinul şi acum îi dă Rusia sfântă ca „un alt sat".

Fără nici o îndoială că Părintele Serafim se veseleşte acum în ceruri de noua libertate a Rusiei, rugându-se ca, potrivit prezicerii Bătrânului Anatolie de la Optina, „aşchiile şi fragmentele" să se adune la un loc, ca frumuseţea duhovnicească a sfintei Rusii să se arate încă o dată lumii, rostind ultimul mare cuvânt al pocăinţei lumii întregi în pregătirea pentru venirea Domnului. Chiar în timpul vieţii, Părintele Serafim a avut o pregustare a acestei bucurii, în visul său despre Arhiepiscopul Averkie pe care l-am menţionat anterior.[642] Părintele Gherman îşi aminteşte:

„Părintele Serafim a venit la biserică pentru slujba de dimineaţă şi mi-a spus despre un vis minunat pe care îl avusese cu o noapte înainte. Îl văzuse pe iubitul său Arhiepiscopul Averkie stând pe treptele cu iarbă verde care duceau în sus. Erau mulţimi mari de oameni ca la o adunare câmpenească şi Părintele Serafim era cu ei. Arhiepiscopul Averkie era strălucitor. Toate veşmintele îi erau de un alb strălucitor, ca la fiecare, inclusiv un diacon din apropiere şi Părintele Serafim, care stătea puţin mai jos dar chiar în faţa Arhiepiscopului Averkie. Avea loc un fel de sărbătoare solemnă.

---

[641] Episcopul Marcu de Ladoga, care a trăit mulţi ani în San Francisco şi a murit în 1989.

[642] Vezi sfârşitul cap. 81..

Probabil că diaconul avea să vestească Prokimenul, dar cuvintele nu i-au ieşit din gură şi a şovăit încercând să-şi amintească. Totuşi, Părintele Serafim ştia versurile şi s-a uitat la Arhiepiscopul Averkie – vrând să spună că adevărul se afla în cuvintele lui. Atunci Arhiepiscopul a propus să spună el Prokimenul cu glas tare, în locul diaconului.

„‘*Să învie Dumnezeu*’, a intonat Părintele Serafim cu glas tare, ‘*şi să se risipească vrăjmaşii Lui! Să învie Rusia! Aliluia*!’[643] De îndată ce a zis asta, a fost urmat de corul uriaş de peste tot; răsuna, rostogolindu-se hăt departe ca valul de mare. În acest moment, Arhiepiscopul Averkie a zâmbit cu o mulţumire adâncă. Începu să urce încet cădind. În timp ce corurile minunate de o mie de glasuri continuau să cânte, Părintele Serafim ştia că această ocazie măreaţă, solemnă, de neauzit, era sărbătorirea Reînvierii Rusiei."[644]

EPILOG
Reţeaua catacombelor

Căci cuvântul lui Dumnezeu e viu şi lucrător şi mai ascuţit decât orice sabie cu două tăişuri, şi pătrunde până la despărţitura sufletului şi duhului, dintre încheieturi şi măduvă, şi destoinic este să judece simţirile şi cugetările inimii.

- Evrei 4, 12

UN adevărat glas profetic este acela care frânge duhul omului în pocăinţă. El înlătură tot sprijinul din afară pe care îl ceruse şi îi aminteşte că nici unul dintre acestea nu vor fi de folos la Judecata Universală, când tainele inimii lui vor fi date la iveală. Îi aminteşte că trebuie să poarte tot timpul războiul nevăzut pe calea mântuirii, luptând împotriva patimilor proprii şi împotriva „duhurilor văzduhului" care, la ceasul morţii sale, vor căuta să-i apuce sufletul. Îi spune direct că singura cale către rai este prin Golgota şi Crucea sângeroasă, înlăcrimată.

Ca şi Stăpânul Hristos, un asemenea glas profetic arată mare milă faţă de păcătosul care se luptă, se pocăieşte, dar nici o milă faţă de ipocritul lenevos, fariseu. Este un glas care va fi auzit numai de cei *care ştiu că pier*, adică, care simt greutatea păcătoşeniei lor. Nu va fi auzit de cei care simt că ei săvârşesc fapte bune, care se simt în siguranţă cu sprijinurile lor din afară.

Părintele Serafim i-a întrebat odată pe credincioşii săi: „Suntem mulţumiţi să avem biserici şi cântări frumoase? Poate că ne lăudăm că ţinem posturile şi calendarul bisericesc, că avem ‘icoane bune’ şi ‘cântare de congregaţie’, pe care o dăm săracilor şi poate că dăm a zecea parte Bisericii? Ne bucurăm de învăţăturile patristice înălţătoare şi de discuţiile teologice fără să avem în inimile noastre simplitatea lui Hristos şi milostivire adevărată pentru cei în suferinţă? – atunci a noastră este o ‘duhovnicie cu lenevire’, şi nu vom avea roade duhovniceşti care să fie arătate de către cei fără toate aceste ‘îndulciri ale vieţii’, care sufăr profund şi luptă pentru Hristos."[645]

---

[643] Psalm 67, 1 cântat în timpul Sfintelor Paşti, Învierea Domnului. Cuvintele „Să învie Rusia!" au fost adăugate pentru sărbătorirea cerească a învierii Rusiei.

[644] Părintele Damascene Christensen, „*Un om în faţa apostaziei*", *Cuvântul ortodox* , nr. 130 (1986), paginile 253 – 254 .

[645] „Pelerinajul de vară Sf. Gherman, 1979", *Cuvântul ortodox* , nr. 91 (1980), p. 63.

VORBIND la începutul acestei cărți despre marele impact pe care l-a avut Părintele Serafim asupra ortodoxiei contemporane, n-ar trebui să închei fără a arăta că acest impact a fost aproape exclusiv asupra a ceea ce s-a descris ca ortodoxia *suferindă*. Asupra celeilalte „ortodoxii" – felul exact, „de succes", îndulcit, sau „corect" – Părintele Serafim pare să nu fi avut nici un fel de efect. În ceea ce priveşte reprezentanții ei, Părintele Serafim este undeva în afară, pe când ei se află în centrul acțiunii reale, oficiale. Dacă au citit toate operele lui, aceştia consideră glasul lui profetic „excesiv" de straniu şi cunosc intuitiv că el nu este de-al lor.

Un ierarh de renume internațional a făcut de curînd o călătorie diplomatică în Rusia şi când a fost întrebat de către un grup de credincioşi ce crede despre scierile Părintelui Serafim, a răspuns: „Foarte negativ". Mai târziu a fost surprins să afle că acest răspuns fusese unul diplomatic major, micşorând mult respectul pentru el în ochii poporului rus. Întrucât cel ce ne-a spus această istorioară a relatat: „Ei toți îl iubesc pe Părintele Serafim."

Între timp, un alt ierarh, Arhiepiscopul Vasian, voia să vadă că stăpânesc în Rusia „creştinismul său fără Cruce" şi „dogma" lui fragilă. Acum că el este mai marele întregii Biserici Ruse de peste hotare, a putut să producă tulburare acolo; dar atâta timp cât el decide numai în baza judecății fariseului asupra celor a căror suferință *nu a împărtăşit-o niciodată*, el poate să-i atragă doar pe aceia care vor să fie „corecți"; chipul ortodoxiei lui nu poate ajunge la inima oamenilor niciodată.

Acei credincioşi care au îndurat crucificarea sub comunism se simt foarte apropiați de Iisus Hristos pentru că El este legat de suferința pe care ei o cunosc atât de bine. De aceea ei îl iubesc şi pe Părintele Serafim: pentru că el le propovăduieşte adevăratul creştinism al Crucii. Respins de lume, Părintele Serafim a devenit unul dintre păstorii cei mai de frunte ai unei mişcări organizate, fundamentale, la care se referea odată ca „rețeaua catacombelor".

Fără recepții, conferințe şi banchete în hoteluri imaginare, cei care se lipesc de ortodoxia suferinței în zilele noastre, se unesc deja în invidualitatea sufletului. Se cunosc unul cu altul când se întâlnesc şi ei cunosc glasul profetic al Adevărului atunci când îl aud. Oile îşi cunosc păstorul. În Părintele Serafim ei au recunoscut un duh asemănător, un om care, ca şi ei, a suferit pentru Adevăr.

Unitatea lor trece dincolo de hotarele „jurisdicțiilor" făcute de om. După cum a afirmat Părintele Serafim, în „viitoarea rețea a catacombelor luptătorilor pentru ortodoxia adevărată, problema 'jurisdicțională' se va depărta în fundal."

VEDEM „rețeaua catacombelor" extinzându-se şi dincolo de cei care cuprind deja Biserica Ortodoxă. Asta s-a prevăzut în anii '50, de către mentorul literar de început al Părintelui Serafim, Arhimandritul Constantin, care, în eseul său, „Înaintea feței lui Antihrist", spunea cum cei care vor rămâne credincioşi lui Hristos, indiferent cărei biserici aparțin acum, vor fi în mod firesc adunați împreună la sfârşitul timpului. Formată pentru a se apăra împotriva „degenerării epidemice în direcția lui Antihrist a tuturor 'denominațiunilor' biserriceşti, chiar a ortodoxiei", această catacombă care adună credincioşi adevărați va fi antiteza falsului ecumenism de astăzi şi în final, aceşti credincioşi se vor uni în adevărata Biserică, în ortodoxia veritabilă a suferinței. Aşa cum arăta Părintele Constantin:

> Împărtăşirea cu Hristos într-o putere nouă şi mereu sporită, este capabilă de a se naşte din nou, în orice țară! Şi se formează astfel un fenomen de masă, caracteristic sfârşitului lumii, care va fi respins de cea mai hotărâtă opoziție din partea lui Antihrist – o opoziție atât de distrugătoare, că, aşa

> cum ne-a spus Domnul, El va fi pregătit să-Şi grăbească venirea pentru a opri această distrugere.
>
> Acest fenomen, care se va defini în mod hotărâtor în timpul lui Antihrist, se va observa totuşi în timpurile noastre în atracţia firească, reciprocă a unuia faţă de altul, a celor care vor să rămână cu Hristos. Apare astfel o anumită analogie contrastantă faţă de ecumenismul lui Antihrist – în înrudirea spirituală a tuturor manifestărilor credinţei faţă de Hristos, oriunde s-ar găsi, chiar şi într-o heterodoxie departe de Adevărul întreg. Poate fi colosul catolicismului sau vreo bucăţică a unui trup ecleziastic de la periferia cea mai îndepărtată a heterodoxiei, dacă apare o reacţie împotriva ecumenismului lui Antihrist în apărarea unei părţi minime a adevăratului Hristos care rămâne în acel trup ecleziastic, în acest caz aceasta nu poate decât să stârnească simpatie din partea tuturor „credincioşilor", indiferent de gradul în care ei sunt „ortodocşi". …
>
> Toţi cei, fiecare în propria sa denominaţiune, care rămân cu Hristos cu curaj, se separă astfel de propriile lor denominaţiuni, care, ca un tot, se alătură lui Antihrist. Şi atragerea lor reciprocă nu va duce la o pregătire generală pentru a se ridica la plinătatea ortodoxiei? Şi în aceasta, nu pare să se realizeze tocmai ceea ce spunea Hristos că se va ridica o turmă, unită în jurul unui Păstor?…
>
> Pentru a defini mai precis punctul de vedere ortodox în acest proces de lepădare crescândă, se poate spune că, din punctul de vedere al ortodoxiei, totul îi aparţine, numai dacă manifestă întregul credinţei faţă de acea parte mică a creştinsimului adevărat pe care o primesc în denominaţiunea lor. Dar, din partea ortodoxiei, mai mult ca oricând înainte, un efort misionar trebuie îndreptat către aceşti heterodocşi în numele formării, înaintea feţei lui Antihrist, a unei turme care urmează un Păstor.[646]

ŞI ce se află dincolo de creştinătate, în lumea liberă? Dacă Bisericile creştine trec într-adevăr printr-o „degenerare epidemică înspre Antihrist", cu atât mai mult sunt aşa cei din afara creştinismului! Tot progresul şi teoriile noastre moderne de „a fi puternic prin sine" nu pot opri ceea ce este evident tuturor, în afară de observatorul cel mai predispus: *degradarea psihologică* a oamenilor creşte rapid izolându-i de tovarăşii lor.

La sfârşitul sec. al XIX-lea, Sf. Nil din Muntele Athos a profeţit cu o precizie uimitoare cum va fi lumea peste un secol, adică, în timpurile noastre:

> Oamenii de atunci vor fi de nerecunoscut. Când se va apropia timpul sosirii lui Antihrist, raţiunea oamenilor va fi întunecată din cauza păcatelor trupeşti; criminalitatea şi nelegiuirea vor spori tot mai mult. Lumea va ajunge de nerecunoscut; se va schimba înfăţişarea oamenilor şi va fi imposibil să deosebeşti bărbaţii de femei din cauza neruşinării din modă şi a stilurilor de păr. Aceşti oameni vor deveni grosolani, sălbatici şi cruzi cu animalele din cauza ispitelor lui Antihrist. Nu va exista nici un fel de respect faţă de părinţi şi bătrâni, iubirea va dispărea …. Atunci, tradiţia şi obiceiurile creştine se vor schimba. Modestia şi castitatea vor dispărea; în schimb, vor domni printre oameni păcatul

[646] Arhimandritul Constantin de Jordanville, „*Înaintea feţei lui Antihrist*", *Cuvântul ortodox* , nr. 121 (1985), paginile 98 – 99.

> trupesc şi desfrâul. Înşelătoria şi avariția vor atinge cote de necrezut …. Păcatul trupesc, adulterul, homosexualitatea, şiretlicurile, furturile şi crima vor domina societatea …. Biserica lui Dumnezeu va fi lipsită de păstori cu frica de Dumnezeu.”[647]

În conferința despre Apocalipsa pe care a ținut-o în 1981, Părintele Serafim a identificat aceasta ca spiritul de *nelegiuire*:

> Dacă ne uităm în jur la civilizația secolului nostru XX, nelegiuirea sau anarhia este poate caracteristica principală care îl identifică ….
>
> În domeniul educației morale, este de notat, în special în ultimii douăzeci de ani, cât de nelegiuită a devenit norma, cum oameni din poziții înalte şi clerul din denominațiuni liberale vor să justifice tot felul de lucruri care înainte erau considerate imorale….
>
> În cuvântarea sa de la Harvard, Alexandr Soljenițân a menționat clar ce s-a întâmplat în New York cu trei ani în urmă când s-a întrerupt curentul electric. El a spus: „Centrul culturii voastre este lăsat fără curent electric doar câteva ore, şi deodată mulțimi de cetățeni americani încep să jefuiască şi să producă pagubă. Filmul cu suprafața netedă trebuie să fie foarte subțire. Sistemul vostru social este destul de instabil şi nesănătos. „Desigur, acesta este unul dintre acele evenimente care arată ce este dedesubt, întrucât comportarea obişnuită continuă adesea până când nu se întâmplă ceva extraordinar. Acum patruzeci de ani s-au stins luminile în New York şi nu s-a întâmplat nimic: oamenii s-au ajutat unul pe altul s-o scoată la capăt, au aprins lumânări şi aşa mai departe. Acum, în schimb, ei merg şi sparg geamurile, jefuiesc, îşi iau tot ce pot, ucid oameni şi pleacă cu ceea ce cred că pot. S-a schimbat ceva în acest timp scurt.[648]
>
> Toate astea sunt un semn pentru ceea ce Sf. Pavel numea *taina fărădelegii* (II Tes. 2, 7). Este numită taină pentru că o taină este ceva ce nu se dezvăluie deplin în această lume, care vine dintr-o altă lume. Taina dreptății este întreaga istorie a felului în care Dumnezeu S-a pogorât din cer şi S-a întrupat pentru mântuirea noastră; şi taina fărădelegii este opusul – este o taină care vine din iad, izbucneşte în această lume şi o schimbă. De aceea, aceasta este taina fărădelegii care pregăteşte lumea pentru venirea „omului fărădelegii”.

PÂNĂ la mijlocul secolului nostru, filosoful René Guénon vedea deja cum se contura acest fenomen universal. El l-a recunoscut ca rezultatul final al cursului istoriei şi țintă a lui satan, descriind aceasta foarte pe scurt ca „*lucrarea dezordinii şi descompunerii*”.

În mijlocul acestei situații, „triumfiul nihilismului” din sec. XX, este firesc ca oamenii să dorească să se întoarcă la înțelepciunea tradițională. Dar chiar şi aici ei pot fi prinşi în cursă, dacă se întorc la „pseudo-tradiționalismul” asupra căruia avertizase Guénon: acele căi religioase periculoase care confundă psihicul cu duhovnicescul adevărat. Dacă oamenii scapă şi din această capcană prin harul lui Dumnezeu, ei pot fi călăuziți, cum a fost Părintele Andrei al Sfântului Ordin al MANS, către

---

[647] Arhimandritul Pantelimon de Jordanville, comp. , *O rază de lumină*, (Jordanville, New York: Holy Trinity Monastery, 1991).

[648] Vălmăşeala care a apărut în Los Angeles şi în alte părți ale țării în 1992 oferă o confirmare şi mai uimitoare pentru aceasta.

tradiționalismul mai autentic al lui René Guénon. Aici va găsi o critică profundă a modernismului, un mijloc de a recunoaşte multe dintre înşelăciunile vremurilor de pe urmă. Dar unde vor pleca de acolo? Guénon avea doar intenția să reprezinte o poziție metafizică aevărată, nimic mai mult; el nici măcar nu a pretins să reprezinte o „religie" căreia să-i închine viața întreagă a cuiva.

Unii oameni cred că au găsit desăvârşirea lui Guénon în Frithjof Schuon, care (cu toată cearta finală cu Guénon) pare să fi umplut toate „golurile" lăsate de Guénon şi a creat ca efect o nouă religie, un nou sistem de credință al cărei logici pare impenetrabilă.

Cât timp a căutat răspunsuri pentru Ordinul său, Părintele Andrei a făcut câteva încercări să-l întâlnească personal pe Schuon, dar toate s-au sfârşit cu refuzul de a-l vedea. Mai târziu a văzut în aceasta providența lui Dumnezeu. Pătrunzând în plinătatea creştinismului în ortodoxie, a observat că „toate religiile lumii se potrivesc unității transcedentale a tezelor religioase ale lui Schuon, cu excepția uneia: *creştinismul*. Numai la creştinism nu se poate aplica. Trebuie să scoți ceva din creştinism, să-i denaturezi anumite aspecte (ex. Sfânta Treime) pentru a susține această teză.

După cum spunea Părintele Serafim, asta este pentru că creştinismul ortodox „nu este o 'tradiție' ca oricare alta, un 'transmițător' al învățăturii duhovniceşti din trecut; Adevărul lui Dumnezeu este aici şi acum – acesta ne dă legătura imediată cu Dumnezeu aşa cum nu poate să o facă nici o altă tradiție. Sunt multe adevăruri în alte tradiții, cele transmise dintr-un trecut când oamenii erau mai aproape de Dumnezeu şi cele descoperite de către oamenii înzestrați cu mare capacitate a minții; dar Adevărul întreg se află numai în creştinism, revelația lui Dumnezeu despre El către omenire."

Părintele Andrei a găsit în Părintele Serafim adevărata „desăvârşire a lui Guénon": cel care începuse cu o critică a modernismului lui Guénon şi apoi mersese mai departe să dobândească *plinătatea* Adevărului. Un membru al Ordinului Părintelui Andrei aprecia: „se părea că imboldul Părintelui Serafim provenea de la Guénon, dar fiind eshatologie creştină, aceasta este mult mai precisă şi completă."

Guénon a recunoscut că „numai în creştinism … se găseşte tot ce a dăinuit din duhul tradițional în occidentul de astăzi."[649] Din nefericire, se pare că el a cunoscut foarte puțin din creştinismul *răsăritean*. Bazându-se pe ceea ce ştia despre protestantimsul şi catolicismul contemporan, el a scris în 1942 că a pus foarte mult la îndoială „existența în occident a cel puțin un loc de adunare unde duhul tradițional a fost păstrat intact."[650]

Astăzi, cu o jumătate de secol mai târziu, un căutător ca Guénon are mult mai mare acces la izvoarele creştinismului răsăritean care fuseseră odinioară „esoterice". Pentru o asemenea persoană, Părintele Serafim Rose, împreună cu toate celelalte „legături vii" pe care le-am menționat în această carte, ar putea sluji ca „locul de adunare" pe care îl căutase Guénon. Un loc de adunare pentru „rețeaua catacombelor" înaintea feței „omului fărădelegii", Antihrist.

ÎN lumea contemporană, în creştinismul contemporan şi chiar în ortodoxia contemporană, satan se apropie acum de scopul „dezordine şi descompunere", secerând toate sufletele pe care le poate secera înainte de înfrângerea lui finală şi inevitabilă. În mijlocul acestei descompuneri, se ridică un strigăt alarmant pentru o unitate a lumii superficiale şi efemere. În cercurile masonice s-a numit de mult timp „Noua Ordine Mondială"; după cum am văzut, Părintele Serafim a numit-o „Împărăția omului" sau „Împărăția sinelui". Da, *va* fi unitate în această imitare pământească a Împărăției lui Dumnezeu; dar în ce va consta această unitate? Dostoievski a explicat aşa: „Atunci când

649 René Guénon, *Criza lumii moderne*, p. 21.
650 Ibid., paginile 112 – 113 .

într-o naţiune ideea morală sau religioasă se uzează, vine întotdeauna îndemnul alarmant, laş, de a uni pentru singurul scop de a 'salva pielea': atunci nu există nici un alt scop de unitate civică."[651]

Deja începe să se aleagă grâul de pleavă, oile de capre. Linia de separare se concentrează asupra unei întrbări: ce vrea omul mai mult, salvarea pielii sau mântuirea sufletului; Împărăția lui Dumnezeu sau Împărăția sinelui; cealaltă viață, veşnică sau cea prezentă, vremelnică?

Întrucât această separare se realizează mistic în inimile tuturor oamenilor din zilele acestea de pe urmă, cuvintele lui Serafim Rose nu uimesc cu o baghetă înşelătoare a păcii lumeşti, ci cu o sabie râvnitoare. Este sabia Adevărului, a Domnului nostru Iisus Hristos Care a spus, *Eu sunt Calea, Adevărul şi Viața.*

Poate într-adevăr Părintele Serafim să fie un „loc de adunare" pentru ultima recoltă de suflete ale lui Hristos, întrucât se adună împreună în grânarul „rețelei din catacombe". Celor care vin la această smerită adunare le putem repeta doar cuvintele unui alt glas profetic, acela al noului martir, Părintele Serghei Merchiev, adresate turmei sale în suferință, în Rusia. El zice: „Inima voastră nu v-a adus acolo unde se răspândea strălucirea sfintelor slujbe mărețe, unde se auzeau cântări complexe, de unde se rosteau predici pline de duh. Fiecare dintre voi a venit într-o biserică săracă şi foarte mică şi fiecare la timpul său a înțeles adevărul căii vechilor sfinți părinți .... Cu ce tăgăduire-de-sine ai părăsit anii tinereții tale, anii tăi de putere şi râvnă şi anii tăi de bătrânețe liniştită, pentru zidirea templelor tale în această familie a noastră care se căieşte ....

Mirele şi-a condus pe alte căi Mireasa Sa, Biserica. Împărtăşindu-se El Însuşi din cupa morții, El Îi oferă ei acum suferințele regeneratoare ale Crucii."[652]

Prin moartea Sa mântuitoare pe Golgota, Iisus ne oferă singura „ieşire", singura răscumpărare adevărată din „dezordinea şi descompunerea" vremurilor noastre. „Vino", a spus El, „ia-ți crucea şi urmează Mie."[653] Trebuie să mergem pe calea pe care a mers El, calea „ortodoxiei în suferință", dacă vrem să ajungem în Împărăția Lui *nu din această lume*. Să ne facem curaj datorită faptului că cineva din mijlocul nostru, un fruct al Americii moderne, a mers pe acea cale înaintea noastră.

Părinte Serafim, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi!

---

[651] Fiodor Dostoievski, *Jurnalul unui scriitor*, paginile 1000 – 1001 .

[652] „*O scrisoare pastorală recentă a preotului – martir Serghei Mechiev, Cuvântul ortodox* , nr. 132 (1987), paginile 38,22.

[653] Marcu 10, 21

BIBLIOGRAFIE

CARȚI PUBLICATE SCRISE DE PĂRINTELE SERAFIM

Orthodoxy and the Religion of the Future [Ortodoxia şi religia viitorului], Platina, California: St. Herman of Alaska Brotherhood (de aici înainte citată ca SHB),1975; ediție revizuită, SHB, 1979.

Pravoslavie i Religia Budushchago [Ortodoxia şi religia viitorului], Moscova, 1991.

Pravoslavie i Religia Budushchago [Ortodoxia şi religia viitorului], Alma – Ata, 1991.

The Soul after Death [Sufletul după moarte], SHB, 1980.

Dusha Posle Smerti [Sufletul după moarte]. Moscova: Macaw & Co., 1991.

Svatoe Pravoslavie XX vek [Sfânta ortodoxie: Secolul XX]. Donskoi Monastery, 1992. Conține o scurtă biografie a Părintele Serafim, „The Orthodox World View" [Prezentarea lumii ortodoxe], „The Holy Fathers: Sure Guide to True Christianity" [Sfinții Părinți: Îndrumare sigură pentru creştinismul adevărat], „The Future of Russia and the End of the World" [Viitorul Rusiei şi sfârşitul lumii], şi „Orthodoxy and the Religion of the Future" [Ortodoxia şi religia viitorului].

Heavenly Realm: Lay Sermons of Fr. Seraphim Rose [Împărăția cerurilor: Predici laice ale Părintelui Serafim Rose]. SHB, 1984.

God's Revelation to the Human Heart [Revelația lui Dumnezeu în imina omului]. SHB, 1987.

The Place of the Blessed Augustine in the Orthodox Church [Locul Fericitului Augustin în Biserica Ortodoxă]. SHB, 1983.

Weeping Icons of the Mother of God [Icoane care plâng ale Maicii Domnului]. SHB, 1996. Reeditarea unui articol din *The Orthodox Word* [Cuvântul ortodox].

Father Gerasim: Guardian of St. Herman of Alaska [Părintele Gherasim: Ocrotitorul Sfântului Gherman din Alaska]. SHB, 1983. Reeditarea unui atricol din *The Orthodox Word* [*Cuvântul ortodox*].

The Holy Fathers: Sure Guide to True Christianity [Sfinții Părinți: Îndrumare sigură pentru creştinismul adevărat]. Mărturii ortodoxe din apus, 1983. Reeditarea unui articol din *The Orthodox Word* [Cuvântul ortodox].

Moje widzenie swiata [Prezentarea lumii ortodoxe], tradus în lb. poloneză de Jaroslaw Charkiewicz. Bialystok, Polonia: Comuniunea tineretului ortodox din Polonia, 1993.

CĂRȚI NEPUBLICATE SCRISE DE PĂRINTELE SERAFIM

Nihilism: The Root of the Revolution of the Modern Age, and Other Early Writings of Fr. Seraphim Rose [Nihilismul: Rădăcina revoluției epocii moderne, şi alte scrieri timpurii ale Părintelui Serafim]. Include capitolul Părintelui Serafim despre nihilism din *The Kingdom of Man and the Kingdom of God* [Împărăția omului şi Împărăția lui Dumnezeu], eseul său „The Philosophy of the Absurd" [Filosofia

absurdului], jurnalul filosofic dintre anii 1960-1962, scrisoarea lui către Thomas Merton, şi alte materiale.

The Orthodox Patristic Understanding of Genesis [Interpretarea ortodoxă patristică a Facerii]. Include comentariul Părintelui Serafim despre Facerea şi scrisoarea lui către Dr. Alexander Kalomiros despre combaterea patristică a evoluţiei.

The Orthodox World View: A Survival Course for the Last Christians [Prezentarea lumii ortodoxe: modul de vieţuire al ultimilor creştini]. Cuvântarea pe care a ţinut-o la Mânăstirea Sf. Gherman în 1975.

Modern Links with the Holy Fathers [Legăturile moderne cu sfinţii părinţi]. Include scrierile sale despre Arhiepiscopul Averkie de Jordanville, Părintele Mihail Pomazanski, Arhimandritul Constantin Zaitsev, Părintele Nicolae Deputatov, I. M. Andreev şi Arhiepiscopul Andrei (Părintele Adrian) din New Diveyevo, împreună cu biografia Părintelui Gherman scrisă de Ivan şi Helen Kontzevici.

The Holy Fathers of Orthodox Spirituality [Sfinţii părinţi ai spiritualităţii ortodoxe]. Include articolele „The Holy Fathers: Inspiration and Sure Guide to True Christianity" [Sfinţii părinţi: insuflare şi îndrumare sigură pentru creştinismul adevărat], „How to Read the Holy Fathers" [Cum se citesc sfinţii părinţi] şi „How not to Read the Holy Fathers" [Cum nu se citesc sfinţii părinţi].

Aesthetic Theology: The Typicon of the Orthodox Church's Divine Services [Teologia estetică: tipiconul sfintelor slujbe ale Bisericii Ortodoxe]. O serie de articole pe care le-a scris pentru a-i însufleţi pe creştinii ortodocşi să facă ciclul zilnic de slujbe bisericeşti. Include îndrumări practice şi notaţia muzicală.

Feasts and Holy Icons [Praznicele şi sfintele icoane]. Include articolele sale despre Icoanele care plâng ale Maicii Domnului.

Lectures of Fr. Seraphim Rose [Conferinţe ale Părintelui Serafim Rose], „Raising the Mind, Warming the Heart" [Înălţarea minţii, încălzirea inimii], „God's Revelation to the Human Heart" [Revelaţia lui Dumnezeu în imina omului], „The Search of Orthodoxy Today" [Cercetarea ortodoxiei în zilele noastre], „Orthodoxy in the USA" [Ortodoxia în SUA], „The Orthodox World View" [Prezentarea lumii ortodoxe], „In Steps with Saints Patrick and Gregory of Tours" [Mergând pe urmele Sfinţilor Patric şi Grigore de Tours], „The Future of Russia and the End of the World" [Viitorul Rusiei şi sfârşitul lumii], „The Orthodox Revival in Russia" [Renaşterea ortodoxiei în Rusia], „Signs of the Coming of the End of the World" [Semnele venirii sfârşitului în lume], şi alte conferinţe.

CARŢI PUBLICATE TRADUSE, INTERPRETATE, ŞI/SAU PREZENTATE DE PĂRINTELE SERAFIM

Andrew of New Diveyevo, Arhiepiscop. *The Restoration of the Orthodox Way of Life* [Restaurarea căii de viaţă ortodoxă]. SHB, 1976. Include o introducere a Părintelui Serafim despre Arhiepiscopul Andrei şi viaţa comunităţii ortodoxe.

Adreev, I. M. *Russia's Catacomb Saints* [Sfinţii din catacombele Rusiei]. Include viaţa lui I. M. Andreev, şi mai mult material de Părintele Serafim.

Averkie, Arhiepiscop. *The Apocalypse of St. John: An Orthodox Commentary* [Apocalipsa Sfântului Ioan: Comentariu ortodox]. SHB, 1985. Include articole de Părintele Serafim despre viaţa Arhiepiscopului Averkie şi interpretarea cărţii Apocalipsa.

Varsanufie şi Ioan, Sfinţi. *Guidance toward Spiritual Life* [Indrumare pentru viaţa duhovnicească]. SHB, 1990.

Gregory de Tours, Sf. *Vita Patrum*. SHB, 1988. Include peste 100 de pagini de material introductiv de Părintele Serafim despre creştinism şi monahism în Galia (Franța) secolelor V şi VI .

John Maximovici, Arhiepiscop. *The Orthodox Veneration of the Mother of God* [Supravenerarea ortodoxă a Maicii Domnului]. SHB, 1978. Include o introducere de Părintele Serafim despre teologia Arhiepiscopului Ioan.

Kontzevici, I. M. *The Northern Thebaid* [Tebaida nordului]. SHB, 1975. Prefață şi epilog de Părintele Serafim.

Mitrofan, Schimonah. *Blessed Paisius Velichkovsky* [Cuviosul Paisie Velicikovski]. SHB, 1976. Introducere şi Slujba pentru Cuviosul Paisie de Părintele Serafim.

Nazarie de Valaam, Bătrânul. *Little Russian Philokalia* [Mica Filocalie rusă], vol. 2. SHB, 1983.

Pomazanski, Mihail Preot. *Orthodox Dogmatic Theology* [Teologia dogmatică ortodoxă]. SHB, 1984. Include o Viață a Părintelui Mihail, adnotări extinse şi anexă de Părintele Serafim.

--------------. *Dogmaticheskoe Bogoslovie* [Teologie dogmatică], St. Herman Brotherhood, ediție rusă, 1992. Include o anexă: „Informarea Ieromonahului Serafim Rose către Episcopul Nectarie despre primejdia renaşterii noii 'dogme' [a răscumpărării] în rândul creştinilor ortodocşi".

Rose, Părintele Serafim, şi Starețul Gherman. *Blessed John the Wonderworker* [Cuviosul Ioan Făcătorul de minuni]. SHB, 1987. Include *Prima Vita* a Arhiepiscopului Ioan de Părintele Serafim.

Sava, Episcop de Edmonton. *Blessed John: The Chronicle of the Veneration of Archbishop John Maximovitch* [Cuviosul Ioan: Cronica venerării Arhiepiscopului Ioan Maximovici]. SHB, 1979.

Serafim de Sarov, Sf. *Little Russian Philokalia* [Mica Filocalie rusă], vol. 1. SHB, 1980. Include Viața pe scurt a Sf. Serafim de Părintele Serafim.

Simeon Teologul, Sf. *The Sin of Adam* [Păcatul lui Adam]. SHB, 1979. Introducere de Părintele Serafim.

Teofan Zăvorâtul, Sf. *The Path to Salvation* [Calea mântuirii]. Mărturii ortodoxe din apus, 1983; retipărită de Conciliar Press sub titlul *Raising Them Right* [Dreapta zidire a lor], 1989.

Verkhovsky, Starețа Vera. *Elder Zosima: Hesychast of Siberia* [Bâtrânul Zosima: isihastul Siberiei]. Nikodemos Orthodox Publication Society, 1979; ediție revizuită de Părintele Serafim.

CĂRȚI NEPUBLICATE TRADUSE DE PĂRINTELE SERAFIM

Dimitrie Dudko, Preot *Ressurection Sermons* [Predicile Invierii].

Dorotei de Gaza, Sf. *Spiritual Counsels* [Sfaturi duhovniceşti].

Ioan Maximovici, Sf. *The Sermons of Archbishop John Maximovitch* [Predicile Arhiepiscopului Ioan Maximovici]. Publucate în serial in *The Orthodox Word*.

Paisie Velicikovski, Sf. *Field Flowers* şi *The Scroll* [Flori de câmp şi Spirala] (*Little Russian Philokalia*, vol. 4). Publicate în serial în *The Orthodox Word*.

Seers of the Other World [Văzători cu duhul ai celeilalte lumi]. Viețile sfinților care au văzut în împărățiile îngereşti şi demonice. Publicate în serial în *The Orthodox Word*.

Teodor Studitul, Sf. *Instructions for Monks* [Învățături pentru monarhi].

SLUJBE BISERICEŞTI SCRISE DE PĂRINTELE SERAFIM

Slujbă pentru Sf. Gherman de Alaska (scrisă împreună cu Părintele Gherman Podmşenski). SHB, 1970.

Slujbă pentru Cuviosul Paisie Velicikovski, în Schimonah Mitrofan, *Blessed Paisius Velichkovsky*, SHB, 1976.

Acatist pentru Cuviosul Ioan (Maximovici) Făcătorul de minuni. *The Orthodox Word*, numerele 123-124, 1985.

Slujbă pentru Noii Martiri ai Rusiei (scrisă împreună cu Părintele Gherman). 1981, nepublicată.

SCRIERI DESPRE PĂRINTELE SERAFIM ŞI LUCRĂRILE SALE

Brigid McCarthy, Maica. „The Last Chapter in the Short Life of Father Seraphim of Platina" [Ultimul capitol din scurta viaţă a Părintelui Serafim de la Platina]. *The Orthodox Word*, numerele 108-109 (1983).

„Dusha Postle Smerti" (Sufletul după moarte). *Nauka i Religia* (Ştiinţa şi religia), nr. 5. (mai, 1991).

Damascene Christensen, Monah. „Fr. Seraphim's Search for Truth" [Căutarea Adevărului de către Părintele Serafim]. *The Orthodox Word*, numerele 108-109 (1983).

--------------. „Fr. Seraphim the Philosopher" [Părintele Serafim filosoful]. *The Orthodox Word*, nr. 136 (1987).

--------------. „The Literary Inheritance of Fr. Seraphim Rose" [Moştenirea literară a Părintelui Serafim Rose]. *The Orthodox Word*, nr.104 (1982).

--------------. „Otets Serafim Roz; Kratkaya Biografya" [Părintele Serafim Rose: scurtă biografie]. *Russky Palomnik* [Pelerinul rus], nr. 3 (1991).

Derugin, Preotul Vladimir. „Ieromonakh Seraphim: Ukhod Pravednika" [Ieromonahul Serafim: [Plecarea la Domnul a unui om drept]. Fr. Seraphim Memorial Fund, 1983.

„Pravoslavie i Religia Budushchago" [Ortodoxia şi religia viitorului]. *Pravoslavnoe Obozrenie* [Compendiu ortodox] (1982).

Rose, Părintele Serafim, „From the Chronicle of the St Herman Brotherhood" [Din Jurnalul Obştii Sf. Gherman], *The Orthodox Word*, nr. 125, (1985).

Rossi, Vincent, „The American Acquisition of the Patristic Mind" [Dobândirea duhului Patristic de către americani], *The Orthodox Word*, nr. 119, (1984).

„With the Saints Give Rest ..." [Cu Sfinţii odihneşte…], *Orthodox America*, nr. 22 (1982).

Young, Părintele Alexei, „A Mighty Pen Is Stilled" [Adoarme un condei puternic]. *Orthodox America*, nr. 22 (1982).

CUPRINS

PARTEA IV

PARTEA V

PARTEA VI

PARTEA VII